BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 JAN.- AFLEVERING 1

— 35 CENT —

Met ingang van 1 Januari 1926 is de abonnementsprijs verlaagd tot f 1.— per kwartaal.

Fr. S. Rombouts . . . . Onder het Pedagogies Zoeklicht
Dr. H. v. d. Mark. . . . . Katholieke Epiek in Nederland
Ed. A. Serrarens . . . . Katholieke Literatuurbeschouwing
C. R. Vullings. . . . De Hollandsche Natie voor een Vlaamschen Spiegel
Fransche Redacteur . . . . Kroniek der Fransche Literatuur
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Romans en Ontspanningslectuur. . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Duitsch
Sociale en aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Duitsch
Uit Boek en Blad . . . . Duitsch, Engelsch
Verscheidenheden
Ontvangen Boeken

Bestelt omgaand een geheel linnen stempelband met goudopdruk à f 1.50 voor den jaargang 1925

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Dit nummer bevat een premie en drie prijsvragen.

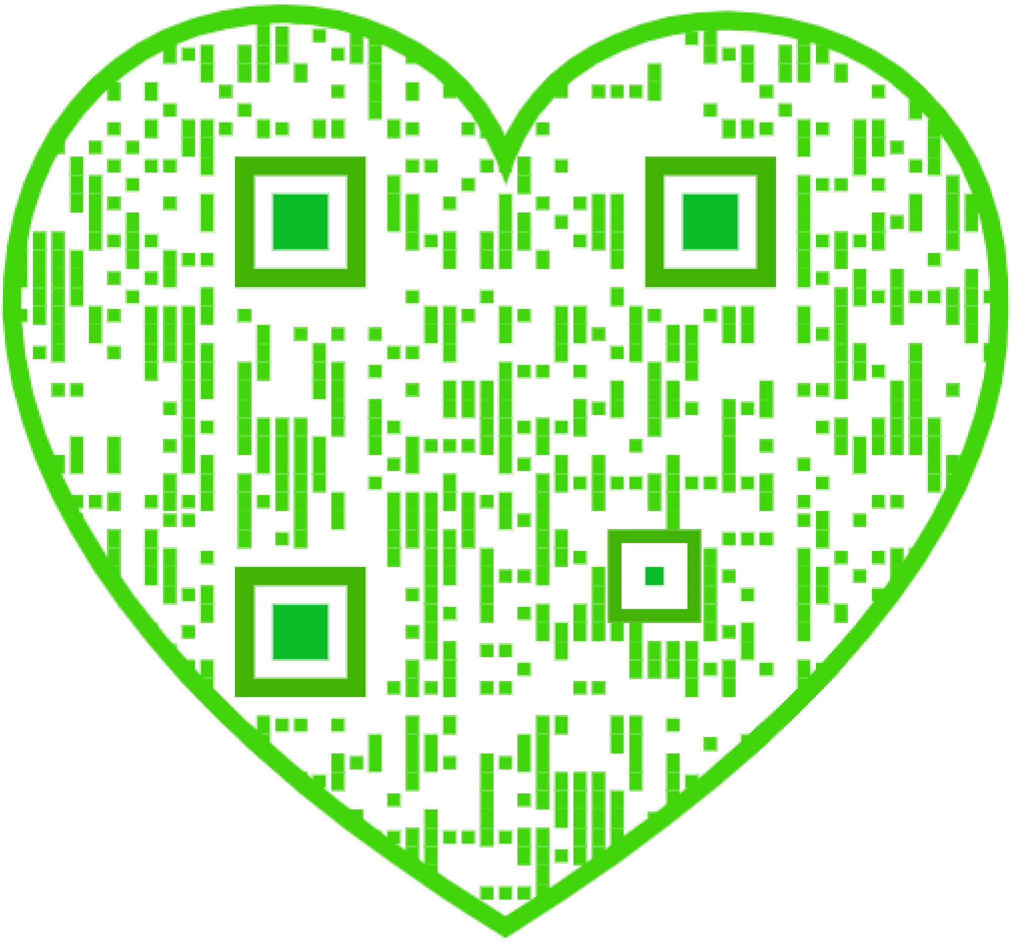

Zoo juist verschenen: *Overal verkrijgbaar:*

R. H. Benson.
DE LAFAARD, Vertaald uit het Engelsch door J. P. M. Vlekke (The Coward), Rijk geïllustreerd door Herman Moerkerk,
3 deelen in 1 band compleet f 1.70 ingenaaid en f 2.25 gebonden in luxe linnen band. Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.
Het probleem, dat Benson in dit boek behandelt is even eenvoudig als belangwekkend en spannend. Een jongeman van zeer voorname familie heeft een gevoelig zenuwgestel en een groote verbeeldingskracht, die hem in oogenblikken van crisis brengen tot lafheid. Hij wordt geminacht door anderen, veracht zichzelf, vervalt tot wanhoop, bereidt een zelfmoord voor, maar durft niet doorzetten. Dan komt het keerpunt: Hij durft niet sterven, kan zoo niet leven, oefent zijn wil, krijgt eindelijk bij een brand van het vaderlijk huis zijn kans, grijpt die, redt kostbare stukken, maar dan verliest hij z'n hoofd, besprongen door de vlammen schreeuwt en gilt hij razend van angst, zoodat hij z'n oude reputatie van lafaard handhaaft... tot in den dood. Een krachtige en diepe zielkundige studie van groote dramatische spanning, spelend in het milieu van een voorname, rijke Engelsche familie, in de Alpen en in Rome.

PREMIE VOOR DE ABONNÉ(E)'S VAN BOEKZAAL

(Nummer 15) Inzenden als drukwerk onder open couvert.

Als abonné(e) op Boekzaal, betrokken rechtstreeks van de Uitgeverij / door den Boekhandel ....

gelieve U mij te zenden met 15 % korting 1 ex. **R. H. Benson:** DE LAFAARD ingenaaid / gebonden *)

Voornaam en naam: ....

Straat en huisnummer: ....

Stad en datum: ....

*) Doorhalen wat niet gewenscht wordt. Duidelijk schrift a.u.b.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG
Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG.
Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater. – Amsterdamsche Bank, Tilburg

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD — — GEÏLLUSTREERD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS,
FRIEDRICH MUCKERMANN S. J., M. A. P. C. POELHEKKE,
DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

JAARGANG 1925

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
TILBURG ROTTERDAM WELTEVREDEN (BATAVIA) BRUSSEL ANTWERPEN

Onder het Pedagogies Zoeklicht.

Als wij zeggen dat de kritiese beschouwing van kinder- en jeugdboeken, ressorterend onder deze rubriek, voortaan zal plaats hebben onder pedagogies zoeklicht, bedoelen we niet, dat dit vroeger niet zoo was: alleen zal het in het vervolg meer stelselmatig en principiëel gebeuren. De Redaktie van *Boekzaal* begreep, dat dit nodig was, en verzocht daartoe onze hulp en die van de Keurraad voor Roomse Jeugdlektuur. We zijn op dat verzoek gaarne ingegaan, op voorwaarde dat we volkomen vrij zouden zijn in het toepassen van de beginselen die we nu eenmaal als de ware beschouwen en die in de praktijk hun bruikbaarheid bewezen hebben. Die beginselen werden reeds gepubliceerd in *Ons Eigen Blad*, in de *Rafaël-kataloog* voor Roomse Jeugdlektuur en in een brochuurtje *Wat laat ik m'n kinderen lezen?* [1]) Opdat echter ieder lezer van dit blad weten zou, welk richtsnoer wij volgen, worden bedoelde beginselen hier nogmaals afgedrukt, zonder de uitvoerige toelichting evenwel, die belangstellenden vinden kunnen in kataloog en brochuurtje.

I. Het godsdienstig-zedelike is bij een jeugdboek steeds het voornaamste; pas op de tweede plaats komt het esteties of kunstgehalte.

Een boek waarvan de godsdienstig-zedelike strekking niet deugt, of dat voor geloof of deugd enig gevaar kan opleveren, moet dus onvoorwaardelik worden afgekeurd. Toch is de literaire verzorging niet zonder belang; op grond van dit laatste zullen b.v. een aantal Vlaamse werken moeten worden afgewezen. Ook waarachtige schoonheid heeft zedelik-vormende waarde.

II. Te veroordeelen is ieder boek met heidense, anti- of onroomse sfeer. Dus ook het neutrale, al is de strekking ook overigens goed.

Neutraal noemen wij een boek, als het godsdienstig element niet daar spreekt waar het uiteraard spreken moet. Een duidelik voorbeeld hiervan is Hektor Malot's *Alleen op de wereld* (Verg. J. J. Doodkorte: *Jeugd en Lektuur* blz. 9 en 10). Een werk dat uit z'n aard niet anders dan neutraal zijn kan, b.v. een verhaal uit de wereld van uitvinding of techniek, maar dat wel ontwikkelende of vormende waarde heeft, hoeft niet veroordeeld te worden.

Ook het andere uiterste kan een boek ongeschikt maken, nl. onnatuurlikheid, overdrijving, zoetelikheid in het godsdienstige, die slechts walg zouden wekken.

Niet ieder boek hoeft dus een godsdienstig onderwerp te behandelen, maar wel moet de geest steeds katoliek zijn, en moet de katolieke wereld- en levensbeschouwing overal waar het te pas komt, natuurlik, duidelik en onvervalst spreken, zo, dat de overtuiging worde gewekt en bevestigd: godsdienst en leven zijn één. Dat de schrijver katoliek is, is op zich zelf geen voldoende waarborg.

III. Boeken voor de jeugd dienen dus te worden afgekeurd in de volgende gevallen:

a.) Als een of andere hartstocht, b.v. haat, afgunst, gierigheid, eerzucht enz., er sterk in spreekt en later niet door goede leiding of flinkheid van eigen karakter wordt overwonnen. Hieronder vallen verhalen van misdaden en schelmstukken, detektive-geschiedenissen à la Sherlock Holmes, sensatie-boeken als vele van Karl May of naapers van May.

b.) Als ze verruwend werken door het milieu, door platte of onbehoorlike woorden of uitdrukkingen. Hieronder zijn dus begrepen jeugdboeken à la Kieviet en Van Abkoude, die niets anders geven dan een aaneenschakeling van kwajongensstreken, verhalen waarin de politie, onderwijzers en opvoeders bespottelik worden gemaakt, vecht- of sporthelden worden verheerlikt, of waarin op andere wijze wordt tegemoet gekomen aan de verkeerde instinkten der jeugd.

c.) Als ze meer of minder duidelik enige „voorlichting" geven, of dingen aanroeren waarmee een kind niets te maken heeft. Veroordeeld is hiermee ook het „vaderen" en „moederen" met dieren, vooral als dat, zoals bij Jan Ligthart, met kennelike bedoelingen geschiedt. Uitingen van zinnelike liefde en wekelikheid maken een boek voor alle kinderen in de ontwikkelingsjaren ongeschikt.

d.) Als de illustraties in zedelik opzicht niet deugen. Dit is niet alleen dan het geval, als een plaatje de sexuele verbeelding prikkelt, maar ook als de klederdracht van meisjes, jongens of volwassenen niet in overeenstemming is met de daaromtrent bestaande aanwijzingen der kerkelike Overheid.

IV. Een jeugdboek moet natuur en leven geven en berekend zijn voor hen voor wie het bestemd is. Het mag zich dus niet enkel bezighouden met beuzelingen, maar er moet vormende kracht van uitgaan. Vooral de boeken voor ouderen dienen wat meer te geven dan een gewone spannende geschiedenis; ze moeten de lezers binnenleiden niet in een fantastiese wereld, maar in de volle, door en door Roomse levensbeschouwing.

Mogen deze beginselen streng lijken, bij milde toepassing zijn ze naar onze vaste overtuiging niet strenger dan ze naar de eisen der principiëel-katolieke pedagogiek mogen en moeten zijn.

Daar hier en daar misverstand is binnengeslopen, wijzen we hier nog eens extra op onze omschrijving van „neutraal". Er zijn neutrale boeken die we voor onze

Roomse jeugd *wel* afkeuren en er zijn neutrale boeken die we voor die zelfde jeugd *niet* afkeuren. Ieder werk dat van nature niet anders dan a-religieus zijn kan, boeken over uitvindingen of techniek bij voorbeeld, sprookjes ook, achten wij geschikt, mits ze in alle andere opzichten aan de eisen van goede jeugdlektuur voldoen. Boeken dus, die, zoals Pater Gielen zegt, ,,uit den aard van het verhaal neutraal zijn en waar men geen religieus element zou kunnen bijtrekken zonder voelbare en dus voor de lezer hinderlike opzettelikheid'', worden door ons *niet* veroordeeld. Wanneer echter het godsdienstig element niet daar tot uitdrukking komt waar het uiteraard tot uitdrukking komen *moest*, als m.a.w. het godsdienstige met of zonder opzet wordt geweerd, dàn zeggen we: Geen lektuur voor Roomse kinderen. Alleen voor dit laatste soort boeken geldt onze leus: Geen neutrale lektuur voor de katholieke jeugd, tenzij het niet anders kan; een leus die noodzakelik volgt uit deze andere: Voor het Roomse kind het Roomse boek!

Wil dat nu zeggen, dat wij het verderfelik vinden, als onze Roomse jongens en meisjes 'n enkele maal, tussen hun specifiek-katolieke boeken door, een neutraal, overigens onschadelik werk lezen? Och nee, maar we wensen onze beginselen niet te vertroebelen en vooral geen voet of steun te geven aan al te lakse ouders en opvoeders die er zich blijkbaar niet om bekommeren, of hun kind een katoliek dan wel een neutraal boek in handen krijgt.

Als we in dit tijdschrift neutrale boeken bespreken, zullen we dan ook telkens duidelik op het tekort wijzen, aan de betrokken volwassenen verder overlatend, welke praktiese houding ze wensen aan te nemen. *Onze* houding menen we in het bovenstaande scherp genoeg te hebben aangegeven.

,,Bij het ijveren voor de jeugdlektuur'', schrijft Alb. Steenhoff-Smulders in *Jaarlijksche Boekenschouw* 1925, ,,moet *goede* evenzeer onderstreept worden als *katolieke*. De propaganda van het Roomse boek voor het Roomse kind mag niet worden een geforceerd fabriceren van Roomse boekjes, mag niet worden een lofprijzing op *ieder* boek dat een katoliek stempel draagt.'' Gaarne verklaren we ons met deze passus geheel eens. Ook het boek voor de jeugd moet goed geschreven zijn, moet wat taal, kompositie, verluchting en techniese uitvoering betreft, aan billike eisen voldoen. Wie niet schrijven kan, wage zich s.v.p. niet aan een boek voor de jeugd. In alle opzichten moet het katolieke kinderboek kunnen geplaatst worden naast het neutrale; laten we zelfs streven het neutrale te overtreffen. Goddank, de tijd is gekomen, dat we onze eisen gerust wat strenger kunnen gaan stellen; moest vroeger, bij het gapend tekort aan katolieke jeugdlektuur überhaupt, al eens wat door de vingers worden gezien, door de verblijdende resultaten die bereikt werden ten gevolge der energiek gevoerde propaganda, is dat tans niet meer nodig.

De Keurraad besloot dan ook reeds unaniem in 't vervolg in dezen een strengere maatstaf aan te leggen en bij de beoordeling van kinderlektuur in *Boekzaal* zal hetzelfde geschieden. Zodat men ook op dit punt volkomen gerust kan zijn.

Hiermee menen we de nieuwe koers voldoende te hebben aangewezen; zo nodig vinden we later nog wel gelegenheid een en ander aan het gezegde toe te voegen.

Fr. S. Rombouts.

---

[1]) Fr. Sig. Rombouts, WAT LAAT IK M'N KINDEREN LEZEN? *R. K. Jongensweeshuis, Tilburg*, 1925. (21 × 13.5) 48 blz. ing. f 0.15.

Katholieke Epiek in Nederland.

I. Kees Meekel.

Boekzaal is van plan een reeks beschouwingen te wijden aan de katholieke epiek in Nederland. De opgewekte en vruchtbare bedrijvigheid, die onze scheppende kunstenaars kenmerkt, doet ons stof te over aan de hand. We zullen niet achterwaarts blikken, maar alleen onze aandacht vestigen op de huidige prestaties en op de mogelijkheden, waaraan onze toekomst groot gaat. Eerlijk willen we zijn en rond-uit; heel ons streven is gericht op een bevruchtende kritiek, die de aandachtvolle inspanning en straffe werklust onzer jongeren niet ontzenuwen wil door een voorbarige verheerlijking. Daarom zullen we de waarheid niet verbloemen, ook wanneer deze voor sommigen minder aangenaam klinkt. En als wij hier of daar guller mochten zijn met blaam dan met lof, zoo wijte men dit voor een goed deel aan de hooge verwach-

tingen, die wij van onze Roomsche auteurs koesteren, verwachtingen, die ons een waardemeter van decimale nauwkeurigheid gebiedend voorschrijven. In dit openings-artikel zullen wij ons bezig houden met drie boeken van Kees Meekel: *De Stad des Levens*, *Melkoorlog* en *Van Cowboys en Pioniers*.

De Stad des Levens.

Langzaam is er een groote genegenheid gegroeid tusschen Bernard van Sittert, protestant, zoon van liberalen huize en Thia, een lief, katholiek meisje. Doch van een huwelijk kan niets komen en Thia vertrekt naar Parijs om op eigen voeten te leven. Bernard, die neiging heeft voor het Katholicisme en later bekeert, zoekt haar op en huwt met haar uit noodzaak! Het leven in de metropool wordt hem echter ondragelijk en ze nemen het kloek besluit naar Amerika te vertrekken, waar zij leven het harde, zware leven der farmers in de Canadeesche prairie. Geluk en tegenspoed wisselen elkaar af. Tegen dit laatste is alleen Thia bestand om haar groot en diep geloof. Bernard is woest en ongeduldig, verbeten en misnoegd, wordt om den tuin geleid door valsche raadgevers en bij een overtocht over een rivier, op weg naar een nieuw bestaan, verdrinken beiden.

In deze bondige weergave van den inhoud is reeds duidelijk zichtbaar de hoofdfout van het boek: het gebrek aan eenheid in den opbouw. We hebben hier dan ook te doen met een dubbelen roman.[1]) Beide deelen zijn naast elkaar geplaatst, zonder dat het eene in de voegen van het andere past: twee tegenovergestelde booggewelven, waarin de sluitsteenen ontbreken. Dit verwijt van compositieve dubbelheid baseeren wij niet zoozeer op het uiteenloopend verschil in omgeving, in levenssfeer en denkgewoonten, dat tusschen beide deelen heerscht, als wel op de onloochenbare bedoeling van den schrijver zelf, die ons in het eerste deel een moderne zedenschildering wil geven en in het tweede ons schetsen wil het avontuurlijke leven der Canadeesche ranchers. Dat nu dit tweede deel voortspint aan den levensdraad van Thia en Bernard, totdat deze op een bruuske wijze afgebroken wordt, is louter toevalligheid, daar hun roman uit is, zoodra zij het besluit genomen hebben in den vreemde een nieuwe toekomst te zoeken, een nieuwe levensstad te bouwen. Alles wat daar nog bijkomt, staat buiten het verband, is lapwerk. Aan gegevens is er voldoende materiaal verwerkt voor twee romans, maar het naast-elkaar-plaatsen heeft niet alleen het geheel, maar ook ieder deel afzonderlijk, meer geschaad dan gebaat.

Uit het eerste deel had een mooie, teere novelle kunnen groeien, mits de auteur zijn overdreven zucht tot beschrijving gestremd had. Zoo hadden heel wat bijkomstigheden gevoegelijk weg kunnen blijven, o.a. het kleurige maar overbodige tafereel der Palm-processie. De handeling had een meer typisch-eigen tint moeten hebben: van locale kleur valt er zoo weinig te bespeuren. Ook had de schrijver de inleving in zijn gegeven moeten verdiepen; hij blijft te veel op een afstand van zijn personen, leeft niet genoeg met hen mee, duikt niet onder de oppervlakte van hun zieleleven.

Het tweede deel had een felle, kleurige studie kunnen zijn van het ruige en stroeve leven der Canadeesche voortrekkers, een avonturenroman à la Zane Grey. Het mist echter de felle spanning van tragische conflicten en de boeiende veelzijdigheid van ras op elkaar volgende gebeurtenissen. Ook hier zijn te veel losse beschrijvingen, te veel opeenhoopingen van huishoudelijke en landbouwkundige futiliteiten, die afmatten, vervelen en ons hoegenaamd niets zeggen. Het eenig dramatisch moment is de woeste uitbarsting der zinnelijke drift in den cowboy Bill Harrogate en zijn hardnekkige, door-zettende wraakplannen. Dat de schrijver op deze manier in een blind straatje moest belanden, lag voor de hand. Daar hij voor deze impasse geen anderen uitweg wist te vinden dan door Thia en Bernard kort en goed te laten verongelukken, doet het slot van dit overigens krachtige en stoere boek, met zijn onvergetelijken rancher Tom Leduc, als een machtelooze inzinking aan.

De compositie is niet alleen zwak, ook in de psychologische analyse der personen en in de motiveering hunner daden gaat Kees Meekel niet vrij uit. In *De Stad des Levens* meenen wij deze apologetische kern-strekking te mogen zien, dat de katholiek de kracht der genade bezit zich op te beuren na diepen, smartelijken val, zich gedwee te bukken onder het zware, knellende kruis, dat zijn zondige daad hem oplegt en dit kruis te dragen tot het verre, lange einde in den geest van uitboetende genoegdoening, zonder morren, zonder moe-

deloosheid. Qui nimis probat, nihil probat. De som moest en zou uitkomen en daarom werd er met de getallen gesmokkeld. Met recht vraagt men zich af, hoe het mogelijk is, dat de vrome Thia haar moeder en zusters in den steek laat en op eigen gelegenheid naar Parijs, uitgerekend naar Parijs, trekt. Wat bij een jongen wildeman, die de Karl-May-koorts heeft en de vaderlijke teugels te strak vindt, bestaanbaar is, gaat niet op bij een meisje van Thia's gedegen godsvrucht. Welke verstandige, welke christelijke moeder, die opgescheept zit met een half regiment huwbare dochters, zou trouwens een studentenpension houden! Als daar iets gebeurt, moet zij toch wel het eerst mea culpa kloppen! Na den val werkt de genade werkelijk op buitengewone wijze. Waarom bleef zij dan vóór den val in gebreke? En deze val heeft plaats op den avond van een dag, die inzette met een vurige Communie! Thia was vroom en kuisch, sterk door haar gebedsleven en bij de eerste windvlaag ligt ze in de sloot. Gods wegen zijn wonderbaar en het is niet aan ons daar wegwijzers te plaatsen, maar Bernard's bekeering geschiedt toch op z'n minst in galop-tempo. Het tweede deel bewijst dan ook, hoe oppervlakkig zijn godsdienstigheid is. Daar is de maat der tribulaties zoo overvol, dat het den schijn heeft, alsof Gods straffende hand nog op beiden drukt, wat de practische utiliteit, die het boek voor een buitenstaander hebben kon, weer te niet doet.

Melkoorlog.

Bij dezen komischen titel is men onwillekeurig geneigd zich af te vragen, wat een schrijver nu wel zeggen kan over een dergelijk onderwerp. Dat hij daarin stof gevonden heeft voor een lijvigen roman,[2]) klinkt haast ongeloofelijk. Men moet dan ook niet denken dat bij Kees Meekel de koppige strijd der melkboeren op het voorplan staat; hun staking is slechts de omlijsting van het breede doek, waarop zijn vlot en realistisch penseel het bedrijvige leven van den melkboer zelve uitgeschilderd heeft.
Onder aanvoering van Kees en Jaap Verrijn besluiten de melkboeren geen melk meer te leveren aan de vier groote melkfabrieken, als de prijs niet verhoogd wordt. Hun eisch wordt afgeslagen, waarop zij de staking uitroepen. Ze moeten hun melk kwijt en gaan daarom weer dapper „kaasboeren" als vroeger. Van meetaf ontbreekt onder de stakers de noodige eenheid. Vele kortzichtige boeren zien niet in, dat ze allen aan het zelfde lijntje moeten trekken, willen ze de zaak winnen. Gewillige handlangers surveilleeren de wegen en werpen de melkbussen in de sloot, als de een of andere onderkruiper ze toch nog aan de fabriek wil afleveren. En toch duurt de staking langer dan goed en noodig is. Kees ziet het gevaar in en verandert van tactiek. De boeren gaan nu zelf hun melk venten in de stad en stellen den prijs lager dan dien der fabrikanten. Weldra krijgen ze nog steun van de melkrijders, die ook in staking gaan; teneinde raad draait de voornaamste fabrikant bij en men komt tot 'n goede oplossing van 't melkvraagstuk: de vasthoudendheid der boeren heeft het pleit gewonnen. Naast dezen melkoorlog loopt nog de geschiedenis van Piet Tijssen, den verwenden en over het paard getilden zoon van een rijk geworden melkslijter. Voor zijn domme zwagers van boeren haalt hij minachtend den neus op, hangt den meneer uit, wil den stedeling markeeren en bluft met zijn grove winsten. Hij handelt in alles en nog wat en associeert zich met een zekeren Müller voor een uitgebreiden kaas-export naar Duitschland. Voor een Duitsch meisje, dat met Müller in betrekking staat, vergeet hij zijn kleine verloofde Jaantje, de zuster der Verrijn's. Al spoedig wordt hij door zijn nieuwe vrienden afdoende beetgenomen. Zijne ouders, die voor zijn speculaties borg bleven, zien zich gedwongen hun hoeve aan een schoonzoon te verkoopen. Het ongeluk opent Piet de oogen; hij ziet de dwaasheid van zijn gedrag in, besluit als eerzame boer te gaan werken en het dappere Jaantje, dat hem ondanks alles trouw gebleven is, steekt met hem van wal.
Ook hier heerscht geen eenheid van handeling: de stakende boeren en de dolle speculant eischen 's lezers belangstelling bij beurten op. De fout, waartoe Meekel zich ongemotiveerd liet verleiden in *De Stad des Levens*, berust in *Melkoorlog* op werkelijke gronden, die haar echter niet goed maken. Het oorspronkelijk gegeven was te poover, te weinig rekbaar, te eentonig voor zijn rijke, weelderige verbeelding; daarom moest hij er wel een tweede historie over heen plakken. Men kan Piet echter ook opvatten als de tegenvoeter, en de negatieve schim van Kees, als een „Abart" van het boerenras en een déraciné, maar dan had hij toch minder op den voorgrond dienen te staan, dan nu het geval is.

De hooge verdienste en belangrijke waarde van *Melkoorlog* is gelegen in de fijne en scherp-geziene waarneming van den boer uit de baulieue eener groote stad: half boer en half heer, maar in zijn onbewaakte oogenblikken weer alleen: boer. Hier is Meekel in zijn element. Tot in de fijnste plooien van dit eigenaardig wezen is hij doorgedrongen. Met verrassend juiste intuïtie ontleedt hij, niet bij middel eener eigenlijke zielsanalyse maar door daden en woorden, de schaduwzijden en lichtplekken zijner mentaliteit, van den eenen kant: nooit-wijkend wantrouwen, onvermengde zelfzucht, geld-pottende schraperigheid, stugge vasthoudendheid aan ouden sleur, kei-harde koppigheid, afwerend verzet tegen samenwerking uit vrees van bedrogen uit te komen; van den anderen kant: gouden eerlijkheid, liefde en toewijding voor zijn werk, aanhankelijkheid aan den godsdienst en smaak voor gemoedelijke huiselijkheid.
Deze karaktereigenschappen laat hij vooral uitkomen in de gesprekken, die de boeren onder elkaar voeren in de een of andere kroeg. 't Zijn ware meesterstukjes, realistisch van kleur, kostelijk van toon en zoo natuur-getrouw als een stenogram. Zijn personen zijn naar het leven geschilderd van top tot teen. Van af de gebroeders Verrijn, intelligent, ondernemend, ruim van blik en aanpak, en echte volleerde menners van het stakersspan, tot aan den struischen, eik-sterken Frans Poot, een reus in gestalte en kracht, maar te verlegen om bij „den bourgeois'' aan te bellen en er zijn melk te presenteeren en die daarom bedeesd achter Kees aansukkelt, 't zijn allen typen, die men dagelijks op straat ontmoet en staan ziet op iedere groenten- en botermarkt.
Een geslaagd type is ook Piet Tijssen, de man met de meerschuimenpijp, die zich hemelhoog verheven waant boven al die achterlijk-domme boeren en door den eersten besten Duitscher zoo kaal geplukt wordt, dat hij er al zijn veeren laat. En dan het zoo sympathieke Jaantje, de verpersoonsoonlijking van de ware, edelmoedige, ongekunstelde liefde, die haren Piet trouw blijft ondanks allen en alles, nooit haar vertrouwen in hem verliest, zelfs niet wanneer men haar zegt, dat hij met een Duitsche getrouwd is. Zij denkt niet aan zich zelf, wil zich voor hem opofferen, vergeeft hem en besluit hem te huwen ondanks de smeekende waarschuwingen van haar broers.
En wat te zeggen van de helleveeg Lena, de vrouw van Kees? In den bond der melkboeren zingt hij de eerste stem, maar in huis is hij een heel gedweëe pantoffelheld, die voor het trommelvuur van Lena's knetterende welsprekendheid wijselijk het hazenpad kiest. Maar men zou ze eigenlijk allemaal moeten opnoemen.
Af en toe wordt de komische dominant afgewisseld door een paar droeve tonen als door een tragisch tusschenspel. Zoo b.v. de verhuizing van vader Tijssen, die door zijn eigen dochter van zijn erf gejaagd wordt en de wanhoop der oude moeder, zoo diep en rijk aan liefde als Jaantje, die zich wil verdrinken, maar het niet kan, omdat God het niet wil.

Van Cowboys en Pioniers.
Kees Meekel heeft een persoonlijken, realistischen, picturalen stijl: bondig en kort-af van zegging, soms slordig en nonchalant van woordkeus. Voor de pittoreske lijn, het alles-zeggende gebaar bezit hij een scherp oog. Zijn toon is vaak hoekig en ruw; oorspronkelijk, maar soms ontstellend van wildheid zijn beeldend vermogen. Leuke volkstypen weet hij met een paar vluchtige doch felle trekken plastisch uit te beelden en in het navertellen van een dialoog is hij spontaan, oer-natuurlijk en gevat. Wel ontaardt het komische hier en daar in het karikaturale. Een romanschrijver dient echter nog rijker te zijn. „L'art du roman ne se confond pas avec la peinture''. Deze woorden van Henri Bordeaux konden voor Meekel geschreven zijn! Wat heeft grootsche epiek tenslotte uit te staan met gave mooischrijverij? De grootste romanschrijvers, Balzac, Dostojewski, Bourget b.v., waren toch middelmatige stylisten. Een groot romanschrijver is Kees Meekel niet, of als hij dit in *Het Slot op de Mond* geweest is, dan is het huidige stadium zijner ontwikkeling een navrante teleurstelling. Als hij zich ging toeleggen op de eigenlijke zielsanalyse en er mee ophield zijn karakter „daadwerkelijk'' te ontleden, maar er groei, stijging en botsing in bracht, zou zijn kunst dan niet dieper, rustiger, evenwichtiger worden, juist door de fellere inleving, die dit van hem zou eischen? Waarom niet het vlugge tempo, waarin zijn rolprent afdraait, aanmerkelijk vertraagd? Wel knoopt de uiteenrukkende gehaastheid inniger vast aan den modernen tijdgeest, maar de kalme bezonkenheid die wortelt in de eerlijke overtuiging van

eigen kracht en begenadiging, is toch tot grooter daden voorbestemd.
Waar Meekel volstaan kan met de weergave van het persoonlijk geziene, het persoonlijk-doorleefde, zich niet te bekommeren heeft om het ondergrondsche levensrhythme zijner personen en de kortheid van den weg geen remmende hinderpaal is voor zijn jachtende, buitelende gehaastheid, daar slaagt hij opperbest. Dit zien wij aan de twaalf schetsen (op de eerste na: *Liefde in de Prairie*, die beter achterwege gebleven ware), die in *Van Cowboys en Pioniers*[3]) gebundeld werden. „Er waait een frissche stoere kracht door deze verhalen, en veelmaal brandt er een verholen, viriele teederheid in.'' (*Opgang*). De humoristische novellen: *De Worst, Andermans kinderen* en *Sabijnse Maagdenroof* zijn heerlijke prairie-kluchten van een verrukkelijke bonhomie. Niet minder voortreffelijk, ja nog beter zijn de autobiographische schetsen: *Verdwaald, Adeste Fidelis, Een Pionier* en *Tusschendeks*.

Dr. H. v. d. Mark.

---

1) Kees Meekel,
DE STAD DES LEVENS. *Van Munster, Amsterdam*, 1924. (18.5 × 12) 398 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.
— Bc —

2) Kees Meekel,
MELKOORLOG. *Van Munster, Amsterdam*, 1925. (18.5 × 12) 224 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.
— B —

3) Kees Meekel,
VAN COWBOYS EN PIONIERS. *Van Munster, Amsterdam*, 1925. (18.5 × 12) 282 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.
— B —

Katholieke Literatuurbeschouwing.

Al mogen we dan nog niet trots zijn op „een eigen literatuur'' zoals de schrijver [1]) van dit boekje in z'n epiloog opmerkt, toch was 't te voorzien dat er eerlang, gezien onze huidige behoefte aan histories perspektief en wetenschappelik verzamelen, uit ons midden 'n literatuur-historicus zou opstaan, die ons in oorzaken en gevolgen be schrijven zou de groei en ontwikkeling der katholieke Nederlandse letteren. De betekenis van zo'n geschiedenis staat buiten twijfel. Ze geeft 'n totaal-indruk, 'n overzicht over 't geheel en is van orienterende betekenis voor 't vaststellen van nieuwe richtingen. Ze is 'n toets, 'n monstering der krachten en doet ons vergelijkingen maken die stemmen tot bevrediging of ons 'n prikkel zijn om onze kulturele achterstalligheid met apostoliese energie in te halen.
't Feit alleen dat 'n uitgave van 'n katholieke literatuurgeschiedenis mogelik is, bewijst onze vooruitgang, daar 't de katholieken vóór honderd jaar gewoon-weg onmogelik was geschiedenis te maken.
Nu de kunst in 't algemeen 'n waardevoller bestemming gekregen heeft door 't ondergeschikt maken van 't louter uitwendig esteties postulaat aan de etiese waardij, nu 't niet meer gaat om de een of andere lieve ontroering maar om de bewustmaking van de voor 'n mensenleven beslissende realiteiten, kan er voorlopig bij de katholieken, die, willen ze hun program realiseren, nog 'n hele taaie wereld te veroveren hebben, geen kans bestaan op verlammende zelfgenoegzaamheid. Als de kunst moet worden een door kracht en eenvoud — want voor de gemeenschap — overtuigende beschavingsfactor, als de katholieke kunstenaars missionarissen moeten worden met als bekeringsmiddel de openbaring der schoonheid, dan valt er nog zoveel te doen dat we gerust kunnen zeggen dat we onze taak nog pas begonnen zijn.
Zo gezien is onze bloei nog zeer betrekkelik. Toch is deze betrekkelikheid geen beletsel om met pieteit te herdenken degenen, die 't grote werk ingezet hebben. 'n Figuur als Thijm zal daarom van grote betekenis blijven. Aan onze voorlopers hebben we 't te danken dat er tenminste nu op ons gelet wordt door onze tegenstanders.
Zelfs Herman Robbers ziet zich gedwongen, zwichtend voor de aanvallen van „militante katholieken'' in 't voorbericht [2]) van de 2e druk van *De Nederlandsche Literatuur na* 1880, altans melding te maken van onze voornaamste katholieke auteurs. En wat zegt Dirk Coster in de Inleiding op z'n *Nieuwe Geluiden* niet voor waarderende dingen over 't jongste werk der katholieken.
We zeiden reeds waarom we 't samenstellen en uitgeven eener geschiedenis der katholieke letterkunde gemotiveerd achten. De behoefte daaraan is echter niet zo dringend dat de heer Kerstens zijn in vele opzichten premature uitgave gerechtvaardigd kan achten.
De schrijver noemt zijn werk 'n „schets'',

maar juist in 'n schets dienen de lijnen der ontwikkeling duidelik zichtbaar te zijn. Dit is 'n postulaat waarmede de waarde van 'n schets staat of valt. Alles wat een heldere doorkijk zou kunnen in de weg staan, dient zorgvuldig vermeden te worden. Beperking is hier 'n eerste eis. Maar we hebben ons bij 't lezen van dit boekje dikwels afgevraagd: Waarvoor dient toch in 's hemels naam zo'n geweldige namenreeks van artistieke onbeduidendheden? In plaats van duidelik de richtingen aan te geven, de beginselen te formuleren en 'n juiste karakteristiek te geven van de auteurs, die werkelik 't artistieke leven beheerst hebben, krijgen we van de heer Kerstens 'n inventaris, 'n chronologiese kataloog. En de schrijver had zoveel kunnen weglaten! Wat hebben wij er voor 'n inzicht in persoon en werk van 'n schrijver nu aan, wanneer ongeveer 'n halve bladzijde van dit kleine boekje — waar de schrijver had dienen te woekeren met 't papier — zoek wordt gebracht met de opsomming van — „laat ik volstaan" zegt de schrijver geestig — van 23 romans van Melati van Java. Als 'n figuur van geen betekenis is voor onze literatuur dan kan men er beter over zwijgen en de zo vrij gekomen plaatsruimte vullen met die dingen, welke de helderheid der schets ten goede komen. Bovendien aan sommige mededelingen van de heer Kerstens heeft men volstrekt niets. Als men van de heer Graafland niet meer weet te vertellen dan 'n bedenkelik aardigheidje als „Hij schijnt als reservist plezier te hebben gehad in de soldaterij, wat men meestal slechts bij moedwilligers aantreft". dat men dan bescheidenlik zwijge. Wat heeft dat in vredesnaam met literatuur-geschiedenis te maken?! „Dr. H. Knippenberg schreef *Melters van Dennenhof*, dat met kunst niets uitstaande heeft". Waarom er dan gewag van gemaakt? „P. Geurts verzamelde krantenopstellen". „Henri 't Sas fabriceerde 'n nog dageliks aangroeiende vracht schetsen." Wat hebben wij aan dat alles?

Waar de stand onzer kultuur in de eeuwen volgend op de hervorming vooral bepaald werd door de vijandige gezindheid van 't Protestantisme is 't verklaarbaar dat de schrijver z'n schets begint bij de hervorming. Kerstens presenteert ons z'n werk dan ook als *De Katholieke Litteratuur sinds de Hervorming*. Na 't lezen der zes eerste bladzijden dachten we echter onmiddellik aan 'n boek over Algemeene Geschiedenis, waarin de hele geschiedenis van de Egyptenaren in drie of vier bladzijden wordt geschetst. De geschiedenis onzer letteren in de 16e en 17e en 18e eeuw, de geschiedenis van de man die drie eeuwen — o, gelukkige Methusalem — ziek was (blz. 52) beschrijft de heer Kerstens in 6 pagina's. Van die hele interessante geschiedenis der worsteling tussen katholiek en protestant, die zo duidelik haar weerspiegeling vindt in de literatuur, — men denke slechts aan 't rederijkers toneel en Anna Byns, — krijgen we niets. Hier treedt 'n andere fout van Kerstens boek naar voren. Het staat de schrijver natuurlik volkomen vrij, zich te beperken tot de geschiedenis der Noord-Ned. literatuur, maar de vraag is, of men zich zo streng aan die beperking houden kan. Men kan niet zo maar de staatkundige barrière ook laten funktioneren als slagboom voor 't literair kontakt tussen Noord en Zuid, waar 't karakter van de ene literatuur vaak bepaald wordt door de andere. In zijn Inleiding tot *Nieuwe Geluiden* blz. 37 zegt Dirk Coster „Vorm en inhoud van dit jonge katholieke streven (in Holland) wordt geheel door de Vlaamsche jongeren beheerscht, en de invloed van Wies Moens werkte aanvankelijk als een obsessie", Kerstens wijst op die wisselwerking niet.

Voor 't begin van z'n boek had hij die scheiding helemaal niet hoeven door te voeren, daar tot 1579 de strenge scheiding tussen Zuid en Noord niet bestond, ook niet staatkundig.

Waar de figuur van Vondel juist zo typerend is voor de verhoudingen waarin onze kath. kunst stond ten opzichte van haar kalvinistiese en libertijnse omgeving, had de schrijver niet mogen volstaan met enkele vage konstateringen zonder meer.

Ook 'n figuur als Stalpaert, die met z'n *Roomsche Reys* en *Extractum Catholicum* en z'n heerlike katholieke liederen nog mede op de bres stond, wordt slechts genoemd. Dat hij 'n figuur van betekenis is in de historie onzer Roomse letterkunde blijkt wel uit 't feit dat z'n liederen in de 18e eeuw, blanco bladzijde in de geschiedenis onzer letteren, nog herdrukt werden. Wanneer de schrijver beoogd had ons 'n schets te geven van 't geen er op Rooms-literair gebied gepresteerd is sedert onze emancipatie in 't begin der vorige eeuw, dan zou men met deze zes pagina's als oppervlakkig inleidinkje genoegen kunnen nemen.

Behalve een frekwenter aanduiden van de invloed van 't Zuiden, missen we ook 't konstateren zelfs van buitenlandse invloe-

den. Hoeveel van 't modernisme in de huidige vorm onzer poesie komt niet op rekening van 't Duitse expressionisme? Waar momenteel haast geen enkel literair verschijnsel in West-Europa onnagevolgd zich vertoont, had met dit feit meer rekening moeten worden gehouden. Deze geïsoleerde behandeling onzer katholieke literatuur kan de heer Kerstens bezwaarlik verdedigen. We bedoelen niet de noodzakelikheid te bepleiten van zijn synchronistiese behandeling der wereldletterkunde in grote lijnen, maar alleen 't signaleren der buitenlandse invloeden. Dat kón, wanneer de heer Kerstens meer gelet had op zaken en minder op namen.
Onze algemene indruk is dat de heer Kerstens met de uitgave van dit boekske wat te vlug van stapel is gelopen. 't Is 'n rappe opeenstapeling van namen en werken, maar niet 't product van 'n grondige studie. Als verzameling is ons dit werkje welkom, maar niet als schets.
'n Goede herziening der schrijfwijze van namen van mensen en dingen ware voor 'n eventuele herdruk aan te bevelen.

Ed. A. Serrarens.

---

[1]) **Piet Kerstens,**
DE KATHOLIEKE LITTERATUUR SINDS DE HERVORMING. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. (18.5×12.5) 96 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

[2]) **Herman Robbers,**
DE NEDERLANDSCHE LITERATUUR NA 1880. *Elsevier, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (18.5×12.5) XII—142 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

De Hollandsche Natie voor een Vlaamschen Spiegel.

Dit jongste boek [1]) van Karel van den Oever is een tegenvaller. De grappige clown met z'n scheerspiegeltje, op den omslag scheen iets opwekkends te beloven. Wij hadden ons dan ook al gespitst op een beeld ten voeten uit, waarschijnlijk niet geflatteerd want „kinderen en gekken zeggen de waarheid", maar ten minste een Vlaamschbeeld: dus gemoedelijk, leutig en welgemeend. Eilacie, Gerard Rutten had zijn spiegel evengoed een doodbidder in de hand kunnen duwen: want wat is Karel van den Oever vreeselijk onvlaamsch in z'n zure gewichtigheid. Maar het doet er ten slotte ook weinig toe wiè den spiegel vasthoudt: als we het beeld maar goed te zien krijgen. Ook hier schiet het boek jammerlijk te kort. Wij kunnen den indruk niet van ons afzetten dat K. v. d. Oever er fiches op nahoudt, waarop zijne invallende gedachten over de meest uiteenloopende onderwerpen zeer getrouw en met gewichtige zorg worden opgeteekend: er moest er eens een voor 't nageslacht verloren gaan. Op een goeden morgen is het fichesdoosje vol, en kunnen ze in een nieuw boek wel opgeruimd worden. Als 't gaat, wordt de geheele mik-mak gesorteerd naar aanverwante onderwerpen, en krijgt tot titel: De Hollandsche Natie voor een Vlaamschen Spiegel! —

Dit wil niet zeggen dat sommige gedachten niet zeer suggestief zijn, raakgezegd, of erg uitdagend klinken, maar zoo iets is nog geen boek. In plaats van iets ordelijks en gaafs te componeeren, gedachten te ordenen, zóó dat de waarheid van een stelling helder en klaar ons voor oogen treedt, werpt de schrijver wat gedachtensnippers in het rond en moet de lezer zelf maar zien dat hij er wijs uit wordt. Wij geloven echter dat menigeen ervoor bedanken zal om door zoo'n Sahara van los zand te trekken en dat is jammer. Want Van den Oever heeft wel wat te zeggen, maar men zou gaan betwijfelen of z'n eigen idees wel tot orde en klare eenheid gekomen zijn, om de manier waarop hij ze ter overweging aanbiedt.
Hoe gaarne zouden we een uitgewerkt opstel gelezen hebben over Kunst en Leven en niet alleen: „Voor een *katholiek* dichter kan het ware levensrhythme niet anders dan sacramenteel zijn, omdat de H. Sacramenten — als instandhouders van ons inwendig geloofsleven — het rhythme zijn van het goddelijk leven, dat we, voor al het ander, in katholieke poëzie weer te geven hebben." (blz. 35)
Ware het teveel gevraagd iets naders te mogen hooren over „sacramenteel levensrhythme", dat ieder zoo onmiddellijk duidelijk niet is, daar rhythme tegenwoordig alles en dus ook niets kan beteekenen. We hadden ook gaarne die Hollandsche „trekken" tot een beeld vereenigd gezien maar voelde de schrijver zich daartoe machteloos?
Nu zijn verschillende uitlatingen in dit boek zeer aanvechtbaar en vaak onjuist omdat zonder verband en toelichting ze buiten elke proportie groeien. Toch lazen we er heel rake dingen; zoo o.a.: „de katholieke jongeren" slachten zich onderling. De dadelijke kritiek der liberale

feiten is veel gewenschter en meer noodig dan welke diletantische „Jeugdenquête" ook. (blz. 19)

Het beste is nog wel de herdruk van „Hollandsch-Belgische Toenadering". Dat is overtuigend en dwingt Noord-Nederland eerlijk te erkennen dat we ons aan onze Zuidelijke broeders weinig lieten gelegen liggen, en wijst ook een weg tot toenadering. Als K. v. d. Oever nu eens de moeite neemt om z'n rijke gedachten in een overwogen eenheid samen te vatten dan gelooven wij dat we ons op een zeer lezenswaard boek kunnen voorbereiden.

C. R. Vullings.

---

[1]) **Karel van den Oever,** DE HOLLANDSCHE NATIE VOOR EEN VLAAMSCHEN SPIEGEL. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1925. (21 × 15.5) 110 blz. ing. f 1.75.

Kroniek der Fransche Literatuur.

(Van onzen Franschen Redacteur.)

Voor onze rondreis door de Fransche boekenwereld hebben wij een aan-vele-haltenstoppend boemeltreintje gekozen. Wellicht was het actueeler, up-to-dater geweest de route per luchtdienst te maken, om vanaf de hooge toppen eener roerlooze wereldontruktheid, waar het stedengewoel en het stratenrumoer zijn schrille tonen verliest, de aan verren einder lichtende verschieten lijn na lijn en tint na tint vast te leggen. Het gevaar, als overmoedige, zelfbewuste luchtreizigers met een laatdunkenden blik van koene zelf-verzekerdheid en luchtige oordeelvaardigheid neer te zien op de in wazigen nevel drijvende ondermaansche dingen, deed ons echter een blijven met het type van den rustigen beschouwer, die het liefst van dichtbij, door de kieren van een coupédeur of door een ontwasemd stukje ruit, de buitenwereld in oogenschouw neemt.

De jongste Academie-verkiezingen doen ons de gereede gelegenheid aan de hand een oogenblik stil te staan bij den romanschrijver Louis Bertrand, al is zijn laatste boek dan ook ruim een half jaar oud. Niemand paste beter in den zetel van Maurice Barrès dan deze volbloed „Lorrain" en evocatieve beschrijver van het Morgenland-Algiers. Als literair talent is hij van een bewegelijke veelzijdigheid. Zijn rijkdom aan mogelijkheden is verbluffend groot, telkens verrast hij zijn publiek met een nieuwe schepping, die een geheel andere geaardheid vertoont dan de vorige. Na de historische romans: *L'Infante* en *Cardenio* schreef hij een zuiver geschiedkundig werk: *Louis XIV* om zich daarna, zonder overgang en zonder antecedent, te verdiepen als psychologische analyst in het zieleven van *Jean Perbal*. Dit boek, gesteld in den vorm eener retrospectieve zelfontleding, is het eerste deel van den romancyclus: *Une Destinée*, — de contemporaine voortzetting van de realistische *Comédie Humaine* en de realistische *Rougon-Macquart*. (Men ziet hier hoe de kring steeds enger wordt! Bij Balzac: de heele maatschappij; bij Zola: een enkele familie en hier: een enkel individu). Bertrand wil er de intellectueele, moreele en sentimenteele geschiedenis van een heel geslacht in beschrijven met als eenigen band de persoonlijkheid van den romanheld en het besef, dat ieder menschenleven van mysterie groot gaat. Het jeugdverhaal van Jean Perbal toont ons, hoe het Lotharingsche milieu in dit ziekelijk en tenger lichaam schept: een aan tucht gewende, ernstige en godsdienstige ziel, die tevens lijdt aan een onbegrepen heimwee en zich anders voelt dan de anderen. Zijn aangroeiend bewustzijn van eigen superioriteit, dat gepaard gaat met een heftigen drang naar het verre en het schoone, openbaart ons reeds den toekomstigen zwerver en dichter. Waar de auteur uitgaat van de veronderstelling, dat licht en duisternis in ons zijn vanaf het begin, dringt zich aanstonds de vrees op voor een kunstmatige, voorbedachte karakterontwikkeling en tegenovergestelde — niet opklimmende maar afdalende richting. Met vaardige behendigheid heeft Bertrand dezen klip omzeild. Zijn psychologische speurzin was trouwens niet gemakkelijk op een dwaalspoor te brengen, daar zijn eigen jeugd hem grootendeels tot model diende, want bij de lezing van *Jean Perbal* stoot men voortdurend op reminiscenties uit zijn autobiographisch werk: *L'Eternel Champ de Bataille*. Bertrand legt in zijn jongste boek een welsprekende getuigenis af van zijn zuiver katholieken kijk op menschen en dingen; tevens toont hij zijn heerschersmacht over de gevoelsgamma in hare gansche breedte en diepte, vanaf de simpele zielerimpeling

tot aan de verhevenste en felste ontroering toe. De „Cahiers Verts" van den uitgever Bernard Grasset werden onlangs verrijkt met een „récit pastoral et tragique": *La Demi-Morte* [1]) van François Duhourceau, die in 1925 zijn roman: *L'Enfant de la Victoire* bekroond zag met den „Grand Prix du Roman", wat toch in geen geval een slechte noot is. In een paar motto's omschrijft hij zijn literaire belijdenis. „De kunst heeft de waarheid niet tot doel. De waarheid moet men aan de wetenschap vragen, daar zij haar doel is; men moet haar niet vragen aan de letterkunde, die slechts de schoonheid tot doel heeft en hebben kan. De Chloé van den Griekschen roman was nooit een echte herderin en haar Daphnis nooit een echte herder; toch blijven ze ons bekoren. De fijn-voelende Griek, die ons hun geschiedenis vertelde, bekommerde zich niet om stallen en bokken. Poëzie en liefde was zijn eenigste zorg". (Anatole France) Leonardo da Vinci laat hij juist het tegenovergestelde beweren: „Al heeft onze geest ook de leugenachtigheid tot vijfde element, zoo blijft toch de waarachtigheid der dingen het hoogste voedsel voor het fijne verstand". De inhoud is zeer sober. Een vroom meisje wordt verleid door een jongen herder, die in de oogen der ouders geen genade vinden kon en kort daarop verongelukt. De levenslast wordt te zwaar voor haar om te dragen en daar het geloof haar den zelfmoord belet, gaat zij zich verbergen in een berggrot: wachtend op den hongerdood. Na weken wordt ze gevonden. Ze leeft nog. Haar ontwaken is van zoo'n wanhopige, bovenmenschelijke smart, dat haar verstand verbijsterd wordt. God wilde zijn medelijden toonen met de arme verdoolde. De novelle is geschreven in een fijnen, evenwichtigen en soepelen stijl. Het onverbiddelijke schrappen van ieder overtollig woord heeft den schrijver niet gehinderd bij zijn kleurig getinte weergave der Baskische natuur.

Van de goedkoope Bibliothèque Plon signaleeren we een herdruk van *L'Ecuyère*. Voor een groote twintig jaar liet Paul Bourget dezen roman [2]) in een tijdschrift verschijnen; eerst in 1921 gaf hij hem in boekvorm uit. Een gewoon „fait divers": de banale geschiedenis van een zelfmoord uit liefde. Het boek werd slordig in elkaar gezet en is slechts met groote inspanning op roman-dikte gebracht. Zelfs de taal is zeer stiefmoederlijk verzorgd. Men vindt er zinnen als: Ce fut Mme Tournade qui se manifesta la première *sous la forme d'un coup de téléphone*. (Curs. van ons.) Vormschoonheid bezitten Bourget's romans trouwens nooit. Fransche critici noemen zijn opus: „une littérature du chromo". Zelf zegt hij: „J'ai toujours senti la beauté des arts en littérateur, autant dire en homme qui demande d'abord à un tableau ou à une statue d'être *un prétexte a pensée*." De contrapolaire opvatting vinden we in een uitlating van Gustave Flaubert: „La morale de l'art consiste dans sa beauté même et j'estime, par-dessus tout, *d'abord le style et ensuite le vrai*". De blanke oprechtheid en de edele kernstreving zijner kunst hebben Bourget echter vele verknochte vrienden verworven.

In de rubriek: literatuurgeschiedenis vraagt *Le Manuel illustré de la Littérature Catholique en France de* 1870 *à nos jours* onze hoofdaandacht. Dit bibliographisch werk [3]) is een imponeerende illustratie van het katholieke renouveau in Frankrijk, dat in de vorige eeuw met enkele geruchtmakende bekeeringen inzette. Het besef van de zedelijke verplichting van den romancier tegenover zijn publiek voerde Bourget naar de christelijke moraal. Liefde voor hierarchie en orde brachten den beroemden criticus Ferdinand Brunetière, vermaard redenaar, académicien en directeur der *Revue des deux Mondes* terug naar het onfeilbaar leergezag, waar het bankroet der wetenschap niet bestaat. Op het ziekbed vond François Coppée zijn jeugdgeloof terug. De opiumschuiver Adolphe Retté kwam van den duivel van occultisme en anarchie terug tot den God van liefde en waarheid. Huysmans, de wellusteling en egoïste genieter, voelde zijn ziel Roomsch worden door de mystieke bezieling van Primitieven, Gothiek en Liturgie. Paul Claudel die zich na de lezing van *Les Illuminations* van Arthur Rimbaud reeds halverwege op den Damascusweg bevond, toonde dezen op zijne beurt aan Francis Jammes en Jacques Rivière... En nu staren we vol verrukking op de milde verspreiding van dat Pinkstervuur en bewonderen de veelzijdige uitingen van het katholieke leven in Frankrijk. Waarom dan onze vreugde getemperd door de talrijke aanmerkingen, die tijdens de lezing bij ons opkwamen? Onze dankbaarheid is daarvoor te groot en te breed. Liever schrijven we een paar zinnen over van Georges Goyau, die voor de sluitsteenen zorgde in deze heerlijke kruisbogen-galerij.

,,Het begrip van de gemeenschap der heiligen overheerscht en bezielt onze katholieke literatuur; met Huysmans en Baumann vindt zij er de verklaring van het lijden, met Léon Bloy, Claudel en Retté de wijsbegeerte van het leven, met Péguy het inzicht in het leven der kerk''. — ,,De katholieke jongeren dient men te waarschuwen voor zekere literaire stroomingen, die hen gaarne mee willen voeren naar de peuter-analyse van zielecrisissen, welke het verantwoordelijkheidsbesef ontbindt, de voorbereidingen en de phasen der zonde opvat als documentaire bijzonderheden en den mensch slechts beschouwt als een bundel gevoelens, missend elken zedelijken strafnorm''.

André Suarès beklaagt zich met bittere gehumeurdheid in zijn essaysbundel *Sur la Vie,*[4]) dat z'n dertig boeken nauwelijks twintig artikelen in de pen gegeven hebben, waarvan er hem nog geen zeven het alledaagsche Jan-en-alleman compliment waardig keurden. Uit medelijden met dezen eenzame willen wij ons even met hem bezig houden. André Suarès is een fijn stylist, die over een rijken woordenschat beschikt. Als geleerde van veelzijdige eruditie is hij vooral sterk in contemporaine politiek en geschiedenis. Als mensch is hij een zwartgallige mopperaar van de ergste soort, vol verbeten hoogmoed: een ongeloovige Léon Bloy. Als denker is hij een uitgesproken eclecticus, erkent den ouden en aftandschen Jupiter als zijnen God en is in staat een lofhymne op de Navolging Christi te laten volgen door een minutieuze beschrijving van de beenen eener danseres. Op vele dingen heeft hij een geheel persoonlijken kijk, dien hij steeds op origineele wijze weet te verwoorden. Zijn uitlatingen lijken vaak in hun lapidaire abruptheid op paradoxen, wier juiste beteekenis het soms zeer lastig valt te achterhalen. Onze lezers willen wij een paar steekproeven voorleggen.

,,Het is wreed dat de mensch door de smart en het lijden alleen zijn volmaking vinden kan. Om Dostojewski te verstaan moet men veel geleden hebben: ofwel in het vleesch, zooals de armen en de zieken, of in de ziel, zooals alle gekrenkten: slachtoffers eener hartstocht, eener stad, eener maatschappij. Het dichtst bij Dostojewski staan de martelaars der kennis: zij, die lijden in hun eeuwig wezen, allen, die God bezeten of op hem gehoopt hebben en die hem nu verraden hebben of verloren''. —

,,Barrès, een talentvol schrijver maar een middelmatig verstand, overal en altijd een rhetor; een burger zonder adeldom en zonder grootheid van karakter, nooit een prins, zelfs geen baron; nooit is hij van zijn eigen Ik verlost of kan dit vergeten, altijd een notaris, een genieperd en een straatzanger, happig op mooie rollen en hulpeloos-onbekwaam om die te spelen; verbitterd op het gezicht zijner onmacht en denkend deze te kunnen verbergen onder een voorgewende deftigheid, al is hij dan zelfs niet in staat tot ware, diepe verachting; een kleinsteedsche Chateaubriand; ten slotte de meest valsche geest, in wien de natuurlijke valschheid verhoogd is door de leugens van het politiek belang en de ellendige behoefte zich zelf iets diets te maken.'' Dezen vinnigen aanval op Maurice Barrès benutten we als overgang tot een korte bespreking van diens laatste werk, dat hij fragmentarisch achterliet en nu door zijn vriend, professor Charles Moureu uitgegeven is onder den titel: *Pour la haute Intelligence française.*[5]) Het is een verzameling documenten en bevat aanteekeningen, artikelen, redevoeringen en wetsvoorstellen ontstaan tijdens de groote campagne, die Barrès na den oorlog opende voor het intellectueele herstel van Frankrijk. *La Grande Pitié des Laboratoires de France* was in de oogen van Barrès het derde paneel van de triptiek wier beide andere paneelen bestaan uit: *La Grande Pitié des Eglises de France* en *Les Familles spirituelles de France.* De haastige dood zette een punt achter zijn levenswerk, nog vóór dat dit voltooid was en bewees hem zoo dezen dienst, dat wij nu smartelijker voelen en levendiger beseffen kunnen, wat Frankrijk in hem verloor. Met voorliefde weidt deze echte vaderlander uit over de massale inspanning der Fransche geleerden tijdens den oorlog; tevens toont hij aan wat ze kunnen en moeten doen in het heden, den vrede verfraaien, Frankrijk aan het hoofd plaatsen der wetenschappelijke beweging en het land verdedigen tegen de verradelijke aanvallen der Duitsche wetenschap, waarover in dit boek veel en met lof gesproken wordt. Als Lotharinger was Barrès een nieuwsgierige buurman, die een grage aandacht wijdde aan al hetgeen er over de grenzen te koop was. Zijn warm gesteld pleidooi voor de wetenschap werd hem ingegeven door het diepe besef harer waarde. Zij staat in den dienst der maatschappij en 't is haar rol de mogelijkheden van den mensch in deze wereld

tot in het oneindige te vermenigvuldigen. Voor Barrès is zij een uiting van dezelfde hoogere activiteit, die ook het gebed en het geloof voortbrengt. Wie in de gelederen der wetenschap een rang bekleedt, al moge hij dan ook nog zoo onbeduidend schijnen, heeft een edele zending te vervullen, evenals de priester en de soldaat. Zooals steeds is Barrès ook hier een geschikte duiker in de diepe wezenheid der dingen en houdt hij zijn blik open voor de geestelijke waarde van ieder menschelijk pogen. Waar velen geneigd zijn Barrès te beoordeelen als een idealist en een dilettant, zal dit boek hun leeren zijn zuiveren kijk op de belangen der gemeenschap, zijn diep indringen in de historische werkelijkheid en zijn juiste beoordeeling der nooden van den modernen tijd.

[1]) **François Duhourceau,**
LA DEMI-MORTE. *Bernard Grasset. Paris 6,* 1925. (19×12) 99 blz. ing. Ffr. 6.50.
— C —

[2]) **Paul Bourget,**
L'ECUYÈRE. *Plon Nourrit & Cie., Paris 6,* 1925. (18.5×12) 248 blz. ing. Ffr. 3.—.
— C —

[3]) **Henri Bremond,**
Georges Goyeau e.a.,
MANUEL ILLUSTRÉ DE LA LITTÉRATURE CATHOLIQUE, Geïllustreerd. *Spes, Paris 5,* 1925. (20.5×13) 371 blz.

[4]) **André Suarès,**
SUR LA VIE. *Emile Paul Frères, Paris 6,* 1925. (19.5×13) 414 blz. ing. Ffr. 9.—.
— C —

[5]) **Maurice Barrès,**
POUR LA HAUTE INTELLIGENCE FRANÇAISE. *Plon-Nourrit & Cie., Paris 6,* 1925. 288 blz. ing. Ffr. 9.—.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

René Bazin, 1318.
CHARLES FOUCAULD. Vertaald uit het Fransch. Geïllustreerd. *Pax, Den Haag,* 1925. (20×13) 554 blz. ing. f 2.50.

Het wonderlijke leven van Charles de Foucauld doet aan als een sprookje in de mechanische, egoïstische vervlakking van het moderne leven. Zijn buitengewone roeping van hartstochtelijk minnaar der dwaasheid van het Kruis slaat de trotsche waanwijsheid en de dolle genotzucht onzer eeuw striemend in het gelaat. Wereld-ver liggen de rustpunten van zijn levensgang uit elkaar: stoutmoedig kolonie-officier, koen ontdekkingsreiziger in Marokko, stil-beschouwende Trappist, ascetisch-strenge en apostolisch-vurige kluizenaar in de Sahara... Eindelijk zijn heldhaftige levensbekroning — een offer van blinde volkswoede — en de voortzetting van zijn ideëel pogen, onlangs door de bladen gemeld.
Deze Nederlandsche bewerking van het lijvige, misschien te breede boek van René Bazin zal het niet aan enthousiaste vrienden ontbreken. Jammer genoeg is de vertaling erbarmelijk slecht uitgevallen: „dankzegging" heet „dankbetuiging"; een bisschop wordt met „Gelukzaligheid" betiteld. De heerlijke inhoud vergoedt ruimschoots de slordigheid der verwoording.

H. Rongen.

(Zonder naam.) 1319.
EENE BLOEM UIT CARMELS LUSTHOF, Vertaald uit het Fransch door Pater Hikspoors, Geïllustreerd. *G. Mosmans Zn., Den Bosch,* 6e druk: 1925. (23×15) 289 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

De Theresia-literatuur groeit met den dag aan. Van uit alle windrichtingen tracht men haar geestelijke statuur te benaderen; vanuit de meest verschillende gezichtshoeken wordt haar mieleleven beschouwd. Maar in het midden dezer groeiende bibliotheek prijkt één boek, hét boek over Theresia, haar eigen boek. Steeds zullen er nieuwe schrifturen bijkomen en de vroegere verdringen; dit eene zal blijven en allen, die doordringen willen in de ziel, in de typische eigenheid van dit verrukkelijke kind, zullen ten slotte moeten gaan putten in het door de Heilige zelf geschreven levensverhaal. Wij betwijfelen het zeer, menschelijkerwijze gesproken althans, of de kleine Carmelites van Lisieux ooit de groote heilige Theresia zou geworden zijn, als dit boek de lieftalligheid, de naïeve kinderlijkheid en het stil-verheven deugdenleven dezer contemplatieve slotzuster niet aan de buitenwereld bekend gemaakt had.

H. Rongen.

P. G. Hoornaert, S. J., 1320.
DE STRIJD OM DE KUISCHHEID, Vertaald uit het Fransch door Dr. J. Muyldermans. *Katholieke Werking, Brussel,* 1925. (20×13.5) 438 blz. ing. Bfr. 9.—.

Wee dengene, die werkeloos bij de pakken zitten blijft en zich niet aangordt voor den strijd om de kuischheid. Heldenmoed en ridderlijkheid, Godsvertrouwen en Maria-liefde zijn er voor noodig, maar ook gezonde raadgeving, nauwkeurige voorlichting en opbeurende bemoediging. Onze jeugd moet de grootte van het gevaar leeren kennen om het met des te scherpere voorzichtigheid uit den weg te kunnen gaan. Hier helpt geen verdoezelen of verbloemen: klare wijn, open waarheid; geen struisvogelpolitiek. Al de phasen van dezen strijd op leven en dood moet men op zijn duimpje kennen: het geluk van ziel en lichaam hangt er van af. Maar men moet ook weten, welke schuttingen den diepen afgrond omgeven en waar de wormstekige plekken zijn. Nergens is dit teere probleem zoo kiesch en toch weer zoo openhartig, zoo gedegen en zoo vlot behandeld als in het werk van Pater Hoornaert. Weinig twintigjarige jongelingen zullen er echter toe overgaan zich dit dikke boek aan te

schaffen; in retraitehuizen, patronaten, seminaria enz., mag het niet ontbreken. De vertaling voldoet voor een Vlaming alleszins.

H. Rongen.

Wilhelm Scharrlmann, 1321.
JEZUS ALS JONGELING, Vertaald uit het Duitsch door Dr. H. M. Eigenhuis-van Gendt. *Hollandia, Baarn,* 1925. (17.5 × 14.5) 259 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.25.

Van katholiek-theologisch standpunt, hetwelk geen innerlijke bewustwording in Jezus kan aanvaarden, kan dit boek er niet door. Nog afgescheiden daarvan is zelfs de gedachte aan een strijd in Jesus ten opzichte van Tabea voor het geloovig gemoed ondragelijk. Ook al zegt de schrijver uitdrukkelijk in de voorrede, dat hij fantazeert, hij had moeten bedenken dat ook aan de fantazie grenzen zijn gesteld.
Maar overigens is dit boek, ook in het bovenbedoelde hoofdstuk, zoo rein en zoo teer van het begin tot het eind in een sfeer van zoo stille en heilige vereering geschreven, dat men de theologische misvattingen wel niet vergeeft, maar althans vergeet.
De vertaling moet wel even mooi zijn als het origineel, anders kon het boek niet zóó bekoren.

G. Vrijmoed, O.F.M.

P. H. A. Starmans, 1322.
DE ZONDAGSEVANGELIËN. *St. Laurens Boek- en Kunsthandel, Rotterdam,* 1925. (23 × 17.5) 142 blz. ing. f 1.25, geb. f 2.50.

Kapelaan Starmans heeft zijne besprekingen der Zondagsevangeliën, verschenen in de Zondagscourant van *De Maasbode* gebundeld. Het zijn korte behandelingen van de perioden uit ons Evangelie welke in de Zondagsmis voorkomen, door ze in hun geschiedkundig midden te plaatsen en van enkele exegetische aanmerkingen te voorzien. Als gangmaker voor homiletische behandeling der evangeliestof zijn ze niet bedoeld en ook weinig geschikt, maar de geloovige zal er een beter begrip en grootere liefde door winnen voor het Evangelie. De uitgave is keurig verzorgd.

C. R. Vullings.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Henri Bergson, 1323.
DE SCHEPPENDE EVOLUTIE, Vertaald uit het Fransch door Mr. W. G. De Marez Oyens. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1925. (18.5 × 12) 471 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.75.

Waar, zooals Prof. Hoogveld schrijft in zijn werk *De Nieuwe Wijsbegeerte* Bergson's leer opgegroeid is uit en aangepast is aan de behoeften van onzen tijd en voor honderden de reddende engel was, die verlossing bracht uit de benauwende atmosfeer der stof, is het niet te verwonderen dat deze uitgave in het licht werd gegeven. Bergson's theorie is een reactie tegen het materialisme en agnosticisme, maar Bergson zoekt de oplossing in subjectivistisch-voluntaristische richting, een leer die ook in het modernisme tot uiting gekomen is. Daar Bergson zijn ideëen uitspreekt in een meesterlijken stijl, is het voor den niet vakkundigen lezer uiterst moeilijk de rustige kalmte te bewaren, noodig voor het overleg en licht laat hij zich verblinden door de uiterlijke schittering van het betoog; vooral ook omdat Bergson een man van beteekenis is, een denker en tevens in het bezit van uitgebreide kennis. Om deze redenen behoort het boek alreeds niet in handen van geloovige katholieken, die niet om reden van vakstudie het werk moeten bestudeeren; het oorspronkelijk werk is overigens bij decreet van 1 Juni 1914 op den Index der verboden boeken geplaatst en onder dit verbod valt tevens de Nederlandsche vertaling.

Dr. W. Jacobs.

F. W. Foerster, 1324.
STAATSBURGERLIJKE OPVOEDING, Vertaald uit het Duitsch door Fl. de Craene en L. Elaut. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven,* 1925. (23.5 × 15.5) 144 blz. ing. f 1.40.

Het denkbeeld van een bijzondere staatsburgerlijke opvoeding is het eerst in het moderne Frankrijk ontstaan en wel met 't doel om geheel de samenleving en haar zedelijke grondslagen geheel op eigen beginselen op te bouwen. Het is echter een groote illusie te meenen, dat de hooge plichten tegenover den staat en een diepgewortelde nauwgezetheid kan worden gegrondvest alleen op politiek bewustzijn en op de ingeboren natuurlijke instincten van den mensch. De zelfzucht toch en de overweldigende realiteit der duidelijk-zichtbare voordeelen kan slechts betoomd worden van uit het Rijk, dat niet van deze wereld is. Een staatsburgerlijke opvoeding zonder de wijding eener godsdienstige cultuur is een luchtkasteel. In dien geest heeft Foerster zijn boek over de staatsburgerlijke opvoeding geschreven: het uiterst moeilijke vraagstuk verdeelt hij over deze hoofdstukken: De moeilijkheden van 't vraagstuk; Practische wenken over sociale opvoeding; Opvoeding tot verantwoordelijkheid; Padvindersbeweging en sociaalpaedagogiek; Opvoeding tot ridderlijkheid; Persoonlijkheidscultuur en Staatsburgerlijke Opvoeding; Persoonlijkheidscultuur en Sociale cultuur dienen verbonden; Legerpaedagogiek; Vredespaedagogiek; Nationale en bovennationale Opvoeding: Wereldpolitieke Opvoeding; Beroepspolitiek en Beroepsschool; Het probleem van het staatsburgerlijk onderwijs; De gevaren der staatsburgerlijke Opvoeding: Staat en Godsdienst. 't Is goed bij 't lezen van dit boek weer eens te denken aan hetgeen de hoogleeraar der paedagogiek J.Lindworsky S.J. over Foerster heeft geschreven. Overal voelt Foerster in ieder opvoedingsprobleem de absolute noodzakelijkheid van den godsdienst, maar zijn opvoedingstheorieën zijn niet opgegroeid uit den godsdienst. De Nederlandsche vertaling is over 't algemeen goed leesbaar ofschoon wij duidelijk 't Vlaamsch overal voelen.

P. v. Luyk, S.J.

C. Aq. Libra, 1325.
INNERLIJKE KOSMOLOGIE, Geïllusteerd. *De Vrij Religieuze Tempel, Amsterdam,* 1925. (24 × 16) 329 blz. ing. f 4.90, geb. f 6.25.

't Is moeilijk, dit boek au sérieux te nemen. Toch wordt hier met den grootsten ernst als zekere waarheid aangediend een mengelmoes van kabbalistiek, astrologie en theosophische symboliek, zonder eenigen wetenschappelijken ondergrond, om te betoogen, dat de kosmische orde zich in heel het aardsche en menschelijke

leven weerspiegelt. Het is diep treurig, dat dergelijke afwijkingen van het verstand in onzen tijd nog lezers kunnen vinden! Voor gezonde geesten ongevaarlijk, maar...... ongenietbaar.

Dr. Ferd. Sassen.

Fr. S. Rombouts, 1326.
DEUGDPEDAGOGIEK EN KULTUURPEDAGOGIEK. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1925. Opvoedkundige brochurenreeks. (21×14) 90 blz. ing. f 1.—.

Deze brochure is een bewerking van 't boek van Bernberg: *Zurück zur Erziehungslehre Christi*, dat in de Duitsch-sprekende landen veel critiek en veel bewondering heeft opgewekt. Bernberg valt de paedagogiek niet op bijzondere punten aan, maar in haar geheel: in de critiek speelt meer de philosophie een rol dan wel de paedagogiek. Slechts een gedeelte van Bernberg's boek is door Fr. Rombouts ontleed. Na enkele onderscheidingen vat Fr. Rombouts 't eerste gedeelte van Bernberg's boek aldus samen: Wat is opvoeding? Verhouding tusschen onderwijs en opvoeding; De tweeslachtigheid onzer Paedagogiek; Deugd en Cultuurpaedagogiek; Hoe men er toe gekomen is Cultuur- en Deugdpaedagogiek te vermengen; Waarde en onderlinge betrekkingen der twee opvoedingen en Paedagogieken; Gescheiden oprukken, vereenigd slag leveren: Deugd-, Cultuur- en Totaalopvoeding; Analyse der beide Paedagogieken. Het doel van 't boek is te komen tot een paedagogiek, die in geheel haar wezen en opzet katholiek is. Onze paedagogiek moet uit 't geloof en leer der Kerk worden afgeleid. 't Gaat hier echter niet over een getwist met woorden, maar over de hoofdzaak der opvoeding, over de redding der zielen. Onze katholieke kinderen mogen slechts worden opgevoed volgens de zuivere leer van Christus. Katholieke paedagogiek is niets anders dan de leer van Jezus, voor ons vastgelegd in 't Evangelie. 't Zijn scherpe, duidelijke begrippen, die Bernberg uitwerkt; de *Civilta Cattolica* noemt 't boek onweerstaanbaar in kracht van bewijsvoering. Hoewel Bernberg vooral Duitsch-schrijvende paedagogen op 't oog heeft in zijn critiek, kunnen wij toch zeer veel leeren uit zijn boek; wij missen in veel theoretische werken de juiste katholieke opvattingen en in de practijk zien we nog meer afwijkingen. Fr. Rombouts heeft de studie van dit boek van ongewone beteekenis gemakkelijker gemaakt door zijn heldere ontleding.

P. v. Luyk, S.J.

FRANSCH.

P. Glorieux, pr., 1327.
LA LITTÉRATURE QUODLIBÉTIQUE. *Le Saulchoir, Kain (België)*, 1925. Bibliothèque Thomiste, (25×16.5) 382 blz.

Een wetenschappelijk boek van de goede soort. Het brengt de wetenschap verder. De hier voor het eerst gedrukte Quodlibeta-lijsten zijn een kostbaar materiaal voor de kennis der scholastiek, wanneer ze worden bestudeerd volgens de gezichtspunten, die de schr. in zijn Introductie met zooveel fijn vernuft aangeeft en bespreekt. In het eerste gedeelte wordt de opbouw en waarde der Quodlibeta behandeld: een waardevolle bijdrage tot de geschiedenis van het middeleeuwsche Universiteitswezen. In het tweede gedeelte volgt een keuze van teksten, waarbij in aanmerking dient te worden genomen, dat het slechts een keuze is. Een goed-uitgewerkt register van zaken en personen besluit het degelijke boek.

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M.

DUITSCH.

Dr. Rhaban Liertz, 1328.
HARMONIEN UND DISHARMONIEN DES MENSCHLICHEN TRIEB- UND GEISTESLEBEN. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. (21×13.5) 257 blz. ing. M. 3.75, geb. M. 5.—.

Een cursus, door een dokter gegeven over psychiatrie en zielzorg. Niet veel theorie, geen psychologische hypothesen, maar een behandeling van verschillende vraagstukken uit 't gebied van de menschelijke gedachten en begeerten voor de practijk van de zielzorg. Natuurlijk wordt vooral op de ethische en godsdienstige zijde daarvan de nadruk gelegd. Het voorzichtig standpunt van den schrijver, met name in het sexueele probleem, steunt op veel ervaring en gedegen menschenkennis. Voor zielzorgers een leerzaam boek.

Dr. Ferd. Sassen.

ENGELSCH.

Frederick A. Atkins, 1329.
THE DURABLE SATISFACTIONS OF LIFE. *Nisbet & Co., London W.* 1, 1925. (19×12) 144 blz. geb. Sh. 3/6.

De bedoeling van den schrijver is uitstekend: hij wil aantoonen dat alleen Christus het geheim bezit van 't waar geluk voor den enkeling, dat hij alleen in de sociale verhoudingen *die* rechtvaardigheid, en tusschen de volkeren *dat* broederschapsgevoel kan brengen, die in de moderne wereld maar al te zeer ontbreken; terwijl het materialisme, de onbeteugelde zucht naar rijkdom en plezier, noch vrede noch bevrediging kan geven. Maar schr.'s groote fout bestaat hierin: dat hij een moraal, en nog wel een evangelische en christelijke moraal, wil opbouwen buiten het dogma om. Zonder een vasten dogmatischen grondslag is geen enkele zedeleer bij machte een diepen en duurzamen invloed uit te oefenen. Aan geloofsverschillen hecht schr. geen waarde: een opvatting, die tegenwoordig maar al te vaak voorkomt. Wel een treurig bewijs van de geestverzwakking waaraan de menschheid lijdende is. Overigens weet schr. zijn zedelessen op eenvoudige, overtuigende, dikwijls pakkende wijze voor te dragen.

Dom J. Huijben, O.S.B.

C. Elissa Sharpley, 1330.
ANTHOLOGY OF ANCIENT EGYPTIAN POEMS. *John Murray, London W.* 1, 1925. (16.5×12) 91 blz. geb. Sh. 3/5.

Eene beknopte bloemlezing uit de oude Egyptische literatuur. Zij bedoelt een algemeenen indruk te geven van de verschillende literaire typen. Onder dit opzicht is het boekje geschikt voor eene eerste en vluchtige kennismaking met de letterkunde van Egypte.
De inleiding en de slotnoten zijn tamelijk bizar. De voorliefde voor Oostersche wijsheid in deze *Wisdom of the East Series* schijnt op theosophische neigingen terug te gaan. De Egyptische godensymbolen stammen uit een tijd vóór de schepping

van den mensch en Napoleon is volgens sommigen de reïncarnatie van Thuthmes III! We kunnen echter dit boekje genieten zonder de Inleiding, en zelfs beter.

R. J.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR

NEDERLANDSCH.

H. Baart de la Faille-Wichers Hoeth, 1331.
DE JONGEN. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (20×13) 253 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.25.

„De jongen" is een achterlijke gestichtsjongen die door een welwillenden dokter als portier en voor licht huiswerk is opgenomen. Mevrouw sterft en haar lijk wordt verbrand. De jongen zoekt troost bij een kreupel meisje, dat in de buurt dient. Later wordt hij chauffeur bij den dokter. Onbegrijpelijk, hoe de dokter zijn leven waagt in het drukke Londen, met zulk een suffer aan het wiel, maar dat baantje was noodig, opdat hij kon trouwen. Het eerste kindje blijkt doofstom. De „jongen" sterft als vader en tot een mooi besluit wordt de doofstomme jongen een beroemd schilder.

Dit menschenleven speelt af in Londen. Big-ben, hostel, Lyons, smart heath, toast, service flat brengen den lezer geheel in de stemming en daarom doen de Hollandsche namen van Karel en Dina en Greta zoo vreemd aan.

Diep wordt gevoeld het gemis aan eenigen godsdienst, dat niet wordt goed gemaakt door een Madonna op te hangen op het crematorium — een Memling, of door toevallig op een avond in een kerk te verdwalen, waar het orgelspel zoo aangenaam stemt.

Het moederschap vóór het huwelijk schijnt niets afkeurenswaardigs te hebben. Juist, wijl het gemis aan godsdienst zoo gevoeld wordt in dit overigens goed bedoelde boek, zal het niet ten kwade werken.

Schoon vlot verloopend, is de telegramstijl tenslotte hinderlijk.

— Bc — *J. M. v. A.*

Lode Baekelmans, 1332.
DE MANNEN VAN „ELCK WAT WILS". *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1925. (21×15.5) 168 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

„Elck wat wils" is de naam van 'n studentenklub te Antwerpen in de tijd van opkomst der Vlaamse beweging. Heel prettig wordt beschreven hun jong Vlaams idealisme, dat zich zo studentikoos weet te uiten. Al worden de Vlamingen natuurlik met een aureool van vaderlandsliefde omgeven, toch is de schrijver wel op z'n best als hij met 'n slecht verborgen spotlust de verfranste tiepen beschrijft en zelf laat spreken. 't Boek is vlot geschreven, hier en daar misschien wat al te vlot, als de tendenz hem te veel te pakken heeft en hij hele brokstukken uit artiekels en lezingen sieteert. Vandaar dat de draad van 't verhaal niet sterk is en heel gemakkelik afbreekt. Al wie belang stelt in de Vlaamse beweging — en dat moet ieder Nederlander — zal aan dit boek enige genoegelike uren beleven.

— B — *J. Vermin.*

Derr Biggers, 1333.
HET HUIS ZONDER SLEUTEL. Vertaald uit het Engelsch door P. Oreille. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (18.5×13) 245 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.40.

Een detectiveboek in een Stille Zuidzee kader. Don Winterslip, een oud slavenjager, woont op Hawaï. In zijn vroegere jaren heeft hij verschillende dingen gedaan die het daglicht niet kunnen verdragen. Daags voordat zijn dochter met haar verloofde en een neef uit Boston uit Amerika terugkomen, vindt men hem vermoord. Verschillende personen op wie de verdenking kan vallen blijken de schuldige niet te zijn, tot eindelijk de dader, die men 't minst van allen had verdacht, wordt ontdekt.

Een boeiende detectiveroman met kostelijke typen o.a. de Chinees Chan met zijn wonderlijk taaltje.

— B — *C. R. Vullings.*

Johanna Breevoort, 1334.
OVERSCHUIMENDE GOLVEN, Geïllustreerd. *Neerlandia, Arnhem,* 1925. (27.5×20) 229 blz. ing. f 3.25, geb. f 4.25.

Hier wordt ons in felle kleuren geschilderd: de opkomst van de Hervorming in Rotterdam in de jaren 1550—1574. Aan de zijde van 't ondergaande Roomsche geloof zien we niets dan: scherpe wreedheid, ketterjagerij, zedeloosheid der priesters, in verbond met de heerschzuchtige dwangpolitiek der Spaansche regeering. Tegen deze „schuimende golven" moeten oproeien: de helden der „nieuwe leer", de martelaren van hun overtuiging, de vrome, godzalige predikanten, sterk gesteund door den nationalen held, den Prins van Oranje.

De strijd brengt in 't nijvere stadje 'n algemeene verwarring in 't private en publieke leven. Tegenover dezen achtergrond zijn de hoofdpersonen van dezen roman niet de leiders van den strijd, maar dienen enkel tot steunpunten van 't verhaal. 't Zijn vooral: de Roomsche Geurt de Wever, zoo'n speurhond, smakkend van wellust, als hij weer 'n ketter gegeeseld, verbrand of opgehangen ziet; z'n zuster Anneke, 'n devoot, onafhankelijk, kettersch vrouwtje, dat 'n oogje heeft op haar jeugdvriend, Huibert Duyfhuis; 'n afvallig priester, maar nog altijd pastoor der St. Laurenskerk en in 't geheim getrouwd; Geurt's broer Elbert, die dient in 't gevolg van den Prins van Oranje.

Het zijn afzonderlijke personen, meelevend met den groei der nieuwe godsdienstige en politieke strooming, die bij de inneming van den Briel te Rotterdam dreigt uit te breken, even met bloedige wraak gestuit wordt door den wreeden Bossu, om dan na den aftocht der Spanjaarden haar vrijen loop te gaan.

De roman is bedoeld als 'n verheerlijking der Hervorming en 'n bespotting van 't Roomsche geloof. Dat 't hier niet lijkt op 'n eenigszins objectieve geschiedenis hoeft niet nader gezegd.

— C — *P. Aurelius, O.Cap.*

Laurids Bruun, 1335.
VAN ZANTEN'S EILAND VAN GELUKZALIGHEID, Vertaald uit het Deensch door H. W. Sandberg. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1925. (16×12) 288 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Een schrijver, een schilder, een musicus en een kelner willen niet aan de banden liggen,

welke onze maatschappij aanlegt. Zij trekken naar een onbewoond eiland, maar ontdekken daar dat ook plichten en rechten bestaan van „mijn en dijn", „mag en moet", dat voedsel, kleeding, wederzijdsch hulpbetoon onontbeerlijk zijn. Ze keeren weer terug na een jaar. Het geheel is tamelijk eentonig. De dagboeken van den hoofdman met de pen, den man van het palet, dien van de viool en den kelner zijn vrijwel gelijk. Maakten de drie hoofdstukken, waarin het aanlandgespoelde meisje voorkomt, het niet prikkelend, het boek werd niet gelezen.
— C — *J. M. v. A.*

Suze La Chapelle Roobol, 1336.
IN TWEESTRIJD. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht*, 2e druk: 1925. (21.5×15.5) 262 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.75.

'tBegint met een vroolijk tooneeltje: een gelukkig moedertje speelt en stoeit met haar eenigst dochtertje rondom de perken van een stadstuintje. 't Is Pauline Meerdonk, sinds 12 jaar getrouwd met Marinus Bosma. Een wispelturig, oppervlakkig schepseltje, van huis uit verwend. Haar man is in opvoeding en levensopvatting het tegenovergestelde van haar, en heeft moeite om in harmonie met haar te leven. Dan komt er een jongeman, Richard Brandsen, op het tooneel. Pauline raakt al spoedig onder diens bekoring en na eenige maanden, is haar val volkomen. Zelf bekent ze dit, in een heftige scène, aan haar man, die haar wegjaagt. Ze gaat leven met Brandsen, maar spoedig ontwaakt haar moederlijk instinct en gaandeweg gevoelt ze zich onvoldaan, ongelukkig en diep rampzalig. Nu en dan mag de kleine Lucie bij haar komen, maar het kind vervreemdt hoe langer hoe meer, vooral als Bosma gelukkig hertrouwd is. Pauline verlaat Brandsen, in de verwachting, dat ze Lucie daardoor zal terugwinnen, maar in haar wanhopige pogingen slaagt ze niet. En zoo geraakt ze aan den drank en pleegt zelfmoord. In de werken en de levensbeschouwing van de begaafde schrijfster is geen plaats voor bovennatuurlijke motieven en invloeden en daarom hooren hare romans niet in ons milieu thuis. Maar de ellende van het „geval" is overigens psychologisch diep ontleed.
— C — *W. Sm.*

Padraic O'Conaire, 1337.
DE VERTAKTE BOOM, Vertaald uit het Iersch-Gaelisch door A. G. van Hamel. *J. H. Scheen, Lochum*, 1925. (21×16) 71 blz.

Een eersteling uit het Gaelisch (oud-Iersch) vertaald in het Nederlandsch om ons publiek „kennis te laten maken met dit werk, waaruit de gevoelige Iersche geest zooveel zuiverder spreekt dan uit eenig Engelsch geschrift."
Die Iersche geest openbaart zich hier als een sterk natuurverlustigde. Dit boek met motto: „Waarheid, Natuur, Wijsheid." kon tot devies dragen 't moderne wachtwoord: „Terug naar de natuur". Kunstvol is 't. Een Iersche Streuvels maar bonkiger, rustieker. Een Iersche Timmermans maar intellectueeler, rationalistischer — een Pallieter maar niet zoo vet aangestreken. Een natuurmensch, wien ge niet moet „spreken van de hemelsche heerlijkheid", „want ieder mensch heeft zijn heerlijkheid en zijn hart, en wie weet, of de uwe mij en de mijne u bevallen zou." Het raadselachtige, het sfinxachtige van deze tirade is typisch voor 't heele boek.
— Bc — *A. v. Delft.*

Arthur Conan Doyle, 1338.
DE VERLOREN WERELD, Vertaald uit het Engelsch, Geïllustreerd. *S. L. van Looy, Amsterdam*, 1925. (19.5×13.5) 189 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

De verloren wereld, dat is de wereld ergens in Zuid-Amerika, door ondoordringbare oerwouden, moerassen, rotsen en kloven gescheiden van de beschaafde wereld. Prof. George E. Challenger was destijds doorgedrongen tot aan de grenzen van die wonderbare wereld met prae-historische fauna, maar terug in Engeland, geloofde niemand hem, de Columbus van de wetenschap! Dit leidt ten slotte tot een expeditie, waaraan Prof. Challenger met collega Summerlee, de sportman Lord John Roxston en Mr. E. D. Malone van de *Daily Gasette* deelnemen.
De avonturen van de reis zijn niets in vergelijking met de eigenlijke avonturen in het wonderland met zijn voorwereldlijke monsters en Summerlee moet aan den lijve het bestaan er van ondervinden, ofschoon hij er in Londen minachtend om gelachen had. Wanneer men ten koste van de geweldigste avonturen en moeilijkheden weer in de beschaafde wereld en ten slotte in Londen is teruggekeerd, wordt Prof. Summerlee op zijn beurt niet geloofd, maar Prof. Challenger wist in een kist 't jong van een pterodactylus mee te nemen, een personificatie van den middeleeuwschen duivel. Met zijn kwaadaardige wreede oogjes, rood als vuur, z'n lange scherpe snavel, die, half geopend, twee rijen scherpe tanden liet zien, bracht het zoo'n ontsteltenis te weeg in de zaal, dat een paniek dreigde te ontstaan, waarvan deze vreemdsoortige vogel wist te profiteeren, door zich door een openstaand venster te wringen en te ontsnappen.
Dit quasi-wetenschappelijke boek is kostelijk, niet alleen door z'n stouten gedachtengang, maar ook door zijn heerlijke humor. De liefdesgeschiedenis aan 't begin en 't eind van 't boek, schijnt alleen te moeten dienen om nog eens extra te laten lachen. Voor de film vond men dat blijkbaar niet pakkend genoeg en treedt daarin de dochter van een ontdekkingsreiziger op, die den journalist-natuurvorscher gelukkig maakt.
— B — *M. v. M.*

(Zonder naam.) 1339.
EEN VERGETEN PROCES. *G. J. A. Ruys, Utrecht*, 1925. (22×15.5) 276 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.25.

Het vergeten proces is een proces van een edelman, Willem van Sytzama, die beweerde, dat de adellijke Cecile van Heemstra hem trouwbeloften had gedaan, welke zij wilde schenden, door met Jonkheer Willem van Haren te huwen. Het boek behandelt een woelig tijdperk onzer geschiedenis. Willem van Haren is de zoon van den dichter Onno Zwier, en hij moet heel wat doen, voordat hij ten laatste Cecile kan huwen, hetgeen gebeurt in Steinfurt, nadat de dominé aldaar voor het consent der regeering gezorgd heeft. Cecile is al eerder naar Embden uitgeweken en in Duitschland genaturaliseerd. Het verhaal is belangwekkend daar het een kijk geeft op de zeden dier dagen, en op den verwoeden strijd tusschen de Friesche boeren zoo

Oranje gezind, en de felle patriotten. In die woelige dagen had men blijkbaar geen tijd en ook geen lust, om zich over een proces als dat van Jonkheer van Sytzama en Freule van Heemstra druk te maken, en zoo werd het vergeten. Het rijksarchief te Leeuwarden bewaart nog de stukken van dit onafgedane proces.

— Bc — *C. J. F. Vetter.*

John Fox Jr., 1340.
HET SPOOR BIJ DEN EENZAMEN PIJNBOOM, Vertaald uit het Engelsch door C. van der Tonge-Koster. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1925. (20 × 14.5) 312 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Eerlijk gezegd, over 't algemeen hebben die Far-West-Stories niet zoo heel veel om 't lijf. 't Gaat daar ruw toe en men neemt 't er zoo nauw niet, in geen enkel opzicht, maar toch zijn daar in die ruwe maatschappij groote figuren en eerlijke karakters, die sympathiek aandoen. In dit boek, zeker een der beste in zijn soort, wordt verhaald van de opkomst en het verval van Gap, een plaatsje in Kentucky, van de eeuwige veeten tusschen de Falins en de Tollivers en van het leven en werken van een jongen ingenieur Jack Hale, een pionier, die June, 't kind uit de bergen, de dochter van „Devil Judd" een betere opvoeding doet geven, haar lief krijgt en tracht te winnen. Een spannende roman. 't Boek is zéér goed uitgegeven.

— A — *M. v. M.*

Alain Gerbault, 1341.
ALLEEN IN EEN ZEILBOOT OVER DEN ATLANTISCHEN OCEAAN, Vertaald uit het Fransch door Arthur Tervooren, Geïllustreerd. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1925. (20 × 14.5) 160 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.25.

Een interessant boek over een groote sportieve prestatie: schrijver maakte een tocht geheel alleen met z'n Firecrest, 'n klein zeilscheepje — na een serieuze training van langer dan een jaar — zonder ergens te landen, van Gibraltar naar New-York in ruim drie maanden (6 Juni-15 September). Men behoeft geen sportman te zijn om van 't boek te genieten en de energie van dezen zeil-kampioen te bewonderen, maar zijn werk heeft natuurlijk geen literaire aspiraties en zijn opmerkingen en overpeinzingen, voor zooverre ze niet de technische zijde van zijn geliefkoosde zeilsport betreffen, neme men in den regel voor wat ze zijn. Foto's, teekeningen en kaarten verluchten dit lezenswaardig werkje. Amusant zijn tenslotte vele van de brieven die schrijver na de voltooiïng van zijn tocht ontving; zoo van een Franschman, kapitein in de groote vaart, een schrijven uit Australië, uit 16 dichtbeschreven bladzijden, dat uit één zin van 5000 woorden bestaat. Tallooze aanbiedingen ontving schrijver om hem op zijn verdere tochten te mogen vergezellen, vanaf den bonkigen zeerob tot de elegante Française, die zijn zeilen wilde verstellen en zijn maaltijden bereiden...

— B — *M. v. M.*

Zane Grey, 1342.
DE WIND DES DOODS, Vertaald uit het Engelsch door Henri van de Weg. *D. Bolle, Rotterdam,* 1925. (20 × 15) 384 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.60.

De auteur beweert authentieke gegevens te bezitten van absoluut historische beteekenis, ontleend aan een dagboek van zijn overgrootvader Kolonel Ebenezer Zane, 'een van de meest bekwame pioniers, die zich in het Westen hebben gevestigd.' Het verhaal speelt 'n honderd jaar geleden in het barre Westen. Wij kunnen ons niet aan den indruk onttrekken, dat de schrijver er nog 'n schepje op heeft gedaan. Aan 't einde van den roman is er van allen, die er in optreden, niet heel veel meer overgebleven. De eigenlijke geschiedenis behelst de kolonisatie en poging tot kerstening van Indianen-gebied. Liefdesgeschiedenissen zijn daar doorheen geweven. 't Boek is in hooge mate boeiend, maar érg sympathiek is 't ons toch niet. Wij kunnen voor Wetzel, den eenzamen jager, 'de wind des doods' genaamd, en dergelijke heeren, wier hoogste levensdoel het wraakzuchtig neerpaffen van Indianen blijkt te zijn, onmogelijk respect hebben. Dat de boosheid en wreedheid van veel Indianen voor het grootste gedeelte te wijten is aan de gewetenloosheid der blanken, wordt hier wel 'ns opgemerkt, maar de schrijver is er niet van doordrongen, als b.v. Karl May, wiens Indianenverhalen ons dan ook heel wat sympathieker zijn. Kunnen verschillende van Karl May's boeken door de jeugd gelezen worden, ook dit boek van Zane Grey is uitsluitend voor volwassenen. Wat meer kieschheid ware het kleurige omslagplaatje wél ten goede gekomen. De laatste 50 bladzijden worden ingenomen door een schetsje *Yaqui,* een relaas over den ondergang van de Yaquis, een Indianenstam en de wraak van Yaqui, het gewezen opperhoofd, in slavernij op de plantages van don Sancho Perez, waar velen van zijn stam van ontbering en ellende omkwamen.

— B — *M. v. M.*

Felix Hageman, 1343.
OOM JERRY. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (19.5 × 13) 202 blz. ing. f 1.— geb. f 1.50.

Jos van Laer, een knap, opgeruimd en dapper meisje, studeert in de rechten te Amsterdam. Ze heeft met veel moeilijkheden te kampen, want het kapitaaltje van haar overleden vader raakt op, en de aandeelen, die vader op haar naam heeft laten zetten en die ze zal krijgen als ze meerderjarig is, hebben alle waarde verloren. Maar ze houdt zich kranig. Als ze meerderjarig is, wordt ze verzocht bij haar oom en voogd Jerry te Londen (eigenlijk een halve broer van haar moeder) om haar papieren in ontvangst te nemen. Oom Jerry heeft een vrouw, maar die is weggeloopen, en hij wordt nu tot over de ooren verliefd op zijn nichtje. Oom is een allerbeste man, maar van zijn liefde durft hij niet reppen. Ondertusschen blijkt het dat de aandeelen van Jos weer hun waarde hebben gekregen, waardoor ze nu plotseling millionnaire is. Een kaper verschijnt op de kust, in den persoon van een knappen jongen man, maar een schurk van een kerel. Jos raakt geheel in zijn netten. Maar alles loopt goed af. De schurk laat zich allengskens zien zooals hij is, en de roman eindigt bevredigend met de zegepraal van Oom Jerry. Het is een boeiende roman, buitengewoon knap geschreven, met veel goeden humor er in, en met aardige tooneeltjes uit het armoedig studentenleven en uit een reis van Londen naar Mexico. — De

karakters zijn ons sympathiek; maar er zit geen godsdienst in, en zoo krijgen we ook al enkele eigenwijze opvattingen over het huwelijk.
— Bc — *K. v. K.*

Clara Heitefuss, 1344.
IK ZOCHT HEM, Vertaald uit het Duitsch door Gerrie Wagenvoort. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1925. (19×13) 158 blz.

Een mooi boek, echt protestantsch fijn geloovig. De heldin is een dier zoekende, tobbende zielen, in voortdurende vrees levende, zooals er in den gereformeerden godsdienst zeer vele voorkomen. Deze hoofdpersoon, Anna Hagen, neemt haar geloof zeer ernstig, en juist daardoor maakt zij zich het leven zeer moeilijk. Twee predikanten, die in het verhaal een rol spelen, zijn sympathieke personen, welke in hun omgeving groot nut stichten door hun woorden, maar vooral door hun goed voorbeeld. Anna Hagen verbreekt haar eerste verloving, omdat zij toevallig de opvattingen van haar aanstaande leert kennen, betreffende de rol der vrouw in het huwelijk. Later huwt zij met een der vóórnoemde dominé's en in een hevige ziekte, die een tijdelijke verlamming ten gevolge heeft, vindt zij de rust en den zoolang gezochten zielevrede. Voor katholieken is dit soort boeken nuttig, om te leeren, hoeveel moeilijkheden de geloovige andersdenkenden moeten overwinnen om te komen tot de berusting en den zielevrede, die den Roomsch opgevoede van zijn jeugd af ten deel valt. Natuurlijk worden bijbellezingen en het vrije onderzoek verheerlijkt: dat kan voor protestantsche lezers slecht anders, doch dit neemt niet weg, dat het boek lezenswaardig blijft voor geestelijk volwassenen.
— Bc — *C. J. F. Vetter.*

Herman Heyermans, 1345.
HOOG BEZOEK. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 31 blz. ing. f 0.25.

„Hoog Bezoek": bewogen droom van argeloos meisje, piekerend over 't ooievaar-sprookje; genre Droomkoninkje.
„Ultimatum": middelpunt der handeling: baby, onbewust van de vinnige strijd om zijn zuigend en kraaiend persoontje, strijd over z'n opvoeding tussen z'n moedertje en twee goedbedoelende, bedillerige tantes.
„Heldemaag": Humoreske uit 's schrijvers loopbaan als toneel-direkteur. Gegeven: 'n employé die schransen moet tegen wil en dank.
— B — *Leo Fens.*

Herman Heyermans, 1346.
INTIEM DINER. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
't Eerste diner bij jonggetrouwden schijnt 'n dankbaar gegeven: zie De Veer, Thérèse Hoven, Simons-Mees... Heyermans heeft er wel 'n geestig krabbeltje van gemaakt, niet konventioneel, hier en daar zelfs met dieper gaande mensekennis.
„Variation Musicale": 'n volstrekt onmuzikaal jongmens wil in de gratie blijven bij nieuwbakken charmante kennissen, met 'n lieve dochter: „Speelt U piano?" „O, jawel". 'n Jokkentje met gevolgen. „Ideaaltjes" ('n soort haarspelden!) is weer zo'n „driehoek" — zedenkomedie: 'n hij, 'n zij, en 'n vriendin. 'n Reeks dialogen vol cynisme, huichelarij en verdriet.
— Bc — *L. Fens.*

Ivans, 1347.
HET GEHEIM VAN DEN KOEPEL, Geïllustreerd. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1925. G. G. Serie, (20×13.5) 285 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

De minnaars van detective-romans kunnen zich verheugen, in dit boek, Geoffrey Gill (redivivus, want hij kwam óm in *De donkere Poort*) ook bekend als G. G. mét de heldin van de May-serie: Mrs. May O'Neill te zien opereeren. Mr. Willem Hendriks, die steeds een belangrijke rol speelt in de romans van Ivans, geeft in een Inleiding een verklaring van dit feit. Het gegeven is eenvoudig: G. G. weet zijn vrouwelijke collega Mrs. May O'Neill bedreigd en „gevolgd" door een berucht misdadiger, waarvan zij zich maar niet „los" kan maken, en hij komt haar te hulp. Wij moeten erkennen dat het een goed geschreven, spannende roman is, die in tegenstelling met zooveel andere detective-verhalen, de eigenaardige bekoorlijkheid biedt van het eigen Hollandsch milieu, want de geschiedenis speelt zich hoofdzakelijk af in een landhuis tusschen Breukelen en Nieuwersluis in „het huis der ongebreidelde gastvrijheid". Niet alle teekeningen zijn even gelukkig.
— B — *M. v. M.*

K. A. van Landeghem. 1348.
DORPSMENSCHEN. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1925. (22×16) 117 blz. ing. f 1.10.

Een bundel eenvoudige schetsen in de Vlaamsche volkstaal, die behooren tot de goedgeschreven ontspanningslectuur. Vooral enkele, waarin het jongensleven beschreven wordt, zijn fijn en juist geteekend, zooals b.v.: De drie Keuningen en Misdienderkens. Begrijpelijkerwijze een boekje dat we een ieder in handen kunnen geven.
— A — *J. van den Broek.*

Suzanne Lenglen, 1349.
LIEFDESSPEL. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (19.5×13.5) 231 blz. geb. f 2.50.

Een tamelijk onschuldig niemendalletje, als men tennissen met de schrijfster niet te gewichtig opvat. Wie geen verband ziet tusschen tennissen en flirten moet dit lezen.
Marcelle Penrose wordt door haar vader, die als kunstschilder een jaar naar Japan gaat om zijn geldelijke positie te verbeteren, naar Engeland gezonden naar een rijken vriend, Morden, die verplichting aan den schilder heeft.
De familie Morden slaat bankroet en Marcelle zorgt, door zich als leerares aan een tennisschool te verbinden, voor zich zelf en de Mordens. Aan het eind trouwt zij natuurlijk met den edelen Jefferson Bruce, die op het laatste oogenblik den schurk, den Argentijn Escalada, ontmaskert. Wikkel dit procedé in een deeg van craks,smahs, tossen, single voleys, sets en game, garneer het met cocktails, sigaretten, odeur, bonbons, doe er nog iets bij van skiloopen, polo, yacht, zwemmen, schaatsentijden en een rolls royce en zet het geheel tenslotte nog een kwartier aan de Rivièra op de speeltafel van Monte Carlo en u hebt voor liefhebbers een delicatesse.
— B — *J. M. v. A.*

Victor de Meyere, 1350.
LANGS DEN STROOM. *L. J. Janssens & Zonen, Antwerpen,* 3e druk: 1925. Keur-Serie, (20.5 × 13.5) 111 blz. ing. f 1.20.

Janneke Kop's dochter is getrouwd en naar Antwerpen vertrokken. Op de werf vergallen de rakkers zijn leven, dag-in, dag-uit, ze scholden hem uit voor schrok en mouwveger van den baas; ze sarden en treiterden hem, verweten hem, dat hij dagdiefde. Als hij moe gestreden is, vertrekt hij naar de stad. Drie maanden later, dag op dag, keert hij terug; hij kon er niet aarden; hij werd er ziek en naar van. Het werk wil echter niet meer vlotten en met den dood in het hart moet hij weer naar de stad terug om er op „broertje Hein" te wachten.
— B — *F. H.*

Top Naeff, 1351.
VOORBIJGANGERS. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (20 × 13.5) 240 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.

Een bundeltje van vijf vertellingen, waaronder enkele meesterlike schetsen met vaste gracieuse kunstenaarshand getekend door iemand wier geest vertoefd heeft in de geheimste binnenkamertjes van 't leven der personen, die ze beschrijft, die met 'n cyniese glimlach de sluier der banale uitwendigheden oplicht, die dienen moeten om de barre armzaligheid der werkelikheid te verhelen.
Artistiek lijkt ons de vertelling „In den Avond" verreweg het beste. De hoofdpersoon is Dominee Walland, 'n eerzaam predikant, die steeds 'n blijmoedig man is geweest, „'n geloovige in den Wijngaard des Heeren zonder femelarij". Na 'n eervolle staat van dienst van veertig jaren is hij emeritus geworden en nu geen degelik ambt z'n gedachten meer beveiligt, beginnen de oude waarheden te wankelen en wordt z'n ouderdom geplaagd door jonge vertwijfelingen. Z'n zoon is 'n sombere, zwoegende Leninist die om de gemeenschap z'n vrouwtje liefdeloos verwaarloost. 't Hele stuk wordt beheerst door de vraag „mogen deze twee met wederzijds goedvinden nu niet van mekaar gaan?" Dominee moet decideren. Wat ie geleraard had „Wat God vereenigd heeft...... — o, die puntjes bij Top Naeff — waren verstarde formules geworden en gezegd louter uit macht der gewoonte. De moderne verkondiger van Gods woord weet geen raad met 't probleem, maar... gelukkig 'n kindje zal vader en moeder weer bij mekaar brengen en 'n eind maken aan grootvaders getob.
De mensen, die aan Top Naeff voorbijgaan, zijn gezien met 'n volslagen sceptiese levensvisie. De oude waarheden, die de eeuwen door de samenleving mogelik hebben gemaakt zijn voor haar hooghartig modern bewustzijn naieve achterlikheden. Die Dominee Walland, wat is dat 'n pietluttig manneke, zolang ie leeft in z'n banaal kanselbewustzijn, wat 'n edelaardig wijs mens, wanneer ie de natuur niet wil dwingen, maar met 'n geresigneerd „laissez faire, laissez passer" als 'n breed neutralist de wereld haar gang laat gaan.
De kracht van Top Naeff is haar eenvoudige klare stijl, haar juiste milieuschildering, haar rake typering en 't raffinement van haar humoristiese geest. Zoodra de geestelike spanning groter wordt en klimax krijgt volgt onmiddelik een onbenulligheid die ons demonstreert de onverschilligheid der natuur en de tragiek van 't daar-tegen-in worstelende mensenhart.
De humor echter in deze tot medelijden en weemoed stemmende kopieën des dagelijksen modernen levens is er niet ene van 't slag van de goedige Hildebrand, die ons „sub specie aeternitatis" de relativiteit laat voelen der menselike wederwaardigheden. De ironie van Top Naeff is wrang en medogenloos en schenkt nooit soulaas.
— Bc — *Ed. Serrarens.*

Cornelie Noordwal, 1352.
DE NIEUWE MEVROUW GARVLIET. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 4e druk: 1925. (21 × 15.5) 296 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.25.

Garvliet is weduwnaar geworden. Zijn mooi, maar lichtzinnig vrouwtje is in een sanatorium te Davos gestorven: „de laag uitgesneden japonnen werden ten slotte haar dood." Hij betreurt haar weinig en de kleine jongen, die hij haar achterliet, doet hem de noodzakelijkheid gevoelen om te hertrouwen. Met wie? Een schoonzus maakt veel werk van hem, maar is zoo bedilzuchtig en kleingeestig van karakter, dat telkens hun opvattingen en manier van doen met elkaar botsen. Trouwens geheel zijn schoonfamilie blijkt uit onuitstaanbare egoïstische en kleingeestige menschen te bestaan! Bij zijn familie ontmoet hij een juffrouw van Haren, een bescheiden, welopgevoed meisje, dat moederlijk voelt en hare gevoelens verraadt, bijna telkens als hij haar met zijn jongetje ontmoet. Hij trouwt haar, niet uit liefde tot haar persoon, maar omdat hij in haar een goede opvoedster hoopt te vinden voor zijn kind. Maar straks ontwaakt in hem de liefde tot haar als tot zijn vrouw. — Er zijn veel uitweidingen in dit boek en er treden enkele personen op, die met dit huwelijksproces in te los verband staan. Enkele karakters zijn voluit geteekend. Maar men zucht van medelijden met al die menschen, die alleen om zich zelf denken en geen zonnetje kunnen zien in het tuintje van hun evenmensch.
— Bc — *W. Sm.*

J. van Oudshoorn, 1353.
TOBIAS EN DE DOOD. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (21.5 × 16) 292 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.

In het prospectus, dat dit nieuwe boek begeleidt, heet het: „De inhoud is bizar en spannend tegelijk. De held, Tobias, een gesjeesd student, is een zonderling, die na een zwerftocht door Europa, in Italië kennis maakt met een vrouw, die hij trouwt. Na den dood van deze vrouw leidt hij een zeer los leven. Speculaties en vrouwen vormen de hoofdelementen van zijn bestaan. Wafel, een monsterlijk personage, die chantage op Tobias pleegt, helpt hij in de gevangenis, waardoor hij een poos van hem verlost is. Nu komt Katty in zijn leven, een rijke vrouw, die hij voornamelijk om haar geld wil trouwen. Maar inmiddels komt Wafel uit de gevangenis, begint zijn chantage tegenover Tobias opnieuw, ruïneert hem heelemaal en brengt bovendien zijn tweede huwelijk met de rijke Katty in gevaar. En als eindelijk Tobias vermomd, naar Wafel toegaat om hem voor goed onschadelijk te maken, vindt hij hem door een auto dood gereden. Wij twijfelen niet — aldus het prospectus — of dit boek zal sterk de aandacht trekken." Toch niet de aandacht —'t is te hopen— van't katholieke

publiek! Het brok leven van dezen „zonderling", dezen nietsnuttenden, perversen mensch, wekt walging! Een slecht boek.
— D — *W. Sm.*

Marmaduke Pickthall, **1354.**
SAID, DE VISSCHER. Vertaald uit het Engelsch door S. J. Barentz-Schönberg. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1925. (19.5 × 13) 306 blz.

Nu juist de wereldbelangstelling naar het Oosten zich richt, waar groote problemen brandend zijn, is dit Oostersche boek belangwekkend om zijn rake toets waarmee het Oostersche leven wordt gevat en waaruit begrijpelijk wordt, hoe het Westersche tegenover 't Oostersche als een onbegrepenheid blijft staan.
De geschiedenis van Saïd, die rijk en arm wordt door bedriegers te bedriegen, raakt soms wel over de romantische schreef, maar dan helpt de humor je wel terecht. Hier en daar ruik je de harem-lucht op een afstandje.
— Bc — *A. v. Delft.*

Siegfried van Praag, **1355.**
DE WEEGSCHAAL. *Elsevier, Amsterdam,* 1925. (22 × 16) 256 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.75.

Bram, Sarah, Michel, Izaak, Jules, Karel, Oom Raffie — allemaal Joden, ieder met eigen karakter — elk een eigen Joodsche type.
De een: orthodox, sullige vent, goed voor Rabbijn — de andere: woest socialist, met behoefte zijn woedevlagen uit te vieren in een... bordeel! — de andere: geblaseerd liberaal, ijdel in weldadigheid — dan de verdierlijkte levensgenieter enz.
Al deze typen gezet in 't volle leven van 't Amsterdamsche gettho met zijn op- en neergang, schommelingen als de schalen van een weegschaal, waarvan de drijfkracht natuurlijk: de liefde is — een liefde, die een liaison en huwelijk op gelijke schalen weegt — liefde, die immers ook niets anders is dan de stuwing door den „Alwil" zijn mensch-instrumenten ingedreven. Een echt Joodsch boek dus — triviaal, banaal waar het te pas komt. Immoreel bij vlagen. Knap geschreven — maar schuchter te hanteeren.
— C — *A. v. Delft.*

Marie Schmitz, **1356.**
DROOMENLAND. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (21 × 14) 251 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.50.

Een boek dat mooi bedoeld en geschreven is — maar toch week maakt en meelij geeft. Meelij met het goedig kindje, dat boven de werkelijkheid zich uit wil worstelen — maar niet kan. In de daagsche wereld voelt het zich niet thuis — 't is er te leeg, te grof. In een droomenwereld trekt het zich terug.— Maar is het er niet even leeg? Heeft nu een mensch niets anders en beters te bedroomen dan een bloem en een ster? Waarom niet boven 't zinnelijke uit naar 't hooger geestelijke. Maar dat kent de schrijfster niet — en dus kan zij het aan haar geesteskindje niet geven. Daarom is 't zoo meelij-wekkend. En dan haar theorie: dat de verloopen jongen niet slecht is — maar de menschen die 't hem maakten — de maatschappij à la Rousseau, en dat de moeder spirittisch naleeft bij sterven — en dit als eenige levensvertroosting. Hoe meelijwekkend is dit al niet.
Wat zou de schrijfster en haar geesteskindje ideaal droomen als ze de realiteit kenden, gelijk die uit God is.
— Bc — *A. v. Delft.*

F. de Sinclair, **1357.**
DE ERFENIS VAN OOM GEORGE. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (19.5 × 13) 307 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Frank Reevers, ziet zich plotseling erfgenaam van een aanzienlijk vermogen. Na een poos ontdekt hij echter een schuld van zijn oom, die niet voldaan blijkt, en de weelde die hij voor een tijd genoten heeft is als een droom vervlogen. Zoo ook een andere droom: zijn engagement met Ro Zweelinck.
Het landhuis dat hij bewoonde wordt verhuurd aan een Belgischen zeepbaron en ten einde raad verhuurt Frank zich als huisknecht bij Mr. Vanoenkel. Tot z'n onuitsprekelijke verrassing vindt hij er Ro als gezelschapsdame van Madame. Bij 't onderzoek van een geheime lade in een oude kast ontdekt hij de quitanties der vordering en hij wordt weer meester van zijn vroegere heerlijkheid en Ro wordt zijn vrouw.
Wie niet meer van een boek vraagt, dan een paar uur op koddig-kluchtige onmogelijkheden te worden getracteerd, vindt hier zijn gading.
— A — *C. R. Vullings.*

F. de Sinclair, **1358.**
SANCTA MUSICA. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (19.5 × 13) 184 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Een nijdig sarcastische schildering van grootsteedsch-doend provincialisme. Pakkend gevat de onuitstaanbare intriges van een „aristocraten"-kliek met een geniaal-verwaande pianomeester aan 't hoofd. Die vuile vent, die alles mag — en tegenover zijn meisjes-leerlingen veel meer doet dan hij mag — weet heel die aanstellerige kliek mobiel te maken, om zijn plannen te dienen tot het belachelijke toe, gelijk de freule die in een storm-tempeest op de loer moet en in een bierton terecht komt. En och — dat arme kind, dat bij een andere muzikale beroemdheid haar diploma haalde — mee in 't concert mag optreden, maar expres door dien gemeenling in de war werd gestuurd en zoo een débacle beliep, waar zijn roem weer te hooger om steeg. Een koddig, vlot boek — maar 't bleef even koddig even vlot zonder die gewaagde familiariteiten met meisjes.
— Bc — *A. v. Delft.*

Albert Steffen, **1359.**
DE VERNIEUWING VAN HET VERBOND, Vertaald uit het Duitsch door Joannes Reddingius. *W. de Haan, Utrecht,* 1925. (19 × 13.5) 188 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

Zoo bizar als de monistische levenstheorie is, zoo bizar is dit boek. Dit is geen goed boek, omdat het als een blinde blinden wil leiden. Als we zoo boven 't materialistische leven uit moeten, vallen we nog dieper. Al het hoogmoedig gefantazeerde loopt eindelijk uit op een gruwelijke blasfemie. Verbeeld je een verlossingsdroom: Een Moeder in den hemel met een Kind — daaronder een moeder met een kind. De eerste is: de Godsmoeder — de tweede is een verleid meisje door een droomer moeder geworden — een moeder die haar kind en zich zelf doodde —

en nu hem opleidt tot de „Liefde". Och kom, verstandige menschen zwijgen maar liefst — en bidden om wat licht voor de blinden.
— C — *A. v. Delft.*

Richard Vosz, 1360.
TWEE MENSCHEN, Vertaald uit het Duitsch door J. P. Wesselink-van Rossum. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 4e druk: 1925. Iris Boeken, (19×13) 317 blz. gecart. f 2.25, geb. f 2.90.
Dit sombere verhaal van twee mensen is geheel en al dienstbaar gemaakt aan 's schrijvers haat tegen 't Ultra-montaanse, tegen de Kerk en de geestelikheid. Hoewel 't fanatisme van de schrijver verloopt in 'n potsierlike heethoofdigheid, — 't lijkt wel 'n Germaanse oer-stier die trilt en snuift wanneer ie 'n kerkelike lap ziet — moeten wij dit boek, dat ook artistiek geen biezondere waarde bezit, onze lezers ten sterkste ontraden. Dat er van dit boek reeds 'n half millioen eksemplaren verkocht werden, kan alleen verklaard worden uit de anti-papistiese tendenz.
— D — *Ed. Serrarens.*

Henri van Wermeskerken, 1361.
SUIKERFREULE. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1925. (21.5×16) 204 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.
Van der Kooy, tweede machinist van een fabriek in Indië, was destijds in Holland getrouwd, zonder zijn vrouw te bekennen, dat hij een voorkind had van een Soendaneesche, die inmiddels was overleden. Daar zijn vrouw per slot van rekening liever in Amsterdam wilde blijven, leefde hij al vijftien jaar een eerzaam vrijgezellenleven met zijn vrienden en mede-employé's Schuit en Nittel en zijn dochtertje Trude. Hij heeft zijn misstap in zooverre goedgemaakt, dat hij het kind een goede opvoeding geeft, maar voor zijn vrouw in Holland, die hij alleen „met verlof" te zien krijgt wil hij alles geheim houden. Deze, met wel een gouden hart, maar een plat geluid — schrijft, ten slotte 'n beetje argwanend, 'n briefkaartje, dat ze komt, alsof ze even naar Amstelveen moest, — en niet heel veel later arriveert ze, in de glorie van haar klein-burgerlijke luidruchtigheid.
In der haast wordt Schuit, een goede sukkel, tot vader van Trude gepromoveerd, hetgeen aanleiding geeft tot de allerzotste conflicten. Ook het „acclimatiseeren" van „Mevrouw" Van der Kooy wekt danig de lachlust op. Henri van Wermeskerken kán schrijven, maar dit precair gegeven lijkt ons minder geschikt voor een humoristische roman. Ofschoon het boek geenszins slecht is, wordt er maar al te luchtig gesproken over het buitenechtelijk samenleven en deze „breedheid" van gedachte kunnen wij niet onderschrijven. Daarom moet het boek aan volwassenen voorbehouden worden, die terdege de gave des onderscheids bezitten. Amusant is het en vlot geschreven ook, al blijft 't verre beneden 't peil van *Een Indisch Binnenhuisje.*
— Bc — *M. v. M.*

Walther von der Wied, 1362.
HET MEDAILLON, Vertaald uit het Duitsch. *Henri Berger, Den Bosch,* 1925. (19×13.5) Deel I: 89 blz., deel II: 104 blz.
Bij de overrompeling door de Duitschers van het slot „Maisonrouge" in Frankrijk, gedurende den oorlog van 1870, waarbij deze door de Fransche vrijschutters weer uit het slot verdreven worden, wordt de dochter van graaf de Maisonrouge uit roofzucht laaghartig vermoord. De Duitsche soldaten worden hiervan door den graaf beschuldigd en hij zweert niet te zullen rusten vóór hij den moordenaar ontdekt heeft.
Een medaillon, zijn stervende dochter bij de worsteling ontrukt, zal hem, zoo hoopt hij, hierbij helpen.
De graaf komt voor dit doel ook te Scheveningen, waar het „gelukkig toeval", dat de schrijver in dit verhaal al heel bijzonder gunstig is, verschillende personen die bij den overval van het slot tegenwoordig waren, laat samen treffen.
De graaf wordt in zijn zoeken bijgestaan door een Duitscher „Assessor Dagobert" die spoedig verdenking koestert tegen den Franschman Leo Delattre, verloofd met een Duitsch meisje, Hertha, waarop ook Dagobert reeds verliefd geraakt is.
Een gewezen Duitsch soldaat die de overrompeling van Maisonrouge meemaakte en „toevallig" ook te Scheveningen vertoeft, wordt, door den graaf van den moord aangeklaagd en in hechtenis genomen.
Gelukkig wordt hij spoedig weer op vrije voeten gesteld, dank zij de schrandere nasporingen van Dagobert, die de schuld van Delattre kan bewijzen. Het gestolen medaillon door deze aan zijne verloofde geschonken had hiertoe bijgedragen.
Het spreekt vanzelf, dat in dit verhaal, waar alles zoo vlot van stapel loopt, Hertha, nadat de schuld van haar verloofde bewezen is, haar hart schenkt aan haar landgenoot Dagobert, die haar redde van een huwelijk met den eerloozen moordenaar.
— A — *J. Bemelmans.*

Wilma, 1363.
VISIOEN. *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam,* 1925. (20×14) 81 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.75.
Na het lezen van enkele bladzijden heeft men reeds den indruk met hoogstaand werk te doen te hebben. Het simpele gegeven is een schilder, die voor zijn gezondheid naar zonnig Afrika moet vertrekken en daar sterft van heimwee en daarnaast de opofferende trouw zijner echtgenoote. Dat is alles, maar het is zoo zuiver psychologisch weergegeven en de tropische natuurweelde is zoo eenvoudig en toch zoo verrukkelijk geschilderd, dat men het boek in één adem uitleest en men maar één zijde van het werk betreurt, n.l. de kortheid.
— A — *J. M. v. A.*

Luciano Zuccoli, 1364.
WAT GEORGE ASTORI NIET BEGRIJPEN KON, Vertaald uit het Italiaansch door Luise van Everdingen. *Hollandia, Baarn,* 1925. (20.5×14) 323 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.90.
George leeft als jongen in Rome — maar och arme, in die muffe, vunzige kringen, waar „het natuurlijk is, dat een man een minnares heeft". Van het godsdienstig Roomsch leven komt geen symptoom tot uiting, of het moest zijn bij een „bloemenrijke" begrafenis van een zelfmoordenaar, die „naar het Paradijs" ging;

of bij een modieuze huwelijksplechtigheid, waar men komt om te pronken en te pralen. Als type van Roomsch leven kan en mag dit boek in geenen deele gelden, wel als schreeuwend type van mondaine degeneratie.
Astori staat in zijn kring als een fantast: als kind spelend met zijn poppen, als jongen spelend met meisjes „in badmandels''.
Toen hij nog met de poppen speelde, deed zijn broer het met de meisjes „met bloote beenen'' in Londen, maakte er schulden en schoot er zich om dood. Dat begreep George niet.
Toen hij zelf met meisjes speelde, werd hem zijn liefste ontfutseld door geld-intriges, en toen zijn ontfutselde liefste bij een auto-ongeluk omkwam, kwijnde hij er om dood.
De veertienjarige jongen kon dat leven niet begrijpen — hij kon het niet aan. En dat pleit voor zijn naieviteit, maar niet voor den schrijver die het bedacht en ons te slikken wil geven.
— C — *A. v. Delft.*

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Frederik van Eeden, 1365.
LANGS DEN WEG. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1925. (20×16) 184 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.75.
In tegenstelling met veel andere boeken die uit samengeraapte artiekelen bestaan, doet dit nieuwe boek van Frederik van Eeden, waardig en degelik aan. Het bevat de artiekelen die hij schreef in de jaren 1915—1916 als redakteur van de *Groene Amsterdammer.* Ingeleid door hem zelf met enige toelichtingen en een zeer edele onderwerpings-verklaring aan „onze heilige en geëerbiedigde Moeder der R.K. Kerk'', wordt het boek besloten door de prachtige rede in 't Concertgebouw Maart 1925 gehouden: Mijn overgang tot de Kerk. 't Is een beeld van de veelzijdige ontwikkeling der algemene belangstelling en mensenliefde die Van Eeden steeds hebben bezield. Literaire beschouwingen mengelen zich met politieke, algemeen-filosofiese gedachten met persoonlike herinneringen. Zijn oorlogs- en vredesbeschouwingen, die een groot gedeelte in beslag nemen, tonen ons Van Eeden als antimilitairist, die echter ons volk als zodanig, niet in staat acht tot het martelaarschap van geweldpleging zonder verzet en daarom besluit: niet vechten of goed vechten, maar alleen uit bittere noodzakelikheid. Het edelste in gedachten en zegging zijn wel z'n literaire beschouwingen en vooral zijn persoonlike herinneringen over toestanden en personen. Bij het lezen dient men zich echter goed te herinneren de tijdsomstandigheden waarin deze stukken geschreven zijn. De onvoldongen strijd in en buiten Van Eeden drukt op sommige nummers zeer sterk zijn stempel, en de slotrede wel bedoeld als een vervolledigende samenvatting maakt dit boek nog niet voor iedere katoliek nuttig en geschikt. Deze slotrede geeft ons Van Eeden op z'n mooist: het geluk van de gevonden schat, geloof en gelovigen, de herinnering aan zijn lange weg naar de waarheid, die aanstonds — hoe kon het ook anders — zich bij Van Eeden apostolies uit in het weerleggen van dwalingen en valse beschuldigingen der Moederkerk, geven de heerlik uitgesproken verwachting dat Van Eeden's bekering niet alleen voor hem zelf, maar ondanks zijn hoge jaren, ook voor vele anderen een geluk zal zijn. Dit stuk is daarvan niet louter een verwachting, maar reeds voor 'n groot gedeelte een vervulling.
J. Vermin.

Hadewijch, 1366.
VISIOENEN. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven,* 1925. (26×17.5) 147 blz. ing. Bfr. 3.—.
Voor velen zal dit deeltje wellicht een teleurstelling zijn; niet omdat het minderwaardig zou zijn; maar, terwijl men algemeen een samenvattende studie over Hadewijch verwachtte, brengt het slechts een afzonderlijke inleiding op de *Visioenen,* waarvan de tekst verleden jaar verscheen. Voor elk der volgende deelen zal eveneens 'n bizondere inleiding verschijnen. Of 'n dergelijke methode niet noodzakelijkerwijze tot herhalingen zal leiden, moet de toekomst uitmaken. In ieder geval kunnen wij Pater van Mierlo dankbaar zijn voor de vele belangrijke gegevens die hier verwerkt zijn. Treffend worden de visioenen gekenmerkt als „apocalyptische verbeeldingen van éene groote mystieke gedachte: de ziel opstijgend langs het volle beleven van Christus' Menschheid tot de volmaaktst mogelijke Godvormigheid.'' Het hoofdstuk over Hadewijch's leer is wel wat droog uitgevallen: in plaats van een synthetische uiteenzetting, wordt hier slechts een gedachtenlijstje opgegeven, 'n soort analytische inhoudstafel. Maar, laten we geduld hebben: in de algemeene studie die de kroon op dit levenswerk van den geleerden Jezuïet zal zetten, zal dit euvel wel vergoed worden. Voor de studie van Hadewijch's werken is Pater van Mierlo een onmisbare gids.
Dom J. Huijben, O.S.B.

Anna Roemer-Visscher, 1367
GEDICHTEN. *Martinus Nijhoff, Den Haag,* 1925. 62 blz. ing. f 2.40.
Evenzeer als de uitgave die Beets in 1881 van Anna Roemer-Visscher's gedichten bezorgde, dankt ook bovenstaande publikatie van Fr. Kossmann haar ontstaan aan het terugvinden van een handschrift. Toen was 't het uit Alkmaar voortgekomen *Letterjuweel,* thans is het een handschrift, dat te samen gebonden met andere werken en sinds enige tijd in het bezit gekomen van de Koninklike Bibliotheek, ruim 42 gedichten bracht. Neemt men in aanmerking dat het *Letterjuweel* 28 nieuwe gedichten had leren kennen, en dat, behalve de vertaling der *Honderd christelijke zinnebeelden* naar Georgette de Montenay en de disticha bij de tweede editie van Roemer's *Sinnepoppen,* tot nog toe niet meer dan ongeveer vijftig gedichten van Anna bekend waren, dan blijkt de grote belangrijkheid van bovengenoemde uitgave.
Kossmann heeft niet alleen deze 42 gedichten herdrukt en van een Inleiding en aantekeningen voorzien, maar behandelt ook nog in een afzonderlik hoofdstuk de vraag naar het geboortejaar der dichteres. Zag zij het levenslicht in 1583 of in 1584? De Roever heeft van die vraag indertijd een hele kwestie gemaakt. Kossmann behandelt ze met minder heftigheid en komt tot de slotsom, dat het volstrekt niet zo onaannemelik is dat Anna in 1584 geboren is, en dat haar zoon dus geen enkele bijbedoeling behoefde gehad te hebben, toen hij als geboortejaar van zijn moeder 1584 noemde. Niet oninteressant zijn de beide brieven die Kossmann hierbij afdrukte. Een van

Beets aan De Roever en het antwoord van deze aan Beets. Ook om het oordeel van De Roever over Thijm's literair-historiese novellen en hun geschiedkundige waarde.
Het voornaamste in deze publikatie zijn echter de gedichten zelf. Niet dat zij ons oordeel over de dichteres en haar geestesleven belangrijk wijzigen, maar toch vullen zij, hetgeen we omtrent haar weten en het beeld dat we van haar als dichteres gevormd hebben, met enkele trekken aan. Terwijl het tweede deel van Beets' uitgave hoofdzakelik bestaat uit gedichten die ons Anna leren kennen in haar betrekking tot haar tijdgenoten: De Groot, Huygens, Stalpaert, Rubens, Brosterhuizen, Van Heemskerk, Van der Burgh, Simon van Beaumont, Jacob Cats, e.a., bevat het nieuwe handschrift een belangrijk aantal meer persoonlike gedichten. Een groot aantal religieuze ontboezemingen en daarbij dertien psalmvertalingen, die tot het beste kunnen gerekend worden van haar oeuvre.
Biezonder belangrijk zijn daarbij de gedichten, waarin zij haar lievelingsgedachte *Genoech is meer als veel* uitspreekt.
De ernstige, wijze Anna, doet zich in die spreuk evenzeer kennen in haar evenwichtige bezadigdheid, als in het sonnet, dat ze dichtte, terwijl ze zich kleedde voor een bruiloft en waarin zij God bad dat niet alleen haar lichaam getooid mocht worden, maar dat vooral haar geest gesierd mocht wezen, opdat haar ziel te midden van al het werelds bedrijf, vrij zou blijven van smetten.
Vinden we deze uitingen van haar geest wat àl te bedachtig, andere: de gedichten op Kerstmis, Pasen, Pinksteren uit 1616, 1617, 1618, 1619 doen ons weldadiger-warm aan door de inniger vroomheid die er uit spreekt. En zoals reeds gezegd, de dertien nieuwe psalmvertalingen verrijken onze letterkunde inderdaad zeer.
Zowel door hetgeen hij ons aan het werk van Anna Roemer-Visscher bracht, als door de nieuwe of hier herinnerde biografiese gegevens uit de laatste tijd heeft Kossmann onze kennis van de dichteres belangrijk vermeerderd.
De royale, keurige verzorging van deze uitgave mag nog wel afzonderlik worden herdacht.

Poelhekke.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

H. L. van Oordt, **1368.**
GROTIUS' WEGBEREIDER VOOR HET NIEUWE VOLKENRECHT. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1925. (20×13) 93 blz. ing. f 1.50.

Volkenrecht! Na het volkengeweld in en sedert den wereldoorlog is het onderwerp niet van de lucht. Ons Europa heeft dienaangaande al heel wat teleurstelling beleefd: de H. Alliantie, het nationaliteitsbeginsel van Napoleon III, de vredesconferenties, zal de Volkenbond het er beter af brengen? Zonder overtuigende beginselen van rechtvaardigheid en naastenliefde lukt dat nooit, vooral niet nu de verhoudingen der buitenlandsche staatkunde cosmopolitisch geworden zijn, nu Japan en de Vereenigde Staten behooren tot de groote mogendheden. Het eeuwgetijde van Hugo de Groot werd een fraaie gelegenheid voor doeltreffende propaganda al ware het alleen maar, omdat onze wereld naar beginselen gaat zoeken niet bij een staatsman, maar bij een geleerde. Daar ligt in dit feit een geduchte les opgesloten.
De schrijver van dit werk wil het betoog leveren, dat de denkbeelden van *De jure belli ac pacis*, in den grond der zaak dezelfde zijn als die van hen, welke den Volkenbond inderdaad een plechtanker des vredes willen doen zijn. Een levensschets van De Groot gaat vooraf. Diens karaktersterkte wordt daarin te hoog aangeslagen. Dan volgt een verhandeling over de grondslagen van Grotius' volkenrechtelijk stelsel en de beteekenis daarin aan den oorlog toegekend. Naar onze meening staat De Groot veel dichter bij het natuurrecht der Scholastieken uit de Middeleeuwen dan de propagandisten voor den Volkenbond; wij gelooven, dat beter gedaan werd den „wegbereider'' daarin na te volgen, wil men komen tot een solieden grondslag van deugdelijke beginselen. Er is maar één mogendheid ter wereld die ten opzichte van het probleem van den Volkenbond een objectief standpunt inneemt: het Vaticaan. De Pausen hebben het goede, wat Grotius eenige eeuwen geleden in een dik boek geschreven heeft, al zoo dikwijls zooveel beter gezegd, maar hoeveel eeuwen zal het nog duren voor de wereld wil luisteren naar deze woorden en gedachten van wijsheid en vrede?!

Prof. Dr. H.

FRANSCH.

Emile Gabory, **1369.**
LA RÉVOLUTION ET LA VENDÉE. *Perrin & Cie., Paris* 6, 1925. (21.5×14) 343 blz. ing. Ffr. 12.—.

De Vendée, men weet wat die naam beteekent. Bijna heel het Westen van Frankrijk was er mede gemoeid: Poiton, Bretagne, Maine en Anjou. Hier waren het bosschen, ginds moerassen, elders weer steppen, meerdere rassen met verschillende gewoonten en zeden, maar allen met hetzelfde patriarchale familieleven, liefde voor de overlevering, diep geloof, trouw en rechtschapenheid. Een groot godsdienstig gevoel vereenigde al die zielen.
Want het was de godsdienstkwestie die hen onleidbaar vond en hen drong tot den opstand. Het politieke vraagstuk hing er mee samen, want hun instinct, en de feiten zelf deden die eenvoudigen gelooven, dat het oude koningschap de beste beveiliging was voor hun oude geloof. Maar al is het waar, dat de geestelijkheid, die aan het einde der 18de eeuw nog den waren zin van de leer had bewaard, met kracht tegenwerkte, het is ook waar, dat de adel, die met zijn onderhoorigen samenleefde, door hen bemind werd, en op hen vertrouwde, in het begin niet al te zeer tegen de omwenteling opzag.
Maar toen de revolutie, zijn sophismen doorvoerend, zoo spoedig overging tot de vervolging, veranderde de zaken... wat een geestdrift in die bijeenkomst der boeren! Wat een vermetelheid en wat een heldenmoed in die hoofden van 25 jaar, die legers te vormen weten en veldslagen winnen. Zonder twijfel, militaire fouten werden er begaan — maar het doel was zoo edel, dat men bij het overlezen van het heldenleven dier opstandelingen, met ontroering aan de kruisvaarders denkt.

Dom J. de Vathaire, O.S.B.

Valéry de Moriès, 1370.
MISÈRE ET SPLENDEUR DES FINANCES ALLEMANDES. *Les Belles Lettres, Paris* 6, 1925. (21.5×14) 190 blz. ing. Ffr. 7.50.

De financiën behooren ook tot het domein der geschiedenis en zelfs, wie over een eeuw zich een juist denkbeeld zal willen vormen over het leven na den oorlog en de bijzondere moeilijkheden, waarmede de Europeesche staten te kampen hadden, zal haar een grooten plaats moeten inruimen. Om het Duitschland der laatste jaren te begrijpen, moet men haar met zorg nagaan, om welke reden een boek over deze stof werd opgenomen in de geschiedkundige reeks der „Cahiers rhénans". Een catastrophe van een omvang grooter als men tot nog toe gekend had, die langzaam glijdend eerst, weldra met een onweerstaanbare snelheid tot den rand van den afgrond bracht. En plotseling, na een stoot van energieke, even onverbiddelijke als weldoorziene reorganisatie, de vereffening der rekeningen, het herstel van het evenwicht en de terugkeer tot de vrede. Welke waren de diepe oorzaken van deze débacle op economisch, moreel en politiek gebied? Waar lag het uitgangspunt, de knoop, de ware stuwkracht van de reactie? In dit boek kan men een ernstigen uitleg van die verschijnselen vinden.

Dit werk is helder geschreven, volledig en heeft slechts het onmisbare van den vorm eener technische studie. Het verhaal der gebeurtenissen is objectief voor zoover een soort financieele roman het toelaat — was het avontuur niet een tragische roman?. Met groote nauwkeurigheid legt het de overwinning der goudmark uit en weet tevens de les uit de feiten te trekken.

Dom J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

Friedrich Ritter von Lama, 1371.
PAPST UND KURIE. *Martinusbuchhandlung, Illertissen (Bayern)*, 1925. (24.5×16.5) 48 blz. ing. M. 0.35.

Nog slechts twee afleveringen zijn van dit werk verschenen, derhalve is een voltooide beoordeeling nog niet mogelijk. Het onderwerp is intusschen zoo belangrijk, dat een voorloopige aankondiging toch niet mag achterwege blijven. De schrijver heeft zijn onderwerp cosmopolitisch opgevat. Letterlijk alle landen ter wereld laat hij de revue passeeren in hun verhouding tot den H. Stoel, zelfs zulke weinig bekende grootheden als Abessynië en de nieuwe staten in Voor-Azië, hetgeen blijkt uit de inhouds-opgave van alle tien de afleveringen. In de vierde zal ook de aandacht worden gewijd aan ons land en daar zijn wij niet 't minst benieuwd naar. De vier eerste afleveringen zullen begrensd worden door het pontificaat van Benedictus XV, de volgende door dat van Pius XI. Het blijkt, dat de schrijver geen last heeft van het hinderlijk nationalisme, dat zoovele publicaties over de contemporaine geschiedenis ontsiert, een gunstig verschijnsel. Of het nu juist is, zooals de auteur in zijn voorrede meent, dat hij reeds nu een betrouwbaar beeld omtrent de door hem bestudeerde gebeurtenissen zou kunnen schetsen, terwijl de archieven nog gesloten zijn, welk materiaal volgens hem alleen maar waarde zou hebben om het gegevene nader af te werken en in onderdeelen te voltooien, wij meenen dit te moeten betwijfelen. Mogen de grootere feiten meer of min bekend zijn, het ligt er maar aan wat men onder feit verstaat en hoe men dit begrip begrensd wil zien. Archivalia hebben wel eens meer ongedachte verrassingen aan het licht gebracht en met name is stellig de tijd nog niet aangebroken om een volledig oordeel uit te spreken over een zoo belangrijk pontificaat als dat van den grooten Paus Benedictus XV. Dat alles neemt intusschen niet weg, dat wij de zorgvuldig verzamelde en beleidvol beoordeelde feiten, die de schrijver in zijn werk bijeengroepeerde, dankbaar kunnen aanvaarden. Hij blijkt een goed krantenlezer te zijn, die honderd en een berichten en gepubliceerde documenten met oordeel des onderscheids weet te verwerken en ordenen. De vredespolitiek der Pausen is het middelpunt van zijn beschouwingen, al het andere is daaraan ondergeschikt. Hoe talrijke vraagstukken het Vaticaan had op te lossen, hoeveel kritiek en verdachtmaking de pauselijke kanselarij te weerleggen had: één misgreep en de gevolgen waren niet te overzien geweest, het klare, rustige betoog van den schrijver brengt ons langzaam maar zeker tot bewondering voor het hoogstaand beleid, dat wij in zijn groote lijnen in deze dankbare bladzijden ontvouwd vinden. De vele aanhalingen geven aan het geheel wel iets kroniek-achtigs, maar de doorsneekrantenlezer vergeet weer zoo gauw en komt er niet gemakkelijk meer toe zich nader te oriënteeren in de gebeurtenissen van zijn eigen tijd. Daarvoor kan dit werk voortreffelijke diensten bewijzen.

Prof. Dr. H.

Johannes Thyssen, 1372.
DIE EINMALIGKEIT DER GESCHICHTE. *Friedrich Cohen, Bonn*, 1925. (23×16.5) 259 blz. ing. M. 6.50, geb. M. 9.—.

Het theoretisch probleem, waarover dit boek een uitvoerig-uitgewerkte beschouwing levert, is in de laatste jaren sterk op den voorgrond gebracht door Spengler's relativisme. Is de geschiedenis louter een steeds voortschrijdende herhaling, dan wel schept zij voortdurend nieuwe verschijnselen? Mogen wij in den loop der historie verwachten een steeds voortschrijdende verheffing, of beweegt zij zich in kringen, aan welker einde alles weer zou zijn als in den beginne? Is het object der geschiedenis als wetenschap de abstractie, ofwel moet zij zich beperken tot concrete eenheden? Zijn er historische wetten?

De schrijver onderneemt het niet het wijde probleem in zijn ontzaglijken omvang te verkennen, hij stelt alleen een onderzoek in naar een enkel onderdeel, zonder daarom het verband met het grootere geheel zonder meer los te laten. Zijn vraagstuk maakt hij duidelijk door een voorbeeld. In de tweede helft van de zeventiende eeuw, na den dertigjarigen oorlog, had het Duitsche volk te kampen met een periode van zware economische malaise. Naar zijn karakteristieken inhoud gezien komt dit verschijnsel als gevolg van den dertigjarigen oorlog, maar één keer in de Duitsche geschiedenis voor. Maar het Duitsche volk heeft meermalen een tijd van malaise beleefd. Derhalve wordt de „Einmaligkeit" der depressie van na 1648 beheerscht door haar gebondenheid aan den tijd.

Daartegenover zijn er andere historische gebeurtenissen, die haar eigen karakter ontleenen aan

haar inhoud, zooals de Nachtwacht van Rembrandt. Het onderwerp van deze schilderij, opvatting en compositie vormen op zich zelf een gegeven, dat zoo nergens anders in de wereldhistorie te vinden valt. Het werk ontleent zijn beteekenis aan het feit, dat het een meesterwerk is en verheft zich daardoor naar zijn wezen boven de grenzen van zijn eigen tijd. Deze eigenaardigheid-naar-den-inhoud nu laat de schrijver verder ter zijde om zich te bepalen tot wat hij noemt „die Zeiteinmaligkeit der Geschichte", een terminologie, welke ons aanleiding geeft aan het Duitsch te benijden zijn elasticiteit in het vormen van zelfstandige naamwoorden, die wij dikwijls nog niet eens kunnen vertalen. In den loop van zijn kritische beschouwingen vlecht de auteur een beoordeeling en correctie in van de theorieën van Rickert en Spengler over de geschiedenis als object der wetenschap en beredeneert het verband tusschen den tijd en de historische gebeurtenissen in hun wijsgeerige betrekking. Het geheel vormt een logisch pleidooi voor de innerlijke continuïteit van het historisch gebeuren en de objectieve kenbaarheid van zijn inhoud voor de wetenschap.

Prof. Dr. H.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

W. N. Broekhuysen, A. van Deursen, J. Muiderman, 1373.
VAN GROENLAND TOT DE ZUIDPOOL, Geïllustreerd. *Gebr. Zomer & Keuning, Wageningen,* 1925. (23.5 × 17) 243 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.30.

Het verzamelwerk verdient lof om de veelzijdigheid der aardrijkskundige leesstof. Het is een werk, dat ten zeerste mede kan werken de kennis van de verschillende deelen der aarde te vermeerderen en de lust tot verdere studie te versterken.

A. F. van Beurden.

Richmond Browne, 1374.
OP REIS NAAR HET ONBEKENDE, Vertaald uit het Engelsch door M. P. C. de Gruyter, Geïllustreerd. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1925. (25 × 18) 331 blz. ing. f 4.25, geb. f 5.75.

Dit royaal uitgegeven en met tal van fraaie foto's rijk verluchte boekwerk is zeer interessant, daar het ons o.a. voert naar de weinig gekende Indianenstammen, nagenoeg nog levend in hun natuurstaat in Midden-Amerika. Het verhaal is leerzaam en pretentieloos geschreven en bevat een schat van merkwaardigheden over de volkeren met hun zeden en gewoonten, de landen met hun flora en fauna, door schrijfster bezocht.
De gevaren en avonturen zijn legio en we hebben eigenlijk meer respect voor schrijfsters energie, moed, durf en opgedane kennis, dan voor haar talent als schrijfster, want haar schrijfwijze is primitief als een brief van een verren ongeschoolden verwant. Toch leest het boek vlot, waartoe zoowel de angstige avonturen te land en te water, als de uitstekende Nederlandsche vertaling bijdragen. Het boek is uitsluitend voor volwassenen van rijpere levenservaring, die wij het dan ook gaarne aanbevelen.

M. v. M.

Jean Capart, 1375.
TUT-ANCH-AMON, Vertaald uit het Fransch door Henri Asselbergs, Geïllustreerd. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. (20 × 14) 147 blz. geb. f 2.75.

Dit werkje bevat eene serie brieven van den bekenden Prof. Capart uit Brussel, waarin deze zijne eerste indrukken mededeelt over de sensationeele ontdekking van 't graf van Tut Anch Amon. We hebben hier dus geen definitief oordeel over eindresultaten te verwachten, maar slechts eene voorloopige orienteering en voorzichtige gissingen, die voor 't groote publiek bestemd zijn, maar wier wetenschappelijke waarde door den naam des schrijvers verzekerd is. De belangstelling voor Tut Anch Amon zal zeker veel langer duren, dan de opgeschroefde reclame, die er voor gemaakt is.

R. J.

J. van der Hoop, 1376.
DOOR DE LUCHT NAAR INDIË. Geïllustreerd. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1925. (25.5 × 18), 417 blz. ing. f 5.25, geb. f 6.90.

Een buitengewoon geslaagde beschrijving van den Ned. O. I. tocht van het dappere vliegersdrietal Van der Hoop, Poelman en Van den Broeke. De duizenderlei voorbereidingen welke dien belangrijken tocht voorafgingen: het bepalen van de route, de financiering, het onderhoud van het toestel — al de moeilijkheden op den weg ondervonden, worden ons vlot en onderhoudend bebeschreven. Men volgt hen vanaf hun joyeuzen uittocht op Schiphol tot hun „pech" te Philippopel, waar zij onder niet ongrappige verhoudingen een maand oponthoud te boeken hadden, hun omzwervingen boven de woestijnen en wouden van Azië, waar zij van vreemde volkeren de meestvoorkomende hulp genieten, tot hun neervlucht boven Weltevreden: het doel van hun tocht. Alles, vanaf de samenstelling van het vliegtuig, tot de techniek van de vliegkunst in hoogere of lagere regionen, de mogelijkheid van een regelmatig Holland-Indië verkeer, wordt ons hier met groote deskundigheid geschetst, zoodat wij niet alleen een vlotte reisbeschrijving (de bezienswaardigheden vooral van Centraal-Azië worden ons telkens onder het oog gebracht) maar tevens een werk voor de kennis en de toekomstmogelijkheden van de vliegkunst van groote instructieve waarde, rijker geworden zijn.

Dr. H. v. d. Mark.

G. de van der Schueren, 1377.
HET VERRE OOSTEN, Geïllustreerd. *Van Munster, Amsterdam,* 1924. Geelruggen, (21 × 15) 248 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.90.

Sinds lang koestert zich het verre Oosten in de belangstellende en bewonderende liefde van ons nabije Westen en nu vooruitstrevende Aziaten ons halverwege tegemoet gekomen zijn om zich te oriënteeren in de Avondlandsche cultuur, is de zonnige bekoring, die dit esoterische sprookjesland inzonderheid uitoefent op den peinzenden, mediteerenden Noorderling, nog feller en intenser geworden. Taalkundigen en folkloristen gaan er grasduinen en snuffelen in de oude Veda's en de kasten-leer; wijsgeeren en sektenstichters halen er diepe levenswijsheid en nieuwe inzichten; geschiedvorschers bestudeeren er de verweerde inschriften en zoeken een historischen achtergrond

voor de architectonische wonderwerken; touristen en rijke Amerikanen, die Europeesche excursies te alledaagsch vinden, komen er zich vergapen aan Indië's feërieke kunstschatten en de bekende „Oostersche" natuurweelde; den practischen, nuchteren businessman lokt de klank van het goud en de wiegelende oogsten der bloeiende plantages; de verscheidenheid der kolonialisatie-systemen trekt den politicus aan en voor menig breed-gebarend revolutionnair is Mahatma Ghandi een fascineerende persoonlijkheid geworden. Maar... van bewonderende tot blinde liefde il n' y a qu'un pas. Voor velen die niet met eigen oogen zagen en anderen luk-raak napraatten, is Indië dan ook een overheerlijke lusttuin, het Eden der schepping, het bijbelsche Kanaan, een land van sprookjesachtige, magische en onzegbare schoonheid. De hoogste en schelste lofaccoorden doen nog mat en kleurloos aan bij de kleurige, fonkelende werkelijkheid; ziedaar de traditioneele grondtoon der opgeschroefde wonderverhalen over Indië.

Deze goedkoope clichés heeft Van der Schueren niet benut. De scherpe en zuivere kijk op menschen en dingen, waarover hij als geroutineerde journalist en cosmopolitische globetrotter beschikt, heeft aan zijn visie der geheimzinnige Aziatische wereld een klare bezonkenheid gegeven, die overdreven bewondering weet te temperen en eenzijdige, ongemotiveerde kleineering uitsluit. Zelf spreekt hij ergens van menschen die vanwege de boomen het bosch niet meer zien, die opgaan in details en de breede omlijning van de dingen uit het oog verliezen. In zijn werkmethode toont hij zich hun meest volstrekten antipode. Het is er hem vooral om te doen den lezer te verrijken met een algemeenen, samenvattenden indruk over dit wondere gewest, en door de gelukkige scherpzinnige keuze der onderwerpen is hij hierin opvallend geslaagd. In een schijnbaar lossen en toch strak gespannen kring van vlot en leuk gestyleerde kapittels schetst hij ons het heden en verleden van Indië. Op den voorgrond verheft zich Goa, de zwaar geladen centrale der kerstenende actie over Indië, de hoedster van den zilveren sarcophaag van den grooten Xaveriër, wiens roem het geheele Oosten nog vervult. Rond haar staan opgesteld de Portugeezen, de eerste kolonisten van het land, fijner besnaard om de Indische ziel te benaderen dan den voor indrukken van schoonheid of leelijkheid ongevoeligen Angelsaks en den sjacherenden Hollander. Tegenover deze stille, verlaten ruïnengrootheid praalt de rumoerige stad Bombay, trotsch en zelfbewust door haar geld en haar macht, maar tevens onsmakelijk van opbouw en stratenbeeld. In haar bochtige, vunzige slobjes, woont het kleine, uitgedroogde, kaalhoofdige mannetje; de paradoxale denker, de halfgod, de rijzende zon, Mahatma Ghandi. Deze nationaalvoelende Indiër staat gereed de lont te werpen in het kruitmagazijn van de citadel der Engelsche grootmacht. De Britsche indringers herinneren aan de Tartaren met de geniaal begaafde dynastie der Groot-Mogols, „het volstrekt beste wat het niet-christendom heeft voortgebracht". Zonen der woeste, ruige steppen werd de ontembare veroveringsdrang van een Timur ook hun te machtig. Zij vernielden echter niet, maar bouwden op, cultiveerden, civiliseerden, waren ruimdenkend en verre van dweepziek. Door een harmonische vermenging van Saraceensche met Indische elementen schiepen zij juweelen van bouwkunst, waarvan het mausoleum Taj Mahal „opgebouwd door Titanen en afgewerkt door bijoutiers" de volmaakste en zuiverste openbaring is. Teruggedrongen naar een wazigen, schemervagen achtergrond hurkt de Indiër zelf neer tusschen beide vreemdelingen. Zijn representatiefste vertegenwoordigers zijn de Jaiputs die op den oudsten stamboom bogen kunnen. Hun spierwitte stad Udaipur is een der schilderachtigste steden der wereld, maar wordt door de touristen maar hoogst zelden aangedaan. In het sprookjesachtige paleis der strijdbare Sesodias treurt de grijze radjah om zijn kreupelen en lammen zoon, den laatsten telg van zijn roemruchtig geslacht, dat van heel Indië het blauwste bloed in de aderen heeft.

Deze algemeene cultuurbeschouwingen zijn doorweven met rake en zelfs striemende opmerkingen over politiek en religie, zelfbestuur en onderdrukking. Nuttige wenken voor nieuwkomers, humoristische hotelscènes en trein-misères, leuke typeeringen van fakirs en parsees zorgen bovendien nog voor de noodige afwisseling en voltooien het symmetrisch opgezette, gevoelige, bezielde beeld, dat hij met vlugge vingervaardigheid van het verre Oosten ontworpen heeft.

De bovennatuurlijke geheimzinnigheden van het ascetische Indië, waarover in Europa door theosophisten en occultisten zoo'n humbug gemaakt wordt, laat Van der Schueren buiten beschouwing. En hierin wijkt hij af, of juister gezegd, doet hij onder voor Feber. Toch kruisen zich ook hun aanschouwingen, als beide beweren, dat het Christendom alleen het Oosten volkomen verstaan kan en het dreigende gevaar aanvoelen der Oostersche wereld, die nog sluimert, maar eenmaal ontwaakt gevaarlijk kan worden voor het Westen, zoo ze niet bijtijds gekerstend is en dienstbaar gemaakt aan de Roomsche cultuur.

Hein Hoeben.

DUITSCH.

Max Friederichsen, **1378.**
FINNLAND, ESTLAND UND LETTLAND, LITAUEN, Geïllustreerd, *Ferd. Hirt, Breslau,* 1925, Jedermanns Bücherei. (18.5×12.5) 144 blz. gecart. M. 3.50.

Het is de eerste maal, dat in beknopte vorm een moderne landbeschrijving van de gezamenlijke Oostbaltische Staten, die tegenwoordig zoozeer de aandacht trekken, verschijnt. Deze landbeschrijving is speciaal wat Finland betreft, zeer geslaagd en kan ter orienteering goede diensten bewijzen.

Dr. J. B. L. Hol.

Georg Greim, **1379.**
ITALIEN. Geïllustreerd. *Ferd. Hirt, Breslau,* 1926. Jedermanns Bücherei, (18.5×12.5) 140 blz. gecart. M. 3.50.

Een aangenaam overzichtelijk studieboekje dat voor reeds ingewijden vele positieve gegevens verschaft omtrent ontstaan, natuur, klimaat, vulkanen en welvaartsbronnen van het mooie Zuidelijke schiereiland.

Er staan ook heel wat bruikbare statistische gegevens in die den aard van 't leven en het verkeer nog duidelijker maken. De ontwikkeling en de positie van Italië worden door schr. helder in 't licht gesteld en nauwkeurig behandeld. Eenige schetsen tusschen den tekst verhelderen de omschrijvingen.

A. F. van Beurden.

Norbert Jacques, 1380.
NEUE BRASILIENREISE, Geïllustreerd. *Drei Masken-Verlag, München,* 1925. (19×13) 318 blz.

Dit werkje behandelt in vlotten stijl een groot stuk van het Braziliaansche rijk, in Zuid Amerika, waarheen sinds een kwart eeuw de Duitsche emigranten trokken, die om verschillende redenen het groote vaderland den rug toekeerden. De auteur beschrijft het leven in de hoofdstad Rio de Janeiro, in de Indianenkampen, het moeilijke reizen op het land, langs ongebaande wegen, over passen en moerassen, verkeert met Duitsche boeren en Indianen en vindt de oude ruïnes van de Jezuïeten-vestigingen uit vorige eeuwen terug. Het boek dat vooral voor Duitschers aantrekkelijk is, verrijkt ook onze kennis over die grenslanden der beschaving, verlucht als het is met een veertigtal foto's. Als reisverhaal boeit het, vooral door de schrille tegenstellingen, die de schrijver er in weet te brengen.

A. F. van Beurden.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

J. S. van Braam, 1381.
NAAR AANLEIDING VAN HET RAPPORT VAN DE STAATSCOMMISSIE VAN 1919 VOOR HET PACHTVRAAGSTUK. *L. J. Smits, Den Haag,* 1924. (25×16) 40 blz. ing. f 0.60

Critiek door een scherpzinnig man op de voorstellen der Staatscommissie. Knap werk, doch eenzijdig én door de ouderwetsch-liberale inzichten én door een slecht verholen parti-pris voor een bepaald instituut.

Rietsema.

G. K. Chesterton, 1382.
HET BIJGELOOF DER ECHTSCHEIDING. Vertaald uit het Engelsch door Piet Kersten. *Joost van den Vondel, Amsterdam,* 1925. (20×14), 175 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.50.

Een reeks verzamelde artikelen van Chesterton, geschreven kort vóór zijn overgang naar het Katholicisme, tijdens de Engelsche kamerdebatten over de huwelijkswetgeving. Later voegde hij ze te samen tot een bundel en schreef er nog enkele hoofdstukken bij. Met zijn bekende paradoxale geesteswendingen zegt Chesterton diepzinnige en schoone dingen over de onverbreekbaarheid der gelofte en noemt zijn boek het „bijgeloof" der echtscheiding, omdat hij zich voornamelijk richt tot degenen, die aan geen geloof hechten. Vooral kant hij zich tegen de voorstanders in het Engelsche parlement van een kostelooze echtscheiding voor onvermogenden. Daardoor toch zal het kwaad, dat al erg genoeg heerscht in de hoogere standen, veld winnen onder alle geledingen der maatschappij. Chesterton behandelt niet zoozeer de religieuze zijde van het huwelijk als de sociale kant.

Ellen Russe.

G. de Clercq, 1383.
PSYCHOTECHNIEK. *Van Mantgem & de Does, Amsterdam,* 1925. Polytechnische Bibliotheek, (21.5×13.5) 23 blz. ing. f 0.60.

Afgezien van de onvolledigheden laten wij dit simpel propaganda-geschrijf gaarne passeeren, wijl betere bronnen ook en niet het minst in onze katholieke lectuur zijn aan te wijzen.

G. D. Zegers.

Havelock Ellis, 1384.
DE PSYCHOLOGIE DER SEXEN, Geïllustreerd. *Hollandia, Baarn,* 1925. (23×15) 302 blz. ing. f 4.90, geb. f 6.40.

Hoewel men aan dit boek een wetenschappelijk karakter en een zekere ernst niet kan ontzeggen, toch moet de lezing ervan ten stelligste worden ontraden, wegens de al te realistische beschrijving van de sexueele verschijnselen, en wegens de totale afwezigheid van eenige zedelijke, laat staan eenige bovennatuurlijke beoordeeling van het sexueele leven en zijn moeilijkheden. Van de christelijke mystiek blijkt schr. daarenboven een geheel averechtsche voorstelling te bezitten.

Dr. Ferd. Sassen.

(Zonder naam), 1385.
HEMELBESTORMING, HET BOLSJEWISME TEGEN DEN GODSDIENST. *Nationale Bond tegen Revolutie, Rotterdam,* 1925. (22×14) 15 blz.

Een neutraal werkje, dat met niet altijd even groot waarheidsbegrip feiten en citaten memoreert, waaruit de haat der bolschewiki tegen den goddienst blijken moet.

M. M.

G. de Langen-Wendels, 1386.
DE CHRISTELIJKE VREDESGEDACHTE. *Dekker & Van der Veght & J. W. van Leeuwen, Utrecht,* 1925. (25×17) 53 blz. ing. f 0.80.

Een magistrale rede, waarin de vredeleer van St. Thomas in breede trekken geschetst wordt De hedendaagsche inzichten over socialen, politieken en volkenvrede zijn aan de theologie van den vrede van den grooten Aquiner getoetst.

M. M.

Dr. Berthold Missiaen, O.Cap., 1387.
VOLKSHUISHOUDKUNDE. *Excelsior, Brugge,* 1925. (25.5×16.5) 652 blz. ing. Bfr. 30.—.

'n Pracht boek. Er is over het door den schrijver behandelde onderwerp reeds heel veel geschreven en menig studiewerk erover heeft reeds meerdere herdrukken mogen beleven, doch als er een 'n herdruk verdiende dan is het wel dit. Er is wel geen onderdeel op economisch gebied of het wordt door den geleerden schrijver behandeld. Het doet in dit werk, bovendien zoo aangenaam aan dat groote nadruk gelegd is op de ethische begrippen in het economische en er overal gewezen wordt op de metaphysische gedachte welke noodzakelijk het economisch leven moet doordringen.

Wij zouden dit boek in handen wenschen van iedereen die op de economische vraagstukken wat dieper wil ingaan dan hetgeen hij er in de gewone handboeken over vindt.

J. M. van Sas.

(Zonder naam), 1388.
R. K. „WIE IS DAT?" Biografisch Lexicon van bekende Nederlandsche Roomsch-Katholieke Tijdgenooten. *H. J. Dieben, Leiden,* 1925. (21×15.5) 170 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.40.

Wij zijn het niet eens met hen, die van „onbescheidenheid" spreken bij de samenstelling en publicatie van een dergelijke uitgave, de lezing

getuigt het tegendeel en de samensteller— wiens naam wij helaas missen én op het titelblad én in de biographische bladzijden, waar hij met zijn prachtige „staat van dienst" wel degelijk thuis hoort — is een te tactvol en hoogstaand mensch om werkelijk onbescheiden te zijn. Een dergelijke uitgave is nuttig en noodig en wij juichen het *initiatief* van den samensteller en den uitgever van harte toe.
Ook begrijpen wij volkomen de groote moeilijkheden aan een dergelijke samenstelling verbonden, maar toch meenen wij, in het belang van de zaak, ronduit onze meening te moeten zeggen. Er is o.i. wel wat bereikt, maar het had veel meer kunnen en moeten zijn. Er zijn leemten, die niet te verontschuldigen zijn. De juiste samenstelling van een dergelijk boek mag niet afhankelijk zijn van het al of niet verstrekken van inlichtingen door de personen, die voor opname in dit Walhalla werden waardig gekeurd. Ook ontdekten wij in de keuze geen vaste lijn, eenerzijds is de basis te breed, anderzijds te smal. Men vindt soms simpel vermeld dat iemand in Katwijk heeft gestudeerd en koopman of fabrikant is, anderzijds ontbreekt b.v. de naam van een onzer grootste industrieelen, aan wien onlangs nog de graventitel werd verleend. Men vindt vermeld dat iemand aan de R. K. Leergangen les geeft of neemt, maar de stichter van de R. K. Leergangen, lid van de 2de Kamer, hoofdredacteur van *Roeping*...... is vergeten. Toch lezen we elders van medewerkers van *Roeping* en leden van de 2de Kamer.
Maar àl te veel. speelt o.i. de persoonlijke bekendheid van den samensteller met vermelde personen, een rol. Natuurlijk is de samensteller geheel te goeder trouw, maar de feiten blijven er 't zelfde om. In dit Pantheon werden een kleine 700 namen opgenomen, welk getal in geen enkele verhouding staat tot het getal van hen die in aanmerking komen. Onder die 700 namen telt men er 'n kleine 300 van geestelijken en 'n 400 van leeken.
Onder de geestelijken kwamen wij tegen 123 Wereldheeren (binnen- en buitenlandsche), 48 Jezuïeten, 38 Dominicanen, 21 van diverse orde's, 19 Redemptoristen, 9 Franciscanen, 8 Missionarissen van het H. Hart, 5 Kruisheeren, 5 Carmelieten, 3 Augustijnen, 3 Capucijnen. We kunnen er ons één of twee verteld hebben, maar dat is van geen belang bij deze specificatie, die wij noodzakelijk achtten om de intrinsieke waarde van het werkje te peilen.

Een waarachtig leger trekt ons geestesoog voorbij van personen die vergeten werden en gaarne zouden we hier tientallen namen opschrijven, wanneer we niet vreesden „onbescheiden" te worden. Betrouwbaarheid is een eerste vereischte en voor zoover we na konden gaan, wordt hierin niet te kort geschoten, maar dan volgt ook onmiddelijk na de qualiteit de quantiteit als tweede vereischte. Wij hopen bij een herdruk (waarin ook wat meer naar gelijkvormigheid moet worden gestreefd) zeker een getal van vier cijfers te mogen signa-leeren.

Het is met biographie al net als met bibliographie, de groote moeilijkheid zit 'm in *het aantal*. Al zal deze gids dan ook nog wel 'ns het antwoord schuldig blijven, toch bevelen wij het boekje ten zeerste aan, het is een brok oriënteeringsmateriaal dat men ook niet mag onderschatten en dat naar wij hopen en vertrouwen, zal uitgroeien tot een handboek van beteekenis, dat iederen intellectueelen katholiek in z'n boekenkast neemt.

M. v. M.

Salsmans S.J., 1389.
HUWELIJK EN ECHTSCHEIDING. *Geloofsverdediging, Antwerpen*, 1925. (20×14.5) 59 blz. ing. Bfr. 2.—.
Na eerst de natuurlijke en positieve, kerkelijke grondslagen van 't huwelijk voornamelijk, den huwelijksband (vinculum) te hebben bewezen, stelt schr. daarnaast de opvatting der civiele, speciaal der Belgische Wet, die zooals menige andere positieve burgerlijke wet, helaas het vinculum niet onaangetast tracht te laten. Het boekje is meer bedoeld voor België dan voor Holland; en meer voor wetenschappelijken, dan voor 't volk.

P. Contantinus, O.Cap.

Mr. M. W. F. Treub, 1390
REGEERINGSBEMOEIING MET HET BEDRIJFSLEVEN IN NEDERLAND EN NEDERLANDSCH INDIË. *J. J. Romen & Zonen, Roermond*, 1925. (24.5×16.5) 31 blz. ing. f 0.75.
Na in 't kort te hebben aangetoond, dat onze huidige maatschappij-ordening niet zoo kapitalistisch en individualistisch is, als ze op het eerste gezicht wel lijkt wijst de schr. op het groote verschil tusschen moederland en Indië, ten aanzien van den grond, waarvan in Indië de staat het oppereigendom heeft en ten aanzien van het bedrijfsleven, waarmede de regeeringsbemoeiing in de Oost veel intenser is dan hier te lande. Daarna worden pro en contra van het overheidsbedrijf tegenover het particulier bedrijf besproken, waarbij men vooral wordt getroffen door de allerminst dogmatische maar uiterst relatieve houding van Treub tegenover beide bedrijfsvormen.
In kort bestek worden tal van vragen aangeroerd maar zóó, dat men na lezing, zich ongetwijfeld voelt aangespoord „zelfstandig over deze even belangrijke als veelzijdige materie (zijn) gedachten te laten gaan."

Mr. Dr. D. Beaufort, O.F.M.

Dr. G. Vrijmoed, O.F.M., 1391.
DE ARBEID IN ETHISCH-ECONOMISCH LICHT. *Niessen & van der Drift, Delft*, 1924. (23×15.5) 160 blz.
De auteur bestrijdt de rente ten onrechte, zoo ge wilt; dat is onze meening. Maar dat is ten slotte slechts een conclusie, een verstrekkende, onmogelijke, valsche, noodlottige conclusie, best! maar die doet tenslotte toch niets af aan de kern van dit boek n.l. de veroordeeling van het arbeidloos inkomen. Men had die veroordeeling moeten onderschrijven, maar tevens moeten aantoonen, dat daarmede het rente instituut niet behoeft te vervallen. Slechts zoo mogelijk geen rente voor het geslacht der niets-uitvoerende lui-lekkere levens en vooral de oorlog aan de woeker en aan het machts-misbruik der geldmagnaten.

Dr. N. Sanders, O.F.M.

E. Wichman, 1392.
Henk Eikeboom.
HET FASCISME IN NEDERLAND. *Hollandia, Baarn*, 1925. (24×16.5) 30 blz. ing. f 0.60.

Het is niet de moeite waard dit boekje uit te lezen. Deze heeren hadden hun betoogen kunnen houden op het terras in een of ander café of hoogstens in een debating-club.

Mr. G. Kropman.

C. B. van Woerden, 1393.
DE ASSURANTIE EN DE VACCINATIE. *Buurman & De Kler, Leiden.* 2e druk: 1925. (20.5×14.5) 71 blz. ing. f 0.60.

Volgens den schrijver zijn beide onvereenigbaar bevonden met het geloofsleven van Gods volk. Wij zijn van andere meening, doch hebben niettemin het boekje met veel belangstelling gelezen. Het boekje wemelt van bijbelteksten en van verrassende tekstverklaringen. Het is een goed staaltje van protestantsch denken en geeft onder meer een inzicht in het respectabele godsvertrouwen.

Mr. G. Kropman.

J. J. L. van Zuylen, 1394.
HET BOEK DER MOEDERS, Geïllustreerd. *S. L. van Looy, Amsterdam,* 1925. (27×19.5) 54 blz. ing. f 1.—.

Een gelegenheidsboek, dat zich ten doel stelt te huldigen: alle vrouwen wier leven door het leed en het geluk van het moederschap werd gewijd. Het is deels een bloemlezing uit bestaande literatuur en deels samengesteld uit oorspronkelijke bijdragen van bekende publieke persoonlijkheden. Veel bekoring gaat er niet van uit en literair als illustratief is het zonder beteekenis.

M. M.

DUITSCH.

Otto Gründler, 1395.
GEISTESWENDE. *Franke, Habelschwerdt,* 1924. 134 blz. ing. M. 1.50.

Gründler geeft hier zijn meening over de levenswaarden in het literair werk van Stefan George en Rabindranath Tagore. Vervolgens ontleedt hij de geestelijke en psychische wortelen van de hedendaagsche samenleving, die volgens hem alleen dan levensvatbaarheid en bestaanszekerheid heeft, wanneer zij wordt opgetrokken op een christelijken basis. Doch met dit christelijke bedoelt hij blijkbaar iets anders dan wij gewoonlijk daaronder verstaan, weshalve voorzichtigheid bij lezing geboden is.

M. M.

Forstrat Grünkranz, 1396.
DER BARON ROTHSCHILD. *Verlag fur Kulturpolitik, Berlin W* 15, 1925. (19×13) 137 blz. gecart. M. 2.50, geb. M. 3.50.

Grünkranz, die indertijd rentmeester bij Rothschild was, vertelt hier smakelijk en vlot op welke wijze hij aan zijn merkwaardigen heer is gekomen en wat voor „avonturen'' hij met hem beleefde.

M. M.

Ernst Horneffer, 1397.
DREI WEGE. *R. Oldenbourg, München,* 1925. (24×16.5) 192 blz. ing. M. 4.—.

Schrijver behandelt achtereenvolgens de internationale idee, den West-Europeeschen Statenbond, de coalitie der Germaansche Staten, om in een slothoofdstuk de buitenlandsche politiek van Duitschland, die op vriend- en broederschap met andere volkeren moet gericht zijn, te toetsen aan de binnenlandsche, teneinde te constateeren, dat de Republiek dezelfde fout begaat als het vroegere Keizerrijk, dat ook in het waandenkbeeld verkeerde, dat het buitenland zich met de innerlijke toestanden in Duitschland niet te bemoeien heeft.

C. D. Wesseling.

Emil Szittya, 1398.
SELESTMÖRDER, Geïllustreerd, *C. Weller & Co., Leipzig,* 1925. (19.5×12.5) 410 blz. ing. M. 4.80, geb. M. 8.—.

Men kan in dit ondanks zijn rijken inhoud, griezelige boek lezen over al hetgeen met zelfmoord in verband staat: over befaamde zelfmoordenaars van Lucretia en den Sagenkoning Hunding tot Kleist, Stieglitz en Trakl toe, over zelfmoordmiddelen en zelfmoordmotieven, ziekte, verveling, sexualiteit etc. De schrijver schijnt ons totaal ongeloovig en dit zegt ons genoeg omtrent den inhoud van dit te ontraden boek.

M. M.

Uit Boek en Blad.

Van het verschijnen van *Schönere Zukunft*: het nieuwe Oostenrijksche weekblad onder leiding van Dr. Jos. Eberle, terecht een nieuwe symptoom van het alom-opbloeiend beschavingsleven onder de katholieken genoemd, hebben wij reeds gewag gemaakt. Nu dit tijdschrift allengs meer zijn bestaanszekerheid bewijst zonder tot onvruchtbaar gepolemiseer te vervallen met andere nevenuitgaven zooals *Das Neue Reich* mogen hier in 't kort aangegeven worden de voornaamste verschilpunten tusschen bovengenoemde Weensche bladen. *Schönere Zukunft* is tegen de Pruisisch-protestantsche geschiedenisopvatting en politiek: welke geesteshouding *Das Neue Reich* partijdig en eenzijdig vindt. *Schönere Zukunft* is onvermengd katholiek, terwijl *Das Neue Reich* meer opportunistisch-interconfessioneel wil zijn. *Schönere Zukunft* is traditioneel-monarchisch, terwijl *Das Neue Reich* een samengaan met de toevallig in 't leven geroepen republikeinsche regeeringsvorm voor mogelijk houdt. *Schönere Zukunft* richt zich in zijn sociale beginselen meer naar de leer van Vogelsang, Windthorst en Ketteler, terwijl *Das Neue Reich* ook in zijn sociale beginselen een liberalistische kern laat doorschemeren. Lezenswaard zijn in *Schönere Zukunft* de Kulturpolitische Exkurse van Richard Kralik, ook al worden daarin nogal eens problemen te berde gebracht, die thans als opgelost mogen beschouwd worden. In het no. van 22 Nov. troffen wij een excursus aan, die in zijn algemeenheid veel waars bevat. „Iedere roman, ieder tooneelspel werkt goed of slecht op het gemoed en de daden van lezers of toehoorders. Het groote verval is uitsluitend te wijten aan de slechte literatuur, een saneering, een herstel is alleen te verwachten van een goede literatuur, maar dan ook in alle opzichten goede, dus niet een literatuur die opportunistisch een compromis aangaat met de zwakke menschelijkheid. Een schrijver, die met

zijn werk niet het welzijn van het volk beoogt is een negatief literator. Literatuur, in de vorm van dagbladpers, belletrie of wetenschap is de meest-ernstige zaak ter wereld. Daardoor wordt het begrijpelijk, dat idealisten zooals Ludwig Sand, gevaarlijke literatoren zooals Kotzebue, geweldadig uit den weg wilden ruimen hoe misdadig en dwaas hun daad ook geoordeeld moet worden. De politicus, de groote staatsman heeft slechts den literator als grootsten medewerker. Zulks hebben Lycurgus, Solon, Pericles, Augustus, Maecenas, Karel de Groote met zijn heldenboek, Bisschop Piligrim met zijn Nibelungenlied ingezien of niet ingezien. Onze staatslieden, die zonder eenige vaste houding tegenover den oorlog met hare gevolgen stonden, hebben dit niet ingezien........"

Het maandschrift *Zeitwende*, dat zich ten doel gesteld had de klove tusschen Katholicisme en Protestantisme naar beste krachten te overbruggen blijkt nog steeds ten prooi aan de jammerlijke begripsverwarring welke in Duitschland ten opzichte van den godsdienst heerscht. De heiligverklaring van Petrus Canisius gaf den redacteur Langenfasz de volgende tirade in de pen, die merkwaardig is om de bepaling welke aan het woord Apostel gegeven wordt en vervolgens ook om de mentaliteit, die daaruit blijkt jegens het Pausdom.
„Het katholieke Duitschland viert in het anno sancto in hoogen toonaard zijn Petrus Canisius, ‚den tweeden Apostel van Duitschland'. Bonifatius die volgens deze zegswijze als de eerste Apostel van Duitschland zou moeten aangemerkt worden, wordt hierdoor met heel zijn levenswerk in een ietwat eigenaardig licht geplaatst: Hij heeft de christenheid van Rome met vaste banden aan Rome vastgekluisterd. Wanneer deze daad hem kan dienen om den eeretitel van Apostel te krijgen, dan verdient hij hem...... Men zou dan echter kunnen vragen: Zou dan ook Martin Luther voor Canisius, die in geen enkel opzicht zijn groote tegenstander evennaarde, geen Apostel genoemd kunnen worden? Zelf heeft hij dat weliswaar niet gedaan: voor hem was het genoeg dat hij een verklaarder van den Apostel Paulus mocht zijn. Maar hij heeft zich juist ten tijde van de felste oneenigheid nadrukkelijk evangelista en ecclesiastes genoemd: hij wist wel waarom. Zoo hij daarmee gelijk had — hetgeen een aanhanger van Petrus Canisius hem nooit zal toegeven — dan beweegt zich zijn levenstaak toch geheel in het kader van den Apostel...... Luther staat op den bodem der Apostelen: als hun leerling niet als huns gelijke. Trouwens ook zijn apostolaat is van een ander formaat als dat van Petrus Canisius."
Hierna wijdt de schrijver een beschouwing aan de nieuwste uitgave van de werken van Luther en besluit zijn artikel als volgt: „Wij willen niet vergeten, dat deze Luther-uitgave verscheen in hetzelfde München, waarin eens de Apostel Petrus Canisius gewerkt heeft, en wel in hetzelfde jaar, waarin de nieuw-gecanoniseerde heilige met grooten praal gevierd werd, voltooid werd. Men kan dit als een zekere vervulling opvatten van het groote vertrouwen dat Luther in de voorrede van zijn eerste werken uitgesproken heeft: Und wenn sie uns auch töten könnten, so würden sie doch ihre alte Macht nicht wiedergewinnen, sondern schwächen werden, als sie bei unserm Leben und Gedeihen sind. Und das haben denn auch einige von unsern Gegnern die nich gänzlich verborht sind, recht wohl begriffen."

The Universe verscheen met een Kerstnummer. Een respectabele aflevering, die bewondering afdwingt om den inhoud. Iedere week frissche, katholieke kost; iedere week echt-Engelsche lectuur, die heel wat dichter bij Engelsch denken en voelen brengt dan een mode-romannetje van twijfelachtig of heelemaal geen gehalte.
Zoo'n nummer leert nog meer. O.a. dit, iets wat direct opvalt in Engelsche tijdschriften: wat wordt er daar geadverteerd door de uitgevers van boeken! Hoe ontzettend veel meer dan bij ons! Worden bij ons wel eens boeken cadeau gegeven met Sint Nicolaas en Kerstmis, als men de schooljaren achter den rug heeft? Stelt men er prijs op een partijtje mooie boeken zelf te bezitten? Zit daar meer actieviteit in de uitgevers? Of zit het hem in de koopers?
Vervolgens: wat weten we weinig van katholieke schrijvers daar. Wie kent hun werken? Ja, daar hebt ge Belloc en Chesterton en desnoods Gibbs, doch de anderen? Dit nummer leert in dat punt al iets: Mrs. Romanes, Kathleen Norris, Mr. Douglas Newton, Katherine Tynan, Vr. Douavon, M. E. Francis, Emiel Dinnis. Natuurlijk behoeft, en mag, niet alles even hoog geprezen worden; doch zouden ze zooveel lager slaan dan heel veel „geprezen" schrijvers? Beslist niet!

Verscheidenheden.

Ter gelegenheid van de verkiezingen voor de Académie française, waarbij Louis Bertrand, Paul Valéry en de hertog De la Force de gelukkigen waren, willen we een oude anecdote uit de sloot halen. Toen Victor Hugo zich candidaat gesteld had voor den zetel van Mgr. de Quelen, schreef een blad: „Het is bijna zeker dat Victor Hugo den Aartsbisschop van Parijs zal opvolgen" (in de Académie française wel te verstaan). Over dit bericht was Mlle. Dupont, actrice aan de Comédie-Française, die in haar loge de bewuste krant toevallig ingezien had, ten hoogste verbaasd. „Dat is waarachtig toch al te sterk", riep ze uit; „Victor Hugo heeft bepaald talent, ik zal de laatste zijn om dit te ontkennen, maar toch had ik dit nooit voor mogelijk gehouden. Nu Victor Hugo tot Aartsbisschop van Parijs benoemd zal worden, hoeft men over niets meer verstomd te staan".
Men koos echter als academie-lid den destijds beroemden geleerde Flourens. De classicus Vieunet, auteur der *Tables* en verbeten tegenstander der romantici en vooral van hun woordvoerder, stemde voor Hugo. „Het is mijn wensch, dat de Académie nu en dan een letterkundige kiest om er niet heelemaal de gewoonte van te verliezen."

Paul Claudel zal binnenkort een bundel gedichten uitgeven, getiteld: *Feuilles de Saints*. Deze titel, ontleend aan het populaire plaatwerk van Epinal, duidt op een zeker aantal epische figuren,

die de geschiedenis en de spiritualiteit van Frankrijk beheerschen. In deze gedichten zal men de „persoonlijke verstechniek" van den grooten dichter terugvinden, die hem onlangs de *Propositions et Reflexions sur le vers français* in de pen gegeven heeft. Deze artikelen verschenen onlangs in de *Nouvelle Revue Française* en trokken zeer de aandacht.

Te Warschau overleed kortelings Stephan Zeromski, die onder de schuilnamen schreef van Maurycy Zych en Jozef Katerla. Hij was geboortig van 1864 en behoorde tot de meest begaafde schrijvers van het land. Naast een fijn zielkundige ontleding bezat hij ook de kleurige gave van een plastisch woordkunstenaar. Weinige schrijvers zijn zoo diep doorgedrongen in de ziel van het Poolsche landschap als Zeromski. Van zedelijk standpunt uit moet men het erotisch karakter zijner vrouwenfiguren sterk afkeuren. Hij schreef o.a. *Daklooze menschen* (contemporaine roman) *De Echo's van het Woud, De dappere Valter* (ridder-epos) en *Pomylki* (een bundel novellen).

Mevr. Sigrid Undset, een bekende Noorsche schrijfster, is bekeerd tot het katholieke geloof. Ze werd geboren in Denemarken in 1882 uit een Noorschen vader en Deensche moeder. In 1910 sloot ze alleen voor de wet een huwelijk met den schilder Svarstad, doch deze verbintenis werd ontbonden. Sinds 1919 leeft ze stil in Lillehammer. Bij het maken van voorstudies, noodig voor een roman, die in de middeleeuwen speelt, kwam ze tot de Kerk.

In het land der Basken heeft men met groote plechtigheid den schrijver herdacht, die het eerst de landstaal als schrijftaal gebruikt heeft. Het is Axular, die geboren werd in het begin der 17e eeuw te Zugaramuxdi en later pastoor werd van Sare in Labourd. Axular schreef *Guero,* dat handelt over het heil der zielen en over de verplichting naar hoogere volmaaktheid te streven. Tot in deze eeuw toe heeft men in de Baskische taal slechts kerkboeken en dergelijke gedrukt.

Toch geen literaire...

Voor de meer wetenschappelijke menschen: een mooie partij leesboeken van de beste schrijvers van onzen tijd.
Voor de meer godvruchtig aangelegden: 12 exemplaren van het alom bekende en gewilde „Gulden Wierookvat" in nette band.
De meer prozaische mensch zal onder de prijzen vinden *een mooie partij worsten......*

Ons Noorden.

Voor de lezers van Zane Gray.

Toen de Indianen in de lente van 1607 het schip van Kapitein Newport de baai van Chesapeake zagen binnenzeilen, grepen ze naar hun wapens. Maar den volgenden winter, toen het pas gestichte Jamestown van honger dreigde om te komen, lieten de Roodhuiden zich overhalen om met de kolonisten hun maïsvoorraad te deelen. Argelooze wilden! Ze wisten niet wat uit dat Jamestown, de kiem der Vereenigde Staten, zou groeien.
De inval van die „bleekgezichten" stelde een hachelijk probleem. „Klein-Schildpad" het stamhoofd der Miami's, wist het scherp te zeggen in zijn Indianentaal:
„Gij „bleekgezichten" zijt sluw genoeg om op een klein veld, binnen het bereikt van uw hand, zeker en overvloedig voedsel te vinden: uit een akker 15 of 20 maal zoo groot als deze kamer trekt gij levensonderhoud voor een jaar. Doch, wij moeten over veel grond beschikken om te kunnen leven: de reebok die ons slechts voor twee dagen voedsel verschaft, heeft veel grond noodig gehad om op te groeien. Als wij er jaarlijks voor ons onderhoud driehonderd dooden, is 't of wij heel het woud en al 't gras hebben opgegeten, dat voor hun bestaan onontbeerlijk was."
De komst der blanken verwekte een „botsing van kultuur" in den primairsten, en tevens wreedsten zin van het woord.
Wie in die botsing de aarden kruik zou zijn? Weldra kwamen de blanken met tallooze schepen den Oceaan over, sloopten de schoonste bosschen „om grond te maken" en bedierven met één slag de onmisbare jachtgronden van gansche stammen. Dezen zagen zich genoodzaakt den grond hunner vaderen te verlaten, en drongen, na bloedigen weerstand, dieper het vasteland in: ze stieten er op vijandelijke stammen, die hen terugdreven. Toen begonnen de verschoppelingen een vertwijfelingskamp: ze richtten bloedige strooptochten tegen de vooruitgeschoven hoeven der pioniers, moordden en „snelden koppen". Dit gaf de blanken gelegenheid om eens goed met hen af te rekenen. De klopjacht op den rooden man begon: weer werd een stam uitgemoord. Aan de overgeblevenen werd een noodverdrag opgedrongen. De bannelingen moesten alle aanspraak op den gestolen vadergrond opgeven en een dorre „reservation" gaan betrekken.
De regeering zou wel voorzien in hun levensonderhoud, hen zelfs de weldaden der beschaving te genieten geven.
Er werd een agent aangesteld om te zorgen voor de uitdeeling van levensmiddelen, kleederen en gereedschappen. Maar die agent was geen Missionaris. Het uitschot der Amerikaansche bureaucraten loerde op dergelijke posten. Voor groote sommen geld kochten ze te Washington hun benoeming af. Eenmaal aangesteld haalden ze hun schade toch naar hartelust in. Op wraakroepende wijze werden de toelagen verduisterd en geld gemaakt uit Rooden honger. In vier jaar verzamelde men fortuinen van 100.000 fr. lijfrente, uitgewonnen op het rantsoen der arme wilden! „Aan den Indiaan deelt men schoenen uit met papieren zolen, blikken spaden, vleesch van ziek vee; ik heb vrouwen gezien, die in de uitwerpselen van ruiterijpaarden de onverteerde graankorrels gingen uitpikken om hun kindertjes tegen den hongerdood te beschermen."
Toch werd er gezorgd dat één artikel der beschaving altijd voorhanden was: Whiskey! Tegen de verlokking van dat vergift was de Roodhuid niet bestand. Wanneer hij er eens van proefde, kende hij maar één kreet meer: „Nog! Nog!" zoolang hem iets te verpanden overbleef. Als bloeddorstige tijgers gingen de beschonken Indianen te werk, beten elkaar in 't aangezicht, dat het bloed stroomde, kapten en kerfden, totdat ijlende dronkaards en kreunende stervenden in bloedplassen dooreenlagen: 'n afgrijselijke massa-broedermoord. Nooit zag de wildernis zooveel barbaarschheid.
De blanke koopman telde zijn geld en lachte in zijn vuist.

Washington gaf verbod... en liet begaan.
„Wij vergaan van honger en ellende. De nabijheid van den Blanke heeft ons vergiftigd", kreet een stamhoofd.
De westersche beschaving werkte als een tweede erfzonde en bracht verwildering en nooit gekende ontaarding bij de fierste stammen.
Iedere trek van 't Indiaansch karakter verscherpte tot in het afzichtelijke: hun wraaklust werd meer dan ooit verfijnde wreedheid, hun schamelheid walgelijke onzindelijkheid, hun zwervend jachtleven een sluipend dolen van laffe roovers op de loer.
De blanke farizeër keerde zich geërgerd af van zijn eigen werk en velde 't ijselijk oordeel, weldra een mondgemeene spreuk: „Er is maar één goede Indiaan, de doode..." En de Yankee zorgde er maar voor, dat vele Indianen „goed" werden. Hij moordde, vergiftigde bronnen; of hing, zooals in Oregon, in de nabijheid van een kamp de kleederen van een blanke, die aan de zwarte pokken was gestorven.
Geen wonder dat bij den aanvang der XIXe eeuw in heel 't Oosten van Amerika het ras der Roodhuiden aan 't zieltogen was, „vergiftigd" door de naderende beschaving.
De „reservations", de missies zonder missionarissen, werden 't kerkhof van het stervend ras. Het grafschrift lag gereed. Geen beter dan 't Indiaansche spreekwoord: „De blanke, kruit, kogels, whiskey, zwarte pokken en de dood."

St. de Clippele, S.J.: Voor een stervend ras.

Ontvangen Boeken.

J. C. Andreae, 1399.
ZING-ZANG VOOR HET KLEINE VOLKJE, Geïllustreerd door Elfriede Musmann. *H. ten Brink, Arnhem,* 1925. (27.5×10.5) 23 blz. geb. f 2.25.

C. Bergman, 1400.
Dr. W. van der Gaaf,
ENGLISH COMMERCIAL CORRESPONDENCE. *J. Muusses, Purmerend.* 6e druk: 1925. (21×14) 240 blz. gecart. f 2.75.

G. Bolkestein, M. A. P. C. Poelhekke, 1401.
Dr. J. Prinsen,
NEDERLANDSCH LEESBOEK. *J. B. Wolters, Groningen,* 4e druk: 1925. (21×16) 312 blz. ing. f 2.60, geb. f 2.90.

S. Bouman van Tertholen, 1402.
DE VLIEGER, Geïllustreerd door Adri Alindo. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (13×22.5) 20 blz. ing. f 0.40, geb. f 0.65.

S. Bouman van Tertholen, 1403.
VAN VIER KLEUTERS, Geïllustreerd door Adri Alindo. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (13×22.5) 20 blz. ing. f 0.40, geb. f 0.65.

Georg Cleinow, 1404.
DER GROSZE JAHRMARKT VON NISHNIJ, NOWGOROD, Geïllustreerd, *Gebr. Richters, Erfurt,* 1925. (27×19) 154 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 6.—.

St. de Clippele, S.J., 1405.
VOOR EEN STERVEND RAS, P. de Smet bij de Roodhuiden, Geïllustreerd. *Xaveriana, Leuven,* 1925. Missiehelden. (16×10.5) 32 blz. ing. f 0.10 .

(Zonder naam.), 1406.
DE H. B. S. AGENDA 1925-1926. Geïllustreerd. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1925. (17×12) 241 blz. geb. f 0.90.

Sr. M. Dominica, 1407.
A FIRST READER FOR OUR CATHOLIC SCHOOLS. *Paul Brand, Hilversum,* 1925. Stella Matutina. (21.5×15.5) 122 blz.

Marie Hildebrandt, 1408.
PRINS ZONNEGOUD GAAT HAND IN HAND MET PETER DOOR HET SPROOKJESLAND, Geïllustreerd. *H. ten Brink, Arnhem,* 1925. (28.5×22) 20 blz. geb. f 1.25.

Marie Hildebrandt, 1409.
SNIP, SNAP, SNOR'S TOOVERPAARD, Geïllustreerd. *H. ten Brink, Arnhem,* 1925. (28.5×22) 20 blz. geb. f 1.25.

A. Jonckers, 1410.
L. Vomberg,
GRAMMATICA EN OEFENBOEK DER DUITSCHE TAAL. *J. Muusses, Purmerend,* 1924. (19×13) Deel I: 92 blz. deel II: 104 blz., deel III: 96 blz., deel IV: 108 blz. Per deel ing. f 1.—.

J. G. Klopstock, 1411.
DER MESSIAS. *Deutsche Bibliothek, Berlin W.* 66, 1924. (17×10.5) 453 blz. geb. M. 2.—.

J. de Lange, 1412.
LEXICOLOGIE FRANÇAISE. *A. Dorsman, Noordwijk,* 1925. (24.5×16.5) 240 blz. ing. f 3.-.

C. R. Koning, 1413.
ONDERWERPEN UIT DE WARENKENNIS. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 5e druk: 1925. (21×14) 183 blz. ing. f 2.50, geb. f 2.75.

Jhr. Mr. D. E. van Lennep, 1414.
SCHETS DER GESCHIEDENIS VAN DE KERK DER NEDERDUITSCHE HERVORMDE GEMEENTE VAN HEEMSTEDE. *Joh. Enschede & Zn., Haarlem,* 1925. (27×18) 32 blz. ing. f 0.80.

ONTVANGEN KALENDERS.

Dr. Karl Blodig,
ALPENKALENDER, Geïllustreerd. *R. Walther, Konstanz,* 1926, (25.5×18) 204 blz. M. 4.—.

(Zonder naam),
FOTO KUNSTKALENDER, Geïllustreerd. *Focus, Bloemendaal.* 1926. Blok: 27×15.5, Schild: 37.5×25. 106 blz. f 1.40.

(Zonder naam),
GEILLUSTREERDE CHRISTELIJKE SCHEURKALENDER. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1926. Blok: 12.5×9.5, Schild: 33.5×23.5. f 1.10.

(Zonder naam),
GEILLUSTREERDE CHRISTELIJKE SCHEURKALENDER. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1926. (12.5×9.5). geb. f 1.70.

(Zonder naam),
WEEKKALENDER. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1926. Blok: 10×6.5. Schild: 16.5 × 11.5. 126 blz.

Portretten-Prijsvraag

No. 13 (Ook voor niet-abonné's) Jan. 1926

Wie is dit?

Oplossing:

Voornaam en naam:

Straat en huisno.:

Stad en datum:

Dit biljet vóór 20 Jan. a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die als prijs ter beschikking stelt een vrije keuze uit de Keurboekerij ter waarde van **VIJF EN TWINTIG GULDEN** totaal.

Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot.

Oplossing Portretten Prijsvraag No. 12 = Henryk Pontoppidan (beroemd Deensch sprookjesschrijver, geboren 1857). De prijs werd bij loting toegewezen aan Mejuffrouw M. A. Loonen, N. Prinsekade 104, Princenhage.

ADRESSEN-PRIJSVRAAG No. 14

15 prijzen ter waarde van f 45.— totaal.

Iedereen kàn niet alles lezen,
Iedereen màg niet alles lezen,
Daarom mòèt iedereen Boekzaal lezen!

Wij schroomen géén offers, géén kosten, géén moeite om *Boekzaal* zoo goed en mooi en interessant mogelijk te maken. Wij meenen dan ook vast te mogen rekenen op de sympathie en medewerking van onze lezers. Helpt allen de *Boekzaal* bouwen; 't komt aan Uzelf en aan de gemeenschap ten goede. Wij noodigen onze lezers uit ons nog dezer dagen een lijst van adressen te doen toekomen, waarheen wij een proefnummer en een uitnoodiging om in te teekenen kunnen zenden. Indien we Uw naam *niet* mogen noemen, zoo doen we dat ook niet, mits U dit a.u.b. uitdrukkelijk vermeldt. Echter alleen de adressen waarbij wij U mogen noemen tellen mede voor de prijsvraag, daar men anders evengoed een paar bladzijden uit 'n willekeurig adresboek zou kunnen benutten, wat natuurlijk niet de bedoeling is.

Wie ons voor 1 Februari a.s. de meeste adressen inzendt (minstens vijf), mag voor f 10.— boeken uitkiezen uit ons fonds. De veertien volgende inzenders kunnen ieder voor f 2.50 uitkiezen uit ons fonds. Zoo noodig, beslist het lot.

Wilt U er vooral op letten:

1. Vóór 1 Februari a.s. in te zenden.
2. Uw eigen naam en adres te vermelden.
3. Duidelijk aan te geven bij welke adressen Uw naam niet genoemd mag worden.
4. Wanneer een àndere titel dan WelEd. Heer bedoeld is, als b.v.: Mevrouw, Mejuffr., WelEerw. Zuster enz. enz. dit uitdrukkelijk op te geven.
5. Dat U de adressen niet in één brief tegelijk behoeft op te geven, maar wel op Uw briefpapier (briefkaart) uitdrukkelijk moet vermelden: Adressen-Prijsvraag.
6. Zeer duidelijk te schrijven.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - Industrietraat 1 - TILBURG

NIEUWE BANEN IN PSYCHOLOGIE EN PEDAGOGIEK, een wegwijzer voor studerenden, vooral voor Hoofdakte-kandidaten, door Fr. S. Rombouts.

Ingenaaid f 3.90. — Gebonden f 4.90.

ZIELKUNDIGE BEGRIPPEN, vooral voor Kweek- en Normaalscholen, door Fr. S. Rombouts.

Gebonden f 2.25.

ENIGE BELANGRIJKE VERSCHIJNSELEN UIT HET LEVEN DER NEDERLANDSE TAAL, door J. L. Horsten, Leeraar Ned. Taal en Lett. M. O. (voor de Hoofdakte).

Ingenaaid f 2.—. — Gecartonneerd f 2.30

FRATER ANDREAS, grootere Levensbeschrijving door Fr. M. Amadeus f 2.—, ingenaaid f 1.50.

DRUKKERIJ
VAN HET R. K. JONGENSWEESHUIS
TILBURG

GEPROLONGEERD

Prijsvraag No. 11.

Vraag: Wat is Uw gemotiveerd oordeel over: W. van Hasselt, Wat geen oog heeft gezien.

Antwoord inzenden vóór 20 Jan. a.s. aan de Administratie, die zorg draagt voor doorzending aan den Prijsvraag-Redacteur. De beslissing van dezen is definitief. Over de prijsvragen kan geen correspondentie worden gevoerd. Men wordt beleefd verzocht zich beknopt en zakelijk uit te drukken, duidelijk te schrijven en voluit te onderteekenen met zijn volledig adres. Alleen van den prijswinnaar wordt naam en adres gepubliceerd.

De prijs f 10 (tien gulden)

à contant wordt bij meerdere gelijkwaardige goede antwoorden verloot, onverschillig of de inzender abonné(e) is of niet.
Voor **iederen inzender**, die abonné(e) is en een eenigszins dragelijk betoog inzendt (onverschillig of het juist is of niet) stellen wij **een troostprijs** beschikbaar nl. het in twee kleurendruk schitterend uitgevoerde boek S. v. Oer: Het Gebed des Heeren. (Indien men z'n abonnement niet rechtstreeks van ons ontvangt, dan opgeven door wiens tusschenkomst.) 20 cent aan postzegels bijsluiten voor porto en administratie.

Zooeven verscheen :
DE DERDE DRUK
VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.

Prijs f 2.25, franco p. p. f 2 50.
Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

Veel gelezen Romans zijn die van
Suze la Chapelle Roobol
Vriendinnen
●
Moeder en Dochter
●
Voor 't oog van de Wereld
2e druk

Prijs ingenaaid f 1.90.
Gebonden in prachtband met geïll. stofomslag f 2.75.

VOORHANDEN
IN DEN BOEKHANDEL.

A. W. Bruna & Zoon's Uitgevers-Mij.
Utrecht.

R.K. Jeugdbibliotheek voor Jongens en Meisjes
van 10—15 jaar
Prijs ingen. f 1.25 en geb. f 2.—, per abonnement van 12 deelen resp. f 20.— en f 12.—.

VERSCHENEN ZIJN:
DE ERFGENAAM, door Cecilia, geïll. 155 bladz.
ARANKA, „ „ „ 162 „
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS, door Flip Keyenburg, geïll. 165 bladz.
HANS MEERMAN, door Hendr M. Smits, geïll. 176 bladz.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF, door Cecilia, geïll 167 bl.
WEER VEREENIGD, door F. B. van Vlijmen,
terwijl nog vele deelen in bewerking zijn.

Verschenen HEUVEL-OP door Anny Hulsmans.
Dit zeer boeiende boek door de bekende schrijfster is bestemd voor de rijpere jeugd van 15 jaar en ouder, prijs ingen. f 1.90, gebonden f 2.50.

VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

Verkwikt U aan de werken van Hermann Löns!

„De Boeken van Löns verzoenen ons met het leven." *De Avondpost.*

Tot dusverre verschenen de volgende deelen:

Mummelman - Op de Bergwei - De Kraaienhut - Heidevolk - De Wulpen Roepen

Elk deel is overvloedig geïllustreerd en kost in omslag f 1.90; in prachtb. f 2.90

UIT DE PERS:

De Maasbode: „Een roman? Neen, maar even spannend als de spannendste detectieven-roman. Een mooie uitgave."

Dr. Kalma in *Handelsonderwijs:* „Ik heb indertijd gezegd, dat „Mummelman" een boek is voor menschen van 10—100 jaar en dat herhaal ik bij deze twee mooie uitgaven."

Nieuw Vrouwenleven: „Van vele abonné's kreeg ik opgetogen brieven. Voor velen was het pittige boek een verrukking geweest in de lange wintermaanden."

Haagsche Post: „Een heerlijk boek, dat van de eerste tot de laatste bladzijde uw aandacht gespannen houdt."

Jan Fabricius in *Het Vaderland:* „Elk hoofdstuk is er een van spanning. Elk verhaal is een brok romantische werkelijkheid. Het geheel een kostbaar bezit."

De Levende Natuur: „Dit is het leven uit het leven zelf ontsproten. Het waaien van den wind ruischt er in, de stemmingen van het lentewoud en van de bosschen in herfsttooi leeft ge mee, het lied der vogels hoort ge er klinken, en er geurt het aroom der bebloemde velden."

Ds. Knap in *Oude Paden:* „Lees het niet in één stuk door! Welk een opmerkingsgave. En welk een zeggingskracht en welk een open oog voor het dierlijke leven. 't Boek is een fijn banket."

De Nederlander: „Een boek, dat in vele opzichten aan Long doet denken. Intusschen toch weer anders, maar daarom niet minder mooi!"

De Telegraaf: „Verkwikkend door de vaak aangrijpende, steeds bekorende schilderingen, die dichterlijk van trant, ons de fijne stemmingen van ochtend, middag en avond in bosch en veld overdragen, zonder ooit op grof effect te zijn berekend. Voor den wandelaar, die oog en hart geopend houdt, zou ik nauwelijks een mooier en inniger boek weten aan te wijzen."

Bij den Boekhandel. Waar niet: rechtstreeks bij den Uitgever A. G. Schoonderbeek, Laren (Gooiland)

Nieuwe Boeken voor Jongens.

Het Jongens-Jaarboek

Prijs in linnen band **f 3.90**. Tweede Jaargang

In dit kloeke boek met al zijn verhalen en artikelen, fotografieën en teekeningen, vindt iedere jongen iets van zijn gading.

OUDE REIZEN EN ONTDEKKINGEN

I. CHRISTOFFEL COLUMBUS

De Ontdekking van Amerika

Ing. **f 1.90**. Geb. **f 2.75**.

Met kaarten en teekeningen naar oude prenten.
De Journalen van Columbus voor jong en oud leesbaar gemaakt.

II. FERDINAND CORTES

De Verovering van Mexico

Ing. **f 1.90**. Geb. **f 2.75**.

Met kaarten en teekeningen naar oude prenten.
De beroemde tocht van Cortes bewerkt voor jong en oud.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Architecture of the Renaissance

from

Brunelleschi to Michael Angelo

by

DAGOBERT FREY

Prof. of History of architecture in the University of Vienna

1925 32 en 3 blz.
met 157 platen buiten tekst. gr. 8 vo.

PRIJS F 6.—.

UITGAVE VAN G. NAEFF
'S-GRAVENHAGE.

Beknopte Italiaansche Spraakkunst voor Nederland

door MARTINA G. DE BOER

Leerares M. O. Italiaansch te Amsterdam

Tweede druk f 1.50 Gebonden f 2.—

Uit de beoordeelingen:

.... ze is duidelijk, afgerond, geeft een geheel, is geschikt voor zelfstudie, is practisch.

.... voor zelfstudie zeer geschikt.

Bloemlezing van Italiaansche Proza

met verklaringen in het Nederlandsch en Woordenlijst

door MARTINA G. DE BOER

Gecartonneerd f 2.10 Gebonden f 2.60

P. NOORDHOFF — GRONINGEN

Keurwerkjes

voor Kinderen

Spijze der Engelen in acht bandjes.

Band van Liefde.

Jezus mijn Vriend in twee bandjes.

Mijn Eerste Communieboekje in vijf bandjes.

Misgebeden.

Kruiswegoefeningen.

voor Ouderen

De Heilige der geheele wereld.

De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella in twee bandjes.

God kennen en dienen.

De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.

De Navolging van Christus in drie banden.

Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis :: Utrecht

Inrichting voor Zenuw- en Geesteszieken

„De Kennemer"

Heemstede (Haarlem)

Westerhoutpark 18. - Tel. 12003

Dir. E. C. Wessels-Meijnema

TIMMERFABRIEK „DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL

BREDA

Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout

Kerkbanken — Kerkstoelen

Amerikaansche Schoolbanken, Telramen, enz.

Corns. van Straaten - Utrecht

Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood

Zuilenstraat 13 — A B C -straat 18-20

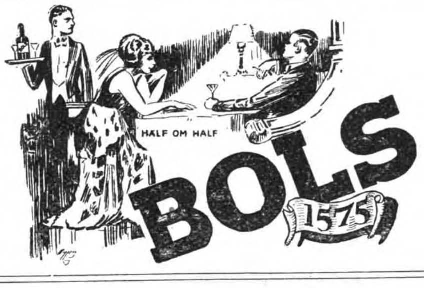

Abonneert U op de Keurboekerij Speciale conditiën.

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
Verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca. 6 vel en kost fr. p. p. f 8.75
TIJDSCHRIFT VOOR TAAL EN LETTEREN
Verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel en kost fr. p. p. f 7.50
Abonneert U bij den Boekhandel of rechtstreeks bij de Uitgevers Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg
Langestraat 35

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek
v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

Firma Wed. J. v. Casteren & Zonen
Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie
Expediteurs, Douane-Agenten
Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

ALTE UND NEUE WELT
RIJK GEILLUSTREERDE WERELDREVUE
Romans - Novellen - Gedichten - Beeldende Kunst - Wereldnieuws in Woord en Beeld - Modebijdragen - Modeïllustraties - Raadsels Rebussen - Caricaturen - Wetenswaardige Allerlei - Anecdoten
VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND
Franco per post slechts f 3.95 p. h. jaar
Het Nederlandsche Boekhuis - Tilburg

HANDELSREGISTER

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

P. DE KONING
Handel in Steenkolen
TILBURG
SUMATRASTRAAT 29
Telefoon No 1282.

Steeds voorradig alle soorten
Doodkisten
H. van Gestel - - Tilburg
Noordstraat 25 - Telef. 1296

Melkinrichting „De Landbouw" Haarlem
Onze gepasteuriseerde **flesschenmelk**, gepasteuriseerde **Room** en **Bulgaarsche Yoghurt** munten uit door kwaliteit en zuiverheid van **smaak**.
Onze 50 winkels zijn door geheel HAARLEM verspreid, alwaar bestellingen worden aangenomen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

VERSCHENEN:
Thomas van Kempen over de H. Maagd
door JOANNES MERCATOR
met medewerking van P. HILARION THANS O.F.M.

Deze bundel, zoo heerlijk voor iederen Mariavereerder, mag nu eens waarlijk in geen katholiek huisgezin ontbreken. Hij behoort te worden het Katholieke Mariaboek.
Pastoor M. J. Gasman in „Geldersche Bode." 20 Nov. '25.

Ik moet eerlijk bekennen nooit mooier boekje over Maria gelezen te hebben.
Pastoor D. Huurdeman in „Het Centrum" 20 Oct. '25.

Een buitengewoon schoon en nuttig boekje..... Een interessant werkje.... heerlijk boekje.... een kostbaar handboek.... moge het in veler handen komen....

Het is een belangrijk boekje.... Ook het uiterlijk kleed biedt veel aantrekkelijks.

Gebonden in paarsen, bruinen of zwarten band f 1.90.
Verkrijgbaar in elken R. K. Boekhandel.
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van **Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties** enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

POORTERS-TOEBACK

J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG

Practische Sociologie

door J. H. F. KOHLBRUGGE

Deel I

SOCIALE OPVOEDING

(De Mensch in dienst der Maatschappij)

Prijs, gebonden f 3.90.

Zoo juist verschenen:

Deel II

DE ZORG VOOR HET NORMALE KIND

Prijs, gebonden f 3.90

Ieder hoofdstuk is een kleine, oorspronkelijke verhandeling, waar men de juiste feitenkennis en diepe voorstudie telkens moet bewonderen. Onze Roomsche instellingen en sociale practijken worden met veel waardeering besproken, dikwijls als voorbeeld aangehaald. Heel veel voortreffelijks en oorspronkelijks zou ik uit dit boek kunnen aanhalen, maar ik denk, dat ieder die over sociale vragen wat weten wil, zich dit werk wel zal aanschaffen.

R. K. Studiebelangen.

Uitgaven van J. B. Wolters — Groningen / Den Haag

UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT.

Voor het onderwijs in het **Engelsch** aan scholen voor U.L.O., H.B.S., Gymnasium en Kweekscholen is DE serie:

Selections from English Literature

Met Inleiding en Verklarende Aanteekeningen.
General Editor Dr. E. Kruisinga.

1. **GOLDSMITH, Selections**, edited by Dr. E. Kruisinga. Contents: Introduction. — She stoops to Conquer. — The deserted village! — Essay XXII. f 1,60.
2. **DICKENS, A Christmas Carol in Prose**, edited by Dr. E. Kruisinga. 2nd edition. Illustrated. f 1.65. Geb. f 2.15.
3. **DE QUINCEY, Selections** edited bij W. van Doorn. f 1 35.
4. **A primrose path**, An easy introduction to English poëtry by W. van Doorn. f 1.50. Geb. f 1.90.
5. **CHARLOTTE BRONTË, Jane Eyre.** Abridged and with notes by A. A. E. S. Roukens. Illustrated. f 1.75. Geb. f 2.15.
6. **STEVENSON, The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**, edited by J. H. Schutt. Illustrated. f 1,75. Geb. f 2.05
7. **GEORGE ELIOT, Silas Marner**, edited by A. Vechtman—Veth. Illustrated. f 1.95. Geb. f 2.30.

8,9. **England in the Nineteenth Century.** By Prof. Dr. P. Geyl and Dr. E. Kruisinga. Vol I. (1815—1860). Geïllustreerd f 1.95. Geb. f 2.30. Vol. II in bewerking.

10. **THOMAS HARDY, Selections** (Prose and Poetry) With an Introduction by L. Abercrombie, Professor of English Literature in the University of Leeds. (In bewerking.)
11. **SHAKESPEARE, The Merchant of Venice.** Ed. J. Kooistra. (In bewerking).
12. **SHAKESPEARE, Julius Caesar.** Ed. Dr. H. de Groot. (In bewerking).

Ook zeer geschikte lectuur voor hen, die voor de acte Engelsch L. O. studeeren.

☞ **In Binnen- en Buitenlandsche Pers zeer gunstig beoordeeld.**

Accountantskantoor

E. A. Wijsmuller & Co.

EINDHOVEN — RECHTESTRAAT 55 — Tel. 175 - 518

AMSTERDAM — HEERENGRACHT 114 — Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden
Belastingzaken.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

ABONNEERT U OP DE KEURBOEKERIJ
▶ HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS ◀

BESTELBILJET Inzenden als drukwerk onder open couvert.

Mijne Heeren, U gelieve mij te zenden:

1 Luxe linnen stempelband met goudopdruk voor Boekzaal 1925.

Hoogachtend

Voornaam en naam: ....

Straat en huisno.: ....

Stad en datum: ....

LAAT UW JAARGANG BOEKZAAL INBINDEN

Oude jaargangen krijgen waarde als zij zeldzaam worden. Een gebonden deel is een bibliographische volksuniversiteit. — Stempelbanden in geheel linnen met — goudopdruk à f 1.50. —

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
—— BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN ——

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 FEBR.-AFLEVERING 2

— 35 CENT —

Dr. H. v. d. Mark. . . . . Katholieke Epiek in Nederland

Ellen Russe . . . . Een Schakel tusschen Vlaamsche Mystici en Engelsche Martelaren

Dr. Ralph. Kreemers. . . . . Amerikaansche Humor

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch

Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch

Romans en Ontspanningslectuur. . . . . Nederlandsch, Duitsch

Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch

Sociale en aanverwante Wetenschap . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch

Leerboeken . . . .

Uit Boek en Blad . . . . Nederlandsch, Duitsch

Verscheidenheden:

Wel vleiend, maar niet juist. — Oculos habent et non vident. — In caude venenum. — De Nobelprijs. — Oude en Nieuwe Literatuur. — De Badkuip van Anatole France. — Lectuur met colportage-allures. — Een aanklacht. — Errata.

Ontvangen Boeken

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

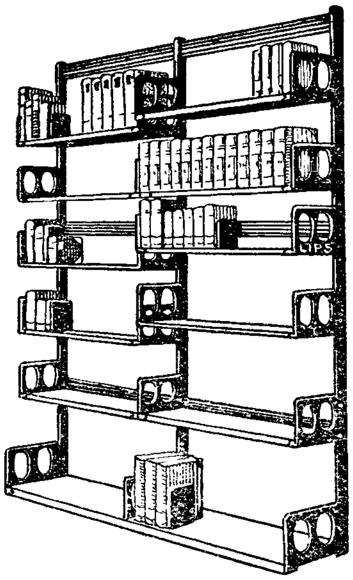
LIPS HANDIG VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK

GERESERVEERD
VOOR
E. SELE
HOORNSTRAAT 12, ANTWERPEN

R.K. Jeugdbibliotheek voor Jongens en Meisjes
van 10—15 jaar
Prijs ingen. f 1.25 en geb. f 2.—, per abonnement
van 12 deelen resp. f 20.— en f 12.—.
VERSCHENEN ZIJN:
DE ERFGENAAM, door Cecilia, geïll. 155 bladz.
ARANKA, „ „ „ 162 „
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS, door Flip Keyenburg, geïll. 165 bladz.
HANS MEERMAN, door Hendr. M. Smits, geïll. 176 bladz.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF, door Cecilia, geïll 167 bl.
WEER VEREENIGD, door F. B. van Vlymen,
terwijl nog vele deelen in bewerking zijn.
Verschenen HEUVEL-OP door Anny Hulsmans.
Dit zeer boeiende boek door de bekende schrijfster is bestemd voor de rijpere jeugd van 15 jaar en ouder, prijs ingen. f 1.90, gebonden f 2.50.
VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek
v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG.

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater. – Amsterdamsche Bank, Tilburg

Katholieke Epiek in Nederland.

II. Cor Hermus.

Het droeve Raadsel[1]) is een vlot, maar dan ook niet meer dan een vlot gestyleerde schildering van het rumoerige en woelige gezinsleven eener burgerfamilie uit onze dagen. De verschillende uitingen, schakeeringen, verschijnselen, gevolgen en problemen van het klein-burgerlijke, huishoudelijke egoïsme, dat zoo geniepig en laag kan zijn, worden er lang en breed in uitgerafeld, bont en kleurig te kijk gesteld, terwijl de tegenovergestelde levenshouding eener zelfvergetende goedheid en rustelooze offervaardigheid de akeligheid der niets ontziende eigenliefde nog scherper omlijnt. Tot de demonstratieve tegenstelling dezer twee karaktereigenschappen blijft dit conflict, als men tenminste van een conflict gewagen mag, daar het boek haast geen stijgingen of dalingen kent, beperkt.

Aan egoïsten is een keurige verzameling bijeengebracht. Daar hebt ge b.v. meneer Daalberg, het type van den zelfzuchtigen echtgenoot en vader. O, 't is niet opzettelijk of volbewust: 't gaat veeleer met een tikje gemoedelijkheid gepaard, maar o wee, als je hem derangeert in zijn nukkige gewoontetjes of zielige liefhebberijtjes! Een heel ander iemand is Paul van Dongen, Katrien's uiterlijk kwieke maar innerlijk slappedanige verloofde, die zich op zeer onsympathieke wijze blootgeeft door de opzettelijke lafheid en pijnlijke veeleischendheid van zijn gedrag tegenover haar. Naast Paul staat Albert, de zoon des huizes, hartelooze en dorre zakenman, die zich steeds boven de situatie wil plaatsen in zijn afgemeten, gereserveerde koelheid, maar er niet in slaagt zijn eigen venijnige bedoelingen te verbergen onder den mantel zijner plechtige, zalvende en sententieuze zinnen; in de feeksige, kwebbelende flauwvallende en kwaad-sprekende Flip heeft hij een waardige „ebenbürtige" ega gevonden. Louise, de schampere intrigeerende en huichelachtige Louise is in haar brute narigheid het model geworden eener ontaarde dochter, bij haar zijn de afwijkingen haast onnatuurlijk vergroot. Tegenover dit charmante kliekje komt de kleine Robbie te staan, een gymnasiast, van wien de ouderen geen notitie nemen. Zijn kleingevoelig hart merkt, dat er bij Pa iets niet in orde is, maar hij kan niet achterhalen, waar 'm de schoen wringt. De navrante sfeer, waarin hij leeft, doet zijn jong hart ineen krimpen: met al zijn hartelijkheid weet hij geen raad; ondanks zijn goeden wil lukt 't hem niet om Pa zijn diepe medelijden, zijn echt medevoelen met diens eenzaamheid te laten blijken. Alleen als Katrien komt en hij door haar begrepen wordt, fleurt hij op. Katrien is eigenlijk de spiegel, waarin de barre zelfzucht der anderen naar naakte werkelijkheid weerkaatst wordt. Zij is enkel en alleen goedheid, mildheid, offervaardigheid. Zij vraagt geen bedankenden glimlach. Zij vraagt niet, of haar diensten aangenaam zijn: zij doet slechts haar plicht, heel haar plicht, meer dan haar plicht in roerenden eenvoud. Wanneer al de familieleden een gelukkige en zonnige toekomst tegemoet gaan, waarvan zij toch allerminst de grondslagen zelf gelegd hebben, dreigt zij achter te blijven als een eenzame wien het leven niets meer te bieden heeft. Is dit nu haar loon? „Wat is toch dit droeve raadsel, dat wanneer men naar beste krachten het goede nastreeft in het leven en iets zijn wil voor anderen, het eigen lot...... Maar opeens dacht zij aan moeder en haar „vruchteloos" weggeworpen leven en ook aan vader dacht zij, en dan was er geen droef raadsel meer... Katrien Daalberg wist, waarom er zooveel leed weggelegd is voor wie leeft naar het groote gebod van goedheid en liefde." Paul van Dongen, die op zijne beurt door de straffe greep van leed en nood het leven had leeren kennen en waardeeren en door deze loutering inzag een sterke band niet te kunnen missen, keerde terug tot haar en bedelde opnieuw en nu voor goed in allen deemoed om haar oude, haar sterke en sterkende liefde.

Katrien, de hoofdpersoon, is ondanks de zware vracht harer voortreffelijkheden, toch wel een beetje kil en stug een tikje „ijsklomp", tenminste naar het uiterlijk te oordeelen. Zulk een zelfbeheersching, onverstoorbare gemoedsrust en opgewassen zijn tegen 's levens zwaarste slagen is voor een klein meisje toch wel iets ongewoons. Maar Katrien kwam tegenover zooveel ras-egoïsten te staan, dat, wilde de balans niet naar hun zijde overslaan en dit moest de auteur tot iederen prijs beletten, 't er bij haar wel een beetje dik opgelegd moest worden.

Het droeve Raadsel is werkelijk gegrepen uit het volle dagelijksche leven. Cor Hermus toont hier te zijn een scherp-observeerend realist met moraliseerende tendenzen. O, er gebeurt niets bijzonders: buitengewone voorvallen met sterk dramatisch effect ontbreken zelfs geheel, maar het binnenleven van menig huisgezin is hier natuurgetrouw geconterfeit, over de innerlijke zielestructuur zijner figuren, over de up and downs van hun binnenleven is hij heengegleden, misschien met opzet, waarschijnlijker uit ingeziene onmacht. Hoe zuiver gezien is b.v. deze simpele opmerking aan Pa's sterfbed: „Die het verst van den doode verwijderd waren geweest, jeremieerden nu het luidst". En verder: „De drie verloofden begrepen dat zoo ooit, nu het psychologische moment er was de meisjes hun warm-meevoelend hart te toonen en ze weerden zich onmatig met 't aandragen van glazen water met of zonder aspirinepoeder."

Door heel den roman dartelt een luchtige, fijne ironie, die er niet weinig toe bijdraagt *Het droeve Raadsel* te maken tot een brok mooie, boeiende en aantrekkelijke lectuur, tot een volksboek van de betere soort. In de vormgeving is trouwens rekening gehouden met de eigentijdsche inzichten van het lezerspubliek. De moraliseerende kracht der romanfiguren concentreert zich niet op een lawaaierig gepreek in de ruimte, maar op een sterken prikkel tot daden-uit-overtuiging.

Cor Hermus is een goed vertegenwoordiger der volksche romankunst en richt zich naar de volgende principen: de roman moet een eenvoudig verhaal zijn, waarin de karakters zich-zelf moeten uiten door actie. De auteur moet geen geestesleven en zielegevoelens analyseeren maar ze dramatiseeren. Voor alles moet hij aangenaam bezig houden, geschiedenissen vertellen.

Mogen wij daarmee tevreden zijn? Is dit standpunt een afsluiting of een mijlpaal? Neen, Cor Hermus is slechts halverwege; hij moet nog verder, veel verder. Zal hij dit kunnen. Wij betwijfelen het, daar dit boek niet rijker aan mogelijkheden is dan *Een Moeder*. Aan zijn kunst ontbreekt „de beeldende weergave van innerlijk geziene levensverschijnselen" volgens Jos. Panhuysen de hoofdnorm om de literaire waarde van een boek te bepalen. Al verklaren wij ons ook met deze omschrijving homogeen, toch waarschuwen wij voor de verleiding deze critische duimschroeven te forsch aan te zetten, want de heele literatuurgeschiedenis zou stellig voor drie vierde leegloopen. In de romanzone liggen zooveel klippen her en der, blinde en andere, dat zelfs de beste stuurman wel eens averij moet lijden. Waar ons volk in doorsnee nog steeds van leesvoeder leeft, begroeten wij iedere poging een beteren gezonderen kost ingang te doen vinden als een heugelijk en verblijdend iets, waaraan de artistieke middelmatigheid weinig afbreuk doet.

Dr. H. v. d. Mark.

---

[1]) **Cor Hermus**,
HET DROEVE RAADSEL. *Van Munster, Amsterdam*, 1925. (19.5×13.5) 240 blz. ing. f 1.25, geb. f 1,75.

Een Schakel tusschen Vlaamsche Mystici en Engelsche Martelaren.

De Moeder-overste van het Convent der Engelsche dames te Brugge, het jongemeisjes-pensionaat der Engelsche Augustinessen heeft een zeer interessant boek[1]) geschreven over den band, die er bestaat tusschen de Nederlandsche mystici en Engelsche martelaren. Wanneer wij hier het woord Nederlandsch gebruiken, wil dit zeggen de nedere landen in het algemeen Noord-Nederland en Vlaanderen, want zoowel voor Noord- als voor Zuid-Nederland is dit gedocumenteerde werk van veel belang. In het voorwoord, door Kardinaal Bourne geschreven, wordt deze eenheid tusschen Noord en Zuid al dadelijk vastgesteld, wanneer Z.Em. schrijft „Men zal nooit genoeg te weten kunnen komen over Ruusbroec of Florent Radewijns, Gerard Groote en Thomas à Kempis, van de Broeders van het Gemeene Leven en van de Augustinessen uit dat tijdperk".

De schrijfster toont eerst het verband tusschen Ruusbroec en Geert Groote door in zeer schoone hoofdstukken te vertellen van het ontstaan van Ruusbroec's convent te Groenendaal nabij Brussel en van de vriendschap die opbloeide tusschen den Vlaamschen prior en den Deventer stichter van het Windesheimerklooster, zooals Thomas à Kempis deze zielsverwantschap teekent. Die vriendschap was de aanleiding

voor de Broeders van het Gemeene Leven om in hun nieuwe communauteit ook den regel van St. Augustinus te volgen. Zoodoende ook werden de mannen- en vrouwenkloosters rondom Deventer gelegen doortrokken van Ruusbroec's geest en toen een eeuw voor de reformatie het Diepenveensche vrouwenklooster zich zoodanig uitbreidde dat een zusterhuis geopend moest worden, trokken eenige nonnen uit Diepenveen naar Leuven, alwaar vele Vlaamsche en Noord-Nederlandsche jonkvrouwen in het nieuwe klooster werden opgenomen. Bij het doorlezen der geciteerde kloosterannalen ontmoet men de oudste namen van Nederlandsche families. Steeds nog nam de bloei der kloosters toe en verbreidde de zoete geest van Vlaanderen's mystieken dichter zich als een brandende liefdevlam van Noord naar Zuid, van Zuid naar Noord en van Oost naar West, want ook in Engeland ontstonden vele Augustijnsche kloosters. Totdat met de hervorming het tijdperk van verval intrad. Het ergst in Noord-Nederland. In die tijden van beroering en vervolging werden de kloosterhuizen een prooi der vlammen om geheel in laaienden gloed op te gaan bij de bloedroode zonsondergang in den Brielle met den dood der Gorkumsche martelaren in 1572. In Engeland was de toestand al niet veel beter. Vele Augustinessen werden uit haar kloosters verjaagd, de goederen verbeurd verklaard en menige kloosterzuster moest haar intrek nemen bij bloedverwanten of moest door het geven van onderwijs in haar levensbehoeften voorzien.

Dat is het oogenblik waarop het blijkt dat de schakel tusschen Engeland en de Nederlanden een stevige, hechte schakel is, en het merkwaardige en wonderlijk providentieele is, dat degene die onbewust het instrument werd om te wijzen op dien geestelijken schakel de humanist Erasmus was, de man, die zelf den regel van Augustinus te zwaar vond en door den Paus van zijn geloften ontslagen was. In historisch belangrijke bladzijden verhaalt Mother Durrant van de bekende vriendschap tusschen Erasmus en den Engelschen rijkskanselier Sir Thomas More, tusschen den Deventer ex-Augustijn en den toekomstigen martelaar van Chelsea om dan aan te toonen, hoe door die vriendschap de familie van More er toe kwam een onderkomen te zoeken in Vlaanderen na den marteldood van Sir Thomas en hoe de vluchtelingen in Leuven het klooster van St. Ursula vonden, eertijds door de Diepenveensche Augustinessen gesticht. De gouvernante der uitgeweken familie van More was een der Engelsche verjaagde Augustinessen en groot was de vreugde van die Engelsche religieuze om in Vlaanderen haar zelfde kloosterorde terug te vinden. Vele dochters en nabestaanden van Engelsche martelaren werden in het Leuvensche klooster opgenomen, totdat hun aantal zoo toenam, dat er een apart Engelsch klooster gesticht werd, eerst te Leuven en later te Brugge, het nu nog bestaande huis, waar men de reliquieën van den martelaar Thomas More bewaart.

Zeer gedétailleerd — te gedétailleerd soms — geeft de schrijfster de lotgevallen van dat klooster weer, de noodzakelijke vlucht naar Engeland tijdens de Fransche revolutie, de latere stichting van het zusterhuis te Haywards Heath in Sussex en de wederzijdsche invloed van Engelsche zusters op Vlaamsche religieuzen. Las men in het eerste deel vele beroemde Nederlandsche namen, hier vindt men tal van oude Engelsche geslachten vermeld. Natuurlijk is dit alles uiterst boeiend en belangwekkend, maar toch schuilt de groote waarde van het boek niet zoozeer in het weergeven der kloosterkronieken. Het waarlijk groote van dit boek is de manier waarop gewezen wordt op de eenheid in religieus en geestelijk voelen in Vlaanderen-Nederland eenerzijds en Engeland anderzijds; hoe de mystieke geest van Ruusbroec beide volken vervulde en gehandhaafd bleef, ondanks de invloeden van Renaissance en Reformatie. Hoe bijv. lang voor de openbaringen aan de H. Margaretha Maria Alacoque de door Ruusbroec beïnvloede kloosters of zij in Engeland, Deventer of Leuven gevestigd waren, alle de devotie tot het H. Hart reeds kenden en in praktijk brachten. Wanneer men dat alles leest dan begrijpt men hoe het mogelijk, neen noodzakelijk was in dat geestelijk verband, dat Guido Gezelle, de moderne mystieke zanger, wiens hart even fel gloeide van liefde tot het H. Sacrament als het hart van zijn onsterfelijken voorganger Ruusbroec, dat juist Guido Gezelle benoemd werd tot rector van het convent der Engelsche dames te Brugge. En wij weten immers uit biographieën van Gezelle hoe gelukkig de Vlaamsche dichter was om zijn laatste levensjaren te mogen doorbrengen in dat Engelsch milieu doortrokken van den Ruusbroeciaanschen geest, hoe Gezelle de vriend en bewonderaar van Kardinaal Wiseman en Father Faber zich door en door thuis voelde bij de Engelsche nonnen en ook hoe men na

zijn sterven op zijn bidstoel opengeslagen vond liggen een boek van Groenendaal's prior.
Met dit rijk geïllustreerde boek is meer bedoeld en ook meer bereikt dan het geven van een historisch overzicht en Augustijnsche kloosterannalen. De schakel tusschen Engeland en Vlaanderen bestond reeds in de dagen, toen de Engelsche en Iersche heiligen de zee overstaken om in de lage kustlanden het geloof te verkondigen en te verspreiden. Door haar belangwekkend boek heeft Mother Durrant eens te meer het voortbestaan van dien schakel bewezen.

Ellen Russe.

---

[1]) **C. S. Durant**, A LINK BETWEEN FLEMISH MYSTICS AND ENGLISH MARTYRS, Geïllustreerd. *Burns, Oates & Washbourne, London E.C.* 4, 1925. (22×14) 446 blz. geb. Sh. 15.—.

Amerikaansche Humor.

Een paar jaar terug sprak men in een recensie van M. Monahan *Dry America* en Ch. Hanson Towne, *The rise and Fall of Prohibition* er zijn vreugde over uit, dat er geen inquisitie bestond in de Nieuwe Wereld. Vierde het Mussolinisme heden hoogtij in het land met de grootste Italiaansche stad, dan zou Rogers' boek [1]) het zeker niet verder hebben gebracht dan den „handschriftelijken" vorm. Zijn *Illiterate Digest* is eerst en vooral een woordspeling op *Literary Digest* het veelgelezen wekelijksch orgaan van Funk & Wagnall in New York, uitgevers tevens van de bekende *International Book Review*.
Dit boek doet ons aan *De omni re scibili et de quibusdam aliis* van Pico de la Mirandola denken. Het geeft hoofdzakelijk parodieën op strikt Amerikaansche politieke en letterkundige toestanden. Daarom kan het wel opgang maken in de Angelsaksische wereld. Doch evenmin als een Noord-Nederlander ten volle de Zuid-Ned. revue *Pallieter* genieten kan omdat ze te locaal gekleurd is, evenmin zal een niet-Amerikaan het volle genot hebben van dezen humor. Nog geen 2 jaar geleden, na een verblijf van één jaar uit de U.S. teruggekeerd, ontgaan ons nu reeds enkele gevolgtrekkingen. Men leeft zoo verschrikkelijk vlug „over there". En een ster aan den letterkundigen of artistieken hemel van vandaag wordt zoo gauw een „étoile filante". Hetzelfde geldt voor den humor van Rogers. Op zich zelf is humor al zoo lastig te definiëeren. Aan een definitie van het bepaalde soort van dezen schrijver wagen we ons liever niet. Gelukkig is het geen „esprit gaulois". De schrijver vervalt in geen moreele uitersten. Op taalkundig gebied is het een echte poespas en het boek heeft zijn titel niet gestolen. Het is een afschrikwekkend voorbeeld voor studenten. Vreemddoenerij wordt zoo begeerd, en een cowboy-taaltje staat zoo origineel. Op zedelijk gebied is „Settling the Corset Problem" precies langs't kantje, en in „What we need is more Fred Stones" geeft schrijver een paar passages die niet heelemaal door den beugel kunnen. Overigens meer polemiek en politiek dan katholiek. Waar Rogers „à la manière de" schrijft b.v. „The World to-morrow after the manner of great Journalists" is hij op zijn best. De grootsprekerij en opgeschroefde stijl van de groote dagbladen reporters, critici en speechmakers zijn kostelijk geteekend. Vooral Hearst moet het ontgelden. Ook de inleiding is een meesterstukje dat flink den draak steekt met de Amerikaansche inleidingmanie. Parodie heeft echter altijd haar gevaarlijken kant. Ze kan nog zoo onschuldig zijn op haar manier, haar voorwerp moet altijd met zorg en ook met smaak worden gekozen. Rogers heeft nu eenmaal succes in de Ziegfeld Follies (onze Folies Bergères in den overtreffenden trap, op alle gebied) en dan mag hij veel zeggen. Hij past zich aan zijn milieu aan, dat (democratie? oorlog?) op tamelijk laag peil staat. Doch een echte artist chargeert nooit. Rogers hekelt tè veel. Een cowboy die weinig smakelijke moppen tapt over kauwgom in „The remodeled Chewing gum Corporation", die als een Spaansche Brabander te keer gaat tegen overdreven bad-liefhebberij in „Spring is here with Poems and Bathtubs" deed beter zich niet op het gladde ijs der etiquette te wagen, en hij mocht Emily Post gerust herlezen om er iets anders in te vinden dan stof tot hekelen.
Towne, in bovenvermeld boek, haalt Don Quichotte, Swift, Voltaire, Dickens en Mark Twain aan als voorbeelden van de macht der parodie. En Mr. Martin beweert dat elke slechte wet door belachelijk maken machteloos kan worden gemaakt. We vallen Rogers bij, zoolang hij het gemunt heeft op den utilitaristischen, arrivistischen geest

van zijn volk, om geen sterker woorden te bezigen. Maar hij bespare ons de opmerking dat zijn geestigheid soms een betere zaak waardig is. Onze O.W.ers zijn sprekende voorbeelden van een echt Amerikaansch euvel: te veel aanmatiging, te weinig fierheid. Men redeneere nu niet averechts en zegge niet: Wat doet het uitwendige ertoe, als er maar een gouden hart onder zit! Het uitwendige geeft ons, vooral in het moderne leven, een superioriteit, die noch succes, noch gouden hart geven kunnen. Het feit: dat in het Westen 't beste hart zit onder de ruigste bast doet aan dit argument niets af. Emily Post verdiende om haar verschenen boek: *Etiquette* een betere waardeering vanwege Rogers, omdat ze den vinger legt op de Amerikaansche wonde „Commonness''. De jeugd van heden is de toekomst. En een maatschappij kan niet bestaan zonder een algemeenen standaard van „goede manieren''. En als we aan Flapperisme, Emancipatie en andere hedendaagsche nieuwe-wereldsche eigenaardigheden denken, betwijfelen we ten zeerste of Rogers goed werk verricht. Misbruik van vrijheid bracht ons het Protestantisme; ginder is het „Frechheit'' aan het brengen. Te zijner verontschuldiging kan hij dan voorwenden dat hem van hoogerhand de zweep in de hand wordt gegeven.

De uitgevers mogen al pronken met de getuigenis van den Prins van Wales dat Rogers „a great man'' is, en de *N. Y. Evening Post* moge er aan toevoegen dat hij is „hard to beat for humor'', morgen veranderen de toestanden en weet zich een ander beter aan te passen. En Rogers raakt op het achterplan. Wat niet belet dat hij voor het oogenblik „l'homme du jour'' is, die harde noten te kraken geeft aan zijn landgenooten van hoog tot laag: Bryan, Gary, La Follette enz. Verdere argumenten vinden wij overbodig, wijl ons die namen met betrekking tot dit boek niet genoeg zeggen met wat we ervan weten door internationale overzichten.

Ook *Who's Wo?* en *English Idioms and Ideomatic Phrases* zijn tamelijk nuttelooze hulpbronnen, omdat ze zelfs nu al niet meer „up to date'' zijn.

Over particuliere, niet politieke onderwerpen als daar zijn: Prohibition, Ku Klux Klan, Oil enz., hebben we doorslaander humor gelezen zoowel in *College Humor* als in *The Independent* en tot spijt van wie 't benijdt, zelfs in *The Literary Digest*.

Rogers is enkel een beetje meer „persoonlijk'' in zijn aanvallen en wat minder bang een koe een koe te noemen.

In „A job with the James Family'' b.v. treedt hij tamelijk hardhandig op tegen de verschillende eigenschappen die men veronderstelt in buitenlandsche gezanten.

In „Let's treat our Presidents like Human Beings'' uit hij op zijn manier zijn medelijden met de staatshoofden die op bezoek gaan, maar nog meer met het volk dat ze ontvangen en ervoor paradeeren moet. „Hadden we'', zegt hij, „om onze uit den oorlog terugkeerende soldaten te eeren zelf eens 15 K.M. parademarsch gehouden, de lust zou wel zijn overgegaan''.

In „A wild Party'' heeft hij nog meer van die zetten. Men moet in de U.S. geweest zijn om te begrijpen dat die betiteling meer snobisme is dan werkelijkheid, meer ijdelheid dan philantropie.

In „One Oil Lawyer per Barrel'' geeselt hij den Amerikaanschen exploitatiegeest. In die Olie-wereld heerscht dezelfde zwendelarij als op de graanbeurs in Chicago: uitbuiterij die tot politiek gekonkelfoes verloopt. Perzië, Joego-Slavië, Mesopotamië, Mexico enz., zijn maar sferen van Amerikaanschen invloed omwille van de lieve duiten. En het is ook onze overtuiging dat de politieke sterrenhemel totaal van aanschijn veranderen zou als Europa een Olie-land was.

Den naam van Sinclair kennen we hier ook in verband met de laatste Oilscandals. Het fijne van de zaak zullen we echter nooit te weten komen. Ook Rogers geeft het ons niet in „Another hot confession in the Oil Scandal'' omdat er te veel achterdeurtjes zijn waarlangs de schuldigen ontsnappen kunnen. In „The whole Truth'' en „Well, wo is Prunes?'' krijgen we een kijkje op politieke inquisitie en baantjesjagerij. Niets nieuws onder de zon. Ook in onze parlementen worden Adam en Eva er wel eens met de haren bijgesleept zelfs als het gaat over taalkwesties. Dezelfde belachelijke methodes in het aanstellen van kies-candidaten heerschen hier en elders.

In „The greatest Document in American Li.'', steekt Rogers den draak met 't beruchte lied: *Yes, we have no Bananas*. Hij zou liever de maker van dit lied willen zijn dan die van de Amerikaansche constitutie, zegt hij. „Want het is iets dat nog niet en het eenigste dat niet ten kwade werd veranderd''.

Het grappigste van heel het boek is het laatste hoofdstukje: „Taking the Cure by the shores of Cat Creek'' waarin schrijver

het aan den stok heeft met de Amerikaansche opschepperij. Ze is spreekwoordelijk voor ons en Rogers preekt dus in de woestijn. Als ontspanningslectuur enkel aanbevolen aan hen die eenigszins op de hoogte zijn van hedendaagsche Amerikaansche toestanden, en tevens vrede kunnen hebben met het (on)gewilde parodiëeren der taal van Shakespaere en Milton.

Dr. Ralph. Kreemers.

---

[1]) **Will Rogers,**
ILLITERATE DIGEST, Geïllustreerd. *Albert & Charles Boni, New York,* 1924. (19×12.5) 351 blz. geb. $ 2.—.
— Bc —

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Dr. J. F. Beerens, 1415.
DE HERKOMST VAN DEN BIJBEL, Geïllustreerd. *G. J. A. Ruys, Utrecht,* 1925. (20.5×15.5) 127 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.75.

Dit boek laat ons tamelijk wel in 't duister omtrent de opvatting des schrijvers over het goddelijk karakter van den Bijbel. Het menschelijk element wordt zeer scherp belicht in de Kanon-kwestie, waar de menschelijke oorsprong des Bijbels zeer uitvoerig van liberaal-protestantsch standpunt uit wordt behandeld. Doch het schijnt „veel te confessioneel dogmatisch'' om iets over karakter, oorsprong en gevolgen van het goddelijk element in den Bijbel te zeggen. Slechts in Voorwoord en Besluit wordt over deze essentieele kwestie van den Kanon heel voorzichtig heengegleden, alsof de schrijver daarover geene meening heeft, of er niet mede voor den dag wil komen.
Over de katholieke Kerk is de schrijver slecht te spreken. Doch daarvoor was 't niet noodig geweest, eigen onkunde zoo bloot te geven, en de protestantsche leerlingen eene serie leugenachtige legenden en wetenschapppelijke onjuistheden voor te leggen, waarvan dit handboekje krioelt, en die weer eens goed doen zien, hoe protestanten over 't algemeen slecht worden voorgelicht, als het de katholieke Kerk betreft. *R. J.*

Renée de Benoit, 1416.
EEN SCHIJNEND LICHT, Vertaald uit het Fransch door Gerrie Wagenvoort. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 160 blz.

Het is opmerkelijk, hoe kwistig God soms is met zijne genaden voor hen, die ter goeder trouw dwalen. Goedgeloovige protestanten zullen met een hoog genot dit boekje op zich laten inwerken.

F. H.

Ds. A. M. Diermanse, 1417.
OVER BIJBEL-VERTALEN. *Riënts Balt, Den Haag,* 1925. (24×16) 24 blz. ing. f 0.50.

Ds. D. heeft 't tegen de „vrijheid'', waarmede men het Oostersche koloriet verwaarloost, om den tekst in het Hollandsche denken over te brengen. Hij wil „het onbevlekte, het reine Woord Gods behouden, zooals het ons geschonken is''. Beter tot het „on-Nederlandsche'' te naderen, dan de fijnheid en kracht van het oorspronkelijke te beschadigen.
Oostersch koloriet behouden, zooveel mogelijk, best! Maar vertalen is geen bloot vervangen van woorden door woorden. De vertaler moet begrijpen, wat de schrijver heeft willen zeggen, en dat getrouw weergeven. Vertaling bevat altijd „opvatting''. Zou Dr. D. van *zijn* standpunt uit, niet moeten concludeeren: iedere bijbelvertaling is nutteloos of zelfs verderfelijk voor een ander?

Dr. S. van Egmond, O.F.M.

Joseph Fräszle, S. C. J., 1418.
MIJN OERWOUDNEGERS IN HUN DOEN EN DENKEN, Vertaald uit het Duitsch door C. P. Vierman. Geïllustreerd. *Missiehuis, Sittard,* 1925 (21.5×15.5) 209 blz. ing. f 1.45.

Dit boek geeft 'n interessante beschrijving van 't verblijf van een Missionaris in den Congo, van zijn optreden, zijn successen en tegenvallers, zijn manier van missioneeren, zijn reusachtige prestaties op geestelijk maar ook op maatschappelijk gebied onder dat heelemaal wild en onbeschaafd volkje.

P. Aurelius, O. Cap.

Mgr. Gilbert, 1419.
DE LIEFDE VAN JEZUS, Vertaald uit het Engelsch door Pater Bernardinus d'Hooghe. *J. Houdmont-Carbonez, Brugge,* 1925. 240 blz. ing. Bfr. 4.—, geb. Bfr. 5.50.

Alles is degelijk en duidelijk, eenvoudig en hartelijk. Er worden geen gevoelens geuit of voornemens gemaakt, waartoe een gewone, goedwillige Christen toch niet komen kan. De vertaling is goed, al verraden sommige woorden en zinswendingen den Vlaamschen vertaler.

M. Lamers, O. F. M.

Dr. F. W. Grosheide, 1420.
DE GESCHIEDENIS DER NIEUW-TESTAMENTISCHE GODSOPENBARING. *J. H. Kok, Kampen,* 1925. (25×16.5) 71 blz. ing. f 1.25.

Professor stelt zich op geloovig-protestantsch standpunt, neemt de Schrift als eenige openbaringsbron aan.
Uit 't eerste volgt, dat hij, als geloovige christen zich kant tegen de moderne ervarings-theologie en de rationalistische opvatting der christelijke-godsdienst-geschiedenis. Hierin en in veel andere algemeen Christelijke stellingen vinden we geen bezwaar, o.a. dat we de openbaring moeten beschouwen in haar bizonder karakter van Godsopenbaring en — met dit beginsel voor oogen — haar tweede karakter behooren te bezien, haar verband met de geschiedenis van den tijd waarin ze gegeven werd.
Met meerdere punten evenwel, steunend op het protestantsch beginsel der Schrift als eenige-openbaringsbron, kan men van katholiek standpunt niet accoord gaan.
Neemt men 't onfeilbaar leergezag der Kerk niet aan, dat ons de trouwe verzekering biedt van de Openbaring Gods, dan ligt 't eenigszins voor de hand, dat men eene vergoeding daarvoor zoekt

in de uitbreiding van het inspiratiebegrip en in een bizondere activiteit Gods.
Het geschrift van Prof. Grosheide draagt een eerlijk, geloovig karakter, doch kan men van katholiek standpunt niet in zijn geheel aanvaarden.
En de oplossing die hij een ideaal noemt, waarheen zijn arbeid streeft — een geschiedenis der openbaring — is alleen mogelijk daar, waar Gods onfeilbaar leergezag is.

P. Constantinus, O. Cap.

Dr. L. N. de Jong, **1421.**
HET EVANGELIE VOOR ONZEN TIJD. *W. Landstra, Utrecht,* 1925. (22.5 × 15) 40 blz. ing. f 0.75.

Dit boekje lijdt aan het euvel dat het typeerend kenmerk is van elke menschenziel, die zich losmaakt van de gemeenschap: het ziet den Christus van eigen individualiteit uit en daarom beperkt en daarom eenzijdig en daarom ten halve en dus verkeerd.
Ondanks de edele bedoeling, die bij het schrijven van dit boekje voorzat, achten we het waarheidsgehalte ervan buitengewoon gering, tenzij men met den schrijver alle waarheid louter subjectief maakt en de waarde van een daad heel en al herleidt tot de bedoeling, waarmee ze gesteld werd. Maar de katholiek legt nu eenmaal andere maatstaven aan. Hij erkent voor onzen tijd geen ander Evangelie dan het objectieve van Jezus Christus.

G. Vrijmoed, O. F. M.

Johannes Mercator, pr., **1422.**
THOMAS VAN KEMPEN OVER DE HEILIGE MAAGD. *Henri Bergmans & Cie., Tilburg,* 1925. (14 × 10.5) 263 blz. geb. f 1.90.

Daar de Latijnsche uitgave van dit mooie boekje hier reeds vroeger gerecenseerd werd, kunnen wij ditmaal zeer kort zijn. De titel alleen doet vrome kloosterzielen reeds naar dit werkje grijpen met groote gretigheid: iedere aanprijzing is dan ook overbodig en weldra staat het wis en zeker in iedere ascetische bibliotheek.

H. Rongen.

Pace, **1423.**
DE SEMINARIST, *Arn. M. Greven, Zevenbergen,* 1925. (12.5 × 8.5) VIII-542 blz. geb. f 2.25.

Bestemd voor het jonge geslacht,dat zich geroepen voelt tot het priesterschap. Bevat de H. Mis, oefeningen voor de verschillende kerkelijke jaarkringen, liturgische gezangen en apostolische gebeden.

M. M.

Martialis Vreeswijk, O. F. M. **1424.**
SIMON. *H. Gianotten, Tilburg,* 1925. Roomsche Rijkdom, (21 × 13.5) 188 blz. ing. f 1.50.

Zouden we den inhoud van dit boek verkort moeten weergeven, dan vroeg men iets onmogelijks. De schrijver heeft in de H. Schrift twaalf verschillende keeren den naam „Simon'' gevonden, die duidt op telkens 'n persoon. Aan al die twaalf wordt een afzonderlijk hoofdstuk gewijd.

P. Damasus, O. Cap.

Ignatius Watterott, O. M. I., **1425.**
MOEDER CLARA FEY, Vertaald uit het Duitsch *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 2e druk: 1925. (22 × 15) 233 blz. ing. f 3.—, geb. f 4.—.

Twee duizend zusters verdeeld over 60 huizen telt thans de congregatie, die Moeder Clara Fey tot stichteres heeft. Is het wonder, wanneer men telkens denkt aan den eenvoudigen pater Arnold Janssen, den man van Steyl, niet zoo ver van Simpelveld. Op elf-jarigen leeftijd, had Clara Fey, uit werkelijk voorname, deftige ouders in Aken geboren een droom. Wandelend in de straten van Aken, zag zij een armoedig kind op haar toekomen. Als zij het een aalmoes wilde geven, zag het kind haar weemoedig aan en zeide: „Ik heb nog zooveel arme broertjes en zusjes. Ik ben het arme Kind Jezus''. Zoo is het ontstaan de Congregatie van Simpelveld. Dat moeder Clara, die liever tehuizen voor arme kinderen zag dan pensionaten, een vrouw der Voorzienigheid was, blijkt uit hetgeen zij zeide, toen door de Kulturkampf alle huizen in Duitschland gesloten werden: Als Gods Wil is, dat wij ons Moederhuis verlaten, dan zal hij voor de genade zorgen, dit zoo gemakkelijk te dragen als een vogel, die van den eenen boom naar den anderen vliegt.
Ten zeerste moet jonge meisjes, die beslist niets voor een klooster gevoelen, de lezing van dit boek ontraden worden, opdat zij niet voor altijd in Simpelveld belanden...

J. M. v. A.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

August Herman Francke, **1426.**
OVER DE OPVOEDING DER JEUGD TOT GODZALIGHEID EN WIJSHEID, Vertaald uit het Duitsch door H. Weiland, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 2e druk: 1925. (19.5 × 13.5) 125 blz. gecart. f 1.75.

Hier en daar spreekt de inleider Gunning wel wat te bewonderend over Francke, b.v. waar hij zegt dat de goed gevormde paedagogische krachten dezen piëtist een unicum waren (bladz. 34). Na de inleiding van dit boekje volgt een goedbewerkte vertaling van een der vier voornaamste paedagogische werken van Francke. Zijn opvattingen over de opvoeding der jeugd tot godsdienst en godvruchtig leven zijn hier saamgebracht. Als historisch overzicht van Francke's ideeën kan deze vertaling ons diensten bewijzen, voor de practische godsdienstige vorming onzer Roomsche kinderen niet.

Eenige gedachten loopen wel parallel met onze opvoedingsmethoden, maar dan zullen wij het nog anders voorstellen: veel missen wij verder wat wij op de eerste plaats als machtige opvoedingsfactor beschouwen.

v. L.

Dr. H. T. de Graaf, **1427.**
LEVENSRICHTING. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (20.5 × 14) 243 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.50.

Dit boek is een verzameling van opstellen uit diverse tijdschriften.
Lezenswaardig is het boek heel zeker voor al degenen, die in dergelijke vragen belang stellen. Hetgeen natuurlijk niet het zelfde is als zeggen, dat de inhoud zelve en het antwoord op de vragen aanbevelingswaardig is.
Het gaat bij den geleerden schrijver om een „levensrichting'' en naar, hij zelf getuigt, tracht hij in deze opstellen naar „een bepaling van levensrichting''. Maar juist op dit punt worden we niet veel wijzer.

Eigenlijk komt de heele bepaling hier op neer, dat we die levensrichting zelf maar moeten bepalen. Hetgeen we natuurlijk allang wisten. Alleen één uitzondering maakt de hoogleeraar op deze zelf-richting, voor het geval namelijk dat ze ons tot het resultaat zou voeren, dat er nog zoo iets als een betrouwbaar godsdienstig gezag bestaat. Zóóver mag die zelf-richting niet gaan! Het is altijd dezelfde inconsequentie van de vrijzinnigheid.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Dr. Floris Prims, 1428.
ONZIJDIGE OPVOEDING IN DE LAGERE SCHOOL. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1925. (18.5×14.5) 32 blz. ing. f 0.25.

„Dit boekje, zoo rijk aan documentatie, is een arsenaal, vol duchtige wapenen om den aanval der vijanden van Gods Kerk klinkend af te slaan", aldus de inleider. Het hoofdstuk over de praktijk der onzijdigheid in het Fransche schoolwezen is ongemeen interessant en leerrijk.

H. Rongen.

Fr. S. Rombouts, 1429.
ZIELKUNDIGE BEGRIPPEN. *R. K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1925. (24×16) VIII-197 blz. geb. f 2.25.

Dit boek behandelt de kenverschijnselen en streefverschijnselen, nadat er twee hoofdstukken over Bewustzijn en Opmerkzaamheid aan 't geheel voorafgingen. De kenverschijnselen worden onderverdeeld in zinnelijke kenakten (Perifere en Centrale) en verstandelijke kenakten. Het tweede gedeelte van het boek is onderverdeeld in: het gevoelen, het begeeren, het willen. In een aanhangsel worden de voornaamste psychische afwijkingen behandeld. Aan 't slot worden 241 vragen aangegeven tot zelfcontrole. Duidelijk en eenvoudig zijn al de begrippen verklaard; misschien wat al te breedvoerig, zoodat het boek dikwijls den indruk maakt van een opgeschreven les. 't Is echter geen tweeslachtig boek, met allerlei paedagogische uitweidingen, maar een zuiver psychologisch. Onze candidaten voor de opvoedkunde zullen zeker veel baat vinden bij dit boek als inleiding voor diepere psychologische of paedagogische studies.

v. L.

FRANSCH.

Alain, 1430.
SOUVENIRS CONCERNANT JULES LAGNEAU. *La Nouvelle Revue Française, Paris* 6, 1925. (18×12) 183 blz. ing. Ffr. 6.75.

In 1888 volgde Alain den leergang in de wijsbegeerte van den Parijschen professor Jules Lagneau. Hij geeft eenige herinneringen aan zijn meester en aanteekeningen over Plato en Spinoza. Tegen het Katholicisme heeft Alain vooral dat bezwaar, dat het te veel houvast geeft aan den geest. Ten minste dit vermoedt hij „bij gebrek aan ondervinding, want ik heb niets anders gekend dan het geloof van een misdienaar, die zijn rozenhoedje bidt en bang is voor de hel." Uit dezen zet is voldoende op te maken, dat het boekje — allerminst aantrekkelijk geschreven — geen nieuwe vergezichten opent.

Vincent Cleerdin.

Jacques Maritain, 1431.
TROIS REFORMATEURS, LUTHER, DESCARTES, ROUSSEAU. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1925. Le Roseau d'Or, (20×13) 296 blz. ing. Ffr. 12.—.

Drie meesterlike essays bevat dit jongste boek van Maritain. Daarin behandelt hij de figuren van de drie vaders der moderne geestgesteldheid: Luther, Descartes en Rousseau.
In de leer van de Wittenbergse professor vol hoogmoed en woeste zinnelikheid, toont de schrijver ons de oorsprong aan van al het onheil dat het door mekaar haspelen van „individualiteit" en „persoonlikheid" in de geesten heeft aangericht.
Is Luther de man die, door het menselik „ik" ten troon te verheffen, door de individualiteit, *niet* de persoonlikheid, in de mens vrij te maken, het mens-dier, overgeleverd aan de kwalen en wreedheden zijner natuur, over de aarde losgelaten heeft, — Descartes, hij, is de subtiele bekoorder van de menselike geest, die het gelaat komt ontsluieren van het monster dat door het modern idealisme aanbeden wordt onder den naam van „Gedachte". Al wat daar inhumaan is in de hedendaagse wetenschap, dewelke geheel gebazeerd is op de kennis der stoffelike wereld en de eeuwige dingen de rug heeft toegekeerd, het vloeit voort van Descartes. De moderne mensheid, gewapend tot de tanden in haar strijd tegen de lichamen, heeft al haar wapens verloren in de kamp tegen de geesten: zij werd door de Cartesiaanse rede áfgehouden van *die* Wijsheid die de mens verzoent met zichzelf en, bekroond door een goddelik leven, in liefde haar opperste volmaking vindt. In het derde der hier bij mekaar gebrachte opstellen, toont de katholieke filosoof ons aan, hoe Jean Jacques Rousseau heeft voltrokken wat door Luther begonnen werd: het uitvinden van een Kristendom dat met de Kerk van Kristus geen verband meer houdt. Door zijn scherpe, klare uiteenzetting van Rousseau's dwalingen wil Maritain de wereld overtuigen hiervan: dat Kristus onafscheidbaar is van zijne kerk; dat het Kristendom alleen levend is *in* de Kerk, en daarbuiten sterft en in ontbinding geraakt.
Het kapitaal probleem, dat eigenlik het hoofdonderwerp uitmaakt van dit geest- en hartversterkend boek, is het probleem van de menselike vrijheid. Het zijn de heiligen en de mystieken, die ons leren waarin de échte, de énige vrijheid gelegen is. Zij leggen getuigenis af door hun leven voor de bevrijdende kracht der liefde, die de banden breekt van de zonde en van onze ongeordende gehechtheid aan de schepselen. De bevrijdenis waar ieder mens naar haakt, zij wordt slechts volkomen erlangd in het glorieuze eind van de weg van de geest, wanneer de liefde het kreatuur met God verenigt, zodat het met Hém maar één enkele geest meer uitmaakt. Op dit stralend visioen van de vrijheid der zonen Gods, lopen de beschouwingen uit van Maritain over het onzalig werk der drie reformatoren bij wie, volgens hem, de oorzaak ligt van de moderne gekweldheid, het modern onbevredigd zijn.
Een *werk* dat wij de ontwikkelde lezer niet genoeg kunnen aanbevelen.

Wies Moens.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Suze La Chapelle-Roobol, 1432.
OUDERS EN KINDEREN. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,*1925. (21.5×15.5) 284 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.75.

Op het deftige buitengoed Dennenoord, een paar uur van Utrecht woont Mevrouw de weduwe Slingenstein, bijgenaamd „de Douairière'', met haar zoon Max, die in Utrecht aan de universiteit studeert, en haar jongere dochter Nettie. Zij heeft haar beide kinderen streng opgevoed en meent, dat ze nog in hun doen en denken geheel van haar afhankelijk zijn. De dominé van het dorp, Sluiter, heeft ook twee kinderen, de vroolijke lieve Frieda, en Jan Willem, die ook in Utrecht studeert. Deze families zijn zeer met elkaar bevriend, vooral de jongelui. Max wordt te Utrecht, in zijn pension, ziek; Mama bezoekt hem en bemerkt, dat hij verliefd is op de dochter van zijn hospita, Lina van der Kolk. 't Is feitelijk meer dan verliefdheid en hij heeft beloofd haar te trouwen. Onverbiddelijk treedt mama tusschen beiden en dwingt Max haar op te geven, wat hij doet, na een heftige scène met het hartstochtelijke meisje. Nettie verlooft zich met Jonkheer Hubert van Holthen tot Drachten, gezantschapsattaché te Parijs. De Parijsche lucht maakt van haar, zooals Max gevreesd had, een op-en-top mondaine vrouw. Max trouwt intusschen met Frieda. Ze zijn gelukkig, totdat hij Lina ontmoet, die zonder liefde getrouwd is met een boekbinder. De vroegere hartstocht laait op en Max bedriegt een tijd lang zijn vrouw. Intusschen is Nettie er van door met een operazanger, maar wordt als zij na eenige maanden terugkeert, weer door haar man ontvangen. Jan Willem ontdekt het eerst de ontrouw van Max. Het komt tot een uitbarsting, welke een doodelijk zenuwtoeval van Max ten gevolge heeft. De „douairière'' ziet de opvoeding harer kinderen, welke zij zeker meende in vaste banen te kunnen geleiden, op het jammerlijkste mislukt.
— C — *W. Sm.*

Ernest Claes, 1433.
OORLOGSNOVELLEN. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven,* 4e druk: 1925. (23×15.5) 112 blz. ing. f 1.40.

Oorlogsnovellen, neergeschreven in de loopgraven, toen de Dood elk oogenblik van den dag rond den schrijver was en hij in het mysterievolle aangezicht van den Dood dacht aan zijn lieve, zijn heilige moeder, terwijl de glans van haar oogen, de streeling van haar handen en de klank van haar stem hem nabij waren. Opgedragen aan een moederhart, dat zoo „stervensgeerne'' bij hem zou zijn, zijn deze novellen rustig, haast moederlijk van atmosfeer. Ernest Claes schuwde het de delirante visie van helletrechters en lijkenpyramiden af te filmen voor haar zoekend, verlangend oog.
Hij is een realist, die het leven rondom zich opneemt met fijne vaardigheid. Zijn personen leven en lijden als echte menschen: geen flauw misbaar of larmoyante weekheid. Men voelt: hij heeft dit alles meegeleefd in diepe aandoening en zijn nog versche indrukken in een schuurhoek bij het weifellicht eener stallantaarn met potlood neergekrabbeld. O, er zit niets geniaals, niets grootsch, niets cosmisch in deze schetsen; alles is er even simpel, even eenvoudig, even natuurlijk. Slechts hier en daar een kleurveegje, een bloemtje — meer niet.
„Een Held'' en „'t Schamel Moedertje'' zal men lezen en herlezen met plezier.
— B — *F. H.*

Hedwig Courths-Mahler, 1434.
GRAVIN PIA, Vertaald uit het Duitsch door J. P. Wesselink-van Rossum. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1925. (20×12.5) 249 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Van Courths-Mahler natuurlijk 't zelfde thema en 't zelfde geteem. Natuurlijk over een weggeloopen vrouw en een duel — doorzichtige minnetrucjes en conflictjes — die hier voor de afwisseling zoo gearrangeerd zijn, dat de weggeloopen vrouw het lief werd van den verloofde harer stiefdochter. — 't Zelfde luchthartig, ergelijk geteem vindt ge karakteristiek in dezen schandelijken zin: „Zij streed tegen deze liefde, die een onrecht was tegen haar echtgenoot, die haar echter door God zelf in haar hart was gelegd.''
— Bc — *A. v. Delft.*

Marie Diers, 1435.
IN EIGEN KLUISTERS, Vertaald uit het Duitsch door Henriëtte M. J. Bok. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1925. (21.5×15.15) 272 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.50.

Vogelzang is 'n visser met dichterlike aanleg. In de kroeg van z'n dorp deklameert ie op stoelen en tafels verzen voor walgelike dronkebroers. Op een van die griezelige avonden, waarop de romantiese dromer, die op 't meer z'n zoon zo heerlik boeiend vertellen kan, weer als harlekijn wordt geexploiteerd door commis-voyageurs die 't land afstropen, stuift z'n zoon Daniel de kroeg binnen in kokende woede en bevrijdt z'n dronken vader, uit z'n gore omgeving.
Deze avondscène is voor de arme Daniel, die op kosten van 'n stug-zakelik dorpsdominee op 't gymnasium studeert, van beslissende betekenis. Ook hij immers heeft dezelfde fatale dichterlike neigingen als z'n ongelukkige vader, de dominee heeft 'r hem om berispt en z'n leraar aan 't gymnasium om geroemd. 't Wordt nu Daniels enigst levensdoel deze 't leven tot 'n ramp makende fantasterijen op 'n despotiese manier uit z'n wezen weg te ranselen. Maar hoe hij ook worstelt om uit deze „eigen kluisters'' zich los te wringen, 't is alles tevergeefs. Van alles probeert de arme hals om de geërfde aanleg te verstikken, koopman worden, huwen met 'n burgerlik meisje, volgzame copiïste van 't leven om haar heen, en zo wordt dit onnatuurlike leven 'n eindeloze reeks van grauwe dagen. Overal stoot de jammerlike singulier 't hoofd in deze banale wereld en wordt als halve gare versleten. 't Treurigste is dat ie op deze sombere straatweg die z'n leven is ook nog 'n arm vrouwke, die hem helemaal niet begrijpt en vijf bloedjes van kinderen, met zich meesleept.
Evenals in *Gekramde Scherven* is ook hier de schrijfster de uitbeeldster van mislukte huwelikslevens. We kunnen gerust zeggen dat Marie Diers op dat stuk 'n specialiteit is. Er staan bladzijden in dit boek, die ons met deernis vervullen voor deze aan geestelik geluk zoo arme mensen.
Waar 't min of meer blije eind van dit drama

geforceerd wordt, blijft 't 'n boek dat door z'n depressie z'n duizenden lezers niet gelukkiger en beter zal maken. We bevelen 't dan ook niet „van harte'' aan.
— Bc — *Ed. Serrarens.*

Alain Fournier, **1436.**
HET VLUCHTENDE BEELD, Vertaald uit het Fransch door Truce Esser-Kuylman, Geïllustreerd. *Hollandia, Baarn,* 1925. (20.5×14) XII-289 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

'n Spel van droom en werkelikheid door elkaar. Dit maakt het boek bij oppervlakkige lezing al te wonderlik, maar dringt men wat dieper door, dan wordt de bedoeling van de schrijver duidelik: hoe het leven nog wel andere dingen heeft, dan die we met de zintuigen waarnemen. 't Is geen vlucht uit de werkelikheid als zodanig, alleen uit de stoffelike werkelikheid geheven, opent het de vergezichten van het Vreemde Feest. Hier en daar een zinnetje dat zou kunnen stoten; 't Hollands ruikt te veel naar 't oorspronkelike Frans; voor de rest 'n boek, dat ingeleid door Van Eckeren, door velen begrepen en genoten zal worden.
— Bc — *J. Vermin.*

Georg Hermann, **1437.**
JETJE GEBERT, Vertaald uit het Duitsch door Jeanette E. Keyser. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 3e druk: 1925. (18.5×13.5) 290 blz. geb. f 2.90.

Een mooi belangwekkend boek uit de handeldrijvende Jodenwereld. Een heel aparte wereld leeft hier voor ons op, met zijn lief en leed, z'n humor en stille tragiek. Het is slechts een eerste deel dat handelt over Jetje Gebert, haar oom en Dr. Köszling haar vereerder en dat gevolgd moet worden door een ander, waar Jetje verschijnt als Henriette Jacoby, de bruid van haar neef, dien ze echter niet bemint.
— C — *C. R. Vullings.*

C. M. van Hille-Gaerthe, **1438.**
DE FEESTEN VAN DET EN NOL, Geïllustreerd, *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1925. (23×15) 134 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Een boek over kinderen, maar niet voor kinderen, daar hun vlinderend oog slechts de bekoorlijke uiterlijkheid der geschilderde tafereelen ziet, maar voorbij staart aan de fijne, psychologische trekjes, die de schrijfster er te kust en te keur in verwerkt heeft.
Het hart van Det en Nol — Det is hoofdpersoon, Nol meer zoo'n bijloopertje — ging nog onbewust uit in vreugde en leed „naar 's levens verborgen feesten, die voltrokken worden zonder wereldsch gerucht.''
Eerst Palmpaschen. De optocht der kinderen in hun zomersche kleeren langs den zonnigen singel: voorop de grootste jongen met den buksbezem, waarop bevestigd was een rad van brood, dat versierde zwanen op dunne stokjes en sinaasappelen en suikerfiguren droeg; dan de bolgebakken wielen, die heerlijkheden torsten op den rand met den grooten, gouden sinaasappel als kroon; eindelijk de prachtig-opgetuigde zwanen, met de lieve, lieve kleintjes, dicht tegen elkaar gedrukt op den breeden moederrug. Dan was de Foekepotterij aan de beurt. De jongens met een blauw papieren muts op het hoofd en gehuld in een verschoten tafelkleed, klopten aan en zongen
Foekepotterij, foekepotterij,
Gèv mi 'j een oortien, dan gao 'k weer veurbij!
terwijl ze met een pijpesteel aan een strak gespannen bloempot een eentonig-bedroefd geluid ontlokten. Daarna zijn het de Paaschvuren, die echter leelijk verregenen, een bezoek aan de boter-, eier- en groentemarkt met Katrien, de meid, een prachtmensch en een lange wandeltocht met Pa in „midzomers vroege uren'' in de wereld vol zonneschijn en bloeiend leven.
Bij dit alles leert Det blijmoedig inzien, dat bij elk naar ding in de wereld iets behoort, dat hulp brengt. Tevens leert zij vaag vermoeden, dat er nog iets anders is, iets waar de zingende klokketonen boven haar hoofd van vertellen. Keurig geschreven en artistiek geïllustreerd.
— A — *F. H.*

Melati van Java, **1439.**
HAAR HELD. *L. J. Veen, Amsterdam,* 3e druk: 1925. (21.5×15.5) 181 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

Valérie van Wameldinge engageert zich met een jongen wereldreiziger Norbert de Maubel Rooze in wien zij een „held'' meent te zien, aan wien zij haar jonge leven gerust kan toevertrouwen. Spoedig echter komt twijfel en daarna zekerheid dat zij zich in den aard zijner heldhaftigheid vergist. Haar broer, een geloten en miskend karakter blijkt de ware onzelfzuchtige held te wezen.
Een mooi-eenvoudig boek, met lieve karakters dat vooral den dames-lezeressen zal bevallen, doch zonder hooge kunstwaarde.
— A — *C. R. Vullings.*

Ruby M. Ayres, **1440.**
LEVENSSTORMEN, Vertaald uit het Engelsch door A. P. Kloosterman. *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam,* 1925. (20.5×14) 204 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Jill en Kathy Atherton wonen met hun gebrekkige broer in een der mindere buurten van Londen. Door kantoorwerk voorzien ze in hun onderhoud. Kathy raakt getrouwd met een schatrijk man, Ralph Hillgard, en geraakt geheel vervreemd van haar armen broer en zus, wat vooral blijkt als haar broer doodziek wordt en sterft. Jill ontmoet een vriend van Ralph, Tallentyre, die op haar verliefd wordt, maar die haar niet huwen wil, omdat hij doodarm is geworden. Toch wil hij haar aan zich binden, maar zij verzet zich en huwt, uit zucht naar weelde en rijkdom, met haar patroon, den bekenden advocaat Mr. Stugess. Aan het bruiloftsmaal krijgt deze plotseling een beroerte. Tallentyre is in de dagen van haar huwelijk op reis gegaan, uit wanhoop over haar verlies en verlooft zich, zonder te weten, dat Jill weduwe is geworden, met een schatrijk meisje. Kathy's dood in het kraambed brengt deze menschen weer met elkaar in aanraking en de eerste liefde van Jill komt weer boven en tot uiting en zij trouwt den overgelukkige Tallentyre. Een vlot geschreven, typisch Engelsch verhaal met weinig diepgang; oppervlakkig als het leven van de hoofdpersonen, die zich voor geen enkele ernstige zaak interesseeren en hun geld vermorsen aan sport en eten en kleeren.
— Bc — *W. Sm.*

André Lichtenberger, **1441.**
MIJN KLEINE TROTT, Vertaald uit het

Fransch door Pastoor C. Nuyen. *Pax, Den Haag,* 1925. (20×13) 156 blz. ing. f 1.50.

Een reeks gebeurtenissen uit het kinderleven van kleine Trott, een zoontje van blijkbaar rijke ouders. 't Is eigenlijk geen doorloopend verhaal, maar de afzonderlijke hoofdstukken geven telkens den kleinen held in een andere omgeving, waarin hij zich echt-kinderlijk gedraagt en in zijn eenvoud aan de groote menschen soms aardig de waarheid zegt.

De kinderpsyche is zeer goed weergegeven, maar de vertaling smaakt erg naar het Fransch.

— A — *P. A.*

Lode Opdebeek, 1442.
PETERS KIND, Geïllustreerd door Stan en Edm. van Offel. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (21.5×15.5) 136 blz. ing. f 1.90.

Een boek over 'n kind, geen kinderboek. De fijne, beeldende taal van den kunstenaar toch zullen de ouderen meer kunnen waardeeren. Er zijn in den laatsten tijd verscheidene boeken over kinderen geschreven en sommigen daarvan zijn niet veel meer dan wat mode-achtig gedoe. Maar dit fijne boek is echt. Peter en Peter's kind leven in 'n ouden romantischen tuin met snor en al de andere dieren. Dat mooie, vuile, rakkerige en toch zoo lief en teergevoelig kind kon niets anders dan 'n Vlaamsch jongetje zijn. En we vergeten hem niet meer als we over hem hebben gelezen.

— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Ucee, 1443.
DE SCHRIK DER DON JUANS. *G. Kolff & Co., Leiden,* 1925. (15.5×10.5) 264 blz. ing. f 1.90.

De Indo-detective, Leo Brandhorst, komt na veel vergeefsche pogingen en onder tegenwerking van officieele politie en geheime handlangers van de(n) schuldige, eindelijk een vrouwelijke moordenares op 't spoor, die op 'n sluwe wijze en met uitdagende stoutmoedigheid verschillende Don Juans in de val lokt en met een in 'n waaier verborgen dolk telkens doodelijk weet te treffen. Vlot geschreven is ook deze Indische detective-roman van Ucee makkelijk en prettig te doorloopen. Om de minder verkwikkelijke toestanden, die als „fond'' van deze gebeurtenissen dienen, eischt de lectuur eenige levenservaring.

— Bc — *P. C. Keulers.*

Ucee, 1444.
HET SPOOKHUIS VAN TANDJONG-PRIOK. *G. Kolff & Co., Leiden,* 1925. (15.5×10.5) 248 blz. ing. f 1.90.

Dit handzaam uitgegeven boekje verhaalt de wonderlijke avonturen van Leo Brandhorst, in zijn meest spannende lotgevallen trouw terzijde gestaan door zijn bondgenoot en bloedbroeder Kees van Berg. Met revolver en ploertendooder gaat het op de opiumsmokkelaars los, maar de meeste steun vinden ze toch in het onvolprezen Jiujitsiu. De Japanner, die hun les gaf, verklaarde nog nooit zulk een ambitieuze leerlingen gehad te hebben en weldra moest hij verklaren, dat hij hun niets meer kon leeren. Hun atletische gestalte heeft bijbehoorende hersenen en zoo toegerust kunnen we ons voorstellen dat ze alle duivelsche listen en lagen te boven komen, de plaatselijke politie een dwaas figuur laten slaan en in al hun geharnaste ondernemingen ten volle slagen. De verhalen zijn noch overdreven ruw, noch ziekelijk moorddadig, zoodat ze naar ons bezien van de zaak aan een ieder kunnen worden in handen gegeven.

— A — *Pastoor Max.*

René Vermandere, 1445.
VAN ZON ZALIGER, Geïllustreerd door Edm. van Offel. *De Standaard, Brussel,* 1925. (20.5×15.5) 96 blz. ing. Bfr. 8.—.

De schrijver doet het in dit verhaal voorkomen, alsof de ziel van een overleden vriend hem na den dood verschijnt en hem een uitgebreid relaas geeft van al zijn bevindingen van na zijn afsterven tot aan zijn begrafenis. Zoo komt het, dat „van Zon zaliger'' zijn eigen geschiedenis vertelt: van zijn gevoelens na den dood van zijn bedroefde weduwe, van condoleerende vrienden, van zijn uitvaart, enz.

Het is een zeer ernstig boek, waardoor, ondanks den hier en daar humoristischen toon, almaardoor de zware galm dreunt van de doodsklok. 't Is een markante illustratie van het menschelijke: ijdelheid der ijdelheden en alles is ijdelheid, behalve God te dienen!

— B — *P. A.*

D. H. van de Vliet, 1446
NEVELDIJK. *Wed. C. Goudswaard, Rotterdam* 1925. (20.5×15) 177 blz, ing. f 1.90, geb. f 2.90

Een heel dorp vol godsdienstige protestantsche menschen om eerbied voor en medelijden mee te hebben. Eerbied voor hun strijd, hun vreugdeloos leven, hun nooit onderbroken worstelen ten einde te komen tot de zaligheid. De besten onder hen verteren van zorg en zielsangsten wegens hun twijfel of ze wel tot de geredden behooren. Een paar brave zielen, een mangelvrouwtje en een stoelenmatter, zijn er nog het best aan toe, daar zij ten slotte meer aan 's Heeren liefde dan aan zijn strenge rechtvaardigheid denken. Een stelletje huichelaars wordt behoorlijk aan de kaak gesteld en hun stoken en wroeten in het verborgene hekelt de schrijver zeer scherp. De beide dominee's de oude en de nieuwe, hebben een moeilijke taak, vooral ook daar de gemeentenaren, volgens de wijze der protestanten, elk den Bijbel op eigen manier verklaren en den leeraar hier en daar vast praten, zooals ongestudeerden dat soms en schijnbaar met vrucht kunnen doen. Een eigenwijze godzalige schipper komt op het dorp van tijd tot tijd een oefening leiden, op een boerenhofstede, en zijn volgelingen gelooven meer in zijn verklaringen dan in die van hun dominee.

Het boek wemelt van allerlei uitdrukkingen, die een katholiek nooit gebruikt en nog niet verstaat misschien.

— Bc — *C. J. F. Vetter.*

Marie de Vries-Vogel, 1447.
VAN HET SCHAVOTJE. *Hollandia, Baarn,* 1925. (20.5×14) 175 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.75.

Eenige schetsen, welke reeds in een dagblad verschenen, zijn hier tot een bundel vereenigd. Schetsen uit het schoollokaal van een vrouw, die niet alleen haar vak liefheeft, maar die ook van kinderen houdt, kinderen begrijpt, en een goed opvoedkundige is. Een prachtig geschreven boeiend boek, deze losse schetsen, waaruit voor ouders en voor allen die onderwijs geven, véél te leeren valt. Ook in de handen der rijpere jeugd kan dit boekje goed doen, het kan hun leeren, wat het zeggen wil goed onderwijs te geven en wat de opvoedende

kracht van de school voor hun later leven beteekenen kan.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders*

Valentine Williams, 1448.
DE TERUGKEER VAN KLOMPVOET, Vertaald uit het Engelsch door W. E. Pont. *Hollandia, Baarn,* 1925. Helm-Serie. (20.5 × 14) 261 blz. ing. f 2.40, geb. f 2.90.

Wel een goed boek. 't Is dol van fantasterijen maar in een speur-avontuur van Engelands „eersten" detective, hoort dat ook zoo. Alles draait om de ontcijfering van een raadselschrift, waarin de plaats wordt aangeduid, waar een smokkelschat tijdens den oorlog door Duitsche spionnen werd verborgen. De ontcijfering is zoo hyper-geniaal, dat je er niets van gelooven kunt — maar dat hoeft ook niet. Zoo heeft het boek de naïeve feilen en verdiensten aan het genre eigen — en 't blijft bij de noodige minne-intriges smakelijk onnoozel. De plaats van handeling is een onbewoond eilandje midden in den Oceaan — een veld dus ruim genoeg om je fantasie te laten spelen. Een chauvinistisch tintje van Britsch Imperialisme verhoogt de gewilde echtheid.
— A — *A. v. Delft.*

DUITSCH.

Paul Keller, 1449.
DORFJUNGE, Geïllustreerd door Max Odoy. *Bergstadt-Verlag, Breslau,* 1925. (18 × 12.5) 175 blz. gecart. M. 3.20, geb. M. 4.80.

Aan 't genot bij 't lezen van dit boek proeft ge het genot van 't schrijven. Ook een autobiographie — een jeugdleven — maar Goddank nu niet eens dweperig modern, vrouwelijk-sentimenteel. Hier de objectiviteit van 't reëel-beleefde voelbaar, echt en gezond als 't is. 't Maakt blij — 't sterkt. Frissche poëzie tintelt er in — hoe zuiverder hij de echtheid benadert, hoe fijner die wordt. In deze jeugdanecdoten teekent zich het mannekarakter vooruit. Deze Paul was ook een droomer — maar omdat het werkelijke leven zijn mooi-christelijke kleur had, bleef het juist en werd zijn droom tot poëzie.
— A — *A. v. Delft.*

Timm Kröger, 1450.
DER EINZIGE UND SEINE LIEBE. *Georg Westermann, Braunschweig,* 1925. (15.5 × 10.5) 129 blz. geb. M. 2—.

Een ontroerende liefdesgeschiedenis, geschreven door iemand die in de ziel van zijn volk weet te lezen als in een open boek. Timm Kröger is eenvoudig en toch diep; zacht en toch mannelik; hij is vol fijne humor en tegelijk vol schoon en edel erbarmen. Zijn realisme is van een veel nobeler soort dan dat van een Guy de Maupassant. De melancholie van het wolken-donker land waarin zijn verhalen zich afspelen, geeft aan zijn kunst een gans biezonder karakter; zoals het Noorderlicht en de wind die in de fjords schuifelt iets geheel eigens geven aan de novellen van Björnstjerne Björnson.
— Bc — *Wies Moens.*

Ludwig Mathar, 1451.
EIN VOLLER HERBST. *Jos. Kösel & Fr. Pustet. Kempten,* 1925. (16 × 11.5) 166 blz. geb. M. 1.50.

De eerste vertelling is: „Frau Alheits Rache". Haar man, door enkelen zijner medestadbestuurderen in het ongeluk gestort, sterft in ellende en verdriet. Enkele jaren lang zint Frau Alheit op wraak. Al haar weldoen heeft slechts tot doel én bestuur én poorters geheel in haar macht te krijgen. Als het geschikte oogenblik gekomen is, neemt zij vreeselijk wraak, maar terstond volgt ook de reactie. En zij meent het ernstig met haar boete, zoodat de naam der moeder der armen nog steeds in hooge eere is. Verder bevat het boekje nog „Die Servatiuskirmes" en „Die sieben Werke der Barmherzigkeit".
— B — *Br. Athanasius.*

Hanna Ruys-Heger, 1452.
DJONOKO, EINE HINDU-JAVANISCHE HELDENSAGE, Geïllustreerd door Ernst Heger. *W. P. van Stockum & Zn., Den Haag,* 1925. (20 × 19) 65 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.50.

Djonoko is een hindoe-javaansche heldensage. 't Is een niet-oninteressante geschiedenis van Batoro Wisnu die uit den hemel op aarde nederdaalde om de menschen voor het kwade te behoeden. In de gedaante van Djonoko, koning van Maispati daalde hij neder, huwde met een eveneens geïncarneerde Godin en keerde na tal van lotgevallen naar den Oppergod Bator Guru (Brahma) in het hemelrijk terug. Treffend zijn de vele punten van overeenkomst met ons ware geloof.
— Bc — *Br. Athanasius.*

Hans Schrott-Fiechtl, 1453.
DAS HEIMLICHE HOCHWETTER, *Fredebeul & Koenen, Essen,* 1925. (19.5 × 13) 194 blz. geb. M. 4.50.

Een jonge boer komt tijdens de ziekte van zijn vrouw onder den invloed van „die heisse Lenie". Als zijn dapper vrouwke deze geschiedenis ter oore komt, weet ze in haar sterke liefde en gezonde levensopvatting de kracht te vinden haar man te vergeven en hem van zijn ontrouw te genezen.
— Bc — *S. C. C. Bronsveld-Vitringa.*

Karl Julius Weber, 1454.
DEMOKRITOS. *Rikola-Verlag, Wien* 3, 1925. (20 × 13) 333 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 6.50.

Een twintigtal philosophisch-humoristische schetsen o.a. over het lachen, de kus, over boeken, zeden, cynisme, dubbelzinnigheid, enz. Vlot geschreven en vaak fijn humoristisch. Maar het boek wemelt van platte om niet te zeggen vieze Witze, die maar steeds betrekking hebben op 't lagere of laagste in den mensch. Bovendien bevat het menige hatelijkheid aan het adres van de katholieken of katholieke waardigheidsbekleeders. Zelfs Maria's conceptio immaculata wordt het voorwerp van een schunnige aardigheid.
— D — *Br. Athanasius.*

Dr. Josef Weingartner, 1455.
BURGENFAHRTEN, Geïllustreerd door Hugo Grimm en Martha Stele. *Tyrolia-Verlag, Innsbruck,* 1925. (17 × 12.5) 264 blz. geb. M. 4.10.

Dr. Weingartner geeft hier 'n keurig boek over een van de mooiste streken van Tyrol, dat iedereen, die iets over riddersloten en hun geschiedenis wil weten, gaarne ter hand zal nemen. De auteur voert ons van burcht tot burcht, vertelt over het ontstaan, haar geschiedenis, de vroegere

geslachten der bewoners, terwijl hij ook de mooie streek met haar eigenaardigheden aan ons oog laat voorbijgaan.
— B — *P. Patricius, O. Cap.*

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. H. E. Heimans, **1456.**
HET KARAKTER VAN WILLEM III, KONING STADHOUDER, Geïllustreerd. *H. J. Paris, Amsterdam*, 1925. (24.5 × 16) 325 blz. ing. f 4.25.

De bedoeling van dit boek is karakterstudie door gecombineerde toepassing van psychologie en geschiedenis. De schrijver volgt de methode der systematische psychografie, d.i. het onderzoek van één individualiteit met betrekking tot vele, desgewenscht alle kenmerken. De keuze van Willem III als persoon heeft haar aantrekkelijkheid, immers hij is een markante figuur; maar een groot bezwaar ligt in de omstandigheid, dat de waardeering over hem zoo verbazend uiteenloopend is, van 't eene uiterste in het andere. Wat het historisch gedeelte van het werk betreft, de schrijver sluit zich aan bij de protestantsche en protestant getinte liberalistische opvatting omtrent Willem III, die hem gaarne beschouwt als een overtuigd strijder uit beginsel voor de belangen van het Protestantisme. Dat Calvinistische tijdgenooten daartoe konden komen, kunnen wij ons levendig voorstellen, zelfs een man van Macaulay's kwaliteiten leverde over den koning-stadhouder een stellig partijdige beschouwing, waaraan Fruin evenmin geheel ontkomen is. Het kruispunt in het vraagstuk ligt daar, waar politiek en Calvinisme elkander raken, zoodat er nog heel veel verschil van meening bestaat over de vraag in hoeverre staatkundige dan wel religieuze motieven den doorslag gegeven hebben in het beleid van Willem III. Het Calvinisme met zijn dorre praedestinatieleer is meer dan eens de oorzaak geweest van doodgewone zelfgenoegzaamheid en eigengerechtigheid. Van des stadhouder's verdraagzaamheid ten opzichte van het Katholicisme gelooven wij, in tegenstelling met den schrijver, bedroefd weinig. In een brief van 1687, welke door Engeland werd verspreid als vlugschrift, heeft Willem III zelf geschreven, dat naar zijn gevoelen geen christen om zijn conscientie behoorde vervolgd te worden, dat hij hierom toestond, „dat de Papisten in Engeland, Schotland en Ierland de vrije oefening van godsdienst werdt toegelaaten, op gelijke wijze, als zij dezelve genooten in de Vereenigde Gewesten.'' Nu, als de katholieken in Engeland het moesten doen met dit soort verdraagzaamheid, ons uit de vaderlandsche geschiedenis maar al te wel bekend, dan schoot er voor hen niet veel goeds over.
Prof. Dr. H.

Fr. de Witt Huberts, **1457.**
UIT DE JEUGDJAREN VAN STADHOUDER WILLEM III, Geïllustreerd. *G. Naeff, Den Haag*, 1925. (25.5 × 16.5) 128 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Dit boek behandelt het levenstijdperk, waarin de jongeling de vader van den man is. Dit geldt zeker voor Willem III. De schrijver blijft, en terecht, zeer beknopt in de vermelding der groote politieke gebeurtenissen tusschen 1650-1670, maar des te uitvoeriger is hij in de beschrijving van personen en bijzonderheden, die van af het eerste oogenblik van zijn aardsch bestaan in zijn intiem leven optreden.
Daardoor blijft dit werk, dat hier en daar wat te veel in de kroniekstijl is, tot de laatste bladzijde toe de belangstelling trekken. Verwaarloosd door een zelfzuchtige moeder, onderdrukt door zijn politieke vijanden, moest de prins van jongs af in geslotenheid zijn weg vinden, waarvan de tocht naar Zeeland, om er plotseling Eerste Edele te worden, een typische bijdrage is. Gedragen door de volksgunst, die de acte van seclusie en het Eeuwig Edict slechts kon verhoogen, stijgt Willem in waardigheid tot hij het lidmaatschap van den Raad van State weet te verkrijgen.
K. J. Derks S.J.

FRANSCH.

Marie-Amand de Saint-Joseph, **1458.**
CARMES ET CARMELITES. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (23 × 14.5) 162 blz. ing. Ffr. 6.—.

De strijd van de Fransche revolutie tegen het wettig gezag, zoowel van den Staat als van de Kerk is veel meer geweest een worsteling van het ongeloof tegen de Waarheid, van het geweld der duisternis tegen den burcht van het Licht der bovennatuurlijke orde, dan men vroeger jaren wel gemeend heeft. Te veel is de aandacht gevallen, onder den invloed van de republikeinsch-anticlericale historiographie, op de staatsinstellingen en partijverhoudingen, te weinig op de toestanden en nog minder op de kerkvervolging. Deze heeft het pleit verloren, maar eerst in de laatste jaren is het langzamerheid meer duidelijk geworden, hoe de katholieke Kerk van Frankrijk ten slotte wist te zegevieren, beroofd van haar bezittingen, van haar rechten, haar vrijheid en hierarchie, want de bisschoppen konden zich in den regel niet handhaven en de H. Stoel vermocht meestal alleen indirect op de geloovigen in te werken. De strijd is uitgestreden door kloosterlingen, priesters en leeken, door het Roomsche volk, dat de onderdrukking door een fanatieke partij-overheersching van een minderheid wist te weerstaan en ten slotte te verslaan met geen andere middelen dan toewijding, opoffering, heldhaftig geduld en door het martelaarschap. De Roomsche solidariteit is sterker gebleken dan de verdeeldheid onder haar vijanden. Daarom vooral is het voor onzen tijd zoo wenschelijk, dat wij ons rekenschap geven van de zegepraal van zoovele Roomsche martelaren uit een periode der geschiedenis, die voor ons nog gemakkelijk aanspreekt, omdat zij niet zoo ver verwijderd ligt en in de eeuwen der historie behoort tot de gebeurtenissen van gisteren. Ook onze tijd kent den strijd tegen de revolutie, een revolutie die in haar wezen wortelt in het werk der Jacobijnen.
Het zorgvuldig, naar authentieke gegevens bewerkte boek van Pater Marie-Amand de Saint-Joseph vermeerdert de literatuur met een goede bijdrage tot de geschiedenis van de kerkvervolging tijdens de geweldige crisis, die Frankrijk doormaakte in het einde van de achttiende eeuw. Het geheel is in drie gedeelten verdeeld: een beschrijving van de reede van Rochefort, waar de meeste Carmelieten als gevangenen bijeen gevoerd werden, en van andere plaatsen, waar zij als slachtoffers van de revolutie den zwaren strijd voor het geloof en het gezag volstreden; een beschrijving van hun haast onbeschrijfelijk-

wreede martelie; een opgave van de leden der Orde van beiderlei kunne, die behooren tot de uitverkoren bloedgetuigen der Kerk, met tal van bijzonderheden over hun leven en persoon. Revolutie is erger dan oorlog. Dit boek van Pater Marie-Amand is het zooveelste bewijs voor deze waarheid.

Prof. Dr. H.

Georges Goyau, **1459.**
LES ORIGINES RELIGIEUSES DU CANADA *Bernard Grasset, Paris* 6, 1925. (19.5×12.5) 331 blz. ing. Ffr. 7.50.

Wij weten nauwelijks wat van dit degelijk, pittig en gloedvol geschreven boek van Goyau het meest geslaagd is: de merkwaardige voorrede als kritische beschouwing van de historiographie over het onderwerp, dan wel de meesterlijke behandeling van de stof zelve. Niemand, die belang stelt in kerkelijke of in Missie-geschiedenis late het ongelezen en, wil men een prachtige beschouwing over cultuurgeschiedenis, deze is er een van de beste kwaliteit. Wij zijn thans zoo ver, dat de wetenschap is gekomen tot de frappante conclusie: de katholieke godsdienst is de grondslag van de beschaving van Canada, daar vond het Katholicisme van Noord-Amerika, een historisch verschijnsel van allereerste beteekenis, zijn oorsprong. De Fransche kolonie Canada is geworden wat de missionarissen er van hebben willen maken. In 1763 ging het uitgestrekt gebied over in handen van Engeland bij het einde van den zevenjarigen oorlog, maar honderd vijftig jaar waren voldoende geweest om er den cultuurinvloed van het katholieke Frankrijk te vestigen tot heden toe. Het Katholicisme heeft er stand gehouden ook onder de protestantsche overheersching en niettegenstaande de vervolging, waartoe Engeland aanvankelijk overging. De Fransche wapenen waren er overwonnen, het Fransche gouvernement aanvaardde de nederlaag, maar wat duurzaam gebleven is: de godsdienst, die het katholieke Frankrijk in Canada gevestigd had. In den loop van de achttiende eeuw geraakten de meeste Noord-Amerikaansche koloniën achtereenvolgens in handen van Engeland. Wat kon er toen nog overblijven voor de katholieke Missie? Canada. Franciscanen, Jezuieten en Ursulinen hadden er het kruis geplant tegelijk met de vlag van Frankrijk. De vlag verdween, maar het kruis bleef, Frankrijk had het land veroverd voor zijn godsdienst en deze verovering is nooit weer ongedaan gemaakt. Dit is de groote beteekenis van de geschiedenis van deze Missie, waarover de Goddelijke Voorzienigheid een eigen apostolaat had weggelegd.

Prof. Dr. H.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

H. L. van Derk, **1460.**
GEHEIME GENOOTSCHAPPEN EN ORDEN. *Buijten & Schipperhein, Amsterdam,* 1925. (22.5×15) 93 blz. ing. f 1.25.

Bevat een korte, oppervlakkige typeering met bijzondere „Berücksichtigung" der ethische en religieuze zijde van de Odd-Fellows, de Foresters, de Vrijmetselaars, de Iersche Genootschappen, de Bouwhutten, de Ku-Klux-Klan, de Carbonari, de Druïden en de... Jezuieten. Het hoofdstuk dat over deze laatsten handelt, wemelt van honderdmaal weerlegde beschuldigingen.

M. M.

Dr. Fransen, **1461.**
ECONOMISCHE ZIELKUNDE. *Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, Antwerpen,* 1925. (20×13.5) 44 blz. ing. Bfr. 1.—.

In vier hoofdstukjes vat de schr. het meest wetenswaardige op dit terrein samen, behandelend de tweeledige beroepsrichting, de selectieve aanwerving der werkkrachten en de eigenlijke beroepskeuze. De taak van een beroepskantoor wordt omschreven, terwijl aan het slot een beroepsen een persoonsprofiel door den schr. ontworpen, worden opgenomen. Een zeer handig en aan te bevelen brochuurtje als inleiding in dit vak.

G. D. Zegers.

Mr. M. A. S. Gomm-de Vos, **1462.**
HEEFT DE ARBEIDSOVEREENKOMST WEL RECHT OP DE PLAATS DIE ZIJ INNEEMT IN HET BURGERLIJK WETBOEK. *Gebr. Belinfante, Den Haag,* 1925. (24.5×16) 43 blz. ing. f 1.20.

Deze verhandeling houdt zich bezig met een moeilijkheid, die op velerlei rechtsgebied zich doet gelden, n.l. de onderscheiding tusschen arbeidsovereenkomst eenerzijds en aanneming van werk en het verrichten van enkele diensten anderzijds. Schrijfster bestrijdt de regeling volgens het B. W. en richt zich tegen de opvatting van Prof. Meijer, die in de dienstbetrekking het essentieele der arbeidsovereenkomst ziet, verklaart zich gedeeltelijk accoord met Mr. Canes, die den tijdsduur als hoofdkenmerk aanneemt en is bewonderaarster van Prof. Houwing, die van den eersten dag af de drieledige indeeling heeft bestreden. Deze brochure stelt de kwestie, welke zeer belangrijk is, op verdienstelijke wijze weer eens aan de orde.

Mr. T. Verschuur.

Dr. H. T. de Graaf, **1463.**
KARL MARX EN HET MARXISME. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (21.5×15) 65 blz. ing. f 0.85.

Na een interessante levensbeschrijving van Marx die als een persoon „van groote proportie" geëerd wordt, volgt een bespreking en gedeeltelijke bestrijding van het Marxisme. Verder wordt nog eens aangetoond, dat, althans tegenwoordig, Marxisme en socialisme niet samenvallen. Ten slotte blijkt de auteur zelf voorstander te zijn van socialisme, maar van een bijzonder soort socialisme. Hij wil n.l. een stelsel, dat een verzekering is „van rechtmatig individualisme door socialisme, een leer van menschelijke gemeenschap".
Alleen ontwikkelden kunnen we dit werkje aanbevelen.

Mr. Dr. D. Beaufort, O.F.M.

Dr. Hans Hofer, **1464.**
WAARHEID EN DWALING IN HET SOCIALISME, Vertaald uit het Duitsch door H. Mostert. *Korteweg & Stemerding, Rotterdam,* 1925. (15.5×11.5) 208 blz. ing. f 1.25.

Voor hen, die van het socialisme nog weinig studie hebben gemaakt, voor logisch denkenden is dit werkje geschikt. Van christelijk standpunt,

voor katholieken ook goed te genieten, geschreven, gebruikt het toch eigenlijk alleen algemeen geldende economische en ethische argumenten. Hoofdfout van het socialisme, volgens Hofer, is zijn miskenning van den waren aard van den mensch. Dezen op te voeren is juist het vraagstuk. Daarbij worden de fouten van het kapitalisme geenszins verdoezeld.

Mr. T. Verschuur.

Dr. Isabel Emslie Hutton, 1465.
HET GEZONDE EN GELUKKIGE HUWELIJKSLEVEN, Vertaald uit het Engelsch door Titia van der Tuuk en C. H. A. van der Spek-Reijerse. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 2e druk: 1925. (19×13.5) 119 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.40.

Bedenkelijk is dit boekje zeker, omdat het in zijn laatste deel eigenlijk reclame maakt voor het Neo-Malthusianisme en de Neo-Malthusiaansche middelen. Er staan bedenkelijke uitspraken in: „De statistieken wijzen niet uit, dat er' (door toepassing van voorbehoedmiddelen M.) „veel kans bestaat op een belangrijke daling in de geboortecijfers." Inderdaad: oculos habent et non vident: Zij hebben oogen, maar zien niet. Onvoorwaardelijk af te keuren.

Dr. C. Meuleman.

A. Janssen, 1466.
DE LEER VAN SINT THOMAS VAN AQUINO OVER DEN ARBEIDSPLICHT. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1925. (18.5×13.5) 39 blz. ing. Bfr. 1.50.

Hoe de arbeid wordt een daad van Godsvereering, een godsdienstige handeling; de waardigheid van den arbeid, de doeleinden van den arbeid en daardoor zijn ethische waarde; de arbeid als ethische plicht: dat alles belicht de hoogleeraar uit de geschriften van Sint Thomas.

Dr. C. H.

Gina Lombroso, 1467.
DE VROUW IN HET LEVEN, Vertaald uit het Italiaansch door J. Henzel. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1925. (22.5×15) 251 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.

Zelden hebben wij een boek gelezen over de vrouw en haar vele contactpunten met 't leven als dit boek, geschreven door een vrouw, een katholiek. Overal, in de ontleding van 't vrouwelijk karakter, van de positie der vrouw in huisgezin en maatschappij, toont de schrijfster zich als een kundig, zakelijk, juist, onbevooroordeeld schrijfster, die in haar werken alle „geleerdheid" uitschakelt, om voor elkeen bevattelijk aan te toonen, hoe de vrouw moet staan in en buiten den kring van haar gezin Dat de katholieke schrijfster zelden of niet spreekt van de dieperen bovennatuurlijke opvattingen en perspektieven der Roomsche Kerk, moge misschien hieruit verklaard worden, dat ze ook voor niet-katholieken haar werk geschikt wilde maken. We bevelen dit heerlijk boek van harte aan allen aan, die belangstellen in 't vrouwen-vraagstuk. Ook vele mannen kunnen er hun nut mee doen, wanneer ze bij deze bekwame vrouw te rade gaan.

P. Constantinus, O.Cap.

Dr. J. H. van Meurs, 1468.
DE VOLKENBOND. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1924. 44 blz. ing. f 0.90.

Deze brochure is vooral interessant voor hen, die studie maken van het internationaal recht om de socialistische opvattingen te leeren kennen. Van den grooten pacifist Benedictus XV is geen melding gemaakt.

M. M.

Clara Meyer-Wichmann, 1469.
OPSTELLEN. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (20×14) 214 blz.

Alhoewel wij, als katholieken, de wereld- en levensbeschouwing van deze hoogstaande socialiste verwerpen, toch kunnen wij niet nalaten bij haar te waardeeren: een uitgebreide kennis, een sterken drang naar goedheid en rechtvaardigheid, een in alles doorstralende gedachte aan de reddende kracht der zelfvergetende liefde.

Wies Moens.

M. van Overeem, 1470.
HET FINANCIEWEZEN VAN DE ONDERNEMING, Geïllustreerd. *H. Honig, Utrecht,* 1925. (25×17) 314 blz. ing. f 8.50, geb. f 9.90.

Het geeft een belangrijk overzicht van vele kwesties welke met de financieering van de onderneming verband houden, zoodat men na de lezing van het omvangrijke werk, niettegenstaande men het op vele punten met den schrijver niet eens is, de overtuiging heeft met een degelijk en systematisch werk te maken te hebben.

M. M.

Ger. W. A. Panhuysen, 1471.
Wim Snitker,
ANNUARIUM DER R. K. STUDENTEN IN NEDERLAND, Geïllustreerd. *H. J. Koersen, Amsterdam,* 1925. (21×15) 376 blz.

Naast jaarverslagen omtrent de faits et gestes der vereeniging, bevat dit annuarium weer een keur van oorspronkelijk werk: ernstige verhandelingen zooals die van Thomeer over Spengler, politieke beschouwingen, sympathiek van toon, lezingen en verzen, die verdienstelijk op peil staan.

M. M.

Henriette Roland-Holst van der Schalk, 1472.
COMMUNISME EN MORAAL. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (20×14) 218 blz. ing. f 1.95, geb. f 2.95.

Deze begaafde publiciste, die in het communisme het ideaal der menschheid ziet, in staat een samenleving in het leven te roepen van hoogere orde, bindt in dit boek een verwoeden strijd aan tegen het verfoeide groepsutilitarisme der heden gangbare communistische moraal. Haar pogen is edel en zuiver en verdient daarom waardeering, al doet het droevig aan te zien hoe zij zonder God, een betere moraal wil grondvesten. Voor ingewijden een belangwekkend en leerzaam boek.

F. H.

Zr. Maria Smulders, 1473.
BEKNOPT OVERZICHTELIJK STUDIE- EN REPETEERBOEKJE VOOR VERPLEEGSTERS. *Arn. M. Greven, Zevenbergen,* 2e druk: 1925. (10.5×7.5) 288 blz. geb. f 1.75.

Een practische en nuttige leiddraad bij de studie voor toekomstige verpleegsters, zeer bruikbaar voor leerling-verpleegsters en voor hen, wier opleiding reeds achter den rug is.

M. M.

(Zonder naam), 1474.
WENSCHEN BETREFFENDE WIJZIGINGEN EN AANVULLINGEN IN DE NEDERLANDSCHE HUWELIJKSWETGEVING. *Paul Brand Hilversum*, 1925. (20.5×15) 55 blz. ing. f 0.60.

Een nuttig, helder, overzichtelijk boekje, dat den samenstelsters tot eere strekt en dat tot nut moge wezen van „heel" Nederland in een zoo gewichtig punt als de huwelijkswetgeving is.

P. C.

FRANSCH.

Georges Brunet, 1475.
LE MYSTICISME SOCIAL DE SAINT-SIMON. *Les Presses Françaises, Paris* 9, 1925. (19×12) 125 blz. ing. Ffr. 8.—.

Men kon niet volstaan met de uitgave van een waarlijk zeer eigenaardig en zelfs een weinig prophetisch boek van Saint-Simon, men moest nog trachten zijn gedachte in haar geheel te vatten in zijn leven; Georges Brunet heeft er zich mede belast. Hij noemt zijn studie „le mysticisme social"; de titel is gerechtvaardigd in zooverre in onze dagen de woorden hun waarde verliezen. Maar dat mysticisme moet eenvoudig verstaan worden voor de philanthropische droomen van een overspannen ideoloog. Als hij zich slechts tevreden had gesteld paradoxaal te zijn, zou men hem zijn buitensporigheden nog kunnen vergeven; maar ongelukkigerwijze was het hem ernst en overtuiging tot zijn laatsten dag.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

F. Jean Desthieux, 1476.
SCANDALES ET CRIMES SOCIAUX. *La Pensée Française, Paris* 15, 1925. (19×12) 202 blz. ing. Ffr. 6.75.

Het boek is een aanklacht tegen de wijze, waarop de prostitutie en de sexueele criminaliteit in Frankrijk en speciaal in Parijs wordt bestreden. Inderdaad, deze bestrijding is achterlijk en niet te vergelijken met die in Engeland of België. De cijfers die de schrijver geeft, zijn dan ook ontstellend en men vraagt zich af of men in Frankrijk nog niet aan de bestrijding beginnen moet. Zoo ja, dan zal daarbij het boek van Desthieux van weinig nut zijn. Zijn beschrijving blijft louter aan de oppervlakte, levert geen enkel nieuw gezichtspunt op en van eenig begrip over de diepere oorzaken der criminaliteit blijkt uit dit boek niet veel.

Mr. K.

Mgr. Gibier, 1477.
LA FRANCE CATHOLIQUE ORGANISÉE. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) 400 blz. ing. Ffr. 10.—.

Een pleidooi voor de diocesane godsdienstige organisatie, waaraan schr. de grootste waarde hecht, waarvoor hij tallooze malen gesproken en geschreven heeft en welke organisatie hij nu weer eens uitvoerig uiteenzet. De bisschop heeft tot in bijzonderheden zich deze organisatie voorgesteld. Komt zij tot stand dan is het leven der katholieke kerk tegen alle aanvallen van buiten gewaarborgd. Immers deze organisatie, met haar diocesaan bureau, haar sociale actie, met haar diocesane landdagen, omvat alle gebieden, alle standen en alle leeftijden.

Mr. G. Kropman.

Maxime Gorki, 1478.
LENINE ET LE PAYSAN RUSSE. *Simon Kra, Paris* 9, 1925. (10×12) 187 blz. ing. Ffr. 7.50.

Bij het lezen van Gorki's korte schets, drukt zich Lenin's buitengemeene verschijning imposant af, zijn grootheid als leider, zijn inzicht, zijn breede kennis, zijn macht over de menschen.
Niet zijn rol in de Russische geschiedenis, maar zijn persoon, zijn karakter, zijn menschelijkheid. is het voorwerp van Gorki's teekening.
Zijn tweede schets over den Russischen boer, is pessimistisch. Met korte streken schildert hij den moujik, wiens toestand niet al te rooskleurig is.
Of de schets juist is, wij weten het niet; boeiend is zij zeker.

Mr. V.

Vicente Blasco Ibanez, 1479.
LE RÉVOLUTION MEXICAINE ET LA DICTATURE MILITAIRE. *H. Vuibert, Paris* 5, 1925. (20×13) 272 blz. ing. Ffr. 7.—.

Een goed gestyleerde geschiedenis van de laatste revoluties in 't ongelukkige Mexico. Het geeft de oorzaken aan van den val van president Carranza. Als hoofdoorzaak noemt de schrijver de impopulariteit van Bonilas, die Carranza tegen den wil van de machtigste zijner aanhangers, vooral de generaals Obregon en don Pablo, als zijn candidaat-opvolger koppig handhaafde.
Het Mexicaansche militairisme, dat volgens den schrijver slechts den schijn heeft van het echte revolutionnairisme, noemt hij even immoreel als het Duitsche en jong-Turksche militairisme.

Dr. Jos. Krijn

Edmond Locard, 1480.
POLICIERS DE ROMAN ET POLICIERS DE LABORATOIRE. *Payot, Paris* 6, 1925. (19×12) 274 blz. ing. Ffr. 7.50.

Locard beschrijft hier op bevattelijke wijze, hoe de zoogenaamde detective-romans het hunne hebben bijgedragen: eerstens tot meerdere waardeering van het vroeger zoo vaak miskende werk der geheim-politie — vervolgens tot het inslaan eener nieuwe richting om den misdadiger op te sporen.

M. K.

Léon Nemry, 1481.
LES PAYS-BAS APRÈS LA GUERRE. *Albert Dewit, Brussel*, 1924. (23×15) 371 blz. ing. f 5.-.

In zijn geheel biedt ons de grondige en technische studie van Nemry door zijn gematigdheid, zijn juist inzicht en voorzichtige deducties een loyaal en trouw beeld van Holland na den oorlog. Het boek schijnt ons dus aanbevelenswaardig zelfs voor niet-specialisten, die er een leerzame synthese kunnen vinden benevens een les van voorzichtigheid en vertrouwen tevens.
Het vertrouwen immers zou tegenwoordig aan het wankelen gebracht kunnen worden tegenover den noodzakelijken belastingdruk, welks gestrengheid volgens den schrijver gerechtvaardigd is, waar men tot elken prijs door het sluiten van de balans van het staatsbudget de ineenstorting moest voorkomen, die met de inflatie op een wel eerzame maar in den grond bedriegelijke situatie moest volgen, een druk echter, die niet te

lang mag worden voortgezet, daar hij de uitbreiding van het kapitaal stop zet en daarmede de persoonlijke ondernemingsgeest, terwijl hij ook niet beschermt tegen het staatssocialisme. Schoot in de vervlogen jaren de voorzichtigheid niet te kort? Wij spreken hier niet van de handige diplomatie, die gedurende den wereldoorlog de onzijdigheid wist te bewaren en haar vrucht doen dragen. Maar hebben van 1918 tot 1922 de particulieren, verleid door een te gemakkelijken voorspoed, niet te veel ondernomen met betrekking tot de daling in de vraag, die komen moest? Het is echter vooral de Staat, die zichzelf zijn moeilijkheden te wijten heeft. Men kan schrijver geen ongelijk geven, waar hij aantoont, hoe de ontwrichting der rijksfinanciën voor een groot deel het gevolg is van een te nauwgezette doorvoering van sociale wetten, die ten deele de vrucht zijn der verwarring van een oogenblik van crisis en ingegeven door humanitaire beginselen, maar in zichzelf te vermijden hersenschimmen zijn.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

D. Pasquet, 1482.
HISTOIRE POLITIQUE ET SOCIALE DU PEUPLE AMÉRICAIN, Geïllustreerd. *Auguste Picard, Paris* 6, 1925. (23×14) Deel I: 428 blz. ing. Ffr. 20.—.

Zij, die bevoegd zijn, bieden hun werk het publiek steeds aan met een zekere schroom; ook nu weer verontschuldigt Dr. Pasquet zich, dat hij na anderen durft komen, maar hij voegt er terecht aan toe, dat geen hunner het onderwerp zoo breed en zoo nauwkeurig heeft behandeld als hij, die van tallooze monographieën heeft gebruik gemaakt. De eerste indruk is goed. Schrijver legt minder den nadruk op het toevallige in de politieke geschiedenis, uit den aard der zaak niet zeer rijk, maar toont daarentegen des te meer de onderscheidene tijdperken en het resultaat van die geweldige economische ontplooiing, welke in anderhalve eeuw tijds van het land met de maagdelijke wouden een land maakte van groot-industrie en van kolossale exploitaties. Van dichtbij bestudeert hij de verschijnselen der sociale geschiedenis van deze gemengde bevolking, waaraan zoowel de primitieve elementen als de landverhuizers, de strijd tegen de natuur, de toevloed van rijkdommen een heel bijzondere physionomie hebben gegeven: een uitvindersgeest, een zucht naar winst.
Vanaf het begin tot aan 1825 heeft alles een heel ander aanzien dan daarna. Want inderdaad, toen Monroe Europa zijn leer aankondigde van isolement, de Vereenigde Staten meerderjarig verklaart en daarbij een streven voorstaat naar een wereldrijk, toen bleek 't terdege, dat de tijd een andere was dan die der XVIIe eeuw toen Spanje, Frankrijk en Engeland als om strijd zich daar koloniseerden. Ieder had zijn eigen manier van omgaan met de Indianen. Engeland, de handelsnatie, ondersteund door zijn kolonisten, slaagde erin, zich op te dringen. Zij was 't, die de Hollanders verjoeg van Nieuw-Amsterdam, waar, eigenaardig, nog hun taal werd gesproken tot op 't eind der XVIIIe eeuw. Zij ook, verdrong er de Franschen en ruimde zelfs na de Revolutie van 1770 de producten op van hare industrie. Deze Revolutie wordt tot in de details behandeld en daarna wordt ons een geheel moderne staat getoond, naijverig op hare onafhankelijkheid en die met energie en verstand de onmetelijke krachtbronnen begint te exploiteeren. — Het boek schijnt ons toe een meesterwerk te zijn. Aan 't eind wordt alles in een synthese saamgevat.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

G. Prezzolini, 1483.
LE FASCISME, Vertaald uit het Italiaansch door Georges Bourgin. *Bossard, Paris* 6, 1925. (18.5×12) 279 blz. ing. Ffr. 9.—.

Wie het fascisme wil leeren kennen, heeft in dit boek wel een vrij goede gids. De schrijver is onpartijdig beoordeelaar, hij ziet de troebele bronnen waaruit het fascisme is ontstaan, blijkt lang geen bijzonder bewonderaar van den leider der fascisten te wezen en keurt ronduit verschillende gebeurtenissen, waarvoor de fascisten verantwoordelijk zijn, af. Van de toekomst van het fascisme is hij zeer gereserveerd. In Italië is blijkbaar alles mogelijk. Het boek is ook daarom zoo belangwekkend, omdat het allerlei tot nu toe weinig bekende bijzonderheden bevat omtrent Mussolini. Ook schrijver's meening inzake de houding van het Vaticaan tegenover het fascisme is wellicht niet geheel onjuist. Het maakt daarover enkele zeer goede opmerkingen.

Mr. G. Kropman.

Henry Reverdy, 1484.
UNE ENQUÊTE SUR LES RÉFORMES URGENTES. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (19×12) 170 blz. ing. Ffr. 4.—.

Dit werk is de vrucht van een vrijwillig referendum onder alleszins bevoegde personen. Schrijver somt de feilen en gebreken op, die den parlementairen regeeringsvorm in Frankrijk aankleven en als eerste fout merkt hij aan: miskenning der godsdienstige beginselen en dit is wel de grootste kwaal welke het staatkundige en sociale leven in Frankrijk en trouwens in alle landen van Europa ondermijnt. Vervolgens doet schrijver verschillende middelen aan de hand ter hervorming van den parlementairen regeeringsvorm. Zijn onderzoek en voorstellen betreffen op de allereerste plaats Fransche toestanden; maar ook voor andere landen, waar het aanzien van den parlementairen regeeringsvorm aanmerkelijk geleden heeft, zijn in dit boekje nuttige wenken te vinden.

P. Placidus, O. Cap.

Jean Rousset, 1485.
COMMENT LES INDUSTRIELS AMÉRICAINS ECONOMISENT LA MAIN D'OEUVRE. Geïllustreerd. *Desforges, Paris* 6, 1925. (23×14.5) 232 blz. ing. Ffr. 25.—.

In dit boekje, dat vooral fabrikanten met belangstelling zullen lezen, wordt het Taylor-systeem vergeleken met tal van andere systemen, die in Amerika worden toegepast. Gelukkig is het niet louter techniek welke de heer Rousset beschrijft, ook de leek kan zijn betoog volgen en krijgt den indruk, dat de schrijver veel gezien heeft en een goede gids is op het gebied der technische bedrijfsorganisatie. Terecht geeft hij niet van elk systeem alle details, hij bepaalt zich tot het beschrijven der hoofdtrekken, en geeft daardoor voldoende aan welke beginselen in elk geval steeds op den voorgrond moeten staan. Het boek is geïllustreerd, voorzien van allerlei graphieken en de moderne industrieel,

ook de zakenman en de koopman zullen er hun nut mee kunnen doen.

Mr. G. Kropman.

Saint Simon, 1486.
DE LA RÉORGANISATION DE LA SOCIÉTÉ EUROPÉENNE. *Les Presses Françaises, Paris* 9, 1925. (18.5 × 12) 146 blz. ing. Ffr. 8.50.

Wij weten heden maar al te zeer welke waarde toe te kennen aan de hersenschimmige pogingen van Saint Simon, den voorlooper van het communisme. Toch moeten wij bekennen, dat zijn gedachte over een volkerenbond, die de nationale organisaties ondergeschikt wenschte te maken aan een Europeesch Parlement onder het bestuur van een Opper-Koning, stoutmoedige denkbeelden waren, die ons ondanks hun practische onmogelijkheid, op dit uur toch veel te denken geven.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

Thomas von Aquin, 1487.
GEMEINSCHAFT UND WIRTSCHAFT, Vertaald door Joseph Rüther. *Ferd. Schöningh, Paderborn,* 1925. (18.5 × 11.5) 56 blz. gecart. M. 1.—.

Een bloemlezing uit de verschillende werken van den grooten heilige en wel voor zoover zij betrekking hebben op gemeenschap en maatschappij-ordening.

Mr. K.

Michael Bakunin, 1488.
GESAMMELTE WERKE. *Verlag Der Syndikalist, Berlin O.* 34, 1925. (23 × 15.5) Deel. II. 274 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 3.— .

Het eerste deel van dit werk behandelde de overdreven anarchistische vrijheids-ideeën van Bakunin; het tweede gedeelte zijn werken voor de socialistische internationale. Dit derde gedeelte bevat verschillende gewichtige documenten en materiaal over den strijd van Bakunin tegen Marx. Alles is door den syndicalistischen schrijver in anarchistischen zin belicht; vooral de verdwaasde vrijheids-ideeën van Bakunin.

Dr. Jos. Krijn.

Eugen von Böhm-Bawerk, 1489.
GESAMMELTE SCHRIFTEN. *Hölder, Pichler, Tempsky, Wien* 4, 1924. (24.5 × 16.5) 530 blz. ing. M. 12.—, geb. M. 14.—.

Men moge over den levensarbeid van Eugen von Böhm Bawerk oordeelen, gelijk men verkiest, zelfs van meening zijn, dat door Liefmann's geruchtmakende geschriften, die de fundamenten zelfs der theoretische economie schijnen los te woelen, ook het werk van Böhm Bawerk ondermijnd is, toch zal de Oostenrijksche auteur om zijn studies over waarde en rente steeds een centrale figuur in de economische wetenschap blijven.

Mr. Dr. D. Beaufort, O.F.M.

Erich Brandenburg, 1490.
DIE URSACHEN DES WELTKRIEGES. *Quelle & Meyer, Leipzig,* 1925. (22 × 15) 76 blz. ing. M. 1.20.

Na 'n korte behandeling van allerlei factoren, die oorlogsgevaar inhielden: hegemoniezucht — nationaliteitsprinciep — koloniale expansiedrang en na een eveneens korte karakteristiek van Europa's leidende staatslieden in de critieke jaren vóór 1914 — komt de auteur tot de conclusie, dat de ongetwijfeld bestaande politieke en economische moeilijkheden niet noodzakelijk op 'n wereldoorlog moesten uitloopen. Die onvermijdelijkheid ontstond eerst toen groepen, die bewust op den oorlog aanstuurden, de macht in handen kregen. En dat was alleen 't geval in Frankrijk (Poincaré — Delcassé) en in Rusland (Iswolski). Erkend wordt, dat ook elders dergelijke groepen bestonden, maar hun aanhangers namen — met uitzondering van v. Kiderlen Wächter — geen leidende positie in. Doch de politieke onbekwaamheid der Duitsche en Oostenrijksche heerschers en staatslieden liep tenslotte in de val door Poincaré en Iswolski gesteld. Wel niemand zal deze beschouwingen geheel onderschrijven, maar 't voorstel om de archieven te doen onderzoeken door 'n commissie van neutrale historici verdient alle aanbeveling.

Mr. Dr. D. Beaufort, O.F.M.

Prof. Dr. W. Dieck, 1491.
ZIELE UND WEGE DER DEUTSCHEN VOLKSHOCHSCHULE, *Volksvereins-Verlag, München - M. - Gladbach,* 1924. (24.5 × 17). Deel I: 152 blz., deel II: 254 blz. Tezamen: geb. M. 6.—.

Wil het eerste deel vooral een overzicht geven en een oordeelkundig en grondig inzicht bijbrengen van de leerstof der Duitsche volksuniversiteiten; het tweede deel is meer een wordingsgeschiedenis van het wezen der systematische volksontwikkeling, zoowel elders als in Duitschland en wil den weg aanwijzen voor de toekomst. Allen die zich aan volksontwikkeling wijden kunnen er hun voordeel mee doen.

G. Widdershoven.

J. Ramsay Mac Donald, 1492.
UNSERE POLITIK, Vertaald uit het Engelsch door Antonina Vallentin. *E. Laub, Berlin C.* 54, 1925. (19 × 13.5) 184 blz. ing. M. 2.50, geb. M. 3.50.

Men leert den voormaligen Engelschen premier in dit werkje kennen als een geest van distinctie. Zijn ideaal is verdieping van de democratie door organische ordening en decentralisatie. Zelfs zuiver politiek wil hij ten aanzien van de gemeenten en de afzonderlijke landen nog meer decentralisatie toepassen dan reeds bestaat. In de inleiding vóór de Duitsche vertaling wordt een grove poging gedaan, Mac Donald's politiek met het continentale, Marxistische socialisme in „Einklang" te brengen.

Mr. V.

Dr. Josef Gruntzel, 1493.
THEORIE DES ZWISCHENSTAATLICHEN WIRTSCHAFTSVERKEHRS. *Hölder, Pichler, Tempsky, Wien* 4, 1924. (22 × 14) 104 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 3.60.

Na een kort maar gedegen hoofdstuk over de economische methode en een idem over de waarde komt schrijver tot de behandeling van de waardeoverdracht tusschen staatkundig georganiseerde economische grootheden. Alle brandende vragen die zich op dit terrein bevinden, komen achtereenvolgens aan de beurt. Hoogst lezenswaardig of liever ten zeerste grondige studie waard.

Mr. V.

Dr. Albert Hellwig, **1494.**
OKKULTISMUS, *Ernst Bircher, Leipzig,* 1925. (19×12.5) 112 blz. ing. M. 2.40.

Schrijver gaat een zeer groot aantal gevallen na waarin partijen voor den rechter op helzieners of op verklaringen van media een beroep deden. Buitengewoon nauwkeurig worden al deze gerechtzaken onderzocht en verklaard. Resultaat van alle onderzoek is: Misschien wordt het nog ooit klaar, hoe het met helzien en telepathie staat en twijfelachtig, ofschoon mogelijk, is, of zij voor het crimineel onderzoek beteekenis zullen hebben. De betrouwbaarheid der occultistische verschijnselen is nog niet bewezen.

Dr. Fortunat Huber, **1495.**
DAS VERHÄLTNIS DER NATIONALÖKONOMIE ZUR PSYCHOLOGIE. *Kober, Basel,* 1925. (23.5×15) 88 blz. ing. Zfr. 3.20.

Vooreerst laat schrijver in dit kort bestek heel wat vragen onopgelost, welker beantwoording de verhouding van de psychologie tot de nationaal-economie zou duidelijk maken en verder laat de schrijver te weinig zijn opvattingen omtrent de psychologie blijken. Intusschen als bijdrage tot de kennis van het verband bevat het werkje veel leerrijks.

Mr. G. Kropman.

Dr. Kleinsorg, **1496.**
EHEGATTEN UND KINDER IM DEUTSCHEN RECHT. *Volksvereinsverlag, München-Gladbach,* 1925. (19×13.5) 68 blz. ing. M. 1.20.

Behandelt beknopt maar niet overal met even groote klaarheid de rechtsverhoudingen tusschen ouders en kinderen, tusschen man en vrouw volgens het Duitsche burgerlijke wetboek. Tot begrip der Duitsche rechtsverhoudingen niet zonder belang.

Dr. H. T.

Prof. Dr. Joseph Mausbach, **1497.**
EHE UND KINDERSEGEN. *Volksvereinsverlag, München-Gladbach,* 1925. (26×18) 136 blz. ing. M. 3.50, geb. M. 4.—.

Het eerste gedeelte, dat meer theoretisch is, behandelt fundamenteel „het wezen van 't huwelijk". Doch hoofddoel van 't werk is het tweede gedeelte over „Die gewollte Geburtenbeschränkung". De stof is te rijk, om ze hier te bespreken, doch onze eindindruk, na aandachtige lezing, is deze: gaarne zagen we het werk in handen van alle clerici, die de pastoraaltheologie bestudeeren; het zal niet zonder invloed zijn op hun latere „groot-stad zielzorg"; ook allen, die sociaal-ethisch werkzaam zijn, bevelen wij 't van harte aan; en wanneer Professor Mausbach het werk met zijn practische conclusies beknopt in 't Latijn uitgaf, zou 't een uiterst geschikte handleiding zijn voor dit voorname deel der pastoraal-theologie.

P. Constantinus, O. Cap.

Richard Meckelein, **1498.**
BIBLIOGRAPHIE DES BIBLIOTHEKS UND BUCHWESENS. *Otto Harrassowitz, Leipzig,* 1924. (25.5×16.5) 115 blz. ing. M. 5.—.

Ook voor niet-vakmenschen is deze uitgave van beteekenis, daar men een kijk krijgt op hetgeen wat verschijnt op genoemd gebied en men er lichter toe over gaat zich aan te schaffen een ontwikkelend boekwerk of tijdschrift.

W. Jurgens, O.E.S.A.

Klemens Ottel, **1499.**
DIE TECHNIK DES WIRTSCHAFTLICHEN VERKEHRS. *Hölder, Pichler, Tempsky, Wien* 4, 1925. (24.5×16) 304 blz. ing. f 3.10, geb. f 3.55.

Ziehier een handboek over een gansch bijzonderen maar niet den minstbelangrijken tak der handelswetenschap, het goederen- en geldverkeer, in het internationale handelsbedrijf. De schrijver heeft zich bepaald tot het doen kennen van dit verkeer zooals het zich thans d.i. na den oorlog voordoet. Aan verdere bespiegelingen is weinig plaats gegund.

Dr. Floris Prims.

Dr. Heinrich Paschkis, **1500.**
KOSMETIK FÜR AERTZE. *Hölder, Pichler, Tempsky, Wien* 4, 5e druk: 1925. (24×16) 368 blz. ing. M. 12.—, geb. M. 14.

„Kosmetik" is de kunst om de lichamelijke schoonheid te bevorderen. Dit boek behandelt meer in engeren zin de verzorging en behandeling van de huid, de haren, de nagels en van den mond. Het boek is geschreven voor geneeskundigen en het behoort tot de beste in zijn soort.

Dr. H. Spoorenberg.

Heinrich Pesch, S. J., **1501.**
DES WISSENSCHAFTLICHEN SOZIALISMUS IRRGANG UND ENDE. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1925. (25×16.5) 69 blz. ing. M 1.20.

Een beter en meer afdoende wetenschappelijke bestrijding van het socialisme is moeilijk te vinden. Met de materialistische geschiedbeschouwing en Marxistische waardeleer, de crisis- en concentratie theorie wordt afgerekend met gebruikmaking dikwijls van waardevolle literatuur. Wat dit betreft, Pesch hecht uiteraard veel waarde aan het opkomen en de verspreiding van het Revisionisme, doch benut de gelegenheid niet om dit stelsel op z'n beurt te bestrijden. Evenzoo ontbreekt een verdediging van het solidaristische stelsel. Het een en het ander is te verklaren uit het feit, dat dit werkje slechts een brokstuk uit het groote leerboek is, waarin de schrijver zich alleen de bestrijding van het Marxisme ten doel stelde en dit doel dan ook volkomen bereikt. Moge de lezing er van den lust opwekken om Pesch' geheele werk te bestudeeren.

Mr. G. Kropman.

Dr. August Pieper, **1502.**
BERUFSGEDANKE UND BERUFSSTAND IM WIRTSCHAFTSLEBEN. *Volksvereinsverlag, München-Gladbach,* 1925. (25×16.5) 134 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

Waar Pieper zijn volk zoo beproefd zag, kwam het organische der volkseenheid hem nader en duidelijker voor den geest. En met jeugdigen ijver heeft hij er zich aan gezet het nieuw ingeziene zijn wereld voor te houden. Alles komt ons nog niet heelemaal rijp voor. Maar elk kapittel stemt tot ernstig nadenken. Niet te miskennen is daarbij het gemoedselement in de behandeling van vragen als: Kunnen wij beroepsgeest en beroepsvreugde hebben? Hoe koesteren de arbeiders beroepsgeest? Maakt de kapitalistische voortbrengingswijze den

arbeid-uit-beroepsgeest onmogelijk? Hoe ontwaakt de beroepsstand?
Moge dit boek weldra „actueel'' worden. Voor 't oogenblik valt het in een te fel bewegingstempo om heelemaal in te slaan en een handboek van actie te worden. Aan de leiders intusschen de hier geboden stof ernstig te overwegen.

Dr. Floris Prims.

Dr. August Pieper, **1503.**
KAPITALISMUS UND SOZIALISMUS ALS SEELISCHES PROBLEM. *Volksvereinsverlag, München-Gladbach,* 1925. (25×16.5) 104 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

Te weinig aandacht werd gewijd aan den innerlijken geest en drijfkracht van het kapitalisme, van het socialisme. Die geest staat in nauw verband met de philosophische opvatting van het gemeenschapsleven. Is er nu eenmaal een kapitalistische inrichting dan kweekt deze zelf een mentaliteit, én, waar deze zich niet inordent in de menschheidsorde, een reactie. Zoo ligt er in de minder bewuste betrachting van het socialisme een organische geest, een organische opvatting van het gemeenschapsleven.

Dr. Floris Prims.

Dr. Helmuth Pleszner, **1504.**
GRENZEN DER GEMEINSCHAFT. *Friedrich Cohen, Bonn,* 1925. (24×16.5) 121 blz. ing. M. 2.30, geb. M 3.50.

Terwijl het boek zich richt tegen het sociale radicalisme en het dus gewenscht ware, dat het zich toegankelijk maakte voor ruime kringen, is het een zwaar verteerbaar werk geworden.
Waarschijnlijk gaat het bij dieper indringen en reeds bij het gewoon worden aan schrijvers terminologie in beteekenis winnen. Bij eerste lezing moet men zwaar worstelen, maar krijgt men uit de vele passages, die treffen door hun juistheid en diepe karakteriseering van moderne verschijnselen en geestesgesteltenis den indruk met een beteekenend werk te doen te hebben. Als radicalisme beschouwt schrijver het principieel teruggrijpen tot de wortels van het bestaan, in een strijdbare houding tegen het bestaande, overwaardeering van het geestelijke, vijandschap tegen schijnwezen, maar ook tegen de natuur zelf. Heel het boek beoogt wel de bestaansrechten van het individueele en van het organische maatschappijwezen te betoogen tegenover het radicalisme, dat, deze werkelijkheden ontkennende, grijpt naar gemeenschap boven samenleving. Het werkt het alternatief van Gemeinschaft en Gesellschaft uit, waarbij de laatste de werkelijkheid en de natuur, de eerste de uitsluitende idee op haar zijde heeft.

Mr. T. J. Verschuur.

Petr Richard Rohden, **1505.**
DIE HAUPTPROBLEME DES POLITISCHEN DENKENS VON DER RENAISSANCE BIS ZUR ROMANTIK. *Deutsche Verlagsgesellschaft für Politik und Geschichte, Berlin W.* 8, 1925. (24×16) 78 blz. ing. M 1.50.

Een behandeling van de verschillende politieke leerstelsels, die sinds de Middeleeuwen het wereldgebeuren hebben beinvloed en in wisselwerking mede door deze werden gevormd. Schrijvers houding tegenover de kath. Kerk, hoewel niet onsympathiek, is toch niet altijd de juiste: wat vooral blijkt uit zijn opvatting omtrent de Middeleeuwen, waarin z.i. geen ware staatsleer kon ontstaan, omdat het politieke denken met de philosophie gedegradeerd was tot ancilla theologiae en waarin de machtsoverschrijding der Pausen de reactie van het keizerschap verwekte en aldus de eerste oorzaak werd van het uiteenvallen van den Middeleeuwschen Staat.

Mr. Dr. D. Beaufort O.F.M.

Prof. Dr. H. E. Timerding. **1506.**
DAS PROBLEM DER LEDIGEN FRAU. *A. Marcus & E. Weber, Bonn,* 1925. (25.5×17) 44 blz. ing. M. 2.20.

Van natuurlijk en christelijk standpunt moeten we deze brochure beslist afraden. En we beklagen de edele vrouweziel der „ledigen Frau'', als op deze zinnelijke princiepen voor haar dit werkelijk bestaande vraagstuk zou worden opgelost.

P. Constantinus, O. Cap.

Dr. Alfred Wiener, **1507.**
DAS DEUTSCHE JUDENTUM. *Philo-Verlag, Berlin S. W.* 68, 1925. (22×14.5) 21 blz. ing. M. 0.20.

Het brochuurtje beoogt de Joden te verdedigen tegen vele beschuldigingen en verdachtmakingen, waaraan het Jodendom in onze dagen bloot staat.

P. C.

Maurice William, **1508.**
DIE SOZIALE GESCHICHTS-AUFFASSUNG. *Trowitzsch & Sohn, Berlin S. W.* 48, 1924. (24.5×16) 296 blz. ing. M 2.75.

Een aanklacht tegen de leiders van het Internationale Socialisme, die gelooven, dat zij nog Marx's voetsporen volgen. De schrijver tast de Marxistische grondslagen: het historische materialisme, de klassenstrijd-theorie, de meerwaardeleer één voor één aan en beschouwt ze als ondienstig voor de toekomstige ontwikkeling der productie en der samenleving. Het boek is om vele redenen merkwaardig.

C. D. W.

Fritz Wittels, **1509.**
DIE VERNICHTUNG DER NOT. *Anzengruberverlag, Wien* 10, 1925. (23.5×16) 128 blz. ing. M. 1.—.

Op hevig radicale wijze worden alle mogelijke economische, moreele en wijsgeerige vraagstukken in de gauwigheid besproken en opgelost. Soms nog al vaag, meestal stuitend simplistisch en over het geheel nog al kinderlijk. Er kookt wat in onze lieve wereld.

Mr. V.

Karl August Wittfogel, **1510.**
GESCHICHTE DER BÜRGERLICHEN GESELLSCHAFT. *Malik-Verlag, Wien* 1, 1925. (23.5×16) 319 blz. gecart. M. 4.20, geb. M. 5.60.

Schrijver's werk is doorspekt met aanhalingen uit de diverse werken van de twee meesters van het Marxisme, van Marx zelf n.l. en van „sein groszer kongenialer Nachfahre Lenin'', terwijl eveneens citaten uit Proudhon, Bucherin, Rosa Luxemburg e.d. door dezen communistischen schrijver volop worden gegeven. Hoewel van katholiek standpunt dit boek niet is te aanvaarden, zal ieder die op de hoogte wil blijven van de groote beweging van onzen tijd, dit boek moeten bestudeeren, dat overzichtelijk is geschreven. *Dr. C. H.*

ENGELSCH.

P. Apostel, Charles Miller, e.a., 1511.
SOVIET RUSSIA. *P. S. King & Son, London S.W.* 1, 1925. (19.5×13.5) 174 blz. ing. Sh. 3/6.
Verschillende mannen van naam maken, elk op een bijzonder gebied, de balans op van meer dan zes jaren Sovjet-bewind. Er bestaat in Rusland wegens de onmogelijkheid van zuiver communisme ook een zekere graad van private economie, nu en dan meer of minder heftig vervolgd. Alleen door buitenlandsche credieten houdt het communisme dat de levende kracht van het volk wegneemt, zich staande. Voor credietgeving wordt dus gewaarschuwd. Ziehier de hoofdgedachten die ons tevens waarschuwen, niet mee te doen aan de mode om zóó verlicht te zijn, dat wij de bestaanbaarheid van het communisme steunen.

Mr. V.

William E. Borah, 1512.
AMERICAN PROBLEMS, *Duffield & Co., New York*, 1925. (19×12.5) 329 blz. geb. $. 2.-.
Terwijl Wilson bij feiten, als den Vrede van Versailles en de stichting van den Volkenbond een overwegende rol speelde, zagen wij juist het land van dezen staatsman een afzonderlijken vrede met Duitschland sluiten en onthield het zich van bemoeiingen met „The League of Nations". Borah, een van de vooraanstaande figuren in de politieke wereld van Amerika, heeft op deze houding een niet geringen invloed uitgeoefend. Welke redenen hij en zijn aanhang voor hun meening aanhaalden en onder welke gezichtspunten zij hun opinie over de groote problemen verdedigden, zien wij ontwikkeld in deze bloemlezing van redevoeringen welke Borah in de senaat en op andere plaatsen hield. Dit boek is leerzaam uit politiek-historisch oogpunt, alsook voor leiders, die bij vraagstukken, als b.v. de „recognition of Russia" een woord hebben mede te spreken.

C. Sloots, O.F.M.

Horace Green, 1513.
THE LIFE OF CALVIN COOLIDGE, Geïllustreerd. *Duffield & Co., New York*, 1924. (20×13.5) 263 blz. geb. $. 2.50.
In een lijvig boekwerk beschrijft Green het leven van den tegenwoordigen president der Vereenigde Staten, type van den ernstigen, hardwerkenden Amerikaan, die in zijn verschillende bestuursfuncties een toonbeeld van eerlijkheid en goede trouw is geweest en een voorbeeld van een president blijkt te wezen.

Mr. K.

Oscar Newfang, 1514.
THE ROAD TO WORLD PEACE. *G. P. Putnam's Sons, London W. C.* 2 1925. (22.5×15.5) 398 blz.
De beteekenis van dit werk ligt in z'n historisch-critisch gedeelte; het positieve stelt teleur.
Wel iedereen zal onderschrijven, dat van de voornaamste oorlogsoorzaken alleen de economische vrijwel ongeschokt overbleef.
Eveneens kan men't eens zijn met de opvatting, dat de geweldige uitbreiding van het internationaal verkeer ook een gezonde internationale organisatie eischt en dat inperking der statensouvereiniteit noodzakelijk is, nu alle volkeren op onderlinge samenwerking zijn aangewezen.
Juist is ook, dat internationale verdragen onvoldoende zijn, wijl zoowel 'n autoriteit die ze kan interpreteeren, als een macht, die hun naleving kan afdwingen, ontbreekt.
En ten laatste is de critiek op de organisatie, op de samenstelling en werkwijze van den Volkenbond even gemotiveerd als... gemakkelijk. De zwakheid van den huidigen V.B. is in confesso. De samenstelling van Vergadering en Raad, het ontbreken van macht, het gemis aan obligatoire jurisdictie van het Hof van Internationale Justitie — niemand zal de gebreken ontkennen.
De auteur stelt nu als remedie voor een wereldgouvernement, waarin de wetgevende macht zal worden uitgeoefend door twee kamers, de een zoo samengesteld, dat ieder land twee vertegenwoordigers heeft, de ander in overeenstemming met het aantal inwoners der naties. Een Wereldhof zal de hoogste rechtsmacht uitoefenen, terwijl bij 'n wereldkabinet van 7 leden de uitvoerende macht zal berusten.
Alle oorlogsschepen komen onder controle van den wereldpremier evenals 'n legertje van 5 millioen, waarmede een eventueele staatmisdadiger zal moeten bedwongen worden.
In heel dien positieven opzet is de auteur o.i. uiterst zwak. Men krijgt den indruk van iets schematisch, iets zuiver formeels, zonder levenden inhoud.
Ons eindoordeel: de kritiek op het bestaande is juist, maar niet nieuw en vrij goedkoop; het positieve gedeelte schijnt ons zwak en fantastisch.

Mr. Dr. D. Beaufort O.F.M.

Hubert Stringer, 1515.
MORAL EVIL IN LONDON. *Chapman & Hall, London, W. C.* 2, 1925. (20×13.5) 282 blz. geb. Sh. 7/6.
Van alle kwalen, die aan onze maatschappij knagen, is de prostitutie de ergste maar tegelijk ook degene, die het minst serieus bekampt wordt, zoowel in haar wezen zelf als in haar uitingen en in de ellende van haar slachtoffers. De heer Stringer heeft ons nu in zijn boek een schets gegeven van hetgeen in London op dit gebied gebeurt en ieder, die het bestrijden van dit groote sociale kwaad ter harte gaat, kan van hem het een en ander leeren.
Schrijver is hier en daar wat langdradig en voegt aan zijn boek nog een paar hoofdstukken theologie toe, welke precies op theosofie gelijken en welke gerust weg hadden kunnen blijven.

G. S.

XII. LEERBOEKEN.

C. Apeldoorn,
Dr. A. J. de Jong, 1516.
HET MONDELING TAALEXAMEN. *J. Muusses, Purmerend*, 1925. (22.5×14.5) 125 blz. ing. f 1.50.
Hier staan bijeen 'n 20-tal fragmenten uit bekende boeken, naar aanleiding waarvan de samenstellers aan de hand van vragen en opgaven de leerling trachten te brengen tot juist begrip van 't gelezene.

L. F.

Theodore de Bainville, 1517.
GRINGOIRE. *W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle*, 1925. (17×12) 73 blz. ing. f 0.70.

Een loffelijke uitzondering op de tooneelwerken van de Bainville, die in hoofdzaak slechts de gepassioneerde sensueele liefde weet uit te beelden, is wel zijn blijspel *Gringoire*. 't Is overigens ook een stuk, dat 'n blijvend succes geniet op 't tooneel.

Drs. P.

C. A. van Beek, 1518.
W. H. C. van Heek,
ALGEBRA. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (23.5×15) 140 blz. ing. f 1.70, geb. f 1.90.

Een uitstekend boek, volkomen geschikt voor opleiding tot onderwijzer en hoofdonderwijzer.

J. E. Mulder.

Dr. C. E. Benjamins, e. a., 1519.
BEKNOPT LEERBOEK DER PHYSIOLOGIE, Geïllustreerd, *W. J. Thieme & Cie, Zutphen,* 1925. (25 × 18) VIII—396 blz. ing. f 11.25. geb. f 12.50.

Medische en biologische studenten zullen dit boek ook met vrucht kunnen gebruiken, al is het op de eerste plaats bestemd ter opleiding van gymnastiek-leeraren. Het sexueele organisme is buiten beschouwing gelaten. Hier en daar heeft de katholieke theoloog reden tot een kleine aanmerking.

M. M.

E. F. v. d. Bilt, 1520.
LETTERKUNDIG LEESBOEK, Geïllustreerd, *J. B. Wolters, Groningen,* 3e druk: 1925, (21.5×14.5) 416 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.75.

Daar de katholieke auteurs bevredigend zijn vertegenwoordigd, kunnen wij de bloemlezing ook voor onze scholen aanbevelen.

H. C. M. W.

G. G. v. d. Bosch-Pinke, 1521.
Dr. G. E. Opstelten,
VERZEN. *W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle,* 1925. (17×12) 160 blz. ing. f 1.25.

Al is van deze bloemlezing nóg zooveel goeds te zeggen — sommige verzen bleven maar liever weg, zooals „De Schooier'' van Manna de Wijs Mouton, 't „Kerstliedje'' van Leopold, als te „wijs'' — toch vragen we ons af: waarom nu weer 'n nieuwe keur?
Misschien ter wille van enkele wel gelukkige ontdekkingen... maar dan is 't 'n kind met 'n waterhoofd! *Leo Fens.*

A. M. Eldar, 1522.
ZINGEN EN SPREKEN. Geïllustreerd. *D. Mijs, Tiel,* 19e druk: 1925. 316 blz. geb. f 2.90.

Onmisbaar hulpmiddel voor wie zich met spraak en zang moet bezighouden. *M.M.*

Dr. H. W. J. Kroes, 1523.
HUNDERT DEUTSCHE GEDICHTE. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (15.5×11.5) Deel I: 200 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.25.

De Heer Kroes heeft zich tot taak gesteld een 100-tal gedichten te verzamelen voor de laagste klassen van H.B.S. en Gymnasium. Vooral is er ook naar gestreefd, gedichten, geschikt voor 't van buiten leeren, op te nemen. De samensteller is in zijn werk goed geslaagd.

P. Patricius, O. Cap.

Dr. H. W. J. Kroes, 1524.
HUNDERT DEUTSCHE GEDICHTE. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 2e druk: 1925. (19×13) Deel II: 228 blz. ing. f 1.60, geb. f 1.95.

Er is hier de chronologische volgorde gebruikt, iets wat alleszins aanbeveling verdient, vooral omdat 't aansluit op de literatuurgeschiedenis. Uit den ouden tijd, den klassieken tijd en den nieuwsten tijd zijn de gedichten gekozen. Misschien zou 'n vertaling in het nieuw Hoogduitsch naast de oudere gedichten menigeen welkom zijn. Aanbevolen.

P. Patricius, O. Cap.

J. Kuypers, 1525.
DE GOUDEN POORT. *De Sikkel, Antwerpen,* 1925. (23.5×15) Deel I: 269 blz., deel II: 253 blz. Per deel ing. f 1.90.

Zonder bevoegde leiding deugt deze verzameling niet in de handen onzer leerlingen. Eerstens om haar louter-aesthetiese bedoelingen, saamgevat in 'n motto van Robbers uit z'n befaamd boekje *Litteraire smaak*. Twedens omdat de overvloedige oogst op zo verscheiden bodem werd geteeld. Uit zuiver letterkundig oogpunt weet de heer Kuypers wel 't kaf uit 't koren te ziften, maar wie wijst hier geestelik en prinsipiëel de weg? Daarom is *De Gouden Poort* 'n kostelik hulpmiddel voor hen, die zelfstandig kunnen oordelen èn voor leerlingen onder geestelike kontrole. Voor jongelieden, die aan eigen oordeel zijn overgelaten is 't 'n onding.

Leo Fens.

Dr. Ph. A. Lansberg, 1526.
PROEVE EENER DESCRIPTIEVE METHODIEK. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (21×16.5) 126 blz. geb. f 2.90.

Dit boekje lokt voortdurend uit tot tegenspraak. De heele opzet deugt niet; overzichten van 60 schoolprogramma's en uittreksels uit de voorberichten van alle mogelijke schooluitgaven geven nog lang geen methodiek van het literatuuronderwijs, zelfs geen „proeve''.

J. M.

N. C. Meyer Drees, 1527.
STROOMINGEN EN HOOFDPERSONEN IN DE NEDERLANDSCHE LITERATUUR. *P. Noordhoff, Groningen,* 2e druk: 1925. (24.5×17) 144 blz. ing. f 2.40, geb. f 2.90.

Voor ieder, die door 'n overvloed van namen en titels en jaartallen 'n meer of minder verward beeld kreeg van onze Vaderlandsche letterkunde, 'n middel om zich in zoo'n chaos te orienteeren.

L. F.

Dr. E. Rijpma, 1528.
DE ONTWIKKELINGSGANG DER HISTORIE. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. 185 blz. ing. f 2.50, geb. f 2.75.

De tekst van dit deeltje, dat de geschiedenis der oudheid en de algem. en vaderl. geschiedenis der Middeleeuwen omvat is zeer beknopt; de verklaring hiervan is te vinden in de bijzondere methode van geschiedenisonderricht van den schrijver, die in hoofdzaak neerkomt op de uitvoerige, levendige voordracht van den onderwijzer en de zelfwerkzaamheid van den leerling. Een zeer ruime plaats is aan de beschavingsgeschiedenis ingeruimd, maar de schrijver blijft echter het aanleeren van een aantal feiten en jaartallen in onderling

verband noodzakelijk achten, en hiervoor is het werkboekje bestemd dat bij dit deeltje is gevoegd. Tusschen allerlei radikale voorstellen en wenschen in, houdt deze methode den middenweg.
Ofschoon het werkje niet stuitend is voor het godsdienstig gevoel, toch is het van katholiek standpunt bezien noodig hier en daar vraagpunten te plaatsen.

P. Placidus, O. Cap.

C. van Straaten, **1529.**
ENGELSCH PRAKTIJK DIPLOMA. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (22×15.5) 188 blz. ing. f 2.50, geb. f 2.75.
Het werkje is bestemd voor candidaten voor 't practijk-diploma. die reeds eenigszins gevorderd zijn, en is verdeeld in een afdeeling grammatica, telegrammen en brieven. O.i. zal het zijn weg wel vinden. *E. G.*

Uit Boek en Blad.

In zijn jaaroverzicht van *De Stem,* verschenen in het Januari-nummer van dat tijdschrift, wijst Dirk Coster er op: hoe, met de weerkeer van de poëtische tucht (Dirk Coster schijnt alleen niet te willen weten, dat die tucht ook *buiten* de prosodie mogelijk is!) terug aan het opkomen is de oude kwaal der brooddronken beschavingen: het aestheticisme. Men kan dit aestheticisme noemen, volgens hem: het a priori der schoonheid, het vooropstellen en het bewust aankweeken van een intellectueele conceptie der schoonheid, die ten koste van het gegeven leven gaat en van dit leven slechts aanvaardt, wat aan deze conceptie beantwoordt. Ook in het kleine Holland, zegt verder de Stem-redacteur, doet men dapper mede aan dat aestheticisme.
„Ook in Holland ziet men de poëzie duidelijk groeien in de richting der hartelooze bijzonderheid, en werd het woord menschelijkheid tot het laatste der smaadwoorden. Het is te vreezen dat deze gesmade menschelijkheid zich bitter wreken zal. Het is te vreezen dat het a priori der schoonheid, en ook de precieuze vrees zich aan het hart te compromitteeren, de poëzie snel verarmen zal en de rond haar ontwaakte belangstelling even vlug weer dooven, als zij is opgeleefd. Want de lezer blijft menschelijkheid vragen, onbekommerd door de litteraire twisten en voorop gezette programma's.
Wel te verstaan: hij is bereid haar dieper en heviger te ondergaan, haar sub specie aeternitatis te ondergaan, wanneer zij hem in de kristallisatie der schoonheid wordt gegeven, — hij heeft een heimwee zich boven haar uit te laten leiden door den dwang dier schoonheid, maar hij wil van uit het leven tot dien droom worden medegenomen en weigert instinctief iederen omweg langs dit leven heen. En daarin althans is hij een goede rechter."
Het is wel goed geweest van Dirk Coster in zijn toch altijd merkwaardig tijdschrift dat alles aan den aanvang van het nieuwe jaar te hebben uitgesproken. Wij hopen met hem dat de jonge dichtkunst, die door de aesthetische-problemenziekte wel heel erg lijkt aangetast, haar schoone roeping getrouw zal blijven: den modernen mensch te verzoenen met de levensverschijningen rondom hem, en die levensverschijningen te vergeestlijken.
Elders in zijn overzicht kondigt Dirk Coster een rubriek over de film aan. Dit is toe te juichen, want ook de film kan uitgroeien tot een der kunstuitingen die den mensch van heden bijzonder boeien. En goede filmen — wij herinneren even aan De Nibelungen en Het Cabinet van Dr. Caligari — dienen gesignaleerd en zoo mogelijk gepousseerd, want de brallende reclame doet deze anders in den grooten hoop immense prullen verloren gaan.

Met *Mooie Karel* verscheen onlangs het vierde deel van Querido's grootsch-opgezet Amsterdamsch epos. Een medewerkster van *Het Alg. Handelsblad* is naar aanleiding daarvan naar Querido getogen. Aan haar interview ontleenen wij het volgende:
„Ik lach om termen als: waarnemingskunst en realisme, omdat ik louter wil geven wat uit de diepte der eeuwen opgezameld is aan gevoel en verbeelding van een volk, dat ondergaat in duistere verdoeming of opleeft in religieuze verrukking, die nog in alle lagen van het volk leven, bewust en onbewust: voor het grootste deel onbewust. Ik vind niets verachtelijker dan menschen te copiëeren naar een werkelijkheidsbestaantje. Mijn heele visie is een zuiver poëem, vandaar dat de Jordaners er vaak zelf vreemd tegenover staan, omdat ze hun onderbewustzijn niet kennen. Zij zien alleen straten, stegen en sloppen. Zij gaan onder in hun dagelijksche bedrijf, in hun leven van ellende, als kermisachtige vreugde. Maar ik zocht contact met die massa van het eeuwige uit. Ik heb het diepste van hun zieleleven gepeild; ik ben geen Homerus, maar ik heb gedaan als Homerus, wiens verbeelding óók herschiep, wat in het volk leefde aan droomen en daden. Ik heb van het zienlijke voortdurend gewerkt naar het onzienlijke. Ik heb Achilles naar de Jordaan verplaatst. Nog eens: ik vind het nabeelden van bestaande menschenfiguren iets weerzinwekkends. Toch heb ik, voor de sociale structuur van mijn boek, grondstoffen noodig. Vandaar mijn zwerven in de Jordaan, want sociale toestanden kun je niet verzinnen."

In het nieuwe letterkundige bijblad van *De Tijd,* waarin Wies Moens en Pieter van der Meer hun bekende literaire inzichten in wijder verband uiteenzetten, schreef Bernard Verhoeven, die gelukkig toch niet geheel vermalen blijkt in de raderen van het journalistiek bedrijf een In Memoriam over het ter ziele gegane periodiek van Gerard Brom: *De Beiaard.* Scherp geeft hij de oorzaken aan, die naast de finantieele redenen hebben bijgedragen tot dezen ontijdigen dood.
„In de beste jaren van *De Beiaard* heeft Brom gewerkt als een daglooner, penvaardig als een journalist, maar vindingrijk als een Chesterton, en het tijdschrift belegd met zijn eigen persoonlijkheid. Als Brom op den klokkenstoel zijn stalen vuisten liet daveren, wist men, dat *De Beiaard* zijn naam verdiende.
Maar *De Beiaard* is tenslotte bezweken aan zijn eigen kracht: de critiek. De boeiende veelzijdigheid, het critisch vernuft van zijn leider was tenslotte geen program. Een eigenlijke school heeft zich rond *De Beiaard* niet gevormd. En het organisch leven van een tijdschrift, het groepélan ontbrak.

De jaargangen van 't gevallen periodiek zullen belangrijke bouwstoffen blijven voor de historie van het katholiek geestesleven. Stuk voor stuk hebben hier de kopstukken der katholieke cultuur elkaar rendez-vous gegeven. Menige verhandeling van blijvende waarde heeft *De Beiaard* gepubliceerd, menige „coming man'' beleefde hier zijn debuut, en, om een paar van onze voornaamste creatieve krachten te noemen, Marie Koenen en Kees Meekel waren onder de vaste huisvrienden.
En toch, hoe gastvrij en eervol het milieu was, de genegenheid verdiepte zich niet tot die innigheid van gemeenschapszin, die het huisgezin maakt.''

Geen probleem staat zoo in het brandpunt der belangstelling, dan de neergang van Europa. Na Spengler's wereldbekend boek komen de geesten in Europa niet meer tot rust! Verschillend zijn de middelen welke werden uitgedacht om dien ondergang te bezweren. Doch Europa kan slechts gered worden indien het eendrachtig gaat werken voor de idee van het Godsrijk en zich laat leiden door de Kerk, waarvan in Rome het middelpunt is. Geen Volkerenbond kan den hechten band vervangen welke de Kerk bezit om de menschheid in eenheid samen te binden. Zoolang Europa dit niet inziet zal het zich nooit kunnen weren tegen de gevaren welke het zoowel van binnen uit als van buiten af bedreigen. Onder deze gevaren verdient bijzonder de aandacht de crisis welke het blanke ras thans ondergaat: een crisis waarvan de Volkerenbond, die het herstelprobleem alleen in economischen zin wil oplossen, hoegenaamd geen notie heeft. Otfrid Ebertz wijst ons daarop in een verrassend (beter ontstellend) opstel over *Die Krisis der weiszen Rasse* in het Jan.-nummer van het maandschrift *Hochland*. Wij bevelen aandachtige lezing iedereen aan en ontleenen aan het opstel de navolgende passage: „Wat de Volkerenbond nastreeft is een zuiver economisch samenstel, een société anonyme, een territoriale concurrentiezaak tegen andere blanke syndicaten, de Britsche en Amerikaansche trust. Maar het blanke ras kan slechts nog door een gemeenzame welbewuste rassenpolitiek gered worden: de tijd van het laisser faire is voorbij. De verdringing van zijn Oostelijk-Europeesche tak uit Azië, de expansie van het gele ras in de richting van de landen der Westelijk-Amerikaansche tak zal deze beide volgens de natuur bijeenhoorende helften steeds dichter bij elkander brengen... Want het vooruitdringen der kleurlingen, dat alle blanke volkeren in even groote mate bedreigt, kan slechts door een liga van het ras der blanken, een blanke Volkerenbond tot staan gebracht worden, zoodat geen enkel volk van dit organisme meer in staat is om een tegen de integriteit van het ras der blanken gerichte nationaal-egoistische politiek te drijven.''

Het Januari-nummer van het literaire tijdschrift *Orplid* is nagenoeg geheel gewijd aan het creatieve werk van den Rijnlandschen dichter Wilhelm Schmidtbonn, die op 5 Februari zijn vijftigsten verjaardag viert. Schmidtbonn zouden we het beste kunnen vergelijken met ten onzent Kees Meekel, doch al evenaart Schmidtbonn hem in diens originaliteit, hij mist diens eenvoud, evenwichtigheid en diepgang, vooral in het ethische. Dit nummer geeft wel een goed beeld van het werk van dezen vlotten, boeienden verteller, in ons land vooral bekend geworden door zijn *De vlucht tot de hulpeloozen*, een vreemd en zonderling verhaal van een jongen schilder, die innerlijk gekweld en wanhopend aan het leven, troost zoekt bij zijn drie honden, van wie hij meer trouw en liefde ontvangt dan van de oppervlakkige zielloos-wreede menschen „waarheen kunnen wij vertwijfelden veiliger schuilplaats zoeken dan in de schuldelooze oogen van een hond?'' Rockenbach, de fijne literatuurkeurder bracht in dit nummer bijeen een aantal „Grüsze'' aan Schmidtbonn, die meer curieus dan merkwaardig zijn en een omschrijvende bibliographie van zijn werken, waaronder *Der Verzauberte* en *Die Stadt der Besessenen* zeer karakteristiek zijn voor Schmidtbonn's werkwijze, maar bovenal diens levenshouding, die in haar wanhoop en radelooze verbittering de tucht der geestelijke banden ontloopt, die toch alleen alles kunnen samenbinden. Beide werken diep-menschelijk van allure, knap geschreven van uit een felle levensverbittering, zijn uitingen van een mensch, die radeloos staat in de chaos van het leven, maar daar hij in zijn geest niet omdraagt het stellige geloof aan de eeuwige orde, kan hij zijn medemenschen geen diepere troost bieden dan mystieke vaagheden als: „Mehr als Hoffen und Wissen ist Glauben; mehr als Wissen und Wahrheit ist Liebe.''
Orplid geeft een proeve van Schmidtbonn's roman *Der Verzauberte* en vier oorspronkelijke vertellingen, waaronder het zonderlinge verhaal van een hulpeloozen oorlogsverminkte en zijn heldhaftige vrouw, die samen met den dichter een spoorreis maken door het Tirolergebergte, een bijzondere vermelding verdient om de scherpe maar vreemde visie van den schrijver en den fellen toon, die je dadelijk pakt en ontroert. *Orplid*, het tijdschrift dat slechts in „Sonderheften'' verschijnt, gewijd aan één belangrijk en vooral actueel probleem, heeft met dit nummer zijn streven voldoende aangeduid en getoond dat het zoekende is naar een literatuur, die niet buiten en boven het leven staat en van dat leven getuigen wil ook in zijn tragische momenten en gebeurtenissen.

Verscheidenheden.

Wel vleiend, maar niet juist.
Het schijnt dat de rubriek *Verscheidenheden* zich in een bijzondere belangstelling mag verheugen, ook in die van de journalistieke koks en dat is wel vleiend voor ons. Wij plegen dezen schotel met veel zorg samen te stellen en het doet ons genoegen dat ze in den smaak valt. Coornhert's Quiquibio, 'n kok die toch een oolijkerd was, moet het echter afleggen tegen de listigheid waarmede heden ten dage sommige literaire koks er met onze schoteltjes van door weten te gaan om er hun cliënten mede te gerieven. Wij troffen in de afgeloopen maand onze *Verscheidenheden* aan in allerlei dimensies en vormen: half-, geheel-, letterlijk overgenomen en „omgewerkt'' zonder eenige bron-vermelding,

b.v. in 'n Amsterdamsch geïllustreerd weekblad, 'n Brusselsch dagblad, 'n boeken-verkoopers maandschrift, 'n Brabantsch dagblad, enz. Dat men uit ons blad overneemt, daar is niets op tegen, mits men de perken niet te buiten gaat en de bron *volledig* vermeldt. Van kleine kranten en blaadjes kan men misschien dergelijke onnauwkeurigheden verwachten, maar de bladen die wij hier op het oog hebben, behooren toch juist niet tot dezulke, wier voornaamste redacteur is, hun Solinger Mitarbeiter (uit de scharenfabriek van Herder, wel te verstaan!) doch het zijn bladen van standing. Hun handelwijze is ten onze opzichte wel vleiend, maar niet juist. Dit zullen zij bij nader inzien met ons eens zijn.

Oculos habent et non vident.

Sinds jaar en dag hebben we ons verwonderd over een advertentie in een Vlaamsch weekblad, waarin men betreffende 'n boekentijdschrift te lezen krijgt: „Een tijdschrift, dat naar het oordeel van de pers, noch in Holland, noch in Frankrijk bestaat en geen evenknie heeft in ons land zelf." Het spijt ons erg voor „het oordeel van de pers" maar als men zooiets na verloop van tijd nog maar steeds ziet staan, slaat men onwillekeurig even op z'n knie.

Nu treffen we van denzelfden uitgever in hetzelfde weekblad een groote annonce aan voor *Het Nederlandsche Boek* 1925 d.i. de neutrale *Jaarlijksche Boekenschouw*. En dat voor het katholieke Vlaanderen! Zou 't dan toch nog heusch waar zijn van die streken, dichtgeplakt met kranten......

In caude venenum.

Wanneer het levenssap in de lente omhoog stijgt en de zwellende knoppen van boom en heester ontbotten, dan schieten er naast vruchtbelovende takken, ook vele waterscheuten welig op. Zoodra in een of andere kunst de techniek ingrijpende vernieuwingen ondergaat, komen ook daar dergelijke „waterscheuten" te voorschijn. Om dit te bewijzen is het voldoende te herinneren aan de bokkesprongen en dolle buitelingen der verslibristen en aan een paar picturale „ismen": cubisme, futurisme, pointillisme. Tot welke kostelijke invallen zulke noviteiten aanleiding kunnen geven, leert ons de volgende anecdote, wier geloofwaardigheid bij notariëele akte werd vastgelegd.

Het gebeurde te Parijs in 1909. Een paar schilders, die de zelfbewuste en verlichte jury een poets wilden bakken, kwamen op het lumineuze idee een ezel voor een doek te plaatsen en hem een in verf gedoopten kwast aan den staart te binden. Daarop werd het niets-vermoedende en onschuldige grauwtje zoo lang bewerkt, totdat de staart in beweging kwam en nu eens langzaam over het doek streek, dan weer met heftige slagen de verf er op klonterde, zoodat ze wijd en zijd wegspatte, telkens beantwoordend aan de innerlijke noodzaak van het motief. Nadat dit experiment met verschillende verven herhaald was, kwam er tenslotte een heel passabele schilderij te voorschijn, die haar-fijn geleek op een woelige zee met bewolkten hemel. De kleuren-combinatie was er wel erg grillig en ongelijk, maar er zat „effect" en „beweging" in. Het schilderij werd ingestuurd en...... door de jury bekroond. Dat de oolijkerds dezen reuzen-flater niet geheim hielden, spreekt van zelf.

Pierre Benoit, de vermaarde schrijver van den grooten avonturenroman *Atlantide*, die reeds vroeger een druk bezoeker der Syrische kloosters was, heeft zijn schrijftenten opgeslagen in de...... Grande Chartreuse om er zijn nieuwen roman te voltooien. Benoit is dik bevriend met den senator Perrier, die in hoedanigheid van voorzitter van het „Conseil général de l'Isère" de beschikking heeft over de gebouwen der roemrijke abdij. Hij had slechts zijn verlangen geuit een kamer in een nabijzijnd hotel te bewonen, maar de senator liet aanstonds drie kamers voor hem in gereedheid brengen, die vroeger door vreemde Karthuizers op doorreis gebruikt werden. Als de H. Genesius zich nu maar stil houdt en in Pierre Benoit geen navolger wil hebben, want anders zal Monsieur Perrier hem ondanks allen en alles op straat moeten zetten!

De Nobelprijs.

Nu er vorig jaar geen Nobelprijzen uitgedeeld werden. willen we de gelukkige winners van den literatuurprijs vanaf 1900 vluchtig opnoemen.

1901: R. F. A. Sully Prudhomme, Parijs; 1902: Th. Mommsen, Berlijn; 1903: B. Björnson, Aulestad; 1904: F. Mistral, Maillane en J. Echegaray, Madrid; 1905: H. Sienkiewicz, Polen; 1906: G. Carducci, Bologna; 1907: R. Kipling, Engeland; 1908: R. Eucken, Jena; 1909: S. Lagerlöf, Falun; 1910: Paul Heyse, München; 1911: M. Maeterlinck, België; 1912: G. Hauptmann, Agnetendorf; 1913: R. Tagore, Calcutta; 1914: werd niet uitgedeeld; 1915: R. Rolland, Parijs; 1916: B. von Heidenstam, Oldhammer; 1917: K. A. Gjellerup, Dresden en H. Pontoppidan, Fredericia; 1918: werd niet uitgedeeld; 1919: K. Spitteler, Luzern; 1920: K. Hamsun, Sollien; 1921: A. France, Parijs; 1922: Jacinto Benavente, Spanje; 1923: Yeats, Ierland en 1924: S. Reymont, Polen.

Oude en Nieuwe Literatuur.

Wij hadden het genoegen onzen mede-redacteur Pater Friedrich Muckermann, S.J., op het grootste gedeelte van zijn Hollandsche tournée te mogen vergezellen. Het samenzijn met pater Muckermann heeft altijd iets pikants, iets verrassends, want aan zijn breede en diepe kennis en kunstzin paart hij een scherpe opmerkingsgave die den artist in hem doet kennen en een paraat-zijn, dat een debater in politicis zou eeren. In ons compartiment van den daverenden D-trein vergat een hoorngebrilde heer zijn krantje om den pater bij het brevieren onaangenaam aan te gapen. Zoowel pater als brevier genoten zijn opmerkelijke belangstelling. Plotseling wendde de pater zich met een allerbeminnelijkst gebaar tot zijn nieuwsgierigen reisgenoot: „Sehen Sie, das ist ein Brevier und diese roten und blauen Streifen deuten die verschiedenen Stellen an. Ich sitze hier in einem D-Zug und lese die Psalmen Davids und die sind ja 3000 Jahre alt. Stets sind darin für mich neue und tiefe Gedanken vorhanden. Dies sagt doch wohl etwas, nichtwahr? Mir scheints ja nicht dasz die Zeitung, die Sie dort in der Hand haben so alt werden wird und ob überhaupt Gedanken darin zu finden seien... Vielleicht ein Viertelstündchen werden Sie darin lesen und dann, weisz ich wofür, die Zeitung verwenden...."

De nieuwsgierige reisgenoot lachte een beetje witjes en wisselde bij het volgende station ijlings van compartiment.

Bij de N.V. Spaarnestad te Haarlem is verschenen een maandblad voor ontspanningslectuur *De Witte Raaf*. Het eerste nummer maakt over het algemeen een frisschen indruk: de opzet voor Nederland een revue in 't licht te geven, die aangename verpoozing biedt voor de snipperuurtjes van den dag is stellig geslaagd. Vooral de tooneelcritiekjes zijn geestig en ook voor ingewijden het lezen overwaard.

De badkuip van Anatole France.

Anatole France ontving van geestdriftige vrienden en jonge auteurs steeds tallooze boeken ten geschenke. Elken morgen trof hij bij de poststukken zulk een menigte boeken aan, dat hij vreesde door hun aantal verstikt te zullen worden. Hij beschermde zich hiertegen op zijne wijze. Nadat hij de ochtendpost had ingezien, gaf hij order de rest in de badkuip te deponeeren. De heer Brousson, zijn secretaris, en schrijver van het boek: *Anatole France op pantoffels*, laat hem dit aldus vertellen: En toch, waarde vriend, vindt alles op het eind zijne bestemming. Zoo moet de badkuip welke ik niet gebruiken kan, dienen om de boeken, met welke men mij overstroomt, op te bergen. Wanneer zij vol is komt een antiquaar en ledigt haar. Tegen vasten prijs! Welke auteurs er ook in mogen liggen, gedichten, proza,- vijftig franken per kuip. Toen hij voor den eersten keer kwam, was ik een weinig bevreesd bij het sluiten van dezen handel. Vijftig franken, zoo dacht ik, is volstrekt niet duur betaald, als iemand zulk een zwaren stapel onzin wegsleept. Hij had honderd van mij kunnen verlangen. Ik viel echter als uit de wolken, toen ik hem een banknoot uit zijn portefeuille zag nemen: ik had het voor vanzelfsprekend gehouden, dat *ik* hem iets schuldig was.

Nieuwsblad voor den Boekhandel.

Lectuur met colportage-allures.

Schoon de tijden slecht zijn en bijna niemand geld wil besteden voor een goed boek, beleeft toch de colportage-lectuur een ongekend bloeitijdperk. Daartoe behoort de lectuur van die menschen, die absoluut nergens tijd voor hebben. Dat is die lectuur, die de reiziger koopt en welke hij meestal zelf zoo belangwekkend vindt, dat hij ze ergens in de coupé laat liggen. Laten wij hopen, dat hij nog zooveel eergevoel heeft, dat hij er liever niet de eigenaar van wil blijven. Het is verder die lectuur die de groote massa leest, meenend dat men zoo iets beslist lezen moet, om een beschaafd Europeaan te zijn. Aan die lectuur zelf zit iets gejaagds en door schreeuwerige reclame tracht ze het gemis aan geestelijke waardij te vergoeden.
Met die colportage-lectuur wordt hier nog niet eens bedoeld, die van de allergoedkoopste soort, welke bestaat uit romans gedrukt op het goorste courantenpapier, welke verschijnen in afleveringen, de z.g. keukenmeidenromans, waarin graven en markiezen en in zwijm gevallen baronessen altijd een hoofdrol spelen en waarin schurkachtige bankiers het op de onschuld voorzien hebben, die gelukkig altijd op het laatste oogenblik ontzet wordt, die romans met pakkende titels en ondertitels als: Helena, of op den huwelijksdag verstooten, Elvira, de lompenprinses; die romans welke huis aan huis in de brievenbus gestopt worden en waarvan later het antwoord afgehaald wordt; neen het gaat hier meer om de naar Amerikaansch model gefabriceerde week- of maandbladen-magazines waarvan er zooveel de vitrines van boekwinkels ontluisteren. Sla maar eens zulk een aflevering open. Allereerst zien wij daar het portret van Gloria Swanson en nog wel als strandnymf. Waarom ook niet? Men behoeft er nu toch niet aan te denken dat het nog te koud daarvoor is. Men bladert verder en men ziet Gloria Swanson in de auto — een rolls-royce. Waarom ook niet? Waarom zou ze bij haar millioenen-inkomen er geen auto op na houden? In een andere aflevering ziet men haar tenissen en nog iets verder staat ze bij de wedrennen. Het kan nog idyllischer worden: zij gondelt! Zij kan ook in den Dierentuin gaan wandelen of zeilen. Waarom zou Gloria Swanson dat niet doen? Zij kan het, zij heeft er de middelen voor. Wat maakt het ook uit? Maar wat iemand vooral ergert, is, dat zij een „star'' is. Men zingt toch geen lied voor de avondstar? Maar waarom is nu Gloria Swanson als het dan toch zoo zijn moet niet eenvoudig een ster, desnoods een bijzonder glanzende ster, maar een „star". En dan is „star" niet meer het deftige ouderwetsche woord voor ster, maar het is het Amerikaansche, zooals men praat van „tean'' inplaats van theedrinken. Maar zij is niet de eenige „star''. De eene „star'' volgt op de andere. Men staat verstomd hoeveel „stars'' er toch eigenlijk wel op aarde zijn. Tusschen de bedrijven door komt een geweldige bokser. Ook hij is een „star''. Als men gelukkig is kan men ook een kolossalen neger zien, maar alleen indien hij een „star'' is. Hiermede is echter het eigenaardige van die soort literatuur nog niet volkomen geteekend. Daar heb je b.v. een Hongaarsche „star'' van het mannelijk geslacht. Tot zijn verwondering bemerkt de lezer, dat die reeds viermaal is gescheiden en dat deze dwaas zich opmaakt om voor de vijfde maal in het ongeluk te hollen. Dan komt gewoonlijk een arme „girl'' die van twee Amerikaansche milliardairs, let wel, het zijn Amerikaansche, een huwelijksaanzoek heeft ontvangen. Nu ja, die Amerikaansche milliardairs zijn nette menschen. Want als zij dat niet waren, hoe kwamen zij dan anders aan die milliarden? Deze twee zijn echter niet gelukkig. De „girl'' wil niet! Prachtig niet waar? Dan volgt de onvermijdelijke „bar'' met haar „mixed drinks''. Daar wordt veel ruimte aan besteed. Het sociale nut van deze instellingen ligt immers duidelijkvoor de hand... Over dergelijke gewichtige zaken mag een tijdschrift, zelfs een magazine niet zoo vluchtig heenwippen. Dat moet ieder weldenkend mensch inzien. Tot slot komt nog een „match''. Hiermee wordt een „match'' bedoeld, welke tot een „knock-out'' leidt. Daarmede is ook de inhoud van het nummer „finished''. Het is waar, om zulke gewichtige gebeurtenissen weer te geven, is de woordenschat der arme Nederlandsche taal niet toereikend genoeg. Toch is het te verwonderen, dat men zelfs met den besten wil op elke bladzijde niet meer dan zes Amerikaansch-Engelsche vaktermen en op zijn hoogst een dozijn vreemde woorden kan vinden. Nog verwonderlijker echter is het, met welk een scherpzinnigheid men zich heeft weten te behelpen om nog verstaanbaar te zijn voor den lezer. Omgekeerd evenredig aan den geestloozen inhoud dezer colportage-lectuur is natuurlijk het aantal nieuwe tijdschriften, die dagelijks in alle talen, ook bij ons het licht zien en zich schijnbaar in het oneindige dreigen te vermenigvuldigen. Daarbij komen nog wat nieuwe humoristische bladen, waarvan er sommige

weliswaar volstrekt geen humor bevatten, maar die trachten dat gemis te vergoeden door bedenkelijke illustraties.
Ofschoon er te weinig geld is voor het goede boek, worden er fabelachtige sommen voor die lectuur dagelijks uitgegeven. Dat is, wat wij hier even wilden vastleggen. Zeker het is niet noodig uitsluitend klassieken en wijsgeeren te lezen. Het zal geen kwaad doen als men een goed humoristisch blad, een goed tijdschrift, en om den geest wat te verstrooien, een of andere lichte ontspanningslectuur leest.
Maar bestaat er iets bespottelijkers, dan een jongmensch geheel volgens de laatste mode gekleed, die zich inbeeldt een wereldburger te zijn, als uit zijn jaszak zulk een product van geestelijke verarming te voorschijn puilt? Deze geraffineerde laffe en schunnige lectuur werpt jonge menschen in het verderf, stempelt hen tot weekelingen op een leeftijd, waarop men gewoon is aan hen de grootste eischen te stellen. Deze gedachten komen onwillekeurig op, wanneer men let op hetgeen behalve de dagbladen, in de coupé zooal gelezen wordt.Tot onzen roem mag gelukkig nog gezegd worden, dat Nederland zeker niet vooraan staat bij het uitgeven en verspreiden van pornographie en dat de spoorwegdirecties zelfs den verkoop van de enkele hier verschijnende pornographische Hollandsche bladen verbieden, maar het gaat hier ook meer over de onbeduidende, geestlooze namaak-magazine's, welke men dikwijls bestudeert als de bronnen van de hoogste wijsheid, die den geest hoegenaamd niet verrijken en die met het geld gaan strijken, dat men beweerd niet te hebben voor het waardevolle bezit: „het goede boek''.

Een aanklacht.

Wij katholieken zijn in veel dingen groot, maar in evenveel dingen klein. Klein, pietlutterig klein is *in den regel* onze houding tegenover de R. K. boekverkoopers, maar deze krententellerige kleinheid is tevens een immense domheid. Zomer 1921 schreef Maarten van Maasland reeds een waarschuwend woord (*Wat ieder weten moet van Boekhandel en Uitgeverij*, uitgave van Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg, prijs 25 cent) en van de oplage van ruim 20.000 exemplaren, werd het grootste gedeelte gratis en franco verspreid. Dit boekje blijft, helaas, nog altijd actueel. Wij lezen daar: „Boekhandel en uitgeverij vertegenwoordigen niet alleen een cultuurbelang in het algemeen, doch ook een katholiek belang in het bijzonder. De toestand in het boekbedrijf zooals deze thans is, *moet* er toe leiden, dat het *goede* boek van de markt wordt gedrongen door het *slechte*. Wij stellen twee uitersten tegenover elkaar; natuurlijk zullen er uitzonderingen zijn en zullen er ook „twijfelaars'' blijven, welke hoogstens in zooverre van nut kunnen zijn, dat zij eenige *uiterlijke* beschaving aankweeken''.
Katholieken van Nederland, de macht van de pers is onbegrensd, maar daaronder moet U nu vooral niet alleen verstaan de krantenpers, neen, *de onbegrensde macht van het boek* kan nog veel fataler, veel onmiddelijker, veel vernietigender zijn. Kardinaal van Rossum schreef ons eigenhandig betreffende onze voorlichtende arbeid: „Het nut van dit werk wordt eerst ten volle begrepen, wanneer men de schrikkelijke verwoestingen gezien heeft, welke de lezing van één slecht boek in de zielen kan aanrichten''. Lacordaire: „Het is inderdaad onbegrijpelijk hoe de wereld nog kan bestaan bij den zondvloed van slechte boeken die ons tegenwoordig overstroomt''. Denkt ge dat de wonderen van Lourdes Frankrijk reeds niet lang bekeerd zouden hebben, als de slechte pers maar niet bestond, zegt kardinaal Pie; en verder: „Al zou een volk nog zoo godsdienstig zijn, het godsdienstigste zelfs ter wereld, al zou dit volk zich geregeld om de predikstoel scharen en naar de schoonste preeken luisteren: leest dat volk *slechte boeken en bladen*, na dertig jaar zou het een volk van goddeloozen en oproerlingen zijn geworden. Menschelijkerwijze is er geen prediking die het uithoudt tegen de slechte pers''.
Dezer dagen is het faillissement uitgesproken van een der grootste en oudste en meest bekende R. K. uitgeverszaken hier te lande.
Aan gebrek aan kunde, scholing of ervaring en opofferende energie der zakendrijvers heeft het *zeker* niet gelegen. In 't onderhavige geval schijnt de zaak trouwens eenigszins gesust en een nieuwe vennootschap zal de oude overnemen. Maar bij alles wat we nu al meegemaakt hebben en naar wij vreezen, nog mee zullen moeten maken, past het de aandacht te blijven vragen voor de diepere oorzaken. De eene boom valt na den anderen en met schrik denkt men ook aan het dorrende hout! Is er soms een *teveel*? Groote steden als Amsterdam, Rotterdam zouden we willen vragen: Waar zijn uw katholieke boekwinkels? En gij hebt er *gehad*! Nog altijd ziet de berekenende Nederlander maar al te veel in den R. K. boekverkooper de winstenmakende handelsman en niet de *fakkeldrager der beschaving*, de apostel waarvan men maar al te gemakkelijk een martelaar maakt. Wat al geld en energie en offers zijn er verspild aan katholieke bibliophiele idealen. Moesten deze offers in het heden en verleden gebracht worden om de toekomst te winnen? Dan is het wel hard voor hen die vielen, de pioniers, die spoedig vergeten, de zwaarste lasten droegen, want niet onder de felle tegenslagen is het bedrijf bezweken, dat zij liefhadden, niet door de zengende zonneschichten die de foenix verbranden, om heerlijker te kunnen herrijzen, maar zij zijn gestikt in de modder van onze walgelijke onverschilligheid. Laat U niet bedriegen door uiterlijken schijn, wij hebben al méér moeten zien achter vele schermen dan ons lief was!
Katholieken, gij volstaat er niet mede, eens 'n goed boek uit een bibliotheek te leenen; van die paar bibliotheken hier te lande kunnen de boekverkoopers toch niet bestaan; *U moet ook goede boeken koopen* en U moet uitgaven als *Jaarlijksche Boekenschouw* en *Boekzaal* steunen door uw abonnement, omdat deze den verkoop van goede boeken het beste propageeren. Hier geldt geen egoïstisch: „*Ik* heb 't niet noodig'' want uw broeder, die hongert en dorst, heeft wel de *goede gidsen* en de *goede boeken* noodig en als 't weigeren van een slok water en een bete broods aan den arme, hiernamaals zóó zwaar zal worden aangerekend, wat moet er dan met hen gebeuren, die apostelen konden zijn van het goede boek, maar die, gewaarschuwd en met tallooze voorbeelden voor oogen, hun broeders lieten verloren gaan, omdat zij meenden zelf niets noodig te hebben.

Errata:

In recensie 1388 gelieve men te lezen op blz. 28 eerste kolom 8e regel van onder: *signaleeren* en tweede kolom 2e regel van boven: *iedere intellectueele*.

Ontvangen Boeken.

(Zonder naam), 1530.
ALMANACH CATHOLIQUE FRANÇAIS POUR 1926. Geïllustreerd. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1926. (19.5×12.5) 592 blz. ing. Ffr. 6.-.

Jenny de Bloeme, 1531.
DE ARK VAN NOACH, Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (14.5×17) 20 blz. geb. f 0.90.

Joannes Chrysostomus, 1532.
Basilius den Grooten,
DE GODDELIJKE LITURGIEËN, Vertaald uit het Grieksch door J. F. Th. Perridon. *Byzantijnsch Bureau, Noordwijk,* 1925. (15.5×11) 121 blz. ing. f 0.50.

H. Delport, 1533.
RELATIVITEITSTHEORIE. *Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, Antwerpen,* 1925. (20×13.5) 56 blz. ing. Bfr. 1.—.

W. H. Doorman, 1534.
DE LEUZE VAN DE NATIONALE ONTWAPENING. *H. E. G. Ruys, Voorburg,* 1925. (24×16) 19 blz.

(Zonder naam), 1535.
GIDS VOOR DOORN, Geïllustreerd. *B. Ruitenbeek, Doorn,* 1925. (15×24.5) 74 blz. ing. f 0.50.

(Zonder naam), 1536.
GIDS VOOR ERMELO EN OMSTREKEN MET WANDEL- EN RIJWIELKAART, Geïllustreerd. *Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer, Ermelo,* 1925. (20.5×13) 24 blz. ing. f 0.50.

(Zonder naam), 1537.
GIDS VOOR HEEMSTEDE EN BENNEBROEK Geïllustreerd. *D. Y. Alta, Amsterdam,* 1925. (24.5×16) 40 blz. Gratis.

(Zonder naam), 1538.
GIDS VOOR SCHOOLREIZEN, Geïllustreerd. *Jac. van Dam, Den Haag,* 1925. (21.5×14) 112 blz. Gratis.

C. E. de Haas, 1539.
D. M. E. Habbema,
SUPPLEMENT OP „ENGLISH PRIMER". *P. Noordhoff, Groningen,* 1925. (21×15) 87 blz. ing. f 0.90.

J. Hagenaar, 1540.
DOMINO, NOSSEN EN TRIKTRAKKEN, Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (14.5×11) 45 blz. ing. f 0.25.

Jo Hol, 1541.
ZES KINDERLIEDJES, *W. N. Dinger, Bussum,* 1925. (27×20) 13 blz. ing. f 1.25.

(Zonder naam), 1542.
JAARBOEK 1925 DER VLAAMSCHE VEREENIGING VAN LETTERKUNDIGEN. *De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen,* 1925. (21.5×15.5) 124 blz. f 1.25.

J. W. Kockx, 1543.
IN WELKE BADPLAATS ZAL IK MIJNE VACANTIE DOORBRENGEN? *Calff & Meischke, Amsterdam,* 1925. (21×11) 131 blz. Gratis.

Joh. A. Leopold, 1544.
HOCHDEUTSCHE SPRACHSCHULE FÜR NIEDERLÄNDER. *J. B. Wolters, Groningen,* 14e druk: 1925. (23.5×15) 276 blz. ing. f 3.50., geb. f 3.90.

Edward Lowe, 1545.
NIEUWSTE SPELREGELS EN REGLEMENT VAN HET PANDOEREN. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 29 blz. ing. f 0.35.

Edward Lowe, 1546.
NIEUWSTE SPELREGELS VAN HET ECARTÉ EN BLUFFEN. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 29 blz. ing. f 0.35.

Dr. Willy Meisl, 1547.
DIE OLYMPISCHEN SPIELEN 1924, Geïllustreerd. *Gerhard Stalling, Oldenburg, i.O.,* 3e druk: 1925. (23.5×15.5) 90 blz. ing. M. 3.-.

Herman Middendorp, 1548.
DE BEWEGING VAN '80. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1925. (21×14) 114 blz. ing. f 1.35, geb. f 1.60.

H. M. M. Pennings, 1549.
LEESLESSEN VAN STENOGRAFIE PONT. *Centraal Bureau Instituut Pont, Den Haag,* 1925. (21.5×14.5) 30 blz. ing. f 1.—.

Gertrud Prellwitz, 1550.
BALDURS WIEDERKEHR. *Maienverlag, Oberhof im Thüringer-Wald,* 1925. (22×14.5) 57 blz. gecart. M. 2.50, geb. M. 3.50.

Pauline Seraphin, 1551.
DE PRUIK VAN CASSANDER, Geïllustreerd door Nelly Bodenheim. *G. B. van Goor, Zonen, Gouda,* 1925. (24.5×33) 28 blz.

Arth. Soetens, 1552.
DE RONDE VAN FRANKRIJK. *Constant Cleiren, Antwerpen,* 1925. (20.5×13.5) 96 blz. ing. Bfr. 2.—.

(Zonder naam.), 1553.
STANISLAUS KOSTKA, DE KLOOSTERLING *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (15×10.5) 16 blz. ing. f 0.10.

Anna Sutorius, 1554.
EEN AARDIG PAARTJE, Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1925. (28.5×22) 12 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.10.

Anna Sutorius, 1555.
HET NIEUWE ST. NICOLAASBOEK, Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1925. (28.5×22) 12 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.10.

Anna Sutorius, 1556.
VOOR VROOLIJKE VRIENDJES, Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1925. (28.5×22) 12 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.10.

(Zonder naam), 1557.
UITSTAPJES DOOR NEDERLAND, Geïllustreerd. *W. F. Crouwel, Utrecht,* 1925. (21×13.5) 236 blz. ing. f 0.45.

G. J. Vermeer, 1558.
Dr. Hans Pradel,
MANNIGFALTIGES. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1925. (23×14.5) 83 blz. gecart. f 1.65.

Martine Wittop-Koning, 1559.
RIJSTGERECHTEN EN TOETJES, Geïllusteerd. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (31×23.5) 20 blz. ing. f 0.50.

Portretten-Prijsvraag

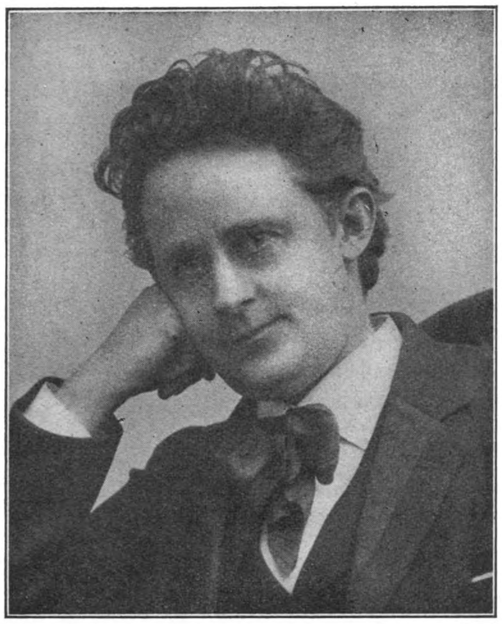

WIE IS DIT ?

Links: .... Rechts: ....

Voornaam en naam: .... Straat en huisno.: ....

Stad en datum: ....

Dit biljet vóór 20 Febr. a s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die 2 prijzen ter beschikking stelt, n.l. als eerste prijs één vrije keuze uit de Keurboekerij ter waarde van **VIJF EN TWINTIG GULDEN** totaal, bij algeheele juiste oplossing van beide vragen en als tweede prijs een boekwerk: R. H. Benson: De Lafaard, bij juiste oplossing van één der beide vragen. Bij meerdere gelijkwaardige oplossingen worden de prijzen verloot. — Tot onze verwondering werd door meerderen als geportretteerde in P.-P. No 13 Herman Heijermans genoemd. Wij hadden de beeltenis van dezen auteur nu toch meer bekend verwacht! Het juiste antwoord is: Benedetto Croce. De prijs werd bij loting toegewezen aan den heer J. Schuld, Markt 52, Gouda. — Benedetto Croce is een beroemd Italiaansch literatuurhistoricus en Dantoloog.

DE BESTE BENSON BOEKEN. OVERAL VERKRIJGBAAR

R. H BENSON	De God der wereld	Ing. f (2.40)	Geb. f 2.95
R. H. BENSON	De Lafaard	„ f 1.70	„ f 2.25
R. H. BENSON	De Toovenaar	„ f (1.70)	„ f 2 25*
R. H BENSON	Een Gevoelsmensch	„ f 1.95	„ f 2.50
R H. BENSON	Gezift als Tarwe	„ f 1.70	„ f 2.25
R. H. BENSON	Het Onzichtbare Licht	„ f 1.50	„ f 1.95
R H. BENSON	Richard Raynal	„ f 2.—	„ f 2.75
R. H. BENSON	Roeping	„ f (1.70)	„ f 2.25*
R H. BENSON	Wat was het?	„ f 1.50	„ f 1.95

( ) = uitverkocht. * = nog in beperkte mate voorradig.

L. P. P: FRANKE S J. Het Leven van R. H. Benson. Ingenaaid f 2.50. Gebonden f 3.90

Vraagt volledig prospectus. **Meerdere nieuwe deelen zijn ter perse.**

Abonneert U op de Keurboekerij van Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

'RAAG 11.

veerd oordeel over W. van Hasselt,

oog heeft gezien."

ij de geweldige propaganda, die er onder alle vormen
le kringen van ons volk, een grooten ingang gevonden
ie ons gewerden naar aanleiding van onze prijsvraag.
l ons duidelijk dat vooral de propaganda de menschen
le boeikracht van het onderhavige boek. Zoo waren
eestal aanprijzingen zonder verantwoording of aan-
iernamaals hier geschetst als 'n droomgezicht, heeft
uit het oog verloren de onmiskenbare fouten, welke
le tegen de theologisch-gefundeerde opvatting van
smeer omdat dit elders reeds breedvoerig behandeld
ren.
e zich lezend van deze fouten bewust werd. Terecht
grijpelijk voor, hoe schrijver het Kruis van Christus
ers dit Kruis is het heil der wereld, der menschheid
, die aanleiding zou worden tot Christus' Kruisdood

dat wij in dit boek naast het leven over het hierna
somber verbitterd huwelijksleven en wij geven de
r zij zegt: „Zoodra echter episoden uit het aardsche
terk, om weer te stijgen bij de troostvolle subtiele
Allerzielen-dag", ook naar onze meening de boeiend-
ste passage uit dit boek.

Jammer is, dat de schrijver dit geweldige probleem niet met wat meer artistiek vermogen heeft uitgewerkt en zijn verbeelding niet zuiverde van valsche rethoriek! Hoe brokkelig is ook niet de constructie van den roman (dooreenwarring van bovennatuurlijke en natuurlijke gegevens) en hoe gebrekkig niet zijn visie (de val der engelen)! Wij willen geenszins de goede bedoeling van den schrijver miskennen om het groote mysterie van de eeuwigheid in katholieken zin te behandelen: als tegenhanger van zooveel theosofisch en occult geschrijf, dat ons niets dan tragische somberheden weet op te disschen over het wondere land „dat geen oog heeft gezien", doch blijven, gezien de artistieke onvolkomenheden en theologische misvattingen, dit werk niet zonder gevaar heeten zoowel voor huisgenooten als andersdenkenden.

Een oordeel geheel eensluidend met dit werd niet uitgebracht door een der inzenders. Aan 28 inzenders die zich de moeite gaven een eenigszins dragelijk antwoord in te zenden en 20 cts. aan postz. insloten werden heden de troostprijzen toegezonden.

Wij loven thans een prijs uit van 10 gld. à contant, welke tusschen alle inzenders zal worden verloot, indien geen onmiddellijke aanwijzing of verloting tusschen gelijkwaardige goede antwoorden kan plaats vinden.

De prijs wordt derhalve *in ieder geval* toegekend.

Antwoord inzenden vóór 20 Febr. a.s. aan de administratie, onder vermelding van Prijsvraag No. 17.

DE PRIJSVRAAGREDACTEUR.

PRIJSVRAAG 17.

VRAAG: Wat is uw gemotiveerd oordeel over R. H. Benson, „De God der Wereld".

Adressen-Prijsvraag No 14

Aan de prijswinnaars werd heden bericht gezonden. De eerste prijs (f 10.— boekwerken) werd toegekend aan Mej. M. J. van Velsen, Javastraat 31, Dordrecht Aan alle inzenders onzen hartelijken dank.

HANDELSREGISTER

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

,,HEEFT U EEN AARDIG BOEK
VOOR JONGE MEISJES? MAAR NIET ZOO FLAUW EN ONBEDUIDEND?''
Deze aanspraak bracht uw boekhandelaar menigmaal in verlegenheid. Nu niet meer! Immers verscheen:

ALS 'T LENTE WORDT door LIZE KROP-SCHURINK

Met platen van A. H GOUWE. Prijs f 1.90; in prachtband f 2.90.

Een paar van de talrijke goede beoordeelingen:

,,**In dit meisjesboek klinkt een ondertoon van idealisme en levensmoed.** 't Gegeven is boeiend en kleurrijk, maar niet ál te romantisch en blijft genoeg bij de alledaagsche werkelijkheid.'' *De Stroom.*

,,......Dit alles en nog veel meer aardige verwikkelingen, wordt prettig en onderhoudend verteld, naar gelang de omstandigheden nu eens fijngevoelig en weemoedig, dan weer luchtig en vroolijk; want er komen allerlei afwisselende avonturen in het verhaal voor. Er wordt nogal dikwijls thee gedronken, maar men leest ook van fietstochten en van hengel- en zeilpartijen. Een echt leuk meisjesboek, waarin ook ouderen plezier zullen hebben.'' *De Gelderlander.*

,,Een boek uit de geheel eigen wereld van de meisjes. Zelden nog zagen we het meisjeskarakter zóó echt geteekend in zijn verschillende uitingen.

,,Ondanks tegenspoed en verdriet, toch zonneschijn, toch een opbeuren van anderen, ook ouderen,**zoodat door tranen heen een glimlach te voorschijn komt.**'' *Overveluwsch Weekblad*

,,Een mooi, vriendelijk, lief boek. Jet en Loes en al de andere fleurige figuren met hun blijde of gedrukte jeugd komen u uit de bladen in levenden lijve tegemoet. Lieve, dappere kinderen, al worden ze voortdurend grooter en wijzer. De lezers zelf worden ook al lezend grooter en wijzer: grooter van hart en wijzer van hoofd. Gemoraliseerd wordt er niet in 't dikwijls ontroerende verhaal. Dat is ook niet noodig, want de personen zijn door hun gedragingen beter moralisten dan handboeken. **'t Is alles frisch als de wind, die er over de rivier waait.**'' *Oude Paden.*

,,**Kleurig en warm, dat zijn de juiste woorden voor dit verhaal.** De sfeer van warmte en blijheid op ,,De Elzenpas'' doet weldadig aan.'' *De Telegraaf.*

,,Een dame aan wie ik dit boek liet lezen, was er zeer door bekoord en vond het alleen maar jammer, dat het uit was! Ze was zoo van die meisjes gaan houden..... '' *Deventer Kerkbode.*

Men vrage DIT boek en stelle zich met niet minder tevreden.

Uitgave van A. G. SCHOONDERBEEK, Laren (Postrekening 14994)

Nieuwe Boeken voor Jongens.

Het Jongens-Jaarboek

Prijs in linnen band **f 3.90.** Tweede Jaargang

In dit kloeke boek met al zijn verhalen en artikelen, fotografieën en teekeningen, vindt iedere jongen iets van zijn gading.

OUDE REIZEN EN ONTDEKKINGEN

I. CHRISTOFFEL COLUMBUS

De Ontdekking van Amerika

Ing. **f 1.90.** Geb. **f 2.75.**

Met kaarten en teekeningen naar oude prenten.

De Journalen van Columbus voor jong en oud leesbaar gemaakt.

II. FERDINAND CORTES

De Verovering van Mexico

Ing. **f 1.90.** Geb. **f 2.75.**

Met kaarten en teekeningen naar oude prenten.

De beroemde tocht van Cortes bewerkt voor jong en oud.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Architecture of the Renaissance

from

Brunelleschi to Michael Angelo

by

DAGOBERT FREY

Prof. of History of architecture in the University of Vienna

1925 32 en 3 blz.
met 157 platen buiten tekst. gr. 8 vo.

PRIJS F 6.—.

▼

UITGAVE VAN G. NAEFF
'S-GRAVENHAGE.

Beknopte Italiaansche Spraakkunst voor Nederland

door MARTINA G. DE BOER

Leerares M. O. Italiaansch te Amsterdam

Tweede druk f 1.50 Gebonden f 2.—

Uit de beoordeelingen:

.... ze is duidelijk, afgerond, geeft een geheel, is geschikt voor zelfstudie, is practisch.

.... voor zelfstudie zeer geschikt.

Bloemlezing van Italiaansche Proza

met verklaringen in het Nederlandsch en Woordenlijst

door MARTINA G. DE BOER

Gecartonneerd f 2.10 Gebonden f 2.60

P. NOORDHOFF — GRONINGEN

Keurwerkjes

voor Kinderen	voor Ouderen
Spijze der Engelen in acht bandjes.	De Heilige der geheele wereld.
Band van Liefde.	De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella in twee bandjes.
Jezus mijn Vriend in twee bandjes.	God kennen en dienen.
Mijn Eerste Communieboekje in vijf bandjes.	De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.
Misgebeden.	De Navolging van Christus in drie banden.
Kruiswegoefeningen.	Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis ∴ Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te deelen, dat wij thans in de gelegenheid zijn hun *bij genoegzame deelneming* een

Practischen Sierlijken Band

voor het opbergen der losse afleveringen aan te kunnen bieden, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den Jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen Jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in2kleurenlinnen met verfdruk.

Prijs slechts f 1.75.

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband, welke dient om den Jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van den *loopenden* jaargang bijeen te houden.

Inrichting voor Zenuw- en Geesteszieken

„De Kennemer"

Heemstede (Haarlem)

Westerhoutpark 18. - Tel. 12003

Dir. E. C. Wessels-Meijnema

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
Verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca. 6 vel en kost fr. p. p. f 8.75
TIJDSCHRIFT VOOR TAAL EN LETTEREN
Verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel en kost fr. p. p. f 7.50
Abonneert U bij den Boekhandel of rechtstreeks bij de Uitgevers Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg
Langestraat 35

Firma Wed. J. v. Casteren & Zonen
Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie
Expediteurs, Douane-Agenten
Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van **Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties** enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

VERSCHENEN:
Thomas van Kempen over de H. Maagd
door JOANNES MERCATOR
met medewerking van P. HILARION THANS O.F.M.
Deze bundel, zoo heerlijk voor iederen Mariavereerder, mag nu eens waarlijk in geen katholiek huisgezin ontbreken. Hij behoort te worden het Katholieke Mariaboek.
Pastoor M. J. Gasman in „Geldersche Bode." 20 Nov. '25.
Ik moet eerlijk bekennen nooit mooier boekje over Maria gelezen te hebben.
Pastoor D. Huurdeman in „Het Centrum" 20 Oct. '25.
Een buitengewoon schoon en nuttig boekje..... Een interessant werkje.... heerlijk boekje.... een kostbaar handboek.... moge het in veler handen komen....
Het is een belangrijk boekje.... Ook het uiterlijk kleed biedt veel aantrekkelijks.
Gebonden in paarsen, bruinen of zwarten band f 1.90. Verkrijgbaar in elken R. K. Boekhandel.
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

Tegen inzending van 30 cent zenden wij U franco per post: Wat ieder weten moet van Boekhandel en Uitgeverij.
Het Nederl. Boekhuis, Tilburg.

Steeds voorradig alle soorten
Doodkisten
H. van Gestel - - Tilburg
Noordstraat 25 - Telef. 1296

Abonneert U op Alte und Neue Welt.

Corn^s. van Straaten - Utrecht
Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood
Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

Zooeven verscheen:
DE DERDE DRUK
VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.
Prijs f 2.25, franco p. p. f 2 50.
Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken,
Telramen, enz.

POORTERS-TOEBACK

NIEUWE BANEN IN PSYCHOLOGIE EN PEDAGOGIEK, een wegwijzer voor studerenden, vooral voor Hoofdakte-kandidaten, door Fr. S. Rombouts.
Ingenaaid f 3.90. — Gebonden f 4.90.

ZIELKUNDIGE BEGRIPPEN, vooral voor Kweek- en Normaalscholen, door Fr. S. Rombouts.
Gebonden f 2.25.

ENIGE BELANGRIJKE VERSCHIJNSELEN UIT HET LEVEN DER NEDERLANDSE TAAL, door J. L. Horsten, Leeraar Ned. Taal en Lett. M. O. (voor de Hoofdakte).
Ingenaaid f 2.—. — Gecartonneerd f 2.30

FRATER ANDREAS, grootere Levensbeschrijving door Fr. M. Amadeus f 2.—, ingenaaid f 1.50.

DRUKKERIJ
VAN HET R. K. JONGENSWEESHUIS
TILBURG

K | UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. | K

SELECTIONS FROM ENGLISH LITERATURE

With Introduction and Annotations

1. **GOLDSMITH, Selections**, edited by Dr. E. Kruisinga. Contents: Introduction. — She stoops to Conquer. — The deserted village! — Essay XXII. f 1.60.
2. **DICKENS, A Christmas Carol in Prose**, edited by Dr. E. Kruisinga. 2nd edition. Illustrated. f 1.65. Bnd. f 2.15.
3. **DE QUINCEY, Selections** edited bij W. van Doorn. f 1 35.
4. **A primrose path**, An easy introduction to English poetry by W. van Doorn. f 1.50. Bnd. f 1.90.
5. **CHARLOTTE BRONTË, Jane Eyre.** Abridged and with notes by A. A. E. S. Roukens. Illustrated. f 1.75. Bnd. f 2.15.
6. **STEVENSON, The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**, edited by J. H. Schutt. Illustrated. f 1.75. Bnd. f 2.05.
7. **GEORGE ELIOT, Silas Marner**, edited by A. Vechtman—Veth. Illustrated. f 1.95. Bnd. f 2.30.

8/9. **England in the Nineteenth Century** by Prof. Dr. P. Geyl and Dr. E. Kruisinga. Vol I. (1815—1860). Illustrated f 1.95. Bnd. f 2.30. Vol. 2 in preparation.

10. **THOMAS HARDY, Selections** (Prose and Poetry) With an Introduction by L. Abercrombie, Professor of English Literature in the University of Leeds. (In preparation.)
11. **SHAKESPEARE, The Merchant of Venice** Ed. J. Kooistra. (In preparation).
12. **SHAKESPEARE, Julius Caesar.** Ed. Dr. H. de Groot. (In preparation).

K | K

Accountantskantoor
E. A. Wijsmuller & Co.
EINDHOVEN — AMSTERDAM
RECHTESTRAAT 55 — HEERENGRACHT 114
Tel. 175 - 518 — Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden
Belastingzaken.

De Vetten's Boterbiesjes
ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

ABONNEERT U OP DE KEURBOEKERIJ
▶ HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS ◀

SCHRIFTELIJKE CURSUS KERKLATIJN

Aanbevolen door Z.Em. Kard. van Rossum, het Doorluchtig Episcopaat, de Eerw. Heeren Geestelijken en geheel de Katholieke pers van Nederland.

Abonnement f 2.— per maand. Toetreding ten allen tijde. Vraagt prospectus en proefles.
Administratie-Adres: H. A. M. DOUWES, Van Woustraat 119, Amsterdam

TE GEBRUIKEN BOEKEN:
DR. A. VAN WIJK: Beknopte Spraakleer van het Kerklatijn met Oefeningen en Woordenlijst 2e druk. f 1 90. (Ter perse).
DR. H. W. E. MOLLER: Het Kerklatijn, Spraakleer met Oefeningen, geheel ontleend aan de Liturgie, met Woordenlijst. 2e druk. f 2.90.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 MAART-AFLEVERING 3

— 35 CENT —

Mr. L. J. C. v. Gorkom . . . . Steunt de Katholieke Bibliographie
Dr. Ferd. Sassen . . . . Verdraagzaamheid
Leo Fens. . . . . .De Roman in de XVIIIe eeuw in West-Europa
Vincent Cleerdin . . . . Uit het Vlaamsche Leven
Godsdienst en Apologie . . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur. . . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante Wetenschap. . . . . Nederlandsch
Spel en Sport . . . . Nederlandsch, Duitsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch
Uit Boek en Blad . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch

Verscheidenheden:

Maria's Zeven Vreugden. — Ladislaus Stanislaus Reymont. — Van een lijkkleed en een journalist. — E. T. A. Hoffman's tragisch leven. — Prikkellectuur en volksondermijning. — Droom en werkelijkheid. — Assurantie en Schiller. — Een nieuwe literatuurgeschiedenis. — Wie zijn kind lief heeft... — Niet alleen den klant geschoren. — Es irrt der Mensch, so lang er strebt..... — Rectificatie.

Correspondentie.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

NIEUWE BANEN IN PSYCHOLOGIE EN PEDAGOGIEK, een wegwijzer voor studerenden, vooral voor Hoofdakte-kandidaten, door Fr. S. Rombouts.
Ingenaaid f 3.90. — Gebonden f 4.90.

ZIELKUNDIGE BEGRIPPEN, vooral voor Kweek- en Normaalscholen, door Fr. S. Rombouts.
Gebonden f 2.25.

ENIGE BELANGRIJKE VERSCHIJNSELEN UIT HET LEVEN DER NEDERLANDSE TAAL, door J. L. Horsten, Leeraar Ned. Taal en Lett. M. O. (voor de Hoofdakte).
Ingenaaid f 2.—. — Gecartonneerd f 2.30

FRATER ANDREAS, grootere Levensbeschrijving door Fr. M. Amadeus f 2.—, ingenaaid f 1.50.

DRUKKERIJ VAN HET R. K. JONGENSWEESHUIS TILBURG

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN
OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.
Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.
REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

VERSCHENEN:
HEUVEL-OP! door ANNY HULSMANS.
Dit zeer boeiende boek, door de bekende schrijfster, is bestemd voor de rijpere jeugd van 16 jaar en ouder. Het is daarom bij uitstek geschikt voor pensionaten en kostscholen. Het is gedrukt op zwaar romanpapier en gebonden in linnen stempelband. Prijs ingenaaid f 1.90, gebonden in linnen stempelband f 2.50.
Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgevers
VAN PUTTEN & OORTMEIJER - ALKMAAR

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland – eveneens in België – kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater – Amsterdamsche Bank, Tilburg

Steunt de Katholieke Bibliographie door Uw abonnement!

De redactie en de uitgevers van den *Jaarlijksche Boekenschouw* en van het maandschrift *Boekzaal* maken zich zeer verdienstelijk en behooren in de Leeszaal-wereld ten volle gewaardeerd te worden. Wie kennis maakt met den laatst verschenen *Jaarlijksche Boekenschouw*, een deel van ruim 500 bladzijden, moet onder den indruk komen van de ongure massa werk, daarin neergelegd en moet eens te meer beseffen, welk een steun, welk een waar studie-boek voor besturen, censoren en ambtenaren van katholieke openbare leeszalen Het Nederlandsche Boekhuis ons levert.

Op de eerste plaats voor de censoren met hun grenzenlooze en ondankbare taak is de *Jaarlijksche Boekenschouw* een prachtige, gelukkige tegemoetkoming. Wij hebben het allen meegemaakt in de wereld onzer leeszalen, hoe de censoren, dikwijls overladen met allerlei ander werk, noodzakelijkerwijze moesten aarzelen en tasten en zoeken en twijfelen omtrent allerlei bedenkingen, welke aanhoudend kunnen rijzen, rechts en links en rond om ons heen. Wij hebben het meegemaakt, hoe de besturen en het verdienstelijk personeel onzer leeszalen steeds als in de schemering van den stortvloed der verschijnende drukwerken, op geluk af moesten tasten naar nieuwe, aarzelend en twijfelend evenzeer.

Welnu, de *Jaarlijksche Boekenschouw* en het maandschrift *Boekzaal* willen ons zijn een stevige gids, die rust en verademing brengt in den nimmer ophoudenden stroom van het nieuwe. Wij hebben ook meegemaakt de vergadering van censoren der R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijen in Augustus 1925, waar nog eens werd uitgesproken het verlangen naar „geestelijke coöperatie'' inzake de censuur; waar ook werd uitgesproken *vertrouwen en aanmoediging* ten aanzien van den ontzaglijken arbeid van Het Nederlandsche Boekhuis, welke voor de R. K. Openbare Leeszalen en Boekerijen op de allereerste plaats van zooveel belang is.

Het Nederlandsche Boekhuis levert als het ware een handboek voor de dagelijksche praktijk der uitleenbureaux; een handboek, dat ons in staat stelt, in betrekkelijk zeer korten tijd een overzicht te krijgen van hetgeen er al zoo verschijnt en van wat er ongeveer rijp en van wat er ongeveer groen bij is. Ook de overzichten van de letterkundige stroomingen in de verschillende landen van Europa, aan de boekenlijsten voorafgaande, zijn uitermate nuttig en ook zeer belangwekkend, blijkbaar verkregen van betrouwbare vakmannen in de verschillende landen, waarover het gaat.

De *Jaarlijksche Boekenschouw* wordt aldus een studie-boek van de allermodernste letterkunde en zal daardoor voor het personeel der leeszalen, óók voor de opleiding en de zelfontwikkeling, een onmisbare metgezel kunnen worden.

Men bezorgt ons het behagelijke gevoel, zonder veel moeite voldoenden grond onder de voeten te krijgen; voldoenden grond tot oriëntatie in den rusteloozen stroom, die van de steeds dreunende drukpersen af op ons toe golft. Daarom — nog eens! — behoort aan de redactie, onder de kwieke leiding van den jongen Dr. H. v. d. Mark en aan de uitgevers onze dank en onze waardeering; onze medewerking en tegemoetkoming bij hetgeen zij ons aanbieden.

Bizonderen dank en waardeering, ja zelfs verbazing en bewondering wekt de staf van Het Nederlandsche Boekhuis voor de kloeke, snelle wijze, waarop zij het nieuwe rangschikkings- en beoordeelingsstelsel van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen — het kabbalistische, veelbeteekenende, maar onmisbare letterstelsel: A, B, Bc, C, D, dat eerst na Augustus 1925 werd aanvaard, in de romanlijsten van den jongst verschenen *Jaarlijksche Boekenschouw* heeft verwerkt, heeft opgenomen. Waarlijk, daarin ligt „eine Unmasse'' van werk, van inspanning, van opoffering en van moed, waarvoor wij den hoed moeten afnemen.

Moge het aan Het Nederlandsche Boekhuis gelukken, in alle opzichten belooning te vinden voor zijn arbeid en voor zijn offers. De R.K. Openbare Leeszalen zullen wellicht daartoe kunnen bijdragen, wanneer alom duidelijk wordt, dat deze Tilburgsche uitgaven onmisbare begeleiders zijn voor allen, die bij de distributie van geestelijk voedsel zijn betrokken. Inderdaad, eene distributie van geestelijk voedsel, een distributie-stelsel, dat noodzakelijkerwijze behoort te worden toegepast, niet echter wegens gebrek aan voorraad, aan toevoer, maar wegens al te grooten overvloed....

Mr. L. J. C. VAN GORKOM,
Secretaris van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijen.

Verdraagzaamheid.

Brom heeft zich onlangs in *De Beiaard* moeten verdedigen over een oude uitlating, dat „inquisitie en index ontegenzeggelijk een element vormen van de Kerk". Allerlei dominees roken bij het hooren van die gevreesde namen aanstond een lucht van brandstapels, en gebruikten het eeuwfeest van Jan de Bakker om met dat citaat de gevaren van de Roomsche overheersching weer eens voor de zooveelste maal aan 't protestantsche volk van Nederland duidelijk te maken. Daarbij werd, zooals gewoonlijk bij dergelijke schrikaanjaging, uit 't oog verloren, dat zoowel historie als zielkunde danig in 't gedrang kwamen.

Want eenerzijds houdt de brandstapel geen noodzakelijk verband met de kerkelijke inquisitie, maar wel met 't middeleeuwsch strafproces, zoodat de wereld daar evenzeer aan ontgroeid is als aan het leenstelsel; en anderzijds is eigenlijk ieder mensch een inquisiteur over alle opinies, die afwijken van zijn eigen overtuiging. Tusschen onverdraagzaamheid van de overheid en onverdraagzaamheid van de enkelingen is ten slotte maar een gradueel verschil, dat gewoonlijk slechts in een uitwendig gevolg, de verschillende toepassing van dwangmiddelen, tot uiting komt.

Verdraagzaamheid is een mooi woord met een valschen inhoud. Consequent doorgedacht berust ze op een indifferentisme, dat ieder redelijk mensch in de praktijk even sterk veroordeelt als de Kerk 't in theorie gedaan heeft. Zij duurt maar zoolang als geen tegengestelde meening met een eenmaal ingenomen standpunt op eenigerlei wijze in een contact komt, dat feitelijk steeds een conflict wordt. Ze werkt alleen in de verte. Van dichtbij is ze niet meer waard dan haar tegendeel, omdat zelfs de meest verdraagzame den onverdraagzame, die hem durft weerspreken, van zijn „dwaling" zal trachten terug te brengen. Waar verschillende meeningen noodzakelijk elkander moeten vinden, zooals binnen een vereeniging, organisatie, of gemeenschap, daar hangt 't bestaan van zoo'n lichaam noodzakelijk van de eenheid van overtuiging af.

Zoodoende zal de onverdraagzaamheid, wier naam alweer slechter klinkt dan ze is, blijven voortduren, privaat en publiek, zoolang er menschen leven. De invloed van de Kerk op de burgerlijke maatschappij moge sinds Hervorming en Revolutie heel wat zijn afgenomen, haar machtsmiddelen ten opzichte van haar onderdanen zijn in wezen even sterk gebleven als toen ze over den wereldlijken arm te beschikken had. En al heeft de verhouding van den staat tot het denkleven van de burgers zich sinds het doorwerken van de liberale staatsgedachte zoo aanmerkelijk gewijzigd, krachtens het parlementaire partijregeeringsstelsel zal de feitelijke staatsoverheid, zij 't dan op ander terrein, zich altijd tegen de volkomen vrije meeningsuiting van de overzijde blijven verzetten. De beste tijd van het liberalisme heeft dit in heel Europa voldoende bewezen. Zoodoende blijft de onverdraagzaamheid in wezen dezelfde, alleen haar verschijningsvormen wisselen met den tijd, en daarvan zijn de bloedigste en hardhandigste wellicht niet de wreedste.

Dit boek [1]) over verdraagzaamheid uit Amerika is er een van. Benepen liberalisme lijkt een tegenspraak,maar hier is een zich breed noemende wereldbeschouwing zoo eng geworden, dat ze in haar eigen flikkerlichtje zich blind staart en niets meer buiten haar kan onderscheiden.

Van Loon's oppervlakkigheid is vroeger reeds door zijn *Story of mankind*, zoowaar zelfs in 't Nederlandsch bewerkt, bekend geworden, maar in dit boek is die nog ver overtroffen.

Hier ontbreekt de bescheidenheid, die kenmerk is en noodzakelijke vereischte voor elke wetenschappelijke behandeling. De schrijver voert U door de historie met het zelfvertrouwen van een kantoorklerk, die aan een buitenmensch de stad laat zien. Zijn toon is van: „ik weet alles, ik weet alles alleen, en wat niet precies van bij ons komt, daar deugt niets van." Wie 't waagt, het niet met hem eens te zijn, is ouderwetsch, versleten en... onverdraagzaam. Deze Americaan mist 't vergezicht over 't verleden, dat zijn Nederlandsche naam alleen, hem niet kan verzekeren; bij al zijn goochelen met de eeuwen ziet hij niet verder dan zijn 20e-eeuwsche common-sense-beoordeelingen („Wij Americanen zijn toch maar *je*; heel de wereld rolt op onze dollars en in onze Fords"). Hij is totaal gespeend van alle gevoel voor traditie; hij heeft voor 't geschiedkundig gebeuren geen greintje eerbied, hij kan zich niet verplaatsen in een ander psychisch millieu dan 't zijne. Als hij een historischen roman moest schrijven, zou

hij met pleizier Julius Caesar een so easy opzetten, of Columbus per Western Pacific door de States laten reizen.

Eén gevoelen heeft bij van Loon onder 't schrijven van dit boek overheerscht: zijn supreme minachting voor Europa en alles wat Europeesch is. Uit de hoogte van zijn American Citizenship ziet hij op het kleinzielig gedoe van dit werelddeel neer. Als hij geen vrijdenker was, zou hij den Heer danken van niet te zijn, zooals dezen. Want 't zijn geen menschen daar in de oude wereld, 't is een slag van dwergen, in wier hoofd 't menschelijk verstand zoo verschrompeld is, dat er op enkele uitzonderingen na alleen gedacht wordt in categorieën van gebondenheid en bekrimping.

Die minachting strekt zich ook uit tot Europa's godsdienstige overtuigingen. Godsdienst krijgt bij dezen welbewusten schrijver bij voorkeur den vleienden naam van „religious bigotry" en de eene godsdienst is hem geen haar beter dan de andere. Het Christendom heet b.v. een uitvindsel van 'n paar Joden; de legende van Jesus komt stuk voor stuk overeen met die van Mithras, en Paulus heeft aan de Joodsche secte de pretentie van een wereldgodsdienst gegeven, die zijn spoedige verspreiding alleen te danken heeft aan 't feit, dat het historisch gebeuren, waarop 't beweerde gebaseerd te zijn, niet in verre vóórtijden werd verschoven, maar als pas geleden en zelf mee beleefd werd voorgesteld. Toch gunt Van Loon aan 't Christendom ook wel iets van z'n sympathie. Tenminste zoolang 't vervolgd werd. Want hij heeft zich nu eenmaal in 't hoofd gezet, dat wie vervolgd wordt om zijn ideeën altijd gelijk heeft, en dat wie zich verzet tegen een collectieve overtuiging, daarmee vanzelf de waarheid benadert. Immers, van een *bezit* van de waarheid kan bij dezen schrijver geen sprake zijn. Het laat hem ook volkomen koud, wat katholieken of lutheranen, of calvinisten, of Giordano Bruno, of Spinoza leeren, alleen 't feit, dat ze zich verzetten tegen een bepaalde orde van gedachten maakt ze voor hem interessant. Kennis van eenige diepte over die onderwerpen bezit hij trouwens niet. Over de eerste eeuwen van het Christendom schrijft hij Gibbon na, en is met de literatuur, b.v. over de christenvervolgingen en haar oorzaken volslagen onbekend, zoodat hij daar de meest wonderlijke voorstelling van geeft. Van de middeleeuwsche cultuur in haar gebondenheid aan het christelijk heilsideaal heeft hij geen notie, gewoon als hij is aan de zuivere „Diesseits"-cultuur van de moderne samenleving. Hij kan zich trouwens niet indenken, dat iemand een godsdienstige overtuiging kan hebben, die hem in alle oprechtheid tot daden van zelfopoffering of versterving bezielt. Het kloosterwezen is voor hem niets meer dan een zucht naar vergeten van den vloek van het leven, en de bedelordes hebben geen ander doel gehad dan de ketters op te sporen, en, waar ze er geen konden vinden, als agents provocateurs op te treden om de inquisitie werk te geven.

Als Van Loon van inquisitie spreekt, doet zijn afgrijzen voor dat van een Hollandschen dominee niet onder. Wil men hem gelooven, dan zouden er eigenlijk in de middeleeuwen in alle plaatsen van beteekenis voortdurend vuren gestookt zijn om de duizenden slachtoffers te verbranden, die door de bedelmonniken dagelijks voor de ketterrechtbanken gesleept werden. Het lijkt wel, of hij uit geen andere bronnen geput heeft dan uit de pamfletten van de Aprilbeweging. Het ergste was, dat al die ketters volmaakt onschuldig waren. De Albigenzen, die omnium consensu door hun communisme den grondslag van de middeleeuwsche samenleving aantastten, heeten hier de zuivere idealen van Jesus vertegenwoordigd te hebben. De Manicheïstische gedachten zijn trouwens 't eenige goede, dat van 't Christendom na de vervolgingsperiode nog is overgebleven. Het priestercelibaat in de Westersche Kerk is b.v. een uiting van Manicheïstische mentaliteit!

Van wetenschap is natuurlijk in de Middeleeuwen geen sprake. Wie zich met de studie der natuur durfde bezig te houden, had onmiddellijk zijn leven verbeurd. (Wat wonder, dat Albert de Groote nog 'n 80 jaar is kunnen worden!) De Scholastiek is altijd een misvormd en onvruchtbaar geestelijk groeiseltje gebleven. Met de Hervorming is 't er ook niet beter op geworden. Alleen aan de godsdienstige en maatschappelijke dictatuur, die een aantal geestelijke orden in de wereld uitoefenden, kwam gelukkig een einde. Men liep nu eindelijk in de meeste landen geen gevaar meer, door de monniken, die onder een mom van vroomheid in de huizen van de meest rustige burgers binnendrongen, die in de gemakkelijkste bedden sliepen, die zich de beste schotels lieten opdienen, ten slotte aan de inquisitie te worden overgeleverd, als hun 't minste werd onthouden, waarop ze meenden recht te hebben. Maar

de opstand van den Dominicaan (sic!) Luther is als een beweging voor een verstandiger en liberaler wereld totaal mislukt. Van Loon glundert over een gezegde van Jonathan Swift, dat „most men have just enough religion to hate their neighbours, but not quite enough to love them", maar kan zich uit zijn eigen scepsis niet opwerken tot 't verstaan, neen tot 't erkennen van eenige religieuze drijfveer. Calvijn heeft 't zoo min ernstig gemeend als de leiders van 't oude en middeleeuwsche Christendom. De gigantenstrijd van Reformatie en Contra-Reformatie is in 't verkleinglas van Van Loon's waardeering maar 'n mierengevecht, waar de hiel van 'n enkelen Americaan gauw een eind aan zou gemaakt hebben. Tegenover 't verschil van Arminius en Gomarus, dat in den grond een der hoofdkwesties van het Reformatietijdperk betrof, staat hij als Maurits, die immers verklaarde, niet te weten, of de predestinatie er groen of blauw uitzag: „you will ask me, what Supra- and Infralapsarians were, I don 't know, and I seem unable to learn such things"!!

Tenminste dit is in de Europeesche wereld door de Hervorming veranderd, dat in Engeland en in de Republiek der Vereenigde Nederlanden de godsdienstige vervolging ophield (wie lacht daar?). Daartegenover is de houding van de Fransche Koningen ten opzichte van de Hugenoten des te verfoeilijker. En de Fransche Revolutie deed in onverdraagzaamheid voor de monarchie niet onder. Maar intusschen had de officieele verdraagzaamheid eindelijk haar intocht in de wereld gedaan in de nieuwe constitutie van de Vereenigde Staten. Als een blijde boodschap van vrijheid en vrede is de geest van hetAmericaansche liberalisme over de wereld gevaren en heeft in de laatste honderd jaren het aanschijn der aarde, ook in Europa, vernieuwd. Alleen, waar de Kerk nog weer haar macht tracht te herkrijgen, zooals in Frankrijk,waar zij voortdurend de monarchistische partijen steunt (sic!), daar valt nog wel 'ns een schaduw over dit beeld van zon en licht. Want zoolang er nog vrees onder de menschen bestaat voor eenige afwijkende meening, zal de onverdraagzaamheid niet geheel zijn uitgeroeid. „Fear is at the bottom of all intolerance". Ja, *vrees* ligt ook op den bodem van dit boek dat even onverdraagzaam is als elk gericht over wijsgeerige opinie of godsdienstige overtuiging. De vrees bevalt dezen schrijver voor elke zekerheid, die zijn agnosticisme zou kunnen neerslaan. En die vrees heeft dit boek gemaakt tot een bespotting van de geschiedenis. Ons oordeel kan niet hard genoeg luiden over zooveel lichtvaardigheid. De grenzelooze nonchalance, waarmee de schrijver met de feiten omspringt, is misschien nog gevaarlijker dan de inhoudaan-gedachten, omdat ze onervaren lezers tegenover de wetenschap overmoedig zou maken. Hier is een kwajongen in de porceleinkast van de historische wetenschap aan 't rondspartelen en het kostbaarste antiek rolt er van de planken aan gruizels. Het is een beleediging voor elken ernstigen historiebeoefenaar, dat zulk een boek kan geschreven en gedrukt worden. En 't is een bewijs temeer voor 't bederf van onze samenleving, dat krachtens de publieke tolerantie boeken moeten geduld worden, die de grondslagen van haar bestaan aanvreten, zoolang 't waar blijft dat de ideeën de wereld regeeren. De onbeperkte vrijheid van spreken en schrijven, die het indifferentisme van 1789 voor zich opeischte, heeft zich hier wel schitterend gewroken! Zooals de bacteriophaag andere bacteriën onschadelijk maakt, zoo heeft hier de onbegrensde en ongebonden meeningsuiting eenvoudig door de wetenschap een streep gehaald.

Alle Americaansche grootdoenerij, en de kostbare uitgave van dit boek kunnen daaraan niets veranderen.

Dr. Ferd. Sassen.

---

1) **Hendrik van Loon,** TOLERANCE. *Boni & Liveright, New York,* 1925. (22×14.5) 399 blz. geb. S 3.—.

De Roman in de XVIIIe eeuw in West-Europa.

Prof. Prinsen heeft 'n „dik" boek geschreven en 'r volgen 'r waarschijnlik nog meer. Dat wil echter niet zeggen, dat dit buitenbeentje in 't fashionable wereldje der gebefte wetenschap, bezig is z'n professorale standaard-werk te stichten. Want hij laat zich van z'n prof-schap geen tradities welgevallen. Hij blijft de Renaissance op elke bladzij van z'n werk onstuimig dankbaar, dat ie „vrij man" is en dus: geen akademies jargon en geen kalfsleren banden, geen hooggeleerde saaiheid en geen klassieke evenmaat. Maar, en dát is erger, óók geen zelfkontrole en geen

synthese. Nu tracht 't voorbericht ons op dit punt wel de wapens uit de hand te slaan („Het is niet een synthetische beschouwing, die alleen waarde hebben kan voor hen, die de behandelde stof door eigen lectuur reeds zoo goed als geheel kennen''), toch lijkt 't ons dat Prinsen, gezien z'n *Multatuli en de Romantiek*, z'n *Van Lessing tot Vosmaer*, z'n *Handboek*, z'n *Oude en Nieuwe Historische Roman*, en ten slotte 't onderhavige boek, juist door dat vrijgevochtene, nooit synthese zal kùnnen geven. Uiterlik vertoon: smalen op „fatsoenlik'' gezelschap, ijskoud neerpennen van onbetamelikheden, studentikoos doen, bewijst nog niet veel. Wij kennen 'n andere prof., die zich voorkeurlik vertoont in cape en blootshoofds, en die nochtans z'n inzichten tot 'n *Barok en Romantiek* kristalliseerde. 't Ontbreekt Prinsen eenvoudig aan 'n stevige geestes-konstruksie, 'n betonnen geraamte, tot hechte steun aan de frisse baksteenmuren van z'n weetjes-opstapeling. Want z'n belezenheid is geweldig, z'n inzichten wel beperkt maar klaar, z'n stijl vlot en gezellig. Dit boek lazen we in één teug uit: daar is Kalff's *West-Europeesche Letterkunde* 'n kookboek naast. Nóg 'ns: Er is geen lijn, die 'n boven-de-verschijnselen-en-feiten-uitspannende levenshouding strak doortrekt over 't heden heen, de eeuwigheid in, waar ze ook vandaan kwam. Prinsen's lijn begint bibberend bij de Renaissance, tot de Franse revolutie haar weggomt. Heel vaag schemert ze nog verder, tot bij 't jaar 1880 'n onherroepelike punt staat. Zoals z'n stijl kranig De nieuwe-Gids uit de eerste jaren imiteert, zo ook blijft hij analiséren als 'n 80er. Zó verdedigt dit kontrast, dat méér dan 'n persoonlike eigenaard tipeert, dit kontrast tussen Amsterdam en Nijmegen, 'n katholieke universiteit. Met de Renaissance gaat de mens z'n ogen uitwrijven, de „twede'' Renaissance, zoals Prinsen de reaksie op 't Franse klassisisme noemt, luidt 'm kláár-wakker. Lessing met z'n Nathan is de belhamel! Vanaf dat heugelike moment is 't bakvisachtige „goddelik'' niet van de lucht. Ook konstateert de schrijver telkens welvoldaan, dat deze en gene „al iets van 't nieuwe te pakken heeft.'' Wat dat nieuwe nu presies is, wordt ons niet duidelik: 't Anti-dogma-beginsel? de revolutie? 't moderne realisme? dit of dat wijsgerig stelsel?...... Als we dus niet meer eisen dan de schrijver geven kan, dan mogen we blij zijn met dit boek, dat geen standaard-werk wil wezen, maar 'n verzameling voordrachten is, die belangstellenden willen oriëntéren in 'n deel der kunst van de 18e eeuw. In de waterhoofdige inleiding gaf Prinsen 'n breedgefundeerde onderbouw voor dit deel en enige vervolgen, die we „niet onwaarschijnlik'' mogen verwachten. Voorloopig doet 't enkele beeldje van de 18e eeuwse roman wat iel op zo'n robust voetstuk. Al zou de schrijver z'n overweldigende kennis 'ns rijk hebben willen uitstallen, dan nog verbiedt 't voorbericht ons kritiek op de kompositie van dit boek.

'n Overzicht van de politieke en sosiale toestanden in de 18e eeuw opent de rij. Hier lezen we interessante biezonderheden over 't zich baanbreken van de volks-souvereiniteit: 't leven der Engelse koffiehuizen en der Franse salons. Daarnaast 't verlicht despotisme. 't Opstel over 't Franse klassisisme munt uit door overzichtelikheid, al wijst dit waarschijnlik op 't beloofde vervolg over „de toneelletterkunde''. „Wetenschap en wijsbegeerte bij den aanvang der 18e eeuw'' heeft de verdienste zonder gezwam, waar aanleiding toe is, van Prinsens inzichten te vertellen. We zijn 't natuurlik niet met 'm eens, maar we weten altans waar we ons aan te houden hebben. Prachtige dingen zegt hij over „De Inwerking van de Nieuwe Wetenschap en de Wijsbegeerte op Kunst en Maatschappij''; z'n verklaring van 't sentimentéle b.v. uit de bewustwording van de rijkdom en de armoe des levens tegenover de oneindigheid van 't heelal; de natuurliefde, de bespiegeling der natuur bij de sentimentélen in verband met de Romantiek; 't sentimentéle bij v. Effen en Feith, die tot de juiste verhoudingen worden teruggebracht. Als reaksie tegen de verdroogde klassieke motieven der pseudo-klassieke kunst openbaart zich als voornaam element der groeiende Romantiek ook de drang naar verleden en historie-studie, misschien toch te veel als „reaksie'' verklaard, te weinig uit 't wezen der Romantiek zelf. Opgelegde beperking weerhoudt ons nader in te gaan op de overige hoofdstukken der inleiding. Trouwens wie met Prinsens inzichten bekend is, vindt die hier nog 'ns breed-uit verteld. Alles voor de treffende parallel, die hij trok tussen Bilderdijk en Byron vragen we de aandacht, omdat hij komt tot 'n merkwaardige konkluzie: „Zoo beschouwd wordt Bilderdijk in de wereldliteratuur een der eerste

groote romantici. Als zuiver kunstenaar mag hij in veler oor vaak weerzin wekken, als romanticus wordt hij een hoogst belangrijke figuur. Met hem zijn we nu eens niet navolgers, maar voorgangers in de West-Europeesche Kunst.''
Als Prinsen in deze veelvervige hoofdstukken zo ongeveer alles heeft uitgezegd, wat 'm op 't hart lag, kan 't nu volgende gedeelte: „De Roman in de 18e eeuw'' 'n opsomming zijn van namen en tietels, niet dor en schools echter, maar opgefleurd door geestig-geschreven inhoudsopgaven, door uitvoerige sitaten geillustreerd. Natuurlik laat hij zich deze gelegenheid niet ontglippen, om op z'n Multatulies te glimlachen over „onechte'' kinderen, „gevallen'' meisjes e.d., waartoe de situaties in de 18e eeuwse romans nogal druk aanleiding geven.
Hij onderscheidt dan „De roman tot 1740'' en die ná 1740. Tot de eerste groep rekent hij de avonturen-romans, de galante-heroïse romans en die met 'n didakties, wijsgerig karakter. Indélen is altijd willekeurig, maar *Manon Lescaut* van Abbé Prévost onder de twede kategorie tuisbrengen lijkt ons wat té veel tol betaald aan liberale opvattingen omtrent deugd en kuisheid. Na 1740 komen dan de grote figuren, die ook voor onze literatuur van belang zijn: Richardson, Rousseau, Goethe, De Chateaubriand, Fielding, Smollett, Sterne, Goldsmith en Jane Austen. En Prinsen verzuimt niet, de aanrakingspunten met de Hollandse letterkunde in 't ware licht te zetten, tot we goed beseffen, dat 'n rehabilitatie van onze 18e eeuw onbegonnen werk is.
Ten slotte: 'n Schrijver die midden in de Romantiek „Amen'' zegt, zal 't wetenschappelik gesproken, zó niet mogen laten zitten. Wat hebben we aan 'n halve Goethe, 'n halve Chateaubriand? Prinsen, die als weinigen zich tuis voelt, in deze omvangrijke stof, zal hopen we, ons 'n uitgedijd „van Lessing tot Vosmaer'' niet willen onthouden.

Leo Fens.

---

[1]) Dr. J. Prinsen,
DE ROMAN IN DE 18e EEUW IN WEST-EUROPA. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (22×15.5) 540 blz, geb. f 15,—.

Uit het Vlaamsche Leven.

Oudere menschen worden door veel jonge schrijvers graag met een fellen snauw buiten het heiligdom der letteren geduwd. Dat schijnt een kwaal van elk nieuw geslacht, — een bijna ongeneeslijke kwaal. Alleen de toeneming van eigen leeftijd maakt de hardvochtigen wat milder, vooral wanneer zij zelf op hun beurt links en rechts stooten en porren krijgen van de nieuwe jeugd. 't Doet goed, ook eens te hooren, hoe een oudere, die zich voor de letteren verdienstelijk maakte, oprecht geëerd wordt. Hij verdiende het wel, die oude pastor Aug. Cuppens, een medewerker van Guido Gezelle en een hartelijk vriend van de strijdende Vlamingen, die op 1 Mei 1924, twee en zestig jaar oud, overleden is. Cuppens heeft aan de Vlaamsche letteren onschatbare diensten bewezen, evengoed als Hugo Verriest. De een en de ander ankerden het Vlaamsche werk vast in Noord-Nederland; Cuppens bond zijn dagelijksch werk vast aan de herleefde Vlaamsche kunst en adelde het leven der boeren van Loxbergen met het beste, dat de cultuur van zijn tijd in de letteren wist te uiten.

* * *

In September 1912 hebben wij het pastorke voor het eerst ontmoet. 't Was in de abdij van den Keizersberg te Leuven, waar hij op den elfden van die maand met Lodewijk de Vocht een voordracht hield over het nieuwe Vlaamsche volkslied. „Twee reizende zangvogels'' noemde pastor Cuppens zichzelf en den componist van zijn liederen. Nog zien wij hen daar staan, zooals wij het toen beschreven: twee donkere hoofden, — de kleine pastor al wat grijzend, maar met schitterende oogskes in het donkere, breede gelaat; — Lodewijk de Vocht een-en-al jeugd, met den dos van zijn lange haren, de schittering van zijn scherpe kijkers, zijn smal, scherpbelijnd gezicht, zijn pittige beweeglijkheid.
„Ik zal u zeggen, wat wij eigenlijk willen'', — verklaarde pastor Cuppens aan de Nederlanden en Belgen, die daar samen zaten in de abdijzaal. „Wij willen in de christelijke familie's van heel Nederland den liturgischen geest heropwekken, die in zoovele huisgezinnen gansch-en-al is vergaan... Wij willen trachten, het kerkelijk leven wederom te doen herleven in het heiligdom van 't huisgezin. Wij willen dit doen door onze liedjes voor de feest-

dagen, de droeve en de blijde. Ze zijn kort, heel kort, om een drievoudig doel, Kort, opdat men ze kunne samenzingen en samen-neuriën; driedeelig, opdat men ze gemakkelijk kunne onthouden; en driedeelig óók, om daardoor het groote geheimenis der Drie-eenheid te eeren."

De eerste proeve, die pastor Cuppens van zijn werk gaf, was dit Adventslied:

Ik heb mijn ziel geheven
met vrijen vleugelslag
tot U, mijn Licht, mijn Leven,
mijn eeuwigen Dag!
Wien zou het ooit berouwen,
dat, spijts der boozen spot,
hij pal stond in 't betrouwen
Op U, o God.

O neen, ik blijf niet treuren
om donker-droeven nacht
als 't Oosten staat in kleuren
van morgenpracht;
Als dra verschijnt de Zonne
die nimmer onder gaat,
ik groet met hooge wonne
Haar dageraad.

Mijn ziel, aan de aard' ontrezen,
mijn ziele zoekt U, Heer.
Gij kunt, gij zult genezen,
haar eewig zeer.
O! wil haar toch verblijden
en wees haar Bruidegom!
Verwachting aller tijden,
o Jezus, kom.

Toen de dichter zelf het gelezen had, met een krachtig, even-trillend geluid, toen begon de componist te spelen op het harmonium en te zingen, te zingen... Heel zacht, heel zacht, bijna-snikkend, zoo gesluierd was zijn stem, alsof hij heel zwak te hijgen zat. Doch het ging stijgend en die slotbede kwam omhoog als een klank van innig, oprecht vertrouwen.

Langer den een uur luisterden wij naar de twee Vlamingen en bleef het zoo stil in de groote zaal dat men er een mug kon hooren vliegen.

Er was geen twijfel mogelijk: deze man met zijn bescheiden maar zeer zuiver talent behoorde tot de voorname, levenwekkende krachten van Vlaanderen.

* * *

Mej. M. E. Belpaire, die pastor Cuppens zoo goed gekend heeft, maakt ons thans in haar boek [1]) over hem bekend met zes en twintig jaar Vlaamsche vriendschap, die tusschen den dichter en haar bestaan heeft: „Een kind van te lande, een jongen uit de Kempen, een echt priester Gods en een Vlaming uit één stuk, dat is August Cuppens geweest. Men verweet hem wel eens zijne leegheid, zooals Verriest dat betitelde. — Ging Hugo zelf niet wat mank aan datzelfde euvel? — En inderdaad, de dichter heeft meer *geleefd dan geschreven*. Hij had niet genoeg aan al de krachten zijner ziel, aan al zijne zinvermogens, om de schoonheid, de blijheid van Gods schepping uit te zingen. Er is iets tragisch in den schielijken dood van dezen blijmoedige, die beweerde dat hij na vier honderd jaar nog niet verzadigd zou zijn van het aardsche. Hij genoot het in de volle ongereptheid eener ziel die het kwaad alleen door den biechtstoel kende en den beet der zonde nooit scheen gevoeld te hebben. — Het is de roem van ons Vlaamsche land te kunnen wijzen op dergelijke scharen geloovige, eenvoudige, gezonde priesters, vrome zonen van de Kerk, trouwe kinderen van den grond".

Vriendschap met de bestuurster van *Dietsche Warande en Belfort* staat natuurlijk gelijk met toewijding aan Vlaanderen in leven en kunst. 't Is goed, dat Mej. Belpaire de brieven van het pastorke eens opengelegd heeft en voorzien van haar kantteekeningen! Wij weten nu tenminste hoe Cuppens' dichterschap en arbeid één geheel vormden. Als kapelaan in Verviers werd Cuppens uitgekreten als socialist — wie hem kenden, moeten er nóg mee lachen! — zoodat zijn bisschop hem moest overplaatsen, „alhoewel hij het tegen wil en dank deed". Van Verviers ging hij naar de buurt van Luik. Merkwaardig is, dat Cuppens midden in 't Walenland druk werkte voor de herleving van Vlaanderen. In 1899 werd hij pastoor van Loxbergen, een dorp van achthonderd zielen: „een juweeltje van een kerk, gansch nieuw en goed voorzien — een schoon, gemoedelijk huis — een paradijs van een hof en brave menschen..." zooals de nieuw-benoemde het uitjuichte. Juist in die dagen — 27 November — werd Guido Gezelle opgeroepen uit het aardsche leven.

Cuppens deed zijn meester en vriend uitgeleide: „Zijne begrafenis, waar ik op was nevens Scharpé, was een koninklijke triomftocht. In de grijze lucht zweefde er iets hemelsch, iets reins, iets grootsch dat iedereen gevoelde en dat wilde zeggen: hij

is zalig, de groote Dichter ziet reeds de oorbron van alle schoonheid. Ik zal van mijn leven zulke blij-grootsche begrafenis niet meer bijwonen..."
En Cuppens zette Gezelle's arbeid voort. Dat komt zoo helder aan den dag in al die brieven van het geestige pastorke! De wereldoorlog heeft ook Cuppen's leven gebroken. Zijn pastorie met kunstschatten, boeken en papieren, ging in vlammen op. Toch trachtte hij moedig te blijven hopen op een gelukkig eind. Hij zag het, maar de jaren van het Limburgsche leeuwerikske waren geteld.

* * *

Het mooie, hartelijke boekje van Mej. Belpaire zal de herinnering aan pastorke Cuppens in eere houden voor de Vlaamsche letteren.

Leven en kunst waren één in hem, — dat weten wij nu.
Cuppens doet ons soms denken aan een Oostenrijker, met wien wij een heelen dag in de schilderachtige omgeving van Weenen gepraat en genoten hebben. Hij had zich 's ochtends aan mij voorgesteld als dichter. 's Avonds voor het afscheid, vroegen wij hem om de titels van zijn werk. Hij keek ons vreemd aan. „Neen", lachte hij, „schrijven doe ik niet; *ich bin nur Dichter*". 't Pastorke schreef wél, nu en dan, maar het beste en mooiste van zijn dichterschap heeft hij gedáán, niet opgeschreven in verzen. Zoo werd hij de lach en de humor in de Vlaamsche beweging — een voorlooper van Felix Timmermans.

Vincent Cleerdin.

---

[1]) **M. E. Belpaire,**
AUG. CUPPENS. *Leeslust, Antwerpen,* 1925. (19.5×15.5) 128 blz. ing. f 1.40.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Th. Bensdorp, 1560.
LEGENDE OF HISTORIE? *J. J. Romen & Zonen, Roermond.* 4e druk: 1925. (17.5×14) 142 blz. ing. f 0.75.

Deze brochure behandelt de vraag, of de geschiedkundige waarheid van de Evangelieverhalen vast staat. De Evangeliën worden hier alleen beschouwd als geschiedboeken, en dan wordt ervan bewezen, dat het echte geschiedboeken zijn en geschreven door de auteurs, op wier naam zij staan. Bensdorp is een der beste en vruchtbaarste apologeten uit den lateren tijd. Hij heeft school gemaakt, en vele jongere apologeten getuigen met dankbaarheid veel bij hem geleerd te hebben.

M. Lamers O.F.M.

Robert Hugh Benson, 1561.
PARADOXEN VAN HET KATHOLICISME, Vertaald uit het Engelsch door Jos. Theeuwes, pr. *Paul Brand, Hilversum,*1925. (21×16) 139 blz. ing. f 1.75.

Wie dit boekje leest wordt bevestigd in de overtuiging dat Benson toch wel een zeer merkwaardige en oorspronkelijke geest was, en dat zijn vroegtijdige dood een groot verlies geweest is voor het Katholicisme in Engeland. En tevens zal de lezer het betreuren, dat na de groote geestdrift, die een tiental jaren geleden in ons land voor Benson's werk bestond, hij den laatsten tijd in vergetelheid schijnt te raken en zijn licht overstraald wordt door de *luminaria majora* Chesterton en Belloc. Naast deze, ongetwijfeld grootere figuren, heeft ook Benson voor ons geslacht nog een zeer actueele boodschap, en wie Chesterton's laatste werk *The Everlasting Man* leest, zal verrast worden door de ontdekking, dat zelfs deze geniale denker het niet beneden zich geacht heeft, de stof voor zijn diepzinnige bespiegelingen nu en dan te ontleenen aan Benson's *Paradoxes of Catholicisme.* Laatstgenoemd werkje, is het laatste van drie reeksen conferenties, waarvan twee series gebundeld zijn in *De Vriendschap van Christus* en *Christus in de Kerk,* beide reeds in Nederlandsche vertaling bestaande. Terwijl het eerste meer ascetisch gehouden is, domineert in het thans verschenen bundeltje de apologetische toon en dan zou *Christus in de Kerk* de middelevenredige van de twee kunnen genoemd worden. In *Paradoxen van het Katholicisme* wordt de schijnbare tegenspraak toegelicht, die in de katholieke Kerk als instituut zelf en tusschen vele van hare leerstellingen door de buitenstaanders wordt aangetroffen. Deze schijnbare tegenstrijdigheden worden door den schrijver onderstreept en in een scherp licht geplaatst en ten slotte telkens met elkander verzoend in een zeer suggestief betoog.
Van de vertaling kan echter slechts gezegd worden en dan nog zeer euphemistisch — dat ze niet vlekkeloos is.

Drs. H. Reynen.

C. Friethoff, O. P. 1562.
DE PREDESTINATIELEER VAN THOMAS EN CALVIJN. *J. M. W. Waanders, Zwolle,* 1925. (23×15.5) 83 blz. ing. f 1.50.

Het hier gebodene is een vergelijkende studie uit de eerste bronnen over St. Thomas en Calvijn in de moeilijke vragen van Gods voorwetenschap en praedestinatie ten leven en ter verwerping. De vraagpunten zijn scherp gescheiden opgesteld en kernig beantwoord, en een massa studie is in dit boekje verwerkt. Aan allen, die deze stof verwerken kunnen, zij deze uitgave aanbevolen, vooral aan hen, die meenen dat in deze vragen St. Thomas zoowat naast Calvijn zou staan.
Wij behoeven de uitnemende kwaliteiten dezer studie niet te belichten, voldoende zij de vermelding dat de Rijks-Universiteit van Utrecht haar met goud kroonde. Voor een toegevoegd Naschrift

over den vrijen wil maken wij een enkel voorbehoud. Deze uiteenzetting is, wat St. Thomas betreft, te gedrongen en zoo niet duidelijk. En is het wel waar, dat de mensch de wilsbeschikking over zijn verstandsdaden en de vergelijking van het den wil voorgestelde object met een ander object en de tusschenkomst van het toeval behoeft om practisch vrij te wezen? Ligt niet *alles* gegeven in de definitie van bonum particulare? Men moet, vooral in zulke gewichtige en tegelijk abstracte studie-objecten, de lijnen strak doortrekken.

Dr. B. v. Benthem. O.P.

Dr. Jos. Keulers, 1563
DE PSEUDO-CHRISTUS. *J. J. Romen & Zonen, Roermond*, 1925. Ster-serie (19.5×15.5) 203 blz. ing. f 2.50.

Een prettig gestelde uiteenzetting en stevig gedocumenteerde weerlegging van de destructieve stroomingen, die sinds de onzalige dagen van Luther, als de troetelkinderen van het rationalisme en de wonderenvrees, binnengedrongen zijn in de christologie. De geleerde schrijver heeft zich uitsluitend beperkt tot Duitschland en dan nog alleen tot de representatieve voortrekkers der verschillende groepen, met ter zijde lating van de ontelbare vulgarisateurs,die de dorre theorieën der hoogeschoolprofessoren in smakelijker aankleeding onder het volk gecolporteerd hebben. Het laatste hoofdstuk is gewijd aan de „radicale" Hollanders die de historische feitelijkheid van Christus'bestaan opgegeven hebben. Deze opinie die een oningewijde met stomme verbazing slaat, zagen wij nog verdedigd in *De Stem* van 1925 en in *Kunstenaar en Samenleving* van Adama van Scheltema. Zij schijnt haast tot het socialistische Credo te behooren.
Met blijde ingenomenheid begroeten wij dit vlug en zeker oriënteerende boek, daar de bijbelsche vraag: Wat dunkt U van den Christus? — heden ten dagen met brutaler opdringerigheid en feller intensiteit wordt gesteld dan ooit te voren. Priesters, theologanten en ontwikkelde leeken moeten van dit werk bepaald notitie nemen.
't Ware te wenschen geweest, dat Prof.Keulers, die zooveel Duitsche auteurs consulteerde, iets overgenomen had van de Duitsche werkmethode, n. l. de vertaling der citaten en de opname van een zakenregister. In een boek over den Pseudo-Christus hadden wij ook gaarne een hoofdstuk gezien over Renan en een over de Boeddha-Christus parallelen.

H. Rongen.

Elisabeth Leseur, 1564
DAGBOEK EN GEDACHTEN, Vertaald uit het Fransch door Anna v. d. Bilt, *Hilversum*, 1925. (21×16) 200 blz. ing. f 2.25.

Een dagboek van heroiek zieleleven. Gedachten van bovennatuurlijke wijsheid.
Elisabeth Leseur leidde het leven van eene Française, katholiek zonder diepgaande levenspraktijk — zij huwde met een ongeloovige. Deze beloofde wel hare overtuiging te zullen eerbiedigen — doch speelde haar de felst ongeloovige lectuur in de hand, om die overtuiging omver te halen. Haar gezond verstand doorpeilde de oppervlakkige leegheid der schijn-argumenten. Hare geloofsovertuiging werd er juist door verstevigd en haar geloofsinzicht verhelderd en verheven. Daaraan paarde zich een verdieping van zieleleven: zij gaf Gods genade vrijen loop en haar ruime ziel vulde zich van het goddelijke genade-leven. Dit werd een leven van offer en toewijding, waardoor zij zich liet stuwen van Gods Geest tot de hoogste toppen van christelijke volmaaktheid. Haren gang daartoe beschrijft zij ongekunsteld maar met diepgaande analyseering van natuurlijke en bovennatuurlijke zielservaringen die zij stelt onder de zuivere harmonie van Gods gratiebedoeling. Veel schoons zou van dit diepe boek te zeggen zijn. Vele gedachten zouden wij als een gouden snoer willen aaneenrijgen om de kostelijkheid ervan te staven. Laat ons slechts zeggen: Tolle lege neem en lees — en gij zult u zelf een schat veroveren: ge zult beter worden.

A. v. Delft.

Peter Lippert, S.J. 1565
VAN ZIEL TOT ZIEL, Vertaald uit het Duitsch door Lodewijk Dosfel. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven*, 1925. (16×12.5) 286 blz. ing. f 2.50 geb. f 3.25.

Voor allen, die de mogelijkheid derven zich toe te vertrouwen aan een priester, die menschelijk voelt, ervaren tactvol en mild en tevens doelbewust is, voor de velen, die naar nieuwe godsdienstige gemeenschapsvormen, naar nieuwe wegen in de navolging van Christus zoeken, of hun uren hebben van eenzaamheid en aarzeling, van duisteren angst en verwarring, van wankeling en moedeloosheid en aan wier christendom de ontplooiing tot volheid en kleur ontbreekt, zullen deze brieven van den Duitschen Jezuiet, Pater Lippert, die een fijnzinnig zielekenner en een stoer en beeldrijk stylist is, een ware weldaad zijn. De origineele uitgave heeft in de hoogste mate de belangstelling gewekt van katholieken zoowel als van protestanten; daarom vertrouwen wij, dat ook deze vertaling, die op de omslachtige Duitsche titulatuur na zeer vloeiend is, haar weg wel zal vinden.

H. Rongen.

FRANSCH.

A. L. Corin, 1566.
SERMONS DE J. TAULER, Geïllustreerd. *H. Vaillant-Carmanne, Liège*, 1924. (26×17.5) Deel I: 372 blz. ing. Bfr. 50.—.

De eerste publicatie van Petrus Kanis, tevens de eerste publicatie door een lid der Sociëteit van Jezus ondernomen, was, zooals men weet, een nieuwe uitgave der Sermoenen van den grooten Duitschen mysticus, Tauler (1543).
Canisius had getracht een zoo volmaakt mogelijke uitgave te bezorgen. Sindsdien heeft de tekstkritiek zulke vorderingen gemaakt dat het niet te verwonderen is dat zijn werk thans niet meer aan onze moderne eischen voldoet.
De editie van A. L. Corin steunt op twee Weensche handschriften die tot hiertoe nog niet benut werden en tot de oudste en beste gerekend moeten worden, terwijl een rijke keuze van varianten een vergelijking met de vorige uitgaven mogelijk maakt. De uitgave van Canisius wordt in de Inleiding speciaal besproken, voor enkele sermoenen wordt zij zelfs volledig als paralleltekst afgedrukt. Terloops zij hier opgemerkt dat de onbekende theoloog Mar. Eleutherus wiens lofspraak op Tauler blz. XVIII wordt aangehaald en waarmede A. L. Corin geen weg weet, niemand anders is dan Maarten Luther. Moge het tweede deel van deze typographisch en wetenschappelijk

uitstekend verzorgde publicatie spoedig verschijnen. Niet alleen voor philologen, voor aldegenen die zich interesseeren voor middeleeuwsche ascese en mystiek, is dit werk van overwegend belang.

Dom J. Huijben, O.S.B.

Saint Cyprien, **1567.**
CORRESPONDANCE, Vertaald in het Fransch met de origineele Latijnsche tekst ernaast door Bayard, pr. *Les Belles Lettres, Paris* 6, 1925. (21×13.5) Deel I: 156 blz. ing. Ffr. 12.—.

Twee, bijna drie Christenvervolgingen met hun afvalligen en hun martelaren, twee schisma's, zeven provinciale concilie's, een strijd om de ketterdoop, die de katholieke wereld in twee kampen verdeelt, ziedaar den achtergrond waarop deze Correspondance zich afspeelt.
En daaruit verrijst de vrome, ijverige, strenge maar evenals de Meester toch ook: milde figuur van den Bisschop-Martelaar, den H. Cyprianus. De algemeene historische inleiding, die aan de vertaling zelf voorafgaat, is om haar klaarheid en eenvoud een kostbaar bezit op zich zelf. Het eerste deel van het werk, dat thans voor ons ligt, bevat de vertaling van 39 brieven van de 59, die ons van de hand van Cyprianus bewaard bleven. In tegenstelling met de oude handschriften zijn ze met meer of minder kritische zekerheid gerangschikt volgens hun chronologische volgorde.

G. Vrijmoed, O.F.M.

A. M. Jacquin, O.P., **1568.**
PORTRAITS CHRÉTIENS. *La Revue des Jeunes Paris* 7, 1925. (20×14.5) 187 blz. ing. Ffr. 7.—.

Mannen van een sterke, volbloedige persoonlijkheid, pioniers der christelijke cultuur op wetenschappelijk en ascetisch gebied bewijzen deze karakterkoppen uit de oude Kerk zonneklaar, dat het oer-christendom ook buiten de onterfde en misdeelde standen bogen kon op vurige aanhangers, slagvaardige verdedigers en onbeschroomde bloedgetuigen. Pater Jacquin is voortreffelijk geslaagd in de keuze der typeerende karaktertrekken bij de ontleding hunner heldhaftige heiligheid en levenswarme menschelijkheid.

H. Rongen.

Paul Jouon, S.J., **1569.**
RUTH. *Institut Biblique Pontifical, Rome,* 1925. (25.5×16.5) 97 blz. ing. L. 10.—.

De Massoretentekst van het Hebreeuwsch is bijzonder duidelijk gedrukt; aan den voet der pagina's worden eenige verbeteringen voorgesteld, terwijl telkens naar de paragraphen der grammaire verwezen wordt. De commentaar is voornamelijk philologisch: de eigenlijke exegese van het even eenvoudige als bekoorlijke en verheven verhaal biedt overigens weinig moeilijkheden. De inleidende quaesties zijn met de noodige aandacht bestudeerd: het doel van het boek is voornamelijk een stichtende geschiedenis te bewaren betreffende de afkomst van koning David; de geschiedkundige waarde van het verhaal staat buiten allen twijfel. P. Jouon houdt het er voor, dat het eerst geschreven is na de ballingschap, vooral om de taal en een archeologische bijzonderheid; en met reden, naar het ons schijnt, niettegenstaande de ingevoegde noot van den samensteller, die integendeel een datum aangeeft, vrij dicht bij de verhaalde gebeurtenissen. De vertaling van Ruth wordt twee maal gegeven; een keer in zijn geheel, dadelijk na de inleiding, en vervolgens telkens boven aan de bladzijde, naar gelang de commentaar zich ontwikkelt.

Dom H. Delerive, O.S.B.

Edouard Schneider, **1570.**
LES HEURES BENEDICTINES. *Bernard Grasset, Paris* 6, 14e druk: 1925. (18.5×12) 261 blz. ing. Ffr. 9.—.

Over de geschiedenis der orde van Sint Benedictus bestaan zooveel werken, dat men er een flinke boekerij van zou kunnen opzetten. Elk werk over cultuurgeschiedenis moet den arbeid der Benedictijnenen in Europa vermelden. Maar de meeste boeken zijn te geleerd voor de menigte, die toch ook wel iets weten mag van de geestelijke krachten der maatschappij.
Deze overweging heeft E. Schneider ertoe gebracht, een letterkundig behoorlijk — verzorgde schets te leveren van het leven en den arbeid der Benedictijn. Hij richt zich voornamelijk tot zijn landgenooten. Aan dezen vertelt hij, hoe de dag in een abdij verdeeld is, — en wat er zooal gedaan wordt. De schetsen zijn met gevoel en waardeering geschreven; een schets van het leven van St. Benedictus gaat voorop.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Jos. Braun, S.J., **1571.**
LITURGISCHES HANDLEXICON. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Regensburg,* 2e druk: 1925. (19×13) 399 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 6.—.

Een handig boekje, waarin men spoedig en juist onderricht wordt over verschillende liturgische termen of zaken en personen, die men zich niet meer herinnert of die men gaarne wil leeren kennen zonder een handboek na te slaan. Op het einde van het werk nog een flinke bibliographie over liturgische onderwerpen. De auteur is bevoegd als maar weinigen.

Dr. W. Lampen, O.F.M.

Rosa Breuer, **1572.**
Heinrich Saedler,
ALTE HEILIGEN-LEGENDEN, Geïllustreerd door Karl Köster. *Volksvereinsverlag, München-Gladbach,* 1925. (23.5×16) 360 blz. geb. M. 7.—.

Tot de populairste boeken der Middeleeuwen behoort ongetwijfeld de *Legenda aurea* van Jacobus de Voragine. Deze Dominikanermonnik heeft daarin den natuurlijken, eenvoudigen volkstoon zoo goed weten te treffen, dat de volksschrijvers van alle tijden hem benijd hebben om zijne zeldzame begaafdheid. In het Keulsche passionael van 1485 bezitten wij een vrije bewerking, die vooral in taalkundig opzicht uitstekend geslaagd mag heeten. Het is deze uitgave, die R. Breuer wederom tot het gemeengoed der Duitsche katholieken heeft willen maken. Die taak was niet gemakkelijk. Met een woord-getrouwe overzetting kon men onmogelijk volstaan, daar de zinsbouw niet altijd even duidelijk was en de woordkeus ook ingrijpende veranderingen behoefde. Over het algemeen werd dit pogen met succes bekroond; men heeft de schuchtere onbeholpenheid en de haast kinderachtige naïviteit van het origineel weten te bewaren, zonder afbreuk te doen aan de sterke kracht van gestaltenis en de bonte veelzijdigheid van vorm en kleur.

Voor de eenvoudigen van geest zal de lezing dezer warme, gevoelige heiligen-legenden een bron van edele, ware Godsvreugde blijven.

H. Rongen.

Dr. Josef Lechner, **1573.**
DIE SAKRAMENTENLEHRE DES RICHARD VON MEDIAVILLA. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1925. (24.5 × 16.5) 424 blz. ing. M. 8.-

Deze studie mag voor de geschiedenis der theologie van groot belang heeten, temeer omdat schr. den beroemden Franciskaanschen leeraar laat zien in verband met zijn voorgangers, tijdgenooten en de bekendste theologen na hem, speciaal echter in verband met St. Thomas en Duns Scot, tusschen wie de doctor Solidus instaat. Het feit, dat Richard, ondanks de traditie zijner school, verschillende Thomistische stellingen overneemt (voor zoover de veroordeeling van 1277 dit toelaat), getuigt evenzeer voor zijn objectieven waarheidszin als voor de bewijskracht van St. Thomas' argumentatie. Niet minder worden door schr. verschillende punten (o.a. Richardus' voluntaristische trek) geaccentueerd, die later bij den doctor Solidus nog markanter naar voren treden. Hoewel weinig op den wijsgeerigen ondergrond van Richardus' theologischen gedachtengang gewezen wordt, toch is zijn leer klaar en duidelijk uiteengezet. Enkele historische en doctrinaire onjuistheden (zoo b.v. schijnt schr. geen zuiver begrip te hebben van instrumenteele oorzakelijkheid) doen hieraan geen afbreuk.

Th. de Valk, O.P.

Dr. Thomas Specht, **1574.**
LEHRBUCH DER DOGMATIK. *G. J. Manz, Regensburg,* 3e druk: 1925. (24 × 16) Deel I: 539 blz., deel II: 578 blz. Tezamen: ing. M. 24.-, geb. M. 30.-.

De door Specht toegepaste methode munt uit in heldere overzichtelijkheid en pasklare bruikbaarheid voor den leerling. Deze voortreffelijkheid komt het sterkst tot uiting in de Christologie. Terwijl vele auteurs hier een geheel kerk-historisch tractaat inlasschen, stelt Specht er zich mee tevreden enkele inleidende kantteekeningen over de verschillende ketterijen te geven, om daarna de orthodoxe leer breedvoerig uit te leggen en te bewijzen, waardoor de ketterijen van meet af allen vasten grond onder de voeten verliezen en zonder meer „ad acta" kunnen gelegd worden. Zijn rustige bezonkenheid van oordeel en strike zakelijkheid bij de behandeling der eindelooze schoolstrijdvragen verdienen insgelijks allen lof. Alleen vinden wij zijn twijfelachtige houding tegenover Maria's Hemelvaart erg bevreemdend. Daar bij ons de traditie: voor de theologie het Latijn als schooltaal te bezigen, nog wortelvast is, zal dit degelijke handboek slechts een matige belangstelling ondervinden.

H. Rongen.

Albert Maria Weisz, O.P., **1575.**
LEBENSWEG UND LEBENSWERK. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1925. (19.5 × 12) 541 blz. ing. M. 8.—, geb. M. 10.—.

Wel 'n ietwat gewaagde onderneming zijn eigen leven te beschrijven als een profetenleven. Wie echter dit boek leest, kalm-overdenkend, zal het optreden van den gevierden, maar ook wel gesmaden, auteur beter begrijpen en... waardeeren. Hij zal leeren kennen eene persoonlijkheid, die openhartig zeide wat nuttig of noodig scheen. En moge men Weisz soms als té pessimistisch hebben beschouwd, nu na zooveel jaren blijkt zijn inzicht op de tijdsstroomingen zeer scherp te zijn geweest.
We willen vooral de aandacht vestigen op het hoofdstuk: De reis naar Rome, waarin zoo scherp wordt geteekend hetgeen er in de gemoederen gistte bij het doorbreken der democratie in Oostenrijk. Al gaat het hier over Oostenrijksche toestanden, ook voor andere landen valt er wel iets te leeren. Onder het vele interessante, wat we vernemen over de mentaliteit van verschillende kringen waarin Weisz heeft geleefd, zouden we nog dit willen noemen: de voorbereidingswerkzaamheden voor de uitgave van het wél-bekende „Kirchenlexikon".
Misschien zal een of ander er over vallen, dat dit boek niet „af" is, dat men met vele latere toevoegingen — waarnaar nauwkeurig wordt verwezen in den tekst — moet rekeninghouden... Laten we liever zeggen: gelukkig, dat de auteur tot de uitgave is overgegaan, al had er nog veel werk aan *kunnen* besteed worden, want... dan zouden we een belangrijk boek waarschijnlijk missen. Weisz immers is spoedig daarna gestorven; nu is het laatste boek van zijn hand ons een kostbaar testament van iemand, die zijn tijd kende en het goed met zijn tijd meende.

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M.

ENGELSCH.

Sheila Kaye-Smith, **1576.**
ANGLO-CATHOLICISM. *Chapman & Hall, London W. C. 2,* 1925. (19 × 12.5) 234 blz. geb. Sh. 7/6.

Behalve talrijke schakeeringen bevat de Engelsche Staatskerk drie groote groepen. Ten eerste: de Low-Church, die met verwerping van het Episcopaat op protestantsch of calvinistisch standpunt staat. Ten tweede: de modernisten, die wel de geloofsbelijdenis van Nicea opzeggen, maar er niet voor terug schrikken bijna alle artikelen ervan te loochenen. En ten derde: de High-Church, waarvan de uiterste rechterzijde wordt gevormd door de belijders van het zoogenaamd Anglo-Catholicism. Het is deze richting, welke in dit boek wordt beschreven en verdedigd tegenover de overige partijen der Anglikaansche kerk. Ondanks de vele katholieke klanken, die in dit boek te beluisteren zijn, toont het toch duidelijk aan, dat het Anglo-Catholicism haast even ver afstaat van de kerk van Rome als het zich verwijderd heeft van het modernisme en het puritanisme der Low-Church.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Maurice Pryke, **1577.**
MODERNISM AS A WORKING FAITH. *W. Heffer & Sons, Cambridge,* 1925. (19.5 × 13.5) IX-219 blz. geb. Sh. 4/6.

Bijna al de voornaamste door Pius X veroordeelde anti-modernistische stellingen aangaande bijbel-, kerk-, geloofs- en sacramentenleer keeren hier terug. Schrijver, een Anglikaansch geestelijke „met vijftien jaar praktische ondervinding van 't parochie-leven in stad en dorp", bestemde zijn werk niet alleen voor enkele z.g. intellectueelen, maar voor de groote massa van het christenvolk: tot op den kansel in de kerk, ja

tot in het schoollokaal en op de kinderkamer, zou hij de modernistische opvatting van het christendom willen zien doordringen. Werkelijk een „provocative" boek, zooals de uitgever het noemt, en, voegen wij erbij, dat beslist is af te keuren.

Dom J. Huijben, O.S.B.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. C. U. Ariëns Kappers, 1578
ZIELSINZICHT EN LEVENSOPBOUW. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1925. (21.5×15.5) 228 blz. int. f 3.50, geb. f 4.50.

Een bioloog, die met de studie der levensverschijnselen alleen, geen genoegen neemt, spreekt hier zijn overtuiging uit van 't bestaan van een dieperen redelijken samenhang in de werkelijkheid van ziel en leven. Al kunnen schrijvers verklaringen niet steeds volkomen bevredigen, toch zal men uit zijn diepe gedachten en rustig betoog veel kunnen leeren. Zeer merkwaardig is zijn Aristotelisch zielsbegrip, dat hij door de uitkomsten van zijn wetenschap bevestigd ziet. Terwijl Thomas' opvatting van de ziel als vorm haar functie meer statisch beschouwt, legt Ariëns Kappers met Aristoteles den meesten nadruk op het begrip van entelechie-werkende kracht, waarbij hij echter het gevaar van het psycho-physisch monisme moeilijk zal kunnen ontgaan. Ook bij de beschouwing over doelmatigheid en redelijkheid in de natuur zouden wij de theïstische Godsidee als transcendente oorzaak meer op den voorgrond willen gebracht zien. Toch zal, wat hier geschreven wordt over religie als gebondenheid aan God en den evenmensch en over de vormende kracht van het lijden, iederen Christen kunnen stichten. Ook schrijvers theorieën over bovenverstandelijk inzicht, verstand en intuïtie berusten op degelijke psychologische observatie en zijn voor iedereen aannemelijk. Zijn weergave van de leer van Bergson is een bewijs ervoor, dat „de wijsbegeerte van het leven een vak is, waarin de een voor den ander en met den ander kan werken".
Als geheel is het boek een schoon getuigenis voor de „overwinning der ziel".

Dr. Ferd. Sassen.

J. J. Doodkorte, 1579
HET KATHOLIEK BEGINSEL IN ONS GESCHIEDENISONDERWIJS. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1926. Opvoedkundige Brochurenreeks, (21×14) 116 blz. ing. f 1.50.

Deze brochure is een oproep aan alle leeraars van Kweekscholen en onderwijzers bij het Lager Onderwijs om zuiver katholiek geschiedenisonderwijs te geven. Met overvloed van feiten toont de schrijver, dat in die richting niet voldoende is gewerkt. De voornaamste oorzaak was de examen-dwang, die tot neutrale geschiedenisstudie noodzaakte. Die factor is verdwenen nu de Kweekscholen eigen examens hebben: nu kan daar op een volledige katholiceering van ons onderwijs aangestuurd worden in den geest van 't Vastenmandement van 1868. Na een vrijmoedig woord ter inleiding, waarin misschien de toestand onzer Kweekscholen en van 't Lager Onderwijs wat al te zwart is uitgeteekend, volgt een hoofdstuk over 't doel van 't katholiek geschiedenis-onderricht Het moet zijn, aankweeken van juiste beginselen en 't wapenen tegen historische leugens. Het moet dienstbaar zijn voor de vorming van 't Roomsche karakter. Het moet liefde en geestdrift kweeken voor de zaak van 't Christendom. In ieder hoofdstuk wordt niet alleen aangegeven wat de vrucht moet zijn van goed geschiedenisonderwijs, maar ook overvloedig en overtuigend, door welke methode dat kan bereikt worden. Hoofdstuk VI geeft een ruime lijst van Roomsche uitgaven. Daarna volgen beschouwingen over examens en leermiddelen der geschiedenis. Hierbij sluit zich nog aan de lectuurkwestie voor 't geschiedenisonderwijs: zuiver wordt de vraag ook hier gesteld en beantwoord. De groote moeilijkheden voor de hervorming van 't geschiedenisonderwijs in den geest van ons consequent, doorgezet geloof, ziet de schrijver goed in; deze brochure echter met zijn macht van feiten en lectuur zal zeker sterk daarvoor kunnen meewerken.

P. v. Luyk, S.J.

W. Koops, 1580.
LEERBOEK DER PAEDAGOGIEK. *H. ten Brink, Arnhem,* 4e druk: 1926. (23×15.5) Deel II: 198 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.85.

Dit boek behandelt de bijzondere methodiek van de vakken bij 't lager onderwijs. Het onderwijs in de Aardrijkskunde, in de Kennis der Natuur, in de Vaderlandsche Geschiedenis, in de Nuttige Kundigheden, het Taalonderwijs, het Rekenonderwijs, het Schrijfonderwijs, het Zangonderwijs, het Teekenonderwijs, het Onderwijs in Handenarbeid. 't Boek zet eenvoudig uiteen, hoe verschillende leervakken nu zijn ingericht: daarnaast echter worden ook allerlei opvattingen en stroomingen van vroeger en later vermeld. De tekst zelf is in tweeërlei letter gedrukt. Wie zich voorbereidt voor de hoofdakte moet zeker alles doorwerken: de candidaten der lagere akte kunnen volstaan met een drietal vakken en dan zich bepalen tot de groote letter. Het boek is berekend op de examens der onderwijzers: wij meenen dat 't daarvoor buitengewoon geschikt is. De stof is overzichtelijk gerangschikt, eenvoudig uitgewerkt in den vorm van voorgedragen lessen. Een serie vragen echter voor zelfcontrole met een flinken index zou de waarde nog verho en van deze paedagogiek. Veel titels van mooie Roomsche boekjes ontbreken uit den aard van dit werk, dat neutraal wilde blijven.

P. van Luyk S.J.

Anton Reichling, S.J., 1581.
HET PLATONISCH DENKEN BIJ BOUTENS. *Leiter-Nijpels, Maastricht,* 1925. (22×16) 102 blz.

Platoon zal voor alle eeuwen de denker bij uitstek blijven over liefde en schoonheid. De gedachten van den wijsgeer, in oprechte sympathie doorleefd, zijn voor Boutens de ondergrond geworden voor een levensinzicht, waar zijn verzen geheel natuurlijk uit opbloeien. Ook voor den dichter is de schoonheid: alles, de liefde tot haar: leven, en de schepping van een enkele nieuwe uiting van haar: levensdoel. Dat heeft Reichling in dit boek uiteengezet in een ordelijken en rustigen gang van gedachten en een klare en sterke taal, gedragen door een echt-platoonsche emotie, klassiek bedwongen. Zoo goed met Platoon als met Boutens vertrouwd, laat hij den lezer op de meest aantrekkelijke wijze Platoon's geest in Nederlandsche verzen vertolkt zien. Daarbij mocht hij noch Platoon, noch Boutens zijn critiek sparen, waar beiden bij al hun begeestering met de volledige

realiteit geen rekening houden, en Boutens minder nog dan Platoon 't ware verband aanvoelt tusschen schoonheid en levensbepaling.
Voor klassiek-gevormden een prachtig boek.
Dr. Ferd. Sassen.

DUITSCH.

Hans Meyer, **1582.**
GESCHICHTE DER ALTEN PHILOSOPHIE. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. Philosophische Handbibliothek. (22×16) 519 blz.

Beginnend bij de cosmologische beschouwingen der Joniërs en Eleaten, behandelt schr. verder de Sophisten, Socrates, Plato, Aristoteles en hun scholen, dan de Grieksch-Romeinsche wijsbegeerte en eindigt met de Joodsch-Alexandrijnsche godsdienstphilosophie en het Nieuw Platonisme. De wijsbegeerte der Kerkvaders viel buiten bestek en opdracht. Plato en Aristoteles zijn terecht zeer uitvoerig behandeld en beslaan 260 van de 500 bladzijden.
Het boek is door een vakkundige geschreven, die de jongste literatuur over zijn stof heeft bijgehouden en hier en daar critiek oefent op andere historici o.a. op Zeller. Waardevol is dat schr. klaar en eenvoudig en zelfs boeiend Duitsch schrijft, dat hij niet alleen de uiteenzetting geeft der systemen, maar ze ook beoordeelt met als eenige maatstaf „die Wahrheit", dat hij naar de reden van de waarde of onwaarde zoekt van een systeem voor de geschiedenis van het denken, en dat hij de critiek op den innerlijken samenhang van een leergeheel niet verwaarloost. Geschiedenis is geen rapportage, maar menschelijk werk.
Men zegt dat deze uitgave met het beste wat op dit gebied in den laatsten tijd verscheen op één lijn gesteld moet worden. Wij willen dit niet tegenspreken, maar merken dan op, dat ten opzichte van Aristoteles het beste nog niet volmaakt is. Om een juist inzicht te geven in Aristoteles, is het niet voldoende een ijverig en deugdelijk historieschrijver te zijn, die op de bronnen teruggaat, maar men moet vooral zijn een goed philosoof, die het onduidelijke weet te verstaan uit het echte en duidelijke. Zijn metaphysiek is niet dan met veel nadenken en veel doordenken te achterhalen, en tot recht begrip ervan is het niet de juiste methode, om het onduidelijke naast het duidelijke te plaatsen als van evenveel beteekenis. Aristoteles kan noch hoeft, evenmin als een ander mensch, in één redeneering alles te zeggen. Daarbij, al nadenkende completeert het denken zichzelf. Langs een anderen weg gaande komt men tot een nieuwen kijk op een gegeven oplossing, of men vindt een dieper gaande oplossing. Nu is het gevaar voor den geschiedvorscher, dat hij de twee gedachtenreeksen, die hij in verschillende bronnen vindt, los naast elkaar zet en een soort tegenstelling insinueert, waar voor een philosoof gave eenheid en aanvulling bestaat.
Als men bij Hans Meyer de uiteenzetting leest der Aristotelische potentie- en aktleer, dan wordt wel duidelijk, dat hij ze beter achterhaald heeft dan b.v. Zeller of Lange. Maar men merkt toch aan allerlei kleinigheidjes, dat hij deze begrippen niet hanteert met een vasten,onfeilbaren greep. Zoo kan men b.v. niet zonder meer zeggen, dat Aristoteles potentie en akt met materie en vorm geïdentificeerd heeft, en zeker niet dat nhij de eerste materie gehypostaseerd heeft; zoo mag men den wezensvorm niet eene „Kraft" noemen en niet stellen „Form = Art bzw. Gattungstypus", en evenmin zeggen, dat de vorm de eerste materie „gestaltet", daar zij het vormend beginsel is van het *geheel*. Wat aangaande Aristoteles' begrip der eerste materie aangehaald wordt uit een studie van Baeumker, is niet te aanvaarden.
De critiek die Meyer op de uiteenzetting van het gewraakte punt volgen laat, is wel forsch, maar slecht gefundeerd. De algemeene grief tegen Aristoteles schijnt te zijn, dat deze, door de „Parallelität" van denken en zijn, verleid zou zijn geworden om denkmaaksels tot realiteiten te verheffen. Wij voor ons houden, dat weinig wijsgeeren op dit punt zoo wakker, zoo scherpziend en derhalve zoo critisch zijn geweest als juist Aristoteles, de schepper van de niets dan denkmaaksels omvattende logica. Parallelisme van denken en zijn zonder meer is heelemaal geen Aristotelisch beginsel.
Op het stuk van potentie en akt en de daarop gegeven critiek moet Hans Meyer zijn werk grondig herzien. Voor de rest lijkt dit boek werkelijk hoog te staan.
Een slotopmerking. Is het niet wonderlijk, dat een geschiedschrijver der wijsbegeerte, die zijn studie over Aristoteles tot de nieuwste literatuur bijwerkt, bij de interpretatie van dezen wijsgeer op geen enkele plaats melding maakt van Thomas van Aquino, den grooten leerling, den grooten vereerder en den eenigen aan Aristoteles congenialen denker?
Dr. B. van Benthem, O.P.

Carl Siegel, **1583.**
GRUNDPROBLEME DER PHILOSOPHIE. *Wilhelm Braumüller, Wien* 1, 1925. (24×16) 229 blz.

In deze inleiding tot de wijsbegeerte worden van het standpunt van het psycho-physisch monisme de voornaamste vraagstukken aangeduid, die zich in de philosophie voordoen. In de kennisleer blijft de schrijver aan Kant's transcendentale idealisme getrouw; in de ethiek vult hij diens kategorischen imperatief met Windelband's organisme-theorie aan.
Voor vakmenschen een zeer interessant boek om den logischen opbouw en de heldere uiteenzetting.
Dr. Ferd. Sassen.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Eufemia von Adlersfeld-Ballestrem, **1584.**
WITTE ROZEN. *E & M. Cohen, Amsterdam,* 1925. (17.5×11) 319 blz. geb. f 1.25.

In 1897 werd dit boek geschreven, maar het lijkt wel een eeuw oud. Het is in Duitschland geprezen, maar ons maakt het misselijk. Zoo 'n akelige, weeë pseudo-romantiek, hoe braaf en goed ook bedoeld, besmeurt de verbeelding,
De geschiedenis draait om een moord, door Maria von Ravensberg gepleegd op haar man Karel, omdat zij met Marcelles Hochwald trouwen wilde. Twintig jaar later leert deze veertiger een mooi meisje kennen, Iris, de dochter van de moordenares, wier lijk hij in zijn kasteel aan de de Noordzee bewaart in een onderaardsche kapel. Iris is door haar oom opgevoed met Sigrid, van wie zij een tweelingszuster genoemd werd. Sigrid is weer jaloersch op Iris en hypnotiseert haar herhaaldelijk, brengt haar bijna tot zelfmoord en tot moord van haar kind. Natuurlijk komt vorst

Marcellus Hochwald juist op het beslissende oogenblik opdagen uit Hamburg, om haar en het kind te redden. Allerlei armzalige verwikkelingen dienen, om dezen draak aannemelijk te maken, maar dat lukt toch niet. Het boek lijkt soms humoristisch bedoeld,— al heeft de schrijfster het in bloedige ernst neergepend. Juist dit soort werken, aangeboden als katholieke belletrie bederft den smaak van degenen die de reclamemakers gelooven. Het heeft evenveel met Katholicisme te maken als een uitdragerswinkel, waar wijwatervaatjes verkocht worden.
De vertaling lijkt op goedkoop feuilletonwerk van een derderangskracht.
— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Ruby M. Ayres, 1585
HET ZWARTE SCHAAP, Vertaald uit het Engelsch door Ellen Eck *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam,* 1925. (20.5×14) 318 blz. ing. f 1.90 geb. f 2.50.

George Laxton, 'tzwarte schaap, heeft 't jonggezellenleven zeer luchtig opgevat, met't gevolg dat ie veel beren heeft. Twee meisjes ontmoet hij op z'n veelbewogen levenspad: het ene Laurie mooi, maar 'n canaille en arm; 't andere, Nora, óók mooi, maar rijk en lief. Hij houdt van de eerste en zal de laatste naar nemen, om de financiën in orde te krijgen. Ook is er 'n onbehouwen schoonpapa, die Laxton niet moet. Nora is tot over haar oren en trotseert dus dapper de woedeontladingen van haar vader, die echter nog in 'n andere relatie tot George staat waar hij zelf geen vermoeden van heeft. Laurie de helleveeg intrigeert; ze wenscht George helemaal niet, maar gunt 'm ook aan Nora niet. Voordat de zaak in orde komt (natuurlik!) tusschen Nora en George, die 'n beter mensch geworden is door 't louterend lijden, is er het tradioneele „afschuwelijke misverstand", waardoor George de bons kreeg.
Deze blij-eindende historie is heel onderhoudend geschreven, de knoop is vernuftig gelegd en de afwikkeling biedt tal van verrassingen. Goede doch literair onbelangrijke ontspanningslectuur.
— B — *Leo Fens.*

Rex Beach, 1586
DE SLAGBOOM, Vertaald uit het Engelsch door Dr. J. W. Boissevain. *J. W. Boisevain & Co., Haarlem* 1925. Uit verre landen, (21.5 × 15.5) 232 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.25.

Dit romantisch verhaal speelt in een streek waar goud gedolven wordt, op de grens van Canada. Het gaat daarin alles om één meisje, tusschen mannen waaronder er zijn zoo rein als engelen (de offervaardige vriend van Necia), en andere zoo zwart als duivelen (de vader van Necia). Het meisje is opgevoed door een herbergier, alsof zij zijn dochter was; maar zij is in waarheid de dochter van zijn doodsvijand. Is zij nu werkelijk als gewaande dochter van den ander, een half bloed, of niet? Dit is de slagboom, die den Amerikaanschen officier Burrell in den weg staat. Deze houdt echter van haar, maar strijdt tegen zijn liefde. Dan laat de eigen vader zijn dochter ontvoeren door een slecht sujet, maar zij wordt nog tijdig bevrijdt. Als deze booswicht dan verder, half lam geslagen, door de insekten is doodgepriemd, en de booze vader zelf, drie kwart dood geranseld, het hazenpad gekozen heeft, en alles is opgelost omtrent de geheimzinnige herkomst van het meisje, staat er ook aan de liefde der jongelui geen slagboom meer in den weg. De hierin voorkomende liefdestooneelen maken het boek voor jongeren niet bijzonder geschikt. De vertaling kon wel beter.
— Bc — *Felix Rutten.*

Tine Brinkgreve Wicherink, 1587
MET GEHEEL HAAR HART. *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam,* 1926. (20.5×13.5) 181 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Een onschuldig verhaal. Een beeld van het landschap, waar de geschiedenis zich afspeelt. Zuiver Hollandsch, vlak, met hier en daar een kleine verheffing, een duintje, een boschje, een tuintje een bloemperkje of een ander aardigheidje. Maar 't blijven toch meest verkleinwoordjes. Zoo nu en dan zou men meenen, dat de schrijfster zelf in de verbeelding is, een „grooten" roman te schrijven, met sterke karakterteekening; maar 't blijft eenvoudig werk, behoorlijke ontspanningslectuur, die weinig indrukken achterlaat.
Eva Doevendaelen, die haar eerste liefde door den dood heeft verloren, vindt toch nog het geluk bij den schilder Van Riet en daarmee heeft het boek een gelukkig en bevredigend slot.
— A — *J. F. Nuyens.*

Lucien Fabre, 1588
DE JEUGD VAN RABEVEL. Vertaald uit het Fransch door Marie van Doorne, *Hollandia, Baarn* 1925. (21×15) 234 blz. ing. f 2.25. geb. f 2.90.

Lucien Fabre, 1589
DE FINANCIER RABEVEL. Vertaald uit het Fransch door Marie van Doorne, *Hollandia, Baarn,* 1925. (21×15) 263 blz. ing. f 2.25. geb. f 2.90.

Lucien Fabre, 1590
RABEVEL'S EINDE. Vertaald uit het Fransch door Marie van Doorne, *Hollandia, Baarn,* 1925. (21×15) 258 blz. ing. f 2.25. geb. f 2.90.

Beturend den neerslag op onze ziel, neergezegen bij de lezing van dezen roman, vinden we weinig stof van waarde, veel wat onder den titel van rommel den gootsteen ingaat. Mijnheer Rabevel is een bruut, strevend naar geld en machtswellust; kieskeurig of sentimenteel is mijnheer beslist niet. Rijkaard en eenvoudig menschje worden opgelicht; echter steeds wel allures die soms als netheid worden samengevat. Als u van tijd tot tijd de rubriek „Rechtszaken" in 't dagblad naleest is u voldoende ingelicht. Zoo hard en dwingerig mijnheer is voor zijn evenmensch, zoo week is hij voor zich zelf. De schrijver maakt het duidelijk op een manier, die het boek verwerpelijk maakt. Afblijven dus.
— C — *P. Ph.*

Edna Ferber, 1591
MIJLPALEN, Vertaald uit het Engelsch door G. J. Werumeus Buning-Ensink. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (19×13) 236 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Een verhaal over drie jongejuffrouwen uit de betere kringen van Chicago: Charlotte Trift, vier en zeventig jaar, Lottie Payson haar nichtje, twee en dertig en Charley Kemp, nichtje en achternichtje tevens, negentien. Drie mijlpalen in de emancipatie der vrouw: de hoepelrok, het stemmige mantelpak en het witte wollen sportcostuum

uit een ander oogpunt gezien: sentimentaliteit, die stand houdt; gedweeë onpersoonlijkheid en absolute zelfstandigheid — home rule. Charlotte verliest haar verloofde; haar eerste liefde is en blijft echter haar laatste; Lottie vergat toe te tasten, toen haar lente in bloei stond, omdat ze haar moeder, een kranige, zelfbewuste zakenvrouw, in een rammelende auto naar de markt en naar de huurders moest brengen; tijdens den oorlog krijgt zij een laatste kans; als verpleegster gaat ze naar Frankrijk en keert met een baby terug; Charley's verloofde — een dichter— sneuvelt; als de familie in financieele moeilijkheden komt, maakt zij zonder veel omhaal als tingeltangel-meisje een tournee door Amerika; zij is opgewassen tegen het leven in al zijn vormen.
De vier of vijf vrouwen, die dit boek met het breede relaas harer huishoudelijkheid vullen, zijn kostelijk geteekend en zeldzaam frisch uitgebeeld. De specifieke eigenheid der drie mijlpalen is met tintelenden humor weergegeven. Zonder boeiend te zijn is het boek toch onderhoudend geschreven. De vertaling is uitstekend.
— Bc — *F. H.*

Leonhard Frank, 1592.
DE BURGER. Vertaald uit het Duitsch door Alice van Nahuys. *Ontwikkeling, Amsterdam*, 1925. (21.5 × 16) 301 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.75.
Geteekend wordt de strijd tot „bewustwording": te worden „een zuiver Ik", een „scheppend mensch", een socialist. Onzen held verliep het in dien levensstrijd al heel phantastisch, maar dat is om den tendenz. Het burgerdom, waaruit hij stamde, moet neergehaald, het socialisme moet opgevijzeld. Alsdan onze ideale held, die met de liefde het socialisme vond, weer door liefde het socialisme verliest, dan wordt zijn burgerlijke bestaan bij alle kapitalistische gewin, een vooze leegheid, een liederlijk meedoen. Om die burgerlijke liederlijkheid te volteekenen, komt de schrijver u tot driemaal met bordeelscènes te lijf. Ofschoon de socialistische moralist voor het verlaten liefje zijn sympathie even graag bloot geeft. En als nu onze held door zelfverwijt krankzinnig, zielsbevrediging en genezing zoekt bij het lokkend socialisme, dan vindt hij met het socialisme zijn verlaten lief terug, tot haar geleid door haar zoon, die de zijne is.
Het boek is even immoreel als de theorieën valsch.
— D — *A. v. Delft.*

Ernest van der Hallen, 1593.
BEGENADIGDEN, Geïllustreerd. *Leeslust, Antwerpen*, 1925. (19.5 × 15) 107 blz. ing. f 1.70.
Het levensverhaal van een drietal Vlaamsche Heiligen: Sinte Odrada, Godelieve en Beatrijs van Nazareth. Lyrisch verteld gaat de legende telkens weer verloren in de beschouwingen van den dichter, wat het verhaal wel verzwakt, maar wat dit nobel uitgevoerde werkje met de stijlvolle bladversieringen van Anco Wigboldus, tot een devoot meditatie-boekje maakt, dat niet met één keer voorgoed is uitgelezen.
— A — *Marie Koenen.*

Katharina Haviland Taylor, 1594.
IN EN UIT DE ZORGEN, Vertaald uit het Engelsch door G. W. Elberts, Geïllustreerd door Nora Schnitzler. *A. W. Sijthoff, Leiden*, 1926. (23 × 16) 170 blz. ing. f 2.40.
Dit is in elk geval ter ontspanning een vroolijk en het valt niet te ontkennen, een opbouwen boek. 't Is wel nu en dan e ht uit het land de onbegrensde mogelijkheden.
In hoofdzaak twee meisjes uit het in zorgen gedompelde gezin Castlle, verhalen op echten meisjestoon hun huiselijk leven in het ouderlijk huis, waar het wel eenigszins „à la bohémienne" toegaat. De redder Jack treedt op en er wordt een onderlinge hulp-club gesticht, waar ten slotte de ernstige ondertoon gehoord wordt, dat ieder nauwkeurig zijn taak moet volbrengen, om uit de zorgen te geraken. Het eind is, dat zij door het geheele huis te verhuren en naarstig hun dagelijks terugkeerenden plicht te volbrengen, uit de zorgen geraken en op oudejaar huwen er twee paar en verklaart Jack zijn prinsesje gevonden te hebben in de sympathiekste Dorothea. De vriendelijke illustraties van Nora Schnitzler verhoogen de aantrekkelijkheid van dit meisjesboek.
— A — *J. Kramer.*

Clara Heitefuss, 1595.
BERTHA STRATTMANN, Vertaald uit het Duitsch. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle*, 1925. (21.5 × 16) 227 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.
Bertha Strattman is op het punt zich te verloven met Wim Berghuis, als zij een telegram ontvangt dat de verloofde van haar broeder Onno, professor aan een ziekenhuis plotseling is overleden en wel door een ongeluk. Bertha doet nu de gelofte, alleen voor haar broer te leven, en schrijft Wim af. Bertha heeft gestudeerd voor verpleegster en helpt nu den prof. De moeder der bruid, baronesse van Marbeek, is een zeer godsdienstige vrouw, en in hààr vindt Bertha een tweede Moeder. Na eenige jaren trouwt Onno met Hedwig Ferndorf, het wordt een ongelukkig huwelijk. Nu Bertha niet meer voor haar broer hoeft te zorgen, hernieuwt Wim zijn aanzoek, doch Bertha wil hem niet omdat hij een godloochenaar is. Bertha offert zich geheel op voor het verlamde kind van haar broer, dat haar leven lang zal moeten liggen. De vrouw van Onno wordt ook ziek maar kan niet berusten. Bertha helpt en troost alom en is een zeer sympathieke figuur. Aan het einde van het verhaal vindt zij plotseling Wim Berghuis in het ziekenhuis terug, maar hij heeft een ongeneeselijke kwaal en sterft spoedig. Hij heeft nog aan Bertha verteld, dat hij gehuwd is geweest, vrouw en zoon verloren heeft, maar een geloovig man is geworden, wat voor Bertha de beste troost is.
Een mooi, goed boek, geheel op protestantschen grondslag, maar vol goede, gezonde, ernstige, godsdienstige begrippen, geschikt voor ontwikkelde lezers.
— Bc — *C. J. F. Vetter.*

Herman Henot, 1596.
KEMPISCHE VOLKSVERTELSELS, Geïllustreerd door Karel Rosseeuw. *De Standaard, Brussel*, 1926. (24.5 × 19.5) 115 blz. ing. Bfr. 5.—.
Deze bundel bevat een 24-tal sagen uit de Kempen, alle even tieperend voor 't land, waarin ze geleefd hebben of nog leven de invloed der bovenkultuur ten spijt. Jammer dat dit werkje geschreven is in 'n stijf Nederlands en toch waar zou 't taalparticularisme beter op z'n plaats zijn dan in deze volksvertelselkens. Hier staan we voor 't zelfde Nederlands als dat van Conscience. Toch mogen we de uitgever en z'n verzamelaars dankbaar zijn

dat ze ons deze kostbare antikwiteitjes bewaard hebben.
— B — *Ed. Serrarens.*

Charlotte van Herwerden, **1597.**
IN DEN VOORHOF. *W. de Haan, Utrecht,* 1925. (21.5 × 15.5) 270 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.50.

Als kind, als achttienjarig meisje, gaat Lenie logeeren bij de familie van haar moeder in Denemarken.
De schrijfster heeft vooral de kinderziel met hare gevoelens goed ontleed. Bij het derde verblijf, als veertienjarig meisje, komt reeds de liefde in het spel en die mislukte liefde wordt vooral uitgewerkt op de laatste reis. Gelukkig voor het kind, want die Claus is een pedant, godsdienstloos, cynisch jongmensch. Dat de moeder het onnoozel achttienjarig kind met dien bruut tot middernacht laat varen en haar vol vertrouwen alleen overlaat aan dien „schimpenden, smalenden, spottenden'' Claus — zij had immers met Heleentje die zaken besproken, welke ononthuld gevaar bieden — dwingt ons de schrijfster voor onze meisjes als paedagoge van de hand te wijzen. Trouwens er zullen er niet vele gevonden worden, die het matte boek tot het bittere eind willen doorworstelen. Een paar honderd komma's konden er nog wel doorgestrooid. Een germanisme kan men het niet noemen, als men in een nootje „Velbekommen'' na den maaltijd verklaard ziet door „het Deensche Mahlzeit''. De uitgave is in elk geval keurig en frisch.
— B — *J. Kramer.*

C. M. van Hille-Gaerthé, **1598.**
HET VERSTOPTE HUUSKE, Geïllustreerd. *Nijgh & van Ditmar, Rotterdam,* 1925. (21 × 15.5) 280 blz. geb. f 3.90.

Mia van Meerssen, dochter van goeden huize is het luidruchtige stadsleven met zijn enerveerende opeenvolging van genoegens en vermaken: in den middag de thé-dansant en des avonds de jazzband of de bioscoop, beu geworden. En nu een gunstige gelegenheid zich voordoet, ontrukt zij zich aan dit weinig voldoening gevende leven en gaat in een stil huizeke wonen: Het verstopte huuske, welverdoken achter schemerige bosschen en wuivende korenvelden ergens in den Achterhoek. Dapper weet het verwende meisje zich door de moeilijkheden — verandering van levenswijze, soberheid in plaats van genot en weelde — heen te slaan, geraakt in intiem verkeer met de simpele heibewoners en vindt ten slotte ook een minnaar, die met haar het leven wil doorgaan, even als zij, de menschen helpend naar geest en hart. Een goed boek; ondanks de sterk protestantsche sfeer en denkwijze der figuren, niet hinderlijk.
— A — *M. M.*

D. Th. Jaarsma, **1599.**
HET VERLOREN HUIS. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1925. (21 × 15.5) Deel IV: 189 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.50.

In dezen vierden vervolgroman is Thiss op zoek naar het oude geluk, waarbij hij de bittere ontdekking maakt, dat het voorgoed geweken is. Op zijn geluksjacht slaat hij dan ook wegen in, die zich dood moeten loopen, want zij sluipen voort langs den zelfkant der maatschappij, glibberige trottoirs van erotische zinnelijkheid. Thiss' sexueele uitleving met Aaf en Hil wordt op een platte, haast cynische wijze geschilderd, die bij de dorre, eentonige, neerdrukkende ontleding zijner mijmerijen, welke door kleurige natuurbeschrijvingen omlijst worden, sterk afsteekt, te sterk om een indruk van strakke compositie te laten opkomen. Wij vatten het niet, hoe iemand, die zich zelf respecteert en als psgycholoisch romanschrijver „au sérieux'' genomen wil worden, zoo'n misselijke mop, als op bladzijde 151 verhaald wordt, kan neerschrijven. Of komt dit op rekening van den cynicus, die Jaarsma al vaker parten gespeeld heeft? Zooveel is zeker: *Het Verloren Huis* heeft ons bitter ontgoocheld en onze bewondering voor Jaarsma is in evenredigheid gedaald, naarmate wij verder lazen in zijn duur, ongezond boek.
— C — *F. H.*

Pierre Kemp, **1600.**
LIMBURGS SAGENBOEK. *Gebr. van Aelst, Maastricht,* 1925. (24.5 × 15.5) 272 blz. ing. f 2.50 geb. f 3.50.

Een lijvig boekdeel bevattende een heel groot aantal volksverhalen van allerlei soort, uit Limburg. Het is verreweg de meest complete verzameling, die we hiervan bezitten, zonder dat het boek nu juist alle sagen en legenden dezer provincie bevat. Het werd geschreven in den onopgesmukten stijl en den hoogst eenvoudigen verhaaltrant, waarin een volksboek wil geschreven zijn.
— B — *Felix Rutten.*

H. Kuyper-van Oordt, **1601.**
HET GOED VAN CRONAERT. *Hollandia, Baarn,* 1925. (21.5 × 16) 206 blz. ing. f 2.40. geb. f 3.50.

Zooals op een dameskransje wordt gebabbeld — zoo is dit boek geschreven — heel veel gebabbeld en heel weinig gezegd — maar 't is altijd in den vorm, hupsch en heusch, deftig Hollandsch en protestantsch vlak.
Het teekent het familieleven van een uitstervend geslacht vertegenwoordigd door een oom-weduwnaar, voor wien een jonge weduwe, als bevoorrecht nichtje, een huwelijk opoffert — daarnaast ooms mistrouwde zoon, die feitelijk de familie en daarna het huis ten onder brengt. Niet kwaad.
— B — *A. v. Delft.*

Agnes Maas-van der Moer, **1602.**
HET EEUWIGE RHYTHME. *C. Morks, Dordrecht,* 1925. (19.5 × 13.5) 205 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

Lie heeft 'n ongelukkige liefde achter de rug, doet zwààr aan wijsbegeerte — althans ze prààt 'r veel over en heeft 'n schitterende bibliotheek — èn ze heeft 'n mariage-de-raison gesloten met Jan, die óók zwaar in de filosofie werkt. 't Huwelik is zo goed als platonies: 'n normale verhouding is ver beneden de waardigheid van lui, die 'n hoofdstuk in Schopenhauer „verbazend typisch'' vinden.
Plotseling verschijnt 'r 'n gramofoon, of liever, Lou, 'n gewiekste lady-killer, brengt 'r een mee. En als Lie 'n jazz-band hoort afdraaien en zelf aan 't dansen trekt, begint ze iets te vermoeden van sensualiteit. Lou zal 't 'r wel verder vertellen. 't Slot van 't lied is, dat Lie en Lou samen vrindjes worden en als Jan, die alles wéét, 'n paar weken op reis gaat, komt Lou Lie zolang gezelschap houden. Dat de „mensen'' daarover smoezen,

vinden ze méér dan kleingeestig. Enfin, de mensen zijn niet wijzer. Dan komt 'r 'n nieuw vrindje, Ben, 'n opgeschoten sentimentele jongen. Daar gaat Lie moedertje over spelen, tot grote jaloersheid van Lou, die dan ook met Lie breekt, als ze beslist blijft moederen. Daar begrijpt hij nou weer niks van. De pa van Ben hoort echter van 't geval en roept 't „kind" naar huis. „Moeder" is alleen te troosten door wijsbegeerte. Jan blijft kalm en goed, omdat ie haar zo „begrijpt"! Eindelik houdt Ben 't niet meer uit en komt hals over kop terug: „O kind!" „O Moeder!" Dat iemand z'n kennis van namen en tietels 'ns te prijk wil stellen, goed. Dat ze zo wat liefhebbert in filosofie, al staat nergens dat ze 'r iets van snapt, dat kan óók nog. Maar dat ze Thomas à Kempis erbij haalt, dat vinden we 'n walgelike profanatie.
't Boek is tamelik goed geschreven, al zijn er legio onbeholpenheden.
— C — *Leo Fens.*

Cissy van Marxveldt, **1603.**
DE KINGFORDSCHOOL, Geïllustreerd door Is. Mens. *Valkhoff & Co., Amersfoort,* 3e druk: 1925. (24.5×16), 256 blz. geb. f 2.90.

Aan de Kingford Typewriter School is een nieuwe directeur gekomen, een Engelschman: sport-type, lang en blond. De vroegere baas, een gemoedelijke ouwe heer, had de boel zoo'n beetje laten slonzen, maar deze houdt van stipte orde en regelmaat: de puntjes op de i. Het damespersoneel — de leerares Detje Martens, de correspondente Carry Tresing en the curling-boy Truus — beeft „als een espenblad" voor Mr. Carrigan. Carry heeft het er vooral mee te stellen. Den eersten dag hoort ze al: drie maanden heb ik nog geduld met U; werkt U dan niet beter... Hoe Carry en Mr. Carrigan toch nog een paartje worden, vormt den inhoud van dit prettige meisjesboek, dat men in één teug uitleest. De oneenigheid, uit jalouzie ontstaan, tusschen Det en Carry, de wedstrijd, de zelfverloochening van Carry, hare belooning en het zachte groeien harer liefde voor den strengen en stuggen directeur zijn zeer goed behandeld. De enkele tooneelen in het ouderlijk huis van Carry hadden wij liever geschrapt; er is een te groot gebrek aan piëteit.
— A — *F. H.*

Johan de Meester, **1604.**
WALMENDE LAMPEN. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (20×14) 318 blz. ing. f 3.25. geb. f 4.90.

In drie uitspraken karakteriseert zich de schrijver en het boek „Natuurlijk is het leven wreed; het is; 't moet zijn; dus moet het wreed zijn". — „'t Was wat bestond, wat bleef bestaan, 't was al wat was: 't afschuwelijke" — „Interessant bleef de rommel altijd, al leek het wat veel op een conte cruel. Welke romancier evenaardde de voorzienigheid in eigengereide grilligheid?" — Op 't niveau van zulk verlagend pessimisme is deze starre roman bedacht en bezwoegd.
Een ongetrouwde moeder wordt het hof gemaakt door iemand — een onmannelijken Cyrano — die getrouwd was met een gevallen meisje en haar kind bij zich houdt. Zijn zuster, die haar man had weggestuurd, en maîtresse is van een getrouwd man dwarsboomt het huwelijk. Een vriend die twee kinderen verzorgt die wel van zijn vrouw maar niet van hem zijn, haalt de ontgoochelde verloofde tot zijn wijsheid omhoog ter berusting in de noodzaak. Er wordt veel gespeculeerd in dit boek dat rammelt van cerebraliteit. 't Boek is een „afschuwelijke" leugen. 't Wil „trachten het Moederschap te eeren" en verguist het leven tot „rommel", eerend de „hartstocht en de deernis", „want anders is het leven niets", in een gevallen vrouw.
— D — *A. v. Delft.*

Käthe Papke, **1605.**
DIE AAN DE SPITS STAAN, Vertaald uit het Duitsch door M. van der Hilst. *E. J. Bosch, Baarn,* 1925. (20.5×14.5) 192 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Een historisch verhaal uit de Harz, uit den tijd der Contra-reformatie. Om als ernstig te worden opgenomen, al te oppervlakkig wat het innerlijk beleven betreft, zelfs van „de Evangelischen", die hier als slachtoffers van het „valsche" gedoe der Roomschen worden geschilderd. Als dit „valsche gedoe" vooral van de Jezuieten, eens getoetst werd aan de waarheid, zij 't alleen aan die van Petrus Canisius' leven, zouden schrijfster, vertaler en zij, die dit boek wellicht genieten kunnen, vreemd opkijken.
— D — *M. K.*

M. R. Piper, **1606.**
SYLVIA'S KERSTFAMILIE, Vertaald uit het Engelsch door Molly van Friezendorp. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1925. (20×14) 267 blz. ing. f 2.15, geb. f 2.90.

Sylvia, een rijk weeskind, heeft op kostschool het plannetje gemaakt om de Kerstvacantie in eigen huis door te brengen. Dit wordt haar toegestaan en nauwelijks thuis, gaat ze op zoek naar menschen die met haar die dagen willen doorbrengen. Ze richt zich vooral tot de verlatenen, de ongelukkigen, de armen. Na enkele dagen heeft ze een heele familie bij elkaar: een gemoedelijke oude dame, die als „moeder des huizes" zal fungeeren, een weduwe met een krijtende baby, een arme violist etc. etc. Met hen brengt ze deze dagen door en dank haar menschenliefde en rijkdom weet ze eenigen onder hen ook voor hun leven gelukkig te maken. Tot teekening van de sfeer in dit boek diene: dat de viering plaats grijpt rond den Kerstboom, terwijl van de wijding van de kribbe men hier niets bespeurt.
Literair bevat het niets verdienstelijks.
— A — *M. M.*

P. J. Risseeuw, e. a., **1607.**
KERSTBOEK 1925, Geïllustreerd. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1925. (27.5×20.5) 263 blz. ing. f 3.—, geb. f 4.—.

In geen enkel opzicht geeft dit Kerstboek iets beters dan het Winterboek der Wereldbibliotheek. Traktaatjes en stichtelike vertelsels — meer of minder verdienstelik — zijn we nog geen enkel jaar tekort gekomen. In 'n krant zouden deze schetsjes lang geen onaardig figuur maken, maar hier... Enfin in zoverre is 't altans niet minder, dan 't Winterboek, waarvan de zwakke plek óók in de tekst ligt. De illustreering echter laat zich niet vergelijken: in dit opzicht heeft de W.B. ons verwend. De ongekleurde reprodukties bij Hana's opstel over 't „Binnenhuis in de Schilderkunst" — dat wel te zeer 'n verondersteld onontwikkelde lezerskring tegemoet komt — zijn slecht. De

bandtekening is kalvinisties-somber en -stijf. Nader op de tekst ingaande, stippen we nog even aan: 'n anti-orthodox getint preekje van Ds. den Hertog, die als 'n bakvis vreselik van 't woordje „vreselik" houdt. Van A. Wapenaar is 'r 'n opstel over „'t Kerstlied in de Middeleeuwen": 'r zijn veel boeken geraadpleegd, maar 't blijft allemaal héél oppervlakkig, misschien opzettelik alweer. Tussen veel middelmatige en vóór alles stichtelike verhaaltjes valt 'n opstel van Frans v. Schotelveld op: „De Secret der geboorte van het Kinneke uit Bethlehem", geschreven in 't dialekt van 't Brusselse Marollenkwartier. Verder is 't jammer, dat Ds. Heijnes naar geen afstand wil doen van de Tale Kanaäns. Hij ziet en begrijpt zo goed z'n Noord-Hollandse volk.

— B — *L. Fens.*

Henry C. Rowland, 1608.
DE HOND MET DEN GEBROKEN TAND, Vertaald uit het Engelsch door Yankee. *Ontwikkeling, Amsterdam*, 1925. (19 × 12.5) 165 blz. gecart. f 1.25.

Het omslag vermeldt den inhoud vrij goed: „John Vorice wordt op een regenachtigen avond door een huurkoetsier zwaar gewond binnengebracht bij dokter Forsyth, bij wien hij enkele minuten later den laatsten adem uitblaast. Het gerechtelijk onderzoek, dat hierop volgt, kan tenslotte alleen uitwijzen, dat de wond door een spitstoeloopend voorwerp met botte punt is toegebracht en door een ongeluk moet zijn ontstaan. Dr. Forsyth weet evenwel als goede bekende van de Vorice's, dat de verstandhouding tusschen John Vorice en zijn broer Randell verre van schitterend is en vindt in het feit, dat hij een gebroken hondentand in den gordel van John aantrof, aanleiding om zijn vriend Randell, welke een Bullterrier bezit, van moord te verdenken. Hij heeft evenwel, vóór de gerechtelijke lijkschouwing plaats vond, deze tand verwijdert om Randell te sparen en neemt thans zelf de taak op zich om deze mysterieuze moordzaak op te lossen hetgeen hem inderdaad na vele spannende momenten gelukt". Meer dan een detective-roman is het een avonturenroman en buitengewoon verzorgd is deze niet: „Wetende hoeveel nieuwsgierige oogen altijd luisteren" — „Bent U een motorist?" — „Ik ben iemand gesproken, die een persoon, die.." enz. Ook is het ons een raadsel, dat men van een fatsoenlijk iemand verwachten kan, dat hij „met pleizier een (mein)eed" zou doen om bestwil (blz. 81) en ook hoe men onverschillig kan staan tegenover het al of niet bestraffen van een misdadiger of iemand die men er voor houdt, onder 't motto „leven en laten leven". Volwassenen met voldoende levenservaring kunnen het boek lezen. Boeiend is het en 't slot is zéér verrassend.

— B — *M. v. M.*

Theo Thijssen, 1609.
SCHOOLLAND. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum*, 1925. (21 × 15.5) 235 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Het boek *Kees de Jongen* van deze schrijver werd geprezen, omdat het et jongensleven weergaf als onmiddelik gezien vanuit de kinderpsyche — en niet van bovenaf door de „grote mens". In deze „roman van een klas" heeft de schrijver met voortreffelike klaarheid en helderheid tot uitdrukking gebracht et leven van 'n groep kinderen, maar meer nog van de mens die als onderwijzer die kinderen leidt. Mens en traditioneel schoolmeestersbegrip liggen nogal 's met elkaar in botsing in de hoofdpersoon, zodat het boek zelfs als bemoediging kan dienen voor de mens die et beste wil, maar niet in een handomdraaien vermag te realizeren!

Een aardig geschreven, vlot-leesbaar, levend boek.

— B — *Gerard Knuvelder.*

Arnaud de Trega, 1610.
RAMP EN MISDAAD. *Karel Beyaert. Brugge.* 1925. (20.5 × 13.5) VIII 224 blz. ing. f 1.—.

De Ramp is de overrompeling van Maastricht door de geuzen in 1632. En de misdaad is de geweldsdood van 9 katholieken met afgrijselijke martelarijen.

Het boek is sterk dramatisch — overdreven rhetorisch — maar pakkend. De ordening van de historische feiten tot roman is wel wat ouderwetsch — maar niet geforceerd. 't Loopt.

Er ligt in den opzet een eigenaardige overdrijving, die te eigenaardiger is omdat het oogenschijnlijk een Belgisch boek is. 't Heeft iets annexionistisch — er ligt een propagandistisch anti-Hollandschen tendenz in — 't vereenzelvigt Hollandsch met Geus en betrekt Maastricht tot de „latijnsche cultuursfeer". Zoo krijgt ook het Roomsche tegenover de protestantsche furie een fanatieke tint. De schrijver had zich in het overdrevene moeten matigen dan was zijn boek een prachtbijdrage geworden tot verdieping van ons Roomsch bewustzijn en inleving van onze historie. Niettemin het dient gelezen.

— Bc — *A. v. Delft.*

Richard Voss, 1611.
EEN LIEFDE, Vertaald uit het Duitsch door H. M. A. Ludolph-van Everdingen. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam*, 1925. (19 × 13) 257 blz. gecart. f 2.25, geb. f 2.90.

Een liefde! 't Is me 'n liefde wel! 'n Dekadente graaf, die al heel wat liefdes achter de rug heeft, trouwt zo maar uit gril met 'n koket, maar toch eerlik-lief hofdameke, Joachime. Zij bemint de graaf wel, maar hem zweeft voor de geest Edda, de eenigste vrouw die hij heeft kunnen liefhebben, maar die de domme kerel onbegrijpelijkerwijze heeft laten schieten. Weliswaar leven de pas jonggetrouwden in 't heerlike Alpenland, maar heel hun verhouding is natuurlik komedie en ellende. Zo gaan de wittebroodsweken voorbij en onze graaf-levenskunstenaar vindt in die tijd gelegenheid naar aanleiding van bedenkelike hotelgasten, op hartstochtelike manier te keer te gaan tegen de moderne mens en maatschappij. Vooral de man, de egoïst, de moloch komt er bekaaid van af. Wanneer de schrijver zo aan 't boetpreken is over de hopeloze struktuur van onze samenleving, wanneer ie als „secretaris van z'n gemoed" gloeit van verontwaardiging, dan worden we wel 'ns stil, vergeten we voor 'n oogenblik 't banaal romantisme, de retoriek en sensatie van dit boek en bepeinzen de harde waarheden, die de diagnose zijn van 't onderzoek der zieke moderne mensheid. 't Is bij 'n schrijver als Voss natuurlik allemaal negatief, 'n blote konstatering dat onze wereld er beroerd aan toe is, zonder meer. Na z'n diagnose weet ie geen medicijn voor te schrijven. Godsdienst is 'n receptje, dat 'n moralist met modern bewustzijn niet meer voorschrijft, maar om op onze geschiedenis terug te komen, 't kon natuurlik niet goed gaan tussen die graaf en z'n

arm vrouwtje. En nu wil 't ook nog zó gaan, dat die ouwe vlam van'm, die Edda Dafis weer op z'n levensweg verschijnt. Deze doet zeer raadselachtig, zegt niets, maar daagt zo nu en dan op als'n wonderbare godin. Hij wil en móet haar spreken. 't Lukt en samen besluiten zij — Goethe dacht immers ook groot en vrij over zelfmoord —, 'n einde aan hun onmogelik bestaan te maken. Dit doen ze natuurlik niet gewoon met 'n browninkje of zo, maar hoog stijgen ze op naar de stralende sneeuwtoppen der Alpen, klasseneren, nog gemoedelik over Leonardo da Vinci, over Bayreuth, Rome en Frascati, maar bij 't uchtendgloren als de Bernina zich de vlammende kroon op 't hoofd zet, gesmeed uit de eerste zonnestralen, slingeren zich — ril thans lezer, ril, — de levenskunstenaar graaf Wilding-Wild en zijn meisje, „de vrouw met het medelijdende hart'' in de grondeloze afgrond.

— C — *Ed. Serrarens.*

Jan Walch, 1612.
GRIMASSEN. *R. J. Goddard, Den Haag,* 1926. (20×15) 129 blz. gecart. f 1.65.

Grimassen, maar met een ernstiger ondergrond, tenminste sommige. 'n Verzameling van 'n achttal schetsjes, vlug van verhaaltrant, aardig van stijl, alleen hier en daar wat zwak van oplossing. Diep? Och nee, sommige zelfs wat al te vlinderachtig. 't Best geslaagd is „de onderhandeling''. Hier en daar loopt de schrijver op 't kantje van echt-Hollandsche humor d.i. flauw.

— B — *J. Vermin.*

FRANSCH.

Roger Avermaete, 1613.
L'APOLOGIE DE L'ADULTÈRE, Geïllustreerd door Andrée Sikorska. *Le Monde Moderne, Paris* 7, 1925. (19×12) 240 blz. ing. Ffr. 8.—.

Deze smakelooze vlegelachtigheid valt onder het algemeen Index-verbod.

— D — *C. R. V.*

Henri Bachelin, 1614.
LA CORNEMUSE DE SAULIEU. *Le Monde Moderne, Paris* 7, 1925. (19×12) 222 blz. ing. Ffr. 7.25.

Na het eerste hoofdstuk is z'n vrouw al van hem weg, in 't laatste komt ze terug; daartussen in: enige echtbreuken, lage verdenking van zoon over vader, een lichtzinnige uitstalling van Franse godsdienstloosheid, een stille, verachtende spot met huwelikstrouw, vaderschap en vroomheid, enfin, een soort riool. De rooster die erop ligt kan het onaangename van de inhoud niet vergoeliken.

De inhoud is voor niemand dienstig of nodig; integendeel om de letterkundige, zielkundige waarde kan men het niet lezen, want die heeft dit lage boekje niet, dus...

— D — *J. Vermin.*

Pierre Dominique, **1615.**
LES MERCENAIRES. *Bernard Grasset, Paris* 6, 1925. (18.5×12) 351 blz. ing. Ffr. 9.—.

Jean Paul, een jonge eerzuchtige Corsicaan, verbindt zich met eenige andere condottieri om de macht te veroveren, die in de ontreddering der na-oorlogsche jaren voor de onverbiddelijke wilskracht van een onbuigzaam streven voor het grijpen ligt.

Maar de ware condottiere mag slechts één hartstocht kennen: de eerzucht en in volslagen heerschersmoraal moet daaraan alles opgeofferd. Zoo laat Jean Paul zijn meisje in den steek, dat moeder gaat worden, moordt hij, liegt en lastert hij in smaadschriften, verandert hij van partij als z'n eerzucht er mede gediend is: en kent geen ander gebod dan zijn eigen grootheid.

Toch is er één weeke plek in de metalen ziel van dezen übermensch: hij denkt nog soms en verlangt naar zijn verlaten meisje. Hij zoekt haar beeld in allerlei vluchtige minnarijen te vergeten, maar er blijft iets schrijnen in die kracht-natuur.

De revolutie breekt uit, Jean Paul zorgt bij de overwinnende partij te zijn, wordt commissaris op Corsica en denkt er aan zelfbestemmingsrecht op Corsica toe te passen, als z'n oude minnares, die hij niet huwen wil, hem doodt.

Een brutaal boek: naar stijl, karakters en zeden.

— D — *C. R. Vullings.*

Geneviève Duhamelet, **1616**
LA VIE ET LA MORT D'EUGÉNIE DE GUÉRIN. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1925. (20×13) 248 blz. ing. Ffr. 9. —.

Menige goede opwekkende gedachte wordt ons in dit boek gegeven en doet ons leven boven het alledaagsche bestaan. De geschiedenis van Eugénie is een en al opoffering van het begin tot 't einde. Het gehele bestaan wordt beheerscht door een groote moederlijke liefde voor haar broer Maurice de Guérin, die haar wordt ontnomen. Zij wordt getroffen in die personen, die haar 't dierbaarste zijn. Van dit boek een korten inhoud geven is bijna niet doenlijk daar 't de psychologische ontleding is van een groot zieleleven in een schitterende ontplooiïng.

— A — *Ed. Haeren.*

A. R. de Lens, **1617**
L'ÉTRANGE AVENTURE DE D'AGUIDA. *Les Editions de France, Paris* 7, 1925. (20×13) 216 blz. ing. F. 7.50.

Men kan dit boek een roman d'aventures noemen. In de drie deelen wordt ons een kijk gegeven op het leven in Tunis, speciaal ook op Mahomedaansche zeden. Een jong meisje, dat in slavernij wordt gebracht, leert daar door een vreemd toeval de weldaden van het Christendom kennen, dat zoo'n scherpe tegenstelling vormt met haar omgeving. In dienzelfden geest spreekt het verhaal van Marouf, le clairvoyant, waar een christengouverneur een blind kind, dat vaderloos is bij zich houdt en de christelijke liefde voor den evenmensch leert waardeeren. Het boek is geschreven in den geest van 't land waar de geschiedenis speelt en terecht zegt Prévost in de voorrede, dat Mme. de Lens met de taal ook den geest van het volk daarginds heeft weten in zich op te nemen. Van dit standpunt uit is het boek lezenswaard. Bezwaar tegen de lectuur bestaat er voor volwassenen geenszins.

— Bc — *Ed. Haeren.*

Maurice Magre, **1618**
VIES DE COURTISANES. *La Nouvelle Revue Critique, Paris* 7, 1925. (19×12) 204 blz.

De titel geeft voldoende den aard van het werk aan. Wetenschappelijke waarde bezit het niet; letterkundige evenmin. Het strijdt met de leer van het Christendom en met de beschaving.

— D — *Vincent Cleerdin*

Charles Silvestre, 1619
BELLE SYLVIE. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1925. (19×12) 245 blz. ing. Ffr. 9.—.

'n Geschiedenis ten tijde der revolusie. Claude d'Argé en z'n Sylvie leven gelukkig op hun kasteel, langzaam aan begint de revolusie. Claude gaat om den koning te verdedigen en wordt gefusilleerd. Op 't slot woont vanaf het begin een jongen van de smid, die genegenheid opvat voor Sylvie. Hij werkt zich op bij 't leger, koopt het verbeurd verklaarde kasteel van Sylvie weer terug en huwt haar. 't Rustige leven kan hem niet bevallen. Hij gaat opnieuw naar 't leger en sneuvelt. 'n Heel eenvoudig gegeven dat echter prachtig wordt uitgewerkt. Zeer keurig is de ontwikkeling van 't liefdegevoel in de jonge Jacques behandeld, keurig en tevens edel en kies. De taal is van 'n eigenaardige eenvoud, die zich zeer wel aanpast bij de gebeurtenissen. Dit boekje doet aan als 'n frisse, poetiese idille, die niet bedorven wordt door de zwoele atmosfeer van zinnelikheid en lage hartstocht.

— B — *J. Vermin.*

Louis Thomas, 1620
L'ESPOIR EN DIEU. *Le Siècle Paris* 5, 1925. (19×12) 252 blz. ing. Ffr. 7.95.

Een aankomend medisch student, die als kwajongen van 17 à 18 jaar een maîtresse neemt! Die op 20 jarigen leeftijd, in militairen dienst, reeds een bruut is, een egoïst en tevens een onuitstaanbare kwast. En die zich ten slotte zonder gemoedsbezwaren van zijn maîtresse ontdoet.

Het geheele boek is een aaneenschakeling van de platste beschrijvingen, prikkellectuur in den hoogsten graad.

— D — *J. F. Nuyens.*

DUITSCH.

Maurice Baring, 1621
DIE VERZAUBERTE. Vertaald uit het Engelsch door Richard Hoffmann. *Paul Zsolnay, Berlin S. W.* 68, 1925. (18×12.5) 199 blz.

Een blinde moet voor eenige weken naar een badplaats. Onder de pensiongasten ontmoet hij een romanschrijver, James Rudd. In Miss Jean Brandon, een der kurgasten ontdekt hij een geschikte hoofdpersoon voor een roman. Zijn novelle *Die Verzauberte*, een quasi-middeleeuwsch sprookje in moderne aankleeding moet de objectieve weergave van haar levensgang verbeelden. Daar zij ingelascht werd in de dagboekaanteekeningen van den blinde, die de ware historie van Miss Brandon berichten, kunnen we meteen een kijkje nemen in het literaire atelier van een romancier en Rudd's fictie met de werkelijkheid vergelijken. Rudd sloeg den bal totaal mis, gaf aan de feiten een geheel averechtsche verklaring en schiep een zeer gecompliceerd en onnatuurlijk karakter, terwijl de echte Miss Brandon een zeer nuchter meisje is, dat, als de financieele moeilijkheden, die vele jaren haar huwelijk met een kolonialen officier in den weg stonden, van de baan zijn, met hem trouwt.

Een beetje uitkijken als men buitenlandsche romans vertalen wil, kan geen kwaad.

— Bc — *F. H.*

Heinrich Capellmann, 1622.
EXITUS. *Ferd. Schöning, Paderborn,* 1925. (18.5×12) 197 blz. geb. M. 3.60.

Het boekje opent met Quasimodo und sein Hund, een boeiend verhaal, geschreven in levendigen en frisschen stijl, waarin karakter-typeering en natuurbeschrijving er wezen mogen. Den *Exitus*, welken het boekje als titel draagt, zien wij hier in het heengaan naar den oorlog en het afscheid van Quasimodo van zijn geliefden hond — en na een blijde hereeniging — in den dood van het trouwe dier. Het tweede, het grootste bezit dezelfde goede eigenschappen. Ook hier een dubbele exitus: afscheid van de omgeving en afscheid van het leven. Onaangenaam doet echter het realistisch karakter aan, dat meermalen al te scherp naar voren treedt en het verhaal zijn aanspraak op een „geschikt voor allen'' doet verliezen.

Een afscheid van het leven geeft ook het slotverhaal, „Die schlechte Tot'', zijn spanning. Het is zoowel om zijn inhoud als om zijn inkleeding het lezen gaarne waard.

— B — *Ponderator.*

Ernst Didring, 1623.
DER KRATER, Geïllustreerd. *Georg Westermann, Braunschweig,* 1925. (19×13) 264 blz. geb. M. 5.—.

Deze roman geeft ons een beeld van de verwoestingen te zien, die het industrieele leven zoowel naar ziel als naar lichaam den mensch aandoet. Agitatie, bedrog, sabotage, een scherp cynisme en grove brutaliteit, een heksenketel vol hartstochten en verruwingen vliegen er aan onzen geest voorbij. In fijne lijn en scherp geteekend, lijken ons het lot van een Majal, de tocht naar Brazilië van Lang en de doodstrijd van Kronwall op zee. Voor wie houdt van krachtige boeken en niet al hartstochtelijk, doch zakelijk staat tegenover het sociale vraagstuk van onzen tijd, kan dit boek aangenaam zijn, voor ontevreden gestemden is het minder aanbevelenswaardig.

— Bc — *P. Patricius, O. Cap.*

Antonio Fogazzaro, 1624.
DAS GEHEIMNIS DES DICHTERS. *Jos. Kösel, & Fr. Pustet, Regensburg,* 1925. (16×12) 160 blz. geb. M. 1.—.

De dichter schildert in dit boeiend boekje den grooten strijd, dien hij te voeren had om het bezit van haar, wier hart hem wel toebehoorde, maar die haar jawoord niet dorst te geven, geknakt als ze was door het ontzettend lijden van 'n vroegere verstooten liefde. Steeds vervolgt haar de gedachte, dat ze niet meer kan beminnen, zooals ze eenmaal bemind heeft. Toch vinden de dichter en Violet Yves elkaar ten slotte. Maar slechts voor zeer korten tijd. Ofschoon het huwelijk in alle stilte, des nachts, was voltrokken en het echtpaar onmiddellijk daarna van uit Rüdisheim naar het Zuiden vertrok, werden ze toch op den voet gevolgd door den vroegeren minnaar. Een hevige scène tusschen den dichter en dezen. De groote schok is voor de uiterst zwakke vrouw te veel: de dichter houdt haar dood in zijn armen. Gelouterd door den strijd en het ontzettend lijden, slijt de dichter zijn verdere levensdagen in zijn stille geboortestreek: de gedachte aan Violet's reine ziel doet hem slechts leven voor God. De schildering van de vroegere misslagen in het begin van het boekje, maakt het voor de jeugd, ook de rijpere, ongeschikt.

— Bc — *Br. Athanasius.*

Helene Hirsch-Brünn, 1625.
DAS GRIEBLHAUS. *Herder & Co., Freiburg i.Br.*, 1925. (18.5×12.5) 170 blz. geb. M. 3.80.

De patriarchale Griebl leeft in en mét zijn patriarchale huis, waar 's levens humor en tragiek in de steenen vastligt. „Freude" is 's mans sympathieke levensdevies, waarnaar hij op zijn ouden dag nog dansen kan. In zijn „vreugde" deelen al z'n meebewoners — Flora met haar zieke moeder — een verliefde dichter — een hofmakende schilder — etc. Er wordt heel wat leutigs en heel wat droevigs afgespeeld en uitgespeeld — want — och — het oude huis moet gestut en daarom trekken ze er op eens allemaal uit, en zit de eigenzinnige Griebl alleen — tot het door zijn schoonzoon voor afbraak wordt verkocht en geleverd op den dag dat Griebl sterft met zijn huis. Aardig — soms wat vrij.

— B — *A. van Delft.*

Franz Josef Kofler, 1626.
DIE LEIDEN DER FORELLE FINGA, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i. Br.*, 1925. (18×12.5) 123 blz. geb. M 3.40.

Een gevangen Forel vertelt haar levensgeschiedenis aan het jongetje, dat haar zal redden. Dit visschenleven speelt zich af, met veel sentimenteele droomerij, van het eene waterslot in het andere, die verdiepingen, salons, balkons en tuinen hebben, welke de verbeelding zich moeilijk kan voorstellen. Te wijs en gekunsteld voor kinderen, mist dit vertelsel over „dier- en natuurleven" ook voor grooteren de bekoorlijkheid van het ware sprookje, dat voor alles natuurlijk moet zijn.

— A — *M. K.*

Klaus Mann, 1627.
VOR DEM LEBEN. *Gebr. Enoch, Hamburg*, 1925. (19.5×13) 193 blz.

Met zulke werken kunnen we kort zijn: 't is een liederlijk boek. Wil men een bewijs?

'n Instituut met leerlingen van beiderlei kunne, waarover de Professor zucht: „Was ist aus der Schule geworden? Eine Mischung aus Kloster und Bordell."

Een jongen van 18 jaar — al is 't dan ook de zoon van Thomas Mann — al heeft hij ook 'n schitterend talent — moest aan zulke dingen niet eens denken!

— D — *Br. Athanasius.*

Ludwig Mathar, 1628.
SETTCHENS HUT. *Herder & Co., Freiburg i.Br.*, 1925. (18.5×12.5) 157 blz. geb. M. 4.—.

Het tamelijk onbenullige verhaaltje van het burgemeestersdochtertje in een Eifeldorp, waar 't de gewoonte is, dat de vrouwen nog den ouderwetschen hoofddoek dragen, en de pastoor dan ook geen moderne hoeden duldt. Maar 't meisje krijgt een hoed van haar tante, en deze weet de huishoudster van den pastoor en de vrouw van den onderwijzer te bewegen, om er elk óók een aan te schaffen. Dan geeft de pastoor den strijd op tegen de nieuwerwetsche verschrikking, — in contemplatie voor een plaat die voorstelt: de bruiloft van Kana!

— B — *Felix Rutten.*

Karl May, 1629.
SCHLOSZ RODRIGANDA, Geïllustreerd. *Karl May-Verlag, Radebeul bei Dresden*, 1925. (17×10.5) 540 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 5.—.

Karl May, 1630.
VOM RHEIN ZUR MAPIMI, Geïllustreerd. *Karl May-Verlag, Radebeul bei Dresden*, 1925. (17×10.5) 502 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 5.—.

Karl May, 1631.
BENITO JUAREZ, Geïllustreerd. *Karl May-Verlag, Radebeul bei Dresden*, 1925. (17×10.5) 559 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 5.—.

Karl May, 1632.
TRAPPER GEIERSCHNABEL, Geïllustreerd. *Karl May-Verlag, Radebeul bei Dresden*, 1925. (17×10.5) 509 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 5.—.

Karl May, 1633.
DER STERBENDE KAISER, Geïllustreerd. *Karl May-Verlag, Radebeul bei Dresden*, 1925. (17×10.5) 476 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 5.—.

Deze vijf deelen bevatten niet vijf romans, doch slechts één roman van (schrik niet lezer) meer dan twee duizend vijfhonderd dichtbedrukte bladzijden.

De verwerkte gegevens zouden ruim voldoende zijn om een tiental romanciers voor hun geheele leven van romantische stof te voorzien. Er gebeurt zoo ontzaggelijk veel, dat de onschuldige lezer er van duizelt en het gebeuren is zóó sensationeel, dat 't iemand 'n geestelijke indigestie zou kunnen bezorgen.

We hebben er *Boekzaal* van Mei 1925 (blz. 158) nog eens op nageslagen. Ja, 't zal wel zoowat uitkomen: doodgeschoten, circa 1600 menschen; gescalpeerd, 240; vergiftigd, 219; enz. enz. — we hebben ze maar niet opnieuw geteld, al zij hier dankbaar geconstateerd, dat eenige der opgesomde categorieën in deze (onder leiding van Dr. E. A. Schmid herziene) editie geheel ontbreken.

Wat dan wel 't origineel geweest zal zijn?

Dat is de vraag nog!

We hebben 'n vijftigtal deelen, d.w.z. 'n slordige 25000 blz. van dezen schrijver gelezen, niet in de dikwijls verwaterde en zoogenaamd voor de jeugd pasklaar gemaakte vertalingen, doch in den Duitschen tekst en we moeten openlijk belijden, we kennen May hier *niet* terug. De misdadigers, die hier optreden zijn van dien aard, dat de duvel en z'n grootje gerustelijk 'n paar jaar bij hen in de leer kunnen gaan. Nagenoeg alles is in de hoogste mate overdreven en de roman (wanneer men tenminste dit kluwen van verhalen aldus mag betitelen) hangt aan elkaar van gruwelen en toevalligheden. Men komt elkaar tegen, al moest men door oceanen van elkander gescheiden worden geacht; men vindt een schat, wanneer men geld behoeft, een schip, als men dat noodig heeft.

Men zal van ons wel niet vergen, een poging te doen bij benadering den inhoud weer te geven. O heilige eenheid van plaats, tijd en handeling: de helden en heldinnen zijn nog slechts met behulp van *Andrees Algemeiner Handatlas* te volgen en men moet ze goed in de gaten houden, want in 'n kleine kwart eeuw pleegt men wel eenigszins te veranderen, vooral als men op achtjarigen leeftijd ten tooneele wordt gevoerd! Naast de geographie is de algemeene historie niet vergeten en we maken de Mexicaansche troebelen mee tot de fusillade van den ongelukkigen keizer Maximiliaan, de marionet van keizer Napoleon III. De manier waarop wordt omgegaan met keizers, presidenten, graven en andere hooge heeren, deed ons lichtelijk denken aan een oud-Zouaaf, die

vreeselijk kon liegen. 't Zal de vraag zijn of hij ooit Rome had gezien, maar hij had dikwijls met de Paus gesproken, bijna iederen ochtend: „Dag Paus!" zei Jan, „Dag Jan!" zei de Paus. Alles ligt er zóó dik op, dat 't heusch moeilijk is om ernstig te blijven; gelukkig behoeft dat ook niet en we moeten eerlijk bekennen, dat we het zoo nu en dan hebben uitgeschaterd.
't Is een draak, een colportage-roman ingesteld op 't gewone volk.
Om dezen roman is al heel wat te doen geweest en 't is daarom dat we er wat langer bij stil staan. May hééft voor den uitgever Münchmeyer, die in de put zat en aan wien hij eenige verplichting meende te hebben, een colportage-roman geschreven tegen 'n matig honorarium, onder conditie dat na een bepaalden tijd alle rechten weer aan May zouden terugvallen en mocht Münchmeyer een oplage van 20000 exemplaren niet overschrijden.
De afspraak was alleen maar mondeling gemaakt. May kreeg nóch proeven, nóch ooit zijn handschrift terug, evenmin als zijn auteursrechten. Hieruit volgde een omvangrijk proces, dat 12 jaren duurde. De rechtbank had tenslotte May een schadeloosstelling toegekend van 60000 R. M., doch beide partijen waren in hooger beroep gegaan. May stierf intusschen op 67-jarigen leeftijd en zijn rechtverkrijgenden sloten in 1913 een vergelijk met de tegenpartij, die nu 25000 R. M. moest betalen. Dat May's manuscript vervalscht werd, is wel buiten twijfel, maar in hoeverre, zal wel nooit meer met zekerheid kunnen worden vastgesteld.
Onnoodig hieraan toe te voegen, dat deze vijfdeelige roman-cyclus (ook wel bekend als *Das Waldröschen oder die Verfolgung um die Erde*) uitsluitend voor volwassenen bestemd is.
Die duel-passage in het tweede deel zal thans (gelukkig) wel alle bekoring missen.
Wij kennen een nobeler, een betere May!
— B — *M. v. M.*

Wilhelm Schussen, **1634.**
DER ABGEBAUTE OSIANDER. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. (19×11.5) 190 blz. ing. M. 3.50, geb. M. 5.50.
Osiander, een kladschildertje, die op den roem van zijn vader teert, loopt met zelfmoordplannen rond om zijn moeder in het bezit zijner levensverzekeringspremie te stellen, want we leven in den inflatietijd, toen een jas meer kostte dan vroeger een heel Bervoets-magazijn. Hij komt er echter van terug, solliciteert naar een betrekking en krijgt een mager gesalarieerd schrijversbaantje, maar wordt weer spoedig „abgebaut" omdat zijn principaal een oogje heeft op de vrouw, die ook hij het hof maakt. Ondertusschen is Ruth de dochter van zijn kostheer, smoorlijk op hem verliefd. Zijn moeder weet zich niet terecht te vinden in de nieuwe levensverhoudingen, begint aan verstandsverbijstering te lijden en spint onafgebroken voort aan de schitterende toekomst van haar zoon: Karl Friedrich. Ruth, die met haar vader op het land is gaan wonen, neemt haar bij zich in huis, waar Osiander haar spoedig volgt. Eerst gaat hij snoek vangen, maar als de lente in het land komt, haalt hij zijn palet weer voor den dag, bespeurt, hoe zijn talent gerijpt en zijn levensvertrouwen versterkt is en trouwt met de dappere Ruth.
Peuterig gestyleerd met een overvloed van precieuse adjectiva. De natuurbeschrijvingen zijn keurig afgewerkt. In het verhaal zelf zit weinig climax en als tijds-document is het te slap van evocatie.
— B — *F. H.*

Hugo Strauch, **1635.**
VON PÄPSTEN, KÜNSTLERN UND LANDSKNECHTEN. *J. P. Bachem, Köln,* 1925. (18×12.5) 214 blz. geb. M. 5.—.
Artistiek-fijne novellen uit den artistieken Renaissance-tijd. Correcte karakteriseering van eenige markante figuren: Picolomini als laatste Paus-kruisvader, Sixtus als de grandiooze bouwer, Rafaël als de favoriete kunstenaar, Karel van Bourbon als de machiavellistische politieker en krijger. Vooral deze laatste persoonsbeelding is in het romantisch gebeuren krachtig gevat. Heel mooi.
— A — *A. v. Delft.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Johan Fabricius, **1636.**
HANS DE KLOKKENLUIDER. Spel in vijf bedrijven, Geïllustreerd. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1925. (32×24.5) 73 blz. geb. f 5.90.
De heer Fabricius zal wel geen andere bedoeling hebben gehad dan een aardig kijkspel te componeeren en daarin is hij ongetwijfeld geslaagd. Het naieve verhaal van Hans de Klokkenluider die zijn klok aan den duivel verkoopt om het mooie Gaaike te winnen is interessant. Vol bonte afwisseling volgen tafereelen en personen elkander snel op. Zij zijn goed geteekend en vooral fel gekleurd. Alles bij mekaar goed decoratief werk dat illustratief uitstekend voldoet. Als tooneelwerk echter is dit sprookje zeer zwak. Er heerscht aldoor tweeslachtigheid in de compositie wat de intrige betreft. Bovendien is het — bij gebrek aan strenge dramatische ordening — zeer moeilijk de hoofdpersoon in dit sprookje te vinden. Hans de Klokkenluider lijkt er het allerminst op, Gaaike zou er meer aanspraak op kunnen maken, achteraf komt Het Kerstmannetje daar nog het meest in aanmerking voor. Bezwaarlijker dan dit alles lijkt ons de Ersatz-kerststemming, waarop alles gebouwd is. Het is een kerstsprookje dat geen kerstsprookje is, een ethisch afkooksel waaraan het zout der christelijke waarheid te vaak ontbreekt.
Jos. Vandervelden.

Alice Rolland, **1637.**
Suzanne Rolland,
VAN EEN RUZIE TUSSCHEN SINT PIETER EN ONZE LIEVE VROUW, Vertaald uit het Fransch door Hubert Buyle. *Norbertijnerabdij, Tongerloo,* 1925. (21.5×17.5) 81 blz. ing. Bfr. 4.—.
Vier zielen kloppen aan de hemelpoort. Ze scheidden onverwacht van het lichaam, zonder biecht. St. Petrus wil ze dan ook niet toelaten, maar de H. Maagd getuigt, dat allen op Haar betrouwd hebben. Sint Pieter wil niet toegeven. Nu verlaat Maria den hemel, om het viertal dolende zielen bij te staan. Onze Lieve Heer volgt Zijn moeder. Zoo is de hemel geen hemel meer en Gods lieve Heiligen jammeren. Tot Petrus berouw krijgt en Jezus met Zijn moeder

en de vier zielen het Hemelrijk weer binnentrekken. Twee poorten zullen er nu voortaan zijn: een groote, door St. Pieter bewaakt, voor de uitverkorenen, en een kleine voor „die te elfder ure" kwamen. Daar zal Maria den sleutel van bewaren.
Een goed-bedoeld patronaatsstuk in den trant van Ghéon, doch technisch zwakker. Hubert Buyle, is beter in zijn poëzie dan in zijn proza, dat heel simpel is gehouden.

J. A. M. Everwijn.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

William Montgomery Mc. Govern, 1638
ALS KOELIE VERMOND NAAR TIBET, Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. Geïllustreerd. *W. de Haan, Utrecht,* 1925. (25×17.45) 328 blz. ing. f 4.25, geb. f 5.50.

Dit royaal uitgegeven, rijk geïllustreerde hoogst interessante boekwerk is niet alleen van belang voor de geleerde wereld (voor haar zal de auteur een nog uitvoeriger werk schrijven) maar voor iederen volwassene met eenige ontwikkeling en levenservaring. Wie zou niet wat méér willen hooren over Tibet, dan dat het een geheimzinnig onbekend land is, een tafelland van meer dan een millioen vierkante mijlen, met een gemiddelde hoogte van 15000 voet boven den zeespiegel, d. w. z. zoo hoog als de Mont-Blanc, de hoogste top van Europa! De schrijver vertelt eenvoudig en bescheiden van zijn avontuurlijke en romantische tocht, van land en luiden, godsdienst, taal, zeden en gewoonten en van Lhasa, de hoofdstad, de verboden stad der Buddha's, waarin hij wist door te dringen door zijn taaie energie ten koste van de ontzettendste ontberingen en gevaren. Een waardevol werk!

M. v. M.

F. A. Mitchell Hedges, 1639
DE STRIJD MET DE REUZENVISSCHEN, Vertaald uit het Engelsch door H. J. van Balen, Geïllustreerd. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (22.5×15.5) 307 blz. ing. f 4.65, geb. f 5.90.

Een kenmerkende verdienste van dit interessante boek is, dat het rustig zonder veel gerucht of ophemelarij van eigen kloeke daden verhaalt van den gevaarlijken afmattenden strijd, welke eenige ontdekkingsreizigers te voeren hadden tegen de bewoners van den Indischen oceaan: de haaien, de stekelroggen, de zeekoeien, de zaagvisschen de zeeslangen, de krokodillen en welk een list en volhardenden moed zij aan den dag moesten leggen om overwinnaar te blijven in deze ongelijke worsteling. Wetenschap in engeren zin wordt ons in dit boek niet geboden, al valt er veel te leeren van schrijvers methoden en technische wenken betreffende de vischvangst in de tropische zeeën, waar grillige diepzeebewoners zich rondwentelen van angstwekkende wanstaltigheid en duizenden kilo's gewicht. De schrijver verzekert in de inleiding, dat naar zijn vaste overtuiging de zee bevolkt is met monsters, verwanten van voorwereldlijke dieren zelfs, die men niet kent, omdat dit jachtgebied steeds verwaarloosd is. De jacht op grof wild te land is zoodanig overdreven, dat zij den waren sportsman niet meer bevredigt: voor hem bieden de tropische zeeën een uitgestrekt jachtveld, met overvloed van bewoners, wier vangst een opwinding en spanning meebrengt, als de landjager, dank zij zijn geperfectioneerde wapenen, nooit ondergaat. Dit boek geeft hiervan wel een overtuigend bewijs. Elkeen, die belang stelt in het leven der visschen (ze dus iets meer belangstelling gunt dan smakelijke consumptie-objecten) zal met dit boek menig spannend en amusant oogenblik beleven. En ook de ethnoloog kan zijn kennis verrijken met de interessante bijzonderheden welke schrijver mededeelt over de Indianen-beschaving in de eilandenwereld der Stille Zuidzee.
Talrijke illustraties, die bijzonder geslaagd zijn en waarvan er genomen werden door Hedges' trouwe partner op zijn ontdekkingsreizen, Lady Richmond Browne, geven een goed beeld van schrijvers vaak sensationeele prestaties op vischvangstkundig gebied.

Dr. H. v. d. Mark.

W. Sleumer, 1640.
OP JAVA'S VULKANEN, Geïllustreerd. *S. L. van Looy, Amsterdam,* 1925. (17.5×14.5) 115 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Tusschen een enthousiast gestelde inleiding en eenzelfde slotbeschouwing, geeft de auteur ons eerst in een meer algemeen deel wetenswaardige medeelingen over vulcanologie en de oorzaken der vulkanische uitbarstingen, en in een tweede meer bizonder deel interessante beschrijvingen van de laatste erupties en het aspect der Javaansche vulkanen: Kloe, Krakatan en Smeroe met geburen.
Door de natuurbeschrijving vlecht schr. heel handig de oude Javaansche legenden.
Een kleine opmerking: de teekeningen in den tekst zijn wel wat héél klein en daardoor onduidelijk. De foto's achteraan zijn des te keuriger.

P. C. Keulers.

Herman Wiele, 1641.
VOOR HAGENBECK NAAR HET HIMALAYA GEBERGTE EN DE OERWOUDEN VAN INDIE. Vertaald uit het Duitsch door A. v. d. Heuvel. Geïllustreerd. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1925. (26×18.5) 385 blz. ing. f 4.25, geb. f 5.25.

Deze Germaansche Nimrod heeft Indië's woeste streken in alle richtingen doorkruisd - van de tropische oerwouden tot de Tibetaansche hooggebergten — en bezocht op zijn levensgevaarlijke expeditietochten op jacht naar tijgers en panters, jakhalzen en antilopen, edelherten en slangen, steenbokken en klipgeiten, bosschen en bergstreken, die geen blanke ooit had betreden. En het moet getuigd: hij weet vlot en onderhoudend te vertellen van zijn avonturen en lotgevallen, bij meedoogenlooze hitte en erbarmelijke vrieskou' onder de wilde dieren, waarop hij jacht maakte, niet als een gewetenloos dierenslachter, doch als een eerlijk en sportief schutter, die ook de dieren, tegen welke hij strijd voert, een kans geeft. Lees daarover slechts zijn verwoede worsteling met de buffels en de lippenbeer. Scherp waarnemer, discht hij ons telkens boeiende wetenswaardigheden op over de listen der dieren, hun intieme of zoo men wil, hun geheime gangen en doeningen, hun levenswijze, hun instincten etc. Tal van photo's, vaak onder zeer hachelijke omstandigheden genomen, illustreeren dit boek van den koenen jager.

Dr. H. v. d. Mark.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Frank Farrington, **1642.**
DE KUNST VAN VERKOOPEN, Vertaald uit het Engelsch. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 1926 (18.5×12.5) 67 blz. ing. f 0.90.
Een Thomas à Kempis op materieel gebied is hier aan 't woord. Ja, van de 85 nuttige wenken is er wel eens een minder geslaagd en aanvechtbaar zelfs, maar uit het boekje in z'n geheel valt zéér veel te leeren en niet in 't minst: beschaving en menschenkennis. 't Is goed en vlot geschreven en wij wenschen het in veler handen.

M. v. M.

J. H. F. Kohlbrugge, **1643.**
PRACTISCHE SOCIOLOGIE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (24×15.5) Deel I: 224 blz. geb. f 3.90.
Aanleiding tot het schrijven van dit werk werd het nieuwe „Academisch Statuut", dat van sommige studenten beoefening der sociologie eischte en voor juristen haar tot keuze-vak verhief. Nu bleek bij onderzoek „dat er geen Nederlandsch leerboek over de sociologie bestaat".
Misschien vindt een of andere lezer, die zich 't bekende werk van Aengenent herinnert, deze uitspraak onjuist. Maar men bedenke dan, dat, hoe verdienstelijk het leerboek van den Warmondschen professor ook moge zijn, het toch slechts enkele vragen van meer theoretische sociologie (systemen, arbeiders-, middenstands-, landbouw- en vrouwenvraagstuk) behandelt en in 't geheel niet beantwoordt aan wat Prof. Kohlbrugge zocht: een zoowel practisch als vormend leerboek, dat „de sociale ontwikkeling van allen (zou) bevorderen, het sociaal geweten bij velen (zou) wakker schudden".
Dit doel tracht nu de Utrechtsche hoogleeraar te bereiken door de uitgave van zijn boek, dat deels beschrijft wat aan socialen arbeid in ons land en elders gepresteerd wordt, deels opmerkingen maakt van algemeen sociologischen aard: sociale zelfopvoeding, sociale vragen, hulpbetoon etc. In een veertiental hoofdstukken worden zoo de meest verschillende onderwerpen aangeroerd en de sociale plichten van allerlei maatschappelijke groepen besproken op uiterst leerzame en nooit kwetsende wijze, al zullen sommigen, wie gebrek aan gemeenschapszin verweten wordt, door de openhartigheid van den auteur allesbehalve gesticht zijn. In een werk als dit, stuit men allicht op beweringen, die men minder juist acht, maar men vergeet ze gaarne voor 't vele goeds dat dit boek bevat. Vooral dient nog geprezen te worden de onpartijdigheid waarnaar de schrijver blijkbaar met groote zorg gestreefd heeft. Eerlijk wordt erkend dat in werken van socialen aard de katholieken een eerste plaats innemen; alleen kon wat meer aandacht gewijd zijn aan onze religieuzen, onze zusters vooral, die toch naar het getuigenis van Prof. Kohlbrugge zelf, bij het sociale werk der Roomsch-katholieken „een belangrijke rol spelen". Dat de schrijver, — dit ten slotte — geen voorstander is van een extremisme, dat overal socialen arbeid te verrichten vindt, behalve in eigen kring, blijkt wel uit het volgende citaat: „Laten wij dus nimmer uit het oog verliezen, dat de gehuwde vrouw het allerbelangrijkste sociale werk in haar eigen huis of in haar directe omgeving verricht, dus ten opzichte van allen, waarmee het dagelijksch leven haar in contact brengt. Men wachtte zich daarom de gehuwde vrouw en moeder ertoe aan te drijven sociaal werk buitenshuis te verrichten. Want wie hiervoor de vrouw uit haar kring haalt, zonder de zekerheid te hebben, dat de noodige rust in haar gezin gewaarborgd is, doet zoo onverstandig, dat men het misdadig zou kunnen noemen".

Mr. Dr. D. B.

XIV. SPEL EN SPORT.

NEDERLANDSCH.

Bercillo, **1644.**
HOE BELEEF IK HET MEESTE GENOEGEN VAN MIJN HOND? Geïllustreerd. *C. Morks, Dordrecht,* 1925. (16.5×12.5) 52 blz. ing. f 0.45.
Bercillo, **1645.**
HONDENRASSEN, Geïllustreerd. *C. Morks, Dordrecht,* 1925. (16.5×12.5) 115 blz. ing. f 1.35
Bercillo, **1646.**
DE AFRICHTING VAN DEN HOND, Geïllustreerd. *C. Morks, Dordrecht,* 1925. (16.5×12.5) 71 blz. ing. f 0.90.
Het eerste deeltje — het meest elementaire — behandelt de opvoeding van den hond in zijn jeugd (voeding, ligging enz.) en reeds hier zullen vele hondenhouders bemerken, hoe geheel foutief tot op heden hun systeem was.
Het tweede werkje raden we ieder, die een hond nemen wil, aan eerst door te lezen, alvorens zijn keuze te bepalen, want het kiezen van het geschikte dier zal de meter der vreugde zijn van het te beleven genoegen.
Wie ten slotte zijn hond wil leeren en niet volstaat met er een waakzame en gehoorzame huisvriend van te maken, zal in het derde werkje vele wenken vinden, die het „africhten" tot een genoegen maken, omdat de kennis van - en de liefde tot het dier het uitgangspunt vormden van den schrijver en de oorzaak zal zijn van een zoo mooi mogelijk bereikt resultaat.

G. Olsthoorn.

G. C. van den Bergh, **1647.**
UITBEELDINGSGYMNASTIEK, Geïllustreerd *W. N. Dinger, Bussum,* 1925. (26.5×19) 55 blz. geb. f 3.75.
Als men de inleiding doorleest, springt de onkunde van den schrijver op paedagogisch terrein wel zeer duidelijk in 't oog. Onze katholieke sport- en gymnastiekbonden mogen dus wel zeer voorzichtig zijn vóór ze er aan denken dit „stelsel-Loges" te beoefenen.

Adr. de Voogd.

Adriaan de Boer, **1648**
FOTO-CRITIEKJES, Geïllustreerd. *Focus, Bloemendaal,* 1925. (19.5 ×13.5) 106 blz. ing. f 1.50.
De titel van het fleurig uitziend boekje is niet pretentieus en vooral de critiek, welke bij elke photo gegeven wordt, is nuttig en leerzaam. Zij is volstrekt niet laf, om de inzenders naar den mond te praten, maar elke amateur kan er vingerwijzingen te over vinden, om zijn werk allengskens te vervolmaken. Wel blijkt uit de inzendingen, als men ze vergelijkt met hetgeen de buitenlandsche tijdschriften en jaarboeken ons brengen, dat het „land van Rembrandt" nu juist hierin niet vooraan staat, maar wanneer men al de wenken en raadgevingen ziet, welke in deze critiekjes zijn verwerkt, dan gevoelt men ook de

ongerijmdheid van Multatuli's uitspraak, dat de photographie als kunst niet hooger staat dan het uitwerksel van een scheerspiegeltje. De opmerkingen bij de cliché's uitgevoerd op bijzonder mooi chamois kunstdrukpapier, vormen een uitnemende leerschool voor hen, die iets meer willen weten van compositie en techniekbeheersching, welke voert tot meer kunstzinnige beoefening der photographie.
J. Kramer.

Brandaris, **1649.**
HET AQUARIUM, Geïllustreerd. *C. Morks, Dordrecht,* 2e druk: 1925. (16 × 12) 45 blz. ing. f 0.45.
Het houden van een aquarium is een aantrekkelijke sport voor natuurliefhebbers, een sport die niet moeilijk te leeren is, doch ook al weer niet geheel en al zonder leermeester kan worden ter hand genomen.
Rietsema.

Drs. M. Hellingman, **1650.**
RADIOTELEGRAFIE- EN TELEFONIE. *C. Morks, Dordrecht,* 1925. (16.5 × 12.5) 317 blz. geb. f 3.75.
Het werk behandelt uitvoerig de leer der electrische trillingen en die gedeelten der electrotechniek, welke bij radio toepassing vinden. Het is een uitstekende gids voor de amateurs, die hun tekort aan theoretische kennis wenschen aan te vullen. Ook de meest elementaire grondbeginselen worden uitvoerig besproken en daaruit geleidelijk door combinatie der begrippen de lastiger kwesties ontwikkeld. Het contact, dat de schrijver herhaaldelijk heeft weten te leggen tusschen theorie en practijk verhoogt de waarde van zijn arbeid.
G. Olsthoorn.

Dirk te Nijenhuis, **1651**
PRACTISCHE MENSCHENKENNIS, Geïllustreerd. *Symons & Co., Amsterdam,* 1925 (21 × 15) 64 blz. ing. f 1.50.
Te Nijenhuis dient zich in dit werkje aan als menschenkenner, die na jarenlange studie geleerd heeft ziel en karakter te kunnen kennen uit een scherpe gelaatsstudie. Wie de stand van zijn neus, de vorming van zijn wenkbrauwen, en vooral de knobbels van voor en achterhoofd opgeeft, kan uit dit boekje zijn geheele karakter kennen. Dus zeer gemakkelijk!
Bleef het hierbij, wij zouden Nijenhuis zijn publicatie gunnen als een onschuldig genoegen maar waar hij zich ook op sexueel-terrein meent te moeten bewegen en dit met veel aplomb doet, daar moeten wij tegen dit werkje zeer beslist waarschuwen. *G. Olsthoorn.*

H. N. Smits, **1652.**
DRIE AVONDEN DEBAT OVER DE ROOMSCHE SPORTBEWEGING. *St. Jacobs-Godshuis, Haarlem,* 1925. (20.5 × 14) 51 blz. ing. f 0.40.
De debatavonden zijn interessant, vooral de bezwaren, welke de schrijver weet aan te voeren, vormen een keurige verzameling, doch — en dit is jammer — de bezwaren maken op den denkenden lezer soms meer indruk dan de weerlegging. Daarenboven — en dit is de zwakste zijde — wordt in het boekske, dat debatteeren wil over „de Roomsche Sportbeweging" royaal plaats toegemeten aan „Roomsche beweging", doch wordt het hier toch essentieel bijhoorende begrip „Sport" al te veel verwaarloosd. Waar het boekje over de sportbegrippen — wedstrijd en competitie spreekt, daar komt allerduidelijkst aan het licht, dat de R. K. Bond tot op heden de bezwaren aan neutrale competitie verbonden, niet weet te ondervangen. Wat ook sterk opvalt is, dat de debaters zooveel langs elkaar heen praten en dat b.v. de groote bezwaren, die men sportlui hoort maken onopgelost blijven.
G. Olsthoorn.

J. Stuy, **1653.**
HANDLEIDING VOOR HET BOKSEN, Geïllustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 2e druk: 1925. (22.5 × 14.5) 100 blz. ing. f 2.50.
Vakkundig geeft het werkje alles wat we ervan verwachten kunnen, de techniek wordt grondig en helder uiteengezet en de nadeelen aan het boksen verbonden voor de lichamelijke opvoeding, worden niet veronachtzaamd. Voor leeraren aan sportscholen, vooral bij land en zeemacht, een zeer aan te bevelen boek.
G. Olsthoorn

D. Tector, **1654.**
RAAD BIJ RADIO-RAADSELS. *G. J. Lankkamp, Deventer,* 1925. (20.5 × 14.5) 65 blz. ing. f 0.90.
Het boekje bedoelt op de eerste plaats te leeren op systemathische wijze te zoeken naar oplossingen van radiogebreken en in de tweede plaats aan te geven welke onderdeelen in bepaalde gevallen eens moeten worden geprobeerd wanneer het toestel niet behoorlijk mocht functioneeren. Tegelijkertijd wordt daarbij zooveel mogelijk getracht aan te geven, welke bij bepaalde storingen de gebreken zijn aan de schuldige onderdeelen.
G. Olsthoorn.

DUITSCH.

William J. Lockington, S.J., **1655.**
DURCK KÖRPERBILDUNG ZUR GEISTESKRAFT, Vertaald uit het Engelsch door Ph. Küble, Geïllustreerd. *Tyrolia Verlag, Innsbruck,* 1925. (18.5 × 12.5) 180 blz.
Pater Lockington bewijst dat in onze dagen van nerveuze gejaagdheid sportoefeningen onmisbaar zijn tot handhaving onzer gezondheid. Waar een gezond lichaam de eerste vereischte is voor een gezond werkende ziel, daar is dus het pleidooi voor een richtige sportieve opvoeding gewonnen. De schrijver toont aan, dat, waar het lichaam het huis is waarin de ziel wonen en werken moet, aan dit lichaam, mits als middel tot bereiking van het doel, nimmer te veel zorg besteed kan worden. Het boek, dat door een priester voor priesters en leeraren is geschreven. waarschuwt tegen het afhouden van de jeugd van de lichaamsoefeningen, want wie de lichamen der jeugd bezit krijgt gemakkelijker heerschappij over de zielen. Aan de hand van den H. Ignatius van Loyola, de H. Theresia, abdis der Clarissen, alsmede de geheele leer der Kerk, spoort de schrijver met klem aan tot sterking des lichaams om hierdoor krachtiger te kunnen optreden tot heil der zielen.
Heusch de sportprestaties zijn geen ontdekking der laatste eeuwen, neen, toen de H. Ignatius zijn orde stichtte, het was in de zestiende eeuw, toen legde hij 4880 K.M. te voet af, waarvan eens zelfs in één reis 1460 K.M. Een prestatie

welke de huidige Marathonrace waarlijk in het niet doet verdwijnen.
Na de theoretische beschouwingen over den psychologischen onderbouw der lichaamscultuur, geeft pater Lockington een eenvoudig doch practisch systeem om het lichaam te sterken en te harden. Aantrekkelijk in dit systeem is de overheersching van den geest, geen loopen in knellende banden, geen moeizaam voortgaan in den tredmolen, neen een systeem door ieder die volhoudt en wil, volgbaar en vol ruimten om den geest aan het werk te zetten tot voorkeur en aanvulling.
Een boek, dat onschatbare waarde bezit voor opvoeders en voor hen die met de jeugdvorming belast zijn. Een veelzeggende waarschuwing voor hen, die opvoeden zonder te letten op het lichaam, dat krachtig en sterk moet zijn om met meer succes te kunnen werken voor God.

G. Olsthoorn.

Guido Rey, **1656.**
KLETTERFAHRTEN, Geïllustreerd. *Alpiner-Verlag, Wien* 4, 1925. (22.5×15) 335 blz. geb. M. 10.—.
Er sluimeren op den bodem van 's menschen gemoed hartstochten, waarvan zij, die er nimmer door bestoken werden niet het flauwste begrip hebben. Zulk een hartstocht is de jacht, — de groote jacht vooral, — en zulk een hartstocht is ook het alpinisme. Uit den aard der zaak zijn de opeenvolgende beschrijvingen van een aantal gevaarlijke klimpartijen voor den niet-alpinist een weinig monotoon, maar het loont toch den schrijver op een paar van zijn sensationeele excursies te volgen en daardoor een inzicht te bekomen zoowel in menschenharten als in een sport en in een landschap, waar de doorsnee-Hollander uit den aard der zaak nog al vreemd tegenover staat.

G. S.

XV VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Chr. van Abkoude, **1657.**
BERT EN BRAM, Geïllustreerd door A. Rünckel. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 5e *druk*: 1925. Ons Genoegen, (19×13) 159 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.20.
Een onmogelijk boek en een onmogelijk verhaal voor onze jeugd.
't Verhaal begint met de voorstelling van een school en een schoolmeester zooals die er alleen vóór een goede 100 jaar kunnen geweest zijn. De meester, die doorloopend bespottelijk gemaakt wordt, draagt in school een „chambercloak”, rookt daar een goudsche pijp, kent alleen roede en plak als opvoedingsmiddelen, ontvangt ham en spek van de ouders zijner leerlingen, schilt thuis aardappelen, bereddert het huishouden, en is in zijn heele optreden en wijze van spreken een groote gek.
De helden van het verhaal, Bert en Bram, zijn niet maar jongens die kattekwaad uithalen, maar ruwe straatschenders, die liegen en bedriegen, volwassenen sarren, enz. Heusch, dat alles hoeft niet als navolgenswaardig voorbeeld aan onze hedendaagsche jeugd te worden opgediend. Alleen bij gelegenheid van het St. Nicolaasfeest zijn ze sympathiek in hun hulp van een arm gezin, en aldoor zijn ze vriendelijk tegenover de dochter van de schoolmeester, die dan later ook met een van hen trouwt.
De wijze, waarop ze bij den meester aanzoek doen om de hand van zijn dochter, is weer van dien aard, dat elk ander dan die man ze de deur zou hebben uitgegooid.

A. Vincent.

Chr. van Abkoude **1658.**
BOB-ZONDER-ZORG, Geïllustreerd door W. K. Prins. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1925. Ons Genoegen, (19×13) 144 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.20.
Bob-zonder-zorg is een jongetje, wiens vader vroeg stierf en nu door een zwakke moeder slap wordt opgevoed.
De jongen doet precies wat hij wil, haalt thuis en op school allerlei domme en baldadige dingen uit, komt van kwaad tot erger, wordt op kostschool gedaan, waar hij 's avonds op de slaapzaal o. m. vuurwerk afsteekt en den boel doet afbranden. Weggezonden loopt hij een tijd leeg, wordt een dief, vlucht en eindigt met weer op te duiken als een officier van het N. I. leger. Hij maakt zijn diefstal goed en bezoekt vol spijt het graf van zijn vroeg gestorven Mama.
Voor zwakke ouders zou het zijn nut kunnen hebben. Maar 't is bestemd voor kinderen. Ook die zouden er door het afschrikwekkend voorbeeld van kunnen profiteeren, als ze maar niet te veel schik hebben in de dolle dingen van den baldadigen knaap. Hetgeen we duchten.

A. Vincent.

Francis J. Finn, S. J., **1659**
DE VOETBALWEDSTRIJD, Vertaald uit het Engelsch door J. J. G. Wahlen, Geïllustreerd door Eugéne Lücker. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (25.5×17) 224 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Francis J. Finn, S. J., **1660.**
TOM PLAYFAIR, Vertaald uit het Engelsch door J. J. G. Wahlen, Geïllustreerd door Eugéne Lücker. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (25.5×17) 294 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Francis J. Finn, S. J., **1661.**
HARRY DEE, Vertaalt uit het Engelsch door J. J. G. Wahlen, Geïllustreerd door Eugéne Lücker. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam,* 3e druk: 1926. (25.5 × 17) 322 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.
Welke Roomsche jongen heeft niet eens 'n paar boeken van Pater Finn gelezen en dan behalve 't genot, gesmaakt bij 't meeleven met de beschreven avonturen, nog niet iets beters opgedaan voor hart en geest! Want de werken van den Amerikaanschen Jezuiet zijn van de meest gevraagde uit onze jongensbibliotheken. In deze nieuwe drukken is hoogstens 'n enkel woord veranderd. Wij blijven het ten zeerste betreuren dat de uitgevers zoo weinig moeite doen om 'n goede Nederlandsche vertaling van deze veel gelezen werken te bezorgen; of liever nog 'n omwerking, die de boeken ook meer geschikt zouden maken voor onze internaten. Misschien dat zoo'n uitgave op betere kwaliteit papier en met fraaiere teekeningen beter de concurentie aan kon met neutrale uitgaven op 't gebied van jongenslectuur.

Th. Wissing.

Guido Gezelle, **1662.**
VLAAMSCHE VOLKSVERTELSELS, Geïllustreerd. *De Standaard, Brussel,* 1925. (24×19) 48 blz. ing. Bfr. 3.50.

Vijf vertelsels, die Guido Gezelle zijn volk heeft afgeluisterd, en die hij ons in zijn sappig Westvlaams vertelt. Goed, dat ze nog eens gedrukt worden, want ze waren vergeten geraakt.
Voor de Nederlandse jeugd is 't jammer, dat ze 't Westvlaams niet verstaat; ze zou er anders smakelik van kunnen smullen.

I. v. O.

T. Hellinga-Zwart, **1663.**
MOEDERS KLAVERBLAD, Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1925. (23×17.5) 157 blz. geb. f 2.25.
Voor 6-9 jaar.
Drie aardige en lieve kindertjes beleven tal van huiselike pretjes en kinderlike verrassingen in gezelschap van 'n heel lieve moe op van hun leuke oom en tante. Wat wij in dit boek waarderen is de prettige, vlotte schrijftrant en de keurige verzorging. Echter mag Moeders klaverblad wel eens iets, wat wij uit zedelik oogpunt onze kinderen zeker nooit zouden toestaan. Trouwens, waar beschreven wordt 't doen en laten van enkele kinderen in allerlei omstandigheden, blijkt uit 't totale gemis aan alle bovennatuur, dat dit boek niet voor Roomse kinderen geschreven is.

Fr. M. A.

Anny Hulsmans, **1664.**
HEUVEL OP, Geïllustreerd. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1925. (22×14) 158 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.
Een verhaal van een jong meisje, dat vroeg haar ouders verloor en toen terecht kwam bij een gierige tante, bij wie ze het niet kon uithouden. Ze ging in betrekking en kwam in aanraking met 'n protestant. De omgang met die jongeman kon ze, volgens haar, niet afbreken, toen ze plots het doodsbericht kreeg van haar peettante, van wie ze zielsveel hield. Dit sterven bracht haar tot inkeer, zoodat ze die ongeoorloofde omgang afbrak. Na het sterven van de dame, bij wie ze in betrekking was, kwam ze in een lief, hartelijk gezin, waar ze echt thuis was. Daar komt ze in kennis met dokter Alofs, met wie ze in 't huwelijk treedt. Een mooi verhaal voor onze R.K. 17-jarige en oudere meisjes. Voor internaten is het echter minder geschikt.

Z. C.

Jac. van der Klei, **1665.**
MET DEN WOONWAGEN, Geïllustreerd door Jan Rinke. *H. ten Brink, Arnhem,* 2e druk: 1925. (21×15) 168 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.
Een neutraal boek, vlot en onderhoudend geschreven, bestemd voor jongens en meisjes. 't Beantwoordt echter niet aan de eischen, gesteld voor Roomsche jeugdlectuur. *B. v. B., Pr.*

René du Mesnil de Maricourt. **1666.**
LUCIA, Vertaald uit het Fransch door J. F. P. Janssen, Geïllustreerd. *G. Mosmans Zn., Den Bosch,* 1925. (24×18) 196 blz. ing. f 1.25, geb. f 2.—.
„Lucia" geeft 'n concreet geval van den strijd tusschen 't wufte heidendom en de leer van Christus. Sempronius de apostaat, priester van Jupiter, zet er alles op om den tribuun Valerius tot bondgenoot te krijgen in zijn strijd tegen 't Christendom. Hij wil hem inwijden in de geheime wetenschappen en, eenmaal in zijn macht, dwingt hij hem z'n verloofde, Lucia, te gaan aanklagen als christin bij de keizerlijke rechtbank. Lucia sterft den marteldood, maar ook haar dood brengt nieuwe christenen voort. Na 't rampzalig einde van Sempronius komt Valerius tot beter inzicht en bekeert zich. Zeer boeiend en geschikt voor jongelui van 16 jaar en ouder. Verschenen in prachtband met gekleurde teekening van Gerard Gerrits.

Keurraad voor R.K. Jeugdlectuur.

Uit Boek en Blad.

Opgang.
Paul Cézanne, de eenzame schilderkunstenaar, die nooit de aanmoediging van het succes kende, maar desondanks als een eerlijk ambachtsman zich een eigen weg baande in de regionen der kunst, zal steeds een figuur blijven, die ondanks alles boeit. Het is daarom goed wanneer de waarde van zijn persoon en zijn werk klaar en onverbloemd in 't licht wordt gesteld. Hierin mag P. v. d. Meer uitstekend geslaagd heeten en men zal de navolgende passage uit zijn artikel in het 6 Februarinummer van *Opgang* gaarne onderschrijven.
„Wat hij geschilderd heeft, zijn beste stillevens, zijn schoonste, zuiverste landschappen, zijn figuurcomposities — ze golden hem slechts studies, een eeuwig voorbereiden, een hardnekkig en pijnlijkzorgvuldig studeeren voor het groote, volledige dat hij eenmaal bereiken wilde. Al het werk van Paul Cézanne, hoe zuiver van ambacht, hoe oprecht en machtig soms ook, heeft den terugslag ondergaan van de wanorde en de gebrokenheid van dezen tijd. Cézanne, die een trouw en diep-geloovig Christen was en die een „Christus en Maria Magdalena" en veel later de „Oude vrouw met den rozenkrans" geschilderd heeft, had zonder twijfel met vreugde een opdracht uitgevoerd voor een compositie in de kerk van zijn geboorteplaats, Aix. Maar de kerkmeesters, die hem wel beschouwden als een goed parochiaan, vonden zijn geschilder ongenietbaar en een vrij onvergeeflijke bezigheid van een man, die zijn tijd wel beter had kunnen gebruiken dan met schilderijtjes maken, die niemand mooi vond. Steeds grooter groeide de eenzaamheid rond hem heen. In zijn sterk eenvoudig geloof en in zijn werk vond hij de onuitputtelijke kracht, ondanks de wanhopige inzinkingen en de ontzetting van twijfelmoedige oogenblikken, om door te zetten met verbeten hardnekkigheid of in plotselinge vervoering van het zekere weten, dat hij een groot schilder was, vol te houden tot het einde. Wat had deze kunstenaar, „vroom als een Middeleeuwer" en die „op de Kruisdagen, blootshoofds meeliep te midden der boeren, in de processie, en aan den rand der akkers, op den weg knielde, met tranen in de oogen", niet kunnen geven, als er van de zijde zijner geloofsgenooten maar een weinig begrip voor zijn werk geweest was! Doch dat bestond niet. Er was een volstrekte afwezigheid van de minst-denkbare waardeering of van een poging zelfs daartoe.
En dat is wel de bittere tragedie van dit nobele kunstenaarsleven. Men bespotte zijn werk zelfs niet. Het werd volkomen genegeerd, als iets dat

niet bestond. En eenzaam ging hij voort, zwoegend en zoekend naar den zuiversten vorm in kleur. En toch gekortwiekt, vleugellam, omdat hij niet gedragen werd door de groote bezielende kracht van de gemeenschap. Die heeft hem ontbroken om volledig zich te kunnen uitdrukken. En dat is het bittere gemis, waaronder velen nu ook gebukt gaan en waardoor zij niet anders kunnen zijn dan voorloopers en aankondigers, eenzame roepers in de woestijn van onzen dorren tijd.''

Haagsch Maandblad.

Het *Haagsch Maandblad* opende zijn Februarinummer met een artikel over de bedenkelijke crisis, waarin het politieke leven zich ten onzent momenteel bevindt. Het doet eenigszins vreemd aan, in genoemd tijdschrift, dat zich gewoonlijk aan vraagstukken van wijder internationaal verband wijdt zulk een actueele verhandeling aan te treffen. Toch bevat het vele merkwaardige passages, waaronder wij de volgende meest aanvechtbare hier aanhalen:

,,Alleen heeft het gebeurde misschien den katholieken geleerd dat zij in een land als Nederland, wat voorzichtiger moeten zijn met het al te luidruchtig vieren hunner triomfen en dat het hun in het algemeen geraden is zich wat koester te houden dan zij in de laatste jaren hebben gedaan. Anders wekken zij te licht anti-papistische hartstochten op; anders doen zij te velen bedenken dat een goed katholiek toch maar een halve Nederlander is, daar hij in laatste instantie de bevelen van den Paus te Rome stelt boven die van H.M. de Koningin der Nederlanden. De aanwezigheid van twee Roomschen op den eerezetel van de beide Kamers, van tot voor kort een Roomschen Minister-President aan het hoofd der Regeering en de verkiezing, niet zonder voorafgaande moeilijkheden, van Jhr. Ruys tot president der Tweede Kamer in plaats van den door de Christelijk-Historischen begeerden Dr. de Visser, zijn te hooge wissels, getrokken op de verdraagzaamheid en de tegemoetkomendheid van het Nederlandsche volk.

Dit hebben de Christelijk-Historischen begrepen en vandaar hun unaniem stemmen voor het voorstel tot afschaffing van het Gezantschap bij den Paus. Is dit nu ook een teeken dat zij in groote meerderheid van de Coalitie genoeg hebben? Ik geloof het niet. Deze is nog steeds het middel om, onder de leuze: ,,God het middelpunt van heel ons staatkundig leven'', bijeen te houden wat anders uiteen zou vallen en onder den ontbindenden invloed zou geraken van vrijzinnigen sociaal-democraten, om van erger niet te spreken.''

Stelling nemen tegen dit artikel zou ons noodzakelijk verlokken naar het terrein der politiek. En politiek, in welken vorm ook, willen we buiten het kader van ons maandblad houden. Doch de uiting als zoodanig heeft ons gefrappeerd en we kunnen het slechts betreuren, dat het liberale tijdschrift, dat zich gedurende twee jaren zoo gunstig wist te ontplooien tot een ruim objectief orgaan (objectief in den goeden zin) zich in deze omstandigheden, waar rumor toch zooveel mogelijk dient vermeden, tot zulk een felle, ongemotiveerde en tevens benepen ,,Seitenhieb'' liet overhalen aan het adres der katholieke Kamerfractie, ook al moge deze dan afkomstig zijn van iemand ,,die volkomen thuis is in de kronkelpaden van het serail onzer binnenlandsche politiek''... Een en ander kan ons slechts leeren om neutrale publicaties steeds met critischen blik te raadplegen, reden dan ook waarom wij deze ,,pfiffige'' passage even voor het voetlicht wilden plaatsen.

Les Lettres.

Tot een der intenties van het Jubeljaar behoorde de vereeniging van Israël met de Kerk. De missie onder Israël voor de Kerk is dan ook een heilige taak, waarvoor niet genoeg propaganda gemaakt kan worden. En er is in de laatste jaren veel gewerkt: vele vooroordeelen tegen dit verdoolde volk zijn weggevallen en vele beroemde joodsche bekeerlingen werken thans met onze geloofsbroeders hand aan hand tot voltooiing van dit Gode welgevallig werk.

Zeer belangrijk zijn de mededeelingen welke wij hieromtrent lezen in een artikel in het maandschrift *Les Lettres* door Stanislaus Fumet. Dit fragment ontleenen wij er aan, doch we bevelen lezing van het geheel dringend aan:

,,Tijdens het jubilé weten wij dat er veel gebeden is tot intentie van de joden. Overal werden H. Missen gelezen en eenige priesters staan reeds gereed om tot dit doel de wereld door te trekken. Te Paray le Monial wordt dagelijks bij de lamp, toegewijd aan het H. Hart, voor de terugkeer van Israël gebeden door twee beroemde joodsche convertieten, de gebroeders Lemann. En moeten wij ook nog releveeren dat een ,,levende lamp'' een religieuse van de Orde der Visitatie dag en en nacht in aanbidding blijft voor het heil van dit afgedwaalde volk, dat eens Gods welbeminde volk was?

Men droomt van een joodsch-katholieke kerk, die gelijkt op de grieksch-katholieke Kerk; of de slavisch-katholieke Kerk of de maronietisch-katholieke Kerk. Eens zal men, hetzij te Jeruzalem of elders, de H. Mis in het Hebreeuwsch hooren opdragen. Want deze liturgie zal Rome ongetwijfeld aan den Verloren Zoon toestaan. En wie durft niet hopen, dat eens op de muren der verwoesting, op de klaagmuren, aldus genoemd omdat geslachten na geslachten ze bevochtigd hebben met hun tranen, zal herrijzen de Tempel, die verdelgd werd en die Jesus zeide te zullen opbouwen in drie dagen, de Tempel, waar Israël, teruggekeerd tot zijn ware zending, in alle praal en heerlijkheid weerom zal komen aanbidden zijn Messias, Jezus Christus onze Koning.''

Barbey d'Aurévilly.

De Fransche letteren der negentiende eeuw zijn opvallend rijk aan wat met noemt ,,typen''. Een der kostelijkste, origineelste personaliteiten is ontegenzeggelijk Barbey d'Aurévilly. Parijs schold hij uit voor een ,,désert de rues et de boulevards'' en toch kon hij er nooit van scheiden. Hij bezat ter wereld niets dan een ijzeren ledikant en een crucifix; zijn onafhankelijkheid was dan ook even radicaal als zijn armoede. Een heel stel inkten van verschillende kleur hield hij er op na om de zwarte eentonigheid zijner manuscripten wat te verluchten. Aan zijn toilet besteedde hij overdreven, minutieuze zorgen. Zijn gebloemde vesten, kleurige dassen en opzichtelijke ,,blouses'' zijn beroemd. Belachelijk-makers beweren, dat hij een corset gedragen heeft. Zeker is, dat hij geen ,,zakken'' in zijn kleeren duldde; die ontsierden den fijnen snit en de enge taille. Hij

schreed door het leven als de dandy eener eeuwige jeugd er eener feodale ridderlijkheid. Zijn stijl was even kleurig, gezocht, opgesierd, ongewoon verrassend, verbluffend als zijn uiterlijke verschijning. Scherp en fel, raak en op den man af was zijn verwoording. Zijn oeuvre is slechts een portrettengalerij van heel goede en heel kwade menschen: de middensoort ontbreekt, ook de langzame, innerlijke groei van het drama. De onderwerpen, die hij uitkiest zijn gewaagd, wreed, soms diabolisch „Felle schilders mogen alles schilderen en hun schilderij blijft voldoende zedelijk zoolang ze tragisch is en afschuw inboezemt voor de uitgeteekende dingen." Daarom konden de katholieken hem niet lijden; ze waren nooit geheel zeker van hem. En toch is hij de eerste romancier geweest die het bovennatuurlijke leven overgeplant heeft in den kringloop van het alledaagsche leven. In zijn romans, waaraan hij vijlde en polijstte met onuitputtelijk geduld, is hij de groote evocator van het Normandische verleden en van de Normandische natuur. Zijn kritische artikelen stijgen dagelijks in waarde. Voor den tijdgenoot onverstaanbaar, ongemotiveerd, vaak scandaleus werden zij voor jongere geslacht van een normgevende belangrijkheid. Na zijn bekeering stak hij zijn geloof niet onder stoelen of banken en gooide lachend zijn scherpe steenen in den kikvorsch-rijken vijver. Henry Bordeaux publiceerde over dezen „Walter Scott Normand" een studie bij Plon Nourrit & Cie, Paris. Voor een eerste kennismaking is zijn *Barbey d'Aurévilly* ongeschikt, daar het boek geen doorloopende, volledige en afgeronde schets biedt, eerder een samenraapsel is van verschillende artikelen, die den een of anderen kant van dezen veelzijdigen mensch beschouwen. Als zoodanig is het frisch en levendig van toon en beheerscht 't zijn stof.

Abenland.
Dit nieuwe Duitsche maandschrift stelt zich ten doel boven alle verdeeldheid, het geloof in de geestelijke eenheid van Europa hoog te houden, na te gaan, hoe het Westen tegenover het Oosten steeds zijn eigen cultuur heeft gehad, hoe in het Westen steeds een eenheid van denk- en gevoelsleven heeft bestaan: eenheid die hare opperste uiting vond in figuren als Goethe en Beethoven, Michel Angelo en Bramante en die opnieuw op onze dagen kan worden uitgesproken door den kunstenaar, den wijsgeer, den staatsman, die den politieken vorm zou weten te vinden voor de zich her-organiseerende algemeene cultuur en een Europeeschen statenbond in het leven zou weten te roepen. Boven alle ontreddering en verdeeldheid wil het tijdschrift weer ontrollen de banier van Pax et Justitia: vrede en gerechtigheid in het rijk der orde. Het jongste nummer is nagenoeg geheel gewijd aan de volkerenbondsidee in verband met Duitschlands toetreden tot genoemd instituut. Zeer lezenswaardig is Mgr. Seipel's beschouwing over de psychologische grondslagen der internationale samenwerking: een samenwerking die slechts door „werken" en niet door „confereeren" bereikt kan worden, maar eenmaal tot stand gekomen een werkelijk-bestendige vrede in deze wereld kan waarborgen.
„Dit ideaal", aldus de scherpzinnige schrijver „is zoo grandioos en zoo heerlijk, dat het ook grandioos en heerlijk blijft, zoo het niet in enkele maanden of jaren verwerkelijkt wordt, als het slechts mogelijk blijkt in een afzienbaren toekomst. Het *is* echter mogelijk, omdat er onder alle naties menschen zijn, die over deze idealen niet alleen gewagen maar ook voor hun verwerkelijking de handen aan het werk slaan."

Verscheidenheden.

Maria's Zeven Vreugden.
Ten bate van de R.K. Vereeniging voor Stille Armen had 28 Jan. j.l. door groot gemengd koor, orchest en orgel in de zaal der R.K. Harmonie te Tilburg onder leiding van den heer H. F. Hoppenbrouwers de eerste officieele uitvoering plaats van het Oratorium: *Maria's Zeven Vreugden*, waarvan de tekst door Pastoor Willem Smulders en de muziek door Willem van Kalmthout werd gecreëerd.
De verzen zijn ontroerend van subtiele eenvoud en wekken, óók om hun zuivere klaarheid en diepdoorvoelde beduidenis herinneringen aan de beste middeleeuwsche Maria-teksten. Voor zoover een eerste beluistering toelaat een meening te uiten, zouden we willen opmerken, dat de muziek wel eens (vooral in den beginne) vreemd aandoet; tegenover vele intervallen staat men *te* vreemd. Technisch is het knap werk, maar niet alléén technisch, want deze moderne muziek is de creatie van een waarachtig kunstenaar bij Gods genade. De waarde van het muzikale gedeelte van dit oratorium beweegt zich in stijgende lijn met vele topic's. Het hoogtepunt wordt wel bereikt in het geheele derde deel: Jezus' Geboorte en in het vierde: Maria's Zuivering bij de uitbeelding van Maria's moederweelde, alsmede aan 't slot van het zesde deel bij Maria's ten hemelopneming. Van Kalmthout is er over het algemeen goed in geslaagd zich aan den tekst aan te passen, zoodat men niet èn tekst èn muziek te genieten krijgt, doch men voelt de onderstreepte tekst dieper op zich inwerken.
Het ware te wenschen dat een tournee alle katholieken in staat stelde te genieten van dit reine, veredelende opus.
Over de tekstboekjes (A. M. Greven, Zevenbergen) zijn we minder goed te spreken. O zeker, het boekje dat de uitgever U kan leveren zal er wel netjes uitzien, maar voor deze uitvoering heeft men de vellen blijkbaar nog eens voor de tweede maal bedrukt en wel met advertenties (waarom dan niet achterin 'n paar bladzijden gehecht?) en 't product, dat toen ontstond is eenvoudig ontstellend; ontstellend van typographischen wansmaak (op dit festijn der schoonheid) en van kinderlijke onnoozelheid!
Nagenoeg alle bladzijden moeten 't ontgelden en hoe . . . . . .
Met een esthetisch vandalisme is over titelbladen enz. heengedrukt, nog wel met een inktsoort van afwijkend aspect, daarbij schots en scheef de paginatuur rakend.
Maar wat heeft deze typographische genieën bewogen iedere annonce aan de voet der bladzijden te doen vergezeld gaan van een *? Aangezien nu in de daarbovenstaande tekst herhaaldelijk ook 'n * voorkomt, denkt de argelooze lezer onwillekeurig

aan een verwijzing, wat de hachelijkste complicaties ten gevolge heeft.
Zoo dwaalden onze oogen van „Sions tempel*" op de eenigszins anachronistische verwijzing „*Telefoon 712 . . . . .", van „de vorsten zijn vertrokken op hun kemels*" op de raadselachtige mededeeling . . „*Het adres voor kachels . . . ." enz. enz. En dan zijn er nog die beweren, dat wij geen kunstzinnig volk zijn! Of, dat we geen gevoel voor humor hebben!

Ladislaus Stanislaus Reymont.

Den 5den December 1925 stierf de grootste Poolsche romanschrijver sinds Sienkiewicz: Ladislaus Stanislaus Reymont. Zijn Europeesche vermaardheid dateert eerst van 1924, toen de Nobel-jury hem in het middelpunt der aandacht plaatste. Hij werd den 6den Mei 1868 te te Strawczyki in Russisch Polen geboren. Zijn opvoeding werd zeer verwaarloosd, daar de Russische overheerschers niet erg ingenomen waren met de cultureele ontwikkeling der Polen. Van zijn prille jeugd af leerde hij het harde juk voelen, dat op de Poolsche boeren drukt. Toen hij veertien jaar oud was begon hij een zwervend leven; op zijn dooltochten klopte hij ook bij het Paulanerklooster te Czenstochau om opname aan. Eindelijk kreeg hij een vaste aanstelling als opziener aan het spoor. Ter gelegenheid van een spoorwegongeluk, waarbij een arbeider het leven verloor, moest Reymont aan zijn chef een verslag indienen. Na een paar dagen liet deze hem bij zich ontbieden en verklaarde hem, dat hij ontslagen was, want hij, de chef, had een *verslag* gevraagd, maar Reymont had een *novelle* geschreven. Zonder het te vermoeden had Reymont zijn eerste letterkundig werk geschapen. De oogen gingen hem open en hij erkende, wat hij waard was. Met drie roebels op zak begaf hij zich naar Warschau. Met vier andere huurders betrekt hij een klein kamertje; brood en slappe koffie zijn het eenige voedsel. Eindelijk vat hij moed en biedt een uitgever een handschrift aan. Het valt in den smaak en wordt terstond betaald. Dit eerste succes prikkelt zijn werklust; hij begint aan andere novellen, wier stof hij hoofdzakelijk aan zijn veel bewogen voorleven ontleent. Eindelijk verschijnt *Het beloofde Land*, dat hem met een slag beroemd maakt. De roman speelt in het Poolsche Manchester: Lodz. De schraperige hebzucht der kapitalisten en de tegenstelling tusschen Polen, Joden en Duitschers vormen den psychologischen achtergrond. Eerst was het als feuilleton in twee bladen verschenen. Toen men het verschijnen in boekvorm aankondigde, kwamen de grootindustrieelen van Lodz in beweging en zij wisten de Russische censuur over te halen om een 4000 regels te schrappen. In 1897 kreeg Reymont van de Politie den stillen wenk naar het buitenland te gaan. Meerdere jaren bracht hij toen door te Occarville in Zuid-Frankrijk, waar reeds een Poolsche kolonie bestond. Later mocht hij weer naar Polen terugkeeren. Het tragische leven der Poolsche boeren is hem steeds een obsessie geweest, de obsessie van zijn kunstenaarsschap. Op welke wijze hij de bevrijding dezer dwang-idee bereikt heeft, blijkt uit zijn magistralen roman *De Boeren*, die hem tot Nobel-prijswinner maakte. L. S. Reymont was een overtuigd en diep geloovig katholiek.

Van een lijkkleed en een journalist.

Dat een journalist-reporter wel eens in minder benijdenswaardige situaties geraakt, kan niet uitblijven. Zijn beroepsplicht gebiedt hem alle hindernissen te overwinnen, voor geen enkele onmogelijkheid te blijven staan. Zijn blad moet en zal kopij hebben ten koste van alles en nog wat, waar het geldt de nieuwsgierigheid der lezers te voldoen. Ontegenzeggelijk heeft Charles Brainne, correspondent van *La Presse* het record op dit gebied geslagen. 't Was bij de begrafenis van Frankrijk's grootsten chansonnier: Béranger, dat Brainne zijn blad vertegenwoordigde. De buitengewone populariteit van den nu vergeten dichter had een ontelbare volksmenigte naar het kerkhof Père Lachaise gelokt. Toen de lijkwagen gepasseerd was, had een politiecordon alle toegangen naar het graf afgezet; alleen de familieleden en de officieele redenaars werden nog toegelaten. Tusschen het graf en de uitgangspoort van het kerkhof bewoog zich nu een groote menschenmenigte, die noch vóór, noch achteruit kon. Bij 't graf bevond zich ook Brainne met een paar perscollega's. Tevergeefs hadden ze reeds een paar malen geprobeerd zich een weg te banen om naar huis te komen. De radeloosheid van Brainne steeg met de minuut. Het was reeds twee uur en om vier uur moest hij zijn verslag klaar hebben, daar de zetter dan met z'n werk begon. Hoe kon hij nu zijn artikel schrijven? Maar de redding was nabij! Toevallig zag hij, dat de lijkwagen, toen de kist bij de groeve was neergezet, langs een zijpad langzaam op den uitgang aan reed. Brainne bedacht zich niet lang; met de grootste voorzichtigheid sloop hij op den wagen toe, kroop er op zonder dat iemand het bemerkte en hulde zich in het zwarte lijkkleed, dat de kist bedekt had. Zoo bereikte hij ongestoord den uitgang. Zoodra de wagen op de open straat was, kwam hij onder het kleed te voorschijn, sprong tot groote ontzetting der voorbijgangers naar beneden en holde in woeste vaart naar het redactiebureau. Dien eigen avond verscheen zijn verslag reeds in zijn blad.

E. Th. A. Hoffmann's tragisch leven.

Den 24sten Januari van dit jaar was het 150 jaar geleden, dat Ernest Theodor Amadeus Hoffmann te Koningsbergen het levenslicht aanschouwde. De fantastische novellist der Romantiek heeft ook van onzen kant recht op een kleine commemoratie. Aan zijn eersten levensbeschrijver J. E. Hitzig ontleenen we enkele bijzonderheden over zijn overlijden: is toch de dood van een mensch veel interessanter dan zijn geboorte.
Erfelijk zwaar belast had Hoffmann reeds vanaf de eerste maanden van 1822 te strijden met een verlamming, die zich langzaam maar zeker van hem meester maakte. Het schijnt niet dat hij zich aan de minste illusie gewaagd heeft aangaande den uitslag van dezen strijd. Den 24sten Januari 1822 ontbeet hij ter eere van zijn zes en veertigsten verjaardag met een paar intieme vrienden. In den loop van zeer levendig gesprek over de jeugd liet zijn oude vriend Hippel zonder kwade bedoeling zich het volgende gezegde ontvallen: „Het leven is niet het meest waardevolle der goederen". Hoffmann, die dan toe zeer kalm geweest was, vloog op en schreeuwde het woest uit: „Wel waar! Leven! Leven! Leven is alles, onverschillig in welken toestand!" Wanhopig streed hij tegen den dood.
Drie maanden later, einde April, waren zijn handen en voeten reeds heelemaal door de verlamming aangetast. Bovendien leed hij zulke hevige smarten,

dat hij niet slapen kon. Overdag en 's nachts dicteerde hij aan zijn secretaris, die tevens zijn verpleger was, om zoo de trage uren eenigszins te korten. Half dood kon hij het leven toch nog geen vaarwel zeggen. Aan Hitzig zeide hij eens: „De handen en voeten maken zooveel niet uit! Graag zou ik eeuwig verlamd blijven, mits mijn verstand maar helder blijft en ik door kan gaan met dicteeren."
Een maand voor zijn dood (hij stierf den 25sten Juni 1822) was hij nog opgewekt genoeg om een grap te maken. Men had hem een gloeiend ijzer op zijn zijden gelegd. Toen de operatie nauwelijks afgeloopen was, trad Hitzig de ziekenkamer binnen. Hoffmann glimlachte:
—„Ruikt het hier niet naar verbrand vleesch? 't Is de dood, die mij gemerkt heeft om te voorkomen, dat ik uitgesmokkeld word.
Den 25sten Juni begreep hij echter dat het gedaan was en hij gaf den strijd op: „'t Wordt tijd aan God te denken," zeide hij. 's Avonds liet hij zich het begin der novelle voorlezen, die hij juist gedicteerd had: *De Vijand*; dan draaide hij zich in bed om met het gezicht naar de muur en blies na een langen zucht den laatsten adem uit . . . . . .

Prikkellectuur en volksondermijning.
Men schat het aantal van de in omloop zijnde pornographische afleveringen in Duitschland op ongeveer 3 milliard, dus gemiddeld 50 per persoon. De wisselwerking dezer slechte en gevaarlijke colportagelectuur op de goede volkszeden kon dan ook niet uitblijven. De 250 filmen, die in een bepaalde tijdsruimte aan den centralen keuringsraad te Berlijn ingestuurd werden, bevatten o. a. 97 moorden, 69 echtbreuken en 46 verleidingen. *Der Scharfrichter von Berlin*, een der meest geruchtmakende prikkelromans der vorige eeuw, verscheen in 130 vervolgnummers; ieder nummer had een oplage van 250.000 exemplaren, in het geheel dus 34.000.000 afleveringen. De uitgever — dergelijke fabrikanten behooren tot de ergerlijkste vertegenwoordigers van het mercantilisme —verdiende er maar eventjes 3.000.000 Mark aan. De jeugdrechter eener Duitsche grootstad heeft vastgesteld, dat 85 % van alle jeugdprocessen terug te voeren zijn tot verleiding door prikkellectuur.

Droom en werkelijkheid!
Eens heette zij Martha, een dichter noemde haar Lil. En dan werd zij geheel, wat de dichter zich in deze naam droomde.
De wonderen der Filmwereld.

Assurantie en Schiller.
Schiller's beroemd gedicht *Das Lied von der Glocke* wordt in de klas doorgenomen. Juist is de plaats aan de beurt, die over den brand handelt: „Hoffnungslos weicht der Mensch der Götterstarke — müssig sieht er seine Werke und bewundernd untergehn." Waarom ziet die man „seine Werke müssig und bewundernd untergehn?" vraagt de onderwijzer. Niemand verroert zich. Eindelijk gaat een vinger in de hoogte: „Hij zal hoog verzekerd zijn geweest," antwoordt zeer gevat, maar wat erg materialistisch de kleine Ulrich.

Een nieuwe literatuurgeschiedenis.
Naar Dr. H. W. E. Moller ons verzekert, zal bij Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg zijn *Beknopte Geschiedenis van de Nederlandsche Letterkunde* nog dit jaar in druk verschijnen en wel ten spoedigste met 't oog op 't nieuwe leerjaar.

Wie zijn kind lief heeft . . . . . .
Hoe zit alles daar (nl. in Boekzaal) systematisch in elkaar! Maar . . . . . ik ben toch blij zelf niet onder dien plak te zitten.
Dominé Gunning in Pniël.

Niet alleen den klant geschoren!
Draag groote zorg voor uw uiterlijk. Wat gij den barbier niet betaalt, betaalt de klant u minder.
Frank Farrington: De Kunst van Verkoopen.

Es irrt der Mensch, so lang er strebt...
Het komt ons voor dat men hier en daar nog geen juist begrip heeft omtrent de positie van onze bibliographische uitgaven. Om misverstand te voorkomen zij hier opgemerkt dat ons orgaan niets uitstaande heeft, noch met het maandschrift *Boekenschouw*, noch met de z.g. *Standaard-Catalogus, Supplementen* of wat dies meer zij, doch dat zoowel *Boekzaal der geheele wereld* als *Jaarlijksche Boekenschouw* geheel zelfstandig verschijnen onder de leiding van de redacteuren op den omslag vermeld en wel in overleg met en onder aanbeveling van den Bond van R. K. Openbare Leeszalen en Boekerijen in Nederland. Op den omslag van elk der genoemde bibliographische uitgaven vindt men steeds de verantwoordelijke leiders vermeld.

Rectificatie.
Van Hadewijch *Visioenen*, recensie no: 1366 werd als prijs abusievelijk vermeld Bfr. 3. Dit is onjuist en moet ing. f. 3 zijn.

Correspondentie.

Tot op heden hebben wij volstaan correspondeerende abonné(e)'s naar best vermogen per brief in te lichten.
Wij vermoeden, dat de vragers wel niet altijd zullen hebben beseft, hoe een eenvoudig antwoordje van enkele regels somtijds uren aan hoofdbrekens en nasporingen kostte.
En waar ons nog maar steeds méér vragen bereiken, zoo zijn wij besloten een nieuwe rubriek te openen: *Correspondentie* speciaal aan dezen inlichtingsdienst gewijd.
Hierin zullen behandeld worden die vragen, waarvan de behandeling ook voor andere lezers van belang kan worden geacht, zoodat ons werk ten behoeve van velen dienstbaar kan worden gemaakt.
Minder algemeen interessante vragen zullen wij in den regel niet in deze rubriek, doch per brief blijven beantwoorden.
Wil men er echter vooral om denken.
1e. Naam en adres volledig op te geven; wij vermelden slechts de initialen.
2e. *Altijd* een postzegel à 10 cent bij te sluiten.
3e. Zijn vraag beknopt en duidelijk te stellen.
4e. Geen overbodige vragen te stellen. Wij mogen verwachten, dat iedere katholieke boekenliefhebber in het bezit is van de zes jaargangen *Jaarlijksche Boekenschouw* en

Boekzaal 1925 en wij mogen eveneens veronderstellen, dat men zelf eerst deze met zooveel zorg en kosten samengestelde uitgaven raadpleegt, alvorens bij ons om advies aan te kloppen.

1. *Ds. G. te B.* Over R. H. Benson: *Gezift als Tarwe* kunt U méér lezen in *Boekzaal* blz. 269 en in L. P. P. Franke S.J.: *Robert Hugh Benson* blz. 132-146-147-148-160.

2. *Dr. R. S. te A.* Dat is niet zoo heel makkelijk te verklaren: hoe een mensch tot de dingen van schoonheid komt of hoe de schoonheidsontroering zich in hem voltrekt. Want dit „hoe" is nog heel verschillend voor een zoon van 't Noorden of een van 't Zuiden. Denkt U maar eens over deze tirade na, wellicht dat U dan den sleutel vindt: De schoonheid is het karakter van het Zuiden, maar de schoonheid van het Noorden is het karakter. De bekende literatuur-historicus Benedetto Croce (zie zijn beeltenis in prijsvraag *Boekzaal* No. 13) zegt hierover wel merkwaardige dingen in zijn nieuwste boek: *Poesie und Nichtpoesie* verschenen in den Amalthea-Verlag te Wien.

3. *P. E. te R.* Het jongste werk van Leo Weismantel was het Heimatspiel *Der Kurfürst*, in het afgeloopen jaar tijdens de Rijnlandfeesten 30 malen opgevoerd in de oude Kaiserthermen te Trier. Dit spel heeft hij thans aanmerkelijk gewijzigd, het feestspelkarakter werd geheel eraan ontnomen. Bij den Bühnenvolksbund in Berlin zal men U wel nadere inlichtingen verschaffen. Wij zagen het trouwens reeds op het repertoire van het theater te Würzburg en Bonn.

4. *W. A. O. te N.* Eenige wetenschappelijke werken van katholieken over het kloosterleven zijn o.a.: Dr. J. Sassen, O.P. *Het Klooster*, uitgave J. J. Romen & Zonen, Roermond; Ch. de Montalembert: *Les moines d'occident depuis Saint Benoit jusqu'a Saint Bernard*, uitgave P. Lecoffre, Paris; L. Heimbucher: *Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche*, uitgave Ferd. Schöningh, Paderborn; Dom Maurus Wolters, O.S.B.: *La Vie monastique*, uitgave Desclée & Cie., Brugge. Meer populair-wetenschappelijk schreven over het kloosterleven: Vincent Cleerdin: *Monnikenleven*, uitgave Van Munster, Amsterdam en Mr. H. J. J. Scholtens: *Een boek over Karthuizers*, uitgave J. J. Romen & Zonen, Roermond.

5. *G. P. te Antw.* Bedoeld boek *Die Magd von Domremy* van G. Terramare, ofschoon geschreven met de edelste intentie — de schrijver is een vroom en vurig apostel van de pen — kunnen wij onmogelijk met geestdrift aanbevelen. De schilderingen over Jeanne d'Arc's strijd om het behoud harer maagdelijkheid zijn veel te gedurfd. Het komt ons voor dat de historische kennis van den schrijver alles behalve zuiver is en zeker is zijn theologie en godsdienstbegrip niet overal in den haak.

6. *Dr. G. B. te R.* Een zeer goede monographie van E. Th. A. Hoffmann gaf Richard von Schaukal onlangs uit bij den Amalthea-Verlag te Wien. Wij zijn het met U eens dat Hoffmann de teekenkunst meer als een liefhebberij, een amusement beschouwde. Vele griezelverhalen van den schrijver — niet alle — maken op ons den indruk van hocus-pocus. Indien U schrikachtig bent aangelegd, late U ze maar liever ongelezen.

7. *H. P. te Br.* De Duitsche vertalingen van Felix Timmermans' werken door Anton Kippenberg en uitgegeven door den Insel-Verlag te Leipzig, zijn over het algemeen geslaagd te noemen, al hebben ze niet dat koeleurige en spontane van het origineel. Zoo juist verscheen aldaar *Het Keerseken in de Lanteern*.

8. *Mr. R. W. te T.* De boekjes over de film verschenen, zooals *De Wonderen der Filmwereld*, uitgave Dr. Lewandowski, Utrecht en *Film* door Luc Willink, uitgave A. J. Goddard, Den Haag zijn niet veel zaaks: de gebruikelijke ophemelarij van filmdiva's zonder eenig blijk van artistiek onderscheidingsvermogen. Merkwaardige filmrubrieken bevat *De Nieuwe Eeuw* en sinds de jongste aflevering ook *De Stem*. Naar het oordeel van deze kunt U zich gerust richten bij Uwe eventueele filmbezoeken of Uw studie van de tiende kunst.

9. *Mevr. J. de L. te B.* Dat Goethe een kookboek zou geschreven hebben, was ons tot op heden nog niet bekend en komt ons thans na Uwe gedocumenteerde bewering nog onwaarschijnlijk voor. Wel herinneren wij ons uit een zijner brieven een lyrische tirade over een copieus diner aan het hof te Weimar.

10. *Zr. A. te 's Hert.* Teneinde U in de contemporaine Fransche poëzie te oriënteeren, kunnen wij U aanbevelen de zeer complete en overzichtelijke bloemlezing welke Georges Duhamel onder den titel *Anthologie de la Poésie lyrique Française* heeft uitgegeven bij den Insel-Verlag te Leipzig. Vooral de annotaties van den nijveren bloemlezer zijn zeer origineel en bondig-raak.

11. *J. v. R. te U.* U vraagt ons of Romain Rolland, die 29 Januari zijn zestigsten verjaardag vierde ook in het buitenland veel aanhangers heeft? In Holland niet, want spoedig heeft men na het verschijnen van eenige vertalingen dezen warhoofd, dezen humanitairen dichter den rug toegekeerd. Doch in Duitschland wordt hij befanfarroneerd als een wereldgenie. Zoo is b.v. het jongste nummer van *Die Literarische Welt* bijna geheel aan hem gewijd. Ook kondigt een Duitsch uitgever een *Liber amicorum* aan, waarin o.m. Chineezen en Bengaleezen *in hun moedertaal* hun dilireerende waardeering zullen luchten.

12. *W. v. St. te H.* *The Sketch* dankt zijn onwaarde aan de vele nuditeiten. Klopt U dan liever aan bij het mooie maandschrift *Apollo*, Fleetstreet, London E.C. 4. Dit is om studiemotief aan te bevelen. U late het echter niet in de huiskamer slingeren.

13. *Fr. W. F. te 's Gr.* Zeker, de boeken die de uitgevers J. T. Swartsenburg, Zeist en Gebr. Graauw, Amsterdam over het geslachtsleven van jong en oud in 't licht geven — waar U zelf de titels noemt, is het beter deze hier niet te herhalen — zijn absoluut te ontraden. Daar is geen enkel geschikt werk bij. Voor uw doel is heel geschikt, vooral om de openheid en „Selbstverständlichkeit" waarmee de schrijver zijn onderwerp uiteenzet: Dr. Edelbert Kurz, O.F.M.: *Christlich Denken*, uitgave van Jos. Kösel en Fr. Pustet, Kempten.

Portretten-Prijsvraag · No 18 MAART 1926

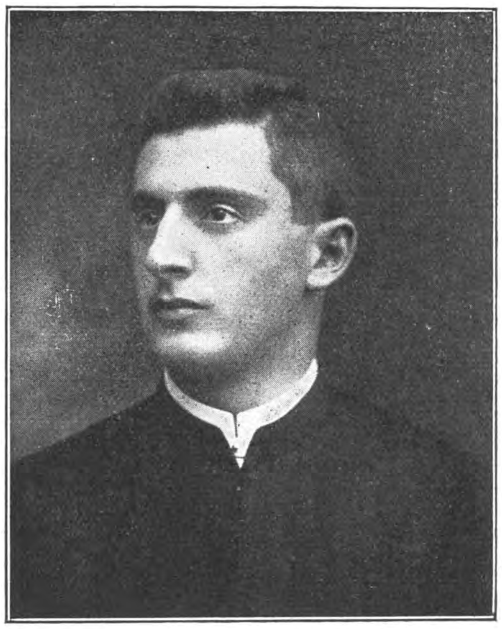

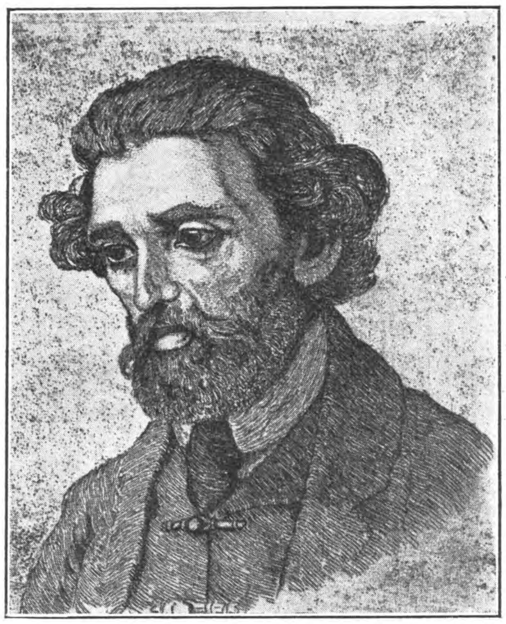

WIE IS DIT ?

Links : Rechts :

Voornaam en naam : Straat en huisno.:

Stad en datum :

Dit biljet vóór 20 Maart a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die 2 prijzen ter beschikking stelt, n.l. als eerste prijs één vrije keuze uit de Keurboekerij ter waarde van **VIJF EN TWINTIG GULDEN** totaal, bij algeheele juiste oplossing van beide vragen en als tweede prijs een boekwerk : R. H. Benson : Gezift als Tarwe, bij juiste oplossing van één der beide vragen. Bij meerdere gelijkwaardige oplossingen worden de prijzen verloot. — Oplossing P.P. 16 = Christophe Boeck en Wies Moens. Na loting werd de prijs van vijf en twintig gulden toegewezen aan den Heer C. Bos te Wageningen en na loting de tweede prijs aan Henriette Aalberse, Wolwevershaven 13, Dordrecht. — Christophe Boeck werd nogal eens verward met Herman Bang, Is. Querido, Willem Mengelberg, e.a. Wies Moens is hier natuurlijk meer bekend. Een inzender kwam tot de conclusie: Theo Hanou en zijn broer.

De Aartsbisschop en de Bisschoppen van Nederland vermanen U inzake lectuur.

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD is het eenige R. K. Bibliographische blad, dat maandelijks een groot aantal boekbesprekingen geeft en bovendien een duidelijke qualificatie ingevolge de aanwijzing van het Doorluchtig Episcopaat. Iedereén leest, hoe wilt U dan gaan zonder gids? Uw kinderen lezen, hoe wilt U leiden zonder gids? Omwille van U zelf, omwille van Uw naaste, steunt de R. K. Bibliographie door Uw abonnement en door Uw propaganda.

Werft abonné(e)'s op **Boekzaal** en **Jaarlijksche Boekenschouw**

PRIJSVRAAG 19 Uit welken Roman?

Katholieken lezen katholieke bladen.
Wij lieten door den bekenden teekenaar Herman Moerkerk enkele episoden illustreeren van een merkwaardigen, niet-geïllustreerden roman, die momenteel in een onzer katholieke (dag- of week-?) bladen loopt.

Wij vragen niet precies wèlke episoden, doch: aan welken roman zijn ze ontleend, van welken auteur is die roman en in welk blad gepubliceerd? Antwoorden onder vermelding van *Prijsvraag 19* aan den Prijsvraagredacteur p.a. de Administratie. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs: L. Franke S.J.: **Het leven van R. H. Benson** verloot.

Prijsvraag 17 geprolongeerd tot 20 Maart a.s.:

Wat is uw gemotiveerd oordeel over R. H. Benson: De God der Wereld.

De prijs: **tien gulden à contant** wordt in ieder geval toegekend. (Zie vorige aflevering.)

HANDELSREGISTER

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

„HEEFT U EEN AARDIG BOEK
VOOR JONGE MEISJES? MAAR NIET ZOO FLAUW EN ONBEDUIDEND?"
Deze aanspraak bracht uw boekhandelaar menigmaal in verlegenheid. Nu niet meer! Immers verscheen:

ALS 'T LENTE WORDT door LIZE KROP-SCHURINK

Met platen van A. H. GOUWE. Prijs f 1.90; in prachtband f 2.90.

Een paar van de talrijke goede beoordeelingen:

„**In dit meisjesboek klinkt een ondertoon van idealisme en levensmoed.** 't Gegeven is boeiend en kleurrijk, maar niet ál te romantisch en blijft genoeg bij de alledaagsche werkelijkheid." *De Stroom.*

„......Dit alles en nog veel meer aardige verwikkelingen, wordt prettig en onderhoudend verteld, naar gelang de omstandigheden nu eens fijngevoelig en weemoedig, dan weer luchtig en vroolijk; want er komen allerlei afwisselende avonturen in het verhaal voor. Er wordt nogal dikwijls thee gedronken, maar men leest ook van fietstochten en van hengel- en zeilpartijen. Een echt leuk meisjesboek, waarin ook ouderen plezier zullen hebben." *De Gelderlander.*

„Een boek uit de geheel eigen wereld van de meisjes. Zelden nog zagen we het meisjeskarakter zóó echt geteekend in zijn verschillende uitingen.

„Ondanks tegenspoed en verdriet, toch zonneschijn, toch een opbeuren van anderen, ook ouderen,**zoodat door tranen heen een glimlach te voorschijn komt.**" *Overveluwsch Weekblad.*

„Een mooi, vriendelijk, lief boek. Jet en Loes en al de andere fleurige figuren met hun blijde of gedrukte jeugd komen u uit de bladen in levenden lijve tegemoet. Lieve, dappere kinderen, al worden ze voortdurend grooter en wijzer. De lezers zelf worden ook al lezend grooter en wijzer: grooter van hart en wijzer van hoofd. Gemoraliseerd wordt er niet in 't dikwijls ontroerende verhaal. Dat is ook niet noodig, want de personen zijn door hun gedragingen beter moralisten dan handboeken. **'t Is alles frisch als de wind, die er over de rivier waait.**" *Oude Paden.*

„**Kleurig en warm, dat zijn de juiste woorden voor dit verhaal.** De sfeer van warmte en blijheid op „De Elzenpas" doet weldadig aan." *De Telegraaf.*

„Een dame aan wie ik dit boek liet lezen, was er zeer door bekoord en vond het alleen maar jammer, dat het uit was! Ze was zoo van die meisjes gaan houden..... " *Deventer Kerkbode.*

Men vrage DIT boek en stelle zich met niet minder tevreden.

Uitgave van A. G. SCHOONDERBEEK, Laren (Postrekening 14994)

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift

ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.—; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

**H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG**

Architecture of the Renaissance

from

Brunelleschi to Michael Angelo

by

DAGOBERT FREY

Prof. of History of architecture in the University of Vienna

1925 32 en 3 blz.
met 157 platen buiten tekst. gr. 8 vo.

PRIJS F 6.—.

▼

UITGAVE VAN G. NAEFF
'S-GRAVENHAGE.

Verschenen:

Aflevering 1 van den 41sten jaargang van

Tijdschrift voor Geschiedenis

Onder Redactie van
Dr. M. G. DE BOER, Prof. Dr. H. BOLKESTEIN, Dr. J. G. VAN DILLEN, Dr. H. A. ENNO VAN GELDER EN Dr. N. B. TENHAEFF.

INHOUD:

Rusland en de Balkanbond, door Dr. J. P. MANGER Jr.
Valuta-moeilijkheden en giro-verkeer tijdens de Republiek, II, door Dr. J. G. VAN DILLEN.
Schepenbank en Gravending door Dr. D. TH. ENKLAAR.
Strijd op economisch gebied tusschen Rotterdam en Dordrecht, door Dr. H. C. H. MOQUETTE.
Een nieuw boek over Tintoretto, door F. en M. HUDIG.
Literatuur-overzicht.
Inhoud van Tijdschriften.
Korte mededeelingen.

Het tijdschrift verschijnt in vier driemaandelijksche afleveringen, elk van ± 7 vel druks. De prijs van het abonnement bedraagt f 12.50.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN

Keurwerkjes

voor Kinderen	**voor Ouderen**
Spijze der Engelen in acht bandjes.	De Heilige der geheele wereld.
Band van Liefde.	De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella in twee bandjes.
Jezus mijn Vriend in twee bandjes.	God kennen en dienen.
Mijn Eerste Communieboekje in vijf bandjes.	De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.
Misgebeden.	De Navolging van Christus in drie banden.
Kruiswegoefeningen.	Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis ∴ Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te deelen, dat wij thans in de gelegenheid zijn hun *bij genoegzame deelneming* een

Practischen Sierlijken Band

voor het opbergen der losse afleveringen aan te kunnen bieden, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den Jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen Jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in 2 kleuren linnen met verfdruk.

Prijs slechts f 1.75.

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den Jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van den *loopenden* jaargang bijeen te houden.

Inrichting voor Zenuw- en Geesteszieken

„De Kennemer"

Heemstede (Haarlem)
Westerhoutpark 18. - Tel. 12003

Dir. E. C. Wessels-Meijnema

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
Verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca. 6 vel en kost fr. p. p. f 8.75
TIJDSCHRIFT VOOR TAAL EN LETTEREN
Verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel en kost fr. p. p. f 7.50
Abonneert U bij den Boekhandel of rechtstreeks bij de Uitgevers Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg
Langestraat 35

Firma Wed. J. v. Casteren & Zonen
Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie
Expediteurs, Douane-Agenten
Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van **Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties** enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

HET AMUSANTE WEEKBLAD
Exploitatie voor het katholieke publiek in Nederland en Koloniën bij
Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg
Abonnementsprijs per half jaar franco p.p. f 2.85
Eenieder die zich bij ons abonneert, ontvangt een spannenden roman ten geschenke.

De Witte Raaf
Het kath. Magazine
f 2.10 p. jaar fr. p.p.
Men abonneert zich bij
Het N. Boekhuis
Tilburg

Steeds voorradig alle soorten
Doodkisten
H. van Gestel - - Tilburg
Noordstraat 25 - Telef. 1296

Abonneert U op Alte und Neue Welt.

Corn^s. van Straaten - Utrecht
Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood
Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

Zooeven verscheen:
DE DERDE DRUK
VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.
Prijs f 2.25, franco p. p. f 2.50. Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken, Telramen, enz.

POORTERS-TOEBACK

Zoo juist verschenen:

Middelnederlandse Legenden en Exempelen

Bijdrage tot de kennis van de prozalitteratuur en het volksgeloof der Middeleeuwen

HERZIENE EN VERMEERDERDE UITGAVE

door

Dr. C. G. N. DE VOOYS

Prijs, gebonden . . f 5.90

Uitgave van J. B. Wolters Groningen / Den Haag

K UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. K

SELECTIONS FROM ENGLISH LITERATURE

With Introduction and Annotations

1. **GOLDSMITH, Selections**, edited by Dr. E. Kruisinga. Contents: Introduction. — She stoops to Conquer. — The deserted village! — Essay XXII. f 1.60.
2. **DICKENS, A Christmas Carol in Prose**, edited by Dr. E. Kruisinga. 2nd edition. Illustrated. f 1.65. Bnd. f 2.15.
3. **DE QUINCEY, Selections** edited bij W. van Doorn. f 1.35.
4. **A primrose path**, An easy introduction to English poetry by W. van Doorn. f 1.50. Bnd. f 1.90.
5. **CHARLOTTE BRONTË, Jane Eyre.** Abridged and with notes by A. A. E. S. Roukens. Illustrated. f 1.75. Bnd. f 2.15.
6. **STEVENSON, The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**, edited by J. H. Schutt. Illustrated. f 1.75. Bnd. f 2.05.
7. **GEORGE ELIOT, Silas Marner**, edited by A. Vechtman—Veth. Illustrated. f 1.95. Bnd. f 2.30.

8/9. **England in the Nineteenth Century** by Prof. Dr. P. Geyl and Dr. E. Kruisinga. Vol I. (1815—1860). Illustrated f 1.95. Bnd. f 2.30. Vol. 2 in preparation.

10. **THOMAS HARDY, Selections** (Prose and Poetry) With an Introduction by L. Abercrombie, Professor of English Literature in the University of Leeds. (In preparation.)
11. **SHAKESPEARE, The Merchant of Venice.** Ed. J. Kooistra. (In preparation).
12. **SHAKESPEARE, Julius Caesar.** Ed. Dr. H. de Groot. (In preparation).

K K

Accountantskantoor

E. A. Wijsmuller & Co.

EINDHOVEN — RECHTESTRAAT 55 — Tel. 175 - 518

AMSTERDAM — HEERENGRACHT 114 — Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden

Belastingzaken.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN

SPECIALE CONDITIES.

ABONNEERT U OP DE KEURBOEKERIJ

▶ HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS ◀

Aanbevolen door Z.Em. Kard. van Rossum, het Doorluchtig Episcopaat, de Eerw. Heeren Geestelijken en geheel de Katholieke pers van Nederland.

SCHRIFTELIJKE CURSUS KERKLATIJN

Abonnement f 2.— per maand. Toetreding ten allen tijde. Vraagt prospectus en proefles.

Administratie-Adres: H. A. M. DOUWES, Van Woustraat 119, Amsterdam

TE GEBRUIKEN BOEKEN:

DR. A. VAN WIJK: Beknopte Spraakleer van het Kerklatijn met Oefeningen en Woordenlijst 2e druk. f 1.90. (Ter perse en verschijnt begin April).

DR. H. W. E. MOLLER: Het Kerklatijn, Spraakleer met Oefeningen, geheel ontleend aan de Liturgie, met Woordenlijst. 2e druk. f 2.90.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 APRIL - AFLEVERING 4

— 35 CENT —

Dr. H. v. d. Mark . . . . Katholieke Epiek in Nederland
Ed. Serrarens. . . . . Het Wassende Water
Russische Redacteur . . . . . . Kroniek der Sovjet-Russische Literatuur
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Romans en Ontspanningslectuur. . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . Fransch, Duitsch
Kunst . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis. . . . . Nederlandsch, Duitsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch Engelsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Duitsch
Sociale en aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Spel en Sport . . . . Duitsch, Engelsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:
Roeping — Joris Karl Huysmans — Eugène Sue — Goethe en K. M. von Weber — The Universe

Verscheidenheden:
De Duivelsbijbel — René Boylesve — Maurice Maeterlinck — Joseph Mohr, de dichter van Stille Nacht — Kousen met gaten — De veertig onsterfelijken — Ook Mercurius leest — De Duitsche incunabelen-markt

Ontvangen Boeken
Correspondentie

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG
ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

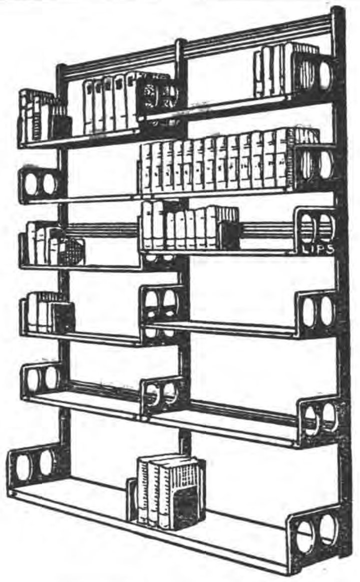

LIPS

HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer doch vraagt zonder kosten of verplichting de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Veemarktstraat 84 Tel. 915 Groningen

R.K. Jeugdbibliotheek voor Jongens en Meisjes van 10—15 jaar.

Prijs ingen. f 1.25 en geb. f 2.—, per abonnement van 12 deelen resp. f 20.— en f 12.—.

VERSCHENEN ZIJN:

DE ERFGENAAM, door Cecilia, geïll. 155 bladz.
ARANKA „ „ 162 „
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS, door Flip Keyenburg, geïll. 165 bladz.
HANS MEERMAN, door Hendr. M. Smits, geïll. 176 bladz.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF, door Cecilia, geïll. 167 bl.
WEER VEREENIGD, door F. B. van Vlijmen,
terwijl nog vele deelen in bewerking zijn.

Verschenen HEUVEL-OP door Anny Hulsmans.
Dit zeer boeiende boek van de bekende schrijfster is bestemd voor de rijpere jeugd van 15 jaar en ouder, prijs ingen. f 1.90, gebonden f 2.50.

VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek

v.h. Gebr. van Spaendonck

TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.— verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar — evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel — abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland — eveneens in België — kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. — Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. — Speciale plaats, speciale conditie. — Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater — Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Katholieke Epiek in Nederland.

III. Jan Nieuwenhuis.

Robert Hesselaar, stil, linksch en onverantwoordelijk groen, overigens nog een sieraad van de parochie, krijgt een betrekking in Den Haag, waar een vriend hem de groote stad helpt ontdekken. Hals over kop plonst hij neer in dit nieuwe leven. Op een bal leert hij Cissy kennen. Hij meent een heel bijzonder meisje ontmoet te hebben: mooi en rank, bescheiden en toch geestig: eene die stijl heeft weten te geven aan haar vrij en onafhankelijk leven. Zij is echter niet katholiek. Rob verdiept zich liever niet in de consequenties van zijn verkeering met Cissy, leert ten slotte ook zelf de dingen niet zoo verschrikkelijk zwaar op te nemen. Deze omgang met haar groeit voor hem uit tot een groot gevaar voor zijn geloof. De invloed zijner vrome opvoeding komt echter spoedig met spontaan geweld boven en hij breekt met haar zonder ook maar een poging gedaan te hebben om haar voor zijn overtuiging te winnen: zag hij toch van meet af geen kans in die richting iets te bereiken. Na den breuk zondert Robert zich af en leidt een zeer eenzelvig, kleurloos ingekeerd kamerleven. Zijn groeiende apathie tegen de Kerk blijft onoverwinnelijk. Voorloopig blijft hij echter practiseeren in sloome traagheid. Zijn onverschilligheid in 't geloof verwordt allengs tot tegenzin. Het artistieke in zijn geloof bevalt hem nog wel, maar de leer staat reeds buiten hem. Hij is te zeer thuisgeraakt in de denksfeer zijner vrienden en beschouwt zijn geloof slechts als een nawerking van wat jeugdimpressies. Het isolement beu, zoekt Rob spoedig weer aansluiting met zijn kennissen: het comediespel van zijn dubbelslachtig leven moet eindelijk uit zijn. Aan den einder wenkt Cissy want innerlijk hebben beiden nog geen afstand van elkaar gedaan. Weldra herbegint het verkeer. Rob vleit zich met de hoop, dat de moderne religieuze stroomingen op den duur wel invloed op Cissy zullen hebben. Voorloopig zullen ze de geloofskwestie laten rusten, maar samen zich voor godsdienstige dingen interesseeren. Later zouden ze dan als twee verstandige menschen hun gevoelens aan elkander bloot leggen en in wederzijdsch vertrouwen naar een oplossing zoeken. Rob maakt zich diets in godsdienstige zaken overwicht op haar te krijgen en haar langzaam maar zeker te beïnvloeden. Zijn leven wordt er erg gecompliceerd bij: hij zou zijn meisje katholiek willen zien, terwijl hij zich moet afvragen of hij het zelf eigenlijk nog wel is. Werktuigelijk blijft hij zijn plichten waarnemen, zijn vergroeidheid met de Kerk is niet iets, waar men vierkant tegen in kan gaan. Maar hoe zal hij aan Cissy in dit stadium kunnen geven wat hij zelf niet heeft? Haar belangstelling voor het religieuze verkalmt dan ook spoedig en weldra staat ze verder af dan ooit.

Rob's poging haar te onttrekken aan een omgeving van spiritisten en triviale boemelaars mislukt. Door een biechtvader met weinig tact behandeld, schiet de Paasch-Communie er bij hem bij in. Dan begint zijn talmend afscheid van de Kerk. Het probleem van het geloofsverschil blijft van een tergende onoplosbaarheid, al lijkt het soms van geen practische beteekenis meer. Rob wil in het buitenland huwen om zoo de strenge kerkelijke huwelijkswetten in Holland te ontgaan.

Doch intusschen is het terrein hunner liefde onbewust reeds ondermijnd, al geven ze zich er geen rekenschap van: de ontknooping nadert. De zelfmoord van een vriend jaagt een kogel door Robert's zorgelooze zelfgenoegzaamheid. In de ingetreden stilte weerklinkt de roepstem van moeder: naar huis. Hij voelt er zich als een vreemdeling, een zoon van zorgen. Toch speurt hij de kracht en de banden van het ouderhuis en hij beweent de verdwijning van het vraaglooze geloof zijner jeugd. De vergelijking van zijn meisje met zijn eigen zusjes is voor de egocentrische, zelfzuchtige, ongenaakbare, gesloten Cissy niet erg vleiend. Nooit zal hij voor haar kunnen prijsgeven wat hij uit het huis heeft meegekregen. Een pater, vriend der familie, weet hem een bekentenis te ontlokken. Tegenover zijn voorgewend atavisme plaatst deze de gebeden van zijn moeder, van zijn heerbroer-Trappist, die zeven uren iederen dag in de koorbanken zingt den lof van God, van zijn zusjes, die om hem vechten. Deze strijd in een onzichtbare wereld is oorzaak van den tweestrijd in de ziel van Rob: ziedaar de knoop der uitzonderingspositie waarin hij meent te verkeeren. Op raad van den pater zal hij het verloren contact met de Kerk herstellen. Daags daarna bezoekt hij Cissy: zij kunnen niet leven zonder God,

die hun kracht verjongen en hun geluk voor verschrompeling vrijwaren moet. Rob zal haar helpen. Zelf moet hij heelemaal van den grond af beginnen, alleen dien grond heeft hij weergevonden. Samen wil hij den opgang beginnen naar een breeder en dieper leven dan het hunne geweest is. Maar Cissy vliegt op: ze wil hèm en hem alleen, zonder Kerk — zonder thuis. Zij scheldt hem uit voor lafaard.
Dienzelfden avond begon Robert Hesselaar een nieuw leven!...

Wendende Wegen[1]) de debuutroman van Jan Nieuwenhuis is de in zich zeer simpele maar noodeloos breed uitgesponnen bekeeringsgeschiedenis van zelfgenoegzaam en verwaand jongmensch, wiens fijn geconstrueerde ziel, heftige intensiteit van levensdrift, aesthetisch dilettantisme en religieuze gespletenheid, de typisch-tijdeigen mentaliteit onzer jongere generatie op karakteristieke wijze moeten voorstellen. In de uitbeelding van het uiterlijke en innerlijke levensprofiel van den jongere moest een van ambtswege scherp-observeerend lid dier klasse, als de heer Nieuwenhuis is, naar wensch slagen. Rob, Frank, Pierre en Karel zijn naar het leven geteekend en de intrinsieke waarachtigheid van hun levenshouding is wel de beste noot van het heele boek. Voor een grooten roman mag echter niet volstaan worden met een reeks fijn-afgewerkte karakterschetsen. En dan moet ons reeds dadelijk van het hart, dat het toch al niet rijke of oorspronkelijke gegeven uitgewerkt is niet met epische gedrongenheid, maar met didactische, ja zelfs dogmatiseerende gerektheid.
Het eerste deel van den roman is een conglomeraat van episoden en avonturen en schildert het clubleven van een stel woelige, niet bijster geëquilibreerde vrienden in een moderne grootstad: roeitochten, spiritistische zittingen, nachtelijke wandelingen, bezoeken aan nachtbars etc. De vrijage van Cissy en Rob is er met herkauwende eentonigheid en vervelende langdradigheid doorheen gewerkt. Beiden twisten en krakeelen om het luidst. Cissy pruilt en mokt, Rob is afgunstig en achterdochtig. Dit geeft natuurlijk weer aanleiding tot grootmoedige verzoeningsscènes en aandoenlijke internosjes. Met dit alles is echter de maat niet vol. Al deze jongelui — 't krioelt er van personen, die opkomen en verdwijnen en waarvan men later nooit meer iets hoort — kunnen mekaar niet blijven aanstaren en gaan dus, zoo is nu eenmaal hun aard — heel gewichtig een boom opzetten over apologie en liturgie, over sociale vraagstukken, literatuur en kunstinzichten. Deze digressies zijn afzonderlijk beschouwd niet onverdienstelijk. Vooral hetgeen de schrijver over liturgie zegt is diep en waar, maar de eenheid van den roman wordt er niet hechter op en de spanning niet straffer. Hij slaat er ook wel vaak een te doctrinairen, pretentieuzen toon aan, maar dat is nu eenmaal de „péché mignon" van iederen journalist.
Het tweede deel: de terugkeer, de levenswending — is beter dan het eerste: vlotter beschreven, zuiverder aangevoeld en dieper in den geest doorleefd. Groote oorspronkelijkheid missen we echter ook hier, maar de compositie is er ontegenzeggelijk veel sterker, al komt het onderhoud, het allesbeslissende onderhoud met Pater Ambrosius op een te providentieele wijze tot stand.
Het moderne zielsconflict: Rob's langzame vervreemding van het geloof en zijn offerzware terugkeer naar datzelfde geloof — waarin het boek zijn beweging en stijging vindt, blijft te weinig ontleed, blijft te zeer in het clair-obscuur van den achtergrond. Wij hadden Rob's ziel naakt voor ons willen zien en niet steeds omhuld met een mousseline sluier, die alle contouren vervaagt en verdoezelt. Een paar sobere stuntelige opmerkingen in monoloogvorm is alles wat we er in het eerste deel over vinden. In het tweede deel is deze ontleding naakter, dieper en breeder. De vinding van dit conflict deed vermoeden, dat Jan Nieuwenhuis èn Kees Meekel èn Cor Hermus in de psychologische compositie zou overtreffen, maar de ontoereikendheid dit conflict met sterk beeldende plasticiteit te maken tot het kernpunt, het alles-beheerschende kernpunt van zijn roman bewijst ons jammer genoeg, dat deze eersteling, waarvan men rijke beloften verwachtte voor de toekomst, de gestelde verwachtingen wel eenigszins beschaamd heeft.
Cissy, waarvan Rob slechts met moeite afstand doet, is ons zeer onsympathiek en wij begrijpen niet, hoe hij al dat geploeter heeft willen doormaken om haar liefde. Haar onbenulligheid zou zelfs met het geringste offer reeds te duur betaald zijn geweest. Voor ons is het een raadsel, dat ze zoo halstarrig op haar standpunt (?) blijft staan; doch als zij toegegeven had, ja wat was er dan van *Wendende Wegen* terechtgekomen?

In een bespreking van het werk van den grooten Rus Dostojewski schrijft Frans Erens: „Ik zoek alleen de pracht der voorstelling en de emotioneele geschiedenis". Beide hoedanigheden — zij mogen dan alleen niet voldoende zijn, maar vormen niettemin elementen van een roman — hebben wij tevergeefs gezocht. Al is ook de literaire pretentie van den knappen essayist duidelijk merkbaar, groote kunstwaarde heeft zijn roman o.i. niet. Bedoeld als didactische peiling van de hedendaagsche geesteshouding, die in haar beste krachten Godwaarts wil en hemelwaarts streeft, is het een merkwaardig en in zijn soort niet onverdienstelijk tijdsdocument.

Dr. H. v. d. Mark.

---

[1]) **Jan Nieuwenhuis,** WENDENDE WEGEN. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. (18.5×12) 320 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.
— **B** —

Het Wassende Water.

'n Roman van betekenis, [1]) dit boek van Herman de Man. 'n Boek zo Hollands, zo specifiek Hollands als de Camera dat is of de pastorij van Mastland. 'n Roman van 't land, maar geen Cremeriaanse pastorale idylle vol rustieke zoetigheid, doch 'n meesterlike uittekening in plastiese lijnen van kloeke forse boerentypen. 't Is De Man niet zoozeer te doen om 't pikturaal genot als wel om de krachtige expressie, geen lieteratuur zonder meer, maar met 'n sterk uitgesproken etiese strekking. Op overbeschaving en schijn reageert hier de kunstenaar door 'n zoeken naar primitiever en zuiverder menselikheid, die hij ontmoet in z'n hoofdpersoon, die niet is getekend om zich zelf, maar de drager is van de beginselen van de auteur.

't Verhaal is zo eenvoudig mogelik, geen geforceerde toevalligheden maar, 't gewone dagelikse leven van Hollandse polderboeren, waaronder een enkeling opvalt, die buiten de kuddegeest weet te treden, 'n levende individualist te midden der egale boerenmassa.

Gieljan Beyen, de held van deze roman krijgen we te zien in z'n knoestige bonkigheid, z'n ruigheid en teerheid, z'n drift en z'n strijd, z'n schranderheid en kinderlikheid, z'n doortastendheid en stumperig weifelen. Hij weet met z'n klare kop de banale tradietietjes van 't boerenfatsoen overhoop te redeneren, maar ten slotte toch niet over 't hekwerk, dat de standen scheidt, heen te komen, wanneer z'n manwijvige moeder, die behept is met 'n zotte familietrots en d'r kinderen eerst rijk en dan gelukkig wil zien, hem kommandeert 't daglonersmeisje Nelia te laten schieten en te trouwen met 't rijke Aagie. Na twee jaren sterft dit arme vrouwtje, die hem niet vermocht gelukkig te maken en de goedige Gieljan, de zachte robusteling is hard en stroef geworden en verlaat de ouderlike „deel" om de eenzaamheid te zoeken, ver weggedoken op 'n verlaten hoef. Om de zielegrootheid van de hoofdpersoon nog meer relief te geven, stelt de schrijver tegenover hem z'n broer Willem, de nette fatsoenlike, door standsbegripjes vastgebonden boer, die z'n oudere broer wil bekeren met dode bijbelteksten en aast op allerlei poldermagistratuurtjes. Z'n berekeningen, hoe listig en huichelachtig ook opgezet, falen echter. Daar moeder 't niet vinden kan met Willem's vrouw, ruilen de twee broers van boerderij en Gieljan, de dromer met z'n „butterzacht" hart, keert terug naar z'n geliefd Watersnoodt. Hij wordt bij de boeren nu de populaire man, stijgt van de ene hoge post tot de andere, wordt heemraad, hoogheemraad, lid van de Provinciale Staten van Utrecht en plaatsvervangend Dijkgraaf aan de Lekkendijk. In deze laatste kwaliteit doet ie heroïese dingen bij de katastrofale watersnood, die de Lek en IJsellanden teistert. Hij ontziet niemand en vooral niet zich zelf, terwijl de eigenlike dijkgraaf, 'n fazanten-jagend baronneke, veilig en droog met geveinsde ischias 'n herenleventje voert.

Na enige maanden in armzalige barakken te hebben doorgebracht, keert de tachtigjarige moeder Beyen en haar zoon naar Watersnoodt terug en ze vinden daar 't werk van jaren door de ramp verwoest. Moedertje Beyen verlaat echter voor goed deze aardse miserie en de grijzende Gieljan blijft alleen over. Hij wordt nu de stille peinzer over hogere dingen. Hij begint te mieren en te wroeten in z'n eigen. Z'n hele leven heeft ie geleefd voor de dingen buiten hem, nu beluistert ie angstig 't geheimzinnige leven en fluisteren van z'n ziel. Nooit heeft ie aan Gods bestel

getwijfeld, maar „naast des Dominee's woord rees in de kerkdiensturen voor zijn verlangen een vuriger godsdienst.'' De veel te trage orgelgalm en 't droef psalmodiëren van 'n gezapige onverstoorde menigte wordt hem een obsessie. De kerk is 'n leeg kaal ding voor hem geworden. We hebben zelden 'n pakkender en overtuigender aanklacht tegen de kalvinistiese verstarring gelezen. We veroorloven ons de aanhaling van enige meest treffende passages.
„Een weemoedig verlangen naar echte en levende teederheid, den Heer van 't duldend lijden gewijd, welde in hem omhoog. Hoe kon hij den samenhang vinden, tusschen het heilige beeld, dat hij in zijn hart en hersenen droeg van den Christus, en den dienst in de kerk bij hen?''
En verder: „Oh, droge Dominees uit onze witte kerken, zoo de ware teederheid uit het Nieuwe Boek levend in jelui's harten was, dan zoudt ge zoo somber niet preeken, zoo niet galmen, zoo niet wee en verdoemenis roepen. Ge zoudt dan blije bezielde mannen wezen, dienaren Gods met jubelende kelen. Ge zoudt nooit zoo voornaam en plechtig pasjes maken naar den Stoel, levensvreugd en opgekropte muziek zou, waar ge ook stondt, uit uwe ziel bersten.''
En dan komt dat kreunende zuchten naar innerlike vrede en liefde, 'n spasma van Godsverlangen, 'n brandende hunkering zoals we die kennen van Dostojewski, Verlaine en De Musset. „Oh... maar er moet toch ievers een voortzetting van de liefde in Christus zijn. Er zijn in de steden zoo véle kerken. Ievers moet een kerk zijn, dat moét, waar de geest van Christus zelve aanspoort tot de ware liefdedaden. Waar de leer niet dood is, zooals de muren dood zijn; wit, dat zeer doet aan de oogen.''
We willen elke schijn van inhalige zieltjeswinnerij vermijden, maar we hebben gewenst voor Gieljan dat de hoogliederen van de zoete ontroerder Franciscus in hem hadden nagezongen, dat hij de vriendelike edelaardigheid van Vincentius had kunnen bewonderen, dat hij één van die vele kerken ware binnengeslopen, waar de muren niet wit zien en de gewelven naakt aandoen in hun barre kleureloosheid, waar hij, in devote schuchterheid neergezeten, had kunnen staren naar 't rode lampje, waar alles spreekt van goddelike aanminnigheid en goedheid, vóór hij den ouderdom was ingegaan, „met een vraag in de ruimte op de lippen.'' Gieljan is alleen overgebleven „als 'n wankele nietweter, omhangen met wat roem. Waarheen met al mijn genegenheid? Kan ik den stroom van verlangen afdammen? Nee! ommers.''
En zoekend over z'n polderlanden roept ie: „Waar, waar, vind ik Jesus Christus in de kerk? Waar is de levende liefde? Waar is tusschen de geloovigen vloeibare liefderijkheid, die onweerstaanbaar van mensch tot mensch deint, alzoo vormend een groote gemeenschap van levende liefde om Christus' wil?''
Er komt bij Gieljan geen einde aan deze folterende strijd. „Nooit heeft hij recht geweten, waarom zijn groot hart zoo martelen moest. Hij bleef klagelijk roepen en roepen ...het water van verlangen wies naar zijn lippen... tende wier hij van opperst verlangen schier gek...'' „Mot ik dan verzuipen?'' kloeg hij: „Och Heer, wijst mijn den weg.''
Heus, dit niet-katolieke werk van Herman de Man, verdient meer dan gewone aandacht, vooral om de etiese verklaringen. Deze boer Gieljan is ons meer waard dan de met koele objektiviteit, impressionisties geschetste boer Vermeulen van *De Vlaschaard*. Even goed als deze zal hij ons bijblijven, maar deernis en liefde zullen de herinnering aan Gieljan vergezellen.
Jammer dat aan deze roman nog al kompositie-foutjes kleven. De van Godshonger gefolterde Gieljan krijgen we als zodanig pas te zien op 't allerlaatste eind van 't boek. We krijgen zo de indruk dat de schrijver zich heeft laten verleiden door de verlokking om van 't slot van 't boek 'n apoteose te maken, maar we worden door die plotselinge verhevenheid van Gieljan's gemoeds- en gedachtenleven overrompeld, die ommekeer komt te plots en is in 't voorafgaande stuk niet voldoende gemotiveerd.
'n Ander bezwaar hebben we tegen 't middenstuk of als we 't zo noemen mogen tegen 't derde bedrijf van deze sterkdramatiese roman. Daar wordt de lezing ietwat vermoeiend door 'n te breedvoerige beschrijving van het polder- en waterschapswezen. De schrijver heeft z'n terrein uitstekend geëxploreerd, maar de uitstalling van al die kennis komt de spanning bij 't lezen niet ten goede.
'n Uitstekend idee van de schrijver is de aanwending van de gewestelike taal van dat Hollandse polderland. 't Dialekt geeft hier 'n prachtig koloriet en 'n echtheid die voor 'n groot deel de geslaagdheid

van dit boek verklaren. Zonder deze lokale kleur zou 't landschap grauw en vaal worden, terwijl we nu 'n grootse landelike visie krijgen en 't schilderij brandt van warme diepe kleuren en de geur der Hollandse weiden ons tegenwaait.

Jammer dat we dit boek om enkele prikkelende schilderingen en 't verkondigen van enige rare beginselen op 't stuk van liefde moeten voorbehouden aan „rijpe" volwassen lezers. *Ed. Serrarens.*

---

[1]) **Herman de Man,**
HET WASSENDE WATER. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* (21.5 × 15.5) 243 blz. ing. f 3.50 geb. f 4.50.
— C —

Kroniek der Sovjet-Russische Literatuur.

(Van onzen Russischen Redacteur.)

De crisis, die de Russische literatuur doormaakte, begint zich op te lossen. Weliswaar mag men nog vasthouden aan de gebruikelijke indeeling der Russische letterkundige producten: in die der Proletariërs en der Poputschiki (de z.g. „Slippendragers"), maar dan enkel als arbeidsprincipe, als methode, niet meer als de starre lijn, die de naar voren tredende schrijvers indeelt. Waarin bestaat die kentering? Uiterlijk is 'r weinig van te bespeuren; ook is 'r geen toenadering tusschen de elkaar vijandige groepen gekomen. Literair-politiek gesproken staan de revolutionnaire „Octobristen" en de „Slippendragers" vinnig tegenover elkaar. Nog steeds werken de laatsten onder scherpe contrôle, vaak nog is verbanning hun lot. Van wat er op de bodem aan 't woelen en groeien is, laat de blikkerende oppervlakte niets vermoeden. Om 'n juisten indruk te krijgen, moet men stof, inhoud, vorm en ideologie van 't kunstwerk ernstig bestudeeren, men moet zich, zooals Tolstoï 't uitdrukte, door 't kunstwerk laten „aansteken". Dan zal men tot de ervaring komen, dat menig werk der proletarische schrijvers zeer „poputschikisch" aandoet, d.w.z. als men niet let op de abstracte ideologie, men het eenvoudig als anti-bolschewistisch typeeren kan, zoo onverschrokken durven ze de waarheid zeggen! Daarentegen hebben sommige poputschiki, die zich aan handen en voeten gebonden voelden, hun werk zoo gebouwd, zóó leugenachtig van ideologie, dat het als totaal beneden alle kritiek blijft, al zijn er dan ook wel waardevolle fragmenten aan te wijzen. 't Zijn boeken zonder karakter, niet communistisch en niet anti-communistisch, kortom prullen! Dit is 't eerste feit dat de ernstige lezer constateert. 't Tweede, dat we meteen maar laten volgen is dit: er wordt in 't proletarische kamp 'n verwoede strijd gestreden om te komen tot 'n objectief beeld van 't geschapene. Men poogt 'n nieuwe literaire traditie te scheppen. Omdat ook voor „nieuweren" een of andere traditie 't zij 't naturalisme, 't zij 't symbolisme, tot vorm van hun literaire denken geworden was, verzetten de revolutionnaire groepen zich tegen élke traditie: dat is 't karakteristieke van hun streven. Op zich zelf is dat streven heel mooi. Maar dat is niet 't werk van 'n oogenblik, ook al zou 't gebeuren op de radicale manier, die ze zich denken. De werken der proletariërs, die wij op dit punt gekeurd hebben, zijn grootendeels mislukte experimenten, de zéér weinige, die iets te beteekenen hebben, sluiten zich nog bij 't oude aan.

't Is wel karakteristiek voor dit soort literatuur, dat het geen aftrek vindt en als misdruk verkocht wordt! De koopkracht der arbeiders is gering en de „Nep" heeft 'n heel anderen smaak! In verband hiermee loont 't de moeite 'n klacht aan te halen van den zeer begaafden humorist: Soschtschenko: „Er is langzamerhand in Rusland 'n eigenaardig soort lezers ontstaan. Die verslinden bij voorkeur Fransche en Amerikaansche romans, maar 'n Russisch boek nemen ze niet ter hand. Ze vermeien zich zoo gaarne in 't fantastische, in avonturen en moppen. Maar waar zullen ze dat vandaan halen: de Russische werkelijkheid is zoo heel anders. Wat de revolutie aangaat: daar ligt stof genoeg in voor de verbeelding, maar tracht dat eens te beschrijven! Dan krijgt ge te hooren: valsch! onwetenschappelijk! en 't hapert bovendien aan de ideologie! Wat komt 'r van terecht, als de auteur, in 'n kleinsteedsche omgeving geboren en getogen, van z'n bekrompen ideeën maar geen afstand kan doen?" De lezer verlangt „interessante" boeken, er moet wat in gebeuren: avonturenromans, bij voorkeur zulke, waarin 't leven van de eerzame burgerij geschilderd wordt. De schrijver, die zich aan die smaak gemak-

kelijk weet aan te passen schrijft interessant, maar daarover straks.
Eerst over de voornaamste werken zelf: Twee proletarische romans, of liever, twee boeken, door partij-communisten geschreven zijn *Het Cement* van Tjodor Gladkoff en *De Commissarissen* van I. Lubedinkski. 't Eerste is 'n literair geslaagd werk, vooral voor 't buitenland lijkt 't ons zeer interessant. De auteur heeft getracht „menschen der toekomst" te teekenen. Maar 't zijn geen vrome, orthodoxe communisten geworden als wassen-beelden uit 't partij-panopticum, neen: de schrijver doet zich hier en daar kennen als 'n man van felle daden, als de drager van 'n sociale idee. Het boek is van ethisch standpunt gezien verwerpelijk, maar het werk typeert den schrijver als 'n door geweldig fanatisme bezeten wereldhervormer. De manier, waarop de figuren handelen en zich bewegen in 'n hun vijandig gezinde omgeving, niet zoozeer die der bourgeoisie (het de communisten „omnevelende" milieu, zooals zij 't noemen), als wel de kringen van partijgenooten zelf: boeren en arbeiders, hun meer dan ooit ontgroeid — die manier bewijst 'n buitengewoon kunstenaarsschap, 'n ernstige wil, die weliswaar verwant is aan de kracht, die steeds 't goede nastreeft, maar helaas steeds 't kwade bewerkt.
Er is bijna geen probleem denkbaar, 't zij op sociaal-, 't zij op ethisch terrein, dat hier geen vorm gekregen heeft: partijpolitiek en partij-ethiek, de verhoudingen tusschen de geslachten onderling, tusschen de ónge-organiseerde arbeidersmassa en 't partij-organisme, de positie der specialisten onder de intellectueelen, d.w.z. specialisten op alle gebied van leven en wetenschap enz. De vorm is tot zoo'n indringende plastiek opgevoerd, dat men met ontzetting in de chaos van 't Russische leven neerblikt. Dit werk is 'n felle aanklacht van 'n communist tegen 't Russische communisme, zooals geen intellectueel 't tot nu toe gedaan heeft.
In *Het Cement* is 'r sprake van 'n mijn, waarin het werk weer z'n gewonen gang gaat, ten tijde van 't ontstaan der „Nep". De auteur heeft zich op 't standpunt gesteld van de groep „De Smeden", echter niet in de lyrisch-cosmische zin dier revolutie-pathetici; hij is meer nuchter realistisch, z'n dynamiek is opgevoerd tot 'n groote hoogte, toch wist hij zich niet geheel vrij te houden van romantisch kleurenspel en holle phraseologie.
Gljeb, 'n gewezen arbeider, die deelgenomen heeft aan den burgeroorlog, heeft zich ten doel gesteld, 't bedrijf weer in gang te zetten. Met bijna bovenmenschelijke kracht gaat hij tegen de vertegenwoordigers van 't gezag in, bestrijdend vooral de bureaucratie van den pedanten Badjn, 'n mensch met ruwe instincten, 'n dronkelap, 'n woestaard. 't Sexueele vraagstuk heeft deze al heel makkelijk opgelost: hij verkracht eenvoudig alle vrouwen, die hem in den weg staan. Twee zijner slachtoffers zijn de communiste Mochowa en de vrouw van Gljeb, Dascha. Dascha vindt dat zij aan haar communistische roeping 't best beantwoordt, door haar huwelijksplichten te verwaarloozen: wat zij haar echtgenoot weigert, schenkt ze de ander. Zoo wil ze haar man, die wel communist is, maar terugschrikt voor de consequenties van de nieuwe moraal, 'n lesje geven in die heilsleer. Als overtuigd communiste laat ze haar eigen kind in 'n opvoedingsgesticht verkommeren van heimwee naar moederliefde en gebrek aan moederlijke verzorging.. Zooals wij dit nu navertellen klinkt 't misschien als 'n persiflage op de partij-politieke beginselen, maar in de roman is dat alles warmbloedig van leven, hangt er over dit gebeuren 'n ontzettende tragiek. De voornaamste bedoeling van dit boek echter is de veraanschouwelijking van 't inwendige kenteringsproces door de „Nep" veroorzaakt.
Ten hoogste spannend is 't, getuige te zijn van deze „zuivering" der partij: de fanatici, de orthodoxen worden aan de deur gezet, terwijl de flegmatieke bureaucraten rustig blijven zitten, want plooien en schipperen is 't wachtwoord.
Als 't mogelijk was 't boek kiesch te vertalen, dan verdiende het zeker die eer! Want, ondanks z'n realistisch karakter, is 't 'n sterk boek, vol schoone kleurige verbeeldingen, een boek waarin de teederste emoties in broze woorden worden uitgezegd. Maar wat zou er bij zoo'n vertaling uit 't Russisch van dit alles overblijven?
De tweede proletarische roman is, zooals we boven schreven: *De Commissarissen* van I. Lubedinkski. 't Gaat over 'n poging om te komen tot reorganisatie van 'n aantal commissarissen, door hen tijdelijk te ont trekken aan 't vooral zoo verleidelijke milieu: de vrouw. Dit boek teekent de hulpeloosheid van 'n aantal als 'n kudde opgejaagde mannen, hun levensvrees, hun gemeenschapsgevoel en hun partijverheer-

lijking. Men vraagt zich af, wat dat alles met communisme te maken heeft en hoe 'n reorganisatie dan mógelijk is.
Onder de poputschiki, die den laatsten tijd nogal van zich doen spreken, treedt vooral de dichter Konstantin Fedja naar voren en met succes! De compositie van z'n laatste roman *Jaren en Steden* die herinnert aan 't werk van Boris Pilujak, is wel zeer vreemd. De hoofdstukken liggen doorelkaar gehutseld. 't Boek vangt aan met 't slot en 't begin is ergens in 't midden te vinden. Zoo trachtte de schrijver de periode, die hij schildert: 't tijdvak van oorlog en revolutie, dat chaotisch en wild was, te typeeren. En 't is niet onmogelijk, dat wij bij de herinnering aan dien tijd, geen enkel houvast kunnen krijgen in zóóveel wanorde en verwarring... Maar nu die dagen eenmaal voorbij zijn, we de naweeën niet meer zoo pijnlijk voelen, nu hebben we geen behoefte aan wat lukraak neergeschreven leuzen, maar aan 'n kunstwerk dat in haar vorm en gedachte gegroeid is tot 'n volmaakte eenheid. In dit boek, dat in 'n beurtelings weemoedig-lyrische, satyrisch-bijtende en ophemelende toon vertelt van de verschrikkingen van den oorlog en de revolutie, treden twee helden op: Kurt, 'n Duitscher en Andrej, 'n Rus. Ze zijn vrienden, tijdens de oorlog in Duitschland verblijvend. Kurt is nationalist, Andrej pacifist. Kurt trekt als soldaat tegen Rusland op. Andrej wordt geïnterneerd. In Rusland ontmoeten ze elkander weer. Maar hoe is alles veranderd! Kurt is bolschewist geworden. De futlooze, stille Andrej doet ook wel mee, maar zonder enthousiasme, zonder moed. Meesterlijk heeft de auteur door dit gegeven heen de draad van 'n treffende liefdesgeschiedenis gesponnen. 't Kluwen van al die gebeurtenissen ontwart zich van zelf. Andrej pleegt verraad aan het communistische regiem, door 'n tegenstander der revolutie, 'n Duitsche gevangene te helpen vluchten. Maar Kurt wreekt deze misdaad tegen de revolutie, door Andrej neer te schieten.
Uit deze weinige regels kan blijken, dat dit boek veel te veel „geconstrueerd" is en toch is 't 'n poëem van zeer zuiver gehalte. De auteur vermag niet voldoende door te dringen in 't innerlijke zijner personen: 't blijft allemaal uitwendig. En z'n figuren, op enkele uitzonderingen na, zijn niet zoo zeer „menschen" als wel symbolen. Alles wijst er op, dat Fedja 'n ethisch voelend, doch door den ziekelijken tijdgeest bezeten mensch is. En als op Kurt's verklaringen: „Gij vreest, dat 't booze slechts 't booze voortbrengt. Maar waar moet ik 't goede vandaan halen, als er overal niets dan slecht is? Bewijs mij, dat 't onmogelijk is, uit 't slechte 't goede te verkrijgen"— Andrej's antwoord luidt: „En tóch is 't verschrikkelijk en vernederend", dan is dat ook 'n belijdenis van den schrijver zelf.
Tot de interessante periodieken hoort zeker: *De Cirkel*, waarin de werken van den grooten Russischen dichter Andrei Bely, van Pilujak, e.a. verschijnen. Tot dusver zijn van A. Bely nog slechts eenige hoofdstukken uit 'n grootsch opgezetten roman verschenen, onder den titel *Moskou*. Z'n eerste epopee heette *Petersburg*, dat voor 't tooneel omgewerkt, thans vertoond wordt. De symbolist Bely, wiens proza eenig in z'n soort is om z'n rustig-vloeiend rhythme en z'n volmaakten vorm, beeldt de zachte afglanzing der werkelijkheid en weet zoo alles te omvatten. In de gepubliceerde fragmenten wordt het Moskou van vóór de revolutie geschilderd. Bely's standpunt ten opzichte van de omwenteling zal eerst duidelijk worden, als hij de publicatie blijft voortzetten.
B. Pilujak, 'n schrijver uit de school van Bely, gaf 'n novelle: *Sawolotschje* in 't licht. Hier valt ons vooral 't gekunstelde in de compositie op: 't gegeven is versnipperd, de gebeurtenissen worden niet ná elkaar verteld, maar naast-, zelfs dóór elkaar.
'n Fel contrast met dat alles vormt de rustige, klare vertelkunst, waarin Pilujak 'n meester is. In deze vertelling schildert Pilujak 'n Noordpool-expeditie van Prof. Kremnjew. „In 't aangezicht der dreigende natuur beteekent de mensch niets", dat is de pessimistische quintessence van dit werk.
In 't tijdschrift *Krassnaja Nowj* verscheen 'n roman van SSeiffulina: *De Ontmoeting*, die ons echter teleurgesteld heeft. Wel is er veel in te waardeeren: schoone dorpstafereelen, machtige uitbeelding van de buitensporige goedheid en het zondige laisser-aller van de boerenziel — maar de schrijver heeft te hoog gegrepen, de ontwikkelingsgang der hoofdpersonen gaat te veel met sprongen, 't communistische milieu eener stad is onnatuurlijk, kleurloos.
Wij spraken zooeven over den avonturenroman. Daartoe moet 't laatste werk van Graaf Alexej Tolstoj gerekend worden. Tolstoj, die reeds vóór de oorlog zeer bekend was, is 'n krachtig talent, maar de over-

eenkomst, die hij na z'n terugkeer uit 't buitenland (hij was geëmigreerd) met de bolschewiki gesloten heeft, is in materieel opzicht gunstiger dan in geestelijk opzicht. Z'n stukken worden immers ten tooneele gebracht; z'n utopisch-phantastisch werk *Aelita* werd zelfs verfilmd en is in 't buitenland bekend.
In dit verband dient ook vermeld te worden 't boek van de uit Rusland verbannen Viktor Kezki. Z'n roman *Die het vuur roofde* kenmerkt zich door 'n levendige handeling. De realiteit is buitengewoon scherp gezien en geteekend, al krijgen we, evenals bij Fedja, niet zoozeer „menschen'' als wel hartstochten en gebaren te zien. Deze roman is 'n „ideeën-roman'', 'n geestelijk-diep-indringend en ernstig werk, dat reeds in vele talen werd vertaald.
We besluiten deze beschouwing met 'n triest „In Memoriam''. De zeer begaafde Russische dichter Sergei Jessenin, wiens werk we in de *Jaarlijksche Boekenschouw* van 1925 zoo waardeerend bespreken mochten, heeft zich in den ouderdom van dertig jaren gezelfmoord. Jessenin was al sedert jaren 'n verloopen genie. Daarvan geeft z'n gedichtenbundel: *Het Moskou der Kaschemen* de treffende bewijzen.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Th. Bensdorp, C.ss R., **1667.**
WAT IS CHRISTUS? *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1926. (17.5×14) 62 blz. ing. f 0.45.

Als we eene opmerking mogen maken, dan zou het alleen deze wezen: Wie eenigszins bekend is met de verbazingwekkende onwetendheid, welke tegenwoordig in breede kringen heerscht omtrent Christus, Zijn bestaan en Persoon, zou dit boekje, althans voor onontwikkelde ongeloovigen, gaarne nog wat eenvoudiger en nog wat meer elementair wenschen.

G. Vrijmoed O.F.M.

Dr. K. J. Brouwer, **1668.**
EVANGELIE EN KLASSENSTRIJD. *G. J. A. Ruys, Utrecht,* 1925. Practisch Christendom, (20.5×15.5) 64 blz. ing. f 1.25.

In alle opzichten een uitmuntend boekje. Klaar en duidelijk van opzet en scherp-logisch opgebouwd tot het einde. Na vaststelling van de begrippen: Evangelie en klassenstrijd, worden deze beiden naast en tegen elkaar gesteld. Wie kort en klaar en zakelijk volledig in deze materie zich oriënteeren wil, moet zich dit boekje aanschaffen.

G. Vrijmoed O.F.M.

Em. Frutsaert, **1669.**
HANDBOEKJE VOOR GELOOFSVERDEDIGING. *Excelsior, Brugge,* 3e druk: 1926. (18.5×13.5) 151 blz. ing. Bfr. 4.—.

Een buitengewoon helder en beknopt overzicht van de grondslagen van ons geloof. Ieder die zijn kennis in het catechismusonderricht opgedaan, nog eens wil verfrisschen, zal tevreden zijn over den duidelijken betoogtrant en de dikwijls nieuwe voorstellingen der oude waarheden. De schijver acht zijn eigen werk wel wat al te gering en alleen bedoeld als een eenvoudig leerboekje, te gebruiken bij een lageren leergang in de apologie. Het sappige Vlaamsch is voor geen enkel Nederlander een beletsel.

J. Kramer.

Dr. L. J. van Holk, **1670.**
DE HEILIGE WAKE. *Leidsche Uitg. Mij. Leiden* 1926. (21.5×16) 288 blz. ing. f 5.90, geb. f 6.90.

De ondertitel geeft duidelik de bedoeling aan: Een essay over den nood van onzen tijd. Dit werk meer analieties dan sinteties getuigt van 'n zeer vreemde godsdienstige mentaliteit. Schrijver behandelt 't begin der verwikkeling, de verwording der ziel, der gemeenschap, der kunst, botsing tussen wijsheid en wetenschap en dan als toppunt: de roep om God, waarna de lezer het werkelik eens is met de auteur als hij vraagt: is er een uitweg? Ja, er is een uitweg maar niet die Dr. van Holk bedoelt. Al getuigt dit werk van grote belezenheid, 't getuigt ook van 'n hopeloze verwarring van begrippen. We wijzen slechts op passages als b.v. over de overbevolking van Europa, het labierint der Erotiek, het Konservatieve Kerkelike geloof, de Al-God, het protestantse gezags-idee, de ontembare heerszucht der Roomse Kurie, Roomse Kerkbouw en dergelike. Vooral het zesde hoofdstuk: de roep om God wemelt van verwarringen. Toch is 't durf zo'n boek te schrijven, maar 't had niet zo moeten worden geschreven: de sintese is onvoldoende. Dit gebrek maakt het boek haast niet om door te komen, vooral als men daarbij de gehakt-stijl van de schrijver in aanmerking neemt. Dit is wel een zeer grote verdienste van zijn alleszins onbevredigde oplossing van de tijdkriesis, dat hij die zoekt van binnenuit, door de geest, maar dan niet door zo'n padvinders-heroïsme als Dr. van Holk voorstelt. Als dit boek, bij de katholieken zou worden verspreid, dient er ernstig tegen gewaarschuwd.

J. Vermin.

Aug. Lagae, **1671.**
HET RIJK DER GENADE. *Desclée, De Brouwer & Co., Brugge,* 1925. (20×13) 106 blz. ing. Bfr. 3.—.

Er heerscht ook bij practisch goede christenen vaak schromelijke onkunde over het genadeleven- en de deugden. Het woord *genade* zelf is te dikwijls een woord alleen, zonder ziel en zin. En toch geldt ook hier: onbekend maakt onbemind. Hoe dieper we overtuigd zijn van de onwaardeerbare gave der goddelijke genade, hoe hooger we ze ook practisch zullen stellen. Ook het bevorderen van het deugdleven is verkieselijker dan het negatieve bestrijden der zonden. In onze preeken moeten we oppassen voor dat eenzijdig negatieve.

De schrijver behandelt op klare en kernachtige wijze zijn moeilijke stof. Hij schrijft met een benijdenswaardig gemak over de genade, de deugden, de gaven en de vruchten van den H. Geest, de acht zaligheden, enz. En om de inhoud en om de behandeling bevelen wij dit mooie boekje ten zeerste aan.

Felix Otten, O. P.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

H. G. Cannegieter, 1672.
EEN NIEUWE GRONDSLAG. *Hollandia, Baarn,* 1925. (23.5 × 15.5) 20 blz. ing. f 0.25.

De schrijver wil dat de psychologie uitgangspunt moet zijn voor onze theologie en onze predikantsopleiding. Immers de taak van den predikant is zielszorg. En men kan de ziel niet verzorgen zonder haar te kennen. Geen landbouwer zal met vrucht kunnen planten en zaaien, aleer hij verstand heeft van den grond. Het boekje is geschreven voor protestantsche predikanten. Dat maakt in onze beoordeeling een gewichtige factor uit. Onze predikers hebben steeds twee of drie jaar zielkunde-studie achter den rug. Toch vinden we in dit boekje ook voor ons geschikte gedachten. Alleen het begrip psychologie is bij ons heel wat concreter en voller. De schrijver schijnt de hoofdzaak der psychologie wel haast te stellen in de psycho-analyse! De zeer uiteenloopende beoordeelingen dezer mode-stof maken een gereserveerd oordeel noodzakelijk. Zijn begrip van theologie valt vrij wel samen met godsdienstwetenschap. Ook een groot verschil dus met ons. Wij staan op heel wat vaster grondslag.
Met critisch oordeel moet dit boekje gebruikt worden. Dan vinden ook wij er goede en rake dingen in. Voor ontwikkelde lezers dus, die weten te schiften.

Felix Otten, O.P.

G. Horreus de Haas, 1673.
GELOOF EN LEVEN. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1925. (18.5 × 12) 132 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

Naast veel idealisme, dat warm aandoet, heeft dit boekje het typeerende van alle vrijzinnige godsdienstigheid: het is vaag en zwevend, veel meer op gevoel en hartstocht berekend dan op koel verstand en daarom buitengewoon gevaarlijk voor alle half- of min-ontwikkelden.
Daarenboven is het natuurlijk anti-katholiek en wel vooral omdat de schrijver telkens en telkens van den inhoud van het Katholicisme slecht op de hoogte blijkt.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Dr. Cornelia de Lange, 1674.
DE LICHAMELIJKE OPVOEDING VAN HET KIND, Geïllustreerd. *H. Meulenhoff, Amsterdam,* 7e druk: 1926. (25.5 × 16.5) 422 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.

„Het kind van vandaag, is de man of de vrouw van morgen.”
Voor den goeden gang van zaken in de maatschappij, die toch eene verzameling is van individuen, is het van 't allergrootste belang, hoe het kind zich dus ontwikkelt tot man of vrouw. Met de meeste belangstelling hebben we voor de zevende maal het boek doorgebladerd, op vele plaatsen met zorg gelezen. Dit is niet meer het boek van Biedert, het is het boek van Cornelia de Lange. Alleen de methode van indeeling en beschrijving van Biedert is gevolgd.
Wij kunnen dit boek slechts warm aanbevelen. Het is geschreven voor leeken op medisch gebied, laten wij terstond zeggen, dàn toch voor zeer ontwikkelde leeken. Menig arts zal er uitermate nuttige wenken vinden. Uiteraard wordt er alleen gehandeld over de lichamelijke opvoeding. Wie geeft ons eens eene handleiding voor de geestelijke opvoeding? Zeker, we hebben den catechismus — dat is een geestelijke handleiding, maar er is nog zooveel wat vooral in onze dagen voor rijpere kinderen vooral dient behandeld. De wijze, waarop over de sexueele verhoudingen het kind dient te worden ingelicht als het gekomen is tot de jaren van de puberteit, lijkt ons in dit boek niet gelukkig. Hoe moet het dan wel? Naar onze opinie, moet het niet zooals op blz. 411 wordt voorgesteld. Trouwens kindertjes zoo wijs, als het kind, dat vraagt waarom „Tante To geen kindje heeft”, bestaan, dunkt ons, maar weinig, of zijn wijs gemaakt. Dit daargelaten, vinden wij het boek zonder voorbehoud aan te bevelen voor ouders.

Dr. C. Meuleman.

Dr. A. Lestchinski, 1675.
S. Lorié,
AUTO-SUGGESTIE, Vertaald uit het Fransch door E. A. Schuurman. *W. Sijmons & Co, Amsterdam,* 1925. (19.5 × 13.5) 121 blz. ing. f 2.50.

Na een historisch overzicht van de verschillende opvattingen van het begrip suggestie, waarbij vooral die van Pierre Janet op den voorgrond wordt gebracht, geeft het boek een duidelijke en betrouwbare beschrijving van de verschijnselen van bewustzijn en onderbewustzijn. Ten slotte wordt de geneeswijze door beredeneerde auto-suggestie van Coué en Baudoin aangeprezen. Ondanks het al te uitsluitend positivistische standpunt van de schrijvers zou het werkje een aanbeveling verdienen, indien de Nederlandsche vertaling niet zoo gebrekkig was. De vertaalster had moeten bedenken, dat 't verstaan van een boek meer kennis van het betreffende onderwerp vereischt, dan daarin wordt gegeven. Daar zij met de psychologische en wijsgeerige terminologie niet vertrouwd was, is dit boek alleen verstaanbaar voor personen, die én psychologie én Fransch kennen, en dus geen vertaling behoeven.

Dr. Ferd. Sassen.

FRANSCH.

Saint Thomas d'Aquin, 1676.
LA PRUDENCE, vertaald uit het Latijn door H. D. Noble, O.P. *La Revue des Jeunes, Paris* 6, 1925. (16.5 × 10.5) 306 blz.

In Frankrijk is men met veel ijver doende het hoofdwerk van St. Thomas te vertalen en in „zakformaat” onder het groote publiek te brengen. Het eerst verschenen deeltje brengt een zeer voornaam tractaat uit de bizondere zedeleer nl. de leer over de practische deugd van „verstandigheid”. Van algemeene bekendheid is, dat St. Thomas een rijkdom van gedachten in deze hoofdstukken heeft neergelegd en dat ze overvloeien van treffende en rake opmerkingen, die het practische

leven raken. Wij bevelen ieder dit handige en keurig uitgegeven boekje aan. Voor wetenschappelijk gebruik is de vertaling wat te vrij en wat haastig gedaan, zoodat men in dit geval op den grondtekst terug zal moeten.

Dr. B. v. Benthem, O.P.

DUITSCH.

Prof. Paul Häberlin, 1677.
DAS GUTE. *Kober, Basel,* 1925. (20.5×14) 375 blz. ing. Zfr. 8.—, geb. Zfr. 10.—.

Gezonde begrippen over de philosophie als weten schap, dus als theorie van het zijn en het behooren, gaan hier vooraf aan een interessante en diepzinnige, maar zeer ingewikkelde verhandeling over het goede als princiep van het menschelijk handelen en van het ware geluk van den mensch. Verschillende historische bepalingen van het goede worden besproken en weerlegd. Volgens den schrijver kan het ethische probleem alleen door den godsdienst worden opgelost: „im Glauben und nur im Glauben wird der Sterbliche gut und glückselig zugleich" (273). Daardoor krijgt echter de oplossing te zeer een voluntaristisch karakter en wordt de metaphysische bepaling van het goede verwaarloosd. Ook de definitie van de deugd als enkel geloovige gezindheid, zonder verdienste, die tevens het geluk insluit, kan ons niet voldoen. Het begrip van de Opperste oorzakelijkheid Gods, zooals de schrijver 't hier invoert, doet trouwens aan de menschelijke wilsvrijheid tekort.

Dr. Ferd. Sassen.

Johann Peter Steffes, 1678.
RELIGIONSPHILOSOPHIE. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. Philosophischer Handbibliothek, (22.5×15) 290 blz. ing. M. 6.50, geb. M. 7.70.

Als afzonderlijke wetenschap werd de wijsbegeerte van den godsdienst onder katholieken nog weinig beoefend. Ze werd voor een deel tot andere wetenschappen teruggebracht en voor het overige deel vrijwel verwaarloosd. Toch zijn er al pogingen om het religieus gegeven tot onderwerp van zuiver wijsgeerige beschouwing te maken. Maar deze pogingen zijn niet altijd van eenzijdigheid vrij, in zoover zij zich dikwijls te uitsluitend op de religieuze act zelf of wel op het object der religie richten.

De Nijmeegsche Hoogleeraar geeft ons een overzichtelijke oriënteering met betrekking tot het geheel der problemen, die zich hier opdringen. Het is een „handboek" in den goeden zin, een der hoogst weinige, die op dit gebied van katholieken kant verschenen zijn.

Jos van Wely, O. P.

ENGELSCH.

Paul Monroe, 1679.
A TEXT-BOOK IN THE HISTORY OF EDUCATION. *Macmillan & Co, London W.C.* 2, 1925. (19×13) XXIII—772 blz. geb. Sh. 16 —.

Prof. Monroe is de eerste in Amerika, die de geschiedenis der opvoedkunde in dit werk van een kleine acht honderd bladzijden heeft samengevat. 't Is geschreven voor studenten in de opvoedkunde die hij wil brengen tot zelfstudie en dieper onderzoek. Concreet materiaal geeft hij: daarop kan de student zijn persoonlijk onderzoek opbouwen. Niet zoozeer somt hij namen van systemen op of van beroemde personen in de opvoeding als wel strevingen en mentaliteiten van bepaalde tijdvakken. Hij teekent zeer juist de verhoudingen van de opvoudkunde en andere cultuurwetenschappen, den samenhang ook tusschen de theorie der paedagogie en de practijk in de school. Zijn boek staat niet op katholiek standpunt, zooals men uit verschillende opvattingen en beoordeelingen voelt. Wat hij zegt over de Jezuïeten, over de Broeders van 't Gemeene Leven, over de scholastiek etc. zou nog al aanvullingen noodig hebben. Overal echter heeft hij zuiver objectief de geschiedenis willen weergeven. Als algemeen studieboek is het een hoogst merkwaardig werk voor allen, die een goed gedocumenteerd overzicht verlangen over de opvoedkunde.

P. v. Luijk, S.J.

Paul Monroe, 1680.
SOURCE BOOK OF THE HISTORY OF EDUCATION FOR THE GREEK AND ROMAN PERIOD. *Macmillan & Co, London W. C.* 2, 1925. (19.5×13) XIII- 515 blz. geb. Sh. 14 —.

Het doel van dit werk is om aan studenten met weinig tijd en weinig boeken volle gelegenheid te geven de opvattingen en practijk der opvoeding van Grieken en Romeinen in de bronnen zelf te leeren kennen. Eerst bespreekt de samensteller iedere periode en daarna laat hij de idees dier oude volkeren in goede vertalingen zien. Alle schrijvers der Grieken van Homerus af tot Gregorius van Nazianze zijn doorzocht: veel is natuurlijk bijeengebracht uit Plutarchus, Plato, Xenophon, Isocrates en Aristofanes. Voor de laatste periode, voor de cosmopolitische Grieksche opvoeding hadden meer bronnen aangehaald kunnen worden. Van de Romeinen bespreekt hij eerst de wetten der twaalf Tafelen; daarna geeft hij vertalingen uit Suetonius, Tacitus, Nepos, Horatius, Seneca, Plinius, Cicero en Quintilianus. 't Zijn keurige overzettingen, steunend op de beste teksten. Veel materiaal is hier samengebracht over een zoo'n hoogst gewichtig tijdvak van de opvoedkunde. Zulke werken kunnen zooveel bijdragen voor de scholing van de geschiedenis der opvoedkunde.

P. v. Luijk, S.J.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

R. H. Benson, 1681.
DE LAFAARD, Vertaald uit het Engelsch door J. P. M. Vlekke, Geïllustreerd door H. Moerkerk. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1925. Keurboekerij, (15.5×11) 475 blz. ing. f 1.70, geb. f 2.25.

Benson bespreekt in dit knappe en boeiende werk de psyche van een jongen, wien het ontbreekt aan physieken moed. Het is merkwaardig hoe sympathiek Benson tegenover zijn „held" staat, die toch niet is wat men gewoonlijk een „lieven" jongen noemt. Val Medd is tweede zoon uit 'n rijke Engelsche familie, met z'n oudere broer kon hij niet te best opschieten. Als Engelsche jongens doen ze veel aan sport en Val constateert met angst bij zich zelf dat hij laf is. Zijn vader was militair en zou iedere zonde en zwakheid vergeven behalve lafheid. En dan komen de feiten, die hem voor aller oogen een lafaard

maken: een vreeselijke angst bij een bergbestijging, een weigering om te duelleeren. Heel z'n jong leven wordt verwoest door de verachting van zijn vader, door de onbewuste wreedheid die hem geheel buiten den familiekring stoot. Hij wil zich dooden maar ook dat durft hij niet. Dan komt hij bij een katholiek priester, die hem uitlegt dat lafheid een gevolg kan zijn van zenuwen en verbeelding en dat men moed kan aankweeken door wilskracht. Hij zegt hem wat moreele moed beteekent en leert hem zijn wil te oefenen. Dan komt er nog eens 'n kans voor den jongen: als hij heel alleen is thuis gebleven, ontstaat er brand en hij redt met levensgevaar de papieren, welke zijn vader hem had toevertrouwd. Maar als hij dan geen kans meer heeft tot vluchten, overvalt hem weer de vreeselijke angst. En dát is het eenige wat zijn familie na zijn tragischen dood zich herinnert, niet de heldhaftigheid waarmede hij zijn vrees voor 't gevaar overwon.
Het is 'n prachtig boek, óók van groote opvoedkundige waarde.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Alice Berend, 1682.
LAURA HEMPEL, Vertaald uit het Duitsch door Christine Oudemans. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1925. (20 × 14) 195 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.50.

Dit boek is een tinteling van echten, fijnen, zachten humor. Het gezin Hempel huist in de portierswoning, waar Hempel tevens schoenmaker is en juffrouw Hempel de gedienstige, hulpvaardige, geduldige portiersvrouw voor al de huisbewoners en waar zij spaart voor haar lief dochtertje Laura. Zij heeft groote verwachtingen van het teere poppetje en inderdaad aan het eind is Laura ook de gravin van Prillberg. Maar moeder verwent haar niet. Ze neemt een paar diensten voor haar aan en later helpt Laura haar moeder in de grootsche inrichting, welke zij buiten gekocht hebben. Kostelijk zijn de kermisklanten, de badmeester Otto, de politieagent, de buren, maar het mooist is de oude Hempel, die voortdurend zijn levenswijsheid uit in schoenmakerstermen. De verhaalster heeft den humor goed bewaard, het wekt een gullen lach en er kan veel geleerd worden van de eenvoudige, ondernemende juffrouw Hempel.
— B — *J. Kramer.*

Laurids Bruun, 1683.
VAN ZANTEN'S GELUKKIGE TIJD. Vertaald uit het Deensch. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (16.5 × 12.5) 180 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

De Deensche schrijver Laurids Bruun heeft een dagboek vertaald van den zoon van een welgesteld Amsterdamsch koopman, die op jeugdigen leeftijd naar Batavia werd gezonden. Alleen trekt hij uit en bestudeert zeden en gewoonten der Mycronesiërs et Polynesiërs op de Carolinen en Ladronen. Meer dan 2 jaar brengt hij door, geheel alleen als blanke op een eiland, dat hij noemt Peli. Hij beschrijft bij voorkeur het geslachtsleven, waaraan hij zich volkomen aanpast, zóó, dat wij verbaasd staan, dat hij nog beweert veranderd te hebben wat de grenzen van den goeden smaak bij het gedrukte woord overschrijdt: „Toch zullen misschien eenige der lezers vinden, dat ik in dit opzicht niet streng genoeg geweest ben.''
Niet eenige, maar alle katholieken zullen er zoo over denken en daarom moet dit boek onvoorwaardelijk afgekeurd worden.
— D — *J. Kramer.*

Freeman Wills Crofts, 1684.
DE MOORD IN HET GROOTE PARK, Vertaald uit het Engelsch door Willem van Duynen. *Hollandia, Baarn,* 1925. Helm-Serie, (20.5 × 14) 277 blz. ing. f 2.40, geb. f 2.90.

Wanneer men het *geheele* gebeuren weergeeft, dan heeft een *detective*-roman zeker veel van zijn charme verloren.
We zullen derhalve volstaan met de mededeeling, dat dit verhaal een moord tot uitgangspunt heeft. Deze moord moet begaan zijn in een schuur van 't groote park van Middeldorp, een stad in Zuid-Afrika, alwaar het eerste gedeelte van den roman zich afspeelt. Zij, die zich eenigszins tot heldenvereering voelen aangetrokken, die gaarne *den* beroemden detective op de schreden volgen, komen hier verkeerd uit, want hier zijn er meerdere aan 't werk en lang niet allemaal en altijd even slim, maar 't gebeuren is er menschelijker om. Het tweede gedeelte speelt in Schotland, waar de van moord betichte 'n nieuw leven begint.
Met letterkunde heeft het werk weinig uitstaande; als detective-roman buitengewoon goed geslaagd: spannend en vernuftig! De vertaler leverde goed verzorgd Nederlandsch.
— B — *M. v. M.*

Ethel Dell, 1685.
IJZEREN GRENDELEN. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1925. (20 × 13.5) 318 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Mrs. Denys, de weduwe van een in Australië gedooden man, wordt gouvernante bij een Engelschen dominé, Lowiner, die geen ideaal opvoeder noch prettig echtgenoot is. Zij weet de kinderen te winnen, de vrouw te troosten en maakt kennis met een jongen kasteelheer uit de buurt: Sir Evesham. Zij huwen; doch spoedig wordt uitgebracht dat Evesham in Australië bij ongeluk de moordenaar was van haar eersten drankzuchtigen man. Verwijdering volgt. Evesham trekt naar het front en wordt gewond. Mrs. Denys vat echter weer liefde op voor den verstooten minnaar; zij verpleegt Evesham en beiden worden weer gelukkig.
Het karakter van Evesham, die een Italiaansche grootmoeder had, is zeer hartstochtelijk en vurig; en tegelijk Engelsch-koel en buitengewoon krachtig en trotsch. Hier en daar is zijn karakter, alsmede dat van zijn flinke maar nog niet voldoende krachtige vrouw, goed beschreven.
Het boek mag alleen aan volwassenen in handen gegeven worden, wegens sommige liefdes-scènes; eenzijdige bespotting der clergymen en twijfel aan sommige dogma's.
— Bc — *Dr. Jos. Krijn.*

Gustav Frenssen, 1686.
LÜTTE WITT, Vertaald uit het Duitsch door Dr. C. D. Sax. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1926. (21 × 16) 199 blz. ing. f 3.25, geb. f 4.25.
Een modern tijds-gebeuren dat aandoet als een sprookje. 't Speelt in den phantastischen tijd toen armoelijders met millioenen marken gooiden, toen negers de Europeesche beschaving kwamen controleeren. Schrijver is een eigenaardig Duitsch type — een idealiseerende protestant — die in

zijn christelijke gevoelens meer verdraagzaamheid put dan den Duitscher eigen is. Maar zijn protestantsche gevoelens zijn ook weer zoo eigenaardig, dat ge niet weet of een soort spiritistische theosofie er de bezieling aan geven moet. 't Is in het boek een gedurig verkeer met dooden — een kleine jongen in zijn onnoozelheid — soit, maar die ouwe kouwe tante in haren zielestrijd met de doode zuster.... De spil van 't verhaal is ook zoo vreemd. Een broer is ontzind en blind teruggekomen uit de krijgsgevangenis. Nu kan de moeder hem niet genezen omdat hare ziel niet zuiver is, om een onrecht veel vroeger hare zuster aangedaan. Moeder sterft. Nu moet Lütte Witt, haar zoontje, het onrecht zien te verzoenen en zoo hare ziel zuiveren — dan kan zij — de doode — door hem den broer naar ziel en lijf genezen. Rond die spil beweegt zich een fabelachtig tijdsgebeuren, een symbolisch verhaal. De karakters hebben allen iets extreems, wat om de symboliek wel noodig is, maar eigenlijk paskwillig wordt. De zin van verhaal en symboliek is de moreele les aan Duitschland, dat het om sterk te zijn niet té hoog en te gauw moet bouwen. —
Een eigenaardig geheel dus — niet onaardig.
— Bc — *A. v. Delft.*

Elinor Glyn, 1687.
ZES DAGEN, Vertaald uit het Engelsch door M. F. de Bas. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (17×11) 320 blz. geb. f 1.25.

Een amusementje voor wie plezier heeft in romantieke poppenkasterij. Verbeeld je. Een paartje toert in Frankrijk, snuffelt in de loopgraven. 't Meisje stoot ongelukkig tegen een biskwiet-busje — en heel de loopgraaf stort in. Maar gelukkig was er boven de loopgraaf een oude priester aan 't bidden, die hen rond wilde leiden. Bij de explosie van de biskwiet-bus leeft hij nog lang genoeg om hen te trouwen!! Om zich te redden moeten ze grond uitgraven en om in de bevrijdende diepte te komen moeten ze een touw maken van jas en broek en van alles tot het hemd toe...
Dat is om 't pikante — begrijpt U!
En zoo is 't ook zeer pikant dat op 't oogenblik, dat zij met een ander trouwen zal, nog juist bij tijds, juist op 't preciese moment de ontrouwgedachte echtgenoot haar opeischen komt... Je kunt er eens mee lachen.
— Bc — *A. v. Delft.*

Herman Heyermans, 1688.
DODINETTE. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 31 blz. ing. f 0.25.
— B —

Herman Heyermans, 1689.
DUBBEL GRAF. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
— A —

Herman Heyermans, 1690.
HET RAADSEL. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 31 blz. ing. f 0.25.
— C —

Herman Heyermans, 1691.
LAND VAN GELEERDHEID, *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
— A —

Herman Heyermans, 1692.
MUZIEK EN MAGERE LAPJES. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 30 blz. ing. f 0.25.
— A —

Herman Heyermans, 1693.
OPEN BRIEF AAN EEN DIEF. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
— A —

Herman Heyermans, 1694.
POUR TANT D'AMOUR. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
— C —

Herman Heyermans, 1695.
VAN LIEFDE EN TANDEN. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
— Bc —

Herman Heyermans, 1696.
VOETJE. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing f 0.25.
— C —

Herman Heyermans, 1697.
VREDESTICHTER. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (19.5×13.5) 32 blz. ing. f 0.25.
— C —

In 't niet buitengewoon-gekompliseerde talent, dat Heyermans ten slotte toch bleef, ondanks de hoog-opgevoerde produktiviteit in z'n laatste levensjaren, tipeert 't pseudoniem Samuel Falkland wel de zwakste zijde. Zonderen we met eerlike waardering uit: enkele van die „Kleine Vertelsels'', door de Wereld-Bibliotheek en andere bloemlezers tussen 'n hopeloos-eenkleurige massa opgevist, dan steekt er maar weinig meer uit boven de middelmaat, die de straat van onze Hollandse moppigheid wekeliks opsiert. 't Spontane, dat in veel van Heyermans' werk zo oprecht en fris aandoet, missen we bijna geregeld in deze literatuur-op-kontrakt. En wat 't fataalste is: Op den duur ken je de hele humor-inventaris op 'n prik: 'n mallemolen van grappigheidjes: de ouwe besjes, de valse gebitten de joodse binnenkamertjes, de flirtations en de schunnige trouwgevallen, de kippenrennen in burgermanstuintjes, de relletjes en de heibeltjes en dan wéér de ouwe besjes, de valse gebitten enz. 't Leven uitsluitend van de benepen, geniepige kant bekeken, dóór en dóór Hollands-burgerlik. De humor van de kouwe grond: uitgewerkte anecdoten vaak, zo oud als de weg... De stijl, vol omhaal van woorden, gezocht. 't Geheel, de zelfbewuste breedsprakigheid van iemand, die wéét dat ie als „lollig'' te boek staat.
Voor de slovende tante, die na de dood der huisvrouw 't gezin van haar broer verzorgt, en wier ganse leven één groot offer was, zijn de algebraiese opgaven der aardrijkskundige namen, die haar nichtje, 'n nuffig H.B.S.-ertje, prevelend zit te bestuderen, 'n *Land van geleerdheid*. Het beste uit dit bundeltje is: „Kijkjes uit 'n stil straatje'', 'n paar momentopnamen in 'n Amsterdams steegje „Vlag in top'' is 'n raak-getekend tafereeltje van jochies-vakantie-leven. Gesleten smart van 'n oude vrouw, die jaren terug haar man verloor en die nooit 'n eigen kind had is 't onderwerp van *Dubbel graf*, dat uit nog twee novellen bestaat. Oom Bernard is hartstochtelik veel van vissen gaan houden, 't bederft tante Hesje's gezellige Zondagen. Hoe ze ook tiert, 't helpt niet, tot ze z'n gebit verstopt: „De Straf!'' Op 'n heerlike zonnige zomermorgen voel je'n onstuimige scheppingsdrang, je zet 't raam open, maar de straatgeluiden beletten je te werken: „Aubade!''

'n Huiselike „idylle": de vrouw houdt 't met haar man's patroon, nadat ze door 'n nieuw gebit wat opgeknapt is. Vandaar: *Van Liefde en tanden.* Misschien wel 't allerbeste is de tweede schets uit deze bundel „Eerste Geschenk" 'n bakvisje met 'n verstandige moeder kreeg van 'n „jongen" 'n flesje odeur. Juweeltje van pedagogies inzicht. Herinneringen aan de mobilisatietijd met distributieweeën en woningnood haalt Lien, 'n aardig babbelvrouwtje op in *Muziek en Magere lapjes.* Tante Sprans heeft op haar jaardag 'n ijsmachine kado gekregen. De neefjes en nichtjes zijn van de partij om 't zelfgemaakt „Gezegend ijs", dat natuurlik mislukt, te keuren. 'n Korhoen verdwaalt in 'n kippehok, wordt gekortwiekt en sterft ten slotte aan heimwee en door de medekippen toegebrachte wonden: „Tragedie van de Kip", zeer doorschijnend! In 't pension, waar Heyermans woont, verblijft ook 'n echtpaar, vluchtelingen uit België. De vrouw is door de emoties wat „in de war" en speelt met 'n pop — *Dodinette.* De man doet onze schrijver confidenties, maar de kostjuffrouw vindt 't te bar. Na 'n maand vertrekken ze weer.

'n Aardig voorval uit de studente-wereld is de tweede schets „De Complimenten van Henk..." De advokaat, die 't met Godewijns vrouw heeft aangelegd, moet als *Vredestichter* optreden in dat mislukte huwelik. 'n Meneer van gevorderde leeftijd zal gaan trouwen. Hij laat z'n gebit (alweer 'n gebit?) uit 't raam van z'n hotelkamer vallen, maar alles komt nog terecht: „De Ochtendstond die goud enz." Heyermans gaat wandelen in de avondschemer door 't bos en beluistert daar de taal „Van Dieren". Cobus zal 'n rendez-vous hebben met 'n getrouwde vrouw. Om binnengelaten te worden moet hij *Pour tant d'Amour* fluiten, maar hij kan de melodie niet onthouden. Volkomen onschuldig is de tweede vertelling „Eerste kus" die Jan, in de week loopjongen, geeft aan Sefie uit 't garen-en-bandwinkeltje als ze samen 'n dagje uit zijn. Bij gelegenheid van vaders 70ste verjaardag hebben de gezamelik-gesjochte kinderen 'n gezamelik portret laten maken: „Het Geschenk". Maar de fotograaf stuurt 't onder rembours en de jubilaris moet 't zelf betalen. *Het Raadsel*: behandelt 'n episode uit 't leven van 'n politie-inspekteur. 'n Varieté-artist, laat getrouwd met 'n weduwe, ontdekt door 't „Schaduwspel" op 't gordijn haar ontrouw. Fietje moet met grootmoe, na 'n ongeluk kinds geworden, naar 't park, waar 't mens voor de mal wordt gehouden, zelfs zó, dat 't kleinkind niet durft bekennen voor de andere meisjes, dat ze bij de oude vrouw hoort: „Klein Verraad". Twee vrienden ontmoeten elkander na jaren, beiden zijn ongelukkig getrouwd, maar bij 'n visite verlieven ze op elkaars vrouw. Een van hen denkt 'n *Voetje* onder tafel te voelen, maar 't blijkt 'n mannevoet te zijn. Grootmoe gaat haar dochter, die met man en zeven kinderen aan zee logeert, 'n dagje bezoeken. Ten slotte draait ze voor alles op, kookt 't eten, zet geen voet op straat, maar is toch 'n „Zalig dagje buiten" geweest. Neef gaf tante, 'n suikertante, z'n hond ten geschenke, waar z'n jonge vrouwtje dol op was. Daarom wil die „Carnegie", zo heette 't dier, weerom hebben. Na tante's dood grijpen ze er natuurlik naast. Heyermans schreef 'n *Open Brief aan een dief* die in 't kantoor van de N.V. „Tooneelvereeniging" had ingebroken. 'n Meditatie over 'n mug, die hem 'n ganze „Zomernacht" heeft wakker gehouden, volgt als tweede schets. Ten slotte „Fata Morgana": 'n advertentiereiziger komt in 'n armoedig dorp om reklameborden te plaatsen van allerlei heerlikheden, zoals champagne, chocolade, sigaretten...

Leo Fens.

Gerard van Hulzen, **1698.**
TILLY ZIJN KIND, Geïllustreerd. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1926. (23.5 × 18) 204 blz. geb. f 6.—.

Vrouw Ruffert en Tilly, moeder en dochter, trekken bedelend de dorpen door. 't Zijn geen gewone landloopers: keurig gekleed, beschaafd in spraak en optreden, weet 't kind, met argeloos snuitje om speelgoed vragend, de mensen te bewegen tot ruime giften. Maar als de zomer voorbij is, komt de vader, 'n slome borstlijder, op hun kosten leven. In haar felle haat tegen de man, die hun knusse samenzijn verstoren komt de winter lang, wijl ze weet, dat moeders gevoel voor hem nog niet dood is, weigert ze haar werk en geen van beiden kunnen 't koppige nest aan. Als Ruffert, om z'n goede wil te tonen, met 'n pak gebedeld kindergoed gaat leuren, wordt ie door 'n ander zwerver beroofd. Dat brengt 'm op 't idee, op zijn beurt weer iemand aan te randen: dan hoeft hij tenminste niet opnieuw voor z'n kind te verschijnen als nietsnut, haar stille hoon niet te verdragen. Maar hij gaat voor meer dan 'n jaar achter slot.
Terwijl neemt de brute krachtmens, die hem overviel, de honneurs waar bij moeder en dochter. Weer los eindelik, moet Ruffert ten slotte wel inzien, dat wat eens was, niet meer terugkeert. Deze schets „van de zelfkant der samenleving", waar Van Hulzen zo goed de weg weet, is verbazend knap geschreven: knap van diep-indringende ontleedkunst, van zakelik-koele observatie, van scherp-beeldende taal.
— C — *Leo Fens.*

Mien Labberton, **1699.**
SCHEMERINGEN. *W. de Haan, Utrecht,* 1926. (21 × 15.5) 180 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.75.

Een bundel schetsen uit het landelijk volksleven. Kleine boerenjongens en meisjes, zorgende moeders en moegewerkte mannen, afgeleefde maar lief-gebleven grootmoedertjes worden ons hier in hun volle leven, vooral hun mooie zieleleven uitgebeeld: levendig, treffend, vaak ontroerend en verrassend juist uitgebeeld.
Schetsen zijn nu uiteraard niet om veel achter elkaar te worden gelezen, anders zou men kunnen opmerken, dat er uit àlle vrijwel eenzelfde stemming ademt, stemming van getemperde droefheid, van lijden dat christelijk gedragen of hartstochten die christelijk overwonnen worden en dan stille zielevreugde brengen. Een tikje sentimentaliteit, hier en daar een vèrgezochte onnatuurlijke opmerking of zegswijze zijn o.i. de eenige vlekjes in deze geloovig-gedachte en echt menschelijk-doorvoelde schetsen van 't land.
De taal is, zonder geheel modern aan te doen, frisch en vlot en hier en daar vol poëtische bekoring.
— B — *P. C. Keulers.*

Hélène Laman de Vries, 1700.
TSCHI-MÉ, Geïllustreerd. *Elsevier, Amsterdam* 1925. (20.5 × 14) 138 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Tschi-Mé is de naam van het knusse chalet rustig gelegen in de Zwitsersche Alpen, waar zeven Hollandsche meisjes — het jongste is achttien, het oudste zes en twintig — hun zomervacantie doorbrengen. Ze hebben veel pret en jool, ze genieten van lucht en licht zoo rein in de zomersche Alpen, waar veel maken ze niet mee. Het relaas van de lotgevallen of liever de dagelijksche verrichtingen der zeven frissche gezonde wandelvriendinnen is heel weinig boeiend en daarenboven spelend in een sfeer, waar wij ons moeilijk in kunnen verplaatsen. Het is meer een trouw verslag van een weinig interessante gebeurtenis, dan een boeiende causerie in romantischen vorm.

— A — *M. M.*

Marcel Matthys, 1701.
DE DOODSLAG. *Excelsior, Brugge*, 1926. (21.5 × 15.5) 92 blz. ing. Bfr. 5.—.

Dit werkje dient zich zelf aan als een „roman" maar 't is niet meer dan een „geval". Een verslaggever zou er één of twee kolommen kopij uithalen voor zijn dagblad; het publiek zou het lugubere nieuws lezen, even rillen over zulk een misdaad en na een paar dagen zou alles weer vergeten zijn en het leven zijn gewonen gang gaan. Euzenietje, van kind af aan door haar vader Spitaels mishandeld (de beul heeft haar moeder indertijd ook doodgeslagen) sluipt met den vastenavond haar krot uit, komt in aanraking met een jongen man — Alfons —, leert even het zalig gevoel der liefde kennen, geniet van datgene, wat er in deze dagen van zotternij te genieten valt en keert dan afgetobd in haar huisje terug. Daar vindt zij haar dronken vader in zwaren slaap, grijpt het dikke pookijzer en slaat het monster de hersens in. Beter gezegd, in den stijl van het boek: „Beukt hem den kop stuk".
De stijl is levendig; het boek is vlot geschreven; maar 't is jammer dat de auteur zijn talenten niet wijdt aan beter werk. De Roomsche dateering; „St. Kruis, 10 November 1925" is als het etiket van een flesch Champagne op een liter brandspiritus.

— Bc — *J. F. Nuijens.*

Attie Nieboer, 1702.
DE GEUR VAN DE KAMPERFOELIE, Geïllustreerd door Johan van Hell. *Jacob van Campen, Amsterdam*, 1926. (21 × 15.5) XVI—313 blz. ing. f 2.50.

In een vijftal schetsjes toont de schrijver, dat hij wezenlijk talent heeft ontvangen. Dat echter bij een vergelijking met Cremer deze altijd meer uitvalt in het voordeel van den twintigste-eeuwer is gemakkelijk beweerd. De uitgeefster zou er niet over klagen, als deze boeken ook zoo stuk gelezen werden als *Dr. Helmond en zijn vrouw* en *Anna Rooze en Daantje Sils*. Dit heeft Cremer in elk geval voor op den twintigsten-eeuwer, dat hij de plechtigheid, welke Anneke hier evenals de meeste fatsoenlijke menschen op Zaterdagavond verricht, niet in alle bijzonderheden ging beschrijven — daartoe behoefde hij zijn toevlucht nog niet te nemen, zooals deze twintigste-eeuwer, die zelfs dit nog door een illustratie moet verduidelijken. Trouwens Zaterdagavond ontsiert het geheele boekje. 't Is niet noodig voor iemand met zooveel gave, om zijn kracht te zoeken in dergelijk goedkoop succes.

— Bc — *J. Kramer.*

P. Nieuwstraten, 1703.
HEILIG HUWELIJK. *J. van der Wal, Bruinisse*, 1926. (21 × 15) III-227 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.75.

Als onverwachts iemand hijgend, opgewonden je kamer komt binnenvallen en daar over zijn woorden struikelend een verward, onsamenhangend verhaal tracht op te hangen van een ramp, zegt een kalm mensch: „Drink eerst een slokje water en ga eens bedaard zitten." Dat willen wij ook hier tot den schrijver zeggen. Hoe gaarne men ook een gunstige beoordeeling zou geven van dit boek, dat goed bedoeld is, omdat het godsdienst brengt en christendeugden aankweekt, het is ondoenlijk. Zulk een onverzorgd boek, zóó heet van de naald, dat zóó krioelt van grove fouten en slordigheden, werd zelden voorgelegd. Hier wordt niet gedacht aan drukfouten, maar aan hopelooze overtreding van alle taalwetten, aan onleesbare, onbegrijpelijke zinnen, aan overdadig dwaas gebuik van accenten in allerlei richting en gedachtestreepjes, aan afschuwelijke zinnen als: „met al wat in en aan je is en zij wederkeerig mij". „Wat? Wie? Mij? Zij? Marie? mij? en ik haar?"
Ook psychologisch is het onhoudbaar. Een christelijk jongeling bekeert een tot dusver geheel onkerksche familie en huwt aan het eind van den rit met de beeldschoone oudste dochter. Nu komt de brave Piet voor het eerst met Kerstmis in die familie. Nauwelijks heeft Marie hem gezien of ze huilt tegen haar moeder uit: „Ik moet me altijd maar inbinden, oppassen, fatsoenlijk zijn, me netjes gedragen, enz. hoe kan ik dat nu? Hier klopt en kookt en bruist het altijd, mijn heele lijf wordt gek als ik 'n man zie, blijf dan maar netjes, kreunde ze en barst in snikken uit en trappelt met de voeten." „Kind bedaar toch, ze hooren het straks nog in de kamer." „Dat is wel goed. Ze moeten het hooren. Ik moet dien Piet hebben. Dat moet ie toch weten. Anders neemt ie me niet." En met Paschen is dat stel verloofd, als ze elkaar voor de tweede maal zien en na Hemelvaart getrouwd. Neen, het boek is onnatuurlijk en mateloos vervelend door de preeken en lijzige gesprekken. Zóó maakt dit boek de goede zaak belachelijk.

— Bc — *J. Kramer.*

Ernest Pérochon, 1704.
NÊNE, Vertaald uit het Fransch door Ellen Forest. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht*, 1926. (21 × 15.5) 272 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

Maar zelden is er zo mooi geschreven over de liefde van 'n vrouw voor kinderen. Als Madeleine bezig is met de kinderen van Corbier, 'n jonge boer, pas weduwnaar, die haar als meid in dienst heeft, wordt dit verhaal als het ware lieriek. De vreugde, de droefheid, geheel dat kinderleven voelt ze aan en leeft ze mee. Even is het alsof er tussen Corbier en Madeleine liefde zal ontstaan, maar ze bemerkt zelf: ze houdt alleen van de kinderen. Violette 'n meisje uit 'n naburig dorp krijgt ruzie met Madeleine over haar broer, die door Violette bedrogen wordt. Na zeer vele intriges wordt Violette de vrouw van Corbier. Madeleine moet weg van de boerderij en de kinderen. Dat wordt haar ongeluk. Als ze na

'n tijdje langs de boerderij komt om naar haar nieuwe dienst te gaan en even binnenloopt om naar de kinderen te kijken, zijn ze al helemaal van haar vervreemd. Waanzinnig loopt ze in 'n naburige vijver. Dit slot is 'n mislukking, er moest een eind aan komen. Jammer ook dat de slechte karakters die er in voorkomen, 'n flirt als Violette, 'n gemenigheid als Boiserot, juist katolieken zijn in een Jansenistiese streek! Toeval? Och kom! Enige passages als b.v. 't vreemde verslag over de biecht van Boiserot, de relasies van Violette ontsieren het boek. Maar de liefde van Madeleine voor de kinderen is de groote stuwing van dit verhaal tot het einde toe.

Buiten de gemaakte opmerkingen: zielkundig en letterkundig 'n prachtig boek.

— Bc — *J. Vermin.*

Luigi Pirandello, **1705.**
Miguel de Unamuno, e.a.,
ZES VERHALEN, Vertaald door Mary Robbers, Dr. G. J. Geers, e.a. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1925. (18.5 × 12) 218 blz. ing. f 1.40, geb. f 2.15.

Van deze zes uit alle mogelike letterkunden der wereld bijeengebrachte novellen trof ons 't meest „De Doedelzakspeler" van de Hongaar Kálmán Mikszáth: een zeer simpel gegeven: de wonderbaar-begaafde doedelzakspeler die voor geen geld z'n doedelzak wil afstaan; maar als hij op 'n avond in z'n hut aan de grens 'n kind vindt, z'n doedelzak aan de Jood overgeeft tegen twee dekens, 'n stroomatras en 'n melkgevende geit. En in z'n hartelike belangstelling voor et levende kind, vergeet de beroemde speler zijn geliefde, maar levenloze doedelzak. Zonder de geringste sentimentaliteit, maar met sterke liefde heeft de schrijver zijn gegeven bewerkt: tegen de grootsgeziene bergnatuur leven de schaarse figuren 'n intens leven.

Ironies is de schets van Luigi Pirandello, sarkasties die van de Spanjaard Miguel de Unamuno, beiden mannen die hun vak verstaan, maar hun tamelik lege verhalen door hun schrijfkunst op leesbare hoogte te brengen hadden.

Belangstelling in et individueele leven, in et onbewust-zonderlinge vooral daarvan, spreekt ook uit de Nieuwgriekse novelle van Parlos Nirvánas: „De legende van Pope Parthénis": hoe een van zeekapitein tot pope gepromoveerd zeemanshart tenslotte onweerstaanbaar naar zijn grote liefde getrokken wordt; een folkloristies motief geeft aan et slot 'n grootse symboliek van de zeestorm en de schipbreuk.

Tenslotte vertaalde (maar toch maar ten dele) C. J. Hildesheim „Stomme Zielen" uit et Jiddies en Henri Borel uit het werk *Kin Koe Kh'y Kwan* 'n novelle over China's populairste dichter Li Th'ai Peh.

— Bc — *Gerard Knuvelder.*

Ernest Poole, **1706**
ZIJN GEZIN. *Elsevier, Amsterdam,* 1925. (19.5 × 13) 359 blz. ing. f 3.65, geb. f 4.25.

Een Amerikaansche papa, die met zijn vrouw zijn geloof verloor en met drie typische dochters „Zijn gezin" beleeft, filosopheert uit den treure over het leven, het groote Leven, waar hij een deel van is, — hij, in wien de groote, verborgen krachten der voorvaderen naleven — hij die naleven zal in zijne kinderen tot in de verre geslachten. Allen samenlevend, samen strevend tot 's levens ontwikkeling maar ieder op z'n wijze. Edith, zijn oudste, in alles verzakende moederliefde, Debora, de middelste, in wereld omvattende menschenliefde. Laura, de jongste, in alles aantrekkende eigenliefde. Die meisjes leiden rondom papa hun eigen leventje dat vol is van eigen ideeën en idealen, maar waar de christelijke idee een doode is. Een boek dik van philosophie, dun van wijsheid.

— Bc — *A. v. Delft.*

Eliot H. Robinson, **1707**
ROSE'S HUWELIJK, Vertaald uit het Engelsch door P. Bolkestein-van Zanten. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 2e druk: 1925. (21 × 15) 311 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.25.

Zonnetje's man Mac Donald is zwaar ziek geworden en op haar voortdurend aandringen besluiten ze naar hare „Heimat" te trekken, naar de reine bergen der Cumberlands, waar ze de genezing van Don zullen afwachten. Niet enkel echter voor eigen heul zijn ze er heen getogen. Rose's warme liefde gaat ook uit naar haar broeders en zusters uit de bergen, naar de achterlike, verwaarloosde en door trachoom geteisterde bergbevolking. Gauw is 'n huisje en 'n hospitaal geïmproviseerd, vrienden idialisten sluiten zich bij hen aan en 't beschavingswerk, der amerikanisering van 't klubje filantropen begint en heeft sukses dank zij 't onverwoestbaar optimisme van ons heldinnetje. Ze weet al haar plannetjes door te drijven, de kregelheid van haar zieke man en de obstinate hardleersheid van de bevolking ten spijt.

Plotseling echter 'n grote slagschaduw over dat gezellige vriendelike gelukstuintje. De onkiese liefdesbetuigingen van 'n kompagnon in 't grote streven: Dr. Hunter vertroebelen 't tot nu toe onverstoorde geluk der beide echtelieden, geheel en al buiten de schuld van Roosje om. Nog andere wolkjes komen maar „behind the clouds is the sun still shining" Plotseling stralende zonnevreugde. Door 'n vreselike schrik bij 't zien van z'n vrouwtje in doodsgevaar, geneest Mac Donald van z'n verlamming.

In 'n oud hutje in de bergen verleven ze nu de goede uren van rust en stilte, die ze zo waarachtig verdiend hebben, dat lieve zonnetje en die goeie Don.

— B — *Ed. Serrarens.*

Effie Adelaide Rowlands, **1708.**
DE MOORD OP HET TUINFEEST, *Paul Brand, Hilversum,* 1924. (20 × 13) 143 blz. ing. f 0.60.

De Moord op het tuinfeest (slechts 56 blz.) geeft een familiedrama. Twee halfzusters Feo en Violet Huntley, de eene gitzwart, de andere zwaanwit van inborst en karakter volgen hun levensgang. Reuben Forster een jongen van den buiten, aanbidt het beeldschoone Russische meisje (Feo's moeder was een Russin), maar Feo zelf heeft meer een oogje op Sir Douglas Leicester, den rijken kasteelheer van het dorp.

Deze gaat niet op dat spelletje in, maakt op zijn beurt het hof aan de sympathieke Violet, die weer van hem en terecht niets wil weten, wel van zijn neef Jerome een even nobel als innemend jongmensch. Ten gevolge van een valstrik door Douglas en Feo valschelijk gelegd, raakt het engagement van deze beiden uit, zware wolken verduisteren den hemel van hun geluk, maar ten slotte brengt een gelukkig toeval alles weer in het reine. Slecht af is de intrigeerende Feo, die door

haar ouden aanbidder in een vlaag van jaloezie wordt om zeep gebracht. Goede spoorweg- en amusementslectuur. Ook bevat dit boekje nog een novelle, die eveneens een sensationeele gebeurtenis tot gegeven heeft.

— B — *Pastoor Max.*

Rafael Sabatini, 1709.
DE ONBERADEN WEDDER. Vertaald uit het Engelsch, *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek, (14.5×10) 467 blz. geb. f 1.25.

Sabatini kan er wat van maken. Stel: twee oude vrijers gaan een weddingschap aan dat de een het mooiste meisje zal veroveren waar de andere pas een blauwtje bij geloopen heeft. Laat dan die eene den rol pakken van den eigenlijken minnaar van 't meisje, en dien rol volhouden door alle mogelijk onwaarschijnlijkheden heen. Laat het meisje haar minnaar zoeken en vinden in den geveinsden, die het echter waarachtig meent, zich ontpoppen moet, tot den dood gevaar loopt en toch niet ontpoppen durft, die ten laatste door het meisje zelf verdacht in den dood wordt gesleept, maar den dood ontkomt en 't meisje krijgt en de weddingschap wint. Plaats zulk gegeven in den Franschen koningstijd aan 't Fransche hof en ge kunt begrijpen hoe het er van langs gaat. Onfatsoenlijk wordt het niet en dat is al mooi.

— B — *A. v. Delft.*

Johan Skjoldborg, 1710.
PEER HOLT, Vertaald uit het Noorsch door Jo Arenberg. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1925.(19.5×13.5) 277 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

Een verhaal over landarbeidersellende, waar socialisme alleen redding in kan brengen.

We zien Peer Holt eerst buitenwonend keuterboer op een groot riddergoed, met z'n vrouw een slaven leven leidend voor een onbeduidend loon. Als drie van z'n kinderen in een brand thuis omkomen, terwijl de moeder buiten op 't land moet werken, wordt Peer opstandig. Hij wil betere levens- en arbeidsvoorwaarden voor zich en zijn medelotgenooten maar wordt als socialist door den trotschen jonker van Gyldholm weggebannen. In 't veen bij den trotschen, schijnheiligen Hoilenboer gaat 't Peer al niet veel beter. Zijn socialistische bewustzijn groeit en z'n nu groot geworden kinderen vinden in het socialisme van het Zuiden de verwerkelijking van wat hun moedige sterke vader zich gedroomd heeft.

Pakkende beschrijving van 't menschonwaardige leven der landarbeiders: soms wat erg ruw en zinnelijk. Om de socialistische tendenz en om sommige stuitende beschrijvingen voorbehouden lectuur.

— C — *C. R. Vullings.*

Frank Thiesz, 1711.
VERWORDING. Vertaald uit het Duitsch door M. J. Molanus Stamperius. *Koloniale Boek-Centrale, Amsterdam,* 1926. (22×16) 541 blz. ing. f 4.90.

Schrijvers cynische schildering van de ontstellende verwording welke onze huidige samenleving in nagenoeg al hare vertakkingen heeft aangevreten is een schaamtelooze, smakelooze en bovendien volstrekt nuttelooze uitstalling van 's menschen zinnelijke driften. Dit van alle artisticiteit ontblootte boek valt onder het algemeen index verbod.

— D — *M. M.*

B. J. Webb, 1712.
NAOMI OF DE LAATSTE DAGEN VAN JERUSALEM, Vertaald uit het Engelsch, Geillustreerd. *D. Bolle, Rotterdam,* 8e druk: 1925. (23.5×15.5) 322 blz. ing. f 2.40, geb. f 3.25.

'n Roman ongetwijfeld met de beste bedoeling geschreven, maar met kunst heeft ie niets gemeen. In genre „stichtelike'' lektuur maakt dit protestants-getinte verhaal misschien geen al te slecht figuur, maar voor 'n historiese roman wordt wat meer vereischt dan 'n zeer beperkt talent. Van karaktertekening (vooral bij de optredende vrouwen) en redelike intrige komt zo goed als niets terecht.

Vreemd genoeg wordt deze kristelike geschiedenis herhaaldelik beheerst door 't toeval, waardoor ze uitgerekt wordt tot 'n saai relaas; de preektoon van de vertaler maakt 't er niet appetieteliker op. Trekt men dus de trouw-naar - de- bronvermelde historische feiten er af, dan blijft 'n mager gegeven over van 'n jodenmeisje uit 'n hogepriesterlik gezin, met Romeinse vrienden, die de laatste dagen van Jeruzalem meebeleven en ten slotte allemaal netjes bekeren, zonder opgaaf van redenen.

Uit moreel oogpunt volmaakt onschadelik, in artistiek opzicht 't tegendeel.

— B — *Leo Fens.*

FRANSCH.

Maxime des Arneaux, 1713.
SOUS LES CENDRES DU PASSÉ. *La Vraie France, Paris* 6, 1925. (19×12) 256 blz. ing. Ffr. 7.50, gecart. Ffr. 8.50.

Joscelyne Oswald, een wees uit Amerika, is opgegroeid bij haar oom, baron Jean de Montal. Deze wil zijn nichtje uithuwelijken aan Notaris Quinault. Zij past er voor, wijl zij wel met haar oom wil trouwen. Oom heeft een geheimzinnig verleden. Dit raadsel wordt ons later door zijn vrouw opgelost. Op den dag van zijn huwelijk met Sybille was hij een toeval ten onrechte krankzinnig verklaard, opgesloten en later was dat huwelijk door Rome vernietigd en Sybille werd in den echt verbonden met den Poolschen graaf Lavoisieff. Lezers weest gerust. Alles komt terecht. Joscelyne huwt op het eind met den notaris en na den dood van den graaf en den zoon Serge leeft Sybille gelukkig met baron Jean de Montal. Het is spannend geschreven in verzorgden stijl.

— B — *J. Kramer.*

M. Dugard, 1714.
SON PÉCHÉ. *La Vraie France, Paris* 6, 1926. (19×12) 245 blz. ing. Ffr. 9.—.

Dit boek plaatst den lezer in het volle leven. Eleonore Bertol, is een onberispelijke vrouw, maar daardoor hardvochtig voor de zwakheid van anderen, vooral voor haar gevallen nicht Marguerite Heltier. Op haar reis en verblijf naar Italië (haar man is intusschen door gereisd naar Marocco) ontmoet zij Serge Lorinski, wiens vrouw in een zenuwlijders gesticht verpleegd wordt, maar dien zij voor een weduwnaar houdt. Lorinski wordt aangereden door een autobus en zij verpleegt hem en wordt verliefd. De zonde is daar in gedachten, begeerte en voornemen. Dan verschijnt de jonge vrouw van Lorinski en Eleonore ziet haar fout in, voelt zich diep schuldig, hoe hoog anderen haar deugd prijzen en leeft nu voor haar arme nicht. In elk opzicht een

aanwinst voor hen, die de hooge waarde van een Franschen roman weten te genieten.
— Bc — *J. Kramer.*

Panait Istrati, **1715.**
ONCLE ANGHEL. *F. Rieder & Cie., Paris* 6, 11e druk: 1925. (19×12) 231 blz. ing. Ffr. 6.75.

Men kent reeds, door Romain Rolland, de geschiedenis van de Roemeen, Panait Istrati, die evenals zijn vrouwelike landgenoten, Hélène Vacaresco en de gravin de Noailles, is gaan schrijven in het Frans. Het leven moe, had hij zich de keel willen opensnijden; en op de rand van het graf schreef hij aan Rolland een lange brief, die voor de auteur van Jean Christophe de openbaring was van een genie. De geneesheren slaagden erin de vreemde zwerver (Istrati is het kind van een Griekse smokkelaar en een Roemeense boerin) te redden; en op dit ogenblik bezitten wij van hem reeds twee merkwaardige boeken, waarin hij ons vertelt van de mensen in zijn land. Istrati leidt ons binnen in een wereld waarlangs de beschaving der moderne tijden krachteloos is afgeschampt; hij brengt ons voor broeinesten van barbaarsheden, die wij nauweliks nog bestaanbaar achtten in het verlichte Europa. Dit boek behelst benevens de levenshistorie van oom Anghel zelf, die van de roverhoofdman Cosma: oerkrachtige naturen, allebei, die ten onder gaan aan hun woeste drang naar rijkdom, vreugd en macht.

Istrati predikt hier de vergankelikheid der wereldse genietingen, hij schildert de straffen die volgen op de wreedheid en de onrechtvaardige daden van de mens; zijn taal heeft bijbelse diepten, donkerten van klank die denken doen aan Jeremias en het Boek Job. Maar hij opent geen vergezicht op een hiernamaals waar de goeden beloond zullen worden en de kwaden getuchtigd, volgens de maatstaf ener Goddelike gerechtigheid. Alles gebeurt in dit leven; alles is uit en voorbij wanneer het leven ten einde is. Goed en kwaad zijn voor hem niets meer dan „twee tegenovergestelde richtingen van één zelfde *blinde* wind." — Stuur de sloep van je leven zo goed als je kan — laat hij Cosma zeggen tot zijn zoon — leef en sterf! En Cosma zelf spuwt naar de zon en vervloekt de Opperste Heer. Istrati's personnages kennen de liefde alléén als een vuur dat verzengt; de haat als een lawiene die verdelgend over de landen rolt. In hun drift zijn zij als ontketende elementen; in hun koppigheid als eiken die zich met hun wortels hebben vastgebeten in de rots!

De geweldig-suggestieve stijl van deze wonderbaar-begaafde kunstenaar, zijn groot plasties talent, kunnen wij niet hoog genoeg prijzen. Istrati is een ras-schrijver; hij maakt geen literatuur, hij schrijft met zijn bloed. Zijn verhalen zijn als het ware gesneden uit het lillende vlees.
— Bc — *Wies Moens.*

Jacques de Lacretelle, **1716.**
LA BONIFAS. *Le Nouvelle Revue Française, Paris* 6, 1925. (19×12) 359 blz. ing. Ffr. 9.—.

Een karakterstudie en een zedenstudie heeft deze romanschrijver willen geven in een tamelijk-ouderwetsche vertelling.

Voor de karakterstudie koos hij een zonderling meisje Marie Bonifas, dat na een droevige jeugd even het genot van vrijheid en natuurschoon leert kennen, doch dan een somber leven leidt. De omgeving van dit leven is het onderwerp der zedenstudie. Het Fransche stadje Vermont wordt geschetst als een provinciaal nest, waar kwaadsprekerij en laster de dagen der menschen vergiftigen. Alles komt daarbij te pas: de avonturen van Marie's vader, den commandant Bonifas, die een dronkaard en een deugniet is; de kibbelpartijen van vrouwen die uit verveling druk doen aan humanitair maatschappelijk werk; de gemeene veronderstellingen en streken jegens iemand die goed doet; en ten slotte de wereldoorlog.

Hier vloeien karakterstudie en zedenstudie ineen. Vermont verandert van aanschijn en de belasterde Marie Bonifas neemt het bewind in handen over heel dien valschen troep. Zij toont haar heldhaftigheid tegenover de Duitschers en wordt het middelpunt der volksvereering. Iemand die het goed met haar meent, wil haar brengen tot een verloving met een kolonel uit den Elzas, maar dat lukt niet.

Het verhaal boeit wel, doch de beschrijvingen komen niet boven de middelmaat uit.
— C — *Vincent Cleerdin.*

Noémi Stricker, **1717.**
LES PÈRES ET LES FILS. *La Pensée Française, Paris* 10, 1925. (19×12) VII-166 blz. ing. Ffr. 9.—.

Schrijver behandelt in dit werkje in briefvorm de lotgevallen van een Elzasser dominee's-familie van 1870 tot Pinksteren 1923. Zonder letterkundige pretentie heeft hij toch een uitgesproken politiek doel: door een aan de werkelijkheid getoetste weergave van de meer beminde dan gekende Elzasser volksziel voorlichting te geven een beide zijden van den Rijn en aan te stuwen op menschenverbroedering. Alles door Franschen bril, in binnen- en buitenland, bekeken, zoo objectief mogelijk, onder belichting der religieuze idee, al is ze dan protestantsch. Schrijver erkent toch ook impliciet dat het Frankrijk van nu wel wat afwijkt van het vroegere.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Clément Vautel, **1718.**
MON CURÉ CHEZ LES PAUVRES. *Albin Michel, Paris* 14, 1925. (19×12) 314 blz. ing. Ffr. 7.50.

Abbé Pellegrin is een goedmoedige dorpspastoor. Een oplichter weet hem een antiek Christusbeeld afhandig te maken; zijn bisschop roept hem wegens het feit ter verantwoording. Hij wordt door het Kerkelijk gezag hard behandeld en meenende niet begrepen te worden, gaat hij ondanks bedreiging zijn weg. Een voorvechtster van de revolutionnaire arbeidersbeweging, Jeanne Réveil, bezoekt den pastoor herhaaldelijk en weet hem naar Parijs te lokken, waar hij door zijn populaire welsprekendheid de zaak van den armen timmermanszoon van Nazareth beter kan dienen. Verlaten door zijn huishoudster en onpopulair bij zijn parochianen, begeeft hij zich naar Parijs, waar hij eenigen tijd de groote volksredenaar is op de vergaderingen der mal-contenten. Zoodra hij echter over de leer van Christus en het hiernamaals begint te spreken, wordt hij uitgelachen en weldra verlaten. Hij begeeft zich ten slotte naar Rome om aan den Paus vergiffenis te vragen voor zijn fout. Hij wordt vaderlijk ontvangen maar moet ook naar zijn bisschop gaan om daar onderdanigheid te betuigen. Mgr. de Sibuë wil hem echter niet meer opnemen in de

rij zijner priesters en nu besluit abbé Pellegrin om missionaris te worden. Mon curé chez les pauvres wordt mon curé chez les sauvages! Het boek is evenzeer af te keuren als Allerzielen van Heijermans waar men het servatis servandis mee kan vergelijken wat de strekking betreft.
— D — *E. Haeren.*

DUITSCH.

Charlotte Herder, **1719.**
DIE FRÜHLINGSREISE, Geïllustreerd door Paul H. Hübner. *Herder & Co., Freiburg i. Br.* 1925. (24×15) VIII-276 blz. geb. M. 6.50.
Zonnige jeugd en diepe levensernst willen in de werkelijkheid niet altoos harmonieeren. Om de meisjes, vooral in de puberteitsjaren, te brengen tot arbeidzaamheid, levenslust, maar niet verstoken van plichtsbesef en godsdienstigheid, stelde schrijfster dit boek samen waartoe zij de stoffen ontleende aan vertellingen en gedichten van bekende Duitsche schrijfsters als Droste-Hülshoff, Hertha Pohl, Marie von Hutten, Helene Pagès enz. die in hun werk antwoord geven op de tallooze vragen en verlangens welke onze hedendaagsche meisjes kwellen.
Dit boek zal ontegenzeggelijk veel goed doen en de levensrichtingen welke de verschillende schrijfsters in dit boek aanduiden, zijn ook voor onze Hollandsche jongedames het volgen waard.
— A — *M. M.*

Franz Herwig, **1720.**
DIE FEINE INGEBORG — JABUSCH. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1925. (18×11.5) 121 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 3.50.
Twee verhaaltjes, maar zeer ongelijk van aard. Het eerste geeft de levensgeschiedenis van een verwend meisje, dat tengevolge van aanleg en opvoeding opgroeit tot een onuitstaanbaar egoïstisch nest, dat den man, die haar oprecht liefheeft op afschuwelijke wijze tergt en ten slotte den dood in drijft. Met haar kinderen gaat het al niet veel beter. Als zij oud geworden is en eenzaam in het leven staat, ontwaakt in haar de behoefte aan teederheid, maar haar pogingen om een hart aan zich te hechten stuiten af op haar ingeboren hardheid. Van allen verlaten, kan ze ten laatste zelfs de vogels niet meer uitstaan en wijdt haar teederheid aan de appels, die ze met veel zorg kweekt. Een zuur verhaaltje! Sprankelend van geest is het tweede. Een kunstschilder, oude vrijgezel, zonder eenige pretentie of behoefte, komt in contact met rijke joden uit de Berlijnsche handelskringen, die hem niet alleen voordeelig denken te exploiteeren, maar hem ook willen binnenvoeren in hun salons, om met den kunstenaar te pronken. 't Komt zelfs tot een formeel huwelijksaanzoek van een heel rijke en heel geëxalteerde joodsche dame. 'n Oogenblik laat Jabusch zich verblinden. Dan maakt hij er heel bondig een eind aan. Hij moet van de poppenkasterij niets hebben, wil blijven wat hij was.
De stijl in beide stukjes is vlot en herinnert aan de beste Fransche realisten.
— B — *G. J. C. Zwanikken.*

Ludwig Mathar, **1721.**
WETTER UND WIRBEL. *J. P. Bachem, Köln,* 1926. (18.5×13) 374 blz. geb. M. 9.—.
Wie in deze oud-Keulsche verhalen iets verwacht van Keulsche carnavalslol of dergelijke uitbundigheid, vergist zich zeer. Het boek is zwaar van ernst, haast zouden we geneigd zijn te zeggen: wat zwaar op de hand. In een reeks van 16 vertellingen voert de schrijver ons de geschiedenis van Keulen voor de oogen, van den tijd van Karel Martel tot aan den Franschen revolutietijd. De meeste van deze verhalen spreken van strijd, van oorlog, van rampen, van bloedige burgertwisten en opstanden. De taal is gewild archaïstisch, wat op den duur vermoeiend op den lezer werkt. Alles bij elkaar toch wel een knap boek. Het beste bevalt ons de langere novelle „Der Pestchirurg".
— B — *G. J. C. Zwanikken.*

ENGELSCH.

Cecil Adair, **1722.**
WHISPERING TREES. *Stanley Paul & Co., London W.C.* 1, 1925. (19×12) 256 blz.
In den oorlog moest een Engelsch officier een verborgen spelonk bewaken, waarin de vrouwen en kinderen ondergebracht werden, toen de Duitschers het kustplaatsje innamen. Een van de jongemeisjes voelt dat zij een zenuwhoestbui gaat krijgen en smeekt den Engelschen officier haar te dooden wanneer het hoesten begint, daar zij anders de schuilplaats verraden zal door het hoesten en hare gezellinnen dan een zekeren dood tegemoet gaan, want de dronken Duitsche soldaten sparen niemand. Als het kritieke moment komt, houdt hij zijn belofte en doodt 't meisje. De schuilplaats wordt niet ontdekt en kort daarna volgt de wapenstilstand. Zijn wroeging is ontzettend, hij wordt half krankzinnig. Eerst bekent hij zijn daad aan den generaal, die oordeelt, dat hij zijn plicht heeft gedaan. Dan spreekt hij z'n hart uit bij een priester in de biechtstoel en ofschoon hij niet katholiek is, krijgt hij de absolutie. Hij is ervan overtuigd, dat de katholieken dwalen, maar als hij later doodelijk gewond in allerijl trouwen wil, moet er weer een priester bij te pas komen om het huwelijk te sluiten (de bruid is ook niet katholiek). Overbodig te zeggen, dat dit alles zeer verward en onjuist is. Over alles ligt nog een soort spiritistisch sausje. De eigenlijke roman, die om het geval heenloopt, is onbeduidend.
— C — *Ellen Russe.*

Gertrude Atherton, **1723.**
THE CRYSTAL CUP. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5×11.5) 293 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.
Een zeer knap geschreven roman, waarin de Freudiaansche psycho-analyse hoogtij viert. In den Engelschen roman dringen deze theorieën veel door — zooals o.m. bij Wells — maar Amerika zuigt deze theorieën nog gretiger op. Erger gedilettanteer in Freudisme is moeilijk denkbaar. Jongemeisjes van nauwelijks twintig analyseeren zich zelf, elkander en de jongelui uit hun omgeving; elke flirtation, verliefdheid, verloving en huwelijk wordt onder een psycho-analytische microscoop geplaatst. Elk schaamtegevoel wordt uitgeschakeld om openlijk met de jongemannen hun wederzijdsche gevoelens en gewaarwordingen te bespreken. Dat de toestanden die hieruit voortvloeien, allerdroevigst zijn, behoeft geen betoog. In het kringetje van Gita Cateret in Atlantic City heerscht al spoedig de grootste verwarring door ongelukkige liefdes en huwelijken

teweeg gebracht. Geen aanbeveling voor Freud-gedilettanteer, evenmin een aanbeveling om dit boek te lezen.

— D — *Ellen Russe.*

Anthony Hope, 1724.
LITTLE TIGER. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5×11.5) 294 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Cora Dijke, komt in berooiden toestand uit Australië, waar zij met haar man in een wildernis heeft geleefd. Bij haar neef op diens buitengoed ontvangen, wordt zij, dank de milde gastvrijheid van den laatste in de gelegenheid gesteld te genieten van het Engelsche gezelschapsleven. Van stugge puriteinsche die ze eerst scheen, ontwikkelt zij zich tot genietster van het leven, die met volle teugen en tot den bodem het leven proeven wil. Haar man, een onbeduidend type, gaat er met een banale weduwe van door. Cora, die reeds van haar man vervreemd was, aanvaardt diens daad als een bevrijding. De sympathieke neef, die Cora in staat stelde om zooveel te genieten en heimelijk van haar houdt, dingt nu om hare hand. Maar Cora wacht den roep der „groote liefde" en die gevoelt zij niet voor haar neef.

Dan verschijnt in haar leven Lord Bellenger, een man die 't leven van zijn vrouw verwoest heeft door openbare en geheime liaisons. Deze twee zijn „voorbestemd" elkaar te beminnen, en Cora breekt alle banden van moederliefde, eer, godsdienstovertuiging, als de stem der „groote liefde" roept. Lord Bellenger is echter te klein in zijn sceptische zelfzucht om dien grooten hartstochtsdrang van Cora te kunnen stillen. Zij wordt het noodlottig slachtoffer van haar liefde en vindt een tragisch einde. Een boek met zeer sterke karakterontleding, maar dat, alhoewel er geen enkele stuitende detailbeschrijving in voorkomt, toch om z'n amoreelen toon zeker voorbehoud wettigt.

— Bc — *C. R. Vullings.*

William J. Locke, 1725.
THE GREAT PANDOLFO. *John Lane The Bodley Head, London W.* 1, 1925. (18.5×12.5) 306 blz. geb. Sh. 7/6.

De held van dit boek is een uitvinder, die van arme jongen opgeklommen is tot een leidende figuur in de Engelsche nijverheidskringen. Hij heeft een overweldigende manier van weldoen, zonder altoos de fijne tact te bezitten die een weldaad aangenaam maakt. Zijn welslagen in alles geeft hem zulk een vermetel zelfvertrouwen dat hij meent het hart eener jonge zelfstandige weduwe door z'n rijkdom en uitbundige gaven te kunnen veroveren. Maar daar hij steeds wil geven, zelve niet ontvangen, zoo twijfelloos zeker is hij van zijn slagen, ziet hij zich in zijn pogen falen. Als hij na mislukking eenvoudiger wordt, vraagt en zich hulpbehoevend toont, krijgt hij de liefde die hij verlangde. Een mooi boek van uitgesproken karakterteekening, schitterend geschreven. Alleen het einde noopt tot zeker voorbehoud.

— Bc — *C. R. Vullings.*

Baroness Orczy. 1726.
UNRAVELLED KNOTS. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5×11.5) 318 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Baroness Orczy verlaat het historisch terrein waarin zij reeds meer en meer detective gegevens ging verwerken om zich met dit boek uitsluitend aan het detective genre te wijden. De te ontwarren knoopen zijn gecompliceerde, geheimzinnige misdaden, waarvan de politie de daders nooit kan ontdekken, doch waarvan „the man in the corner" — een amateurs detective — altijd de ware toedracht der zaak ontdekt. Het zijn meestal moorden om bezit, parels, of een beroemd schilderij (waarbij een prachtige copie de verwarring nog vergrooten komt), ofwel 't gaat om een erfenis. Daardoor bieden deze korte verhalen een vrij eenvoudige lectuur ondanks de verschillende omstandigheden en omgevingen.

— Bc — *Ellen Russe.*

J. E. Snaith, 1727.
THUS TAR. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5 ×11.5) 272 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

De tegenwoordige wetenschap, vooral scheikunde en biologie wordt noodlottig voor het menschelijk geslacht, omdat zij aan de natuur geheimen ontrukt, die beter verborgen bleven. Graham Delaforce een wonder-geleerd natuuronderzoeker heeft door middel van serums een nieuwen mensch voortgebracht, een Übermensch, maar die in levensmoeheid een gevaar wordt voor de andere lagere menschensoort. Graham Delaforce, die niet in staat is, het product zijner wetenschap door den dood uit z'n kwelling te verlossen, valt zelf als eerste slachtoffer van dien menschenvijandigen Übermensch. De rest van 't boek is een detective-verhaal om den boven alles listigen Übermensch op te sporen en door de uitvinding van een nieuw serum onschadelijk te maken.

Een vreemd, dwaas boek.

— Bc — *C. R. Vullings.*

V. TOONEEL.

FRANSCH.

Henri Ghéon, 1728.
LE COMÉDIEN ET LA GRACE. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1925. Le Roseau d'Or, (19×12) 238 blz. ing. Ffr. 10.—.

Is het menselik leven een spel, ofwel een krachtinspanning tot een zeker doel, een opgang naar een vaste bestemming, waaruit voor de mens verplichtingen en het volgen van een richtsnoer voortvloeien? Het vraagstuk wordt door Ghéon in zijn jongste drama beschouwd in het licht van het katholiek beginsel der Genade. Tot fabel heeft hij de vóór drie honderd jaar reeds door Rotrou behandelde geschiedenis gekozen van de bekering van de heidense toneelspeler Genesius tot het Kristendom. De handeling grijpt plaats onder keizer Diocletiaan. De imperator gelast Genesius: een opvoering voor te bereiden van de marteldood van Sint Adriaan en zijn echtgenoote. Genesius geeft zich over met hart en ziel aan het personage dat hij moet uitbeelden. Hij stelt er zich niet mede tevreden: den kristen, Adriaan, op de planken voor te stellen, hij wil hem daar *leven*. In de overgang nu van fictie tot werkelikheid laat onze auteur het drama zijn kulminatiepunt bereiken. Genesius kan niet op tegen de genade, die, bij-geroepen door het gebed van zijn broeder, in de sterkste momenten van het spel zijn ziel binnendringt. Te midden van het stuk werpt zij hem neder met zijn aardse

lauwerkrans. Vóór de troon van de éne, waarachtige God, brengt zij hem de boodschap van schoonheid, kracht en vergeestelikt leven in de liefde van de gesmade Kristus.
Ghéon heeft dit stuk geschreven voor het *wereldse* schouwburgpubliek. Zijn doel is: over een menigte van verslaafden aan de stof de gedachte doen schitteren aan een geestelike macht die ons leven beheerst. Hij heeft dit drama geschreven voor beroeps-acteurs, van wie gevraagd wordt dat zij „zichzelf" zouden spelen! *Le Comédien et la Grace* lijkt ons te zijn: een hoogtepunt in het streven van de kristelike toneelschrijver, die hier niet alleen de vitaliteit, maar de soepelheid der katholieke dramatiese kunst op glanzende wijze bewezen heeft.

Wies Moens.

DUITSCH.

Leo Weismantel, 1729.
POCCI-SPIELE, Geïllustreerd. *Verlag des Bühnenvolksbundes, Frankfurt a. M.,* 1925. (13.5×12) 272 blz. geb. M. 4.—.

De bekende auteur heeft hier zes vermakelike poppespelen van Franz Pocci uit het vergeethoekje naar voren gehaald en deze met veel tact en goede smaak, in een nieuw kleed gestoken. Hij is de overtuiging toegedaan: dat deze oude spelen de hedendaagse mens tot een wezenlik geestelik bezit kunnen worden, zo hij maar de daarin behandelde stof, „door het prisma van zijn eigen moderne ziel vermag te laten breken." Het boekje is geïllustreerd met gekleurde plaatjes, voorstellend de biezonderste scènes uit deze stukjes en dât op een zeer treffende, karakteristieke manier.
Er is ook een aanhangsel, waarin Weismantel, voortreffelike wenken geeft voor het maken en kleuren van staande marionetten.
Ook onze acteurs „uit vlees en been", die genoeg hebben van de psychologiese analyse op de planken, zullen er dankbaar naar grijpen. Als lectuur kunnen wij deze poppespelen warm aanbevelen aan de zwartgallige, droefgeestige lezer. Zij zijn een uitstekend antidotum tegen pessimisme en levensmoeheid.

Wies Moens.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

J. Kats, 1730.
HET R M YANA OP JAVAANSCHE TEMPELRELIEFS. *G. Kolff & Co., Leiden,* 1925. (29×22) 88 blz. ing. f 5.—.

Râmâyana is een Indisch epos over Rama, den zoon van Daçaratha en belichaming van den god Wishnoe. Het verhaalt zijn heldendaden, zijn huwelijk, zijn verbanning, zijn verbond met den apenkoning, zijn strijd tegen den reuzenvorst Rawâna, enz.
Verspreid in geheel Hindoestan, Siam en andere landen, komt 't ook voor in Indonesië, voornamelijk op Java, Madoera, Bali en zelfs op N. Celebes. Op Java vindt men 't o.a. in beeld gebracht in de bekende tempelreliefs van de Prambanan-groep en de Panataran-groep: de eerste zijn meer Hindoe-Javaansch, de tweede meer primitief en zuiver Javaansch.
Na een résumé van het epos, — tot beter begrip van het phantastisch Indisch beeldhouwwerk zeker goed op zijn plaats — geeft dit keurig boek van J. Kats in zeer heldere reproductie op goed papier de reliefs zelf te bewonderen. — Voor kunstminnaars een belangrijke uitgave!

P. C. Keulers.

W. O. J. Nieuwenkamp, 1731.
HEILIGE STEDEN: ENGELSCH-INDIE, Geïllustreerd. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1925. (32.5×26) 84 blz. geb. f 12.50.

Nieuwenkamp heeft in woord en tekening zijn indrukken neergelegd van een reis in 1913. Achtereenvolgens bezocht hij Ceylon, Zuid-Indië, waar vooral Mandoera z'n aandacht trok, dan Benares aan de heilige Ganges, Gwalior en tenslotte Bombay. Dit boek behoefde om de tekst, die volgens schrijver zelf, gemaakt is naar losse aantekeningen van tien jaar terug, niet zo groots uitgegeven te worden. Hij vertelt hier en daar wel eigenaardige bizonderheden, doch 't geheel doet te veel denken aan een aantekenboekje. De tekeningen echter zullen wel de hoofdbedoeling van de kunstenaar zijn geweest en tekeningen zijn er dan ook overvloedig uit alle delen van het bereisde gebied. Toch zullen niet alle illustrasies bevallen. De volkenkundige heeft dikwels de kunstenaar vervangen, de fotografiese juistheid de schoonheidsindruk. Zou het misschien daarom zijn dat over het algemeen de etsen een fellere ontroering brengen dan vele potloodtekeningen? Toch blijft dit prachtige boek én van de schrijver-tekenaar en van de uitgever een prestasie, die waarde blijft behouden voor kunst en volkenkunde. Om een enkele tekening is het niet gewenst dit boek in ieders handen te geven.

J. Vermin

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

F. W. Drijver, 1732.
MOZAIEK. *P. Noordhoff, Groningen,* 4e druk: 1925. (23.5×16.5) 280 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.50.

Deze reeks opstellen getuigt van ruime belezenheid op verschillend gebied. Wat taalkunde betreft, doet het prettig aan te bemerken dat, boven het dilettantisme uit, gestreefd is naar verklaring van eigenaardige en verouderde woorden, terwijl het hypothetische niet als zekerheid wordt opgedischt. Bij het bestrijken van een zoo wijd gebied als hier open ligt, worden van zelf leemten in de kennis van een en ander zichtbaar. Hinderlijk is dit af en toe, waar blijkt dat de verzamelaar geen voldoende moeite doet om de noodige onderscheidingen te maken en volksgebruiken in verband met het Katholicisme onder hetzelfde hoofd als bijgeloof rangschikt, zooals scapulieren en amuletten. Dit is te meer te betreuren van Dominee Drijver, omdat anderszins door hem katholieke auteurs geraadpleegd zijn, waardoor verschillende opstellen van zijn boek dan ook hooger relief vertoonen als bij de behandeling der stof door andersdenkenden het geval pleegt te zijn. De pittige gebondenheid veler uitspraken is echter soms doorzuurd van verholen spot over katholiek volksgeloof, waaraan toch iets diepers ten grondslag ligt dan deze protestantsche auteur meent. Voor niet-volkskundigen werkt dit geestverwarrend, waarom wij het boek enkel voor intellectueelen durven aanbevelen, die ook op de

hoogte zijn van katholieke werken over volksgebruiken.

Dr. H. H. Knippenberg.

B. H. Molkenboer, O.P. 1733.
HERDENKINGEN, Geïllustreerd. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. Geelruggen, (21×15) 301 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.90.

Herdenkingen van Molkenboer betekent van zelf besprekingen over Dante en Michelangelo. Waar de geest van vol is loopt de pen van over. In „Dante en Beatrice'' schetst ons schrijver 't ontstaan van de *Vita Nuova* en de betekenis van dit werk voor de genesis van de *Divina Commedia.* Voor de kennis van Michelangelo als mens zijn de brieven aan z'n neef Lionardo van groot belang. Michelangelo was 'n eenzame, wiens leven door Molkenboer misschien ietwat hyperbolies gekarakteriseerd wordt als „de grootste en droevigste roman, die ooit in een kunstenaarsleven vervat is geweest.'' Wie de barre lijdenswegen van vele moderne artistieke individualisten gevolgd en de weedom daarvan heeft aangevoeld, zal deze absolute uitspraak van de schrijver, niet beamen, aangezien de grote Italiaan z'n ellende in religieuse berusting wist te projekteren op de eeuwigheid.

't Meest belangrijke opstel van deze bundel lijkt ons de studie van „De Kruisweg van Toorop'', 'n studie die getuigt van „enorme eruditie'' en 'n uitstekend op-de-hoogte-zijn van de techniese problemen der schilderkunst. Deze studie krijgt des te meer betekenis, daar ze gegroeid is uit schriftelike toelichtingen van Toorop zelf. Na 'n summier overzicht van de geschiedenis der Kruiswegdevotie, geeft schrijver 't postulaat der Kerk voor 'n goede Kruisweg, dat ie aldus formuleert: „Enkel om de neergeschreven meditatie van het hoogste drama der wereldgeschiedenis mag het te doen zijn. Alle pronk- en behaagzucht wordt bij dit heilig onderwerp vanzelf profanatie. Een echte kruisweg moet ons niet tot nieuwsgierig kijken, maar aanbiddend knielen bewegen. Hij moet ons geloovig hart treffen als 'n preek van Sint Bernard of een Lijdensofficie van de vasten''. De treurige en banaalretoriese voorbeelden die de meeste onzer kerken ontsieren, met hun „gillende vrouwen, krijschende kerels rondom een melodramatische Christus-figuur'' hebben 'n groot negatief resultaat gehad voor Toorop, die in plaats van 'n ronkende fantasterij de wezenlike tragiek van 't goddelijk lijdensverhaal wist uit te beelden. Stuk voor stuk worden de veertien lijdensbloemen door de schrijver gedetermineerd met grote kundigheid en liefde voor Toorop's symboliese kunst.

Van belang is ook de studie „Een levensroman'' 'n boekbespreking naar aanleiding van 't werk van C. en M. Scharten-Antink *Julie Simon, De Levensroman van R. C. Bakhuizen van den Brink,* waarin de verhouding van de protestantse Bakhuizen tot het katolieke Luikse meisje Julie Simon, getoetst wordt aan de katolieke levensopvatting, die 't doen en laten van de geniale „Bakkes'' minder gunstig beoordeelt dan de met ruime liberaliteit alles goed-pratende samenstellers van deze roman.

De beschrijving van schrijver's Franse reis is er een van 'n prettige gemoedelikheid. De waargenomen uitingen van modern leven en streven worden niet bemediteerd met Feberiaanse verhevenheid, maar bekeken met milde humor. Waar Feber's geest geschokt wordt door 't gedreun der Parijse metropool en visioenen van de *Untergang des Abendlandes* door z'n geest flitsen, beziet Molkenboer dat wereldstad-gedoe met Hollandse rustigheid en weldadige kalmte. Molkenboer houdt van het „Umgekehrte Erhabene''. Ook z'n stijl is eenvoudig en klaar, en maakt heel vaak herinneringen wakker aan oude getrouwen als Potgieter, Simon Gorter en Hildebrand. Men leze slechts de aanhef van deze reisbeschrijving. „Vraag niet, beleefde lezer, hoe een bepaald gezelschap er toe kwam om zich in de historische hitte van den hoogzomer 1921 met 'n stapel bagage in een snorrenden trein te wagen, een trein nog wel naar Frankrijk, naar de Midi, dus niets minder dan den Zuiderkeerkring tegemoet. O, neen, vraag dat niet.'' Als men nu weet dat deze reis haar aantrekkelikheid verkrijgt door 't ten tonele voeren van 'n allerkostelikste professor, die behalve voor 't ten beste geven van historiese wetenswaardigheden naar aanleiding van Frankrijks roemruchte oude steden, ook geëxploiteerd wordt als mikpunt voor de spotlust van z'n reisgenoten, natuurlik met waardigheid en reverentie, dan geraakt onze geest vol reminiscenties uit die goede oude tijd. Hij die houdt van 'n oud wijsje of van de rustige slag van 'n antieke huisklok in 'n gezellige kamer zal echter deze ietwat ouwerwetse beschrijving weten te waardeeren om de belangrijkheid van haar inhoud, de bezonnenheid en rust en om Molkenboer's eenvoudige, zij 't niet sterk-persoonlike taal.

Ed. Serrarens.

DUITSCH.

Otto Kunze, 1734.
HELIAND. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.,* 1925. (24×17) VI-142 blz. geb. M. 5.60.

In tegenstelling met Simrock heeft Otto Kunze in zijn her-dichting van het oudste Duitsche Jezus-leven in poëtischen vorm de wetenschap ondergeschikt gemaakt aan de kunst. Zijn vlotte weergave sluit zich zeer trouw bij den oertekst aan, zonder deze echter slaafs te volgen. De overbodige uitweidingen, waarmee de oude poeet zijn gedicht onleesbaar maakte van langdradige ongenietbaarheid, heeft Kunze onverbiddelijk geschrapt en vandaar dit gedicht van 6000 verzen teruggebracht tot 3450. In deze herdichting in levende stafrijmen bleef het wezen van het oud-germaansche vers volledig behouden. Zeer leerzaam en goed-gedocumenteerd is ook Kunze's inleiding, hetgeen echter geenszins zeggen wil, dat wij met zijn beweringen omtrent de „auteur'' van dit gedicht geheel accoord gaan. Tot juist inzicht in de oude redactie werd aan den Heliand een onverkorte weergave van brokstukken uit de oud-Saksische Genesis toegevoegd, waardoor Kunze's gedicht in een nog gunstiger licht komt te staan. Bijzonder dient geprezen de typografische afwerking van dit boek.

M. M.

Helene Riesch, 1735.
AUS DEM GARTEN DER ROMANTIK, *Tyrolia, Innsbruck,* 1925. (18.5×13) 206 blz.

In dit suggestief geschreven boek worden over de voornaamste representanten van de Duitsche romantiek: Brentano, Eichendorff, Wackenroder, Schwind, Steinle, Weber, geteekend naar hun

zuiver-menschelijke eigenschappen. Dit moeilijk werk is haar gelukt, zoover het iemand gelukken kan het eigenaardige psyche van deze vertegenwoordigers van een eigenlijk ondefinieerbaar tijdperk te schetsen.
Hier en daar en dit vooral bij Brentano laat schrijfster zich te sterk bij haar karakteristiek door haar persoonlijke sympathieën beïnvloeden. Niettemin als een goed antidotum tegen de dorre wetenschappelijkheid, waarmee de romantische periode meestal te lijf wordt gegaan, kunnen wij dit boek stellig aanvaarden.

M. M.

VIII. GESCHIEDENIS

NEDERLANDSCH.

Dr. N. Japikse, 1736
EUROPA EN BISMARCK'S VREDESPOLITIEK. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1925. (23.5 × 16.5) 197 blz. ing. f 4.50.
Sedert eenige jaren heeft Dr. Japikse zich met veel belangstelling gewijd aan de studie der oorzaken van den wereldoorlog; het is dan ook het Nederlandsch Comité tot onderzoek van deze, dat dit boek van zijn leider patronizeert. Het behandelt „de internationale verhoudingen van 1871—1890" naar aanleiding van de nieuwste geschiedkundige gegevens over dit tijdperk, welke in een lijst van titels drie bladzijden lang, achter in het boek worden aangegeven, bevattende monographieën, mémoires, biographieën en documentenverzamelingen, in de verschillende, bij de groote gebeurtenissen betrokken landen, verschenen in de laatste twintig, dertig jaren. Het belangrijke van dit boek is juist, dat al deze nieuwe en nieuwste gegevens erin zijn verwerkt door een bekwaam historicus. Zij bewijzen volgens den schrijver, met kracht van redenen „Bismarck's vredespolitiek", sedert den vrede van Frankfort tot aan zijn val in 1890 door den IJzeren Kanselier gevoerd. Inderdaad bestond reeds vrij algemeen uit hetgeen we wisten de opvatting, dat Bismarck sedert de tot standkoming van het Duitsche Keizerrijk in 1871 tijdens den oorlog met Frankrijk slechts gewerkt heeft aan de verdediging en bevestiging van het bestaande, door hem als „saturiert" beschouwd. Zeer aantrekkelijk vanwege de actualiteit der zaken waarom het gaat, worden de groote Europeesche verhoudingen en gebeurtenissen van het betrokken tijdperk hier met deze degelijke, nieuwe gegevens nader door Dr. Japikse toegelicht.

Mr. L. J. C. van Gorkom.

A. G. Wolf, 1737
ST. FRANCISCUS VAN ASSISI. *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam* 1925, (19.5 × 14) 64 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.
'n Lezing in frissche taal en sprankelend van oorspronkelijke ideeën. Er spreekt iemand, die goed den Franciskaanschen geest aanvoelt en fijntjes laat uitkomen, dat het hier om heel wat meer dan een mode gaat. Dubbel jammer, dat de dominee soms nog zulke dwaze verouderde caricatuur geeft van de katholieke Kerk in de Middeleeuwen (b.v. blz. 24). Ook hadden we hier niet meer het slagwoord van Sabatier verwacht, dat Franciscus' vogelpreek „de doodsklok luidde over de byzantijnsche eeuw" (37). Op bijzonderheden gaan we we niet verder in. Alleen zij nog vermeld, dat we volstrekt niet inzien, hoe de Franciskaansche geest het symbool zijn kan van het *Calvinistisch* ideaal (54). Want de gedachte dat „de genade de natuur veredelt" (61) lijkt ons in 't geheel niet Calvinistisch, maar wel...katholiek.

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M.

ENGELSCH.

Dr. P. Geyl, 1738
Dr. E. Kruisinga,
ENGLAND IN THE NINETEENTH CENTURY, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19.5 × 13.5) 195 blz. ing. f 1.95 geb. f 2.30.
Een opmerkelijk Engelsch leesboek, dat puttend uit de beste geschiedschrijvers ons een blik gunt in de politieke, oeconomische en sociale ontwikkeling van Engeland in de eerste helft der 19e eeuw. De uittreksels zijn met zorg gekozen, en voeren ons van den slag van Waterloo, langs Reform Bill, Cobden en Bright tot den Krim oorlog met het heerlijke beeld van Miss Nightingale, en den Indischen opstand. Dit boek steekt mijlen ver boven de gewone geschiedenis-leesboeken uit.

C. R. Vullings.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

Lowell Thomas, 1739
DE EERSTE VLUCHT OM DE WERELD, Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. Geïllustreerd. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam* 1925, (25 × 18) 404 blz. ing. f 5.—; geb. f 6.50.
Een op zeer onderhoudende wijze geschreven boek bevattend het authentiek reisverhaal van de vliegtocht, welke een achttal stoutmoedige Amerikaansche vliegeniers vanuit Amerika ondernamen en welke in de wereldgeschiedenis bekend zal blijven als de eerste vlucht om de wereld. Het is een waar genoegen dit lijvig boekwerk te doorwerken, stap voor stap worden de moeilijke voorbereidselen, de technische, finantieele en geografische moeilijkheden voor den lezer weggedoezeld en dan genieten we van den stoutmoedigen en schitterenden vlucht. Vooraf echter krijgen we enkele hoofdstukken, gewijd aan 't karakter der diverse deelnemende vliegeniers. Met korte pennestreken, worden ze raak gekarakteriseerd, ze leven voor ons met hun groote stoutmoedigheid zoowel als hun kleinmenschelijke bijgeloovigheid. Saai is het werk geen moment, steeds wordt het leerzaam wetenschappelijke gekruid met een geestige anecdote. Wie zich eigen wil maken met de geheimen der vliegkunst, in de technische finesses wil doordringen, zal in dit werk een rijke kennisbron vinden. Behalve 'n technisch hoogstaand werk, alsmede 'n vlot boeiend reisverhaal, is dit boekwerk ethnologisch en geografisch van veel waarde.

G. Olsthoorn.

Walterida, 1740
JAVAANSCHE LEGENDEN. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1925. (18.5 × 13.5) 172 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.75.
Er is in ons land op 't oogenblik veel animo voor de missie en 't missiewerk. Voor personen, die zich interesseeren voor 't bekeeringswerk op Java, zal 't een genoegen zijn bovenstaande bundel schetsen aangekondigd te zien. Want wil men in den geest van een volk doordringen, dan dient men ook op de hoogte te zijn van de sagen en legenden, die de fantasie van zoo'n volk geschapen heeft en

die steunen op de neiging om natuurkrachten en verschijnselen te personifiëeren.
Walterida vertelt op eenvoudige manier 'n twintigtal Javaansche legenden, waarvan er 'n drietal veel overeenkomst vertoonen met hier bekende sagen. Ook bij 't aardrijkskundig onderwijs op onze middelbare scholen zijn deze schetsen o.i. zeer geschikt om de lessen over Java te verlevendigen.

Th. Wissing.

DUITSCH.

Martin Borrmann, **1741.**
SUNDA, EINE REISE DURCH SUMATRA, Geïllustreerd door Siegfried Sebba. *Frankfurter Societätsdruckerei, Frankfurt. a.M.*, 1925. (27×21.5) 365 blz. geb. M. 25.—.

Het simpele relaas van de impressies welke de aanraking met de Indische eilandenwereld in het bijzonder Sumatra, in den fijngeestigen schrijver wekte — impressies van de tropische plantenweelde, het moeizame slavenleven der geknechte bevolking, van fauna en klimaat. Maar er worden ons geen banale gebeurtenissen geconterfeit. Borrmann heeft tijdens zijn reis zijn aandacht slechts gekeerd naar die dingen welke voor den nieuwbouw onzer geestelijke wereld van belang kunnen zijn. Zijn stijl is zoo ongeëvenaard plastisch, dat z'n schilderingen aandoen als fijn-gecomponeerde gedichten. Men speurt werkelijk den ziltenn smaak der Zuiderstranden en den geur der tropische oer-wouden.
Een boek voor bedachtzame menschen, die hun geestelijken horizon door een begrijpend inzicht in de cultureele en moreele verhoudingen in uitheemsche gewesten willen verruimen. Tenslotte zij nog bijzonder de aandacht gedirigeerd naar de gloedvolle aquarellen van Sebba, die dezelfde streken als schilder bezocht en zijn talenten juist op de meest psychologische momenten verrassend in werking wist te stellen.

Dr. H.

Dr. G. Landauer, **1742.**
PALESTINA, Geïllustreerd. *Meyer & Jessen, München*, 1925. (30×22) 242 blz. geb. M. 20.-.

Het onderhavige werk voorziet opeens in alle opzichten in de behoefte aan een kunstmonographie over het Heilige Land en wel op zoo'n afdoende wijze dat het moeilijk zal zijn een equivalent hiervoor in de plaats te stellen. De globetrotter Sven Hedin schreef een gloedvolle inleiding, welke het boek aanstonds een bijzondere beteekenis verleent. Na het voorwoord zien we een driehonderd fraaie reproducties naar welgeslaagde photografische opnamen de revue passeeren: voorop Jerusalem in verschillende panorama's en karakteristieke details. Dan volgen Betlehem, Hebron, Gaza, de Jordaanstreek met Jericho, Samaria, Jaffa, Haïfan, Akko, Nazareth, Tiberias, Bethsaïda, de Hermon, etc. Hier en daar zijn opmerkelijke momentsopnamen ingelascht van tafereelen uit het Palestijnsche volksleven, schilderachtige groepeeringen van Bedoeïnen-nederzettingen, volkstypen uit alle gewesten. Groote ruimte werd besteed aan de karakteristieke weergave van ruïnen van bouwwerken uit den Griekschen en Romeinschen tijd, van het Palestina ten tijde der Kruisvaarders met zijn oude burchten, bastions en fortificaties, bedolven nu onder het stof der woestijnen. Ook worden ons getoond de verschillende verbeteringen op architectonisch en economisch gebied, welke de Zionistische beweging in deze streken wist tot stand te brengen.
Een rijk, keurig verzorgd werk, een sieraad voor de leeskamer.

Dr. H.

Georg Mönius, **1743.**
ITALIENISCHE REISE, Geïllustreerd door Joh. Thiel. *Herder & Co., Freiburg i.Br.*, 1925. (22×16) VII-454 blz. geb. M. 13.50.

Mönius heeft zijn Roomsche reis tijdens het jubeljaar niet opgevat als een romantische verstrooiïng, doch als een studiereis in den meest uitgebreiden zin des woords, met de opzet zich volledig te oriënteeren omtrent het geestelijk en cultureel leven in dit oudste schiereiland. Te dien einde bezocht hij Lugano, Milaan, Genua, Florence, Siëna, Napels, Sicilië, Capri, Sorrente, Montecasino, Rome, Subiaco, Tivoli, Orvieto, Assisië, Bologna, Venetië, Padua en Verona. Hetgeen hij in deze oude steden aanschouwen mocht, geeft hij thans weer in een reeks van boeiende reisbeschrijvingen, afgewisseld door breede essays van historisch, biografisch en artistiek karakter: zoo b.v. over Carolus Barromeus, de Visconti en Sforza in Milaan, over Catharina van Siëna, over Ambrosius, Dante, Michel-Angelo, Macchiavelli en Savonorola, dien hij typeert als de condotierre Christi. Vooral in deze meesterlijk-geschreven schetsen ontplooit de schrijver een rijke kennis en vooral een diepe religiositeit, want alles: menschen en landschappen, alle scheppingen op architectonisch en artistiek gebied beziet hij sub specie aeternitatis, daardoor zijn magistraal en kunstzinnig-verlucht werk een qualiteit verleenend, een gehalte en waarde, die het verre verheft boven alles wat in Duitschland over dit onderwerp op de boekenmarkt verscheen.

Dr. H.

Prinz Wilhelm von Schweden, **1744.**
ZWISCHEN ZWEI KONTINENTEN, Geïllusteerd. *Otto Quitzow, Lübeck*, 1925. (21.5×14) 296 blz. geb. M. 13.—.

Op een vroegen wintermorgen van het jaar 1920 — aldus dit spannende reisverhaal — ging schrijver met zijn hofstoet scheep aan boord van de „Kroonprinses Margareta'' naar Midden-Amerika. In Belice aangekomen, maken zij het besluit eerst het in Yucatan gelegen Tuloom te bezoeken. Deze ruïnenstad was met een sluier van geheimzinnigheid omgeven en niemand dorst haar te naderen. Buitengewoon en treffend is schrijvers relaas, hoe onder ontstellende gevaren en tegenspoeden dit raadselachtige oord tenslotte bereikt wordt. Veel bijzonderheden worden ons dan verhaald over de oude Mayacultuur en hare variante vertakkingen. Dan gaan ze weer terug naar Belice om van daaruit de tocht te ondernemen naar Querigna en Guatemala. In Guatemala maken ze de revolutie mee en ook daarover vernemen wij menig merkwaardig feit. Van Colon, de stad met de gemengde bevolking aan het begin van het Panamakanaal, wordt ten slotte de terugreis aanvaard.
Men speurt onder het lezen dat hier een verdienstelijk dichter aan het woord is en deze eigenschap geeft aan dit keurig verzorgde boek

een bijzondere charme, zonder aan 't objectieve waarheidsgehalte eenige afbreuk te doen.

M. M.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Prof. Dr. H. W. C. Bordewijk, **1745.**
BEDRIJFSORGANISATIE EN MEDEZEGGENSCHAP. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 1925. (21.5 x 14.5) 56 blz. ing. f 0.60.

Citiek op de socialistische socialisatie en mede zeggenschap. Niet geheel afkeerig van organisatie in het bedrijfsleven. Die organisatie moet echter komen allereerst door de vrije maatschappelijke krachten. Deze brochure laat zich vlot lezen.

Mr. T. Verschuur.

(Zonder naam), **1746.**
VOORTREKKERS VAN DEN NEDERLANDSCHEN STAM. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1925. (18.5 x 12) 299 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Tot sterking van ons stambewustzijn, maar tevens ook tot verdieping van ons verantwoordelijkheidsgevoel wordt ons hier in een reeks merkwaardige opstellen getoond hetgeen de Nederlandsche stam in Holland, Vlaanderen en Zuid-Afrika tot stand mocht brengen en aan invloed kon uitoefenen. De verschillende schetsen, waaronder vooral dienen gememoreerd die van Prof. v. d Heyden over Hugo de Groot, van Dr. J. v. d. Valk over Willem Bilderdijk, van Jos Vermeulen over Albrecht Rodenbach, zijn wel wat ongelijk van waarde, vooral van autoritatieve beteekenis, doch niettemin een klare weerspiegeling van de stameenheid welke de schrijvers én met resultaat in het verleden poogden te markeeren. Als verzamelwerk is het niet zonder instructieve waarde en wij hopen dat deze uitgave nog vele „vervolgen" mag in het leven roepen.

M. M.

DUITSCH.

(Zonder naam). **1747.**
DER KLEINE HERDER, NACHSCHLAGEBUCH ÜBER ALLES FÜR ALLE, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1925. (20 x 14) Deel II: van L tot Z: II-784 blz. geb. M. 16.50.

Dit lexicon draagt zijn naam: Nachschlagebuch über alles für alle niet onverdiend: „allen" kunnen er over „alles" de meest uitvoerige inlichtingen inwinnen. Het is verbluffend hoeveel uitgebreide stof in zoo'n beperkte ruimte werd samengebracht. Waarlijk, wij behoeven van onze aanbeveling van het eerste deel (zie recensie No. 1140) geen woord terug te nemen en blijven er ons over verheugen hier een handzaam lexicon te bezitten, dat ook op katholieke vragen het antwoord niet schuldig blijft.

M. M.

Franz Zack, **1748.**
MODERNES ODER KATHOLISCHES KULTURIDEAL? *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 3e druk: 1925. (23.5 x 15.5) XIII-404 blz. ing. M. 7.50, geb. M. 10.—.

We leven in een ernstigen tijd, midden in den wereldcrisis staan we: we zien rondom ons de ergste verwording; een verwarring is rond ons ontstaan waaruit wij ons niet te redden weten. Op de lippen van ieder van ons zweeft de bange vraag: Hoe is 't zoover kunnen komen? Hoe komen we los van dezen chaos? Op deze beide vragen geeft dit boek het verlossende woord. Uit de beschavingsgeschiedenis en den gang der gebeurtenissen vooral uit onzen tijd levert schrijver het klare bewijs, dat de diepste kern van onze ellende gelegen is in de cultuurbreuk van Renaissance en Reformatie, dat het menschdom ziek is omdat het den weg der organische ontwikkeling en den Heiland der wereld verlaten heeft en dat er dus voor deze ziekte slechts een medicament bestaat: de terugkeer tot het prijsgegeven cultuurideaal en de katholieke Kerk.

In dit werk, dat we een tegenschrift van Spengler's *Untergang des Abendlands* zouden kunnen heeten, wordt een lans gebroken voor de volledige aanvaarding van het katholieke cultuurideaal. Een rijk, leerzaam boek, dat voor velen een wegwijzer kan uit den chaos tot de orde, in den geest van het pauselijk ideaal: de vrede Christi in het rijk van Christus.

M. M.

XII. LEERBOEKEN.

Beniamino Dentici, **1749.**
ITALIAANSCH HANDWOORDENBOEK: Italiaansch-Nederlandsch. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (18.5 x 13) 840 blz. geb. f 8.50.

Genoemd woordenboek, uitmuntend door groote overzichtelijkheid en practische bruikbaarheid, zooals menige steekproef ons bewees, is een moderne omwerking van Nuyens' Italiaansch woordenboek. De verklarende teekens, welke in Van Goor's Fransche, Duitsche en Engelsche dictionnaire's voorkomen, zijn ook in dit handwoordenboek gebruikt, terwijl de onregelmatige werkwoorden in een afzonderlijke lijst ter gemakkelijker raadpleging worden opgenomen.

De uitgave is keurig, solied en handzaam.

M. M.

M. J. Koenen, **1750.**
Dr. J. Endepols,
VERKLAREND HANDWOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL. *J. B. Wolters, Groningen,* 15e druk: 1926. (19 x 13) VIII-1212, blz. geb. f 5.60.

Dit boekwerk is zóó welbekend en welbemind, dat 't eigenlijk water naar zee dragen geheeten mag worden er veel over te zeggen. In vele opzichten zorgvuldig herzien, verbeterd en uitgebreid, verschaft dit handwoordenboek, tevens vreemdewoordentolk voldoening aan den zoekende, niet alleen op school, maar ook op kantoor of in 't huisgezin. De onvolprezen Van Dale is menigeen te duur, te omvangrijk en te geleerd, zouden we willen zeggen, terwijl Koenen-Endepols meer populair is en ingesteld op de practijk van 't dagelijksche leven, meer encyclopedistisch opgevat en onmisbaar voor iedereen.

M. v. M.

Dr. Ph. A. Lansberg, **1751**
VONDEL'S JOSEPH IN DOTHAN EN JEPTHA, Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. Lyceum-Herdrukken, (21 x 15) 84 blz. geb. f 1.60.

Vondel moet „smakelik" worden gemaakt, vandaar, dat deze Lyceum-herdruk royaal uit-

gegeven, prettig gedrukt en geïllustreerd is, zij 't dan met niet overduidelike foto's. Dr. Lansberg vertelt aan de kop der bladzijden allerlei over intrige, karakters, mimiek...... Hij geeft bovendien verklarende aantekeningen, waarmee we 't niet altijd eens zijn. Trouwens annotéren is heel subjektief. Tot zover is alles tamelik in orde... Maar nu is de uitgave ook nog „gezuiverd". Natuurlik. Wat Jozef van z'n broers te verklikken had, gaat de leerlingen niet aan. Daarom: schrappen! „Wil je echter meer van weten", zegt Lansberg, „zoek dan maar in de Bijbel, Genesis zóveel." Waarvoor dient dan 'n „zuivering"? Protestantse leerlingen mogen met zekere zaken dóór de Bijbel van jongsaf vertrouwd zijn, voor onze katholieke scholen wensen we 'n andere methode.
'n Bijlage geeft fragmenten van Duitse vertalingen.

Leo Fens.

XIV. SPEL EN SPORT.

DUITSCH.

Hans Suren, 1752.
DEUTSCHE GYMNASTIK, Geïllustreerd door P. Isenfels en R. Röhr. *Gerhard Stalling, Oldenburg,* 1925. (20×13.5) 291 blz.

Het practische gedeelte, dat handelt over de wijze van lichamelijke opvoeding is meesterlijk van opbouw en uitwerking, het verraadt zeker een diep bestudeerd vakman en heeft ontegenzeggelijk groote waarde voor hen, die zich op dit terrein bewegen.
Wanneer de schrijver echter ethische stellingen gaat verdedigen, dan merkt men echter spoedig, dat er in 's meesters brein een groote verwarring heerscht en dan biedt hetgeen beweerd wordt, zeker veel gevaar voor hen, die niet geschoold genoeg zijn om wetenschap van dwaling te kunnen onderscheiden.

G. Olsthoorn.

Dr. Tarrasch, 1753.
DIE VERTEIDIGUNG DES DAMENGAMBITS, Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1924. (21.5×14) 128 blz. ing. f 2.25.

Dr. Tarrasch is een goede bekende in de schaakwereld en de ernstige schaakliefhebber houdt zich gaarne met zijn vernuftige opgaven onledig.

J. A. M. Everwijn.

Dr. Tarrasch, 1754.
DREIHUNDERT SCHACHPARTIEN, Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 3e druk: 1925. (20.5×14) 552 blz. geb. f 5.75.

Behalve dat het werk onmisbaar is voor hem, die een sterk schaker wenscht te worden, is het ook van buitengewoon belang voor hen, die zich voor de geschiedenis van het schaakspel en deszelfs ontwikkeling interesseeren.
Een geoefend speler zal in de fijne en doorwrochte partijen van den wereldvermaarden grootmeester, waardevol studiemateriaal vinden.

G. Olsthoorn.

ENGELSCH.

Milton Goldsmith, 1755.
CROSS-WORD PUZZLES. *Mc. Loughlin Brothers, Springfield,* 1925. (23.5×17) 113 blz.

De kruiswoordpuzzle-manie is wat geluwd. Toch was de Hollander zelfs in de crisisperiode niet zóó'n verwoed puzzelaar, dat hij behoefte gevoelde aan een boek, geheel aan kruiswoordproblemen gewijd. Voor Engelsch-leerenden, die het nuttige met het aangename vereenigen willen, is deze uitgave echter van veel waarde.

J. A. M. Everwijn.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

P. van Abkoude, 1756.
FIETSCLUB „DE GROOTE BEER", Geïllustreerd door D. A. Buéno de Mesquita. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1925. (22×14.5) 256 blz. ing. f 1.60, geb. f 2.50.

Een zevental jongens uit Rotterdam richten een club op om onder de vacantie een week of langer een fietstocht te maken. Een oom van een der jongens verzoekt hen naar Nijmegen te komen. Een oude schuur bij Malden zal voor hen ingericht worden, op de heen- en terugreis kampeeren ze. Ze beleven veel avonturen: redden een kind uit het water, een oude vrouw uit een brandend huis, worden in Arnhem uit de bioscoop gezet, enz. De taal onder elkander is tamelijk ruw. Daarbij is het boek neutraal, geen enkel godsdienstig woord komt er in voor. Minder geschikt. Voor Roomsche kinderen ongeschikt.

Fr. Fl.

Chr. van Abkoude, 1757.
PIETJE BELL, Geïllustreerd door Jan Rinke. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 8e druk 1926. (23×14.5) 239 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

Wat moeten er 'n massa onnadenkende ouders en tantes zijn, dat „Pietje Bell" nu al z'n 8e druk kon beleven. Dit boek is 'n tiepe van de beruchte Hollandse vlegelliteratuur, door alle ernstige pedagogen, ook de niet-katholieke, als Prof. Gunning, Jan Ligthart, Ida Heijermans, verderfelik geacht, die toch zo algemeen verspreid is en de verkeerde neigingen van onze jeugd in 't gevlei komt. Er is geen enkele levenslustige jongen, die aan de machtige invloed van dit boek ontkomt, die niet sterk geprikkeld wordt tot heldhaftige navolging van Pietje Bell's vlegelstreken.
Wij houden fel van 'n kostelike, onschuldige grap en zien graag iets guitigs in de ogen van onze Roomse jongens, maar 'n kursus in baldadigheid wensen we hen niet te geven.

Fr. M. A.

Joh. H. Been, 1758.
VEDERTJE TALISMAN, Geïllustreerd door M. L. Middelhoek. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1925. (23.5×16.5) 224 blz. geb. f 3.50.

Hein Berdens was archivaris van Zeewalden. Eens wandelde hij aan 't strand toen een paar vogels over hem heen vlogen en een veertje omlaag viel. Hij raapte het op, bekeek het en zeide: Een vedertje-talisman. Hij kon een wensch doen. „Ik zou graag voor een poosje een jongen van 15 jaar zijn." De badjongen, die hem een badstoel bracht zou graag groot zijn. Beiden vielen in slaap en bij 't ontwaken was Hein Berden een badjongen en de knaap had het uiterlijk van Mr. Berden. Beiden beleven nu veel avonturen, maar de vroegere badjongen wilde wel Mr. Berden blijven, deed alle moeite om vedertje-talisman in handen te krijgen en vertrok

naar het buitenland met de belofte: als ik er genoeg van heb kom ik terug om weer te ruilen. Neutraal. Sprookjesgedoe. Geen natuur en leven.

Fr. Fl.

Jacqueline Bles, 1759.
MIMOSA, Geïllustreerd door Adri Alindo. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (20.5×15.5) 119 blz. geb. f 1.50.

Dit boek geeft eenige vertellingen die meestal in den kindertoon blijven. Toch komen er verschillende woorden en uitdrukkingen in voor, die onze zes-, zeven- en zelfs achtjarige kleuters boven hun begrip gaan. Jammer, dat in de verhalen, 't laatste misschien uitgezonderd, de godsdienstige sfeer wordt gemist. Voor onze Roomsche jeugd bestaat nog wel wat beters. Teekeningen soms nog al vrij, overigens verdienstelijk. Uitgave goed verzorgd.

R. de Win.

Kapt. Marryat, 1760.
IN HET WILDE WESTEN, Vertaald uit het Engelsch door G. Colb, Geïllustreerd door Rob. Graafland. *H. ten Brink, Arnhem,* 1925. (20.5×14.5) 229 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Enige blanken vestigen zich in Noord-Amerika bij 'n grote Indianenstam met 't prijzenswaardig doel die arme wilden tot 'n hogere beschaving op te voeren. Ze nemen enkele paters als missionarissen mee. Dit verneemt men in 't begin van 't boek. Wie nu meent verderop 'n boeiend relaas te zullen lezen van 't zwoegen en ploeteren der blanken om hun ideaal te verwerkeliken, komt bedrogen uit. Van de paters wordt in 't geheel niet meer gesproken, van enige werkelike beschavingsarbeid blijkt niets meer. Wel wordt 'n poging aangewend om tot 'n verbond te komen met de Mormonenleider Joe Smith! Overigens is 't één lange aaneenschakeling van bloedige tonelen, heel 't dikke boek door, 'n vechten en moorden zonder eind. We moeten dit boek, dat druipt van bloed en waarin 'n menschenleven bijna waardeloos is, onze kinderen niet in handen geven.

Fr. M. A.

D. Masdorp, 1761.
FRITS VERSTER EN ZIJN VRIENDEN IN PATRIA EN OP CELEBES, Geïllustreerd door Henk Poeder. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (23.5×16) 167 blz. ing. f 1.90.

Frits Verster en z'n vrienden zijn flinke, moedige jongens, die met ijver studeren en samen ook prettige dingen beleven. Ze krijgen allen 'n mooie betrekking in Indië en twee van hen maken 'n avontuurlike tocht door Celebes. Dit werk is wel fris en onderhoudend geschreven, maar 'n duidelike lochening van de Openbaring stempelt het, helaas, tot 'n on-Rooms boek.

Fr. M. A.

(Zonder naam), 1762.
VERHALEN UIT DE LEVENS VAN GOD'S LIEVE HEILIGEN, Naverteld te Bethanië, Geïllustreerd door Jan Wiegman. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. (21×17.5) 83 blz. geb. f 2.50.

Een twintigtal korte verhalen van heiligen, kinderlijk en bevattelijk geschreven en over 't algemeen zeer goed geslaagd. De gekleurde illustraties en vooral ook verschillende silhouetteteekeningen van Jan Wiegman, behooren tot het allerbeste wat wij van hem zagen. Ouders, wij kunnen U dit in- en uitwendig rijke boek niet genoeg voor Uw jonge kinderen aanbevelen.

M. v. M.

Uit Boek en Blad.

Roeping.
Het opstel dat Henri Bruning over Kunst en Kunstenaar thans publiceert in het maandschrift *Roeping* is in menig opzicht merkwaardig. Vooreerst omdat daarin een geheel andere levenshouding en geestesrichting zich manifesteert, dan schrijver met zijn bentgenooten tijdens de Valbijl-periode (de tijd van de parate executie van Neerland's pennevoerders!) handhaafde. Maar vervolgens om de oprechtheid, waarmee Bruning zijn roeping als schrijver aanduidt: Kunstenaar te zijn om het geloof, niét om de kunst. Hij verklaart zich propagandist van de kunst der volkomen katholieke getuigenis en vindt zijn taak dan volvoerd, zoo zijn werk, *krachtens zijn geestelijken inhoud* den mensch eenige ontroering, eenige bewogenheid bijbrengt. In dit verband is de volgende uiting zeer karakteristiek èn sympathiek: geeft het immers duidelijk antwoord op de vraag, dat niet de kunst doch de geestelijke inhoud (deze moge dan door een niet-artiest op nog zoo zoo onartistieke wijze uitgebeeld zijn) het meeste inleidt tot de vergeestelijking van den naaste!

„Ieder schrijver heeft z'n eigen kring waarvoor hij werkt. Indien alleen de groten recht van bestaan hadden — met welk voedsel zouden zich dan de zeer vele eenvoudigen van geest moeten voeden. Gij leest Conscience niet — natuurlik niet. Conscience was óók niet een waarachtig artiest. Maar had hij dáárom het schrijven achterwege moeten laten, wijl hij de habitus van een waarachtig kunstenaar niet bezat? Wel neen, immers. Wat weet ge ervan, hoeveel nut die man gesticht heeft onder zijn lezerskring, waaronder de waarachtige artiest nooit iets zou bereikt hebben."

Sterk komt Bruning's afwijzende houding tegenover de louter-kunst uit in dezen aanhef van zijn essay in het Februari-nummer.

„Ons doel, het doel der jongeren — hun *eind*-doel althans — was: een waarachtig katoliek leven. Want dat was voor hen het enige waardoor de ondergang die God over Europa dreigde te voltrekken (een ondergang waarin het zichzelf — ontwricht en ontaard als het was — bijna onverbiddelik trok) kon worden verhoed.

Dat was hun eind-doel. Hun middel meenden zij: hun *kunst*. Hun arbeid voor dit leven was dus: te arbeiden aan, te strijden voor een waarachtig-katolieke kunst; zij moesten dus ook aanranden al wat, naar hun meening althans, niet waarachtig-katolieke kunst was. Hun kunst meenden zij hun enige bezit dat ,inleidde tot de vergeesteliking der naasten.'

Aan deze overtuiging zat natuurlik die andere

vast: het vertrouwen dat, waar die éérste en enige plicht volbracht werd, God het overige wel zou regelen: geen mus zou immers zonder Gods Wil ter aarde vallen. Maar — zoals we in ons vorig artiekel zagen — kunst leidt niet meer dan welke andere arbeid ook, in tot vergeesteliking der naasten. Welnu: dan moet, bij die gelijkwaardigheid, onze plicht aan andere normen worden getoetst: dan wordt onze plicht, onze levenstaak enkel bepaald door de vloek (die zoveel schoonheden inhoudt) waarmede het eerste mensenpaar uit 't Paradijs werd heengedreven. Moesten we éérst de kunst „zo goed mogelik" bedrijven, táns moeten we zo goed mogelik volbrengen hetgeen ook de eerste plicht was van het uitgedreven mensenpaar: in het zweet ons aanschijns *ons brood* verdienen. Het is dus niet zó, dat onze eerste plicht is kunstenaar te zijn en dan mogen... nee, *moeten* denken: de rest (het brood) komt wel in orde — maar omgekeerd: onze eerste plicht is die z.g. „rest" te doen en dan *moeten* we denken: de vergeesteliking der naaste komt wel in orde, daarvoor zal God als God wel zorgen: wij, als mens, als aardezoon, hebben alleen onze mens- onze aarde-plicht te volbrengen: arbeider zijn, dagloner: de aarde, haar eerste wet, aanvaarden. Kunst is bijzaak, ornament, van géén essensiële waarde: nóch voor de mens om adem te halen, nóch in de strijd om Europa's behoud. Die laatste overtuiging is een gevolg van een dooreenhaspelen van God en der mensen daden-leven. Het essensiële, datgene waarom het in dit leven gaat en ook datgene waarmede wij Gods dadenleven over de aarde bevrijden, is: de eerste wet der aarde (dezer ballingschap) aanvaarden. De rest is renaissance, romantiek: waterverf."

Na aldus deze vraag zuiver gesteld te hebben gaat schrijver over tot een scheidslijn te trekken tusschen zich-zelf en zijn katholieke strijdmakkers met verschillend wapen: de essayist Engelman, de dichter Gerard Bruning, de schilder Joep Nicolas, die hij allen op weinig sympathieke, ja vrij-studentikooze wijze verwijt hun talenten alleen ten dienste gesteld te hebben van de „Kunst", die tot het uiterste *vormelijk* verzorgd wordt, maar voor wie de inhoud, het religieuze onderwerp slechts een aanleiding is voor technisch kunnen. Onze afwijkende meening ten opzichte van Bruning's aanval op bovengenoemde jongere katholieken geldt in 't bijzonder het werk van Joep Nicolas, die menig doek en fresco ons te aanschouwen gaf, waarin wij een diepe religieuze aandacht aanwezig zien, welke zich in een waarlijk primitieve gaafheid uitte.

Bruning hoede zich daarom voor een fanatieke overdrijving, die gevaarlijk kan worden voor de harmonieuze ontwikkeling onzer katholieke kunst, die hij in haar beteekenis en karakter overigens zoo verbluffend-juist begrijpt.

Joris Karl Huysmans.

In een lezing, welke Jan Nieuwenhuis onlangs voor de R.K. Studenten te Leiden hield, gaf deze fijne literatuurkeurder een merkwaardige ontleding van het werk van den Franschen romanschrijver en bekeerling Joris Karl Huysmans. De diepe tragiek van dit leven heeft Nieuwenhuis blijkens het summiere verslag van zijn lezing in *De Maasbode* wel zuiver aangevoeld en gepeild en vele misvattingen omtrent zijn singuliere persoonlijkheid en werk rechtgezet. Vooral zijn zich losmaken van het naturalisme, hetgeen Zola aanzag voor een vaandelvlucht en zijn langzame ontwikkeling in de richting van het Katholicisme is meesterlijk gekarakteriseerd. In de hoop in een breed essay in een onzer periodieken deze lezing nog eens te mogen terugvinden, bepalen wij thans ons tot de vraag, door Nieuwenhuis zeer scherpzinnig beantwoord, wat Huysmans nog beteekent voor onzen tijd als kunstenaar, als apologeet en als christen.

„Als artiest had hij wellicht slechts kwaliteiten van secundairen aard, maar die in één persoon vereenigd geven een oeuvre, dat geheel eenig is in zijn soort. Apologeet was hij op de voor het denken van zijn tijd moeilijkste punten: hel en duivel, boete en straf. Geloofsgenooten wees hij den weg naar liturgie en kerkelijke kunst, naar de mystiek en het contemplatieve kloosterleven, al stond zijn oriëntatie meer op het verleden dan naar de toekomst een breederen invloed in den weg. Als christen toont Huysmans een triomf van de genade als alleen biddend is te verstaan: toen hij stond op den uitersten rand van den afgrond, riep de Meester hem barmhartig terug."

Eugène Sue.

Le Journal des Débats kreeg in 1843 de primeur van Eugène Sue's geruchtmakende roman: *Les Mystères de Paris*. Het succes was ongehoord. Dagelijks maakte een opgewonden menigte queue voor de gebouwen van het blad om het vervolgnummer machtig te worden. Dagelijks ontving de schrijver ontelbare smeekbrieven, meestal van sentimenteele dametjes, om toch een einde te stellen aan het lijden zijner heldin, haar belagers te ontmaskeren en de schuldigen te straffen. Op een morgen trad baron Duchatel, minister van binnenlandsche zaken, zichtbaar ontroerd zijn departementsgebouw binnen, waar de chefs der verschillende afdeelingen op hem wachtten.

„Weten jullie het groote nieuws al?"

Allen springen op. „Neen, wat is er dan aan de hand? Heeft de meerderheid een échec geleden?"

„Niets van dat alles. 't Is veel erger!" En terwijl de Minister *Le Journal des Débats* boven zijn hoofd zwaaide, riep hij triomfantelijk uit: „Wat! Jullie weten dus nog niets! La Chouette — de hoofdpersoon — is gestorven!"

Ook verhaalt men, dat Eugène Sue in de gevangenis gezet was, omdat hij zijn plichten als lid der burgerwacht verzuimd had. Hij dreigde de publicatie van het feuilleton onmiddelijk te staken, als men hem niet terstond op vrije voeten stelde, waarop maarschalk Soult, hartstochtelijk verslinder der *Mystères*, hem aanstonds de vrijheid teruggaf.

Deze anecdoten zijn ontleend aan: Alexandre Zevaès: *Les Procès Litteraires au XIX siècle*, Perrin & Cie., Paris.

De goed gedocumenteerde schrijver treedt bijna uitsluitend op als getuige à décharge in het proces der verschillende auteurs (Béranger, Frères de Goncourt, Flaubert, Baudelaire, Sue, Mendès, Richepin, Paul Adam e.a.) die last kregen met de justitie „pour outrage à la morale religieuse ou à la morale publique." Wie zich ex professo bezighoudt met de Fransche literatuurgeschiedenis der 19de eeuw, zal in dit boek heel wat interessante bijzonderheden verzameld vinden.

Goethe en K. M. von Weber.

Het is bekend, dat Goethe tegenover zijn medemenschen zeer stijf, soms zelfs onbeleefd kon zijn. Van dezen minder prettigen kant leerde hem ook kennen Karl Maria von Weber, de componist van *Der Freischütz*. Een anecdote over een ontmoeting van Weber met Goethe vinden wij in het door Dr. O. Hellinghaus bij Herder & Co, Freiburg i. Br. uitgegeven werk: *Karl Maria von Weber*. „Met een hertogelijke aanbeveling voor de geestrijke grootvorstin Maria Paulowna, dochter van den Russischen keizer Paul en gemalin van den Kroonprins Karl Friedrich van Sachsen-Weimar in den zak reisden Weber en Bärmann einde Januari 1812 naar Weimar. Op een der avonden, die zij in vrije ongedwongenheid bij de grootvorstin doorbrachten trad Goethe de zaal binnen, juist toen Weber en Bärmann aan het musiceeren waren. Nauwelijks notitie nemend van de twee kunstenaars, onderhield hij zich zeer luidruchtig met een hofdame, begroette na de beeindiging van het spel de aan hem voorgestelden Weber zeer kort, informeerde naar Rochlitz en verliet daarna het gezelschap. Weber voelde zich door deze minachtende bejegening diep gekrenkt en niet ten onrechte." Toen Weber op het hoogtepunt van zijn roem stond, ging 't hem geen haartje beter. Tijdens zijn verblijf te Weimar in 1825 had hertog August hem overgehaald zijn grooten vader met een bezoek te vereeren. Door Zelter tegen hem ingenomen liet Goethe, die zooals gewoonlijk aan het hof te Weimar de honneurs waarnam, hem zeer lang in de voorkamer wachten en deed hem zelfs naar zijn naam vragen, „Toen Weber eindelijk toegelaten werd, ontving Goethe hem midden in de kamer staand en noodigde hem met een voornamen handbeweging tot zitten uit. Zonder de muziek of zijn eigen composities ook maar in 't minst aan te raken, stelde hij hem een paar onbenullige vragen over enkele persoonlijkheden uit Dresden en stond na een kwartier op om Weber te beduiden, dat de audientie afgeloopen was. Toen hij hem uitgeleide deed, gaf Goethe hem niet onduidelijk te verstaan, dat hij zijn bezoek niet hooger aansloeg, dan dat van vele onbeduidende kunstenaars, die zijn huis dagelijks belegerden."

The Universe.

Meer dan bij ons, treden in Engeland de bisschoppen in het openbaar op; over gewichtige aangelegenheden van den dag zien we hen niet zelden het woord voeren. De schandaaltjes die af en toe in de pers opduiken en dapper uitgebuit worden tegen de Kerk, waren voor kardinaal Bourne een aanleiding tot een preek over die „ergernissen".

Volgens *The Universe* liet Zijn Eminentie zich aldus uit: „Als we de geschiedenis der Kerk in het oog nemen, zien we tot onze verwondering tal van dingen, die we moeten betreuren; tal van fouten die werden gemaakt, dat er zelfs veel ongerechtigheid gevonden werd op hooge plaatsen. En juist zooals in onzen kindertijd en als we opgroeien, wij het pijnlijk voelen dat we fouten en gebreken vinden in de karakters van hen, die we vereeren en van wie we houden, zoo ook zijn we pijnlijk aangedaan en bijna geergerd, dat we in de katholieke Kerk, de Bruid van Christus, voor feiten komen te staan, die soms tot een bepaalde hoogte verklaard kunnen worden, maar nooit geheel uitgewischt." Hoe dat komt? „Het eerste feit en het eerste beginsel, dat wij in onzen geest moeten vasthouden, is, dat God aan verstandelijke wezens een vrijen wil heeft gegeven. Hun dienst is een vrije dienst. Ze worden getrokken, geleid, gesteund. Maar nooit gedwongen. Omdat de mensch dus vrijelijk naar rechts en niet minder vrij zich naar links kan keeren, is het onvermijdelijk dat er ergernissen komen in de wereld...

Gegeven een vrije wil, dan is er altijd de mogelijkheid van verkeerd doen, en gegeven de mogelijkheid van verkeerd doen is er altijd de mogelijkheid van ergernis... De geschiedenis van den mensch is een lange geschiedenis van vallen, de eene ergernis na de andere, beginnend met den val van Judas... Zoo was het in de Middeleeuwen, toen het christen geloof en de christelijke zedenwet bijna overal aangenomen werden, en de vermenging van kerk en staat nieuwe ergernissen voortbracht die het schoone gelaat van Christus' Bruid bezoedelden. De reformatie-tijd is u allen bekend, de reformatie die nooit noodig zou geweest zijn, indien alle katholieken trouw waren geweest aan de Kerk, de reformatie, die geen enkele verontschuldiging zou kunnen vinden, ware ze niet gegeven door hen, die trouwe leden der Kerk hadden moeten zijn."

Hilaire Belloc, de geweldige en klare schrijver zet iedere week zijn belangrijke kantteekeningen voort op Wells' *Outline of History*. Het boek van dien socialist met al de aftandsche domheden daarin, wordt verslonden door den gewonen man; zeker bereikt Belloc niet iedereen door zijn breede weerlegging, doch geeft een stevige basis voor allen, die willen oordeelen. Een best stuk werk, maar hopeloos, om tegen al die dwaasheden op te tornen.

Gilbert Frankan is de schrijver van menig zeer veelgelezen boek; we herinneren ons van hem enkele best-sellers, en de verbazende propaganda, die *The Daily Mail* maakte voor zijn feuilleton *Life and Erica*, een boek dat brutaal genoeg was in zijn Engelsche-rechtbankachtig uitgeplozen overspel-schandaal. Een nieuw boek komt van de pers: *Masterson*. *The Universe* zegt er van: „Overspel is al verwerpelijk genoeg, als het psychologisch wordt beschouwd, maar physiologisch behandeld wordt het onverdragelijk walgelijk."

Dat de gevoelens der Engelsche katholieken omtrent de conferenties met Anglikaansche leiders niet zoo optimistisch waren, als die van velen op het vasteland van Europa, mag als bekend worden verondersteld... *The Universe* geeft bij gelegenheid van Abbot Buller's: *Life and Times of Bishop Ullathorne* de reden daarvan: zeventig jaar geleden zou eenzelfde beweging in gang geweest zijn, die op heel iets anders uitliep dan bekeering van Engeland. Ook nu houdt ze 't er voor, dat zulke groote verwachtingen eenig en alleen Canterbury ten goede komen, wijl valschelijk meerderen door die gewekte verwachting van hereeniging hun bekeering uit- en afstellen. Daarmee valt rekening te houden.

Verscheidenheden.

De Duivelsbijbel.

In de koninklijke bibliotheek te Stockholm bevindt zich een van de grootste boeken der wereld, Het heeft een formaat van 90 bij 50 centimeter en drie mannen kunnen het nauwelijks optillen. De inhoud bestaat uit 309 compact beschreven vellen perkament, waarvoor dus 309 ezels hun dierbare huid hebben moeten afstaan. De band bestaat uit twee stevige, 4 cM. dikke eiken planken. De naam „duivelsbijbel", dien dit monsterboek van oudsher draagt, heeft het te danken aan een legende. Een ter dood veroordeelde monnik uit Bohemen zou het geheele boek met behulp van den duivel in een enkelen nacht geschreven hebben. Een deel van den lijvigen foliant schijnt ontstaan te zijn in de tiende eeuw; het andere deel is van veel lateren datum en schijnt in het klooster van Podlowice vervaardigd te zijn. De inhoud bestaat uit de boeken van het Oude en het Nieuwe Testament, de werken van Isidorus van Sevilla, de Boheemsche Kroniek van Kosmas, een boetgebed en meerdere bezweringsformulen ter genezing van zieken en ter opsporing van dieven. Het boek werd in 1648 korten tijd voor het sluiten van den Westfaalschen Vrede, tegelijk met den beroemden gothischen bijbelcodex van Ulfilas, door de Zweedsche troepen onder generaal graaf Königsmark buit gemaakt.

Wat de grootte betreft wordt de „duivelsbijbel" overtroffen door den grooten atlas, die den naam draagt van graaf Johann Moritz von Nassau-Siegen en in de koninklijke bibliotheek te Berlijn bewaard wordt. Zijn formaat telt 169 × 102 cM. en zal dus wel iedere concurrentie uitsluiten.

René Boylesve.

Te Parijs overleed de Academicien René Boylesve, wiens eigenlijke naam was René Tardivaux. Zijn meest gelezen roman is *La leçon d'amour dans un parc* (1902), die van een elegante gratie is, maar tevens niet vrij van een frivole ondeugendheid, zooals de overkant zich euphemistisch uitdrukt. Hij is de schepper van onvergetelijke vrouwenfiguren: *La jeune Fille bien elevée* (1910) en *Madeleine jeune femme* (1912). Zijn proza is sierlijk en geestrijk met een lichte droomerige tint van teere dichterlijkheid. De natuur schildert hij als een Watteau of misschien juister: als een Latouche: modern en toch klassiek. *Le Meilleur Ami* (1909) is een vriendelijke, maar zacht-pijnlijke liefdesroman. Vaak is hij van een sentimenteele droefgeestigheid, zooals b.v. in: *Souvenirs du Jardin détruit* (1924). Men heeft van hem gezegd, dat hij meer uitmuntte in het fijn-lijnig-zinnelijke dan in het breedlaaiend-hartstochtelijke. Zijn fijne prozakunst is jammer genoeg te gedachten-leeg en is absoluut geen lectuur voor katholieken. Een uitzondering dient gemaakt te worden voor een paar provinciale romans: *Mademoiselle Cloque* (1898) en *La Becquée* (1901) misschien zijn beste werk. Boylesve werd den 14den April 1867 te La-Haye-Descartes (Indre et Loire) geboren en heeft spoedig de vrome traditie zijner familie en zijn eigen jeugdovertuiging over boord geworpen. In zijn burgerlijk leven was hij advokaat en sinds 1908 lid der Fransche Academie. Den 14 Januari is hij overleden. Mgr. Baudrillart snelde naar zijn ziekbed, toen hij hoorde, dat zijn collega der Academie sterven ging, maar hij kwam te laat. Met volle kennis was Boylesve reeds voorzien van de Sacramenten der stervenden door den rector van het sanatorium „Sainte Marie", waar hij verpleegd werd. Dit jaar publiceert *La Revue Universelle* van hem nog een roman: *Jeux de Familie.*

Maurice Maeterlinck.

Maurice Maeterlinck, de gevierde dramaturg der symbolisten, door sommigen voor koorddanser en taalmagnetiseur uitgescholden, was op school alles behalve een bolleboos of een „heilige boon". Op zekeren dag, toen zijn naam als begaafd dichter reeds een Europeesche vermaardheid had, ontmoette hij een vroegeren schoolkameraad.
„Wel, Maurice, wat is uit jou gegroeid?", vroeg deze, die als ambtenaar een zeer succesvolle carrière gemaakt had. „Wat voer je eigenlijk uit?"
„Wel, ik werk."
„Zoo, zoo, je werkt! En waaraan werk je dan?"
„Zie je, ik schrijf boeken."
„Ga weg, je schrijft boeken! Kolossaal, kerel, dat had ik nooit van je durven denken! Maar, hm! zeg eens — ik zal er waarachtig geen misbruik van maken — onder welken schuilnaam stuur je je pennevruchten de wereld in?"

Joseph Mohr, de dichter van Stille Nacht.

Den 20sten December 1925 heeft de stad Salzburg zich van een plicht van dankbaarheid gekweten jegens een harer zonen, den dichter van het bekende Kerstlied: Stille Nacht, heilige Nacht, Joseph Mohr, door een gedenksteen te plaatsen in den gevel van zijn geboortehuis in de Steingasse. Het plan bestaat later voor hem en den componist van zijn lied Franz Xaver Gruber een standbeeld op te richten te Oberndorf aan de Salzbach. Daar zal ook binnenkort een Gruber-Mohr-Kapel gebouwd worden.

Kousen met gaten.

De Engelsche dichter Henry Fiedling wilde eens een feeststoet in oogenschouw nemen. Voor hem stond de algemeen als fatterige dandy bekend staande Earl of Berkins op een bank en belette hem het uitzicht. Het herhaalde aandringen om zich te zetten bleef onbeantwoord. Teneinde raad zeide Fielding overluid tot zijn buurman: „Deze gentleman zou zeker niet blijven staan, als hij wist, dat hij in iederen kous een groot gat had." In een oogwenk springt het heerschap naar beneden en gaat zitten. Na een korte poos, waaronder hij zijn becritiseerde kousen aan een nader onderzoek onderworpen had, snauwde hij den dichter toe: „Hoe durft U iets te beweren, wat volstrekt niet waar is?" „Wat volstrekt niet waar is?" hernam Fielding, „Hoe is U dan in uwe kousen gekomen, als ze niet allebei een groot gat hebben?"

De veertig onsterfelijken.

Kort geleden was de Académie Française voltallig bijeen. Dit scheen een bijzonderheid, althans de redacteur van de *Figaro* zag zich genoopt ter herdenking van dit evenement het volgende

sonnet te schrijven, waarin de namen van de 40 levende Immortelles (door P. v. d. Meer ondeugend eens: vleugellooze Pegasen genoemd) voorkomen. Curiositeitshalve geven we het hier weer:

Obligé de rimer avec ce que l'on m'offre,
Je voudrais enchâsser en un mauvais sonnet,
Bertrand, Lyautey, Jullian, Jonnart, Bazin, Donnay,
Estaunié, Besnard, Curel, Doumic et Joffre.

Richepin, Valéry, poètes qu'on connait,
A vous j'avais pensé pour une rime en offre,
De Nolhac ou Régnier l'ont sans doute en leur coffre,
Porto-Riche ou Bourget, peut-être en leur carnet.

Poincarré, Chevrillon, Barthou, Foch etLecomte,
Boylesve, Lavedan, Prévost, Brémond, Cambon,
Clémenceau, Baudrillart, de Flers, Bergson, je compte!...

Brieux, Bédier, Picard, Robert, Goyau, c'est bon...
Il me reste Bordeaux, Hanotaux, de la Gorce
Et je terminerai par le duc de La Force.

Ook Mercurius leest.

Wanneer iemand u vertelt, dat hij nooit leest reken er dan op, dat hij een leeg vat is, even dom als met zichzelf ingenomen. Lezen behoort tot de opleiding van den verkooper. Niet het lezen van onnoozele, onware stuiversromans, die uw geest verarmen, maar het lezen van goed geschreven uit de werkelijkheid gegrepen boeken, die uw menschenkennis verrijken. Vooral de levensgeschiedenis van mannen die succes hadden in de wereld, komen voor u in aanmerking.

Frank Farrington: De Kunst van Verkoopen.

De Duitsche incunabelen-markt.

De openbare verkoop van wiegedrukken, onlangs gehouden bij Paul Graupe te Berlijn, beteekent een groote ommekeer op de Duitsche incunabelenmarkt. Tot dusverre was Duitschland ver beneden de internationale prijzen gebleven en stond zoodoende afzijdig van de andere markten. Van de M. 340.000, die de verkoop opgebracht heeft, heeft de firma Bär en Co uit Frankfort er alleen een kleine 200.000 voor haar rekening genomen. De hoogste prijs, die Bär uitbetaalde, was M. 45000, voor den Aesopus van Zainer. De Antonio van Siëna haalde M. 42000, het Nederlandsche blokboek *Biblia Pauperum* kwam voor M. 21000 in het bezit van Bär. Voor de zeldzaamste uitgave van Boccaccio's *Boek van de beroemde vrouwen*, die van Saragossa — betaalde Goldschmidt M. 10400. Voor M. 11500 kocht Bär het chartier, voor M. 10.000 Halle het Poenitentiale; de Parijsche uitgave der Fleur haalde M. 13.000.

Ontvangen Boeken.

Gouraud d'Alblancourt, 1763.
LE SECRET DU FORÇAT, *La Bonne Presse. Paris* 8, 1926. Les Romans Populaires, (20 x 14) 96 blz. ing. Ffr. 0.75.
— B —

P. Alberts, S. J., 1764.
DE GENERAAL DER JEZUIETEN: JOANNES PHILIPPUS ROOTHAAN. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (19 x 13.5) 24 blz. ing. f 0.25.

Dr. D. Alberts, 1765.
50 JAAR THEOSOFIE. *Theosofische Vereeniging, Amsterdam,* 1926. (19.5 x 12.5) 20 blz. ing. f 0.30.

G. A. Aldus, 1766.
OPSTELSCHRIFT. Geïllustreerd door Hetty Borel, Jan Wiegman en Tj. Bottema. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1925. (21 x 17) Deel I: 48 blz. ing. f 0.30, deel II: 48 blz. ing. f 0.35, deel III: 94 blz., ing. f 0.55, deel IV: 94 blz., ing. f 0.55.

(Zonder naam), 1767.
A MYSTIC IN THE HOME. Vertaald uit het Fransch door Katherine Henvey. *Catholic Truth Society, London S. W. I,* 1925. (18 x 12.5) 32 blz. ing. 2 d.

J. H. M. Andriessen, 1768.
VADEMECUM VOOR DEN STILLEN OMMEGANGER. Geïllustreerd *A. N. Govers, Den Haag.* 1926. (15.5 x 12) 16 blz. ing. f 0.25.

Bernard Arens, S. J., 1769.
DAS BUCH. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 3e druk: 1920. (18.5 x 12.5) VIII-153 blz. gecart. M. 1.80.

John Ashton, .S. J., 1770.
THE FATHER OF THE ENGLISH REFORMATION. *Catholic Truth Society, London S.W.I.* 1925. (18 x 12.5) 31 blz. ing. 2 d.

Henry Asselin, 1771.
LA HOLLANDE, Geïllustreerd. *Het Officieele Verkeersbureau, Den Haag.* 1926. (16 x 10.5) 31 blz. Gratis.

(Zonder naam), 1772.
A TOUR THROUGH HOLLAND. Geïllustreerd *Het Officieele Verkeersbureau, Den Haag,* 1926. (32 x 24.5) 23 blz. Gratis.

Dr. A. W. Ausems, 1773.
IN DIT TEEKEN ZULT GIJ OVERWINNEN LIEGT DE BOOZE. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (19.5 x 13.5) 24 blz. ing. f 0.20.

Dr. A. W. Ausems, 1774.
IN DIT TEEKEN ZULT GIJ OVERWINNEN ZEGT DE CHRISTUS. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (19.5 x 13.5) 20 blz. ing. f 0.20.

E. Bancroft-Hughes, 1775.
PRINNY AND HER PRANKS. *Catholic Truth Society, London S.W.I.* 1926. (18 x 12.5) 16 blz. ing. 1 d.

J. de Belcayre, 1776.
L'OMBRE TRAGIQUE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. Bijou (18.5 x 10.5) 260 blz. ing. Ffr. 3.—, geb. Ffr. 5.—.
— B —

Gaetan Bernoville, 1777.
SAINTE THÉRÈSE DE L'ENFANT JÉSUS. *Bernard Grasset, Paris* 6, 1926. (19 x 12) 243 blz. ing. Ffr. 9.—.

Henriette Besancon, 1778.
LA LAMPE ET L'ÉTOILLE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. Bijjou, (18.5 × 10.5) 218 blz. ing. Ffr. 3.—. geb. Ffr. 5.50.
— B —

J. Bitter, F. Doucet, M. Hovingh, 1779.
DE FRANSCHE TAAL. *W. E. J. Tjeenk-Willink Zwolle,* 1925. (21 × 14) Deel I: 67 blz. ing. f 0.70, geb. f 0.90.

Henry Bordeaux, 1780.
BARBEY D'AUREVILLY. Geïllustreerd. *Plon-Nourrit & Cie, Paris* 6, 1925. (19 × 12) 230 blz. ing. Ffr. 9.—.

Marguerite Bourcet, 1781.
L'ÉTOILE DE NAVAILLES. Geïllustreerd door F. Raffin. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Bibliothèque de Suzette, (21.5 × 13) 128 blz. ing. Ffr. 3.50, geb. Ffr. 6.50.
— A —

B. de Buxy, 1782.
NOCES DE NEIGE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Collection Familia, (17.5 × 11) 255 blz. geb. Ffr. 4.—.
— B —

J. R. S. Cauberghe, 1783.
DUIZEND HANDELSZINNEN TER VERTALING VAN HET NEDERLANDSCH IN HET FRANSCH. *J. Muusses, Purmerend,* 1925. (19.5 × 13.5) 162 blz. ing. f 1.90.

Claire de Chandeneux, 1784.
LA TACHE ORIGINELLE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Collection Familia, (17.5 × 11) 253 blz. geb. Ffr. 4.—.
— B —

Jean Drault, 1785.
GALUPIN EN AMÉRIQUE SÈCHE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (18.5 × 10.5) 264 blz. ing. Ffr. 3.—.
— B —

Zenaïde Fleuriot, 1786.
UN COEUR DE MÈRE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Collection Familia, (17.5 × 11) 254 blz. geb. Ffr. 4.—.
— B —

M. J. Leduic, 1787.
CHAINON BRISÉ. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Bibliothèque de ma Fille, (19 × 11.5) ing. Ffr. 6, geb. Ffr. 8.75.
— A —

Georges Louza, 1788.
LE COUSIN PATCHOULI. Geïllustreerd. *Gautier & Languereau, Paris* 6. 1925. Bibliothèque de Suzette, (21.5 × 13) 126 blz. ing. Ffr. 6.50.
— A —

Georges de Lijs, 1789
LA RANÇON DU SILENCE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. Bijjou, (18.5 × 10.5) 245 blz. ing. Ffr. 3.—., geb. Ffr. 5.50.
— B —

Eveline le Maire, 1790.
LA ROSE D'OR DES FLEUROY. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Bibliothèque de ma Fille, (19 × 12) 319 blz. ing. Ffr. 6.—. geb. Ffr. 8.75.
— B —

Pierre Marfont, 1791.
PAQUERETTE A LA COUR. Geïllustreerd door H. Thiriet. *Gautier & Languereau, Paris* 6, Bibliothèque de Suzette, (21.5 × 13) 121 blz. ing. Ffr. 3.50, geb. Ffr. 6.50.
— A —

M. Maryan, 1792.
LES FILLES DE MADAME AYMEREL. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Bibliothèque de ma Fille, (19 × 11.5) 313 blz. ing. Ffr. 6.—, geb. Ffr. 8.75.
— A —

N. C. Meijer Drees, 1793.
BEWUST LEZEN. *P. Noordhoff, Groningen,* 1925. (21 × 16) VII-146 blz. ing. f 1.75.

R. de Montmorillon, 1794.
MANGE TA FAIM. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1925. (19 × 12) 227 blz. ing. Ffr. 9.—.
— Bc —

Raoul de Navery, 1795.
LE RAMEUR DE GALÈRES. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Collection Familia, (17 5 × 11) 243 blz. geb. Ffr. 4.—.
— B —

Alfred Niemann, 1796
HINDENBURG. Geïllustreerd door Friedrich Prusz von Zglinicki. *K. F. Koehler, Berlin W.* 8, 1926. (22 × 15) XII-229 blz. geb. M.9.—.

Mgr. Antolin Lopez Pelaez, 1797.
DIE GEFAHR DES BUCHES. Vertaald uit het Spaansch door Dr. Josef Froberger. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1925. (18.5 × 12.5) VIII-195 blz. geb. M. 3.80.

Pierre Perrault. 1798.
MA SOEUR THÉRÈSE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Collection Familia, (17.5 × 11) 254 blz. geb. Ffr. 4.—.
— B —

Ch. Perronnet, 1799.
AU PAYS DES MIRABELLES. Geïllustreerd door G. Lhuer. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Bibliothèque de Suzette, (21.5 × 13) 126 blz. ing. Ffr. 3.50, geb. Ffr. 6.50.
— A —

Prof. Dr. Jules Persijn, 1800.
AUGUST SNIEDERS. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (19 × 13.5) 27 blz. ing. f 0.25.

Martine Wittop-Koning, 1801.
SCHOTELS VOOR KLEIN GEZIN, Geïllustreerd. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (31 × 23.5) 20 blz. ing. f 0.50.

Martine Wittop-Koning, 1802.
TAARTEN EN ANDER GEBAK, Geïllustreerd. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1925. (31 × 23.5) 20 blz. ing. f 0.50.

(Zonder naam), 1803.
WIJK AAN ZEE, GIDS VOOR VREEMDELINGEN. Geïllustreerd. *Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer, Wijk aan Zee,* 1925. (22 × 14) 32 blz. Gratis.

Correspondentie.

14. *L. S. te R.*: Bronnen over Lodewijk Dosfel? Een recente publicatie over hem is het nummer van 27 Febr. van *Het Vlaamsche Land*, waarin o.m. overtuigend blijkt dat Dosfel meer was: leider van de Vlamingen op politiek e.d. gebied, dan voorganger op het domein der poëzie. Dit is de quintessence van de meeste artikelen. Gedichten heeft hij overigens veel geschreven waarin zijn gloeiend geloof meer onze bewondering afdwingt dan zijn dichterspassie.

15. *Dr. P. R. te N.*: Een katholiek Engelsch kunsttijdschrift is *The Catholic Art Review*. Het is keurig geïllustreerd en hoofdzakelijk aan beeldende kunst gewijd. Onder de medewerkers zult U ook bekende Fransche publicisten als Desvallieres en Strowski aantreffen.

16. *Prof. N. te M.*: Voor Uw doel kunnen wij aanbevelen: *Kort Woordenboek van Wijsgeerige Kunsttermen*, uitgave Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem. U geve het echter niet in handen van onbevoegden. Waarom, zult U trouwens zelf spoedig opmerken zoo U de thomistische verklaring van bepaalde termen toetst aan de daar omschreven uitleg.

17. *A. S. te P.*: Dat Dostojewski behalve een onevenwichtig mensch, een verwoed vabanquespeler, bovendien een epilepticus was, is ons bekend uit de uitlatingen van zijn vrienden. De sporen vindt men duidelijk in zijn werk *Der Idiot* en *Rodion Raskolnikoff*. Een bekend Dostojewski-kenner heeft eens beweerd, dat zijn edelste en gevoeligste werk dateert uit die periode waarin genoemde ziekte hem het felst had aangetast. Leest U over Dostojewski eens het artikel van Pater Fr. Muckermann in *Stimmen der Zeit*, Jrg. 1923, blz. 454.

18. *G. R. te A.*: Een diep binnenleven is niet de eenige voorwaarde voor een goede kunstschepping. Er behoort ook scheppend talent toe om dit naar buiten kunstvol uit te dragen. En hoe onschatbaar dit geluk is zal U nader aantoonen het schoone gedicht van Marie von Ebner-Eschenbach:

Talent ist Glück. Doch, wenn es sich entfaltet
Durch Mut und Kraft zu weicher,voller Pracht
Dann ward zur Frucht die Blüte ausgefaltet
Wir haben dienstbar uns das Glück gemacht.

19. *Mr. W.B. te Ant.*: A. Morvincit: *Schadelijk of Onschadelijk*, uitgave Leidsche Uitg. Mij. Leiden is een volstrekt verwerpelijk en hier en daar godslasterend boek, dat een pleidooi houdt voor hetgeen de schrijver „de zelfbevrediging" heet. Indien men zich aan den raad van dezen paedagoog houdt, dan gaat men rechtstreeks in tegen Gods geboden op dit punt. Trouwens reeds na lezing zoudt U Uw geest bezoedeld voelen. Soortgelijk geschrijf is volkomen nutteloos en kan slechts de zedelijke verwording van een groot deel der hedendaagsche menschheid nog vergrooten.

20. *P. G.te R.*: Niet van Paul Keller, redacteur *Die Bergstadt*, doch van Gottfried Keller, de Zwitsersche romancier, is bekend, dat hij verslaafd was aan den alcohol. Hij verschalkte op één avond meer wippertjes dan hij in heel zijn leven novellen schreef. Hij leefde bijna onafgebroken in een roes en 't is onbegrijpelijk hoe hij ondertusschen nog tijd vond om een aantal boeken te schrijven, waaronder meesterstukken van vertelkunst als: *Die Leute von Seldwyla* en *Der grüne Heinrich*.

21. *Ir. F. G. te S.*: Een goed tijdschrift op het gebied der vliegkunst is: *Ikarus*, uitgave Luftfahrt-Verlag, Berlin S.W. 19. Het bevat deskundige bijdragen over de mogelijkheid van een wereldluchtverkeer, technische wenken over inrichting, motorbouw etc.Echter, zeker, opdat het geen al te wetenschappelijk cachet hebbe, worden in genoemd tijdschrift ook gedichten en verhalen opgenomen, die literaliter volkomen waardeloos zijn en bovendien pikant, obsceen en geenszins den geest verstrooiend op geoorloofde wijze. U raadplege daarom alleen het technische gedeelte, doch late de ballast ongelezen.

22. *P.M. te L.*: *De klucht van Broeder Juniperus* is reeds in 't Nederlandsch vertaald door A. de Mayer, pr. en uitgegeven door De Vlaamsche Boekenhalle te Leuven. Wellicht interesseert U ook, dat Ghéon de Fransche vertaling op zich genomen heeft van het bekende stuk *Tyl* door Ant. v. d. Velde.

23. *W. J. te E.*: De romanliteratuur over het tijdvak Lodewijk Napoleon is legio. Waar U het meest de Nederlandsche literatuur interesseert, zoo kunt U rijke gegevens vinden in Kalff: *Gesch. der Nederl. Letterkunde*, waar hij de lit. behandelt na 1810.

24. *P. H. te N.*: Eenige werken over het vrouwen-vraagstuk zijn: Dr. A. Kuyper: *Vrouwen uit de H. Schrift*, uitgave J. H. Kok, Kampen. Gina Lombroso: *De Ziel der Vrouw*, uitgave W. J. Thieme & Cie., Zutphen. Luis de Leon: *De Volmaakt-gehuwde Vrouw*, uitgave R.K. Boekcentrale, Amsterdam. Dr. Mausbach: *Die Stellung der Frau im Menschheitsleben*, uitgave Volksvereins-Verlag, M. Gladbach. V. Cathrein S.J.: *Die Frauenfrage*, uitgave Herder & Co., Freiburg i.Br. L. Marcholm: *Die Frauen in der sozialen Bewegung*, uitgave Kirchheim-Verlag, Mainz. A. Sertillanges: *Feminisme et Christianisme*, uitgave J. Gabalda, Paris 6. A. Rösler: *Le Question feministe*, uitgave Perrin & Cie., Paris 6.

25. *Boekh. H. C. te H.*: Het door U aangevraagde werk *Mon curé chez les pauvres* door Clément Vautel is niet geschikt voor een R.K. Bibliotheek. Vautel is een pornograaf. Over bovenvermeld boek leze U slechts recensie no. 1718 in dit blad.

Directie en Redactie van de Bibliographische Uitgaven van Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg, brengen met groote erkentelijkheid onderstaande waardeerende brieven ter algemeene kennis:

WelEdele Heeren,

Voor de Ons, naar aanleiding van het jongste Vasten-mandement, gezonden boeken: „Boekzaal der geheele wereld" en „Jaarlijksche Boekenschouw", betuigen Wij UEd. onzen hartelijken dank.

Met recht moogt U getuigen dat U voor het weren van het slechte en het pousseeren van het goede boek geen moeite noch offers schroomt. Dat immers blijkt uit de kostbare uitgave van een boekengids als „Boekzaal der geheele wereld". Met groote belangstelling en waardeering hebben Wij dat prachtwerk doorgebladerd.

Moge Uwe ijver en offervaardigheid voor het apostolisch werk, de bevordering van de goede lectuur, gewaardeerd en gesteund worden!

Onder afsmeeking van Gods rijksten egen over UEd. en Uwe verdienstelijke medewerkers, verblijven wij met de meeste hoogachting

UEd. dienaar in O.H.
✝ H. VAN DE WETERING,
Aartsbisschop.

WelEdele Heeren,

Het resultaat van Uw onvermoeiden arbeid, neergelegd in Uw hoogst verdienstelijke uitgaven: Boekzaal der Geheele Wereld en Jaarlijksche Boekenschouw, hebben Wij in dank ontvangen.

Vertroostend is het voor Ons tegenover de verspreiders der slechte lectuur te zien optreden onverschrokken en zich opofferende apostelen, die niets onaangewend laten om in plaats van het slechte, het goede boek aan onze Katholieken in handen te geven.

Op Uw apostolaat blijve Gods rijkste zegen rusten.

✝ P. HOPMANS,
Bisschop van Breda.

WelEdele Heeren,

Ik dank U voor de toezending van eenige Uwer uitgaven, waaruit blijkt, hoeveel moeite gij U geeft voor de propaganda van het goede boek.

Ik wensch U alle succes met Uw streven en zegen gaarne Uw werk.

Met de meeste hoogachting
✝ L. J. A. H. SCHRIJNEN
Bisschop van Roermond.

Mijne Heeren,

Z.D.H. Mgr. A. F. Diepen, die nog steeds in het ziekenhuis vertoeft, verzoekt mij U beleefd te danken voor de welwillend toegezonden „Boekzaal der geheele Wereld 1925" en „Jaarlijksche Boekenschouw 1925".

Met alle hoogachting, Uw dw. dn.
W. MUTSAERTS, Secr.

Mijne Heeren,

Z. D. H. de Bisschop van Haarlem draagt mij op UEd. hartelijk te bedanken voor de toezending van „Jaarl. Boekenschouw 1925" en „Boekzaal der geheele Wereld 1925".

Mgr. waardeert ten zeerste het streven van Het Ned. Boekhuis te Tilburg en hoopt van ganscher harte dat Gods rijkste zegen moge rusten op Uw werken ten bate der goede Pers.

Met alle hoogachting inmiddels Uw dienstw. dienaar,
J. M. v. d. TUIJN, Secr.

,,HEEFT U EEN AARDIG BOEK
VOOR JONGE MEISJES? MAAR NIET ZOO FLAUW EN ONBEDUIDEND?''
Deze aanspraak bracht uw boekhandelaar menigmaal in verlegenheid. Nu niet meer! Immers verscheen:

ALS 'T LENTE WORDT door LIZE KROP-SCHURINK

Met platen van A. H. GOUWE. Prijs f 1.90; in prachtband f 2.90.

Een paar van de talrijke goede beoordeelingen:

,,**In dit meisjesboek klinkt een ondertoon van idealisme en levensmoed.** 't Gegeven is boeiend en kleurrijk, maar niet ál te romantisch en blijft genoeg bij de alledaagsche werkelijkheid.'' *De Stroom.*

,,......Dit alles en nog veel meer aardige verwikkelingen, wordt prettig en onderhoudend verteld, naar gelang de omstandigheden nu eens fijngevoelig en weemoedig, dan weer luchtig en vroolijk; want er komen allerlei afwisselende avonturen in het verhaal voor. Er wordt nogal dikwijls thee gedronken, maar men leest ook van fietstochten en van hengel- en zeilpartijen. Een echt leuk meisjesboek, waarin ook ouderen plezier zullen hebben.'' *De Gelderlander.*

,,Een boek uit de geheel eigen wereld van de meisjes. Zelden nog zagen we het meisjeskarakter zóó echt geteekend in zijn verschillende uitingen.

,,Ondanks tegenspoed en verdriet, toch zonneschijn, toch een opbeuren van anderen, ook ouderen,**zoodat door tranen heen een glimlach te voorschijn komt.**'' *Overveluwsch Weekblad.*

,,Een mooi, vriendelijk, lief boek. Jet en Loes en al de andere fleurige figuren met hun blijde of gedrukte jeugd komen u uit de bladen in levenden lijve tegemoet. Lieve, dappere kinderen, al worden ze voortdurend grooter en wijzer. De lezers zelf worden ook al lezend grooter en wijzer: grooter van hart en wijzer van hoofd. Gemoraliseerd wordt er niet in 't dikwijls ontroerende verhaal. Dat is ook niet noodig, want de personen zijn door hun gedragingen beter moralisten dan handboeken. **'t Is alles frisch als de wind, die er over de rivier waait.''** *Oude Paden.*

,,**Kleurig en warm, dat zijn de juiste woorden voor dit verhaal.** De sfeer van warmte en blijheid op ,,De Elzenpas'' doet weldadig aan.'' *De Telegraaf.*

,,Een dame aan wie ik dit boek liet lezen, was er zeer door bekoord en vond het alleen maar jammer, dat het uit was! Ze was zoo van die meisjes gaan houden..... '' *Deventer Kerkbode.*

Men vrage DIT boek en stelle zich met niet minder tevreden.

Uitgave van A. G. SCHOONDERBEEK, Laren (Postrekening 14994)

PRIJSVRAAG 17

VRAAG: Wat is Uw gemotiveerd oordeel over R. H. Benson: De God der Wereld.

Den meesten inzenders heeft de *visionnaire* uitbeelding van 's werelds ondergang en de overwinning van den Eeuwige in den ondergang der vergankelijke dingen *overrompeld*, zoodat zij een verslag gaven van dit boek, dat kant noch wal raakte.

Het in beeld brengen van een toekomstigen wereldstaat — ziedaar de hoofdidee van dit boek — vergde echter noodzakelijk een spontaneïteit van teekening van personen en omgeving, een gedurfdheid van verbeelding en visie, als zelden in een katholieken roman werd aangetroffen. Dat Benson hierin niet altijd maat hield en evenwicht, zij toegegeven, maar daarom het onderhavige werk als een utopie, een geheimzinnig gepraat en bovendien als òntheologisch te brandmerken, is minstens overdreven en kan derhalve slechts op onvoldoend inzicht berusten.

Voor geestelijk volwassenen heeten wij het met een inzendster, G. B. te R'dam, een boek van groote aantrekkelijkheid, van een geniale scheppingskracht, doch gaan met genoemde inzendster eveneens accoord, waar zij beweert, dat het boek eenig gevaar inhoudt voor hen „die de gave des onderscheids in onvoldoende mate bezitten, welk gevaar te grooter is, omdat de schrijver de lezers zoo weet te boeien, dat daardoor de lijn tusschen waarheid en dichterlijke verbeelding in de profetisch getinte ideeënsfeer van Benson des te gemakkelijker gevaar loopt verdoezeld te zullen worden, hetgeen voor dezulken verwarring kan stichten."

De prijs ad f 10.— werd toegekend aan Mej. G. B., Prins Hendriklaan 1, R'dam, die een oordeel afgaf, dat met het onze mutatis mutandis parallel loopt. PRIJSVRAAG-REDACTEUR.

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert

M. H.

U gelieve mij terstond bij gereedkomen te zenden een *permanente Clio-band voor Boekzaal.*

Hoogachtend,

Voornaam en Naam: ....

Straat en huisno.: ....

Stad en datum: ....

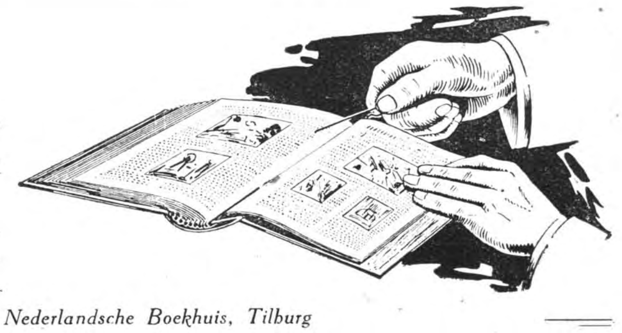

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

Portretten-Prijsvraag

No. 20 April 1926

Wie is dit?

Oplossing : ....

....

Voornaam en naam : ....

Straat en huisno : ....

Stad en datum : ....

Dit biljet vóór 20 April a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die als prijs ter beschikking stelt, naar vrije keuze **een deel uit de Keurboekerij**. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot. — Oplossing P.P. 18 = Alexander Sik en Koloman Harsanyi. Na loting werd de prijs van vijf en twintig gulden toegewezen aan P. Vriens, Eindhoven en na loting de tweede aan P. Verbiest-Beysens, Amsterdam

Prijsvraag 21

Uit welken roman?

Nevenstaande episoden zijn gegrepen uit een roman, die in een onzer katholieke dag- (of week-?) bladen loopt. Waar? En hoe heet die roman? Van welken auteur?

Prijs: R. H. BENSON, GEZIFT ALS TARWE.

Inzenden vóór 20 April aan Prijsvraag-redacteur.

Oplossing No. 19: Handel-Mazetti, Het Onvergetelijke Jaar in De Nieuwe Eeuw. Prijs na loting toegekend aan Mej. C. J. F. Vetter, Groenmarkt 7, Zutphen.

Wat moeten deze bijzonderheden, goed verteld, het onderwijs kruiden en smakelijk maken.
Dit werk mag in geen enkele bibliotheek van eenige beteekenis ontbreken.
Wij weten niet wat meer te bewonderen: des schrijvers helderen geleidelijk ontwikkelden betoogtrant of de prachtige methode, waarnaar hij zijne enorme documentatie heeft geordend.

Uit de beoordeelingen van:

F. W. DRIJVER

MOZAÏEK

Allerlei op 't gebied van Taalkunde, Geschiedenis, Volkseigenaardigheden, Feesten etc., waarvan reeds een VIERDE DRUK verscheen.
f 2.90. — In prachtband f 3.50.

Historie en Legende

Vervolg op „MOZAÏK".
f 2.30. — In prachtband f 3.00.

Schetsen en Beelden

f 2.25. — In prachtband f 2.90.
Alle drie werken zijn voorzien van uitvoerig register.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN

Keurwerkjes

voor Kinderen	voor Ouderen
Spijze der Engelen in acht bandjes.	De Heilige der geheele wereld.
Band van Liefde.	De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella in twee bandjes.
Jezus mijn Vriend in twee bandjes.	God kennen en dienen.
Mijn Eerste Communieboekje in vijf bandjes.	De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.
Misgebeden.	De Navolging van Christus in drie banden.
Kruiswegoefeningen.	Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis ∴ Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te deelen, dat wij thans in de gelegenheid zijn hun *bij genoegzame deelneming* een

Practischen Sierlijken Band

voor het opbergen der losse afleveringen aan te kunnen bieden, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den Jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen Jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in2kleurenlinnen met verfdruk.

Prijs slechts f1.75.

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den Jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift
ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschrift n van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, me.hoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.
Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.
REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma Wed. J. v. Casteren & Zonen
Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie
Expediteurs, Douane-Agenten
Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
Verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca 6 vel en kost fr. p. p. f 8.75.

Tijdschrift voor Taal en Letteren
Verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel en kost fr. p. p. f 7.50.

Zooeven verscheen :
DE DERDE DRUK
VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.
Prijs f 2.25, franco p. p. f 2.50.
Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

Steeds voorradig
alle soorten
Doodkisten
H. van Gestel - - Tilburg
Noordstraat 25 - Telef. 1296

Abonneert U op
ALTE UND NEUE WELT

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Corn^s. van Straaten - Utrecht
Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood
Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken,
Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Verslagboek der 3de R. K. Paedagogische Week, welke te Tilburg werd gehouden op 17, 18 en 19 Aug. 1925
Prijs f 1.25, franco per post f 1.45. — Bevat de lezingen, welke tijdens de Paedagogische week zijn gehouden.
Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

POORTERS-TOEBACK

Zoo juist verschenen:

L. LEOPOLD

Nederlandsche Schrijvers en Schrijfsters

PROEVEN UIT HUN WERKEN MET BEKNOPTE BIOGRAPHIEËN EN PORTRETTEN

TIENDE, OMGEWERKTE DRUK

door W. PIK

Oud-leeraar aan de R. H. B. S. te Utrecht

en

Dr. G. E. OPSTELTEN

Leeraar aan het Kennemer Lyceum

Prijs, ing. f 5.25, geb. f 5.90.

Deze druk is sterk omgewerkt. Getracht is de literaire stroomingen van de middeleeuwen tot op onze dagen te kenschetsen en onze belangrijkste auteurs door karakteristieke proeven uit hun werken te doen leven. Ook wat het uiterlijk aangaat is getracht door handig formaat, duidelijken druk, uitbreiding van het aantal portretten dit boek te doen blijven een geschikte leidraad voor scholen die een betrekkelijk volledig en toch niet te uitgebreid overzicht van de Nederlandsche letterkunde willen geven.

Uitgave van J. B. Wolters — Groningen / Den Haag

K UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. K

SELECTIONS FROM ENGLISH LITERATURE

With Introduction and Annotations

1. **GOLDSMITH, Selections,** edited by Dr. E. Kruisinga. Contents: Introduction. — She stoops to Conquer. — The deserted village! — Essay XXII. f 1.60.
2. **DICKENS, A Christmas Carol in Prose,** edited by Dr. E. Kruisinga. 2nd edition. Illustrated. f 1.65. Bnd. f 2.15.
3. **DE QUINCEY, Selections** edited bij W. van Doorn. f 1.35.
4. **A primrose path,** An easy introduction to English poetry by W. van Doorn. f 1.50. Bnd. f 1.90.
5. **CHARLOTTE BRONTË, Jane Eyre.** Abridged and with notes by A. A. E. S. Roukens. Illustrated. f 1.75. Bnd. f 2.15.
6. **STEVENSON, The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde,** edited by J. H. Schutt. Illustrated. f 1.75. Bnd. f 2.05.
7. **GEORGE ELIOT, Silas Marner,** edited by A. Vechtman—Veth. Illustrated. f 1.95. Bnd. f 2.30.

8/9. **England in the Nineteenth Century** by Prof. Dr. P. Geyl and Dr. E. Kruisinga. Vol I. (1815—1860). Illustrated f 1.95. Bnd. f 2.30. Vol. 2 in preparation.

10. **THOMAS HARDY, Selections** (Prose and Poetry) With an Introduction by L. Abercrombie, Professor of English Literature in the University of Leeds. (In preparation.)
11. **SHAKESPEARE, The Merchant of Venice.** Ed. J. Kooistra. (In preparation).
12. **SHAKESPEARE, Julius Caesar.** Ed. Dr. H. de Groot. (In preparation).

K K

Accountantskantoor

E. A. Wijsmuller & Co.

EINDHOVEN	AMSTERDAM
RECHTESTRAAT 55	HEERENGRACHT 114
Tel. 175 - 518	Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden
Belastingzaken.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

ABONNEERT U OP DE KEURBOEKERIJ
▶ HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS ◀

Aanbevolen door Z.Em. Kard. van Rossum, het Doorluchtig Episcopaat, de Eerw. Heeren Geestelijken en geheel de Katholieke pers van Nederland.

SCHRIFTELIJKE CURSUS KERKLATIJN

Abonnement f 2.— per maand. Toetreding ten allen tijde. Vraagt prospectus en proefles.
Administratie-Adres: H. A. M. DOUWES, Van Woustraat 119, Amsterdam

TE GEBRUIKEN BOEKEN:

DR. A. VAN WIJK: Beknopte Spraakleer van het Kerklatijn met Oefeningen en Woordenlijst 2e druk. f 1.90.

DR. H. W. E. MOLLER: Het Kerklatijn, Spraakleer met Oefeningen, geheel ontleend aan de Liturgie, met Woordenlijst. 2e druk. f 2.90.

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
—— BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN ——

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 — MEI - AFLEVERING — 5

— 35 CENT —

G. Ridder de van der Schueren . . . . . . Het Rusland der Bolschewiki
Dom. J. de Vathaire O.S.B. Voorspel en eerste bedrijf der Fransche Revolutie
M. M. . . . . Tolstoi's Tragisch Levenseind
P. Quirinus O. Cap. Father Ronald Knox en. . . . een Nederlandsch Vraagstuk.
Fransche Redacteur . . . . Kroniek der Fransche Literatuur
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur. . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . Fransch
Letterkundige Geschiedenis. . . . . Nederlandsch, Fransch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:

De Gemeenschap. — Tijdschrift voor R. K. Ouders en Opvoeders. — Dietsche Warande en Belfort. — Bernoville over Saint Thérèse. — Les Nouvelles Littéraires. — Hochland.

Verscheidenheden:

De juiste reclame op de juiste plaats. — De groeiende staart. — Het blauwe Merelei. — Bühnenvolksbund. — Schaepman's formidabele leeskracht. — Het vogelvrije boek. — Morse-Commedie. — Lasten en lusten van beroemde mannen. — De Paus eerelid eener Fransche Académie? — Een bezorgde Regent en Voltaire. — Nieuwe beeldspraak. — Rusland negeert het auteursrecht.

Correspondentie

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

De opgeruimdheid is de patentolie in de levens-lamp der familie. . . . . Van Meurs.

Abonneert U bij
HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Tilburg *op*
HET AMUSANTE WEEKBLAD
Franco per post f 2.85 per half jaar.
De eerste duizend nieuwe abonné's ontvangen gratis en franco een boeienden avonturen-roman.

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer doch vraagt zonder kosten of verplichting de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN
Veemarktstraat 84 **Tel. 915 Groningen**

R.K. Jeugdbibliotheek voor Jongens en Meisjes van 10—15 jaar.
Prijs ingen. f 1.25 en geb. f 2.—, per abonnement van 12 deelen resp. f 20.— en f 12.—.

VERSCHENEN ZIJN:
DE ERFGENAAM door Cecilia, geïll. 155 bladz.
ARANKA „ „ „ 162 „
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS, door Flip Keyenburg, geïll. 165 bladz.
HANS MEERMAN, door Hendr. M. Smits, geïll. 176 bladz.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF, door Cecilia, geïll. 167 bl.
WEER VEREENIGD, door F. B. van Vlijmen,
terwijl nog vele deelen in bewerking zijn.
Verschenen HEUVEL-OP door Anny Hulsmans.
Dit zeer boeiende boek van de bekende schrijfster is bestemd voor de rijpere jeugd van 15 jaar en ouder, prijs ingen. f 1.90, gebonden f 2.50.

VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek
v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland – eveneens in België – kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater – Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Het Rusland der Bolschewiki.

De drie werken, welke wij hier de revue laten passeeren, benaderen alle het groote Russische vraagteeken van een verschillend standpunt, vervullen den lezer met een gelijk vertrouwen omtrent de intenties en de waarheidslievendheid van de schrijvers, maar laten ten laatste desniettemin gelijkelijk onbevredigd. Want Rusland was vroeger al een ding, dat men beleefd moest hebben om de beteekenis ervan te beseffen. Het communisme, in de practijk toegepast, en dat nog wel over een stuk lands, hetwelk een zesde deel van de bewoonbare wereldoppervlakte beslaat, is een nog veel moeilijker te realiseeren geheimzinnigheid. Deze beide factoren zijn nu vereenigd en dat op zóó hechte manier, dat er inderdaad geen speld meer tusschen kan en dat een niet- communistisch Rusland heelemaal niet schijnt te bestaan. Hetgeen alles te samen genomen, den buitenstaander voor een probleem stelt, dat hij middels een paar honderd bladzijden druks wel kan benaderen maar niet omvatten. En waarschijnlijk kunnen ooggetuigen, die aan gene zijde van de grenzen wonen of reizen, zulks ook niet. Eerst over vele jaren, wanneer de Russische omwenteling tot dirigeerbare proporties tezamen gecondenseerd zal zijn, zal het mogelijk worden in het vage beeld, waar we ons nu tevreden mee moeten stellen, de omtrekken van dalen en bergtoppen scherp te onderscheiden.

Wat overigens de drie aangehaalde schrijvers betreft heeft de heer Simeon Youchkiévitch de reputatie een realist in de letterkunde te zijn. Zulks hoeft niemand kippenvel te geven, want Simeon steekt zijn pen geen oogenblik in het bloed, de tranen en het wee, dat als een lawine over Rusland heengestreken kwam. En er wordt in zijn boek [1]) maar eenmaal iemand gefusilleerd. En dat dan nog slechts bij aanduiding en zonder dat de lezers uitgenoodigd worden den gruwel bij te wonen.

Misschien zou het dan ook beter zijn Simeon Youchkiévitch een „miniaturist'' te noemen, want het is vooral in die richting, dat zijn talent gaat, of beter kruipt en dat met een langzaamheid, welke een ietwat heet gebakerden lezer zeker wel kippenvel zal geven.

De schrijver voert ons b.v. in een gezelschap van goed gesitueerde joden, waar gesproken wordt over de beste manier om eenige diamanten aan het zoekend oog van de bolschewisten te onttrekken. Dit is natuurlijk een zeer gewichtig probleem en het schijnt verwezenlijkt te kunnen worden door ze achter de kachel te verstoppen, of in de lichtkroon, of door ze aan den hond te voeren of ze in de hak van een schoen te laten verzoolen. Maar men staat als gewillig lezer toch eenigszins verbaasd, dat de helft van een roman met zulke technische overwegingen gevuld wordt.

Inmiddels is de held van het verhaal, na enorm rijp overleg tot de slotsom gekomen, dat de oplossing met de schoenen de beste is. Hij heeft de hakken van zijn laarzen echter nooit goed bekeken en hij gaat dat dus nu eens doen. Maar het ongeluk wil, dat hij pas geluncht heeft en zich daarbij te royaal van gebraden gans bediende. Die gans en een paar tegelijkertijd verslagen glazen wijn zitten hem nu in den weg. Het bukken gaat moeilijk; er stijgt bloed naar het hoofd; een paar vliegen doen hinderlijk. En zoo bladzijde na bladzijde. Totdat de schoen ten laatste zegevierend uitgetrokken werd.

Dit laatste om de lezers gerust te stellen, want het heeft met het verhaal verder maar weinig uit te staan. Maar wat met het verhaal wel wat uit te staan heeft, is het enorme contrast, dat er ietwat erg langdradig tot den laatsten vezel in uitgesponnen wordt. Men ziet hier op den achtergrond de titanische krachten van het nihilisme, die hun vernielend spel botvieren op menschen en dieren, op welvaart en schoone kunsten, op koningen en bedelaars en die tieren en huishouden op eene manier, waarbij men denken zou, dat elk menschelijk hart van schrik en angst zou blijven stil staan. Maar op den voorgrond ziet men den burger, den burger, zooals er millioenen den stormenden chaos doorleven, en die volkomen buiten den maalstroom blijven staan. Een te royaal genot van gebraden gans veroorzaakt in het spijsverteringproces oprispingen, precies zoo goed vóór Lenin als na hem. En het uittrekken van een schoen, na een copieus maal is altijd een lastige operatie geweest, zelfs ook midden in een wereldrevolutie. En het verstoppen van een paar diamanten in de hak van een laars is voor iemand, die geen schoenmaker van beroep is, een lastig geval. De Russische revolutie heeft vele duizenden menschen goed en bloed gekost. Maar voor vele millioenen is zij voorbij gegaan, zooals

aan den held van ...... *Dans la peur*. Aldus helpt dit boek, dat bovendien nog lichtelijk humoristisch is, ons op zijn manier het groote gebeuren begrijpen, waarvan wij de verbaasde tijdgenooten zijn. Maar gelijk gezegd, men moet aan de lectuur niet beginnen, tenzij men wat vrijen tijd en veel geduld heeft.

Dr. van Blankenstein zou men ook „miniaturist'' kunnen noemen maar dan in geheel anderen zin. Want deze schrijver neemt niet een of twee details bij den kop, welke hij dan ver genoeg uitrekt om er een heel boek mee te vullen, maar hij bundelt er een paar duizend tot een keurgarve bijeen en biedt deze in zijn *Russische Indrukken* [2]) aan.

Zooals bekend, heeft deze journalist voor eenigen tijd eene reis door Rusland gemaakt. Deze reis heeft slechts drie en een halve maand geduurd, hetgeen rijkelijk kort mag schijnen. Maar de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, in wier opdracht hij het ondernemen uitvoerde, had hem eerstens van de verplichting ontslagen onderweg reeds voortdurend brieven te schrijven. Daarbij komt, dat de heer Van Blankenstein over veel flair beschikt, alsmede over goede relaties. In die omstandigheden is er uit een reis heel wat te maken, vooral wanneer zulks geschiedt door een geroutineerd correspondent, gelijk Van Blankenstein er een is. Na thuiskomst legde hij zijn indrukken in de kolommen van de *N. R. C.* neer en vervolgens werkte hij ze zoover om, als zulks voor de bundeling gewenscht leek.

Van Blankenstein vat het nieuwe Rusland met al wat daar aan vast zit, als een fait accompli op. Hij is realist op zijn manier en verspilt geen tijd aan wijsgeerige bespiegelingen; hij verontschuldigt zich zelfs wanneer hij naar aanleiding van de dorpsorganisatie, een paar stappen in de domeinen der geschiedenis moet wagen. Hij is ook geen lyricus, noch poëet. Wanneer hij ons langs de prachtige oevers van de Zwarte Zee voert, vraagt hij onze aandacht allereerst voor den toestand, waarin de havens verkeeren, voor de kranen en het andere apparaat. Daaruit trekt hij bliksemsnel zijn conclusies over de welvaart van de omgeving, werpt er nog een paar vluchtige locale indrukken bij en reeds liggen we ten anker voor de reede van de volgende stad. Zoo gaat het heel Rusland door. Overal wordt ons een goede blik in de materie der dingen gegeven, die nuchter is, bezadigd en zakelijk. Het wordt Van Blankenstein wel eens verweten, dat hij zelf met de bolschewisten zou heulen. Zijn boek maakt dien indruk echter niet. Het maakt den indruk, dat de schrijver volkomen onverschillig, om niet te zeggen, begriploos, tegenover de onstoffelijke zijde van zijn probleem staat, maar de stoffelijke waarheidslievend en zonder vooringenomenheid op het papier projecteert. Misschien is het maar gelukkig, dat Dr. van Blankenstein zooveel zelfbeheersching heeft beoefend, want er zouden zeker ongelukken gebeurd zijn, wanneer hij in de ziel van zijn onderwerp was gaan grasduinen. Immers, zoodra hij maar even over de grenzen van de materie heenwipt, voelt men zijn vertrouwen in hem vervliegen. Bij een bezoek aan de Hermitage aanschouwt hij de menschelijke figuren op de vaas van Nikopol, welke in de dagen van Alexander den Groote gemaakt werd en constateert, dat deze figuren in kleeding en physionomie verrassend veel overeenkomst vertoonen met den moejik van tegenwoordig. Dus is die oude steppenbewoner ook voor de rest niet veranderd: „Vreemde of van vreemden geest doortrokken heerschers hebben getracht hem te modelleeren. Hij is dezelfde gebleven''. Dit nu is een zeer rasse conclusie, waar zulk eene kleinigheid als b.v. de inwerking van een goede duizend jaar Christendom, in het geheel geen rol in speelt.

Hier en daar tracht schrijver ook den indruk te wekken alsof het met de zedelijkheid onder de bolschewiki heelemaal niet angstwekkend geschapen is. Dit doet verrassend aan wanneer men weet, dat de discipelen van den heer Lenin de drie steunpilaren van de samenleving n.l. godsdienst, huisgezin en zedelijkheid als verouderde conventies beschouwen, welke uitgeroeid behooren te worden en dat zij ook overeenkomstig dat inzicht handelen. Of, om de zaak wat concreter te geven, zou het ter zake zijn geweest, wanneer hij het artikel van de bolschewistische mevrouw Smidovich in de *Prawda* van 24 Maart 1925 eens in zijn *Russische Indrukken* had verwerkt met bijvoeging van de polemiek, waartoe dit artikel voerde? De schildering, welke daar gegeven wordt van de relaties, welke het Communisme tusschen de Russische studenten van beiderlei geslacht ingevoerd heeft, is wel van dien aard, dat ook de verstokste wellusteling er even den adem bij zal verliezen.

Het derde genoemde boek [3]) werd door twee schrijvers gemeenschappelijk samengesteld en wel door een Rus, die vervolging te lijden gehad heeft van den Tsaar en door een

ler, die het met de bolschewisten aan den stok gehad heeft. Het boek gaat diep op de materie in en begint met een uitvoerig geschiedkundig overzicht. En passant zij vermeld, dat deze schrijvers over de onveranderlijkheid van den moejik een andere opinie hebben dan Dr. van Blankenstein en dat zij recht doen wedervaren aan de omwoelende krachten, die het Christendom, Byzantium en het Westen in den loop der jaren op de oorspronkelijke steppenbewoners uitgeoefend hebben.

Van de geschiedenis voeren de schrijvers ons geleidelijk in de dingen van den dag in en leggen zij ons een gedegen studie voor over allerlei politieke en economische kwesties. Zij doen zulks eveneens met een geest, die vertrouwen wekt door zijn gematigdheid en terughoudendheid maar ze zijn in hun critiek toch minder zuinig dan Dr. van Blankenstein, die zijn minder vleiende opmerkingen overigens ook niet onder stoelen of banken verstopt. Hun veroordeeling „gipfelt" misschien wel in een paar dorre cijfers, die den prijs trachten weer te geven, dien Rusland voor de avonturen van de laatste tien jaar heeft moeten betalen. Zij rekenen n.l. uit, dat wanneer de oorlog en de revolutie niet hadden plaats gehad, en de bevolking in hetzelfde tempo was toegenomen als dat tot 1914 gebruikelijk was, er momenteel 26.500.000 Russen meer op de aarde zouden zijn dan inderdaad het geval is. Van dit tekort komt slechts 7.036.000 op rekening van den oorlog. De rest vertegenwoordigt hetgeen de revolutie aan Rusland heeft gekost...........

G. Ridder de van der Schueren.

---

[1]) **Simeon Youchkiévitch,**
DANS LA PEUR, Episodes de la vie bourgeoise en Russie soviétique, Vertaald uit het Russisch door André Pierre. *Plon Nourrit & Cie, Paris* 6, 1925. (20 x 13) 245 blz. ing. Ffr. 7.50.

[2]) **Dr. M. van Blankenstein,**
RUSSISCHE INDRUKKEN, Geïllustreerd. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1925. (21.5 x 15.5) 393 blz. ing. f 4.90.

[3]) **Nicholas Makeev,**
Valentine O'Hara,
RUSSIA. *Ernest Benn, London, E. C.* 4., 1925. (21.5 x 14) XI-346 blz. geb. Sh. 15.—.

Voorspel en eerste bedrijf der Fransche Revolutie.

Wien de werken van Dom Leclercq niet vreemd meer zijn, kent diens verrassende vaardigheid zich in een vak in te werken en het zich geheel eigen te maken, een gave die op schitterende wijze bevestigd wordt door de tweehonderd boeken over archeologie, liturgie en hagiographie, tot nu toe van zijn hand verschenen. Nu hij tot de behandeling der nieuwere geschiedenis is overgegaan, heeft men kunnen ontdekken een nieuwe zijde van zijn talent: de synthetische samenvatting. Toen voor eenigen tijd zijn drie lijvige deelen over het Regentschap [1]) het licht zagen, werd algemeen beweerd, dat zij de definitieve geschiedenis inhielden van dit zeer ingewikkelde tijdperk. Een dergelijke waardebepaling is geenszins overdreven; men zou er integendeel nog aan kunnen toevoegen, dat zij, zooals het ook in de bedoeling van den schrijver lag, eens en voor altijd bewijzen met ernstige degelijkheid en doorschijnende helderheid, dat het decennium der minderjarigheid van Koning Lodewijk XV het ware politieke voorspel der Fransche Revolutie uitmaakt.

Zijn betoog bezit een ernstige degelijkheid. Om dit buiten kijf te stellen is het voldoende te wijzen op de uitgebreide en veelzijdige documentatie, die den voet van iedere bladzijde met haar compacten druk vult. Men zal er nog stelliger van overtuigd zijn, als men opgemerkt heeft, met welk een vlotte bedrevenheid en rustige zekerheid Dom Leclercq, die de contemporaine gedenkschriften, de officieele rapporten, de honderden pittige bijzonderheden uit de toenmalige kranten en de geheime mededeelingen der archieven volkomen beheerscht, het kruim van deze zoo verscheiden bronnen in zijn tekst opneemt en verwerkt, er tevens op bedacht hun intrinsieke waarde te toetsen zonder afbreuk te doen aan hun frissche kleurigheid.

Door deze degelijkheid komt de doorschijnende helderheid echter niet in het gedrang. Het verhaal is de duidelijkheid zelf; zijn uitvoerigheid maakt het geenszins grillig of verward; de schitterende wijze, waarop de auteur de gebeurtenissen op den voet volgt door een schijnbaren doolhof van anecdoten en typeeringen — wat zijn deze soms treffend raak en onbarmhartig scherp! — laat het volle daglicht vallen op de geschetste tooneelen. Wel wordt de lezing hier en daar vermoeiend gemaakt door een opeenhooping van bewijzen, die zijn bewering afdoende moeten staven. In een of ander hoofdstuk zou de pittigheid van den

geschiedschrijver verdrongen zijn geworden door de dorheid van den geleerde, als het temperament van den schrijver al deze hinderpalen, een opvallende gestrengheid van beoordeeling incluis, niet overwonnen had. Ook wordt zijn vrije en stoutmoedige onpartijdigheid niet steeds voldoende getemperd door wijze bescheidenheid. Dom Leclercq zal hiertegen opwerpen, dat de gevolgtrekkingen goed gebaseerd moesten worden, de feiten herplaatst in hun milieu en de fouten ontmaskerd. Zoo geven wij grif toe, dat Dubois, „de groote jager op prebenden", „wiens vossen-neus en vossenoogen" duidelijk de valsche geslepenheid verrieden van dezen echten plebejer zonder geloof, werkelijk eerloos was. „Alle ondeugden streden in hem om de heerschappij". Wij weten ook, dat Alberoni tegen hem opwoog en geen haartje beter was. „'t Was een klein mannetje, aan alle kanten eirond, op zijn spichtige beenen een dikken buik torsend, veel gelijkend op een tol, dien men met een opgeblazen en bespottelijk masker heeft gekroond." En wat een uiteenloopende meeningen over diens reputatie! Laten we op dezen weg niet te ver gaan. Past het aan eenieder *alles* te zeggen? Besmeuren sommige schanddaden, al zijn het ook openbaringen in wetenschappelijken zin, niet de pen van een ernstig schrijver, vooral wanneer deze moet deelen in de droefheden der Kerk en weenen moet over de zwakheden, die haar aangekleefd hebben? Over het algemeen houdt zijne voor niets terugdeinzende pen bijtijds op; tevens weet zij een gispende dominant te leggen in de scherpte harer lijnen, maar zij beschrijft een tijdperk van schande.

De stof in dit imponeerende werk behandeld, is haast oneindig. Ziehier de uitstekende toppen. Vooreerst een breed opgezette inleiding. In krachtige, felle bewoordingen worden ons geschetst het wezen, de pogingen en de gevolgen der absolute monarchie. 't Zijn synthetische bladzijden, die wij niet gaarne zonder meer zouden overnemen, maar die onze bewondering in hoogen graad gaande maken en deze ook inderdaad verdienen. Dan volgt in het eerste deel een gedetailleerd relaas over den dood van Lodewijk XIV.

De oplettendheid waarmee de auteur drie weken lang van uur tot uur dit afsterven volgt, heeft hem een zeer edel en voornaam portret van dezen grooten koning in de pen gegeven. Lodewijk XIV heeft geleefd in oprechtheid en eerlijkheid van geweten, zij het ook vaak meegesleept door zijn hartstochten; zijn dood was die van een nederige. Daarna is de Regent aan de beurt, breed en kloek uitgebeeld met zijn handigheid en zijn onbegrijpelijke ondeugden, maar ook met zijn fijn ontwikkeld autoriteitsgevoel. Hierop volgen enkele hoofdstukken, overrijk aan leering, die in Holland spelen. Het gaat over de politieke zwenkingen en onderhandelingen, die uitliepen op het verdrag van Utrecht (1717) en op de Triple-Alliantie van Engeland, Frankrijk en Holland. In dit deel speelt Dubois meesterlijk zijn rol. Het gaat hem nog beter af in het derde deel, waar hij na al dit moeilijke laveeren als almachtige minister van Frankrijk den rooden Kardinaalshoed ontvangt. Het is kostelijk om te zien met wat een fijnen psychologischen kijk en ironische lipkrulling de opstijging van dezen geestelijken parvenu van het begin tot het einde vervolgd is. In het tweede deel komt de affaire Law in behandeling, die weer actueel wordt in dezen tijd van inflatie en verkapt bankroet. Daarnaast worden de Jansenistische verwikkelingen en honderd andere kwesties belicht. Wat hier opvalt is, dat dit alles van uit de hoogte met breeden blik wordt beschouwd, zoodat het synthetische oordeel van den geschiedschrijver steeds uitsteekt boven den wirwar van futiele bijzonderheden, waarmee het verhaal bijna overdadig opgesmukt is. Alles ziet hij tegelijk met een samenvattende visie.

Wanneer men deze drie lijvige boekdeelen sluit, heeft men den indruk beurtelings geleefd te hebben te Versailles, te Parijs, in Spanje, in Hannover, heimelijk in Holland, zelfs in Engeland en Italië. Men woont de kroning bij van een koning van Frankrijk, de groote voltallige zittingen van het parlement, den plotselingen en verschrikkelijken dood van den ongeloovigen Regent, die toch alles over had voor zijn land. Het is onmogelijk bij zoovele en zoo ingewikkelde problemen vollediger, dieper, klaarder, en om alles in een beeld uit te drukken, architectonischer te zijn dan Dom Leclercq. Wij hebben eenig voorbehoud gemaakt — dergelijke boeken kunnen niet steeds stichtelijk zijn — en wij zullen dit voorbehoud moeten herhalen bij het volgend boek, waar enkele zinnen te hoffelijk klinken tegenover den Gallicaanschen geest en andere te spottend tegenover sommige gerechtvaardigde eischen der Kerk. Dit alles belet echter niet zijn boek een meesterwerk te noemen, vol kracht en belangrijkheid, een

belangrijkheid, die onverzwakt blijft voortbestaan, wanneer de schrijver het eerste bedrijf der Revolutie ten tooneele voert. [2])
De Revolutie, die Dom Leclercq heeft zien geboren worden bij het begin der eeuw, ziet hij aan het werk in het beslissende jaar 1789. De monarchie staat nog overeind. Niemand koestert ernstige plannen om ze omver te stooten. De Koning wordt nog door zijn volk bemind. Te midden van haar lyrische ontboezemingen van hoogdravendheid en haar talrijke inconsequenties heeft de nationale vergadering geen andere bedoeling dan het oude staatsgebouw met een nieuwen gevel te versieren. Zij meent de koninklijke macht en de vrijheid met elkaar te kunnen verzoenen. Waarin bestaat deze vrijheid, waar de afgevaardigden den mond van vol hebben? Met zeer sterke waarschijnlijkheid gaat het nationale verlangen alleen uit naar politieke en fiscale vrijheid; onwilligheid ten opzichte van het gezag als zoodanig schijnt niet te bestaan.
Welke houding neemt nu de koning aan tegenover de Revolutie, die goedgekeurd, onvermijdelijk en in staat is een heerlijk stuk werk tot stand te brengen ondanks de ongebreideldheid harer woordvoerders? Zijn houding is van een ongeneeslijke middelmatigheid! Dom Leclercq is streng, maar, helaas! wat kan er men tegen inbrengen? Lodewijk XVI bezat oordeel, kennis en verstand. Hij had den moed niet in te grijpen, miste klaarheid van inzicht, was besluiteloos en durfde de maatregelen, die zich met kracht en macht aan hem opdrongen, niet doordrijven. Hij stoot de nationale vergadering tegen het hoofd en wijkt er voor; hij wil met Mirabeau niets te doen hebben en luistert toch naar zijn voorstellen, maar is te laf om ze uit te voeren. Door een soort van smartelijke zwakheid tracht hij de constitueerende vergadering om den tuin te leiden. In plaats van haar te leiden, te domineeren en op eigen vuist een staatgreep te doen mèt en vóór zijn volk, is hij de eerste van zijn geslacht, die de monarchie van het volk scheidt en een nauwelijks gecompromitteerde zaak verbindt aan de reeds verloren zaak der bevoorrechte standen. In dit alles heeft de schrijver de werkelijkheid zeer juist gezien; zijn hoofdstuk getiteld „l'Assemblée organise la monarchie'' is ondanks de angstige beklemming van toon een waar juweeltje van historiographie. Wel kunnen wij niet alles voetstoots onderschrijven, inzonderheid waar de auteur de constituante verheerlijkt wegens haar invoering der publieke armenverzorging en de afkondiging der vrijheid van geweten. Zijn deze overwinningen, die nederlagen der waarheid veronderstellen, dan zoo glorierijk? Zijn goedkeuring van den grooten roof der Fransche kerkgoederen lijkt ons ook veel te gewaagd. Volgens hem bewees zij daardoor aan de Kerk een gewichtigen dienst...... Dit kan men ook zeggen van de christenvervolgers, die de martelaren kort en bondig onthoofden!
Het spreekt van zelf, dat wij in dit artikel de onmetelijke rijkdommen dezer boekdeelen nauwelijks aangeboord hebben. Om niemand door onze kritische aanmerkingen op een dwaalspoor te brengen, herhalen we nog eens dat de werken van Dom. Leclercq een bijdrage van de hoogste waarde zijn voor de geschiedenis eener Revolutie, waarvan heel Europa de wrange vruchten gesmaakt heeft.

Dom. J. de Vathaire O.S.B.

---

[1]) Dom. Leclercq, O. S. B.
HISTOIRE DE LA RÉGENCE PENDANT LA MINORITÉ DE LOUIS XV. *Letouzey & Ané, Paris* 6, 1925. (25×17.5) Deel I: LXXXV-525 blz. deel II: 508 blz. deel III: 515 blz. tezamen: ing. Ffr. 60.—.

[2]) Dom. Leclercq, O. S. B.
LES JOURNÉES D'OCTOBRE ET LA FIN DE 1789. *Letouzey & Ané, Paris* 6, 1925. (25×17.5) 655 blz. ing. Ffr. 30.—.

Tolstoi's Tragisch Levenseind.

In een ruwen, stormachtigen Novembernacht van het jaar 1910 verliet de Russische dichter Leo Tolstoi plotseling zijn landgoed Jasnaja Poljana en nam voor goed afscheid van zijn echtgenoote, met wie hij bijna vijftig jaar te samen geleefd had. Bij dit vertrek in nacht en nevel, dat in werkelijkheid meer een vlucht was, haalde Tolstoi zich een doodelijke verkoudheid op den hals, waaraan hij stierf in een klein spoorwegstation van Midden-Rusland, nadat hij zijn reis had moeten onderbreken.
't Waren de diep-gaande meeningsverschillen, die tusschen hem en zijne vrouw ontstaan waren, welke Tolstoi tot dezen onverwachten stap hadden aangezet. De gravin kon zich moeilijk vereenigen met de philantropische ideeën van haar man en zij beschouwde zijn werken slechts als een bron van rijke inkomsten. Toen Tolstoi zijn

testament maakte en daarin bepaalde, dat het auteursrecht zijner werken na zijn dood opgeheven zou worden, kwam het tusschen beiden tot zeer heftige en onverkwikkelijke tooneelen. De gravin zag er een bedreiging in van de finantieele toekomst harer talrijke kinderen en meende dat zij zelf ook te kort gedaan werd. Een groote rol in het treurspel, dat uit deze premissen voortkwam, speelde ook Tolstoi's buurman Tscherkow, een geestdriftig bewonderaar van dezen genialen mensch, dien de gravin met een fellen haat vervolgde, daar zij in hem een gevaarlijken tegenstander meende te zien. In October 1910 was het zoover gekomen, dat een ontknooping, een tragische ontknooping onvermijdelijk was. Het slottooneel speelde zich af als volgt: Reeds aan den avond van den 27sten October (9 November) was de stemming op Jasnaja Poljana vol druk en spanning. Tegen middernacht bemerkte Tolstoi, die in zijn slaapkamer te bed lag, door een deurspleet, dat er licht was in zijn studeervertrek en hij hoorde het ritselen van papieren. Het was de gravin op zoek naar eenig bewijs voor de haar nog steeds kwellende verdenking betreffende het testament. Dit nachtelijk spionage-bezoek was de laatste druppel, die de schaal van Tolstoi's geduld deed overloopen. Plotseling stond bij hem het besluit onveranderlijk vast weg te gaan.

Diep in den nacht werd er geklopt aan de deur van de kamer, waar zijn dochter Alexandra en een vriendin van haar sliepen. Alexandra opende de deur. Op den drempel stond Tolstoi met een kaars in de hand.

„Op dit oogenblik'', zoo verhaalde Alexandra later, „had Tolstoi's gelaat een ongewone en schoone uitdrukking van vastberadenheid en innerlijke verlichting. Zoodra men dit gelaat beschouwd had, kon men met vader niet meer twisten, niet meer praten, hem niet meer tegenspreken of terughouden, maar alleen gehoorzamen en zijn wenschen opvolgen''.

Aan zijn vrouw had Tolstoi den volgenden brief geschreven: „ Mijn vertrek zal u krenken en dat doet mij leed, maar versta en geloof mij, dat ik niet anders handelen kon. Hier in huis wordt — is mijn leven reeds ondragelijk. Bovendien kan ik niet langer in de weelde leven, waarin ik tot nu toe geleefd heb en doe derhalve, wat grijzaards van mijn jaren gewoonlijk doen: het wereldsch gedoe den rug toekeeren om in stille, rustige eenzaamheid de laatste dagen van hun leven te slijten. Ik bid u: tracht dit te verstaan en reis mij niet na, ook niet, wanneer ge verneemt, waar ik mij bevind. Uw overkomst zou slechts uw en mijn toestand nog pijnlijker maken, daar mijn besluit onveranderlijk vast staat. — Ik dank u voor uwe eerlijke achtenveertigjarige samenleving met mij en ik bid u mij alles te vergeven waardoor ik u beleedigd heb, terwijl ik u ook alles vergeef wat ge mij hebt aangedaan. Ik geef u den raad u te schikken in de nieuwe levensverhoudingen waarin u mijn vertrek plaatst en geen kwade gevoelens jegens mij te koesteren. Als u mij iets wilt oversturen, geef het dan aan Alexandra; zij weet, waar ik mij bevind en zal mij het noodige toezenden. Maar zij kan niet zeggen, waar ik mij ophoud, want ik heb haar bij belofte verplicht het niemand mede te deelen''.

Toen de gravin dezen brief ontving, deed zij een poging tot zelfmoord door zich in de gracht te storten, die langs het slot vloeit. Om alle verdere pogingen te verijdelen liet men haar niet meer uit het oog en verwijderde alle voorwerpen, waarmee zij zich kwetsen kon. Alexandra ontbood twee geneesheeren en stelde een verpleegster aan. De gravin weigerde alle voedsel en verklaarde te willen sterven. Zij liet een priester komen en ontving de heilige Teerspijze. Daarop wilde zij zich verzoenen met Tscherkow, maar deze bleef onverzettelijk en weigerde zelfs haar te gaan bezoeken. Reeds had de gravin het volgende telegram opgesteld: „Teerspijze genuttigd, Tscherkow verzoend, krachten nemen af, vergeef mij, vaarwel.'' Daar Tscherkow haar de verzoenende hand niet reiken wilde, kon het telegram niet weggestuurd worden.

Terwijl deze ontroerende gebeurtenissen zich op Jasnaja Poljana afspeelden, daalden de schaduwen des doods over Tolstoi. Na een bezoek bij zijn zusters te Schamardin wilde hij doorreizen naar zijne familie in Rostow aan de Don. Onderweg begon hij zich ziek te gevoelen, de koorts steeg tot 39,8 en Tolstoi moest aan de spoorweghalte Astapowo uitstappen. Den 1sten November — dus drie dagen na zijn vertrek — ontving Tscherkow een telegram, dat hem Tolstoi's ziekte meldde; onmiddelijk begaf hij zich op weg naar Astapowo.

Den volgenden dag werd de gravin door het groote Moskousche blad *Russkoje Slowo* ingelicht over de verblijfplaats en de ziekte van Tolstoi. Met een specialen trein ondernam de gravin, haar geneesheer, haar

verpleegster en hare kinderen, die zich op Jasnaja Poljana verzameld hadden, de reis naar Astapowo.
Tolstoi was door een ernstige longontsteking aangetast en had hooge koorts. Den 7den November 1910 — tien dagen na zijn vertrek uit Jasnaja Poljana — verloste hem de dood van de pijnen van zijn lichaam en van zijn ziel.
Zijn echtgenoote was de middellijke en onmiddellijke oorzaak van zijn tragisch levenseinde. Alvorens over haar den staf te breken, moet men echter bedenken, dat haar gemoedsleven geknakt was. In 1906 was zij den dood nabij en kon slechts door een operatie gered worden. Eenige jaren later constateerden de geneesheeren, dat zij leed aan hysterie en paranoia. Zoodoende kan zij voor haar gedrag niet volledig aansprakelijk gesteld worden. Dat zij Tolstoi niet begrepen heeft, is voor haar geen zwaar verwijt, want het is niet altijd even gemakkelijk de vrouw van een genialen man te zijn. Daarom heeft zij recht op waardeerend medelijden.
Bij dit laatste en schijnbaar definitieve verhaal der laatste dagen van den grooten Rus hebben wij dankbaar benut menige passage uit een artikel van de *Deutsche Rundschau*, waarin de vermaarde Tolstoikenner Karl Tiander het resultaat zijner zorgvuldige navorschingen heeft neergelegd.

M. M.

Father Ronald Knox... en een Nederlandsch Vraagstuk.

Om bij 't laatste te beginnen: we zijn of beter, daar zijn er onder ons, die hemel en aarde trachten te bewegen met te roepen om „den katholieken roman''. Daar zijn er, die heel geleerde, heel diepzinnige opstellen schrijven over en vooral rondom schrijvers, waar ze de allerbeste gelegenheid vinden heel weinig te zeggen over die bedoelde schrijvers, heel veel te zeggen over hun eigen meeningen, en geduchte boomen op te zetten over den godsdienst. Moeten we die menschen gelooven, of m. a. w. moeten we volgens hun eigen beginselen aannemen, dat ze eerlijk neerschrijven wat ze zelf meemaken, dan lijden ze heel erg aan geestelijke indigestie, aan geestelijke krampen, dan is hun geestelijk leven een warboel, hun geestelijke rust tamelijk wel nihil. Zoodat hun spreken en schrijven een bedenkelijken indruk maakt.
Vroeger werd het al heel duidelijk, zonder verwrongen uitroepen gezegd, dat een katholieke literatuur vanzelf komt, als er ten eerste maar schrijverstalenten aanwezig zijn, ten tweede de bezitters van die talenten heel eenvoudig en heel vol-katholiek: dus katholiek denken, katholiek waardeeren, katholiek willen. Anders blijven we wachten tot in alle eeuwigheid. Zoo juist staat in *De Maasbode* een onder de streep van Feber, waar van die heel eenvoudige waarheden in staan, die van zoo groot gewicht zijn. Zoo dit: „De nieuwe stijl, vorm van een wedergeboren levensinhoud, de herstelde cultuur, daar komen wij alleen aan toe door bij het begin te beginnen, bij wat de hand het eerste te doen vindt, bij de plichten, en vooral niet te vergeten bij de plichtjes van onzen staat — dus door te leven als huis-of-tuin-katholieken, die hun persoonlijk geval liefst niet bijzonder vinden...''
En wat de reden tot schrijven betreft, die is daarin gelegen, dat men van Onzen Lieven Heer de neiging, de drang heeft meegekregen om zich uit te spreken. Wie hieraan in onbevangen reactie, in eenvoudige eerlijkheid en eerlijken eenvoud tracht toe te geven, heeft kans goed te schrijven...''
Enkele zinnetjes om eens stevig over na te denken!
Over hetzelfde geval laat *The Universe* in haar nummer van 19 Maart den bekenden Father Ronald Knox schrijven. Want daar komen ze ook langzaam aan voor dezelfde gevallen te staan als wij: het katholieke begint zich daar sterk af te teekenen, zich bewust te worden. Het begint te vragen, zich te bezinnen, een eigen houding te vormen op verschillend, niet-godsdienstig gebied.
Wat schrijft hij? Dat er toekomst is voor den katholieken roman.
Hij begint met te onderscheiden: drie soorten kan men desnoods aanduiden: 1o. een roman, geschreven door een katholiek; 2o. een roman met een katholieken achtergrond, zonder meer; 3o. een roman met een katholieke moraal.
Onder No. 1 valt veel werk van Compton Mackenzie en Mevr. Belloc-Lowndes; en daar is weinig in te kapittelen. „Wel was het nuttiger geweest dat Joeh Chaindler Harris katholieke propaganda geschreven had, maar het zou jammer zijn, als hij ons niet gegeven had *Uncle Remus*.'' „In

ieder geval", zegt hij, „laten we zorgen romanschrijvers te hebben, die katholiek zijn." „Daar bestaat geen enkele reden, waarom een boek geen katholieke moraal (wij noemen het: strekking) zou hebben, of een andere soort moraal, zonder daardoor op te houden letterkunde te zijn." Hij bedoelt echter niet de verdediger te zijn van de zoogenaamde sacristy type of novel, waar het saaie, eentonige moet goedgemaakt worden door aangelengde, oppervlakkige godsdienstigheidjes. „Ik bedoel boeken, die tot de letterkunde hooren en toch een moraal hebben — de meeste van Mgr. Benson, sommige van John Ayscough en Mevr. Wilfrid Ward.
Een geestelijke waarheid, mag evenals een moreele waarheid voorgesteld worden door middel van een menschelijk verhaal, zonder dat ze er haar waardigheid bij inboet. Zulk soort werk zal altijd bitter beoordeeld worden door recensenten die er bij zweren dat hun vonnis steunt op de eischen der kunst, en dit wel des te koortsachtiger wijl ze weten dat hun haat jegens dat boek voortkomt uit zijn godsdienstig karakter. Doch zulk werk zal leven en op prijs gesteld worden ter wille van zich zelf."
Hij komt vervolgens op de romans met een katholieken achtergrond; romans, die niemand anders kan geschreven hebben dan een katholiek; waarin katholiek geloof, katholiek leven, gebruiken en zelfs misbruiken een deel uitmaken van het groote geheel; er niet uit kunnen, omdat ze de heele handeling beïnvloeden. Als zulke schrijvers noemt hij Henry Harland en Mourice Baring.
Vooral de historische roman meent hij aan katholieken te moeten aanbevelen: zij alleen kunnen den juisten gevoelstoon treffen voor de geestelijke milieu's. Zij alleen kunnen kerk en kloosters, priesters, monniken en zusters teekenen in hun waren aard, ook met hun tekortkomingen.
De katholieke atmosfeer is ook een welkom iets voor de moderne letterkunde; 't heeft zijn eigen letterkundige waarde. Waarom laten we werkelijk „levende" gebeurtenissen, als roeping tot klooster en priesterschap, als het huwelijk met zijn moeilijkheden en opofferingen, zooveel over aan niet-katholieken, die er zich zelf en wat ze beschrijven belachelijk in maken.
„Het komt me zelfs voor, dat de katholieke schrijver een beslist voordeel heeft te midden van de algemeene onzekerheid over de eerste beginselen, te midden van een wereld, die zoo weifelachtig staat tegenover geboorte, dood en huwelijk, wat betreft hun zedelijk-godsdienstige waarde. Zijn wereld, ondanks alle tekortkomingen in de praktijk, heeft een vaste moreele wet en objectieve moreele sanctie... Want ook de roman moet een of andere moraal huldigen; hij beweegt zich immers, wat de modernen ook zeggen, op het gebied van menschelijke handelingen, die als goed of slecht worden geoordeeld. ...Hamlet heeft geen zin als men niet aanneemt dat een mensch scrupules kan hebben over het al of niet geoorloofde van zelfmoord. Maar de held van modern *Chelsea* zal altijd na zijn dood beschouwd worden als tijdelijk krankzinnig, omdat de held van modern *Chelsea* altijd tijdelijk, zoo niet permanent krankzinnig is... Daarom worden de beste schrijvers van vandaag niet gelezen. We grijpen weer naar detectiefverhalen, hopende daar tenminste voor menschelijke motieven te komen staan. De katholieke schrijver kan zijn held, zonder in onwaarschijnlijkheden te vervallen, laten leven in een omgeving, die, zonder clericaal te zijn, toch nog vasthoudt aan goed en kwaad; die in staat is om wangedrag te berispen of te vergeven, inplaats van hopeloos de handen te wringen over de ingewikkeldheid der problemen. Dat is zijn kracht..."
Als wij allen het maar eens kalm begrepen en... er naar deden. Hoog opgeven van het geloof beteekent niet veel meer dan bluf, als men er zelf niet aan doet. Zoo ook met schrijvers: gelooven ze wel wat ze beweren; of zitten ze zelf niet vast genoeg in het geloof? *P. Quirinus, O.Cap.*

Kroniek der Fransche Literatuur.

(Van onzen Franschen Redacteur.)

De overstelpende kwantiteit boeken stelt ons ditmaal voor de gebiedende eisch bij onze overzichtelijke beschouwing kort en bondig te zijn, weshalve we maar aanstonds met de deur in huis zullen vallen en uit de jongste Fransche romanliteratuur vluchtig de aandacht vestigen op enkele voorname werken, die in het brandpunt der literaire belangstelling staan.
Claude Anet heeft bij velen den naam van

een verdienstelijk essayist, een met scherpen psycho-analytischen blik begaafd tooneelschrijver en een ontroerend romancier: voor ons was de lezing zijner romans steeds een langwijlige penitentie. *La Fin du monde* [1]) kwam onze opvatting nog versterken. De verrassende opgravingen in het stroomgebied der Dordogne hebben hem verleid om zich te wagen aan een romantisch-historische reconstructie van het leven en den geest der oerstammen uit het antediluviaansch tijdperk, wier muurschilderingen en beeldhouwwerk wij nu nog in de grotten van Eyzes bewonderen kunnen. Zijn poging is uitgegroeid tot de saaie en uitgepluisde geschiedenis van een uitstervenden stam, in wien de ouderlingen nieuwe levensvatbaarheid willen storten door het oude stamhoofd gereïncarneerd in den beer der grotten, op te offeren. Bezweringen van booze geesten, ritueele inwijdingen, tooverhokuspocussen en jachttooneelen vormen nagenoeg den geheelen inhoud. Waar deze niet modern van aankleeding is, vertoont hij een opvallende overeenkomst met de Indianen- en Negergebruiken van thans. Schijnbaar moeten de opgenomen penteekeningen zorgen voor den stempel der authenticiteit. De stijl is mat van eentonigheid en wordt af en toe verlucht door ettelijke taalfouten. Schrijver is Zwitser. De vakgeleerde zal er zijn schouders voor ophalen en voor het groote publiek is er te weinig spanning.

André Thérive, bijgenaamd „le Vaugelas du XXe siècle'' is niet alleen ontleder van boeken, maar ook van menschen. *La Revanche* [2]) zijn nieuwste roman is knap gecomponeerd, misschien is de symmetrie der beiden deelen te bestudeerd — scherp ontleed en gaaf verwoord. Uitmuntend geslaagd is de scherpe hekeling van de zelfzuchtige braafheid der provincie-bourgeoisie rond 1890: de onwettige zoon wordt niet binnen gelaten, al ligt zijn vader ook op sterven, om toch maar niet de familie in opspraak te brengen. Tegenover het Tartuffe-echtpaar staat de verjaagde, de onwettige, die wraak gezworen heeft en na jaren met beide handen toegrijpen kan, maar zich beheerscht, omdat liefde, reine liefde hem ontwapent. Het is alles behalve een zoetelijk boek. Thérive heeft van die scherpe wreede zinnen, die zonder omwegen het kind bij den naam noemen. In de keuze van het onderwerp is hij een volgeling van Balzac; in de technische uitvoering: omgeving, dialoog, zelfgewilde beknoptheid herinnert hij meer aan Stendhal.

Aan de handige reclame van een genialen uitgever heeft Louis Hémon die 12 October 1880 te Brest geboren werd en 8 Juli 1913 te Chapleau (Canada) verongelukte, zijn groote vermaardheid goeddeels te danken. Ook het succes van *Battling Malone Pugiliste* [3]) staat nog in het teeken van *Marie Chapdelaine*. Dit boek, de eersteling der nu als paddestoelen opschietende sportromans, werd geschreven te Londen in 1910, toen Carpentier er zijn eerste triomfen vierde. Het kan als het beste van dit genre gelden wegens de levendige, plastische beschrijving, de spanning, die aanhoudt ondanks een zekere eenderheid van herhaling en de fijne ironie, die slechts even aangeduid wordt. Om het boek wat pittiger te maken is er nog een mondaine dame in betrokken, die een wreed spel speelt met den toch al te eenvoudigen en lichtgeloovigen Pat: de hoofdpersoon. Als hij haar te lastig wordt, paft ze hem neer als een hond. Dat een publicist als Henry de Montherlant met deze „boksersidylle'' dweept, vinden wij bestaanbaar: fijner voelende menschen zullen echter gruwen van de ruige, haast dierlijke sport, die hier zoo uitbundig verheerlijkt wordt.

Bilbilis [4]) roman van den priester-schrijver Pierre Lhande S.J. is een fantasierijke lofprijzing der Basken. De heele wereld ligt in de klauwen van het bolschewisme: de Basken alleen bleven trouw aan de Kerk. Urbanus IX, opvolger van Pius XII heeft dan ook bij hen een schuilplaats gevonden. De ondergang der wereld nadert. Een komeet is in aantocht, die heel de aarde verschroeien zal. Een monnik en een groot industrieel trachten hun volk — de Basken — van een wissen ondergang te redden en maken de ruime wijde grotten van den berg Aya bewoonbaar. Dan begint de groote uittocht. Om het veege lijf te bergen loopen breede scharen storm tegen de massieve poorten van het onderaardsche rijk: tevergeefs: de heele menschheid komt in den vuurgloed om. Als de aarde afgekoeld is, bemerken de grotbewoners de groote veranderingen, die op dezen wereldbaaierd gevolgd zijn: een zoutwatermeer, dat zich in de grot bevond is leeggeloopen en vertoont nu een nieuwe stad of juister het Bilbilis der aloude Baskische legenden, het uitgangspunt der nieuwe menschheid, waar slechts één volk, één taal en één geloof zal zijn. Het boek eindigt met den

dood van Urbanus IX, die zijn opvolger den naam geeft van Petrus II. Dit mooie brok spannende lectuur, ondanks duidelijke reminiscenties aan Benson en Wells bevat o.a. interessante folkloristische bijzonderheden, een teere, reine minnerij en een heerlijke paraphrase van den Dies Irae.

De jongste roman van Henri Bordeaux, *Les jeux dangereux* [5]) is een uitwerking van Nietzsche's boutade „De waarachtige mensch verlangt naar twee zaken: het gevaar en het spel. Daarom verlangt hij naar de vrouw: het gevaarlijkste speelgoed". Het verhaal speelt te Mürren in een kring van sportieve Engelschen uit de selected society. Tot de gevaarlijke spelen behooren de ski, de bobsleigh en de tobbogan, maar ook de... flirt. In de badplaats verblijft een jonge Française, Claire de Meur, die het hoofd van alle toeristen op hol brengt. Alle huwelijksaanzoeken slaat ze af: zij verwacht haren geliefde Lord Musgrave, die reeds getrouwd is. Bijtijds blijft deze echter op den rand van den afgrond staan en staakt zijn gevaarlijk spel. Claire wordt daarop huwelijksmakelaarster tusschen de eerlijke Diana Powlys en haar eigen aanbidder, den skikoning Gerald Steele. Bordeaux schijnt hier te willen believen aan de bloesem van het menschelijk geslacht en het beminnelijke, geestige, doch oppervlakkige publiek der mondaine badplaatsen. Van den hoogen zedelijken ernst zijner vroegere werken, die steeds loffelijker was dan zijn literaire kracht, valt weinig meer te bespeuren. Laat hij nooit vergeten, wat hij eens aan zijn vriend Paul Bourget schreef: „Il me semble que si quelque lien rattache mes romans les uns aux autres, ce lien serait le sens de la famille." Taal en compositie duiden op spoedwerk: de vele Engelsche citaten doen erg pretentieus aan. Ons wil het maar niet uit den zin, dat er met *Le Fantôme de la rue Michel-Ange* een inzinking begint, waarop nog geen kenterende opstijging gevolgd is.

Van Henri Bordeaux signaleeren wij nog een bundel „contes". *Le Chemin de Roselande*[6]) geschreven in vloeiende, heldere eenvoudige taal. De inhoud beteekent meestal niet veel, maar 't is fijn en kleurig verteld. 't Zijn grootendeels oorlogsschetsen — Bordeaux maakte den oorlog strijdend mede — en alpinistische herinneringen. Modern is dit werk in geenen deele, eerder ouderwetsch-degelijk.

De Académie Goncourt, die zich voorstelt aan te moedigen „la hardiesse et le talent" heeft in 1925 ***Raboliot*** [7]) van Maurice Génevoix bekroond. Met een kleurige weelde van beschrijving en een diep-borende ontleding en motiveering der dramatische ontwikkeling, wordt er in verhaald de tragische geschiedenis van een wilddief uit de woudrijke landstreek Sologne. Vanaf de eerste bladzijden vermoedt men reeds de somber-droeve ontknooping van den onverzettelijken haat tegen den gendarm en den „braco". Veel herinnert aan het wrange pessimisme van Cyriel Buysse: Raboliot kan niet meer terug en moet den strijd volhouden tot het bittere einde. Het is een van de beste regionalistische romans der laatste jaren. Dit genre, waarin de Franschen zeer sterk zijn, is eigen een bijzondere tint van innerlijke bewogenheid en een warm-gekleurde weergave van land en volk. Sommige tooneelen o.a. de jacht met den lichtbak en de achtervolging en omsingeling der stroopers zijn met plastische kracht geschilderd. In zijn schrijftrant houdt Génevoix zich aan de vlotte, luchtige uitingswijze der realistische literatuur van 1885.

Tot nu toe heeft Jean Girandoux zich steeds bewogen in een wereldje voor zich, opgebouwd uit rag-fijne kant, geurende bloemen en feëriek licht en bevolkt door etherische, vlinderende juffers op zoek naar een even wazigen echtgenoot. In *Bella* [8]) heeft hij de deur van de ware wereld, van het ruwe veelzijdige leven op een kier geopend. Zijn gang is vrijer, natuurlijker geworden. Op compositie en handeling legt hij meer gewicht en zijn eindelooze tochten langs verschiet-rijke zijwegen heeft hij aanmerkelijk ingekort. Middelpunt is de vijandschap van twee ministerieele families in het naoorlogsch Frankrijk: Dubardeau en Rebandart. De laatste heeft het heft in handen en loert op den ondergang van den eerste. De intieme verstandhouding van zijn schoondochter Bella met Dubardeau Jr. — in den roman heeft hij het woord — haalt een streep door de rekening. Zij verbrandt het bezwarende document en omdat zij haar onmacht inziet beide families te verzoenen, opent zij de slagader en sterft. Aan de persoonsbeschrijving is buitengewone zorg besteed: de uitwerking daalt af tot in de kleinste bijzonderheden, is scherp van lijn en contour, maar vertoont een neiging tot het caricaturale. Fontranges, de vader van Bella, bij wien de liefde voor zijn zoon een manie wordt — een zeer ongewoon romanelement —, Crapuce, het

type van den moderne vrijgelatene en de jood Moïse zijn onvergetelijke figuren. Het boek is geschreven met goedlachschen humor, gekruid met geestige ironie, die soms groeit tot bijtend sarcasme. De stijl van een frissche lentemalsche nieuwheid is vol verrassende taalvondsten en zeer persoonlijke beelden.

La Pierre d'Horeb[9]) de jongste pennevrucht van Georges Duhamel, is niet veel meer dan een gewoon cliché-romannetje over „la femme'' en nog eens „la femme''. Een Parijsche student in de medicijnen rafelt er zijn liefdeleven in uit met een behaagzieke breedvoerigheid. Fransche critici hebben Duhamel „le plus russe de nos romanciers'' genoemd; om dezen titel in eere te houden is er ook een allegaartje van Russische nihilisten ten tooneele gevoerd. Wij hopen maar, dat er niet te veel autobiographie in schuilt — Duhamel is n.l. ook geneesheer — want de romanheld is allesbehalve een brave Louis. De eenige persoon, die iets beteekent, is Huc, bijgenaamd Le Biel; telkens bestijgt hij den preekstoel met zijn vermaning: „il faut être chaste'' een vermaning, die hier de gloed der overtuiging mist en de lesbische ongebondenheid van het boek niet goedpraat. De stijl is aardig en vlot, maar te onpersoonlijk om er veel ophef over te maken. Het is ons een raadsel, hoe André Thérive zoo dwepen kan met Georges Duhamel, om hem te verheffen tot den sterkstbegaafden schrijver van het contemporaine Frankrijk.[10])

Le Coin des Cypres[11]) van Edmond Jaloux is een geestig-gestelde en keurig-sober uitgewerkte novelle, maar onbeduidend van inhoud, die ronddraait om het spreekwoord „on revient toujours à ses premiers amours''. Deze beginnen en eindigen in een tuinhoekje waar vier cypressen groeien — vandaar de titel. Jaloux houdt een grondige opruiming in den familiekring van Laurence om er een plaats vrij te maken voor Mario, haar jeugdvriend. Deze heeft zich van tevoren door echtscheiding van te knellende boeien bevrijd. Beiden hebben dan reeds geproefd de bittere ontgoochelingen van het leven en niets hebben zij overgehouden dan een snakkend heimwee naar hun verdwenen jeugd. Een buitengewoon geslaagde figuur is Burgondin, het toonbeeld van een Provençaalschen snoever en bluffer. Naast vroeger werk maakt *Le Coin des Cypres* toch een armtierigen indruk: zoo zit er in *Les Sangsues* heel wat meer pit.

Marie Bashkirtseff is een Russische schilderes, die in 1880 te Parijs overleed en door Gladstone, Theuriet en Barrès overdadig bewonderd is. Onder den loktitel *Confessions*[12]) publiceerde Pierre Borel dagboekaanteekeningen uit haar laatste levensmaanden. 't Is een nauwkeurig compte rendu van haar dagelijksch leven: ontmoetingen, toilet, inkoopen, bezoeken enz. Voor de schoonheid van haar lichaam ligt zij in bewonderende aanbidding neergeknield. Wij begrijpen niet, waarom er na 45 jaar nog zooveel drukte over haar gemaakt wordt.

Van de hand der Zwitsersche onderwijzeres Magali Hello verscheen *L'Ecolière qui fut*[13]) een bundel schetsen uit het schoolleven, getuigend van een fijne observatie en een scherpe kennis der kinderziel. Enkele opstellen zijn werkelijk af; b.v. „Réplique à Griolet'', waarin een meisje een geestig portret teekent van „de jongens''. De stijl is van een teere dichterlijkheid en geeft af en toe het sappige en malsche studentenjargon uitmuntend weer.

Jacques des Gachons, bekend om zijn fijnzinnige kinderboeken heeft een heerlijk werk geschreven over de gouden eeuw der Fransche historie. *Gens de France au Labeur.*[14]) Hiervoor koos hij een groot schrijver La Bruyère, een groot bisschop St. Francois de Sales, een groot staatsman Colbert, een groot bouwkundige Le Nôtre en een groot schilder Poussin. Van allen beschreef hij een ideeëlen dag, uitsluitend de strakke synthese van hun karakter en levenshouding. Bij een ieder komt de karakteristieke hoofdlijn zeer scherp naar voren: bij La Bruyère is het de fijne methode van waarneming; bij Colbert de verterende bedrijvigheid en stugge onverzettelijkheid; bij St. François de Sales de goedmoedige eenvoudigheid en gulden zachtmoedigheid. Voor sluitstuk dient een triptiek, die de lente, den zomer en de herfst van Nicolas Poussin uitbeeldt. *Gens de France au Labeur* is een juweeltje van frissche levendige vertelkunst.

Van Paul Bourget, die meer dan een millioen boeken onder de menschen heeft, verscheen een herdruk van *L'envers du décor*,[15]) novellen geschreven in 1910 en 1911. Allen ontsluiten ons het leven achter de gevels der hooge heerenhuizen, waar ook niet alles goud is wat blinkt. De aan Bourget zoo dierbare thesis dat elk onrecht gewroken en alle straf uitgeboet wordt, vormt ook in deze novellistiek van schrij-

nend leed en tragische weedom den moraliseerenden ondertoon. De Fransche letteren tellen heel wat romanschrijvers, die hem als woordkunstenaar verre overtreffen, maar niemand is zich zoo heilig bewust van zijn zedelijke verantwoordelijkheid tegenover de samenleving dan de schrijver van *Le Démon du midi*.

Lezers, die nadere bijzonderheden wenschen over de jongere romanciers in Frankrijk, verwijzen wij naar een paar degelijke werken[16]), waar zij hun weetlust overvloediglijk zullen kunnen bevredigen.

---

1) **Claude Anet,**
LA FIN DU MONDE. *Bernard Grasset,* Paris 6, 19e druk: 1925. (19×12) 274 blz. ing. Ffr. 9.—.
— Bc —

2) **André Thérérive,**
LA REVANCHE. *Bernard Grasset,* Paris 6, 1925. (19×12) blz. ing. Ffr. 7.50.
— Bc —

3) **Louis Hémon,**
BATTLING MALONE PUGILISTE. *Bernard Grasset, Paris* 6, 23e druk: 1925. (19×12) XVI-268 blz. ing. Ffr. 9.—.
— Bc —

4) **Pierre Lhande,**
BILBILIS. *Plon-Nourrit & Cie, Paris* 6, 14e druk: 1926. (18.5×12) 241 blz. ing. Ffr. 9.—.
— B —

5) **Henry Bordeaux,**
LES JEUX DANGEREUX. *Plon-Nourrit & Cie, Paris* 6, 1926. (19×12) II-286 blz. ing. Ffr. 9.—.
— Bc —

6) **Henry Bordeaux,**
LE CHEMIN DE ROSELANDE, Geïllustreerd door Roger Broders. *Alfred Mame, Tours,* 1926. (17.5×11) 281 blz. geb. Ffr. 5.85.
— B —

7) **Maurice Génevoix,**
RABOLIOT. *Bernard Grasset, Paris* 6, 80e druk: 1926. (19×12) 349 blz. ing. Ffr. 10.—.
— C —

8) **Jean Girandoux,**
BELLA. *Bernard Grasset, Paris* 6, 1926. (19×12) 236 blz. ing. Ffr. 10.—.
— C —

9) **Georges Duhamel,**
LA PIERRE D'HOREB. *Mercure de France, Paris* 6, 1926. (19×12) 283 blz. ing. Ffr. 9.—.
— D —

10) **André Thérive,**
GEORGES DUHAMEL. *Vald. Rasmussen, Paris* 6, 1926. (18.5×12) 64 blz. ing. Ffr. 2.50.

11) **Edmond Jaloux,**
LE COIN DES CYPRÈS. *La Nouvelle Revue Critique, Paris* 7, 1925. (18.5×12) 162 blz. ing. Ffr. 6.—.
— C —

12) **Marie Bashkirtseff,**
CONFESSIONS. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1926. Les cahiers Féminins, (19×12) 169 blz. ing. Ffr. 7.50 .
— Bc —

13) **Magali Hello,**
L'ECOLIÈRE QUI FUT. *Victor Attinger, Paris* 6, 2e druk: 1926. (19.5×13) 187 blz. ing. Ffr. 10.—.
— B —

14) **Jacques des Gachons,**
GENS DE FRANCE AU LABEUR, Geïllustreerd door Maximilien, Vox en L. Bertault. *Les Beaux Livres, Paris* 8, 1925. (23.5×18.5) 155 blz. ing. Ffr. 27.50, geb. Ffr. 37.50.
— A —

15) **Paul Bourget,**
L'ENVERS DU DÉCOR. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1926. (18.5×11.5) 238 blz. ing. Ffr. 3.—.
— Bc —

16) **Pierre Varillon,**
Henri Rambaud e. a.,
ENQUÊTE SUR LES MAITRES DE LA JEUNE LITTÉRATURE. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1924. (20.5×13) 351 blz. ing. Ffr. 12.—.

16) **Lucien Dubeck,**
LES CHEFS DE FILE DE LA JEUNE GÉNÉRATION. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 5e druk: 1926. (18.5×12) 239 blz. ing. Ffr. 7.50.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Victor Cremers, S.J., 1804.
DE VERLOSSINGSIDEE BIJ ATHANASIUS DEN GROOTE. *Brepols, Turnhout,* 1925. (23.5×15) 232 blz. ing. f 2.—.

We zien in dit boek Christus als „een altijd drijvende kracht van bovennatuurlijk leven, waaruit voortaan in verhoogde scheppingskracht alle leven ontspruit, en waaraan alle menschen niet enkel het bestaan maar ook nog een kiem van bovennatuurlijk leven ontleenen."

Wat Edgar Hocedez S.J. in zijn boek over Richard de Middleton deed, als eisch van soortgelijk wetenschappelijk werk, n.l. dezen schrijver geregeld confronteeren met Thomas van Aquino, zoude ook hier een niet te onderschatten middel tot bruikbaarheid geweest zijn. Voor den niet vakgeleerde zou verwarring zijn uitgesloten; de vakgeleerde zou helder gezien hebben op welke punten bij Athanasius vruchtbare aanvulling tot diepere kennis van het Verlossingsmysterie te vinden is.

Moge dit boek veel bestudeerd en overwogen worden.

Dom A. Gerold, O.S.B.

Mother Loyola, 1805.
WEES GEGROET, GIJ VOL VAN GENADE, Vertaald uit het Engelsch door M. C. van Zaanveer. *G. Mosmans Zn., Den Bosch,* 1925. (17×13) 322 blz. ing. f 1.10, geb. f 1.75.

Een reeks sobere overwegingen over de blijde, de droevige en de glorierijke geheimen van den H. Rozenkrans. Nieuw zijn ze niet en oorspronkelijk evenmin, maar om hun practische utiliteit kunnen wij ze warm aanbevelen.

H. Rongen.

Raoul Plus, S.J., 1806.
DE HERSTELGEDACHTE. Vertaald uit het

Fransch door J. Meussen, Pr. *Teulings, Den Bosch,* 1925. (21.5×15) 142 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.60.

Op het eerste gezicht doet de titel denken aan Locarno-verdragen of aan een der vele eet- en vredesconferenties. Toch heeft het daarmee gelukkig niets te maken. Het beoogt het geestelijk herstel in onze verstoffelijkte wereld, door persoonlijke edelmoedigheid, offervaardigheid, medelijden en medebouwen aan het Rijk van Christus in Paulinischen geest.

In drie hoofdstukken behandelt de schrijver zijn stof: Waarom herstellen? Wie moet herstellen? Hoe zal men herstellen?

We staan met dit werk midden in onzen bewogen tijd, wat er de boeiende kracht van vergroot. De menschen in de wereld, de kloosterling en de priesters, vinden hier prachtig materiaal ter overdenking en als scherpe prikkels die aandrijven tot handelen en doen. De vertaling had hier en daar wat vlotter en vlugger kunnen zijn.

Felix Otten, O.P.

FRANSCH.

Edgar Hocedez, S.J., 1807.
RICHARD DE MIDDLETON. *E. Champion, Paris* 6, 1925. (25.5×16) 555 blz. ing. Ffr. 35.—.

Het eerste complete werk over den Parijschen Magister Richard de Mediavilla, O.F.M. De auteur behandelt eerst, wel wat uitvoerig de biographische berichten over Richard, stelt dan de lijst op zijner echte werken en tracht deze te dateeren. Vervolgens geeft hij de weinige levensbijzonderheden van den Magister aan, o.a. zijn aandeel in de veroordeeling van P. J. Olivi, en de lofprijzingen, waarmede het nageslacht Richard heeft vereerd. Daarna behandelt hij uitgebreid de wijsbegeerte en de godgeleerde kennis van zijn auteur en zijn methode van lesgeven.

Wij worden overtuigd, dat Richard trouw bleef aan de leer van St. Bonaventura, doch in verschillende punten St. Thomas volgde. Zijn leer is steeds goed-gebaseerd, diep en degelijk, gematigd en met bescheidenheid voorgesteld. Hij bereidde den weg voor Scotus en de nieuwere physica, waarvoor hij groote verdiensten heeft, terwijl hij een goed canonist blijkt en tevens belang stelde in astronomie en geneeskunde. Richard werkte omstreeks 1280 te Parijs. Vooral de laatste twee jaren zijn er meerdere werken verschenen over onderdeelen zijner leer en thans zijn meerdere geleerden bezig met de uitgave zijner werken.

Dr. W. L.

L. Lavaud, 1808.
SAINT THOMAS. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) 285 blz. ing. Ffr. 7.50.

In haar nieuw wetboek schrijft de Kerk aan de leeraren in wijsbegeerte en godgeleerdheid — regulieren zoowel als seculieren — voor zich de methode, principen en leer van St. Thomas eigen te maken en er zich in hun onderwijs veilig aan te houden.

In zijn Thomas-Encycliek wijst Paus Pius XI er met nadruk op hoe men Thomas moet leeren kennen en liefhebben én in zijn leer én in zijn leven. Prof. Lavaud deed daarom een uitstekend werk dezen rondzendbrief uitvoerig gecommentarieerd in het licht te geven.

Dr. B. A. Luyckx, O.P.

Jean Pommier, 1809.
LA PENSÉE RELIGIEUSE DE RENAN. *F. Rieder & Cie., Paris* 6, 1925. (19×12) 236 blz. ing. Ffr. 9.—.

Het boek moge als weergave van Renan's apriorisme een zekere waarde hebben, in zooverre het tracht nauwkeurig, beknopt, volledig het Renan-systeem na te gaan in zijn toepassing op de ideeën: wijsbegeerte, godsdienst, Jesus; doch met dit *trouwe* en *critische* in de gedachtenweergave is ook *al* het goede van dit boek gezegd. Had Pommier zijn taak zuiver literair opgevat, we hadden met zijn werk genoegen kunnen nemen; maar nu hij zich plaatst op apologetisch standpunt en in zijn boek de evangelieprediker wordt der Renan-ideeën om diens ultra-radicalisme en ondanks diens apriorisme, nu maakt hij een poover figuur want Renan heeft allang afgedaan. Daarom is de lezing van dit boek zoowel van katholiek als van christelijk en godsdienstigwetenschappelijke zijde af te raden.

P. Constantinus, O.Cap.

DUITSCH.

Alois Dempf, 1810.
DIE HAUPTFORM MITTELALTERLICHER WELTANSCHAUUNG. *R. Oldenburg, München,* 1925. (21.5×14) 179 blz. ing. M. 6.50.

Dezen hoofdvorm ziet schr. in de Summae, d.w.z. niet alleen in de scholastieke werken, die dezen naam dragen, maar in alle geschriften, die systematisch de geheele theologie omvatten; de vele commentaren op Lombardus' sententiarum blijven echter buiten beschouwing.

Beknopt biedt deze synthetische en systematiseerende beschouwing in enkele lijnen den gedachtengang zoowel der patristische schrijvers, als der voornaamste scholastieken tot en met St. Bonaventura en St. Thomas van Aquino. Minder juist lijkt ons echter de maatstaf, dien schr. gebruikt bij zijn waardeering der verschillende theologen. Aan „Religionsphilosophie" den voorkeur gevend boven een essentiëel onderscheid tusschen gelooven en weten, laat het zich wel begrijpen, dat schr. aarzelt de Middeleeuwsche Scholastiek hooger te stellen dan de patristiek, of St. Thomas hooger dan St. Bonaventura.

Lr. Th. de Valk, O.P.

Dr. P. Erhard Schlund, O.F.M., 1811.
Dr. P. Polykarp Schmoll, O.F.M.,
ERLÖSUNG. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1925. (20×12.5) 63 blz. ing. M. 1.—.

Vier redevoeringen over het probleem der verlossing: het idee verlossing, het verlangen naar verlossing in den modernen mensch, het doel der verlossing en het feit, de verlossing door Christus, éénmaal voltooid, doch voortdurend toegepast, hier in het geloof aan en de verwachting van een eeuwig geluk, hiernamaals in de bereiking van de verlossing, in de vervulling van het geluksstreven van het menschelijk hart. Woorden van Franciscaansch optimisme in een wereld van zedelijke, sociale en nationale hopeloosheid.

Diep en duidelijk, bestemd voor meer ontwikkelden. *Dr. W. L.*

Dr. Expeditus Schmidt, O.F.M., 1812.
MAGNALIA DEI. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1925. (20×12.5) 170 blz. ing. M. 2.50, geb. M. 3.50.

De schrijver, die zelf eenmaal buiten de katholieke Kerk stond, heeft hun, die dezelfde moeilijkheden hebben als hij eenmaal had, een handig en klein boekje willen geven, waarin men antwoord kan vinden op vele vragen, welke hem de laatste jaren gesteld werden. Het is dus een practisch en een prachtig werkje voor niet-katholieken en toch ook voor katholieken, die weten willen, wat de Kerk eigenlijk is en wil. Met vermijding der theologische termen, welke de menschen toch niet begrijpen, geeft de auteur, steunend op de H. Schrift, een goed begrip van de „magnalia Dei", de groote werken Gods, zooals de Godmensch, de Verlosser, de Moeder Gods en Hare Onbevlekte Ontvangenis, de offerdood van Christus en Zijn Verrijzenis, de kerk en haar sacramenten.

De stijl is levendig en natuurlijk, hier en daar met een leuken zet nog aangenamer gemaakt.

Dr. Wil. Lampen, O.F.M.

Alphons Gratry, 1813.
DIE QUELLEN, Vertaald uit het Fransch. *Oratoriumsverlag, Köln,* 1925. (17.5×15) 256 blz. geb. M. 5.50.

Een levensprogram, dat ook thans nog, misschien met eenige wijziging, geleerde heiligen kan vormen, of althans heilige geleerden. Daartoe moet men de eerste uren van den dag wijden aan het spreken met God in de stilte, het overige van den morgen aan de studie en het schrijven met God, den namiddag aan het welzijn der menschen om God. Met St. Augustinus en St. Bonaventura dringt de wijsgeer Gratry aan op het verstaan en in praktijk brengen van Gods woord: „*Een is uw meester: Christus*".

De hartstochten bedwingen; het lichaam als instrument der ziel, in dienst der waarheid, beschouwen; ook den avond en den slaap heiligen door de taak van den volgenden morgen voor te bereiden; God, onze ziel, de natuur en haar wetten leeren kennen, dit alles zijn middelen om God boven alles te beminnen en óm Hem de menschen, die wij beter en gelukkiger moeten maken. Dit alles, ook de methode van schrijven en lezen, behandelt Gratry in dit boek.

Dan geeft hij aan, hoe men tot de vergelijkende wetenschap moet komen en de afzonderlijke vakken moet studeeren: wijsbegeerte, geschiedenis, natuurkunde, theologie, rekenkunde, enz. Hier zien wij breede perspectieven en „gouden diepten". In een aanhangsel geeft de auteur een overzicht van het katholiek geloof in schriftuurteksten, die iedere wijsgeer, historicus, iedereen, die de waarheid en gerechtigheid wil dienen, van buiten moet leeren. Hierin liggen de hoogste wijsheid en de echte philosophie als kiemen opgesloten.

Dr. Wil. Lampen, O.F.M.

Dr. Hans Haas, 1814.
BILDERATLAS ZUR RELIGIONSGESCHICHTE, Geïllustreerd. *A. Deichert, Leipzig,* 1925. (29×20.5) 55 blz. Deel I. ing. M. 1.40.

Het boek behandelt de Germanische Religion. Een betrekkelijk korte inleiding en dan een groot getal zeer belangrijke foto's van overblijfselen uit het heidensch verleden. Voor vakmenschen een interessant werk. Hoe de geest zal zijn in de volgende afleveringen valt nu nog niet te zeggen.

Felix Otten, O.P.

Joseph Kramp, 1815.
DIE OPFERANSCHAUUNGEN DER ROMISCHEN MESSLITURGIE. *Jos. Kosel & Fr. Pustet, Kempten,* 2e druk: 1925. (20×12.5) 310 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 6.50.

Dit studieboek geeft o.m. een uitwerking van de leer van den H. Thomas van Aquino over het offer. Zeer goed toont schr. daarin het dubbele doel van het offer: God als God erkennen en vereeniging van den mensch met God. Dit volgt uit den aard van de deugd van godsdienstigheid zooals de H. Thomas die beschouwt: in zich behoort ze tot de deugd van rechtvaardigheid; als zedelijke deugd vereenigt ze dus niet rechtstreeks met God. Maar zij geeft aan God wat Gode toekomt. En in de werkelijkheid des levens vindt zij haar drijfkracht in de liefde. Zoo wordt het offer doordrongen van deze twee deugden. Vandaar zijn dubbel gevolg.

Tenslotte geeft de schr. zijn theologische conclusies. Een offer is het brengen eener gave, die aan God wordt toegewijd door een physieke verandering, die haar heiligt. Het is een symbool van de overgave en wijding des menschen aan God. In de H. Mis vinden we deze verandering en heiliging in de zelfstandigheidsverandering der Consecratie. — Het zwakke punt is wel dat schr. te veel aandacht schenkt aan de „verandering" van brood en wijn, hoewel volgens hem de ware offerande Christus is. Daarmee is de dubbele consecratie uitgesloten van het wezen van het Offer, waardoor meteen de betrekking tot het kruisoffer zeer verzwakt.

Dom A. Gerold, O.S.B.

Dr. Albert Lang, 1816.
DIE LOCI THEOLOGICI DES MELCHIOR CANO UND DIE METHODE DES DOGMATISCHEN BEWEISES. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. (23.5×16) 256 blz. ing. M. 5.50.

Een mooi stuk theologiegeschiedenis vanaf den bloeitijd der scholastiek tot de helft der zestiende eeuw; wat de methode der theologen was, hoe zij ontaardde en door Melchior Cano en zijn school weer op positieven grondslag gebracht werd. Cano noemt en behandelt tien verschillende loci theologici, waaruit de bewijzen geput worden voor de geloofswaarheden.

Veel had Cano te danken aan Rudolf Agricola. Zeer goed toont Dr. Lang aan, dat Cano niet de speculatieve theologie bestreed, maar de uitwassen ervan. Men ziet in dit boek duidelijk de tegenwoordige methode zich reeds vormen.

Dr. W. L.

Dr. Bernhard Poschmann, 1817.
GRUNDLAGEN UND GEISTESHALTUNG DER KATHOLISCHEN FRÖMMIGKEIT. *Oratoriumsverlag, Köln,* 1925. (15×17.5) 150 blz. geb. M. 3.50.

In dit boek behandelt schr. de grondslagen van de katholieke levensopvatting, de verhouding van den mensch tot God, tot Christus en de Kerk, en de uiting ervan in geloof, hoop en liefde. Het gedachtenleven van den idealen katholiek moet theocentrisch, niet anthropocentrisch zijn. Zijn vroomheid moet er niet op gericht zijn

om te ontvangen, maar om te geven, althans op de eerste plaats. Godsdienst is allereerst dienen, berust op de verplichting van het schepsel tegenover den schepper, die ons laatste doel is. De gewichtigste eigenschap Gods voor ons godsdienstig leven is de heiligheid, welke van den mensch ook ethische heiligheid verlangt en de zonde uitsluit als daaraan tegenovergesteld. De eigenaard van het Christendom is het geloof aan den Christus, God en mensch tegelijk, en aldus ons na-staande om onze hulde en vereering te ontvangen, hetzij in de H. Eucharistie, hetzij door de vereering van het H. Hart. De Kerk is het mystiek lichaam van Christus, stelt zich niet in plaats van Hem, maar is een verschijningsvorm, waarin Hij zich openbaart: God in Christus, Christus in de Kerk.
Vele verkeerd begrepen gezegden of opvattingen worden hier in het voorbijgaan verklaard, b.v. het veel-gesmade woord van St. Cyprianus: Buiten de Kerk geen zaligheid.
In overeenstemming met het Vaticaansch Concilie verklaart de schrijver, hoe verstand, wil en genade samenwerken om te gelooven.
Dit eene boekje kan met Gods genade heiligen maken.

Dr. Wil. Lampen, O.F.M.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

J. Bernberg, 1818.
DEUGDPEDAGOGIEK EN KULTUURPEDAGOGIEK. *R. K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1925. Opvoedkundige Brochurenreeks, (21 × 13.5) 90 blz. ing. f 1.—.

Dit nummer van de Opvoedkundige Brochurenreeks is een zeer practische bewerking van een gedeelte van 't boek, *Umrisse der katholischen Paedagogik*, dat in Duitschland veel critiek uitlokte, maar van den anderen kant ook veel bewondering verwierf. De schrijver geeft een inzicht in 't wezen der *katholieke* paedagogie. Wanneer men christelijke paedagogie en katholieke hetzelfde zou noemen, dan beteekent dat prijsgeven van drie kwart van de opvoedingsmiddelen van de hoogste waarde, zooals de H. Mis, H. Communie, de meeste andere Sacramenten, ja zelfs den vrijen wil en de goede werken. Katholieke kinderen mogen slechts opgevoed worden volgens de ongerepte opvoedingsleer van Christus en katholieke paedagogiek is niets anders dan uitgewerkt en toegepast Evangelie: dat is de kern van Bernberg's uiteenzettingen. De *Civilta Cattolica* noemde het boek van Bernberg onweerstaanbaar in de kracht van zijn bewijsvoering. De brochure geeft naast de de diep philosophische ontleding ook veel practische consequenties voor de Roomsche opvoeding.

v. L.

J. J. Doodkorte, 1819.
MODERNE SPORT EN LICHAAMSCULTUUR *R. K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1926. Opvoedkundige Brochurenreeks, (21 × 13.5) 67 blz. ing. f 0.80.

De tweede druk van deze brochure is in deze nieuwe bewerking alleen in zoo ver veranderd, dat de illustreerende feiten van meer recenten datum zijn: de beginselen, waarvan deze beschouwingen uitgingen bleven dezelfde. De waarschuwende gedachten van Pius XI als Aartsbisschop van Milaan gegeven, dat de moderne lichamelijke opvoeding een verbijsterende overeenkomst toont met het decadente Romeinsche heidendom, worden hier vooral uitgewerkt.
De brochure is niet tegen gepaste en matige beoefening van spel en gymnastiek; ze wijst er zelfs op, dat op menige plaats meer kan gedaan worden. Doch verhooging en verbetering van gezonder christelijk leven zal niet tot stand komen door een betere lichaamscultuur. Verder wordt er op gewezen, dat ons Roomsche volk ook op dit punt veel meer zich zelf moet zijn, zich moet losmaken van de heerschende ideeën en levensopvattingen van veel moderne heidenen. Hulde brengt de schrijver ten slotte aan de mannen der R. K. sportbeweging.

v. L.

Dr. Fr. Foerster, 1820.
HOE WORD IK MAN? Vertaald uit het Duitsch door Leon Elaut en Florent de Craene. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven,* 2e druk: 1926. Paedagogische Studiën, (23 × 15) 228 blz. ing. f 1.60.

Dit populaire boek van Foerster is ontstaan uit een serie paedagogische besprekingen met meisjes en jongens van elf tot vijftien jaar te Zürich. Door pakkende en frisch vertelde voorbeelden en vergelijkingen wil het opwekken tot wilskracht en naastenliefde: het laat zien, dat er in 't gewone dagelijksche leven honderden gelegenheden zich aanbieden tot zelfsterking. Godsdienstige motieven bij deze zelfvorming zijn totaal uitgesloten; misschien dat het aan 't gehoor lag, dat hij voor zich had. Dus is 't boek meer een inleiding tot zelfvorming in wilskracht en naasteliefde, dan die sterking zelf. Zonder eeuwigblijvende motieven en bovennatuurlijke hulpmiddelen zal de zelfbestrijding wel geen blijvende resultaten bereiken. Het boek behandelt: Zelfwerkzaamheid; Zelfbeheersching: De macht van 't kleine; De menschelijke samenleving; Verantwoordelijkheid; Zelfstandigheid; Redding: Ouders en kinderen; De terugwerking van ons handelen op ons zelf; Ons werk: De sterke en de Zwakke; Menschenliefde; De strijd met het ongeluk; Deemoed. In een boekje *Levenskunst,* dat bij Adriani in Leiden verscheen, vonden wij dezelfde inleiding en veel voorbeelden, die hier weer zijn opgenomen. Alleen de waarschuwing van Foerster aan ouders en opvoeders dat zijn werk de godsdienstige drijfveeren niet had willen gebruiken ontbrak daar. Deze Vlaamsche bewerking is over 't algemeen goed, hoewel gebrek aan leesteekens en sommige Vlaamsche woorden toch wel bewijzen,dat er beter op den omslag had kunnen staan in 't Vlaamsch bewerkt, dan in 't Nederlandsch bewerkt.

P. v. Luijk S.J.

R. C. Waters, 1821.
COUÉ VOOR MOEDERS, Vertaald uit het Engelsch door A. de Clerq-van Weel. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1925. (19 × 12.5) VI-103 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Het beginsel van Coué is: de geest beheerscht het lichaam. Alle afwijkingen van het normale kunnen langs geestelijken weg, door suggestie en auto-suggestie, tot verbetering worden gebracht. Ook voor kinderen moet dit gelden. Dan zullen echter de moeders de suggestie moeten toepassen. Dit beginsel is al eeuwenlang door

de moeders in praktijk gebracht. Maar als men leest hoe het systeem ontaard is en zich adepten hebben gevormd, die schijnen te gelooven, dat door deze handelwijze tuberculeuze abcessen bij vijf maanden oude kinderen, vergrootte amandelen en vallende ziekte worden genezen; dat door fluisterend uitgesproken wenschen der moeder het ongeboren kind alle gewenschte eigenschappen bij het ter wereld komen zal medebrengen, dat zelfs volgens deze methode de conceptie van een kind van het uitgekozen geslacht kan worden verzekerd, dan moet men ernstig voor zulk geschrijf waarschuwen. Jammer voor de vele waardevolle opvoedkundige en zielkundige trekken, die onafhankelijk van het systeem, tusschen hopeloos gefantaseer verspreid liggen.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

Pr. Wolters, 1822.
DE H. J. B. DE LA SALLE EN ZIJN PAEDAGOGIEK, Geïllustreerd. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg*, 1926. Opvoedkundige Brochurenreeks, (21×13.5) 102 blz. ing. f 1.30.

Deze brochure geeft een kort overzicht over 't leven en werken van Joh. B. de la Salle, een apostel der jeugd, een heilig opvoeder, de glorie van den onderwijzersstand. In 't eerste gedeelte wordt een schets gegeven van 't wonderbare leven van dezen geleerden en heiligen priester. Hij is een hoog-bevoorrechte geweest in zijn gaven en talenten, maar vooral in zijn krachtige energie, die bleef doorzetten niettegenstaande mislukking en ontmoedigende tegenwerking. Troost heeft hij weinig gesmaakt, zooals 't lot geweest is van vele groote zwoegers voor Jezus' werk. Gods voorzienigheid heeft hem langs een harden kruisweg geleid voor de vervulling van zijn ideaal, de godsdienstige vorming van 't arme kind. En in zijn Congregatie, de Broeders der Christelijke Scholen, met hun meer dan 17.000 geprofeste Broeders en hun 211.043 leerlingen blijft die geest van hooge zelfverloochening voortleven. Dat overrijke leven waarop de hand van Gods voorzienigheid zoo duidelijk rustte, is een schitterend en vertrouwvol voorbeeld voor allen die zich aan de opvoeding der jeugd geven uit christelijke charitas. 't Tweede deel van de brochure is een paedagogische studie. Het behandelt de zielecultuur van den heiligen opvoeder, zijn opleidingsscholen, zijn vindingrijkheid op onderwijsgebied, onze volksschool in wording en zijn opvoedingssysteem.
De la Salle heeft veel geschreven om zijn paedagogische opvattingen te verspreiden voor de godsdienstige-zedelijke vorming van het kind. Deze geschriften typeeren 't echte karakter van den heiligen opvoeder. Niettegenstaande zijn diep-wetenschappelijke vorming blijft hij voor 't lager onderwijs werken. Op een voornaam punt van zijn opvoedingssysteem willen wij even de aandacht vestigen: de korte overweging van den morgenschooltijd. Hij beschouwde die korte overdenking iederen dag herhaald als een der krachtigste opvoedingsmiddelen. Bij een opbloeiing van ons katholiek onderwijs zou zeker dit middel sterk kunnen meewerken.

v. L.

FRANSCH.

Jacques Boulenger, 1823.
RENAN ET SES CRITIQUES. *Editions du Siècle, Paris* 5, 1925. (19×13) 252 blz. ing. Ffr. 8.50.

Het zwaartepunt in de beteekenis van Renan wordt gelegd op den criticus, niet op den wijsgeer, al zou deze ook geen volgeling zijn van het scepticisme, zooals vaak voorgegeven wordt. Schrijver zet ietwat geprikkeld z'n standpunt uiteen tegenover dat van Henri Massis en Jacques Maritain, die de wijsbegeerte van Renan ter gelegenheid van zijn eeuwfeest aangevallen hadden: het neo-Thomisme krijgt er heel wat onaangenaams te hooren, als zijnde een verouderd systeem, levend in openlijke veete met de positieve wetenschap der ervaring. In het tweede deel levert hij eenige détailkritiek op Pierre Lasserre, waar deze spreekt over het „élément breton'' in Renan en over de onprincipieele zwenkingen in zijn denken.

F. H.

DUITSCH.

Miguel de Unamuno, 1824.
DAS TRAGISCHE LEBENSGEFÜHL, Vertaald uit het Spaansch door Robert Friese. *Meyer & Jessen, München*, 1926. (19×11) XIII-413 blz. gecart. M. 7.—, geb. M. 9.—.

Iemand die waarschuwt vóórdat hij een ruit ingooit is nog zoo gevaarlik niet. Erger is iemand, die binnenkomt en vanuit de huiskamer de steen door 't raam gooit. Unamuno doet zich voor als 'n huisgenoot des geloofs, beroept zich daar voortdurend op. Z'n houding is voor het Katolisisme zeer welwillend, maar juist daardoor is hij des te gevaarliker. In dit boek komt hij tot z'n konklusie: God en eeuwigheid (en van welk maaksel) door rechtstreeks in te gaan tegen de metafiesiek, tegen de dogma's der Kerk; maar hij doet zich niet aanstonds voor in z'n ware gedaante. Hij overdrijft de waarde van 't hart ten koste van 't verstand, het tragiese levensgevoel ten koste van het geloof. Het werk zit vol ketterijen. Hij is immanentist, vals-idealist, pragmatist en toch... wil hij katoliek zijn en juist *zuiver* katoliek.
Hij verdraait ontelbare teksten van de H. Schrift, van de mystieke schrijvers en uitspraken der Kerk. Daarbij komt nog dat het boek goed geschreven is, in die trant, die tegenwoordig in vele kringen zo gewild is, een mengelmoes van filosofie en letterkunde.
Vooral diegene die zonder vakstudie, van filosofie en dogmatiek verstand menen te hebben, dreigt het gevaar. Dit boek hoort tuis op de Index; al is het dan misschien ogenschijnlik beter dan z.g. ongelovige boeken, 't is ook voor ongelovigen verderflik, omdat het een absoluut vals beeld geeft van onze godsdienst.

J. Vermin.

Dr. Friedrich Winkler, 1825.
DAS PROBLEM DER INTERNATSERZIEHUNG IN VERGANGENHEIT UND GEGENWART. *Ludwig Auer, Donauwörth*, 1926. (19×12.5) 248 blz. ing. M. 2.—.

Dit boek geeft een beschouwing over onze internaten, die steunt op geschiedkundig onderzoek. In het eerste hoofdstuk „Die Erscheinungsformen der Anstaltserziehung in der Geschichte'' gaat de schrijver in 't kort de geschiedenis na der internaten van Plato af tot onzen tijd met korte critische beschouwingen daarbij. Daarop volgt

in het tweede hoofdstuk: „Wesen der Anstaltserziehung" een uiteenzetting over 't doel van 't internaat: eerst zet de schrijver uiteen, wat het internaat niet zijn kan en niet zijn wil; vervolgens wordt 't positief doel uiteengezet, de gunstige vormingsfactoren aangegeven. Het laatste gedeelte „Praxis der Anstaltserziehung" zet uiteen, hoe wilsvorming het hoofddoel van alle internaatsopvoeding is, hoe alle andere doeleinden beslist dienen afgewezen te worden. Over studie en ontspanning, over refter en slaapzaal, over omgang met leeraars en medeleerlingen wordt in dien geest gesproken. Het slot van 't boek zet de beteekenis uiteen van 't internaat in geheel het opvoedingswezen. Zonder een apologie te willen zijn van 't Roomsche internaat, wordt het dit door deze zaakkundige uiteenzetting.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Francis Beeding, 1826.
DE ZEVEN SLAPERS, Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus. *Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk,* 1925. (16×10.5) 219 blz. geb. f 1.25.

De spannende strijd van sluwheid en list tusschen een politieke Duitsche samenzweerders-organisatie en agenten van den Franschen Geheimen Dienst, die de samenzwering op het spoor zijn. Het gaat om een uiterst gewichtig document, dat begint met de woorden: „Wij, de zeven slapers". Het is toevallig in handen gekomen van een Engelsch handelsreiziger, die daardoor betrokken wordt in allerlei verschrikkelijke en levensgevaarlijke avonturen, want de Duitsche bende deinst voor geen moord terug.

— B — *K. v. K.*

R. H. Benson, 1827.
DE HOOGE WEG, Vertaald uit het Engelsch door Pieter van der Meer de Walcheren, Geïllustreerd door H. Moerkerk. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1926. Keurboekerij, (19.5×14.5) 496 blz. ing. f 1.95, geb. f 2.50.

Voor wie eenmaal smaak heeft gekregen in Benson's oeuvre is ieder zijner boeken van een nieuwe bekoring. En toch herhaalt hij zich zelf wel. Niet als de veelschrijver, die in de mode gekomen, telkens een *ander* boek levert, dat hij vruchteloos poogt *nieuw* te doen schijnen. Bij Benson is het meer de haast van iemand, die nog zéér veel te zeggen heeft en vreest dat hij er te weinig tijd voor zal hebben. Hij behandelt altijd weer een nieuw onderwerp; maar hij zet er zijn stempel op.

Niemand anders zou het ontwikkelen en opbloeien van het hooger inwendig leven in een menschenziel zóó hebben behandeld als Benson het deed in *None other Gods,* dat door P. v. d. Meer de Walcheren als *De Hooge Weg* is vertaald.

Een jongen zoon van 'n voorname familie, die op de Universiteit katholiek wordt — niemand weet door welke reden. 'n Vroolijke, lustig levende jongen, die, als z'n vader hem om z'n geloofsverandering het huis ontzegt, al z'n hebben en houden verkoopt en 'n arm zwerver wordt. 'n Gril, 'n kwajongensstreek, meenen de vrienden, maar 't wordt doorgezet, 't wordt 'n arm leven, vol ontbering, vol zelfverloochening. Bijna onbewust groeit in die ziel de overtuiging dat hij een werktuig is in God's hand; bijna onbewust stijgt hij tot de hoogten van het beschouwend leven. Als hij voor 'n paar nachten in 't Benedictijnerklooster 'n toevlucht vindt, ontdekt de gastenpater hem aan zich zelf, vraagt of hij geen roeping voelt tot het kloosterleven. Hij weet 't niet, eerst moet hij de taak volbrengen, die hij ziet, dat hem is opgelegd: 'n arm menschenkind, 'n gevallen meisje, van den ondergang redden.

En als dat werk gedaan is komt voor hem de dood, een geweldadige, gruwelijke dood, maar die in rustige overgave wordt aanvaard.

Behalve de zoo fijne analyse van het wonderdadig werken der genade, is het of Benson hier nog 'n andere kant van het probleem wil belichten. Een waarschuwing voor 't lichtvaardig oordeel. We zien hier van buiten 'n jongmensch wegloopen van de Universiteit, met verdachte sujetten rondzwervend, tot het uiterste verval komend, doodgeslagen in een dronkenmansruzie. Maar van binnen is het 't mysterie van God's uitverkiezing.

Om het hoofdgebeuren staat nog de mooie vriendschap van Jack en Frank, de figuur van de leege, berekenende Jenny en al de bijpersonen, die in luchtige contouren geschetst voor ons levende menschen worden.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Jef Claes, 1828.
DE MEESTERS DER KEMPEN. *Excelsior, Brugge,* 1926. (19.5×13) 124 blz. ing. Bfr. 6.—.

De naam „Roman" is wel een beetje boud voor dit overigens belangrijke boekje. Vooral degene, die Belgisch Limburg kent zal dit met onmiskenbaar talent geschreven werkje trekken, wijl het een pleidooi is voor den eenvoudigen, christelijken, Vlaamschen geest tegenover den ongeloovigen, Waalschen indringer met zijn fabrieksschoorsteenen en mijnen.

Kisjel, de barakkenman met zijn woonwagen en zijn hazelaar, beschermd door baron Deslieux, wordt diens handlanger en opzichter. De metselaar Herman valt bij het bouwen van den eersten fabrieksschoorsteen dood. Hevige strijd tusschen de twee zoons Ernst en Stanne. Kisjel koopt met geld van den baron, hun hoeve voor fabrieksbouw en neemt Stanne in dienst als nachtwaker. Ernst huwt met de ontslagen onderwijzeres Godelieve en wordt Vlaamsch christen-propagandist. Bij den zelfmoord van Kisjel bekeert zich Stanne en Ernst; is gelukkig met verkondiging van: Vrede in Arbeid en Arbeid in Vrede. Wat wij vooral missen in de vlotte, Vlaamsche beschrijving, is eenheid, 't is te onsamenhangend om te boeien.

— A — *J. Kramer.*

Eugène Demolder, 1829.
DE HOVENIER VAN MADAME DE POMPADOUR, Vertaald uit het Fransch door Anton Thiry. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (21.5×12.5) 194 blz. ing. f 3.75, geb. f 4.90.

Martijntje, het kamermeisje van Madame d'Etioles, de latere beruchte Madame de Pompadour, is verliefd op Jezemien, den jongen, kranigen bloemmist. Jezemien heeft Madame d'Etioles als een Diana met een tweespan den koning te gemoet zien rijden en heel zijn gedachten en gemoedsleven is in haar gevangen. Martijntje

merkt dit en door zich de maniertjes van haar meesteres eigen te maken, weet zij Jezemien te trouwen, die de tuinman van Madame de Pompadour wordt. Als tuinman wordt hij getuige van het wulpsche hofleven te Versailles en elders. Hij valt in ongenade als zijn verliefdheid op de courtisane wordt verraden en beleeft nog, niet alleen den val van Madame de Pompadour, maar ook de vreeselijke revolutie, die den opvolger van Lodewijk XV op het schavot brengt. Thiry heeft dit boek niet vertaald, maar op de hem eigen, schilderachtige en dikwijls zinnelijke wijze „naverteld". Zonder over het origineel te kunnen oordeelen, meenen wij dat deze bewerking voor slechts weinigen ongevaarlijk is.
— C — *W. Sm.*

Rudolf Greinz, 1830.
ALLERZIELEN, Vertaald uit het Duitsch door W. F. L. Honigh-van Reuth. *Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk,* 1925. (18×12.5) 224 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

De roman behandelt voornamelijk, hoe een jonge vrouw, gehuwd met een man die reeds ver boven haar jaren is, liefde opvat voor haar eigen stiefzoon, die priester is. Het geval wordt zielkundig ontwikkeld; maar de strijd van weerskanten tegen den hevigen hartstocht is al te romantisch en onbeholpen, en gezien dat het gaat over Katholieken en zelfs over een priester, is de ontleding zelfs dom en soms walgelijk van onwaarheid. Dat zulke menschen vallen, is begrijpelijk; maar dat ze hun leven lang boete gaan doen, is weer te zonderling. De schrijver heeft een hatelijk-valsch idee over roeping en opleiding van priesters, en hij heeft niet 't minste begrip van katholiek geloofsleven. 't Is een vrijzinnige, die Roomschen teekent naar zijn eigen wanbegrip: geen wonder dat alles kreupel gaat.
— D — *K. v. K.*

Alice Heath Hosken, 1831.
DE VERKOCHTE KONINGSKROON, Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (17×11) 301 blz. gecart. f 1.25.

De jeugdige berooide koning van Florania moet een koningin huwen met geld en de schatrijke wees, Elisabeth Cleveland is de gelukkige. Om hem te beproeven, gaat zij, als dans-institutrice, Betty Fane vermomd, naar de bloementuinclub waar zij wist, dat hij geregeld kwam dansen. Over de ooren is hij verliefd op haar, maar om wille van zijn stand offert hij Betty Fane op en huwt met Elisabeth Cleveland. Op den huwelijksdag herkent hij haar aan het dansen en dan is alles 'n hiep, hiep, hoera-stemming. Fay Delsaite houdt de spanning er in. Schoon koningen en prinsen aan dezelfde moraalwetten zijn onderworpen, als gewone stervelingen, kan dit boek toch door den beugel, wijl er niet één stuitende beschrijving in voorkomt en de koning ten slotte het meisje Betty Fane niet bedriegt. In de keurige vertaling doet het onnoozele *nee* in plaats van neen telkens onaangenaam aan. Trouwens waarom niet wat meer literair talent ook aan dit gegeven gesuspendeerd.
— B — *J. Kramer.*

Ivans, 1832.
DE VLAMMENDE PYRAMIDE, Geïllustreerd door Alb. Hahn. *S. L. van Looy, Amsterdam,* 1925. (20×13.5) 212 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90

'n Gefingeerd handschrift z.g. gevonden in een der ruïne-steden in de oerwouden van Jucatan, behelzende de autobiographie van Don Frederico de Cordobal, een Castiliaansch edelman, die voor en met koning Ferdinand streed om de Mooren uit Spanje te verdrijven. In den strijd wordt zijn vader gedood door een verraderlijke christenridder, Juan de Fonseca en hijzelf zwaar gewond. Zijn moeder wil niets van hem weten, vóór hij het lichaam van zijn vader dat ergens op de slagvelden ten Westen van Granada, onbegraven ligt, aan den schoot der aarde zal toevertrouwd, den verrader gestraft met den dood en zijn vader gewroken hebben. De Mooren zijn verslagen, doch de verrader is gevloden naar de nieuwe wereld, ontdekt door Columbus — die in dit boek ook ten tooneele wordt gevoerd. En nu neemt de geschiedenis min of meer den primitieven vorm aan van een speurdersroman, waar Frederico de Cordobal zijn vijand achterna moet. Zijn wedervaren in Cuba, waar hij met zijn dochter gelukkig leefde (té gelukkig meent hij, want hij vergat zijn taak als straffend wreker) tot dezelfde verrader op zoek naar een door hem in Spanje verloren en door Cordobal gevonden gouden afgodsbeeldje van geheimzinnige waarde in het heidensche land van Anahuac, het tegenwoordige Mexico, zijn huiselijk geluk verwoest en den dolenden wreker drijft naar dat verre rijk, waaruit de roemruchte faam van Cortés opklonk voor de luisterende wereld.

Daar vond hij een avonturenrijk bestaan, maar ook een tijdelijk liefdesgeluk, dat hem nog eens zijn taak vergeten doet. Hij leert er ook het „Mij is de wrake" van den grooten Wreker, die den snoodaard doet vallen als slachtoffer van den bloedigen oorlogsgod der Azteeken: Huitzilopotchli op de vlammende pyramide.

Het is een boeiend boek, behoorlijk gestileerd en vlot geschreven.
— A — *M. v. M.*

D. Th. Jaarsma, 1833.
BURLESKE HISTORIËN. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1925 De Rinkelbel, (19.5×12.5) 95 blz. ing. f 0.90.

Het derde nummer van *De Rinkelbel* is een groote flater. Tevergeefs zochten wij naar wat „persiflage, ironie en satire," ja zelfs naar een enkel schepje zout of een opgelegde grappigheid. Een zeer vervelend, zéér saai en zeer ongenietbaar iemand doet zijn uiterste best ook eens aardig, lollig en kluchtig te wezen, maar 't lukt hem niet. Een ouderwetsche, beschimmelde dominee had het er stellig heel wat beter afgebracht dan de schrijver van *Thiss*.

De vier burleske historiën, grootendeels in dialoogvorm verhaald en voorafgegaan door een deftige inleiding „in frak en hooge zijë", hebben niets om het lijf. De eerste verhaalt van een pseudo-Belgische vluchteling, die aanzoek doet om de hand der dochter van zijn gastheer en genade vindt, juist omdat hij Belgische vluchteling is. De tweede geeft de lotgevallen weer van H. K. Stomp jr, secretaris van een steuncomité voor behoeftige kraamvrouwen te Aggelshuizen. De derde vertelt de meewarige historie van een honger-lijdenden kunstenaar, die door des dominees vrouw voorgesteld krijgt zijn echtgenoot doopgoed te laten verhuren...... bij wijze van onder-

steuning der kunst. De vierde brengt het relaas eener koningskeuze op wijlen de planeet Desertius, waarvan de schrijver bij voorbaat beweert, dat het den lezer ongemeen zal interesseeren.
— Bc — F. H.

Peter B. Kyne, **1834.**
IN EER HERSTELD, Vertaald uit het Engelsch door Betsy Kater. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1926. (21.5×15.5) 243 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Op Teje Head drijft Laird Hector Mc. Kaye, een oude Schot zijn enormen houthandel. In kloeke bladzijden wordt dat bedrijf levendig geschilderd. Op de Zaagselhoop woont Caleb met zijn dochter Nan. In San Francisco ontdekt zij, dat de man, waarmee zij meende gehuwd te zijn, de man is van een ander en zij keert stil terug met haar kind naar haar vader. Donald, de jonge Laird keert terug van de universiteit en krijgt zijn oude speelkameraad lief. Hij begrijpt haar geschiedenis. Nu volgt de groote strijd. Geheel Port Agnew beschouwt Nan als een gevallen vrouw en uit liefde tot hem vertrekt zij naar New-York. Hij wordt ernstig ziek en het eenige middel tot beterschap is Nan's terugkeer. Zijn moeder waarschuwt haar en Nan keert terug, alleen om Donald's leven te redden; door de lage behandeling van moeder en zuster stemt zij toe in het huwelijk. Zijn Donald en Nan eenmaal gehuwd, dan geweldige zelfstrijd van den ouden Schot en tenslotte de sublieme verzoening. Tot de laatste letter toe is dit boek meesterlijk werk. De bijfiguren van den vechtersbaas Vuilen Daan, den oolijken bedrijfsleider, diens zanekerige vrouw, de vrouw en dochter van Laird, als vertegenwoordigsters der hatelijke wereld, zij zijn allen eenig in hun soort, allen echt en waar.
Vooral ook de oer-komische toon tusschen vader en zoon, maken het verheffende boek tot een zeldzame ontspanning bovendien. De vertaling is gaaf, niet met gemakzuchtige verwaarloozing van de taalwetten en ook niet stijf of stroef.
— Bc — *J. Kramer.*

Hermann Löns, **1835**
DE EENZAME VEN, Vertaald uit het Duitsch door J. de Mink, Geïllustreerd. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1925. (21×16) 204 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.

De meeste boeken van Hermann Löns behandelen gegevens uit de natuurlijke historie, maar verwerkt door een begrijpend vriend, die acht geeft op de gewichtige en nuttige rol welke alle dieren zonder uitzondering spelen in de huishouding der natuur en door een begaafd schrijver, die op de eerste plaats een boeiend en onderhoudend verteller is van een frissche, spontane kleurigheid. Het leven der bewoners van bosch, heide en poel, dat hij hier beschrijft, heeft hij met eigen oogen waargenomen en afgeluisterd. Zij leven in zijn boek het warme, schoone leven hunner volle vrijheid; hier is alles echt: iedere daad, elke beweging; niets is pose. Enkele anecdoten geven nog een nieuwe aantrekkelijkheid aan het geheel en sluiten zoo de deur voor de eentonigheid, die ten lange leste zou willen binnendringen. De beste opstellen zijn die over den sperwer, den havik en den edelmarter, die van een felle spanning zijn. Voor natuurliefhebbers een boek om van te genieten en een boek, dat uitlokt tot lange wandelangen, die voor hart, geest en longen heel wat profijtelijker zijn dan de ruwe voetbalsport.
F. H.
— B —

A. E. W. Mason, **1836.**
HET HUIS MET DEN PIJL, Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *W. de Haan, Utrecht,* 1926. Succes Romans, (19.5×13) 278 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Een zeer spannend boek, vlot geschreven, royaal uitgegeven. Betty Harlowe wordt door haar bespottelijke oom Boris Waberski uit chantage-oogpunt beschuldigd haar erftante en weldoenster te hebben vergiftigd. Haar vriendinnetje Ann Upcott, die in La Maison Grenelle te Dijon zooiets als gezelschapsdame fungeerde telegrafeert om hulp aan Jim Frobisher te Londen, advocaat van de oude Mevrouw Harlowe. Jim komt en ook de beroemde detective Hanaud uit Parijs. Boeiend en verrassend zijn de verwikkelingen en 't spreekt vanzelf dat Hanaud dezen misdaad ontsluiert en nog andere misdaden op den koop toe, zooals de anonieme-brieven-chantage van de „geesel". Moreele bezwaren zouden wij niet hebben, wanneer het boek niet zóó mondain was, evenals 't pikante omslagplaatje. Het slechte wordt er nu wel niet in aangeprezen, maar wij betreuren 't altijd, wanneer dat, wat als 'n betreurenswaardige uitzondering — althans als beslist verkeerd — moest worden voorgesteld, zoo ongeveer als de gewone gang van zaken wordt gesuggereerd, zij 't dan ook onopzettelijk.
— B — *M. v. M.*

Herman Middendorp, **1837.**
RUITEN TIEN. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek. (14.5×10) 228 blz. geb. f 1.25.

Als ondertitel geldt: Amsterdamsche Detective-roman, maar 't „Amsterdamsche" zit maar aan de buitenkant en met verandering van 'n paar plaats- en straatnamen is er ook 'n „Berlijnsche" van te maken! Hoeveel beter is dan Heyermans geslaagd den lezer 'n stuk specifiek Amsterdamsch leven te doen meeleven met zijn *De Moord in de Trein.* En wat nu de qualificatie „Detective-roman" betreft... neen, Middendorp heeft dat beter gedaan in de Crampton-serie.
De clou van 't verhaal is de strijd van den particulieren detective, Dr. Brandt tegen de bende van Ruiten Tien, die de menschen terroriseert, geld en goed afperst en tijdelijk, desnoods voor altijd, doet verdwijnen, terwijl op de plaats des onheils 'n speelkaart (ruiten tien) achterblijft, bij wijze van visite-kaartje.
Als avonturenroman, boeiende treinlectuur, maar weinig geniaal. 'n Verhouding, die te denken geeft, maakt het boek alleen geschikt voor volwassenen.
— B — *M. v. M.*

Kathleen Norris, **1838.**
RACHAEL'S HART, Vertaald uit het Engelsch door J. P. Wesselink-van Rossum. *J. W. Boissevain & Co., Haarlem,* 1925. (21.5×15.5) 342 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.

Rachaël is in haar jeugd gehuwd met Clarence Breckenridge, die een volwassen dochter heeft, Billy. Ze trouwde hem om zijn geld; het huwelijk was niet gelukkig, vooral omdat Clarence dronk. Dr. Warren verlieft zich in de mooie, ongelukkige

Rachaël en het komt tot echtscheiding, zonder veel moeite of wederzijdsche onaangenaamheden. Rachaël is jarenlang gelukkig met Dr. Warren en haar twee eigen kinderen,— totdat een jeugdvriendinnetje van den dokter hem het hoofd op hol brengt. Rachaël trekt zich van hem terug en leeft langen tijd met haar kinderen alleen. Als een der kinderen onder een auto raakt en vreeselijk gekneusd is, neemt ze 't in een auto mede naar zijn vader; alleen om zijn kennis en kunde durft zij hem haar dierbaar kind toevertrouwen. En de dokter slaagt er in het kind te behouden en de vroegere hartelijke verhouding wordt hersteld. — 't Boek heeft geen vasten draad en wemelt van bijkomstigheden, ofschoon het zich aangenaam laat lezen door den vlotten verteltrant. Inhoud en opzet, verloop en beweringen maken het alleen voor volwassenen geschikt.

— **Bc** — *W. Sm.*

Luigi Pirandello, **1839.**
LEVEND DOOD, Vertaald uit het Italiaansch door E. A. Keuls-Schuur. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (21.5×16) 283 blz. ing. f 4.25, geb. f 4.90.

Matthias Pascal had eigenlijk in zijn ongeluk z'n fortuin. Zooal op een rare manier getrouwd, bezwaard bovendien met den last van een „heks'' in den vorm van een schoonmoeder, wordt hij bij 't ongelukkige sterven van eigen moeder en kind per geluk van vrouw en schoonmoeder verlost — door n.l. zelf dood te gaan. Niet dat hij dood was — maar z'n vrouw en z'n schoonmoeder zeiden 't. Zoo was hij voor hen dood — en dus van hen verlost en vrij. Zij hadden voorbarig een drenkeling voor Matthias aangezien, en begraven.
Nu begint in den roman het typische thema: Het nieuwe leven los van alle vroegere banden, plichten, schulden. Het leven van een naamloozen, een rechtloozen in de maatschappij. In 't begin gaat het allemaal op rolletjes. 't Eene fortuin na het andere loopt hem na. In twee dagen wint hij aan de speeltafel 82.000 lires. Daar kan hij — in zijn vroeger leven tot over z'n ooren in de schuld gewend — plaisant mee van wal steken. Hij reist. Onder pseudo-naam Maccello Meis bereist hij Italië, Duitschland, Frankrijk — tot heimwee naar rust — naar „tehuis'' niet — hem bevangt. In Rome treft hij het bij een ouden, theosophischen papa en een kerksche dochter — zelf had hij alle kerksche allures afgelegd — zoodat hij een wijwaterbakje voor aschbakje gebruikte (gelijk de Italianen met het Rome der Pausen gedaan hebben!). Op de dochter wordt hij natuurlijk verliefd. Maar bij een spiritistische seance van papa, wordt hij op raadselachtige wijze bestolen door zijn a.s. zwager. Nu loopt het hem zoo tegen dat er niets anders op zit dan maar weer dood te gaan. Op een brug legt hij z'n hoed en stok met een briefje erbij. 's Avonds leest hij in Pisa in de krant dat te Rome Maccello Meis verdronken is. Nu is hij dan weer Matthias Pascal — gaat naar vrouw en schoonmoeder — maar de eerste is — 't spreekt van zelf — hertrouwd. Nu dat laat hij zoo maar en op zijn slofkens leeft hij verder van z'n 82000 lires.
Het typische in dit thema is fijn gevat, en raak gegeven geheel overeenkomstig het persoonskarakter van den zonderling. Een zonderling boek.

— **Bc** — *A. v. Delft.*

H. Possendorf, **1840.**
DE TIJGER VAN HET MERCATO, Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1925. (18×12) 295 blz. geb. f 1.25,.

Een kleine weesjongen, in het donkerste deel van Napels geboren, groeit op in de kringen der Camorro en wordt zelf een gevreesd Camorrist. Hij heeft een aandoenlijke liefde voor zijn kleine zusje, dat onder de hoede van een beruchte waarzegster en tooverheks opgroeit tot een wonder van schoonheid en deugd. Hijzelf wordt op 9-jarigen leeftijd gloeiend verliefd op een kind uit rijke familie, dat later blijkt de dochter van den hoofdcommissaris van politie te zijn. Als jongen van 9 laar laat hij op zijn borst tatoueeren: Lucrezie è la passione mia! Het schoone zusje wordt eerst bemind door een markiescamorrist en later door een Oostenrijkschen graaf. Om dien te kunnen krijgen moet Carmela haar broer verloochenen. Daarom zal Raffaele, de broer zich opofferen. Dat komt net goed uit, want hij is juist door de Camorre aangewezen om den hoofdcommissaris te vermoorden en komt nu op het laatste moment tot de ontdekking, dat deze de vader van Lucrezie is, aan wie hij als 9-jarige jongen eeuwige trouw heeft gezworen. Dat gaat toch niet aan vindt Raffaele en daarom steekt hij het stilet maar op heel dramatische wijze in zijn eigen boezem.
U ziet romantiek van de bovenste plank. We krijgen hier weer de edele, heldhaftige, nobele misdadiger, die nu eenmaal niet anders kan, de teere bloem op den mestvaalt, een nachtelijk veemgericht van de Camorre, ja, één oogenblik krijgen we zelfs de bokspooten van den vorst der duisternis te zien. 't Is alles even ouderwetsch en versleten. Karakterteekening nihil! Voor jonge, onervaren en minder ontwikkelde lezers een verwarrend boek, door de volkomen onjuiste psychologie. Bovendien komen er in dit boek nog enkele zeer bedenkelijke trekjes voor als b.v. een priester-camorrist, die aan zijn chef inlichtingen komt verstrekken, die hij in den biechtstoel heeft ontvangen, enz. De vertaling is zeer slordig.

— **C** — *G. J. C. Zwanikken.*

Jeanne Reyneke van Stuwe, **1841.**
VRIJE KRACHT, Geïllustreerd. *L. J. Veen, Amsterdam,* 2e druk: 1925. Deel I: 201 blz., deel II: 191 blz. tezamen ing. f 6.50, geb. f 7.50.

Odilia, vroeg als wees achtergebleven, studeert te Amsterdam in de medicijnen op kosten van haar tante, 'n gescheiden vrouw, bij wie ze in de kost is en die aan de zijde van haar zoon Carel, 'n arme idioot, haar treurig bestaan voortsleept. Deze tante heeft steeds gehoopt dat haar nichtje 't eens zover zal brengen haar ongelukkig kind te kunnen genezen. 'n Onderhoud met 'n professor beneemt echter die hoop en de gezonde levenslustige Dilia kent nu geen ander ideaal dan haar tante en neef voor zover dit mogelik is, 't leven aangenaam te maken. Daarom zal ze nooit trouwen, iets wat ze toch nooit zou kunnen , gezien haar aanleg en hartstochtelik verlangen 'n vrije en zelfstandige vrouw te blijven. Ze is echter vóór haar arts-eksamen co-assistente

bij 'n assistent, die dol verliefd op 'r is. Wat nu? En 't is toch zo'n brave ernstige man, die Dr. van Arckel.
Parallel met dit verhaal loopt de geschiedenis van Odilia's vriendin Emilie, die begeerd wordt door haar zieke neef Bob en door Dr. Daumier. Op aandringen van Odilia trouwt ze echter na lang geweifel en getwijfel met de laatste. Is Careltje immers ook niet de rampzalige misborene van 'n familiehuwelik? Emilie's geluk schijnt na de geboorte van 'n kindje vast te staan, 't bericht echter van Bob's rampzalige dood te Davos, doet haar besluiten zelfmoord te plegen. In 't twede deel wordt verhaald van 't hulpeloos pogen van Van Arckel om Odilia te bemachtigen. De goeie vent botst herhaaldelik 't ernstige hoofd tegen dit bolwerk van vrije kracht en individualisme, maar je voelt toch reeds in 't begin van 't eerste deel dat 't eens zal bezwijken. Met 'n apotheoties slot, waarbij de twee gelieven mekaar toch nog krijgen, eindigt dit naargeestige boek, dat zeer sterk de indruk poogt te wekken dat 't leven, immers geheel en al beheerst door de omstandigheden en hereditaire aanleg, 'n allerellendigste instelling is.
We kunnen dit bittere brouwsel uit de naturalisties-deterministiese romanfabriek niemand aanbevelen. En men mist heus niets, wanneer men dit boek ongelezen liggen laat.
Een naar boek, deze roman, alles even troosteloos en somber. Twee delen zijn er nodig, om te verklaren waarom dat 't zo lang geduurd heeft voor de twee hoofdpersonen elkaar vinden. We kunnen deze roman, ingegeven door 't uiterste pessimisme, niemand aanbevelen.
— C — *Ed. Serrarens.*

Harry Söjberg, **1842.**
IN HET LAND DER LEVENDEN, Vertaald uit het Deensch door Margaretha Meijboom. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1925. (20.5×15.5) Deel I: 126 blz. deel II: 152 blz. deel III: 110 blz. tezamen geb. f 5.90.

Godsliefde is menschen-liefde. Liefde tot de menschen is dé ware godsdienst. Deze humanistische theorie is het grondthema van dezen protestantschen roman. Hij speelt onder Deensche boeren, stoere, stugge karakters, gelijk de natuur er stoer en stug is. De beelding dezer menschen wordt sterk gevat in een gevoelige omlijsting van de levende natuur — uit literair oogpunt prachtwerk — maar Roomsch gevoel vat het niet. Ons religieus gevoel is te rustig op het bovennatuurlijke georïenteerd om in dit natuurmystiekerige levensgedoe een rustpunt te vinden — In een „gekken" dominée en in een „heilige" Anna, wordt het godsdienstleven getypeerd, gelijk zich dat in verschillende richting manifesteert bij deze sectarische boeren. De „gekke" dominee vertegenwoordigt den godsdienst uit liefde. De „heilige" Anna vertegenwoordigt den godsdienst uit vrees. Het conflict tusschen die twee speelt zich af in 't leven van Niels Karre. Hij had een vloekbeladen hoeve geërfd, gevloekt omdat er geen liefde voor de menschen was — de „gekke" dominee werd er veracht. Hij bracht op zijn erf een vreemde vrouw. Ook zij kwam onder den vloek en werd krankzinnig, gelijk de drie vrouwen van zijn vader, die er stierven. Onder den vloek wil hij uitkomen en zoekt redding bij de „heiligen". Doch toen de „heilige" Anna haar wonder zou doen en dood neerviel, werd hij ontgoocheld in zijn goede bedoeling en vond daardoor den weg naar den „gekken" dominee, die hem leerde menschen lief te hebben — en hem zoo het geluk hergaf. Dit gegeven wordt rijk geïllustreerd. Maar nog eens: Roomsch voelen is te evenwichtig en Roomsch weten te rustig om deze warrige mystiekerigheid na te voelen en na te leven. 't Boek wekt een gevoel van meewarigheid. Er ligt een tastbare demonstratie in van de tweeslachtigheid van het sectarisch Protestantisme dat theoretisch menschelijke bemiddeling tusschen God afwijst en practisch een sentimenteel aanhanger van menschen is. Ook moreel leven deze boeren vrijer dan wij ons indenken. De schrijver oogstte bij zijn geestgenooten succes — en met reden om zijn waarachtige kunst — en ook om de strekking.
— Bc — *A. v. Delft.*

Booth Tarkington, **1843.**
IN DEN MAALSTROOM, Vertaald uit het Engelsch. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek, (14.5×10) 420 blz. geb. f 1.25.

Dit Amerikaansch niemendalletje typeert niet onaardig de alles opeischende, moordende maalstroom van het te hevige zakenleven in een stadje in Dollarika. Sheridan, een verindustrialiseerde oude heer, kent nog maar een groot verdriet in z'n leven, z'n jongste zoon: Bibbs, een peinzer, 'n jongen met 'n zwakke gezondheid, de „mislukkeling" van de familie, want z'n twee andere zoons en eenige dochter beschouwt hij als model-kinderen. Hoe hij ten slotte in z'n verwachtingen bedrogen uitkomt en Bibbs, de ietwat singuliere held van de geschiedenis, zijn steun en trots wordt, weet de schrijver onderhoudend te vertellen. Een liefdesintriguetje is door 't verhaal heengeweven.
— B — *M. v. M.*

Louis Joseph Vance, **1844.**
NIET IN TEL. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek, (14.5×10) 412 blz. geb. f 1.25.

't Loopt nog al los met 't niet in tel zijn van Miss Sally Manvers, 'n New-Yorksch werkeloos winkeldametje, de heldin van dezen roman. In opstand tegen haar maatschappelijk niet al te rooskleurige positie, zoekt ze avonturen... en vindt er maar al te veel. Wanneer ze op 't dak wat uitblazend in 'n oude rieten stoel van narigheid in slaap gevallen, door regen en onweer wordt wakker geschrikt, vindt ze het zolderluik inmiddels gesloten en een schuilplaats zoekend, verdwaalt ze op de daken, komt in een chic gemeubileerd verlaten huis, waar ze de verleiding niet kan weerstaan, zich eens in mooie kleeren uit te dossen. Dan bemerkt ze plotseling onraad. Een fijn gekleed heer is bezig 'n bureau te forceeren. 'n Oogenblik later komt 'n ruwe gast binnengeslopen, die het zonderling heerschap te lijf gaat. Door 'n revolver te grijpen redt zij den gentleman-dief. En dan beginnen de avonturen en verwikkelingen pas voorgoed. Al kunnen we 't met de heldin maar al te dikwijls niet eens zijn bij haar zonderlinge gedragingen en principes toch kunnen wij volwassenen 't boek, dat zóó boeiend is en rijk aan humor, wel aanbevelen, als prettige ontspanningslectuur.
— B — *M. v. M.*

Jacob Wassermann, 1845.
CHRISTIAAN WAHNSCHAFFE, Vertaald uit het Duitsch door Nico van Suchtelen. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1925 (19.5×12.5) Deel II: 478 blz. geb. f 3.50.
Nadat Christiaan al zijn bezittingen verkocht heeft, is hij met een van de straat opgeraapte deerne, Karen in Berlijn gaan wonen — o, zonder eenige slechte bijbedoeling — waar hij de artsenijkundige colleges volgt. Na enkele verhuizingen is hij in een gore achterbuurt terecht gekomen in een met menschen opgepropte huurkazerne. Uren brengt hij aan haar ziekbed door en laat zich haar zondeleven vertellen. Haar geringste wenschen volgt hij in; hij verpleegt en vertroetelt haar en krijgt toch geen woord van dank te hooren. Hij walgt zelfs niet van haar kwalijkriekend lichaam met de opengebroken etterbuilen en zij sterft in zijn armen. Haar moeder en broers trachten Christiaan zooveel mogelijk geld af te persen, maar hij doet afstand van al zijn inkomsten en behoudt zich alleen een zeer matige toelage voor. Hij wil absoluut zonder middelen leven, opdat de menschen aan den ernst zijner bedoeling zouden gelooven, want voor zijn familie en zijn omgeving blijft hij een psychologisch raadsel. Nog een andere vrouw treedt zijn leven binnen, Ruth, een joodsch meisje, bloem op een mestvaalt; in haar ruime menschenliefde begrijpt zij zijn leven en dit maakt hem gelukkig. Ruth wordt door Karen's broer, Niels Heinrich, vermoord — een lustmoord. Dan begint de innerlijke strijd van gewetenssuggestie tusschen Niels en Christiaan; deze overwint en de apache stelt zich ter beschikking der justitie. Deze daad vindt Christiaan een voldoende belooning voor zijn Berlijnsche maanden. Daarop duikt hij voor goed onder en men weet niet meer, of hij woont in het Londensche Oosteinde of in het Chineezenkwartier te New-York.
De sleutel, die Christiaan op blz. 155-156 geeft voor de verklaring zijner levensverhouding, is allesbehalve een passe-partout. Hij wil leeren kennen, waar de bron van alle onrecht gelegen is en wat die bron bevat. Maar brengt dit ons een stap nader tot het algemeene geluk der menschheid? Verspilde levensenergie, doelIooze marteling, tweeslachtigheid van zielsziekte en ascese — meer toont deze pseudo-Franciscus ons niet. Van literair oogpunt een bedroevende prestatie van expressionistische romankunst.
— D — F. H.

DUITSCH.

Maria Batzer, 1846.
IM GRÜNEN WAGEN, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1925. (18.5×12.5) VIII-294 blz. geb. M. 5.50.
Onkel Johannes trekt met zijn groenen wagen op vaste tijden als „Puppenspieler und Mährgenmann" het land door.
Vrouw Georgine, haar man en kind maken ook eens zoo'n tocht mee en ondervinden daarvan niet weinig den heilzamen invloed. Het doel immers van Onkel Johannes' reizen is de menschen meer vreugde te brengen en door meer vreugde: meer liefde, meer geluk.
Goed, doch hier en daar ietwat langdradig.
— A — *Br. Athanasius.*

Henriette Brey, 1847.
AUS HÖHEN UND TIEFEN. *Bergland-Verlag, Elberfeld,* 1925. (19×13) 182 blz. geb. M. 4.—.
Het gaat bezwaarlijk om den korten inhoud te geven van deze 10 novellen. Toch is elk schetsje een juweeltje op zich zelf. Het openingsverhaal moet even verteld.
Frater Maria Bernardus is een beroemd schrijver, die in den oorlog gewond, Franciscanerbroeder is geworden. Van den gardiaan ontvangt hij verlof om te blijven schrijven, zelfs romans. Hij wordt lam en diep neerslachtig, omdat hij niet meer werken kan. Achtereenvolgens leidt Vader Franciscus hem nu in een droomgezicht naar een ziekenhuis, een oud vrouwtje, dat te veel is in de familie, een gevangenis en overal ziet hij een zijner vroegere boeken een zending vervullen van troosten en goed te doen.
Die troostrijke verschijning beurt hem op en stemt hem blijmoedig.
Elk schetsje van dit met zeldzaam talent geschreven boekje veredelt en maakt den lezer beter.
— A — *J. Kramer.*

Egmont Colerus, 1848.
PYTHAGORAS. *Paul Zsolnay, Berlin S.W.* 68, 1926. (20×13) 544 blz. ing. M. 5.—.
Van dezen roman is het einde niet, dat zij elkaar krijgen maar „het quadraat van de hypotenusa is gelijk aan de som der quadraten van de beide rechthoekzijden". Het is het verheven levensbeeld van den grooten wijsgeer Pythagoras, die na onderzoek van alle godsdiensten der oude volken, in zijn streven naar den onbekenden God tot het besluit komt, dat het hoogste, het goddelijke bestaat in de bevrediging der vermogens van den menschelijken geest. In den aanvang staat hij voor ons bij het voorgebergte Karmel. Door zeeroovers gevangen dwingt hij hen door zijn verheven wijsheid hem als hun koning te erkennen en laat zich brengen naar Egypte. Met een aanbeveling van den koning van Samos, wordt hij toegelaten in Heliopolis, Thebe, Memphis. Hij laat zich niet afleiden door de verlokkingen van Bertreri, de dochter van den zonnekoning, maar wordt priester van Sais. Sonchis, de opperpriester van den grooten Ra, leert hem den loop der sterren, wetten van taal, maat, getal en lijn, wis- en meetkunde, de geschiedenis der Koningen, ritueel, tijdrekening en artsenijkunde.
Hij verlaat Kemi en wordt krijgsgevangen weggevoerd door Cambyses, vertoeft in het vleeschelijke Babylon van Bel en Astarte. Verheven is het hierin verwerkte zondvloedverhaal, en bereikt Perzië, waar hij kennis neemt van de meer geestelijke leer van Zoroaster.
Democedes, een landgenoot, bewerkt door een list zijn vlucht naar Indië, waar hij de zielsverhuizing en het Nirwana leert kennen. Teruggekeerd bij zijn vader Mnesarchos, treedt hij op als wijze, zien wij hem bij de heerlijk geschilderde Olympische spelen, waarbij de overwinnaar Aristocles uitroept: Wij willen niet eenzijdig ons ontwikkelen, maar wij streven vooral naar de wijsheid, als gij, Pythagoras. In Delphi, raadpleegt hij, na de orgiëen der Thyaden, aanschouwd te hebben, de Pythia, zuivert zich van de vlekken der zinnelijkheid en houdt dan een meesterlijk, aangrijpend pleidooi voor de kuischheid, zoowel voor jongelingen als voor mannen. Daarom doen hem de Sybarieten den oorlog aan. In zijn gemengde school voor knapen en

maagden raakt hij in vervoering voor de wetenschap en na de heilige getallen en de harmonieleer verklaard te hebben, komt hij tot de ontdekking en vaststelling van zijn theorema. Hij huwt in zuivere liefde met zijn leerlinge Theano, en door de harmonie der spheren, bereikt hij ten slotte de uiterste spheer der goddelijkheid. Inderdaad een meesterwerk, waarbij de *Aspasia* van Robert Hamerling verre achterblijft. Grootsch en massaal is dit boek tot den laatsten letter. Dit is veel meer dan een roman waar Colerus aan de hand der groote klassieken, ons een wereldbeeld geeft der zesde eeuw vóór Christus. Het werkt veredelend en verheffend. Al is het uiteraard lectuur voor meer volwassenen, nergens heerscht een zwoele atmosfeer.
— Bc — *J. Kramer.*

E. Nisbet, **1849.**
DAS ROTE HAUS, Geïllustreerd door A. J. Keller. *J. P. Bachem, Köln,* 3e druk: 1925. (18.5 × 13) 270 blz. geb. M. 6.—.

Een jong echtpaar, allerbeminnelijkste naivelingen erven een oud, vervallen heerenhuis met een grooten tuin en besluiten, ondanks alle bezwaren het te gaan bewonen. Dan volgt een heele rij huiselijke avonturen, allemaal doodgewone dingen, maar die interessant worden door de werkelijk geestige wijze waarop de schrijver ze vertelt. Een vriendin van het jonge vrouwtje, een min of meer geemancipeerde, maar volstrekt niet onsympathieke jonge dame, komt telkens met haar practischen zin den boel op zijn pootjes zetten, als ons tweespan al te onhandig te werk is gegaan.
Een beminnelijk en goed boek en frisch vooral door zijn verrukkelijk optimisme.
— A — *G. J. C. Zwanikken.*

Luigi Pirandello, **1850.**
DIE WANDLUNGEN DES MATTIA PASCAL, Vertaald uit het Italiaansch door Edgar Wiegand. *Alf. Häger, Berlin S.W.* 68, 1926. (20.5 × 13) 331 blz. gecart. M. 4.—, geb. M. 6.50.

Een bespreking van dit boek vindt men onder No. 1839.

Anton Schott, **1851.**
DIE HACKER VOM FREIWALD. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1925. (18.5 × 13) 318 blz. geb. M. 4.50.

Een krachtig geschreven, boeiende roman: de geschiedenis van een huisgezin ergens in 't gebergte. De oude Hacker, vader van vier volwassen kinderen, en bewoner van den Hackerhof, wordt burgemeester van het bergnest.
Hackers oudste zoon huwt beneden zijn stand, zoodat de trotsche vader dezen zoon den rug toekeert. Met de bewoners van den aangrenzenden Brandeckerhof heeft de oude Hacker bestendig getwist, tot daar alleen nog maar een dochter overblijft. Dan stuurt de oude er zijn zonen op af, Wolf en Xaver, om er de erfdochter ten huwelijk te vragen. Maar deze heeft zich ten gunste van een zekeren Thomas uitgesproken, en trouwt dien. Tweede misrekening van Hacker: de Brandeckerhof blijft in vreemde handen. Nu moeten de oudste eerst, en later ook Xaver, onder dienst; ook Thomas wordt opgeroepen. En de tijding komt, dat deze laatste gestorven is in den oorlog. Intusschen wordt de oude moeder op den Hackerhof zwaar ziek. En weer wijst de oude Hacker zijn thuisgebleven zoon Wolf op de weduwe van den Brandeckerhof. Maar Wolf denkt er niet aan een andere te huwen dan de meid die er dient. Als vader Hacker dat merkt, werpt hij den jongen een hamer naar het hoofd in zijn woede; Wolf wordt in het gezicht gewond. Op hetzelfde oogenblik sterft de moeder, die dit gebeuren zag, van schrik. En Wolf trekt als vrijwilliger weg, om in Italië weg te kwijnen aan de malaria. — De oude Hacker moet het trotsche hoofd buigen, en roept de verstooten schoondochter op zijn verlaten hoeve, om er het huishouden te leiden. Xaver, de derde Hacker-zoon keert uit den grooten oorlog terug; en nu laat deze zich overreden door zijn vader, en trouwt de jonge weduwe van den Brandeckerhof. Zoo komt deze dan toch in Hacker-handen! Maar nu keert ook de oudste Hacker eindelijk terug uit Siberië, samen met Thomas die dood gewaand was. En nu moet Xaver weer de plaats ruimen op den Brandeckerhof, en treedt er de eerste echtgenoot, Thomas, weer in zijn rechten. Met Hacker's inzicht, dat zijn leven in liefdeloosheid en hebzucht, een verloren leven geweest is, sluit de roman, — die doorloopend speelt tegen den achtergrond van het katholieke dorpsleven in het hooggebergte en de verschrikkingen die de groote oorlog er gebracht heeft.
— Bc — *Felix Rutten.*

ENGELSCH.

William Caine, **1852**
THE GLUTTON'S MIRROR, Geïllustreerd door den schrijver. *T. Fisher Unwin, London W.C.* 2, 1925. (27.5 × 21.5) 88 blz. geb. Sh. 7-6.

Deze „Spiegel der Schrokkers'' handelt alleen en uitsluitend over eten. De schrijver, de pas overleden humorist William Caine vond zich tot dit onderwerp genoodzaakt, daar hij iedereen wilde interesseeren en tevens in zijn eigen trant schrijven. Nu zijn er slechts drie onderwerpen, die aan de eerste vereischte voldoen: liefde (maar daar is reeds veel te veel over geschreven), ziekte (en ga daar maar eens grappig over schrijven), zoodat eten practisch alleen overbleef.
Achtereenvolgens behandelt de schrijver de verschillende phasen van het diner, vanaf de intrede in het restaurant tot het betalen der rekening toe. Wie eens echt grappigen onzin lezen wil, verlucht met daarbij passende teekeningen, doe zich tegoed aan deze gargantua-clowneries, van de soort die het jolige hoekje der tegenwoordige Engelsche kranten vullen. Hooger timmert de schrijver niet, maar grappig is het zeker. Men gebruike dezen zeer specifieken humor echter in matige porties, anders is indigestie onvermijdelijk, wat trouwens het onderwerp zelve ook meebrengt.
— B — *C. R. Vullings.*

Bertha Ruck, **1853.**
KNEEL TO THE PRETTIEST. *Bernhard Tauchnitz. Leipzig* 1925. British and American Authors, (16.5 × 11.5) 279 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Een Australiër, Harry Tophamton, bijgenaamd Top, studeert in Londen, en woont in bij zijn familie, op kamers. Op de eene verdieping huist de over-grootvader van 95 jaar, met zijn knecht; op de andere Mrs Mundy, haar dochter Helen en Top. Grootvader is een utopist.

Met zijn familie heeft hij niet veel op. Alleen Top staat in zijn gratie. Hem belooft hij het kwartmillioen dat hij rijk is, op conditie dat hij als vrouw een „volmaakt meisje'' neemt. Ofschoon een echte Warenar, doet hij zijn neef prinselijk uitdossen en met vermelde opdracht stuurt hij hem de wereld in. Volgt nu de eene ontmoeting op de andere. Te beginnen met een filmster, die van haar paard hem in de armen valt. Top is echter de geïncarneerde blooheid en spreekt enkel eenlettergrepig. Zoodoende steelt zijn vriend hem deze bekroonde schoonheid. Grootvader wil hem dan een andere Venus van Milo opdringen; een studente in physica. Top is onverschillig tot hij in aanraking komt met nummer drie die hem zoent. Coup de foudre, zoo meent hij. Maar ze stond op trouwen. Illusie. Groot bal ter eere van Top's 21sten verjaardag. Grootvader insisteert op zijn keus. Top wil zich niet verkoopen. Hij is aan de telefoon geroepen. Helen stervende. Hij laat allen in den steek; vindt echter Helen alleen thuis in ballettenue. Eerst boos draait hij bij; wordt zelfs verliefd. Grootvader intusschen thuis gekomen gaat accoord en geeft het beloofde.
Een knap en spannend geschreven roman. De koudbloedige Top, de utopistische grootvader en de idyllische Helen zijn heerlijk fijn geteekend. En de onschuldige, onvergelijkelijke humor van heel het boek maakt het geschikte lectuur voor volwassenen.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

W. Somerset Maugham, **1854.**
THE PAINTED VEIL. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5×11.5) 270 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Leven, het leven moet dat „painted veil'' beteekenen. En in dit boek beteekent het een bedroefd beetje. Het begint hiermee:
Kitty, de jonge vrouw van Walter, leeft met Charlie, de man van Dorothy en vader van enkele kinderen. Walter betrapt ze, zegt niets. Doch ze voelt, wat er gaande is. Hij komt met een voorstel: bacteriologist als hij is, heeft hij gevraagd om een plaats waar de cholera woedt; zij moet mee. Hij stemt toe in echtscheiding, zoo Dorothy haar man aanklaagt, scheiding wil en een week daarna Kitty met Charlie trouwt! Maar Dorothy weet van niets; is een bovenal beste vrouw. De onnoozele Kitty, die alleen trouwde met Walter, omdat ze zoo lang met anderen had gespeeld en bang was dat haar 18-jarig zusje nog eer getrouwd zou zijn, denkt zeker dat Charlie dat doen zal. Doch die krabbelt terug: zijn positie, zijn vrouw, zijn kinderen en heel de rest... Hij laat Kitty zitten, zoodat Kitty mee gaat met haar man. Leert daar de Zusters kennen en bewonderen in haar kalmen moed en opoffering. Iedereen houdt haar voor flink en opofferingsgezind. Ze gaat ook aan 't werk. 't Wordt beter met haar man, doch dan... sterft hij aan de cholera. Zij terug. Ieder heeft eerbied voor die heldin. Dorothy komt haar halen: ze weet van niets. Ze blijft daar; had een hekel, een afkeer van Charlie gekregen en... de eerste gelegenheid, al scheldt ze hem de huid vol is het mis; heel erg mis. Dat is het laatste: zoo spoedig mogelijk ziet ze weg te komen. Juist bij haar thuiskomst sterft haar moeder; en... zij is ontwaakt, ze zal zich voor haar vader gaan opofferen. Einde.
Als dat het leven is!... Daar wordt heel luchthartig omgesprongen met plicht en liefde in die levens. Kitty is het zwakke ding, dat maar nooit ernst heeft geleerd; Charlie is het akelig stuk vent, dat vol mooie woorden zit en zijn beste vrouw bedriegt, daar gerust op is, want: wat het oog niet ziet...
Laat nu de heele boel vlot geschreven zijn, met kennis van karakter en menschen: het is af te raden voor de meesten, ook om een paar hartsstochtelijke tooneelen; die het zonder schade kunnen lezen, zullen het verloren tijd vinden.
— Bc — *P. Quirinus O.Cap.*

Hugh Walpole, **1855.**
PORTRAIT OF A MAN WITH RED HAIR. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors. (16.5×11.5) 271 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Ongetwijfeld gaat Hugh Walpole tot de allerbeste Engelsche romanschrijvers behooren; dit laatste boek is een reuzenschrede vooruit in zijn schrijversloopbaan. Knapper werk dan de beschrijving van het kermisfeest in een heuvelstadje van Cornwalle kan men zich moeilijk indenken. Ook de natuurschilderingen en karakterteekeningen zijn voortreffelijk. Maar waarom deze keuze van onderwerp? Kon men tot voor enkele maanden nog schrijven, dat de moderne Engelsche roman, alhoewel zedelijk sterk achteruitgegaan qua gehalte, tenminste het voorbeeld der Fransche romanciers bleef schuwen n.l. het uiteenrafelen der psyche van krankzinnigen, thans volgt Walpole dit Fransche voetspoor.
De man met het roode haar is een krankzinnige met sterk sadistische neigingen; wie hij in z'n macht krijgt, dier of mensch, wordt onbeschrijfelijk wreed gemarteld. Zijn krankzinnigheidstheorie komt hierop neer, dat lijden een mensch groot maakt en dat hij dus uit liefde voor zijn medemenschen handelt, wanneer hij hen foltert, omdat hij hen aldus tot goden verheft. De personen uit dezen sensationeelen roman worden nog juist bijtijds gered uit de klauwen van den gek en Walpole tracht dan aan het slot van zijn boek alles goed te praten, door te verklaren dat Harkess, die bijna slachtoffer werd van den krankzinnige, met gesterkten wil uit den benauwden strijd te voorschijn treedt en de doorleefde avonturen dus een goede zijde hadden. Knappe, griezelige sensatielectuur.
— Bc — *Ellen Russe.*

H. G. Wells, **1856.**
THE COUNTRY OF THE BLIND. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors, (16.5×11.5) 267 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Korte verhalen van Wells; cynisch zooals deze schrijver zijn kan, vooral wanneer hij laatste oordeel fantasieën neerpent.
Het eerste verhaal, waar de bundel naar genoemd is, verhaalt van een dal dat van de overige wereld werd afgesloten door een aardverschuiving en waar, na 15 generaties de bewoners allen blind zijn, maar in hun blindheid een andere wijze van bestaansmogelijkheden gecreëerd hebben. Door van een rots af te storten komt een ziende mensch in hun midden, die denkt deze arme stumperds veel te kunnen leeren. Het komt juist andersom uit; de blinden beklagen den vreemdeling, die maar niet wennen kan in hun lichtlooze woningen en eischen ten slotte, dat hij

zich blind laat maken. De ziende man weet aan dat ontzettend lot door vlucht te ontkomen. Een ander verhaal „The door in the wall" is spiritistisch; om den cynischen toon, die in deze schetsen overheerscht: voor volwassenen.

— Bc — *Ellen Russe.*

IV. DICHTWERKEN.

FRANSCH.

Blaise Cendrars, 1857.
KODAK. *Stock, Paris* 6, 2e druk 1925. (19.5×14.5) 95 blz. ing. Ffr. 7.50.

Kleurige en typische, ofschoon sobere en directe schetsen van het Amerikaansche en Indische landschap, dat als het ware met de persoonlijkheid van den dichter vergroeid is. De dynamische kracht van zijn vers is het groote geheim van dezen zeer persoonlijken woordkunstenaar. De gang zijner verzen is kortaf, juister: gaat gepaard met stugge schokken als van een woest paard door zijn berijder telkens weer in toom gehouden. Technisch hebben ze met het traditioneele gedicht bitter weinig uit te staan. Cendrars is een der meest begaafde kubisten.

M. M.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Siegfried van Praag, 1858.
DE WEST-JODEN EN HUN LETTERKUNDE SINDS 1860. *Elsevier, Amsterdam,* 1926. (17.5×11.5) 142 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

Dit eerlik geschreven boek zal de toenemende belangstelling in 't wel en wee van 't Oude Volk behulpzaam tegemoet kunnen treden, want in grote trekken is hier neergeschetst: 'n kultuurbeeld van 't Jodendom, zooals zich dat heeft vertoond in West-Europa sinds 't midden der vorige eeuw. Zonder dat Siegfried van Praag z'n Zionisties-socialistiese overtuiging heeft weggemoffeld in onderdanige assimilanten allures, heeft hij aan de verschillende stromingen, onder de Joden van Frankrijk, Duitsland, Engeland en Nederland ontstaan, recht laten wedervaren. Ook liet hij zich niet verleiden tot hatelikheden uit onmacht tegenover de niet-Joden, maar geeft toe, dat er voor terughoudendheid, niet voor anti-semitisme, motieven zijn. Zo is z'n standpunt fier en eerlik ook tegenover de Joodse literaire prestaties, die hij niet in kortzichtig sektarisme opvijzelt, maar koel-weg 'n plaats aanwijst, zodat wij soms zouden zeggen: „Vriend ga hoger op".
De schrijver bepaalt z'n besprekingen tot die letterkunde, waarin Joden over eigen volk of vóór eigen volk spreken en dichten en waaruit de ontwikkeling der Joodse politieke gedachte meer dan 'n bewuste esthetiese strijd opspiegelt. De inleiding moest daarom 't allernoodzakelikste geven over de geschiedenis der Israëlieten in 't Westen gedurende dit tijdperk der nationale renaissance. Hoe objektief v. Praag dit deed, stipten we boven reeds aan. Scherp indringend van psychologie, telkens de positie der Joden temidden der West-Europeese volken elk afzonderlik raak tiperend volgen de vier hoofdstukken over de Franse, Duitse, Engelse en Hollandse Joden. Vooral dit laatste opstel wekte onze belangstelling door frisse opmerkingen en interessante biezonderheden. Nu Israël op verschillend gebied weer aandacht trekt, kan dit boekje voor menigeen onmisbaar zijn.

Leo Fens.

Dr. C. G. N. de Vooys, 1859.
VERZAMELDE LETTERKUNDIGE OPSTELLEN. *J. B. Wolters, Groningen,* 2e druk, 1925. (22×15.5) Deel II 434 blz. geb. f 5.90.

In zijn *Verzamelde Taalkundige Opstellen* heeft Prof. C. G. N. de Vooys bijeengebracht: de artiekels en studies die hij in de loop der jaren links en rechts, in alle mogelike tijdschriften, met name in *De Nieuwe Taalgids,* publiceerde. Hierdoor is in boekvorm niet slechts een belangrijk fragment uit de strijd om de verwerkeliking van et moderne taalinzicht voor de toekomst vastgelegd, maar tevens een groote hoeveelheid materiaal op modern en histories taalgebied bijeengebracht, dat niet alleen de studerenden in deze materie, maar ook de leeraar in dit vak uitnemende diensten kan bewijzen. Geen geniaal baanbreker naar onbekende streken, maar toch behoedzaam en scherpzinnig leider langs pas-ontdekte wegen, heeft prof. de Vooys zich onbetwistbaar grote verdiensten verworven in een moeilike tijd, toen nova et vetera steeds scherper tegenover elkaar kwamen te staan. Door zijn rustige betoogtrant en evenwichtige beheersing der stof heeft hij et modern inzicht ingang doen vinden bij velen die in den aanvang vijandig stonden. En de uitbouw van zijn inzicht geeft prof. de Vooys voornamelik in de artiekelen in deze tweede bundel, waarin hij opstellen over purisme, de invloed van de omringende talen op et Nederlands, verschillende hoofdstukken uit de betekenisleer, de versbouw, dialektstudie enz., bundelt, welke voor wat het zuiver-taalkundig gedeelte betreft uitnemend georiënteerd zijn, voor et daarnevens literairgerichte (als over versbouw) een — door prof. de Vooys erkende — lacune bevatten; belangrijk materiaal bevat elk opstel. Een uiterst belangrijk boek, dat door geen belangstellende, laat staan studerende in de taalkunde zal worden voorbijgegaan.

Gerard Knuvelder.

FRANSCH.

Leon Bloy, 1860.
LE PAL, *Stock, Paris* 6, 1925. (19×13) VII-255 blz.

Een bundel jeugdartikelen, verschenen in verschillende kranten en tijdschriften, opent met een herdruk der vier beruchte weekpamfletten: *Le Pal.* Voor een eerste kennismaking met Bloy is dit werk zeer geschikt. Men leert er in kennen zijn absolute oprechtheid, zijn drang naar waarheid, zijn hang naar God, zijn zeer persoonlijken stijl, verlucht met massieve, stoere beelden en gekruid met drastische straatwoorden. Het eerste deel bevat een scherpe, bittere kritiek over de corruptie in de pers, de politiek, de rechtspraak, de literatuur, het tooneel en den godsdienst. Het tweede is rustiger, bezadigder van toon. De meeste aandacht vraagt het artikel over Louise de Bourbon, dochter van Lodewijk XV, die Carmelites werd en over la Grande Trappe, dat sublieme passages bevat. Bloy noemt zich zelf ergens: catholique moi-même quoique d'une étrange espèce; ook dit boek bewijst, dat 't hem niet aan zelfkennis ontbroken heeft.

M. M.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Ad. Welters, pr., 1861.
BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN DE PAROCHIE ECHT, Geïllustreerd. *R. Griens, Echt,* 1926. (24×17) Deel I: 269 blz., deel II: 241 blz. Per deel ing. f 1.50.

In tal van hoofdstukken zijn de deelen, die eene stadsgeschiedenis opbouwen, besproken. De patroon, de kerk én haar heden en verleden, de klokken, kerkhof, pastoors, kosters, kapellen, de zeven voetvallen, hagelkruisen, zeden en gewoonten, begrafenis, de gehuchten, de kloosters. Dat schreef de schrijver voor 2 jaren. Nu volgt het tweede deel, dat opnieuw getuigenis aflegt van zijn werkzamen geest. Dat tweede deel beweegt zich meer op burgerlijk terrein: Echt zelf, de kasteelen, stadhuis, burgemeesters, gericht, onderwijs en allerlei andere zaken worden in afgesloten hoofdstukken behandeld. De ruimte verbiedt ons verder er op in te gaan. Men schaffe zich de deelen aan; zij passen in iedere Limburgsche bibliotheek niet alleen, maar ook in de hand van allen, die Limburg liefhebben.

A. F. van Beurden.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Sidney en Beatrice Webb, 1862.
DERTIG JAREN 1890-1920. Vertaald uit het Engelsch door Henri Polak. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1925. (23×17) 328 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.60.

Ofschoon de schrijvers heel wat meer doen dan geschiedenis schrijven en duidelijk hun waardeering doen meespreken, mag men toch niet zeggen, dat zij partijdig worden. Belangrijk en onderhoudend is de geschiedenis der laatste 30 jaren van het vakvereenigingswezen wel. Gekenmerkt wordt het door geweldige uitbreiding in aantal, door een moeizaam verkregen inwendige reorganisatie, waaraan nog veel fouten kleven, voorts door een geheel nieuwe plaats tijdens den oorlog verkregen, in het politieke en sociale leven, waar de vakorganisatie officieel optreedt. Haar verdere idealen worden ook aangegeven. Opmerkelijk is de gezonde zin en het soms onbegrijpelijke conservatisme in de Engelsche arbeidersbeweging, waarin de uitersten en zeker de communisten weinig kans hebben. Er is in dit boek nog opgenomen een aanvullend overzicht over de jaren 1920-1925 door den vertaler. Alles samen een boek van beteekenis, dat een standaardwerk mag heeten in zake de Engelsche vakbeweging.

Mr. T. Verschuur.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Harrison Wader Ferguson, 1863.
EEN PRENTENBOEK OVER DE TANDEN. Vertaald uit het Engelsch door Mej. H. W. Schalkwijk, Geïllustreerd door den schrijver. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 2e druk: 1926. (18.5×14.5) 63 blz. gecart. f 0.75.

Daar het nut en de noodzakelijkheid van gebitsverzorging nog niet genoeg is doorgedrongen, vooral onder de jeugd, heeft de Nederlandsche Maatschappij tot bestrijding van het tandbederf gemeend, dit boekje ook in ons land te moeten verspreiden. Op zeer onderhoudende wijze wordt hier den kinderen, de eerste beginselen der mondverzorging verteld, hoe men het beste het gebit verzorgt, en de zoo zeer gevreesde tandpijn voorkomt. Bijzonder aardige teekeningetjes zorgen er voor, dat de tekst nog beter begrepen en... onthouden wordt.

L. C. M. Robbers.

Uit Boek en Blad.

De Gemeenschap.

In *De Gemeenschap* trof onze aandacht een boutade van Jan Engelman, waarin fel, om niet te zeggen, onbesuisd te velde wordt getrokken tegen de eerste publicatie van het Instituut Nieuwe Letteren van de Nijmeegsche Universiteit, waarin eenige leerlingen van Prof. van Ginneken, het niet geheel onverdienstelijk resultaat van hun philologische onderzoeksmethode hebben neergelegd.

Vooral wekte 's schrijvers ergernis de proeve van Mej. v. d. Kallen, die *De Vrouw in het Woud* van Henriëtte Roland Holst aan een rhythmische en taal-technische diagnose onderwierp. Wij ontleenen daaraan de volgende passage die ons meesterlijk lijkt van scherpe ironie en bijtend sarcasme, al kunnen wij ons niet met iedere invectieve vereenigen, aangezien schrijver in zijn uitval geheel uit het oog verliest: dat een philologische vorming voor een juist literatuur-begrip onmisbaar is. Niettemin als specimen van in zijn soort, geniale boutade en uit dien hoofde vooral, moge het hier een plaatsing vinden:

„En de knappe afdeeling Nederlandsch van het Instituut Nieuwe Letteren aan de Nijmeegsche Universiteit zal, door 's rijks kas en de spaarpenningen van het roomsche volk gesteund, bevredigd voortwerken, steeds spitsvondiger, steeds meer gespecialiseerd. — terwijl ergens in de Congo een door te veel dagreizen afgezwakt missionaris aan de koorts bezwijkt.

Want daar is het woord van Léon Bloy: „On ne s'indigne plus et on ne proteste plus"... „Je ne peux faire que ce pamphlet dont voici naïvement la conception"...

Dit simpel pamflet naïef volschrijven kunnen wij echter nog; verontwaardigd wijzen op deze intellectueele inteelt, die voor elk dieper levensbeginsel volmaakt doelloos moet heeten, kunnen wij, en daardoor instemmen met de daad van Henriëtte Roland-Holst, een der slachtoffers, die zich van de operatietafel oprichtte en het boek aan de phaenomenale Nijmegenaars terugzond. „Defense of Poetry", deze daad, een hooghartige les van een vrouw, die nimmer de zooveel vergeeflijker zwakheid beging, het leven aan de literatuur ondergeschikt te maken, maar dan ook eischen mag, dat men de poëzie, die tot de edelste gebieden van het leven behoort, spaart voor het aan den verkeerden kant geslepen mes van het logisch verstand, en dat waarachtig op de beslissende oogenblikken van dezen ontredderden tijd wel voor andere dingen mag gebruikt worden.

Wat er, dames en heeren, door uw neuswijs aftelsysteem empirisch beschrijfbaar is van het rhythme, van de vijfvoetige jambe, van den strophenbouw, van de taaltechniek in het sensitivistisch proza, wat de resultaten zijn, dwaze dansers om het

geoccideerde gouden kalf dat Woordkunst heet, van uw „psychologisch" taalonderzoek, (betrek er Dostojewski, Rimbaud en het sur-réalisme eens in: en wij spreken elkander nader) — het zegt over den laatsten inhoud van het phaenomeen, waarop gij met 324 bladzijden groot octavo lostrekt, niets, niets, niets!
En om dezen laatsten inhoud, om de waarachtige stamelingen der ziel, zult gij u, monsterlijk-gehersende interpretators van arme woorden, die roekeloozer van de kernen zwerft dan welke cijferende kunstgeleerde ter wereld, — om dezen inhoud zult gij u, vooral op den dag van heden, bekommeren."

Tijdschrift voor R. K. Ouders en Opvoeders.

De jeugd-literatuur-kwestie, vooral den laatsten tijd aan de orde gesteld, begint haar kring van belangstellenden geleidelijk aan te vergrooten. Ook de ouders gaan zich langzamerhand bezinnen op de lectuureischen van hun kinderen. Niet allen echter beseffen de draagwijdte van het vraagstuk en zien vaak niet in, dat *verslaafdheid* aan het neutrale boek, waarin opzettelijk of volgens een geheel onnatuurlijk beginsel God of zedelijkheid en hoogen plicht wordt uitgeschakeld, allengs den zin voor het zedelijk-godsdienstige kinderboek doet verdwijnen. Zoo vond bijv. een lezer van het *Tijdschrift voor R. K. Ouders & Opvoeders* het streven van den laatsten tijd: de verspreiding van katholieke jeugdlectuur desnoods ten koste van neutrale, niet geheel juist en beval daarom pittige, avontuurlijke leesstof der kinderen tot ontspanning aan. Ten gerieve van zijn lezers leverde de hoofdredacteur hierop de navolgende beschouwing, welke ook hier een vermelding verdient.
„De stof waarover het kind zich amuseert moet gezonde stof zijn, geen flauwe nonsens, geen beschrijving van avontuurlijke kwajongensstreken, geen opwindende spannende tot navolging prikkelende sensaties, geen spot met het gezag, geen propaganda voor den tijdgeest onder den schijn van ontwikkeling. In die gevallen zou de ontspanning of leeg en hol zijn, of ze gaf aanleiding tot nieuwe geestelijke vermoeienis of ze ontwikkelde verkeerde instincten in het kind. Het beste boek is een boek, dat het ware leven teekent. De deugden en gebreken van kleine, natuurlijk levende menschjes *in het ware licht beschouwd*, gemoedelijk gezellig verhaald. Omstandigheden die het kind mag kennen, en die het kan begrijpen. Is het dan gek, dat wij voor onze Roomsche jeugd eischen een boek, waarin het gezonde, natuurlijke Roomsche kinderleven wordt geteekend? Ook wij zijn tegenstanders van boeken waarin *uitsluitend* over braafheid en heiligheid gesproken wordt, tenminste als ontspanningslectuur. Doch evenzeer zijn wij gekant tegen boeken, waarin het religieuze element geheel verwaarloosd wordt; in beide gevallen omdat de boeken onnatuurlijk zijn. En tegen de tweede categorie staan we nog vijandiger, omdat — het is nu eenmaal zoo, het gemis aan het religieuze wordt aangevuld door het zoogenaamd interessante — waardoor onbewust gepredikt wordt, dat een gezellig, vroolijk jeugdleven kan bestaan zonder godsdienstig leven, daar doorheen gevlochten. Wij weten het, 't zijn hooge eischen die hierdoor aan de boeken voor kinderen worden gesteld. Het is moeilijk zulke boeken te schrijven. Ze worden gauw droog en saai, als men de religieuse strekking er te dik oplegt. Doch Goddank er zijn wel goede boeken voor de Roomsche jeugd en er komen er nog telkens meer. En dat juicht vooral toe degene, die weet wat voor dingen de zoogenaamd van godsdienst vrijgehouden boeken bevatten. Iemand die zich op het standpunt stelt, dat bij de ontspanning door lectuur het godsdienstige element behoort te worden uitgeschakeld is doorgaans ook veel vrijer in z'n opvattingen dan oirbaar is. En dat komt weer uit in de situaties in het boek beschreven."

Dietsche Warande en Belfort.

Lezers vinden het vaak „interessant" te weten hoe een boek ontstaat, onder welke omstandigheden het samengesteld en voltooid wordt. Weinigen zullen echter bevroeden de ontzettende moeilijkheden, waarmede een schrijver te kampen heeft, alvorens hij zijn werk ter perse kan brengen. Het is goed — wellicht dat het onze plichten ten overstaan van de katholieke publicisten dieper doet beseffen — nu en dan daaraan herinnerd te worden, reden dan ook, waarom wij het volgende citaat ontleenen aan het belangwekkende tijdschrift *Dietsche Warande en Belfort*:
„In een studie van Paul de Mont over Anton van de Velde's nieuw tooneelstuk *Tijl* lezen we, dat dit stuk geschreven is na zware dagtaak tusschen 9 uur 's avonds en twee 's nachts. Het is inderdaad niet schitterend gesteld met de schrijversmogelijkheden onzer Vlaamsche auteurs. Men dient nl. op te merken dat die toestand volstrekt niet uniek is. Wij weten van schrijvers in Vlaanderen, die niet alleen een zwaardere dagtaak dragen, maar daarbij nog meer werk presteeren. God weet op welke nachtelijke uren ze het gedaan krijgen. Het is geen benijdenswaardig lot artist te zijn in Vlaanderen, maar daar kan toch wel wat beproefd worden ter verbetering dier toestanden. Intusschen brengen Vlaanderen's schrijvers zonder verbittering hun offer en behouden de edelmoedige geestdrift, noodig tot het scheppen van edelmenschelijk en christelijk werk. Het zou verder wel eens van belang zijn te onderzoeken in hoever het voor een schrijver een weldaad is afleidende en verplichte bezigheden te hebben".

Bernoville over Saint-Thérèse.

Gaëtan Bernoville heeft het leven geschreven van Theresia van het Kindje Jezus (Bernard Grasset, Paris 6). Aan Mademoiselle Thérèse Martin is meer aandacht besteed dan aan Soeur Thérèse. De vijftien jaren, die zij in de wereld doorbracht, vullen 158 bladzijden; de tien jaren van haar kloosterleven nauwelijks 80. Wie met haar levensgeschiedenis wil kennis maken, moet dit boek aanschaffen en geen enkel ander. Bernoville heeft zijn best gedaan de legende, die door veler handen reeds om de heilige Carmelites geweven, wordt, vaneen te scheuren en ons te toonen de ware, de sterke, de vastberaden, de doorzettende, de moedige, de mannelijke Theresia. De karakteristieke kentrekken harer heiligheid zijn volgens hem: de liefde voor de waarheid, de deugd van kracht en de geest van eenvoud. Haar weg der geestelijke kindsheid — de aangewezen methode van levensvereenvoudiging — vertegenwoordigt haar actueele waarde voor onzen modernen tijd. Dat heel haar leven één lange lijdensgang geweest is van geestelijke dorheid en lichamelijke deernis zal voor velen een openbaring zijn. Aan de inleiding ontleenen we den volgenden passus.
„Een schrijver zal steeds met een zeer bepaalde

voorliefde over de heilige Theresia van het Kindje Jezus schrijven. Zij maakt immers deel uit van zijn gilde. Zij heeft zelf geschreven en zeer goed geschreven. Ik val niet in haar gedichten, trouwens ook niet in de enkele schilderijen, die wij van haar kennen; de eene zoowel als de andere zijn zeer weinig persoonlijk, daar ze gemaakt zijn volgens een model, ik zou haast zeggen: volgens een ritus, die aan de gedachte en de inspiratie van Theresia alle vrijheid ontnam. Voor Theresia was het een ondenkbaar iets, dat zij verzen zou hebben kunnen schrijven, die afweken van het cliché der door het gebruik gewettigde kerkliederen. Zoo volgde zij ook slaafs na voor haar decoratie- en schilderwerk de motieven en de styleering, die haar omringden in haar ouderlijk huis en in het klooster. Theresia, die zoo spontaan, zoo natuurlijk, zoo zich-zelf was, heeft zich trouwens noodgedwongen moeten plooien naar dit conventioneele genre. Zij kende geen ander en het bevredigde in ieder opzicht de omgeving, waarin zij geleefd heeft. Weet men bovendien, wat zij zelf van haar verzen gehouden heeft? Geenszins. Het meest schreef zij ze om iemand plezier te doen, omdat men het haar vroeg, omdat men iets te zingen moest hebben voor een feestelijkheid of om in de recreatie bezig te kunnen blijven. Glimlachend zou zij ze alle verbrand hebben, als men haar gezegd had het te doen. Essentieel is: Theresia niet af te meten naar deze ietwat gemaakte verzen, die zoo'n felle tegenstelling vormen met de natuur dezer sterke, groote, diep-gevoelige en heldhaftige ziel.

Haar proza echter — dat van *L'Histoire d'une Ame* — toont haar ons in haar ware gedaante. Het is een mooi proza, wel wat langdradig, maar breed, welluidend, gevoelig en van een doorschijnende gratie. Daar werd ze niet belemmerd door een kinderachtige metriek, door den zouteloozen woordenschat, dien omgeving en gewoonte voorschreven. Haar gang is vrij, levendig, gehaast, aangepast aan het innerlijke rhythme; zij zegt wat ze wil zeggen en zij zegt het met klem, de fijnste nuanceeringen harer gedachten en harer zieletoestanden met groote vaardigheid weergevend; in letterkundig opzicht is *L'Histoire d'une Ame* een mooi boek, dat ons de hoogste bevrediging schenkt, welke een literair werk ons vermag te geven: de getuigenis, ontdaan van alle zwakheid en alle geslepenheid, die de stijl en de gedachte geven aan de waarheid.

Wat het meest opvalt aan haar literaire persoonlijkheid is, de hooge kwaliteit harer inspiratie. Haar ziel was gevoelig voor alle vormen van schoonheid. Zij was een kunstzinnig mensch van zeldzame innigheid."

Les Nouvelles Littéraires.

Een artikel, verschenen in *Les Nouvelles Littéraires* en onderteekend door Louis Latourette, deelt ons mede, dat de ongelukkige Engelsche schrijver Oscar Wilde er ernstig aan gedacht heeft na het „hard labour" van zijn leven zijn laatste dagen in een klooster te slijten. In zijn roman *De Profundis* weerklinken de kreten van een diep-katholiek heimwee, die de meest ontroerende bladzijden van zijn werk uitmaken. De schitterende dramaturg was door zijn ellende, bar van hopeloosheid, die den roem en de schande vervangen had, rijk geworden een zelf-vernietigende nederigheid, waarvan hem vroeger zelfs het zwakste begrip versloten gebleven was. Een zelfbekentenis, die Wilde aan Latourette deed eenigen tijd voor zijn jammerlijk afsterven, sluit allen twijfel over de geaardheid zijner gemoedstemming uit: „Sinds mijn proces heb ik mijn moed en mijn genie verloren. Misschien hebben vrienden U mijn plan verteld om in een klooster te treden. Had ik het maar gedaan! Maar de vrees, dat men ook dezen stap verkeerd zou uitleggen, heeft mij weerhouden. Ik ben werkelijk te beklagen." Was de daklooze Wilde op dat oogenblik oprecht? Het zware lijden van zijn levensavond zal hem toch wel tot een vriend der waarheid gemaakt hebben! Zooveel is zeker, zijn aandacht stond gekeerd naar het Katholicisme en wij hebben geen reden zijn woorden in twijfel te trekken.

Hochland.

Herman Bahr is in tegenstelling met de hedendaagsche jongeren eerst op meer gevorderden leeftijd begonnen zijn ideeën en inzichten in essays tot openbaring te brengen. Men ontmoet hem tegenwoordig bijna in iedere Duitsche en Oostenrijksche periodiek van beteekenis. Meerendeels bondige bijdragen zijn het, waarin hij vanuit zijn snel wisselend standpunt — er is bijna geen geestesrichting, die spoorloos langs hem is heengegaan — het wereldgebeuren peilt en zijn levensvisie vastlegt in een gebonden sterke taal, onzen geestesblik steeds verrijkend en verruimend op ongeëvenaarde wijze. Virtuoselijk hanteert hij de taal als een instrument waarmee hij iedere beschouwing in een nieuw geluid of toonaard zet. Van geestelijke aderverkalking — zooals men duchtte — is bij dezen beweeglijken geest vooralsnog geen sprake. En al houdt hij ervan zijn nieuwe ontdekkingen op geestelijk gebied met een zeker bravour wereldkundig te maken — nieuwheden welke vaak oude waarheden zijn, welke onder Bahr's visie lichten in een fonkelnieuwe klaarheid — toch legt men zijn oor steeds gaarne naar zijn woorden te luisteren. — Zoo trof onze aandacht in het maandschrift *Hochland* een huldigings-artikel van den Italiaanschen philosoof Benedetto Croce, die onlangs 60 jaar werd en wel daarom door onze Oosterburen zoo grandioos gefêteerd wordt, omdat zijn belangstelling den laatsten tijd sterk gekeerd staat naar de Duitsche literatuur. Derhalve is kennismaking met Croce voor ons van niet zoo hevig belang en wij zullen Bahr daarom ook niet volgen bij zijne fijne ontleding van Croce's persoon en werk. Alleen meenen wij de inleiding tot zijn feestoast onzen lezers niet te mogen onthouden.

„Dichters zoowel als lezers verkeeren tegenwoordig in dezelfde verlegenheid: de normen voor de waardebepaling van kunstwerken ontbreken. Aesthetiek en poëtiek zijn niets-zeggende woorden geworden en de criticus, die voor zijn oordeel *alleen* nog maar de kracht van zijn persoonlijkheid, met het vertrouwen van den lezer op hem, kan doen gelden, geeft er, in stede van zich een autoriteit aan te matigen, waartoe hij zich in 't geheim toch niet in staat voelt, liever de voorkeur aan van zulk een ondankbaar baantje af te zien en verandert van gedaante: hij wordt verteller van zijn ervaringen met de kunstwerken, die hij ontmoet. Wie geheel subjectief meedeelt, wat hem de aanraking met dit gedicht af dat plastisch beeld persoonlijk deed gevoelen, kan ten slotte niet aangevochten worden. Of nu zijn relaas behaagt of op den lezer inwerkt, hangt

geheel van den geest, van de aantrekkelijkheid, koenheid of brutaliteit of ook van den humor van de wijze van voorstellen af. Deze nieuwe critiek, wier bekoring het is oncritisch te zijn, voelt zich zelf als kunst en het kunstwerk geldt haar uitsluitend als materiaal.
Wetend dat zij geheel onverantwoordelijk is kan zij licht amusant en charmant zijn en haar succes was dan ook zoo groot, dat ook de wetenschap door haar geestelijken aard werd aangestoken. In stede van kunstcreaties den pols te voelen en hun innerlijken zin te beluisteren, liet zij zich spoedig verleiden, liever in de kunstwerken de persoon van den kunstenaar te zoeken en weldra maakte de philister zich tot gewoonte, vooral de Duitsche en Engelsche kunstwerken niet om hun zelfswil te beoordeelen, niet als iets, dat in zijn eigen bestaan zijn geloofwaardigheid en rechtvaardiging draagt, doch slechts als bemiddelaars, om zoo te zeggen als doorgangshuizen, die men passeeren moet, om eindelijk datgene te vinden waarop al die toebereidselen, die men gewoonlijk samenvat onder den naam, kunst, doelen: om met de persoon van den dichter in aanraking te komen. Dit misverstand, kunstwerken niet om hun zelfswil te beschouwen, maar als oorkonden van hun makers, alsof het er om ging deze in persoon te zien en de werken slechts hulpmiddelen waren om die persoonlijke aanschouwing te vergemakkelijken, is vooral aan de Goethe-philologen te verwijten, die zich daarbij zelf nog op Goethe meenen te mogen beroepen.''
In de afwijzing van deze methode is volgens Bahr de beteekenis van Croce gelegen. Een andere verdienste van dezen Italiaanschen philosoof is: dat hij vertrouwen stelt in zijn absolute smaak, hetgeen hem het vermogen verleent om absoluut te oordeelen. ,,Wij in het Noorden'', vervolgt dan Bahr, ,,hebben in 't geheel niet meer den moed, ons tevreden te stellen met de omstandigheid, dat een kunstwerk ons behaagt of mishaagt. Wij hebben gronden noodig. Wij willen ons oordeel kunnen bewijzen, op de eerste plaats voor ons zelf. Wij willen vooreerst ons zelf bewijzen, dat het ons behagen mag en wij willen daarenboven nog bewijzen, dat het ook de anderen bevallen zal, ja bevallen móet. Ons gevoel schijnt ons incompetent, indien het zich ook niet voor ons verstand kan handhaven.''

Verscheidenheden.

De juiste reclame op de juiste plaats.

Naar ik van mijzelf verneem, heb ik thans eindelijk een middel gevonden, om op goedkoope wijze reclame voor het boek te kunnen maken. Tot heden was adverteeren voor nieuw uitgekomen boeken te duur. Bijna alle uitgevers waren unaniem van meening, dat reclame voor boeken niet loonend genoeg was. Maar mijn systeem is even vernuftig als eenvoudig en niet zonder voldoening mag ik op het antwoord terugzien, dat de Ned. Uitgevers-bond mij gezonden heeft. Deze Bond dan erkent volkomen het nut der uitvinding en zal ze binnenkort in practijk brengen.
De nieuwe methode komt in het kort hierop neer: men moet firma's welke uit den aard van hun bedrijf toch regelmatig tot de groote adverteerders in de dagbladen behooren, zien te bewegen, dat zij, *uit sympathie voor het boek*, hun advertenties combineeren met boektitels. Slechts door eenige voorbeelden zal dit den lezer duidelijk worden. Hieronder mogen er eenige volgen:

Ford 1926: De vrouw aan het stuur! Ivans *De man op den achtergrond*.

Zelfs de *Comedianten* van Louis Couperus hadden, tusschen de bedrijven door, altijd nog éven tijd voor een Caravellis.

Sapoderma het beste haarwaschmiddel, verwijdert zelfs *De roos van Dekama* van Jacob van Lennep.

Voor huidwondjes, open plekken, schrammen, snijwondjes, alléén Purol, geneest zelfs *Levenswond* van Cora Westland.

Het boek van F. de Sinclair *De driedubbele vrouw* moge bijzonder aardig zijn, toch zegt de kenner: geef mij maar Miss Blanche.

New Edison is goud waard. Wie zingt daar? *Janus met het dubbele voorhoofd* door Karel van de Woestijne.

Nic. Beets' *Camera obscura* werd reeds gereinigd door de Hoover. Hij klopt ...... en hij veegt...... en hij zuigt... evenals *Het spook van Vöröshegy*, door Ivans.

Malle gevallen kunnen iemand duur te staan komen. C. & A. is toch voordeeliger.

Aristocraten door Johan de Meester, *Burgerluidjes* door Justus van Maurik, *Arme menschen* door F. M. Dostojewsky, *Diplomaten* door R. Saudek, kortom, In alle ringen rookt men Braziliaantjes!

Jan Feith *Het verhaal van den dief*: De oude Bankvereeniging — Effecten — Deposito's.

Philips Arga zonder weerga — verwekt dadelijk een *Berg van licht* door L. Couperus. Derde druk.

Conan Doyle *De gespikkelde band* was gevaarlijker dan de Blue Band, versch gekarnd.

G. van Hulzen, *Wrakke levens*, Frans Coenen, *Bleeke levens*, Ina Boudier-Bakker, *Een dorre plant* gebruiken allen Sanatogen.

Het bovenstaande is slechts een klein gedeelte van de enorme massa adverteerende firma's en de éven groote massa boektitels. De Nederlandsche industrie staat thans voor een schoone taak. Moge zij deze naar behooren opvatten! Want ook het Tooneel kan op deze wijze gediend worden! De affiches dienen half industrieel, half literair te zijn. En we zijn dus in spoedige afwachting van aanplakbiljetten, waarop b.v. staat: Uw zenuwen houden stand zelfs bij *De wrekende God* als gij maar Koffie Hag gebruikt.
P.S. Voor firma's die zich aangenaam getroffen voelen, is mijn giro-nummer 2709.

Wouter Loub: *Het Vaderland.*

De groeiende staart.

In haast alle Fransche boeken vindt men op een

der voorbladen den inventaris van 's schrijvers literairen inboedel onder het hoofd: Du même auteur. Een voordeelige reclame, die effect maakt. Maar deze inventaris heeft een staart gekregen, die zienderoogen aan het groeien is: A paraître. In den roman *Les Mercenaires* van Pierre Dominique vonden we reeds vier nummers: *Chroniques corses, Les Danubiennes, Manuel du Conspirateur, Joseph vendu par ses frères*. In het veel omstreden boek *Jeanne d'Arc* van Joseph Delteil is de lijst reeds veel langer: *Le grand Frisson* (is ondertusschen verschenen), *Le Soleil* (1926), *Vie d'Adam* (1926), *Vie d'Eve* (1927), *Vie de Napoléon* (1927), *Histoire de la Révolution française* (1928), *Histoire générale de la Femme, d'Eve à nos jours* (1928), *La Nature* (1929) en *La Vie* (1930). Dat kan nog curieus worden! Maar toch, wat een heerlijk optimisme! Wat een sterke overtuiging van eigen, jonge kracht! Wat een dadendrang en wat een scheppingslust! En wat slaan onze scheppende krachten hier tegenover een stuntelig figuur.

Het blauwe merelei.

In het voorjaar van 1842 belde een achttienjarige knaap, met lange blonde lokken, blozend als een jong meisje, aan het huis, dat Alfred de Vigny in de rue des Ecuries d'Artois te Parijs bewoonde, schoof haastig een boek in de handen der dienstbode en verdween uit het gezicht, zoo snel als zijn beenen hem dragen konden. Vol schaamte over zijn eigen stoutmoedigheid, nu eens hard loopend, dan weer kalmer wandelend en zich verwonderend dat de voorbijgangers hem niet aanhielden, alleen stilstaand om de cigaretten op te steken, die hij met koortsachtige heftigheid oprookte, haastte hij zich buiten de stad, naar het veld, als vervolgden hem wraakgodinnen met ontbloote dolken of vlammende zwaarden. Eerst toen de avond begon te vallen, sloop hij als een dief de stad weer binnen, en, naar huis teruggekeerd, vond hij er een kaartje van Alfred de Vigny. Deze was er reeds geweest om hem op te zoeken en had er met potlood zijne warme felicitatie op geschreven. Het boek heette *Les Cariatides* en maakte den jongen dichter — Théodore de Banville in één oogenblik beroemd. Anatole France vertelde met een toespeling op een werk *Odes funambulesques* van genoemden auteur, dat nogal romantisch aandoet, eens de volgende anecdote. Onze professor der rhetorica, een heel knap en heel verstandig man, las ons eens op school een passage uit *Le Genie du christianisme* voor; Chateaubriand zegt daar, dat hij in het nestje van een merel drie blauwe eitjes zag. De leeraar hield midden in het stuk op en vroeg ons, met dat oprecht goedige dat in zijn karakter lag, of wij ook de eitjes van de merel als blauw kenden.
„Zooals ik ze zie", zeide hij, „zijn ze grijs". Een oogenblik bleef hij peinzend en herhaalde: „Ze zijn grijs, ze zijn grijs".
En toen besloot hij met een zucht: „Chateaubriand was wel gelukkig, dat hij ze blauw zag!"
Onze professor der rhetorica had gelijk: de dichters zijn gelukkig. Zij leven in een tooverparadijs en zien alles blauw en roze. Evenzeer en veel meer dan een ander genoot De Banville dat geluk. Zoover Anatole France.
Waarom wij deze aardigheid hier aanhalen? Wel als een „nuttige wenk" voor onze katholieke jongeren. Ze kunnen er heel wat uit leeren: de parnassien op weg naar den romanticus, bedelend bij zijn ouderen kunstbroeder om een woord van waardeering; de smartelijke levenspose van gespletenheid en uiteengeruktheid en de zonnige, feestelijke, Franciskaansche vroolijkheid van den dichter, die zich Gods lieveling weet...

Bühnenvolksbund.

De Bühnenvolksbund, die zich vooral verdienstelijk gemaakt heeft voor de opbloei van de christelijke tooneelgedachte legt een verbazingwekkende activiteit aan den dag op het gebied der uitgeverij. Zij behoort tot de meest productieve uitgevers in de Duitsch-sprekende landen. Jammer is alleen dat haar maatstaf bij de uitgave van romans en novellen niet zoo objectief en stabiel is als bij de uitgave van tooneelwerken.
Zoo was *Meerfahrt* (een Bc) van F. J. Weinrich een weinig gelukkige keuze en alleen een blijk, dat de kracht van dezen jongen dichter alleen gelegen is in het lyrisch-dramatische. Met belangstelling zien wij daarom tegemoet, zijn juist-aangekondigde werk *Tumbilts Sohn*.
Nog zullen dit voorjaar bij genoemde uitgeverij te Berlijn verschijnen de romans:
Johannes Muron: *Die Spanische Insel*, Leo Weismantel: *Die beiden Namenlosen* en Otto Brües: *Jupp Brand*; en de dramatische spelen: Hans Watzlik: *Das heilige Herz*, Leo Weismantel: *Der Wahn der Marietta di Bernardis* en *Das Gastmahl von Ponte Capriasca*, waarbij opvalt dat Weismantel het meerendeel der nieuwe uitgaven voor zijn rekening nam.

Schaepman's formidabele leeskracht.

Dr. Schaepman moet verbazend vlug hebben kunnen lezen. Eens ontmoette hij in den trein een kennis, die veel van babbelen hield. De doctor begon met hem een gesprek, doch middelerwijl haalde hij uit zijn groote jas een pas verschenen brochure, die hij met een vouwbeen begon open te snijden. De ander praatte door en Schaepman antwoordde trouw op zijn vragen terwijl zijn schitterende oogjes door zijn brilleglazen over de bladzijden vlogen. Eensklaps scheurde de doctor de brochure, die nog al lijvig was, in twee gedeelten, reikte het eerste gedeelte aan den babbelaar over en zei:
— Kan ik je dienen, ze is interessant. Toen las hij de tweede helft op zijn gemak.
Nauwelijks had de ander een paar bladzijden van het eerste gedeelte gelezen of Schaepman riep, terwijl hij het vouwbeen wegstak en de halve brochure op de kussens wierp: — Geef mij je krant zoolang, die daar uit je jas steekt! Hij had de brochure reeds geheel in zijn hoofd.

Het vogelvrije boek.

„Het is zeer te betreuren, dat in het rechtsgevoel van het volk het boek als vogelvrij wordt beschouwd. Een geleend voorwerp niet terug te geven, drukt het geweten van den normalen mensch; anders echter is het bij het boek. Verheugend is daarom een Zwitsersche gerechtelijke uitspraak van het jaar 1922, die het niet teruggeven van een geleend boek gelijkstelde met diefstal en bestrafte met gevangenschap".

H. Kliemann: Die Werbung fürs Buch.

Morse-Commedie.

Er is een neiging om de moderne comediestukken

vooral niet te lang te maken. Het kortste stuk werd onlangs in New-York opgevoerd. Het gordijn ging op. Men zag een man en een vrouw, die elkaar innig omhelsden. Voetstappen werden gehoord. Vol schrik maakt de vrouw zich uit de omhelzing los en roept: mijn echtgenoot. De deur gaat open, een man verschijnt. Hij begrijpt de situatie, trekt een revolver en schiet het paar dood. Dan buigt hij zich over hun lijken, slaat vol schrik de armen in elkaar en roept vol vertwijfeling uit: Goede deugd, ik heb me in de verdieping vergist! Dan zakt het gordijn.

Lasten en lusten van beroemde mannen.

De Engelsche schrijver Rudyard Kipling betaalde al z'n inkoopen met chèques op z'n bank. Daardoor wordt een banksaldo steeds kleiner — bij een gewoon mensch. Maar den schrijver van *Het Licht dat verdween*, geschiedde het, dat hij chèques teekende en teekende, zonder dat de bank hem bericht gaf van de vermindering van z'n saldo.

Ten slotte wordt Kipling nieuwsgierig en gaat de zaak onderzoeken.

Hij ontdekt, dat z'n chèques nooit bij de bank aangeboden zijn, maar als autogrammen bewaard worden, ja zelfs ook als zoodanig verkocht tegen bedragen, waarnaast het bedrag van de chèque weinig beteekende.........

Liliencron werd dagelijks met een waren stortvloed van brieven, boeken en manuscripten overstelpt; aanvragen om een autograaf of een inscriptie waren eveneens aan de orde van den dag. De dichter had er heel wat tijd voor noodig om al deze correspondentie af te werken. Zijn geestdrift werd gemakkelijk ontvlamd en een loffelijk woord vloeide hem vlug uit de pen, zoodat de jonge dichterlingen het werkelijk wat al te bont maakten, daar zij heel wat hoop op een waardeering van den erkenden meester bouwden. Het liep zoo hoog, dat Liliencron alleen nog maar gedrukte kaarten verzond en de meeste brieven eenvoudig onbeantwoord liet. Een jeugdig dichter, wien aan een erkenning van zijn talent door Liliencron bijzonder veel gelegen lag, zond hem op zekeren dag een heelen stapel ongedrukte verzen, vroeg om zijn oordeel en kritiek en schreef in zijn brief o.m. het volgend versje:

> Ich fühle mich immer geadelt,
> Wofern ein weiser Mann mich tadelt.

Liliencron las de gedichten, stuurde ze terug en sloot het volgende antwoord in: „Betrachten Sie sich von mir zum Grossherzog ernannt''.

De Paus eerelid eener Fransche Académie?

Volgens *Le Journal* werd in de „Académie des Inscriptions et Belles-Lettres'' het plan ernstig overwogen den heiligen Vader Pius XI wegens zijne groote verdiensten op het gebied der christelijke archeologie onder de eereleden der Académie op te nemen. Afgezien van het feit, dat de hoogste waardigheid op aarde voor geen hoogere eerbewijzen vatbaar is, heeft men het plan tevens moeten verwerpen, omdat volgens de statuten der Académie ook de eereleden van tijd tot tijd de zittingen moeten bijwonen.

Een bezorgde Regent en Voltaire.

Satirische gedichten op den Regent Philippe van Orleans hadden Voltaire in de Bastille gebracht. Daar schreef hij zijn tragedie *Oedipe*, die bij de opvoering groot succes had. Toen Voltaire weer op vrije voeten stond, had hij de eer aan den Regent te worden voorgesteld. „Als u maar verstandig wilt zijn'', zei deze genadig, „zal ik wel voor u zorgen''.

„Ik ben'', antwoordde Voltaire met een diepe buiging, „Uwe Koninklijke Hoogheid voor uw aanbod zeer verplicht, maar verzoek toch in de toekomst zelf voor kost en logies te mogen zorgen''.

Nieuwe beeldspraak.

„Dat de parochiekerk van Onze Lieve, Vrouw Koningin des Vredes in het bezit is van een prachtig *Mariabeeld*, voorstellende de Heilige Teresia van Jezus, is tot de uithoeken van het bisdom bekend''. *De Vredesklok.*

Rusland negeert het auteursrecht.

Henri Béraud, de schrijver van *Le Martyre de l'Obese*, die voor *Le Journal* een bezoek brengt aan Rusland meldt aan zijn blad, dat hij te Moskou bij verschillende uitgevers waarmede hij nooit in contact had gestaan, zijn boeken vond. Bij navraag bleek hem, dat de Sovjet-regeering zich op het standpunt stelt, dat zij het recht heeft alle werken van buitenlandsche schrijvers te laten herdrukken, zonder dat daarvoor toestemming wordt gevraagd en zonder dat auteursrechten worden betaald, daar zij het geestelijk eigendomsrecht niet erkent.

Correspondentie.

26. *Mevr. de B. te Br.*: U vraagt een Fransch „magazine'' voor Uw dochter? Dan kunnen wij U met alle beslistheid aanbevelen: *Le Lisez-moi bleu*, dat halfmaandelijks verschijnt en voor het buitenland 42 francs kost. Uitgever is: Jules Talandier, Rue Dareau 75, Paris 14. Onder zijn medewerkers telt het eerste klas krachten als Paul Bourget, Henri Lavedan, Jacques des Gachons e.a. De inhoud is van een kleurige verscheidenheid: vaak belangrijk, steeds boeiend. Echter niet geschikt voor meisjes onder de achttien.

27. *L. R. pr. te T.*: De meest gelezen Duitsche romancier is wel Thomas Mann, vooral uit hoofde van zijn jongste publicatie *Der Zauberberg*, waarvan de Ned. vertaling binnenkort zal verschijnen bij de W.B. te A'dam. Bijzonderheden over zijn leven vindt U in de onlangs verschenen *Thomas Mann-Bibliographie*, uitgave van S. Fischer, Berlin S.W. 68. Bovengenoemd werk is buitengewoon belangrijk; jammer dat Mann's godsdienstbegrip zoo weinig bezit van de kristalheldere klaarheid van het Christendom. U leze het dus met oordeel des onderscheids.

28. *J. W. te H.*: Natuurlijk ook Poincaré, thans rustend van z'n politieke beslommeringen schrijft mémoires. Doch deze dreigen den omvang van een encyclopedie Larousse aan te nemen. Het onlangs verschenen eerste deel, dat alleen het jaar 1912 behandelt telt alreeds 800 pagina's. U zult dus Uw handen vol hebben, indien U dit alles wilt verslaan.

29. *Ir. L. F. te W.*: U kunt het beste terecht bij: W. H. Idzerda: *Kinematografie voor den amateur*, uitgave Goede en Goedkoope Lectuur,

Amsterdam. Aan de hand van tal van practische foto's geeft dit populaire boekje uitsluitsel op de vraag, hoe filmopnamen gemaakt en geprojecteerd worden.

30. *J. H. te 's-Gr.*: Paul de Mont is gemeentesecretaris te Nivove (Vl.). Zijn tooneelspelen die druk worden opgevoerd, staan alle in het teeken van den wrok en de verbittering van de na-oorlog. Zulks hoeft U geenszins te verwonderen, zoo U weet dat ook De Mont tot een van die talloos velen behoort, die bij de verdediging van hun vaderland (?) hun lichaam lieten verminken door de Duitsche kartetsen en als een wrak terugkeerden naar hun haardsteden. Zijn beste spelen zijn tot nu toe wel *De Spelbreker* en *Reinaert de Vos*. Laatst genoemde spel gaat als openluchtspel dezen zomer op verschillende plaatsen in Vlaanderen.

31. *L. R. te G.*: Ja, *Thiss* van Jaarsma was een schitterend debuut en verdiende lof om den zuiveren vorm en den gevoeligen inhoud, doch dit debuut is nooit overtroffen door de vervolgdeelen van dezen nieuwen *Jean Christophe*. Bedroevend is 't te zien, hoe schrijver zijn talent gaat verknoeien aan humoresken en sarcasmen, als zijn *Burleske Historiën* ons te lezen geven, die, zooals U terecht zegt, zoo laag bij den grond zijn als een voetbalveld.

32. *Dr. W. S. te L.*: Zeker, onder het schrijversgilde heerscht ook wel eens animositeit. Luister maar eens naar het volgende geval. Onlangs bracht de Fransche romancier André Gide zijn bibliotheek ter veiling. Om de financieele kansen te vergrooten, had hij elk boek voorzien van een eigenhandige opdracht. Kort daarop zond zijn collega Henri de Regnier een zijner boeken terug met ook een opdracht: Voor Uw eerstvolgende veiling.

33. *R. J. pr. te A.*: Over de moreele zijde van het cinematographische vraagstuk loopen de meeningen alsnog zeer uiteen. Sommige Roomsche experimenten hebben de zienswijze omtrent de ethische waarden van de film eer vertroebeld dan verhelderd. Dat bepaalde Roomsche filmen zoo weinig bevrediging vonden ligt o.i. even zeer daaraan dat in dergelijke filmen het artistieke element geheel verwaarloosd was. Dat dit laatste ook in Amerikaansche filmen ontbreekt, geven wij grif toe, doch deze maken de belangstelling en de genieting gaande door andere middelen, die Roomsche cinematographen nooit benutten mogen. In hoeverre, — en dit als antwoord op Uw tweede vraag, — de film over artistieke mogelijkheden beschikt, zal U blijken uit vertooningen van *Varieté, Kean, Boeddha* (ziet slechts met welk een waarachtig talent deze bijna zuiver religieuze stof werd uitgebeeld) om eenige nieuwere kunstfilmen te noemen.

34. *Dr. J. L. te H.*: Een degelijk Spaansch tijdschrift en voor Uw doel zeer geschikt is *Razon y fe*. Onlangs bestond dit tweemaandelijksch blad 25 jaar. Alle gebieden van kennis en cultuur, wetenschap en kunst worden hierin behandeld.

35. *G. B. te N.*: Een zeer begrijpelijk verschijnsel, gezien de moeilijkheid om in het leven en zeker in het leven der kunst, het juiste evenwicht te bewaren, tusschen geest en stof, droom en daad. Indien U deze passage als een feit durft aanvaarden: un mouvement littéraire se fait toujours en réaction contre un autre'' zult U veel in het eerlijk streven onzer jongeren niet meer misplaatst en singulier vinden. Iedere beweging voltrekt zich met schokken en rekkingen, brengt noodzakelijkerwijze nevenverschijnselen als *overdrijving* met zich: een overdrijving, die niet altoos en persé uit den booze is, maar — en zulks bewees het verleden meermalen — stellig tot zuivering van bepaalde verhoudingen kan bijdragen.

36. *Dr. J. S. te O.*: Max Scheler is een verdienstelijk philosoof, geschoold door Husserl, maar als mensch een tragische deerniswekkende figuur, die vrijwillig zich onttrok aan de tucht der Kerk. Wij meenen dat hij als professor aan de Keulsche Universiteit gesuspendeerd is. Over zijn leer schreef zeer diepgaand Dr. B. van Benthem O.P. in de *Jaarlijksche Boekenschouw* 1925, blz. 92 e. v. in welk artikel U ook nadere bronnen over dezen reeds schoolvormenden phaenomenoloog zult vinden. Over de verhouding van Scheler's leer en het Thomisme, zal Dr. Daniels O.P. binnenkort een proefschrift doen verschijnen.

37. *L. d. B. te T*,: Adressen van film-artisten(?) kunnen wij U niet opgeven. Zulks ligt buiten onze competentie. Eenige wetenswaardigheden kunt U wellicht opdiepen uit *Almanach der Filmfreunde*, uitgave Zak-Verlag, Berlin-Neu-Köln.

38. *Fr. L. te W.*: De grondwaarheden van de christelijke zedenleer worden, wij beamen dit met U terecht, al te vaak met devoot gefemel uiteengezet. Wilt U echter een goed tegengif, dus een boekje, waarin pittig, bondig, origineel en recht op den man af over godsdienstgeest en geloofszin gesproken wordt, dan kunnen wij U aanbevelen C. Terburg O.P.: *Het innerlijke leven*, uitgave J. R. van Rossum, Utrecht.

39. *G. S. te U.*: Dr. Ferd. Ossendowski was alvorens hij zich in de journalistiek begaf een bekwaam politechnicus en doceerde in die kwaliteit aan de Hoogeschool te Tomsk. Tijdens de Russische troebelen moest hij ijlings de vlucht nemen en zwierf langen tijd in de steppen van Siberië in erbarmelijke ontreddering. Via China en Engelsch-Indië bereikte hij weder Europa en leeft thans te Warschau waar hij leeraart in geographie aan de Handelshoogeschool. Naar aanleiding van zijn publicaties over Tibet en Centraal-Azië heeft de Zweedsche globe-trotter Sven Hedin hem fel bestreden in diens brochure *Ossendowski und die Wahrheit*. Een verweer tegen genoemde brochure is *Um Ferdinand Ossendowski*, uitgave Frankfurter-Societäts-Druckerei, dat U tevens rijke bijzonderheden opdischt over Ossendowski's leven. — Tegen het beweren van Sven Hedin in, blijkt Ossendowski Azië wel degelijk te hebben bereisd, doch wetenschappelijke exploraties kon hij moeilijk tot stand brengen, aangezien hij op de vlucht was en voortdurend werd achtervolgd.

40. ? *te* ? De administratie ontving een gedrukte bestelkaart voor een abonnement *Boekzaal*, doch kan hieraan niet voldoen, daar vergeten is naam en adres in te vullen. Vermoedelijk is de bestelkaart in een aangevraagd proefnummer bijgelegd, maar hiervan houdt de administratie geen aanetekening, daar nagenoeg dagelijks meerdere proefnummers worden aangevraagd. 't Poststempel luidt: Dordrecht, 22 April, 10 uur v.m. Nieuwe opgave is dus noodzakelijk.

Boekzaal-Nieuws.

In het volgend nummer zal verschijnen:

Een interessante bijdrage over den Russischen pseudo-monnik Rasputin, die een nieuw licht werpt op de vuige intriges van dezen volksbedrieger.

Mr. Dr. J. Beuns, S.J., schrijft er over 't meesterwerk van den onlangs gestorven oeconoom Heinrich Pesch, S.J.: Lehrbuch der National-Oekonomie.

Bernard Verhoeven geeft een essay over het belangwekkende epos: Mooie Karel van Is. Querido.

Zegt het voort!

Propageert Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis

Een gulden per kwartaal.

HET AMUSANTE WEEKBLAD
is 't beste ontspanningsblad
voor het beschaafde publiek.
Bestelt nog heden een abonnement bij
HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG
Franco per post f 2.85 per half jaar.
De eerste duizend nieuwe abonné's ontvangen gratis en franco een boeienden avonturen-roman.

Een boekdeel van 1248 bladz.
bevattende minstens 5 boeiende romans, 160 novellen, waaronder vele van bekende auteurs, ruim 2000 foto's en teekeningen enz. enz. vormt een complete jaargang van
HET AMUSANTE WEEKBLAD

BESTELBILJET.

(Inzenden onder open couvert als drukwerk aan Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.)

Ik abonneer mij vanaf heden op
HET AMUSANTE WEEKBLAD
franco per post tegen f 2.85 per half jaar met het recht op een premie-boek gratis en franco.

Charlotte Bream: DE SCHADUW VAN HET KWAAD.
..... een roman vol spannende verwikkelingen, waartusschen zich de nobele figuur van een jong meisje beweegt .... dit boek zal den lezer vaak tot in het diepste van zijn ziel treffen.

Arthur Applin: DE SCHOK VAN HET DOODVONNIS.
..... een buitengewoon spannende en belangwekkende roman .... na lezing der eerste vijftig regels is de lezer reeds in hooge mate geboeid.....

Anna Katherine Green: DE GEHEIME KAMER.
..... met koortsachtige spanning doorleven we in dezen roman de listige voorbereiding, de afschuwelijke voltrekking en de eindelijke ontknooping van den moord op de bruid van den dader zelf.....

Effie Rowlands: DE MOORD OP HET TUINFEEST.
..... een roman, die door zijn schrille tegenstellingen de belangstelling tot het einde gespannen houdt.

Naam: ....

Adres: ....

,,HEEFT U EEN AARDIG BOEK
VOOR JONGE MEISJES? MAAR NIET ZOO FLAUW EN ONBEDUIDEND?''

Deze aanspraak bracht uw boekhandelaar menigmaal in verlegenheid. Nu niet meer! Immers verscheen:

ALS 'T LENTE WORDT door LIZE KROP-SCHURINK

Met platen van A. H. GOUWE. Prijs f 1.90; in prachtband f 2.90.

Een paar van de talrijke goede beoordeelingen:

,,**In dit meisjesboek klinkt een ondertoon van idealisme en levensmoed.** 't Gegeven is boeiend en kleurrijk, maar niet ál te romantisch en blijft genoeg bij de alledaagsche werkelijkheid.'' *De Stroom.*

,,......Dit alles en nog veel meer aardige verwikkelingen, wordt prettig en onderhoudend verteld, naar gelang de omstandigheden nu eens fijngevoelig en weemoedig, dan weer luchtig en vroolijk; want er komen allerlei afwisselende avonturen in het verhaal voor. Er wordt nogal dikwijls thee gedronken, maar men leest ook van fietstochten en van hengel- en zeilpartijen. Een echt leuk meisjesboek, waarin ook ouderen plezier zullen hebben.'' *De Gelderlander.*

,,Een boek uit de geheel eigen wereld van de meisjes. Zelden nog zagen we het meisjeskarakter zóó echt geteekend in zijn verschillende uitingen.

,,Ondanks tegenspoed en verdriet, toch zonneschijn, toch een opbeuren van anderen, ook ouderen,**zoodat door tranen heen een glimlach te voorschijn komt.**'' *Overveluwsch Weekblad.*

,,Een mooi, vriendelijk, lief boek. Jet en Loes en al de andere fleurige figuren met hun blijde of gedrukte jeugd komen u uit de bladen in levenden lijve tegemoet. Lieve, dappere kinderen, al worden ze voortdurend grooter en wijzer. De lezers zelf worden ook al lezend grooter en wijzer: grooter van hart en wijzer van hoofd. Gemoraliseerd wordt er niet in 't dikwijls ontroerende verhaal. Dat is ook niet noodig, want de personen zijn door hun gedragingen beter moralisten dan handboeken. **'t Is alles frisch als de wind, die er over de rivier waait.**'' *Oude Paden.*

,,**Kleurig en warm, dat zijn de juiste woorden voor dit verhaal.** De sfeer van warmte en blijheid op ,,De Elzenpas'' doet weldadig aan.'' *De Telegraaf.*

,,Een dame aan wie ik dit boek liet lezen, was er zeer door bekoord en vond het alleen maar jammer, dat het uit was! Ze was zoo van die meisjes gaan houden.....'' *Deventer Kerkbode.*

Men vrage DIT boek en stelle zich met niet minder tevreden.

Uitgave van A. G. SCHOONDERBEEK, Laren (Postrekening 14994)

ZOU EEN BOEK BETER GESCHIKT ZIJN VOOR DE MEI-MAAND DAN:

Thomas van Kempen De schrijver van de Navolging van Christus over **De Heilige Maagd**

door Joannes Mercator Pr., met medewerking van P. Hilarion Thans O. F. M.

Dit is de vertaling van het boek, dat in zijn oorspronkelijke taal zoozeer is geprezen door zoovele bevoegde beoordeelaars en waarvan zij den wensch hebben geuit, dat spoedig een Hollandsche vertaling mocht volgen. Het geheel is ruim zoo groot van inhoud als de ,,Navolging" en bestaat uit gebeden, overwegingen, voorbeelden en lofzangen. De stof is tot aller tevredenheid zonder wringen gerangschikt volgens het kerkelijk jaar.

J. Alb. Thijm in *,,Studiën"*.
,,Katholiek Nederland op de eerste plaats moet zich dankbaar gestemd voelen jegens den ,,humilis presbyter in partibus Hollandiae" om den *keurigen, geurigen ruiker Mariabloemen,* uit het hofke van den Agnietenberger, hier door hem saamgebracht.

Pater Mr. W. Duijnstee, C.ss.R. in *„Nederlandsche Katholieken Stemmen"*
„Een *buitengewoon schoon en nuttig boekje* heeft ,,Joannes Mercator" ons in dit werkje geschonken. Zelden hebben wij iets gelezen, dat zoozeer tot innige devotie stemt jegens O. L. Vrouw als deze samenlezing van alles wat Thomas à Kempis over Maria heeft geschreven....

Prof. Dr. N. Sanders O.F.M. in *„Studia Catholica"*
Een *interessant werkje,* waarvoor wij den samensteller, die zich onder een schuilnaam verbergt, dankbaar moeten zijn."

Uitgevoerd op fraai illustratiepapier in linnen band gebonden, paars, bruin of zwart, in zeer fijne uitvoering, formaat 11 × 14½ cM. De prijs is f 1.90

Bestel bij uwen Boekhandelaar of bij de Uitgevers Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert

M. H.

U gelieve mij terstond bij gereedkomen te zenden een *permanente Clio-band voor Boekzaal.*

Hoogachtend,

Voornaam en Naam: ....

Straat en huisno.: ....

Stad en datum: ....

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

Portretten-Prijsvraag

No. 22 Mei 1926

Wie is dit?

Oplossing : ....

....

Voornaam en naam : ....

Straat en huisno : ....

Stad en datum : ....

Dit biljet vóór 20 Mei a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die één prijs ter beschikking stelt: naar vrije keuze **twee deelen uit de Keurboekerij**. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot. — Oplossing P.P. 20 = Otto Rung. Alle ingezonden oplossingen waren onjuist.

Prijsvraag

23

Uit welken roman ?

Nevenstaande episoden zijn gegrepen uit een roman, die in een onzer katholieke dag- (of week- ?) bladen heeft geloopen.

Waar? En hoe heet die roman? Van welken auteur?

Prijs : L. v. HERTLING, WEISSKIRCHEN.

Inzenden vóór 20 Mei aan Prijsvraag-redacteur.

Oplossing No. 21: Harold Avery, Ku-Klux-Klan in De Zondagscourant.
Prijs na loting toegekend aan Joh. P. Louman Jr., Haarlemmerstraat 91, Amsterdam.

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

J. VELDKAMP EN K. DE BOER

Kun je nog zingen, zing dan mee!

Uitgave met Pianobegeleiding 132 liederen
25e druk f 2.25. . . . . . Gebonden f 2.90.

Kun je nog zingen, zing dan mee!

Uitgave voor Orgel en Harmonium
77 liederen 2e vermeerderde druk f 1.50.
Gebonden f 2.25.

Kun je nog zingen, zing dan mee!

Uitgave voor Jonge Kinderen. Geïllustreerd
75 liederen 4e vermeerderde druk f 2.50.
Gebonden f 3.25.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN

Keurwerkjes

voor Kinderen

Spijze der Engelen
in acht bandjes.

Band van Liefde.

Jezus mijn Vriend
in twee bandjes.

Mijn Eerste Communieboekje
in vijf bandjes.

Misgebeden.

Kruiswegoefeningen.

voor Ouderen

De Heilige der geheele wereld.

De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella
in twee bandjes.

God kennen en dienen.

De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.

De Navolging van Christus
in drie banden.

Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis ∴ Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te deelen, dat wij thans in de gelegenheid zijn hun *bij genoegzame deelneming* een

Practischen Sierlijken Band

voor het opbergen der losse afleveringen aan te kunnen bieden, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den Jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen Jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in 2 kleurenlinnen met verfdruk.

Prijs slechts f 1.75.

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den Jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift
ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

- OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.

Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.

REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma Wed. J. v. Casteren & Zonen
Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie

Expediteurs, Douane-Agenten

Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties enz.

Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.

WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG

Fabrikant in Wollenstoffen.

Specialiteit in

Kloostergoederen.

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
Verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca 6 vel en kost fr. p. p. f 8.75.

Tijdschrift voor Taal en Letteren
Verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel en kost fr. p. p. f 7.50.

Zooeven verscheen : DE DERDE DRUK

VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.

Prijs f 2.25, franco p. p. f 2.50. Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort

Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

Steeds voorradig alle soorten

Doodkisten
H. van Gestel - - Tilburg

Noordstraat 25 - Telef. 1296

Abonneert U op ALTE UND NEUE WELT

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.

— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Corns. van Straaten - Utrecht
Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood

Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL

BREDA

Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout

Kerkbanken — Kerkstoelen

Amerikaansche Schoolbanken,

Telramen, enz.

HANDELSREGISTER
Verslagboek der 3de R. K. Paedagogische Week, welke te Tilburg werd gehouden op 17, 18 en 19 Aug. 1925

Prijs f 1.25, franco per post f 1.45. — Bevat de lezingen, welke tijdens de Paedagogische week zijn gehouden.

Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM

PERIODIEKEN — BOEKWERKEN

ALLE HANDELSDRUKWERKEN

Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

Al uwe boeken levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

POORTERS-TOEBACK

J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

Poelhekke, M. A. P. C., Woordkunst. Hulpmiddel bij het zoeken naar inzicht in letterkundige verschijnselen, verlucht, *9e druk* ingenaaid f 2.50, gebonden f 2.90.

Poelhekke, M. A. P. C., Lyriek, met bandteekening van *Johan Dijkstra*, gebonden f 5.90

Het is een mooi boek, dat Poelhekke ons heeft gegeven. Wie wisten, dat het op komst was, dat „het ten halve afgewrocht, ontvangen, niet geboren; den aangenamen tijd der volle uitspreekbaarheid" verbeidde, hebben er zich veel van voorgesteld, hooge verwachtingen er van gekoesterd en zien die thans, nu zij er van kunnen genieten ..... overtroffen. *Studia Catholica.*

Poelhekke, M.A.P.C. en Dr.C.G.N.deVooys, Platenatlas bij de Nederlandsche Literatuurgeschiedenis, gecart. *3e druk* Ing. f 4.50, gebonden f 4.90.

Uitgave van J. B. Wolters Groningen / Den Haag

K UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. K

Les auteurs Français Annotés

No. 1. LE FABLIER FRANÇAIS. Fables de La Fontaine, de Florian et d'autres fabulistes.
A. Textes, relié, f 2.30.
B. Explicatiens et notes f 0.70.

Wij gelooven, dat deze bewerking den jeugdigen leerling in staat zal stellen de fijne puntjes in gedachten en steil aan te voelen. De Vacature.

No. 2. TARTARIN DE TARASCON. d'Alphonse Daudet. Illustré d'après des dessins originaux d'Ed. Bernard. A. Textes, relié f 1.40
B. Notes f 0.50

No. 3. LES MILLE ET UN MARTINS. 1re série 25 Contes et Nouvelles d'auteurs contemporains. A. Textes f 1.25.
B. Notes f 0.40.

Voor de hoogere klassen een uitstekend werkje, om het Fransche leven en den Franschen geest te leeren kennen en waardeeren. De Vacature, 9 Dec. '25.

No. 4. L'AVARE DE MOLIÈRE.
A. Textes, relié f 1.30.
B. Notes, f 0.40.

Deze vier boekjes zijn practisch en uitstekend bruikbaar op onze middelbare scholen. De Vacature.

K K

Accountantskantoor

E. A. Wijsmuller & Co.

EINDHOVEN	AMSTERDAM
RECHTESTRAAT 55	HEERENGRACHT 114
Tel. 175 - 518	Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden
Belastingzaken.

De Vetten's Boterbiesjes
ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

Aanbevolen door Z.Em. Kard. van Rossum, het Doorluchtig Episcopaat, de Eerw. Heeren Geestelijken en geheel de Katholieke pers van Nederland.

SCHRIFTELIJKE CURSUS KERKLATIJN

Abonnement f 2.— per maand. Toetreding ten allen tijde. Vraagt prospectus en proefles.
Administratie-Adres: H. A. M. DOUWES, Van Woustraat 119, Amsterdam

TE GEBRUIKEN BOEKEN:
DR. A. VAN WIJK: Beknopte Spraakleer van het Kerklatijn met Oefeningen en Woordenlijst 2e druk. f 1.90.
DR. H. W. E. MOLLER: Het Kerklatijn, Spraakleer met Oefeningen, geheel ontleend aan de Liturgie, met Woordenlijst. 2e druk. f 2.90.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 JUNI-AFLEVERING 6

— 35 CENT —

Dr. J. Beuns S.J. . . . . Heinrich Pesch S.J.
Russische Redacteur . . . . Rasputin
. . . . Iets over de Sloveensche Literatuur
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch
Dichtwerken . . . . Nederlandsch, Duitsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Fransch, Duitsch, Engelsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch

Uit Boek en Blad:

Studiën. — De Maasbode. — De Gemeenschap. — De Standaard.

Verscheidenheden:

Quo Vadis? — De Worm. — Twee sterfgevallen. — Abbé Henri Bremond. — Het Noorderlicht. — De wandelstok van Thiers. — De Profeet en zijn Vaderstad. — Victor Hugo als Christus-model. — Strauss-Struisvogel. — Attende Lectioni! — Rectificatie.

Ontvangen Boeken

Correspondentie

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

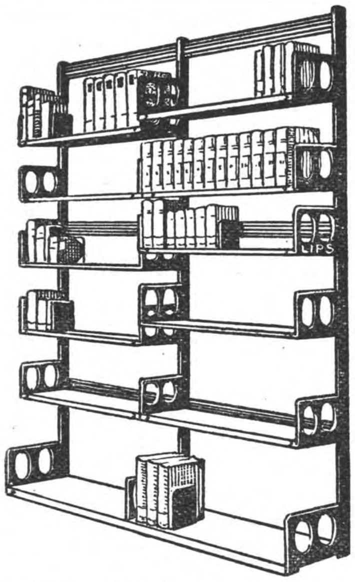

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Veemarktstraat 84 — Tel. 915 Groningen

R.K. Jeugdbibliotheek voor Jongens en Meisjes van 10—15 jaar.

Prijs ingen. f 1.25 en geb. f 2.—, per abonnement van 12 deelen resp. f 20.— en f 12.—.

VERSCHENEN ZIJN:

DE ERFGENAAM door Cecilia, geïll. 155 bladz.
ARANKA " " 162 "
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS, door Flip Keyenburg, geïll. 165 bladz.
HANS MEERMAN, door Hendr. M. Smits, geïll. 176 bladz.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF, door Cecilia, geïll. 167 bl.
WEER VEREENIGD, door F. B. van Vlijmen,
terwijl nog vele deelen in bewerking zijn.

Verschenen HEUVEL-OP door Anny Hulsmans.
Dit zeer boeiende boek van de bekende schrijfster is bestemd voor de rijpere jeugd van 15 jaar en ouder, prijs ingen. f 1.90, gebonden f 2.50.

VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek
v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.— verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar — evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel — abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland — eveneens in België — kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. — Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. — Speciale plaats, speciale conditie. — Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater — Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Heinrich Pesch S.J.

Een generatie van katholieke sociologen had reeds dankbaar gebruik gemaakt van het driedeelige magistrale werk: *Lehrbuch der Nationalökonomie* van Heinrich Pesch, toen de twee laatste deelen verschenen, die het leerboek tot een afgerond geheel maakten. Daarna zag een nieuwe druk van de drie eerste deelen[1]) het licht, dien de schrijver vóór zijn dood nog zelf tot zijn groote voldoening heeft mogen bewerken. Hoeveel waardevols tallooze denkers en mannen van actie op sociaal of staatkundig terrein in de gedegen drie eerste deelen mochten vinden, bevreemden bleef het hun, niet het minst degenen, die economist zijn, dat zij daarin zooveel aantroffen, wat in de werken van anderen niet gevonden wordt, terwijl juist alles gemist werd, wat ieder ander economist breedvoerig behandelt. In deze leemte is voorzien. Het vierde en vijfde deel bevat alles, wat gewoonlijk tot de economische wetenschap in meer engeren zin wordt gerekend: de waardeleer, de productiefactoren, munt- en bankwezen, de leer der inkomens. De student, die examens voorbereidt en vergeefs de drie eerste deelen doorbladerde, vindt thans in de beide laatste deelen, die op zich zelf een gesloten geheel vormen, wat hij zoekt. Terecht heeft Pesch zich echter schrap gezet tegen de richting, die alle gebeuren op het ruime veld van de volkswelvaart tot ruilverhoudingen wil herleiden, tegen hen, die de waardeleer het grondprobleem der volkswelvaart noemen. Dat deze juiste opvatting tot gevolg heeft gehad, dat niet alle zuiver economische onderwerpen even diep werden onderzocht, is te betreuren. Ware dit geschied, dan had hij ook gemakkelijker overwonnen den bekenden Duitschen afkeer van hetgeen de Oostenrijksche school aan wetenschappelijke vondsten heeft geleverd.

Pesch heeft het aan zijn veelzijdige voorstudiën te danken, dat hij de enge lijst, waarin de meeste schrijvers de economische verschijnselen zetten, kon verbreken. Jarenlang had hij philosophie, recht en theologie gestudeerd, alvorens hij, gedreven door zijn warme belangstelling voor de nooden van den modernen arbeider, tot de studie van de volkswelvaart overging. Deze voorbereiding stelde hem in staat om het streven van een volk naar stoffelijke welvaart te plaatsen tegen een wijde-vergezichten-openenden achtergrond. Slechts onvolkomen, zoo meende hij, zouden de ruilverhoudingen, de loonvraagstukken, crises enz. begrepen kunnen worden, indien niet volledig gekend werd de maatschappij zelf, waarin die problemen zich voordoen. Voordat Pesch tot het schrijven over economische onderwerpen besloot, werd hij — de drie eerste deelen getuigen het — socioloog. In deze bestudeert hij den mensch met al zijn strevingen, de gemeenschap, den staat, hij let op den invloed, dien rasverschil, klimaat, bodem, godsdienst op het samenleven hebben en beziet dit alles, voorgelicht door de langs den weg van redeneering gewonnen normen van recht en moraal. Theologische gegevens, de alleen door de openbaring te verkrijgen waarheden, blijven buiten beschouwing, daar zij om de grondslagen der maatschappij-ordening, in zoover deze bij de sociale vraagstukken in het geding komen, te begrijpen, niet noodig zijn. Aldus is het leerboek een werk geworden, dat ook voor niet-katholieken — Professor Slotemaker de Bruine getuigt het — directe waarde heeft.

Pesch heeft onder zijn vele leermeesters Adolf Wagner tot voorbeeld gekozen, een der bekwaamste bestrijders van de oude Engelsche individualistische school. Koos deze school het individu tot uitgangspunt van haar beschouwingen, Wagner stelde de gemeenschap in het centrum. Het huishoudelijk leven der gemeenschap wordt het eerst onderzocht, opgespoord worden de voorwaarden, die tot de welvaart van het geheel, van de gemeenschap, leiden. In het aldus ontstoken licht plaatsen zoowel Wagner als Pesch de privaathuishouding, het privaatbezit, de contractsvrijheid, het streven naar individueele winst.

Al kent Pesch aan het individueele leven meer eigen waarde toe dan Wagner deed, toch pleit hij zijn leermeester er van vrij een staatssocialist te zijn, ofschoon Wagner zich zelf zoo noemde, en onderschrijft hij volkomen zijn stelling, dat het „Sozialprinzip" het „vorherrschende ist und sein muss und soll".

Het is typisch, de probleemstelling van Adam Smith: „Inquiry into the nature and causes of the wealth of nations", maakt Pesch volkomen tot de zijne, maar verliest niet, zooals de Engelsche school aanstonds deed, het gegeven doel de *volks*welvaart

uit het oog, om er de welvaart van het *individu* voor in de plaats te schuiven, met het ongelukkig gevolg, dat de welvaart van een groote categorie individuen over het hoofd werd gezien.
„Solidarisme" ofwel „sociaal arbeidssysteem" noemt Pesch zijn stelsel, het aldus op de beste wijze kenschetsend. Hij voert dit solidarisme ver door, hij verdedigt een publiekrechterlijke ordening van beroepsstanden en spreekt zelfs op een plaats van een „Standesparlament". Deze door Pesch uit de rede afgeleide geestelijke constructie, die zich aansluit aan de katholieke moraalbeginselen, is een stelsel, waarin de katholiek zich thuis voelt, al mag niet de meening ingang vinden, dat het in alle onderdeelen gecanoniseerd is.
Eigenaardig is het, dat het groote woord „kapitalisme" door Pesch weinig wordt gebruikt. In zijn nieuwen druk omschrijft hij echter zeer juist wat er onder moet worden verstaan. Kapitalisme is niet het bezit van veel kapitaalgoederen in een gemeenschap, noch de privaatrechtelijke organisatie met haar streven naar individueele winsten, terwijl anti-kapitalisme niet mag zijn de zucht om het privaat bezit van productiemiddelen op te heffen en het maken van persoonlijke winsten te beletten. Het kapitalisme, dat aan het sociale arbeidssysteem tegengesteld is, is de ontaarding van de privaathuishoudelijke-gemeenschapsorganisatie, de ongebreidelde, ongebonden heerschersmacht van het kapitaalbezit met zijn onbeperkt winstbejag. Kort en praegnant gezegd, het kenmerk van het kapitalisme is: „Die Privatwirtschaft dominiert die Volkswirtschaft".
Het leerboek van Pesch is moeilijk en makkelijk. Gemakkelijk is het, doordat Pesch zeer helder zijn gedachten weet uit te drukken en meermalen op de hoofdbeginselen terugkomt. Het is echter moeilijk, omdat deze zelfstandige denker slag op slag eigen redeneering onderbreekt door invoeging van de gedachten van anderen. De reden van dit verschijnsel moge gedeeltelijk liggen in de compilatie-hebbelijkheid van de Duitsche wetenschap, maar ligt minstens even sterk in de groote eerlijkheid van Pesch, om openhartig te laten zien, wat hij van anderen heeft overgenomen en in zijn waarheidlievende blijdschap, dat anders georïenteerde geesten dezelfde goede beginselen voorstaan.
Zijn grootste vreugde was het te constateeren, dat in den loop der jaren het solidarisme steeds meer ernstige geesten overtuigde.

Dr. J. BEUNS S.J.

---

[1]) **Heinrich Pesch, S.J.,**
LEHRBUCH DER NATIONALOEKONOMIE. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.,* 4de druk: 1925. (25×16). Deel I: XI-594 blz. geb M. 23.—, deel II: XIV-737 blz. geb. M. 27.—, deel III: 853 blz. geb. M. 29.—.

Rasputin.

(Van onzen Russischen Redacteur.)

De Sovjetregeering, die overigens zoo geheimzinnig mogelijk hare activiteit ontwikkelt, is een virtuoos in 't lanceeren van sensationeele ontdekkingen. Bijzonder gelden deze zonderlinge onthullingen den laatsten tijd een figuur, die vooral onder het tsarenrijk een wonderlijke sprookjesachtige (zonder de lieve betoovering, welke dit woord in eigenlijken zin omgeeft) rol speelde: de pseudo-monnik Grigory Jefimowitch, die stellig niet om zijn edelaardige en menschwaardige eigenschappen den bijnaam verwierf van Rasputin: de woesteling.
Het is wel overbodig er op te wijzen, dat men raadzaam doet met de noodige reserve die sensatieberichten, welke onder de hooge patronage van de Sovjets wereldkundig gemaakt worden, onder de loupe te nemen, want de huidige bewindvoerders in het Kremlin zijn handige jongleurs, die bovendien als eenigste devies huldigen: 't doel heiligt de middelen. Bij al hun onnaspeurlijk getoover met documenten, protocollen en missiven kennen zij blijkbaar slechts een doel: het immoreele mensch-onwaardige heerscherssysteem van het tsarisme aan den kaak te stellen, waarbij zij dan nooit vergeten terloops een ode te plegen aan het fenomenale regeeringsgebied der bolschewistische demagogen.
De gebeurtenissen, die geleid hebben tot den val van het tsarenrijk — waaromtrent dit boek [1]) rijker materiaal bevat dan over den titelheld zelf — bevinden zich nog niet op de juiste distantie, van waaruit een definitieve stellingname en oordeelbepaling mogelijk is. Wat inmiddels de kennis omtrent dezen tragischen ondergang betreft, is het natuurlijk zaak zich voorloopig door de onmiddellijke ooggetuigen—

en als zoodanig mag ook Naschiwin gelden — te laten oriënteeren, inplaats van door de allesbehalve waarheidslievende Sovjetarchieven. Zonder twijfel heeft in deze matelooze catastrophe de hand gehad de pseudo-staretz en profeet, de volksbedrieger en duivelskunstenaar Rasputin.
Voor een grove en smakelooze colportageroman kunnen wij ons geen dankbaarder en verleidelijker gegeven denken, dan het levensbeeld van dezen man, die aan elk van zijn wanstaltige beenen een schanddaad meesleept. De chronique scandaleuze van den pseudo-monnik niet nageschreven te hebben, is dan ook een goede noot voor het boek van Naschiwin, die intusschen ook bedenkelijkheden over zijn titelheld debiteert, die moraliter moeilijk door den beugel kunnen.
Doch, zooals we reeds zeiden: het leven van Rasputin wordt ons hier slechts geschetst in het kader van Rusland's ondergang. Niettemin is zijn verschijning zoo opmerkelijk, dat wij het dienstig vonden zijn fatale manipulaties in het cultuurhistorisch milieu van Rusland nader in het licht te stellen.
Wie was Rasputin, of beter wat was hij niet? Hij was geen priester, hij was geen monnik, hij was niet de biechtvader van de tsarin: hij was zelfs geen staretz. Daartegenover was hij een gewone moejik, een gedegenereerde woesteling, een zuiplap en in zijn jeugd een berucht paardendief. Eens bij een dergelijke diefstal achtervolgd door een escorte Kozakken, zocht hij een asyl in een klooster, waar hij een tijdlang als broeder Gregoor de communauteit rijke geschenken toevoerde, maar welk klooster hij weldra moest verlaten, omdat hij op een zijner termijntochten — die allengs verwerden tot drinkgelagen en andere allesbehalve monnikachtige gedragingen — „moord uit minnenijd'' pleegde. Vervolgens was hij analphabeet en toch geleerden gaf hij wijzen raad. Van politiek had hij hoegenaamd geen notie, maar zijn invloed op de evolutie van een wereldrijk was van verstrekkende beteekenis. Zijn vijanden hebben hem als een Duitschen spion trachten te brandmerken, doch zagen stellig over het hoofd, dat zijn beunhazerij bij zoo'n rol allerminst pastte. Zeker hij was een gevaarlijk intrigant, maar daarbij een kabalist van heel gering formaat, die in de machinerie van een groot staatsapparaat kinderlijke stommiteiten uithaalde, waarbij hij onmiskenbaar de mysterieuze kracht bezat de machtigsten te dwingen en zijn wil op te dringen. Godsdienstig in geen enkel opzicht gevormd, speelde hij te pas en te onpas den theoloog en zijn woord kon daveren als het gebrul van een leeuw. Als hij sprak, fluisterde men in 't rond: „Hoort, Isaias is aan 't woord''. De Fransche gezant noemde hem terecht „une bête immonde'' en vrome zielen zagen in hem daarentegen een heilige Gods.
Zelf een deerniswekkende mislukkeling, biedt hij den bedroefden geestelijke opbeuring in dienende en helpende liefde zonder sentimenteel beklag en preekt met kracht van overtuiging over schuld en boete, al trekt deze groteske boeteprediker uit een en ander de navolgende consequentie: „Die Busze ist es, welche den Gerechten ausmacht, daher musz man zunächst wohl sündigen, um später büssen zu können.''
Dit zijn contradicties, inhoudlooze paradoxen, die men redelijkerwijze moeilijk aanvaarden kan. En toch, deze tegenstrijdigheden bevatten alle de kern van een innerlijken samenhang. Men vergete niet, dat in Rusland, maar dan ook alleen in dit onbegrijpelijke land, een figuur als Rasputin bestaanbaar is — in dit Rusland, waar meestal niet de realiteit „maszgebend'' is, doch de innerlijke aandrang het wonderbaarlijke zelf te beleven. De drang, het bovennatuurlijke onmiddellijk in zich-zelf te ervaren, de zwakke glans van eeuwigheidslicht wischt de werkelijkheid geheel weg. Dit in 't onderbewustzijn levende gevoel voor de eeuwigheid — de Rus is over 't algemeen vroom, redeloos en laat zich drijven door gevoel en instinct — dat iedere Rus koestert als zijn dierst bezit, schept de voedingsbodem, waarop dit zeldzame gewas: Rasputin kon volgroeien als een giftige woekerplant. Zoodra het hem lukte de rol van Werktuig van de Voorzienigheid overtuigend te spelen, was zijn levenspositie verzekerd en hoe verrassend, hoe fascineerend wist hij de echo van een Stem uit het Hierboven weer te geven. De zin voor het metaphysieke, welke domineert in iederen Rus, geeft ons de eerste sleutel in de hand om het psychologisch raadsel op te lossen, het raadsel dat zoo'n verworpeling bestaan en een wereldrijk beïnvloeden kon.
De tweede omstandigheid, die niet achteloos mag worden voorbijgegaan bestaat hierin, dat Rasputin een Russische boer was: een man uit het eenvoudige onbedorven volk, dat in zich het geheim bezit Rusland te

redden. Deze opvatting omtrent het Russische boerenvolk ligt ten grondslag aan de leer der Slawophilen, die door Dostojewski het eerst opgeworpen, geleidelijk aan de algemeene overtuiging van de Russische samenleving werd. Het zou absurd zijn Dostojewski in deze voor Rasputin verantwoordelijk te stellen. Want de groote Rus wilde zijn landgenooten uitsluitend tot het inzicht brengen, dat in de boerenbevolking zulke groote geestelijke waarden onontgonnen liggen, dat het werkelijk bedroevend zou zijn als maar halsreikend uit te zien naar het „Westen". Inderdaad zijn hier groote ongekende waarden aanwezig, maar „Ken u zelf" als elementaire levenswaarheid wilde de groote romancier zijn volk op de allereerste plaats voorhouden. Hij kende immers den Rus met zijn groote innerlijke tegenstrijdigheden: zijn aangrijpende vroomheid en daarnaast zijn verschrikkelijke explosie van instincten. Doch Dostojewski's discipelen zagen in den Rus alleen „den vromen heilige". Nu was Rasputin onmiskenbaar een onvervalscht boerentype en zoo wordt het duidelijk, dat vele gezaghebbende kringen in hem den Redder gingen zien. De troebele verwarringen in 't regeerende Petersburg en voorts ook de valsche interpretatie van Dostojewski's ideeën over den Russischen boer droegen er toe bij, om Rasputin te huldigen als een groote reddersfiguur. Dit phenomeen is vol tragische weemoedwekkende ironie. Als Russische boer — en als zoodanig verloochende hij zich nooit, noch in manieren en hoedanigheden — bezat hij van zelfsprekend de gave met gloed en overtuigende stelligheid over bovennatuurlijke dingen te spreken en velen zagen, wanneer hij oreerde met daverend geluid, geboeid naar hem op, als naar een onfeilbaar orakel. Wie ooit het Russische boerenvolk zag of spreken hoorde, weet, dat de simpelste dorper, die gewoonlijk lezen noch schrijven kan, over theologie en mystiek disputen kan voeren, welke den vreemden toehoorder versteld doen staan van verbazing en ontzag. In dit verband dient gememoreerd, dat Rasputin een charitatieve werkzaamheid ontplooide, die bewondering afdwingt; al moet men natuurlijk zich niet gaan verdiepen in het vraagstuk, uit welke troebele bronnen zijn giften en ondersteuningen voor het poovere volk afkomstig waren. Bij iedere redevoering klinkt zijn vermaan: „Weet wel, de moejik offert zich op voor tsaar en land, vergeet hem niet, doet iets voor hem." En terecht meenden velen hier een heilige op aarde te zien rondgaan. Het is misschien dienstig hier in dit verband aan de tijden te herinneren toen Rousseau's „Terug tot de natuur" in West-Europa zulk een merkwaardige evolutie in 't leven riep. Ernstige menschen gedroegen zich opeens als blijde kinderen en in hun arcadische gelukstoestand zouden ze immers 't liefst in de boomen geklauterd zijn... En zoo is ook de grove onbeholpen zondenbok Rasputin, juist omdat hij vergroofd en onbeholpen was, juist omdat hij de geur van de heilige Russische bodem zoo onvervalscht, zoo echt-sensationeel in zijn kleeren meedroeg, ten slotte een misvorming van een gedachte. Doch uit deze gedachte — alle heil komt van 't volk — wordt zijn verschijning begrijpelijker.

Tenslotte bezat Rasputin een eigenschap, welke ons het geheele probleem *menschelijk* het meest naderbrengt. Rasputin was hypnotiseur. Daaraan ontleende hij een magische kracht, waarover het laatste woord nog niet gesproken is, doch die veelvuldiger voorkomt bij bewoners van landstreken — hij leefde langen tijd in 't barre Siberië — waar aanraking met de civilisatie zeldzamer is. Hoe dit zij, als echte Rus bezat hij een drang naar het bovennatuurlijke of in dit geval naar het enigmatische, het onwaarschijnlijke.

Aan het Russische hof — waar eveneens de occulte wetenschappen steeds met voorliefde geraadpleegd werden — heerschte er in dien tijd een fatale stemming. Was het daarom wonder, dat men, zoodra Rasputin's magische verrichtingen aan het hof ruchtbaar werden, zijn hulp inriep voor den troonopvolger, den tsarewitsch Alexei, wiens krachten gesloopt werden door een ongeneeslijke kwaal? Bereidvaardig als steeds in dienend hulpbetoon, gaat hij naar Petersburg en waar de wetenschap faalde, wrocht de Siberische paardendief, die gaarne zich Man Gods liet noemen, enkel door zijn nabijheid het „wonder" der genezing. Legio zijn de gevallen — 't doet zonderling aan, de overigens objectieve schrijver deze feiten als „wonderen" te zien typeeren — waarin zijn duistere duivelskunsten tot een goeden uitslag leidden. Zijn aanzien steeg zienderoogen ook in kringen, die zich vroeger vroolijk maakten om de imbecieele, onbeholpen gedragingen van den zwelger in monnikskap. Begrijpelijk is, dat de raadselachtige persoonlijkheid, die

zooveel krachten en hoedanigheden in zich vereende, deze steeds op 't juiste psychologische moment in werking wist te stellen. En ook zijn hypnotische krachten smeedde hij tot een geducht wapen tegen zijn talrijke vijanden. Niettemin waren er nog verstandige menschen, die dra tot de erkenning kwamen, dat de boer en wonderdokter geen echte staretz was, want een staretz — dit praegnant type van Russische religiositeit — is steeds een man van hooge zedelijke kwaliteiten, een leider van hen, die dorsten naar de Waarheid, doch nooit een wulpsche vrouwenverleider!

Het is een geluk voor Rusland geweest, dat eenigen den volksondermijnenden invloed van een Rasputin hebben ingezien. Doch al strekte Rasputin vernielzuchtig zijn handen uit naar de stutsels van den wankelen staat, zoodat een ineenstorting niet meer te verhoeden scheen, zelf wist hij zijn figuur uit alle gevaren en rampen te redden. Onderwijl klom de nood......

Slechts eene angst kwelde hem: wat zou geschieden indien uitlekte, dat de vertrouweling van den tsaar in beruchte nachtlokalen uitvierend zijn vuige lusten, onder zigeuners en decadenten van iederen rang in uitspattingen zijn dagen en nachten doorbracht? Maar de waarschuwers en vijanden daagden niet op, want steeds redde Rasputin zich krachtens zijn magische middelen. Was hij immers niet een „geteekende'' die wonderen wrochte, waren zijn vijanden niet slechts troebele lasteraars, die den Man Gods achtervolgden, zooals alle heiligen eens vervolging geleden hadden? En Rasputin gaat onveranderd voort zijn vijanden te trotseeren, tot de woesteling op een avond bij eenige vrienden genoodigd, op den vooravond der groote revolutie, na enkele vergeefsche vergiftigingspogingen, neergeknald wordt als een dolle hond en in den vroegen ochtend, levend nog, een erbarmelijk einde vindt in de ijsgolven van de Newa...

* * *

Meer dan een inhoudsopgave van het boek leek ons van belang een belichting van de figuur van Rasputin. Wij weten deze onze belichting onvolledig, waaraan intusschen niet de schrijver van het onderhavige boek schuld is. De moeilijkheid toch om Rasputin's persoonlijkheid te benaderen, bleek ons overduidelijk uit zijn boek en wij mogen daarin dan ook wel de reden zoeken, waarom Naschiwin hier geen biographie of romantisch verhaal gaf van den pseudo-staretz, maar een reeks suggestieve tafereelen, waarin het Rusland der laatste decenniën in al zijn geledingen als een boeiend panorama ons voorbijtrekt en waarin heel sporadisch en dan nog meestal achter de schermen, Rasputin's figuur te voorschijn treedt. Of was het misschien met opzet, dat schrijver zoo weinig van zijn titelheld repte, hierin den gedachtengang van den bewindvoerder bij Rasputin's dood, Kerenski volgend, die Rasputin's lijk liet opvisschen, in bezine doopen en op den brandstapel versmoren, opdat niets meer zou overblijven van diens persoon noch in materie noch in herinnering? Stellig wist schrijver uit Rusland's verleden hoe gevaarlijk legenden kunnen worden gesponnen rond een enigmatische persoon. Gaf Pugatschew zich ten tijde van Katharina niet uit voor Peter III en ontketende een geweldigen burgeroorlog? En hoe licht kon uit den magiër ook niet de held eener legende groeien: was Rasputin immers niet de vriend van den tsaar en de weldoener van het arme volk?...... Gedrenkt in benzine en verkoold... maar het fantoom Rasputin is de vlammen ontstegen. Als spookgestalte doolt hij door de eindelooze desolatie van zijn land. Men hoort zijn navrant gemompel, dat steeds dien eenen zin herhaalt, waarmee tijdens zijn leven de bizarre boeteprediker zijn discipelen den schrik joeg door het sidderende lijf: Doet boete, want 20 jaren... 20 jaren zult gij in Rusland slechts bloed en tranen oogsten......

[1]) **I. W. Naschiwin,**
RASPUTIN, Vertaald uit het Russisch door Eduard Siewert. *Dr. Fritz Fikentscher, Leipzig,* 1925. Deel I: VX-440 blz. deel II: 478 blz. deel III: 489 blz. tesamen ing. M. 17.50; geb. M. 25.—.
— Bc —

Iets over de Sloveensche Literatuur.

De Slovenen, ('n Zuid-Slavische volksstam), wonen in Zuid-Karinthië, Zuid-en Midden-Stiermarken en in de aangrenzende deelen van West-Hongarije en Kroatië.

Dan „behoort'' aan de Slovenen: Kraïn en 'n groot stuk van 't vroeger Oostenrijksche Kustland met 't aangrenzende gebied van Noord-Italië, zooals 't vóór den

oorlog was. Italië heeft de mooiste stukken voor zich genomen en bijna twee vijfde der Slovenen zijn op 't oogenblik „Italianen". Slovenië is 'n land dat geen rust kent, altijd bedreigd en bestreden en onder den voet geloopen vanwege z'n eigenaardige ligging, 'n land met 'n geschiedenis van meer dan duizend jaren, vol strijd en bloed, vol overwinning en nederlaag; trouw tot 't bittere eind aan 't Roomsche geloof, dat 'n meer dan driehonderd-jarige strijd met de Turken, niet wegdringen kon. Alles werd hun ontnomen: land en grond en „Heimat" en have en goed, de mooiste meisjes werden jaarlijks gestolen, om in de harems haar leven in schrikkelijke zedelijke ellende te eindigen; honderden jonge kerels werden ingelijfd bij de Janitscharen-horden, om in de Turksche legers tegen eigen christen-broeders te vechten. Maar vaderlandsliefde en geloofstrouw laten zich niet wegdringen uit 's menschenhart, als ze diep geworteld zitten!

En de Slovenïer is Roomsch en hij hangt aan z'n vaderland, op 't chauvinistische af. Groot is de „Heimat" der Slovenen niet, maar wondermooi.

't Ruwe mannelijke van 't Noorden is er, naast 't weeke en zacht-vrouwelijke van 't Zuiden; bergen met eeuwige sneeuw en tuinen met bloeiende en rijpende citroenen; en de kersen bloeien er in de zonnige tuinen reeds in Februari en rijpen al midden-Maart.

De Slovenïer heeft z'n eigen taal, die voor Nederlanders heel vreemd is, maar 'n mooie zachte klank heeft en aangenaam is om te hooren.

Van 't Gail-dal in Zuid-West Karinthië, tot aan de Zwarte Zee, van de Drau in Hongarije tot Saloniki, wonen zoo ongeveer negentien millioen Slovenen, die verschillende dialecten spreken.

Uit die dialecten zijn langzamerhand drie cultuur-talen ontstaan: 't Bulgaarsch, 't Serbo-Kroatisch en 't Sloveensch. Bulgaren en Serbo-Kroaten schrijven 't z.g. Cyrillische Schrift, de katholieke Serbo-Kroaten en de Slovenen schrijven 't Latijnsche. Cultuurcentrum der Slovenen is de hoofdstad van Kraïn: Ljubljana (Laibach) met universiteit (vijf faculteiten) bibliotheken en theater.

De oudste Sloveensche literatuur is bewaard in 'n kostbaar „Freisinger Sammelhandschrift" dat sinds de secularisatie (1803) in de Staatsbibliotheek van München is opgenomen. 't Zijn 'n stuk of tien perkamentbladen uit de tiende tot elfde eeuw: biechtgebeden en 'n korte Sloveensche preek. Van dien tijd af, tot de vijftiende eeuw is er behalve verschillende specifiek Sloveensche personen- en plaatsnamen, niets schriftelijks nagelaten.

Toch zijn er interessante berichten bewaard over de eigenaardige plaats, die de Slovenen-taal had in 't hertogdom Karinthië. Er schijnt zich namelijk in Karinthië 'n soort Sloveensche hoftaal ontwikkeld te hebben. De oude ceremonie bij de aanstelling tot hertog gebeurde volgens 'n bericht van Abt Viktring (of Vetrinje) (1286) in de Sloveensche taal. De hertogen van Karinthië hadden 't recht, als ze bij den keizer waren aangeklaagd, zich in 't Sloveensch en in geen andere taal te verantwoorden. 't Zelfde zegt ook Aeneas Silvius Piccolomini (later Pius II) en hij vertelt, dat de hertogen als opperjachtmeester aan 't keizerlijk hof, hun ambt als scheidsrechter in jachtzaken, in aanwezigheid van den keizer, in 't Sloveensch uitoefenden.

De chronist van Steier, 'n tijdgenoot van Rudolf von Habsburg, zegt in z'n *Reimchronik* 't volgende:

„die herren sollen fueren in (=den Herzog)
für den geburen hin.
der da sitzt uf dem stein
der selbe sol ein bein
uf das ander legen
w i n d i s c h e r rede sol er phlegen."

Ook elders traden de hertogen van Karinthië, ofschoon gewoonlijk van Duitsche origine, als Sloveensche vorsten op. De Steiersche dichter, Ulrich von Lichtenstein, heeft ons in zijn *Frauendienst* uit 't jaar 1255, zelfs de woorden bewaard waarmee hij op z'n reis, als Venus verkleed, in 1227 door Hertog Bernard, aan de grenzen van 't land werd begroet:

„der fürste und die gesellen sin
mich hiezen willekommen sin
ir gruoz (Grusz) war gegen mich alsus
„buge waz primi, gralva Venus"
(Gott grüsz Euch, königliche Venus).

Toen de familie Sponheimer uitgestorven was (1269) kwamen hun landen aan Ottokar II van Bohemen, dan aan Meinhard voor Tyrol en ten laatste (1335) aan de Habsburgers, dus aan vorsten, die altijd buitenslands resideerden. De Sloveensche hoftaal verdween dan ook, en ook de formule bij de aanstelling tot hertog ging na 1414 verloren. Wel bleef echter de z.g. *Feudalschwur* tot de 18e eeuw in 't Sloveensch bewaard.

In plaats van al wat verloren ging, kwam iets beters, iets wat 't sterke leven in zich droeg, n.l. de Sloveensche volkspoëzie. De 15e en 16e eeuw was 't bloeitijdperk. 't Leven op de burchten, ridderkamp en -liefde werden bezongen. In den nood der tijden werd echter de strijd tegen de vervloekte Turken weldra hoofdthema. Hierbij is 't voor 't algemeen christelijk karakter van deze epische poëzie teekenend, dat naast „einheimische" adel, boeren en meisjes, de Hongaarsche koning, Matthias Corvinus als „Kralj Matjaz" op dezelfde manier bezongen werd als in Duitschland, Frederik Barbarossa, en tegenwoordig nog leeft onder 't volk de sage van z'n eeuwen-langen slaap. 'n Groote rol speelt in 't heldenlied, de Servische volksheld: Kraljevic Marko. 't Laatste geschiedkundige feit, dat in 'n volkslied naar oude wijs bezongen wordt, is de overwinning op de Turken bij Sissek (1593). Hierbij mag wel opgemerkt worden, dat het niet hoog genoeg gewaardeerd kan worden, dat juist in dezen voor Europa zoo donkeren tijd, de Slovenen en Kroaten, de vóórmuur voor 't Christendom en de Westersche cultuur waren, tegen de opdringende Turken.

De Reformatie bracht, zooals in zooveel landen in Europa ook in Slovenië veel verandering, ook op literair gebied. In 't begin probeerden de predikanten van 't alleenzaligmakende Evangelie door 't gesproken woord 't volk te bereiken, maar toen de meest bekende Sloveensche reformator, Primus Trubar (1508-1586) aan de grens werd gezet en in Duitschland zijn toevluchtsoord vond, begon hij te probeeren met schrijven zijn landgenooten voor 't nieuwe geloof te winnen.

'n Abecedarium met kleine Katechismus en 'n Katechismus met 'n bundel liedjes als aanhang, zijn de eerste gedrukte Sloveensche boeken. (1550). Maar 't had weinig gevolg en Primus Trubar wilde alles al opgeven, toen hij bij 'n paar adellijke heeren ondersteuning vond.

Hij gaf 't heele Nieuwe Testament uit, de psalmen, verschillende katechismussen met gezangboeken, gebedenboeken, enz. Met Baron Unguad, die 'n trouw vriend van hem was, begon hij ook de Kroaten te bewerken. In Urach (Würtemberg) werd 'n drukkerij gevestigd, kort daarop ook een in Laibach. Andere schrijvers en „dichters" voerden als vertalers en dichters z'n werk verder. Om 'r 'n paar te noemen: Jury Dalmatin, die den heelen Bijbel vertaalde en 'n vruchtbare „Liedjesmaker" was; Adam Bohonic, die de eerste Sloveensche grammatica uitgaf.

't Eerste drie-talige woordenboek stelde de Duitsche geschiedschrijver Hieronymus Megiser samen (1592). Door Jurij Dalmatius' Bijbelvertaling is de grond gelegd voor de Sloveensche „Schriftsprache". Deze vertaling bleef voorbeeld voor de schrijvers in den tijd der contrareformatie, der Aufklärung en der Romantiek.

Naast de protestanten ontwikkelden, in de 16e eeuw al, ook de katholieken 'n vrij groote arbeidzaamheid op literair gebied.

Maar 't meeste deden de protestanten, die door den adel materieel flink geholpen werden.

Tegen 't einde der 16e eeuw begon de contrareformatie en werd ook doorgevoerd. De katholieke geestelijkheid probeerde nu, de begonnen literaire werkzaamheid voort te zetten, maar de omstandigheden waren niet gunstig. De adel trok zich terug en weigerde alle hulp. 't Land verarmde door de rooftochten der Turken die elk jaar opnieuw binnen vielen.

Om de maat vol te maken begon in 1618 de 30-jarige oorlog, die alles in Duitschland en omliggende gebieden verwoestte. Ondanks deze allertreurigste omstandigheden gaf de toentertijd regeerende bisschop van Laibach, Thomas Chron, 'n krachtigen stoot tot Bijbelvertalingen en wel in katholieken geest en zonder willekeurige tekstveranderingen. Die vertaling bezorgden twee uitstekende meesters en paedagogen: Jurij Japelj (1794-1807) en Blaz Kumerdej. Van groote waarde voor de Sloveensche literatuur is 't werk van Johannes Vajtchard Valvasor: *Ehre des Herzogtums Krain* (1689). 't Geeft 'n trouw beeld van 't Sloveensche volksleven in Kraïn en rijk geïllustreerd, is 't tegelijk 'n kostbaar document voor de cultuurgeschiedenis.

Hiermee komen we aan den tijd der „Aufklärung". Tijdens de regeering van Maria Theresia en vooral van haar zoon Joseph II begon 'n meer wetenschappelijke studie der Sloveensche taal en 'n ijverig beoefenen der literatuur.

't Begin der „Kunstpoëzie" is verbonden met 't ontstaan der Laibacher Almanak *Pisanice* (1779-1781). Daarin verschenen ook de eerste gedichten van den Franciskaanschen dichter Pater Marzel Valentin Vodnik (1758-1819), niet alleen geestelijke liederen ook vroolijke, humoristische, patriotische en stemmingsvolle. Zijn vriend

Anton Linhart (1756-1795) bewerkte twee blijspelen en o.a. ook de wereldberoemde opera *Figaros Hochzeit*. Er kwam langzamerhand 'n meer opgewekt literair leven. Baron Ziga Zois in Laibach, 'n hoogstaand mensch, verzamelde begaafde jonge mannen om zich heen en werkte op hen in door zijn ruimen blik. Hij ondersteunde talentvolle jonge menschen met z'n geld. Een van hen, die tot deze club behoorde, was Bartholomäus Kopitar (1780-1844). Hij was in Weenen custos der keizerlijke bibliotheek, onderhield een persoonlijke briefwisseling met Goethe en de gebroeders Grimm, leerde den bekenden Wilhelm Humboldt de Sloveensche taal en werd door dezen „monstrum scientiarum'' genoemd, 'n wonder van geleerdheid. Kopitar is de grondlegger der Slavische taalwetenschap.
't Jaar 1800 bracht den Slovenen hun grooten dichter en voorstrijder der Sloveensche literatuur, France Preseren.
De taal was in zijn tijd nog lang niet rond en fijn, maar door 'n wondere intuïtie, wist hij zoo'n zuiverheid van uitdrukking te vinden, klonk er zoo'n zuivere melodie uit z'n gedichten op, dat ze tegenwoordig nog met dezelfde begeestering gelezen worden als toendertijd.
Hij is vooral lyrisch. Voor z'n pleizier schijnt hij niet op de wereld te zijn geweest, wat aan z'n gedichten te merken is. Hieronder volgt er een met 'n tamelijk goede Duitsche vertaling er naast:

Kain?	*Wohin?*
1 Ko brez miru okróg divjam Pryátli prásajo me: „Kain?''	1 Wenn ich herum irr' ohne Rast Fragt ihr: „Wohin mit solcher Hast?''
2 Prasajte ráj' oblák nebá, Prasajte ráji val morjá.	2 Die Wolke fragt um ihre Bahn Die Welle in dem Ocean.
3 Kadár mogócni gospodar Drvi jih sèmtertje vihár.	3 Wenn sie herum die Windsbraut jagt Ob sie euch eine Antwort sagt!
4 Ovlák ne vé, in vál ne, kain Kain nese me obup, ne znám.	4 Gleich ihnen weisz ich nicht wohin Verzweiflung ist die Führerin!
5 Samó to znám, samó to vém Da prèd oblicjenjé ne smém.	5 Ich weiss nur das, dasz ich zu ihr Nicht darf, und dasz auf Erden hier
6 In da nui mésta vih zemljé, Kjer bi pozábil tó gorjé.	6 Es keinen Ort gibt, wo mein Herz, Vergessen könnte diesen Schmerz.

Men moet dit in 't Sloveensch hooren voorlezen. 't Is prachtig van klank en rhythme! Door France Preseren's grootheid verloren de meesten van zijn tijdgenooten hun beteekenis. In 1849 stierf hij nog jong, maar hij had 'n machtigen stoot gegeven.
Na veel moeilijkheden slaagde men ten slotte erin 'n Sloveensch tijdschrift op te richten, voorloopig alleen voor economie en landbouw: *Novice* (Nieuwigheden). Nu volgden in korten tijd verschillende andere tijdschriften, die gewoonlijk niet lang bestonden, vanwege den druk die vanuit Weenen uitgeoefend werd.
In 1558 verscheen 't zuiver literaire tijdschrift: *Slovenski Glasnik* (Sloveensche Bode) dat gedurende tien jaar in Klagenfurt (Celovec) verscheen. Tegelijkertijd werd 'n verzamel-werk begonnen. *Cvetje z domacik in tujih logor* (Bloei uit eigen en vreemde tuinen): goede vertalingen van Duitsche en antieke verzen.
Nog meer beteekende en beteekent nog, de z.g. „Hermagories-Bücherbruderschaft'', die elk jaar in duizenden families zes boeken bracht en voor den oorlog 90.000 abonnementen had. Fijne critici en dichters als Francisek Levstik (1831-1887), Simon Fenko (1835-1869) beluisterden de taal van 't volk en vooral van de boeren.
De eerste romanschrijver Josip Jurcic (1844-1881) wordt nu nog veel gelezen: *Deseti brat* (De tiende broer) en *Lepa Vida* (De mooie Vida). Josip Stritar die lang professor in Weenen was, voerde 't Sloveensch weer binnen in de salons, waar tot dan toe Fransch of Duitsch mode was.
In 1879 liet hij in Weenen 'n periodiek verschijnen *Zvon* voornamelijk kritisch, die de groote lijnen aangaf voor de opkomende dichters.
Zijn medewerker was Simon Gregorcic (1844-1906) priester. Zijn fijne minneliedjes zijn door den Franciskanerpater Hugolin Sattner getoonzet en worden nu overal gezongen.
Van 'n heel ander karakter zijn de gedichten en balladen van Anton Askerc (1856-1912). Sterk en forsch en geweldig is z'n lied, vooral: de kroning te Agram. Intusschen ontstonden naast *Zvon* verschillende literaire- en kunst-historische tijdschriften: *Ljubljanski Zvon, Kres, Slovan, Dom in Svet*. Vooral de vertelkunst: novelle, roman, schets, kwam in bloei. Namen als Janko Kersnik, France Detela Ivan Tarcar, Janez Mencinger en Janez Trdina zijn in Slovenië beroemd.

De modernen ontstonden als reactie tegen de min of meer pessimistische richting van meergenoemden Stritar.
De overgang tot de modernen vormde de eenzame gedachtenrijke lyrische dichter, Anton Meved. Hij is priester en een der grootste Sloveensche dramatici. Jonge studenten kwamen inWeenen (ondanks 60 jarigen strijd mochten de Slovenen nog geen eigen universiteit hebben) met Duitsche, Fransche, Russische realisten in aanraking. Naturalisme was 't groote woord in die dagen rond 't jaar 1890.
De jongeren wilden ook de literatuur in nieuwe banen zien.
Ze maakten zich meester van het toonaangevende tijdschrift *Ljubljanski Zvon* en begonnen het realisme en naturalisme te verheerlijken. Maar al heel gauw hadden eigen aanhangers van al dat geweld genoeg en 't naturalisme verdween om plaats te maken voor de symbolistisch-expressionistische Neo-romantiek. 'n Paar namen moeten hier genoemd worden: Xaver Mesko met z'n fijne novellen *Ob tihik vecerik* (In den Stillen avond), *Mu bozji* (Godsvrede), *Na Poljani* (Op de heide). Verder: Dragotin Kette en Josip Murn Aleksandrow. Hun tijdgenooten waren: Joan Cankar en Oton Zupancic.
Ivan Cankar in 1918 gestorven, is de belangrijkste proza-schrijver. Zijn werken zijn in verschillende talen vertaald. Z'n meest bekende werk is: *Podobe iz sanj* (Beelden uit m'n droomen).
Oton Zupanicic, die als vijftigjariger nog in Laibach leeft en werkt, is de meest vooraanstaande Zuid-Slavische dichter. Hij beheerscht alle genres, van 't eenvoudig kinderlied tot het geweldige epos.
Z'n nieuwste werk is 'n historisch drama: *Veronika Deseniska* (Veronika van Desenic).
Tot voor den oorlog vertegenwoordigde 't uitgesproken katholieke tijdschrift voor literatuur en kunst: *Dom in Svet* de gematigd-moderne richting. De meest bekende medewerker hiervan is: Fr. Sal. Finzgar, schrijver van veel vertellingen en romans: *Pod Svobodnin Solncem* (Onder de vrije zon), *Deckla Ancta* (Ancta, de meid) en 't drama *Divji lovec* (De Strooper).
Naast hem staat Sil Sardenko (pseud. voor Alois Merkar) als diep-religieus lyricus. Z'n laatste werk is *Dekliske pesmi* (Meisjesliedjes). Als laatste grootheid moet de romancier Ivan Pregelj nog genoemd worden. Bekend is z'n priesterroman: *Plebanus Joannes.*
Tegenwoordig is 't Slovenenland rijk aan opkomende, veelbelovende talenten: Jus Kozak, Miran Jarc, Anton Vodnik, Tine Debeljak, Pater Chrysostomus O.F.M.
Slovenië gaat 'n goede toekomst te gemoet. 't Volk leeft mee met de schrijvers. Als 't nu maar vrij gelaten wordt, groeit daar 'n frissche origineele literatuur.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Jac. Bogaerts, C.SS.R., 1864.
EGIDIUS VOGELS, Geïllustreerd. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1926. (17×14) 71 blz. ing. f 0.75.

Zoo eenvoudig mogelijk, zonder pathos, zonder onderbreking door vermaningen aan den lezer, heeft schr. het leven beschreven van zijn heiligen medebroeder, Egidius Vogels. Zoo moest het ook beschreven worden het leven van den eenvoudigen, stil werkzamen, strengen en toch voor allen toegankelijken worstelaar om de volmaaktheid.
De man, die tot eigen verbazing in zijn noviciaat tot de ontdekking kwam, dat hij stuursch en streng was van inborst, driftig en opvliegend van aard, heeft zijn natuur niet kunnen veranderen, maar bracht het door zelf-contrôle,versterving, nederigheid en gebed zoover, dat hij de allereerste opwellingen kon bedaren.

M. Lamers O.F.M.

F. M. Frumentius, 1865.
LEVENS EN LEGENDEN VAN GODS LIEVE HEILIGEN, Geïllustreerd door Edmond van Offel, *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (31.5×21.5) 507 blz. ing. f 5.25.

De schrijver geeft in dit werk in 't kort, hoogstens 2 blz., 't leven van 'n heilige voor iederen dag van 't jaar en daarbij nog eenige aanteekeningen over sommigen hoogtijden, feesten en plechtigheden. Aan 't hoofd van elk verhaal staat de heilige afgebeeld, waarover verteld wordt. Deze korte heiligenlevens en legenden lijken ons zeer geschikt om 's avonds voor te lezen in juvenaten, kostscholen en dergelijke inrichtingen om zoo de jongelui voor te bereiden voor de liturgische plechtigheid van den volgenden dag en ze te leeren hoe ze, evenals die heiligen, God kunnen beminnen en zijn H. Wil getrouw volbrengen.

Th. Wissing.

J. Mahieu, 1866.
DE LIEFDE GODS. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven,* 1926. (15.5×11) 131 blz. ing. f 0.75.

Na een korte verklaring van wat de liefde is als hartstocht, natuurlijke deugd en bovennatuurlijke, ingestorte deugd, geeft de vrome schrijver een uitleg van de alles beheerschende beteekenis der

bovennatuurlijk liefde in het leven van den christen.
Afzonderlijk worden behandeld de liefde van welbehagen en de liefde van goedwilligheid. Het karakteristieke van dit werkje bestaat hierin, dat het geeft én een duidelijke leerstellige verklaring van de waarheid, én een eenvoudige menschkundige onderrichting over de beoefening van de verklaarde waarheid. Verstand en hart worden evenzeer bevredigd.

M. Lamers, O.F.M.

Ernest Modersohn, 1867.
ZONDEN DER TOOVERIJ, Geïllustreerd door B. S. Claus. *J. N. Voorhoeve, Den Haag*, 1926. (20×16) 71 blz. ing. f 0.75.

Het werkje staat op geloovig-Lutheraanschen grondslag en is met zeer hartelijke en oprechte bedoelingen geschreven.
Wat schrijver „gevolgen" der zonden van tooverij noemt, zal men beter rangschikken onder psychische verschijnselen en abnormaliteiten; ook de *kunst* der waarzeggerij steunt grootendeels op die gronden, en voor zoover ze 't niet doet, is zij bedrog. We kunnen daarom dit boekje, hoe eerlijk ook bedoeld, niet aanprijzen.
Het zal, dunkt ons, juist bewerken, wat het bestrijden wil: nl. al te groote waardeering voor dingen die psychisch abnormaal zijn, die schrijver te veel beschouwt als verband houdend met tooverij.

P. Constantinus, O. Cap.

Helena Most, 1868.
VAN DOMINEESDOCHTER TOT DOMINICUSDOCHTER, Vertaald uit het Duitsch door P. Gloudemans M. S. F. Geïllustreerd. *Missiehuis St. Antonius, Kaatsheuvel*, 1925. (19.5×13) 140 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Pater Gloudemans biedt ons in dit boekje een goede vertaling van: *Gehe hin und Künde*, waarin Helena Most het beeld schetst harer jeugd en moeilijke jaren en den weg beschrijft, waarlangs God haar leidde tot het katholiek geloof.
In dit eenvoudig verhaal, zonder overdreven sentiment, zien we als tastbaar voor ons de treffende en troostende kracht der genade, die de ziel van dit jong begaafd meisje — domineesdochter maar zelf volslagen ongeloovig — weet los te maken van haar starren onafhankelijkheidszin en gevaarlijken geesteshoogmoed, om haar ten slotte te brengen tot den ootmoed, die voor 't ontvangen van de genade des geloofs noodzakelijk is.

P. C. Keulers.

Raoul Plus, S.J., 1869.
IN CHRISTUS JEZUS, Vertaald uit het Engelsch door E. van Lichtervelde O.F.C. *Karel Beyaert, Brugge*. 1925. (20×13) 332 blz. ing. f 1.75.

De grondgedachte van heel dit boekje is het bekende, maar niet altijd begrepen woord van Paulus: „wij allen zijn één lichaam in Christus" en dat andere woord van Jezus zelf: „Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken". Dit alles moest ons, Christenen, gemeenzaam zijn, al is het dit helaas nog lang niet. Nog te velen kennen de kerk slechts als een stichting van Christus, waarmee ze alleen door voorschriften en geboden verbonden zijn; dat we in en door haar een deel van Christus zijn, ontgaat velen.
Daarom zijn boeken als dit van pater Plus uitermate welkom. De inhoud ervan is heel zeker geen lichte lectuur en de Vlaamsche vertaling maakt het voor Hollandsche ooren niet gemakkelijker.

G. Vrijmoed O.F.M.

Thomas Shepard, 1870.
OVERDENKINGEN EN GEESTELIJKE BEVINDINGEN, Vertaald uit het Engelsch door C. E. van Woerden. *Buurman & De Kler, Leiden*, 1926. (20.5×14) 104 blz. ing. f 0.80.

Dit werkje, in ongenietbaar Nederlandsch, geeft de overdenkingen en geestelijke bevindingen van den predikant Thomas Shepard, zooals hij die voor zich zelf noteerde van 25 November 1640 tot 27 December van het volgend jaar.
Het zijn meerendeels zelfbeschuldigingen voor God, waaruit een klein en gering voelen van eigen persoon en verlangen naar nauwere aansluiting bij Christus volgden. Voor katholieken geheel ongeschikt, voor protestanten bruikbaar.

M. Lamers. O.F.M.

B. J. J. Visser M. S. C. 1871.
ONDER PORTUGEESCH-SPAANSCHE VLAG, Geïllustreerd. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam*, 1926. (20×14) 337 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Voor katholiek Nederland, dat zich geleidelijk meer gaat interesseeren voor de kerstening van Indië is het verschijnen van dit boek van groote beteekenis.
Hierin zien we immers de opkomst en de ontwikkeling van 't Christendom op de eilanden van Indonesië in de 16e Eeuw.
In wel sobere, maar onderhoudende taal laat de schrijver ons zien: de Apostolische werkzaamheden der missionarissen, vooral Jezuieten, Franciscanen en Dominicanen, hun methode van missioneeren, 't langzaam maar diep indringen van 't katholiek geloof bij die onbeschaafde maar goedhartige inlanders, den fellen strijd met den Islam, de heldhaftige geloofsovertuiging van vele christenen, de groote voordeelen en kleinere nadeelen van den politieken steun der koloniale machten en ten slotte de droevige overheersching der Hollanders......
Dit boek is 'n waardige hulde aan de pioniers van ons Indisch Christendom; het moge in zijn wetenschappelijke degelijkheid ook 'n prikkelend voorbeeld zijn voor 'n meer wetenschappelijke synthese in onze overvloedige missieliteratuur.

P. Aurelius O. Cap.

FRANSCH.

Pierre Charles, S.J., 1872.
LA ROBE SANS COUTURE. *Karel Beyaert, Brugge*, 1925. (24×16.5) 199 blz. ing. Bfr. 8.—.

Veel is er in den laatsten tijd geschreven over de hereeniging der Kerken. Grieken en Anglikanen trekken vooral de aandacht. Maar ook in Duitschland bestaat er onder de protestanten een beweging die groote overeenkomst vertoont met de Engelsche High Church. De Duitsche Hochkirche is ontstaan in 1918, kort vóór den wapenstilstand. Haar doel is aan 't Lutheranisme een meer katholiek karakter te geven. De Hochkirchler willen terug tot den „waren" Luther, den Luther der eerste jaren der Hervorming, toen hij nog niet geheel en al gebroken had met de katholieke traditie.
Liturgie, mis, breviergebed, Maria-godsvrucht, communie, biecht, geestelijke retraite, ja zelfs

monniksdom, ziedaar enkele der voornaamste bestanddeelen van 't Katholicisme die de Hochkirche wil terugnemen.
Meen daarom niet dat de Hochkirchler reeds op weg zijn naar Rome.
Wie meer wil weten van deze sympathieke beweging die den Roomschen slechts ten goede kan komen, neme dit boek. Hij zal er een klare uiteenzetting vinden van hun juiste standpunt ten opzichte der voornaamste geloofspunten. Het boek is aangenaam geschreven; hier en daar, 'n on-fransche uitdrukking en enkele historische onnauwkeurigheden.

Dom. J. Huyben O.S.B.

G. Gasque, **1873.**
L'EUCHARISTIE ET LE CORPS MYSTIQUE. *Spes, Paris* 5, 1925. (18.5×12) 252 blz. ing. Ffr. 10. — .

De hoofdbedoeling van dit boek is om de christenen terug te voeren tot de offergedachte. Daarom laat de schrijver ons zien hoe de geheele Kerk het mystieke lichaam van Christus, dit offer brengt en in dit offer zich zelf leert offeren. Een conclusie die voor de hand lag, maar niet getrokken wordt, is deze: Het wezen van het offer vinden we in de H. Mis in de consecratie. Om nu volkomen het offer te beleven, moeten we ons in dien geest daarbij aansluiten. Zoodoende wordt dit offeren in en met en door Christus de Goddelijke voorbereiding op den offermaaltijd, de H. Communie.

Dom. A. Gerold O.S.B.

(Zonder naam) **1874.**
LA BEATIFICATION DES TRENTE DEUX MARTYRES D'ORANGE, Geïllustreerd. *La Bonne Presse du Midi, Vaison,* 1925. (24×16) 60 blz. ing. Ffr. 5.50.

Het sobere levens- en lijdensverhaal, van de 32 kloosterzusters van Oranje, die in 1794 door den fellen Godshaat der revolutionnairen ter dood gebracht en dit jaar gelukzalig verklaard werden.

M. M.

(Zonder naam) **1875.**
L'APOSTOLAT MISSIONNAIRE DE LA FRANCE. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1926. (19×12) XXI-321 blz. ing. Ffr. 7. —.

Evenals het vorige jaar heeft de priestermissiebond van 't aartsdiocees van Parijs opnieuw een tiental conferenties gebundeld, welke zij gedurende 1924—1925 in de Fransche hoofdstad heeft laten houden. Dit tweede deel sluit zich waardig aan bij zijn voorganger; het eenige wat te wenschen overlaat, zijn druk en papier.
Het eigenlijke missiewerk komt in hoofdzaak ter sprake in de lezingen van P. Dhélias over Madagascar, van P. Courtais over het werk der P. P. Maristen in Oceanië, van Mgr. Jarosseau over zijn missie onder de Gallas in Abessynië en van Zr. Jeanne van de Dochters van St. Franciscus van Salus over den toestand der Hindoevrouw. Verder verhaalt Mgr. de Guébriant het ontstaan van de beroemde Societeit der Vreemde Missiën te Parijs, P. Lebon behandelt de onderwijsinrichtingen der P. P. Marianisten in Japan en Br. Gordien het missiewerk op onderwijsgebied door de Broeders der Christelijke scholen. De reisherinneringen van Mgr. Descamps voeren ons naar Fransch-West-Afrika, naar de missiegebieden van Senegambië, den Soedan en de Ivoorkust.
De Lazarist P. Lebbe heeft zijn apostolaat gevonden onder de Chineesche studenten, die met honderdtallen aan de Europeesche universiteiten ongeloovige wetenschap komen opdoen. In drie jaar tijd ontvingen honderd vijf en zestig hunner het H. Doopsel.
De conferentie van Mgr. Beaupin ten slotte, verscheen reeds in haar geheel in de *Revue d'Histoire des Missions* (Maart 1925). Hij bespreekt den wedijver tusschen de verschillende missiecongregaties in het bekeeringswerk en moet daarbij tot zijn spijt opmerken, dat het aantal Fransche missionarissen en daarmede ook hun invloed in de missiecongregaties sterk achteruitgaan ten voordeele van Italië, Duitschland, de Vereenigde Staten, Nederland e.a.
Alles te zamen bevat ook dit tweede boek conferenties weer een schat van belangrijke bijzonderheden voor iederen missievriend.
Het moge met aandrang ter lezing worden aanbevolen.

C. Wessels, S.J.

DUITSCH.

Hermann Muckermann, **1876.**
SINN UND WERT DER EUCHARISTIE. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1926. (18.5×12.5) 74 blz. geb. M. 2.50.

Men merkt aanstonds, dat de schrijver ervaren is in de biologie. Menige beeldrijke uiteenzetting is daaraan ontleend. Dat bracht zijn onderwerp ook mee: de Eucharistie is de spijze der ziel. Zij onderhoudt het bovennatuurlijk leven, zoowel in het individu als in de geestelijke gemeenschap. Eén punt willen we heel bizonder onderstreepen: de beste voorbereiding tot het ontvangen van de H. Communie is een nauwe aansluiting bij den offerenden priester. Zoo valt de nadruk op de diepe beteekenis van de H. Communie als offermaaltijd.

Dom. A. Gerold, O.S.B.

Friedrich Schulze-Maizier, **1877.**
MYSTISCHE DICHTUNG AUS SIEBEN JAHRHUNDERTEN. *Insel-Verlag, Leipzig,* 1925. (22.5×13) 397 blz.

Uit het feit dat in dit boek naast St. Hildegard, St. Mechtildis, Seuse en Tauler worden gepubliceerd Herder, Hegel, Goethe, Novalis als „mystieke'' dichters, is wel duidelik, dat de schrijver onder mystiek iets anders verstaat dan de katholieke mystieke theologie. In de inleiding verklaart de schrijver zijn opvatting daaromtrent. Met een zekere voorliefde citeert hij de omschrijving van Schopenhauer: „Schwelgen in dem Bewustsein dasz man selbst das Kern der Welt und die Quelle alles Daseins ist''. En hij verklaart dit nader als: „soweit wir die Schränken der Endlichkeit hinter uns lassen und die schöpferische Gewalt, der wir und alle Geschaffenen das Dasein verdanken, rein und schlackenlos zu sondern wissen von unserer physischen Erscheinung.'' Of alles autentiek is, vermogen wij niet na te gaan: het gedicht van Suster Bertken b.v. is alvast niet te vinden in de uitgave van Dr. Johanna Snellen.
Als teken van onze tijdgeest zegt deze sierlik uitgegeven bloemlezing veel.

L. Verschueren, O.F.M.

Ign. Schuster, 1878.
Joh. Bapt. Holzammer,
HANDBUCH ZUR BIBLISCHEN GESCHICHTE, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 8e druk: 1925. (23.5×15.5) Deel II: XX-782 blz. ing. M. 22.—, geb. M. 25.—.

Dit deel gaat over de kerk in den tijd der Apostelen en meer bijzonder over den H. Paulus: zijn reizen en zijn brieven. Ook de belangrijke kwesties met betrekking tot het verblijf van Petrus te Rome, de kerkelijke hierarchie enz., worden behandeld; vervolgens de katholieke Brieven en de Apocalyps. Bij wijze van slot een systematisch overzicht over de Kerk van Christus. Met zijn helderen druk, zijn prachtige en met zorg gekozen platen, zijn bladwijzers en zijn alphabetisch register kan dit handboek, dat volkomen betrouwbaar is was de leer betreft, van groot nut zijn voor studenten in de theologie, wellicht ook voor leeraren en godvruchtige leeken. Het strekt den uitgever tot eer en wij bevelen het nadrukkelijk aan.

Dom. H. Delerive, O.S.B.

Dr. S. Weber, 1879.
DIE KATHOLISCHE KIRCHE, DIE WAHRE KIRCHE CHRISTI. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 2e druk: 1925. (20×13) 117 blz. ing. M. 2.—.

Terecht gaat naar onze meening Weber uit van het standpunt, dat de Goddelijkheid der katholieke Kerk het best bewezen wordt, wanneer de Goddelijke instelling wordt aangetoond van het priesterschap en vooral ook van het primaat des Pausen.

Schr. is, zooals men dat van hem verwachten mag, op grondige wijze in zijn opzet geslaagd. Alleen hadden we gaarne het getuigenis der eerste eeuwen omtrent het primaatschap wat uitvoeriger behandeld gezien, ofschoon moet worden toegegeven, dat zulks slechts indirect de goddelijkheid der instelling bewijst.

G. Vrijmoed, O.F.M.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Ds. H. J. Heijnes, 1880.
DE ZIELKUNDIGE KANT AAN UITINGEN VAN CHRISTELIJK LEVEN. *G. J. A. Ruys, Zeist,* 1926. (20.5×15.5) 112 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

Als dit boek in eenvoudig Nederlandsch geschreven was, zou men het in een goed uur kunnen uitlezen en dat is het misschien wel waard. Nu heeft men minstens een dag noodig om het door te worstelen, omdat, als de schrijver zeggen wil, dat er in het vervolg bij zeker iemand geen vrienden meer aan huis komen, men het volgende te lezen krijgt: „Toen drukte dra nooit meer een enkele bevriende voet de stoeptrede, en roerde nooit meer een enkele bevriende hand de huisbel.'' Daarbij is de inhoud hopeloos eenzijdig en waar hij dat niet is, vrij onbeduidend.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Saturne, 1881.
HET LAATSTE OORDEEL OVER 'S WERELDS POPPENKAST. *Luctor et Emergo, Den Haag,* 1926. (24.5×16) 263 blz. ing. f 2.50.

Dit grillig geestesproduct van een overspannen fantast verdiende nauwelijks vermelding, als 't niet een teeken te meer was van de ontstellende verwarring van gedachten van onzen tijd. Ondanks de aanvallen op Pausdom en Kerk, is het boek te dol van opzet en te onzinnig van betoog om voor iemand gevaarlijk te kunnen zijn.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. D. Snoeck Henkemans, 1882.
MOGEN WIJ SPREKEN? *P. Noordhoff, Groningen,* 1926. (25×16.5) 55 blz. ing. f 0.90.

De brochure van Dr. Snoeck-Henkemans, arts in den Haag, reageert tegen de algemeen geworden eisch van sexueele voorlichting. Hij ontleedt eerst 't begrip van sexueele inlichting en onderzoekt daarna al de bewijzen, die de voorstanders der voorlichting aanvoeren: b.v. de ervaring, de vrees voor voorlichting op een ongewenschte wijze — etc. Bij scherpe ontleding blijken al die argumenten weinig te bewijzen. De schrijver geeft gaarne toe, dat spreken wel eens nuttig kan zijn, dat verstandsredenen wel eens kunnen remmen, maar hij toont heel goed aan, dat de bewijzen, die de ijveraars der sexueele voorlichting aanvoeren, niet sterk zijn. Men gelooft te veel het eenige redmiddel tegen sexueele afwijkingen gevonden te hebben in de onthulling. Na zijn critiek geeft de schrijver de bezwaren tegen voorlichting; en de gevaren uit de ondervinding opgedaan, zijn ontzettend. Op 't eind staan elf conclusies aangegeven, afgeleid uit geheel de redeneering der brochure. Bij de bespreking van dit allermoeilijkste punt der opvoeding is de godsdienst uitgeschakeld. Wilden wij Roomschen ons een volledig oordeel vormen over deze questie, dan zouden we de godsdienstargumenten, die er voor en tegen zijn, tevens eens moeten beschouwen.

v. L.

Rabindranath Tagore, 1883.
DE LEERSCHOOL VAN DEN PAPEGAAI EN TOESPRAKEN IN SHANTI NIKETAN, Vertaald door Noto Soeroto, Geïllustreerd door den schrijver. *Adi-Poestaka, Den Haag* 1925. (33×24.5) 68 blz. ing. f 5.40.

Dit geïllustreerde vertellinkje is een persiflage van de opvoedingsmetode die haar kracht zoekt in louter uiterlike, en beperkende middelen, die de school stelt in de plaats van het leven, die meer onderwijs geeft dan werkelike opvoeding. Het einde is dan ook als de vogel gestorven is: „de Radja betastte met zijn vinger het lichaam van den vogel. Slechts het vulsel van boekbladen ritselde.'' De illustraties geven ons een eigenaardige kijk op de moderne Indiese tekenkunst. Daarna volgen de toespraken in Shanti Niketan, die verreweg het grootste gedeelte van 't boek in beslag nemen, vandaar dat de tietel op de buitenzijde, die alleen aangeeft „de leerschool van den papegaai'' wel enigszins verleidend is. Tussen de twee delen van dit boek is er een groot verschil en toch een grote overeenkomst: in de vertelling de echt sprankelende humoristiese geest, die we in de toespraken missen, doch in beide de verheven ernst en beeldrijke zegging van de dichter van *De Hovenier, De Brief van den Koning* en andere bekende werken van Tagore. De weelderige uitgave is wel in overeenkomst met de weelderige geest die ze bevat. Het geheel is een roep om bevrijding uit de stof, een her-

stelling van de hierarchie der menselike waarden, een verheven aanklacht tegen het materialisme. Uit dit boek kan de modern-jagende Westerling, van de Oosterling leren, rustige wijsheid en zachtmoedigheid. De vertaling van Noto Soeroto is gehouden in een zeer aangepaste stijl, alhoewel hier en daar toch enige uitdrukkingen en woorden minder op hun plaats zijn. Al spreekt uit dit boek een voorname en zeer godsdienstige geest, toch is het alleen bestemd voor meer ontwikkelde lezers, die weten hoe ze de boeddhistiese uitlatingen van de schrijver moeten verstaan; want een Oosters panteisme, een kerk zonder dogma's, een ongebondenheid van uiterlike godsdienstvormen doen ons weer zien hoe zelfs een hoogedel mens en diepe wijsgeer als Tagore dwaalt, als niet het genade-licht der waarheid helderheid brengt.

J. Vermin.

FRANSCH.

Paul Vinot, 1884.
CE QUE NOUS CONTENT LES RÊVES. *P. Sansot, Paris* 6, 1926. (19.5×14) 92 blz. ing. Ffr. 6.50.

Vinot's quasi-wetenschappelijk betoog is feitelijk niets anders dan een inleiding tot een gewoon droomenboek (met alphabetischen klapper), zooals er bij waarzegsters ook gedurende de materialistische 19de eeuw nog heimelijk in gebruik zijn gebleven, en die thans, in onzen spiritualistischen tijd, met een would-be geleerd tintje weer naar voren gehaald worden.

Een boekje, dat erger bevat dan bijgeloof alleen, n.l. tegen de christelijke leer indruischende opvattingen, en dat onder alle opzichten beslist af te keuren is.

Van Term.

DUITSCH.

A. A. Grünbaum, 1885.
HERRSCHEN UND LIEBEN. *Friedrich Cohen, Bonn,* 1925. (24.5×17) 154 blz. ing. M. 6.—, geb. M. 9.—.

Het boekje van dezen privaatdocent aan de Amsterdamsche Universiteit bedoelt de niet-rationeele factoren bloot te leggen, waaraan een philosophisch systeem zijn bepaald karakter dankt. Op den bodem van materialisme, kentheorie en psychomonisme meent deze „psychognosis" te vinden een „Beherrschungstendenz" welke de realiteit wil overmeesteren. Al wordt nu en dan het bewijs verdrongen door de bewering, toch toont de schrijver zich een scherpzinnig speurder naar buitenverstandelijke momenten, vooral in zijn onderzoek van het materialisme. Maar de meestbeteekenende kant van het boekje ligt daar, waar de auteur eigenlijk buiten de opzet om — het geheel munt niet uit door samenhang — kritiek uitoefent. Zijn kritiek op het psychomonisme is moordend. Als helder analyseerend psycholoog bewijst hij onweersprekelijk hoe alle empirisch idealisme, dat zich beroept op het bewustzijnsgegeven, dit gegeven aprioristisch schendt. Het is raadselachtig hoe iemand met zóó gezonde basis er toe komt alleen van „psychognosis" heil te verwachten met verwerping van op ding-kennis uitgaande philosophie.

G. P. Kreling, O.P.

Dr. Friedrich Schneider, 1886.
KATHOLISCHES KULTURGUT ALS BILDUNGSSTOFF. *Ferdinand Schöningh, Paderborn,* 1925. (22.5×14) 196 blz. geb. M. 6.—.

Schr. wil vooreerst de aandacht der katholieke geleerden vestigen op een vorming der jeugd, die men nog niet veel heeft toegepast in Duitschland; vervolgens wijst hij leeraressen en leeraars der middelbare scholen den weg aan in de verschillende vakken om zuiver katholiek onderwijs te geven. Zoo hoopt hij te komen tot katholiek Hooger Onderwijs, omdat de ondervinding bewezen heeft, dat de simultane universiteiten onberekenbaar nadeel toebrachten aan 't Duitsche Katholicisme. Daarbij behooren echter niet alleen katholieke leeraren en katholieke leerlingen, maar daar moet vooral de katholieke geest in doorstralen en de katholieke cultuurgoederen der verschillende vakken moeten er tot hun volle recht komen. In dit principiëele boek wordt de katholieke behandeling van ieder vak aangegeven. Een nieuwe, dikwijls totaal onbekende wereld rijst daar op voor onzen geest. We staan verstomd over den rijkdom van zuiver Roomsche vormingsstof in onze verschillende schoolvakken.

Ieder katholiek leeraar vindt voor zijn vak practische aanwijzingen om in een katholieken geest zijn stof te behandelen; voor 't Latijn en Grieksch zijn de hier aangegeven beginselen van veel waarde voor ons, nu er getwist wordt over het lezen van christelijke schrijvers op onze gymnasia.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Olaf Baker, 1887.
SHASTA HET WOLVENKIND, Vertaald uit het Engelsch door Mary de Haan, Geïllustreerd door Charles Livingston Bull. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. (22×15.5) 214 blz. ing. f 2.90.

't Is 'n zonderling verhaal, hoe 'n kind geroofd en als prooi voor de wolven te vondeling gelegd, door eene wolvin, Nitha, wordt gevonden, meegenomen en gevoed; hoe 't kind opgroeit met z'n wilde „broertjes" en „zusjes" en omgaat met andere wilde dieren, zijn dikwijls angstige avonturen, zijn leven, zijn verlangen, dat hem tenslotte naar de menschen drijft, als hij grooter is geworden, doch die 'm afstooten, daar ze hem al evenmin begrijpen als hij hen!

't Is een nieuw element in de dieren-verhalen van den modernen tijd, maar we kunnen 't niet erg gelukkig vinden en we prefereeren *Kazan* e.d. boven deze te ver doorgedreven Romulus en Remus phantazie, als zijnde wel wat al te hinderlijk onnatuurlijk. Het boek is fraai uitgegeven en rijk verlucht.

— B — *M. v. M.*

Mary Borden, 1888.
JANE ONZE VREEMDELINGE, Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus. *Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk.* 1925. (19.5×14) 252 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.90.

Jane, een Amerikaansche vrouw wordt door haar moeder in Parijs na allerlei intriges uitgehuwelijkt aan een praalzuchtig Franschen

jongeling. 't Meisje is streng puriteinsch opgevoed doch verandert *uiterlijk* van geloof en wordt Roomsch, omdat de Fransche familie het zoo wil. Philibert voelt totaal niets voor zijn vrouw en nam haar alleen wegens haar geld, waarmee hij nu de schitterendste feesten aanlegt, waar alle grootheden van de wereld verschijnen. Het huwelijk is dan ook ongelukkig vooral nadat Jane bemerkt, dat noch haar man, noch haar familie, noch later haar kind van haar houden. Intusschen krijgen wij een treurigen kijk op het leven der Fransche Katholieken, dat eenvoudig verschrikkelijk is. Philibert onderneemt de eene liefdespartij na de andere en Jane staat te midden van die poel als de eenig reine. Rondom haar leven zien wij verschillende bijfiguren die al even treurig zijn met uitzondering van Blaise haar zwager, die het verhaal weergeeft, zooals zij het zelf heeft verteld. Verdacht door haar kind, een maîtresse van haar man te hebben vermoord, vlucht zij naar het huis in Amerika, waar zij vroeger is opgevoed en nu weer de rust zoekt.

't Boek is vlot geschreven, zonder eenige bizondere letterkundige waarde evenwel. Van katholiek standpunt uit echter is het boek verwerpelijk. De grondgedachte is godloochenend en een ontkenning van elke godsdienstige waarde van het leven: „het leven is een klein triviaal ding, iets als voedsel, een element als lucht, om gegeten, of ingeademd of genoten te worden."

Sexueele uitspattingen tegengaan wordt gebrandmerkt als tegennatuurlijk en deze levenspersversiteiten komen bijna op elke bladzijde voor. En in dit alles wordt de katholieke losbandige wereld gesteld tegenover de reine Amerikaansche vrouw, die hoogstens puriteinsch, feitelijk zonder bepaalden godsdienst is. De indruk is voor 't katholiek gevoel vernietigend, kwetsend en beschamend en beneden de waarheid.

— D — *W. Böing.*

Carry van Bruggen, **1889.**
AVONTUURTJES. *Em. Querido, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (19 × 12.5) 239 blz. ing. f 2.40, geb. f 2.90.

Deze bundel opstellen bedoelt geen verhaal van buitengewone voorvallen, zoals de tietel zou kunnen doen vermoeden, deze „avontuurtjes" zijn alledaagse gebeurtenisjes die zich in elk kinderleven voordoen, opeenvolgende openbaringen des levens, die de kinderziel vullen met verbazing en angst, vreugd en nieuwsgierigheid. Niet om 't avontuur zelf zijn deze opstellen geschreven, maar ze zijn dienstbaar gemaakt aan 'n pijnlik nauwkeurige ontleding van alles wat er woelt en dringt in geest en hart van 't kind. het objekt is hier 'n mijmerziek poëties jodinnetje. 't Observatie-vermogen van Carry van Brugge is, getuige de rake ontledingen, zeldzaam. Ze weet binnen te dringen in de gedachtensfeer van 't kind en de resultaten van haar exploreren in 't vreemde toverland der jeugd deelt ze ons mee in een stijl... die ons jammer genoeg helemaal niet bevredigen kan. Men krijgt bij 't lezen van verschillende dezer opstellen de indruk, dat de schrijfster aan 't noteren is geslagen met 't tastbare voornemen toch maar niets over te slaan wat haar speurzin zou kunnen ontglippen. Hier staat de „psychoanalyse" de schoonheidservaring hinderlik in de weg en 't lijkt meer 'n studie dan kunst wat de schrijfster ons heeft willen geven. Hele bladzijden moet men lezen van alle even lange of liever even korte zinnen, gevolgd door puntjes, — momentopname-zinnetjes zouden we ze willen noemen, — wier ritmiese egaalheid ons bij 't lezen in 'n dreun doet vervallen.

Er is in dit boek, geschreven met koel-zakelike objektiviteit, kopieerlust of liever fotografeerlust des dageliksen levens, geen spoor van zedelike verheffing, al is dan ook elke ruwheid zorgvuldig vermeden.

— B — *Ed. Serrarens.*

Cyriel Buysse, **1890.**
MEA CULPA. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 3e druk: 1925. (18 × 10.5) 139 blz. geb. f 2.90.

'n Onverkwikkelike geschiedenis. René, die verliefd raakt op z'n nicht, maar gebonden zit aan een jeugd-kennis. 't Hoogtepunt komt als hun verhouding te ver is gegaan en de maîtresse zelf ingrijpt om de schande te verkomen. 't Gevolg is: de dood van de maîtresse en 'n vrije baan voor de nicht, die nog wel hoop heeft René gelukkig te kunnen maken. Alhoewel om de haverklap de naam van God wordt genoemd, is er van godsdienst niets te bespeuren, wat zeer vreemd aandoet wijl Buysse 't verhaal laat gebeuren in 't katolieke Vlaamse land. Dit is 'n valse voorstelling. Wel komen er menselikgoede eigenschappen in voor: de wroeging van René, de misplaatste opoffering der maîtresse, en 't besluit van René ten slotte om aan anderen goed te maken wat hij aan die éne misdaan heeft. Natuurlik speelt ook in dit boek van Buysse het noodlotsfatum een grote rol.

Alhoewel de geschiedenis zeer précair is, de uitwerking nogal fel en uitdrukkelik, heeft het boek wat taal en karaktertekening betreft 'n grote waarde; de dialogen zijn echter hopeloos opgeschroefd en onnatuurlik.

— C — *J. Vermin.*

Bram van Dam, **1891.**
BOEVENLEVEN. *Gebr. Graauw, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (19 × 13) 287 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.40.

't Is wel een uitverkoren milieu, waarin ons deze roman, die zich als Haagsch aandient, binnenleidt. Een select gezelschap van straathyena's en souteneurs, waarvan de faits et gestes ons worden verhaald: 't lijkt wel een inferno-symphonie geïnspireerd door sensationeele verslagen van rechtszittingen, zooals minder kieskeurige bladen die publiceeren. In dit aparte milieu bewegen zich nog eenige andere onfrissche individuen uit maatschappelijke kringen, die beter moesten weten en uit het geheel stooft men een roman die speculeert op 't geen een mensch het minste tot eer strekt; ongeschikte lectuur.

— D — *C. R. Vullings.*

Clara Heitefusz, **1892.**
EEN LEVEND OFFER, Vertaald uit het Duitsch. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle,* 1925. (17 × 11.5) 255 blz. geb. f 1.50.

Twee geloovig protestantsche gezinnen in een dorpje maken den grooten oorlog mee. Ds. Bertram krijgt zijn eenigen zoon blind terug, maar de jongeman heeft het verloren geloof hervonden, en dus is hem de krijg toch tot winste geweest! Hij huwt met de dochter van het tweede zeer bezochte gezin, den fabrikant

Klingemann, wiens oudste zoon sneuvelt, en wiens jongste dochter verpleegster wordt en een oorlogshuwelijk sluit. De oudste dochter, die een paar jaar kinderjuffrouw in Engeland is geweest, was, ook als verpleegster aan het front en daar juist besloot zij tot het huwelijk met den blinden domineeszoon. Deze echt geloovige menschen, steunende op hun Bijbel, treden wel wat zelfgenoegzaam op, en houden hun keizer voor geheel onschuldig aan den oorlog. Hij is enkel vredelievend, maar het perfide Engeland is de hoofdschuldige, en moet dan ook menige veer laten. In het algemeen ademt het boek toch een christelijken geest, en zal in protestantsche kringen zeker velen welkom zijn. De slotwoorden verklaren den titel: „Wat sommigen nu een levend offer noemen, is inderdaad geen offer, doch een weldaad, een zegen des Heeren." Goede lectuur voor ontwikkelde katholieken.
— Bc — *C. J. F. Vetter.*

Herman Heyermans, **1893.**
VUURVLINDERTJE, Geïllustreerd door George van Raemdonck. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (21.5×17) 253 blz. ing. f 3.75, geb. f 4.50.

Wie van *Droomkoninkje* heeft genoten, mag 't vervolg op dat toch wel rijke boek gerust ter hand nemen in verwachting van nieuwe schoonheid en nieuwe zuivere ontroeringen. En hij zal 't oprecht betreuren, dat *Vuurvlindertje* onvoltooid bleef. Want, konden we *Droomkoninkje,* ondanks gulle waardering, toch niet onvoorwaardelik prijzen, 't is, alsof Heyermans' felle bespraaktheid zich verrustigde in dit, z'n laatste werk, onder 'n voorgevoel van wat spoedig komen moest, waarom 't ons liever werd dan 't soms lawaaiïg relaas van Koerts prille jeugdjaren.
Vuurvlindertje, Koert's zusje, 't onstuimige wezentje, dat in onbewuste wreedheid de ruwe, toch goedige, tante Toos, smartelik doet lijden, gaf wel de tietel aan dit boek, maar bleef niet de hoofdpersoon, want Heyermans' breed-begrijpende en immer-vergevende menseliefde groepeerde rond haar de figuren van Toos, Kobus en Koert, van Wetter, 'n Duitse electricien, 'n diep en goed mens en z'n dochter Friedel, van Mourier, de ontslagen spinhuisboef en z'n zoon Jo. En al die mensen leven en bewegen voor ons in 'n op-de-daad betrapte realiteit, zoals de geniale mensekenner, dromende van 'n gelukkige aarde en van'n schone broederschap, ze gezien heeft. Dat juist dit mooie boek Heyermans' laatste werd, maakt, dat wij mild over hem kunnen blijven denken...
— B — *Leo Fens.*

Vicente Blasco Ibanez, **1894.**
DE FATALE VROUW, Vertaald uit het Spaansch door Etta E. Schuurman. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. Society Reeks, (19.5×13.5) 331 blz. geb. f 2.50.

Het prospectus van de uitgevers geeft den inhoud van dezen roman goed weer:
„Het begin er van speelt in Parijs, waar de fatale vrouw, zich reeds dadelijk als zéér fataal doet kennen. Na een rijken bankier tot zelfmoord te hebben gedreven, en haar echtgenoot, een braven, eerlijken, maar moreel zeer zwakken man (een Italiaanschen markies van ouden adel) tot armoede te hebben gebracht, verschaft een oprecht vriend van dezen laatste, Manuel Robledo, beiden de gelegenheid, om, met hem, naar Zuid-Amerika te vertrekken, ten einde aldaar een geheel nieuw leven te beginnen, en, zoo mogelijk, het verloren fortuin te herwinnen."
„Spoedig doet zich echter ook daar de noodlottige invloed der Markiezin gevoelen, en wordt zij het ongeluk van allen die met haar in aanraking komen, hetgeen Robledo ten slotte in wanhoop doet uitroepen: „Vervloekt zij de dag, dat ik haar, met haar man, hierheen bracht!" Ook daar, in de woestenijen van Rio Negro en Patagonië, drijft zij mannen in den dood, doet zij de ontginningswerken van meerdere jaren mislukken, brengt haar man tot algeheelen ondergang, en is de vloek harer gansche omgeving. Tot zij ten slotte, met een rijks-ambtenaar aldaar, eerst naar Buenos-Airos, en van daar naar Parijs terug vlucht, alwaar zij, twaalf jaar later, als publieke vrouw, in de meest treurige en armoedige omstandigheden, haar leven zal eindigen."
Partieele schoonheid biedt het boek voorzeker, maar als geheel is het ons tegengevallen. 't Is alles behalve 'n grootsche compositie! Kleinburgerlijk van allure, biedt het naast vrij saaie ook wel ademloos spannende bladzijden, maar 't is alles te ouderwetsch-drakerig. Zoowel om de nog als 'ns luchthartige toon, als om de behandelde onderwerpen, kan het alleen gelezen worden door volwassenen met rijpe levenservaring.
— Bc — *M. v. M.*

Anna Freiïn von Krane, **1895.**
HET ZWIJGEN VAN CHRISTUS, Vertaald uit het Duitsch door Christine Kamp. *M. Waterreus, Roermond,* 1925. (20.5× 15) 337 blz. ing. f 2.—.

Gravin Isentrude, een deugdzame vrouw met slechte raadgevers, verdenkt haar echtgenoot, die nu in Italië ten strijde toog, van ongeoorloofde verhoudingen te hebben gehad met de vrouw van een hoeve in de buurt. Zij laat deze woning in brand steken: alleen een kind, Ilseline, wordt heimelijk gered. Grooter geworden leeft dit meisje een heilig leven van afzondering en boete in de ruïnen der hoeve. Vaak heeft ze hemelsche inspraken en visioenen. Als de gravin van dit meisje hoort, ziet zij het aan voor een kind uit die zondige betrekkingen van haar man: ze geeft 't uit voor een heks en weet 't, ondanks den tegenstand van Bisschop Lando, als zoodanig te doen ombrengen. Na eenigen tijd keert de Graaf terug uit den oorlog en zijn onschuld komt aan 't licht, alsook die van de ongelukkige Ilseline. De gravin wil haar misslag gaan boeten in den kerker, waarin de onschuldige maagd voor haar dood was opgesloten: doch op aandringen van haar volk, keert zij op het kasteel terug.
Een vroom priester, Bartolomeus, pleegkind der Gravin, die met zijn raad, zijn gebeden en boetewerken geheel deze gebeurtenis beheerscht, vroeg vergeefs om verlichting van boven (vandaar de titel: *Het zwijgen van Christus*), totdat eindelijk na Ilseline's terechtstelling de Heer hem de verlangde verlichting gaf.
Een boeiende roman. De vertaling is goed, terwijl de rijmpjes wel wat stumperig zijn uitgevallen. De wijze, waarop Bartolomeus van de biecht en haar geheim meent te mogen profiteeren, is minstens 'n beetje vreemd.
— A — *P. C. Keulers.*

Selma Lagerlöf, **1896.**
DE VOERMAN, Vertaald uit het Zweedsch door Margaretha Meijboom. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1925. (18.5×14.5) 200 blz. ing. f 2.40, geb. f 3.90.

Zuster Edith van 't Heilsleger ligt te sterven, maar er is iets, dat haar ziel belet naar 'n ander leven over te gaan: in de stad leeft 'n diepverdorven individu, David Holm, voor wie zij 'n onbegrijpelike liefde gekoesterd heeft, ondanks 't feit dat hij getrouwd was. Deze dronkaard, die er in groeit anderen leed aan te doen, moet eerst tot inkeer zijn gekomen, dan kan zij veilig sterven. Holm krijgt 'n vizioen als hij dronken in slaap is gesukkeld: door 'n reeds gestorven kameraad, George, 'n schimmig wezen „de voerman" van de dodenkar, wordt hij meegevoerd en gedwongen te zien naar al wat z'n duivelse haat gebracht heeft over z'n vrouw en kinderen, over zuster Edith. Murw geslagen geeft z'n verstokte ziel zich eindelijk over en zuster Edith, die geboet heeft voor haar fout door 'n ontzettende zieleangst, sterft.
'n Oudejaarsavondvertelling van sterk-vizioenaire kracht en met telepathiese tendenzen.
— Bc — *Leo Fens.*

Egb. C. van der Mandele, **1897.**
DE RIJKE WEES. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (19×12.5) 240 blz. geb. f 2.90.

De geschiedenis van een Indisch meisje, dat een hoog-ideaal van liefde heeft en in haar onervarenheid zich aan een Italiaanschen liedjeszanger vergooit. De schrijfster geeft hier en daar aardige stukjes oude-dames en jongemeisjes psychologie, maar 't geheel is niet sterk.
— Bc — *C. R. Vullings.*

A. E. W. Mason, **1898.**
DE VIER VEEREN, Vertaald uit het Engelsch door Jr. R. H. G. Nahuijs. *W. de Haan, Utrecht,* 1926. Succes-Romans, (19×13) 319 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Een held is om een meisje laf.
Drie officieren, ten oorlog trekkend naar 't schrikkelijke Soedan, zenden hem drie veeren toe. Als zijn meisje weet dat het symbolen van zijn lafheid zijn — omdat hij thuis bleef om haar — dan doet zij er de 4e bij.
Nu zweert hij om 't meisje held te worden — trekt op eigen gelegenheid zijn regiment naar Soedan na en in 't verbijsterende schrikoord van de Mahdi haalt hij de heldentoeren uit, die van hem de veeren terug vorderen en het meisje. Nu ja — die had zich tegen haar wil wel opgeofferd voor een blindgeworden officier — maar op stuk van zaken offert die zich voor haar — en 't komt allemaal goed. — 't Soedan-leven kleurt het vertelseltje hier en daar wat interessant.
— B — *A. van Delft.*

Emmeline Morrisson, **1899.**
EEN LIEFDESDROOM, Vertaald uit het Engelsch door M. Hellema. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×13.5) 298 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Geoffrey Tremayne, 'n ruim-gesitueerd musicus, die 'r werk van maakt genieën te ontdekken, interesseert zich voor 'n arme vissersjongen, Julian Cassillis en laat hem opleiden tot konsertzanger. Z'n protégé heeft 'n bedenkelik avontuurtje met Iris Stapleton, 'n betoverende 17-jarige, die door haar gesjochten papa aan de veel oudere Tremayne is beloofd. Cassillis vat de verhouding tot Iris zeer ernstig op, 't meisje zelf niet, maar ze moet aanvankelik toch ook niets van haar opgedrongen aanstaande hebben. Natuurlik trouwen ze en zooals te verwachten was, lijkt dat huwelik naar niets. En voor Tremayne's beschermeling wordt 't 'n onhoudbare toestand, als hij telkens op 't landgoed der jonggehuwden moet komen logeren. Toch heeft hij geweten genoeg om zich tegenover Iris, die 'r aanleiding toe geeft, niet te vergeten. Tremayne ruikt lont, wordt heftig jaloers en ranselt 't jongmens met 'n zweep 't huis uit. Cassillis breekt met z'n weldoener. De verhouding tussen de echtelieden wordt nóg treuriger. Ze reizen en trekken, samen of alleen, tot Iris, die onbewust toch van haar man houdt, er tijdens hun verblijf in N.-Afrika, in 'n vlaag van jaloezie, van door gaat. Ze verschuilt zich 'n poosje bij Cassillis, die 'n hele beroemdheid is geworden en dit dageliks kontakt, waarbij de artist 'n sympatieke houding aanneemt, opent ook Iris de ogen. Aan het slot zijn man en vrouw overgelukkig verénigd.
Al is de bedoeling niet zo kwaad, zoals uit de oplossing blijkt, toch moet 'r om 't précaire gegeven en enige zeer pikante scènes ernstig voorbehoud gemaakt worden. 't Plaatje op de omslag tipeert. De dorre vertaling komt de toch al twijfelachtige literaire waarde niet ten goede.
— C — *Leo Fens.*

Frank Norris, **1900.**
MC TEAGUE, Vertaald uit het Engelsch door A. Moresco. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1926. (19.5×13) 327 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

Een brok natuurleven in Amerika, een geweldige natuurpassie in liefde en haat. Even geweldig is de gepassioneerde stijl, doch niet immoreel. De menschen ontaarden tot onmenschen en blijven toch behouden de menschelijke sympathieën.
Teague — een lobbes van een kerel — promoveert zich zelf van loopjongen tot tandmeester — krijgt een aardig vrouwtje— waar zijn passie op vlamt — maar als ze 5000 dollar uit de loterij trekt en haar liefde omslaat in geldliefde — dan verkoelt de zijne — zoodat de tegenslag ze dooft.
Tot armoe vervallen, komt hij aan den drank, steelt bij zijn vrouw en vermoordt haar. Den tegenspoed dankt hij aan haar neef — zijn vriend, die jaloersch word op de 5000 dollar, zijn vriend verraadt en oorzaak wordt van alle ongeluk. De moordenaar wordt ten slotte ook nog door den verrader gevonden in de doodschroeiende Doodsvallei — waar zij elkaar doodvechten. Sterk.
— Bc — *A. van Delft.*

E. Phillips Oppenheim, **1901.**
DE DUIVELSKLAUW, Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. *Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk,* 1925. (15×10.5) 223 blz. ing. f 0.90.

Julian Orden, zoon van den Earl van Maltenby, gezond democratisch voelend en scherpzinnig jongmensch, komt in aanraking met het bestuur van de Labour-partij in Engeland, die achter de Regeering om, bezig is vrede te zoeken met de Duitsche arbeiderspartij. Hij raakt daarbij in

kennis met een adellijke Russin, Catherina Abbeway, die hij langen tijd voor een misleide van verraders houdt, maar ten slotte erkent als een oprechte voorstandster van den vrede.
Samen ontdekken zij het sluw opgezette plan van de Duitsche regeering om de Engelsche arbeiders tot algemeene staking te voeren en zoo Engeland ten onder te brengen: ze komen als de meeste leden der Labour-partij terug van hun dweperig pacifisme en tot het inzicht, dat enkel een uitgesproken overwinning op Duitschland den vrede zal kunnen herstellen.
Deze roman van politiek en liefde, alhoewel vlot geschreven en om de uitvoerige uiteenzetting van het pro en contra van den oorlog niet onverdienstelijk, mist voor neutralen de noodige objectiviteit en voor iedereen de gewenschte spanning.
— B — *P. C. Keulers.*

E. Phillips Oppenheim, **1902.**
DE VERDWENEN KOERIER, Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. *Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk,* 1925. (15×10.5) 224 blz. ing. f 0.90.

Mr. Dunster, een Amerikaan, belast met de overbrenging van een gewichtig politiek document naar een volkerenconferentie te Den Haag, wordt door Mr. Fentolin, een gewetenloos booswicht, wiens demonische lust het is de menschen ongelukkig te maken, op zijn buitengoed aan de Engelsche kust vastgehouden, waardoor de tegen Engeland beraamde oorlog dreigt door te gaan. Hamel, door 'n Engelsch regeeringsman daartoe afgezonden, komt te St. Davids Hall logeeren en slaagt er ten slotte in, het onmensch met zijn trawanten in hun eigen moordhol op te sluiten en den ongelukkigen Dunster nog tijdig te redden. Dit gegeven is in allerlei verwikkelingen op boeiende wijze uitgewerkt.
— A — *P. C. Keulers.*

E. Phillips Oppenheim, **1903.**
MR. GREX VAN MONTE CARLO, Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. *Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk,* 1925. (15×10.5) 252 blz. ing. f 0.90.

Het gewone Oppenheim-soort: echte lectuur voor boot of trein: spanning der nieuwsgierigheid zonder eenige inspanning van den geest. Hier gaat 't over een geheimzinnig complot gesmeed tegen the old country, dat verijdeld wordt door den stereotiep-sympathieken Engelschman, en waar de even sterotiep-verraderlijke Duitscher zijn verdiende loon ontvangt: het al oversuikerd met een onschuldige liefdesintrige.
Echte lectuur om den tijd door te komen voor wie hem niet anders te besteden weet.
— B — *C. R. Vullings.*

E. Phillips-Oppenheim, **1904.**
RIJK EN GEEN GELD, Vertaald uit het Engelsch door Mevr. M. J. Landré-Tollenaar. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek, (14.5×10) 421 blz. geb. f 1.25.
Ph. Oppenheim kan vertellen zoolang als hij wil. Dezen keer is hij met 400 blz. tevreden — maar hij had er met evenveel plezier nog 400 bij kunnen doen. 't Idee van dit fantasietje is leerzaam. Een geblaseerd jongmensch vindt een dokter die hem de waarheid laat voelen. 't Raakt. De jongen zweert dat hij veranderen zal — en daarom een jaar — ofschoon millionnair — zelf voor zijn kost zal gaan werken. Hij verdient 'em en een meisje erbij. Wat hij in 't proleeten Londen daarbij allemaal beleeft — om dat te vertellen is 's schrijvers fantasie groot genoeg.
— A — *A. van Delft.*

Jeanne Reyneke van Stuwe, **1905.**
ARL. *L. J. Veen, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (20×15) VI-259 blz. ing. f 6.50, geb. f 7.50.
'T Boek gaat over Arl, de naam van 'n paard en tevens van z'n eigenaar, die na veel liefde- en sport-wederwaardigheden eindelik een van weerskanten koel-beredeneerd huwelik sluit met Justine, meer uit liefde voor de sport en 't geld dan voor mekaar. Arl, de berooide jonker van Berghem is de hoofdpersoon, daar omheen allerlei adellikheidjes en flirtjes. 't Verhaal hangt aan elkaar als droog zand, spanning of stijging is er niet in te bespeuren. Hier en daar is de situasie al te piekant gemaakt, misschien wel als 'n mislukte poging om de aandacht van de lezers toch gaande te houden. Over het geheel ligt 'n lichtzinnige levensopvatting, zoodat de karaktertekening — op enige beslist mooie passages na — weinig juistheid en diepgang vertoont. Liefhebbers van paarden en wedrennen moge deze sportroman boeien, we kunnen hem niemand aanbevelen noch om z'n etiese, noch om z'n letterkundige waarde. 't Is meer sport als 'n roman.
— C — *J. Vermin.*

Arthur van Schendel, **1906.**
VERDICHTSEL VAN ZOMERDAGEN. *Boosten & Stols, Maastricht,* 1926. (20×14) 220 blz.
Het zachte, innige geluid van *Een Zwerver verliefd* en *Een Zwerver verdwaald,* van *Der liefde bloesems* en *Oude Italiaansche Steden* kennen we ook in dit nieuwe werk van Van Schendel onmiddellik terug. Ook die andere eigenaardigheid, de evocatie, 't vermogen om met verwerping der plastiese middelen ons 't bonte leven in kleur en beweging te doen waarnemen *in ons zelf,* treft onmiddellik in Van Schendel's zeer persoonlike stijl. Door de suggestieve werking der taal alleen rijst 't beeld ons voor de geest.
„De woorden zijn de bemiddelaars tusschen de verbeelding van den dichter en den lezer. Wat hij zag en zeide, lezen wij en zien het. En wij hebben niet anders te doen dan zien, niet denken, maar zien in ons zelf wat voor wonderlijk gebeuren de woorden daar aan doen gaan", zegt Verwey.
De opstellen, in deze bundel verwerkt, zijn van de meest uiteenlopende aard: over jeugd, handen krekels, droomen, woorden, bloemen, boomen, reizen enz.
De meeste opstellen dragen 'n lokaal, Italiaans karakter. Van Schendel's fijne geest past voor artistieke bruutheden en ruigheden van 't naturalisme en hij kan 't af zonder de overtollige moemakerij van 't impressionisme om 't leven in al z'n verscheidenheid ons voor de geest te voeren. Z'n stijl is van 'n nobele eenvoud en helderheid, bescheiden als 'n simpele veldbloem. Nooit 't rigoureuse, het pretentieuse, het absolute der lieteraire luidruchtigheid, maar altijd de kalme bezonken zegging van verstilde en gelouterde aandoeningen. 't Is of zijn genegenheid voor 't Italiaanse landschap in z'n ziel de onbewogenheid en stilte der bergmeren heeft overge-

bracht. Alle ruwe drift is weg, z'n woorden glijden rustig voort zonder plotselinge stroomversnellingen of cascades, zonder bruisen en stuwen, slechts 'n bescheiden murmelen en bedaard heenvlieten naar stille einders.
't Geluid van zijn cello is gedempt door de sourdine zijner wijsgerige meditatie, die al z'n visies beheerst. Want 'n wijze is Van Schendel en de stille gloed van 't hogere vindt z'n weerspiegeling in 't kalme bergmeer. Jammer genoeg dat z'n peinzingen het metafiesiese niet aandurven. Z'n geest hangt over de aardse dingen als 'n weemoedige nevel, stijgt wel 'ns omhoog, maar blijft toch steeds onder de wolken.
Daarom is hij niet meer dan 'n fijn ontleder van de alledaagse dingen, wier eigenaardigheden echter gewoonlik aan ieders aandacht ontglippen en die hij heel subtiel weet te openbaren.
Men krijgt zo de indruk alsof Van Schendel streeft naar 'n soort quietisme en voor de werkelikheid des levens troost zoekt bij bloemen en kleuren en de lieftalligheden die 't Italiaanse land tot 'n oord van geluk en schoonheid maken. Uren kan hij praten over krekeltjes en bloemen en bladzijden heeft deze natuurliefhebber nodig om ons te zeggen van welke aard het blauw is der wateren van de Middellandse Zee.
Bloemen, kolibri's, glimworpjes, veertjes van wilde eenden en wat al niet, worden aangehaald ter bepaling van 't blauw der zee en ten slotte gaan alle vergelijkingen mank.
Z'n opstel over „Woorden'' is 'n brokje semantiek van de fijnste soort en is 'n bewijs met hoeveel liefde en scherpzinnigheid hij 't levende woord bespeurd en beluisterd heeft.
In „Reizen'' trof ons de volgende passage:
„Anderen worden door het geloof gedreven tot een anderen tocht. De ongelukkigen, die naar Lourdes gaan om de Heilige Maagd verlossing van hun kwalen te smeeken, vinden, sommigen genezing, allen de vreugde van 't louter gebed! Op welke plaats der aarde kan de menschelijke stem jubelen zooals in het Ave Maria op het plein voor den Dom? Die stad aan den voet der Pyreneeën toont wonderen van genade en ook van lijdzaamheid.''

— **Bc** — *Ed. A. Serrarens.*

May Sinclair, **1907.**
ARNOLD WATERLOW, Vertaald uit het Engelsch door Louis Blok. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1925. (19 x 12.5) 289 blz. geb. f 2.90

Arnold Waterlow is 't jongste kind in 'n vreugdeloos gezin, dat langzamerhand ten onder gaat. Door z'n scherp verstand en buitengewoon ontwikkeld gevoel voor recht komt hij nog al 'ns in conflict met z'n omgeving. Vooral z'n moeder stelt hem achter bij z'n broer Richard, voor wiens vroeg-verdorven aard haar liefde blind blijft. Als de vader, die door eigen schuld z'n gezin zo goed als onverzorgd achterlaat, sterft, moet Arnold van kostschool tuis komen, z'n schone idealen opgeven, de onbezorgde jeugd ligt achter hem, 't moeilike leven begint. Aan meneer Godden, z'n buurman, heeft hij 't te danken, dat z'n schoon geestelik bezit niet wegteert door 'n eentonig kantoorleven. Tot zover is dit boek van 'n edel gehalte: vooral Arnold's dreumesperiode is beschreven met 'n wonderlik-indringende kijk op de ontwakende menselike ziel. Maar dan komt de liefde in Arnold's leven en als we 't geval nu nuchterweg scherp stellen, los van alle wijsgerig geredekavel, zonder ons te laten meeslepen door May Sinclair's sterk talent (want 't is 'n gevaarlik boek), noch door Arnold's prachtig karakter, dat hij vooral toont tegenover z'n moeder, die hem blijft miskennen tot ze hem eindelik ziet in al z'n offerende liefde — dan blijft onverbiddelik 't feit van z'n echtbreuk hoe verdoezeld ook onder schone schijn. Want als Linda, 'n violiste, z'n vrouw, hem verlaat, om met Schoonhoven, 'n pianist, waarmee ze vroeger samenwoonde, te gaan zwerven, begint Arnold 'n hooggestemd liefdeleven op te bouwen met Effie. Als Linda — door Schoonhoven, 'n laag type, verlaten — gebroken bij haar man terugkeert, sterft Effie, dankbaar voor vijf gelukkige jaren en wordt de zaak door Arnold en Linda op dezelfde voet voortgezet. Ondanks alles, blijft dat toch de droevige reden, waarom dit literair-hoogstaande boek, dat wijsgerig op 'n totaal valse basis rust, moet afgewezen worden.

— **C** — *Leo Fens.*

Augusta van Slooten, **1908.**
DE WELDRINGS, Geïllustreerd. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (22.5 x 14.5) 226 blz. ing. f 1.90.

'n Paar jaar huiselijke geschiedenis van een Amsterdamsche familie, met op den achtergrond een zich vormend „paartje''. Verschillende personnages — de eerst misanthropische oude tante, de zorgende moeder, de verstandige Jo en de humeurige Gon — zijn „au vif'' getypeerd. De beschrijving der kleine huiselijke tafereeltjes getuigt van nauwkeurige observatie van menschen en dingen, die zich echter 'n enkelen keer in 'n futiele opmerking verliest.
De taal is natuurlijk en leest prettig. 'n Verdienstelijk boek, al mist 't de markante eigenschappen van 'n boeiende roman.

— **A** — *P. C. Keulers.*

Frits van Witteloostuyn, **1909.**
DE VAL VAN EEN FRANCISCANER MONNIK. *Gebr. Graauw, Amsterdam,* 1925. (20.5 x 15) XXIII-167 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

Een Franciscanermonnik, die er 'n „abt'' op nahoudt, niets dan echt „zwart'' brood eet en nog wel op z'n cel achter een „getralied venster'', die later „catechisatieles'' geeft, nu 'ns een „bruine'' dan weer 'n „in-zwarte'' soutane draagt, 'n „kelk'' verwisselt met 'n ciborie, enz. — en die, wat erger is „zijn koortsig rillend lijf'' of „het lillend vleesch'' geeselt uit 'n soort „godsdienstwaanzin'', die voortdurend droomt en (erg ouderwetsch!) nog wel van feeën en dgl. — komt, bij een langdurig verblijf buiten het klooster, in een drukke stadsparochie ten val. Door zijn overste tot bekentenis gebracht, moet hij naar... den Paus om vergiffenis te vragen: op 't laatste oogenblik verzuimt hij 't en keert uit Rome naar zijn meisje in Den Haag terug. Dit ontvalt hem na eenige jaren en hij volgt 't in den dood door zelfmoord. Schr. heeft blijkbaar wel een Roomsch kerkboek ter hand genomen om er het Wees gegroet en de gebeden aan den voet van 't altaar uit te copieeren; ook spreekt hij genoeg van God en van zonde en wroeging, maar de verderfelijke indruk wordt door zulke aanhalingen eerder verergerd dan verminderd.
't Zal derhalve wel overbodig zijn (schr. zegt

„overboon") om dit in would-be kunstproza geschreven verhaal, dat met zijn hartstochtelijke beschrijvingen de verbeelding licht besmet, in 't algemeen als gevaarlijk te qualificeeren ook voor niet-katholieken, en, omdat 't in zijn geheelen opzet een blaam werpt op het priesterlijk en religieus coelibaat, voor onze menschen bij de strikt verboden lectuur te groepeeren.

— D — *P. C. Keulers.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

Osc. Monstrey, C.ss.R., 1910.
GEZELLE UURTJES. *Sint Alfonsusdrukkerij, Esschen,* 1925. (14.5 × 11) 142 blz. ing. Bfr. 3.-.

'n Fijnzinnige, vooral door religieuze motieven geleide, keuze uitGezelle's meditatieve gedichten: 'n nieuwe poging van pater Monstrey om de Vlaamse meester nader tot 't volk te brengen.

Leo Fens.

DUITSCH.

Gertrud von Le Fort, 1911.
HYMNEN AN DIE KIRCHE. *Theatiner-Verlag, München,* 1925. (24.5 × 16.5) 53 blz. geb. M. 4.50

De ontvangen barmhartigheid der geloofswaarheid vervult met frisse geestdrift het gemoed van de bekeerling. Komt daarbij de zeggingskracht ener spontane, gave uiting dan zal hij Gods barmhartigheid met zijn ziel willen openbaren aan z'n medemensen, en wordt de katolieke letterkunde verrijkt met 'n mooie bekeringsgeschiedenis. Gertrud von Le Fort is echter niet blijven staan bij de uiterlike feiten, ze geeft die zelfs helemaal niet, om aanstonds in te dringen tot het wezen: de gang der ziel naar God. Hare godsdienstige dankbare geestdrift, bracht de ziel in zo'n hevige ontroering, dat hare uiting doorgloeid is van dat ritme en verinnigd is tot een zingend gebed: de hymne. En waar ze het gemis het sterkste heeft gevoeld, daar is hare dankbaarheid het grootste: de zekerheid, eenheid en algemeenheid der waarheid, gewaarborgd door de onfeilbare kerk. Zo is haar gang naar God, 'n gang naar de Kerk. Deze hymnen gewijd aan hare moeder de Kerk, zijn als een eksvoto opgehangen in het heiligdom door 'n geredde schipbreukeling.

Reeds de eerste verzen van de Prologos wekken onze aandacht en onze medegevoel: het diepmenselike heimwee naar God, om te treden buiten eigen beklemmende twijfel en zich over te geven aan Zijne zekerheid. Op een innig-smekende toon herdenkt ze zingend nog eens haar weerkeer naar Moeder, al de angsten van eigen hart, al de beletselen en gevaren daarbuiten. Doch eenmaal het geloof gevonden, erkent ze de kerkelike wetsgestrengheid als ware liefde en verdedigt Moeders getrouwheid tegen de aanvallers. Dan golft breed en machtig in Oosterse gloed en psalmenritme de magistrale jubel over de heiligheid der kerk, om daarna stiller en aandachtiger de gebedskracht der Kerk te overwegen en ten slotte weer te stijgen tot de blijdschap over het mystieke Lichaam van Christus.

Na deze algemenere punten trekt zich haar aandacht afzonderlik samen tot het verlangen van de Advent, de innigheid van Kerstmis, 't geheim van het lijden, de glorie na 's Heren hemelvaart, de jubel van Pinksteren; ze besluit dit gedeelte met 'n lof- en danklied voor de God van haar leven. 't Laatste gedeelte over de onrust en het einde van deze wereld, is van 'n oud-testamentaire felheid, 'n apokapliptiese visie van het ogenblik, dat het einde komt van alle geheimen en de oneindigheid zaligheid zal zijn.

In dit boek zingt een prachtige ziel in oprechte eenvoud en vreugde over haar mooiste bezit van ziel tot ziel. 't Gewijde psalmritme, zo juist aangepast aan 't onderwerp, brengt ons in een stemming, die ons het boek als een mooi geheel laat aanvoelen. Alleen hier en daar, vooral in entoesiastere hymnen is er 'n tikje overspanning, een te grote opeenstapeling van beelden, een te gezochte tegenstelling.

Buiten zijn algemene waarde voor iedere godsdienstige schoonheidszoeker, heeft deze bundel misschien nog wel 'n biezondere betekenis voor andersdenkenden: een kerk die een bekeerlinge zulke hymnen inspireert, is toch nog niet zo onaangepast en vreemd.

J. Vermin.

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

E. Amter, 1912.
MENSCHEN IN BOTSING, Spel in drie bedrijven. *Excelsior, Brugge,* 1925. (21.5 × 15) 59 blz. ing. Bfr. 4.—.

De aanleiding der botsing is 'n zedelike misstap van Jetje. Vader jaagt z'n dochter uit huis. Bij de verkiezingsstrijd, als vader zich kandidaat stelt, komt ze terug, om geen argwaan te wekken dat de naam der familie niet vlekkeloos is. Maar 'n loslippige tante brengt 't schandaal op straat. Hij kan geen kandidaat blijven; pastoor bewerkt verzoening tussen vader en dochter. Al is de dramatiese kracht, hier en daar meer uit- dan inwendig, al ontaarden sommige hoogtepunten in iets, wat te veel op 'n scheldpartij lijkt, toch blijft dit 'n goed stuk vanwege de karaktertekening, die werkelik is en goed wordt volgehouden.

Laat de personen hier en daar wat te fel getekend zijn, vals wordt de uitbeelding nooit. Dit stuk geeft tenminste wat beters dan die z.g. filmtoneelstukken waar de opeenvolging der feiten de enige draad is. Ook de strekking is zeer lofwaardig en de aanleiding der botsing hoe gevaarlik ook, is zeer kies behandeld. Met verandering van enige al te Vlaamse uitdrukkingen, kunnen ook Nederlandse tonelen aan dit stuk sukses beleven.

J. Vermin.

E. Amter, 1913.
NIEUWJAAR, Spel in één bedrijf. *Excelsior, Brugge,* 1925. (21.5 × 15) 22 blz. ing. Bfr. 2.50.

Dit werkje werd aangenomen ter proefopvoering voor de Staatspremie. Men kan moeilik beoordelen welke eisen daar al of niet voor gesteld moeten worden. 't Geeft de ontmoeting van 'n rijk geworden zoon met z'n arme ouders op Nieuwjaarsbezoek. De karakters zijn goed getekend, maar wel wat al te zeer aangedikt, er is te veel loutere tendenz. De dialoog is levendig, maar dikwels al te verbrokkeld. De komiese noot erin is wel wat goedkoop. Maar toch 'n aardig stukje, vooral relatief; 't is tenminste geen draak met 'n boordje om, zoals er zoveel op de toneelmarkt worden vertoond.

J. Vermin.

Frederik van Eeden, **1914.**
DE HEKS VAN HAARLEM, Spel in één bedrijf. *W. Versluys, Amsterdam,* 3e druk: 1925. (19.5 × 13.5) 111 blz. ing. f 1.75.

Cousaert, schout van Haarlem, en Barbara z'n vrouw hebben 'n lieve dochter Estella, „Sterreke", de schone vrouw van Arent van Bylant 'n Amsterdams koopman, die uit winzucht de vijand voor Antwerpen van munitie voorziet. Cousaert komt achter de waarheid en rekent 't zich tot plicht zijn schoonzoon aan te klagen. Als van Beerensteyn, 's prinsen adjudant, komt om Arent gevangen te nemen, wordt Estella door 'n ongelukkig toeval dodelik getroffen: nu komt 't ongeluk over deze gelukkige familie. De schout martelt zich af met de vraag, of z'n daad wel noodzakelik was, nu ze zoveel leed veroorzaakte: Sterreke dood, Barbara krankzinnig, Bylant voortvluchtig. Deze kwestie en nog andere stempelen dit stuk tot 'n treurspel der „onzekerheid". Want v. Eeden schiep tevens 'n diepindringend zedenspel: 'n episode uit 't leven van 'n oud-Hollands patriciersgeslacht dat de verschillende geestesstromingen niet koel aan zich laat voorbijgaan. Zoo kregen de libertijnen, de fanatieke kalvinisten (deze beiden „zéker" van hun zaak), de republikeinse handelsmagnaten ieder hun vertegenwoordiger in figuren, die zo van Goudeneeuwse schilderijen lijken afgelopen. Wat dit stuk betreft, had de schrijver met z'n rondschrijven onlangs zeker gelijk: door de levendige en belangwekkende handeling, de scherpgemarkeerde figuren, de schone taal is dit treurspel géén leesdrama, maar 'n dankbaar speelstuk. In v. Eeden's ontwikkelingsgang is dit drama een van die stevige staketsels van twijfel, die zijn ideele humaniteit te verbreken had, voor ze kon geheven worden op 'n bovennatuurlike basis.

Leo Fens.

VI. KUNST.

FRANSCH.

Georges Vidalenc, **1915.**
L'ART MAROCAIN, Geïllustreerd. *Felix Alcan, Paris* 6, 1925. (20.5 × 14.5) 130 blz. ing. Ffr. 12.

Het boek is zeer zakelik van inhoud en samenstelling. 'n Korte geschiedenis van 't land, de invloeden die werkten op de samenstellende elementen der kunst, de algemene lijnen, bouwkunst, sierkunst en gebruikskunst. 't Is een echt boek om met niet al te veel moeite en tijdverlies, in 't algemeen en betrouwbaar ingelicht te worden over de kunst uit 't land der slapende zon. Op 't einde spreekt schrijver de hoop uit dat onder de invloed van Frankrijk, de kunst in Marocco ook onder moderne invloeden zal opbloeien.

J. Vermin.

DUITSCH.

Julius Baum, **1916.**
NIEDERSCHWABISCHE PLASTIK DES AUSGEKENDEN MITTELALTERS, Geïllustreerd. *Alexander Fischer, Tübingen,* 1925. (26 × 21.5) 118 blz. ing. M. 7.—, geb. M. 9.—.

Doel van deze fraaie uitgave is: de beeldhouwkunst van het land van den Neckar grootere bekendheid te geven. Dat zij deze ten volle verdient, bewijzen de heldere reproducties van altaren, beeldgroepen, reliefs, kruisbeelden en alleenstaande heiligenbeelden, die op de korte beschrijvende inleiding en eenige praktische registers volgen. Voor alle belangstellenden in kerkelijke kunst een begeerenswaardig boek.

P. C. Keulers.

Adolph Donath, **1917.**
JAHRBUCH FÜR KUNSTSAMMLER, Geïllustreerd. *Frankfurter Verlagsanstalt, Frankfurt am Main,* 1925. (31 × 24.5) 129 blz.

De titel geeft voldoende aan, voor welke esoterische gemeente dit werk bestemd is. Merkwaardig is het inleidend artikel van den bekenden kunstgeleerde (en méér dan kunstgeleerde) Max J. Friedländer, waaruit we citeeren: „Onder de beweegredenen, die tot verzamelen drijven, is de kunstliefde geenszins de sterkste. De behoefte, kunst te genieten, kan men in musea bevredigen. De hartstochtelijke verzamelaars zijn echter doorgaans niet de ijverigste bezoekers der musea. Men verwondert er zich dikwijls over, hoe onverschillig zij tegenover kunstwerken staan, die hun eigendom niet zijn en niet te koop zijn. Motieven als ijdelheid, zucht tot vooraanstaan, maatschappelijke eerzucht, de drang tot ordescheppende kennis en bezitsgenot moeten aan de kunstliefde gepaard gaan, om de verzamelwoede te veroorzaken". Friedländer vat samen: „Ein Merkmal später und unproduktiver Kultur" — en beschrijft dan de huidige fluctuaties in het kunstbezit, veelal onder den invloed van economische omstandigheden, om vervolgens bedektelijk de uitingen van snobisme en onzuivere belangstellingen te critiseeren.
Het werk bevat verder artikelen over: Venetiaansche verzamelingen in de 16e eeuw door Georg Gronau; over de niet zeer stichtelijke vervalschingen van Leibl, die vooral falen in Leibl's specialiteit: de handen, door Emil Waldman; over Keulsch Hafnervaatwerk door Otto von Falke; over Tinvervalschingen door Karl Berling; over de Chelsea-flacons, een typisch rococoraffinement, door Max Sauerlandt; over de kunstmarkt in 1923-24 tenslotte, met welk onderwerp de samensteller van het werk, Adolph Donath, zich zelf belastte en welke taak hij, voor zoover we kunnen nagaan, gewetensvol heeft uitgevoerd.
Alle onderwerpen zijn trouwens, zooals men dit van Duitschers gewend is, „gründlich" uitgediept. En de reproducties voldoen, voor het meerendeel, aan strenge eischen.

Jan Engelman.

Kurt Pfister, **1918.**
REMBRANDT, DER MALER DES LICHTES, Geïllustreerd. *Delphin-Verlag, München,* 1925. (20 × 12.5) 53 blz. gecart. M. 1.20.

De tekst geeft een korte levensschets van Rembrandt en een kenschetsing van zijn schilderkunst. Volgen eenige interessante briefjes van den schilder en andere kleine documenten.
De platen op kunstdruk en de etsen en teekeningen binnen den tekst komen voldoende tot haar recht. Geen belangrijke Rembrandt-uitgave, maar toch een nuttig en smaakvol uitgegeven boekje.

P. C. Keulers.

Martin Weinberger, **1919.**
RUISDAEL, DER MALER DER LANDSCHAFT *Delphin-Verlag, München,* 1925. (20 × 12.5) 50 blz. gecart. M. 1.20.
Van de grandioze en toch zoo innig poëtische landschappen van dezen grooten Meester zijn hier

de meest bekende exemplaren, kloek en in krachtigen druk, weergegeven. Na de bespreking van den schrijver, Weinberger, laat deze een artikel volgen van Goethe over: „Ruisdael als dichter", waarin 't beeld van dezen fijnen paysagist voordeelig voltooid wordt.

P. C. Keulers.

ENGELSCH.

Dagobert Frey, 1920.
ARCHITECTURE OF THE RENAISSANCE, Geïllustreerd. *G. Naeff, Den Haag*, 1925. (25 × 18) 190 blz. ing. f 6.—.

Dagobert Frey geeft in een paar tientallen bladzijden tekst toch een goeden indruk van de ontwikkeling der Italiaansche Renaissance. 't Is erg gecomprimeerd en natuurlijk moet de schrijver zich beperken tot het naar voren brengen van enkele ideeën om dan door een keur van plaatjes ons nader te brengen tot dat geniale kunsttijdperk. De Renaissance was in Italië geen bruut afbreken van een rijk verleden, integendeel, de schrijver zegt dat in Italië de Renaissance eigenlijk de vervulling was van het Gothische ideaal. Natuurlijk zal men het nogal eens oneens zijn met den schrijver, wiens frissche ideeën, boud voorgedragen, tot tegenspraak prikkelen. Belangrijk zijn de illustraties, voor een groot gedeelte nieuwe fotografieën van details, die in de bekende boeken nog niet gepubliceerd waren.

Ir. H. Thunnissen.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

W. de Vries, 1921.
HET ONEIGENE. *W. de Vries, Groningen*, 1925. (24.5 × 16) 46 blz. ing. f 0.50.

Het binnentreden en 't verdere voortleven der vreemde woorden in ons Nederlands heeft schrijver krities bestudeerd en de resultaten van z'n studie in dit boekje neergelegd. De beginselen van de schrijver zijn geheel en al gegroeid uit de hedendaagse algemeene taalopvattingen. Hier en daar lijkt ons de schrijver nog 'n beetje te veel voorschrijvend in plaats van objektief-konstaterend.

Ed. Serrarens.

FRANSCH.

André Breton, 1922.
MANIFESTE DU SURRÉALISME. *Simon Kra, Paris* 9, 1925. (19 × 12) 194 blz. ing. Ffr. 9.—.

De surréalisten, tot wier woordvoerder André Breton zich met dit manifest heeft gemaakt, hechten méér nog dan de dadaïsten een voornaam belang aan woord en beeld op zichzelf; terwijl zij er nog stouter de avontuurlike sprong wagen in de donkere diepten van het onderbewuste. Waar het surréalisme er de nadruk op legt: dat de kunst haar oorsprong niet heeft in het koel intellekt, maar wel in de afgronden van droom en verbeelding binnen in de mens, staan wij aan zijn kant; doch geenszins doen wij dat, waar het er toe overgaat het abnormale normaal te heten, en tracht: het gebied van de dichtkunst zodanig uit te breiden, dat poëzie, veeleer een verzamelen wordt van psychologiese dokumenten, dan een pogen om al het aardse, klinkend zich te doen wenden naar den Hoge! Een paar grofheden tegenover Sint Thomas, schrijven wij op rekening van Breton's onvertrouwd zijn met de leer en het dichterschap van de engelachtige Meester. — In dit boek geeft de auteur ten slotte een aantal surréalistiese stijloefeningen ten beste, waarin geniale invallen afwisselen met verbazend-knappe woordarrangementen.

Wies Moens.

(Zonder naam), 1923.
DÉMOSTHÈNE, HARANGUES, Vertaald uit het Grieksch door Maurice Croiset. *Les Belles Lettres, Paris* 6, 1924. (21 × 14) 185 blz.

De vertaling, die naast de Griekse tekst is afgedrukt, is van de hand van de bekende graecus Maurice Croiset. Een inleiding en historiese index op de eigennamen verhogen de bruikbaarheid. Aan hen, voor wie de lezing van het oorspronkelike, vroeger weinig prettigs had, worde deze uitgave ter hernieuwde kennismaking aanbevolen.

T. D. M.

André Fage, 1924.
ANTHOLOGIE DES CONTEURS D'AUJOURD' HUI. *Delagrave, Paris* 5, 1925. (16.5 × 10) 480 blz. ing. Ffr. 7.50.

Deze bloemlezing is allervoortreffelijkst samengesteld. In een uitvoerig voorwoord geeft de samensteller de historische ontwikkeling van de „conte" en stipt er de representatiefste beoefenaars dezer klein-kunst reeds bondig aan. Dan volgt een rijke, zeer gevarieerde keuze, welke keuze overgelaten werd aan iederen schrijver zelf. Deze vindt er zijn portret in afgedrukt en een facsimile van den brief, dien hij aan den samensteller richtte, en waarin hij vaak op origineele wijze de keuze van zijn „conte" rechtvaardigt. Verder is aan iederen schrijver nog gewijd een korte, maar zeer overzichtelijke schets van zijn leven en werk. Uit moreel oogpunt is ernstige reserve gewenscht.

M. M.

Antoine Fontaney, 1925.
JOURNAL INTIME. *Les Presses Françaises, Paris* 9. 1925. Bibliothèque Romantique. (19 × 12) 278 blz. ing. Ffr. 10.—.

René Jasinski heeft uit de letterkundige nalatenschap van den schrijver Antoine Fontaney (1803-1837) een dagboek uitgegeven, dat zich met enkele leemten uitstrekt over de jaren 1831 tot en met 1836. Het bevat zeer beknopte aanteekeningen over het leven in die jaren en over de personen met wie Fontaney in aanraking kwam. De schrijver was zeer bevriend met Victor Hugo en had als medewerker van de Revue des Deux mondes eenigen naam.

Voor dengene die het tijdperk tusschen 1830 en 1840 of de Fransche romantiek bestudeert, bevat het dagboek wel verschillende kleine gegevens van beteekenis.

De zedelijke zwakheden, die Fontaney opteekende, doen den man kennen als een zwak en zenuwachtig mensch, die vooral aan den buitenkant der dingen bleef hangen.

Vincent Cleerdin.

Henri Girard, 1926.
LE CENTENAIRE DU PREMIER CÉNACLE ROMANTIQUE ET DE LA „MUSE FRANÇAISE", Geïllustreerd. *Les Presses Françaises, Paris* 9, 1926. (19 × 12) 89 blz. ing. Ffr. 8.—.

Waar de 19de eeuw in de meeste literatuurboeken oppervlakkig behandeld wordt, vindt men hier gedetailleerd de ontwikkeling van de romantiek; vooreerst een korte uiteenzetting van het Romantisme volgens de Préface des Etudes françaises et étrangères van Emile Deschamps, vervolgens twee hoofdstukken over het Pré-Romantisme en ten slotte de korte geschiedenis van „La Muse française" en de daaraan verbonden medewerkers: Soumet, Guiraud en later Victor Hugo e.a.

E. Haeren.

D. C. Hesseling, 1927.
H. Pernot,
CHRESTOMATHIE. *Les Belles Lettres, Paris* 6, 1925. (20.5 × 13) VIII-219 blz. ing. Ffr. 15.—.

De bedoeling van dit boek is „l'évolution du romaïque, autrement dit du grec vulgaire ou parlé" in uitgelezen teksten te tonen. Men vindt er fragmenten uit de Evangelieën, inskripties, papyri, byzantijnse poëzie, volksliederen, stukken uit de moderne Griekse letterkunde, en teksten in hedendaagse dialekten; op 't eind een glossarium. Gaarne wordt dit zeer belangrijke werk van twee uitstekende kenners, belangstellenden, met name classici, aanbevolen.

T. D. M.

Edmond Jaloux, 1928.
FIGURES ÉTRANGÈRES. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 6e druk: 1926. (19 × 12) III-262 blz. ing. Ffr. 9.—.

Schrijver is de zeer geziene medewerker van *Les Nouvelles Littéraires,* waar zijn feuilleton: *L'Esprit des Livres* algemeen de aandacht trekt. Bedacht op de rol, die Frankrijk kan en moet spelen als tolk der internationale literatuur, interesseert hij zich veel voor buitenlandsche letterkunde — vandaar deze bundel, die fijn gestyleerde en degelijk beredeneerde artikelen bevat, vooral over Engelsche schrijvers, o.a. Chesterfield, Walpole, Shelley, Jane Austen, Walt Whitman, Walter Pater, Stevenson, Joseph Conrad, John Galsworthy, Rudyard Kipling, Georg Moore en Edith Wharton.

M. M.

Philothee O'Neddy, 1929.
FEU ET FLAMME, Geïllustreerd. *Les Presses Françaises, Paris* 9, 1926. (19 × 11.5) L-143 blz. ing. Ffr. 10.—.

Na een uitvoerige beschrijvende inleiding over het leven van Théophile Dondey en het milieu waarin hij leefde, volgen de gedichten die samengevat zijn onder den titel *Feu et Flamme.* In dezen bundel gedichten, die de schrijver „ébauches de sa jeunesse" noemt, vinden we voorzeker menige mooie passage, maar ook gedeelten, die ons uiterst voorzichtig doen zijn met dit boek. Ten slotte is als aanhangsel er bij gegeven de onuitgegeven briefwisseling tusschen Dondey en Ernest Havey, die een goeden blik geven in 't zielkundig leven van Dondey.

E. Haeren.

Rodolphe Palgen, 1930.
VILLIERS DE L'ISLE ADAM. *Honoré Champion, Paris* 6, 1925. (25 × 16.5) 93 blz.

De conclusie dezer brochure luidt: Villiers was een te uitsluitend lyrisch dichter om in staat te zijn dichterlijke waarden van objectieve werkelijkheid te scheppen, en een te groote, gehallucineerde droomer om waar te kunnen nemen wat er rondom hem voorviel. Het „byronisme amer" is het eenig blijvende element van zijn oeuvre. Als tooneelschrijver is hij in den grond der zaak aan de romantische opvatting getrouw gebleven en is weinig zelfstandig in de keuze en de uitwerking zijner gegevens. Toch is er iets in dezen „fakir" — een ziekelijk gevoel, een passieve extase — dat hem de bewondering van veel jongeren blijft verzekeren.

M. M.

Sénancour, 1931.
André Mongloud,
ALDOMEN OU LE BONHEUR DANS L'OBSCURITÉ, Geïllustreerd. *Les Presses Françaises, Paris* 9, 1925. (19 × 12) 128 blz. ing. Ffr. 7.—.

Sénancour is een der merkwaardigste vertegenwoordigers van de Fransche vroegromantici. Zijn naam is vooral voor ons blijven leven door zijn boek *Obermann.* André Mongloud ontdekte in de Bibliothèque Nationale te Parijs een werkje *Aldomen,* geschreven door citoyen Pivert (1795), en maakt het met Quérard waarschijnlijk, dat deze Pivert identisch is met Sénancour, zoodat wij *Aldomen* als een prototype van *Obermann* hebben te beschouwen.
Na in zijn inleiding nog enkele biographische en cultuurhistorische bizonderheden te hebben vermeld, drukt Mongloud den tekst van *Aldomen* diplomatisch af, op enkele evidente fouten na. Een andere dan literair-historische waarde heeft dit relaas in brieven niet. 't Is geen roman, maar een zachtjes voor zich uit filosofeeren, geheel onder invloed van Rousseau. Het einde bestaat uit een verhaal „Ynarès ou Conjectures sur le sort futur de l'homme", een compendium van de sentimenteele philosophie van dien overgangstijd.

Lou Lichtveld.

DUITSCH.

Lina Frey, 1932.
ADOLF FREY, SEIN LEBEN UND SCHAFFEN *H. Haessel, Leipzig,* 1925. (23.5 × 15) Deel I: 366 blz. Deel II: 428 blz.

Adolf Frey was de zoon van den bekenden volksschrijver Jacob Frey. In het eerste deel schetst schrijfster zijn jeugd, zijn studentenleven, den Lyriker (zijn eerste gedichten: „Nachts", „Herbst", „Melancholie", „Liebesgedichte" enz.) en den Dramatiker (Berner Cantate, Bundesfestspiele, Winkelried).
In het tweede deel bespreekt ze meer den professor en den geleerden literatuurhistoricus (Die Kunstform des Lessingschen Laokoon, Schweizer Dichter) en dit alles buitengewoon breedvoerig. Als trouwe echtgenoote, zelf meer dan gewoon begaafd, is zij beter dan elk ander, in staat ons een ruimen blik te verschaffen in „het leben und weben" dezer edele dichtersziel.
Zijn forsche, frissche lyrische gedichten toonen o.i. duidelijk den invloed — wat vorm en inhoud betreft — van zijn vriend F. C. Meyer, wiens biograaf hij ook werd. Ook de studie van Godfried Keller's werken — Frey gaf uit: *Ausgewählte Gedichte van G. K.* — heeft onmiskenbare sporen achtergelaten.

Br. Athanasius.

ENGELSCH.

Robert Southey, 1933.
THE LIVES AND WORKS OF THE UNEDUCATED POETS. *Humphrey Milford, London,* 1925. (17×11) 214 blz. geb. Sh. 3/6.

Een herdruk van eene studie die Southey schreef als inleiding bij de uitgave der gedichten van een eerzamen Engelschen „butler''. Hij behandelt hier het leven en werken van enkele ongeschoolde poëten, die van achter de ploeg, de schoenmakersleest, of hun beurtschip, hun liedjes en zelfs langademige gedichten zongen: letterkundige verschijnselen in den trant van onzen vaderlandschen Poot. Southey behandelt Taylor, The Water-Poet, Stephen Duck, James Woodhouse, John Bennet, Ann Yearsly, John Frederick Bryant en den „butler'' John Jones.
De inleiding die Southey schreef is interessanter dan de behandelde personen.

C. R. Vullings.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. J. H. Holwerda, 1934.
NEDERLAND'S VROEGSTE GESCHIEDENIS, Geïllustreerd. *S. L. van Looy, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (29×21) 325 blz. ing. f 7.50, geb. f 8.75.

De mensch schijnt altijd 't meeste te willen weten van dingen, waaromtrent hij zeker weet juist het minste te weten te kunnen komen. Deze geschiedenis toch, is een geschiedenis voor ons, bijna zonder menschen. Van het doen en laten van onze oudste voorvaderen, hun lotgevallen, hun ideeënwereld, hun strijd en geluk, wat kan er ons van bekend worden? En toch, de spade gaat den grond in, de deskundige doorvorscht en peinst, hij staat voor het groote geheim der zwijgende geschiedenis en ontwoekert aan de fragmenten der praehistorie de sobere overblijfselen van een wereld, die bijna vergaan is. Nederland's vroegste geschiedenis is een ruïne, maar zijn het niet juist zulke monumenten, die wij in onzen tijd met de grootste zorg omringen? 't Is een naamlooze geschiedenis, zonder personen, laat staan karakters, wier geheimzinnigheid echter iedereen betoovert, die zich eenmaal binnen de machtige stilte van haar domein heeft begeven. Wij staan in een boek als dit aan de grenzen van den tijd, alles duidt op de vergankelijkheid van het aardsch bestaan, als in een visioen van geweldige momenten trekken de eeuwen ons oog voorbij, terwijl wij gewoon zijn onze dagen te tellen naar uren en onze jaren naar maanden. Dan ontdekken wij de kleinheid van ons zelven in de ontzaglijke afmetingen der praehistorie, maar mogen tevens ons verblijden in de hooge gave die ten deel viel aan den menschelijken geest, welke zich vermag te bewegen boven de eeuwen en in dankbare aanbidding daarin ervaart de koninklijke schat hem toevertrouwd door den koning der eeuwen, van wiens Oneindigheid tot ons spreken de tijden in hun rustelooze opeenvolging, op wiens schouderen rust de heerschappij.
Is het daarom, dat het graf in de praehistorie zulk een belangrijke plaats inneemt? Zoolang wij leven, huiveren wij er voor terug, maar in den ban van de macht der geschiedenis trekken de hunnebedden ons aan, onweerstaanbaar, en gaan wij hun onwentelbare steenen verzetten om te weten wat zij bewaard hebben van de menschen, die ze groepeerden en schaarden tot een gedenkteeken van hun daden, hun plannen, hun geluk, hun leed. Rondom deze hunnebedden ligt gegroepeerd een uitgestrekte wereld, want Dr. Holwerda volgt de goede methode om Nederland's vroegste geschiedenis in oogenschouw te nemen in verband met de vroegste geschiedenis van Europa. De Drentsche heide is maar een stipje op de groote hunnebeddenkaart, die men over ons werelddeel heen zou kunnen teekenen.
De Veluwe vooral is het terrein van het volk der koepelgrafheuvels, gekenmerkt door zijn karakteristieke klokbekercultuur, laatste resten van een enorm nomadenvolk, dat zeker in Spanje en Frankrijk een centrum van nederzetting gehad heeft. Ook hier staan wij voor de overblijfselen van een Europeesch cultuurverschijnsel.
Deze twee praehistorische volkeren, de bouwers der hunnebedden, de aanleggers der koepelgraven, zijn geweest de oudste bewoners in een gedeelte van Nederland. Hun verspreidingsgebied wordt op een afzonderlijke kaart aanschouwelijk voorgesteld.
Een meer jongere periode is die der urnenvelden. In dichte menigte vinden wij ze verbreid op onze zandgronden in Drente en Overijsel, op de Veluwe en in Utrecht, in N.-Brabant en Limburg. Allerlei cultuurvormen loopen in deze overblijfselen door elkander heen. Zorgvuldige nasporing is er in geslaagd de verschillende typen te onderscheiden in groepeering en dateering.
De levende mensch treedt in onze geschiedenis het eerst op in de berichten van Caesar en Tacitus, al sturen wij het daarmee ook nog niet veel verder dan stammen. Het middelpunt daarin vormt de stam der Bataven, bewoners van de geheele kleistreek tusschen de Utrechtsche en Veluweheuvels en de hoogere zandgronden van Noord-Brabant. Met hen gaat het gordijn der geschiedenis even voor onzen blik op, na de lange eeuwen der zwijgende praehistorie, om straks weer toe te vallen. Uitvoerig beschrijft Dr. Holwerda den aanleg van Oppidum Batavorum, den vluchtburcht der Bataven onder Ubbergen bij Nijmegen. Het meest onafhankelijke van alle Germaansche volkeren in ons land was dat der Friezen. Zij hebben zelfs de heerschappij der Romeinen overleefd. Hun cultuur is ons bekend uit de groote hoeveelheden voorwerpen, die verzameld konden worden uit de terpen in Friesland en Groningen. Van zelf neemt de archaeologische geschiedenis der Romeinsche overheersching een belangrijke plaats in, in het veelomvattend werk. Ulpia Noviomagus, de Romeinsche kolonie aan de Waal, Vechten, de operatie-basis der Romeinsche zee-expedities, Arentsburg, waar het groote vlootstation der Romeinen werd teruggevonden, de Romeinsche landkolonisatie, die vooral in het Maas-dal van Limburg een bloeiend centrum gekend heeft, het zijn alle merkwaardige onderwerpen, welker navorsching onze vaderlandsche oudheidkunde tot eere strekt. Zuid-Limburg was in den Romeinschen tijd een dicht bevolkt landbouw-district, Heerlen is de plaats geweest, waar een steenen fort gelegen heeft, het eenige in deze streek bekend. Hier is de romaniseering in ons land het sterkst geweest. Maastricht treedt in de vierde eeuw in onze geschiedenis op, de overblijfselen van een kleine Romeinsche vesting zijn er gevonden door Dr. W. Goossens. Deze is vermoedelijk de kern geweest, waaruit de stad van St. Servatius is gegroeid.

Weten wij betrekkelijk veel uit de Romeinsche periode van onze geschiedenis op archaeologisch gebied, voor latere tijden, de groote volksverhuizing, de Merovingische, Karolingische en Noormannen-periode, is de geschreven literatuur veel belangrijker dan de oudheidkunde. Wel bewijst de archaeologie ook hier nu en dan gewichtige diensten, getuige de ontdekking van de fundamenten van de kerk van St. Adelbert onder Egmond en van de Saksenburchten, van welke de Hunnenschans aan het Udelermeer de belangrijkste is.

Het werk van Dr. Holwerda heeft de belangstelling mogen vinden, die het verdient en ook daaraan is het te danken, dat deze tweede druk zooveel royaler en fraaier kon uitgevoerd worden, dan de eerste. De illustratie is keurig verzorgd, de kaarten lokken uit tot bestudeering, en al zullen geleerde deskundigen het niet immer in allen deele eens kunnen zijn met de opvattingen van Dr. Holwerda, zijn synthese is toch in menig opzicht zoo goed geslaagd, dat zij in onze vaderlandsche literatuur een eervolle plaats inneemt. Leeszalen en bibliotheken, die hun lezers willen verrassen met een interessant werk kunnen hun keuze veilig richten op dit boek.

Prof. Dr. H.

FRANSCH.

Marc Bloch, **1935.**
LES ROIS THAUMATURGES, Geïllustreerd. *Istra, Strassbourg,* 1925. (25.5×17) 542 blz. ing. Ffr. 30.—.

Er ligt een omvangrijk en geleerd bibliographisch en tekst-critisch onderzoek ten grondslag aan deze uitvoerige synthese. De schrijver heeft nagevorscht wat er te vinden is over de aan de Engelsche en Fransche koningen toegeschreven macht om scrofuleuze en tuberculose-achtige huidaandoeningen te genezen. Daar kwam zooveel bij kijken, dat M. Bloch in de voorrede zijn boek noemt een „oeuvre de l'amitié", in dankbaarheid gedenkend de zeer velen, die hem ter zijde stonden bij het aandragen en taxeeren van het overal verspreid materiaal. Kaboutermannetjeswerk, waarbij de legendarische slimheid en wijsheid van dit volkje geen geringe rol behoort te spelen.

Bevredigt ons nu dit werk, waar zooveel zorg en moeite aan ten koste is gelegd, zware studie, taaie energie, onverdroten toewijding, een keurige lithographische uitrusting? Vergeefs zoeken wij een degelijk uitgangspunt: wat omvatte precies in al die eeuwen de koninklijke macht?

De vraag lijkt zoo eenvoudig, maar het antwoord is heel veel ingewikkelder. De schrijver redeneert er meer om heen, dan dat hij er op ingaat. Wij lezen van koningen, die over een bepaalde wondermacht zouden te beschikken gehad hebben, maar wij vinden nergens scherp verklaard wat nu, naar de gevoelens van den schrijver, behoort verstaan te worden onder een wonder en meer bepaaldelijk onder dit „wonder". De middeleeuwsche gegevens over de kwestie blijken uitermate schaarsch, maar dan ook is het ons te gemakkelijk, om een wel is waar minder beschaafde middeleeuwsche bevolking uit de lage klasse kort en goed ongeveer gelijk te stellen met Polynesiërs en dergelijken in onzen tijd. Vergelijkende godsdienstgeschiedenis is in een materie als deze, waarin wij legende, fantasie, bijgeloof, maar ook geloof en godsdienst, hopeloos door elkaar vermengd aantreffen, een doornig terrein. Wij gelooven, dat de schrijver bij het formuleeren van zijn conclusies niet altijd is gebleven binnen het terrein van de historische werkelijkheid. Een onderwerp als dit verleidt zoo gemakkelijk tot speculatie. Wij vinden meer geconstateerd, dan verklaard.

Wij kunnen ons ook voorstellen, dat de vraag opkomt of aan dit werk zooveel studiekracht wel juist is besteed? Is het zoo belangrijk? Wij zijn er niet van overtuigd. En zullen wij ooit de preciese beteekenis er van te weten komen? Maar al te twijfelziek behoeven wij ook niet te staan tegenover dit boek, want het blijft toch een belangrijke bijdrage, zoo tot de cultuurhistorie, als tot de politieke geschiedenis, al zagen wij de behandeling en uiteenzetting bij voorkeur toevertrouwd aan een deskundige, toegerust met beginselen die hem in staat stellen een meer positief standpunt te huldigen tegenover het koningschap, vooral tegenover de katholiciteit der Middeleeuwen.

Prof. Dr. H.

DUITSCH.

Al. Carthill, **1936.**
VERLORENE HERRSCHAFT, Geïllustreerd. *Kurt Vowinckel, Berlin-Grünewald,* 1925. (20.5×13.5) 313 blz. geb. M. 8.—.

Wij moesten toch wel even glimlachen, toen wij in de voorrede van dit werk, van de hand van Karl Haushofer, vonden, dat Carthill zijn boek heeft geschreven „wie ein Tacitus unserer Tage", dat er donderslagen in klinken als „wie wenn Wotan, der alte Germangott in Walhalls letzten Stunden noch einem Pazifistencongress hätte prasidieren müssen, wollend oder nicht, und doch schon mit düstrem Spott in den Mundwinkeln die ersten Flämschen des Weltbrandes aufzucken sähe". Op die manier wordt een aanbeveling een beetje komiek, want onbeheerschte bewondering geeft aanleiding tot karikaturale gebaren. Er zit te veel oorlogsspychose in 't heele werk en dat doet ons, nuchtere, neutrale Nederlanders altijd wat kittelig aan. Ernstiger gezien: is het geen voorrecht in onze verbijsterde wereld neutraal te kunnen zijn zonder al te veel inspanning?

't Is bijna overbodig, vast te stellen, dat Engeland als koloniale mogendheid onbarmhartig bekritiseerd, beter gezegd gehekeld wordt in deze meer felle dan sierlijke bladzijden. Blijve het boek een teeken van zijn tijd, de ernstige kern is deze, dat Engeland al vóór den wereldoorlog over het hoogtepunt van zijn macht als koloniale wereldmogendheid heen was, dat in de verhoudingen van 1914 de kans nog vergroot is, dat de machtsverhoudingen in Indië en rondom den Grooten Oceaan verstoord en verwrongen kunnen worden ten nadeele van Europa, dus van Engeland — wij fluisteren er bij: van Nederland — ten voordeele van Japan en de Vereenigde Staten, maar het wordt ons bijster moeilijk gemaakt bij zooveel hoon aan het adres van den gehaten Brit het kaf van het koren te onderscheiden. De schrijver moge zelf een Brit zijn, geen wonder dat 't boek een Duitsche vertaling vond, waarin de eene vijand den anderen om de ooren slaat met een parodie op het Delphisch orakel: „Wanneer gij over de Noordzee trekt, zult gij een groot rijk ten val brengen." De ondergang van de Britsche heerschappij in Indië, als gevolg van den wereldoorlog en den vrede van Versailles, wat een verruk-

kelijk thema voor een Duitschen chauvinist! Maar in zoo'n stemming wordt geschiedenis schrijven een onmogelijkheid. Wij willen dan ook niet aannemen, dat de hartstochtelijke kritiek van één ongeduldigen Engelschman zou kunnen zijn een weergeven van een communis opinio in Engeland en nog minder gelooven wij, dat Carthill zou hebben geschreven geschiedenis, al zegt hij dit zelf.

En toch, er schuilt in dit wilde, bizarre boek een edele kern. Het is de bittere klacht van een hooggestemde ziel, die zoekt naar uitredding uit de heidensche verwarring van onze rondtollende wereld, maar vergeet, dat zij zelf nog het spoor bijster is. Vandaar de overdrijving, de helle kleuren, de apodictische uitspraken, een zekere leegte aan wijsheid en voorzichtigheid; maar ook de drang naar het betere, de poging om een uitkomst te ontdekken, het inspannend zoeken naar een oplossing, vooral de wil om een opschrikkende waarschuwing te doen hooren, het gevoel van eigen ontoereikendheid. Carthill wil de wereld hervormen, maar weet niet hoe. Hem ontbreekt te veel de overtuiging, dat men zulke problemen nooit koel en klaar en kundig kan beschouwen zonder de norm, die aan al het tijdelijke en betrekkelijke zijn werkelijke waarde verleent, hij kan zijn visie niet plaatsen sub specie aeternitatis. Ware hij pragmatisch te werk gegaan, de kracht der feiten en verhoudingen hadde aan zijn werk ruggesteun verleend; nu hij den weg der beschouwing koos, ontvalt hem de kracht en komt hij terecht in de voosheid der zwaartillende overdrijving, hem ontbreekt een betrouwbare maatstaf. Zoo blijft het boek als een schaal met rijpe en onrijpe vruchten door elkaar, een kleurrijk stilleven, dat alleen maar lawaaierig aandoet in plaats van groot gerucht te maken. Het is niet goed, dat schijn en wezen zoo hopeloos door elkaar vermengd worden. *Prof. Dr. H.*

Uit Boek en Blad.

Studiën.

Het jongste nummer van *Studiën* is nagenoeg geheel gewijd aan den bekenden dichter en missionaris Pater Jonckbloet S.J., die na een zeer dadenrijk leven op velerlei gebied, onlangs overleed. Niet alleen medebroeders, maar menschen van verscheiden kunnen en werkzaamheid op maatschappelijk gebied, komen hier van hun grooten eerbied getuigen voor den overledene. Het meeste troffen ons de bijdragen van den redacteur Pater Duurkens, die zijn dichterschap aan een welwillende beschouwing onderwierp en van Toorop, die ditmaal zijn palet en penseel liet rusten en naar de pen greep, om zijn ontslapen vriend te eeren met gevoelige woorden. Aan zijn bijdrage zij het volgende ontleend:

„In de wereld zijn de menschen meestal zooals Simon de Farizeër, maar Pater Jonckbloet beminde vol nederigheid.

Pater Jonckbloet's liefde was als priester, als mensch, als dichter vol van wat Maria Magdalena aan Jesus gedaan heeft.

Op Java heb ik hem niet gekend, maar wat ik over hem uit het heerlijke Insulinde, mijn geboorteland, van alle kanten vernomen en gelezen heb... dat is die liefde in hem. Zóó was hij hier in den Haag, oh! door zoo velen bemind, in de pastorie van O. L. Vrouwekerk. Hij kwam zoo vele malen bij mij hijgend de trap op naar mijn atelier, waar ik hem met vreugde steeds wachtte, terwijl mijn klein-dochtertje Annietje, door hem gedoopt, hard vooruit vloog, stil fluisterend: „Opa, daar komt die goede lieve pater „zout in den mond".

Hij had Annietje gepasseerde Kerstmis, hoewel heel erg lijdende en bijna blind nog een langen, brief geschreven vol van een echt kinderlijke liefde en geheel zich levend in het zijn van een kind, zooals Pater de Jonge S.J. uit Katwijk wel eens een preek kon houden voor de achterbuurt-kinderen in onze Reinilda-kapel Elandstraat. Daar straalde ook die liefde in uit."

„Er kwam een tijdje een zekere leegte in mijn atelier toen die goede oude vriend na zijn vertrek naar Nijmegen, iedere week niet meer kwam aanloopen, maar nu hij bij O. L. Heer, na zooveel lichamelijk lijden, is, kunnen wij vaak aan dien zeldzaam edelen vriend denken en ons met hem vereenigen in onze gebeden."

De Maasbode.

Romain Rolland is ter gelegenheid van zijn zestigsten verjaardag onlangs op verbluffende wijze gefêteerd. Over hem verscheen een *Liber Amicorum*, waarin Chineezen en Bengaleezen in hun moedertaal hun delireerende bewondering gelucht hebben. In dit vriendenboek is zijn figuur alzijdig benaderd, doch een objectief beeld, zooals men verwachten zou uit dit met zooveel zorg samengesteld werk, rijst ons niet voor den geest. Alle contouren zijn vervaagd door den lichtenden aureool, dien allen naar eigen kunnen poogden te hangen rond zijn levensbeeld. Wij voor ons kunnen daarom geen groote beteekenis hechten aan deze monographie, welker documentaire waarde even twijfelachtig is door de eenzijdige adoratie door nagenoeg iederen inzender betuigd.

Hetgeen ondanks alles jammer is, want Romain Rolland is een schrijver, die ook nu nog in Europa met zijn humanitaire ideeën een groote mate van invloed bezit — een invloed, die waarlijk verdient naar haar juiste waarde en omvang gedetermineerd te worden. De juiste maatstaf omtrent zijn beteekenis en levenswerk vonden wij onlangs aangelegd in een in z'n beknoptheid scherp-typeerende tirade, welke Willem Nieuwenhuis aan een beschouwing over de opvoering van Romain Rolland's *Ein Spiel vom Tod und Leben* door Moissi, liet voorafgaan in *De Maasbode* van 6 Mei en waarmee wij ons geheel accoord kunnen verklaren.

„Romain Rolland is, na als een komeet plotseling te zijn opgestegen aan den letterkundigen hemel van West-Europa, een dier doovende sterren geworden, wier tragisch lot 't is, reeds tijdens het leven langzaam, o heel langzaam, in vergetelheid te raken. De mensch van West-Europa had gemeend in Romain Rolland een dier synthetische geesten te vinden, waarnaar hij in het besef zijner gespletenheid zoekt; doch de synthetische aanloopjes van Rolland vermochten niet de waarheid omtrent hemzelven te niet te doen. Romain Rolland is een dilettant in zijn

levens- en wereldbeschouwing; pacifist en internationalist, meer omdat de wind zoo schijnt te waaien, dan uit innerlijke noodzaak — al geschiedt dit onbewust, want er is geen bedrog in hem. In het gure Europa van heden verdorde hij als een struik of een bloem: de Europeesche mensch, dien hij wilde zijn, moest telkens betoogen, en de Europeesche kunstenaar versteende het getuigen, in welks gloed het braambosch zijner verbeeldingen niet verteert. Romain Rolland's kunst is groot van allure en groot van streven — die eer komt hem toe. De massale ademtocht der menschheid moet kreunen of hijgen in zijn werk; de historie wil hij zien als een fakkelloop van passies. Wat Romain Rolland hiertoe mist is, naar wij meenen, het visioenaire element, waardoor beelden uit het verleden tragisch-groot opdoemen in ons bewustzijn, en een gelaat als een vlam ons aanziet uit het zwijgende duister."

De Gemeenschap.

In *De Gemeenschap* publiceert Gerard Bruning een scherp-geziene karakteristiek van de Fransche literatuur van André Gide tot André Breton. Van deze zoo ingewikkelde periode der Fransche letteren, van hare symptomen: de leer van Dada en der surréalisten geeft Bruning een degelijk, hoewel niet altijd even klaar beeld. Zijn onderwerp beheerscht hij blijkbaar goed, maar waar zijn visie zich op zijwegen gaat begeven, ontspoort zij wel eens. Een passage, die ook op Bruning's mentaliteit een waarachtig licht werpt en die ons vandaar bovenmate sympathiek is, meenen wij onzen lezers om velerlei redenen niet te mogen onthouden.

„Onder al deze dingen staat in mij de drift te leven met dezen, met mijn, met ónzen tijd, — tijd, waarvan ik de verdolingen weet, de verminking haat, den lakeiengeest en gore dienstbaarheid veracht, maar dien ik tóch lief heb, omdat 't deze, mijn, onze tijd is, en méér lief heb dan de schoonste verbeeldingen der Romaansche en Gotische eeuwen, waarheen ik, als de dag te grauw en zwaar wordt, als naar de verre lichtende herinnering van een barbaarsch en heilig leven zou kunnen schreien, zooals een mensch zal kunnen schreeuwen om het zwaard van Karel den Grooten: dezen grooten wreker van God en de Kerk. Maar ik wil mij aan die verre, lichtende herinnering niet weerloos geven, ik *wil* in dezen rotten tijd leven, ik wil het verleden niet als een last torsen, als een last te zwaar, als een last die verlamt, als een last die het leven van nu vermoordt. Parijs, en elke stad springt aan mijn hart en hersens, — niet omdat ik dat *mooi* vind, maar omdat het met zijn rotheid en — tóch, tóch, — met zijn schoonheid ook, van nu, van mij is; daarom ook is het een dronkenschap bijna, hoog over de bruggen van Brest te gaan en de havens, de dokken, de werven in een spanning naar zee te hooren openbarsten, — en daarom moet ik soms (o nooit meer tot het leven te roepen verleden) werkeloos langs de kathedralen van Frankrijk zwerven. Ik — *ik* ook, — wil de kunstenaars van dezen tijd schoon en goed, maar waar zij niet schoon en goed zijn, wil ik naast hen staan, wanneer zij vechten om het bezit van God: naast deze laatste weinigen..."

De Standaard.

In *De Standaard* laat Dr. J. Boon zijn licht schijnen over de literaire beweging in Vlaanderen, die aan het opkomen van den dichter Marnix Gysen voorafging. Hij doet zulks naar aanleiding van een bespreking van Marnix Gysen's dichtbundel *Het Huis*.

Wij bevelen de onder dezen titel samengelezen gedichten aan onze lezers aan, want zij zullen daarin vinden, rustig en stil verwoord, het vermoeiende zoeken en het juichende vinden, dat het deel is van hen, die in deze rumoerige tijden willen leven in een blij verbond met God.

Aan Boon's merkwaardige, doch vluchtig geschreven karakteristiek van het literaire leven bij onze stamverwante Zuiderburen zij het volgende ontleend:

„Het was de tijd toen jonge mannen in een bende naar de schilderkunstsalons liepen om hunne bewondering voor werkelijk moderne kunstenaars uit te drukken op een wijze, die voor verstoorde oude dames zoo ergerlijk mogelijk werd gemaakt. Antwerpen werd om zijn burgerlijkheid een dorp of een gehucht geheeten, en om de toestand paradoxaal te maken liepen de bewonderaars der Sturm-expressionisten, zooals Marnix Gysen er een was, met de amoureuse sonnetten van Breero op zak, terwijl Willy Meiboom — sedert dien ook Dr. geworden — het meest modieuze boekje schreef dat in Vlaanderen ooit verscheen: *Laatslaapstertje*. Dit was de tijd, toen Jos. Léonard tusschen boksoefeningen in, de gedichten van Werfel declameerde, en twee soorten teekeningen maakte: dans- en negerimpressie, naast 'n Sinterklaasbladzijde van *Ons Volk Ontwaakt*. Dit was ook de tijd van den zolder der Greepstraat waar *De Standaard* zijn catacombe-maanden doorbracht met onder zich de rolpersmuziek en links en rechts de velerlei tingeltangelgeluiden. Tusschen arbeidsernst en gekheid werden de jonge werkers geslagen en geschud als een cocktail. Dit was eigenlijk een beeld van het geheele Vlaanderen van 1919-20. De tijd van „Moderne Kunst" te Antwerpen, de laatste nummers van *Ruimte*, de eerste nooit-uitgevoerde plannen van een jonge katholieke vereeniging voor literatuur, de tijd van de Kwatta-cultuur en de ontwerpen tot civilisatie van de flamingantenromantiek, de tijd toen Europa den tweeden keer werd ontdekt, n.l. door de jonge na-oorlogsche flaminganten. Marnix Gysen bezat toen de kracht der panache. Toen onstonden zijn „Lof van mijn broer", zijn „Lof van de Kwatta", en ineens maakte hij een sprong zoo vroom en zoo excentriek, met een katholieke poëzie, zoo jong en zoo lenig: *Loflitanie van St. Franciscus van Assisi*. Te Antwerpen werden breede onleesbare affiches uitgeplakt om aan te kondigen dat Germaine Michielsens in de Beethovenzaal de *Lof-litanie van St. Franciscus van Assisi* van Marnix Gysen zou declameeren.

Toen werd het heroïek en baldadig.

Zelfs de Hoogeschool voor Dames werd onrustig, want de studentinnen werden gesplitst in drie kampen: 't eene maakte parodieën op de Loflitanie, 't tweede werd vromer dan ooit, 't derde gichelde om de bananen, de geraniumstruiken en de looping the loop.

Maar aan dit laatste reciteerden wij met vrome en heftige verontwaardiging de „Litanie van O. L. Vrouw" omdat zij een argument is voor de katholiciteit van de bewonderenswaardige dwaze Lof-litanie-literatuur van Marnix Gysen.

O, schoone romantiek van den aanvang."

Verscheidenheden.

Quo Vadis?

Waar gaat ge heen, lezende wereld, — lezende *katholieke* wereld? Kunt ge onze stem nog hooren bij het voortdurend daveren der papierspuwende rotatiepersen en het somber gedreun der boekdrukmachines!

De productie, o de productie is groot, de oogst is rijk.

Houdt U van statistieken?

Of neen, laten we u er eenvoudig aan herinneren, dat de jaarlijksche boekenproductie van Engeland bedraagt ruim 10.000 ex., van Amerika 'n kleine 10.000, van Frankrijk idem, van Nederland ruim de helft, evenzoo Italië; Tsjecho-Slowakijë blijft even — Hongarije ver beneden de helft; Duitschland daarentegen slaat het record met 36.000 en dat cijfer is nog wel beduidend hooger geweest! De lijst ware te verlengen, maar we vreezen langdradig te worden. We noemen slechts enkele cijfers uit 't geheugen. En we willen niet nalaten te stipuleeren, dat ons lieve vaderlandje alleen reeds 'n dikke duizend tijdschriften rijk is, van allerlei opzet, richting en kleur, streven en bedoeling.

Wat 'n rijk beschavingsleven, wat 'n geestesleven in onze materialistische eeuw!

Jawel, jawel, spraken wij niet van het overheerschend, het imponeerend gedreun der daverende persen?

En bij al die luidruchtige glorie van intellect en techniek, komt ons een uitspraak voor den geest, waarvan wij ons de wijdloopende consequenties slechts schroomvallig durven indenken: „Het zou beter zijn geweest, dat de boekdrukkunst nimmer ware uitgevonden!''

Neen, 't was geen Brabantsch oud moedertje, 't was 'n uitgever met rijke verdiensten (geestelijke wel te verstaan, de stoffelijke leken ons bevredigend voor een eenvoudig man als hij, niet rijk), 'n ijverig werker, vergrijsd in 't vak. Ontegenzeggelijk heeft hij dit vóór op ons allen, dat hij nu wel precies weten zal, of hij gelijk had, want 'n jaar na ons onderhoud, nog niet zoo heel lang geleden, verwisselde hij het tijdelijke met het eeuwige.

Kunt U ons nog volgen ondanks het steunen en stampen der persen?

De zaak is, we durven 't niet zoo heel hard te zeggen, we beginnen te gelooven in onzen ouden vriend.

En weet U waarom?

Hoofdzakelijk vanwege de minimale daadwerkelijke belangstelling van de katholieken voor het *goede* boek, het goede *katholieke* boek.

Men kan toch maar bezwaarlijk 't nut blijven inzien, van 'n uitvinding, die grootendeels uitgebuit wordt voor de productie van lectuur als handelsobject, louter als verkoop-artikel, zooals b.v. 'n domino-spel, maar minder onschuldig, 'n pot gember, maar sterker gepeperd, e.d.

Van de kinderen der duisternis, van de vijanden van Gods Kerk, van de twist- en tweedrachtzaaiers, spreken wij nog niet. Wij hebben op het oog, het boek, de roman vooral, gedrukt in groote oplage, ingesteld op den smaak van het publiek.

En dan flitst ons door den geest het oude heidensche „Odeo profanum vulgus'' en het moderne heidensche „Publiek ik veracht U''. Alleen de Middeleeuwen hebben het groote gemeenschapsgevoel en daaruit groote gemeenschapskunst gebracht. Maar zoowel de oude als moderne volksverachters en zelfverheerlijkers wàt hebben ze de gemeenschap geschonken? Maar al te vaak vergif in fijn geslepen kristal, in ruwe houten nappen... maar vergif!

En kunnen bovengenoemde adagia, brutaler in praktijk worden gebracht dan door het op de markt werpen van duizenderlei boeken, waarin helden en heldinnen zeer conscientieus alle de tien geboden overtreden, als of dat de eigenlijke levensnorm is. Diefstal, overspel, zelfmoord het zijn beminnelijke zwakheden, dappere daden. En deze geestelijke baccillendragers kweeken steeds grooter kring van morphinisten. Het doet er niet toe, wat er eerder was: kip of ei; het doet er evenmin toe wie de laatste schakel smeedde van deze wel elastische, maar onverbreekbare cirkelende ketting. Maar het past, dat ieder de hand in eigen boezem steke. Eerst dan kan het dagen in het Oosten!

Het is niet voldoende onbenullige, geestdoodende lectuur (om van erger te zwijgen) niet-te-koopen, U moet goede lectuur eischen en *koopen*.

Zonder dat laatste doet U minder dan niets voor het goede boek.

En al zoudt U zelf geen letter lezen... weigert U soms ook uw steun aan andere apostolische werken, omdat deze U niet rechtstreeks dienen? *Koopt* goede boeken, koopt *goede* boeken, en propageert die gedachte, dan zal de wet van vraag en aanbod de balans in evenwicht brengen, misschien weegt 't goede dan toch nog het zwaarste......

De Worm.

Aan den zelfkant van onze steden vervreemden heele drommen van de kerk. Dat openbaart zich in 't Misverzuim op Zondag, in 't niet houden van zijn Paschen. Dat openbaart zich in 't stemmen op niet-katholieke lijsten bij verkiezingen.

Men kan haast spreken van een massaal wegtrekken van de Kerk.

En in de hoogere geledingen van ons maatschappelijk samenstel valt er te bespeuren over heel de linie: een vermindering van geloofskracht, een staag toenemen van een soort van weerbarstigheid in het geloof.

Neen, laten we niet uitsluitend afgeven op den gewonen man. Lauwheid in geloof, verslapping van kerkelijken zin, lichtzinnig gepraat over en nog lichtzinniger houding ten overstaan van het religieuze neemt toe onder den middenstand, misschien nog meer onder de z.g. betere standen. Laten we geen doek voor de oogen binden, geen blad voor de mond nemen, laten we het erkennen en beamen.

En wat is de oorzaak?

De allervoornaamste, misschien de eenige oorzaak is: de wezenlijk, in wezen allittereerende koppeling:

Boek en blad!

't Is ontstellend, wat voor geestelijk vuil er in onze straten drijft, en hoe staan we dan versteld over een epidemie in 't zieleleven.

Dr. P. C. de Brouwer.

Twee sterfgevallen.

Pierre Louys, een zorgzaam en nauwgezet stylist met een scherpen zin voor felle kleuren, schrijver van *Chansons de Bilitis*, *Aphrodite* en *La Femme et le Pantin*, waarin hij het beeld van een voorbij verleden nieuw leven wilde instorten. De sfeer zijner romans is zwoel en drukkend en voor ons om die redenen ongenietbaar. De scherpe rook der cigaret is volgens hem de eenige nieuwe genieting, die de moderne wereld uitgevonden heeft. *Den Gulden Winckel* schreef over hem: „Sinds twintig jaar had Louys zich van het literaire tooneel teruggetrokken. Men vond hem in een afgelegen kwartier, bijna blind, begraven tusschen boeken, bibelots, tanagra's en het harmonium, dat Debussy hem had vermaakt. Hij was 't type van érudit geworden en een hartstochtelijk bibliophiel. Hij herzag de literatuurgeschiedenis van zijn land. Herinnert men zich zijn geruchtmakende stelling, dat Molière's eerste werken door Corneille waren geschapen en ter maskeering op naam van den comediant gesteld? Iets gelijksoortigs als bij Shakespeare? De ironische ontvangst dezer ontdekking door de geleerde wereld trok Louys zich sterk aan. Toch had hij allerminst de wereld willen scandaliseeren. Hij was de nederigheid zelve en het verpersoonlijkte literaire geweten. Voor zijn dood noteerde hij in zijn artistiek testament: Ecrivez à l'écart. Signez. Rentrez dans l'ombre. Le verbe seul est illustre."

André Beaunier. Na met schitterend succes de Ecole Normale te hebben doorloopen, nam hij al spoedig een goede plaats in, in de wereld der journalistiek. De klassieke cultuur van zijn geest en een aangeboren scherpzinnigheid van ontleding maakten hem tot een fijnen, beschaafden en beminnelijken criticus. In *Le Journal des Débats* verzorgde hij de politiek; kunst en letteren in de *Revue des deux Mondes* en het tooneel in *L'Echo de Paris*. Heel veel heeft hij gedaan om het leven en het werk van den te weinig gekenden dichter Louis le Cardonnel voor zijn tijdgenooten te ontsluiten. Zijn schaarsche vrije uren besteedde hij aan het schrijven van groot opgezette werken, die meer berekend waren voor de wijde vlucht van zijn verstand en de taaie spankracht zijner energie. Zijn romans, die niet boven de gewone middelmaat uitsteken, zullen hem echter niet lang overleven. We vernoemen: *Picrate et Simeon* (1904), *L'Homme qui a perdu son moi* (1911) en *La Révolte* (1914). Van grootere waarde is zijn reconstructie van de geschiedenis der Vroeg-Romantiek. Met zeldzame scherpte van uitbeelding en critisch indringingsvermogen heeft hij doen herleven den literairen kring, waarvan Chateaubriand het middelpunt vormde. Het uiterlijk, de strevingen, de droomen, de zwakheden, de kleinsteedsche landschappen der omgeving, het ameublement der salons, de kleederdracht, de levensgewoonte, de zeden, heel de menschelijkheid van Chateaubriand en de zijnen heeft in hem een keurig en kleurig schilder gevonden. André Beaunier was een overtuigd en vurig katholiek.

Abbé Henri Bremond.

Henri Bremond is in 1858 geboren te Aix-en-Provence, een lachend, ouderwetsch, zonnig provinciestadje, waar het gras nog tusschen de straatsteenen groeit. Toen hij zeventien werd en het college afgeloopen had, trad hij in het noviciaat der Jezuieten, alsdan in Engeland gevestigd. Hier had hij zich te plooien naar de eminente karaktervorming, die het groote geheim der Sociëteit is. Met de Engelsche literatuur en geschiedenis ter dege vertrouwd, keerde hij naar Frankrijk terug, waar het tijdschrift *Etudes* beslag op hem legde. Daar verschenen zijn debuutartikelen. Door zijn Engelsche vorming was hij uitmuntend toegerust om de letterkundige strooming van toen, geheel doordrongen van symbolistische elementen, te begrijpen en te verklaren. Jegens de jongeren heeft hij steeds blijken gegeven van de meest breede en warm aanvoelende sympathie. Na acht jaar in de Sociëteit van Jezus te hebben doorgebracht, ging hij over naar de seculiere geestelijkheid. Hij ploegde echter voort aan de begonnen vore. De *Etudes* werden met *Le Correspondant* verwisseld: dat was alles. Sindsdien vindt men zijn naam in alle toonaangevende tijdschriften. 19 April 1923 werd hij tot lid der Academie gekozen als opvolger van Mgr Duchesne.

Voor dien tijd was hij weinig bekend, juist omda hij het goedkoope succes verachtte. De 6 deelen zijner *Histoire littéraire du Sentiment religieux en France depuis les guerres de religion jusqu' à nos jours* zijn het standaardwerk over de geschiedenis der mystiek in Frankrijk. Vatbaar voor detailkritiek blijft het, in zijn geheel beschouwd, een scherpzinnige prestatie, vol eruditie en psychologische diepte, doorvlochten met goed gekozen citaten en warm van waardeering voor de grenzeloos-rijke schakeering van het innerlijke leven. Bremond is een polemische geest. We memoreeren zijn pennenstrijd met Maurras over de Romantiek en de nog loopende polemiek over de „Poésie pure". De godsdienstige psychologie bleef het hoofdveld zijner literaire bedrijvigheid. Hiervan getuigt de met een diep-borende inleiding voorziene uitgave van *Arthur* (Les Presses françaises), de autobiographische roman van Ulric Guttinger; daarvan getuigt zijn jongste boek: *Le Roman et l'histoire d'une Conversion*, (Plon Nourrit & Cie, Paris). Guttinger, zeer middelmatig poeet, zeer middelmatig romancier, was intiem bevriend met Victor Hugo, de Musset, vooral met Sainte Beuve; men noemde hem „le sacristain du Cénacle". Bremond ziet in *Arthur* het rijkste document, dat wij bezitten over de godsdienstige geschiedenis der Fransche Romantiek. Wie in deze literaire beweging tot dusverre slechts gedacht heeft aan de sentimenteele anarchie van George Sand en Alfred de Musset, zal zijn ideeën moeten herzien. De bekeeringsgang van Guttinger is met veel liefde verhaald. De goed gedocumenteerde reconstructie van het milieu maakt het boek tot een waardevolle bijdrage over het leven, het denken en het voelen der romantici in Frankrijk. Ook Sainte Beuve, wiens roman *Volupté* hier in zijn ontwikkeling geschetst wordt, komt dichter bij ons te staan. Waar allerwege de Romantiek drukker dan ooit bestudeerd wordt, zal dit boek, dat een tot nu toe verwaarloosd, zijde van het vraagstuk behandelt, velen welkom zijn.

Het Noorderlicht.

Volgens een brief van Zelther aan Goethe, vroeg de Berlijnsche botanicus Heinrich Friedrich Link eens bij een examen aan een jongen natuurvorscher naar het ontstaan van het noorderlicht. De can-

didaat, die overigens rap en zeker van tong was, werd verlegen en antwoordde eindelijk geheel onthutst: hij had het geweten, maar het was hem juist ontvallen; hij zou er echter wel weer op komen. „Doe uw best", hervatte Link, „want er is mij zeer veel aan gelegen; ik en de geheele academie weten het namelijk ook niet".

De wandelstok van Thiers.

De beroemde Fransche schrijver d'Aurevilly, wiens werken eerst in den huidigen tijd op hun werkelijke waarde geschat worden, was een felle spotter, met een scherpe, hekelende tong. Zijn vijanden kregen er soms geducht van langs en voelden zich in zijn omgeving volstrekt niet op hun gemak. Thiers, die erg klein van postuur was, had al eens op minder aangename wijze met hem kennisgemaakt. Om zich een houding te geven, had hij plechtig aan zijn vrienden verklaard: „Wanneer ik dien kerel van een d'Aurévilly nog eens tegen het lijf loop, zal ik hem met mijn wandelstok afrossen". Toevallig ontmoetten zij elkaar kort daarop in het redactiebureau van een Parijsch blad. Thiers, die den reus met een scheel oog opnam, wachtte zich wel een woord te zeggen en maakte zich in zijn hoekje nog kleiner. Met groote haast trachtte hij zijn artikel klaar te krijgen om dan zoo stil mogelijk de plaat te kunnen poetsen. Toen hij zoover was en stilletjes naar buiten wilde sluipen, riep Barbey d'Aurévilly, wien de bedreiging ter oore gekomen was, met stentorstem hem deze woorden na, terwijl hij op het potlood wees, dat Thiers in de overijling van den terugtocht op de schrijftafel had laten liggen: „Ik geloof, dat meneer zijn wandelstok vergeet!"

De Profeet en zijn Vaderstad.

Erik Satie vertelde eens aan Jean Cocteau de volgende anecdote:
't Was in 1869. De vader van Alphonse Allais meende, dat het niet meer dan billijk was, dat het stadsbestuur van Honfleur de woonplaats van Baudelaire een klein borstbeeld van genoemden schrijver plaatste in een nis van het huis van generaal Aupiek. Na twee maanden onderzoekt de gemeenteraad zijn voorstel.
„Baudelaire? De zoon van mevrouw Aupiek? Wacht eens... mevrouw Aupiek... de buurvrouw van meneer Bahon? Ja. Wat een goede man toch, die meneer Bahon." enz....
„Mijne heeren, onderbrak meneer Allais, mijne heeren, laten we op ons borstbeeld terugkomen."
„Wat wilt ge!" riep de voorzitter, „we kunnen toch niet voor alle zoons van mevrouw Aupiek een borstbeeld oprichten!"

Victor Hugo als Christus-model.

De schilder Louis Boulenger werkte aan een „Jésus en croix", bestemd voor de kerk van den H. Paulus te Parijs. Victor Hugo bezocht den schilder vaak en toen deze hem vroeg voor de Christus-figuur te willen poseeren, stemde hij aanstonds toe. De lange, weelderige lokken van den dichter van *Hernani* werden de haren van een gekruisigde, plakkend aan de slapen door het angstzweet van den doodstrijd. Victor Hugo was op het doek duidelijk herkenbaar en toen de schilderij klaar was, zond Boulenger ze naar de kerk van den H. Paulus, waar ze lange jaren hing. Voor de dochters van Victor Hugo, die in deze kerk haar eerste H. Communie deden moet dit wel 'n vreemde gewaarwording zijn geweest.
Toen Napoleon III den troon besteeg, werd de schilderij van de muur afgenomen en op een der zolders van de pastorie opgeborgen.

Strauss-Struisvogel.

De Berlijnsche theologie-professor en dom-predikant Gerh. Friedr. Albert Strauss werd eens aan een koninklijk hof-diner uitgenoodigd.
Een hofdame had van tevoren van den hofmaarschalk gehoord, dat haar tafelbuur Strauss was, een „beroemd man". Aan tafel uitte de dame aanstonds haar levendige vreugde naast den beroemden schrijver van *Das Leben Jesu* (David Friedrich Strauss) te zitten.
„Neen, dat ben ik niet", antwoordde onze theoloog, die op een geheel tegenovergesteld standpunt stond als dezen critischen geest.
„Dan zijn wij U onze mooie walsen verschuldigd!" riep de dame nu met nog grootere levendigheid uit.
„Neen, dat ben ik ook niet", antwoordde Strauss, „ik ben ook niet de Strauss, die dikke eieren legt; ik ben de hofpredikant Strauss".

Attende Lectioni!

De lectuur doet mij niets is een holle phrase of beter gezegd een miskenning van de menschelijke natuur. Veel juister en eerlijker hebben menschen van de meest-verschillende opvattingen en richtingen, die het leven en de menschen door en door kenden, geoordeeld. Proal noemt de boeken 's menschen grootste weldoeners en belagers. Ernst Hello schrijft in zijn boekje *Weegschalen* dat het geschreven goede woord een matelooze caritas is en de eerste daad van naasteliefde in onzen tijd; de socialistische publicist Jules Vallès beschrijft het boek als een ondier, dat de ouders leed berokkent en de rechters werk verschaft. Smiles is van meening, dat een grootsch boek vaak meer indruk maakt dan een slagveld.

B. Arens, S.J.: Das Buch.

„Weet wel, dat wij anderen zoo leven, als gij dichters schrijft... wij zijn, zooals gij ons uitbeeldt. Wij zijn eerbaar, zoo gij het zijt en immoreel, zoo gij het wilt.

Joannes Joergenssen.

Heeft men niet terecht beweerd, dat Voltaire Voltairianen gekweekt heeft en Goethe oorzaak is, dat er zooveel Junge Werthers in 't leven zijn?

B. Arens, S.J.: Das Buch.

De meest invloedrijke evangelisten zijn in onze dagen de boeken.

Karl. Hilty: Lesen und Reden.

Wie zelf niet naar den schouwburg gaat of geen romans leest, leeft toch met menschen samen, die zulks wel doen en zoowel door een roman als een tooneelwerk in hun opvattingen en in heel hun wezen beïnvloed worden.

Jacob Overmans. S.J.

Rectificatie.

In recensie no. 1827 is als formaat abusievelijk aangegeven 19,5 × 14.0. Dit moet zijn 16 × 11.

Ontvangen Boeken.

Augustin Aubry, 1937.
L'ÉTUDE DE L'ÉCRITURE SAINTE DANS LES GRANDS SÉMINAIRES. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (22.5×14.5) 93 blz.

Joris Baers, 1938.
DE BIBLIOTHECARIS ALS OPVOEDER. *Leeslust, Antwerpen,* 1926. (19.5×15.5) 39 blz. ing. Bfr. 2.75.

Florence L. Barclay, 1939.
THE WEELS OF TIME. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1925. (17×11) 81 blz. gecart. f 0.95.

Prof. J. van Baren, 1940.
DE LANDBOUW HOOGESCHOOL IN 1925. *H. Veenman & Zonen, Wageningen,* 2e druk: 1926. (25×16) 25 blz. ing. f 0.60.

J. M. Barrie, 1941.
WHAT EVERY WOMAN KNOWS. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (17×12) 111 blz. ing. f 1.—.

A. Th. Bart, 1942.
Ko de Haan,
VREDESNOTA VAN BENEDICSUS XV. *L. A. J. Rebers, Rotterdam,* 1925. (22.5×16) 15 blz. ing. f 0.10.

L. A. v. d. Berg, 1943.
DE KLEINE KONIJNENRASSEN, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. Weten en Kunnen. (19.5×13.5) 64 blz. ing. f 0.75.

F. J. Bergman, 1944.
J. C. Holzappel,
DOCUMENTEN BEHOORENDE BIJ DE INLEIDING TOT DE NEDERLANDSCHE HANDELSCORRESPONDENTIE. *W. Versluys, Amsterdam,* 1925. (27.5×22) 44 blz. gecart. f 1.25.

F. J. Bergman, 1945.
J. C. Holzappel,
INLEIDING TOT DE NEDERLANDSCHE HANDELSCORRESPONDENTIE. *W. Versluys, Amsterdam,* 6e druk: 1925. (19.5×13.5) II-106 blz. gecart. f 1.10.

Roland Betsch, 1946.
DER CHINESE. *Jos Kösel & Fr. Pustet, München* 1925. (14×8.5) 43 blz. geb. M. 1.50.
— Bc —

C. F. Blount, S.J., 1947.
THE BLESSED TRINITY. *Catholic Truth Society, London S. W.* 1, 1926. (18×12.5) 16 blz. ing. 2. d.

L. de Blij de Ley, 1948.
BEKNOPT LEERBOEK DER REKENKUNDE. *J. B. Wolters, Groningen,* 10e druk: 1925. (24×15) 212 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.50.

A. de Boeck, 1949.
GEORGANISEERDE MISSIEACTIE. *Xaveriana, Leuven,* 1926. (16×12.5) 32 blz. ing. f 0.15.

J. W. Boerman, 1950.
K. M. Knip,
PHYSICA, Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 10e druk: 1925. (23.5×14.5) 250 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.25.

Dr. F. M. Th. Böhl, 1951.
PALESTINA, HET ZIONISME EN DE HEBREEUWSCHE UNIVERSITEIT. *G. J. A. Ruys, Utrecht,* 1925. (25×15.5) 31 blz. ing. f 0.60

Sophie. J. M. Boon, 1952.
GUSTAAF BRUNI. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (15×10.5) 16 blz. ing. f 0.10.

P. J. Bouman, 1953.
J. C. van Zelm,
REKENBOEK VOOR DE LAGERE SCHOOL. *W. Versluys, Amsterdam,* 1926. (19×13.5) Deel V: 48 blz. ing. f 0.40, deel VI: 64 blz., deel VII: 64 blz., deel VIII: 64 blz. Per deel ing. f 0.50.

Charlotte Bronte, 1954.
JANE EYRE, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19.5×13.5) 257 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.25.

B. J. ter Brugge, 1955.
C. F. Koenen, e.a.,
DUITSCH LEESBOEK. *W. Versluys, Amsterdam,* 1925. (19.5×13.5) Deel II: 115 blz. ing. f 1.40.

B. J. ter Brugge, 1956.
Joh. Romp,
DUITSCH VOOR DE PRAKTIJK. *W. Versluys, Amsterdam.* 7e druk: 1926. (19.5×13.5) Deel I: 96 blz. ing. f 0.90.

André Bruyere, 1957.
ET NE NOS INDUCAS. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. (18.5×11.5) 286 blz. ing. Ffr. 7.50, geb. Ffr. 10.50.
— A —

Dr. J. C. de Buisonje, 1958.
DEUTSCHE GEDICHTE NEUERER ZEIT. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1925. (17×12) 200 blz. ing. f 1.50.

Paul Cazin, 1959.
L'ALOUETTE DE PÂQUES. *Paul Brand, Hilversum,* 1925. Stella Matutina, (20.5×15) 83 blz. ing. f 1.—.

Gabriel Celis, pr., 1960.
DE FOLKLORE. *Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, Antwerpen,* 1925. (19.5×13.5) 66 blz. ing. f 0.25.

Chaumont, 1961.
CE QUE C'EST DE LA SOCIÉTÉ DES PRÊTRES DE SAINT FRANÇOIS DE SALES. *Pièrre Téqui, Paris* 6, 1925. (14.5×10) 120 blz. ing. Ffr. 2.50.

La Chesnaie, 1962.
LE CARILLON ET L'ENCLUME, Geïllustreerd. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (25×17) 124 blz. ing. Ffr. 3.50, geb. Ffr. 7.—.
— A —

Dr. Karl Cleven, 1963.
HAARVERZORGING EN HAARZIEKTEN, Vertaald uit het Duitsch door S. J. C. Baert, *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 1926. (20×13.5) 59 blz. ing. f 0.90.

Josef Cohen, 1964.
Wytze Keuning,
HET WONDERLAND VAN PLANTEN EN DIEREN, Geïllustreerd door Joh. Dijkstra. *J. B. Wolters, Groningen,* 2e druk: 1925. (19.5×13.5) Deel I: 78 blz. ing. f 0.75.

Max Colomban, 1965.
RAOUL DU VERTFAUCON. *Paul Brand, Hilversum,* 1925. Stella Matutina, (20.5×15) 159 blz. ing. f 1.60.

J. de Coulomb, 1966.
LES YEUX ÉBLOUIS. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. (18.5×11.5) 286 blz. ing. Ffr. 7.50, geb. Ffr. 10.50.
— A —

W. A. and J. K. Craigie, 1967.
EASY READINGS IN DANISH. *I. B. Hutchen. Edinburgh,* 1925. (22.5×14.5) 67 blz. ing, Sh. 2-6.

Prof. W. A. Craigie, 1968.
SPECIMENS OF ANGLO-SAXON PROSE. *I. B. Hutchen, Edinburgh,* 1925. (22.5×14.5) 67 blz. ing. Sh. 2-6.

J. Crosnier, 1969.
POURQUOI LE COEUR DE JÉSUS DÉSIRE LA SAINTE COMMUNION. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) 58 blz. ing. Ffr. 2.15.

Ad. Jos. Cüppers, 1970.
VERSIEGELTE LIPPEN, Geïllustreerd door Fritz Bergen. *J. P. Bachem, Köln,* 1925. (20×14.5) 147 blz. geb. M. 4.50.
— A —

Alphonse Daudet, 1971.
LE PETIT CHOSE. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 6e druk: 1926. (17×12) 278 blz. ing. f 1.50.

Alphonse Daudet, 1972.
TARTARIN DE TARASCON, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) 105 blz. ing. f 1.40.

Alphonse Daudet, 1973.
VERKLARINGEN, BEHOORENDE BIJ TARTARIN DE TARASCON. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) 51 blz. ing. f 0.50.

Ludwig David, 1974.
RAADGEVER VOOR HEN, DIE DE FOTOGRAFIE BEOEFENEN, Vertaald uit het Duitsch door P. J. G. Nell. *C. Morks Czn., Dordrecht.* 9e druk: 1925. (16.5×11) XII-351 blz. ing. f 2.25, gecart. f 2.75.

Dr. H, Deckx, 1975.
GEZONDHEIDSLEER VAN DEN GEEST. *Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, Antwerpen,* 1926. (20×13.5) 33 blz. ing. Bfr. 1.—.

Charles Dickens, 1976.
A CHRISTMAS CAROL, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 2e druk: 1925. (19.5×13.5) 163 blz. ing. f 1.65, geb. f 2.15.

Alph. Dirkse, 1977.
CONSTRUCTIES IN HOUT. *Excelsior, Brugge,* 1926. (21.5×14) 133 blz. ing. Bfr. 15.—.

Roger Dombre, 1978.
UNE PUPILLE GÊNANTE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. (17.5×11) 255 blz. gecart. Ffr. 5.—.
— A —

W. van Doorn, 1979.
A PRIMROSE PATH. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) VI-91 blz. ing. f 1.50, geb. f 1.90.

A. Conan Doyle, 1980.
THE SIGN OF FOUR. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 2e druk: 1926. (17×12) 102 blz. ing. f 0.90.

Eugène Duplessy, pr., 1981.
LES SAINTS ANGES. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (17×10) 71 blz. ing. Ffr. 0.75.
— A —

Emiel van Dijck, 1982.
MAATSCHAPPELIJK DIENSTBETOON. *Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, Antwerpen,* 1926. (20×13.5) 47 blz. ing. f 0.25.

Edouard Hugon, O.P., 1983.
LA FÊTE SPÉCIALE DE JÉSUS CHRIST ROI. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) VI-34 blz. ing. Ffr. 1.50.

J. Eigenhuis, 1984.
VAN MENSCHEN, DIEREN EN PLANTEN BUITEN EUROPA. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (18×13.5) Deel II: 103 blz. ing. f 0.80.

W. J. C. Eikendal, 1985.
GEBRUIK EN ONDERHOUD VAN DE ELECTRISCHE UITRUSTING VAN HET MOTORRIJWIEL, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. Weten en Kunnen. (19.5×13.5) 60 blz. ing. f 0.75.

P. Eindhoven, 1986.
P. H. van Overbeeke,
STEP BY STEP, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (21.5×14) Deel II: 119 blz. ing. f 1.40.

Georges Eliot, 1987.
SILAS MARNER, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) XXVII-245 blz. ing. f 1.95.

Carl Ewald, 1988.
HET STILLE MEER, Vertaald uit het Deensch, Geïllustreerd door A. Sano. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1925. (25.5×16.5) 67 blz. ing. f 1.10.
— A —

Carl Ewald, 1989.
IN HET DRUKKE BOSCH, Vertaald uit het Deensch, Geïllustreerd door A. Sano en Ed. van Offel. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (25.5×16.5) ing. f 1.10.
— A —

Ir. L. J. G. van Ewijk, 1990.
LEGEERINGEN. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. Weten en Kunnen, (19.5×13.5) 54 blz. ing. f 0.75.

Max Eyth, 1991.
DER BLINDE PASSAGIER. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1925. (17×11) 86 blz. ing. f 0.95.

F. W. Faber, pr., 1992.
WEARINESS IN WELLDOING. *Catholic Truth Society, London, S.W.* 1, 1925. (18×12.5) 16 blz. ing. 2. d.

Dr. J. Fernhout, 1993.
LATIJN LEEREN. *Gebr. Zomer & Keuning, Wageningen,* 1925. (23×16) 287 blz. geb. f 5.—.

Dr. Floris Prims, 1994.
SOCIOLOGISCHE VERHOUDINGEN TUSSCHEN POLITIEK EN GODSDIENST. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1926. (19×13) 48 blz. ing. f 0.25.

Guy de Fontgalland, 1995.
UNE ÂME D'ENFANT, Geïllustreerd. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. (17.5×11) 79 blz. ing. Ffr. 2.—.
— A —

M. E. Francis, 1996.
ST. NICHOLAS. *Catholic Truth Society, London, S. W.* 1, 1925. (18×12.5) 16 blz. ing. 1 d.

John Galsworthy, 1997.
THE SILVER BOX, Spel in drie bedrijven. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1926. (17×11) 96 blz. ing. f 0.90.

L. Garriguet, 1998.
LECTURES POUR LE MOIS DES MORTS. *Pierre Téqui, Paris* 6, 5e druk: 1925. (18.5×11.5) 269 blz. ing. Ffr. 7.50.

Michael Gatterer, S.J., 1999.
DAS LITURGISCHE TUN. *Felizian Rauch, Innsbruck,* 1926. (16×11) 75 blz. ing. M. 1.—.

Guido M. Gatti, 2000.
LE BARBIER DE SÉVILLE DE ROSSINI. *P. Mellottée, Paris* 6, 1926. (17×11) 194 blz. ing. Ffr. 5.—.

A. W. Geerling, 2001.
J. S. Grossier,
KLEINE VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS. *W. Versluys, Amsterdam,* 1925. (19.5×13.5) 176 blz. ing. f 1.40.

Friedrich Gerstäcker, 2002.
DAS FORT AN DER SALZFURT. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (16.5×10) 132 blz. geb. f 0.90.

Friedrich Gerstäcker, 2003.
DIE FLUCHT ÜBER DIE KORDILLEREN. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (16.5×10) 103 blz. geb. f 0.90.

Guido Gezelle, 2004.
KLEENGEDICHTJES. *L. J. Veen, Amsterdam,* 6e druk: 1925. (13.5×10) Deel I: 128 blz., deel II: 120 blz. Per deel ing. f 0.50, geb. f 0.90.

Goldsmith, 2005.
SELECTIONS. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19.5×13.5) 150 blz. ing. f 1.60.

Correspondentie.

41. *Dr. B. te B.*: Het ontstaan van een woord navorschen is geen gemakkelijke karwei. Zoo is er heel wat over gestreden, waar Nietzsche's „Uebermensch" het eerst voorkomt. Na lang zoeken meenen wij U eindelijk te kunnen mededeelen, dat het woord „surréaliste" het eerst gebruikt is door Guillaume Apollinaire, als ondertitel van zijn drama: *Les Mamelles de Tirésias, pièce surréaliste,* dat in 1917 opgevoerd werd. In de komende aflevering zullen wij uw Dada-vraag beantwoorden. U hebt zeker wel zoo lang geduld?

42. *W. S. te O.*: U moet niet meenen, dat door de uitgave van *Mémoires écrits dans un soutterrain* (uitgave Bossard, Paris) weer een nieuw onuitgegeven werk is toegevoegd aan de groote reeks van Dostojewski's romans. In Duitschland o.a., in de bekende Piperuitgave (zie *Boekzaal* 1925 blz. 229) verscheen dit boek sinds lang. Voor dit werk geldt natuurlijk hetzelfde voorbehoud, dat wij steeds voor de romans van den grooten Rus gemaakt hebben.
Het is niet zoo belangrijk als *Schuld en Boete,* doch als specimen van psychologisch indringingsvermogen verdient het stellig Uwe aandacht.

43. *J. R. te T.*: Genoemde film is een bewerking naar den gelijknamigen roman van E. Bulwer Lytton. Hier bekoort niet zoozeer de verdieping van spel en beelding als wel de voortreffelijke weergave van natuur- en stadstafereelen, alsmede de nauwkeurige historische reproductie. Het zuiver beheerschte spel van Bernard Goetzke, die den hoogepriester vertolkt en de roerende creatie van Maria Corda als 't blinde slavinnetje Lydia, bieden menig moment van schoonheidsontroering. Moreel kunnen enkele passages niet door den beugel, zooals U terecht opmerkt, hetgeen ook uit artistiek oogpunt moet betreurd.

44. *M. G. te R.*: De Salzburger Festspiele worden ieder jaar gegeven, alleen weten wij niet of de vertooningen weer zullen plaats grijpen onder de regie van Reinhardt. Op het repertoire staat o.m. een nieuw volksschouwspel van Hugo von Hoffmannsthal: *Der Zauberer und die reine Magd.*

45. *G. B. te N.*: Warden Oom is het schrijverspseud. van Edward Vermeulen, een suggestief en veelgelezen Vlaamsch romanschrijver. Wilt ge meer over hem weten, zoo verwijzen wij U naar zijn *Korte Levenschets,* welke hij onlangs bij De Vlaamsche Boekenhalle te Leuven in 't licht gaf. Boeiend en niet ongrappig vertelt hij daarin hoe hij het van hardzwoegende boever „grauw van wezen gelijk een mol en al geheel niet prizzentabel" bracht tot de gevierde chroniqueur van het Vlaamsche landelijke leven zooals in *Piot, Herwording,* etc. Zwaar was die weg naar 't schrijvers-succes, veel had Edward te kampen met 't onderduimsch gekonkelfoes en 't bittere gelaster van zijn landgenooten, dat hem dieper griefde dan zijn kerkering door de Duitschers. Maar hij is tot in 't diepst van zijn zielewee blijven werken en bidden. En nu hij op den zwaren tocht terugziet, mag hij terecht van zijn werken beweren: „Ik heb de dingen bij hun naam genoemd en bestempeld, misschien wel hard ook, doch daarom blijft in mij geen bitterheid: noch haat, noch wraaklust vonkt in mij, enkel liefde. Voor alles bedank ik God."

46. *R. P. te S.*: Een portret van Ellen Key met bondige karakteristiek vindt U op blz. 420 van den *Jaarlijksche Boekenschouw* 1925. Hierbij volgen nog eenige levensdata. Key werd geboren op 11 December 1849 in Sundsholm als dochter van een gesitueerd grondbezitter. Haar moeder was een Duitsche gravin. Den laatsten tijd van haar leven bracht zij door in Strand, waar zij op 22 April 1926 stierf. Reeds op twintigjarigen leeftijd begon zij haar radicalistische rol te spelen op het gebied van het vrouwenrecht en de kinderopvoeding.

47. *J. B. te A.*: Rondom *Der Tolle Bomberg* van den Rijnlandschen dichter Josef Winckler gaat zich allengs een heele literatuur vormen. De meeningen daarover loopen zeer uiteen en meermalen heeft de auteur zelf naar de pen moeten grijpen, om z'n product te verdedigen. U doet goed het boek zoo gauw mogelijk uit Uw kast te verwijderen, want met literatuur heeft het niets te maken. Het is een grove aaneenflansing van blasfemieën, zoutelooze grappen over vrome kerkgebruiken, huwelijkstrouw, vrouweneer e.d. Pater Muckermann noemt het een schelmenroman, waarin ware humor ver te zoeken is.

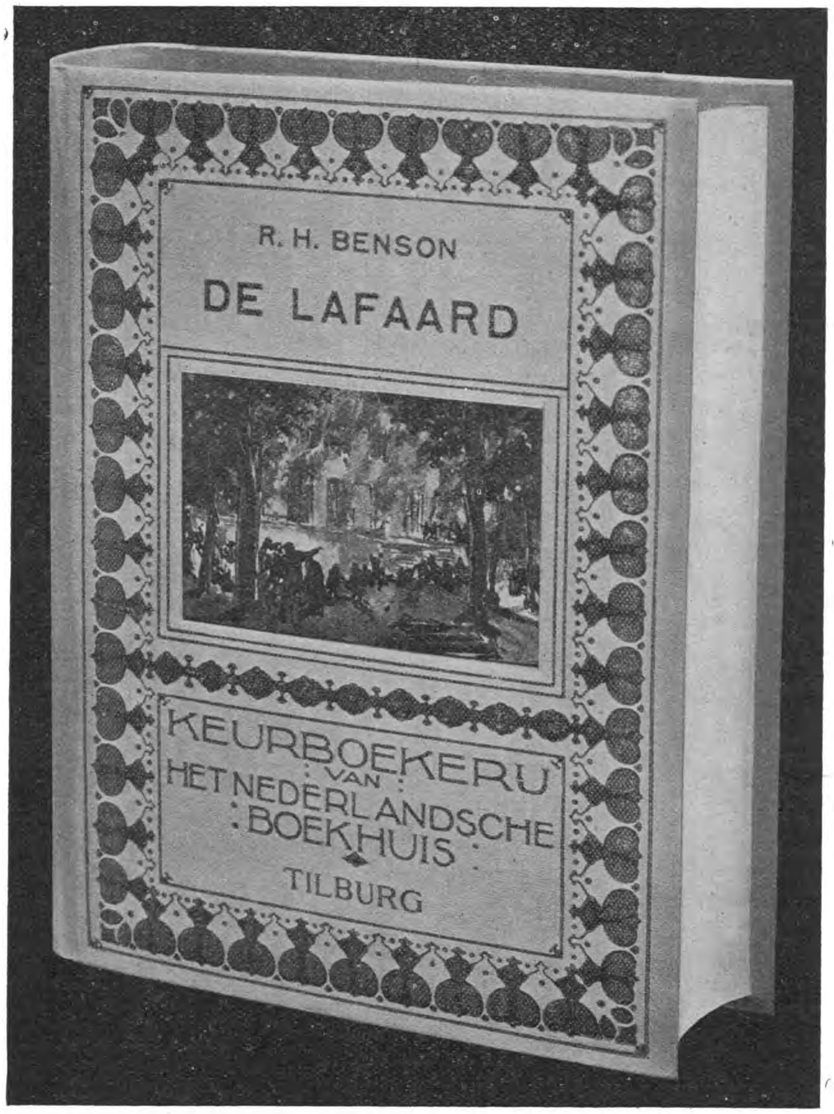

De Keurboekerij van Het Nederlandsche Boekhuis te Tilburg is goed en goedkoop.
Hierboven vindt U een sterk verkleinde afbeelding van een willekeurig deel, in fleurigen linnen stempelband in twee kleuren, met een medaillon in driekleurendruk van Herman Moerkerk, die het geheele werk rijk illustreerde. Deze hoogstaande, boeiende roman beslaat 3 deelen in 1 band en kost compleet slechts f 1.70 ingenaaid en f 2.25 gebonden. Abonneert U op de Keurboekerij: 15 % korting op de officieele prijzen. Er verschijnen circa vier deelen per jaar, welke rechtstreeks van de uitgevers of door den boekhandel kunnen betrokken worden.

BESTELBILJET. (Inzenden als drukwerk onder open couvert.)

Ik wensch mij voor dit jaar en verder tot wederopzeggings toe te abonneeren op de Keurboekerij van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg. U gelieve steeds gebonden / ingenaaide* deelen te zenden. Hoogachtend,

Voornaam en naam :

Adres en datum :

* Doorstreepen wat niet wordt verlangd. Duidelijk schrift a. u. b.

,,HEEFT U EEN AARDIG BOEK
VOOR JONGE MEISJES? MAAR NIET ZOO FLAUW EN ONBEDUIDEND?''

Deze aanspraak bracht uw boekhandelaar menigmaal in verlegenheid. Nu niet meer! Immers verscheen:

ALS 'T LENTE WORDT door LIZE KROP-SCHURINK

Met platen van A. H. GOUWE. Prijs f 1.90; in prachtband f 2.90.

Een paar van de talrijke goede beoordeelingen:

,,**In dit meisjesboek klinkt een ondertoon van idealisme en levensmoed.** 't Gegeven is boeiend en kleurrijk, maar niet ál te romantisch en blijft genoeg bij de alledaagsche werkelijkheid.'' *De Stroom.*

,,......Dit alles en nog veel meer aardige verwikkelingen, wordt prettig en onderhoudend verteld, naar gelang de omstandigheden nu eens fijngevoelig en weemoedig, dan weer luchtig en vroolijk; want er komen allerlei afwisselende avonturen in het verhaal voor. Er wordt nogal dikwijls thee gedronken, maar men leest ook van fietstochten en van hengel- en zeilpartijen. Een echt leuk meisjesboek, waarin ook ouderen plezier zullen hebben.'' *De Gelderlander.*

,,Een boek uit de geheel eigen wereld van de meisjes. Zelden nog zagen we het meisjeskarakter zóó echt geteekend in zijn verschillende uitingen.

,,Ondanks tegenspoed en verdriet, toch zonneschijn, toch een opbeuren van anderen, ook ouderen,**zoodat door tranen heen een glimlach te voorschijn komt.**'' *Overveluwsch Weekblad.*

,,Een mooi, vriendelijk, lief boek. Jet en Loes en al de andere fleurige figuren met hun blijde of gedrukte jeugd komen u uit de bladen in levenden lijve tegemoet. Lieve, dappere kinderen, al worden ze voortdurend grooter en wijzer. De lezers zelf worden ook al lezend grooter en wijzer: grooter van hart en wijzer van hoofd. Gemoraliseerd wordt er niet in 't dikwijls ontroerende verhaal. Dat is ook niet noodig, want de personen zijn door hun gedragingen beter moralisten dan handboeken. **'t Is alles frisch als de wind, die er over de rivier waait.**'' *Oude Paden.*

,,**Kleurig en warm, dat zijn de juiste woorden voor dit verhaal.** De sfeer van warmte en blijheid op ,,De Elzenpas'' doet weldadig aan.'' *De Telegraaf.*

,,Een dame aan wie ik dit boek liet lezen, was er zeer door bekoord en vond het alleen maar jammer, dat het uit was! Ze was zoo van die meisjes gaan houden......'' *Deventer Kerkbode.*

Men vrage DIT boek en stelle zich met niet minder tevreden.

Uitgave van A. G. SCHOONDERBEEK, Laren (Postrekening 14994)

Een Pracht-Idee!

Ik geef m'n vriend op zijn verjaardag een abonnement op

Het Amusante Weekblad

Dat is 'n cadeau waaraan hij elke week opnieuw pleizier beleeft

Abonnementsprijs f 2.85 per halfjaar, franco per post

Het Nederlandsche Boekhuis TILBURG

Bestelbiljet

in open couvert als drukwerk

Ik wensch mij te abonneeren op Het Amusante Weekblad en gratis en franco een boeienden avonturenroman te ontvangen.

Naam: ....

Adres: ....

De eerste duizend nieuwe abonné's ontvangen gratis en franco een boeienden avonturen-roman

Portretten-Prijsvraag

No. 24 **Juni 1926**

Wie is dit ?

Oplossing :

Voornaam en naam :

Straat en huisno :

Stad en datum :

Dit biljet vóór 20 Juni a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat, Tilburg*, die één prijs ter beschikking stelt: naar vrije keuze **twee deelen uit de Keurboekerij**. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot. — Oplossing P.P. 22 = Ingeborg Sick. De bijschriften op blz. 153 v. d. Jaarlijksche Boekenschouw 1921 moeten juist andersom staan. Velen hebben zich hierdoor laten misleiden. Prijs na loting toegekend aan : X (wenscht onbekend te blijven) te Rotterdam.

Prijsvraag 25

Uit welken roman ?

Nevenstaande episoden zijn gegrepen uit een roman, die in eenige onzer katholieke dag- (of week-?) bladen heeft geloopen. Waar? (Eén blad is voldoende). En hoe heet die roman? Van welken auteur?

Prijs: **L. Franke: Het Leven van Benson.**

Inzenden vóór 20 Juni aan Prijsvraag-redacteur, per adres: Administratie.

Oplossing No. 23: Henri Cauvain, De Rosse Bandiet in De Zondagscourant.

Prijs na loting toegekend aan den WelEerw. Broeder Clementinus, Noordwijkerhout.

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Collection des Grands Prosateurs

C. DE BOER en J. M. BUFFIN

I. L'Enfance de Lamartine.
(Extraits des „Confidences") . . . f 0.60

II. La Jeunesse de Jean-Jacques Rousseau.
(Extraits des „Confessions") . . . f 1.40

III. Sous le Consulat et l'Empire.
(Extraits de „Dix années d'exil de Madame de Staël") . . . . . . f 1.30

IV. Scènes de la Jeunesse de George Sand.
(Extraits de „Histoire de ma vie"). f 1.30

V. La Jeunesse de Chateaubriand.
(Extraits des „Mémoires d'Outre Tombe") . . . . f 0.80

VI. Louis XIV et la Hollande.
(Extraits du „Siècle de Louis XIV" de Voltaire . . . . f 0.90

Keus zeer gelukkig. Vertaal- en leesstof heel geschikt voor hoogste klassen H. B. S en Gymnasium.
J. v. d. E. Het Fransche Boek.

Korrekte bewerking. Uitstekende aanwinst.
De B. R. K. Studiebelangen.

Parels van inhoud en verzorging. De Schelde.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN

Kruiswegoefeningen. Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis ·:· Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te kunnen deelen, dat thans gereed is gekomen

de practische sierlijke band

voor het opbergen der losse afleveringen, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in linnen met goudopdruk.

Prijs slechts f1.75

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift
ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.
Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.
REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma Wed. J. v Casteren & Zonen
Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie
Expediteurs, Douane-Agenten
Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

HISTORISCH TIJDSCHRIFT
ONDER REDACTIE VAN
Dr. TH. GOOSSENS - Dr. H. HUIJBERS
Dr. W. MULDER S. J. - Dr. J. WITLOX
5e JAARGANG.
Per jaar verschijnen 3 afleveringen met een inhoud totaal van ± 300 bldz.
Ab. prijs voor Ned. f 4.50 fr. p. p.; buitenl. f 5.25
Vraag proefnummers van dit belangrijk Katholiek Tijdschrift bij de Uitgevers
Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

Zooeven verscheen:
DE DERDE DRUK
VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.
Prijs f 2.25, franco p. p. f 2.50. Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

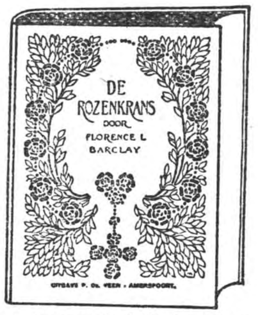

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

Drukkerij
Henri Bergmans & Cie
TILBURG
Exploitatie
van Tijdschriften

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Corn^s^. van Straaten - Utrecht
Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood
Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken,
Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Verslagboek der 3de R. K. Paedagogische Week, welke te Tilburg werd gehouden op 17, 18 en 19 Aug. 1925
Prijs f 1.25, franco per post f 1.45. — Bevat de lezingen, welke tijdens de Paedagogische week zijn gehouden.
Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

POORTERS-TOEBACK

J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

Woordenboeken.

NIEUWE TALEN.

K. TEN BRUGGENCATE, A. BROERS, } ENGELSCH
10e druk. Twee deelen in 1 of 2 banden gld. 7.50
Elk deel afzonderlijk . . . „ 3.75

I. VAN GELDEREN, DUITSCH
5e druk. Twee deelen in 1 of 2 banden „ 8.50
Elk deel afzonderlijk. . . . „ 4.25

C. R. C. HERCKENRATH, FRANSCH
5e druk. Twee deelen in 1 of 2 banden gld. 7.50
Elk deel afzonderlijk. . . . „ 3.75

M. J. KOENEN, Dr. J. ENDEPOLS, } NEDERLANDSCH
15e druk. In 1 deel . . . . gld. 5.60

Prijs per 4 Woordenboeken Nieuwe Talen per stel besteld . . . . . . gld. 28.00
Elk deel afzonderlijk verkrijgbaar.

Uitgave van J. B. Wolters — Groningen / Den Haag

K UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. K

Les auteurs Français Annotés

No. 1. LE FABLIER FRANÇAIS. Fables de La Fontaine, de Florian et d'autres fabulistes.
A. Textes, relié, f 2.30.
B. Explicatiens et notes f 0.70.
Wij gelooven, dat deze bewerking den jeugdigen leerling in staat zal stellen de fijne puntjes in gedachten en steil aan te voelen.
De Vacature.

No. 2. TARTARIN DE TARASCON. d'Alphonse Daudet. Illustré d'après des dessins originaux d'Ed. Bernard. A. Textes, relié f 1.40
B. Notes f 0.50

No. 3. LES MILLE ET UN MARTINS. 1re série 25 Contes et Nouvelles d'auteurs contemporains. A. Textes f 1.25.
B. Notes f 0.40.
Voor de hoogere klassen een uitstekend werkje, om het Fransche leven en den Franschen geest te leeren kennen en waardeeren.
De Vacature, 9 Dec. '25.

No. 4. L'AVARE DE MOLIÈRE.
A. Textes, relié f 1.30.
B. Notes, f 0.40.

Deze vier boekjes zijn practisch en uitstekend bruikbaar op onze middelbare scholen.
De Vacature.

K K

Accountantskantoor

E. A. Wijsmuller & Co.

EINDHOVEN — RECHTESTRAAT 55 — Tel. 175 - 518
AMSTERDAM — HEERENGRACHT 114 — Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden
Belastingzaken.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert

M. H.

U gelieve mij terstond te zenden een *permanente Clio-band voor Boekzaal à f 1.75.*

Hoogachtend,

Voornaam en Naam: ....
Straat en huisno. ....
Stad en datum: ....

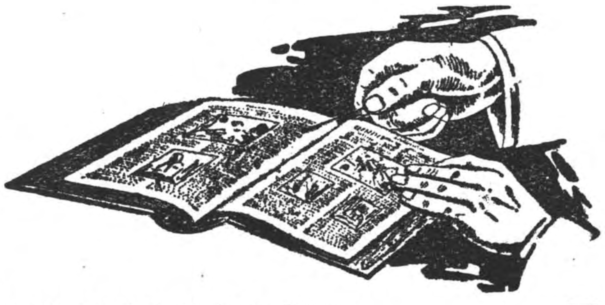

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H VAN DE MARK.

1926 JULI - AFLEVERING 7

— 35 CENT —

Fr. Hieronymus Rongen, O.Cist. . . . . Geertruid van Helfta
Dr. H. v. d. Mark . . . . De lijdensweg der Romanoff's
Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur. . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Letterkundige Geschiedenis. . . . . Fransch, Duitsch
Geschiedenis . . . . Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:

De Nieuwe Eeuw — Studiën — Nouvelle Revue Française — Der Kunstwanderer

Verscheidenheden:

Is bibliographie nuttig? — Oplagen..... — Dada-Dada — Engelsch-schrijvende publicisten — Surrealistische manieren — Ite potius ad vendentes et emite vobis — Mistral, de nijvere correspondent — Tante van Europa — Shaw en de film — Voor de kleinen

Ontvangen Boeken
Correspondentie

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

INSULINDE

Er is in Indië iets groots te doen. J. P. Coen.

De intellectueele Indonesiër van tegenwoordig wil begrepen worden. Onverschilligheid tegenover hem, zijn land, zijn volk, zijn kunst en cultuur, grieft of beleedigt hem. Het zal eenige inspanning kosten, maar de oogst is groot, want de ontwikkelde inlander kan ons schatten van schoonheid en wijsheid openbaren, van het bestaan, waarvan wij al te lang volmaakt onkundig waren.

VERSCHENEN:

Nieuwe serie Wandplaten van Ned. Oost-Indië

8 platen in kleuren gedrukt naar schilderijen van Menno van Meeteren Brouwer, formaat 85 bij 115 cM. waarbij 8 HANDLEIDINGEN, door J. Koning, oud-redacteur van het Soerabaiasch Handelsblad, met medewerking van D. Wouters. Prachtig geïllustreerd met reproducties van foto's.

Prijs per plaat, los f3.40. Handleidingen bij de plaat besteld à f 1.25, apart f 1.75

Plaat 1. Pasar in het binnenland van Java. — 2. Inlandsche Landbouwer. — 3. Aan de kade te Tandjong Priok. — 4. Een suikerfabriek op Java. 5. Opening van den Volksraad. — 6. Ochtendstemming in de bergen van Java. 7. De Vorstenlanden, het oogstfeest. — 8. Een wayang-koelit-voorstelling.

Een bloemlezing uit het beste over Insulinde is:

INSULINDE Schetsen van Land en Volk van Nederlandsch Oost-Indië door D. Wouters en Joh. v. Hulzen, met een inleiding en medewerking van J. Koning en een slotwoord van Prof. Dr A. M. Brouwer 840 bladzijden, 33 hoofdstukken. Geb. in prachtband naar ontwerp van C. A. Lion Cachet f 5.90. Ingenaaid . . . . f 5.—.

UITGAVEN VAN P. NOORDHOFF TE GRONINGEN

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Veemarktstraat 84 Tel 915 Groningen

R.K. Jeugdbibliotheek voor Jongens en Meisjes van 10—15 jaar.

Prijs ingen. f 1.25 en geb. f 2.—, per abonnement van 12 deelen resp. f 20.— en f 12.—.

VERSCHENEN ZIJN

DE ERFGENAAM door Cecilia, geïll. 155 bladz.
ARANKA " " 162 "
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS, door Flip Keyenburg, geïll. 165 bladz.
HANS MEERMAN, door Hendr. M. Smits, geïll. 176 bladz.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF, door Cecilia, geïll. 167 bl.
WEER VEREENIGD, door F. B. van Vlijmen,
terwijl nog vele deelen in bewerking zijn.

Verschenen HEUVEL-OP door Anny Hulsmans.

Dit zeer boeiende boek van de bekende schrijfster is bestemd voor de rijpere jeugd van 15 jaar en ouder, prijs ingen. f 1.90, gebonden f 2.50.

VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

N.V Flanel- en Wollenstoffenfabriek

v.h. Gebr. van Spaendonck

TILBURG.

Keurwerkjes

voor Kinderen	**voor Ouderen**
Spijze der Engelen in acht bandjes.	De Heilige der geheele wereld.
Band van Liefde.	De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella in twee bandjes.
Jezus mijn Vriend in twee bandjes.	God kennen en dienen.
Mijn Eerste Communieboekje in vijf bandjes.	De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.
Misgebeden.	De Navolging van Christus in drie banden.
Kruiswegoefeningen.	Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis -: Utrecht

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift

ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Geertruid van Helfta.

Als vijfjarig meisje wordt zij naar het Cisterciënserinnenklooster van Helfta gebracht, waar de manieren voornaam zijn, de gesprekken kuisch, de vormen kunstzinnig. Eenmaal op school is ze vlug van begrip en overtreft met haar lenig en scherp verstand haar medezusters. Het rhythme der goede orde is haar eerste ziele-vorming: de stilte waarin ze woont, de flonkering van de feesten der Kerk, de verzadiging van de edelste wetenschap. Haar verbeelding wordt klaar en rijk; haar verstand kent geen dorheid en het schoone woord krijgt zij lief. Maar Geertruid overdrijft — haar leerboeken krijgen het beste deel van haar hart; Christus vindt de deur gesloten en het bescheiden woord van God verliest zijn smakelijkheid: zij is verleid door aardsche wetenschap en schoonheid. Heel haar deugd is haast louter een uitleving van haar natuur. Tot op het einde van haar vijf-en-twintigste jaar duurt dit langzame heengaan van God af: lachend en met zich zelf ingenomen slavinnetje van menschelijke wetenschap en klassieke literatuur, maar zonder zonde, argeloos zich overgevend aan iets heel moois en verhevens, maar wat toch God niet is. Dan wordt zij opeens bedachtzaam, omdat zij de gevolgen waarneemt van deze onbewuste Gods-verzaking: als 'n onbepaalde melancholie in haar gevoelig jong-vrouwe-hart, 'n tegenzin in 't gebed, 'n traagheid in den kloosterlijken dienst van God, 'n tragische twijfel, of dat onbezorgde leven wel goed is. Zij voelt dat het allerkrachtigst stuk leven der eerste volwassenheid verspild is aan wat waan... Maar onze Heer Jezus erbarmt zich over haar. Hij verschijnt haar en spreekt: „Wil niet vreezen. Ik zal je redden en ik zal je bevrijden. Dronken zal ik je maken door den vloed van mijn goddelijke weelde." Nu begint Geertruid haar bruidstijd in stille verrukking en schreiende liefde. Opeens ziet zij de wereld in den lichtval der eeuwigheid en een groote vreugde breidt zich uit over haar ziel. Voor goed is ze verlost van alle geestelijke verdeeldheid, één overgave van kracht aan Jezus, met geen moment van aarzeling. Wel voelt ze, dat haar heele inwendige wezen geen voegzame plaats biedt aan haar lieven Gezel. Haar slavernij is plotseling veranderd in vrijheid — er valt geen psychische overgang te bespeuren — zij wordt verlost zonder smeeking, ze wordt bevoorrecht met geen enkel feit als verdienstelijk precedent: en beide perioden voegen zich samen door de loutere barmhartigheid van den Heer. Langzaam groeit de allerboeiendste deelname aan Gods wezen. Ze zweeft op Gods ademtocht, ze wordt vertroeteld door de genade, maar duikt zelf ook onder met de smartelijke bewustheid van eigen min-waardigheid in haar zelf, in haar zonden, in haar verzuimen. Niet de verheerlijkte maar de lijdende Jezus trekt haar het sterkst tot bezit en zoo wordt zij de verborgen draagster van de aanbiddelijke merkteekenen der vijf heilige wonden.

Vijf jaar later, voorbereid door heldhaftige zelf-verloochening en genade-verwerving, doorboort Jezus haar hart met de schicht zijner liefde en deze brengt haar er toe met duurzame godsvrucht de liefde te vereeren van 't Hart op 't Kruis. De overtuiging 'n onwaardig tusschenpersoon te zijn in het verkeer van God met den mensch wekt in haar den drang tot zielsverovering. Haar apostolaat is niets anders dan een toepassing van haar contemplatie, 'n overvloeiïng van haar boorde-volle ziel, 'n vreugde-volle mededeelzaamheid van haar godvruchtige begeestering. De groote aanloop van zielszieken en onrustigen kan haar niet verleiden om te pronken met haar mooie menschelijkheid en de gang van de cel naar het spreekkwartier is voor haar een lijdensweg: het slachtoffer van twee tegenovergestelde krachten: drang naar buiten en drang naar binnen, naar zielen en naar eigen ziel. Haar leven bezit de stoere doelmatigheid van 'n fel bewust en met z'n krappen tijd woekerende mensch: soberheid, beslistheid, voortvarendheid, eerlijkheid en ook van zelf die heilige onverdraagzaamheid voor al wat schijn is, voor al wat uit de richting is, voor al wat charmant-doelloos is. Om zich heen schept ze een sfeer van opgewekte observantie; niemand is zoo stipt van regeltucht als zij. De trouwe observantie is haar een hartstocht: 'n slordige kloosterlinge is haar eerder 'n misdadiger dan 'n zwakkeling. In dit opzicht geeft ze soms blijken van een heilige onverzettelijkheid en van een scherpe, hekelende oordeelvelling.

Trouwens heel haar zieleleven is van een forsche, opgeruimde, intens levenslustige en toch rustige structuur. Ze houdt niet van zoetelijkheid of geteem. Doch ze kent

ook de levenskunst om sterkte en teederheid in eendrachtigheid te beoefenen. In haar woont vooral het vertrouwen, nog meer dan de boete en de deemoed. Zij leunt letterlijk tegen God; daarom gaat het licht nooit in haar onder en braveert ze alle Gods-angst. Uit zonnigen moed en heroiek vertrouwen groeit een innige vertrouwelijkheid met God: Jezus is louter Broer; zij wijst de brug, geworpen over den afgrond tusschen oneindigheid en eindigheid. Vrij kan ze zoo haar vrouwelijk hart uitvieren in hem, die alles verheft en verzuivert en daardoor verhevigt. Met deze vertrouwelijkheid gaat samen de glanzende H. Hart-vereering van Geertruid, die haar beroemd heeft gemaakt voor alle tijden en haar bestrijding van de middeleeuwsche eucharistische terughoudendheid, al stond ze met haar onbevangenheid vrijwel alleen in het klooster. Haar passie voor God heeft in haar leven ook haar tijdelijke verstillingen gehad. Wat al teleurstellingen beleefde deze idealiste, allereerst om haar eigen tekortkomingen, om al het gebrekkige, dat zij in anderen zag: de glanzende vrede van haar proza en de sierlijke gang van haar leven moeten ons hier niet op een dwaalspoor brengen.

Soms viel zij door ongeregelde droefheid en ongeduld in groote duisternis. De zwarte nachten lieten de reine Geertruid evenmin met rust. Ook haar lichaam zal zijn louterende teisteringen ontvangen en dan duren de nachten in de grauwe, smalle cel eindeloos lang, als ook nog de ziel dor en alleen is met zoo weinig moed, verveeld en slap in 't donker. Het lichamelijk en 't geestelijk lijden brengen Geertruid tot 'n zeer sterke eenheid met Jezus: zoodat zij in de kern van haar gelouterde ziel de christelijke heldere eenvoudigheid bezit: niets meer te willen dan Jezus' wil. Zoo verbreidt de rust van den hemeling zich meer en meer over haar en de heele hemel loopt leeg, als deze heerlijke vrucht gekomen is tot volle, stralende rijpheid, om haar af te plukken en over te planten in Gods zonnige hemeltuinen.

Het was Pater Molenaar — wij hebben beproefd den rijken inhoud van zijn boek synthetisch weer te geven meestal met zijn eigen warme woorden — uitsluitend te doen om de intieme Geertruid, om 't geheel persoonlijk levensgezicht van deze Duitsche vrouw, los van 't oogenblikkelijke en uitwendige, in zijn groei en in z'n rijke psychische uitbloei. Heel zijn aandacht ging uit naar Geertruids inwendigheid, naar haar rijk geschakeerd zieleleven: het moest dus geen levensbeschrijving maar een zielsbeschrijving zijn. Nu is de ziel enkelvoudig, maar gaat toch van tegenstellingen groot. Hoe dieper en rijker een ziel is, des te moeilijker wordt de synthetische weergave van haar karakterbeeld. Als deze ziel de drukbegane aard-wegen der doorsnee-menschheid verlaat om met verrukte jubileering de oneindigheid tegemoet te streven in den gensterenden gloed der Liefde-Zon en zich daar op de hoogvlakte der innerlijke schouwing te vermeien met haar mystieken Bruidegom, dan tast de kortzichtige mensch in het donker en moet naar woorden zoeken om het woordelooze weer te geven. Het fijne vergeestelijkte oog van Pater Molenaar heeft zich niet blind gestaard op deze felle lichtglanzen. Met keurige aanvoeling voor de fijnste zieleritselingen, voor de teerste nuanceeringen heeft hij Geertruid's zielebeeld weten te schetsen en te kleuren; hij heeft het weten te ontleden met een diepborende scherpzinnigheid en een zuiveren kijk op de heiligheid in het algemeen, die een voorname ontwikkeling van zijn eigenbinnen-natuur met klem veronderstellen; hij heeft het weten te verwoorden met een bloeiende geestdrift en een juichende liefde, onontbeerlijke voorwaarden om een idealiste als Sinte Geertruid aan te voelen en te verstaan. Er zijn van die oneindig teere trekjes, van die onverwachte slotzinnen, die als goud zoo zuiver zijn en de gulden hemelpoorten op een kier openen. Maar het is Pater Molenaar niet om mooischrijverij te doen. Apostel in den trant van Geertruid moet zijn vurig woord uitgaan over de schare, moet het doordringen in de woestijn, waar dolers en zwervers ronddwalen. Daarom toetst hij ons leven aan het hare; daarom houdt hij ons haar leven voor als een heerlijk-schoon voorbeeld, als een bron van ziele-vorming; daarom komt hij telkens op ons modern tijdsbeeld terug. Dan is zijn taal met het vriendelijke, zachte accent soms van een rake scherpte, van een naakte directheid. Doorgaans is zijn stijl rustig, gaaf en zeer persoonlijk, abstract van woordkeus en aristocratisch van woordvorming; nooit valt er een profane klank. De zinsbouw is modern, soms ingewikkeld en gerekt, niet zelden onklaar op den eersten blik. De zinnelijke woordtint, die de mystiek eigen is, zal een buitenstaander vreemd aandoen, misschien zelfs zijn spotlust gaande maken. Kritiek is nooit eenstemmig: zoo ook hier. Men heeft Pater Molenaar gebrek

aan compositie verweten; hij mist de eenheid van ziening, de concentratie in de beschouwing en de schildering van dit complexe zieleleven; hij is „vaksgewijze'' te werk gegaan. Dit fragmentarische en onvolledige, deze te felle belichting van het eene en te groote veronachtzaming van het andere is ook ons niet ontgaan, toen wij Geertruids levensgang paraphraseerden.
Maar kleeft niet aan alle menschenwerk eenige onvolmaaktheid? Dit leven is niet met één genialen worp op het papier gegooid, maar langzaam gegroeid in stille, meditatieve overdenking — wat heel veel verklaart. Wie er de zuivere waarde van begrijpen wil, doet goed de vergelijkende kritiek een oogenblik aan het woord te laten. Alleen menschen in wier binnenste de boven-natuur reeds gezegevierd heeft, zullen van dit warme, mooie boek kunnen genieten. Een leek zal het soms zwaar en stug vinden om de hooge denkvlucht van den inhoud, die slechts zelden een oase van verpoozing biedt. Wij, die het geluk hebben te behooren tot hare Orde, zeggen Pater Molenaar in diepe ontroering dank voor de heerlijke uren van verstild zielsgenot, die de lezing en de herlezing van *Geertruid van Helfta* ons geboden heeft.

Fr. Hieronymus Rongen, O.Cist.

---

[1]) M. Molenaar, M.S.C., GEERTRUID VAN HELFTA, Geïllustreerd door Joan Collette. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. Geelruggen, (20.5×15) 257 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.90.

De lijdensweg der Romanoffs.

Er liggen slechts enkele dagen tusschen Palm-Zondag en Goede Vrijdag en kort is de weg, die van den berg Thabor naar den hof van Olijven voert. Haast ieder menschenleven krijgt deze bittere overgangsuren te doorworstelen: de steile daling van den berg van overvloed in het dal der ontbering. Hoe hooger nu de berg en hoe dieper het dal is, des te pijnlijker is deze dalig. Dit hebben ondervonden de Bourbons van Frankrijk en de Stuarts van Engeland, de Hohenzollerns van Duitschland en de Habsburgers van Oostenrijk. Niemand heeft dit smartelijker gevoeld, dan de „Vader aller Russen'': Nicolaas Romanoff en zijn gezin. Ze hebben hun lijdensweg betreden met langzamen tragen tred, die hen zou voeren tot het bittere einde.
In Maart 1919 werd N. Sokoloff door den admiraal Koltschak belast een nauwkeurig onderzoek in te stellen naar de nadere bijzonderheden van de laffe vermoording der keizerlijke familie. Deze opdracht was niet licht, maar hij heeft er dan ook den tijd voor genomen. Het resultaat zijner bevindingen ligt thans voor ons: een kloek boekdeel), nuchter zakelijk, zonder hartstochtelijkheid of vooringenomenheid geschreven, kortom het rapport van een scherpzinnigen rechter van instructie.
Bijzonder veel werk heeft hij gemaakt van het getuigenverhoor, dat hij met een onpartijdige getrouwheid weergeeft: daarvoor is hij verschillende leden der Russische emigratie nagereisd. In het algemeen wekt zijn boek wel vertrouwen en kan men de historische feitelijkheid van het medegedeelde gerust onderteekenen. De ontvluchting der tsaren-familie heeft hij voor goed naar het rijk der legende verwezen, al blijft o.i. de mogelijkheid niet uitgesloten, dat latere onthullingen een nieuw licht zullen werpen op verschillende detailbijzonderheden. Een lapidaire samenvatting van het onderzoek willen wij onzen lezers voorleggen.
Bij het uitbreken der algemeene staking te Petrograd (Maart 1917) bevond de keizer zich in het hoofdkwartier te Mohilef. Dat zijn troon op het spel stond, kon hij niet gelooven. Op zijn reis naar de residentie Zarskoje-Selo aangehouden, zag hij het hopelooze van den toestand in en abdiceerde te Pskoff (15 Maart). Onder geleide naar Zarskoje-Selo gebracht, werd hij daar met de keizerin in hechtenis genomen, omdat de arbeiders en de frontsoldaten op hen verbitterd waren en men hem wilde isoleeren. Hier verbleven ook de vier grootvorstinnen en de tsarewitch. De behandeling der officieren was willekeurig, hard en krenkend. Toen de tsaar eens een officier de hand wilde geven, trok deze de zijne snel terug en zeide: „Ik ben uit het volk voortgekomen. Toen het volk de hand naar u uitstrekte, hebt u ze niet aangenomen, daarom wil ik u de mijne nu ook niet aanbieden.'' De meeste hovelingen, die zoo gretig van de staatsruif gegeten hadden en die veel verantwoordelijker voor de Russische toestanden waren dan de zwakke, maar edel-denkende keizer zelf, lieten hem schandelijk in den steek.
Tot den 14en Augustus bleef de familie

in Zarskoje; toen werd ze naar Tobolsk in Siberië getransporteerd. Kerenski motiveerde dit besluit met zijn groote vrees voor een felle reactie onder de boerenbevolking. Men liet den keizer totaal onkundig van het einddoel der reis. Op 19 Augustus kwam de keizerlijke familie met een gevolg van 45 personen te Tobolsk aan. De strenge afgesloten bewaking werd nog verscherpt door de pijnlijke eentonigheid van het sneeuwlandschap. Haat en wraak bezielden de officieren, die geen gelegenheid voorbij lieten gaan om hun hooge gevangenen te kwellen en te sarren. Toen de gevangenen eens een sneeuwberg gemaakt hadden, werd hij door de soldaten der wacht onmiddelijk vernield. Ook stond men hun nauwelijks toe de kerk te bezoeken, waar vooral de keizerin, een haast hysterisch-vrome natuur, zeer onder leed. Bovendien kwam er geldgebrek, daar de provisorische regeering haar beloften niet nakwam; met moeite kon men een karig maal bekostigen.

26 April 1918 was de laatste dag, dien de keizerlijke familie in Tobolsk doorbracht; nu naderde het eindstation Jekaterinenburg, waar zij in handen viel der fanatieke Tsjeka. Het noodlot kan soms zoo fel ironisch zijn! De eerste tsaar der dynastie Michael Feodorowitch bevond zich in het klooster Ipatieff toen hij op den troon geroepen werd; de laatste Romanoff zou in „huize Ipatieff" zijn ondergang tegemoet gaan.

De houding der officieren en soldaten was weerzinwekkend. Ondragelijk zwaar moeten de zielepijnen dezer edele menschen geweest zijn. De ruimte was zeer beperkt, de tuin slechts enkele vierkante meters groot; allen, ook de gedienstigen, aten aan één tafel; tafellinnen was er niet en het eten werd hun uit een naburig Sovjet-restaurant gebracht. Drie rood-gardisten stonden voortdurend op wacht in het huis en lieten hen geen enkel oogenblik alleen. De Tsjeka vreesde, dat de invloed van den keizer op zijn omgeving gaandeweg zou groeien. Jurowski, Nikulin en Medviedeff besloten er een einde aan te maken.

Om middernacht — van 16 op 17 Juli 1918 — wekte Jurowski de keizerlijke familie, beval hen zich aan te kleeden en naar de onderste verdieping te komen. Hij zei, dat er een stratengevecht op handen was; daarom was het verblijf op de bovenverdieping niet meer veilig. Na een uur verlieten allen hun kamers; de keizer droeg zijn zoon, die leed aan een sloopende kwaal. Niemand dacht aan eenig gevaar. Toen de gevangenen in het souterrain in twee rijen opgesteld waren, las Jurowski hun een verklaring voor. De keizer verstond hem niet en vroeg „Wat zegt u?" Jurowski toonde hem zijn revolver „ziehier" op het zelfde oogenblik vuurde hij den keizer neer als een weerloos wild. Dadelijk vielen meerdere revolverschoten. Na het eerste salvo hoorde men het steunen van vrouwenstemmen; met bajonnetsteken werden de stervenden afgemaakt.

Na de lijken van ringen, armbanden en horloges beroofd te hebben, droeg men ze naar een grooten last-auto; zacht gleed het zwarte monster met zijn somberen last weg in den akeligen nacht. De lijken werden naar een verlaten ertsmijn gebracht, daar in stukken gesneden, op een hoop opgestapeld en met zwavelzuur en benzine verbrand.

Ziedaar het sobere, maar o zoo droeve relaas van den ondergang van een trotsch en roemruchtig geslacht. Wie zal het wagen den steen te werpen op de nagedachtenis der Romanoffs?

Hoe vaak boeten trouwens de kleinkinderen voor de zonden der grootouders? Want alle onrecht wordt gewroken en alle schuld moet eens betaald worden. En schuld ligt er op de Romanoffs: de bloedgedrenkte aarde van Polen roept ten hemel om wraak, de eindelooze sneeuwsteppen van Siberië zijn wel groote bloedvlekken dooraderd, de striemende nagaika was het symbool der Russische staatsmacht en de absolute, almachtige bureaucratie zweepte de massa voort in het gareel eener brute knechting. Wat er giste en broedde in de vooroorlogsche anarchistenkringen van Rusland leeren ons de herinneringen van Wera Figner, de heldin van de Narodnaja-Wolga. In Duitsche vertaling) verscheen een fragment, dat de voorbereiding en de uitvoering van den moordaanslag op Alexander II schildert. Dit maakt ons begrijpelijker, waarom Lenin en zijn bentgenooten niet gerust hebben, vooraleer zij hun wraak hadden botgevierd op den tsaar en zijn gezin.

Dr. H. v. d. Mark.

---

[1]) N. Sokoloff,
DER TODESWEG DES ZAREN, *Otto Stolberg, Berlin S.W.* 68, 1926. (22.5×16) 199 blz. geb. M. 1.—.

[2]) Wera Figner,
DAS ATTENTAT AUF DEN ZAREN, Vertaald uit het Russisch. *Malik-Verlag, Berlin W.* 9, 1926. (17.5×12) 76 blz. gecart. M. 1.—.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Th. Bensdorp, C.ss.R., 2006.
WAAR VINDEN WIJ DE LEER VAN CHRISTUS? *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1925. (17.5×14) 72 blz. ing. f 0.45.

Th. Bensdorp, C.ss.R., 2007.
HEEFT GOD WERKELIJK TOT DE MENSCHEN GESPROKEN? *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1925. (17.5×14) 122 blz. ing. f 0.75.

Het eerste deeltje is een eenvoudige verhandeling over de Kerk van Christus: haar stichting, haar gezag, haar onvergankelijkheid, onfeilbaarheid en zichtbaarheid, haar eenheid, heiligheid, algemeenheid en apostoliciteit. Het heeft ten doel te bewijzen, dat men de leer van Christus ten allen tijde zuiver en onvervalscht in de Roomsch-katholieke Kerk kan terugvinden.
Het tweede deeltje is een Messias-brochure en begint met het historisch bestaan, den kruisdood en de verrijzenis van Christus; gaat dan over naar de bovennatuurlijke orde en staaft Christus' goddelijke zending met het wonder als afdoend bewijs; daarna volgt een verklaring van de Messias-verwachting der Joden bij het begin onzer jaartelling en een korte schets over de zedelijke persoonlijkheid van Christus.

H. Rongen.

M. V. Bernadot, O.P., 2008.
VAN DE H. COMMUNIE TOT DE H. DRIEEENHEID, Vertaald uit het Fransch. *Teulings, Den Bosch,* 1925. (15×10) 125 blz. ing. f 0.75.

Het is niet voldoende te communiceeren, dagelijks aan te zitten aan de Tafel des Heeren! Onze gang door het alledaagsche leven moet met deze hemel-schreden gelijken tred houden. Daarvoor moet men dieper doordringen in de onuitputtelijk-rijke werkelijkheden der H. Communie. Daarvoor moet men de H. Communie in verband brengen met andere geloofswaarheden, vooral met de inwoning der H. Drieëenheid in ons en met onze vereeniging met haar. Een boekje, dat deze vruchtbare waarheden op bevattelijke wijze inscherpt, moet succes hebben.

H. Rongen.

B. de Craene, pr., 2009.
EVANGELIEBEELDEN, Geïllustreerd. *Het Volk, Gent,* 1926. (18.5×13.5) 246 blz. ing. Bfr. 10.—.

Deze Christus-tafereelen zijn zeer eenvoudig, laten het Evangeliewoord onaangetast en prijken in een omlijsting van frisch voorgedragen natuurgemeenplaatsen. Er is niets te veel en niets te weinig: te veel geliteratuur zou trouwens de verheven soberheid en den bijbelschen eenvoud met een opplaksel van papieren bloemen en klatergoud verdrongen hebben. Nu blijft het de oude, simpele waarheid, mooi en teer verteld.

H. Rongen.

Edgar Gevaert, 2010.
VOOR WAREN RIJKDOM, Geïllustreerd. *De Sikkel, Antwerpen,* 1925. (20×13.5) 56 blz. ing. Bfr. 14.—.

De ware rijkdom is de waarheid, die torent in de zuiver geestelijke, totaal ontzelfde liefde van de ziel tot God. Door de schoonheid komen wij gemakkelijker tot de waarheid. In den mensch moeten daarom de schoonheid en de waarheid wonen, moeten heerschen de twee correspondeerende gevoelens: de liefde en het lijden. Deze kern-gedachte is in het keurig uitgegeven boekje met rustige woorden en een niet te ontkennen pretiositeit in den breede uiteengezet.

H. Rongen.

Inayat Khan, 2011.
DE ZIEL, VANWAAR ZIJ KOMT EN WAARHEEN ZIJ GAAT, Vertaald uit het Engelsch door Mej. Tony de Ridder. *Servire, Den Haag,* 1926. (19×13) 136 blz. gecart. f 1.90.

De ziel is een straal van de goddelijke Zon. Elke ziel is een engel voor zij met het aardsch gebied in aanraking komt. Op den weg naar openbaring gaat zij door den hemel der engelen, vervolgens door de sfeer van de genieën en komt dan op het stoffelijk gebied, waar zij het menschelijk lichaam vindt en zich voor eenigen tijd in deze woning vestigt. Zij heeft zich daardoor echter niet los gemaakt van de hoogere sferen, maar leeft in allen tegelijkertijd. Waar de ziel ook verblijft, steeds voelt zij zich aangetrokken tot wat haar oorsprong en haar einddoel is. De terugtocht, de thuisreis begint, als de bloem tot vollen bloei is gekomen. Na een soort verlamming of verdooving, wat wij „dood'' noemen, gaat zij in de richting van het einddoel over het spoor, dat zij eenmaal te voren heeft afgelegd. Dit alles doet zich voor als een reis, maar in werkelijkheid is het geen reis, want God en de ziel zijn een: de twee eindpunten van een en dezelfde lijn.
Ziedaar de zienerswijsheid — een samenraapsel uit de Veda's, den Koran en den Bijbel — die de grootmeester der orde van Soefi ons hier opdischt. Natuurlijk alleen voor geestelijk-geschoolden.

H. Rongen.

L. Lacombe, 2012.
V. MAHADEVA AIYER, Vertaald uit het Engelsch door H. Taeymans, S.J. Geïllustreerd. *Xaveriana, Leuven,* 1926. (21×15.5) 194 blz. ing. f 1.—.

Beter dan welke theorie over Brahmanisme, zijn theologie, zijn philosophie, zijn liturgie en volksgebruiken, leidt deze bekeeringsgeschiedenis ons binnen in 't voor ons Westerlingen geheimvolle leven van den conservatieven en ook van den moderniseerenden Brahmaan.
Voorts bevat 't naast een populaire apologie, geadapteerd aan de Brahmaansche psyche, nog deze nuttige les voor den missionaris: hoe beter godsdienst-psychologisch geschoold, hoe beter de genade door den missionaris haar vruchten zal afwerpen.

P. Constantinus, O.Cap.

Raoul Plus, S.J., 2013.
CHRISTUS IN ONZE BROEDERS, Vertaald uit het Fransch door J. A. R. Munnecom, pr. *Teulings, Den Bosch,* 1926. (20×14) 268 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.90.

De geestelijke werken van den Franschen Jezuietenpater Plus hebben ook bij ons levendigen bijval gevonden en niet ten onrechte. Richten zij zich toch tegen internationale zielefeilen: liefdeloosheid, zelfzucht, levensvervlakking en minachting van het apostolisch gebedsleven tegenover de apostolische daad. Ook hun vorm rechtvaardigt dit succes: opgewektheid van toon, bevattelijkheid en levendigheid van voorstelling, aaneensluitende uiteenzetting der gedachten.
Na in een vorig deel te hebben bewezen, dat een lidmaat een geheel uitmaakt met het lichaam, waartoe het behoort, dat dus ook ieder van ons een geheel met Christus vormt, behandelt schrijver in dit nieuwe boek een onmiddellijke gevolgtrekking uit deze hoofdwaarheid van ons geloof: ieder van ons vormt een geheel met den Christus door den band aan te wijzen, die alle vereenigden in Christus onderling verbindt. Een dubbele lijn gaat door het boek. Eerst weidt hij uit over de wet der eenheid, de wet der liefde en de wet der solidariteit, die de verhouding bepalen, welke er heerschen moet tusschen een lidmaat van Christus en den naaste; in het tweede deel speurt hij naar de middelen om de afgescheiden of zich los makende ledematen opnieuw met het lichaam van Christus te verbinden. Deze middelen zijn: het apostolaat van den uitwendigen ijver, van het gebed en van het lijden.

H. Rongen.

C. A. Terburg, O.P., **2014.**
HET INNERLIJKE LEVEN. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1925. (20.5 × 14) 105 blz. ing. f 1.50.

Wij zijn geschapen om God te dienen. Zoo deze doelstelling niet doorwerkt in ieder van onze daden, dan is de daad met het andere motief een verlorene, dan beteekent zij voor het hoogere leven niets, niets, niets. De doorvoering der christelijke geloofsbeginselen moet zich uitstrekken op alle menschelijke levensverrichtingen. Alles moet gedragen worden door de goddelijke liefde; alles moet verricht worden in zuiverheid des harten; dit is slechts mogelijk door loutering en inkeer: de twee groote, alles-beheerschende voorwaarden tot het inwendig leven. Ziedaar de quintessence van de gebundelde voordrachten van den bekenden Ploeg-conferencier.
Met fijnen humor trekt de schrijver een parallel tusschen de overcultuur — beter: schijn-cultuur — onzer verlichte eeuw en de ware, de rijpe, de evenwichtige zielecultuur der donkere middeleeuwen. De spot, die tusschen de regels doorgluurt, is een goede prikkel om deze oude waarheden nog eens te „herkauwen", want zij bevatten de eenige saneeringsmogelijkheid onzer ziekelijke wereld. Dan zal eindelijk de geest gaan heerschen over de stof, over het geld, over de zinnen, over de geleerdheid, over de ontwikkeling, over het applaus der menigte, over de mannelijkheid der daad! „Wij, dollemannen, moeten terugkeeren naar de meditatie der woestijnbewoners, eerst dan zullen wij de ontwikkeling onzer individueele menschenwaarde bereiken." Pater Terburg is voor deze opstijging naar de toppen een veilige en geroutineerde gids.

M. M.

FRANSCH.

Emile Bauduin, **2015.**
PRÉPARATION À LA MORT. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (14 × 9) 80 blz. ing. Ffr. 1.50.

Voor wie nog niet zoover gevorderd zijn in het geestelijk leven, als P. Bauduin het blijkbaar was, zal het niet gemakkelijk vallen met volkomen overtuiging alle gevoelens uit te spreken, welke hier geuit worden. Maar het is reeds heilzaam het verlangen daarnaar op te wekken.

P. M.

Paul Buysse, **2016.**
JÉSUS DEVANT LA CRITIQUE. *Karel Beyaert, Brugge,* 1925. (19 × 12) 469 blz. ing. Bfr. 15.—.

Een breed opgezette apologie over het bestaan, de zending en de persoonlijkheid van Christus. Met alle problemen der moderne christologie is ter dege rekening gehouden. In de behandeling zelf werd zooveel mogelijk gestreefd naar een schematische, overzichtelijke indeeling van de rijke stof.
Afgezien van eenige leemten een aanbevelenswaardig werk.

H. Rongen.

(Zonder naam), **2017.**
CE QUE JE SAIS DE DIEU. *Editions Montaigne, Paris* 6, 1926. (19 × 12) 219 blz. ing. Ffr. 10.—.

Dit boek bevat de ingekomen antwoorden op een enquete: Wat is het eindresultaat uwer beschouwingen over God? Bij het aanzoeken der medewerkers is de strikste onpartijdigheid in acht genomen. Katholieken — priesters en leeken — joden, protestanten — orthodoxen en vrijzinnigen, — theosophisten, spiritisten, vrijmetselaars, denkers, experimenteele psychologen enz., allen zijn vertegenwoordigd. En de antwoorden zelf? Een ding is zeker: *niemand* heeft boudweg het bestaan van God ontkend. Overigens heerscht er een boeiende verscheidenheid. Toch kan men splitsen. De eene groep — de katholieken — wil langs wetenschappelijken weg Gods bestaan bewijzen om daarna uit de openbaring hun nadere kennis van Gods wezen te belichten. Yves de la Brière is hierin het best geslaagd. De tweede groep steunt op Kant en is eenstemmig van meening: het bestaan van God is *niet* wetenschappelijk te bewijzen, maar is alleen het noodzakelijk postulaat van het practisch verstand, de echo van het godsverlangen in de ziel der menschheid, een feit van psychologische of sociologische orde. Onze nadere kennis van Gods wezen is nul: als wij konden achterhalen wat God is, dan was God geen God meer. In vele antwoorden speelt het probleem van het lijden een groote rol. Polemisch van toon is alleen het artikel van Br. ∴ André Lebey.
Het nut van dergelijke boeken zien wij niet in. Wie de waarheid bezit, doet beter zich alleen aan de waarheid te houden; wie de waarheid zoekt, moet men niet verwijzen naar „den schommelstoel der meeningen", maar naar de rots.

H. Rongen.

Louis Coulange, **2018.**
LA VIERGE MARIE. *F. Rieder & Cie., Paris* 6, 1925. (19 × 12) 155 blz. ing. Ffr. 6.50.

Dit werk heeft tot doel het geloof der Katholieke Kerk over de voorrechten van Maria, haar goddelijk moederschap, maagdelijkheid en heiligheid bekend te maken, en er den oorsprong of de bronnen voor aan te wijzen, niet om katholieken in hun geloof te versterken, doch om hun geloof te bestrijden. Onnoodig te zeggen dat dit boek voor katholieken

streng verboden is, en walgelijk voor iemand die nog iets geloof heeft.

Dr. E. S.

Mgr. Laveille, 2019.
Charles Collin, pr.,
GABRIEL DESHAYES, Geïllustreerd. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (20.5×13.5) 583 blz. ing. Ffr. 13.50.

Het lijkt ons altijd een bewijs van armoede, wanneer de schrijver van een levensgeschiedenis aan het einde van zijn boek nog een hoofdstuk geeft over het karakter van zijn held. Dat moest niet noodig zijn. In dit boek treft men ook zulk een aangenaaid hoofdstuk aan. Toch willen wij hiermede het geheele boek niet afmaken, daarvoor geeft het toch te veel interessants over den heiligen priester Gabriel Deshayes, een krachtmensch naar geest en lichaam.

M. L.

Jacques Rivière, 2020.
Paul Claudel,
CORRESPONDANCE. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1926. Le Roseau d'Or, (20×12.5) XXI-264 blz. ing. Ffr. 14.—.

Geen enkel boek is zoo interessant als een bekeeringsgeschiedenis. Is er feller spanning, tragischer inzet denkbaar dan de strijd-op-leven-en-dood tusschen de genade en de natuur, tusschen de roepstem van God en de lokkreet der wereld? Ook in deze zevenjarige correspondentie tusschen Jacques Rivière en Paul Claudel brandt de hartstochtelijke gloed van het zoekend hart, dat geen rust vindt tot het rust in God.
Wat Rivière terughoudt van de katholieke Kerk is hoogmoed, niets dan hoogmoed. Hij zoekt dit echter te verdonkeremanen, zoekt naar twijfels en moeilijkheden om zijn houding te rechtvaardigen. Hij kan zich niet buigen, niet buigen zijn knie in gebed, kan niet begrijpen, dat hij gedwaald heeft, dat hij een aardworm is tegenover de goddelijke Oneindigheid, dat hij zijn hart moet uithollen, daar God alleen leege harten wil. Hij wil niet inzien, dat God recht op hem heeft en dat wij zijn slaven zijn.
En zoo verkneukelt hij zich in deze gevoelens, speelt met zijn onrust en zijn Godshonger en schrikt telkens terug als de spijze zoo dichtbij en toch weer zoo ver af ligt. Daarom wordt de strijd ook zoo lang gerekt en verliest aan intensiteit, want steeds is hij op zoek naar uitvluchten, halfheden en compromissen. Eerst als het lijden zijn trotsche ziel murw gemaakt heeft in de eenzaamheid van een Duitsch gevangenkamp, ontkiemt het uitgestrooide zaad, al buigt zijn geest zich ook dan nog moeizaam onder het conventioneele juk der katholieke levensverplichtingen.
Rivière's volzinnen storten over elkaar als een woeste bergstroom; Claudel's verweer, prachtig van rustige overtuiging, is effen en vlak als de rimpellooze zee. Een zelfde contrast bestaat er tusschen de resolute hardhandigheid van Claudel en de ontwijkende vlucht van Rivière.
Een boek voor zoekers en moderne menschen, maar ook voor de bewonderaars der Claudelsche verskunst, die hier met heel wat intimiteiten van den meester bekend worden.

H. Rongen.

DUITSCH.

Theodor de Bussières, 2021.
ALPHONS MARIA RATISBONNE, Vertaald uit het Fransch door Dr. Ida Maria Bauer. *Theatiner-Verlag, München,* 1926. (16×9.5) 109 blz. ing. M. 2.—.

De twee broers Theodoor en Alphons Ratisbonne zijn wel de meest bekende bekeerlingen uit het Jodendom in de negentiende eeuw. De oudste, Theodoor, heeft geworsteld om de waarheid, de andere kreeg het geloof vijftien jaar later plotseling op wondere wijze ingestort.
Dit plotseling, geheel onverwacht ingrijpen van God wordt in dit boekje beschreven. Spreekt deze bekeeringsgeschiedenis sterk tot het vroom gemoed, de inleiding op dit boekje van den als schrijver over mystiek bekenden Benedictijn P. Aloys Mager, spreekt het verstand toe met een diepzinnige behandeling van het nationalisme en het antisemitisme, twee verwerpelijke, onchristelijke strevingen. Wie dat nog niet heel duidelijk begrijpt en doorvoelt, moet juist de inleiding eens lezen.

M. Lamers, O.F.M.

Viktor Cathrein, S.J., 2022.
DIE LÄSZLICHE SÜNDE UND DIE MITTEL ZU IHRER VERHÜTUNG. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.,* 1926. (16.5×10.5) XIII-166 blz. geb. M. 3.40.

Dit boekje zal den lezer er wellicht toe brengen niet zoo lichtvaardig en niet zoo veelvuldig over mystiek te praten, maar kan hem tenminste den weg banen om haar in zijn eigen hart, althans te benaderen.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Dr. Albert Ehrhard, 2023.
URCHRISTENTUM UND KATHOLIZISMUS *Räber & Cie., Luzern,* 1926. (20.5×13.5) 153 blz. ing. Zfr. 3.90, geb. Zfr. 5.50.

Na een overzichtelijke uiteenzetting van den stand van het vraagstuk, behandelt de schrijver de drie stadia waarin het Ur-Christendom verkeerd heeft, n.l. het Joden-Christendom, het Heiden-Christendom van Paulus, en het Universeele Christendom van den Apostel Johannes. En uit de bronnen laat hij zien, hoe de kern van het Katholicisme in elk dezer stadia aanwezig was. Een boekje van groote apologetische waarde.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Dr. Alfons Heilmann, 2024.
HERRLICHKEITEN DER SEELE. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1926. (16.5×12) VI-390 blz. geb. M. 8.—.

Een ascetische, met de moderne mentaliteit rekening houdende bloemlezing uit de werken van Angela van Foligno, Katharina van Siëna, Katharina van Genua, Birgitta van Zweden, Theresia van Jesus, Ruusbroec, Petrus van Alcantara, Blosius, Lodewijk van Granada, Johannes van het Kruis en Lodewijk de Ponte. Behandeld worden: de wonderen van Gods scheppende goedheid, de eeuwige Godshonger van 's menschen ziel, het goed geregelde gebruik der aardsche dingen, de dienende geest van broederlijkheid, de zelfonthechting en de inkeer der ziel, de innerlijke groei in volmaaktheid en heiligheid en het beschouwende, zich in God verdiepende

leven. In onzen aan gedachten, vooral aan godsdienstige gedachten zoo armen tijd, zal dit boek een ware lafenis zijn voor dorstende zielen.
M. M.

ENGELSCH.

John Line, 2025.
INSPIRATION AND MODERN CRITICISM. *The Epworth Press, London E.C.*1, 1925. (19.5 × 13) 144 blz. geb. Sh. 3.—.

De schrijver behandelt de teere quaestie der inspiratie geheel onafhankelijk, volgens protestantsche principepen. Met recht zal men constateeren, dat hij voor de H.Schrift den grootsten eerbied toont, en dat hij in hoofdstuk I met groot genoegen toont hoe de moderne critiek niet in het minst het gezag der H. Boeken heeft kunnen verminderen. Meer en meer wordt men genoodzaakt een grootere plaats in te ruimen voor het goddelijke in de compositie van het Nieuwe Testament. Vroegere theorieën over de inspiratie, hebben getracht dat goddelijk aandeel nader te bepalen: de schrijver vermeldt ze in hoofdstuk II; in hoofdstuk III stelt hij een nieuwen uitleg voor, welke volgens zijn meening beter beantwoordt aan het reëele karakter der goddelijke tusschenkomst. In de geschriften van het Nieuwe Testament is Christus in eigen persoon de eigenlijke inspiratie. Christus, de Zoon van den waren God, dien de gewijde schrijvers ons voorstellen in de volle realiteit van zijn dubbele natuur. Zoo is het ten slotte het menschgeworden Woord dat voortgaat met spreken in de geschriften der Apostelen: Een schoone gedachte welke den schrijver eer aan doet en laat hopen dat hij zal komen tot de volle kennis der waarheid.
Dom. P. de Puniet, O.S.B.

Francis Mackle, 2026.
THE FOOTPRINTS OF OUR CATHOLIC PIONEERS. *The Advocate Press, Melbourne,* 1925. (21 × 13.5) 204 blz. geb. Sh. 9/6.

De geschiedenis van een missie, waar geen wilden beschaafd of heidenen gedoopt werden. Het boek verhaalt het begin en de eerste ontwikkeling der katholieke Kerk in het tegenwoordige Melbourne en den Australischen staat Victoria. Oorspronkelijk een kleine Engelsche volksplanting, voortdurend aangevuld door vrije emigranten en soms door gedeporteerden, waren de katholieken er in 1839 reeds talrijk genoeg om een priester te vragen en te verkrijgen. Twintig jaar later bestond er een bijna grenzenloos bisdom, volledig uitgerust met seminarie, katholieke vereenigingen, instellingen, zelfs met een eigen nieuwsblad. Alles ging echter met moeilijkheden gepaard, die niet zelden grooter werden met de toename der bevolking: priesternood, geldgebrek, tegenwerking, verdachtmaking, ontdekking van goudvelden met hun stroom van landverhuizers en misdaden.
D. v. Adrichem, O.F.M.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Joris Baers, 2027.
DE BIBLIOTHECARIS ALS OPVOEDER. *Leeslust, Antwerpen,* 1926. (19.5 × 15.5) 40 blz. ing. Ffr. 2.75.

Bibliothecarissen hebben niet het recht op et treden als loutere „boekuitdeelers". Het besef van hun zedelijke verantwoordelijkheid zal hen dwingen rekening te houden met den vormenden of misvormenden invloed der uit te leenen lectuur. Daarom moeten zij ook trachten hun publiek — volwassenen en jongeren — over te halen naast de eigenlijke ontspanningslectuur een drukker gebruik te maken van de werken van onderrichtenden aard. Welke middelen zij voor de verwezenlijking van dit paedagogisch doel moeten aanwenden, vinden zij in deze brochure met ervaringsrijke zakelijkheid aangestipt en uitgewerkt.
M. M.

Dr. F. W. Foerster, 2028.
SEXUEELE ZEDENLEER EN SEXUEELE OPVOEDING. *Jos. Hasseldonkx, Hoogstraten,* 2e druk: 1926. (22 × 14.5) XIV-256 blz. ing. f 2.-

Dit boek met zijn hoogst ernstige opvattingen over 't sexueele leven, gekant tegen alle heidensche beweringen, dikwijls gekleed in wetenschappelijken vorm, spreekt weer over den christelijken godsdienst als den eenigen oplossingsfactor in de sexuëele paedagogie — maar telkens als de practische toepassing juist en scherp moet worden aangegeven, komt de kerkleer, met zijn alleenreddende bovennatuurlijke middelen niet te voorschijn. Zoo spreekt Foerster wel bij den buitenechtelijken omgang over de schade, toegebracht aan gezondheid en karaktergrootheid, maar niet over de zonde der onzuiverheid, over verlies van genade. Aan 't slot van zijn boek beweert hij nogmaals, dat de menschelijke kennis deze problemen niet kan oplossen, maar dat de godsdienst alleen ons kan verheffen boven den donkeren angst van 't driftenleven. Om den ontwikkelingsgang van Foerster's opvoedkundige gedachten te leeren kennen kan dit boek goede diensten bewijzen; daarenboven geeft het prachtig uitgewerkte natuurlijke inzichten in 't sexuëele leven, maar 't is niet onze Roomsche zedenleer met zijn juiste en duidelijke voorschriften. De taal laat veel te wenschen over. Ziehier een paar staaltjes: „Niet weinigen mijner lezers zullen er *zich aan verwachten*, dat, etc. Wie Marcuse's werk gelezen heeft, zal echter *verstaan*.
P. v. Luyk, S.J.

P. W. de Koning, 2029.
HET VERSTAND. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1926. (22.5 × 14.5) 305 blz. ing. f 6.-

Zoo er den laatsten tijd niet meerdere goede inleidingen in de psychologie, ook voor eerstbeginnenden waren verschenen, dan zou dit boek misschien de aandacht verdienen. Nu treden te meer de onvolmaaktheden van deze zeer populaire verhandeling aan het licht. Met schrijver's conclusies in Kantiaanschen geest zal men daarenboven zeer voorzichtig moeten zijn.
Dr. Ferd. Sassen.

T. W. Pym, 2030.
MODERNE PSYCHOLOGIE EN HET LEVEN VAN DEN CHRISTEN, Vertaald uit het Engelsch door A. de Graaff-Wüppermann. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1926. (21 × 15.5) XI-156 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.90.

Het is den schrijver vooral erom te doen, in den zin van de Christian Science-theorieën de

waarde van het geloof als psychisch geneesmiddel aan te prijzen. Volkomen terecht kent hij aan zijn werk geen wetenschappelijk karakter toe: zijn kennis van moderne psychologie is dan ook zeer oppervlakkig. Maar bij zijn uiteenzettingen, die grootendeels door William James geïnspireerd zijn, wordt het geloof gaandeweg tot een zuiver-natuurlijk verschijnsel vervlakt. Ook tracht de schrijver al te lichtvaardig de wonderen van Jesus' leven grootendeels door suggestie te verklaren. Zijn boek kan niet worden aanbevolen.

Dr. Ferd. Sassen.

W. H. ten Seldam, 2031.
PSYCHOLOGISCHE HOOFDSTUKKEN, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1926. (18.5 × 12.5) XVI-736 blz. ing. f 5.90.

Voor wie wat verder in de psychologie wil doordringen dan een eerste inleiding, zal dit boek uitstekende diensten bewijzen. Het meest waardevol is dan ook in dit boek de behandeling van het formeel-methodische der psychologie, met name de uitvoerige hoofdstukken over de analyse en het meten der psychische processen, en over de correlatieberekeningen, die den lezer van overhaaste en ondeskundige proefnemingen zullen terughouden. Het werk vormt geen afgerond geheel, en bij den grooten omvang van de behandelde stof dreigt 't inzicht in den samenhang wel eens verloren te gaan, zoo goed als 't overzicht over het gebied der psychische verschijnselen, maar 't moet dan ook zeker niet aan beginnelingen in handen worden gegeven. De talrijke voorbeelden door heel de stof geven wel vertrouwen in de persoonlijke waarneming van den schrijver, en verhoogen zeker de aantrekkelijkheid, maar wekken eenigszins den indruk, alsof de psychologie een samenstel van anecdoten was. 'n Enkele maal komt de kantiaansche kentheorie van den schrijver door de positieve wetenschap heengluren (blz. 140), al betuigt hij telkens zijn afkeer van alle metaphysiek. De uitgebreide verzameling tests, in het boek opgenomen, zal in de practijk van groot nut zijn. Het wiskundig apparaat diende echter voor practisch gebruik wat te worden vereenvoudigd. Bij een volgende editie zou een alphabetisch register van den rijken inhoud zeer welkom zijn.

Dr. Ferd. Sassen.

Pr. Wolters, 2032.
DE TWAALF DEUGDEN VAN EEN GOED ONDERWIJZER. Vertaald uit het Fransch. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1926. Opvoedkundige Brochurenreeks. (20.5 × 13.5) 86 blz. ing. f 1.20.

In dit boekje heeft Br. Agathon de hooge opvatting over jeugdapostolaat van J. B. de Salle uitgewerkt. Dit boek heeft zijn volle waarde behouden voor alle katholieke onderwijzers, zoowel leeken als religieuzen. Want 't doel der opvoeding is voor alle vormers der Roomsche jeugd hetzelfde. De twaalf deugden, die hier behandeld worden voor de Roomsche opvoeders zijn: ernst, stilzwijgen, nederigheid, voorzichtigheid, wijsheid, geduld, zelfbedwang, zachtmoedigheid, ijver, waakzaamheid, godsdienstigheid en edelmoedigheid. Die deugden zijn niet in geheel hun omvang behandeld, maar in zoo ver alleen als ze dienstig zijn voor de katholieke onderwijzers. Telkens wordt het karakter der deugd verklaard, dan de kenmerkende eigenschappen en eindelijk datgene, wat met de deugd in strijd is. Alles is eenvoudig, duidelijk, steunend op de uitspraken der H. Schrift. Niet iedereen zal alles in practijk kunnen brengen, maar iedereen, die opvoedt volgens den geest van Christus, zal er veel heilige wijsheid in vinden, die kan helpen tot vorming van ware Roomsche opvoeders.

v. L.

FRANSCH.

Gérard d'Houville, 2033.
L'ENFANT. *Hachette, Paris* 6, 1926. (17.5 × 13) 87 blz. ing. Ffr. 5.—.

Wie denkt, dat door dit werkje zijn blik verruimd zal worden, komt bedrogen uit. Noch op het terrein der lichamelijke, noch op dat der zedelijke of godsdienstige opvoeding valt er eenig nut te trekken uit dit geschrift! Zelfs niet uit den Epiloog, met het goed bedoelde gebed, dat een wonderlijke nabootsing is van het Onze Vader.
Kwaad zal het boekje ook niet doen, allerminst aan ietwat deskundige lezers.

J. F. Nuyens.

François Mauriac, 2034.
LE JEUNE HOMME. *Hachette, Paris* 6, 1926 (17 × 13) 92 blz. ing. Ffr. 5.—.

Mauriac ziet in de jeugd een tijd van ongebondenheid en heiligheid, van vreugde en droefheid, van spotlust en bewondering, van eerzucht en opoffering, van hebzucht en zelfonthechting. Het is de snoeitijd van den jongen wingerdrank een doortocht, die niet zonder gevaar is. De mechanische levensvervlakking van onzen tijd heeft velen hun jeugd reeds ontstolen, nog voor de eerste lenteknoppen ontloken zijn: dit geeft een tekort aan innerlijke groei, die zich heel het leven door wreekt.
Hij beheerscht zijn onderwerp op een zeldzaam scherpe wijze; zijn oog ziet dingen, die anderen niet opvallen en toch zoo sprekend van waarheid zijn. Dit geldt vooral van de hoofdstukken over de liefde: „de liefde bederft den jongen man niet, maar hij bederft de liefde." En toch is zijn eerste gevoel tegenover de vrouw van een teere, eerbiedige kieschheid. Hoe waar is alles, wat hij zegt over zijn bewondering voor dichtkunst en literatuur! Wat een raakheid in zijn opmerkingen, als hij het gemis aan leiding bespreekt, de steun om in den storm niet onder te gaan, de opvoedende waarde van het vaderlijk voorbeeld, dat maar al te vaak ontbreekt!
Kan het ook hier en daar, vooral in het begin, den schijn hebben, dat Mauriac te neutraal is, — de uitgever draagt hierin misschien de hoofdschuld — bij aandachtzamer lezing voelt men toch den dieperen geest der katholieke inspiratie, die heenwijst naar de bron van alle leven en alle kracht, naar de oerbron der eeuwige jeugd.

H. Rongen.

DUITSCH.

M. Grabmann, 2035.
DIE KULTURPHILOSOPHIE DES HL. THOMAS V. AQUIN. *Benno Filser, Augsburg,* 1925. (21.5 × 13) 217 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 6.—.

Grabmann beschouwt de kultuurwaarde van Thomas' philosophie onder tweevoudig opzicht 1o. historisch: Thomas en de cultuur van zijn

tijd, Thomas en de Renaissance, Thomas en onze tijd; 2o. wetenschappelijk: de metaphysische, psychologische, religieus-ethische cultuurwaarde der thomistische philosophie, St. Thomas en de profane wetenschap, St. Thomas en de kunst.
De geweldige eruditie van dezen bekenden Thomasvorscher treedt op iedere bladzijde naar voren, en de auteur verblijdt ons met de mededeeling, dat hij binnenkort een „umfassende Gesamtdarstellung" der oudere thomistenschool zal publiceeren. Het boekje wordt allen geinteresseerden warm aanbevolen.

Dr. B. A. Luyckx, O.P.

Graf Hermann Keyserling, 2036.
DIE NEUENTSTEHENDE WELT. *Otto Reichl, Darmstadt,* 1926. (19 × 12.5) 139 blz. ing. M. 6.-.

Schrijver heeft hier eenige losse gedachten verzameld, die hij wenscht beschouwd te zien als een uiting van de collectieve psyche van onzen tijd over den zin van geschiedenis en cultuur. Niettemin zijn deze beschouwingen van een onbetwistbare oorspronkelijkheid en getuigen ze van een hooggestemd zelfbewustzijn, dat hier en daar, met name in de aanprijzing eener aan Nietzsche verwante minderheidsmoraal, tot cynisme ontaardt. Tegenover de toekomst onzer beschaving staat de schrijver haast even pessimistisch als Spengler.
Bij de lezing van zulke boeken komt men tot de tastbare ervaring, hoe ver de tegenwoordige wijsbegeerte in sommige harer beoefenaars van den weg der waarheid verdwaald is. Vrijwel geen enkele gedachte heeft deze philosophie met het thomistisch realisme gemeen. Schrijver's hoofdwerk heeft men niet geheel ten onrechte de Divina Commedia van onzen tijd genoemd; hij zelf is een der merkwaardigste vertegenwoordigers van de hedendaagsche denkverwarring, hetgeen ook in dit boek blijkt.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Rudolf Smola, 2037.
ERZIEHUNG ZU GESUNDER LEBENSFÜHRUNG, Geïllustreerd. *Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien,* 1925. (22.5 × 15) 264 blz.

Dit boek behandelt op frissche en oorspronkelijke wijze, hoe het anti-alcoholisch onderricht gegeven kan en moet worden vóór de school reeds en dan op de school, zoowel bij het lager, middelbaar en hooger onderwijs. Wij met onze reeds oude beweging op dit gebied, zijn nog lang niet toe tot zoo'n complete handleiding voor het anti-alcoholisch onderricht. Het boek is degelijk bewerkt en vol kleurige en lokkende afwisseling. Zeer veel plaatjes en niet al te droge statistieken. De toon en mentaliteit der verschillende leerlingen is raak getroffen.

Felix Otten, O.P.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Henri van Booven, 2038.
DE SCHEIDING. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (18 × 12.5) 294 blz. geb. f 3.50.

De schrijver heeft dit boek geschreven om te schrijven. De oorlogsgruwelen die hem zwaar op de maag lagen, heeft hij voor de wereld willen schilderen met al de plastiek waarover zijn overkropt gemoed beschikking had. Al is hij geen Streuvels of Timmermans, hij slaagt toch. Maar hij heeft er een roman van gemaakt. Dat „maken" is misselijk. Ge kunt met de handen vatten dat hij zijn boek in 't protestantsche Holland wil propageeren — maar daartegenover begrijpen we niet hoe men de uitgave van een boek aandurft, waarin wij allemaal als Hollanders voor lafaards worden uitgemaakt, eenvoudig omdat we verstandige menschen willen zijn. Die meneer schrijft o.a.: „hij had niet als alle Hollanders in vernedering geduld, in ergernissen geleefd over de willekeur der grooten: die had zijn Hollandsche eigenbelang met een kordaten ruk omver gesmeten, overtuigd als hij er van was, dat hij, al was hij dan neutrale, de kracht moest hebben zijn gaven te schenken aan de zaak der Franschen..."
Zijn roman? — Een Hollandsche protestant maakt heimelijk het hof aan een getrouwde Belgische. Haar man sneuvelt als officier. Hij zoekt haar — beleeft daarbij de Leuvensche gruwelen — trouwt haar. Maar haar man leeft. Zij is van dien Hollandschen denk-mensch verlost! Hij trouwt een meisje dat hem in zijn huwelijk naliep. Dit meisje teekent zijn moraal: „Zij kende zich zelve wel niet volkomen, maar dit wist zij toch zeker, dat er in sommige gevallen oogenblikken konden komen, waarop zij zich aan al het fraaie, overeengekomene in deze wereld van schijn en overdreven-onnatuurlijke manieren niet meer zou gehouden achten, zich daarom niet meer bekommeren zou." — Daags voor hij dit onfatsoenlijke meisje trouwt, vraagt de Belgische bij hem terug te mogen komen. Een werk van slechts geringe beteekenis.

— C — *A. v. Delft.*

Tine Brinkgreve-Wicherink, 2039.
GELIJK HET GRAS...... *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam,* 1926. (21 × 15.5) 264 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.90.

Een heel gewoon vlak leventje van twee menschjes met een kind. Meer wordt er niet verteld. 't Is alles het alledaagsche zooals het reilt en zeilt in een eng dorpskringetje — waar lieve, o zoo lieve menschen samen wonen en zich amuseeren — doch voor één jaartje slechts. En dit is het tragische in dit vlakke boek: dat al dat lieve en genoeglijke maar één jaar mocht duren, want manlief sterft.
„Gelijk het gras..." heet de titel, ontleend aan Isaïas, die er het menschelijke als „niets" tegenover 't goddelijke in teekent. En zoo is het hier wezenlijk. Omdat bij leven en sterven het bovennatuurlijke Gods-element in dit leven blijft geweerd, is het... als gras. Op de laatste bladzijde schemert een geloofslichtje door — waarom moet dit nà het leven rijzen? 't Is 't echte beeld van levensverarming.

— B — *A. v. Delft.*

Amy Carmichael, 2040.
MIMOSA, Vertaald uit het Engelsch door J. H. Kuyper, Geïllustreerd. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1926. (20 × 14.5) 141 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.—.

Een missie-verhaal uit een Anglikaanschen zendingspost.
De geschiedenis van een Britsch-Indisch, Hin-

doesch meisje, dat van het Christendom niets weet dan dat er een liefdevolle Vader in den Hemel woont, op Wien zij haar deemoedig, onwrikbaar vertrouwen stelt. En zij houdt dat vol in de zwaarste levensomstandigheden, ja, in de allerdroevigste, die een ziel zouden kunnen breken. Met diep medelijden volgen we den moeilijken weg van deze zachte vrouw, deze teedere moeder, die twintig jaren voortdoolt, als een blinde in het schemerlicht van haar vage Godskennis. We zouden het verhaal niet met vreugde kunnen lezen, als we soms de ster niet zagen van Gods buitengewone Genade. Het is een boek van geloof, sterke liefde en rotsvast groot Godsvertrouwen, geschreven in een rustige, gevoelige taal. Alleen de vertaling zouden we soms beter wenschen.

— A — *K. v. K.*

Antoon Coolen, **2041,**
PEERKE, DAT MANNEKE. *De Kleyne Libery. Edam,* 1926. (16×12) 75 blz. ing. f 0.70.

Peerke is een vernepen, arm Brabantsch boertje, dat z'n huisje ergens heeft staan aan de groote Peel. De ruwe dorpers plagen Peerke voortdurend met het praatje, dat z'n vrouw Ciska hem ontrouw is. Peerke weet niet, wat hij er van moet gelooven en wordt telkens woedend, wat de plagers aanspoort, met hun boos spel door te gaan. 't Komt zoo ver, dat met kermis een troep dronken kerels hem in zijn huisje komt tarten met de bekende plagerij. Peerke vergeet zich zelf en stoot een der schuldigen met een riek een oog uit. Hij krijgt twee maanden en als hij na zijn straftijd terugkomt en hij de schande van „gezeten" te hebben, in zijn dorp niet verder kan verdragen, verkoopt hij z'n huiske en trekt de Peel in naar een andere hut. Door den sneeuwavond trekken Peerke en Ciska met hun armelijk gedoetje op een handkar gepakt. In de donkere eenzaamheid breekt een wiel en het wagentje tuimelt om, terwijl Peerke zit te huilen bij de ruïne.

Het Meierijsche dialect is kostelijk weergegeven, maar zeer onaangenaam doen aan de herhaaldelijk voorkomende platte woorden en uitdrukkingen. De beschrijving van grove en walgelijke dronkemans-tooneelen verkeert nog in een stadium van afstuitend realisme, waaraan wij onze tegenwoordige schrijvers al ontkomen dachten. Hierom en om het bedenkelijk thema, waar het eigenlijke verhaal om draait, achten wij dit boekje alleen voor volwassenen geschikt.

— Bc — *P. A.*

Hedwig Courths-Mahler, **2042.**
DE DRIE GEZUSTERS RANDOLF, Vertaald uit het Duitsch door J. P. Wesselink-van Rossum. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1925. (19.5×12.5) 267 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Sandra, de oudste en lichtzinnigste der drie zusters, weet o.a. ook het hart van luitenant Heinz Rottmann door haar bekoorlijkheid te veroveren; zij onttrekt het daardoor aan haar jongere zus Liselotte, die reeds eerder met hem in kennis was. Liselotte, een ernstig meisje, draagt haar leed in stilte. Als Sandra later den zoon van een millionnair, Vallentin, in haar strikken vangt en Heinz loslaat, wordt Liselotte toch nog de gelukkige vrouw van den inmiddels goed-gesitueerden Rottmann. Ook Susi, de jongste der zusters, komt (langs voorspoediger wegen) aan een passenden echtgenoot.

De rol, die de strenge maar oprecht-goede Tante Kläre in de opvoeding van haar twee jongste nichtjes speelt, vormt de mooie zijde van deze roman, die zich overigens geheel bij de bekende werken van Courths-Mahler aansluit in gehalte en trant. Vlakke feuilleton-lectuur zonder veel diepte en met 'n overvloedige dosis sentimentaliteit.

— B — *P. C. Keulers.*

Jef Crick, **2043.**
TOEN MOEDER HEENGING. *De Standaard, Brussel,* 1926. (20×15) 187 blz. ing. Bfr. 9.—.

Toen de gemeente-ontvanger Lievens stierf, liet hij een vrouw met kinderen na, waarvan Luc, de jongste, wel de voornaamste rol heeft in het verhaal. Luc is een begaafde jongen, die muziek wil gaan studeeren, zeer tot ongenoegen van z'n broer Rik, die vindt, dat men van muziek niet leven kan. Moeder's liefde is de band, die de kinderen aaneenbindt en die de onaangenaamheden oplost, die uit het verschil der karakters voortkomen. Luc leert op de muziekschool Paula Lunssen kennen, een wereldsch en koket bakvischje. De jonge muzikant wil haar hart veroveren, zeer tegen den zin van zijn degelijke moeder en zijn heer-broer. Luc's eerste concert in Brussel is een triomf, maar 's avonds vindt hij bij thuiskomst zijn moeder gestorven. De achtergebleven kinderen raken in geldverlegenheid en Rik, een zakenman, eischt harteloos z'n deel en laat alles door een notaris schatten. Luc is woedend en haat voortaan den ik-zuchtigen broer. Tegelijk verbreekt Paula haar verloving en nu valt Luc in een zenuw-overspanning, waarvan hij eerst langzaam geneest. Na z'n herstel bezoekt hij moeder's graf en de lieve doode doet, wat zij in haar leven al zoo vaak gedaan had: zij verzoent de twistende broers. Aanleiding daartoe is de geboorte van Rik's eerste kind. En Luc, nu gelukkig, componeert een meesterstuk ter verheerlijking der moederliefde.

De liefde tusschen Luc en Paula wordt met Vlaamsche durf en openhartigheid geteekend, vandaar vinden wij het geen boek voor jonge menschen.

— Bc — *P. A.*

M. C. Fallentin, **2044.**
VIA TRIUMPHALIS. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1926. (21×15.5) 199 blz. ing. f 1.60, geb. f 2.35.

Twee jonge Germanen van edel allooi, Eginhart en Wolf, dienen als centurio in de Romeinse legioenen. Aan boord van 't schip, dat hen naar Rome brengt, ontmoeten ze de honderdman, wiens dienstknecht indertijd door Jezus was genezen. Hoogst merkwaardige ontmoeting! 'n Ernstig gesprek is voor de beide veelbelovende jongelui de eerste kennismaking met 't Christendom, maar niet de laatste. In 't gevolg van Cerealis komen ze te Rome, waar Wolf belandt in 'n kring van samenzweerders die 't op 't leven van Vespasianus begrepen hebben. Schijnbaar laat hij zich overhalen, de keizer bij 'n feest te doden, maar in 't sirkus te Capua treft z'n peil — 'n soort Willem Tell-schot — 't hoofd der verraders zelf. De keizer, onkundig van de valscheid van hen die hij z'n vrienden waant, laat Wolf voor de wilde dieren werpen, en de Germaan, die beloofd heeft te zwijgen, wil z'n woord niet breken. Vóór de terechtstelling bekeert hij tot 't Christendom. Reeds is hem 'n

dodelike wond toegebracht, als Eginhart de Arena binnensnelt met 't bewijs van Wolf's onschuld. Maar te laat... Wolf, die „de weg der overwinnaars" heeft bewandeld, is reeds onder de triomfboog doorgegaan. 'n Liefde-op-'t-eerste-gezicht zet aan dit spannende verhaal — geknipt voor 'n film! — wat jeu bij. Literaire pretentie's heeft dit boek niet, maar 't is onderhoudende volkslectuur, wat geen geringe verdienste is.
— A — *Leo Fens.*

Ada Gerlo, **2045.**
HERINNERINGEN VAN EEN ONAFHANKELIJKE VROUW. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 12e druk: 1926. (18×12) 342 blz. geb. f 3.50.

Waar schuilt het geheim, dat die herinneringen een twaalfden druk in ons klein landje beleven? Is dit boek nu alleen bij gebrek aan zwaarte aan de oppervlakte gekomen, niettegenstaande het nimmer verkeerde lusten opwekt?
Het zal de waarheid zijn, de zuivere ontleding van het ingewikkelde zieleleven, want hoe droevig de herinneringen ook zijn en met welk medelijden ze ons vervullen voor die onafhankelijke vrouwen en hoe afstootelijk de vorm dikwijls is, waarin ze ons worden geboden, wààr zijn ze.
Droevig is de levensloop van dit jonge meisje, dat met alle gaven van geest en lichaam toegerust, op dertigjarigen leeftijd een wanhopig, diep rampzalig mensch is. Het ontbreekt er nog maar aan, dat ze geen zelfmoord pleegt als Wil. Gelijken tred met de verwaandheid van dit lid van de genieënclub dat zich beschouwt als „het intellect" en dat zich voortdurend noemt: „de schoonste van heel het land" houdt die der woordkeus. Behalve dat het boek wemelt van Fransche, Duitsche, Engelsche, Italiaansche, Grieksche en Latijnsche citaten, loopt het over van uitdrukkingen, welke getuigen van dikdoenerij en excentriciteit. Woorden geheel in ons taaleigen overgegaan, leest men aldus: heimweh, backfish, Richard Lionsheart, piquant, picnicquen, loquet en daar tegenover lornjet, boeffant. Domp verzet, gelukkigheid, gracelijk, ik geruchtte, nae nabijheid, met élanloozen ijver becommentarizeerde ik conscientieuzelijk, calamiteit, hobby, smell, outcast, we logen effronté, gedécoeureerd zijn, bête-regels en het uit den treure weerkeerend woord: extatisch — zijn gezocht, leelijk en in elk geval on-Hollandsch. Dit over den vorm. Het leven van Ada Gerlo is een groote mislukking en al is men al lezende, verontwaardigd over de aanstellerij, zelfoverschatting en pedanterie, men eindigt met diep medelijden voor het ongelukkige schepsel. De lezing zal niemand kwaad doen. Integendeel diep wordt gevoeld de leegte bij gemis aan eenigen godsdienst. Zoo het al niet steeds amusant is, het boek is leerzaam.
— B — *J. Kramer.*

A. S. M. Hutchinson, **2046.**
HET WENKENDE LICHT, Vertaald uit het Engelsch door Chr. Moresco-Brants. *Holkema & Warendorff, Amsterdam,* 1926. (19×13.5) 414 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

Hutchinson, de tweede Chesterton, heeft dat met de eerste gemeen, dat 'n oningewijde na enige bladzijden z'n boek wil wegsmijten, beu van z'n stijl en z'n lange zielkundige ontledingen. Eenmaal echter met z'n schrijfgewijze vertrouwd, doet z'n stijl denken aan 'n voortdurend vurende batterij, met kleine knetterende geluiden. Hij dringt zich op. Hij zal u voor zich winnen, vandaar blijkt u z'n stijl zeer spontaan en z'n zielkundige ontleding pijnlik-juist. Over de samenstelling van z'n boek als geheel zouden verschillende aanmerkingen te maken zijn, maar men merkt te goed dat 't Hutchinson niet te doen is om uiterlike verwikkeling maar innerlike ontwikkeling. In Sim de zoeker naar z'n roeping heeft Hutchinson zichzelf getekend.
Sim, gespaard uit de oorlog, verlaat bij de vrede het leger en vraagt zich af: waarom ben ik gespaard, en langzaam groeit in hem 't besef van z'n roeping: Christus te gaan prediken. Dit lijkt zó heel nuchter, maar Sim geplaatst in z'n omgeving met de fijne opmerkingsgave van de schrijver, geeft ons 'n levendig beeld van de ontwikkeling der na-oorlogse maatschappij, uit de stoffelike naar een geestelike wereldbeschouwing. Aan Hutchinson's eerlikheid als zoeker is geen twijfel, maar juist omdat hij nog zoekende is, zijn z'n theorieën nog erg vaag en voor minder godsdienstig ontwikkelden gevaarlik. Hij heeft 'n ware begeerte naar Christus, maar die Christus is te louter menselik. Toch leert hij ook weer zeer duidelik hoe de uitdrukking der waarheden, beter zou kunnen aangepast worden aan de tijdsomstandigheden, maar dit moet altijd gebeuren met het zuiver bewaren der waarheden zelf.
Daarom dient hier, ondanks de zielkundige en letterkundige waarde, ondanks de eerlike bedoelingen van de schrijver voor, katolieken, die godsdienstig minder ontwikkeld zijn, voorbehoud te worden gemaakt. Wie geeft ons eens 'n katolieke Sim Paris figuur?
— Bc — *J. Vermin.*

Ivans, **2047.**
GEHEIME DIENST, Geïllustreerd door J. Prijs. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. Tweede G.G.-serie. (19.5×13.5) 293 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

De verdienstelijke schrijver Mr. J. van Schevichaven, mogen wij hierbij, behalve met zijn 60sten verjaardag (20 Juni), ook nog met z'n jongste creatie feliciteeren. Al is dit boek nu wel geen detective-roman in den gewonen zin en méér een avonturen-roman, het is zoo aardig in elkaar gezet en daarenboven zoo uitermate spannend, dat Ivans er wederom duizenden lezers een paar genoeglijke avonden mee zal bezorgen. Aantrekkelijk is het menschelijke in de optredende personen, de locale kleur, het karakteristieke der nationaliteiten, de goede toon, die niemand kwetst: 't verhaal speelt in den grooten oorlog! 'n Engelsche torpedoboot heeft in het Kanaal 'n flesch opgevischt met een gedeeltelijk door 't zeewater verminkte waarschuwing van een der Engelsche spionnen aan den Rijn, Mrs. Frymore. Geoffry Gill, in opdracht van de Engelsche Regeering gaat er op uit met Mr. Willem Hendriks (omdat Nederland bij 't wereld-conflict betrokken dreigt te worden) om nadere inlichtingen ter plaatse te bekomen: duizenden gevaren en avonturen! Wij betreuren de zelfmoord van de dappere en ongelukkige Mrs. Frymore. Echter is zelfmoord ook in oorlogstijd ongeoorloofd en dat had wel wat beter uit mogen komen.
De illustraties zijn niet fraai. De uitgave had beter verzorgd kunnen zijn. De roman van Ivans

verdient een meer verzorgd kleed, en mag desnoods wel iets meer kosten.
— A — *M. v. M.*

Marie Koopmans. 2048.
DE BÔVENMEESTER. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1926. (21×15.5) 176 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.50.
Iets zeldzaams. 'n Folkloristiese roman uit Twente. Ter vergemakkeliking gaat 'n lijst met verklaringen van Twentse woorden vooraf. Gezien 't moeilik gegeven om folklore en romangegeven met elkaar te doen aansluiten mag dit boek geslaagd heten, alhoewel niet volkomen, want de romanlezer zal dikwels bladzij aan bladzij overslaan van folkloristiese betekenis, terwijl de folklorist over het romangegeven bedenkelik het hoofd schudden zal.
Wat zeer sterk uitkomt is de Roomse overtuiging der schrijfster die vol bewondering is voor de taaie, vasthoudendheid en degelike godsdienstzin der Tukkers. De taal is maar middelmatig. Alhoewel het boek zeer veel edels en ook wetenschappelik-waardevols bevat is het toch niet voor iedereen geschikt vanwege 't romangegeven. Men mag echter blij zijn, hier weer eens een boek te treffen waarin de katolieke overtuiging zoo onomwonden wordt uitgesproken, iets wat toch nog maar tot de zeldzaamheden blijft behoren.
— B — *J. Vermin.*

Clarence E. Mulford, 2049.
CASSIDY KOMT. Vertaald uit het Engelsch door J. H. Akkermans. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1926. (20×14) 274 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.
Het ruwe leven van het wilde westen in de „zeventiger" jaren, wordt in dit werk treffend geschilderd. In deze ruwe, onbarmhartige maatschappij was 'n menschenleven weinig waard en heerschte koning Colt (revolver) onbeperkt. De min of meer tot een geheel samengevlochte schetsen, doen levensecht aan en zijn zeer spannend
— B — *M. v. M.*

Prof. Dr. A. Noordtzij, 2050.
OM DE HEILIGE ERVE, Geïllustreerd. *E. J. Bosch Jbz., Baarn,* 1926. (18×21) 128 blz. ing. f 4.—, geb. f 5.—.
Het boek behelst drie episoden van Israëls strijd tegen de Filistijnen: Silo's Ondergang; het vermetel heldenfeit van Jonathan in Michmas' rotskloven; de strijd van David tegen den reus Goliath. Het geheel der gebeurtenissen voor ons bewustzijn te doen leven, en de aandacht vooral te vestigen op de wondere macht van het Gods-vertrouwen is het doel van deze schetsen. Er is heel wat ethnologische, topologische en historische kennis in verwerkt, en de gebeurtenissen zijn beschouwd uit 't albeheerschend gezichtspunt dat Israël was „het Volk van God". — Maar het groote, aangrijpende van dit stuk geschiedenis raakt eenigszins bekneld onder het al te nadrukkelijk, zich telkens herhalend betoog van den professor, en lijdt vooral van de rhetorische, breedsprakige, eentoonige voordracht. Het boek is rijk en royaal uitgegeven, met mooie los-inhangende illustratie.
— B — *K. v. K.*

E. Phillips Oppenheim, 2051.
AFGODSBEELDEN, Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×13.5) 239 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.
Twee vrienden gaan op roof uit van twee afgodsbeelden in den tempel van het dorp Nilkaya in China. Zij stelen beide beelden, waarin schatten van juweelen en paarlen, in den loop der eeuwen verzameld, heeten te zijn.
Gregory Ballaston, de zoon van 'n Engelsch edelman, weet een der beelden „het lichaam" de verpersoonlijking van het lage zinnelijke op het schip te krijgen, dat hem naar Europa zal voeren, nadat hij door Wu Ling van het handelshuis Johnson & Co. uit de handen van Wu Abst, „de groote schrik van de groote rivier" is gered. Zijn vriend is minder gelukkig, wordt vermoord en 't beeld „de ziel", de verpersoonlijking, van het edele en verhevene, wordt door Johnson & Co. van de roovers-moordenaars gekocht. Gregory weet dat de beide beelden (die hij wilde stelen, om het vaderlijke erfgoed, door verkwisting topzwaar belast met hypotheken, te redden) bij elkaar behooren en dobbelt met Wu Ling er om, doch als hij zijn spel en beeld verliest en 't is gaan halen, komt hij zóó onder den deprimeerenden indruk van het monsterbeeld, dat hij z'n woord breekt en de boot vertrekt met hem, het beeld... en Claire Endacott, 'n nichtje van Professor Endacott, die deelgenoot is van Johnson & Co. Wanneer na eenigen tijd de professor zich uit de zaken heeft teruggetrokken en met „de ziel" zijn nichtje gevolgd is en beiden goed en wel in het „Groote Huis" wonen op het landgoed der Ballaston's, wordt de professor, die niet wil zeggen óf en hóé de beelden geopend kunnen worden, vermoord gevonden, zijn papieren zijn doorsnuffeld en „de ziel" prijkt naast „'t lichaam" op Ballaston Hall. Na sensationeele verwikkelingen, wordt alles opgehelderd en 't boek eindigt met eenige gelukkige geliefden.
Het is een vlot geschreven, zeer boeiende roman, maar met de levensopvattingen der diverse personen zijn we 't nagenoeg in geen enkel opzicht eens, terwijl evenmin tot uitdrukking komt, dat het verkeerde, ook verkeerd *is.* We zouden haast zeggen, het tegendeel. Zoo wordt b.v. door den diefstal der beelden, die toch aan meerderen het leven kostte, het bezit der Ballaston's gered en het „gelukkige" slot van de heele geschiedenis bewerkstelligd.
— Bc — *M. v. M.*

E. Phillips Oppenheim, 2052.
GOUDEN KETENEN, Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (19.5×13) 236 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.
Een vlot geschreven mondain romannetje, avonturenrijk en sensationeel.
Stirling Deane staat aan het hoofd van een groote mijnbouw-maatschappij, waarin hij destijds zijn Kleine Anna Goudmijn had ingebracht, die het voornaamste bezit van zijn rijke maatschappij vormt. Een zekere Sinclair, die door Deane werd uitgekocht, toen de mijn door de inboorlingen nog Het Graf der doode Hoop werd genoemd, wil later chantage plegen. Hij schijnt 'n stuk te hebben achtergehouden, waardoor hij zijn rechten op de Kleine Anna Goudmijn aannemelijk kan maken. Om van alle risico en beslommering af te zijn, is 't stuk Dean wel wat waard, maar hij laat de afperser z'n kantoor afgooien, daar hij geen vinger durft toe te steken,

uit vrees voor de geheele hand! Basil Rowan, heeft destijds met Deane in Zuid-Afrika, geleefd, geleden en gestreden; z'n leven is mislukt, hij heeft nog maar 'n jaar te leven en hij vraagt aan zijn oude makker Deane, op diens kantoor te Londen om werk. Hij wil 't gevaarlijkste, moeilijkste werk, z'n leven speelt geen rol, als 't hem maar zooveel opbrengt, dat zijn zuster Winifred, na zijn dood onbezorgd kan leven. Hij kent Sinclair nog van vroeger, trekt erop uit, maar 't komt tot ruzie en vechten en uit zelfverdediging slaat Rowan, Sinclair dood en wordt gevangen genomen vóór hij het bezwarend stuk kan opzoeken en meenemen of vernietigen.
Deane leeft in hoop en vrees, hij wil Sinclair van den strop redden, het stuk bemachtigen. Gouden ketenen zijn het die hem en de anderen binden. Goud, goud, goud is het richtsnoer, het doel, het alles...
— Bc — *M. v. M.*

H. F. Poort, 2053.
RUDOLPH DE MEPSCHE, Geïllustreerd. *H. F. Poort, Noordhorn,* 2e druk: 1925. (19 × 12.5) 99 blz. ing. f 1.—, gedart. f 1.10, geb. f 1.60.
In 1754 is te Wedde overleden en in de Groote of Martinikerk te Groningen begraven Rudolf de Mepsche, die volgens dit boekje uitsluitend uit zucht naar winstbejag bij tientallen de beste burgers heeft geworgd, gemarteld en hun goederen verbeurd verklaard. In stuntelig, onbeholpen Nederlandsch, met de houding en gebaren van een heusche historicus (b.v. bij het woord: schimmel in 1731 staat een deftige voetnoot, waarin de belangrijke mededeeling voorkomt: Men legde alles te paard en per schuit af, daar er nog geen spoortreinen of ander snelvervoer was) verhaalt de schrijver de bloederige en griezelige pijnbank- schavot- wurgpaal-, geeselroede en brandstapelhistories, om een rechtmatigen afkeer voor dien onverlaat in te boezemen. Dit is gelukt. Een onbelangrijk boek.
— Bc — *J. Kramer.*

Hermann Popert, 2054.
HELMUT HARRINGA, Geïllustreerd. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 6e druk: 1925. (21.5 × 15.5) 247 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.
Hoewel hier en daar wat onsamenhangend, vormt het geheel hoofdzakelijk een pleidooi voor de geheelonthouding. Tevens worden een paar uitwassen der Duitsche „Kultur" onder het mes genomen, vooral de walgelijke drinkpartij n der studenten, de duelwoede en het daarmee samenhangend valsche eergevoel; het kroegleven en de onzedelijkheid der verschillende standen en de eigenwaan, die het waardeeren van de hoogere kringen bijna onmogelijk maakte.
In al deze opzichten een goed boek. Toch moet het gelezen worden met het noodige voorbehoud. De volkomen noodelooze lofspraken op Luther, Olivier Cromwell, Gustaaf Adolf en andere „helden" en „reuzen", zullen niet veel kwaad doen. Maar minder onschuldig is de telkens herhaalde verheerlijking der lichaamscultuur. En nooit goed te praten is de zelfmoord van Frederik Harringa, die den moed mist, om de gevolgen te dragen van zijn in een oogenblik van zwakheid opgedane geslachtsziekte. Alléén het bederf van zijn forsch lichaam drijft hem in den dood. Van eenig zedelijk schuldbewustzijn blijkt niets, al sterft hij dan ook met zijn z.g. geloof in God, Dien hij altijd heeft bemind en waarop hij vertrouwt! Jawel!
Gelukkig gaat de schrijver niet al te diep wroeten in het geslachtsleven.
— B — *J. F. Nuyens.*

William Mac Leod Raine, 2055.
NED. BANNISTER DE VOGELVRIJE, Vertaald uit het Engelsch door C. v. d. Tonge-Koster. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1926. (20 × 14) 247 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.
Helen Messiter, 'n „schooljuf" heeft „De Lazy D" georven, een groote hoeve, met landerijen en enorm veel vee en wil die zelf gaan bestieren. 't Begin is al zeer sensationeel op z'n „Wild West", ze redt met haar auto een achtervolgde, die men voor Bannister een eerlooze schurk, aanziet. Dat is 't eerste van een lange reeks avonturen. Het heele boek is goed geschreven, uitermate boeiend, fraai uitgegeven en kan door iedereen gerust gelezen worden. Nu na den detectiveroman het Wild West-genre in de mode komt, meenen wij goed te doen te waarschuwen tegen een *overmatig* lezen van sensatie-lectuur. Ook van het goede kan men te veel krijgen.
— A — *M. v. M.*

Jeanne Reyneke van Stuwe, 2056.
SUCCES. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam* 1926. (18 × 12) 334 blz. geb. f 3.50.
Ruw en rauw is het slot van dit trieste, droeve boek dat *Succes* genoemd is. Vader dood, moeder dood, oom uit vertwijfeling naar Indië, terwijl de tijgerachtige onmenschelijke dochter met twee jongelui een pleizierreis onderneemt om zoo wat sensaties te ondergaan. Joost, de vader, een woesteling, die niet anders optreedt dan razend, tierend en vloekend (deze vloeken meent de schrijfster, ook de grofste, te moeten herhalen), heeft door zijn brutaliteit Louise Kelland aan zijn broeder, den droomerigen Philip ontfutseld. Deze berust er in, maar na 25 jaar laait de liefde tusschen Philip en Louise weer op. Joost overvalt ze en krijgt een beroerte met het bekende resultaat. Daardoorheen is een sociale quaestie verwerkt, waarin veel stakingen en hervattingen van den arbeid. Schromelijk verwaarloosd is de vorm; het duizelingwekkend gebruik van vreemde woorden verraadt armoede of minachting voor onze eigen taal. Het opdringerig tentoonstellen van de kennis der rijwiel-industrie, van tafelversiering, van orchideeën, cultuur en actualisme doet hinderlijk aan. Wijl het verhaal dan eenige bladzijden stil ligt en die kennis uit elke brochure of cataloog te halen is.
— Bc — *J. Kramer.*

P. H. Ritter, 2057.
HET VERWIJT, *De Kleyne Librye, Edam,* 1926. (16 × 12) 60 blz. ing. f 0.60.
Een oude moeder woont bij een getrouwde dochter in. De dochter is ziekelijk en bevindt zich voortdurend in een sanatorium. De schoonzoon voelt den druk van z'n eentonig bestaan en er ontwaakt in z'n hart liefde voor de huishoudster. Moeder wordt ernstig ziek — een uitgeteerd leven — en terwijl de zieke op een winteravond te bed ligt, gaat de schoonzoon veel te familiair om met de huishoudster. Moeder sterft: de zieke dochter komt nu haar plaats innemen — even zwak en uitgeteerd als haar moeder — en de eentonige reeks van dagen gaat weer eindeloos voort......

Een eigenlijke novelle is het niet: 't is een opeenvolging van stemmingen, die den lezer blijkbaar moeten overtuigen van des schrijvers opzet: wat zijn vele kleinsteedsche levens toch moordend-eentonig! „Als er even één zich te buiten gaat, als er een vlaag van passie onverhoeds oplaait in één der kleine harten, dan wordt ze aanstonds gebluscht, toegedekt binnen beslotenheden door het leven, dat voortweeft, voortweeft op zijn eendere stamien en zich zelf gelijk blijft in alle eeuwigheid."
De winteravondstemming in het kleine stadje is zeer mooi geteekend, maar de beschrijving der gedragingen van den schoonzoon maken het boekje voor katholieken ongeschikt, temeer daar over alles een vrij-pessimistische waas hangt.
— C — *P. A.*

Rafael Sabatini, 2058.
OP DEN DREMPEL DES DOODS, Vertaald uit het Engelsch door P. Bolkestein-van Zanten. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1926. (19.5 × 13.5) 290 blz. ing. f 2.15, geb. f 2.90.

Romantiek: dappere ridders, schoone edelvrouwen, courtoisie, kuiperij en samenzwering.
Kapitein Gaynor strijdt voor de zaak Stuart tegen George I. De roman, een fictie met historischen achtergrond, speelt in het achttiende-eeuwsche Engeland en geeft goede amusementslectuur. De talrijke avonturen der dramatis personae, de samenzwering der Jacobieten, verraderlijke schurkenstreken, liefdes-intriges, 't is alles zóó boeiend beschreven, dat men het boek noode terzijde legt. De uitgave is technisch goed verzorgd.
— A — *M. v. M.*

Rafael Sabatini, 2059.
DE DOLENDE HEILIGE, Vertaald uit het Engelsch door P. Bolkestein-van Zanten. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1926. (19.5 × 13.5) 324 blz. ing. f 2.15, geb. f 2.90.

Deze roman bevat de „autobiographie" van Agostino d'Anguissola, door zijn dwaze, fanatiek-religieuze moeder reeds vóór zijn geboorte tot het klooster voorbeschikt. Hij heeft geen roeping, deze onstuimige, ongelukkige, jonge edelman en wordt zoodoende de dolende heilige. De avonturen o.a. van deze „heilige" in dit boek boeiend beschreven, zijn van dien aard, dat we het hoogstens in handen zouden hebben willen geven van volwassenen van hoogstaande ontwikkeling, maar daar komt bij, dat paus, kardinaal, primaten der H. Kerk, priesters, dusdanige afschuwelijke rollen spelen, dat men beter doet het boek geheel ongelezen te laten.
Door het kennelijk overdreven uitmeten van mistoestanden, zal het 'n niet-katholiek echter vermoedelijk eer schaden dan 'n trouwe zoon der moederkerk. Wij onderscheiden wel terdege het menschelijke element van het goddelijke in de Kerk; 't eerste kan falen. En indien dit al eens geweest mocht zijn, zoo kunnen we dit betreuren, doch ons niet met een dergelijke tot roman verwerkte stof amuseeren.
Welk nut kunnen dergelijke boeken stichten in onze toch al zoo verwarde wereld?
— C — *M. v. M.*

Eline van Stuwe, 2060.
DE WISSELINGEN VAN HET LOT. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1926. (21 × 15.5) Deel I: 164 blz., deel II: 138 blz., tezamen ing. f 4.90, geb. f 5.90.
Hun huwelik is zeer gelukkig. Maar hij is bruusk, voelt niets voor de kinderen, voelt alleen voor haar, zij vandaar overladen met de grote zorg voor hem en de opvoeding der kinderen. Hij eist haar voortdurend op, voor zichzelf alleen. Zij raakt overspannen, moet naar 'n rusthuis. Hij voelt nu pas, wat zij in het huis was. 'n Typiste van z'n kantoor troost hem, wordt spontaner en vertelt haar ongelukkige jeugd, waarin ze als kind heeft geleden door de onenigheid harer ouders. Zij wil hem voor zich winnen. Hij geeft toe aan haar tederheid, maar blijft toch vasthouden aan z'n vrouw. Deze voorvoelt iets, doch wordt door hem gerustgesteld Eindelik komt ze weer tuis, gelukkig met hem en de kinderen. De typiste, die hij ontslagen heeft is intussen verloofd met 'n vriend van het echtpaar. Zij komt met haar verloofde op bezoek om zich op hem te wreken, maar omwille der kinderen spaart zij hem. Hij heeft zich echter zelf verraden door z'n houding. Dan wordt z'n vrouw onverbiddelik, wil hem niet meer in huis. Hij gaat 'n tijdlang op reis. Dan komt 'n zuster van de vrouw met 't bericht dat haar man waarschijnlijk bij 'n treinongeluk gedood is. Opeens wijkt haar hardheid, haar liefde ontwaakt. Zij ontmoeten elkaar in een hotel. 't Spoorwegongeluk was slechts een slim bedenksel van haar zuster. Dit is enigzins uitvoerig de inhoud der twee delen. Het geheel is een indirekte verdediging der stelling dat in 't huisgezin men elkaar moet helpen en weten te vergeven, 't is een onuitgesproken waarschuwing tegen het grijpen naar de z.g. laatste redplank: de echtscheiding. Het boek is gehouden op louter menselik terrein. De zielkundige verwikkelingen zijn zeer goed weergegeven. Nergens is de schrijfster stotend in hare uiteenzettingen. Maar 't onderwerp zelf eist natuurlik enig voorbehoud. Om verkeerde konklusies te vermijden, voor meer ontwikkelden.
— Bc — *J. Vermin.*

Haliwell Sutcliffe, 2061.
OOM SAUL. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (17 × 11) 314 blz. gecart. f 1.25.
Phyllis is de dochter van „mooie Tom", die een nichtje der Gwynns had geschaakt. Door haar oom Saul verlost uit de gevangenschap bij een stugge tante, brengt zij ieder in verrassing door haar gelijkenis met de Gwynns.
De berooide landedelman Gwynn tot Gwynn is verliefd op het geheimzinnige nichtje en als alles is opgelost, huwt hij haar. Gulle, weldadige humor beheerscht het geheele boekje. Oom Saul, de man van den titelrol, de jaloersche medeminnares, de smakelijke wild-west dokter en Mr. en Mrs. Earnshaw zijn alle kluchtige figuren. Het aardige gegeven is niet breed genoeg uitgewerkt, om het tot een boek van blijvende waarde te stempelen. 't Is in elk geval een vrij onschuldig ontspanningsboek. Is het nu noodzakelijk, dat dit aardige boekje aan den man gebracht wordt, door den stofomslag „aantrekkelijk" te maken, door de teekening van een juffrouw, die bijna niets aantrekt?
— A — *J. Kramer.*

W. A. Vroegop, 2062.
GEBROKEN EN VERSLAGEN, Geïllustreerd. *H. F. Poort, Noordhorn,* 1925. (18.5 × 13) 226 blz. ing. f 1.75, gecart. f 2.—, geb. f 2.25.

't Is jammer dat wij het zeggen moeten, maar smakelijk hebben wij gelachen om dit koddige boekje, niettegenstaande de sensationeele ondertitel: Een historie uit den arbeid der Middernachtzending.
De geschiedenis van Keetje Beijers bij juffrouw Papegaai en van den komieken withoed, die later een „graaf" blijkt te zijn, riekt zoo naar den colportageroman in afleveringen, dat men telkens in een lach schiet, hoeveel eerbied men ook heeft voor de welgemeende, christelijke oogmerken van van den schrijver en zijn eerlijke verklaring, dat het boekje geen bijdrage wil zijn voor de Nederlandsche letterkunde. 't Is overigens doodonschuldig. Jammer dat de goede directeur van Wagenborgen, in de Groningsche gemeente Termunten, in het laatste hoofdstuk, waar volgens het oude recept alles op zijn pootjes terecht komt, de bekeering van een der schurken beschrijft, door hem uit volle overtuiging het Roomsche geloof te laten afzweren.
Als men het boekje dichtslaat, zegt men onwillekeurig het bekende: „Tante Betje leeft ook nog".
— B —

Omer Wattez, **2063.**
NATUUR — KUNST — IDEAAL. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1925. (21.5 × 15.5) 126 blz. ing. f 1.10
Schoon het oordeel van *De Vlaamsche Gids*: „De soberheid van Wattez' schrijftrant sluit de behaaglijke dichterlijkheid niet uit en steeds werkt de inhoud van zijn verhalen verheffend en opbeurend" niet onverdiend is, is het toch moeilijk te bedenken, dat de drie al te tamme, zoetelijke vrijages van brave jongelingen met „blondlokkige, blauwoogige, rozenverwige, kersenlippige jonkvrouwen in den avond, als hier en daar een starretje reeds pinkt" er vandaag nog inwillen. Lectuur, die hopeloos uit den tijd is.
— B — *J. Kramer.*

Cora Westland, **2064.**
DE PANHOEVE. *De Kleyne Librye, Edam,* 1926. (16 × 12) 43 blz. ing. f 0.50.
Een rentmeester verhoogt buiten weten van zijn heer de pachtsom der boeren. Ook Geurt Abbema is het slachtoffer van zijn bedriegerijen. De pacht wordt zoo hoog opgedreven, dat Geurt geen raad meer weet en noodgedwongen zijn hoeve zal moeten verlaten. Zijn vrouw spreekt hem moed in en vertrouwt op de hulp van God. Buiten weten van haar man raadpleegt zij een notaris, die haar het adres geeft van den landheer, baron Wielandt en die haar den raad geeft, dat Geurt den baron moet gaan bezoeken en alles mededeelen. Dit gebeurt: het blijkt dat de ontrouwe rentmeester sinds jaren bedrog pleegt. Met den baron gaat Geurt Abbema naar den rentmeester, die gedwongen wordt al het afgeperste geld aan den pachter te restitueeren. Natuurlijk groote vreugde in het huis van Abbema! Een heel onschuldig, protestantsch-getint verhaaltje, waarin het vertrouwen op God rijke belooning vindt.
De stijl is eenvoudig en zonder veel sieraad: het verhaal was voor de schrijfster blijkbaar de hoofdzaak.
— A — *P. A.*

Ernst Zahn, **2065.**
BLANCHEFLOER, Vertaald uit het Duitsch door Z. Regelink. *C. G. Campagne, Enschede,* 1926. (21.5 × 15.5) 251 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.75.
Baron de la Tour is een oude, onverzadigde wellusteling, een uitgebrande krater bijna. 't Is een aartsvrouwenverleider. Op de eerste bladzijden verschijnen er zes ten tooneele en op zijn ziekbed ziet hij ze bij zwermen aan zijn geest voorbijtrekken. Weerzinwekkend is de raad van den dokter, die de geschiedenis van koning David profaneert. Een vroegere maîtresse, hem door den dokter gezonden, kan onverrichter zake heengaan. Het oog van den baron valt op het 16-jarig pleegdochtertje van zijn rentmeester, Blanche Tissot. Aanvankelijk leeft hij met haar als zijn bijzit en later huwt hij haar. In het laatste hoofdstuk sterft de oude huishoudster, ook al een „dame met een verleden" en de baron zelf en van den weeromstuit ook Blanche of Blanchefloer. Alle bijfiguren, die den baron tot alles recht geven, doen onaangenaam aan, het meest de zoon, die zijn veel jongere stiefmoeder tracht te ontfutselen aan den ouden lichtmis. Door met gratie en devotie en oprechtheid en reinheid die misdaden te bemantelen, wordt het boek nog verderfelijker. De letterkundige waarde blijft ditmaal beneden de middelmaat. Als bewijs dienen de tegenstrijdigheden en goedkoope ontknoopingen van moeilijkheden, door den schrijver geschapen.
— C — *J. Kramer.*

Marie van Zeggelen, **2066.**
MARIANNE HOOGLAND, Geïllustreerd door de schrijfster. *Scheltema & Holkema, Amsterdam,* 1925. (22 × 14.5) 200 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.50
Eigenaardig thema — mooi behandeld.
Marianne is de artistieke dominé's dochter — van haar moeder heeft ze de schildersgave — van haar vader het dichterschap. Als schilder begint ze — terwijl schrijven haar ideaal blijft. Haar broer is advocaat geworden op vaders verlangen — doch wordt dan uit eigen verlangen tooneelspeler. Dit geeft de groote krak in 't familieleven en in Marianne's zieleleven. Op dien broer is zij als een verliefde — nu vader hem 't huis ontzegt, gaat heel haar streven uit naar 't welzijn van hem, voor wien ze niets kan doen — dat is haar verdriet. Maar zij heeft een vriendin — tooneelspeelster — zij vertelt haar dat de jongen alles gedaan had uit liefde om haar, doch zij moest haar jawoord terugnemen om de tering. Nu wil ze sterven en den verloofde maken tot erfgenaam, smeekt Marianne om vergif voor haar te koopen — en zij staat op 't punt van te bezwijken — om een offer voor haar broer te brengen — als ze een oude kennis ontmoet met wie ze trouwt. Nu wordt ze schrijfster. Heel aardig allemaal, maar dat offer, waar God bij wordt gehaald — is leelijk over de schreef.
— Bc — *A. v. Delft.*

J. P. Zoomers-Vermeer, **2067.**
ALS HET LEVEN ONTLUIKT: *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (21.5 × 15.5) 321 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.
Dit rosse boek moest niet door 'n vrouw geschreven zijn en zeker niet door déze vrouw, wier *Huisje bij de dennen,* wier kinderboeken zó'n openlik partijkiezen voor Wedekind's *Frühlingserwachen* niet hadden doen verwachten. De ouder, die z'n delikate taak, om 'n kind door

de hachelike puberteitscrisis heen te leiden, huiverend heeft aanvaard, zal zich in haar plaats schamen, als hem deze sinistere bladzijden onder de ogen mochten komen.
Vooral in tweé kinderen wordt 't ontluikende leven getekend. 't Meisje, nakomertje van 'n bleke goedige bakker en z'n heibeiïge vrouw, vertegenwoordigt 't passieloze dromerige type. De jongen, ongewenste vrucht uit 't huwelik van 'n „mooie man en 'n verschrompelend venijnig wijfje'', representeert de vroegrijpe lummel, meisjesgek met sadistiese neigingen. Aanvankelik is er tussen die twee 'n tamelik-onschuldige verhouding, maar 'n deern-in-den-dop ontgroent hem weldra geheel en hij vergeet 't bleke tere kind in 'n roes van drank en perverse intimiteiten. Als hij z'n vader verdenkt van 'n zondige relatie, bedrinkt hij zich en komt terecht bij 'n matrozenslet... Enz. enz. Hij, 'n kind nog!, kan gelukkig genezen en de vader, die ondertussen z'n vrouw bij 'n weeïg-hysteries oud-vrijstertje heeft achtergelaten, geeft 'm de raad dergelike grapjes voortaan maar achterwege te laten om... hygiëniese redenen. Ten slotte is 't rein-gebleven bakkersdochtertje er weer, om hem nog in idealen te laten geloven. Voor menig opvoeder kan 't z'n nut hebben te weten, wat er onder dat aankomende goedje omgaat, maar daar heeft hij de vele brutale passages niet voor noodig.
De stijl is veelkleurig, soms kinderlik op 't kinderachtige af, soms rauw, ón-vrouwelik.
— C — *L. Fens.*

FRANSCH.

Pierre Bost, **2068.**
HOMICIDE PAR IMPRUDENCE. *Fast, Paris,* 2e druk: 1925. (19×12) 241 blz. ing. Ffr. 8.—.
Een student houdt veel van een jong meisje en zij van hem. Pas étonnant! Hij laat echter steeds 't geschikte oogenblik voorbijgaan om haar zijn liefde te openbaren. Comment? Zij raakt ten slotte verloofd met een ander. Nu zegt de student 't groote woord en zij wordt zijn verloofde. Maar de ander pleegt zelfmoord uit verdriet. Nadat ze over dien onvoorzichtig veroorzaakten dood heen zijn, huwen ze.
Voor aandachtige lezers, die het groote woord nog niet gezegd hebben, wel lezens en overwegens waard. Overigens een gewoon boek in gewonen stijl geschreven.
— B — *Ed. Haeren.*

Pierre Bouchardon, **2069.**
L'ENIGME DU CIMETIÈRE ST. AUBIN. *A. Michel, Paris* 14, 1926. (12×18.5) 320 blz. ing. Ffr. 9.—.
De langdradige behandeling van een proces waarin een broeder, Léotade, beschuldigd wordt van lustmoord op Cecile Combettes. Het geheele boek door, proeft men dat de schrijver de lezers wil overtuigen, dat er inderdaad binnen die geheimzinnige kloostermuren misdaden gebeuren; die voor de wereld solidair worden verborgen.
— D — *Ed. Haeren.*

Francis Carco, **2070.**
PERVERSITÉ. *J. Ferenczi & Fils, Paris* 14, 1925. (19×12) 256 blz. ing. Ffr. 9.—
Carco is, zoals men weet, de poëet van het Parijse canaille, de schilder van de rauwe zinnelikheid en van de rode misdaad in de diaboliese wereld van apaches, meisjes van plezier, verlopen artiesten, nachtridders, en andere typiese vertegenwoordigers van het donker, beklagenswaardig, arme-zondaarsvolk. Zijn roman *Perversité* is een van de vele triestige episodes der verwording, die zich afspelen, dag in dag uit, in de sloppen en lupanaren van la Ville-Lumière! De Kristenman, indachtig het woord van Paulus: „ontucht en enigerlei onkuisheid worde onder u niet genoemd'', zal goed doen: het verlangen om met dit boek kennis te maken, vér van zich af te gooien.
— D — *Wies Moens.*

Jacques Casanova, **2071.**
LE DUEL OU ESSAI SUR LA VIE DE G. C. VENITIEN. *Jean Fort, Paris* 10, 1925. (19.5×14.5) 151 blz. ing. Ffr. 15.—.
Gunnen wij Casanova de trouwens maar half verdiende vermaardheid, die zijn gedenkschriften hem bezorgd hebben. Hij was de Petronius van zijn tijd en wij danken hem een tamelijk trouw beeld van het maatschappelijk en zedelijk leven in de achttiende eeuw, wier ondeugden hij met een cynisch genoegen en een quasi-wijsgeerige ondertint beschreven heeft. Zijn leven was dat van een boemelaar en losbol. Na een ontvluchting uit de Plumbi van Venetië en honderd lichtzinnige avonturen komt hij eindelijk in zijn vaderstad boven water als „confidente'' = speurhond der Inquisitie. Als dit alles hem ook interessant maakt, dan toch zeker niet genoeg om met zooveel drukte van zijn werk te gewagen. Met dit voorbehoud voor oogen — zijn *Mémoires* staan trouwens op den Index — moeten we zeggen, dat er aan de onderhavige publicatie zijner werken heel wat nauwgezetheid, vlot vertaaltalent en geleerde voetnoten-kritiek verspild wordt. Dit deel bevat naast verschillende aanteekeningen van diversen aard het relaas van een duel, dat Casanova in Polen had — een mooi stukje scherpzinnige psychologie.
— C — *Dom J. de Vathaire, O. S. B.*

Miguel de Unamuno, **2072**
TROIS NOUVELLES EXEMPLAIRES ET UN PROLOGUE, Vertaald uit het Spaansch door Jean Cassou. *Simon Kra, Paris* 9, 1925. (17.5×12.5) 207 blz. ing. Ffr. 10.—.
Marcelino Guerra zegt van De Unamuno: dat hij wellicht de sterkste wil is, en zeker een van de grote koppen onder de Spanjaarden van heden. Wij kunnen er aan toevoegen: dat hij een figuur is van Europese betekenis. Miguel de Unamuno (vroeger rector van de universiteit te Salamanca en tans als politieke banneling buiten zijn vaderland vertoevende) is een humanist, een geleerde. Niet alleen met de literatuur der Ouden is hij vertrouwd, maar met het béste wat de letterkunde in Engeland, Duitsland, Frankrijk, Portugal en de Scandinaafse landen ons geschonken heeft. Als filosoof en moralist, heeft hij zich tot taak gesteld: de zoeterige romantiek, waarin de Spanjaard de realiteit van het leven probeerde te ontduiken, te bestrijden. Het Spaans protectionisme en de Castiliaanse geest vinden in hem een geducht tegenstander. De Unamuno wil met blij geweld de ramen van het Spaanse huis, waarin heerst een broeioven-atmosfeer, opengooien op de wijde, stralende wereld!

Deze ex-professor in de Griekse Taal en Letterkunde leeft van grote, vurige Ideeën. Niet alleen is hij de theoreticus van de „soevereiniteit van het Leven", maar het is hem gegeven, als dramaturg en dichter, dat soevereine leven machtig uit te beelden. In elk van de drie Novellen, die ons hier in een uitmuntende Franse vertaling te lezen worden gegeven, beschrijft de geestdriftige verheerliker van het bloedrijke leven, de groei, de ontwikkeling van een passie tot aan haar einde in triomf of nederlaag. De protagonisten van deze novellen zijn Spanjolen van het zuiverst allooi. De taal van De Unamuno, als dichterlik romancier, is geheel van bloed en zenuw. Zijn werk, geboren uit een positivisties-Hegeliaanse levensbeschouwing, mag slechts in handen worden gegeven van ontwikkelde lezers, die het leven kennen.

— Bc — *Wies Moens.*

Clément Vautel, **2073.**
JE SUIS UN AFFREUX BOURGEOIS. Geïllustreerd. *Albin Michel, Paris* 14, 1926. (19×12) 313 blz. ing. Ffr. 9.—.

Iemand wordt welgesteld, zelfs rijk door het op de markt brengen van reukwerk onder allerlei pakkende benamingen. Zijne betrekkingen met de dames, die voor hem komen poseeren en zich als reclame-modelletjes laten keuren, wekken naijver onder al die lichte schepseltjes, waarvan enkele zelfs tot revolutionnaire clubs behooren, die hem als *bezitter en genieter* doen haten en als een der eerste slachtoffers doen stellen op de lijst van de bolschewisten. Het komt tot geen opstand, alleen tot een vrij ernstig relletje,waarin een paar slachtoffers vallen, zoodat de groote sociale revolutie „ad Calendas graecas" wordt uitgesteld.
Vautel bewijst een heel beeldrijken stijl te bezitten bij het teekenen van verschillende, soms heel gewaagde toestanden. Hij heeft ook een zekeren graad gezonden humor.
Het heele boek is evenwel eene geniale grap: het bolchewisme is niet „ad portas Parisiorum". Zoo dus zijn de toestanden nog niet mogelijk! Wanneer ze werkelijk gebeuren zal niemand er zoo lichtvaardig over kunnen spotten. De avontuurtjes — schering en inslag bij getrouwde Parijzenaars — zijn niet van dien aard, om een hoogen dunk te geven van de moraliteit van „chez nous".

— C — *F. v. d. Weghe.*

DUITSCH.

Jeremias Gotthelf, **2074.**
DIE SCHWARZE SPINNE. *Philipp Reclam, Leipzig,* 1925. (15×9.5) 140 blz. ing. M. 0.80, geb. M. 1.20.

In deze novelle beschrijft ons de bekende Gotthelf het dorp Emmental met zijn krachtige urwüchsige menschen uit den boerenstand, vol diepen godsdienstzin, maar ook vol bijgeloovige phantasie. Hij geeft ons het echt Germaansche type van den boer. In zijn *Die Schwarze Spinne* voert hij ons 'n doopfeest voor oogen, tegelijk echter ook de zwarte pest, die als een zwarte spin overal heengaat en iedereen kwelt en treft, het geheele dorp ten ondergang tracht te brengen en ook het pasgeboren kind zoekt te treffen. Tevens werkt hij er ook leerrijke lessen door, hoe een godvergeten geslacht, dat slechts den buik verzorgde en zijn ziel vergat, door rampen en lijden wordt getroffen.

— Bc — *P. Patricius, O.Cap.*

Georg Hermann, **2075.**
DER KLEINE GAST. *Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart,* 1925. (20×13) 601 blz. geb. M. 8.—.

Een blik in het Berlijnsche burgerfamilieleven. Weinig handeling en des te meer waarneming en karakterstudie. Het gewone echtbreukliedje wordt natuurlijk weer afgedraaid ter wille van de onontbeerlijke pittigheid. De schrijver beschikt over een keurig verteltalent en herinnert vaak aan den grooten novellist Fontane in zijn pakkende beschrijving van types. Hun alledaagsche doen en laten, hun blikken, gebaren, gesprekken, kleeren tehuis, hun stemmingen, anecdoten en lotgevallen, alles weet hij met een buitengewone raakheid weer te geven. Een verouderd genre zal men zeggen, maar wie deze eigenschappen bezit, hoeft zich niet voor de jongste lichting te schamen.

— Bc — *M. M.*

Timm Kröger, **2076.**
EIN UNBEDINGTER. *Georg Westermann, Braunschweig,* 1926. (15×10.5) 111 blz. geb. M. 2.—.

Der Unbedingte, d.w.z. een mensch, die geen compromissen kent, die wat hij voor rechtvaardig houdt, uitvoert, ja onvoorwaardelijk uitvoert, zonder zelfs op het idee te komen, dat hij kan dwalen, deze Unbedingte vermoedt dat zijn vader de moordenaar is van zijn moeder en stiefmoeder en brengt hem daarom door vergif om 't leven.
Dan gaan hem echter de oogen open en om zijn misdaad te boeten, levert hij zich vrijwillig aan 't gerecht over. Met meesterlijke uitbeeldingskracht teekent de dichter den moordenaar en diens zonderling wezen.

— Bc — *Br. Athanasius.*

Georg Julius Petersen, **2077.**
UM DIE SCHOLLE. *J. P. Bachem, Köln,* 1925. (17.5×11.5) 307 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 6.—.

Deze roman schildert met het oorlogsrumoer en de zedelijke depressie van een invalide als achtergrond den strijd tusschen een graaf en den erfpachter van de grafelijke molen. De ouders van beide partijen deelen niet in dezen wrok. Het is alleen de antipathie — een haast onbewuste antipathie — tusschen de beide zoons, die steeds voor nieuwe brandstof zorgt. Zooals te verwachten was eindigt alles goed. Als de graaf den eerstgeborene van den jongen molenaar ten doop houdt, legt hij den kleinen springerd de koopakte in de wieg.
Het zwakke punt in dezen vlot geschreven roman is de onvoldoende motiveering van het conflict, dat eenvoudig als een „fait accompli" vanaf het begin wordt verondersteld.

— B — *M. M.*

ENGELSCH.

L. Adams Beck, **2078.**
THE WAY OF STARS. *Collins, London S.W.* 1, 1925. (18.5×12) 306 blz. geb. Sh. 7/6.

Een boek vol geheimzinnigheden. Het speelt of verhaalt liever een scène uit het leven van Egyptische graf-ontdekkers. Een prachtig graf

wordt gevonden; daar zit een beeldschoone koningin op een troon; wat wil het geval? Die dame trekt er tusschen uit; de wereld in; en volgens het gevoelen van sommigen, gaan die losgelaten Egyptische koningen en koninginnen de wereld in, om daar onheil en bederf te brengen. Nog al nieuw! En ook geheimzinnig. Natuurlijk komt er nog in voor de zielsverhuizing; een heele boel Oostersche wijsheid; fantastische wegmakerijen oftewel helderziendheden. Ook nog een moord; hoe een der opgesloten schoone weduwen uit het Oosten een wreeden Westerling, moordenaar van haar man trouwt, of liever, doet alsof, en hem doodsteekt, zich zelf verdrinkt: kortom vol van Oostersche dingen.
— Bc — *P. Quirinus, O.Cap.*

Joseph Conrad, 2079.
LAST ESSAYS, *J. M. Dent & Sons, London W.C.* 2, 1926. (19.5×13) XVII-253 blz. geb. Sh. 7/6.
Nu werkelijk de laatste Conrad-uitgave.
Suspense was de laatste onvoltooid gebleven roman, dit zijn losse opstellen en schetsen. Als altijd: bij Conrad domineert de zee. Prachtige beschrijvingen van het leven op zee in den tijd der zeilbooten, toen hij zelf kapitein was, b.v. „Christmas day at Sea" en „Torrens". Voor Conrad is een schip een persoonlijkheid gelijk, met eigen karakter en eigen grillen. Ook bevat dit boek een belangrijke en waardeerende studie over Galsworthy, die op zijn beurt weer een groot bewonderaar van Conrad is.
— Bc — *Ellen Russe.*

E. M. Delafield, 2080.
THE CHIP AND THE BLOCK. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors. (16.5×11.5) 318 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.
Alleen al omdat hier gebroken wordt met de gewoonte om van een stiefmoeder de traditioneele groote figuur uit de spookjes en kindervertellingen te maken, is dit boek prettig om te lezen. Maar er is meer. 't Is een zeer knap geschreven psychologische roman over de opvoeding van drie kinderen, die hun moeder vroeg verloren en wier vader een egoist schrijver is. De verstandige stiefmoeder geeft hen leiding, hetgeen wat de hypernerveuse jongste knaap betreft geen makkelijk werk is. Alle karakters zijn uitmuntend en raak getypeerd. Een roman die zich gaarne laat lezen.
— Bc — *Ellen Russe.*

The Earl of Halsbury, 2081.
1944. *Thornton Butterworth, London W.C.* 2, 1926. (18.5×12.5) 302 blz. geb. Sh. 7/6.
In 1944 breekt de nieuwe oorlog uit, dien de volkerenbond niet heeft kunnen verhinderen. De verschrikkingen van een gas-aanval op de voornaamste West-Europeesche centra's wordt er ons geschilderd en wat eruit voortvloeit.
Een spannende roman die om z'n soberheid en logischen bouw wel imponeert. Een paar passages over den demoraliseerden invloed van die catastrofe hadden we liever gemist.
— Bc — *C. R. Vullings.*

W. B. Maxwell, 2082.
FERNANDE. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors. (16.5×11.5) 302 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.
Een vrouw die niet kan kiezen tusschen twee mannen als minnaars, terwijl zij gescheiden leeft van haar wettigen echtgenoot. Om de beurt stort zij die mannen in het ongeluk om hen daarna telkens ten koste van elkander te redden.
— D — *Ellen Russe.*

Gene Stratton-Porter, 2083.
THE WHITE FLAG, *John Murray, London W* 1, 1925. (19.5×13) 368 blz. geb. Sh. 3/6.
Hoe jongens en meisjes in een Amerikaansch stadje vanaf hun kinderjaren opgroeien tot menschen in de maatschappij en vanuit een zonnige jeugd komen in de beproevingen van het leven, verhaalt Gene Stratton-Porter op de haar eigen boeiende wijze. Maar zij kleurt die maatschappij wel wat erg somber en voert de leuze dat men in den nood zijn vrienden verliest, wel wat erg ver door.
— Bc — *Ellen Russe.*

P. G. Wodehouse, 2084.
CARRY ON, JEEVES. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5×11.5) 288 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.
Een serie „malle gevallen", die op onschuldige en vermakelijke wijze verteld wordden. Men staat er verbaasd over hoe Jeeves steeds weer opnieuw een oplossing weet voor de neteligste kwesties. Het boekje is geschikt om iemand eenige gezellige uurtjes te bezorgen, en wordt dan ook gaarne aanbevolen.
— A — *J. W. M. Pasdeloup.*

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

Henri Bachelin, 2085.
J. K. HUYSMANS. *Perrin & Cie., Paris* 6, 1926. (18.5×12) 304 blz. ing. Ffr. 9.—.
De meest uitgebreide studie over Joris Karel Huysmans, die tot nu toe verschenen is. Na een bondige persoons- en levensbeschrijving begint de eigenlijke ontleding van het oeuvre van deze „vreemde eend in den bijt der Fransche letterkunde", dat de schrijver in drie groepen splitst: het naturalisme in de school van Zola, het symbolisme, dat voor hem een mystiek naturalisme was en de boeken, die na zijn bekeering ontstaan zijn. Hij ziet in zijn romans geen strikte romanliteratuur in het genre 'dat Balzac burgerrecht verleend heeft, maar slechts een zelfbelijdenis van blanke openhartigheid. Met André Thérive is hij van oordeel, dat de trilogie — vooral geldt dit van *La Cathédrale* en *L'Oblat* — na zijn bekeering geschreven, zwakker is dan zijn ander werk, wat door anderen weer ten stelligste ontkend wordt.
M. M.

DUITSCH.

Paul Alpers, 2086.
DIE ALTEN NIEDERDEUTSCHEN VOLKSLIEDER. *Quickborn-Verlag, Hamburg,* 1925. (19×14) 260 blz. ing. M. 3.—.
Dit is een geschiedenis van het Neder-Duitsche volkslied, toegelicht en verlucht door de liederen

zelve, welke nog als overblijfselen uit het bloeitijdperk van den volkszang gedurende de 15de tot en met de 17de eeuw bewaard zijn gebleven. De geschiedkundige inleiding schenkt ook bijzondere aandacht aan de buitenlandsche invloeden en betrekkingen en daaronder ook aan de vele Nederlandsche. Uitgebreide aanteekeningen op het einde van het boek geven blijk van een grondige philologische opvatting van de taak, welke de schrijver zich gesteld heeft en ook hierin worden voortdurend Nederlandsche en Noorsche parallellen aangewezen en de literatuur over de onderscheiden liederen wel zoo volledig mogelijk aangegeven.

Prof. Dr. Th. Baader.

Konrad van Helmsdorf, 2087.
DER SPIEGEL DES MENSCHLICHEN HEILS, Geïllustreerd. *Weidmann, Berlin, S.W.* 68, 1925. (26×19) 146 blz. ing. M. 9.—.

Voor 't eerst wordt hier het gedicht van Konrad van Helmsdorf in een volledige afdruk gegeven. In de inleiding, vinden wij een geschiedenis van het handschrift van den dichter, en den bouw van het gedicht.

Ook voor deze nieuwe uitgave verdient de „Preussische Akademie der Wissenschaften" onzen welgemeenen dank.

Het boek biedt vooral voor oefeningen in werkcolleges een dankbare stof.

Prof. Dr. Th. Baader.

Eduard Sievers, 2088.
DEUTSCHE SAGVERSDICHTUNGEN DES IX.-XI. JAHRHUNDERTS. *Carl Winter, Heidelberg,* 1925. (21.5×14) 180 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 6.50.

Een zeer interessante en verdienstelijke verzameling van oudhoogduitsche teksten, die Sievers' theorieën over het declamatievers illustreeren, die hij in zijn „Metrische Studie" gegeven heeft. Het is moeilijk reeds nu een definitief oordeel over het boekje te geven, dat eerst herhaaldelijk gebruikt moet worden, voor men persoonlijke overeenstemming met Sievers' meeningen over de manier van lezen dezer verzen of afwijkende opvatting over details kan uitspreken. Het boek biedt vooral ook voor oefeningen in werkcolleges een dankbare stof, vooral ook omdat Wulfilla's versie van de bergpreek en Williram's heele paraphrase van het Hooglied onder de 43 nummers van het boek zijn opgenomen.

De grootste verspreiding zij het boek van Sievers ter bevordering van de metrische onderzoekingen toegewenscht.

Prof. Dr. Th. Baader.

VIII. GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

Charles Bonnefon, 2089.
HISTOIRE D'ALLEMAGNE. *Arthème Fayard, Paris* 14, 1925 (19×12) 542 blz. ing. Ffr. 10.—.

Een lange geschiedenis in minder dan 600 bladzijden samenvatten, ziedaar een weddingschap, die Bainville voor Frankrijk gewonnen heeft en die deze nieuwe geschiedschrijver van Duitschland op zijne beurt eveneens onder de knie gekregen heeft, zij het met minder talent, dan toch met meer werk en grootere verdienste. Het blijft voor een buitenstaander uiteraard zeer moeilijk volgens haar werkelijke waarde te groepeeren en met scherpzinnigheid te verklaren een feitenwereld, in wier midden de ziel van een volk gevormd en omgevormd wordt en waarvan geboorte, eerste opvoeding en al het onvatbare dat de traditie in een ras ophoopt, hem scheiden. Mag men zeggen, dat Charles Bonnefon geslaagd is in de samenvatting der feiten, de ontleding der zielen, het portret van den Duitscher en de les, die hij uit zijn schets wilde trekken?

Als we niet overdreven hooge eischen stellen, zullen we gaarne toegeven, dat zijn stoutmoedigheid een alleszins gewettigd succes geboekt heeft. Het diepst is hij in de psychologische studie doordrongen, een beetje vrijmoedig, misschien zelfs wat hardhandig, maar nooit kinderachtig. Scherper gezegd: zijn ontleding getuigt van sympathie, wat op zich zelf reeds loffelijk is, maar hem tevens voor iedere verblinding vrijwaart en hem beter in staat stelt het verleden van Duitschland te begrijpen en het heden te verklaren. Wel neemt de politieke geschiedenis hem zoozeer in beslag, dat hij niet de noodige aandacht wijdt aan de godsdienstige vraagstukken, die haar beheerschen. Waar het groote gebeurtenissen betreft: de Investituurstrijd, de kerkelijke feodaliteit en de Hervorming geeft hij echter een objectief beeld. De moderne geschiedenis is keurig verzorgd en breedvoerig uitgewerkt, wat bij het langjarig verblijf van den schrijver „im Reiche" niet te verwonderen is. Hier geeft hij blijken van een scherpe opmerkingsgave. Zoodra hij echter over de toekomst van Duitschland begint, verslapt onze aandacht: wij blijven droomen. Dit onderdeel is het eenige zwakke punt in zijn werk.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

C. A. Sainte-Beuve, 2090.
QUELQUES FIGURES DE L'HISTOIRE, Geïllustreerd. *Jules Tallandier, Paris* 14, 1926. (21×13.5) X-252 blz. ing. Ffr. 15.—.

Sainte Beuve heeft ontegenzeglijk een historisch georienteerden geest en bezit de twee hoofdeigenschappen van het vak: uit de verscheidenheid en verwardheid der kleine levensbijzonderheden weet hij de phasen van den intellectueelen ontwikkelingsgang en in deze phasen de continuiteit der typisch-Fransche mentaliteit op den voorgrond te plaatsen. Hierdoor wordt zijn kritiek breed en diep van perspectief. Gelijk opmerkenswaardig door zijn intuïtie als door zijn realisme, ontdekt hij in de meest verscheiden en meest uiteenloopende karakters de paar groote hartstochten, die het diepere wezen der menschelijke natuur uitmaken. Duidelijk ziet hij in, dat onze vooroordeelen ten opzichte van het verleden ons oordeel vervalschen: onze voorouders waren even rijk aan ervaring en even scherp van waarneming als wij en even lastig om te besturen. Deze man der positieve reconstructie zal ons dit toonen in de hier verzamelde portretten van Jeanne d'Arc, Lodewijk XI, Richelieu, Lodewijk XIV, Mirabeau, Napoleon, e.a.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

Erich Caspar, 2091.
HERMANN VON SALZA. *J. C. B. Mohr, Tübingen,* 1925. (22.5×14) 115 blz. gecart. M. 3.

Het oude Pruisen (nu Oost-Pruisen) heeft, sinds het door de Duitsche Orde binnen de invloedssfeer werd getrokken van het H. Roomsche rijk, een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van het Duitsche volk. De stichting van dezen staat is uiteraard van zeer groot gewicht; toch ligt het niet op de eerste plaats in de bedoeling van den schrijver, een samenhangende geschiedenis van deze stichting te geven, maar op den voorgrond te stellen dat Hermann von Salza een overwegend aandeel in de vestiging van dezen staat heeft gehad. Hij toont zich een schitterend diplomaat van zijn tijd; want tusschen de twee machten die elkaar bestreden, den Paus aan wie hij als ordensman onderworpen was, en den keizer met wien hij nauwe vriendschapsbetrekkingen had, trachtte hij te verwezelijken: de bescherming van het H. Roomsche Rijk te verkrijgen voor zijn staat, voor zich zelven de voorrechten van een rijksvorst, zonder door den leeneed gebonden te zijn, tevens exempt te zijn van de diocesane macht der bisschoppen. En al is deze grootmeester rechtstreeks aan den Paus onderworpen, en al erkent hij voor zijn staat de opperhoogheid des Pausen, toch staat hij bij de missioneering der Baltische kustlanden niet aan de zijde des Pausen, (die zich in deze kwestie stelt boven de machtstrevingen der Duitsche orde en van Polen), maar aan de zijde van den keizer. Dat hij in hoofdzaak zijn doel kon bereiken, daaraan is het kortstondig verblijf der Duitsche orde in Hongarije niet vreemd; het is voor Hermann von Salza wel een harde, maar tevens vruchtbare leerschool geweest.
Tegelijk doet hij zich als een scheppend staatsman kennen. De organisatie van dezen Duitschen ridderstaat is niet natuurlijk gegroeid uit plaatselijke toestanden, maar is een kunstmatige teere schepping uit allerlei vreemde elementen samengesteld; hij heeft een ambtenarenstaat geschapen die het model is geworden voor de voortreffelijke Pruisische bureaucratie van den lateren tijd.
Het is een degelijk en rijk gedocumenteerd werk, geeft verschillende nieuwe gezichtspunten aan, het legt vooral de nadruk op het keizerprivilegie van 1226, daarom lijkt het noodzakelijk, om zich een juist en diep inzicht omtrent het ontstaan van dezen ridderstaat te vormen.

P. Placidus O. Cap.

Emil Daniels, **2092.**
ENGLISCHE STAATSMÄNNER VON PITT BIS ASQUITH UND GREY. *Georg Stilke, Berlin N. W.* 7, 1925. (24,5×16.5) 438 blz. ing. M. 12.—, geb. M. 14.—.

De schrijver beheerscht zijn onderwerp, koel en klaar ontwikkelt hij zijn beschouwingen over de staatkundige verhoudingen, te juister plaatse illustratieve details aanbrengend. Den lezer weet hij een duidelijke voorstelling bij te brengen van zijn opvattingen. Deze dragen dikwijls het kenteeken van persoonlijke visie en niet ieder historicus zal, gegeven ook de omvang van de vele behandelde kwesties, het met hem eens zijn. De synthese is goedgeslaagd, al geven de vaak steile en markante conclusies en combinaties herhaaldelijk aanleiding voor een vraagteeken. Waar de auteur in eigen meening afwijkt van andere autoriteiten, maakt hij dit kenbaar en motiveert serieus en zakelijk zijn zienswijze. Een serieus en rustig werk, goed geschreven en goed gecomponeerd. Leerzaam en aantrekkelijk door zijn deugdelijke kwaliteiten.
Daar staat echter tegenover, dat de schrijver niet altijd even bedachtzaam en voorzichtig te werk gaat. Heel duidelijk komt dit uit in zijn te radicale opinies omtrent de verhouding tusschen recht en macht in de buitenlandsche staatkunde, een euvel waar menig geschiedkundige in onzen tijd, die de schade ondervindt van het gemis van hooge beginselen en daarmee gelijkgestelde persoonlijkheden aan mank gaat. Maar een boek als dit, dat belangrijke en merkwaardige gegevens brengt, dat een eigen tale spreekt en een boeiende inhoud biedt, verdient daarom toch de aandacht van wie het oog gevestigd heeft op de verschijnselen van den eigen tijd, welke immers de voortzetting is van den strijd en den arbeid van wie ons onmiddellijk voorafgingen.

Prof. Dr. H.

Alexander von Hohenlohe, **2093.**
AUS MEINEM LEBEN, Geïllustreerd. *Frankfurter Societätsdruckerei, Frankfurt am Main,* 1925. (22.5×16) 426 blz. ing. M. 7.50, geb. M. 10.—.

Onbevangen en kritisch heeft schrijver zijn oordeel over personen en toestanden gevormd; daarbij gaf hij blijken van een grooten onafhankelijkheidszin. In 1906 publiceerde hij *Denkwürdigkeiten* van zijn vader en viel bij zijn keizer in ongenade; tijdens den oorlog verbleef hij in Zwitserland en werkte van daaruit krachtig mede aan een „Verständigungsfriede", wat in breede kringen in Duitschland met landverraad gelijk stond. Dit bewijst wel dat hij zich van keizercultus en chauvinistische smetten vrij heeft weten te houden. Als hoofdthema heeft de schrijver zich gesteld: een volledige karakteristiek van zijn vader; zijn meening over de Elzas-Lotharingsche kwestie (hij behoorde voor 1914 tot de kleine groep Duitschers voor wie dit nog een kwestie was); tenslotte de regeering van keizer Wilhelm II. Zijn oordeel over den gevallen keizer is in 't geheel niet krenkend, maar niettemin over Wilhelm II als regeerend vorst vernietigend.
Von Hohenlohe die onpartijdig en kritisch zijn bevindingen neerschreef, zal ongetwijfeld zijn doel bereiken: eenig materiaal aan te brengen voor de geschiedenis der 19e en 20e eeuw. En van de uitgaven zoowel van de officieele dokumenten als van persoonlijke herinneringen die dezen tijd naar alle zijden belichten, is deze zeker een zeer verdienstelijke bijdrage.

P. Placidus, O. Cap.

Max Kemmerich, **2094.**
MACHIAVELLI, Geïllustreerd. *Karl König, Wien I,* 1925. Menschen, Völker, Zeiten, (21.5×15) 200 blz. geb. Osh. 8.20.

Dit boek is verschenen in de serie Menschen, Völker, Zeiten. Het doel daarvan is biographie en cultuurgeschiedenis met elkander te vereenigen in afzonderlijke studies over beroemde personen en hun tijd. Niet om nieuwe gegevens van wetenschappelijken aard is het te doen, meer om de synthese van reeds bekende resultaten uit het historisch onderzoek. Zulk een doelstelling heeft haar practische en secondair haar wetenschappelijke waarde, want de literatuur over Machiavelli is „ungeheuer". Het is goed, dat al dat verzameld en verspreid materiaal, dat aan de gewone

aandacht toch ontsnappen moet, eens wordt geordend en bestudeerd tot een meer toegankelijk geheel, waar iedereen zijn nut mee kan doen.
Het hangt er echter veel van af aan wien het werk wordt toevertrouwd. Tegen de opvattingen van Max Kemmerich moeten wij nog al eens bezwaar maken. Over de Pausen van de vijftiende eeuw lezen wij: „Die Päpste werden genau solche Tyrannen wie die übrigen Gewalthaber Italiens und bedienen sich auch genau derselben Mittel zur Aufrechterhaltung ihrer Herrschaft''. Nou, nou, zoo'n uitspraak klinkt ons, zacht gesproken, toch al te slordig. Erger is, dat het aangehaalde thema nader wordt uitgesponnen op een manier, die ons dwingt tegen het boek te waarschuwen. In de bibliographie staat Pastor wel vermeld, maar ook Gregorovius, wiens naam beter ware weggebleven. Het wil ons voorkomen, dat de schrijver sterker onder den invloed staat van den laatsten, dan van den eersten. Onze lezers zullen zich veiliger over Machiavelli en Rome in de vijftiende eeuw kunnen orienteeren onder de vertrouwde en beproefde leiding van Pastor's werken, dan bij de weinig bezonken en felle, trouwens eenzijdige en vaak hatelijke uitlatingen van Kemmerich. Zoo mag men in onzen tijd geen geschiedenis(?) meer schrijven!

Prof. Dr. H.

Ludwig Freiherr von Pastor, 2095.
GESCHICHTE DER PÄPSTE IM ZEITALTER DER RENAISSANCE. *Herder & Co., Freiburg i. Br.*, 1925. (24×15) 656 blz. ing. M. 14.—.

Een oeuvre van zoo hooge geestelijke voornaamheid als dit. dwingt eerder bewondering en...... kennismaking af, dan dat het zou uitlokken tot critiek. Toch wordt deze geleverd, maar van een zijde, die kwalijk onverdacht kan genoemd worden. Een algemeen bekend en veelzins deskundig historicus is de liberale Engelsche vakkundige G. P. Gooch. Van zijn hand verscheen in 1920 de derde druk van een beschrijvend handboek over de historiographie van de 19e eeuw: *History and Historians in the ninetheenth century*. In dit werk vindt men ook een hoofdstuk onder den al niet te veel belovenden titel: Ultramontane Historians, blz. 564. Er komt daarin allerlei voor, wat slechts matig onze goedkeuring kan wegdragen, te veel om er hier nader op in te gaan, maar zooveel zij er uit naar voren gebracht, dat het geheel en al vaart onder de vlag van de eigengerechtigdheid van de liberale geschiedbeschouwing, die gemakkelijk genoeg zich aandient als de onbevooroordeelde, onafhankelijke, onpartijdige, objectieve geschiedschrijving bij uitnemendheid. Daaruit komt voor den dag een oordeel over Pastor, dat naar onze meening zijn bedoeling precies mist, immers, een veroordeeling als deze van zulke zijde, is uit den aard der zaak de beste aanbeveling. Van een onbeduidend tegenstander neemt men gewoonlijk geen of weinig notitie, maar van een geharnast strijder voor de waarheid in historicis geen aandacht schenken ware al te weinig taktisch. En zoodoende lezen wij in het boek van Gooch onder meer het volgende ter aanbeveling van Pastor's *Geschichte der Päpste*: „Pastor's deelen zijn het resultaat van onbegrensde werkkracht en bevatten een menigte van nieuwe gegevens; maar hij staat niet in de voorste rij der geschiedschrijvers.''
Waarbij valt op te merken, dat de eerste passus van deze katheder-uitspraak zoo onweersprekelijk is, dat geen sterveling er aan twijfelt: een waarheid als een koe.
De tweede stelling wordt zoo maar neergeschreven zonder een poging tot motiveering, hetgeen haar voldoende veroordeelt, zelfs al ware er niet de geschiedenis van Pastor's stijlvollen en diepzinnigen arbeid, welke op zich zelf reeds een afdoende weerlegging vormt.
Dan lezen wij: „Pastor's opvatting van het tweeledig wezensbestanddeel in de Renaissance is knap, maar onhoudbaar.'' — Maar juist de latere onderzoekingen hebben de door Pastor geformuleerde en bewezen onderscheiding in katholieke en heidensche renaissance steeds meer bevestigd.
Nog een stapje verder in het boek van Gooch: „Niettegenstaande zijn toon van gematigdheid en oppervlakkige onpartijdigheid wordt het werk van Pastor bedorven door zijn fundamenteele misvatting. Evenals andere katholieke historici mislukt het hem de reformatie begrijpelijk te maken. Een nauwgezet verzamelaar van feiten, staat Pastor zwak ten opzichte van doorgronding en doorzicht.''
Zoo oordeelt een liberale autoriteit. Zooveel uitspraken, zooveel misvattingen. Gewild of niet, wij zien er niets anders in dan een zoo sprekende aanbeveling, als geen critiek van welken geestverwant ook, er een zou kunnen leveren. Men leze Pastor's nooit verbeterde hoofdstukken over Alexander VI en durve dan te komen aandragen met een schamper verwijt als „oppervlakkige onpartijdigheid''! Men geve zich rekenschap van de scherpzinnige wijsheid, waarmee de geschiedenis van de Renaissance is behandeld, en durven dan te meesmuilen over „fundamenteele misvatting''! Waarachtig, Pastor is nog wel in staat tot meer en beter dan het „verzamelen van feiten''. Ons is het, gegeven de werkelijke verhoudingen, niet mogelijk te gelooven aan de onbevangenheid van Gooch, aan wiens reputatie bladzijden als de geciteerde geen eer aandoen.
Neen, veeleer brengt het hoofdstuk „Ultramontane Historians'' ons in herinnering een curieus moment uit Pastor's jonge jaren als geleerde. In 1880 hield hij zijn openbaar proefcollege voor het ambt van privaat-docent aan de universiteit te Innsbruck in de „katholieke'' Donau-monarchie. De liberale hoogleeraren verklaarden, dat Pastor's voordracht de beste was, die zij ooit van een privaat-docent hadden bijgewoond. Maar... Pastor werd geen docent! De liberale hoogleeraar Busson waagde zich zelfs aan de verklaring, na de verschijning van het eerste deel van de *Geschichte der Päpste*: „Er könne noch zwölf solcher Bände verfassen, es werde ihm trotzden nicht gelingen, zum Professor vorgeschlagen zu werden, wenn er seine katholische Richtung nicht ändere.'' Und doch hatte der gleiche Busson andern Fachgenossen gegenüber den Band als eine glänzende Leistung bezeichet!
Zelfs deze katholieke geleerde had den weg van persoonlijke relaties bij de keizerlijke regeering te Weenen noodig om tot hoogleeraar te kunnen worden benoemd! Schuilt er geen overeenkomst tusschen deze feiten van omstreeks 1880 en het hoofdstuk in het werk van Gooch van 1920? Ook daarom komt Pastor toe de eeretitel: strijder voor de waarheid, ook daarom is zijn werk een

klassiek succes en handhaven wij, in tegenstelling met Gooch, voor hem den eeretitel: een geschiedschrijver van den eersten rang.

Prof. Dr. H.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

W. J. Knoop, 2096.
HET PROBLEEM NEDERLAND-INDONESIË. *Adi-Poestaka, Den Haag,* 1925. (25.5×17) 209 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.50.

Wij aarzelen niet den inhoud van dit boek belangrijk te noemen. Wil Nederland blijven de eerste van de kleine mogendheden en een der grootste van de koloniale mogendheden, dan dienen de Nederlanders zich rekenschap te geven van vragen als deze, die de schrijver onder het oog vat: Wat is Nederland's belang bij het behoud van Indië? Welke zijn de middelen, die er toe kunnen medewerken de banden, die Indië aan Nederland binden, te versterken? Dat wil daarom heelemaal niet zeggen, dat wij het in alles met den schrijver eens zijn. Zijn verdediging van het beruchte artikel 123 tegen de katholieke Missie kan ons slechts matig bekooren; zoo'n overblijfsel uit den Geuzentijd doet Nederland weinig eer aan en zou al lang in een historisch museum moeten zijn opgeborgen als een welsprekende waarschuwing aan het nageslacht. Een platonische bewondering voor onze missionarissen, waar de schrijver heel royaal mee is, heeft geen waarde, wanneer op zijn woorden niet volgt de waarde van de conclusie, dus de daad. 't Is al te gek de missie zoo ongeveer gelijk te stellen met een soort van staatsgevaarlijke actie in naam van humaniteit, liberalisme en meer dergelijke klein-zielige zelfgenoegzaamheid. De veel aangeprezen theorie van verdraagzaamheid boven geloofsverdeeldheid is in zich zelf dwaasheid en in de praktijk kortweg onrecht, want het Geloof schiet er dan altijd bij in. Beschavingswerk in Indië blijft hopeloos zonder ziele-arbeid, en wat vermag het liberalisme te geven aan de ziel van den inlander? Schijnbeschaving, niets beters, getuige Japan. De oplossing, door den Heer Knoop aan de hand gedaan, is dan ook geen oplossing. Naar zijn methode komt Indië nooit tot Nederland. Met werkelijkheidszin, opportuniteit en zorg voor de stoffelijke belangen alleen, komt men er niet. In zake het vraagstuk der innerlijke beschaving is de schrijver onjuist georienteerd, al ziet hij veelszins goed en scherp, waar het gaat om de uiterlijke aankleeding, die in onzen tijd zoo dikwijls voor ware beschaving wordt aangezien. 't Lijkt een paradox, maar als morgen alle inlanders gentlemen zijn in den onvolledigen zin van het woord, is Indië overmorgen voor Nederland verloren.

Prof. Dr. H.

XII. LEERBOEKEN.

M. A. P. C. Poelhekke, 2097.
TAALBLOEI. *J. B. Wolters, Groningen,* 4e druk: 1925. (21.5×15) XVI-352 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.75.

In een *verkorte* uitgaaf heeft Poelhekke getracht om, naast de bestaande edities van *Taalbloei,* een bundel samen te stellen, die ook door minder gevorderde leerlingen verwerkt kan worden. Sinds 1909, et jaar waarin de eerste druk verscheen is er wel et een en ander veranderd in de wereld en dientengevolge in de letterkunde; aan deze veranderingen is Poelhekke intussen niet toegekomen. Zijn keus is zuiver-tachtigers(en dus wel geheel verouderd) georiënteerd. In dit boek staan stukken van zulk 'n geestelike leegheid, dat et lichtelik verwondert ze niet te hebben zien plaats maken voor werk van contemporaine schrijvers van geestelik-verhevener allure. Zo verbaast men er zich over in dit boek niets te lezen van de moderne katolieken, niets van Pieter van der Meer, niets van Feber, niets van Meekel, niets van Marie Koenen, — om maar van de katolieke jongeren niet te spreken.
Het blijft te betreuren: dat we deze bloemlezing desalniettemin een der eerst-in-aanmerking-komende voor schoolgebruik moeten noemen, omdat et allereerst 'n keus is uit de meer-eigentijdse literatuur, en men hierlangs toch dient in te leiden naar et verleden. Het artistiek èn wetenschappelik peil onzer bloemlezingen blijft bedenkelik.

Gerard Knuvelder.

Dr. L. J. Th. Wirth, 2098.
EEN EEUW KINDERPOËZIE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1926. (22×16) VI-244 blz. geb. f 4.50

De kinderpoëzie na 1778, met name dan het „cultuurlied", gemaakt voor kinderen, was tot voor kort zo goed als onbetreden land. 'n Enkele padvinder, zoals van Eck met z'n artikelen in 't *Vaktijdschrift voor onderwijzers* heeft 'r wel 'ns rond gespeurd, nadat Dr. Pomes met z'n uitstekend boek over Van Alphen er de aandacht op gevestigd had. Nu heeft Dr. Wirth zich de taak opgelegd, systematies 'n zeer uitgebreid terrein grondig te verkennen: nl. 'n respektabel getal boeken met kindergedichten door te werken, om daaruit 'n beeld te kunnen opbouwen van de hier te lande geldende opvattingen omtrent opvoeding tot ± 1880 toe. Omdat ouderen, predikanten en onderwijzers voornamelik, voor kinderversjes zorgden vinden we in dit boek dus ook trouw weerspiegeld de pedagogiese denkbeelden dier ouderen; zo goed als nergens treft ons 'n werkelik-kinderlike toon, als we tenminste Heye en Goeverneur met waardering uitzonderen. En dit doen we te guller, als we bedenken, hoe moeilik 't viel, gezonde ideeën te doen concureren tegen de onnatuur in voorstelling en uitdrukking, die voor 'n groot deel heersen bleef in de predikanten-poëzie na 1850.
Dr. Wirth verdeelde de overweldigende hoeveelheid gegevens in drieën en kwam zo tot de volgende groepering: I. In van Alphens voetspoor. II. Nieuwe wegen: reactie tegen onnatuur en vernieuwing van de kinderpoëzie. III. In oude banen. De schrijver laat zoveel mogelik de „dichters" aan 't woord. Bescheiden hield hij zich op de achtergrond; 'n enkele, in sobere taal gehouden aanwijzing. houdt de strakke lijn vast, die door deze chaos met grote zekerheid getrokken ligt.

L. Fens.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Alb. Steenhoff Smulders, 2099.
EEN KIND VAN 1813 Geïllustreerd door Rob.

Graafland. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1926. Maandbibliotheek voor de Katholieke Jeugd, (22 × 15) 167 blz. ing. f 1.35.
Een kind van 1813 geeft de geschiedenis van 'n Leidensche lakenhandelaar en z'n familie en die van z'n buurman prof. v. d. Leden en z'n gezin, gedurende de overgang van 't Napoleontische bewind en de terugkeer van prins Willem. Op boeiende wijze heeft de schrijfster in die twee door 't geloof gescheiden, maar door vaderlandsliefde vereenigde families,geschetst de groote invloed die een rein, onschuldig kinderhart op z'n omgeving kan uitoefenen.
Niet in een dorre opsomming van feiten, maar in een spannend verhaal beleven we de hopelooze toestand van Leiden in 1813. Een ruim debiet wenschen wij dit nummer van de maandbibliotheek toe.
Geschikt voor kinderen van tien jaar en ouder.
Stempel. Keurraad voor R. K. Jeugdlectuur.

Uit Boek en Blad.

De Nieuwe Eeuw.

In het nummer van 3 Juni laakt „Het Plattelandsraadslid'' het ophitsend, aanvallend, verdedigend gedrijf en geschrijf, het zelf-verheerlijken en al dat on-christelijke gedoe, van sommigen in een in dit opzicht eenigszins berucht geworden gemeente en hij doet 't zóó amusant, dat we ons de vrijheid veroorloven, 'n stukje te citeeren. Misschien kan 't nog z'n nut hebben voor andere twistzieke geesten. (Hoe jammer voor dezulke, dat er voor 'n echte ruzie toch altijd minstens *twee* partijen noodig zijn!)
„De rechtzinnigen moeten opstaan.
Als er weer zoo'n open brief verschijnt, moet er direct een protestvergadering tegen worden gehouden... enkel en alleen tegen 't feit, dat zoo'n ding 't licht ziet, niet tegen den brief zelf, niet tegen zijn inhoud, maar enkel en alleen tegen het verschijnen in deze omstandigheden. De publieke opinie moet leeren dit te verafschuwen en dat alles van zich afwijzen. Doodzwijgen gaat niet meer, maar afwijzen, verafschuwen, verachten; de daad van 't ruzie stoken op zich zelf, dat is iets waar de publieke opinie zeer zeker voor te vinden is. Zij moet zich kunnen uitspreken tegen het feit, dat zij stelselmatig met persoonlijkheden wordt verkankerd. Zij moet zich vrijwaren tegen die voortdurende infectie met allerlei kankerbacillen.
En de schrijvers van die open „gewichtige'' brieven en van de al even gewichtige verdedigingen er tegen, moet aan het verstand worden gebracht, dat men er niet van is gediend, en dat men er alleen van „geniet'' in momenten waarop de lagere instincten heerschen. Ze moeten afleeren deze wapenen te gebruiken.
Lach ze dood, spot ze kapot, die helden van den eigenwaan!
Maak een revue van ze, sla ze tot ridder van den gloeienden kousenband of maak ze commandeur in de orde van de sijpelende broekspijp. Maar verdraag hun gekanker niet, niet één keer meer. Maak het uit.
Als er nog een 'n open brief durft te schrijven, stuur hem dan alle schooljongens in optocht achterna met de politie er bij voor de orde, met ketelmuziek en dweilvlaggen... haal hem van den trein en vergezel hem naar zijn werk in regelmatige demonstratie in een openbare daad, als protest tegen zijn openbare daad. En als het mag, zet hem dan een standbeeld voor zijn deur met een romp van een waschmand en een kop van een pompoen.
Vernietig hun daden onder den algemeenen spot en maak het bestaan onmogelijk van deze godheidjes van den eigenwaan.
Ze meenen, dat ze heel wat gewichtigs uithalen, maar ze moeten leeren, dat heel hun gedoe niets ernstigs om het lijf heeft en met het algemeen belang niets heeft te maken; ja integendeel, dat dit algemeen belang er ten sterkste door wordt geschaad.
Het is nu geen tijd voor dit werk. Daar moet rust en orde komen vooreerst en vooral en die moet worden geschapen door het uitbranden van de bacillen-haarden, van waaruit die rust en orde voortdurend worden verstoord.''

Studiën.

Heeft de Grotius' herdenking opnieuw belangstelling gewekt voor de historische vragen welke zich omtrent den „grooten'' rechtsgeleerde laten stellen, weinig aandacht werd er geschonken aan de fameuse Index-kwestie die E. v.d. Helm O.F.M. in het laatste studenten-Annuarium behandelde. Waar zijn de geïncrimineerde teksten te vinden die volgens Holstenius' getuigenis Grotius' *De Jure Belli ac Pacis* op den Index brachten? Het Annuarium wijst als zoodanige aan III, par. 10 No. 2. en Prolegomena No. 51. De heer van de Wijnpersse komt hiertegen op in een kort en overzichtelijk artikel. Genoemde plaatsen kunnen geen reden tot veroordeeling geweest zijn. Omtrent de eerste moet Holstenius zich vergist hebben, de andere kan wel een gevaarlijke aanleiding tot misverstand geweest zijn voor Holstenius, doch biedt geen gegronde redenen voor een veroordeeling. Conclusie is, dat Holstenius' brief niet in staat is de Index-kwestie tot een definitieve oplossing te brengen.
Pater Is. Vogels bespreekt een boek van een ongeloovige Fransche schrijfster over St. Thérèse de Lisieux. In zijn *Vie de St. Thérèse* schrijft Bernoville: „Zelfs buiten de Kerk behoort een heilige ook nog aan allen die door het ware geloof wel niet verlicht, toch door zijn hooge gestalte geboeid, betooverd, meegesleept worden. Al kunnen ze hem niet ten volle begrijpen, toch worden ze niet minder verwarmd door den gloeienden vuurhaard, die zijn leven is voor iederen mensch.'' Het boek van Mad. Lucie Delarue-Mardrus kan hiervan tot tastbaar bewijs dienen. Voor haar, de ongeloovige, is dat aan God geofferde leven — bij alle bewondering die ze er voor toont — niets anders dan: l' Horreur. Al onderging ze den invloed van Theresia's brandende heldenziel: haar ontbrak de kleinheid en nederigheid der kinderen Gods die van deze verhevenheden alleen het juiste begrip kan schenken.

Nouvelle Revue Française.

Welke waren de juiste gevoelens van Jacques Rivière ten opzichte van het geloof? Sommige

vrienden van hem hebben met tegenzin gezien, dat zijn Katholicisme vaster lijnen aanneemt, sinds de publicatie zijner werken: *A la trace de Dieu* en zijn *Correspondence avec Paul Claudel*, die na zijn dood verschenen zijn. Zij meenen, dat deze keuze willekeurig geschied is en de ware gedaante van den dierbaren doode niet weergeeft.
Nu heeft Mevrouw Isabelle Rivière in verband met deze geruchten een interessanten brief gericht aan de *Nouvelle Revue française*; met diepe ontroering verzekert zij, dat de vrouw, die achttien jaren lang geleefd heeft in het hart der gedachtenwereld van Jacques Rivière beter dan wie ook ter wereld oordeelen kan over zijn intiemste gevoelens.
Zij stelt vast, dat de publicatie, die zij ondernomen heeft, volgens een logische orde verloopt. Men wilde slechts hebben, dat zij de correspondentie met Alain Fournier vóór die van met Paul Claudel zou publiceeren, omdat men vermoedt, dat daar van God geen sprake is. „God, ziedaar de groote, maar ook de eenige grief tegen deze bladzijden. Die mij beschuldigen een willekeurige keuze gedaan te hebben, willen zelf kiezen, n.l. enkele dingen laten uitvallen.''
Mevr. Isabelle Rivière haalt verschillende trekjes aan, die bewijzen dat haar man heel dicht bij het geloof bleef staan, al scheen hij er zich ook meer en meer van te verwijderen. Zij voegt er aan toe: „Al zoudt ge ook de goddeloosheid van het leven van Jacques bewijzen, dan zoudt ge toch niet kunnen uitschakelen zijn laatste biecht noch zijn vurig verlangen de goddelijke waarheid te verkondigen, dat zoo luide tot uiting kwam in zijn laatste woorden... In het uiterste uur is God opgestaan in zijn hart, waar hij zich een tijd lang verborgen had en hij heeft hem dit maal met zoo'n weelde van licht overstroomd, dat hij uitriep: Nooit heb ik Hem zoo gezien als ik Hem vandaag zie...'' De brief van Mevr. Rivière is een kostbare getuigenis, die men niet zoo licht moet vergeten, want Rivière is een man van beteekenis, dien de overkant gaarne wil inpalmen.

Der Kunstwanderer.

Het Duitsche Kunsttijdschrift *Der Kunstwanderer* blijft verdienstelijk op peil. Niet alleen bevat het interessante verhandelingen over de voornaamste verschijnselen op plastisch en picturaal gebied, ook de mededeelingen over schilders en nieuwe kunstontdekkingen zijn steeds het lezen waard. Zoo trof ons in het laatst verschenen nummer een bijdrage, waarin een medewerkster van genoemd blad vertelt van een daglooner, Adolf Dietrich, die een voortreffelijk schilder wezen moet. Werk van den begaafden man, die in het Zwitsersche dorp Berlingen woont, is bij het artikel afgebeeld: een portret van zijn ouden vader, een winterlandschap, een voorstelling met zeezwijntjes, — alles strak en streng van opzet, minutieus van uitvoering en toch vol bloeiende phantasie. Op het eerste gezicht denkt men aan Rousseau le Douanier,met wiens kunst, die van den Zwitserschen dilettant veel overeenkomst toont. Er zijn natuurlijk groote verschillen in karakter tusschen beide schilders, maar het eigenaardige primitieve hebben ze gemeen. Dietrich doet hierbij aan oude Duitschers denken. Reeds in zijn schooljaren teekende hij graag, hij zou echter, evenals zijn vader, wever worden. Doch het lukte niet al te best met het vak en na jarenlang tobben verhuurde hij zich dan ook maar als daglooner, om boomen te vellen in het dorpsbosch. Ook thans, nu hij zoo gaandeweg een schilder van naam is geworden, heeft hij het houthakkersbedrijf nog niet opgegeven; hij gaat nog geregeld met zijn bijl op stap om 's avonds moegewerkt terug te keeren in zijn armoedig huisje, dat met een tuintje, een stukje moesland, een konijnenhok en een hoekje wijngaard zijn eenige bezitting uitmaakt.
Het was Dr. Tannenbaum, de leider van het Mannheimsche „Kunsthaus'', die ontdekte wat die nederige houthakker in zijn vrije tijd voor mooie dingen maakte; hij zond zijn werk naar tentoonstellingen, verkocht het en zorgde, dat de man aan het werk bleef. Adolf Dietrich is thans een vijftiger. Zijn late roem doet hem gelukkig geen kwaad; hij zet rustig zijn kalm en eenvoudig leven voort, trekt zich van de menschen niets aan en laat, in zijn eenzaam hoekje, al het groot-wereldsch kunstrumoer aan zich voorbijgaan.

Verscheidenheden.

Is bibliographie nuttig?

In Frankrijk geeft de priester Bethléem onder den titel: *Romans à lire, romans à proscrire* (uitgave Revue des Lectures, Paris 6) een overzicht uit, waarin hij de voornaamte Fransche boeken, in het bijzonder romans, bespreekt en toetst aan de katholieke geloofs- en zedeleer. Dat zulks niet zonder succes geschiedt, bewijst een aanval tegen hem gericht in de anti-katholieke *Volonté* door Merlic, een schrijver van twijfelachtige reputatie.
Merlic schrijft: „De schade, die deze priester aan onzen boekhandel berokkent, is niet in cijfers uit te drukken. Zijn tijdschrift en zijn boekencatalogus verschijnen reeds in een oplage van 100.000 exemplaren. Zeer opvallend is het, dat hij voor gerechtelijke vervolging niet schijnt te vreezen. Want even dikwijls als lieden van onze richting, die zich gekrenkt achtten en die hem in hun woede een proces wilden aandoen, een aanklacht tegen dezen priester indienden, even dikwijls ook werd hij door de rechterlijke colleges van de godsdienstlooze republiek op ongelooflijke wijze vrijgesproken. Men zal derhalve andere wegen moeten uitdenken om beschermd te worden tegen den schadelijken arbeid van dezen bespottelijken verdediger van godsdienst en moraal.''
Hoe vaak wordt het practische nut der katholieke bibliographie, ook in ons land, onderschat. Sprekender bewijs juist voor haar machtige uitwerking ten goede kon dit onverdacht getuigenis van een tegenstander niet wezen.

Oplagen...

„Wat verstaat men eigenlijk onder een oplaag?'' De groote bibliographische tijdschriften van Engeland en Amerika zouden graag de volle waarheid weten in deze aangelegenheid. Immers bij

meerdere uitgevers komt de betreurenswaardige praktijk meer en meer en zwang den eersten druk van een werk in verschillende oplagen te splitsen met de opzettelijke bedoeling het publiek te doen gelooven aan een onmiddellijk en onverwacht succes. Dit zou nog zoo heel erg niet zijn, als deze oplagen een bepaald aantal exemplaren omvatten en als dit aantal dan ook werkelijk bestond, maar het gebeurt zeer vaak, in Frankrijk zoowel als in Engeland, dat deze voorgewende herdrukken slechts in een nieuwen omslag bestaan, waarop de uitgever een cijfer laat drukken, dat slechts beantwoordt aan zijn wensch bij het publiek de meening ingang te doen vinden, dat dit of dat boek, wat in zijn magazijnen ligt te verschimmelen, integendeel grage en talrijke koopers vindt. Deze praktijk was sterk ingeburgerd tijdens het romantieke tijdvak, toen de uitgeverswereld dikke winsten maar ook zware verliezen noteerde en de zand- in- de- oogen- strooierij allerwege hoogtij vierde.
Men zegt dat er uitgaven van de eerste werken van Victor Hugo bestaan, die nauwelijks 25 exemplaren telden. Hierdoor werd echter een schitterende reclame mogelijk gemaakt, wat zeker geen kwaad gedaan heeft aan de snelle populariteit van den jongen dichter. Heden ten dage staat er niemand verbaasd over, dat in een paar dagen tijds duizenden exemplaren der *Orientales* verkocht werden. In werkelijkheid ging het echter niet zoo vlug. Het publiek is over het algemeen lastiger uit zijn sleurdommel wakker te schudden, dan men denkt, en onder meer dan één boekensucces heeft men in den beginne de schouders moeten zetten. Men moet bekennen, dat de groote uitgeverijen zich zelden met deze trucs afgeven, maar er zijn er ook, en iedereen kan ze met name noemen, die dit wel doen, doch hun hersenschimmige oplagen spreken meer onzen lachlust dan onze bewondering aan. Het antwoord op de boven gestelde vraag luidt: „Een oplaag is alles wat men maar wil, soms zelfs heelemaal niets."

Dada-Dada.

In een donker slobstraatje van Zürich hadden een „hij" en en „zij" in 1916 het „Kabarett Voltaire" geopend. Dit werd spoedig het stamlokaal van de aestheten en kunstenaars, die in het neutrale Zwitserland een onderdak waren komen zoeken. Druk werd er over kunst en kunstuitingen geboomd. Het bleef niet bij „boomen" alleen, men ging ook experimenteeren. Een gelukkig toeval leidde tot de ontdekking van het magisch woord „Dada"; spoedig verscheen er ook een tijdschrift: *Das Kabarett Voltaire*. Weldra verspreidden zich de Dada-Apostelen over de heele wereld als koene afbrekers van het oude en hopelooze stumpers in het opbouwen van het nieuwe. 12 April 1918 werd in Duitschland de eerste groote propaganda-avond gehouden door Huelsenbeck in de „Berliner Sezession". Propaganda-middelen waren het simultaan-gedicht, waarbij meerdere gedichten tegelijkertijd gereciteerd werden en het bruïstisch concert, een geruisch-muziek, die de futurist Marinetti reeds vroeger in Milaan met naaimachines, trommels en kinderramelaars geprobeerd had. Het tooneel werd door de verontwaardigde en bedrogen toeschouwers kort en goed ontruimd. Zoo begon het Dadaïsme, dat de Engelschen „Bolchevisme in art" gedoopt hebben, zijn zegetocht door de wereld.
Huelsenbeck schreef ergens: „Goed dichten kunnen is ten slotte de artistiek ontwikkelde hoek van een hersen-vakje; koorddansen, timmeren en straatvegen is er slechts quantitatief van onderscheiden, waarbij men er nog aan denken moet, dat men in het leven eerder klaar komt zonder dichters dan zonder straatvegers." Dit belicht voldoende de positieve aesthetica van de dollemannen der kunst.

Engelsch-schrijvende publicisten.

De Amerikaansche *The Worlds*-almanak voor 1926 bevat een interessante statistiek over het aantal oplagen en exemplaren, dat de boeken van de honderd beste Engelsch-schrijvende publicisten in de laatste vijf en twintig jaar gehaald hebben. De hierdoor verkregen rangorde der populariteit richt zich niet naar het aantal boeken van iederen schrijver maar naar het aantal der verspreide exemplaren. Bovenaan op de lijst staat Winston Churchill, wiens negen boeken in meer dan vier millioen exemplaren verspreid zijn. Op de derde plaats komt de schrijver van een bekend jongensboek met drie en een half millioen exemplaren, die over zeventien boeken te verdeelen zijn. Het record der schrijvende dames slaat Mary Roberts Rinchart, die nummer vijf is en met haar achttien boeken bijna de drie millioen haalt. Wells komt met zijn negen laatste boeken op de twee en dertigste plaats; Hall Caine is de drie en vijftigste, Conan Doyle de vier en zestigste. Jack London is nummer 66; drie plaatsen lager komt Galsworthy, wiens negen boeken de halve millioen ruim haalden; Arnold Benneti is de vijf en negentigste.

Surrealistische manieren.

Het Parijsche weekblad *Les Nouvelles Littéraires* geeft een merkwaardigen kijk op de hooggeroemde zeden der surrealisten, wier woordvoerder André Breton vanuit een perverse levenshouding een leer heeft geconstrueerd, die niet vrij is van heidensche tendenzen. De literaire criticus van genoemd blad, Martin du Gard, is nl. door de surrealisten, den schrijver Louis Aragon en eenige jonge publicisten op zijn bureau aangevallen en mishandeld. Eenige meubels en een spiegel werden op zijn redactiebureau vernield.
De politie heeft den hoofdschuldige meegenomen. Du Gard had, volgens den aanvaller Aragon, hem beleedigd door grappen over hem te debiteeren waarna hij beloofde daarover een verklaring af te leggen. Deze verklaring liet echter lang op zich wachten en daarom besloot Aragon zich zelf genoegdoening te verschaffen.

Ite potius ad vendentes et emite vobis...

Gaat liever tot de verkoopers en koop ze zelf, zeiden de wijze maagden tot hun dwaze zusters. Het zelfde vindt men in praktijk gebracht bij het boek *Le Château de la Fée Morgane* van André Armandy, dat is verschenen met de waarschuwing dat het boek vóór 31 Maart 1927 niet door bibliotheken mag worden uitgeleend, tenzij met toestemming van den uitgever, en dat overtreding gerechtelijk zal worden vervolgd.

Mistral, de nijvere correspondent.

De Provençaalsche dichter Frédéric Mistral rekende het zich tot een duren plicht elken brief, van wien die ook kwam, te beantwoorden.

Iederen dag moest hij er eenige uren voor zijn correspondentie af nemen, wijl zelfs de meest onbenullige vraag niet zonder antwoord werd gelaten.
Zooals zijn kleindochter in haar kort geleden verschenen mémoires vertelt, gaf hij eens aan een gendarm, die schriftelijk informeerde, of men in Mistral's woonplaats goed en goedkoop kon leven, van a tot z tekst en uitleg en bezorgde hem zelfs een woning.
En de reden van Mistral's loffelijke gewoonte? „Ik was 20 jaar", vertelde hij aan zijn kleindochter, „en liep met een brein vol dichterlijke plannen rond. Op 'n goeden of kwaden dag schreef ik aan den dichter Jasmin. Ik wilde nl. zijn raad eens inwinnen. Over 'n dag of acht zal ik wel antwoord hebben, dacht ik. Op den achtsten dag liep ik dan ook den brievenbesteller een eindweegs tegemoet. Maar wat hij ook bij zich had... geen brief van Jasmin. Den volgenden dag dezelfde ontgoocheling. Drie weken lang herhaalde zich hetzelfde spelletje, doch Jasmin liet mij leelijk in den steek; drie weken lang lag ik als 't ware op de pijnbank, zoo waren mijn zenuwen gespannen. Toen heb ik mij heilig voorgenomen om, indien ik het nog eens tot iets brengen mocht, nooit iemand de kwelling te bezorgen, die mijn twintigjare ziel doorstaan had."

Tante van Europa.

Nu Ellen Key gestorven is komt een lawine van herinneringen over haar los. Ook Alice Berend, de bekende Duitsche schrijfster, weet over een ontmoeting met de „tante van Europa" te vertellen:
„Het was te Florence, dat Ellen Key ons geheel onverwacht bezoeken kwam. Bijzonder gunstig was het oogenblik van dit bezoek niet gekozen. We waren nagenoeg platzak en hoewel immer bloeiende rozen van de Arno-stad onze schrijftafel sierden, hingen daar boven de babykleertjes van onze eersteling te drogen. Niet, dat wij ons daarvoor tegenover de schrijfster van *De eeuw van het kind* behoefden te schamen......
Zij stond in het midden van de kamer, blozend, opgewekt, een jongedame van twee en zestig! De luiers en slabbetjes in de hoogte merkte zij niet op, evenmin onze gedrukte stemming. Doch met een bewondering-afdwingende flux-de-paroles begon zij dadelijk te spreken over wat haar op het hart lag: over zichzelf, over het meevoelen en meelijden met anderen, over den drang om hulp en troost te brengen. Ieder goed mensch wilde zij helpen. En welk mensch was eigenlijk niet goed en waard om geholpen te worden?
„Nu had zij onze hulp noodig: in een der hospitalen lag een vreemdeling ziek, die haar door een goed vriend was aanbevolen. De man moest wat afleiding en opbeuring en een vriendelijk woord hebben. Wij moesten hem eens opzoeken, een boek meebrengen of een zelf bereid schoteltje of wat bloemen. Zelf kon zij het niet doen, omdat zij nog dienzelfden avond naar Rome moest vertrekken. Zij rekende er evenwel op, dat wij den goeden man niet in den steek zouden laten.
Vriendelijk was ze, bijna als een moeder. Hoe verdiende zij den naam van „tante van Europa". Toen zij haar wensch had geuit en heen wilde gaan, zag zij ook onze baby. Even boog zij zich over den kleine heen en zei op haar vlugge manier van spreken: „Kleine Botticelli! Pas goed op 'm, kinderjes!" En weg was ze.
Wij gingen naar den zieken en onbekenden vriend, om hem te troosten, naar het voorbeeld van Ellen Key, de „tante van Europa", die niemand een kwaad hart toedroeg..."

Shaw en de film.

Bernard Shaw is geen vriend van de film. Een Amerikaansche filmonderneming vervolgde hem met het verzoek, een zijner tooneelstukken af te staan. Naar de *Berliner Börsen Courier* meldt, heeft Shaw geantwoord:
„Ik wil uw voorstel aannemen. Met het honorarium ga ik accoord, doch alleen sta ik er op, dat u: 1o. mijn naam niet gebruikt; 2o. de namen der handelende personen verandert; 3o. er voor zorgt, dat de gebeurtenissen in de film geen verband met mijn stuk houden.

Voor de kleinen.

Bij Gebr. Kluitman, Alkmaar, verschenen in de „Nieuwe Serie Kleurprentenboeken" van de hand van Sijtje Aafjes: *Het Dierenkleurboek, Het Verloren Paard, De Luchtballon, Het Leuke Kleurboek.* 't Laatste vinden we 't minste. De andere drie zijn alleraardigst om onze kleintjes bezig te houden.
Die iets grooter zijn, kunnen zich amuseeren met *De Kleine Kunstschilder, Hoe word ik Schilder,* uitgegeven bij H. ten Brink, Arnhem. Ze kunnen daar met waterverf heel aardige effecten bereiken. 't Zelfde geldt van *Mijn Teeken- en Kleurboek,* maar de kleeding van een der spelende kinderen op 't omslagplaatje is niet zooals wij die wenschen.
Bij G. B. van Goor Zonen, Gouda, verscheen: *Het Poppenhuis,* waarvan de plaatjes kunnen worden gekleurd, uitgeknipt en opgezet.

Ontvangen Boeken.

M. A. d'Arvoi. 2100.
OMBRE ET CLARTÉ. *Maison de la Bonne Presse, Paris* 8, 1926. (18×10) 246 blz. ing. Ffr. 3.—, geb. Ffr. 5.50.
— A —

C. Astaes. 2101.
LENTEWEELDE, Geïllustreerd. *Excelsior, Brugge,* 1926 (21.5×15.5) 46 blz. ing. Ffr. 2.—.
— B —

L. J. M. Cros, S.J. 2102.
HISTOIRE DE NOTRE-DAME DE LOURDES, Geïllustreerd. *G. Beauchesne, Paris* 6, 1925. (22.5×14) Deel I: XVII-528 blz. ing. Ffr. 30.—.

Ch. Dodeman, 2103.
LA ROSE DE PROVINS. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (18×10) 224 blz. ing. Ffr. 3.—, geb. Ffr. 5.50.
— A —

Angel Flory, 2104.
LA PUPILLE DE ROBERT QUESNAY. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (18×10) 200 blz. ing. Ffr. 3.—, geb. Ffr. 5.50.
— A —

P. A. de Genestet, 2105.
SINT-NICOLAAS-AVOND. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 3e druk: 1926. (17×12) X-116 blz. ing. f 1.—.

Henri Guerlin. 2106.
GRAND'MÈRE GUILLAUME. *La Vraie France, Paris* 6, 1926. (19×12) IV-217 blz. ing. Ffr. 9.—.
— B —

Dr. J. H. Gunning, 2107.
OP NEBO'S TOP. *J. M. Bredee, Rotterdam,* 1926. (18×12.5) 100 blz. ing. f 1.50, geb. f 1.90.

C. E. de Haas, 2108.
ENGELSCHE GEDICHTEN EN LIEDEREN VOOR M. U. L. O. EN KWEEKSCHOLEN. *P. Noordhoff, Groningen,* 1926. (19.5×13.5) 131 blz. ing. f 1.40, gecart. f 1.65.

Herbert E. Hall, R. C., 2109.
DIVORCE AND THE NEW TESTAMENT. *Catholic Truth Society, London, S.W.* 1, 1925. (18×12.5) 16 blz. ing. 2 d.

Hans Freiherrn von Hammerstein, 2110.
DIE UNGARN. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. Das Tor, (13.5×8) 72 blz. geb. M. 1.50.
— Bc —

A. Hans, 2111.
DE JONGE HELD VAN HAARLEM, Geïllustreerd door Stan van Offel. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (28×18.5) 46 blz. ing. f 0.75.

A. Hans, 2112.
DE VROUW VAN DEN ZEEKAPITEIN, Geïllustreerd door Stan van Offel. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (28×18.5) 48 blz. ing. f 0.75.

A. Hans, 2113.
REINAART DE VOS, Geïllustreerd door A. Sano. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (28×18.5) 66 blz. ing. f 1.10.

Gustav Harders, 2114.
JAALAHN. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. Marnix-Drukken, (19.5×14) 172 blz. ing. f 1.50 geb. f 1.70.

J. A. K. van Hasselt, 2115.
PITFALLS. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1923. (22×14) 143 blz. ing. f 1.95.

C. van Heerikhuizen, 2116.
ENGELSCH VOOR HET EERSTE JAAR, Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1926. (19×13.5) 180 blz. ing. f 1.70, geb. f 1.90.

C. van Heerikhuizen, 2117.
SPRAAKKUNST BIJ ENGELSCH VOOR HET EERSTE JAAR. *J. B. Wolters, Groningen,* 1926. (19.5×13.5) 86 blz. ing. f 0.75, gecart. f 0.90.

H. Heine, 2118.
ROMANZERO, Geïllustreerd. *Hoffmann & Campe, Hamburg,* 1925. (21×15) 264 blz. ing. M. 4.—, geb. M. 6.—.
— D —

Prof. Dr. O. Hellinghaus, 2119.
MYRRHENBÜCHLEIN. *Deutschherren-Verlag, Aachen,* 1925. (14.5×10.5) 56 blz. ing. M. 0.90.

Prof. Dr. O. Hellinghaus, 2120.
STERBEBÜCHLEIN. *Deutschherren-Verlag, Aachen,* 1925. (14.5×10.5) 32 blz. ing. M. 0.60.

Henri Hermans, 2121.
CHRISTELIJKE WELVAARTSPOLITIEK. *Geert-Groote-Genootschap, Den Bosch,* 1926. (19.5×14) 19 blz. ing. f 0.20.

O. Herold, 2122.
DIE METHODE DER GRAPHISCHEN DARSTELLUNG, Geïllustreerd. *Julius Springer, Berlin W.* 9, 1925. (20.5×13.5) 87 blz. ing. M. 2.70.

I. R. Hoekstra, 2123.
GOUDEN REGEN, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1925. (19.5×13.5) Deel VI: 87 blz., ing. f 0.80; deel VII: 75 blz., deel VIII: 100 blz. per deel ing. f0.85.

W. Hoogenboom, 2124.
A. S. Moerman,
HET ZELFGEVONDEN ANTWOORD. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1925. (21.5×16.5) VII-112 blz. ing. f 0.95.

Frans Hulleman, 2125.
HEYERMANS-HERINNERINGEN. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1925. (19×13) 121 blz. ing. f 1.50.

Dr. E. Inglis-Arkell, 2126.
A COURSE OF TRANSLATION, *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (17×12) Deel II: 121 blz. ing. f 1.25.

Al. Janssens, 2127.
DE H. DRIEVOUDIGHEID. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 2e druk: 1925. (23×17) 227 blz. ing. f 2.25.

G. A. de Jong, 2128.
HOE HIJ ZIJN MESSIAS VOND. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (19.5×13.5) 21 blz. ing. f 0.20.

J. C. de Joode, 2129.
DE ZEE. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (17×12) 169 blz. ing. f 1.25.

Mgr. E. L. Julien, 2130.
LES PROMESSES ÉVANGELIQUES. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) 126 blz. ing. Ffr. 5.—.

G. C. A. Juten, 2131.
PRINSENHAGE, Geïllustreerd. *Gebr. Juten, Bergen op Zoom,* 1926. De Parochien in 't Bisdom Breda, (25.5×16.5) 52 blz. ing. f 1.75.

C. G. Kaakebeen, 2132.
Jan Ligthart,
BEATRIJS. *J. B. Wolters, Groningen,* 7e druk: 1925. (18.5×13.5) 71 blz. ing. f 0.80.

Dr. J. M. N. Kapteyn, 2133.
DE GERMAANSCHE EN DE HOOGDUITSCHE KLANKVERSCHUIVING. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. (24×15.5) 27 blz. ing. f 0.75.

G. J. van Keeken, M.S.F., 2134.
MGR. HAMER. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (19×13.5) 28 blz. ing. f 0.25.

Dr. C. H. Ketner, 2135.
ANORGANISCHE SCHEIKUNDE. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1926. (22.5×15) 170 blz. gecart. f 2.75.

B. C. Kloostermans, 2136.
GESCHIEDENIS VAN HET NIEUWE TESTAMENT, Geïllustreerd door G. Doré en Rob. Graafland. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1925. (21.5×16) 260 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.40.

Dr. W. G. J. van Koeverden, 2137.
PSALMEN. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (19.5×13.5) 48 blz. ing. f 0.25.

C. Kolfschoten, S.J., 2138.
CANISIUS EN DE ANDERSDENKENDEN. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (19.5×13.5) 16 blz. ing. f 0.10.

H. Koolhoven, 2139.
OPSTELLEN TER VERTALING IN HET ENGELSCH. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) 208 blz. ing. f 3.40.

H. Korst, 2140.
Dr. W. van Schothorst,
OUD EN NIEUW TAALBOEK. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) VIII-171 blz. ing. f 1.90.

P. Koster, 2141.
Dr. F. G. Schuringa,
KORTE NEDERLANDSCHE SPRAAKKUNST *W. Versluys, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (19×13) 196 blz. ing. f 1.60.

Dr. H. W. J. Kroes, 2142.
NIEUWE VERTAALSTUKKEN VOOR CANDIDATEN DUITSCH M.O. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (20.5×14) 215 blz. ing. f 2.50.

E. Kruisinga, 2143.
H. G. de Maar,
HULPBOEKJE BEHOORENDE BIJ DE KLEINE ENGELSCHE SPRAAKKUNST. *Kemink & Zn., Utrecht,* 2e druk: 1926. (19×13.5) 51 blz. ing. f 0.65.

E. Kruisinga, 2144.
H. G. de Maar,
KLEINE ENGELSCHE SPRAAKKUNST. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) 102 blz. ing. f 1.45.

F. Kuhlmann, 2145.
G. Velt,
FRÖHLICH DEUTSCH, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1926. (20.5×15) Deel I: 141 blz. ing. f 1.50.

Hannes Küpper, 2146.
DIE SACHE IST DIE. *Gustav Kiepenheuer, Potsdam,* 1925. (22×15) 84 blz. gecart. M. 3.—.

J. I. Lane, pr., 2147.
OUT OF THE DEPTHS. *Catholic Truth Society, London S.W.* 1, 1925. (18×12.5) 16 blz. ing. 2 d.

M. J. Langeveld, 2148.
ZELF DOEN, Geïllustreerd. *H. D. Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem,* 1925. (20.5×15) 96 blz. geb. f 1.50.

Dr. H. M. R. Leopold, 2149.
ROMEINSCH LEVEN, Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1925. Antieke Cultuur, (19.5×13.5) 141 blz. ing. f 1.75.

Maxime Lery, 2150.
Charles Gerard,
CRESUS VAGABOND, Spel in een bedrijf, Geïllustreerd. *P. Stock, Paris* 6, 1925. (24×18.5) 16 blz. ing. Ffr. 2.—.

Pierre Loti, 2151.
PÊCHEUR D'ISLANDE, Geïllustreerd. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 5e druk: 1926. Lectures Classiques, (17×12) 132 blz. ing. f 1.-.

Th. J. de Louw, pr., 2152.
DE KINDERMIS, Geïllustreerd. *Lindner, Eindhoven,* 1925. (12×7.5) 269 blz. geb. f 0.55.

H. G. de Maar, 2153.
ENGLISH PROSE, Geïllustreerd. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1925. The Golden Gate Books, (17×12) Deel II: 160 blz. ing. f 1.25.

H. G. de Maar, 2154.
ENGLISH PROSE, Geïllustreerd. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. The Golden Gate Books, (17×12) Deel III: 160 blz. ing. f 1.25.

H. G. de Maar, 2155.
ENGLISH TALES IN PROSE AND VERSE, Geïllustreerd. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. The Golden Gate Books, (17×12) Deel IV: VIII-251 blz. ing. f 1.25.

H. G. de Maar, 2156.
STUKKEN TER VERTALING IN HET ENGELSCH. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19×13.5) 156 blz. ing. f 1.95.

R. Meurer, 2157.
THAT WILL DO. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1925. (22.5×15) 128 blz. gecart. f 1.60.

Prince D. S. Mirsky, 2158.
MODERN RUSSIAN LITERATURE, Geïllustreerd. *Oxford University Press, London E.C.* 4, 1925. (18.5×12) 120 blz. geb. Sh. 2 6.

J. J. Moerman, 2159.
VAN MANNEN IN VREE, Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1926. (19.5×13.5) 127 blz. ing. f 0.80.

Molière, 2160.
L'AVARE. Spel in vijf bedrijven. Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19.5×13) 82 blz. geb. f 1.30.

Hermann Muckermann, 2161.
DIE BOTSCHAFT VOM GOTTESREICH, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.,* 1925. Neues Leben, (18×12.5) 92 blz. geb. M. 2.50.

Dr. Paul Natorp, 2162.
UEBER PLATOS IDEENLEHRE. *Rolf Heise, Berlin-Charlottenburg,* 2e druk: 1925. Philosophische Vorträge, (24×16) 42 blz. ing. M. 1.70.

J. Nolet, pr., 2163.
DE BIECHT. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1924. (19.5×13.5) 20 blz. ing. f 0.10.

P. J. Opheusden, 2164.
NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (22.5×14.5) VII-531 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.—.

J. H. W. van Ophuysen, 2165.
BOKSEN, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. Weten en Kunnen, (19.5×13.5) 62 blz. ing. f 0.75.

Felix Ortt, 2166.
VERHALEN UIT DEN BIJBEL VOOR KINDEREN, Geïllustreerd. *Editio, Hillegom,* 1925. (24.5×15.5) Deel III: 32 blz., deel IV: 28 blz. Per deel ing. f 0.60.

Mr. J. C. van Oven, 2167.
ROMEINSCH-RECHTELIJKE TEKSTEN. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1925. (21×14) 32 blz. ing. f 0.90.

P. Pacificus, 2168.
DE H.THERESIA VAN HET KINDJE JEZUS, Geïllustreerd. *G. Mosmans Zoon, Den Bosch,* 4e druk: 1925. (13.5×8) 207 blz. ing. f 0.45, geb. f 0.75.

Francisque Parn, 2169.
LA NYMPHE EN DANGER. *La Vraie France, Paris* 6, 1926. (18.5×12) IV-210 blz. ing. Ffr. 9.—.
— Bc —

A. C. Paues, 2170.
ANNUAL BIBLIOGRAPHY OF ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE. *Bowes & Bowes, Cambridge,* 1924. (22×14) 235 blz. ing. Sh. 6.—.

Ernest Perochon, 2171.
LE CHEMIN DE PLAINE. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1926. (18.5×11.5) 191 blz. ing. Ffr. 3.-.
— Bc —

Tilmann Pesch, S.J., 2172.
HET GODSDIENSTIG LEVEN, Vertaald uit het Duitsch door R. van Oppenraay. S.J. *H. J. Dieben, Leiden,* 1926. (11.5×7.5) 534 blz. geb. f 1.75.

Mgr. Pichenot, 2173.
LES PARABOLES EVANGELIQUES, *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) 465 blz. ing. Ffr. 10.—.

Adolf Pichler, 2174.
DER FLÜCHTLING. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. Jugendbücher, (16.5×10) 116 blz. geb. f 0.90.

J. Pierre, 2175.
DE ZWARTE RIDDERS, Geïllustreerd door Arthur Jacobs. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (28×18.5) 64 blz. ing. f 1.10.

Joh. H. Pik 2176.
K. Zeeman,
BEKNOPT LEERBOEK DER AARDRIJKSKUNDE VAN OOST- EN WEST-INDIË, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 3e druk: 1925. (22.5×14.5) 119 blz. ing. f 1.75.

Dr. J. Plaszmann, 2177.
HIMMELSBEOBACHTUNGEN OHNE FERNFOHR, Geïllustreerd. *G. W. Visarius, Recklinghausen,* 1926. Können und Wissen, (19×12.5) 160 blz. ing. M. 1.75.

J. M. Prins, 2178.
ONS LICHAAM EN ZIJN VERZORGING, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 4e druk: 1925. (20.5×15) 82 blz. ing. f 0.80.

B. de Puysbusque, 2179.
L'EQUIVOQUE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. (17.5×11) 252 blz. gecart. Ffr. 5.—.
— B —

Henry Raijmakers, 2180.
DE VROUW EN DE MISSIE. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (17×11.5) 14 blz. ing. f 0.10.

Jean Rhuys, 2181.
PRISONNIER DE LA LUMIÈRE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. (18×10) 224 blz. ing. Ffr. 3.—, geb. Ffr. 5.50.
— B —

Jules Riche, 2182.
LES SAVANTS SONT-ILS DES CROYANTS? *Pierre Téqui, Paris* 6, 1925. (19×12) 126 blz. ing. Ffr. 5.—.

Ludwig Riess, 2183.
ENGLISCHE VERFASSUNGSURKUNDEN DES 12. UND 13. JAHRHUNDERTS. *A. Marcus & E. Weber, Bonn,* 1926. (19.5×13) 61 blz. ing. M. 3.—.

A. Ringot, 2184.
J. Souchier,
METHODE DE COMPOSITION FRANÇAISE. Livre pour l'Elève. *Gedalge, Paris* 6, 1925. (17.5×11) Deel I: 94 blz., deel II: 71 blz.

A. Ringot, 2185.
J. Souchier,
METHODE DE COMPOSITION FRANÇAISE. Livre du Maître. *Gedalge, Paris* 6, 1925. (17.5×11) Deel I: 126 blz., deel II: 93 blz.

H. J. Robijns, 2186.
STEREOMETRIE, Geïllustreerd. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1926. (22.5×15) 239 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.75.

P. Alphonsus Rodriguez, 2187.
DE OEFENING DER CHRISTELIJKE VOLMAAKTHEID. *R.K. Boekcentrale, Amsterdam,* 3e druk: 1926. (19.5×13.5) Deel III: VIII-478 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.75.

Joanna C. Rogier, 2188.
JOHANNES DE DOOPER. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (15×10.5) 16 blz. ing. f 0.10.

Aug. Rösler, C.ss.R., 2189.
IN DE SCHOOL DER LIEVE VROUWE, Vertaald uit het Duitsch door Th. Bremer, pr., Geïllustreerd. *Wilhelm van Eupen, Eindhoven,* 1925. (12×7.5) 740 blz. geb. f 3.50.

A. A. E. S. Roukens, 2190.
ENGELSCH LETTERKUNDIG LEESBOEK. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (25×16.5) Deel I: 248 blz. ing. f 2.10. deel II: 434 blz. ing. f 3.30.

A. A. E. S. Roukens, 2191.
KORTE GESCHIEDENIS DER ENGELSCHE EN AMERIKAANSCHE LETTERKUNDE. *Kemink & Zn.,Utrecht,* 1925. (19×13.5) 117 blz. ing. f 1.50.

Albert Otto Rust, 2192.
KUNST. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1925. (14×8.5) 67 blz. geb. M. 1.50.
— C —

P. W. Scharroo, 2193.
SPREKEN IN HET OPENBAAR. Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. Weten en Kunnen, (19.5×13.5) 62 blz. ing. f 0.75.

Aug. Schiffer, 2194.
HOE MAAK IK ZELF EEN FAMILIE-BIOSCOOP, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 2e druk: 1926. Weten en Kunnen, (19.5×13.5) 47 blz. ing. f 0.75.

Dr. Patritius Schlager, O.F.M., 2195.
BIDT DEN HEER VAN DEN OOGST, Vertaald uit het Duitsch door Rosarius van Berkel, O.F.M.

Teulings, Den Bosch, 1925. (14.5 × 9) 136 blz. geb. f 0.75.

R. O. Schmidt, 2196.
SELBST- UND LEBENSBEMEISTERUNG DURCH GEDANKENKRAFT. *Johannes Baum, Pfüllingen,* 1925. (15 × 11) 75 blz.

K. Schouters, S.J., 2197.
MONNIKEN EN GERMANEN. *Xaveriana, Leuven,* 1926. (16 × 10.5) 32 blz. ing. f 0.10.

P. J. H. O. Schut, 2198.
ENGLISH IN DAILY LIFE. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1922. (19 × 13.5) XV-72 blz. ing. f 1.25.

Nicolaus Sebastini 2199.
SUMMARIUM THEOLOGIAE MORALIS. *M. E. Marietti, Torino,* 1925. (15 × 10) 657 blz.

Leo Senden, pr., 2200.
MEETKUNDE. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1926. (21 × 14) Deel I: 299 blz. ing. Bfr. 12.50.

Albert Sergel, 2201.
SAAT UND ERNTE, DIE DEUTSCHE LYRIK UM 1925. *Bong & Co., Berlin W.* 57, 1924. (19 × 11.5) 502 blz. geb. M. 8.—.

Ingeborg Maria Sick, 2202.
MATHILDA WREDE, Geïllustreerd. *Attinger Frères, Paris* 6, 1925. (22.5 × 14) 237 blz. ing. Ffr. 12.—, gecart. Ffr. 20.—.
— Bc —

D. Smit, 2203.
GEDENKSCHRIFT TER GELEGENHEID VAN HET 75-JARIG BESTAAN VAN DE UITGEVERSZAAK EN DRUKKERIJ VAN A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ, Geïllustreerd. *A. W. Sijthoff, Leiden* 1926. (21.5 × 14.5) 68 blz.

Dr. Carl Stegmann, 2204.
LATIJNSCHE GRAMMATICA, Vertaald uit het Duitsch door Dr. N. J. Beversen en Dr. C. Spoelder. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 10e druk: 1926. (20 × 14) Deel II: 220 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.—.

Leo Sternberg, 2205.
TEUFELSGESCHICHTEN. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. Das Tor, (13.5 × 8) 69 blz. geb. M. 1.50.
— B —

Kurt Sternberg, 2206.
ZUR LOGIK DER GESCHICHTSWISSENSCHAFT. *Rolf Heise, Berlin-Charlottenburg,* 2e druk: 1925. (23 × 15) 88 blz. ing M. 2.60.

Robert Louis Stevenson, 2207.
THE STRANGE CASE OF DR. JEKYLL AND MR. HYDE, Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1925. (19.5 × 13) XXIV-138 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.05.

M. Stoks, C.ss.R., 2208.
HET ZACHTE SCHEMERLICHT DER GODSLAMP. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (15 × 10.5) 24 blz. ing. f 0.15.

O. Streutgers, 2209.
FÜNFZIG PROSASTÜCKE ZUM ÜBERSETZEN INS HOLLANDISCHE. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1925. (22.5 × 14.5) 134 blz. gecart. f 1.75.

Jonathan Swift, 2210.
GULLIVER'S REIS NAAR LILLIPUT, Vertaald uit het Engelsch door Jos. Witlox, Geïllustreerd. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (27 × 18) 84 blz. ing. f 1.25.

Ubald Tartaruga, 2211.
WUNDER DER HYPNOSE, Geïllustreerd. *Johannes Baum, Pfüllingen,* 1925. (24.5 × 16) 42 blz. ing. M. 0.60.

Prof. Dr. Richard Tengler, 2212.
DAS DU IM ICH UND DAS ICH IM DU. *Johannes Baum, Pfüllingen,* 1925. (24.5 × 16.5) 32 blz. ing. M. 0.60.

A. Teunisse, 2213.
A. M. van der Velden,
HANDLEIDING VOOR HET EXAMEN IN DE NUTTIGE HANDWERKEN, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (19.5 × 13.5) 179 blz. ing. f 1.40.

Eva Thaer, 2214.
DIE BLAUEN AUGEN, Geïllustreerd door Richard Scholz. *Jos. Scholz, Mainz,* 1925. (23 × 25.5) 12 blz. geb. M. 1.50.

Georges Thierry, 2215
L'ÉLUE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. (20 × 14) 96 blz. ing. Ffr. 2.75.
— B —

J. Jac. Thomson, 2216.
ELEMENTEN EENER SOCIALISTISCHE CULTUUR. *Van Loghum, Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (20 × 13.5) 63 blz. ing. f 0.85.

Ernst Thrasolt, 2217.
DIE WITWE. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. Das Tor, (13.5 × 8) 83 blz. geb. M. 1.50.
— Bc —

Jassy Torrund, 2218.
DIE BURG IHRER AHNEN, Geïllustreerd. *Bergland-Verlag, Elberfeld,* 1926. (12 × 9.5) 65 blz. geb. M. 1.—.
— B —

J. Veldkamp, 2219.
K. de Boer,
KUN JE NOG ZINGEN, ZING DAN MEE! *P. Noordhoff, Groningen,* 25e druk : 1926. (28.5 × 20.5) 191 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

G. J. Vermeer, 2220.
Dr. Hans Pradel,
DIE VORPRÜFUNG. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1925. (22.5 × 15) 183 blz. gecart. f 1.75.

Caspard de Weede, 2221.
LA CHAMBRE AU LOUP. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. (18.5 × 10.5) 232 blz. ing. Ffr. 3.—, geb. Ffr. 5.50.
— B —

Dr. J. Witlox, 2222.
DE KATHOLIEKEN VERKORT IN HUN BURGERRECHTEN, TOCH OPRECHTE VADERLANDERS. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (19 × 13.5) 24 blz. ing. f 0.20.

J. A. Zoutendijk, 2223.
HET BOORDBED, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. Weten en Kunnen, (19.5 × 13.5) 64 blz. ing. f 0.75.

(Zonder naam), 2224.
ADRESBOEK VAN DORDRECHT 1926. *Jac. Duits, Dordrecht,* 1926. (24 × 16.5) VIII-447 blz. gecart. f 6.50.

(Zonder naam), 2225.
A MYSTIC IN THE HOME, Vertaald uit het Fransch door Katherine Henvey. *Catholic Truth Society, London S.W.* 1, 1925. (18 × 12.5) 32 blz. ing. 2 d.

(Zonder naam), 2226.
BLADEN-CATALOGUS, Geïllustreerd. *Rudolf Mosse, Amsterdam,* 1926. (29.5 × 20) 138 blz.

(Zonder naam), 2228.
RAPUNZEL, Geïllustreerd door Prof. E. Liebermann, *Jos. Scholz, Mainz,* 1925. (22 × 29) 14 blz., geb. M. 1.75.

(Zonder naam), 2229.
STORIES OF SAINTS. *Catholic Truth Society London S.W.* 1, 1926. (12.5 × 9) Deel I: 32 blz., deel II: 32 blz., deel III: 32 blz., deel IV: 32 blz., deel V: 32 blz., Per deel ing. 2 d.

(Zonder naam), 2230.
TAGUNG DES REICHSVERBANDES DER DEUTSCHEN INDUSTRIE, Geïllustreerd. *Reichsverband der deutschen Industrie, Berlin W* 10, 1925. (27 × 20) 90 blz. ing. M. 2.75.

(Zonder naam), 2231.
UIT DE SCHOOL, Geïllustreerd. *Van de Burgt, Helmond,* 1926. (24 × 16) 64 blz. ing. f 1.50,

(Zonder naam), 2232.
VERZEN VAN ERNST EN SCHERTS, Geïllustreerd door P. Panhuizen. *F. Thomassen, Helmond,* 1925. (21 × 15) 112 blz. ing. f 0.65.

Correspondentie.

48. *W. S.* te *A.*: Niet *The Universe,* doch *The Commonweal,* het grootste R. K. Weekblad te New-York, heeft 1000 dollars uitgeloofd voor de beste Dante-studie, in het Engelsch geschreven. Merkwaardig is wel de groote ruimhartigheid waarmee deze prijsvraag ingesteld is: deelneming toch staat open voor iedereen, zonder onderscheid van religie.

49. *Ir.Th.* te *H.*:De vele tekstverklaringen vinden wij juist een onvolkomenheid in de cinematographie. Deze moeten tot een minimum gereduceerd: het beeld moet zelf overtuigend spreken tot onzen geest en ons gemoed. Is het U niet opgevallen, dat in de (moreel helaas minder goede) kunstfilm *Varieté* weinig van tekst gebruik wordt gemaakt? In genoemde film heerscht een min of meer strenge continuïteit van beeld, hetgeen de beeldindruk ten goede komt. Ook is waar, dat men een kunstfilm minder gauw vergeet dan een populaire film (Amerikaansch product) die door z'n snelle beeldopvolging en scène-wisseling een onvoldoende beeldindruk in ons achter laat. Dus weer een reden te meer dat een kunstfilm reden van bestaan heeft en dus aanspraak mag maken op steun en aanmoediging. Alleen hopen wij met U, dat de moreele inhoud in de toekomst adaequaat moge worden aan het artistiek gehalte. Doch dat zal een lange en moeilijke weg wezen...

50. *Dr. B.* te *B.*: Uw Dada-vraag viel moeilijk in het korte bestek dezer rubriek te beantwoorden. Mogen wij naar een desbetreffend artikeltje onder Verscheidenheden verwijzen?

51. *H. B.* te *N.*: Het eenige boek, dat ver boven de middelmaat uitreikt is *Sous le Soleil de Satan* van G. Bernanos (uitgave: Plon-Nourrit & Cie., Paris). Schrijver is nog een onbekende, althans in 't officieele schrijversbent: van beroep inspecteur eener levensverzekering, heeft hij zijn eersteling geschreven onder drukke commercieele besognes in autobussen en wachtkamers. Het is een werk geschreven uit waarachtige innerlijke noodzaak en 't moet den schrijver stellig een bevrijding geweest zijn naar hart en geest.

52. *L. P.* te *G.*: Al heeft Victor Hugo ook gezegd: „Le dix-huitième siècle paraîtra toujours dans l'histoire comme étouffé entre le siècle qui le précède et le siècle qui le suit", een degelijke bestudeering, die rekening houdt met de wijsgeerige en sociale stroomingen van dit tijdvak, achten wij zeer profijtelijk voor een dieper inzicht der Fransche Revolutie, der beginnende Romantiek en der heele negentiende eeuw. Bij de keuze van een goed leerboek moet men echter voorzichtig zijn. Ten zeerste raden wij U aan: A. Brou: *Le dix-huitième siècle Littéraire;* uitgever is Pierre Téqui, Paris VI; het boort in de diepte en is vooral rijk aan algemeen oriënteerende beschouwingen.

53. *A. v. K.* te *B.*: Een suggestief geschreven boek is Karl Adam: *Das Wesen des Katholizismus.* Het ontwerpt een beeld van de Kerk, haar bestaan en wezen, haar levensrijkdom en hare veelzijdige werkzaamheid. Uitgever is L. Schwann, Düsseldorf. Ing. M. 8.—; geb. M, 10.—.

54. *H. J. E.* te *Str.*: U vraagt maar eventjes van 'n twintigtal Fransche boeken uit den *Jaarlijksche Boekenschouw* 1920 de namen en de adressen der uitgevers. Wij herinneren U er aan dat als regel, zonder postzegel voor antwoord, geen antwoord volgt. Wat bedoelt U echter met Uw lijst? Als U de boeken wilt koopen doet U verstandiger, deze niet rechtstreeks, doch bij een boekhandelaar te bestellen. Daar doet U één goed werk mee en U bespaart ons dan onbezoldigde, nuttelooze arbeid, daar doet U nog een goed werk mee.

55. *Consulat de Pologne* à *Rotterdam*: Souffrant, notre rédacteur-secrétaire s'excuse de n'avoir pu donner ce mois les renseignements que vous désirez. Veuillez lire dans le prochain numéro la liste bibliographique des oeuvres et publications concernant la Pologne, lesquelles sont publiées en Hollande pendant la periode de 1914-1925.

ERNEST SELE

PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL

't grootste huis der stad.

Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.

REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma Wed. J. v Casteren & Zonen

Meubeltransport en Verpakking onder volledige garantie

Expediteurs, Douane-Agenten

Telefoon 606 Korvelsche weg 78 - 84 TILBURG

Firma P. J. Meijs & Zoon

Fabrikanten van Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties enz.

Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.

WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen

TILBURG

Fabrikant in Wollenstoffen.

Specialiteit in

Kloostergoederen.

Accountantskantoor

E. A. Wijsmuller & Co.

EINDHOVEN RECHTESTRAAT 55 Tel. 175 - 518

AMSTERDAM HEERENGRACHT 114 Tel. 44279

Accountantswerkzaamheden

Belastingzaken.

Ik lees alléén Keurboekerij.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN

SPECIALE CONDITIES.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.

— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Corns. van Straaten - Utrecht

Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood

Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

TIMMERFABRIEK „DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL

BREDA

Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout

Kerkbanken — Kerkstoelen

Amerikaansche Schoolbanken,

Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Verslagboek der 3de R. K. Paedagogische Week, welke te Tilburg werd gehouden op 17, 18 en 19 Aug. 1925

Prijs f 1.25, franco per post f 1.45. — Bevat de lezingen, welke tijdens de Paedagogische week zijn gehouden

Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

DRUKKERIJ KLAASSENS

DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM

PERIODIEKEN — BOEKWERKEN

ALLE HANDELSDRUKWERKEN

Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

POORTERS-TOEBACK

J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

Poelhekke, M. A. P. C. en **Dr. C. G. N. de Vooys,** Platenatlas bij de Nederl. Literatuurgeschiedenis, gecart. *3e druk* ing. **f 4.50**, geb. **f 4.90**.

Vooys, Dr. **C. G. N. de,** Historische schets van de Nederl. Letterkunde *12e druk*, ing. **f 1.90**, geb. **f 2.25**.

Vooys, Dr. **C. G. N. de,** Verzamelde Taalkundige Opstellen. Eerste bundel, geb. **f 5.90.** Tweede bundel, geb. **f 5.90.**

Vooys, Dr. **C. G. N. de,** Middelnederl. Legenden en Exempelen. Bijdrage tot de kennis van de prozaliteratuur en het volksgeloof der Middeleeuwen. Herziene en vermeerderde uitgave, geb. **f 5.90**.

Uitgaven van J. B. Wolters Groningen / Den Haag

K | UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. | K

Les auteurs Français Annotés

No. 1. LE FABLIER FRANÇAIS. Fables de La Fontaine, de Florian et d'autres fabulistes.
A. Textes, relié, f 2.30.
B. Explications et notes f 0 70.

Wij gelooven, dat deze bewerking den jeugdigen leerling in staat zal stellen de fijne puntjes in gedachten en stijl aan te voelen.
De Vacature.

No. 2. TARTARIN DE TARASCON d'Alphonse Daudet. Illustré d'après des dessins originaux d'Ed. Bernard. A. Textes, relié f 1.40
B. Notes f 0.50

No. 3. LES MILLE ET UN MATINS. 1re série 25 Contes et Nouvelles d'auteurs contemporains. A. Textes f 1.25.
B. Notes f 0.40.

Voor de hoogere klassen een uitstekend werkje, om het Fransche leven en den Franschen geest te leeren kennen en waardeeren.
De Vacature, 9 Dec. '25.

No. 4. L'AVARE DE MOLIÈRE.
A. Textes, relié f 1.30.
B. Notes, f 0 40

Deze vier boekjes zijn practisch en uitstekend bruikbaar op onze middelbare scholen.
De Vacature.

K | K

CENTRAAL BUREAU DER UITGAVEN BETREFFENDE DE H. THERESIA VAN 'T KINDJE JEZUS
LISIEUX (FRANKRIJK)

Filiaal voor België, Holland en Het Groot Hertogdom Luxemburg: Groote Markt 15, **BRUSSEL**
Het Centraal Bureau heeft het algemeen Depôt van al de uitgaven (boeken, prentjes, beelden, medailles, verschillende voorwerpen, enz.) vergund door de Carmel van Lisieux.

VRAAGT PRIJSOPGAVE

Oplossingen Prijsvragen 24 en 25.

Het enorme aantal juiste inzendingen, bewijst wel de populariteit van den geportretteerde: Pater M. Molenaar M.S.C. Prijs na loting toegekend aan L. Knuvelder, Heuvelstraat 10, Tilburg.
De 3 momentopnamen zijn uit den roman Een Doodgewoon Mensch van R. H. Benson, gepubliceerd in De Maasbode, Het Nieuwe Dagblad en Nieuwe Dordtsche Courant. Prijs na loting toegekend aan X. te Dordrecht.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
—— BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN ——

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS,
FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN,
JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 — AUG.- AFLEVERING — 8

— 35 CENT —

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M. . . . . Moderne Franciscus-Studiën
Dr. Raph. Kreemers . . . . . . Van een Toovenaar en een Tooverwereld
Gerard Knuvelder . . . . Verzameld Proza van Dirk Coster
Fransche Redacteur . . . . Le Roseau d'Or
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:

Les Nouvelles Littéraires.

Verscheidenheden:

De macht der gewoonte. — Een nieuw werk van Dickens. — Gabriele d'Annunzio. — Fransche Boeken in- en export. — George Sand en de Natuur. — De Bloemen van het Kwaad. — Rectificatie. —

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

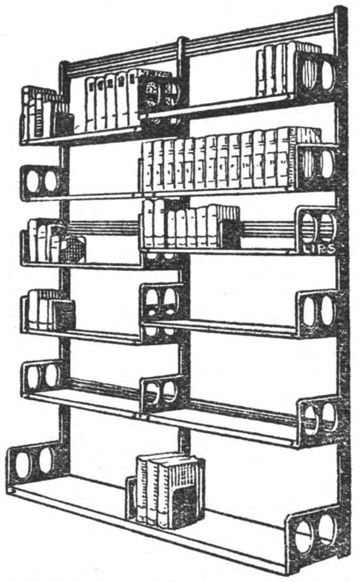

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Veemarktstraat 84 Tel. 915 Groningen

R. K. JEUGDBIBLIOTHEEK.

UITGAVE VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

In deze serie zijn de navolgende boeken verschenen, welke met onverdeeld schitterende recensies de lezende jeugd worden aanbevolen; leeftijd 10—16 jaar.

DE ERFGENAAM door *Cecilia.*

ARANKA door *Cecilia.*

DE JEUGD VAN CHRIS KRAS door *Fl. Keyenburg.*

HANS MEERMAN door *Hendr. M. Smits.*

LOTGEVALLEN VAN KEES PAF door *Cecilia.*

WEER VEREENIGD EN HELDEN door *F.B.v.Vlijmen.*

BLANKE WEGWIJZERS door *Cecilia.*

JOHN, Roman van een Jongensleven, door *Lambert Lucasz.*

Alle boeken zijn door den Keurraad goedgekeurd.

PRIJS PER DEEL f 1.25 . . . GEBONDEN f 2.00.

Per abonnement van 12 deelen f 12.00 en f 20.00.

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek

v.h. Gebr. van Spaendonck

TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland – eveneens in België – kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater – Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Moderne Franciscus-Studiën.

Buitengewoon groot is sinds eenige tientallen van jaren de hoogachting voor den H. Franciscus van Assisi in niet-katholieke kringen. Zelfs zóó, dat het den schijn kon wekken, alsof de katholieken in waardeering voor den Arme van Assisi zouden onderdoen. Ofschoon in waarheid van minder waardeering geen spraak kan wezen, moet worden toegegeven, dat er gedurende eenigen tijd een zekere terughoudendheid bij de katholieken ten opzichte der Franciscus-*studie* was waar te nemen. Later is dat echter geheel veranderd. Scheen de Franciscus-studie vroeger voor vele katholieken alléén gewenscht om niet-katholieke meeningen te weerleggen, reeds sinds lang is zij een gebied, waarin eenieder volle belangstelling toont, die de middeleeuwsche kerkgeschiedenis of de geschiedenis der middeleeuwsche beschaving dieper wil doorgronden.

Het lijkt ons, om de belangrijkheid en de resultaten van die studie beter te doen kennen, nuttig, de *ontwikkeling* van de moderne Franciscus-studie in hoofdlijnen te vervolgen.

I.

Een der voornaamste redenen, waarom de niet-katholieke Franciscus-studie in de 19e eeuw zoo duidelijk op den voorgrond trad, was gelegen in de belangrijkheid der 13e eeuw, de eeuw waarin de Pauselijke macht tot haar hoogtepunt was gestegen, maar tegelijkertijd in een zwaar conflict was gewikkeld met de wereldlijke macht. Telkens opnieuw drong zich de vraag op, waarom het Pausdom toch had kunnen overwinnen. De andersdenkenden meenden overal in het volksleven den geest van oproer tegen de machtige Kerk te zien opwoelen en toch was het volk niet van haar losgescheurd, maar had duidelijke teekenen van oplevende kerkelijke gezindheid en vroomheid gegeven in het verloop der 13e eeuw. Dat hier de invloed der Bedelorden in het spel was, bleek spoedig en van daaruit kwam men vanzelf tot Franciscus, den stichter van de eerste Bedelorde.

Vroeger had men zich van een grondig onderzoek afgemaakt in den geest van Luther, die sprak van een „dweepzieken monnik". Nu echter de omgeving van Franciscus nauwkeuriger uit de bronnen werd bestudeerd, kwam men spoedig onder de bekoring van de edele Franciscus-figuur. Langzamerhand moest de verachting wijken voor hooge lofprijzing.

Reeds K. Hase sprak in zijn werkje over Franciscus (1856) van „een der grootste zonen der dertiende eeuw". Ja zelfs eischte hij den Heilige op voor de protestanten. „Onze kerk" — zoo schreef hij — „dateert niet eerst vanaf 1517, wij kunnen gerust de Heiligen der middeleeuwen tot de onzen rekenen." Het boekje van Hase heeft blijkbaar de aandacht van velen op Franciscus gericht. Ook op Renan, den beruchten schrijver van het rationalistische *Leven van Jesus* heeft het werkje invloed gehad. Terwijl Renan Christus' grootheid verkleint door de goddelijke eigenschappen te ontkennen, verheft hij de figuur van Franciscus hemelhoog, zoodat hij feitelijk Franciscus met Christus gelijkstelt. Al bedenkelijker werd dat roemen op Franciscus, want men was blijkbaar vergeten, dat de Heilige vóór alles een heel nederige Christus-*navolger* wilde zijn. Het mocht een groote aanwinst lijken, dat Harnack Franciscus in een rede den Heilige waagde te verheerlijken als den beminnelijksten monnik, feitelijk was men bezig Franciscus te misvormen tot wat hij nooit had willen zijn: een tegenstander der Katholieke Kerk. Hoe ongerijmd die gedachte ook was, men moest bijna noodzakelijk daartoe komen, wanneer men Franciscus hoog prees en toch de Kerk bleef verachten. Onbewust zocht men naar aanknoopingspunten voor een conflict tusschen Franciscus en de Kerk. En natuurlijk meende men spoedig, die te hebben gevonden.

In 1885 trad K. Müller op met de duidelijk-uitgesproken meening, dat Franciscus' ideaal: te leven als de Apostelen, door de Pausen was vernietigd. De ketters in de twaalfde eeuw werden voorgesteld als de voorloopers van Franciscus. Deze immers had evenals zij geijverd voor de strengste armoede. Dat Franciscus daarbij altijd de getrouwe zoon der Kerk was gebleven en er zelfs niet in de verte aan dacht, om gelijk de Waldenzen, de gemoederen des volks van de priesters te vervreemden en de Kerk buiten haar om te hervormen, had men geheel uit het oog verloren. Nóg duidelijker werd de nieuwe meening verkondigd door H. Thode, die er nog een ander moment aan

toevoegde. Thode beschouwde Franciscus vooral van cultuur-historisch standpunt. Diens liefde voor het natuurlijke was voor hem een bewijs, dat de Arme van Assisi een voorstander moest geweest zijn van een nieuwe ideeën-richting: de richting der vrijheid, die zich losmaakte van de „middeleeuwsche gebondenheid" in het denken volgens de leer der Kerk.

Al die pogingen om Franciscus op te eischen voor een anti-kerkelijke vrijheidsidee, voerden tot het resultaat, dat Sabatier (1893) met een boek durfde komen, waarin het leven van Franciscus wordt voorgesteld als een onophoudelijke strijd tusschen de eenvoudige evangelische denkwijze van den Heilige en de hooghartige aanmatigingszucht en geestestirannie der Kerk. Deze vreemde heiligenbiographie, die bij de niet-katholieken een enorm succes behaalde, verkondigde in geestdriftige taal — die sterk herinnert aan Renan — dat Franciscus met zijn hooge idealen van een armoedig leven in navolging van Christus en de Apostelen, was miskend door den Paus. De „heilige" voorvechter van het *leekenelement* was bezweken in den heldenstrijd tegen de kerkelijke hierarchie.

De bijval, die Sabatier ondervond, was kolossaal. Toch gingen er spoedig stemmen op van kritiek. Langzamerhand waren niet-katholieken het in 't algemeen eens met de bewering der katholieken, dat Sabatier van Franciscus een figuur had gemaakt, zooals hij ze gaarne had gezien, maar zooals ze in werkelijkheid niet had bestaan. Wel bleek het inzicht der Kerk, die het boek op den Index der verboden boeken had geplaatst, gefundeerd op zakelijke gronden en niet op vrees voor de waarheid, zooals Haar zoo dikwijls werd verweten.

Zoo ver ging men in de oppositie tegen Sabatier, dat sommigen zelfs vergaten, dat hij als historicus veel nut had gedaan met het doorsnuffelen der bibliotheken. Men zag over het hoofd, dat hetgeen Sabatier als literator had misdreven, toch nog zijn historische naspeuringen niet waardeloos behoefde te maken. Welhaast komisch klinkt het, dat Thode hem verweet geheel de studie in verwarring te hebben gebracht.

Langzamerhand kwam men langs den weg van diepgaand historisch onderzoek — waarbij men de door Sabatier ontdekte documenten benutte, zonder ze naar zijn wijze willekeurig uit te buiten — terug tot hetgeen vroeger allen hadden gehouden, dat n.l. Franciscus een allertrouwste zoon der Kerk was geweest. Men was aldus op wetenschappelijken weg teruggekomen tot hetgeen vroeger eenvoudig als een gegeven feit werd aanvaard. Die terugkeer beteekende, dat een omweg was gemaakt. Toch was de omweg niet nutteloos geweest, al had men de dwalingen door anti-kerkelijke gezindheid veroorzaakt, kunnen en moeten vermijden.

II.

In de beschreven ontwikkeling der Franciscus-studie traden de niet-katholieken op den voorgrond. Toch meene men niet, dat de katholieken niets op dat gebied hebben gepresteerd. Reeds lang vóór den strijd om Franciscus hadden de Minderbroeder Lucas Wadding (17e eeuw) en de Jezuieten-Bollandisten (18e eeuw) met veel zorg alle gegevens voor de geschiedenis van Franciscus verzameld. Ook hadden in den lateren tijd de z.g. Romantici (vooral Görres) in hun ijveren voor de kennis der Middeleeuwen heel bijzonder de aandacht voor Franciscus gevraagd en was het mede aan hun streven — dat echter wat te idealistisch en daarom wankel bleek — te danken, dat de studie der Middeleeuwen bij de niet-katholieken meer aandacht werd waardig gekeurd.

De aandacht was dus wel aanwezig, maar in 't algemeen moet men toch zeggen, dat men zich niet psychologisch verdiepte in het leven van Franciscus, ofschoon een zwakke voorstoot in die richting toch te bemerken was bij Görres en Ozanam en de „bekeeringsgeschiedenis" van den Heilige zich bijzonder goed voor een zielkundige studie leende. Toen de geschiedschrijving zich steeds meer vervolmaakte en men er steeds meer naar streefde de figuren uit het verleden in het historisch midden der omstandigheden te stellen, kwam dit ook aan de Franciscus-studie ten goede. Toch waren voorloopig vooral de niet-katholieken aan het woord en werd bij vele katholieken door de anti-kerkelijke strevingen de studielust niet aangewakkerd om behalve kritiek op de verkeerde richting, ook positief zich in de geestesrichting van den H. Franciscus ten volle in te leven. Een nieuwe stoot, die nu ook flink zou doorwerken, schijnt van de Eeuwfeestviering (1882) van Franciscus' Geboorte te zijn uitgegaan. Naast vele populaire geschriften verschenen de diepgrondige studiën van Ehrle S.J., Denifle O.P., der Minderbroeders van Quaracchi en zelfs begon de wereldgeestelijke Mgr. Faloci

Pulignani in 1886 met een wetenschappelijk tijdschrift onder den titel: Miscellanea Francescana, dat, zooals zijn naam aanduidt, een soort van informatiebureau wilde zijn waar alles wat de geschiedenis van Franciscus en van zijn Stichtingen betrof, kon worden besproken.

Toen het boek van Sabatier verscheen, werd de studielust geprikkeld. Nu immers zag men ineens de anti-kerkelijke „oplossing" vóór zich van een vraagstuk, dat steeds meer de aandacht had getrokken. Door de groote verbreiding van het boek werd de Franciscus-studie bij de katholieken bevorderd, wijl men het weerleggen moest. De bodem was thans veel meer geschikt voor een hoogeren opbloei der studie dan vroeger, te meer wijl Sabatier ook door de protestanten werd bestreden.

Er ontstonden wetenschappelijke vereenigingen, om de Franciscus-studie te bevorderen. Wijl hier het wetenschappelijk cachet de anti-kerkelijke tendenz terugdrong, sloten ook katholieken zij daarbij aan. Niet alleen de eigenlijke Franciscus-studie, maar de Franciscaansche studiën in 't algemeen namen een hoogen vlucht. Van groote beteekenis voor een goede ontwikkeling was daarbij de oprichting van het *Archivum Franciscanum Historicum* te Quaracchi, dat internationale leiding gaf door zijn nauwkeurige verslagen van de werkzaamheden op dit gebied.

III.

Heel natuurlijk voelden verschillende geleerden onder de katholieken zich aangespoord, op grond der moderne studies, een Franciscus-biographie te schrijven, te meer wijl het sterk anticlericale boek van Sabatier nog maar steeds onveranderd in nieuwe uitgaven verscheen.

Dat die Franciscus-biographieën nog al veel van elkander verschillen, vindt vooral zijn oorzaak in de psychologische richting, die men thans volgde. Steeds meer had men n.l. ingezien, dat het *zieleven* van den H. Franciscus een zeer dankbaar onderwerp van studie was. En alhoewel nu de katholieken in de allervoornaamste hoofdpunten het eens waren, toch bleef er nog een groot gebied over voor afwijkende meeningen. Men vroeg zich vooral af, wat de H. Franciscus had beoogd en *hoe* hij het had trachten te bereiken. Men trachtte verder zijn persoonlijkheid dieper te doorgronden, vooral ook door een nauwlettende, breede studie van den tijd, waarin de Heilige leefde. Het verschillend standpunt van den schrijver voerde tot een verschillend oordeel over Franciscus' optreden. We willen dit aantoonen door een vergelijking der twee voornaamste katholieke Franciscus-biographieën, die van Jörgensen en Schnürer. Zij zijn de uitdrukking van twee richtingen, vooral bepaald door het standpunt van den schrijver ten opzichte van Sabatier. Tot deze beide hoofdrichtingen kunnen ook de andere Levensbeschrijvingen (zooals van Cuthbert O. Cap. en van Facchinetti O.F.M.) worden teruggebracht.

Jörgensen schreef zijn boek vooral als letterkundige. Zijn dichterlijk talent werd getrokken tot den H. Franciscus, die voor hem vooral de idealist was met wonderschoone idealen. De invloed van Sabatier is echter bij Jörgensen duidelijk zichtbaar. Hij ziet in den Paus wel geen tegenstander van den Heilige — zooals Sabatier — maar toch den koudpractischen geest, die Franciscus' hoogstrevende idealen eenigszins onderschat. Bij sommige vragen, zooals de studie-vraag, vindt men dan ook geen eigenlijke oplossing, maar slechts gevoelsargumenten.

Een anderen indruk maakt de Franciscus-biographie van Schnürer. Hij heeft, gelijk Jörgensen, de bronnen bestudeerd maar er zich van weten vrij te houden de bronnen in den geest van Sabatier te verklaren. Hier gevoelt men steeds, dat de schrijver zich een helder oordeel heeft gevormd uit de geschiedkundige gegevens en daarop steunend weet hij den Heilige in volle leven te schilderen. Ook hier zien we de moeilijkheden die Franciscus ontmoette, maar zij blijken voort te komen uit den aard der zaak en niet uit miskenning of uit een niet-begrijpen. De verhouding tusschen ideaal en werkelijkheid heeft Schnürer op een meer bevredigende wijze beschreven dan Jörgensen, zonder den toeschouwer het geestesgenot van de spanning in Franciscus' leven te onthouden.

Uit de vergelijking der beide genoemde levensbeschrijvingen blijkt, hoe men zich heeft gewoon gemaakt, verder door te dringen dan de uitwendige feiten, hoe men geestesgeschiedenis met haar volle aantrekkelijkheid bieden wil. En in dien zin kunnen we spreken van een vervolmaken der Franciscus-studie, wijl de traditioneele opvatting dieper en breeder en daardoor schooner is geworden. Door die ontwikkeling der Franciscus-studie is de beteekenis van den Heilige in zijn tijd en voor de

toekomst steeds duidelijker gebleken. De Franciscus-studie is gegroeid tot een levend stuk kerkgeschiedenis, want het is onmogelijk de Middeleeuwen goed te verstaan zonder Franciscus te begrijpen, die persoonlijk en door zijn Stichtingen een grooten invloed op het godsdienstig leven der Middeleeuwen heeft uitgeoefend.

De Franciscus-studie is niet slechts een luxe-artikel voor den dilettant, maar een noodzakelijk onderdeel van de studie der Kerkgeschiedenis. We meenden daarom — bij gelegenheid van het Eeuwfeest van Franciscus' Zaligen Dood — een nuttige taak te verrichten met een Schematisch Overzicht over den tegenwoordigen stand der Franciscus-studie, waarvan we in het voorafgaande slechts één bijzonder waardevol resultaat n.l. de verhouding van Franciscus tot de Kerk, hebben besproken.
In den geest van *Boekzaal* streefden we ernaar 1) een gids te zijn voor hem, die met deze studie om een of andere reden zich heeft in te laten, en 2) proefondervindelijk aan te toonen, dat het hier een studie-gebied betreft, waar nog belangrijke vraagstukken ter oplossing bestaan. We lieten ons natuurlijk steeds leiden door de gedachte, dat we een *keuze* hadden te doen uit ernstige studies. Door de wetenschappelijke en moreele waarde voldoende aan te duiden, wilden we het voor leeszalen gemakkelijk maken, ook aan de Franciscus-lectuur eenige aandacht te schenken; de laatste Rubriek hebben we uitsluitend met dit doel aan ons Overzicht toegevoegd.

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M.

N.B. De met * voorziene studies zijn van *anti-katholieke* strekking.

I. ALGEMEENE ORIËNTATIE.

A. TIJDSCHRIFTEN.

1. Vaktijdschriften.

Archivum Franciscanum Historicum, Collegio S. Bonav., Quaracchi.
Archivo Ibero Americano, Madrid.
Estudis Franciscans, Barcelona.
Études Franciscaines, Paris.
Franziskanische Studien, Bonn.
La France Franciscaine, Paris.
Miscellanea Francescana, Assisi.
Revue d'Histoire Franciscaine, Paris.
Studi Francescani, Firenze.
Voor België en Nederland: Neerlandia Franciscana, later: „Franciscana", vanaf 1914 tot en met 1924.
Bijzonder te vermelden zijn nog om de vele franciscaansche bijdragen en recensies:
Analecta Bollandiana.
Archiv für Literatur und Kirchengeschichte des Mittelalters.
Revue d'Histoire Ecclesiastique.
Zeitschrift für Kirchengeschichte.

2. Officieele tijdschriften.

Acta Ordinis Fratrum Minorum.
Analecta Ordinis Minorum Capuccinorum.
Commentarium Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium.

3. Populair-Wetenschappelijke tijdschriften.

Annales Franciscaines, Paris.
El Eco Franciscano, Santiago.
San Francesco di Assisi, Assisi.
Frate Francesco, Assisi.
Revue Franciscaine, Bordeaux.
Franciscaansch Leven (gedeeltelijk oorspronkelijke studies).
Sint Franciscus (Rubriek „Van Woord en Werk" geeft overzicht van francisc. werkzaamheid en publicaties in Nederland.)

B. OVERZICHTEN.

(De H. Franciscus en zijn Stichtingen).

H. Holzapfel O.F.M.: *Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens*, Freiburg, 1909.
Als samenvatting uitstekend en methodisch bewerkt; in sommige onderdeelen steunend op speciaal-onderzoekingen, in andere op de literatuur van verschillende waarde; hier en daar persoonlijke ideeën, die tot tegenspraak uitlokken. Vgl. de kritiek van L. Lemmens O.F.M. in: *Theol. Revue* VIII, 1909, blz. 361-365.

U. d'Alençon O.Cap.: *Leçons d'histoire franciscaines*, Paris, 1918.
Steunt gedeeltelijk op Holzapfel; veel oorspronkelijks over ontwikkeling der preekwijze, de ascetische geschriften, den franciskaanschen geest.

Pancratius van Strijp O.Cap.: *Overzicht onzer Geschiedenis*, Utrecht, 1919.
Vooral gedacht als leerboek; soms rijk gedocumenteerd, soms weinig.

Th. Ferré O.F.M.: *Histoire de l'Ordre de Saint François*, Rennes, 1921.
Zeer afhankelijk van Holzapfel; de ontwikkeling in het leven van Franciscus en in zijn Orde spannend beschreven.

M. Faloci Pulignani: *Conferenze Francescane* Citta de Castello, 1924.
Gebaseerd op grondige kennis, maar niet in alle deelen van gelijke waarde.

F. van den Borne, O.F.M.: *De H. Franciscus van Assisi en de Minderbroedersorde*, Weert, 1926.

C. SAMENVATTINGEN DER BRONNENSTUDIES EN LITERATUUR.

Paul Sabatier: **Etude critique des sources*, in: Vie de S. François.
Zeer belangrijk, maar van eenzijdig standpunt uit opgebouwd.

A. Knöpfler: *Die neuere Franziskusliteratur*, in: Theol. Revue II, 1903.
Inhoudsrijk en voorzichtig afgewogen.

W. Goetz: *Die Quellen der Geschichte des hl. Franz. von Assisi*, Gotha 1904.

Grondig onderzoek, dat de opvattingen van Sabatier corrigeert. Schr. is niet katholiek.

H. Boehmer: *Analekten zur Geschichte des Franciscus van Assisi,* Tübingen, 1904.
Zeer bruikbare lijst van de Bronnen, chronologisch geordend. Schr. is protestant.

M. Chevalier: *Repertoire des sources historiques du Moyen Age.* Bio-bibliographie I.
Lijst der literatuur tot 1905.

A. Fierens: *La Question Franciscaine,* in *Revue Histoire Franciscaine* 1906, blz. 410-433.
Nauwkeurige uiteenzetting der meeningen aangaande enkele veel bedisputeerde Bronnen. (Legenda 3 Sociorum, Speculum perfectionis).

P. Robinson O.F.M.: *A short introduction to Franciscan Literature,* New York, 1907.
Handig boekje, waarin het ontstaan der Bronnen en de franciscaansche studies worden beschreven in chronologische volgorde.

G. Schnürer: *Neuere Quellenforschungen über den hl. Franz. von Assisi,* in *Hist. Jahrb.,* 1907, blz. 9-43.
Tracht met nauwkeurigheid uit latere geschriften het oorspronkelijke materiaal uit te lichten; zaakkundig oordeel over de nieuwere studies.

L. Oliger O.F.M.: *Expositio Regulae Fratrum Minorum auctore fr. Angelo Clareno,* Quaracchi, 1912.
Zeer belangrijk voor het oordeel over de geschriften van Br. Leo.

F. v.d. Borne, O.F.M.: *Die Franziskus-Forschung in ihrer Entwickelung dargestellt,* München, 1917.

H. Tilemann: *Studien zur Individualität des Franziskus von Assisi,* Leipzig 1914.
Zorgvuldige herziening van den stand der kwesties over de Bronnen. Schr. is protestant.

V. Facchinetti, O.F.M.: *La Questione Francescana,* Quaracchi, 1918.
Later uitvoeriger in zijn: Franciscus-biographie (zie beneden).

A. G. Little: *A Guide to Franciscan Studies,* London, 1920.
Degelijk bewerkt; geeft hier en daar aanwijzingen betreffende Handschriften in Engeland. Schr. is niet katholiek.

M. de Barcelona O.Cap.: *Estudio Critico de las fuentes historicas de San Francisco y Santa Clara,* Barcelona, 1921.
Zeer rijke literatuurverwijzingen.

N.B. De voornaamste *Franciscus-biographieën* geven eveneens een overzicht van de Bronnen en de Literatuur (vooral Gratien, Jörgensen, Cuthbert, Facchinetti).

II. BRONNEN-UITGAVEN.

A. GESCHRIFTEN VAN FRANCISCUS.

Opnieuw uitgegeven (na de vroegere uitgave van Wadding) door:
L. Lemmens, O.F.M.: *Opuscula S.P. Francisci Assisi,* Quaracchi, 1904.

H. Boehmer: *Analekten* (zie boven).
Vertalingen verschenen in Italië, Frankrijk, Duitschland, Amerika enz.

P. Engelbertus, O. Cap.: *Geschriften van St. Franciscus van Assisi,* Bussum 1921.
Goed, maar geeft geen besprekingen der echtheid.

M. Rederstorff: O.F.M.: *Die Schriften des hl. Franziskus von Assisi,* Regensburg, 1910.
Vanwege de kritische inleiding blijft deze vertaling vooral van waarde.

B. OUDE BIOGRAPHIEËN.

Thomas de Celano: *Legenda prima B. Francisci,* (Eerste Levensbeschrijving v. d. H. Fr.), 1228-29; *Legenda secunda B. Francisci* (Tweede Levensbeschr. v. d. H. Fr.), 1245-47.
Over deze beide gewichtige Bronnen, uitgegeven door U. d'Alençon O.Cap., Romae 1906, is zeer veel geschreven. De groote waarde en vertrouwbaarheid wordt thans algemeen aangenomen.

J. B. van Dijk: *De H. Fr. van Ass.,* 2 dln., Leiden, 1919.
Dit is een vertaling van bovengenoemd werk (Legenda prima). Deel I geeft belangrijke beschouwingen over de maatschappelijke en godsdienstige toestanden ten tijde van Franciscus.

V. Facchinetti O.F.M.: *Tommasso de Celano,* Quaracchi, 1918.

Frater Leo Assisiensis: *S. Francisci Intentio Regulae; Verba S. Francisci.*
Over deze kleine geschriften van Br. Leo, die enkele bijzondere feiten uit het leven van Franciscus meedeelen, zijn de meeningen zeer verschillend. Zij zijn als echt te beschouwen. Zij werden uitgegeven door L. Lemmens O.F.M. in: *Documenta antiqua franciscana,* Quaracchi, 1901.

S. Bonaventura: *Legenda S. Francisci,* Quaracchi, 1898.
De waarde is zeer verschillend beoordeeld. Van bijzonder belang voor de kennis van Franciscus' geestelijk leven. Wat de uitwendige feiten in het leven van den Heilige betreft, zijn de berichten van Celano, waarop de H. Bonaventura steunt, veel belangrijker. Een nieuwe Duitsche vertaling verscheen van G. Menge, O.F.M.

Legenda trium Sociorum (Legende der drie Gezellen).
Deze levensbeschrijving is *niet* — daarover is men het thans vrijwel algemeen eens — ten jare 1244-45 door de Broeders Leo, Rufino en Angelo geschreven, zooals veelal werd aangenomen, maar veel later. Wel zijn er oorspronkelijke gegevens in verwerkt, die echter niet gemakkelijk te herkennen zijn. Een goede Duitsche vertaling bezorgde J. Hamburger: *Legenda trium sociorum,* München 1923.

Speculum Perfectionis (Spiegel der volmaaktheid).
Door Sabatier in 1898 te Parijs uitgegeven als oudste levensbeschrijving van Franciscus, gschreven door Br. Leo in 1227. De disputen, die daarna volgden hebben ten gevolge gehad, dat deze datum door niemand meer wordt vastgehouden. Het geschrift is uit veel lateren tijd (begin 14e eeuw) maar bevat oorspronkelijke overleveringen, die echter slechts met de grootste voorzichtigheid er kunnen worden uitgelicht.
Duitsche vertaling van Schönhöffer, Freiburg, 1922.

Fioretti di S. Francesco (Bloemekens van den H. Franciscus).
Is een gedeeltelijke Italiaansche vertaling van een Latijnsch werk uit de 14e eeuw. Letterkundig van hooge waarde; de historische beteekenis is hierin gelegen, dat de Franciscus-figuur wordt

weergegeven, zooals ze in bepaalde streken in den geest zijner volgelingen bleef voortleven. Een kritische uitgave is aangekondigd te Quaracchi. Zeer vele vertalingen in alle landen. Een Nederlandsche vertaling verscheen in 1866 te 's Gravenhage, in 1908 te Amsterdam door A. Lieftinck; een nieuwe vertaling begon *P. Quirinus O.Cap.* in: *Franciskaansche Bloei II*, Amsterdam, 1923.

H. Holzapfel O.F.M.: *Franziskus-Legenden*, München, 1907.
Bevat een uitstekende inleiding; geeft niet de eigenlijke Fioretti, maar laat sommige verhalen weg en voegt er andere aan toe.

J. Buys: *Franciskaansche Legenden*, Leiden, 1908. Een vertaling van Holzapfel, maar met eigen goede Inleiding.

N.B. De oude Biographieën, die hier werden genoemd — en nog enkele andere — worden *opnieuw kritisch* uitgegeven in Quaracchi, als: *Analecta Franciscana*. Celano is reeds verschenen; het verschil met de uitgave van U. d'Alençon bestaat vooral daarin, dat telkens wordt aangegeven, waarop Celano steunt.

C. GEZELLEN VAN FRANCISCUS.

Dialogus de vitis sanctorum fratrum Minorum. (Dialoog over het leven van heilige Minderbroeders.)
Geschreven 1244-46 waarschijnlijk door Thomas van Pavia. Hierin wordt over verschillende bekende Minderbroeders, o.a. ook over Antonius van Padua, gesproken waardoor de eerste tijd der Minderbroedersorde duidelijker wordt belicht. Uitgegeven door F. Delorme O.F.M. in: *Biblioteca Franciscana Medii aevi*, Quaracchi, 1923.

Vita B. Aegidii (Leven van den Z. Aegidius).

Verschillende korte Levensbeschrijvingen der Eerste Gezellen van Franciscus worden uitgegeven in: *Analecta Franciscana* III, Quaracchi, 1897.

D. KRONIEKEN.

Kroniek van Broeder Jordanus.
Hierin wordt de reis der eerste Minderbroeders naar Duitschland beschreven en hoe zij daar optraden en zich vestigden. Zeer onderhoudend geschreven in levendige Latijnsche taal. Uitgegeven eerst door Voigt, toen in: *Analecta Franciscana*, Quaracchi, later door H. Boehmer, *Chronica Fratris Jordani*, Paris, 1908.

Kroniek van Eccleston.
Beschrijft de lotgevallen der eerste Minderbroeders in Engeland. De verhaaltrant is niet zoo levendig als die van Broeder Jordanus, maar de vertelde feiten zelf bieden een schilderij vol afwisseling.
Uitgegeven eerst door Brewer, daarna in: *Analecta Franciscana* en ten slotte door A. G. Little, *Tractatus fr. Thomae vulgo dicti de Eccleston*, Paris, 1909.

Kroniek van Salimbene.
In een bont allerlei weet de veel bereisde verteller op kostelijke wijze de aandacht te boeien. Geeft een blik in de ontwikkeling der Minderbroedersorde gedurende de 13e eeuw. De schrijver is een zeer goed ontwikkeld prater, die wel niet het ideaal van een Minderbroeder kan worden genoemd, maar wel een voorbeeld van aantrekkelijke gemoedelijkheid.
Uitgegeven door Holder-Egger: *Chronica fratris Salimbene* in: *Mon. Germ. Hist.*, Deel 32, Hannover, 1905-13.

Kronieken buiten de Minderbroedersorde.
Kostbare gegevens, o.a. over de komst der Minderbroeders in Denemarken enz., zijn bijeenverzameld door L. Lemmens, O.F.M., *Testimonia minora saec. XIII de S. P. Fr.* in: *Archivum Franciscanum Historicum*, 1908, blz. 68 en blz 248.

E. OFFICIEELE GEGEVENS.

Pauselijke Brieven enz.
Uitgegeven door Sbaralea, O. Conv., later door C. Eubel O. Conv., in: *Bullarium Franciscanum* I-VII, Romae 1898-1904.

Orderegels voor Franciscus' Stichtingen.
Uitgegeven in: *Seraph. Legislationis Textus Originales*, Quaracchi, 1897.

III. NIEUWE FRANCISCUS-BIOGRAPHIEËN.

N. Papini O.Conv.: *La Storia di S. Francesco di Assisi*, Foligno 1825-27, 2 dln.
Steunt op kritische voorstudie en is ook heden nog van belang, alhoewel de auteur wat te strijdlustig is.

K. Hase: * *Franz von Assisi.* Ein Heiligenbild Leipzig, 1856 (zie boven 221).
Dit boek werd vertaald door Stemler: *Franciscus van Assisi.* Een heiligenbeeld, Rotterdam, 1875.

R. Bonghi: **Francesco d'Assisi*, Citta di Castella, 1884.
Wil „onpartijdig" oordeelen, maar wijdt een heel hoofdstuk aan het bestrijden van wonderen. Als levensbeeld heeft het waarde, wijl duidelijk en overzichtelijk.

H. Thode: **Fr. v. Ass. und die Anfänge der Kunst der Renaissance in Italien*, Berlin, 1885.

Paul Sabatier: **Vie de S. François d'Assise*, Paris 1893.
De laatste (45e) uitgave van 1923 is een herdruk der z.g. oorlogsuitgave, waarbij de kritische Inleiding is vervallen; geen veranderingen van beteekenis echter in den tekst (zie blz. 222.)

Le Monnier: *Histoire de S. François*, Paris, 1906. Het werk bestaat uit 2 deelen. Belangrijk voor het geschiedkundig milieu; de goede uitkomsten der kritiek komen niet voldoende tot haar recht.

P. Gratien O.Cap.: *Saint François d'Assise.* Essai sur son oeuvre d'après les derniers travaux critiques, in: *Etudes Franciscaines*. VII, 1906, blz. 359-482.
Houdt nauwkeurig rekening met de resultaten der gezonde kritiek.

G. Schnürer: *Franz von Assisi*, München, 1907.

K. Wenck: *Franz von Assisi*, Leipzig, 1908.
Voorname gematigde toon; legt vooral in de 2e uitg. veel nadruk op de *ontwikkeling* in het leven van Franciscus. Hier en daar protestantsche opvatting over de Kerk.

J. Jörgensen: *Der heilige Franz von Assisi*, Kempten, 1908.
Werd ook vertaald in 't Nederlandsch door P. v. d. Velde, O.F.M., Tongeren 1909 en Mevr. D. A. Logeman-v. d. Willigen, Bussum 1918.

F. Cuthbert O.Cap.: *Life of St. Francis of Assisi*, London 1912.

Steunt op grondige studie en biedt nog al breede behandeling.

V. Facchinetti O.F.M.: *San Francesco d'Assisi, nella storia, nella leggenda, nell'arte,* Milano, 1921.
Mooie geïllustreerde uitgave; zeer rijke Bronnen- en literatuurverwijzingen en in 't algemeen goed bewerkt.

Christen-Andermatt O.Cap.: *Leben des heiligen Franziskus von Assisi,* neubearbeitet von H. Felder O.Cap., Innsbruck, 1922.
Stichtend geschreven, maar te veel steunend op Wadding; de bewerker heeft er belangrijke aanmerkingen en wijzigingen in aangebracht, zonder de oorspronkelijke richting te willen veranderen.

M. Beaufreton: *Saint François d'Assise,* Paris, 1925.
Soms verrassende nieuwe gezichtspunten door zelfstandige bronnenkritiek. Hier en daar tot tegenspraak prikkelend. Zeer goed wordt het gebedsleven van Franciscus en in 't algemeen zijn persoonlijkheid besproken.

P. Jesualdus O.Cap.: *Sint Franciscus,* Helmond, 1924.
Goed bewerkt maar niet alle onderdeelen gelijkmatig. In deze nieuwste uitgave werd de vroegere lijst van verwijzingen weggelaten.

IV. BIZONDERE FEITEN UIT FRANCISCUS' LEVEN.

A. CHRONOLOGIE.

Veel onzekerheid heerscht er nog over de chronologie. Belangrijke vingerwijzingen geeft:

P. Robinson O.F.M.: *Some chronogical difficulties in the life of S. Francis,* in: *Archivum Franciscanum Historicum,* 1908, blz. 23-30.

L. Patrem O.F.M.: *Appunti critici sulla chronologia della vita di S. Francesco,* in: *Miscellanea Franciscana,* 1902, blz. 76-101.
Deze studie blijkt nog steeds van veel waarde.

D. Mandic O.F.M.: *Legislatione Antiqua O.F.M.,* Mostar, 1924.
Bevat de nieuwste onderzoekingen.

B. ONTSTAAN DER ORDEREGELS.

1. Eerste Orde.

K. Müller: **Die Anfänge des Minoritenordens und der Buszbruderschaften,* Freiburg, 1885.
Door scherp toezien meent de schr. de ontwikkeling nauwkeurig te kunnen onderscheiden. Hij meent, dat de Kerk zich van Franciscus' Stichting op sluwe wijze heeft meester gemaakt.

P. Mandonnet O.P.: *Les Origines de l'Ordo de Poenitentia,* Freiburg, 1898.
Steunend op enkele gegevens van Sabatier meent de schr. te kunnen bewijzen, dat de oorspronkelijke onverdeelde Franciscaansche Beweging ten deele onder pressie der Pauselijke Curie — Mandonnet volgt echter in zijn oordeel over de *motieven,* Sabatier geenszins — zich later heeft gesplitst in drie groepen (de Eerste, Tweede, Derde Orde).

W. Goetz: *Die Quellen.*
Bestrijdt de meening van Sabatier-Mandonnet.

V. Kybal: **Die Ordensregeln des hl. Fr. v. Ass. und die ursprüngl. Verfassung des Minoritenordens,* Leipzig, 1915.
Alhoewel in vele opzichten uiterst nauwkeurig laat de auteur zich toch misleiden om alles te verklaren — hoe gedwongen en onnatuurlijk die verklaring ook worde — in den zin van Sabatier. Vgl. de grondige recensie van M. Bihl in: *Archivum Franciscanum Historicum,* XVII, blz. 429.

D. Mandic: *De Legislatione.*
Toont vele fouten aan in het werk van Kybal en biedt een sterke basis tot verder onderzoek.

2. Tweede Orde.

C. Lempp: **Die Anfänge des Clarissenordens,* in: *Zeitschr. f. Kirchengesch. XIII,* 1894, blz. 181-245.
Wil bewijzen, dat de Pauselijke Curie de Stichting van Franciscus tegen diens zin in een andere richting heeft gedwongen.

L. Lemmens O.F.M.: *Die Anfänge des Klarissenordens,* in: *Rom. Quartalschrift* XVI, 1902, blz. 93-124.
Bestrijdt de meening van Lempp.

L. Oliger O.F.M.: *De Origine Regularum Ord. S. Clarae,* in: *Archivum Franciscanum Historicum,* V, 1912, blz. 181 vv. en blz. 413 vv.
Brengt klaarheid in de tot dan toe nog niet geheel opgeloste kwestie tusschen Lempp en Lemmens.

3. Derde Orde.

F. van den Borne O.F.M.: *Die Anfänge des Franciskan. Dritten Ordens,* Münster, 1925.
Tracht de vraag naar den oorsprong der Franciscaansche Derde Orde, door een onderzoek der Literatuur en der Bronnen op te lossen.

Hilarius Parisiensis, O.Cap.: *Liber tertii Ordinis,* Brussel, 1888.
Vooral over de juridische ontwikkeling.

P. Stein O.F.M.: *Tertius Ordo Franciscalis.* Disquisitio canonica de ejus natura regimine privilegiis, Amsterdam, 1914.
Een nieuwe uitgave, herzien na den Codex juris canon, verscheen te Woerden, 1923.

A. Lismont O.F.M.: *Godsdienstige en maatschappelijke Invloed der Derde Orde,* Turnhout, 1908.
Voor de eerste tijden nog weinig concreet; uitvoerig over nieuwen tijd.

Fred. da Anversa, O.Cap. (=F. Callaey): *Il Terz'Ordine secolare di S. Francesco,* Roma, 1921.
Een goed overzicht over de geschiedenis der Derde Orde. Hier en daar is correctie noodig, vooral wat de 13e eeuw betreft. Veel vertalingen met locale aanvullingen o.a. in: *Franciscaansch Leven.*

Jubilé-Boek der Derde Boek 1221-1921. Weert, 1921.

C. PORTIUNCULA-AFLAAT.

A. Fierens: *De geschiedkundige Oorsprong van den Aflaat van Portiunkula,* Gent 1910.
Een nauwkeurig onderzoek der verschillende getuigenissen en bespreking der geloofwaardigheid.

L'Oriente Serafico, Assisi, 1917.
Zie over het eeuwfeest van den aflaat van Portiuncula de No's. October-Augustus. Belangrijke bijdragen, waaronder nieuwe documenten.

L. Lemmens O.F.M.: *Zur Portiunkula-Ablasz-*

Frage, in: *Franziskanische Studien,* 1925, blz. 364-366.
Nieuwe gezichtspunten bij de behandeling der drie voornaamste getuigenissen. De schr. wijkt af van N. Paulus, die bezwaren heeft tegen de drie getuigenissen (alleen bezwaren tegen den inhoud, steunend op de *innerlijke* kritiek der teksten).

D. H.H. WONDTEEKENEN.

J. Merkt: **Die Wundmale des heiligen Franziskus von Assisi,* Leipzig, 1910.
Rationalistische pogingen om het wonderdadig karakter van het feit te verklaren, door den tijd van ontstaan en den vorm der Wondteekenen anders voor te stellen.

M. Bihl O.F.M.: *De Stigmatibus S. Francisci Assissiensis,* in: *Archivum Franziscanum Historicum* III, 1910, blz. 393-432.
Tegen Merkt en Hampe.

F. v. d. Borne O.F.M.: *Zur Streitfrage über die Wundmale des hl. Franziskus,* in: *Franziskanische Studien* VI, 1919, blz. 67-71.
De strijd ging slechts over den vorm, niet over de aanwezigheid der Wondteekenen, die algemeen wordt aanvaard.

V. Facchinetti O.F.M.: *Le Stimmate di S. Francesco d'Assisi nel VII Centenario del grande miracolo* (1224-1924) Milano, 1924.
Geeft de getuigenissen, de verschillende disputen, de resultaten. Ook de indrukking der H.H. Wondteekenen vereeuwigd in de letterkunde en schilderkunst.

S. Mencherini O.F.M.: *Codice diplomatico della Verna e delle SS. Stimate di S. Francesco d'Assisi* Firenze, 1924.
Geeft den tekst der getuigenissen met bibliographie. De uitgave had minder omvangrijk kunnen gemaakt worden door de reeds in: *Bullarium Franciscanum,* gedrukte pauselijke Bullen niet opnieuw te publiceeren.

V. FRANCISCUS' PERSOONLIJKHEID.

Dit zeer interessante thema heeft zeer bizonder in de laatste jaren de aandacht getrokken.
In de *Biographieën* (zie boven III) kwam van zelf de kwestie ter sprake. De twee groote richtingen waren:

a. H. Thode,: **Franz von Assisi und die Anfänge der Kunst der Renaissance in Italien,* Berlin, 1885.
Franciscus voorgesteld als voorlooper der Renaissance en brekend met de Middeleeuwen.

b. G. Schnürer: *Franz von Assisi.*
Franciscus een echt middeleeuwer in de ideëele beteekenis.

U. d'Alençon O.Cap.: *L'Ame franciscaine,* Paris, 1913.
Geeft een rijk overzicht van de verschillende meeningen en goede gezichtspunten.

Als aanvulling en correctie komt in aanmerking: A. de Serent O.F.M.: *L'Ame franciscaine,* in: *Archivum Franciscanum Historicum,* 1915, blz. 448-466.

U. d'Alencon O.Cap.: *Leçons d'hist. francisc.* Paris, 1918. Zie vooral de hoofdstukken „La physionomie de S. François" „La spiritualité franciscaine". Op blz. 385 antwoordt schr. op de bemerkingen van A. de Serent.

J. von Walter: **Franz von Assisi und die Nachahmung Christi,* Berlin, 1910.
„Hetgeen Franciscus voorstond, was der Kerk vijandig; zijn persoon was jegens de Kerk goedgezind." (Blz. 35). De oorzaak dezer tegenstrijdigheid lag volgens schr. in de persoonlijkheid des Heiligen, hem ontbrak de geest van kritiek.

F. Imle: *Ein heiliger Lebenskünstler,* Paderborn, 1914.
Richt zich tegen Walter en wil de echt-katholieke persoonlijkheid van Franciscus duidelijk op den voorgrond plaatsen, alsmede zijn beteekenis voor den modernen tijd.

F. Imle: *Der Geist des hl. Franziskus und seiner Stiftung,* Mergentheim, 1921.

H. Tilemann: *Studien zur Individualität des Franziskus van Assisi,* Leipzig, 1914.
Deze protestantsche auteur komt tot de conclusie, dat Sabatier Franciscus geheel verkeerd heeft verstaan. Franciscus is doordrongen van kinderlijke liefde tot de Kerk. Hij is de ideeële persoon der Middeleeuwen. Daarin ziet schr. echter tegelijkertijd een beperking zijner beteekenis voor den modernen tijd, wijl volgens Tilemann — de echte protestantsche opvatting — de Kerk in de Middeleeuwen kon blijven bestaan, maar in den modernen tijd niet past.

Oscar de Pamel O.Cap.: *La Psychologie de S. François d'Assise,* in: *Etudes Franciscaines,* XXXIII, 1921, blz. 489-505.
Zeer nauwkeurige ontleding.

G. Haselbeck O.F.M.: *Am Quellborn franziskanischen Geistes,* Einführung in den Sinn und das Wesen der Regel des hl. Franziskus, Mergentheim, 1923.
Waardevolle bemerkingen, maar niet alle onderdeelen zijn voldoende onderzocht.

H. Felder, O.Cap.: *Die Ideale des hl. Franziskus von Assisi,* Paderborn, 1923.
In vele opzichten uitstekend; niet alle vragen zijn even bevredigend behandeld. Vooral het ridderlijke in Franciscus is zeer goed voorgesteld als karakteristieke eigenschap, die in heel zijn optreden uitschijnt.

G. K. Chesterton: *St. Francis of Assisi,* London, 1923.
Laat in fonkelende schoonheid het *katholieke* leven van Franciscus zien in zijn volle eeuwigheidswaarde.

F. Guthbert, O.Cap.: *The Romantism of St. Francis and other studies in the genius of the Franciscans.* London, 1924.
Wijst vooral op de franciscaansche natuurlijkheid.

M. Beaufreton: *S. François d'Assise.* Paris, 1925.

H. Schmitz: *Der Bettler von Assisi und das Rittertum, die Poesie und Kunst seiner Zeit,* Frankfurt, 1883.
De lichtvolle Franciscus-figuur is goed weergegeven in het historisch milieu.

H. Holzapfel O.F.M.: *Franziskus-Legenden,* München, 1908.
Vooral de inleiding is zeer goed doordacht.

H. Hefele: **Die Bettelorden und das religiöse Volksleben Ober- und Mittelitaliens im XIII Jahrh.,* Leipzig, 1910.

Geeft zeer goed het katholieke kenmerk van Franciscus' persoonlijkheid weer. In 't algemeen is de auteur wat koud-onverschillig bij de bespreking van godsdienstige aangelegenheden.

F. v. d. Borne O.F.M.: *De H. Fr. v. Assisi en de Minderbroedersorde*, Weert, 1926.
Ook dit boek bevat een hoofdstuk over het karakter en de persoonlijkheid van Franciscus.

VI. FRANCISCUS-LECTUUR.

Serie-werken op Franciscanologisch gebied.

Nederland: *Franciscaansche Bloei* onder leiding van P. Quirinus O.Cap. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Duitschland: *Franz von Assisi.* Aus dem Geistesleben seiner drei Orden. Onder leiding van P. Wendelin Meyer O.F.M., Franziskus-Druckerei. Werl i.W.
- I Reihe der Abhandlungen.
- II Reihe der Texte.
- III Reihe der Lebensbilder

Mehr Franziskusgeist onder leiding van R. Schulte O.F.M. H. Rauch, Wiesbaden.

Franziskanische Lebenswerte onder leiding van G. Haselbeck, O.F.M. K. Ohlinger, Mergentheim.

Frankrijk: *Nouvelle Bibliothèque Franciscaine* Librairie S. Francois, Paris.

Italië: *Biblioteca di Coltura Francescana* onder leiding van V. Facchinetti O.F.M. Coll. S. Bonav., Quaracchi.

Adrianus O. Cap.: *De Derde Orde van den F. Franciscus.* P. Brand, Bussum, 1921. (15.5×10.5) 116 blz.
In sommige punten reeds verouderd.

O. Altmann O.F.M.: *Im Sonnengarten des hl. Franz.* Lebensgeschichten seiner heiligen und seligen Brüder und Schwestern Tyrolia, Innsbruck, 1925.
Een fijn boekje, geestig geschreven.

M. Beaufreton : *Anthologie Franciscaine du moyen-age.* G. Crès & Cie., Paris, 1921.

Cuthbert O.Cap.: *Saint Francis and You.* Cath. Truth Soc. London, 1904. (13.5×9.5) 79 blz. Schoone gedachten over de Derde Orde. Vertaald als: *Sint Franciscus en de nieuwe tijd* door P. Maximilianus O.Cap., Zevenbergen, 1921.

Aug. Delasus: *Ceque les Chrétiens doivent au Seraphin d'Assise.* Voix Franciscaines, Toulouse, 1910. (21×13.5) 83 blz.

Dimmler E.: *Franz von Assisi.* Volksvereins-Verlag, München-Gladbach, 1920. 74 blz.
Een uitstekend werk, dat steunt op Schnürer enz.

J. B. van Dijk: *De H. Franciscus van Assisië.* Futura, Leiden, 1919.
De algemeene inleiding in het eerste deel is zeer leerrijk. Het tweede deel bevat de eerste Franciscus-biographie van Thomas v. Celano.

Edmundus O.Cap: *Sint Franciscus als Gids en Leermeester in het Navolgen van Christus.* G. Mosmans, Den Bosch, 1906. (16.5×10.5) 74 blz. Samenspraak tusschen S. Franciscus en een Tertiaris.

V. Facchinetti: *Soyez Joyeux.* P. Lethielleux, Paris, 1923. (18,5×12), XLV-304 blz.
Frisch geschreven en goed gefundeerd.

A. Fierens: *Franciscus van Assisi.* Antwerpen, 1911.
Populair-wetenschappelijk; geeft goeden kijk op de kwesties.

Gratien O.Cap.: *S. François d'Assise et l'influence sociale de l'Evangile.* J. Gigord, Paris, 1910. (16.5×11) 75 blz.

A. Groeteken: *Die Goldene Legende.* Franziskus von Assisi in der Poesie der Völker. München-Gladbach, 1912.
Mooi uitgegeven en goede inleiding.

R. Hammer O.F.M.: *König und Bettler.* Ein Franziskusbuch für den Festsaal. H. Rauch, Wiesbaden, 1921. (19×14) XII-155 blz.
Bevat rijke gegevens voor redevoeringen enz.

D. v. Hildebrand: *Der Geist des hl. Franziskus und der dritte Orden.* Theatiner-Verlag, München.
Rijk aan gedachten, zeer geestdriftig gestemd.

F. A. Holland: *Legenden von Franz von Assisi.* Jos. Kösel & Fr. Pustet, Kempten, 1912. (18×13) 158 blz.

Ephr. de Keynia O. Cap.: *Canticum Solis S. Francisci.* Le Cantique des Créatures de saint François d'Assise. Huit aquarelles. Introduction et texte par A. Goffin, Bruxelles.
Kostbare uitgave.

Dom. Subercaseaux O.S.B.: *Saint François d'Assise.* d'Après les aquarelles, Boston, 1926.
Een buitengewoon kunstzinnig werk.

Jubilé-Boek der wereldlijke Derde Orde 1221-1921, Weert 1921.

Jubilé-Boek der wereldlijke Derde Orde. Rotterdam 1921.

B. Kleinschmidt, O.F.M.: *Sankt Franziskus in Kunst und Legende,* B. Kühlen, München-Gladbach, 1926. (27×19.5) 151 blz.

M. Kormann, O.F.M.: *Seraphische Ruhmesblätter* Ein Gedenkbüchlein an den 700 jährigen Todestag des hl. Franziskus. Vertaald uit het Spaansch. G. Manz, Regensburg, 1924. (18.5×12). 126 blz.
Spreekt vooral over de franciscaansche devoties.

M. Kormann O.F.M.: *St. Franziskus der Retter unseres Volkes.* Eine social-religiöse Studie über den Dritten Orden. Vertaald uit het Spaansch. H. Rauch, Wiesbaden, 1922. (18.5×13.5) 77 blz.

Wend Meyer, O.F.M.: *Sonnengesang des H. Franz. von Assisi.* Vier-Quellen-Verlag, Leipzig, 1922. Zeer mooie uitgave; diepe gedachten in aansluiting aan het Zonnelied.

P. Maximilianus O.Cap.: *S. Franciscus' Zonnelied,* Geert Groote Genootschap, Den Bosch, 1925.
Biedt een gedegen ontleding van dit franciskaansch poeem.

Wend. Meyer, O.F.M.: *Bruder Franz.* Sein Leben, sein Geist, sein Werk, Franziskus-Druckerei, Werl. 96 blz.
Fijn gevoeld en weergegeven.

Nieuw Leven. Een boekje voor Priesters, Jeugdleiders en Opvoeders. Weert, 1923.
Heldere ideeën en practische wenken.

Pecorella di Dio: *L'Esprit du Père.* Hirt, Reims, 1921. (18×13) 171 blz.

P. Quirinus O.Cap.: *De Dwaas van Assisi*. R.K. Boek-Centrale, Amsterdam, 1922. 62 blz.
Mooie, wat geestdriftig-onrustige taal.

Pasch. Robinson: *The Real St. Francis of Assisi*. Cath. Truth Soc. London, 1904. (13.5×9.5) 112 blz.
Getuigt van goed inzicht.

E. Schiprowski O.F.M.: *Gottes Spielmann*. Ostdeutsche Verlagsanstalt, Breslau, 1926. (19×13) 136 blz.

F. Thomas, O.Cap.: *S. Francis as social Reformer* Cath. Truth Soc. London, 1919. (18×12.5) 20 blz.

L. Verschueren, O.F.M.: *In 's Levens Lentebloei* Tilburg, 1924.
Frissche gedachten over de beteekenis van Franciscus voor de idealen der jeugd.

K. Wilk: *Sankt Franziskus*. Ein moderner Heiliger. Fredebeul & Koenen, Essen, 1919. (16×12.5) 140 blz.
Geeft een goeden kijk op den modernen tijd en wat hij van Franciscus kan leeren.

N.B. Van de voorafgaande Rubrieken komen in aanmerking: II. Bronnen-uitgaven, III. Nieuwe Franciscus-Biographieën. V. Franciscus' persoonlijkheid.

Van een Toovenaar en een Tooverwereld.

W. Ralph Hall Caine schijnt zich te willen blijven specialiseeren in Gaëlische folklore, mythologie en philologie. In dit werk [1]) wil hij ons een leiddraad geven in den doolhof van legenden en verhalen om het eiland Man en in het bijzonder het kleinere, nabijliggende Calf of Man in de Iersche Zee. In de volksoverlevering heette dit vroeger enkel door vrouwen bewoond te zijn geweest. In de XVIde eeuw werd een in ongenade gevallen hoveling op dit eiland verbannen. Op zijn zwerftochten ontdekt hij een wonderbaar paleis en wordt opgenomen door 7 feeën: Faith, Abstinence, Simplicity, Innocence, Modesty, Discipline en Charity. Deze vertellen hem, ieder op haar beurt brokstukken uit de geschiedenis van het eiland, welke geschiedenis in tweeën wordt verdeeld. Een cyclus heeft het Keltische rijk als dusdanig tot grondslag, zijn oorsprong en verval, zijn koningen Mananan, Orry e.a. Negen en twintig hoofdstukken worden hiermee in beslag genomen. De volgende hoofdstukken geven Keltische liefdesgeschiedenissen in alle vormen en in allerhande toonaarden. Op blz. 337 hernemen we den draad. De banneling verlaat na 20 jaar het eiland en keert in de gewone wereld terug waar hij bevindt dat iedereen ouder is geworden behalve hij en dat hij deze ballingschap heeft moeten doormaken om de Annalen van dit Tooverеiland te vernemen en op te teekenen om ze voor het nageslacht te kunnen bewaren.

Wat den vorm betreft erkent schrijver zijn afhankelijkheid van Boccaccio e.a. en als algemeene basis geeft hij ons aan de visioenen van Hermas: een van de boeken van het apocriefe Nieuwe Testament.

Van geschiedkundig standpunt uit beschouwd heeft hij naar de beste bronnen gewerkt. Zijn letterkundig relaas van het Keltenrijk, zijn bloei en verval, is strikt historisch. Livius, Plutarchus, Dionysius, Diodorus etc. vinden we haast letterlijk terug. Over de Druiden alleen wijkt schrijver een weinig af van de gewone opinie, die we bij Guest, Gardiner, Traill, Pearson e.a. vinden. Hij beweert namelijk dat „het Druidisme de godsdienst kan geweest zijn van alle oorspronkelijke bewoners van West-Europa, van Gibraltar tot de Baltische Zee... en dat het nergens zulk een duizelingwekkend hoogtepunt van macht bereikte dan bij de Kelten.''

Schrijver schijnt hier niet enkel het vasteland te bedoelen. „De allernieuwste bevindingen (zooals boven vermelde autoriteiten verklaren), dringen de gevolgtrekking op, dat het Druidisme zijn oorsprong vond onder de bevolking, die de Kelten voorafging. Waarschijnlijk namen de Gaëlische Kelten het aan en pasten het aan hun eigen mythologie aan. Doch er is geen bewijs voor zijn bestaan onder de Britsche stammen.'' Het gaat niet op in bijzonderheden te treden over de meer dan 300 blz. legendarische verhalen uit het heidensche tijdperk. Afzonderlijk genomen zijn het vaak juweeltjes van stijl en zeggingskracht, heel oorspronkelijk en doorspekt met Keltische woorden, die de locale kleur geven, en onweerstaanbaar worden we tot verder lezen gedwongen. Hierin ligt echter ook een groot gevaar. En schrijver omzeilt niet altijd de klip die onder de oppervlakte van legende en bijgeloof ligt verscholen.

Dezelfde inhoudlooze paradox die we in Naschiwin vinden, komen we ook hier met andere woorden tegen: „Er is geen karakter, waar geen overwinning is; er is geen overwinning, waar geen poging is tot weerstand. Deugd is de bloesem van kennis, geen

onschuld. Haar stengel is de liefde en niet de haat, de hartstocht en niet het ascetisme; ja eerder verdorvenheid dan dienstbare heiligheid. De gal op ons verhemelte maakt den zuiker zoet. De zonde van gisteren maakt den heilige van heden.''
Hoe dat rijmt met volgende aanhaling van blz. 59 is ons een raadsel: ,,De zekerste beveiliging voor de deugd is de afwezigheid van bekoring.''
Zooals reeds uit bovenstaande blijkt heeft schrijver geen benul van ascetisme. Wat volgt, moge dat oordeel bevestigen: ,,De menschelijke vermogens tot aardsch geluk zijn nooit in tegenstrijd met de aanstekelijke joie de vivre. Het ascetisme heeft noch aantrekkingskracht noch levenwekkende kracht. Moest men het den vrijen teugel laten dan zou het de wereld veranderen in een vervloekte wildernis.''
Schrijver is niet erg goedgunstig. Zijn helden? Koningen geeft hij een hiernamaals vol zaligheid en onbevroed geluk. Hun, die andere lusten hebben gekend dan heidensche wellusten is alleen een woestenij beschoren.
Het priesterschap staat niet erg in zijn gratie. ,,Gaat een volk ten gronde dan valt het door zijn verslaafdheid aan de priesterschap.''
Met een zeker welgevallen haalt hij aan, dat de Keltische wereld ,,steeds een breedere liefde betuigd heeft aan hem die vrij maakt dan aan dengene, die zich nooit een vrijheid veroorlooft, ja zelfs eerder den losbandige verontschuldigdt dan wie zich onthoudt.''
Verwonderlijk is het dan ook niet dat St. Patrick het met twee regels doen moet en later nog eens te pas komt, enkel en alleen als naamgever voor een plaats. En dat voor een Heilige die in 432 al, het Kruis plantte op het groene Erin. Bevreemdend is het alleszins dat een man, die zoo'n rol speelde in de Iersch-Keltische beschavingsgeschiedenis geen plaats zou gevonden hebben in de legenden van Man, al is het dan ook een eiland. Was immers niet een ander eiland, het woeste Iona, ten Noorden van de Iersche Zee, waar in 563 Columbcill een klooster stichtte, meer dan een eeuw het godsdienstig middelpunt van de Keltische wereld?
Wellicht vond schrijver, dat legenden over dit ander soort helden minder pasten in zijn cyclus. Laat hem dan monniken en priesters doodzwijgen. Maar waartoe dan al die schimpscheuten en spottende uitlatingen?
Zoo heeft hij het op blz. 197-198 over de ,,aanmatiging'' van de Kerk. Op dezelfde bladzijde, sprekend over de rechtbanken der Inquisitie, wordt de pastoor ,,een spion over zijn volk'' geheeten. Een overblijfsel van een oude superstitie noemt hij het als de processie in de kerk haren rondgang regelt naar den loop der zon.
We weten dat de Kerk streng optrad tegen heksen en bijgeloof en we vinden dat heel redelijk wijl bij een wetgevende macht een beteugelende macht past. Schrijver zegt ons echter met een glimlach: ,,volgens de verlichte manieren van onze nieuwe leeraars en meesters werden ze overgeleverd aan de ergerlijkste folteringen.''
Moet hij spreken over de groote barmhartigheid van de Kerk voor den gevallen zondaar, dan wordt de vergiffenis door een abt aan een onderhoorige geschonken, zoo voorgesteld, dat ze eerder uit antipathie voor een bisschop wordt ingegeven, aan wiens jurisdictie hij dezen gevallene juist op het laatste nippertje onttrok, dan door het woord van den Goeden Meester.
Knielt de Kelt eindelijk aan den voet van het lichtstralende kruis, dan roept schrijver in wanhoop uit: ,,De donkere nacht was gekomen zonder eenige hoop op een lichtenden dag!''
Zedelijk stond volgens hem het volk hooger dan de nieuwe geloofsverkondigers: ,,De nieuwe gezanten van geloof en gehoorzaamheid hadden klaarblijkelijk vaak zelfzuchtige en materialistische doeleinden''; ,,ze hielden zich niet verwijderd van de vrouwen''; ,,het nieuwe Evangelie der liefde was dikwijls in opvallende tegenspraak met het priesterlijke gedrag.''
De Kelt kon moeilijk onderscheiden tusschen den God van het kwaad en dien van den dood: ,,De leer van onze laatste meesters, versch van Rome gekomen, hielp ons niet in die taak.'' En zoo gaat het voort, om ons te doen besluiten: Qui nimis probat......
De leer over de erfzonde wordt door hem betiteld als een ,,wanstaltige, lompe laster''.
De slavernij werd op een bepaald tijdstip afgeschaft en ook het menschen-offer werd verboden. Schrijver vindt echter dat we met het H. Sacrament des Altaars in een nog erger slavernij zijn gevallen: ,,Zoo we niet langer worden uitgenoodigd onze oogen te vergasten aan de folteringen van onze in kooien opgesloten vijanden terwijl de begeerige vlammen rond hun voeten rijzen, we worden nog verzocht, onze lichamen te verlustigen aan — en onze zielen te ver-

sterken met het lijden en het bloedoffer van onzen Vriend, zijn Bloed te drinken en zijn Vleesch te eten." „Hier is voorzeker een even verachtelijke slavernij als welke andere ook, die voorafging of waaruit ze zich ontwikkelde."

Het leven der Kelten onderscheidde zich, volgens schrijver, door „een verheven ideaal der vrouw, een eerbiedige vereering voor het geheim en het wonder van het moederschap." Maar als het Christendom op monogamie aandringt, zijn er toch velen om dat niet goed te vinden. „Ver van daar!" zegt hij. Het Keltendom weent omdat „geen man verlof heeft over welke vrouw ook, tenzij zijn echtgenoote en dan nog uitgezonderd op vastendagen of dagen van boetedoening en den vooravond van de Mis." Hoe rijmt men dat te saam?

De maatstaf van een decadent land als Frankrijk, is ook die van den schrijver, want hij vindt het eervol voor Celtica dat het moederschap „het zoete en waardevolle erfdeel is van elke vrouw, zij haar man gekend of niet."

Intelligenti sat! We sluiten de reeks van aanhalingen, die nog kon worden uitgebreid. De eene ouderwetsche gemeenplaats naast de andere.

Annalen schrijven van een geliefkoosd eiland is geen voldoende „kern van innerlijken samenhang". Die vlag dekt een te disparate lading van schuld en onschuld, groen en rijp om tot een grootsch geheel uit te groeien.

Hoe royaal deze brok geschiedenis van een deel van het Keltische volk ons ook wordt opgedischt, en met alle respect voor schittering van stijl en originaliteit, moeten voor dit werk meer dan een voorbehoud formuleeren.

Dr. Raph. Kreemers.

[1]) W. R. Hall Caine,
ANNALS OF THE MAGIC ISLE, Geïllustreerd. *Cecil Palmer, London W.C.* 2, 1926. (22 × 14.5) XXIX-356 blz. geb. Sh. 10-6.
— C —

Verzameld Proza van Dirk Coster.

In naam van een persoonlike waarheid, ziet men in et slothoofdstuk van zijn *Verzameld Proza* [1]) Dirk Coster et zwaard opnemen tegen Willem Kloos, die, ongetwijfeld in naam van *zijn* persoonlike waarheid Coster's stellingen over werk en wezen der kritiek had aangevallen. Met statige voornaamheid hanteert Coster zijn zwaard om mét Willem Kloos de Tweede 'n groot aantal Nederlandse kritici te vernietigen voor et aangezicht van gans Europa. Men kan onmogelik zeggen, dat Coster zich niet bewust was van de toestand der wederzijdse gevechtspozities: naast 'n scherpzinnige analyze van Kloos' stellingen, weet hij met overtuiging de zijne te verdedigen, en hun paraatheid in et gevecht te demonstreren.

Dit betoog vormt, naar eigen mening, de grondslag van Coster's kritiese werkzaamheid, vandaar dat 'n nadere ontleding gewenst is.

De krities-leidende redakteur van *De Stem* begint met als doelstelling van zijn betoog op te zetten: in beginsel op te komen voor et recht der persoonlikheid in de kritiek (welk recht Kloos verworpen had). De kriticus immers is de man, die, evenals de kunstenaar, zij 't op andere wijze, waarheden over kunst en leven zo zuiver en volkomen mogelik tracht uit te spreken. Uiteraard stelt de lezer zich hier de vraag, wat zoal te verstaan valt onder „waarheden". Wat immers is Waarheid? En et antwoord dat Coster hierop geeft is zo relatief, dat et geheel de wankele grondslag onthult, waarop hij et huis zijner kritiese werkzaamheid heeft opgetrokken.

Waarheden, zegt Coster, zijn slechts waar, door de wijze waarop ze uitgesproken worden; waar is slechts, wat schoon gezegd wordt, niet schoon voornamelik naar de vorm, maar schoon naar ziel en geest. Waarheden zijn niets anders dan uitingen ener schone en grote menselikheid. En zo komt Coster tot et aanvaarden van een reeks zeer diverse waarheden, even zoveel uitingen van schone en grote menselikheden. Daar is een waarheid van Hamsun, de levens-ontkenner en van Dostojefski, de blinde levens-aanvaarder. Natuurlik, er is meer sympatie voor de een, dan voor de ander, er is zelfs een „keuze", kenbaar gemaakt door „toonconclusie en door de mate van uitgesproken liefde", maar dit alles is de doorbraak van een p e r s o o n l i k e hartsliefde en overtuiging, die een ander niet genoodzaakt is te delen.

Het wanhopige is slechts, dat de persoonlike meningen en overtuigingen nu al vier eeuwen lang bezig zijn over elkaar te vallen en elkaar te overspoelen als de golven van

de zee, zonder dat uit hun monotone opeenvolging 'n lichtende zekerheid voor de mensheid opging. Ene stem verheft zich, maar zwijgt, als 'n andere haar gaat overklinken. Zachte dromers hebben zich 'n eigen geluksrijk opgebouwd, ver-weg van et harde leven; bruut-gepassionneerden zijn in de aarde gegroeid en hebben haar wrede schoonheid bezongen. Maar hun stemmen zijn verklonken in et tumult der eeuwen en hun keuze bleek van geen betekenis voor de mensheid. Sinds Luther is et subjektivisme een heersende ziekte in de mensheid, wijl ieder steunpunt haar ontviel. Werkelike vaste kracht is slechts te bereiken door et befaamde steunpunt, dat de wereld opheft, beproefde kracht slechts door zich in dienst te stellen van een buiten-wereldlike macht. Traditioneel treden er sinds de schepping van Adam twee in de gang der wereld, beide on-sterfelik, de een doorzongen van 'n oneindige liefde, de ander bezeten door 'n eeuwige haat. Alleen hij die vanuit God óf Satan spreekt, spreekt niet 'n individuele overtuiging uit, maar *de* waarheid of *de* leugen. Starend in et licht of neerblikkend in et eeuwige duister, ervaart hij „waarden'' voor de eeuwigheid. De „waarheden'' die Coster links en recht konstateert zijn fragmenten van et grote geheel der kristelike leer. Wat er goeds in steekt, bevat niet minder et kristendom; maar verder kiest dit absoluut en zonder transigeren, en verwerpt. Wanneer dus de literaire waarde als zodanig niet behoeft vastgesteld (als bij Hamsun en Dostojefski) rest voor de kritiek de taak: de waarheid hunner levenskonsepsie vast te stellen vanaf absoluut standpunt.

Het feit dat Coster slechts 'n persoonlike overtuiging heeft, die (aangezien hij God niet is en dus de *volledige* waarheid niet te kennen vermag uit zichzelf, en kristen niet zijn wil, zodat hij haar niet kent uit de openbaring en de leer van de Kerk) hoogstens 'n fragment van „de waarheid'' vermag te dekken, en telkens op wezenlike punten weifelt, — dit feit moet hem er toe brengen zich redenerend ten dele, ten dele aprioristies Dostojefskiaans levensaanvaardend met et leven te verstaan. Daardoor mist dit boek de samengedrongen kracht, laat staan de gloed van 'n hartstochtelike overtuiging, is het et betoog van 'n literator, die, met onvoldoende hulpmiddelen toegerust, verdoold is geraakt in et labyrint van levensbeschouwingen en tenslotte op et leven hoofdzakelik esteties dreigt te gaan reageren. Het zogenaamd „ethies dilletantisme'' vergroeit tot 'n eties estetisme, 'n overwegend esteties aanvoelen en beredeneren van etiese waarden. Het komt toch in wezen hierop neer als Coster zegt: „In der eeuwigheid zijn alle waarheden nooit iets anders *dan uitingen eener schoone en groote menschelijkheid*''. Over de vraag wát schone en grote menselikheid is, valt 'n oordeel verschillend uit, al naar het uitgaat van subjektieve, estetiese overwegingen of 'n bepaalde, door 'n hogere dan menselike macht vastgestelde moraal. (Voorbeeld: voor Coster is *De Idioot* voorbeeldig, voor ons niet).

Zonder et wellicht te bedoelen verdoolt Coster telkens weer naar zijn op estetiese gronden waarderen van niet-estetiese waarden:

„Want het denken komt uit menschen voort, en is voor menschen. De mensch was het begin en de mensch is het eind. Alle zoeken van de waarheid is een zoeken van de beste levenswijze voor het lichaam en de ziel en ook de meest koele Westersche, meest gesystematiseerde philosophie, waar alle menschelijkheid tot begrippen is getransponeerd en waarin deze begrippen hun autonoom spel schijnen te spelen, verbergt nog in zijn diepte de drijfkracht van dit eerste verlangen, en als deze geheime drijfkracht is gestorven in dit systeem, dan eerst is het scholastiek geworden en gevaarlijk voor het leven.'' [2])

Men ziet hoe hier de (subjektief-menselike) „waarheid'' tenslotte geoordeeld wordt en veroordeeld op 'n waardering welke zich buiten de inhoud van et systeem om beweegt. Geen objektieve waarheid dus, maar waarheid die zich demonstreert in schoon leven is voor Coster et hoogste. Logies— in dit opzicht— is zijn waardering van het „Russies denken'', „dat steeds uit den directen nood des levens ontstond en zich richtte naar dien nood des levens.'' [3]) Maar een — zij 't ongewilde — profanatie lijkt et, als Coster et Evangelie gaat zien als een plotselinge kristallizatie van 'n waarheidsbestreven uit „Helleensch denken, de voorarbeid van Plato en de gansche cultuur die hem droeg.'' [4]) Van boven de wolken gesproken zijn de woorden van et Evangelie door een God die gáf — en niet ontving, — van een nóg lévende God, wiens „boodschap'' er ook nu nog is om *in leven te worden omgezet*. Want niet de vraag of iets scholastiek geworden is, maar of het de waarheid is, beslist over de vraag of

deze leer het stramien zal zijn, waarop ons leven zich uitbouwen en voltooien zal. Menen wij dus Coster een subjektiviteit te mogen verwijten, die aarzelt tussen links en rechts te kiezen, hijzelf zal dit wellicht aanzien als een aansporing tot voorzichtigheid in et beoordeelen, ook der literaire waarden, vooral om niet tot al te snelle verwerping te komen; wij betreuren haar aanwezigheid, omdat dit essay zodoende een vlottende angstvalligheid krijgt welke nimmer recht aan vaart op et doel — en zodoende sterk afsteekt bij et *literair* met kennis van zaken vast gevormde en feilloos neergeschreven oordeel. Want hierin is Coster inderdaad een der weinigen in Nederland die het meesterschap verworven hebben: doorzicht en uitzegging.

Maar beide: levenskritiek en literaire kritiek zijn dikwels zo uiterst nauw in elkaar verweven! En et was Coster's streven de puur-literaire kritiek van Kloos c.s. te voltooien met de levenskritiek. En juist op dit wezenlike punt heeft Coster gefaald, moést hij falen, omdat hij, zo al leunend tegen enig „eigen geestelijk zwaartepunt", dit punt 'n uiterst gevoelig subjektivisme in zich besluiten laat.

Zo moeten wij tenslotte dit boek, dat wellicht de belangrijkste bundel essay's is die de laatste tijd verscheen, in z'n geheel afwijzen, juist inzover zij handelt over het meer-belangrijke.

Gerard Knuvelder.

---

1) **Dirk Coster,** VERZAMELD PROZA. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1925. (21.5×13.5) Deel I: IX-242 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

2) *De Stem,* Jan. 1924, blz. 33: „Russisch gif en Westersch Rationalisme."

3) Idem, blz. 30.

4) Idem, blz. 38.

Le Roseau d'Or.

(Van onzen Franschen Redacteur.)

Onder al de Fransche serie-werken in omloop neemt Le Roseau d'Or (uitgave Plon-Nourrit & Cie., Paris) wegens zijn internationalen kring van vooraanstaande medewerkers een zeer voorname plaats in. Zijn streven gaat uit boven de bekrompenheid het orgaan te zijn van een letterkundige school of van een letterkundige generatie: zijn blik is breeder, dieper van perspectief en is in volle onbevangenheid gericht op de reëele waarden in het domein van den geest. Deze gaat het niet voorbij, ook wanneer het jonge krachten zijn, die ze opdelven. Alle medewerkers, voor het meerendeel katholiek, is gemeen een bewuste streving naar hooge spiritualiteit, om duidelijker te zijn: allen willen helpen bij den heropbouw van den ingestorten menschheidsdom, arbeiden aan het geestelijk herstel van onzen tijd. Wat doet het er dan toe, als de wijze waarop eenieder zijn denkingen tracht te verwoorden en zijn pijlers op te trekken, alleen zijn persoonlijk eigendom is! Waar een formeele basis van eenheid bestaat, daar bouwt men veilig en duurzaam.

Deze grondtoon en hoofdstrekking vinden wij terug in het vijfde deel, dat tevens het eerste der chroniques is. Het opent met de eerste journée van Paul Claudel's nieuw tooneelstuk *Le Soulier de Satin,* [1]) dat hij in Mei 1925 uit Japan had meegebracht. Het tooneel van dit drama is de wereld, meer in het bijzonder Spanje in het einde der zestiende en het begin der zeventiende eeuw. Met naieve eerlijkheid bekent de proloogspreker „Wat gij niet begrijpt, is het schoonst, wat het langdradigst is, is het meest interessant, en wat gij droog vindt, is het koddigst." Claudel zelf zegt in de inleidende aanteekeningen over de ensceneering: „L'ordre est le plaisir de la raison, mais le désordre est la délice de l'imagination." Men is dus dubbel gewaarschuwd, want de laatste woorden vertolken zeer juist het motto van het stuk. De hoofdrol speelt Dona Prouhèze, die met een ouden, stuggen echtgenoot opgescheept zit, door zijn neef aanbeden wordt en op hare beurt in vlam staat voor Ron Rodriquez. Tijdens een langdurige afwezigheid van haar man wordt Don Balthasar belast alle ongenoode gasten van haar verwijderd te houden. Dona Prouhèze laat echter niet met zich sollen en noodigt Don Rodriquez uit bij haar te komen. Don Balthasar brengt het er slecht af en wordt bij vergissing doodgeschoten. Dona Prouhèze gaat in manskleeren op avonturen uit zonder evenwel Don Rodriquez ontmoet te hebben. Voor zij vertrekt, legt zij een van haar zijden schoentjes neer bij een beeld van Onze Lieve Vrouw met de bede, dat de zoete Madonna moge waken over hare schreden. Robert Valléry Radot beweert, dat in dit

stuk de scherpe en snijdende atmosfeer van Calderon vermengd is met de visionnaire uitbundigheid van Shakespeare en maakt op loffelijke wijze gewag van den grooten, sterken geest, die de ,,behekste wanordelijkheid'' beheerscht.
René Lalou noemt het een ,,frénétique symphonie de l'énergie sans frein''. Voor ons bezit het slechts een fragmentarische kunstwaarde.
Claudel, de profeet eener bovenaarsche schoonheid, kon geen gave schoonheid scheppen in een zoo'n laag bij-de-grondsch gegeven. Het vertoont dan ook absoluut geen overeenkomst met het sublieme *L'annonce faite à Marie* en *L'Otage*.
Een arend, die rupsen wil vangen als een boomklevertje, kan geen goed figuur slaan. Was Claudel het trouwens zelf niet, die *Le Soulier de Satin* uitmaakte voor een ,,énorme drame, mélange incongru de bouffonnerie, de passion et de mysticité.'' Bovendien zal het om zijn geweldige lengte wel nooit de eer eener opvoering beleven. Wel komen er heerlijke passages in voor: de monoloog van den stervenden missionaris vonden wij van een huiveringwekkende, ontroerende schoonheid.
Den ophef, die er over gemaakt is, verklaren wij uit de beroemdheid van den dichtergezant, die in zijn eigen kamp zoowel als bij den overkant op de handen gedragen wordt. Over het algemeen is de mensch inwendig tot bewondering geneigd, als deze bewondering hem maar ontslaat van een penible karwei, in casu de lezing der Claudeliaansche verzen. De onlangs verschenen bloemlezing *Morceaux choisis* [2]) door hem zelf met zorg en smaak gekozen, kan er veel toe bijdragen de sterke en geniale persoonlijkheid van dezen ras-echten dichter ,,bij de gratie Gods'' nader te brengen tot zijn volk. Zeer geschikt voor dat doel is ook zijn jongste dichtbundel *Feuilles de Saints* [3]) dien Henri Pourrat beschrijft als ,,si grandement d'accent populaire par l'énergie du trait et ces petits particularités si nettes qui suffisent à tout nous rendre'' Het is het rijpe en gave werk van een mystiek dichter, die als alle groote mystici ook door buitenstaanders gewaardeerd kan worden, omdat zijn kracht gelegen is in de algemeenheid zijner katholieke opvatting, die den mensch door geen verminkt droombeeld heeft vervangen en wier dichterlijke einder door geen hooge palissaden van dorre dogmatiek wordt afgebroken. Misschien is Claudel juist daarom zoo'n inpalmer van verwante zielen.
Zoo ligt dan *Le Soulier de Satin* voor ons als een documentair betoog voor de onuitputtelijk-rijke mogelijkheden, die in Paul Claudel opgehoopt liggen en voor de weelderige bloemrijkheid zijner verbeelding, die een voortdurend contact met het vormgrillige Oosten nog versterkt heeft.
De bundel telt nog verschillende andere bijdragen, die een vermelding overwaard zijn. Ramuz stond een dichterlijke beschrijving af zijner geboortestreek: het stroomgebied der Rhône met haar fuivende wijnfeesten. Max Jacob, geestige spotvogel en kluchtige jongleur, verhaalt er met fijne ironie zijn heilige jaar-bedevaart naar Rome. Maritain trekt in een polemisch artikel de lijnen, die de metaphysica van de mystiek scheiden. Hilaire Belloc wijst op het Geloof als de eenige reddingsboei voor het gestrande Europa. Reverdy publiceert een aantal prozagedichten. In deze zeer moderne bijdrage is voor een gewoon christenmensch weinig verstaanbaars.
Vermand noemde ze niet ten onrechte ,,des rébus noirs, blues et verts''. De extravaganties der jongeren lijken zeer onschuldig bij de zijne. Dan is het werk van Cocteau — drie luimige gedichten, transparant van tint — ons oneindig dierbaarder!

---

[1]) **Paul Claudel,**
LE SOULIER DE SATIN. *Plon-Nourrit & Cie, Paris* 6, 1925, Le Roseau d'or. (20×13) V—359 blz. ing. Ffr. 12.—.

[2]) **Paul Claudel,**
MORCEAUX CHOISIS, Geïllustreerd. *La Nouvelle Revue Française,* Paris 6, 6e druk: 1926. (18.5×12) 251 blz. ing. Ffr. 12.—.

[3]) **Paul Claudel,**
FEUILLES DE SAINTS. *La Nouvelle Revue Française, Paris* 6, 4e druk: 1925. (18.5×11.5) 205 blz. ing. Ffr. 9.—.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Gustav Aulen, 2233.
DE ZIEL VAN HET CHRISTENDOM, Vertaald uit het Zweedsch. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1926. (19×13) XIX—55 blz. geb. f 1.90.
Dit boek heeft voor katholieke theologen wel waarde, meer dan het andere werk van Aulen: *Vragen aangaande Christus.*

Dit boekje bevat drie hoofdstukken: oude en nieuwe theologie; de zegevierende God; overwinnend geloof. De behandeling is typisch vrijzinnig-protestantsch. Veel, heel veel woorden, maar geen houvast! Men zit in den theologischen draaimolen! De schrijver lijkt ons een zeer sympathiek en nobel mensch en veel van zijn gedachten hebben ook ons iets te zeggen. Maar het geheel is hopeloos eenzijdig. Natuurlijk bestaat er voor hem geen andere theologie dan de protestantsche. Had hij eens kijk op en kennis van de katholieke theologie en kende hij eens Thomas van Aquino! Veel van hetgeen hij nu de „oude'' theologie aanwrijft en dikwijls terecht, zou hij niet aantreffen in de veel redelijker werken der groote katholieke godgeleerden. Het derde hoofdstuk voldoet ons het best, al staan daar ook nog heel veel dingen in die scheef zijn. Natuurlijk alleen een boek voor godgeleerden met scherp kritischen blik. *Felix Otten, O. P.*

Marie Trooster, **2234.**
SINT DOMINICUS EN ZIJN DERDE ORDE, Geïllustreerd. *Paul Brand, Hilversum,* 1926. (21.5 × 15.5) VII—95 blz. ing. f 1.35, geb. f 2.—.

Iedere Eerste Orde heeft haar Derde Orde, die evenals de eerste haar eigen karakter heeft. Het is een lust dit boek te lezen met zijn rijpe oordeelen, eigen kijk en mooien stijl. In een korte maar rijke verhandeling typeert ze eerst het karakter en het werk van Sint Dominicus zelf. Daaruit groeit dan vanzelf de origineele behandeling der Dominicaansche Derde Orde. Sint Catharina van Siëna is met bizondere voorliefde geteekend. En het laatste hoofdstuk over de roeping der Derde Orde in de nieuwe tijden trekt logische conclusies. Een fleurig en keurig boek, dat we warm aanbevelen en niet enkel aan de leden der Derde Orde. Het is boeiende en verwarmende lectuur voor allen.
Felix Otten, O. P.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. P. Häberlin, **2235.**
WEGEN EN DWAALWEGEN DER OPVOEDING, Vertaald uit het Duitsch door Anna van Gogh-Kaulbach. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1926. (18.5 × 11.5) 328 blz. ing. f 2.10, geb. f 2.85.

De eerste vijftig bladzijden van 't goed vertaalde boek geven philosophische beschouwingen over doel en doeleinden der opvoeding. Een objectieve, algemeene levensroeping van den mensch neemt de schrijver niet aan. Van den anderen kant neemt hij toch ook geen zedelijke opvoeding aan zonder religieus karakter. „Het is onzinnig een mensch tot zedelijkheid te willen opvoeden, zonder opvoeding tot vroomheid'' (blz. 209). Maar hoe ver hij van onze levensopvatting afstaat, blijkt uit 't volgend zinnetje: „Men moet alleen vroomheid niet verwarren met een of ander dogmatisch geloof of dogmatische voorstelling'' (blz. 209). Wat het doel der opvoeding is volgens onze katholieke levensbeschouwing, heeft Fr. Rombouts in de bewerking van Bernberg's boek: *Zurück zur Erziehungslehre Christi* overduidelijk uitgelegd. In een drie honderd bladzijden worden nu verder behandeld: de opvoeding tot den goeden wil, de opvoeding tot het geweten, de opvoeding tot oordeelsvermogen, de opvoeding tot daadkracht. Häberlin heeft zeker 't groote feitenmateriaal der nieuwere psychologie bestudeerd en kunnen toetsen aan zijn practijk, hij heeft ook de beteekenis van de eerste puberteitsjaren bestudeerd en de groote beteekenis dier jaren voor 't later leven goed uiteengezet, maar zijn zedelijke beschouwingen verschillen van de onze. Zijn doelstelling verschilt van de onze, dus ook de weg naar 't doel. Voor iemand, die vast staat in de beginselen der katholieke zedeleer, die zelf kan aanvullen, weglaten en corrigeeren volgens onze levensopvatting, valt er veel te leeren uit deze forsch-geschreven beschouwingen die hier en daar nieuwe opvattingen brengen. Maar een volledige, overal betrouwbare gids voor onze Roomsche opvoeding is het in geen geval.
v. L.

Dr. J. H. F. Kohlbrugge, **2236.**
PRACTISCHE SOCIOLOGIE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1926. (24 × 15.5) Deel III: 299 blz. geb. f 3.90.

De schrijver is bezorgd, dat de krachtsontwikkeling van het Nederlandsche volk geen gelijken tred houdt met zijn aanwas. Willen wij derhalve ons bestaan voor de toekomst verzekeren, dan moeten wij door de zorg voor het kind den hoogsten graad van „efficiency'' trachten te bereiken, waartoe de mensch in staat is.
Onbegrijpelijk is het, hoe de schrijver kan zeggen, dat het katholieke opvoedingsstelsel daarbij een beletsel is. Hij erkent volkomen, dat er veel goeds is in het katholieke maatschappelijk werk, maar het stelsel zelf leidt niet tot zelfstandigheid en vrijheid. De katholiek kent geen door moeizamen geestelijken strijd verkregen vrijheid, omdat hij altijd geleid wordt.
Het is niet waar, dat een katholiek nooit zijn eigen weg naar hooger ontwikkeling zoekt. Juist de zekerheid in zijn godsdienst geeft hem de beste kracht om zich verder te ontwikkelen, stelt hem in staat den hoogsten graad in kennis en efficiency te bereiken.
Behalve deze onjuistheden bevat het werk zeer lezenswaardige bemerkingen bij de verschillende opvoedkundige vraagstukken: Dalton-stelsel, beroepskeuze enz.
Dr. H. Gerz. O.F.M.

B. de Ligt, **2237.**
DE WEDERGEBOORTE VAN MARIA. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1926. (19.5 × 14) 127 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.75.

Als we dit boekje goed begrijpen, dan wil de schrijver ons dit zeggen: we moeten door het lijden heen naar de volmaking, individueel en sociaal. Deze gedachte is heel zuiver en in diepste wezen echt-Christelijk, maar omdat de schrijver als een vol-bloed anarchist van het dogmatische Kruis niets moet hebben, verlaat hij den bodem der realiteit en slaat heel het boekje door aan het fantaseeren. Als iemand, die nog leeft in de vorige eeuw, praat hij voortdurend over den „legendarischen'' Christus en over de „mythe'' van het Evangelie. Van Maria, de Moeder des Heeren begrijpt hij niets. Hij misvormt haar, zooals hij haar voor zijn betoog noodig heeft. Hij legt een groeiend conflict tusschen Jezus en Maria, terwijl toch volgens het Evangelie het eerste woord van Maria is haar: ecce ancilla

Domini en haar laatste daad is: stabat Mater juxta crucem.
Deze zelfde fantasterij brengt den schrijver tot wijsgeerige dwaasheden als deze stelling b.v.: „Al verliest men er door zijn bestaan, men wint er meer-dan-alles mee terug.'' Natuurlijk bedoelt de schrijver dit niet in den christelijken zin van het woord, maar dan moet men toch vragen: hoe kan iemand, die zijn bestaan verliest, dus die ophoudt „iemand'' te wezen, iets, ja „meer-dan-alles'' terug winnen?
Van dergelijke boeken verwachten we geen ander gevolg, dan dat het zwakke hoofden nog wat meer op hol brengt.

G. Vrijmoed O.F.M.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Temple Baily, 2238.
HET REDDENDE LICHT, Vertaald uit het Engelsch door H. S. Valeton-Ortt. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1926. (20.5×15) 332 blz ing. f 2.25, geb. f 3.25.

Alhoewel een weinig sentimenteel hier en daar, een aardig boek. Goede ontspanningslectuur. Voor uitvoeriger bespreking verwijzen wij naar de recensie van de Amerikaansche editie in *Boekzaal* Jaarg. 1925 onder No. 312.
— B — *M. v. M.*

Ottwell Binns, 2239.
EEN VERVOLGING IN THIBET, Vertaald uit het Engelsch. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek. (14.5×10.5) 493 blz. geb. f 1.25.

Als je een papa hebt, die om een bloedvijand te ontloopen zich verbergt als lama in Thibet, en daar zich zeven jaar laat inmetselen in een hok zonder licht of lucht... en als je dan in dat geheimzinnige land op zoek gaat, met een neef, die met den bloedvijand heult en tegelijk naar je hand dingt — en dan een vreemdeling je tegen 't lijf loopt, die den zoektocht organiseert, den neef ontmaskert en zelf je hand vraagt en krijgt... en je moet daarbij al die avonturen voor je rekening nemen, die een speculeerende romanschrijver in Thibet kan bedroomen — dan kun je iets beleven waar je haren steil van staan... ja, 't is geweldig, maar gelukkig ver van hier. Daarom kunt ge 't lachend lezen... Alleen de grond van den bloedhaat is heel onfatsoenlijk.
— Bc — *A. v. Delft.*

John Bojer, 2240.
VAN EIGEN STAM, Vertaald uit het Noorsch door D. Logeman-van der Willigen. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1926. (21.5×15.5) 340 blz. ing. 13.25, geb. f 4.25.

Bojer is een schrijver die met stille, ingetogen stem vertellen kan. Dit boek geeft een geschiedenis van Noorsche landverhuizers. Wat is 't, dat deze jongens en meisjes hun land uitdrijft? Armoe, liefde, schande, ontevredenheid, die meestal voortspruit uit de cerebrale volksontwikkeling. — En daarop volgt het harde leven met z'n opvoedende kracht; het ploeteren en wroeten op de prairie van Amerika, de strijd met den grond, met de elementen, met de verveling, met de zwaarmoedigheid, met het onuitroeibaar heimwee, vooral naar de Noorsche fjords, bosschen en bergen. 't Zijn mannen en vrouwen met allerlei gebreken, maar ook met sterke diep-gewortelde deugden, die hier op de groote prairie een kans krijgen en dit arme volk zelfs tot rijkdom brengen. Een mooi boek, hier en daar wat realistisch.
— Bc — *K. v. K.*

John Buchan, 2241.
JOHN MACNAB, Vertaald uit het Engelsch door Robert Peereboom. *Kosmos, Amsterdam,* 1926. (20×13.5) 319 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

De uitgever deed een gelukkige greep met dit boek, want het biedt werkelijk alleraardigste amusements-lectuur. Drie slachtoffers van „spleen'', Sir Edward Leithen, een schatrijk bankier, Mr. Palliser-Yeates, een rijk en beroemd rechtskundige en Lord Charles Lamanche, lid van het Lagerhuis, komen overeen, onder den algemeenen strijdnaam: John Macnab bij eenige rijke landedelen te gaan „stroopen'', waarbij het landhuis van hun vriend Sir Archibald Roylance als operatie-basis zal dienen.
Vooraf worden de „slachtoffers'' schriftelijk door John Macnab gewaarschuwd, dat hij, op dit of dat tijdstip, een hert zal komen schieten of 'n zalm zal komen vangen, waarna het buitgemaakte eerlijk bij den eigenaar zal worden bezorgd plus £ 50 voor 'n liefdadige instelling, bij mislukking £ 100.—. De spannende avonturen, komische situaties en eigenaardige verwikkelingen houden den lezer gevangen van 't begin tot het einde.
— A — *M. v. M.*

Ernest Claes, 2242.
UIT MIJN WERK. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1926. (21.5×16.5) 102 blz. ing. Bfr. 9.-.

'n Bloemlezing uit de werken van de populaire schrijver Claes. Hij heeft reeds verschillende werken op z'n naam staan, waarvan sommige reeds meerdere drukken beleefden. Hij behoeft er zich niet over te schamen, want al kan men zijn werk nu niet aanstonds geheel en al onder de letterkunde rangschikken (daar is hij te goedmoedig voor), toch komen er gedeelten in voor, die volle waardering verdienen.
In z'n bloemlezing nam hij op: 'n stuk uit *Sichemsche Novellen, Oorlogsnovellen, Uit Namen* 1914, *De Witte, Bei uns in Deutschland, Het leven van Herman Coene* en *Kiki*. De keuze is niet kwaad, vol afwisseling van ernst en luim en alles door en door eenvoudig en tegoedertrouw. 't Is echte volkslektuur, wat echter niet wil zeggen, dat mensen, die zichzelf niet tot het z.g. volk rekenen, er niet met veel plezier kennis van zullen nemen.
De oude generasie der copieerlustigen van 't dagelikse vindt in Claes'n opvolger van betekenis. En door alles heen tintelt een gezonde vrolike levensopvatting; 't gaat wel niet diep, 't blijft wel al te veel aan de oppervlakte, maar soms treft hij zeer juist de zielsgewaarwordingen der beschreven personen, zodat deze bloemlezing voor iedereen waarde heeft als eenvoudige frisse ontspanningslektuur.
— A — *J. Vermin.*

Gerben Colmjon, 2243.
KALDERIONEN. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 1926. (21×16) 288 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Naar de damp die optrekt te oordelen, is de kogel

afgevuurd uit een vrijzinnig-protestantse loop. Theoderik van Parkzomeren, de hoofdfiguur van dit boek is 'n vreemdsoortig heertje: hij heeft idee's over volksbeperking, over sexualiteit, verbinding met de eeuwigheid, eenvoud en grootheid, der middeleeuwen en huwt ten slotte met'n meisje, omdat hij haar niet kan krijgen zonder te huwen. Zij wil anders niet, alhoewel 't hem onverschillig is. Werkelik vrij en vrijzinnig. Daarom is hij natuurlik ook godsdienstig, maar van 'n verdacht soort, is natuurlik antimaterialist, hetgeen bij zo'n persoon nog niets zegt: dus van 'n geestelik hoge levensopvatting. Hij gooit er zo maar met z'n pet naar.
Het geheel is „natuurlik" zielkundig, 't gaat allemaal over zijn ervaringen, zijn idee's, zijn gevoelens en herinneringen, dat is ook de enigste band. Het eerste gedeelte van 't boek hangt aan elkaar als los zand, 't tweede deel is beter, alhoewel hopeloos fantasties. Als hij niet meer weet, hoe hij z'n idee's zal ten beste geven (en dat gebeurt hem nog al eens) dan komen er dromen en nog eens dromen. De brokstukken op zich genomen zijn prachtig beschreven en wijzen duidelik op 'n schrijver met talent; er zijn natuurbeschrijvingen en zielkundige ontledingen in van 'n merkwaardige schoonheid, maar hij had die stukjes apart moeten houden, 'n soort dagboek er van moeten maken. Nu hij er een romangeheel van heeft trachten te fabriseren, is z'n boek als geheel een kleine mislukking geworden.
Om de in 't begin gemaakte opmerkingen voorbehouden.
— C — *J. Vermin.*

Antoon Coolen, 2244.
DE RAUWE GROND. *De Waelburgh, Blaricum,* 1926. (20.5 × 14) 176 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.

Antoon Coolen heeft geprobeerd ons in *De Rauwe grond* de lelike zelfkant van 't leven van 'n Brabants dorp aan de rand van de Peel uit te schilderen. Tastbaar is de bedoeling om niets anders te geven dan leven en oprechtheid en aan dit streven danken we in dit boekje mooie bladzijden, vooral het slot. We hebben momenten beleefd van stille reine ontroering en zachte deernis voor de arme heikeuters in armzalige stulpen, hun zwoegen en tobben op de rauwe grond. Maar ondanks dat, durven we 't werk van Coolen niet geslaagd noemen. Er is in dit boek geen enkele figuur die ons bijblijven zal voor altijd, omdat 't boek alle eenheid mist.
Op 'n Brabants dorpje woont 'n deftig postdirekteur, rijk, eenvoudig en 'n model kristenmens. Hij heeft 'n lieve vrouw en aardige kinderen. Die vrouw komt te sterven en de directeur wordt krankzinnig.
Op 't postkantoor is 'n klerk, 'n meneer Ewich, 'n vrijzinnig absolutist, die de mond vol heeft met bespiegelingen over 't universum en vrij onbeduidend filosofeert. Dit vreemde heerschap, van elders hier verzeild, ziet er niet tegenop om Tine, de dochter van de bakker ongelukkig te maken en 't voorwerp te maken van de laster der kleine gemeente. Die klerk wordt door de zoon van de bakker de deur uitgesmeten en vertrekt met de noorderzon. De vader van Tine, 'n goeierd van 'n vent, sterft tengevolge van de emoties aan hartverlamming, op de dag dat 't arme schepseltje. 't kind van Tine van de doop komt. Tineke is nu de paria van 't dorp, maar de vriendelike pastoor weet er raad op. In de hei, in 'n afgelegen hut, leeft Willem Crooy, wiens moeder pas gestorven is en die 'n vrouw noodig heeft. De combinatie Tine-Willem is nu gauw, dank zij de pastorale takt, tot stand gebracht en 't geluk keert terug.
Daartussen door loopt nog 't verhaal van Treeske Muizegat en haar idiote zoon, gekke Sus, die de hele dag met 'n houten schaapje achter zich aan, door 't dorp rondslentert.
Had de schrijver ons in dit boek drie novellen gegeven, dan hadden we weinig in te brengen, nu echter is de schijnbare eenheid zo opvallend, dat 't ons niet verbaast dat men dit boek 'n dorpskroniek heeft genoemd. Wanneer de schrijver ons in 'n pakkend visioen 't barre bestaan van deze „miserables" had willen uitbeelden, dan had één figuur meer relief moeten hebben met daarom heen gegroepeerde bijkomstigheden. Maar in dit verhaal is geen bindende factor, 't hangt alles los aan mekaar. De levenstragiek van die postdirecteur heeft geen zin in deze milieuschildering, noch artistiek, noch psychologies, want zijn figuur is niet typies voor 't landschap en is van generlei invloed op de rest van 't verhaal.
't Gebruik van dialekt of semi-dialekt is ter bevordering der lokale kleur alleszins aan te bevelen, wanneer 't echter aangewend wordt meer terwille van 't effekt dan artistieke noodzaak, is 't op den duur hinderlik. Zo is het onophoudelik gebruik van 't bastaardvloekje „Sakkerdie" ontaard in 'n aardigheidje.
Toch geloven we van Antoon Coolen nog 'ns 'n sterker en dieper roman van 't Brabantse land te mogen verwachten.
— Bc — *Ed. A. Serrarens*

J. Davids, 2245.
DE GOUDEN LOTUS. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1926. (21 × 14.5) 141 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

Een goed geschreven, zeer spannend amusementsromannetje van een Haagsch journalist, George Geerling, die in conflict geraakt met een geheim Chineesch genootschap „De Gouden Lotus" de verschrikkelijkste avonturen beleeft. Een liefdesidylle loopt door deze mysterieuse geschiedenis heen. Echter betreuren wij het, dat de schrijver, de held van zijn boek, zonder meer, voor Boeddha laat knielen en trouw doet zweren aan een misdadigersbende, zij het dan ook onder doodsbedreiging. Tenslotte wint Georg de gouden vrijheid en... zijn lieve bruid.
— B — *M. v. M.*

Marie Diers, 2246.
DE TUIN DER EENZAAMHEID, Vertaald uit het Duitsch door J. de Mink. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1926. (21.5 × 15.5) 178 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.50.

Dit is het minst sympathieke boek, dat we van Marie Diers lazen. Haar talent verloochent zij niet — zoo blijft haar stijl even forsch, haar zielkundig ontleden even sterk — maar in haar levenstheorie verloochent zij het rein-christelijke. Deze protestantsche schrijfster wordt met moderne bevliegingen behept, die haar nu de grootschheid van het moederschap doet neerhalen tot een caricatuur in de schildering van een heel extravagante vrouw, die het drie-kinder-stelsel als een van-zelf-sprekendheid door een flirtenden dokter laat aanpreeken, die wetenschappelijke leesavonden gaat organiseeren, die om haar leef-

drift te voldoen in 't nacht-leven van Berlijn verkwikking zoekt. Natuurlijk staat dit schepsel als vreemde tegenover kinderen en man — wat noodzakelijk een tragiek van leven geeft, waarin ze ten onder gaat. Tegenover haar stelt zij een moederke van 'n groot gezin — dat luiers wascht — en ook in 't moederschap haar teleurstelling moet boeken. Dit begrijpen we heelemaal niet. Goede moeders moeten zoo'n caricatuur-pose maar voorbijloopen.
— Bc — *A. v. Delft.*

Henry van Dijke, 2247.
DE VIERDE WIJZE UIT HET OOSTEN, Vertaald uit het Engelsch door C. M. Vis. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (18.5×13) 74 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

Een wondermooi boekje. Fijn van taal en teedere gedachten. Het verhaalt in legende-toon, hoe een vierde Wijze uit het Oosten zich opmaakte om den Koning der Joden te zoeken. Door werken van liefde en barmhartigheid wordt hij op weg bezig gehouden en komt te laat in Bethlehem. Dan trekt hij naar Egypte en zoekt den Koning onder de lijdende menschheid.
Terug naar Jeruzalem, waar hij op weg naar Golgotha zijn Koning vindt, niet van aanschijn tot aanschijn, maar in de beoefening der liefde, die hem een slavin doet vrijkoopen. Daar sterft hij op weg naar Calvarië, waar Christus gekruisd wordt. Een rollende steen doodt hem, maar hij vindt zijn Koning, die hem vonnist met de woorden: Wat gij aan den minsten der mijnen hebt gedaan, hebt gij aan Mijzelf gedaan." Een boekje dat schoonheid geeft en in de ziel grijpt door de ontfermende liefde.
— A — *Felix Otten, O.P.*

Pierre L'Ermite, 2248.
DE OUDE VRIJSTER, Vertaald uit het Fransch door Titia Gorter. *Van Munster, Amsterdam,* 1926. (18.5×12) 214 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

La vieille fille werd onder No. 1111 het vorig jaar uitvoerig in *Boekzaal* besproken, zoodat wij met een verwijzing daarheen meenen te kunnen volstaan. Het boek is smaakvol uitgegeven.
— A — *F. H.*

A. H. van der Feen, 2249.
DE IDEALIST. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (20×13) 157 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Hier wordt iemand als Idealist eenvoudig uitgelachen omdat hij als mensch nog vertrouwen heeft in menschelijke gerechtigheid. De justitie moet neergehaald als klasse-justitie, dat is de heele tendenz van dit boek. In de ordening der feiten en in de teekening der personen is deze opzet tastbaar. 't Is de draad die heel het spinsel bijeenhoudt. De sufferd heeft een vriend, die door zijn vrouw is vermoord. Hij heeft het bijna met eigen oogen gezien — zoo zeker is 't. — Maar de onderzoekers coquetteeren wat met het mooie weeuwke. De rechters niezen en geeuwen wat bij de pleitvoering en haar pleiter is de advocaat, die haar thuisbracht 's avonds vóór den moord. Hij pleit — en zij is vrij — dan schiet hij den pleiter dood uit gevoel van recht, waarvan hij 't slachtoffer wordt. Die sufferd ook in onze burgerlijke maatschappij. Neen, dan moet je bij de socialisten komen of bij de bolsjewisten daar vindt je 't ideaal, idealist.
— Bc — *A. v. Delft.*

Gustav af Geijerstam, 2250.
VROUWENMACHT, Vertaald uit het Zweedsch. *H. W. J. Becht, Amsterdam.* 3e druk: 1925. (20×13) 222 blz. geb. f 2.90.

Wat komt de noodzakelijkheid van een standaardklok, — wat de katholieke Kerk is — waarnaar de bijzondere uurwerken — in dit geval, ieders persoonlijk geweten — zich regelen, helder uit, als men zulk een op zich zelf staanden zedenmeester aan het werk ziet. Het boek maakt een eerlijken, ernstigen en menschlievenden indruk. Na een wel wat langdradige inleiding laat de schrijver den tobber, Dr. Hugo Benner, diens leven verhalen. Vrijwel verloofd met een meisje uit zijn stand, ontzet hij op een avond een deerne, die lastig gevallen wordt door dronken heeren. Den volgenden morgen is zij zijn maîtresse. Als zij moeder wordt, huwt hij haar, niettegenstaande zij niet bij elkaar passen. Later betrapt hij haar op overspel en echtscheiding volgt. Dan trekt hij met zijn kind naar zijn eerste liefde, die intusschen gehuwd is met Bohrn, die ook al weer een stel maîtressen heeft. Zij speelt nu een soort biechtmoeder onder goedkeuring van haar man. Ten slotte sterft het oude-vrouwtjesachtige kind en hij is weer de eenzame sukkelaar. Aan den vertaler, die overigens gaaf werk leverde, de vraag, of het weer een nieuwe richting is, het gebruik van komma's af te schaffen. Dit boek verdient inderdaad, in tegenstelling van vele pikante prullaria, om de ernstige, kiesche behandeling van de delicate stof vermeld te worden.
— C — *J. Kramer.*

Ph. Gibbs, 2251.
HET JONGERE GESLACHT, Vertaald uit het Engelsch door Claudine Bienfait. *W. de Haan, Utrecht,* 1926. (19.5×13.5) 299 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

De tietel alleen roept reeds veel gedachten en kontrasten in ons op. Het hoofd schudden der ouderen over de jongeren, de brutale vrijheidszucht en warsheid van convensie der laatsten. Wat deze problemen aangaat lijkt het eerste gedeelte van dit boek het belangrijkst. De botsingen worden goed gegeven en menige kategorie van mensen zowel behorend tot het oudere als tot het jongere geslacht kan met meer dan één rake opmerking z'n nut doen bij geval van introspectie. In dit boek treft nog biezonder 'n mooie figuur van 'n katoliek priester en een dominee die tot de ware kerk overgaat. 't Zou zelfs absoluut niet tegen de zielkundige ontwikkeling der hoofdpersonen zijn geweest als ze na de grote geldelike strop, die de hele familie raakt, zich tot het Katolisisme zouden hebben bekeerd. Dit gebeurt niet, maar er is toch duidelik 'n overwinning van de geest op het vlees, van innerlik zielsgeluk op het uitwendige plezier, door geld en zingenot onderhouden. Gibbs is in z'n verhaal heel eerlik, maar juist om de eerlikheid is dit boek, dat zoveel van het leven behandelt, niet voor iedereen geschikt. De duidelik voelbare konklusie van de schrijver is: het jongere geslacht is zeker niet slechter dan het oudere; als men het tijd laat om tot bezinning te komen, kan er zelfs veel van verwacht worden; al zijn de uiterlike manieren waaronder het jonge geslacht zich

voordoet soms nog zo vreemd en verschillend van 't voorgaande, als het er op aankomt, dragen ze het leven en ook het zware leven in opgewekte frisheid en taai geduld. Maar dan moeten twee partijen tot 'n bemiddeling komen: de ene, die wanhopig is over het opgroeiende geslacht, de tweede, die er alles van verwacht en onmiddellik reeds rijpe vruchten eist. De waarheid ligt ook hier in 't midden.

— B — *J. Vermin.*

A. Hamilton Gibbs, 2252.
NANCY, Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus. Jr. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1926. (21×14.5) 228 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

Nancy geeft den naam aan een boek, dat grootsch had kunnen worden. Tegen den bonten achtergrond van het Engelsch landleven, de Parijsche kunstenaarswereld en het schildersbestaan te Londen, is Nancy ten voeten uit geschilderd. Bob is haar uitverkorene wien zij zich geheel verlangt te geven en deze trekt zich, schijnbaar trouweloos, terug. Als hij haar later openbaart, dat het was, wijl hij zich zelf om zijn verlangens laag en gemeen vondt, ook tegenover haar, neemt zij hem in een oorlogshuwelijk. Al zijn de begrippen voor ons soms erg vreemd en vrij en hypermodern, het boek maakt den indruk van eerlijk gemeend en oprecht geschreven te zijn. De bijrollen worden door den ouden Jim, haar vader met zijn zin voor humor en philosopheeren en door den nobelen Lloyd en de erg onafhankelijke Cornelia goed vervuld. Roldanus, de nijvere overbrenger van zoovele vreemde planten op onzen bodem heeft de vertaling keurig verzorgd! Waarom gebruikt hij ook zijn invloed niet om onbenullige indringels in onze taal als reuze en Paps en Mams tegen te gaan. Voor rijperen van bezonken oordeel.

— Bc — *J. Kramer.*

H. van Greben, 2253.
EEN RECHTER VERMOORD. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1926. (20×14) 114 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

In dit niet onverdienstelijk geschreven detective-romannetje stapelen de bewijzen van den beginne af aan zich in dier mate op tegen den misdadiger Esmann, dat het den eenigszins geroutineerde lezer al dra duidelijk wordt, dat deze den moord op den rechter Mr. Wetter, niet op zijn geweten kán hebben, om de eenvoudige reden, dat dan de clou zou ontbreken!
Vlotte amusementslectuur, om bepaalde situaties voor volwassenen. De uitgave is zeer goed verzorgd.

— B — *M. v. M.*

Zane Grey, 2254.
WAAR DE TARWE RIJPT. Vertaald uit het Engelsch door Henri van de Weg. *D. Bolle, Rotterdam,* 1926. (19×15) 302 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.60.

Een oorlogsverhaal, dat (kan 't haast anders?) niet onpartijdig aandoet. Peccatur intra muros et extra en overal zijn goede en slechte menschen. De roman is goed geschreven en spannend en schetst den strijd van Amerika, 't land waar de tarwe rijpt, tegen Duitschland.
Kurt Dorn, wiens oude vader Duitscher is en zich niet ontziet op minder fraaie wijze tegen zijn tweede vaderland te ageeren, Kurt Dorn haat de Duitschers. Nadat hun agenten en spionnen zijn vader hebben bedrogen en in den dood gedreven, door z'n korenvelden in brand te steken, trekt Kurt naar 't Fransche front, ongeacht zijn beantwoorde liefde voor Lenore, de dochter van den rijken farmer Anderson. In de loopgraven leert hij de oorlogsellende ten volle kennen en in een handgemeen met aan zijn banjonet een stervende knaap, wiens bleeke lippen nog „ka-ma-rad" stamelen, leert hij zijn haat overwinnen.
Een granaat ontploft en verminkt hem op het zelfde oogenblik. Hij geneest in zijn vaderland, waar zijn bruid hem wacht. O dwaasheid van den oorlog!

— A — *M. v. M.*

Marie Gijsen, 2255.
AAN DE BOSCHDREEF. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1926. (21×16.5) 151 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Hoe diep moet de ziel van Brabant de ziel van deze schrijfster doordrongen hebben, dat zij ze vermag weer te geven, zooals ze 't doet. We lezen — maar vergeten al zoo heel gauw dat we lezen — we zijn in Brabant zelf, en ademen weer de welbekende lucht in: de rook van de Brabantsche hut en die dompe geur van vochtig mos met de kruidigwrange lucht van hars, die aan vaart uit de bosschen. En zoo natuurlijk en waar bloeit in dat zuiver herschapen landschap het lief en leed van zijn bewoners op, dat we later niet meer onderscheiden of we over deze menschen in een boek lazen of waarlijk met hen meeleefden. Met dezen duldzamen Rumold, den zwijgenden diepgevoeligen zorger en zijn lieve goede vrouw Annemie, de moederlijke moeder van de vroolijke Treeze, met mijmerzieke Anneke, den kalmen seminarist Antoon, haar oogappel, en het nijvere bocheltje Leeneke, te braaf en te schuw om jaloerschheid tot kwaad te laten groeien en haar eersten en laatsten minnedroom tot haar ongeluk. In hun eenvoudig bedrijf, hun simpel en toch zoo diepmenschelijk levensgebeuren, zijn ze, die ze zijn, en spreken de taal van hun hart en ziel, de spraak van hun landstreek, die er evengoed als de lucht en het licht, doortrokken schijnt met een geur van hars en vochtig mos, mild en toch kernig. — Brabant! Maar dan ook zóó volkomen, dat de enkele zinnen Hollandsch tusschen het dialect aandoen als vreemdsprakige toevoegsels, en de „niet-Brabanders", die in deze levensperiode van het gezin van de Boschdreefhoeve een rol spelen, onwezenlijk schijnen als vage bedenksels.

— A — *Marie Koenen.*

H. Rider Haggard, 2256.
MAMINA, Vertaald uit het Engelsch. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (17×11) 305 blz. gecart. f 1.25.

Een roman-dramatiek onder de Zoeloe's. Dat is ver van hier. Daar kun je over fataseeren. Haggard fantaseert van je welste. Als het allemaal waar is, wat hij schrijft, dan is 't toch wel ongepermitteerd, dat onze liberale scribenten — waartoe hij ook hoort — zoo'n natuurleven tegenover Christelijke propaganda willen beschermen. 't Is afschuwelijk. Zoo'n leven van leugen, bedrog en wulpschheid. Aardig geschreven is 't en buiten de schreef gaat et niet. Maar

bij 't lezen moet ge altijd goed bedenken, dat ge met Zoeloe's te maken hebt.
't Boek analyseeren is een heele toer. 't Gaat over een meisje, dat zoowat de geïncarneerde boosheid is. Zij verwekt met haar liefde-intriges den ondergang van heel een volk. Uit louter eerzucht begoochelt zij drie koninklijke minnaars, om langs hunne Zoeloe-ruggen tot Zoeloe-koningin te worden verheven. Maar zij toovert er zich bij dood en al haar minnaars. Om van te rillen.

— Bc — *A. v. Delft.*

C. M. van Hille-Gaerthé, 2257.
IN DE LENTE. *De Tijdstroom, Huis ter Heide,* 1926. (20.5 × 15) 191 blz. ing. f 2.75, geb. f 3.45.

Van Hille-Gaerthé kan men nooit iets lezen, zonder te wenschen, dat er méér waren, die zóó schreven. Het zijn weldadige, gezonde boeken, 't is zoo eenvoudig en zoo knap geschreven, zoo vol liefde. Voor één zoo'n vertelling geven wij een bundel vol „zielenverscheuring en Godshonger".
Wat 'n heerlijke kijk heeft de schrijfster op kinderen; je ziet ze, die koele kindertjes op den warmen dag in de tram, zoo'n paar vluchtige figuurtjes, die even langs je heen gaan, maar... die je niet meer vergeet. En dan Oma's logeetje, en 't vreemde Joosje. Ook de dieren zou je niet willen missen in Hille-Gaerthé's schetsen. Die grappige misère met de poes, die geen huis kan krijgen en mee moet op de vacantie-reis en de beschrijving van Binkie, de hond, die *alles* met de kinderen meedoet.
Wij wenschen het boek in vele handen en aan allen veel zulke boeken.

— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Hans Holbein, 2258.
DOODENDANS, Geïllustreerd. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1926. (15 × 10) 86 blz. ing. f 0.90, geb. f 1.25.

De wereldberoemde doodendans-houtsneden zijn in dit aantrekkelijk uitgegeven boekje gereproduceerd. 't Is een boekje van kunstgenot voor ontwikkelde volwassenen.

— Bc — *M. v. M.*

Net Houwink, 2259.
TO WASSENAAR. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. (21.5 × 15.5) 250 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.50.

Dit boek geeft onder de vorm van 'n roman verschillende beginselen over opvoeding der tegenwoordige vrouwelike jeugd. De vader, de leraren Vermeer en Volkering, de gymnasium-rektor vertegenwoordigen ieder 'n tiepe van opvoedkunde. Het staat vol goede opmerkingen omtrent het tegenwoordig opgroeiende geslacht en gelukkig is de opvatting der schrijfster niet zo wanhopig over de toekomst der jeugd als voor-oorlogse mensen plegen te zijn. Toch stoort de opvoedkunde de loop van 't verhaal niet, omdat schrijfster duidelik voor ogen hield het verband tussen zielkundige ontleding en opvoedkunde. Als er niet hier en daar dingen in voorkwamen, waaraan de niet-katolieke opvatting der schrijfster schuld heeft, zouden we dit mooi-geschreven en fijn ontledende boek *voor iedereen* geschikt achten, nu echter moet er *enige* beperking gemaakt worden.

— B — *J. Vermin.*

Tokiski Ishii, 2260.
ZIELENADEL IN DEN KERKER. Vertaald uit het Engelsch door W. F. A. Winckel. Geïllustreerd. *J. H. Kok, Kampen,* 1925. (20 × 14) 127 blz. ing. f 0.90, geb. f 1.50.

Tokishi Ishii, een Japansch misdadiger, die den 17en Aug. 1918 in de gevangenis van Tokio werd terechtgesteld, vertelt in dit boekje over zijn kinderjaren, zijn leven van misdaad en zonde, zijn bekeering tot Christus in de gevangenis te Tokio. Den 8en Dec. 1915 werd hij gearresteerd te Tokio. Op het politiebureau hoort hij vertellen dat een zekere Komori, wegens doodslag op een meisje, te recht zal staan. In een vlaag van medelijden bekent Ishii, dat hijzelf de moordenaar is en de rechtvaardige straf wil ondergaan om zijn misdaden uit te boeten. Het wordt een heel lang geding, omdat de zelfbeschuldiging niet geloofd wordt. In de gevangenis komt Ishii door het lezen van het Evangelie tot de kennis van Christus, en zijn tot rust gekomen ziel geeft zich over aan het nieuw Geloof. Hij voelde nu de behoefte om mee te deelen hoe zijn hart veranderd werd door de macht van Jezus-Christus, een feit, waarover hijzelf verwonderd staat, en schreef daarom met veel moeite en inspanning dit eenvoudig boekje. Het zal opbeuring brengen aan tobbende zielen. Het boek is geloovig-protestantsch.

— B — K. v. K.

H. C. Joesken, 2261.
HET ZONNEFLUITJE, Geïllustreerd door Alb. Hahn. *S. L. van Looy, Amsterdam,* 1926. (21 × 15) 291 blz. ing. f 3.25, geb. f 4.25.

Een quasi-diepzinnige symboliek met daarnaast Belgisch-grove plastiek. 't Moet zoowat een Argonauten-tocht verbeelden om te veroveren 't wereldgeluk. Twee gekken belanden bij gekken in een land dat Toekomst heet. Die Toekomst-menschen zijn vervleeschte diermenschen. Andere Toekomst-menschen zijn ontvleeschte plant-menschen. Daar tusschen leven de ideaal-menschen. De dier- en plantmenschen krijgen ruzie om wijn en vechten. Maar de eene gek heeft een fluitje, een symbolisch zonnefluitje — hij pijpt en alles danst naar zijn pijpen. In dat fluitje zit de symboliek — want de zon is San, het leven, de God.... Akelig is in dit spot-boek de verguizing van 't christelijke. Behalve waar hij vuil is en grof is deze humorist veelal saai-vervelend.

— Bc — *A. van Delft.*

Lambrecht Lambrechts, 2262.
OM MOEDERS WIL. *Victor de Lille, Maldeghem,* 1925. (21.5 × 17) 177 blz. Bfr. 7.50.

Een bevredigender slot had men liever gezien aan dit mooie verhaal uit Belgisch Limburg. De brave, struische Truutje en den edelen Willem Meuleneers had men iets beters gegund. De opoffering van Truutje *om moeders wil,* voor het geluk van het zusje Aline, gaat te ver. Daardoor wordt Willem ongelukkig. De graaf en zijn ontaarde zonen zijn ware tyrannen en het is ons, vrije Hollanders, moeilijk indenken in de lijdzame onderwerping van het geloovig landvolk, en ook willen die geniepige wraaknemingen er

niet in, al is de strafoefening in Hoofdstuk XV dubbel verdiend. Het boek is in zijn sappige taal van verstimpelstapeld, flierefluiten, kriene-kranen, prietpraat, kritskretsende krekel, flidder-fladderend en kwieterkwateren, tot de laatste letter toe spannend. Het is, wat het zijn wil, een dorpsroman.
— B — *J. Kramer.*

Marie Corner Leighton, 2263.
EEN WANHOPIGE KEUZE. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1926. (20.5×14) 160 blz. ing. f 0.95.
Clara Escott is de derde dochter uit het tweede huwelijk harer moeder. Om het geld heeft de stiefzuster Joan Tempert de twee eerste meisjes reeds vermoord en zij is nu bezig met de derde, in complot met den schurk Blacklock, die Clara huwen wil. Clara wordt bijgestaan door haar verloofde Dr. Malcolm King en als het scherm valt staat het bruidspaar in de bloemen en Bengaalsch vuur en ligt er een partijtje lijken, dat het een lieve lust is. 't Is spannend en onschuldig, maar toch jammer, dat de ongenoemde vertaler, die goed Nederlandsch schrijft, dat talent niet voor iets edelers gebruikt heeft.
— B — *J. Kramer.*

Victor de Meyere, 2264.
DE ROODE SCHAVAK. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1926. (19.5×15) 203 blz. ing. Bfr. 9.-.
'n Eigelike bespreking behoeft dit boek dat in 1910 voor het eerst uitkwam, niet. Bij de werken van Victor de Meyere wordt het in handboeken van Ned. Letterkunde offisieel genoemd. Of het dus daardoor het brevet van onaantastbare volmaaktheid heeft gekregen? De hoofdfiguur Frans Vertommen van het begin tot het einde van z'n leven 'n sukkelaar, heeft veel weg van „Jan" uit *Langs de wegen* van Stijn Streuvels, maar is lang niet zo fel en zielkundig weergegeven. Het loopt alles zo geleidelik, nergens eens 'n plotselinge ontroering, stuk voor stuk gaat de film van Frans' leven aan ons voorbij, z'n jeugd, z'n jaren bij de notaris, z'n huwelik met het rijke, maar gierige madammeke, z'n verlaten ouwe dag. 't Is te tam en op vele plaatsen langdradig, draadje voor draadje wordt uitgepluisd. En dan nog heeft dit boek de tachtiger-eigenschap van 'n neerdrukkend pessimisme. U zult zeggen dat behoort bij de figuur. Maar vooreerst is die figuur dan eenzijdig bekeken en tweedens zou men dan de keuze van zo'n tiep niet erg gelukkig mogen noemen. Neerdrukkend pessimisties, is 't boek toch niet aangetast door de moderne roman-perversiteit. Ongedwongen en natuurlik geschreven zal het, al is dan de mentaliteit, die er uit spreekt van 'n verouderd geslacht, de rustige lezer enige uren laten doorbrengen in 'n leuke Vlaamse dorpsomgeving, waar de atmosfeer nog niet door vergiftigde gassen gevaarlik is.
— B — *J. Vermin.*

Herman Middendorp, 2265.
HET MYSTERIE VAN DEN HOLLEN WEG. *Prometheus, Amsterdam,* 1926. (18.5×12) 119 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.
Middendorp kán schrijven, dat merkt men aan alles, zijn stijl, zijn beelden, zijn gedachten en hij heeft het *Mysterie* tot een vlot en boeiend romannetje weten te verwerken. Een echte detective-roman kunnen we het niet vinden. Daarvoor is wel iets meer noodig, dan dat er 'n detective optreedt. Maar 't verhaal pakt en biedt prettige ontspanningslectuur, wat wel de bedoeling geweest zal zijn.
Twee onverklaarbare moorden vormen het eigenlijke mysterie, dat de beroemde Parijsche detective Pinel krijgt op te helderen.
— B — *M. v. M.*

Lode Monteyne, 2266.
HET SCHOONE AVONTUUR. *Mercurius, Antwerpen,* 1926. (19.5×13) 223 blz. gecart. f 1.75.
Het schoone Avontuur vinden wij alles behalve schoon, wel banaal, hopeloos-leeg en... afgezaagd. Lode Monteyne heeft zich zelf — 't zal wel niet de bedoeling geweest zijn — treffend weergegeven in den hoofdpersoon Nico, die ook aan literatuur doet, maar er niet in slagen kan, scherp weer te geven, wat zijn geest bezig houdt. Dat de auteur zijn kunst is gaan afkijken bij het Fransche minderwaardige roman-goed, ligt er overal dik op. Nico laat zich betooveren door de schoonheid van zijn schoonzuster Eva, een actrice. Zij vertrekt naar Parijs en noodigt hem uit haar te volgen. Lisa, zijn vrouw, leest haar brief en tracht de liefde van haar man, door haar heerschzuchtigheid verspeeld, te herwinnen, waarin zij boven verwachting slaagt. Nico laat den vastgestelden datum voorbijgaan en leert nu eerst kennen al het goede en edele, dat zijn vrouw rijk is. Om hem in zijn goede voornemens te bevestigen komt dan nog het bericht van Eva's plotselingen dood. Diep in zijn hart blijft echter leven „als een heul voor komende smarten, de stralende herinnering aan zijn schoone avontuur". Voor het overige: uitrafelende beschrijvingen en zeer zwoele scènes.
— D — *F. H.*

Clarence E. Mulford, 2267.
HET WEESKIND, Vertaald uit het Engelsch door J. H. Akkermans. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1926. (19.5×14) 262 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.
In het wilde Westen, waar de beste scherpschutter anderen kan terroriseeren, heeft „het weeskind" geen goeden naam. Doch weldra blijkt den sheriff en anderen, dat het weeskind, de uitgestootene, op wiens hoofd een prijs is gezet, alleen doodt uit zelfverdediging, dat hij van jongsaf aan door de menschen onrechtvaardig is beoordeeld en behandeld, doch dat hij een ridderlijk en nobel karakter heeft. De spannende avonturen van dit zéér mooie boek, houden de aandacht gevangen tot het einde toe. Het ruwe cow-boy-leven is prachtig uitgebeeld. Het weeskind wint ten slotte het lieve meisje, het zusje van den sheriff, dat hij met haar zuster en haar vriendinnetje, eens mocht redden uit de handen van een troepje moordlustige Indianen.
— A — *M. v. M.*

Barry Pain, 2268.
DE BANNELINGEN-CLUB VAN FALVO, Vertaald uit het Engelsch. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek, (14.5×10.5) 380 blz. geb. f 1.25.
Die bannelingen zijn me de heertjes wel — een internationaal depôt van mislukkelingen — die den haat van de inboorlingen wekken om de... vrouw — natuurlijk. De koning van 't Eiland wil ze van den eenen kant exploiteeren — van

den anderen kant diplomatiek opruimen. Hij heeft zijn nationalistische bevlieging als modern mensch ook al. Toevallig bezoek van een Engelsch industrieel-parlementlid, die de zendelingenkwestie wist te bestudeeren — wil hij uitbuiten voor zijn politiek. 't Dreigt te lukken maar zijn nichtje wordt ziek — doch genezen door een balling-dokter, die haar leven redt en dus haar hart krijgt — en onderwijl steekt een inboorlingen-opstand heel de boel in brand — moordt de blanken uit, zoodat alleen overblijft die leepe dokter, die met het meisje zijn eigen leven redt. Vin je 't mooi?

— Bc — *A. v. Delft.*

Hugo Penning, 2269.
ZWERVERS. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (21.5×16) 339 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.

Een kliek moderne heidenen. 't Lijken ons: Joden — leeft onder elkaar als ongebreidelde beesten. Hier spelen drie mannen en drie vrouwen een levensspel van liefde, zoo zonder eenig zedelijkheidsbesef, dat ge ervan walgt. Wat Zuccoli van Rome wil maken, probeert Pennings van Parijs en Amsterdam. Zuccoli is in zijn beschrijvingen wulpscher — maar in zijn theorieën is Pennings even cynisch. Christelijke huwelijksheiliging is zoo totaal uit het levensinzicht verdwenen, alsof 't eenvoudig een onbestaand en onbestaanbaar iets is. Maar ook de andere zedewetten o.a. van rechtvaardigheid, toonen geen schijn van invloed. Van 't verhaal behoeft u verder niets te interesseeren. Getrouwde vrouwen en maîtressen tegelijk verwisselen van man en minnaar als spelende kinderen van 'n paaltje. Afblijven!

— C — *A. v. Delft.*

H. Possendorf, 2270.
AMAZONENKONINGIN, Vertaald uit het Duitsch door Ada van Arkel. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (17×11) 318 blz. gecart. f 1.25.

Dit boek is in elk opzicht een prul. Freule Leone is een meisje met ongebreidelde, woeste zigeunermanieren. Zwemmen, schieten, paardrijden, boksen in de spaarzame kleeding, door dat nobele dameswerkje geeischt, met den staljongen en ten slotte een moord brengen haar in ballingschap. Ze verdient de kost in een circus als paardrijdster en bokster en later als filmster. Als zij zich heeft overgegeven aan den verloofde van haar zuster, begaat zij zelfmoord door in een afgrond te springen en dan vergeet zij alles, alleen denkend: „Ik ben vrij, ik ben vrij; de vrijheid zelf, de vrijheid zelf". Kranig niet waar! De vertaalster heeft dringend nog wat lager onderwijs noodig.

— D — *J. Kramer.*

E. J. Rath, 2271.
'N WRAK, Vertaald uit het Engelsch. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1926. Feuilleton-Bibliotheek (14.5×10.5) 371 blz. geb. f 1.25.

Wrak zal het meisje — een Amerikaansch meisje uit Wild West — verloofd met Bob rijden naar den trein voor Chicago, waar ze n huwelijksuitzet gaat koopen. Ze rijden, rijden langs dolle avonturen zoo gek, dat ze thuiskomt getrouwd met Wrak. Is dat niet curieus? Ja, maar als je 't leest in zijn omhang van fantasterijen, is 't nog veel curieuzer en je mag het gerust lezen.

— A — *A. v. Delft.*

Sax Rohmer, 2272.
HET HELSCHE LABORATORIUM VAN DR. FU-MANCHU. Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1926. (18×12) 288 blz. geb. f 2.30.

De avonturen in dit boek zijn zóó talrijk, dat het moeilijk valt de inhoud weer te geven. Deze komt in hoofdzaak neer op den strijd van Nayland Smith en Dr. Petri tegen den geheimzinnigen duivelschen Fu-Manchu, een Chineeschen dokter, die duistere en onheilspellende plannen koestert ten opzichte van het blanke ras en zich van alle middelen bedient, w.o. er zijn van satanischen genialiteit en wreedheid. Een liefdeshistorie, waarin de slavin Karamaneh en Dr. Petri de hoofdrollen vervullen, ontbreekt niet. De roman is wel wat grof-sensationeel en heeft veel weg van een sensatie-film. Wie van griezelen houdt: spokerijen, moord, vergif, en alle mogelijke en onmogelijke verschrikkingen, kan hier z'n hart ophalen. 't Boek spant ademloos en is keurig verzorgd.

— B — *M. v. M.*

Jörgen Falk Rönne, 2273.
ONDER HET DAK DER PASTORIE, Vertaald uit het Deensch door A. en E. Huber. *Elsevier, Amsterdam,* 1926. (19×13) 153 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

'n Boekje van jeugdherinneringen door 'n Deense predikant. Eerst over de grote invloed van de zee, prachtig van stijl, levendig van ziening weergegeven, dan de verwikkeling van de gebeurtenissen. Maar Rönne is het niet te doen om uiterlike feiten rechtstreeks te geven, hij geeft de reaksie van die feiten op 'n kinderlike geest. Hij is daar biezonder mooi in geslaagd, het blijft kinderlik in opvatting en toon. De weergave van sommige gesprekken tussen de ouders door de kleinen afgeluisterd zijn echte meesterstukjes. Wat zo bang stemt tegenwoordig als men 'n boek half uit heeft zonder iets leliks of ontoelaatbaars te ontmoeten is, dat de schrijver misschien nog in 't volgende gedeelte zal gaan offeren aan 't afgodje van goedkoope populariteit, door 't publiek op enige minder of meer bedekte schunnigheden te onthalen. Doch die vrees is bij Rönne overbodig. Zeker z'n niet-katolieke godsdienstige overtuiging komt duidelik uit, maar die blijft toch zo waardig en edel en zelfs offervaardig, dat iedereen van dit fijne boekje blijft houden 'n heerlike herinnering aan 'n zuiver genot. En dit alles is zo eenvoudig, zo zonder overspanning, zonder vooropgezette kunst allure's gegeven. De prettige kinderstem van den frissen jongen blijft nog doorzingen als men 't boekje reeds lang uit heeft.

— A — *J. Vermin.*

Berta Ruck, 2274.
DE SCHIJNVERLOVING, Vertaald uit het Engelsch door J. Jorissen. *W. de Haan, Utrecht,* 1926. (20×13.5) 275 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25

Om een echte verloving te ontloopen met de eene, waagt hij een schijnverloving met een andere, een kantoormeisje van hem. Maar dat meisje speelt zoo fijntjes haar rol dat hij in 't laatst

echt van schijn niet meer weet te onderscheiden en schijn voor echt moet houden. 't Gaat allemaal zoo echt vrouwelijk langs hem heen — dat die man wel bezwijken moest. Mooi zielkundig verteld, vermakelijk.
— A — *A. v. Delft.*

Mr. Benno J. Stokvis, 2275.
DE MOORD IN DE SPUISTRAAT. *Hollandia, Baarn,* 1926. (20.5×14) 92 blz. ing. f 0.90.
In deze pseudo-detective-roman wordt een loopje genomen, naar de uitgever 't heet, „met onze methoden om misdadigers op het spoor te komen, onze deftige rechtspraak en zoo nog 't een en ander.''
Davidje Tof, Bram de Koning en Bleeke Henk zullen 'n jovele kraak zetten ('n mooie inbraak plegen) bij 'n betoege worstenbakker ('n rijke spekslager), maar 't loopt mis en politie en recherche, zelfs 'n fakir: Hamid met zijn helper: Omar, alsmede een amateur-detective: Antoine du Nord met zijn vriend: Jean van Vlegelen gaan uit op vangst. De methoden van beide laatsten herinneren sterk aan den naam Van Vlegelen en maken daarom en ook o.a. vanwege de beschrijving van donker Amsterdam, voorbehoud noodzakelijk.
De auteur heeft een scherpen blik en hij kán schrijven vlot en boeiend, maar 't hierboven gewraakte maakt dit amusements-niemandalletje niet onbedenkelijk.
— C — *M. v. M.*

Booth Tarkington, 2276.
OP EENZAMEN POST, Vertaald uit het Engelsch door Henri van de Weg. *D. Bolle, Rotterdam,* 1926. (19×14.5) 271 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.
De eenzame post wordt bekleedt door John Harkless, de nieuwe uitgever-hoofdredakteur van de *Carlow Herald* in het verlaten plaatsje Platville in Indiania. Het is interessant te lezen, hoe het verloopen blaadje er weer bovenop wordt gewerkt en tot een flink dagblad uitgroeit, hoe Mr. Harkless wat leven in het dood-saaie stadje weet te brengen en als een chevalier sans peur et sans reproche strijdt tegen onrecht en knoeierij, waarbij de wraak van boosdoeners hem treft. Als hij tenslotte halfdood in het gemeentelijk ziekenhuis van Rouen is opgenomen, meenen ook zijn politieke tegenstanders vrij baan te hebben, want met hem sterft zijn krant. Maar hij komt er langzamerhand bovenop, onbewust, dat een „zij'' zijn krant van een ontzettende kopy-nood en van den ondergang heeft gered, tot het blije slot van deze geschiedenis, Prettige, onderhoudende amusementslectuur.
— A — *M. v. M.*

Felix Timmermans, 2277.
NAAR WAAR DE APPELSIENEN GROEIEN. Geïllustreerd. *P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam,* 1926. (20×14) 159 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.
Van een schrijver die zo gemakkelik weet te zeggen, wat ie te zeggen heeft, zo raak de eigenschappen van mensen en dingen, zij 't dan vooral de uitwendigheden, weet te tekenen, die de natuur op heterdaad betrapt en de meest vage en verholen stemmingen weet te definieren, verwachtten we niet anders dan 'n boeiende reisbeschrijving. Timmermans is geen stroeve denker, die graaft en delft om de verborgen parels van levenswijsheid te vinden, zijn poësie is als 'n bij die onder zon en boven bloemen te trillen en te zoemen hangt van louter zomerweelde. Deze bruisende Vlaming in „het van schoonheid-overkokend Italië'', wat kan men anders verwachten dan een enthousiaste verheerliking. Al doet de Pallieteriaanse titel 'n beschrijving in Pallieteriaanse geest vermoeden, toch moeten we bekennen dat de diepgang der gedachte en de fijnheid van het artistieke gevoel hier en daar in dit pretensieloze itinerarium ons van het beloofde boek over St. Franciscus heel veel goeds doen verwachten.
Timmermans is niet vóór alles naar Italië gegaan om zoals Goethe in z'n *Italienische Reise* nog meer vertrouwd te raken met de geest der antieke beschaving, maar vooral om 't Italiaansche landschap te zien. „En wel ter wille van St. Franciscus van Assisi. Want ik wil over hem een boeksken schrijven.'' Het religieuse der primitieven grijpt hem oneindig veel meer aan dan 't pompeuse der Renaissance. De hoofdstukken over St. Franciscus en St. Clara en de engelachtige Angelico zijn de mooiste gedeelten uit dit boek. Als in 'n cosmorama zien we de heerlike Italiaanse landschappen aan 't oog onzer verbeelding voorbijtrekken, terwijl 't humorisme van de schrijver het lyriese der beschrijving tempert of verhoogt door vrij komiese intermezzo's. 't Slot van deze reisbeschrijving getuigt van 'n warme, donzige intimiteit, van fijne gevoelsrijkdom zonder sentimentaliteit.
Wanneer Goethe van Rome en Italië afscheid neemt vertaalt hij Ovidius' *Tristiae.*

„Wandelt von jener Nacht mir das traurige Bild vor die Seele,
Welche die letzte für mich ward in der Römischen Stadt,
Wiederhol ich die Nacht, wo des Teuren so viel mir zurückblieb,
Gleitet vom Auge mir noch jetzt eine Träne herab.''

Bij Timmermans schijnt 't terugzien van eigen kinderen en z'n oud stedeke Lier wel 't gelukkigst moment van de hele reis. Wanneer hij de peperbus-toren van Lier in de verte terugziet, danst 't ritme van geluk door z'n zinnekes heen. 't Slot van 't boekje is 'n lieftallig stukje „poesie du foyer'' in de goede zin. Voor z'n kinderkes en familie heeft de goede papa Timmermans van alles meegebracht. Gieterkes, paternosterkes, portemonnaikens uit Florentië, 'n glazen bal, waarin het sneeuwt, voor ons de belofte van een boek over de heilige Franciscus.
We hebben bij de lezing van deze Appelsienenreisbeschrijving de indruk gekregen dat Timmermans' natuurvreugde iets van haar stoffelik karakter heeft ingeboet en zij in franciskaanse zin gelouterd en veredeld is. 't Hinderlike van 't realisme van *Pallieter* en *Anna-Marie* is hier goeddeels verdwenen. Mogelik is de diepere kennismaking met Franciscus wel oorzaak tot wijziging van Timmermans' natuurvisie, krijgt ze meer affiniteit met die van Gezelle. Daarom wachten we met spanning op hetgeen hij ons over St. Franciscus zal vertellen.
— A — *Ed. A. Serrarens.*

C. N. Williamson, 2278.
HAAR SPROOKJESPRINS, Vertaald uit het Engelsch door Chr. Moresco Brants. *Holkema*

& Warendorf, Amsterdam, 1926. (20×13.5) 323 blz. geb. f 2.50.

Het verhaal is zeer spannend, en hoe ongelofelik ook de historie op zich soms is, de auteur slaagt erin ze aannemelik te maken. Ook de karakters komen goed tegen elkaar uit,vooral het verschil der onschuldige Terry temidden van haar niet preutse omgeving. Maar als Williamson zijn jacht „Silverwood'', de plaats waar het sentrum is van deze roman, in katolieke havens wil laten binnenlopen, moet hij niet zo'n hopeloze rommel ballast mee aan boord nemen: z'n opvattingen over godsdienst, trouw en andere begrippen zijn van verdacht allooi, wel niet teoreties uitgesproken, maar toch duidelik voelbaar.

— C — *J. Vermin.*

Lucciano Zuccoli, 2279.
KIF TEBBI. Vertaald uit het Italiaansch door Ellen Forest. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×14) 269 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Kif Tebbi beteekent zooveel als: Het zij zóó, Uw wil geschiede, Zooals je wilt en met dien titel wil de schrijver het berustend fatalisme van den Oosterling uitdrukken. De roman, door een Italiaan geschreven, schildert de wreede tirannie van de Turken, die de stammen van Italiaansch Noord-Afrika den dood in drijven tegen de Italianen. Met plastisch talent weet de schrijver ons te doen inleven in die eigenaardige wereld. Een liefdeshistorie loopt door het verhaal heen.

— Bc — *M. v. M.*

Luciano Zuccoli, 2280.
MANOELA, Vertaald uit het Italiaansch door Ellen Forest. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1926. (20.5×14) 266 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Als het waar moet zijn dat de oude wereld verheidenscht, dan kan Zuccolli als bewijs dienen. In dit slechte boek teekent hij de artistocratische kringen van Rome als een groot bordeel-leven. Geen enkel figuur in dit boek heeft ook maar een greintje fatsoen — laat staan zedelijkheidsgevoel. De jonker die zich bedrogen ziet in zijn zooveelste maîtresse, troost zich met vijftig andere meisjes tot hij gek wordt. Een literaire chronique scandaleuse waarvan je walgt.

— D — *A. v. Delft.*

FRANSCH.

Camille Lemonnier, 2281.
L'HOMME EN AMOUR. *Albin Michel, Paris* 14, 1926. (18.5×12) 255 blz. ing. Ffr. 7.50.

Een enkel bewijs waaruit blijkt hoeveel eerbied de schrijver voor zijn lezers heeft, ligt in dezen zin, waar hij spreekt over de huizen van ontucht: Vous-même, qui me lisez, y fut conduit, dans le trouble de votre jeune virilité, comme a une stade, un apprentissage der energies de l'homme.

— D — *J. Kramer.*

J. H. Rosny, 2282.
VAMIREH. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1926. (18.5×11.5) 201 blz. ing. Ffr. 3.—.

Een soort heldendicht uit den voorhistorischen tijd. In forsch-gekleurde tafereelen en met oprecht natuur-gevoel verhaalt het den avontuurlijken zwerftocht van Vamireh, een reus uit den stam der Westersche grotbewoners, waarin verstand en aanleg-tot-kunst reeds in eerste ontwikkeling zijn. Een liefdesidylle verhoogt de spanning van dezen eenzamen ontdekkingstocht. De geheele roman is doortrokken van de aprioristische evolutieidee.

— C — *K. v. K.*

DUITSCH.

Walther Eckart, 2283.
DIE LETZTE NACHT. *Bayern-Verlag, München* 1925. (18.5×13) 99 blz. geb. M. 2.50.

In deze vier novellen, die het nachtelijk werk van de somber-gele wraak schilderen met dieptragische kleuren en fel expressionistische procedés, boeit ons voor alles de vorm. Het woord-vormend talent van den schrijver is van een zeldzame vruchtbaarheid. Zijn proza is vol en welluidend, bovenal plastisch, beeldrijk, nieuw en toch niet bizar of ongewoon: een modern Duitsch van vleesch en bloed, van gloed en diepte, van kracht en zwier, dat volkomen harmonieert met het eigenaardige, zeer persoonlijke gegeven.

— C — *M. M.*

Sofie von Follenius, 2284.
ALLZEIT WAHRHAFTIG, Geïllustreerd door Fritz Bergen. *J. P. Bachem, Köln,* 1925. (20×14) 154 blz. geb. M. 4.50.

De opvoeding van drie meisjes wordt hier geschilderd. Ze behooren alle drie tot de hoogere standen — maar hoe verschillend! De schrijfster, blijkbaar rijk aan levenservaring, ontwikkelt aan de hand van deze drie typen het begrip der goede en verkeerde opvoeding en beklemtoont met recht, dat de eerste factor eener goede paedagogiek de liefde is.

— A — *Br. Athanasius.*

Friedrich Freksa, 2285.
DER ROTE FÖHN. *Grethlein & Co., Leipzig,* 1925. (19×12.5) 334 blz. geb. M. 8.—.

Dit boek gunt ons een blik in het München uit de dagen der revolutie, toen Spartacisten daar het heft in handen hadden. Het illustreert maar al te duidelijk wat het zeggen wil, als deze luidjes aan het volk de „vrijheid'' komen brengen, hoe het er uitziet in zoo'n wereldstad, als het gepeupel regeert, dat er geen grooter beesten denkbaar zijn, dan wanneer menschen hun lusten en hartstochten botvieren, dat zoo'n regime München in enkele weken maakte tot een modern Sodoma. Niet omdat de schrijver met dit alles sympathiseert — dat willen we ook niet beweren — maar omdat hij in de geschiedenis van den officier Nystedt al dit vuil te zeer blootlegt. Al die aanstootelijke tafereelen had hij ons moeten onthouden, den naam alleen was haast al te veel geweest.

— C — *Br. Athanasius.*

ENGELSCH.

Willa Cather, 2286.
THE PROFESSOR'S HOUSE. *Alfred A. Knopf, New-York,* 1925. (19×12.5) 283 blz. geb. $ 2.50.

Professor heeft een nieuw huis laten bouwen van den Oxford-prijs voor geschiedenis, welke hij door zijn standaardwerk verdiend heeft. Hij blijft echter zijn studiehokje in het oude huis getrouw. In de nieuwe woning maken we kennis met de geheele familie, mevrouw en twee gehuwde dochters met haar mannen: de een journalist, de ander een joodsch ingenieur, die een

uitvinding van den vroegeren verloofde zijner vrouw, Tom Outland, productief heeft weten te maken. Tom Outland is aan 't Westerfront gesneuveld, maar blijft door zijn uitvinding al deze menschen beinvloeden. Een tweede boek is aan de geschiedenis van dezen genialen jongen man gewijd, en bevat een schitterende beschrijving van zijn ontdekking van een oud-Indiaansch dorpje in de wildernis.
Het derde boek, handelt over de Professor zelf, die zich oud voelt worden en er tegen opziet zijn familie, die op reis naar Europa is geweest, weder te ontmoeten. Bij toeval ontsnapt hij aan gasverstikking, die hij half-bewust zag aankomen. Wij moeten eerlijk bekennen dat wij niet hebben kunnen achterhalen wat Willa Cather bedoelt met dit vreemdsoortige boek. Het is goed geschreven, bevat aardige schetsen, maar wij missen er samenhang, een leidende groote gedachte.

— B — *C. R. Vullings.*

H. L. Gates, 2287.
JOANNA. *Barse & Hopkins, Newark, N. Y.* 1926. (19×12.5) 350 blz. geb. $. 2.—.

Joanna is Brutaaltje, het hedendaagsche meisje, met te korte rokjes, pagekopje, rouge op de lippen en zoo gevat en bij de hand... Deze roman wil een kijk geven op de psyche van de moderne jonge vrouw.
Een New-Yorksch bankmagnaat, die niet gelooven kan in de moderne vrouw en meent, dat onze hedendaagsche maatschappij bijgevolg ter ondergang gedoemd is,wil met Joanna, een echt modern winkelmeisje, een proef nemen. Zonder dat ze weet van wie het komt, krijgt ze op een goeden morgen een millioen dollar met als eenige voorwaarde het uit te geven. Op één slag is de winkeljuf, die een paar beertjes had wegens zijden kousjes en bont, in staat al haar lang onderdrukte verlangens te bevredigen. Maar hoe al dat geld te besteden, daar niemand haar mag raden. We zien dan het moderne meisje in haar nieuwe omstandigheden, maar haar leven wordt vergald door de drie booze machten, die elk modern mensch ontmoet: miskenning,wantrouwen,afgunst bij hen die zweren bij het conventioneele oude. Hoe vreemd Joanna haar geld ook besteedt, wanneer ze al haar weelde zou moeten koopen met de prijsgeving harer eigenwaarde, toont ze zich de flinke degelijke vrouw,die ze in haar diepste wezen is, niettegenstaande al haar minachting voor uiterlijke conventie.
Het vraagstuk in dezen roman aangeroerd is in hooge mate boeiend: daarom is het zoo jammer dat de schrijver slechts slaagt in het stellen van het probleem: de oplossing bevredigt niet. Zooals 't boek er nu ligt is zijn pleidooi voor de moderne vrouw, jammer genoeg, erg onovertuigend

— Bc — *C. R. Vullings.*

Flora Klickmann, 2288.
THE CARILLON OF SCARPA. *G. P. Putnam's Sons, London W. C.* 2, 1925. (20×14) 502 blz. geb. Sh. 7/6.

De schrijfster wil onze belangstelling nog verhoogen door in haar voorwoord te beweren, dat de princessen van Scarpa geen fantastische personen zijn, maar dat zij de origineele princessen gekend heeft vóór den grooten oorlog.
Ook al zou dit tóch fantasie zijn, het is boek amusant genoeg.
De koning van Scarpa, die ergens regeert in een heel klein vorstendom van Zuidelijk Europa, bezit een oude moeder, drie beeldschoone dochters, maar absoluut geen fortuin, zoodat zelfs de noodzakelijkste dingen in huis en tuin ontbreken. De gouvernante van de meisjes komt op het idee in het koninklijk paleis „betalende logées" te verzoeken om het budget 'n beetje te stijven. De uitverkorenen zijn,een Amerikaansche weduwe met haar dochter, onmogelijk rijk, maar echte parvenus. Toch is Mrs. Potter-Poggs, al wil ze vóór alles „deftig" zijn een beste en zeer practische vrouw. En al haar goede hoedanigheden komen juist naar voren aan het Koninklijk hof, waar allen fijn beschaafd, maar zoo uiterst eenvoudig zijn. Mrs. Potter-Poggs wordt de goede fee van de koninklijke familie; haar ruime bijdragen helpen in 't huishouden, zij zorgt dat de princessen weer mooie toiletjes krijgen en dat er groote feesten worden gehouden, maar ze voorkomt ook al de wenschen van 't jongste princesje en helpt zelfs den koning door 'n gevaarlijke ziekte.
Daar tusschenin speelt zich nog de tragedie van 'n troonopvolging af, welke in een comedie eindigt, en de liefgeschiedenis van de mooie oudste princes en van 't Amerikaansche meisje brengen er nog wat fleur aan.
De verloren en teruggekeerde kroonprins van Scarpa trouwt tenslotte met het Amerikaansche meisje, de mooie princes, die het „carillon van Scarpa" bespeelde, nadat de beiaardier was heengegaan, trouwt met den zoon van Mrs. Potter-Poggs en deze waardige dame zelf trouwt met den ouden koning!
De gansche geschiedenis is geestig en amusant geschreven.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Oliver Onions, 2289.
THE SPITE OF HEAVEN. *Chapman & Hall, London W. C.* 2, 1925. (19×12) 279 blz. geb. Sh. 7/6.

Oliver Onions' werk heeft het eigenaardige van vele romans uit dezen tijd: het den lezer zoo moeielijk mogelijk te maken. 't Gegeven eenvoudig te vertellen, wordt te ouderwetsch geacht. Hier laat de schrijver de levensdraad zien van enkele menschen, door de „schikgodinnen" geweven en hopeloos verward. *The Spite of Heaven* achtervolgt gelukkige stervelingen en stort hen in 't verderf. Dat de stervelingen zelf van alles doen om ongelukkig te worden, komt er minder op aan! Een der hoofdpersonen uit deze roman, laat toe, dat een man, op wien hij toch zeer jaloersch is, zijn vrouw op allerlei wijzen helpt om naam te maken als schilderes. Hij zou zijn vrouw wel willen afstaan, als dit haar gelukkig kon maken — maar zij wil niet. En Rossi, om wien steeds de fosforglans van den schurk hangt, is ten slotte toch niet schuldig en heeft de vrouw alleen van verre lief gehad. Toch vallen de beide mannen, al vechtende van een balkon en sterven vermoedelijk, hoewel dit niet verteld wordt. Om dit gebeuren slingeren zich nog enkele minder fraaie avonturen van den schrijver. Het is heel knap geschreven; men kan het alleen jammer vinden, dat zooveel talent gebruikt wordt voor zulke treurige onderwerpen.

— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Baroness Orczy, 2290.
THE CELESTIAL CITY. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors. (16.5×11.5) 287 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Bill, het hoofd van een internationale dievenbende, keert aan zijn dochter, Litta, die na 18 maanden hechtenis uit de gevangenis weerkeert, een flink bedrag uit als aandeel in den buit van een diefstal met inbraak. Litta laat de bende den steek, trekt naar de Azuren Kust, leeft weelderig en huwt, zonder revelaties over haar verleden, natuurlijk, met een adellijk Engelschman: Sir Philip Chartley. Ze is fel bevriend met de Russische princes Bobrinsky. Deze waant haar man dood. Een gewezen bediende brengt haar evenwel een brief van hem met de bede hem uit de gevangenis te verlossen. Sergine, de schriftvervalscher is lid van de bende, die het dezen keer gemunt heeft op de juweelen en schatten der princes. Litta doorschouwt het complot wijl ze haar vader in het huis der princes aantreft; durft echter niet spreken na de bedreiging van haar vader, dat hij zich zelfmoorden zal als het zaakje niet gelukt. Toch trekt ze de princes achterna; ontmoet onderweg haar vader en laat haar man in den steek.
Het wordt een ingewikkelde jacht door Hongarije, Polen en Rusland. Phil was echter op de hoogte én van het vorig leven van zijn vrouw, én van de samenzwering. Hij volgt ongemerkt het spoor en redt de princes en zijn vrouw, die hij terugvoert naar „the celestial city'' der liefde.
Een spannend verhaal dat ons een kijk geeft in de parvenu wereld van de Côte d'Azur en achter de schermen van het huidige boschewistische regiem en de internationale boevenbenden.
Goede ontspanningslectuur voor volwassenen. Niet te verwarren echter met *The Eternal City* van Hall Caine, dat in geen Roomsche handen past.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

G. Wyndham Haslett, 2291.
CORUNNA ROAD. *George Routledge, London,* 1926. (18.5×12) 362 blz. geb. Sh. 7/6.

Coruma Road heet het boek naar de straat waar de betrokken personen wonen: klein-burgerlijke, kletsende, kwaadsprekende vrouwen vooral, 't spijt ons, maar het boek geeft niet anders. Tien hoofdstukken heeft de schrijver vol gemaakt: we kunnen ons best zoo'n verscheurend clubje, zoo'n wilde-dierentuin in 't klein voorstellen. Verband bestaat er weinig tusschen die hoofdstukken: alleen de straat, die tusschen de huizen doorloopt.
— Bc — *P. Quirinus. O.Cap.*

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Gustave Aimard, 2292.
DE BOEKANIERS, Geïllustreerd. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 3e druk: 1925. (23×15) 213 blz. geb. f 1.90.

Graaf de Barmont, kapitein van een Fransch oorlogsschip, redt een Spaansche jongedame van een wissen dood. Kort daarna trouwen ze. De vader van het meisje was een doodsvijand van den ouden graaf de Barmont. Kort na het huwelijk ontvoert hij zijn dochter. De Barmont verlaat zijn schip om zijn vrouw op te sporen, Bij een samentreffen doodt hij in een tweegevecht de oudste broer van zijn vrouw, wordt als deserteur opgesloten, weet te ontsnappen en vertrekt vol haat tegen de Spanjaarden naar de West-Indische eilanden om als vrijbuiter de Spanjaarden zooveel mogelijk afbreuk te doen. Spoedig is zijn naam als Montbars de Verdelger door de Spanjaarden gevreesd en wordt hij het hoofd der vrijbuiters. Een boek vol haat en wreedheid, wraakgevoel en bijgeloovigheid. Neutraal.
F.

Gustave Aimard, 2293.
VALENTIN GUILLOIS OF EEN MEXIKAANSCH OPROER, Geïllustreerd. *A. G. Schoonderbeek,* Laren, 3e druk: 1925. (23×15) 198 blz. geb. f 1.90.

Valentin Guillois is een stoutmoedig jager in de „Far West''. In het Noorden van Mexico kwam hij in botsing met generaal Guerrero, een rijk, heerschzuchtig man. Deze liet den vriend Guillois, graaf de Prébois Crance, de verloofde van zijn eenige dochter, onder valsche beschuldiging ter dood brengen. Op het zien van den dood van den graaf stak het meisje zich een dolk in het hart. Daardoor was een grooten haat ontstaan tusschen den generaal en den jager. Overal vond Guerrero den jager op zijn weg, om diens heerschzuchtige plannen te dwarsboomen. Toen Guerrero zich door een omwenteling tot president der republiek wilde doen uitroepen, wist Guillois zijn plannen te verijdelen. De generaal werd gevangen genomen en ter dood veroordeeld. In den tijd der voltrekking van het vonnis, dien hij met twee monniken in de „kapel'' doorbracht, kwam hij tot inkeer en verzoende zich met zijn vijanden. Guillois wist voor hem genade te verkrijgen. Daarna trok de generaal zich in een klooster terug, waar hij kort daarna boetvaardig stierf. Niet ongodsdienstig, neutraal in kwaden zin is 't niet.
F.

W. Blomberg-Zeeman, 2294.
HET GELUKSKIND, Geïllustreerd door Rob. Graafland. *H. ten Brink, Arnhem,* 1925. (20.5×15.5) 200 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

In het gezin van Dokter Boschboom met zijn drie jongens, komt 'n klein meisje, 'n kindje van 'n zwerfster, die in 't gasthuis overleed. Dokter wil feitelijk dat een ingebeelde patiënte, die onmogelijk rijk is, 't arme meisje zal opnemen. Wanneer deze weigert doet de dokter het zelf en 't kindje wordt de lieveling van 't doktershuis. De rijke dame heeft later spijt het kind niet tot zich te hebben genomen en wanneer het, na 'n ziekte, voor den winter naar 't Zuiden moet, neemt zij 't mee en wil het niet meer afstaan. Ook niet als later de wettige vader opduikt. Deze steelt tenslotte zijn eigen kind. Maar alles komt goed; door „het gelukskind'' wordt de vader van alle kanten geholpen, maar vooral, de rijke mevrouw van Beerbruggen, die alleen aan zich zelf had gedacht, leerde door 't gelukskind het ware geluk kennen: anderen wel te doen. Een goed en pakkend kinderboek voor grootere kinderen.
Alb. Steenhoff-Smulders.

Hendrik Bruining, 2295.
HEIN KROL, Geïllustreerd. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1926. (23.5×16) 206 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Hein Krol is de zoon van een eenvoudig schoenmaker. De jongen toont veel aanleg voor teekenen. Door invloedrijke personen komt hij te A'dam op de Rembrandtschool, maakt goede vorderingen. Hij wint bij een wedstrijd de gouden medaille en geld, om in Italië te gaan studeeren. Hij wordt een groot schilder. Hiertusschen zijn een aantal avonturen ingevlochten. Een goed boek, maar neutraal.

F.

H. G. Cannegieter, 2296.
PRILLE VREES EN VREUGD, Geïllustreerd door den schrijver. *De Tijdstroom, Huis ter Heide,* 1926. (20.5×15) 147 blz. ing. f 2.20, geb. f 2.95

Het boek behandelt de eerste levensjaren van Willem van Notaris. 't Is een zwakke, bange jongen, vooral is hij bang voor den dood en denkt er dan ook voortdurend aan.
Het boek is bedoeld als jeugdlectuur, maar er komen hoogst onkiesche passages in voor; het is daarom voor elken jongen en voor ieder meisje ongeschikt.

F.

Cecilia, 2297.
ARANKA DE KLEINE TOONEELSPEELSTER, Geïllustreerd. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1925. R.K. Jeugdbibliotheek, (21.5×16) 162 blz. ing. f 1.25, geb. f 2.—.

Op de boerderij „Vredehof" komen bij de drie kinderen nog twee weesjes bij, kinderen van de zuster der vrouw. De kinderen zijn zonder godsdienst groot gebracht door 'n wereldsche moeder. Op 't kleintje van zes jaar heeft 't nog niet veel invloed gehad, maar de oudste is bedorven, dom en heeft 'n lastig karakter. Ze loopt van de boerderij weg naar 'n reizend tooneelgezelschap. Aranka, 'n meisje, dat onder de oorlog van haar familie was afgeraakt en bij de troep terecht gekomen, gaat in haar plaats naar „Vredehof". Aranka is 'n engel, zooals Mia 'n duiveltje was. Ze is onder de tooneelspelers vreeselijk braaf gebleven en op de boerderij wordt ze ieders lieveling. Ze redt den boer van twee straatroovers door de stem van den veldwachter na te bootsen en gaat als oude vrouw vermomd, Mia redden van de tooneeltroep en wordt door 'n boosaardig landgenoot zelf bijna geschaakt. Maar eindelijk wordt haar vader in Oostenrijk gewaarschuwd door het dochtertje van de tooneelspelerstroep en nu komt het gelukkige slot.
Waarom de Oostenrijksche dokter z'n dochtertje niet liet naspeuren, of waarom de pastoor van „Vredehof" niet eenvoudig 'n advertentie liet zetten in de Oostenrijksche bladen, begrijpen we niet goed. Het boekje is toch waarlijk geschreven in 1925. Ook de reizende tooneeltroep, met z'n acteurs uit vreemde landen, die uitstekend Hollandsch spreken, is wel wat heel naief geteekend. Toch is dit boekje als lichte ontspanning wel te genieten.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Cecilia, 2298.
BLANKE WEGWIJZERS, Geïllustreerd. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1926. R.K. Jeugdbibliotheek, (21.5×16) 146 blz. ing. f 1.25, geb. f 2.—.

Een viertal verhaaltjes voor de jeugd, die de schrijfster zeker bedoelt als blanke wegwijzers te zijn op de weg van 't kinderleven: 1e. Herman, zoon van een communist raakt door de omgang met Roomsche kameraden bekend met de kath. godsdienst. Wanneer hij eenmaal volwassen is, gaat hij tot 't Katholicisme over en heeft 't geluk ook zijn ouders tot de ware kerk te brengen; 2e. „Trudis en Irma" zijn twee brave, onschuldige meisjes uit de vroege middeleeuwen. Trudis weet door haar gedrag haar vader hertog Bavo zooveel belang in geestelijke zaken te doen stellen, dat hij van alle aardsche vermaken afziet en de groote H. Bavo wordt; 3e. „Frits en Albert" toont ons 't verschil in opvoeding van kinderen door degelijk-katholieke ouders en door ouders die alleen in naam katholiek zijn. Ook hier werkt 't voorbeeld van Albert veredelend in op de andere huisgenooten; 4e. „May, of de glimlach van 't Kindje Jezus", 'n Schotsche legende, die 't wint van de andere drie verhalen, waarin de natuurlijkheid een enkele keer geweld wordt aangedaan of toevalligheden de situaties moeten redden. Overigens zeer bruikbare ontspanningslectuur voor 10-jarigen en ouder.

Th. Wissing.

Cecilia, 2299.
DE ERFGENAAM, Geïllustreerd door H. Wijn. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1925. R. K. Jeugdbibliotheek, (21.5×16) 154 blz. ing. f 1.25, geb. f 2.—.

De familie Verlaar gaat in de vacantie in 't Schwarzwald bij oom Herman logeeren. De oudere kinderen komen, op een uitstapje, bij het slot Steineck, waarvan men vertelt, dat het er spookt. Ze willen het bekijken, maar worden door den slotbewaarder niet toegelaten. Vervolgens maken wij kennis met de grafelijke familie van Steineck, die in een ander gedeelte van Duitschland woont, mevrouw met twee dochters. De oudste dochter is weduwe, de andere, nog jong, is de erfgename van het spookslot. Er is bezoek; behalve 'n Amerikaan is de neef, de eenige stamhouder, gelogeerd. Deze neef, Leo, is een vreeselijke booswicht. Hij heeft getracht het zoontje der weduwe te rooven, omdat hij zelf erfgenaam wil zijn. De aanslag mislukte, maar de verschrikte moeder laat iedereen in den waan, dat het kind gestorven is en verbergt het in 't spookslot. De booze neef wil er heen met den Amerikaan, maar de jeugdige erfgename neemt den Amerikaan, die een braaf man is, in vertrouwen. Als Leo op 't spookslot overnacht, wordt hij door 'n prachtige spookscène verjaagd. De Amerikaan blijft vermomd in het dorp wonen om op het bedreigde kind te passen. De jonge Hollandertjes en hun neefjes vinden intusschen 'n geheimen ingang naar 't slot en komen zoo in kennis met de jonge gravin en met den Amerikaan. Het bedreigde kind gaat nu mee naar Holland. Intusschen worden twee moordenaars, door graaf Leo op den jongen afgezonden, bijtijds gepakt, ook met erge spookachtige middelen.
Ten slotte bekeert Leo zich door 'n motor-ongeluk en wordt 'n boetvaardige ziekenbroeder, de jonge gravin wordt religieuse, twee van de Hollandsche jongens worden priester, twee van de meisjes zuster.
Zulke boekjes hadden wij vijftig jaar geleden ook, wat taal, stijl en opzet betreft, maar we zijn sindsdien wat onze kinderlectuur betreft, toch wel iets vooruitgegaan.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Cecilia, 2300.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF EN HET DAGBOEK VAN GRIETJE, Geïllustreerd. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1925. (20.5×14.5) 167 blz. ing. f 1.25, geb. f 2.—.

Twee kinderen, Kees en Griet Paf vertellen op hun beurt, de een in verhaalvorm, de ander in den vorm van een dagboek, van hun kinderleven. 't Boek is heel aardig. Onschuldige grappen, gezond, Roomsch familieleven, verstandige paedagogiek is alles op voor kinderen begrijpelijke wijze verteld. Voor kinderen van ±11 jaar een alleraardigst ontspanningsboek.
U.

N. Doumen, 2301.
JONGENS VAN STAVAST, Geïllustreerd door C. Reith en Fr. van Noorden. *R. K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1926. (25×18) 206 blz. geb. f 2.25.

In 'n prettigen onderhoudenden dikwijls oorspronkelijken stijl, weet schrijver belangstelling op te wekken voor 't onderwerp dat hij behandelt. En wij twijfelen er niet aan, of onze kinderen zullen meeleven van Frikkedelleke, die zich op zoo'n jeugdigen leeftijd reeds missionaris voelt en bewijst 't ook inderdaad te zijn met de bekeeringen door en zonder opstopper, de reuze-reis van Just en de streken van Tonny Stolsman, die de steenensmijter toch de baas blijft. De titel wijst er op, dat de schrijver aan z'n verhalen ook 'n vormende waarde wil toegekend zien.
Stempel Keurraad voor Roomsche Jeugdlectuur.

B. Goslinga, 2302.
KWAAD MET GOED VERGOLDEN, Geïllutreerd. *J. M. Bredee, Rotterdam,* 2e druk: 1925. (20×14.5) 95 blz. gecart. f 0.80.

Piet de zoon van een weduwe heeft een broertje, dat gebrekkig is. Dikwijls wordt hij geplaagd en gesard door een jongen, die niet ver van hem af woont. Eens toen hij met zijn broertje uitreed, wierp Hein met steenen en trof de zieke jongen aan 't hoofd. Toen Piet op 2den Kerstdag naar het feest zou gaan waar ook de prijsuitdeeling voor de Zondagsschool zou plaats hebben, vond hij Hein met een bezeerden voet en doorkoud op een bank zitten. Hij bracht hem thuis, bezocht hem later nog en Hein werd een heel andere jongen. Een goed boekje voor protestantsche kinderen.
F.

D. Hans, 2303.
DE KNALCLUB VAN 3A, Geïllustreerd door Menno. *R. S. Stokvis & Zn., Rotterdam,* 1926. (24×16) 229 blz. geb. f 0.60.

Drie jongens van de H.B.S. en 'n meisje — 'n „fidele meid", die van zich zelf getuigt, „dat ze niet vloekt, geen platvoeten heeft, af en toe naar de kerk gaat, in één woord 'n zeer fatsoenlik meisje is", vormen samen 'n klub, maken 'n jaar lang allerlei uitstapjes en beleven natuurlik velerlei interessants. 'n Verhaal is het boek niet, want de draad ontbreekt, maar schrijver heeft heel wat meegemaakt en vertelt dat met benijdenswaardig talent, in heerlijk, van leven sprankelend proza. „Modern" is het boek ook: luister maar, hoe Nachtegaaltje, het vrouwelik lid van de klub, de toestemming tot toetreding van haar ouders meedeelt: „Mag je? — Och, m'n ouders hadden er eerst wel wat op tegen, maar ik zeg tegen d'r: ouwe mensen, wat is dat nou voor mal gedoe? Waarom mag ik wel op 'n bal met de eerste de beste jongen dansen, al is het nog zo'n stijve en akelige hark, en waarom zou ik niet met 'n paar goeje vrienden uit de klas mogen fietsen? D'r zit toch niks in? Nou, en toen was 't goed. 't Zijn echte schatten thuis, ze vinden alles best, wat ik fijn vind, ik hou dol veel van ze".
Als onze jeugdschrijvers zo meehelpen om het vrijheidsprobleem op te lossen, zullen prof. Kohnstamm c.s. nog lang kunnen kongresseren.
Fr. S. R.

T. Hellinga-Zwart, 2304.
EEN DOKTERSFAMILIE IN HET HOOGE NOORDEN, Geïllustreerd door Pol Dom. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1926. (23.5×17.5) 190 blz. geb. f 2.50.

Ten Noorden van Tromsö vinden we de Balsfjord en aan die fjord staat het doktershuis. Daar woont de dokter met vrouw en drie kinderen. De zomer is verdwenen en plotseling is de winter ingevallen. 't Is moeilijk om zoo'n langen winter door te komen, maar de dokter en mevrouw weten het zonnetje in huis te doen schijnen, nu 't zich buiten niet vertoont. Onder huiselijke feestjes en vertellingen van vader en moe gaat de tijd genoeglijk om tot plotseling de zomer in 't land komt, van winter in den zomer zonder overgang. Een heel aardig boek, meer voor protestantsche lezers.
F.

Rina van den Hout, 2305.
EEN GEZELLIG HUISGEZIN, Geïllustreerd door Netty Heyligers. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (21.5×15.5) 262 blz. ing. f 1.10, geb. f 1.75.

De Heer Ten Berge had drie kinderen, Lena zat in de 4e klas H.B.S., Piet in de 2e. Dan had hij nog een 3-tal jongelui in huis Marie de Vries, die bij Lena in de klas zat, Jan v. d. Kolen en Frans Diepenhorst 5e klas gymnasium. Het ging er vroolijk toe. Piet en Jan waren wilde jongens en konden goed plagen. Later kwam Karel van Dongen, een jongen van 18 jaar ook nog in huis. Lena en Karel waren gauw goede vrienden en het meisje moest het bij de jongens kunnen. Frans, die slecht tegen plagen kon moest er ook aan, vooral toen ze merkten dat hij in het geheim veel met een meisje liep. Mr. Ten Berge, die leeraar was aan de H.B.S. zorgde dat er goed gestudeerd werd. Samen gaan ze naar zee, in de groote vacantie gaan ze met Vader en Moeder kampeeren en beleven allerlei avonturen. Nadat Frans en Karel aan de hoogeschool waren, gingen ze op kamers wonen, maar Karel kwam, na een minder aangenaam avontuur, weer in den gezelligen kring terug. Neutraal.
F.

Thérèse Hoven, 2306.
EEN MEISJESDETECTIVE, Geïllustreerd door Ella Riemersma. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (23.5×15.5) 238 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

De korte inhoud van dit boek luidt als volgt: De hoofdpersoon, een aardig, pittig (maar vrij brutaal) negentienjarig meisje uit Indië, noemt zich zelf een detective en inderdaad ontwikkelt zij wel eenig talent in die richting en beleeft zij verschillende avonturen. Bij haar aankomst in 't moederland is Wilna de Poort, zij het ook

onopzettelijk, de oorzaak, dat haar nichtje een zeer kostbaar oud-Japansch porceleinen bord breekt, waarvan er nog slechts één exemplaar in de familie is. Wilna belooft haar diep verslagen nichtje, het andere exemplaar op te zoeken en het in tante's porceleinkast te zetten, in plaats van het gebroken bord. De geschiedenis vermeldt de slimmigheidjes en omzwervingen, welke zij voor dit doel onderneemt. Naast vele onaangename bejegeningen, ondervindt zij ook veel liefs, zoo van nicht Louise, die de kleine ontembare in een echte lady herschept en van haar neef Frank, die een groote rol in haar meisjesleven speelt. Het boek is op zich zelf genomen goed, maar niet katholiek, wat dadelijk blijkt uit verschillende passages, die er in voorkomen.
Kwaad zal men er echter niet uit leeren en zelfs veel goed uit het mooie karakter van nicht Louise en neef Frank. Ook is het een mooi gedeelte van het boek, wanneer door het lijden van Frank al het zachte, vrouwelijke van Wilna's karakter boven komt en zij werkelijk geheel verandert. De platen laten hier en daar wel iets te wenschen over.

S. H.

Flip Keyenburg, 2307.
OP HET KRUISPUNT. Geïllustreerd door Willem Wiegman. *St. Gregoriushuis, Utrecht,* 1926. (24 × 15.5) 168 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

Op het kruispunt van hun leven zijn gekomen Chris Kras „de stille'' en Kees Genster „de vuurbal'', twee ferme knapen uit de provincie. Voor Chris is de keuze van een levensberoep niet moeilijk: hij volgt 't voorbeeld van z'n vader en wordt schilder; „de vuurbal'' probeert 't eerst als bakker, dan als smid, om ten slotte ook het voetspoor van z'n vader te volgen en den militairen staat te kiezen. Treffend teekent de schrijver de moeilijkheden, die beiden in hun leven ontmoeten: de stille, die om z'n ernstigen aard altijd door zijn kameraden aan de Academie genegeerd wordt: de rooie Kees, die eerst gevierd om z'n joviale omgang en prettige manieren ten slotte onder valsche verdenking van een diefstal door al z'n militaire vrienden in den steek gelaten wordt.
Hoewel verschillend van karakter blijven de vrienden toch elkander trouw, hetgeen vooral in de opofferingen en liefdevolle toewijding van Chris Kras, die den eerloozen vernieler van het levensgeluk der Gensters aan den kaak weet te stellen, tot uiting komt.
Het is alles vlot, zij het dan ook niet zonder eenige literaire pretentie (vreemde woordkoppelingen als „gemiddelpunt'' etc. misstaan in een jongensboek) verteld — boeiend en spannend tot in de kleinste details.
Een uitstekend jongensboek, doch smakeloos en werkelijk minderwaardig verlucht.

Dr. H. v. d. M.

Jac van der Klei, 2308.
LANGS MOEILIJKE WEGEN, Geïllustreerd. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1925. (23.5 × 15.5) 221 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.

De weduwe Bloem heeft twee kinderen Jan en Mietje. Zij hertrouwt en spoedig blijkt het dat de tweede man een dronkaard is. De vrouw sterft, Jan moet van de ambachtschool weg en komt bij een baas. Daar wordt hij valsch beschuldigd van diefstal, wordt door zijn stiefvader erg mishandeld en loopt met z'n zusje weg. Zij willen naar Winterswijk. Bij Muiden zien ze een woonwagen. De man biedt hen aan naar W. te brengen. Ze worden door hem en de vrouw goed behandeld. Toevallig hoort Jan, dat twee mannen in Baarn willen inbreken. Hij maakt dat bekend. De bewoners der villa zijn de kinderen zoo dankbaar, dat zij ze bij zich willen houden, waarin de voogd graag toestemt. De stiefvader is ondertusschen dronken in de gracht geraakt en verdronken. Een heel aardig boek, maar neutraal.

F.

Charles Krienen, 2309.
FRANK VRIJDAG, Geïllustreerd door J. G. Kesler. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 2e druk: 1926. (19 × 13.5) 144 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.20. Voor kinderen van 9-10 jaar.

Frank Vrijdag is een dorpsjongen goed voor mensch en dier, een vriend van de mooie natuur. Na zijn schooltijd komt hij als tuinmansjongen op het groote goed van den baron. Deze hoort den jongen zingen en is opgetogen over diens mooie stem. Loge's van den baron moeten hem ook eens hooren. Nu vertelt Frank, dat hij wel graag zou studeeren. De baron zorgt dat de jongen wordt klaar gemaakt voor 't gymnasium. In dezen tijd wandelt Frank langs de gracht van 't kasteel en ziet dat 't kleinkind van den baron in 't water valt. Hij redt het kind en brengt het bij de verschrikte familie. Hij komt op 't gymnasium, krijgt muziekles en voor alles zorgt de baron. Een mooi boekje.

F.

Charles Krienen, 2310.
PRETTIGE DAGEN, Geïllustreerd door J. G. Kesler. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 3e druk: 1926. (20.5 × 15) 192 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.75. Voor kinderen van 8-12 jaar.

Jaap, de neef van boer Haverkamp, gaat met drie vrienden bij oom logeeren en een week vacantie doorbrengen. Ze beleven allerlei avonturen. Ook werken ze een dag op den akker mee. Een heel mooi boek, maar een paar passage's zijn minder kiesch.

F.

Lodewijk Lavki, 2311.
DE KLEINE MARTELAAR. *Leeslust, Antwerpen,* 1925. (19.5 × 15.5) 85 blz. ing. f 0.80.

Een frisch en aantrekkelijk geschreven verhaal uit de eerste Kerkvervolging. De geschiedenis van een kind-martelaar, zooals er toen zoovele geweest zijn.
We vragen ons echter af, of het wel goed gezien is de marteling en dood van den kleinen held zóó overstelpend te omringen met wonderen. Het lijden der martelaren ook in *die* dagen, was hevig, al vertroostte God zijn kinderen soms met wondervolle hulp, op den zwaren weg naar Golgotha. En de waarachtige heldenmoed van die jonge kinderen zal méér tot de kinderen spreken zonder die onnoodige verfraaiingen, die van den marteldood 'n soort spelletje maken tusschen den heidenschen rechter en den christenknaap.

Alb. Steenhoff-Smulders

Uit Boek en Blad.

Les Nouvelles Littéraires.

Nu de aandacht van geheel de katholieke wereld nog gekeerd staat naar de massale Eucharistische demonstraties van Chicago, willen ook wij aan de literatuur van dit land enkele oogenblikken onze opmerkzaamheid wijden. Een zeer lezenswaardig artikel van Régis Michaud in *Les Nouvelles Littéraires* biedt ons hiertoe een gereede aanleiding.

In het land der luxueuse pullmann-wagens, der goedkoope auto's, der schitterende palaces, der duizelingwekkende skyscrapers, der ononderbroken dancings en jazz-bands heerscht een mal-de-siècle-literatuur van zoo'n hopeloos pessimisme, als Europa er nooit een gekend heeft. In het rijke dollar-land, in het optimistische Amerika heeft een persoonlijke ontgoocheling en een sociale desillusie ingezet. Het gist en woelt er in de zielen der enkelingen: een ware uitbarsting van verwachtingen en verlangens, die langen tijd met geweld gesmoord werden. Voor een vijftien jaar terug is deze strooming begonnen onder den naam van „new poetry''. De leidster dezer beweging Anny Lowell dichtte als een keurige, precieuse kantwerkster; haar adepten hongerden naar iets hoogers; hun gepijnigde, gekwelde ziel zocht in de kunst naar bevrijding, naar verlossing uit hun angstobsessie, hun troebele onzekerheid. Edgar Lee Masters en Robert Frost vonden er hun genoegen in de donkere afgronden van het onder-bewustzijn en de phantastische diepten van het geheime leven te doorgronden. Na hen krioelt het van dichters, die nauwelijks de schoolbanken verlaten, in dit zoeken naar de hoogste werkelijkheid de rust van hun vitale streven trachten te erlangen. Ook in het tooneel heerscht deze speurmanie naar de verborgen diepten des levens. Vooraan staat Eugene O'Neill. Zijn treurspelen zijn gesproken nachtmerries, de droomen van een wakende, de tragische toestanden van het subconsciente, in barre naaktheid geprojecteerd. Hij is een lyrische Pirandello. Het middelpunt van den Amerikaanschen roman is Chicago. Dit moet ons niet verrassen, daar Emerson zegt, dat Europa eerst ophoudt bij de Alleghanysbergen. Dreiser, Anderson, Sinclair Lewis en Willa Cather zijn er de groote mannen; ook moet men de joden: Waldo Franck, Hergescheimer, Ben Hecht, Lewison en Untermeyer niet vergeten. Na deze algemeene inleidende beschouwingen geven wij het woord aan Régis Michaud.

„Den modernen Amerikaanschen roman kleven nog vele fouten aan. Doorgaans is hij het werk van geimproviseerde kunstenaars, van letterkundige parvenus, die hun naam als schrijver verworven hebben in het zweet huns aanschijns, in de tusschen-bedrijven van een hard en moeizaam leven. Onder hen bevinden zich veel meer mystici dan aestheten. Al is hij ook linksch en ruig, zoo bezit de moderne Amerikaansche roman toch ten minste de verdienste eener eerlijke oprechtheid en is op het leven zelf afgestemd. Hij weerspiegelt geenszins het optimisme der massa. Hij is realistisch en pessimistisch. De achtergrond der boeken van Dreiser, Sinclair Lewis, Sherwood Anderson, Ben Hecht, Willa Cather, Zona Gale en Robert Mac Almon is alles behalve vroolijk. Met verrassende eensgezindheid vertellen deze schrijvers ons bankroet-geschiedenissen: financieele bankroeten, maar vooral intellectueele en moreele bankroeten. Hun romanhelden zijn jonge mannen of jonge vrouwen, geboren in ongunstige omstandigheden en verstikt door de sociale gedwongenheden. 't Zijn teruggedrongenen ontsnapten, ontwortelden. Eerzucht en genotzucht — ambitio et libido — verdrijven hen uit hun geboortedorp. De lokstem der toover-schoone metropool betoovert hen. Langs pijnlijke omzwervingen beleven zij er in den regel een tragisch en droevig einde. De moderne Amerikaansche roman heeft voor goed aan de bioscoop en het magazine-feuilleton de happy-ending-ontknooping overgelaten. De helden van Dreiser eindigen hun leven doorgaans met zelfmoord, terechtstelling of algeheele zedelijke vereenzaming, Die van Sinclair Lewis wijken voor de menigte en loopen vrijwillig vast op het philistinisme hunner omgeving; dit geldt niet voor zijn laatsten hoofdpersoon Arrowsmith, die als vrij en vrank revolutionnair den dood vindt. Sherwood Anderson geeft zijn gestalten prijs aan de mystieke stameling, aan den luid-op gesproken droom, aan de halve krankzinnigheid. James Branch Cabell bevrijdt de zijnen door de ironie. Hoe groot is niet de afstand, die ons van den vroegeren stichtelijken roman scheidt!

De jeugd-roman, de roman van lijdende en onderdrukte jeugd, bloeit aan gene zijde van den oceaan sinds tien jaar. De boeken van Roger Martin du Gard, Lucien Fabre, Lacretelle, Henry de Montherlant en Jean Schlumberger geven ons een tamelijk juist denkbeeld van de verkapte autobiographieën van Floyd Dell, Hemmingway, Mac Almon, van Vechteren en Ben Hecht om slechts deze te noemen.

Maar wat tourmenteert de Amerikanen dan, zal men vragen? Hebben zij niet alle reden tot zelfgenoegzame tevredenheid? Wat ontbreekt hun? Moet men hun hedendaagsche schrijvers gelooven, dan missen zij de vrijheid van denken en de vreugde aan het leven. „De mensch leeft niet van brood alleen''. Het materieele comfor voldoet de jongeren niet. Zij voelen den looden druk van de tyrannie der openbare meening. Zij missen de ellebogen vrijheid. Zij speuren naar de mogelijkheden, die de instellingen en de zeden van hun land bevatten voor een groeiende ontplooiïng hunner individueele persoonlijkheid, maar worden belemmerd en gestremd door het utilitarisme, het moreele en religieuze caporalisme, de sociale onverdraagzaamheid en het philistinisme.

Onder kunstzinnig oogpunt heeft de poging der moderne Amerikaansche schrijvers ongelijke resultaten opgeleverd. De zuivere kunstenaars behooren tot de minderheid. Onder hen, die de schepping van kunstwaarden nastreven, staat James Branch Cabell vooraan; hij is de geniale schrijver van *Jurgen* en kruidt met een echt Amerikaanschen humor de wijsgeerige novelle als van Rabelais, Voltaire en Anatole France, zijn groote

voorbeelden. Joseph Hergescheimer, de schrijver van den roman *Cytherea*, munt uit in het dramatiseeren eener groote hartstocht, geplaatst in een pittoresk of exotisch milieu. Waldo Frank heeft bij Edgar Poe het geheim geleerd der phantastische evocaties. De meeste jongeren wenden zich tot de literatuur en de kunst, gedreven door een drang naar persoonlijke uiting en innerlijke bevrijding. 't Zijn geen moralisten meer maar zuivere psycho-analysten, die er naar streven een nieuw Amerikaansch ideaal op te bouwen op een waar en werkelijk begrip van den mensch."

Verscheidenheden.

De macht der gewoonte.

Voor jaren terug hadden twee vroegere redacteurs Hörup en Sörensen aan de ministerieele tafel van Denemarken zitting genomen. Toen beiden eens aan den ex-keizer Willem II werden voorgesteld en deze zich vol lof over hun bestuurstakt uitliet, zei Koning Christiaan hem later: „zij zijn lang niet onbekwaam, maar ouder gewoonte getrouw gooien zij heel veel papieren ongelezen in de prullemand, daar zij ze aanzien voor jeugdverzen of iets dergelijks."

Een nieuw werk van Dickens.

Een Engelsch verzamelaar heeft de hand weten te leggen op een merkwaardig handschrift. Het is een tooneelstukje van Dickens, dat in een herberg te Venetië speelt en de titel luidt: *The Stratagems of Rozanza*.
Dickens moet dit stukje geschreven hebben, toen hij zestien jaar telde en het werd voor hem in het net gecopieerd door zijn moeder, die toen onderwijzeres in Camden Town was.
De auteur heeft het onderteekend C. J. H. Dickens, en dit herinnert er aan, dat zijn naam, voluit luidde: Charles John Huffam Dickens. Een Amerikaansch verzamelaar, aldus *Het Handelsblad* heeft dit handschrift een jaar geleden te Parijs ontdekt en mede genomen naar Californië. Onlangs heeft hij het echter aan een Dickensvriend in Engeland verkocht en het zal nu wel in Dickens' vaderland blijven.

Gabriele d'Annunzio.

Den „Marchese" Gabriele d'Annunzio wordt een nationale hulde gebracht: de Italiaansche regeering, met instemming van den koning en dus zeker van Mussolini, heeft besloten tot een luxe-uitgave van d'Annunzio's werken.
De stichtingsacte voor een vennootschap met kapitaal van 6 millioen lires, bijeengebracht door bewonderaars van den dichter, werd geteekend in tegenwoordigheid van d'Annunzio zelf. De uitgave belooft — er is blijkbaar geld genoeg — een juweeltje van Italiaansche boekdrukkunst te worden.

Fransche boeken in- en export.

In 1925 zijn in Frankrijk 40.694 centenaars boeken, tijdschriften, kranten enz. ingevoerd. Daarvan kwamen 13.937 uit Engeland, 12.853 uit België en Luxemburg, 4.160 uit Italië en 3.863 uit Duitschland. De invoer is, in vergelijking met 1924, gestegen met 1.930 centenaars.
De uitvoer van boeken uit Frankrijk bedroeg over 1925: 107.662 centenaars.

George Sand en de Natuur.

Te Parijs werd onlangs in het Luxembourg een feest georganiseerd om te herdenken den vijftigsten sterfdag van George Sand, „la bonne dame de Nohant" De meesten onzer lezers weten wellicht, dat bij haar begrafenis een nachtegaal begon te fluiten te midden van het plechtige zwijgen der aanwezigen: de laatste groet der natuur aan haar groote vriendin. Reeds vroeg was de liefde tot de natuur in haar aangekweekt. Haar moeder had de gewoonte de verbeelding en het geheugen van haar kind te vestigen op de mooie dingen, die zij al wandelend ontmoetten. „Kijk eens", sprak zij dan, „dit moet je niet vergeten." En George Sand voegt er aan toe: „Iederen keer dat zij mijn opmerkzaamheid op iets vestigde, is dit voorwerp mij steeds bijgebleven. Als haar oog op een struik bloeiende akkerwinde viel, zei ze mij: „ruik eens! speur je den zoeten honinggeur niet?" Als er een mooie wolk voorbijdreef, de zonnestralen vol verrassende lichteffecten waren of wij langs een helder stroomend beekje wandelden, bleef zij vaak staan, zeggend: „wat is dat toch mooi, kijk eens!" en aanstonds ging de schoonheid dezer dingen, die ik anders achteloos was voorbijgegaan, voor mijn geest open; het was juist alsof mijn moeder een tooversleutel bezat om mijn geest te openen voor het diepe natuurgevoel, dat zij zelf onbewust in zich omdroeg."

De bloemen van het kwaad.

Men weet welke ontberingen de laatste maanden van Baudelaire's leven gekenmerkt hebben: hoe hij door zijn schuldeischers als door opgehitste honden vervolgd werd en hoe hij eindelijk in een Parijsch ziekenhuis stierf in pijnlijke verlatenheid. En toch is hij met Lamartine en Verlaine de grootste Fransche dichter der negentiende eeuw: de oudste jongere der nieuwere poëzie. Eerst later is men zijn dichtbundel gaan koopen en lezen. *Les Fleurs du Mal* — oorspronkelijk waren ze *Les Lesbiennes* en later *Les Limbes* gedoopt — verschenen in het begin van Juli 1857 te Parijs bij Poulet-Malasis & de Broise, libraires-éditeurs, 4, Rue de Buci. De heele oplage leverde Baudelaire de magere som op van 300 francs. Weldra gingen de prijzen dezer uitgave enorm aan het stijgen. In 1886 werd voor een eenvoudig exemplaar reeds 105 fr. betaald; in 1912: 275 fr.; in 1917: 800 fr.; in 1920: 14.300 fr. en in 1925 bracht een exemplaar met inscriptie en kantteekeningen van den dichter de som op van 57.399.50 fr.
Het is wellicht niet overbodig er onze lezers aan te herinneren dat dit veelgelezen werk voor Katholieken een volstrekt verboden boek is.

Rectificatie.

In de rubriek *Ontvangen Boeken* gelieve men onder No. 2164 te lezen P. J. *Oud*heusden, in plaats van P. J. *Op*heusden, zooals abusievelijk stond vermeld.

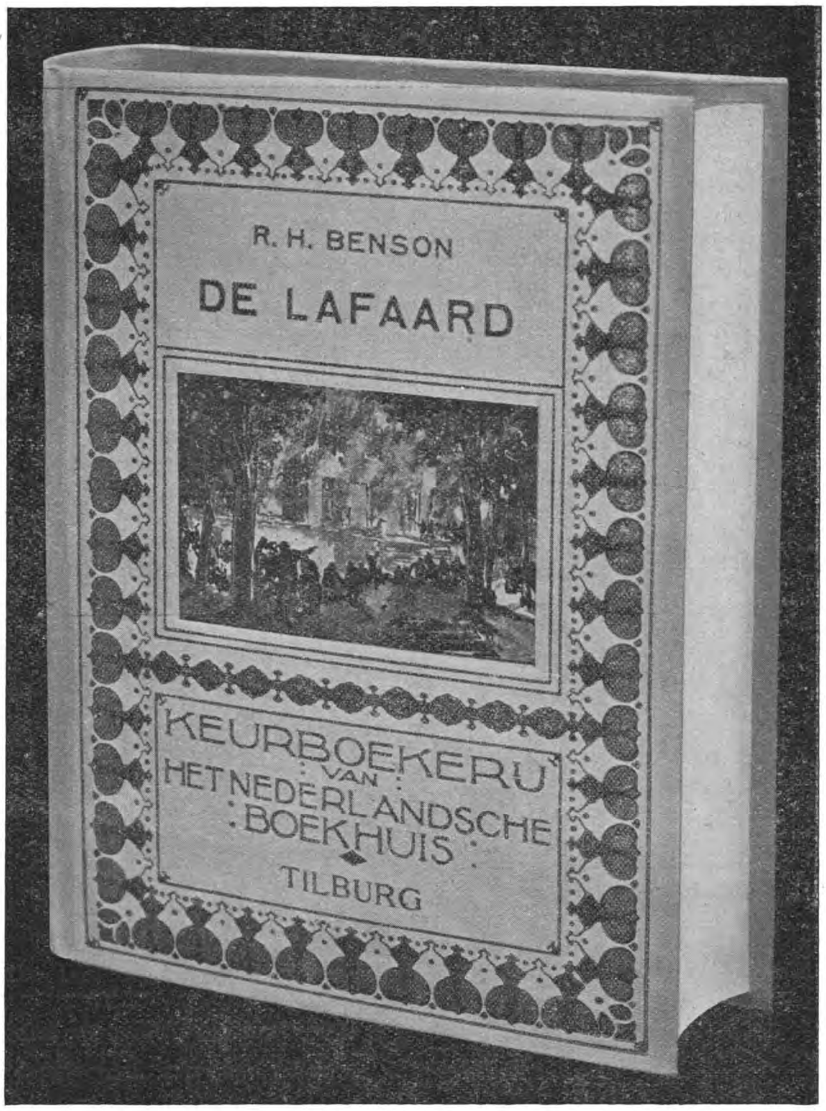

Hiernaast vindt U een sterk verkleinde afbeelding van een willekeurig deel uit de Keurboekerij in fleurigen linnen stempelband in twee kleuren, met een medaillon in driekleurendruk van Herman Moerkerk, die het geheele werk rijk illustreerde.

Deze hoogstaande, boeiende roman beslaat 3 deelen in 1 band en kost compleet slechts f 1.70 ingenaaid en f 2.25 gebonden.

Abonneert U op de Keurboekerij: 15 % korting op de officieele prijzen. Er verschijnen circa vier deelen per jaar, welke rechtstreeks van de uitgevers of door den boekhandel kunnen betrokken worden.

Zoo juist verschenen:

R. H. Benson, DE HOOGE WEG. Vertaald uit het Engelsch door Pieter van der Meer de Walcheren. Geillustreerd door H Moerkerk *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.* 1926. Keurboekerij (15 5 × 11) 494 blz. 3 deelen tezamen ing. f 1 95; geb f 2 50.

De jonge Frank Guiseley katholiek geworden, zonder dat men er achter komt hoe dat gebeurd is, laat fortuin, comfort, ouderlijk huis in den steek en trekt de wereld in, wordt zwerver, die zijn arbeid zoekt bij boeren om in zijn onderhoud te voorzien of anders z'n kostje bij elkaar bedelt 'n Idiote streek meent zijn vriend Jack; echt iets voor Frank, denkt en zegt Jenny, die 't als een aardigheid beschouwt, totdat uit alles blijkt dat 't geen streek van Frank is, dat hij er zich een doel mee gesteld heeft; dat Frank zijn geloofsstrijd wil strijden in dat milieu, waarin anders juist zoo menige menschenziel verloren gaat in ongeloof en zedenbederf.

't Is geen dwaze gril van Frank om met den landlooper en zijn gezellin mee te trekken, te schijnen als die twee zijn, paria der samenleving 't Is geen gril Frank moet dat meisje redden uit de macht van dien vent.

Als Frank aan zijn doel schijnt te komen, als hij het verlangen zijner ziel schijnt te kennen, als ook het meisje veilig weer bij haar ouders is, dan komt wreed de dood door dronkemanshand, dan kan Jack nog juist zijn dierbaren vriend . . kalm uit dit leven, zien weg gaan, hem dien hij wilde terugvoeren naar het voorvaderlijk kasteel als gelukkige erfgenaam van een groot vermogen.

't Lijkt zoo gegeven iets uit een huis-, tuin- of keukenroman . . als Benson dit gegeven niet bewerkt had. Wie Benson gelezen heeft, begrijpt dat *De Hooge Weg* geen lectuur is voor de keuken Het fijne talent van den talentvollen bekeerling, schildert zoo raak zijn figuren, schetst toestanden vaak met enkele forsche lijnen Maar, 't is zijn speciale soort humor, zijn fijn sarcasme, dat toch niet verbittert, die zijn boeken dat eigenaardig cachet geven, die dwingen tot verder lezen Wie Benson heeft leeren lezen, wil steeds meer van hem lezen *De Twentsche Post.*

HELDEN DES CHRISTENTUMS

Heiligenbilder, herausgegeben von K. KIRCH S.J.

Vollständig in 12 Bänden, in drei Teilen zu je vier Bänden.

I. Aus dem christl. Altertum. II. Aus dem Mittelalter. III. Aus der Neuzeit.
Preis des einzelnen Bandes Goldm. 2.40

Erschienen sind:

I. Bd. 1: Die Kirche der Märtyrer, 3. Aufl.
I. Bd. 2: Glaubensstreiter im Osten, 3. Aufl
I. Bd. 3: Lehrer des Abendlandes, 3. Aufl.
I. Bd. 4: Mönchsgestalten, 2. Aufl.
II. Bd. 1: Leuchten in dunkler Zeit. 3. Aufl.
II. Bd. 2: Mit Zepter und Hirtenstab, 1. u. 2 Aufl.
II. Bd. 3: Kreuzfahrer, 1. u. 2 Aufl.
III. Bd. 1: Für Kirche und Papsttum, 1. u 2 Aufl.

Hier findet man erste Persönlichkeiten, die aus innerer Ueberzeugung ihre Weltanschauung unter allen Umständen, in Freud und Leid, in Krankheit und Not, unbekümmert um die ganze Welt, vertreten haben. Die „Heiligenbilder", die uns hier gezeichnet werden nach geschichtlichen Quellen und gestützt auf die zuverlässigsten wissenschaftlichen Grundlagen atmen eine Wärme und eine Heldenkraft, die alt und jung gleich zu begeistern und anzufeuern vermag.

Zu beziehen durch jede Buchhandlung.

Bonifacius-Druckerei — Paderborn

Jesus Christus der König der Welt

Der durch seine Vorträge und Schriften weithin rühmlichst bekannte Jesuitenpater OTTO COHAUSZ schenkt uns unter obigem Titel eine herrliche Werbeschrift zum neuen Feste unsers *Herrn Jesus Christus des Königs.*

Das Büchlein erscheint als 7. Bändchen in unserer Sammlung: *Heilandbücher:*
160 Seiten, weisses, holzfreies Papier und hübsche Ausstattung. Guter Leinenband. Preis (2 50 Mark) 1 50 fl.

Christi Königsrechte, Königswürde, Königsprogramm und Königsherrschaft mit ihrem unendlich segensreichen Wirken werden in 33 Kapitelchen mit rednerischen Schwung und in formschöner Sprache behandelt. Das Buch ist eine köstliche Lesung, Belehrung und Anregung für jeden. Priestern und Rednern bietet es reiches Material zu Predigten und Vorträgen.

MISSIONSDRUCKEREI
STEIJL - POST: KALDENKIRCHEN

Unser reichhaltiges Bücherauswahlverzeichnis senden wir auf Wunsch jedem Interessenten kostenlos zu.

Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn

Kirche und Kultur im Mittelalter

Von Gustav Schnürer.

I Band VIII+442 S. GM. 8.— Geb. GM. 10.—
II Band X + 561 S. GM. 11.— Geb. GM. 13.—
(Band III erscheint 1927).

Der erste Band behandelt: Die Grundpfeiler und die erste Bildung der abendländischen Kulturgemeinschaft gekennzeichnet. In dem Zeitraum, dem der zweite Band gewidmet ist, tritt die Eigenart dieser Kulturgemeinschaft und ihr Beruf als Führerin einer neuen Weltkultur deutlicher hervor. Die Tätigkeit der Kirche ist damit auf das engste verbunden. Wie nie vorher und nachher glänzte sie in dieser Zeit als Leiterin der abendländischen Völkerfamilie, deren Schicksale sie feilte und für deren Zusammenhalten sie unausgesetzt tätig war.

Ueber Seelenausschlieszung

Ein Weg zum Erforschen des Seelenlebens

Von Dr. med. Rhaban Liertz.

8⁰ 178 S. GM. 3 60. Ganzleinen GM. 4,80.

Aus dem Inhalt: Unbewusstes Seelenleben - Traumleben - Elternbild - Freud, Adler, Coué u.a.

Das Werk bietet dem Leser auf Grund von Krankheitsgeschichten, Tatsachen aus der angewandten Heilkunde eine durchaus objective Beurteilung der gesamten bisherigen Ergebnisse der Psychoanalyse.

Durch alle Buchhandlungen.

Gesammelte Werke von Joseph Görres

Herausgegeben im Auftrage der Görres-Gesellschaft

von Wilhelm Schellberg

in Verbindung mit Max Braubach, Adolf Dyroff, Karl d'Ester, Philipp Funk, Joseph Grisar, Wilhelm Kirfel, Sebastian Merkle, Günther Müller, Franz Xaver Seppelt, Robert Stein, Günther Wohlers,

**Gilde-Verslag G. m. b. H.
Köln — Marzellenstr. 37.**

Das Werk darf in keiner politischen Bibliothek, die auf Vollständigkeit Anspruch erhebt, fehlen. An alle Görresfreunde ergeht die dringende Einladung, sich durch umgehende Subskription ein Exemplar des überaus preiswerten Werkes zu sichern Der Preis der gesamten 20, in Ganzleinen gebundenen Bände beträgt bei gleichzeitiger Bestellung aller Bände Mk 7 pro Band; der Einzelpreis beträgt Mk. 8. . Das Gesamtwerk wird in 5 bis 6 Jahren fertig vorliegen

Zu beziehen durch

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Portretten-Prijsvraag

No. 26 Augustus 1926

Wie is dit?

Oplossing :

Voornaam en naam :

Straat en huisno :

Stad en datum :

Dit biljet vóór 20 Aug. a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die als prijs ter beschikking stelt: naar vrije keuze **een deel uit de Keurboekerij**. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot.

Een Pracht-Idee!

Ik geef m'n vriend
op zijn verjaardag
een abonnement op

Het Amusante Weekblad

**Dat is 'n cadeau waar-
aan hij elke week op-
nieuw pleizier beleeft**

**Abonnementsprijs f 2.85 per halfjaar,
franco per post**

Het Nederlandsche Boekhuis
TILBURG

Bestelbiljet

in open couvert als drukwerk

Ik wensch mij te abonneeren op Het Amusante Weekblad en gratis en franco een boeienden avonturen-roman te ontvangen.

Naam :

Adres :

De eerste duizend nieuwe abonné's ontvangen gratis en franco een boeienden avonturen-roman

Natuurkunde in Leerlingenproeven.

Een Handleiding voor de eerste leerjaren en voor zelfstudie door Dr. M. MINNAERT. Geïllustreerd met vele teekeningen en foto's f 2.40, geb. f 2.90,

Schoolblad voor Vlaanderen 11 Oct. '24.

Het boek dat ik bedoel is geschreven door Dr. M. Minnaert, vroeger docent aan de Vlaamsche hoogeschool te Gent, thans observator aan de universiteit te Utrecht. Met heel eenvoudige, liefst zelf op de handenarbeidles vervaardigde hulpmiddelen, verrichten de kinderen, twee aan twee samenwerkend, onder leiding natuurlijk van den onderwijzer, zelf al die eenvoudige maar diep doordachte proeven, die hun, beter dan elke andere wijze van onderricht, inleiden in het moeilijkste van alle studievakken, de physica. Als aanvulling van deze eigen proeven dienen dan nog wel de kijk- of demonstratieproeven, het aanteekenen en overschrijven van het zelfgezien en waargenomene. Maar de wijze waarop de kinderen zelf leeren proefnemen en waarnemen, vormt de inhoud van dit boek.

. . . . . Achter in het boek vindt men een lijst van de benoodigdheden, en een van de toestelletjes geschikt om vervaardigd te worden in de handenarbeidles. Inderdaad, niets is vergeten om kinderen en onderwijzers maar te helpen in 't volbrengen van de mooie taak. Het boek is vooral gedacht voor de hoogste klassen der lagere school, voor kweekscholen, voor landbouw-, huishoud-, ambachts- en avondscholen, voor privaatonderwijs, voor natuurkundige voorkursus in de lagere klassen van lycea, gymnasia, H. B. S. en Vlaamsche athenea.

Ons Eigen Blad: **Allen die natuurkundeles geven moeten het boek beslist lezen; hun onderwerp zullen ze richten naar den geest van den schrijver.**

Correspondentieblad. **Een kostelijke aanwinst.**

Physica: **Op verrassend eenvoudige wijze behandelt hij vrij moeilijke onderwerpen. Men ziet het aan de proeven, ze zijn niet in de studeerkamer ontstaan, ze zijn onder zijn leiding door de leerlingen genomen en . . . geslaagd. Een betere aanbeveling is er waarlijk niet.**

P. NOORDHOFF — GRONINGEN.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij
v.h. St. Gregoriushuis ∴ Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te kunnen deelen, dat thans gereed is gekomen

de practische sierlijke band

voor het opbergen der losse afleveringen, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in linnen met goudopdruk.

Prijs slechts f 1.75

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift

ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE

PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL

't grootste huis der stad.

Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.

REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma P. J. Meijs & Zoon

Fabrikanten van **Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties** enz.

Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.

WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen

TILBURG

Fabrikant in Wollenstoffen.

Specialiteit in

Kloostergoederen.

Medio OCTOBER verschijnt bij Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

Dr. H. W. E. Moller:

Beknopte Geschiedenis van de Nederlandsche Letterkunde

Ruim 300 blz. Formaat ± 19 × 13.

Ingenaaid f 2.25. Gebonden f 2.90.

Ik lees alléén Keurboekerij.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN

SPECIALE CONDITIES.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.

— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Corns. van Straaten - Utrecht

Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood

Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

TIMMERFABRIEK „DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL

BREDA

Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout

Kerkbanken — Kerkstoelen

Amerikaansche Schoolbanken,

Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Verslagboek der 3de R. K. Paedagogische Week, welke te Tilburg werd gehouden op 17, 18 en 19 Aug. 1925

Prijs f 1.25, franco per post f 1.45. — Bevat de lezingen, welke tijdens de Paedagogische week zijn gehouden.

Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

DRUKKERIJ KLAASSENS

DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM

PERIODIEKEN — BOEKWERKEN

ALLE HANDELSDRUKWERKEN

Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

POORTERS-TOEBACK

Zoo juist verschenen:

De Dietse Vertaling van Suso's Horologium Aeternae Sapientiae

door

Dr. A. G. M. van de Wijnpersse

Zuster Hildegarde,
van de Congregatie der Franciscanessen
van Heythuysen

met 2 buitentekstplaten.

Prijs, gebonden . . . . f 4.50

Na een inleiding over den schrijver en zijn tijd bespreekt het boek de handschriften, de vertaling en verder den inhoud van het Horologium. Het bevat den tekst van het eerste gedeelte van dit werk, dat in de veertiende en vijftiende eeuw zoo rijkelijk en welverdiend waardeering heeft genoten.

Uitgave van J. B. Wolters Groningen / Den Haag

K | UITGAVE VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. | K

Zoo juist verschenen:

JAN AMOS COMENIUS:

„Het Labyrint der wereld en het Paradijs des Harten".

Uit het Tsjechisch vertaald en van Verklaringen en een naschrift voorzien door:
R. A. B. OOSTERHUIS

GEB. F 4.— ING. F 3.50

Men make met dit beroemde werk van den grooten Czeck kennis dat thans voor de eerste maal in het Hollandsch verschijnt, uit het origineel vertaald.

„Wat een weldaad heeft Dr. Oosterhuis, kenner van Comenius, ons bewezen door de vertaling van dit geschrift!"
„Weldra moet er niemand zijn, die Comenius' Labyrint en Paradijs niet bezit."
(Weekbl. d. Ned. Herv. Kerk, Juni 1926.)

„Mogen door deze nieuwe vertaling wederom velen van dit meesterstuk genieten."
(Nieuwe Rotterd. Courant, Juni 1926.)

„Dit boek behoort tot die wereld-literatuur, die hare waarde alle eeuwen door behoudt en nooit veroudert. Het zal zonder twijfel vele Nederl. lezers boeien."
(Algem. Weekbl. v. Christendom & Cultuur, Juli 1926.)

K K

CENTRAAL BUREAU DER UITGAVEN BETREFFENDE DE H. THERESIA VAN 'T KINDJE JEZUS LISIEUX (FRANKRIJK)

Filiaal voor België, Holland en Het Groot Hertogdom Luxemburg: Groote Markt 15, BRUSSEL
Het Centraal Bureau heeft het algemeen Depôt van al de uitgaven (boeken, prentjes, beelden, medailles, verschillende voorwerpen, enz.) vergund door de Carmel van Lisieux.

VRAAGT PRIJSOPGAVE

Vacantie-Sluiting

Kantoren en magazijnen van Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg, zijn gesloten vanaf 1 uur n.m. 31 Juli tot half 9 v.m. 9 Augustus.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
—— BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN ——

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS,
FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN,
JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 SEPT.-AFLEVERING 9

— 35 CENT —

C. R. Vullings . . . . J Eilkema de Roo
Ed. A. Serrarens . . . . Guido Gezelle
Prof. Dr. H. F. M. Huijbers . . . . Het Zilveren Getij
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Kunst . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Duitsch
Sociale en aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Engelsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:

Opgang. — De Gemeenschap. — De Standaard. — Stimmen der Zeit.

Verscheidenheden:

Franz Eichert. — Een auteursrechten-strijd. — Le Prix de l'Académie Française. — Gustave Flaubert. — Ervaringen van een autographen-verzamelaar. — Papier. — Een Jesuieten-hater. — Siberisch Vuur. — Een literaire vondst. — De Pers in Abessinië. — Van plant tot krant... — De titel maakt het boek. — Van een vuurtoren zonder licht. — Een nieuw Tijdschrift. — Fiat lux!

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Gesammelte Werke von Joseph Görres

Herausgegeben im Auftrage der Görres-Gesellschaft

von Wilhelm Schellberg

in Verbindung mit Max Braubach, Adolf Dyroff, Karl d'Ester, Philipp Funk, Joseph Grisar, Wilhelm Kirfel, Sebastian Merkle, Günther Müller, Franz Xaver Seppelt, Robert Stein, Günther Wohlers,

Gilde-Verlag G. m. b. H.
Köln — Marzellenstr. 37.

Das Werk darf in keiner politischen Bibliothek, die auf Vollständigkeit Anspruch erhebt, fehlen. An alle Görresfreunde ergeht die dringende Einladung, sich durch umgehende Subskription ein Exemplar des überaus preiswerten Werkes zu sichern. Der Preis der gesamten 20, in Ganzleinen gebundenen Bände beträgt bei gleichzeitiger Bestellung aller Bände Mk. 7.— pro Band; der Einzelpreis beträgt Mk. 8.—. Das Gesamtwerk wird in 5 bis 6 Jahren fertig vorliegen.

Zu beziehen durch

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Veemarktstraat 84 Tel. 915 Groningen

R. K. JEUGDBIBLIOTHEEK.

UITGAVE VAN PUTTEN EN OORTMEIJER — ALKMAAR

In deze serie zijn de navolgende boeken verschenen, welke met onverdeeld schitterende recensies de lezende jeugd worden aanbevolen; leeftijd 10—16 jaar.

DE ERFGENAAM door *Cecilia.*
ARANKA door *Cecilia.*
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS door *Fl. Keyenburg.*
HANS MEERMAN door *Hendr. M. Smits.*
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF door *Cecilia.*
WEER VEREENIGD EN HELDEN door *F.B.v.Vlijmen.*
BLANKE WEGWIJZERS door *Cecilia.*
JOHN, Roman van een Jongensleven, door *Lambert Lucasz.*

Alle boeken zijn door den Keurraad goedgekeurd.

PRIJS PER DEEL f 1.25. . . GEBONDEN f 2.00.
Per abonnement van 12 deelen f 12.00 en f 20.00.

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek
v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Kathelijnevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland – eveneens in België – kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater – Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

J. Eilkema de Roo.

Er zijn schrijvers, die zich op een heel speciaal gebied bewegen, waar zij zich volkomen competent gevoelen en ons de meest interessante gegevens kunnen verstrekken. Hunne personen leven in een bizonder midden, dat tot in de kleinste bizonderheden wordt bestudeerd, zij spreken over zeer bepaalde onderwerpen, die zij volmaakt beheerschen maar hunne belangrijkheid strekt zich niet verder uit dan de beperkte kring die zij zich zich zelf getrokken hebben; wat zij verder ons mede te deelen hebben, verheft zich niet boven de allergewoonste middelmaat. Het is het legioen der specialisten op een bepaald gebied.

Er zijn echter ook auteurs, die een soort encyclopedische kennis bezitten. De meest verschillende vraagstukken op meest verscheiden gebied zijn hun niet alleen bekend, maar zij hebben ze persoonlijk overwogen en zijn tot eigen inzichten gekomen. Het zijn de universeele causeurs, die veel gelezen en in zich opgenomen hebben, die allerlei ondervindingen hebben opgedaan en ons weten te boeien door hun speelsch vernuft en veelzijdige kennis.

Tot deze laatste categorie zouden wij J. Eilkema de Roo willen rekenen. Ontegenzeggelijk is hij een romancier met cosmopolitischen kijk op de zaken: hij beweegt zich in Brussel, Parijs, New-York met het grootste gemak; hij kent het gezelschapsleven en is tevens een natuurvriend en -kenner als slechts weinigen onder onze schrijvers. Ook de verschijnselen op het gebied des geestes trekken hem machtig aan: kunst, wijsbegeerte, godgeleerdheid, psychologie, ethiek over dat alles weet hij niet alleen zeer boeiend mee te praten met vluchtige oppervlakkigheid, maar met een zeer persoonlijken kijk op de dingen en een verrassend diep invoelen in eens anders gedachtensfeer.

Met deze zeer voorname kwaliteiten toegerust, zit aan Eilkema de Roo ongetwijfeld stof voor een voortreffelijk romancier, maar jammer genoeg heeft hij al die rijke gaven, in navolging zijner Fransche leermeesters in dienst gesteld van een onderwerp, dat toch wel reeds van alle zijden zoo uitputtend is beschouwd, dat het nauwelijks nog stof kan bieden voor een schrijver, die iets bizonders te zeggen heeft: we bedoelen het thema van den liefde-hartstocht.

De noodlottige gevolgen van dien ongeregelden hartstocht, zijn geluk en vrede verstorende macht, hetzij in de voorts banale driehoeksverhoudingen, hetzij in de verwoestingen van den zoogenaamden „Démon du Midi'' zijn al zoo uit den treure behandeld, dat een auteur van werkelijk kunnen als Eilkema de Roo zijn gaven en krachten aan iets beters kon en moest besteden.

In het oeuvre zelf van den schrijver — we laten hier buiten beschouwing *Ontknoopingen*, dat we niet kennen, en *De Rijke Jongeling*, dat gelukkig heel andere gegevens verwerkt en welk boek in dit tijdschrift (jrg. 1925, blz. 341) een zeer ampele bespreking vond — treden reeds duidelijk herhalingen op.

Zoo is *De Man van Veertig Jaar* [1]) vrijwel een nieuwe, ietwat breeder-uitgewerkte behandeling in andere omraming van *Dubbele Levens.* [2]) In beide romans vinden wij den man rond de veertig, die op een keerpunt in zijn leven komt: een soort tweede bloei der liefde, en dan in zijn vrouw niet meer de beantwoording vindt zijner nieuw-bewustgeworden aspiraties. Dan treedt onvermijdelijk de andere welbegrijpende vrouw in zijn leven met hier als bindmiddel de muziek en als een storm verwoest de ontketende liefde-hartstocht, wat met veel moeite en zorg was opgebouwd.

De Weg van Paul de Raet [3]) is zeker wel het meest interessante boek, dat het best de bizondere kwaliteiten van dezen schrijver in het licht stelt. In het eerste deel „In de maalstroom der Onbewustheid'' is de levenshouding geteekend, die den vrede zoekt in het negatieve ontvluchten van al het onoprechte der menschelijke samenleving en de overgave aan de troostende natuur in een onbewust-egocentrische zelfkoestering. Dit alles is echter te louter negatief om een leven te vullen: het is een wegvluchten van het klare inzicht waarnaar de mensch eigenlijk altoos hunkert en zoo behandelt een tweede deel het zoeken „Naar de Bronnen van het Inzicht''. Hier wordt naast de liefde ook het godsdienstig probleem behandeld: een treffend-scherpe analyse van salon-ascese, orthodox-Protestantisme, Katholicisme en modernisme. Maar in zijn studie van de liefde komt de schrijver weer tot zulk krankzinnig-stuitende verhoudingen, en het boek eindigt op een gruwelijken dissonant, die slechts onvermogen toont om een harmonische oplossing te geven.

Men denkt onwillekeurig aan een musicus, die in het gevoel zijner onmacht om een sonate bevredigend te doen sluiten met beide vuisten op zijn klavier beukt om dan radeloos weg te vluchten van zijn eigen werk. Het is onbegrijpelijk, dat de Roomsche Pers, die terecht de schitterende typeering loofde van den Roomschen pastoor in dit werk, naliet hierop te wijzen. Nog erger maakt het de schrijver in *Liefde's Veelvoudigheid* [4]). Huwelijksgeluk is de resultante van zeer verschillende eigenschappen. Gelijk de roman het zelf formuleert, omvat de veelvoudigheid de liefde „die elkaar wil en het kind en de liefde zelf; die dient en heerscht, geeft en vraagt, niets wil en alles, die uit de kleinste nietigheden en de grootste wonderen is samengesteld; die de teederheid en de hartstocht begeert, de extaze en de duizend gevaarlijke dagelijksche beslommeringen..." Wil een huwelijk gelukkig zijn dan mag geen dezer factoren in juist evenwicht ontbreken. Ontbreken er elementen of overheerscht er één, dan wreekt zich dit op den duur. Deze thesis wil de auteur nu bewijzen door zijne personen, die allen ongelukkig zijn omdat die volmaakte veelvoudigheid in hunne liefde niet wordt gevonden. Daarom worden de intiemste verhoudingen van hun huwelijk meedoogenloos in het volle daglicht getrokken, geanalyzeerd, zoo, dat hoe knap dit boek ook moge geschreven zijn, men niet anders kan dan huiveren bij al die lubrieke ellende: er brult en juicht, raast en steunt een bachanten-hysterie in dit boek, die het onleesbaar maakt voor een mensch met een greintje zelfrespect. Het feit dat er zulke menschen gevonden worden, dat er zoo geleden wordt is nog geen verontschuldiging voor den schrijver om ons in deze moreele gruwelkamer binnen te leiden. Voor den doorsnee-lezer heft de kunst dit alles niet in een reiner sfeer: dat is slechts zelfbedrog, waarmee een schrijver zich een oogenblik kan paaien, maar dat houdt geen stand in de volle werkelijkheid.

De geweldige vraag der verantwoordelijkheid, die Paul Bourget zich eens stelde in zijn *Le Disciple*, de verantwoordelijkheid van het boek, den professor, den wijsgeer, mocht ook Eilkema de Roo zich eens ernstig voorhouden. Bourget staat hem zoo na; dat hij dan ook dezen tekst eens overwege: „Si mon fils a perdu la foi, à qui la faute? A vous, Monsieur et à vos livres. Mon Dieu! que je vous ai haï à cette époque. Vous lui avez pris la foi, Monsieur."

Daar helpen geen uitvluchten als het beginselloos-liberale: ieder moet weten wat hij doet en leest. Een boek, dat men publiceert wordt gemeenschapsgoed, de publicatie is een gemeenschapsdaad, die eenvoudig niet kan nalaten de gemeenschap ten goede of ten kwade te beïnvloeden. Wij weten nu, dat de schrijver dit werk désavoueert even als de dwaasheid zijner *La Garçonne*-vertaling; maar deze eenvoudige erkenning is niet het berouw, dat alles schoon wascht, gelijk Eilkema de Roo zelf schijnt te meenen. Berouw ziet ook naar de toekomst, omvat een goed voornemen en den ernstigen wil om binnen de perken van het mogelijke de aangerichte schade te herstellen, minstens om voortgang der slechte gevolgen te verhoeden. Slechts als dat vervuld is heeft een schrijver zijn plicht gedaan.

Tot dusver is Eilkema de Roo te zeer wijsgeerig-dillettant geweest. Wij bedoelen met dit wijsgeerig dillettantisme, de sceptische onuitgesprokenheid tegenover allerlei levensvragen. Het is een artistieke indolentie des geestes, die wel allerlei bespiegelingen beproeft, allerlei levenshoudingen ontleedt, maar in slecht begrepen neutraliteit het absolutisme van een kloek oordeel niet aandurft. Dat is ook de groote fout van *De Weg van Paul de Raet*, die naar de bronnen van het bevrijdende inzicht wil, maar ten slotte geen beslissing nemen kan! Al die slappe besluiteloosheid is een gruwel voor den mensch, die beslissing en zekerheid noodig heeft. Vandaar dat het werk van Eilkema de Roo ook niet bevredigt, de meesten zijner lezers slechts verwart.

Datzelfde leege, verwarrende, constateeren we ook in 's schrijvers laatste werk *De Moordenaar* [5]). Een dokter, die zijne onherstelbaar-zieke vrouw een overdosis vergif toedient om haar uit een vreeselijk en doelloos lijden te verlossen. Materieel, en naar de gewone rechtsopvattingen is de dokter een moordenaar, doch formeel, naar schrijvers opvattingen niet, omdat een gewoon moordenaar doodt om te bezitten en deze dokter alles verliest door zijne daad. Een prachtethiek voorwaar, die de eigenlijke kwestie nog niet eens raakt: of een mensch beschikkingsrecht heeft over het leven, en de ethiek eenvoudig in de emotiesfeer verschuift.

Als men ons nu een slotoordeel vraagt over Eilkema de Roo's oeuvre, dan kunnen wij slechts dit zeggen: dat het jammer is, dat zóóveel onmiskenbaar talent zoo deerlijk werd misbruikt. Voor ons Roomschen

is zijn werk niet aanvaardbaar: het staat niet alleen buiten onze levensbeschouwing, het druischt er tegen in.

C. R. Vullings.

---

[1]) **J. Eilkema de Roo,**
DE MAN VAN VEERTIG JAAR. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1925. (20×13) 226 blz. geb. f 2.90.
— C —

[2]) **J. Eilkema de Roo,**
DE MOORDENAAR. *Leidsche Uitg. Mij.,* 1926. (19×13) 142 blz. ing. f 1.50, geb. f 1.90.
— C —

[3]) **J. Eilkema de Roo,**
DE WEG VAN PAUL DE RAET. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 2e druk: 1919. (21.5×16) Deel I: In de maalstroom der onbewustheid. 220 blz. Deel II: Naar de bronnen van het inzicht. 247 blz. Tezamen ing. f 12.50.
— C —

[4]) **J. Eilkema de Roo,**
DUBBELELEVENS. *H. J. W. Becht, Amsterdam* 2e druk: 1919. (21.5×16) 199 blz. geb. f 4.90.
— C —

[5]) **J. Eilkema de Roo,**
LIEFDES VEELVOUDIGHEID. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (20×13) 290 blz. geb. f 2.90.
— D —

Guido Gezelle.

Wanneer de waardering van 'n auteur zou moeten afgemeten worden naar de lieteratuur, erover verschenen, dan is die van Gezelle nog steeds stijgende, al valt op te merken, dat in de geschriften der jongere lieteratuur de grote Vlaming minder ter sprake is gekomen, dan zulks vóór tien jaren placht te gebeuren.

Urbain van de Voorde, die specialiteit schijnt in de religieus-meditatieve letterkunde, vertolkt hier [1]) zijn zeer persoonlike visie op de struktuur van Gezelle's grote ziel.

In 't eerste hoofdstuk beschrijft hij 't milieu waarin Gezelle geleefd heeft en vestigt de aandacht op 't kausaal verband tussen de Vlaamse kultuur en Gezelle's werk. De middeleeuwse geest is in Vlaanderen 't langst bewaard en toen de andere kultuurlanden geslagen werden met de „Umwertung aller Werte" bleef Vlaanderen archaïes en geïsoleerd de Middeleeuwse traditie voortzetten tot ver in de 19e eeuw. Deze in Vlaanderen bewaarde Middeleeuwse beschaving is het substraat, de voedingsbodem geworden voor Gezelle's door en door katolieke poëzie.

't Tweede en derde hoofdstuk van dit boekje zullen ongetwijfeld 't meest de aandacht trekken om de zeer gewaagde opvattingen aangaande Gezelle's natuurliefde en de verklaring van Gezelle's zwijgperiode.

Elke geestesrichting is min of meer imperialisties van aard en geneigd om in 't werk van grote andersdenkenden de sporen van eigen wereldbeschouwing terug te vinden. Zoals de natuurverheerliking van Sint-Franciscus, de speelman des Heren, die met zon en wind broertje speelde, pantheïsties geinterpreteerd is, zo vergaat 't nu ook Gezelle. De kerk is 't tot nu toe ontgaan, mogelik tengevolge van ingetreden verslapping in haar inquisitie-siesteem, maar Urbain van de Voorde meent Gezelle als onbewuste pantheïst te moeten annexeren. Maar de schrijver beperkt zich slechts tot konstateringen, want bewezen heeft hij z'n bewering nergens. Via 't animisme komt hij tot 't pantheïsme. We maken ons echter sterk om elk religieus natuurgedichtje, waarbij de aanschouwde objekten gepersonifieerd worden, pantheïstisch te verklaren, wanneer men tenminste „hineininterpretiert" met de willekeur van Van de Voorde. Ook de voorstelling van Gezelle als vrije geest is geheel en al in strijd met 't wezen van de eenvoudige priester. „Hij (Gezelle) verliest zich niet in theologische bespiegelingen over de mysteriën, veeleer interpreteert hij de dogma's vrij als eeuwige symbolen en menigmaal daar, waar de groote natuurzanger zich in gansch zijn machtige gestalte opricht, klinkt een onmiskenbaar pantheïstisch accent door zijn religieuse verrukkingen". 'n Katoliek dichter en 'n dichter, die de dogma's vrij als eeuwige symbolen (nota bene!) interpreteert, zijn onvereenigbaar. 't Stoutste stukje lijkt ons wel de tirade „Aldoor herinnert Gezelle aan de natuurvergoddelijking der Hellenen, wier wereldvisie identiek was met de zijne". De wereldvisie der Hellenen aanvaard door 'n „essentieel katholiek poëet", door 'n dichter met middeleeuwse allures! 't Is onbegrijpelik! Waren dan die paternoster, die ouwe brevier, die mis, maar voze aardigheidjes, stemmingsmotieven?!! Dank zij Urbain van de Voorde zijn Gezelle en Willem Kloos nu „frères et compagnons". Van „Umwerting aller Werte" gesproken! De natuurverheerliking der Grieken draagt 'n sterk eroties karakter en is voor alles 'n genieting van uitwendig vormenschoon. Gezelle echter brengt die aardse schoonheid

op 'n hoger plan, als afstraling van de goddelike schoonheid en goedheid. Geen identificeering van de aardse schoonheid en God, maar het zien van de schoonheid der wereld als gewrocht van Gods hand. Wel was 't maantje voor Gezelle meer dan louter stemmingsingredient, en de sterretjes meer dan vergulde knikkertjes, waar 't materialisties dichterkind mee speelt, nooit echter is de scheppingsschoonheid voor hem meer geweest dan verzinnebeeling der goddelike grootheid en 'n eeuwige lofzang voor de „primus motor immobilis''.

Wat de verklaring van Gezelle's zwijgen gedurende zovele jaren betreft, geloven we nog dat 't onbegrepen en miskend worden de hoofdreden is geweest van Gezelle's verstommen. Hoe kan van de Voorde die ongelukkige verhouding tussen Gezelle en zijn omgeving „'n uiterlijken factor'' noemen! Van de Voorde geeft de volgende verklaring: „Wie zal zeggen, dat op dit oogenblik van zijn leven, de sterkste, volbloedigste meest innerlijk gerijpte daarzijnsperiode van den dertigjarigen man 's dichters diepste zielsaandoening zijn kunst onwillekeurig geen andere banen opjoeg, die het den geestelijke verboden was te betreden en waarvan hij zich dan ook afwendt met het gevolg echter dat hij zweeg, liever dan zijn inspiratie geweld aan te doen.'' Van de Voorde vraagt zich af of de zielecrisis, die Gezelle heeft doorgemaakt en hem heeft doen zwijgen „geen andere, meer door intiem-erotische factors verwekte oorzaken had, dan alleen door uiterlijke omstandigheden bedongene'' al veronderstelt de schrijver geen „geslachtelijk bewustzijn of eenig lucied verwijlen bij toegegeven, ongeoorloofde neigingen.''

Schrijver's vermoedens steunen op enkele gedichten in 't begin van die crisistijd geschreven en opgedragen aan zijn meest geliefde leerlingen zoals aan Eugeen van Oye „Dien Avond en die Rooze.'' Inderdaad de warmte en innigheid komt ons uit deze ietwat sentimentele gedichten tegemoet, de gevoelens zijn echter die van 'n edele liefde, „die vriendschap heet.'' Zou echter de gevoelige priester ook hier 'n offer gebracht hebben en zijn dichten gestaakt hebben tot hij uit zielestrijd gekomen was tot zielevrede dan zou dit onze bewondering voor de mens Gezelle nog hebben doen stijgen. Van de Voorde heeft ons echter ook hiervan niet overtuigd.

Ed. A. Serrarens.

Urbain van de Voorde,
GUIDO GEZELLE. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. (17×10.5) 107 blz. ing. f 1.20.
— **Bc** —

Het Zilveren Getij.

Ter heuglike herinnering aan het zilveren huweliksfeest van Hare Majesteit koningin Wilhelmina is dit werk, [1]) dat in drie gedeelten voltooid werd, een gedenkteken van de nationale eenheid en van de aktieve vaderlandsliefde, die 't gemakkelikst zich uitspreekt in de verering voor onze eigen dynastie en haar doorluchtige vertegenwoordigster.

Professor Brugmans komt 't eerst aan 't woord in een vlotte schets over de Prinsessen van Oranje. Men vindt haar zelden zo in één groep bij elkaar. Dit heeft ons koninkrijk tans voor op de voormalige republiek, dat wij, burgers van een monarchie, Nederlandse vorstinnen rijk zijn, terwijl de voormalige stadhouders telkens weer opnieuw bij het buitenland aanklopten om een bruid. In dit opzicht komt het dynastiek element in de staatkunde der oudere Oranjes heel duidelik uit, maar is dat niet een weinig in strijd met nationaal georiënteerde politiek? De tegenstelling regent-stadhouder bond hun de handen, voor ons is het een voordeel, dat onze staat enigermate is ontgroeid aan deze steen des aanstoots. Grote figuren komen onder deze oorspronkelik buitenlandse „Oranjes'' niet voor, daarentegen wel persoonlikheden, die er met vorstelike takt en beleidvol onderscheidingsvermogen in slaagden aan land en volk waardevolle diensten te bewijzen buiten het terrein van oorlog en diplomatie. Er zijn er onder deze prinsessen geweest, die zich onder het volk een even goede naam verwierven als hun echtgenoten, een onfeilbare maatstaf voor hun verdiensten. Onze koningin neemt met ere haar plaats in aan het einde van deze lange rij en dat in een tijd nu de monarchie in Europa wel ongeveer aan het uitsterven lijkt. Of zij in zake de regering een zo ondergeschikte rol speelt, als Professor Brugmans ons wil doen geloven, dat betwijfelen wij. Niet zonder reden rept de schrijver bijna niet van de uitvoerende macht, waarin Hare Majesteit stellig meer zelfstandigheid

ontplooien kan, dan de sluier, die de grondwet over de wetgevende macht der vorstin heeft geworpen,ons toelaat gewaar te worden. J. F. L. de Balbian Verster vertelt pittig en prettig over koningin Wilhelmina, Jhr. A. W. G. van Riemsdijk doet een forser geluid hooren in de illustratieve bladzijden, waarin wij Prins Hendrik nader leren kennen Jhr. J. Feith herdenkt en eert in een met gevoelvolle piëteit geschreven bijdrage de regeringsjaren van de Koningin-Moeder, wier regentschap voor ons reeds tot de geschiedenis, maar, dank zij deze belangrijke wetenschap, geenszins tot de vergetelheid behoort. Dit eerste deel van het gedenkboek is vol van treffende momenten, welker gedenkwaardigheid het een wijde verspreiding waardig maken. De schrijvers hebben zich con amore van hun taak gekweten, het aantrekkelike van hun onderwerp weerspiegelt zich in hun boek.
Vol van goede en schone gedachten is de bijdrage van Marie C. van Zeggelen over H.K.H. Prinses Juliana, waarmede het tweede stuk van het gedenkboek geopend wordt. Met enkele historiese herinneringen, wel te goeder trouw neergeschreven, mogen wij het niet eens kunnen zijn, het grootste gedeelte is gewijd aan het meer actuële, waarin wij ten volle medeleven, omdat er de levende slag van het eigen ervaren nog in doortrilt.
Professor Dr. F. J. L. Krämer verplaatst ons in een geheel andere wereld in zijn studie over de Afkomst van het Geslacht Nassau. De archivaris is hier aan het woord om uit de overgeleverde documenten te speuren naar een werkelikheid, die de dageraad werd van een nieuwe dag. Hij heeft zich tot taak gesteld uit te vorsen wat men aangaande de oorsprong van het Huis Nassau tans als zeker of geloofwaardig mag aannemen, wat men daarentegen als verzinsel verwerpen moet. Verder dan tot in de twaalfde eeuw kan men het verleden der Nassau's niet met zekerheid nagaan.
De beschouwing van Professor Dr. J. W. Pont over: Willem III, een godsdienstig karakter, lokt meer kritiek uit, dan instemming. De koning-stadhouder een genie te noemen, gaat ons toch te ver. Er zijn in het leven van deze vorst vele daden, die niet overeenstemmen met de ongereptheid, welke eigen behoort te zijn aan een werkelik, innig-godsdienstig karakter. Het probleem is trouwens ingewikkeld genoeg, omdat de politiek in het beleid van deze Oranje zulk een grote rol gespeeld heeft.
Professor P. J. Blok, de nestor van onze historieschrijvers, brengt een Oranje-figuur naar voren, welke, als zijnde van minder grootse allure, over het algemeen weinig gekend wordt: Prinses Anna, de weduwe van stadhouder Willem IV, Gouvernante voor Willem V in de jaren 1751-1759. Veel goeds valt er van haar regeering niet te zeggen.
Professor Dr. A. A. van Schelven toont ons een toneel van heviger bewogenheid in een bijdrage: Drie belangrijke jaren uit de jeugd van Prins Frederik, 1813-1815. Pittig en fris geschreven veroorlooft deze schets ons een blik in het innerlik leven van een vorstenzoon in diens overgangsjaren van jongen tot man, een waardig en aardig slot van dit tweede stuk, wat verbrokkeld van inhoud, maar daarom niet minder de moeite waard om er kennis mee te maken.
Het derde stuk van het Gedenkboek is in hoofdzaak gewijd aan betrekkingen tussen het Huis van Oranje en de beeldende kunst. Dr. W. Moll beschrijft de Haagsche Paleizen van H. M. de Koningin. Het zijn het Oude Paleis aan het Noordeinde, het huis Ten Bosch en het paleis op den Kneuterdijk. Aan alle drie zijn in meer of mindere mate herinneringen verbonden aan de Oranjevorsten, maar dat in het Noordeinde spant de kroon.
Mr. A. Staring koos een veelomvattend onderwerp: de Prinsen van Oranje en de buitenlandse kunstenaars. Eenerzijds aanvaarden wij dankbaar de verzameling van portretten, met welker geschiedenis en afbeelding wij in deze studie kennis maken, anderzijds valt het wat tegen, dat het portret klaarblijkelik een zo uitsluitende rol gespeeld heeft in de vermoedelik niet veelzijdig geörienteerde kunstzin der Oranje's. De titel altans van deze bijdrage deed een wijdere inhoud verwachten; edoch, deze schijnt te ontbreken.
W. K. F. Zwierzina voltooit het museum-in-boekvorm met een merkwaardige verhandeling over: Gedenkpenningen betreffende het koninklik gezin, 1901—1926. Zo'n collectie zullen de meeste lezers wel nooit bijeen gezien hebben, al bevat zij uitsluitend stukken uit de laatste vijf en twintig jaar.
Aan het einde van het gehele werk mogen wij tevreden konstateren, dat de wetenschap der Geschiedenis — uit haar domein immers werden verreweg de meeste steenblokken voor dit gedenkteken weggehakt — in ons land zoo ver ontwikkeld is, dat zij

beschikken kan over een rijkdom aan gegevens en deskundigen, ruim voldoende om aan een vraag als deze te voldoen. Het moge waar zijn, dat de geleerdheid bij dit zilveren getij een wat hooger woord voert, dan de geestdrift — al bleef deze wel niet opgesloten binnen bedaard stilzwijgen —, ons volk is nu eenmaal verliefd op zijn aangeboren deftigheid en regentenmanieren, dus draagt het werk de stempel van het vaderlandse volk. *Prof. Dr. H. F. M. Huijbers.*

---

[1]) **Prof. Dr. H. Brugmans,**
HET ZILVEREN GETIJ, GEDENKBOEK UITGEGEVEN BIJ HET 25-JARIG HUWELIJK VAN H.M. DE KONINGIN, Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (29.5×22.5) Deel I: 124 blz., deel II: 86 blz., deel III: 86 blz. Per deel ing. f 4.—.

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Fr. M. Lambertus, 2312.
EERSTE KERKBOEKJE, Geïllustreerd. *St. Gregoriushuis, Utrecht,* 1926. (12×8.5) 107 blz. geb. f 0.40.

Een zéér goed kerkboekje voor de kleinsten. Het spreekt tot het kinderhart en leert de kleintjes bidden, d.i. spreken met God. Wij achten het boekje uitstekend geslaagd, zoodat wij het onverdeeld aanbevelen.

M. v. M.

Helena Most, 2313.
VAN DOMINEESDOCHTER TOT DOMINICUSDOCHTER. Vertaald uit het Duitsch door P. Gloudemans, Geïllustreerd. *Missiehuis St. Antonius, Kaatsheuvel,* 1926. (19.5×13) Deel II: 120 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Toonde het eerste deel van deze bekeeringsgeschiedenis ons de Domineesdochter in haar strijd en overwinning op de dwaling en den twijfel, — dit tweede laat ons de Dominicusdochter zien in haar roeping tot het religieuze leven en haar onwikkeling in de heiligheid.

De vertaler heeft een vrije bewerking gegeven van het oorspronkelijk geschrift en de waarde van dit Nederlandsche boekje, vlot en geestig geschreven, is er des te grooter om geworden.

P. C. Keuler.

Dr. J. Th. de Visser, 2314.
KERK EN STAAT. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1926. (23.5×16) afl. I: 64 blz., afl. II: 64 blz. Per afl. ing. f 0.75.

Dit belangrijke werk, dat in afleveringen verschijnt, zal pas grondig kunnen worden besproken zoodra het geheel, of minstens voor een aanzienlijk deel, gereed is. Toch mag een aankondiging niet achterwege blijven. Spant de naam des schrijvers reeds onze verwachting, het uitvoerige prospectus bevestigt de spanning nog. Veel wordt er in beloofd. Het zal verschillenden bevreemden, dat niet een afzonderlijke en uitvoerige behandeling der theologische grondslagen van het vraagstuk wordt aangekondigd. Het overwegend historisch karakter van het driedeelige werk zal wel zijn populariteit bevorderen, maar waarborgt niet de fundamenteele behandeling der moeilijkheden. De historische verwikkelingen, die het vraagstuk hebben omkleed, zijn immers maar nevenzaken. De conclusie moet door deze wijze van behandeling worden beinvloed. Een bevestiging hiervan meenenwe te vinden in de reeds aangekondigde eindconclusie, dat een „definitieve oplossing niet mogelijk is." Wat niet was tot heden, is daarom nog niet onmogelijk. Dat de „reformatie haar onmogelijk heeft gemaakt" — toch niet naar alle zijden! — rechtvaardigt nog niet deze wanhoopstheorie. Ook verschilt ons oordeel omtrent hetgeen geweest is aanmerkelijk van dat des schrijvers. Een strijd om de macht was zeker de geschiedenis der Kerk in haar wezen en geheel, niet. Het evangelisch ideaal mag haar leiders niet worden ontzegd, al was er veel menschelijks in hun optreden. De geschiedenis is wel een goede leermeesteres voor het leven, maar niet de eenige. En alleen dan nog maar, als ze geheel zuiver is van vreemde smetten.

Dr. J. Sassen, O.P.

DUITSCH.

R. Cudell, 2315.
ST. FRANZISKUS DER ARME VON ASSISI. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1926. (16×10.5) 122 blz. geb. M. 2.60.

Een kleine Franciscus-biographie. In kalmen, rustigen verhaaltrant, wordt het leven naverteld van den Heilige. Korte, fijn-geteekende natuurschilderingen verplaatsen ons in zijn milieu en doen de zielsontwikkeling van den zonnigen zanger van Umbrië met spanning meeleven.

De schr. veroorlooft zich de vrijheid — die hem niet kan worden ontzegd — de gegevens der Bronnen hier en daar wat op te smukken en het ontbrekende aan te vullen. Wel ware het gewenscht, dat bij het begin of aan het einde met een enkel woord het karakter van deze levensschets werd aangeduid.

Niet alleen de taal, maar ook het uitwendige is goed verzorgd.

Dr. Fid. v. d. Borne O.F.M.

Fridolin Segmüller, O.S.B., 2316.
PIUS X, *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1926. (16×10.5) 214 blz. geb. M. 3.—.

Een kort, maar frisch en fleurig levensbeeld van Pius X z.g. Van zijn leven gaat een ontroering uit, die het hart stil maakt en het oog vochtig. Het is een stralende levensspiegel, waarin ieder priester zien kan, hoe hij in onzen modernen tijd met zijn nieuwe nooden en nieuwe behoeften een middelaar moet zijn tusschen God en de menschen. Stille bescheidenheid, diepe, mannelijke vroomheid, rustelooze arbeidzaamheid, minzame voorkomendheid, nooit-weigerende hulpvaardige, hartelijke opgewektheid maken hem tot een populaire figuur. Met de rijke ervaring, die hij als dorpskapelaan, pastoor, seminarie-directeur en bisschop meebracht op den pauselijken troon, heeft hij

gewoekerd en het is de eenvoudige Giuseppe Sarto uit Riese, die het verlossende, scheppende woord gevonden heeft om nieuw leven in te storten in alle geledingen van het katholieke organisme. Zijn pontificaat blijve in zegening en zijn opvolger verhaaste den dag zijner zaligverklaring, want als Pius de eer der altaren niet verdient, wie dan wel?

H. Rongen.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

P. H. Ritter, Jr., 2317.
DE LUSTEN EN LASTEN DER REDENEERKUNST. *Em.Querido, Amsterdam*, 1926. (18×12) 157 blz. ing. f 1.20, geb. f 1.75.

Ritter Jr. geeft zijn ervaringen als Nutslezer. Hij vertelt van zijn publiek en van de zaal, van de herbergen en hotels; van autobus en tentwagen. Het logies bij den notaris, den dokter en den industrieël vooral is raak getroffen; heimwee krijgen wij naar het Hollandsche stadje. De gewaarwordingen van den Benjamin-radiospreker zijn juist weergegeven. Toch ligt over de geheele, gezochte woordkeus, met de onmogelijke aaneenlijmsels en hortende zinswendingen een gemaaktheid, welke afstoot. Kramer's woordentolk zal menigeen goede diensten bewijzen, al verraadt de dringende behoefte daaraan, armoede of aanstellerij. Ergerlijk is ook voor een volksopvoeder het stelselloos, wanhopig verwaarloozen der leesteekens, vooral van kommata en kommatapuncta, om in den stijl van schrijver te blijven.

J. Kramer.

Chr. G. Salzmann, 2318.
HET MIERENBOEKJE, Vertaald uit het Duitsch door Louis Landry. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam*, 3e druk: 1926. (18.5×12) LXII-117 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

De derde herziene druk van 't populaire *Mierenboekje* van Salzmann bestaat uit een flinke inleiding en verklarende aanteekeningen van Prof. Dr. J. H. Gunning en den vertaalden tekst. In zijn studie over Salzmann geeft Prof. Gunning niet alleen een duidelijken kijk op alles, wat met 't leven en werken van Salzmann samenhangt, maar daarnaast ook een schets van geheel 't Philantropisme. Hij meent, dat dit merkwaardig verschijnsel een grooten, nog nawerkenden invloed op de Nederlandsche paedagogie heeft uitgeoefend. Het Mierenboekje zelf bevat in eenvoudigen vorm raadgevingen voor zelfopvoeding der leeraars. Boeken over voorschriften voor de opvoeding der kinderen waren er in overvloed. Maar wat konden die theorieën voor nut aanbrengen als er geen menschen waren, die ze toepasten? In al deze voorschriften komt de hooge opvatting van Salzmann voor 't opvoedersambt zoo schitterend aan 't licht, de onbaatzuchtigheid, de zelfverloochening, die in dezen werkkring geeischt wordt. 't Mierenboekje is een zelfportret van den schrijver. Beter zouden we Salzmann nog begrijpen, als er door Prof. Gunning wat dieper was ingegaan op de theologische en philosophische opvattingen der Philantropijnen.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Lode Baekelmans, 2319.
DE ONGEREPTE HEIDE. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam*, 1926. (20×14) 185 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.75.

De schrijver, die de titel ironisch bedoelde, vindt de manie om de woelige, hete stad te verlaten voor „de ongerepte heide'' 'n potsierlike dwaasheid. In 'n reeks hoofdstukjes tekent hij van die „in 't groen verdwaalde'' mensen, de meeste voor korte tijd door de conventionele liefde voor de natuur naar buiten gedreven. Dat is 't gemeenschappelike in de vele typen die Baekelmans groepeerde rond de herberg: „De Blauwe Hoeve'' in 'n Vlaams villa-dorp, de draad ook die deze vlotgeschreven schetsjes bijeenhoudt. Dit boekje is 'n gemoedelik brokje ironie, 't zal zeker niet in aanmerking willen komen voor ernstige literatuur. 't Relaas van de oude zeekapitein met z'n preutsche zuster en hun parel van 'n dienstbode — om dit verhaaltje wensen we enig voorbehoud te maken — lijkt ons in elkaar gezet ter wille van de laatste zin. De Joodse familie is al te veel behandeld naar 't van ouds bekende recept; dat leveren onze schrijvers 'm beter.

— B — *Leo Fens.*

H. Courths-Mahler, 2320.
DE DOMINA VAN GANTERSHEIM. Vertaald uit het Duitsch door Ada van Arkel. *J. T. Swartsenburg, Zeist*, 1926. (19.5×13) 260 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Van het 30-tal vertalingen van de schrijfster, dat de ontspannings-bibliotheekplanken van Holland vult, is dit het onbenulligste niet. Het wel trieste gegeven is spannend uitgewerkt. Aan het damesstift Gantersheim is de rijke post van directeur in handen van Reinert, die daarvoor zijn schoonvader heeft vergiftigd. Hij verlieft op de nieuwe domina en haar rijken bruidschat en wil nu ook zijn vrouw vergiftigen. Zij ontdekt het en Dr. Reinert wordt ontmaskerd door den verloofde der domina, die echter al onze sympathie heeft verspeeld door de ergerlijke godslastering: „Jij, daarboven... noodlotsbestemmer, jij zult toch een eerlijk man helpen, zijn liefste te veroveren... Help me of ik help me zelf.''
De vertaling is vlot, al is de spelling eigenwijs.

— B — *J. Kramer.*

H. Courths-Mahler, 2321.
DE NOODLOTTIGE BRIEF, Vertaald uit het Duitsch door Ada van Arkel. *J. T. Swartsenburg, Zeist*, 1926. (19.5×12.5) 255 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Courths-Mahler op den stoel der Wijsheid. Ze heeft een heelen roman noodig om je aan 't verstand te brengen, dat men niet te gauw oordeelen mag. Heel gewoon — maar Courths-Mahler moet het pikant maken. Zij fingeert een heel onfatsoenlijken brief, overgeschreven uit een roman. Die brief verzeilt in een dames-taschje gemerkt C. H. 't Taschje wordt achtergelaten in een auto. In de auto neemt plaats een allerliefst meisje: C.H. Na het meisje een luitenant, die plots op 't meisje verlieft en het taschje vindt met brief C. H. 't Lieve meisje gecom-

promitteerd tot later blijkt dat vóór het allerliefste meisje C.H. een ander heel lief meisje C. H. het taschje achterliet met brief er in. Dan loopt alles vanzelf in 't goede spoor — zooals bij Courths-Mahler altijd. Hoe dat alles loopt mag je in den roman gerust lezen — alleen we kunnen Courths-Mahler als zedemeesteres wel laten zitten, dat is het beste.

— Bc — *A. v. Delft.*

Maurice Dekobra, 2322.
EEN SNOEPREISJE. Vertaald uit het Fransch door C. F. van der Horst. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1926. (19.5×13.5) 243 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

Een zeker iemand gaat op avonturen naar Amerika — ontmoet een graaf, die aan 't fascisme millioenen wil besteden. — Een naaimachinenfabrikant liet de millioenen na, maar bepaalde in 't testament dat de weduwe 1/9 der erfenis zou krijgen en de dochter de rest, als de dochter eerst trouwde; andersom als de weduwe eerst trouwde. De graaf loopt een blauwtje bij de weeuw en stuurt er nu onzen avonturier op af. 't Lukt. Maar... de vóór-vrouw van den naaimachinenfabrikant leeft nog. Deze lokt den naieveling, die getrouwd is, tot een huwelijk met de dochter, die haar kind is. Ook dit lukt. Maar dan geeft die veeg 't geval aan bij de politie, die onzen kraan op haar manier straft...... en dan is 't uit... In *Telegraaf*-stijl geschreven, pittig van geestige onzinnigheden is het een sarcastische tirade, heel het boek, dat op stuk van zaken de moraal als belachelijk doodspot.

— D — *A. v. Delft.*

Kurt Gafran, 2323.
ONDER DE ROOVERS DER SAHARA. Vertaald uit het Duitsch door J. H. Akkermans. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1925. (19.5×13) 218 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.10.

Kurt Gafran beschrijft zijn reisavonturen in de Sahara,welke hij met eenige kennissen doorkuist. De aaneenschakeling van toevalligheden en onmogelijkheden maken het over het algemeen, hoewel anders volkomen equivalent, een tikje minder dan de boeken van Gustav Aimard. Hier en daar laat de stijl wel iets te wenschen over, terwijl een goede correctie aan het boek geen schade zou doen. Liefhebbers kunnen griezelen bij de beschrijving van de martelingen enz. De beschrijving van 'n kleurlinge, die in de Sahara een zandbad neemt, is misschien het eenigste gedeelte waarop wat aan te merken zou zijn. Het achterwege laten van deze passage had geen kwaad gekund.

— B — *Frans Meijer.*

Anna van Gogh-Kaulbach, 2324.
HET ONMISBARE. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. Kleine Romans, (18.5×12) 162 blz. ing. f 1.50, geb. f 1.90.

„Een auto — een chèque... het hoogste geluk! Bioscopenmoraal.'' Daarover mag de auteur „ironiseeren''. Maar deze proletarische moraal is nog heilig tegenover de aristocratische, die zij ons aan wil preeken. Dat is je reinste paganistische passieleven. Een ontheiliging van 't huwelijk, een verkrachting der zedewet.

Een sterk individualistisch aangelegd meisje wil enkel trouwen om haar moederlijk instinct uit te leven. Zij vraagt den man, onder voorwaarde, dat die éene voldoening alleen de reden en 't recht van hun huwelijk zij: 't kind zij háár kind. De man — een dwaas evenzeer als zij — beaamt, maar vindt zich in zulk een huwelijksleven natuurlijk onbevredigd. Gevolg: hij gaat op den loop. Zij gaat haar eigen gang — zooals zij 't wilde. Maar toch... Een zusje van haar trouwt ook — maar uit liefde voor den man — daar gaat het goed. Toen de excentrieke zou gaan trouwen en haar huisje klaar was, ging haar zus het tevoren inwijden met viering van een liefdenacht, ofschoon nog niet getrouwd. Dat vindt Anna van Goch-Kaulbach heel fatsoenlijk. Waartoe dient zoo'n boek?

— C — *A. v. Delft.*

David Hennessey, 2325.
VOGELVRIJ. Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 5e druk: 1926. (17.5×11) 323 blz. geb. f 1.50.

Een spannend boek vol avontuur.

John Salathiel, om een licht vergrijp tot dwangarbeid veroordeeld, komt tegen een onmogelijk bevel in opstand, verdwijnt in de Australische bosschen en wordt vogelvrij. Hij wordt het hoofd van een bende woudloopers, uitgestootenen, evenals hij, maar niet allen van een dergelijke beschaving en au fond goed karakter. Salathiel verdedigt zich en de zijnen, maar moordt niet. Wat hij noodgedwongen stal, ontnam hij den arme niet en zijn vrijbuitersleven betreurend, restitueerde hij uit eigen middelen, die niet geconfisceerd bleken te zijn en stichtte voor zich en zijn menschen een kolonie, die hij, edelmoedig menschenlevens sparend zooveel hij kon, met leeuwenmoed verdedigde tegen op hem aangehitste soldaten. Uitstekende amusementslectuur.

— A — *M. v. M.*

Norbert Jacques, 2326.
FUNCHAL. Vertaald uit het Duitsch door Alice van Nahuys. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1926. (20×15) 98 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

'n Dichterlijk phantasietje.

Theo is een Zuiderling uit Funchal als kind bij storm aangespoeld aan Deensche kust. Door stoere Deensche sectarissen opgevoed, bruischt in hem 't zuiderbloed zijn bewustzijn wakker, dat hem uit heimwee drijft op zoek naar zon. Maar hij vindt altijd zijn Deensche dorp weer terug en daarin de liefde van zijn pleegzuster — die hij trouwt. Hun kind is een ideale schoonheid. Schilders bezoeken 't Deensche strand, raken verslingerd op dat meisje — tot een bij hen zijn intrek neemt en haar als model schildert en lief heeft, want — „in haar was zon''. In een stormnacht zong ze — en hij sluipt in zee om zijn bloed te koelen. Zingend staat ze voor hem — en hij kust... Toen kon hij 't niet meer houden. Gelijk den Zuiderling drijft hem de zonnelust op weg om te zoeken... tot hij terugkeert en niets meer vindt. Dan boetseert hij haar beeld en zet het hoog op het strand op den top der duinen. En de schilders die het zagen „namen hunne hoeden af en huilden allemaal.''

— Bc — *A. v. Delft.*

Johanna E. Kuiper, 2327.
RIEK NOORDHOF. Geïllustreerd door O. Roland. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1926. (22×17) 215 blz. ing. f 2.55, geb. f 3.25.

Een vlot, maar slordig geschreven boek. Riek Noordhof is een aantrekkelijk kind — dat is bijna elk meisje op dien leeftijd — met een open, woelig karakter, waaraan weinig leiding gegeven wordt. Op school voert ze niets uit, maar op haar vijftiende jaar heeft ze al een socialen roman geschreven voor *Eigen Haard.* Schrijfster slaat het verantwoordelijke werk, als het schrijven van een boek, blijkbaar niet hoog aan. Wij hebben natuurlijk medelijden met het huilende kind, als haar werk geweigerd is. Dat nachtfeest der Wandervögel kunnen wij niet genoeg afkeuren. Trouwens in het algemeen dwingen de opvattingen over liefde tusschen deze jeugdige kinderen, over gehoorzaamheid, liegen, enz., om te adviseeren, dit mooi uitgegeven, onevenwichtige boek voor jongere menschen van de hand te wijzen.

— B — *J. Kramer.*

Eugeen Leen, 2328.
EEN SLAG IN 'T AANGEZICHT. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1925. (20.5×16.5) 352 blz. ing. Bfr. 7.50.

Dit boek kan misschien opgang maken bij bakers. In het eerste hoofdstuk wordt het sterfbed geschilderd van de bevallige Emma Elliot, de vrouw van kapitein Elliot. Hij wordt dringend voor een expeditie weggeroepen en laat de zorg van de begrafenis en zijn kind over aan zijn vriend Bathurst, die den verradersrol speelt. Blijkbaar was het goede mensch nog niet dood, want zij wordt door dien schurk gevangen gezet, om haar gordel een keten gesmeed, waaraan een zware kogel is vastgeklonken. Ook het dochtertje wordt geroofd door een inlander; en twee jongelieden, een schurk en een brave Hendrik, gaan op verzoek des vaders de wijde wereld in om moeder en dochter op te sporen. Na veel verschrikkelijke bandietenstreken — te onzinnig en te belachelijk om weer te geven — zijn alle paren aan het eind op hun rechte plaats. Een onschuldige draak.

— B — *J. Kramer.*

Melantjong, 2329.
NJAI BLANDA. *D. Bolle, Rotterdam,* 3e druk: 1926. (19.5×14.5) 284 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

„Dokter, vindt u mij niet een gemeen mensch?" „Volstrekt niet. Als u er bepaalde principes op nahoudt over het huwelijk en over de vrije liefde en als u dan een mooie, jonge vrouw ontmoet, die dezelfde ideeën heeft, als zij er dan vrijwillig in toestemt, samen met u door het leven te gaan, dan gaat dat geen mensch ter wereld aan. Het is jammer, dat Indië, het z.g. Europeesche element, nog de oude bekrompen ideeën aanhangt." In dezen valschen toon staat deze Indisch-Europeesche roman — een tweeslachtig werk, waarbij je twijfelt of 't geschreven is om „de oude bekrompen ideeën" te hekelen — of om afschrik in te boezemen tegen de vrije-liefde in praktijk. Want de twee kunnen hun pleizier wel op: voortdurende achterdocht, jalousie, wanbegrip, — nooit rust, kalmte, vastheid. Toch is er geen twijfel aan, dat vrije-liefde-propaganda 't doel is. 't Loopt aardig af: Een jaloersche vrije-liefde-begeerige verbergt zich onder 't bed om de twee „vrijen" te bespieden — en dan wordt zij verdwaasd en de andere gek. Meer hoef je niet te weten.

— D — *A. v. Delft.*

Clarence E. Mulford, 2330.
DE COWBOY-BROEDERS. Vertaald uit het Engelsch door J. H. Akkermans. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1926. (19.5×14) 245 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.75.

Dit werk leest niet zoo prettig als *Het Weeskind* (recensie 2267) en is meer in den trant van *Cassidy komt* (recensie 2049): min of meer tot een geheel samengevlochte schetsen van het ruwe cow-punchersleven. Wij herhalen wat wij reeds vroeger schreven bij soortgelijke lectuur, nl. dat het *overmatig* lezen er van zeer zeker schadelijk en verruwend moet werken bij velen.

— B — *M. v. M.*

E. Phillips-Oppenheim, 2331.
DIPLOMATEN. Vertaald uit het Engelsch door M. Hellema. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×13.5) 236 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Een toekomstroman. Nauwelijks drie decenniën na het uitbreken van den grooten wereldoorlog, staat een nieuwe oorlog op het punt te beginnen. Duitschland, Rusland en Japan, zullen eerst Amerika, dat geen deel uitmaakt van het Pact der volkeren, doch wel de algemeene ontwapeningsovereenkomst, in tegenstelling met anderen, is nagekomen, vernietigen, om zich daarna op de verdere wereld te werpen. Alles is geraffineerd voorbereid en handig geheim gehouden.
Het boek is buitengewoon spannend en de intriges, de kuiperijen zijn goed weergegeven. Doch de wijze waarop deze verteld worden en vooral het mondaine gedoe, maken ernstig voorbehoud noodzakelijk. Jongens, meisjes, mannen, vrouwen, alles gaat met elkaar om op een lichtzinnige wijze, die wij niet als levensnorm kunnen aanvaarden. Stofvergoding, die niet als zoodanig wordt aangediend.

— Bc — *M. v. M.*

E. Prentiss, 2332.
BERGOPWAARTS. Vertaald uit het Engelsch door Almine. *D. Bolle, Rotterdam.* 8e druk: 1926. (22.5×14.5) 233 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.75.

Bergopwaarts is de levensgeschiedenis in dagboekvorm van een protestantsch meisje, dat huwt met een dokter (wel een vreemde harige boeman) en haar kinderen groot brengt in de vreeze des Heeren. Het ademt den geest van Thomas van Kempen door het volle vertrouwen op Christus en de volledige overgave aan Hem. Geen wonder dat het in zijn kring grooten opgang heeft gemaakt.

— A — *J. Kramer.*

Wladyslaw St. Reymont, 2333.
WINTER. Vertaald uit het Poolsch door A. E. Boutelje. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1926. De Boeren, (21×15.5) 327 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

In dit boek wordt ons verteld van het leven der boeren in de winter. Toneel der handeling: 'n armzalig gehucht ver weg, ergens in Polen. De geschiedenis, zo ze al 'n geschiedenis heten mag, is erg lang zonder veel spanning en...... erg realisties. Het hoofdgegeven is 'n echtbreukgeval. Daaromheen armoede, ziekte, ellende, dronkenschap, kortom 'n wereld van ellende, grauw en somber als 'n Noorse winter. De

behandeling der personen in dialoog en karaktertekening mag meesterlik heten om z'n buitengewone soberheid. Heel vreemd staan daar tegenover de veel te lange natuurbeschrijvingen en 's schrijvers opgewonden ontboezemingen over de liefde. Het kan niet ontkend worden, dat de schrijver 'n buitengewoon dichterlik en lyries talent bezit, dat hij evenwel niet in toom weet te houden. Nu en dan schrijft hij gewoon bombast. Letterkundig gesproken is dit groots opgezette werk dan ook alles behalve gaaf. Uit 'n moreel oogpunt kunnen wij dit realistiese en sombere boek niet goedkeuren.

— C — *Chr. Kops, O.F.M.*

Charles D. G. Roberts, 2334.
KONINGEN IN BALLINGSCHAP. Vertaald uit het Engelsch door J. Kuylman. Geïllustreerd. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1926. (18.5×12) 220 blz. ing. f 1.40, geb. f 2.15.

Buitengewoon heeft de schrijver er den slag van om ons voor te stellen, wat er in dieren omgaat. De zeehond en de octopus en de arenden zijn met buitengewoon kunnen geteekend. Maar ook de grootsche figuren van den eland, den puma, den beer en den wolf houden er de spanning in. De illustraties verhoogen het genot. De vertaler toont duidelijk, dat hij het oorspronkelijke volkomen heeft begrepen en juist is alles weergegeven. In dialekt schrijven is echter een gave en als men dat niet verstaat, wordt men belachelijk.

— A — *J. Kramer.*

Henriette Roland Holst van der Schalk, 2335.
DE HELD EN DE SCHARE. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (19×12) XI-402 blz. geb. f 4.25.

Dit boek geeft de „held" Garibaldi, zoals Henriette Roland Holst hem ziet met haar grootsbewogen, heldhaftig-strevende ziel. De grote schoonheid van dit boek is gelegen in de stralende belichting, die het werpt op een gestalte, welke naar onze mening niet is et objektief beeld van de historiese figuur Garibaldi, maar de projeksie van een in Roland Holst's bewogen ziel ontstane verbeelding.

Het laat geen twijfel, dat de schrijfster haar historiese beelding volkomen objektief en eerlik bedoelde, maar even vast staat dat haar revolutionnaire tendens vervalsend inwerkte, en vertroebelde: niet de schoonheidswaarde van het boek, maar de historiese waarde. Dit valt te meer op als de lezer ervaart, hoe elke Garibaldist een held, elke tegenstander daarentegen een lafaard, sluweling of zwakkeling is. De grote daden van de pausen voor Gregorius XVI (grote daden ook in maatschappelik, wereldlik opzicht) worden niet vermeld; voor de roemrijk en schitterend regerende Gregorius XVI heeft zij geen woord van lof; de zouaven worden gekarakteriseerd als het schuim der naties; heel et politieke leven van de Europese staten is corrupt en uit op onderdrukking der volken.

Tegenover deze geringheid van leven, rijst in dit boek Garibaldi op als de grote, sterke held, de ridder met ongerept blazoen, de idealist, die slechts de grootheid van zijn land en volk beoogt, daaraan zijn geheele persoonlikheid offert, en door H. R. Holst als de grote inluider van de kommunistiese idealen gezien wordt.

Dit boek moge histories onzuiver zijn, menskundig meer idealisties dan psychologies-juist, — de adem van et heldhaftige leven vaart er door en schenkt et de schone gloed en schittering. Zowel et leven van een held als de eenheidsoorlog van een volk worden op voortreflike, groots-gebeelde wijze verhaald, met ingetogen, nu zingende, dan schreiende, getemde, maar immer hevig- en schoonbewogen stem.

Op dit boek zouden wij het oordeel van het „ál te menselike" willen toepassen; het droevige van een ziel, die met al haar intensieve liefdeskracht zich aan de mensheid geven wil zonder ergens in het heelal een aangrijpingspunt te vinden, dat voor immer onwrikbaar staat. Maar ook deze poging-in-liefde is van de opperste menselike schoonheid.

— Bc — *Gerard Knuvelder.*

Hugues le Roux, 2336.
LIEFDE IN DE WOESTIJN. Vertaald uit het Fransch door Titia Gorter. *Prometheus, Amsterdam,* 1926. (18.5×12) 307 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.

't Huidige Marokko-avontuur zonder end maakt dit boek actueel. 't Geeft een goede beschrijving van een Franschen Marokko-krijg vóór 50 jaren. Zooals toen — zoo gaat het er nu nog. 't Mahommedaansch karakter in beeld en woord en zeden lijkt ons goed. Gij staat er bij versteld om den trotschen zielenadel en gij huivert erbij om de onmenschelijke laagheden. Een leven en levensopvatting heelemaal gedrongen en gekrenkt door de letter van willekeurige Wet. Omdat het in den trant van een roman wordt gegeven moet er ook een minnecrisisje doorspelen. En of. — Een Fransch meisje wordt bemind door een dokter en een kapitein en beloerd door een Kabijl. Dien Kabijl z'n dochter is geschaakt door een „hond". Om die te wreken lokt hij 't meisje in z'n harem. Hij krijgt ze listig in zijn macht. Maar ze ontsnapt — een kranige meid! — Bij den krijg raakt ze met den dokter gevangen — ontsnapt — kranige meid! — De dokter offert bij de ontsnapping zijn leven voor haar. Ze trouwt met den kapitein. Goed.

— B — *A. v. Delft.*

E. Werner, 2337.
VERBROKEN BOEIEN. Vertaald uit het Duitsch door Hermina. *D. Bolle, Rotterdam,* 8e druk: 1926. (19.5×13) 252 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

Twee boeien moet de romanheld breken: de huwelijksboeien eerst, dan de vrije-liefde-boeien. Onze held is een genie, maar zijn familie fnuikt zijn vlucht, tot een ander genie — een operazangeres — hem ontdekt en wegtroont van zijn familie en vrouw, maar dan de eigen vrije-liefde boeien hem aanlegt. In 't passieleven groeit aanvankelijk zijn kunst — tot het ten laatste misgroeit — dan komt uit heimwee oude liefde boven en moeten de tweede boeien verbroken. Dit doet de overspelige vrouw zelf: zij ontvoert uit wraak zijn kind van de eerste vrouw. Nu bindt de trek des bloeds vader en moeder saam — zij gaan op zoek samen — redden 't kind samen en blijven samen — de zangeres verdrinkt.

Een trekje om 't gehalte van dezen tamelijk rhetorischen draken-roman te toetsen: „Jou stonden genoeg wegen open om dispensatie te krijgen, zoodat ook jou als Roomsch-Katholieke de vrijheid tot dat huwelijk niet ontbroken zou hebben." Laat ze praten die roman-wijzen.

Jongeren moeten 't niet lezen. Voor ouderen is 't te dom.
— Bc — *A. v. Delft.*

Dr. Augustin Wibbelt, 2338.
DE PESTOOR VAN DREEBEAK. *Overijselsch Dagblad, Zwolle,* 1926. (27×19.5) 84 blz. ing. f 2.—.

Het levendige en levensware verhaal, vol humor en rake trekken en zetten, over den ernstigen nieuwen pastoor van Driebeek, die nog als kapelaan als z'n gezag wist hoog te houden tegenover z'n bazige zuster, en 't ondanks z'n zachtzinnige zwijgzaamheid op den duur toch wint, niet alleen van den eigengereiden koster van z'n nieuwe parochie, maar van heel dat eigenwijze volkje daar, met den rijken Scholteboer aan 't hoofd, leende zich uitstekend om uit het Neder-Duitsch in het wel even smijdig en sappig Twentsch te worden vertaald. Dat 't met kennis en toewijding geschiedde, blijkt 't best, wanneer we al lezend ons in een echte Twentsche dorpswereld verplaatst wanen: als overgeplant in den grond van Oost-Overijsel heeft dit eenvoudig-menschelijk levensgebeuren zich er zoo goed geacclimatiseerd, dat 't er uit den grond zelf schijnt opgegroeid. 'n Aanwinst niet alleen voor onze volkslectuur, maar vooral ook voor de dialect-studie.
— A — *Marie Koenen.*

DUITSCH.

Ilse Franke, 2339.
DER KLEINE GOLIATH. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.,* 1925. (18.5×12.5) 165 blz. geb. M. 4.—.

Het is moeilijk te ontkomen aan de bekoring, welke er uitgaat van het leven dier natuurmenschen op de hooge bergen, waar men alleen de reine, zuivere berglucht inademt. Het is een verademing weer eens een boek te lezen zonder rolls-royce, zonder telefoon, zonder dancing.
— B — *J. Kramer.*

Gerhard Hennes, 2340.
DER GUTE GERHARD VON KÖLN. *J. P. Bachem, Köln,* 1926. (20×14.5) 156 blz. geb. M. 4.50.

De eerste bewerking dezer sage is van ± 1250. Als achtergrond doen dienst de handelsbetrekkingen tusschen Keulen, Londen, Rusland, Noord-Afrika en de Levant, de tegenstelling tusschen de christelijke en mohammedaansche wereld aan de Middellandsche Zee, het familieleven der voornaamste Keulsche kooplieden en ridderfeesten in Keulen en Londen. Door een engel wordt de hoogmoedige keizer Otto gezonden, als hij bidt in den dom van Maagdenburg. Daar zal hij leeren wat hem ontbreekt. Gerhard vertelt in allen eenvoud hoe hij een onmetelijk fortuin geofferd heeft om Irene, de Noordsche Koningsdochter, de verloofde van koning Willem van Engeland, uit de slavernij der Turken vrij te koopen. In elk opzicht literair en moreel hoogstaand werk.
— A — *J. Kramer.*

E. Philips, 2341.
DER FREMDE PRINZ. *J. P. Bachem, Köln,* 1926. (17.5×12.5) 270 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 7.50.

Van het oogenblik af, dat Mr. Tijnen op de Lusitania de extra-sleepboot bestelt, welke hem in Liverpool aan land moet zetten, waar hij weder een extra-trein beveelt, om hem in den kortst mogelijken tijd naar Londen te brengen tot het laatste optreden van Scotland Yard in de vertrekken van prins Maiyo, is het boek ademloos spannend geschreven. De zeldzame kijk, welken het ons geeft op Japansche denkwijze, energie, koelbloedigheid en het onbegrijpelijk weinig gewicht, dat de Japanees aan het leven, ook aan zijn eigen leven, hecht, verhoogt de belangrijkheid niet het minst. Geen colportage-allures van markiezen en gravinnen, maar echt leeft men hier in de groote wereld, niet alleen in Downing street, maar ook de nacht op Montmartre als de reis op het groote stoomschip zijn sober, maar raak geschilderd.
— A — *J. Kramer.*

Franz Randolf, 2342.
IN MEKKA, Geïllustreerd. *Karl May-Verlag, Radebeul bei Dresden,* 1926. (17×10.5) 356 blz. ing. M. 3.50, geb. M. 5.—.

In Mekka van Franz Randolf bevat het slot van een anderen roman: *Am Jenseits* van Karl May. Wij voor ons meenen, dat Randolf tamelijk goed den toon van May heeft weten te treffen. Het boek is dan ook niet onverdienstelijk, leerzaam en hier en daar zéér spannend.
De stoutmoedige Kara Ben Nemsi (Karl May) dringt er, na tallooze avonturen, tot in Mekka door, wat hij, de giaur (christenhond) bijna met den dood moet bekoopen. Hij ontdekt een samenzwering tegen den „Groszscherif" en neemt de samenzweerders gevangen in een geheime onderaardsche gang. Ook dit reisverhaal bestaat uit een reeks van romantische reis-avonturen.
— A — *M. v. M.*

Heinz Steguweit, 2343.
LANZELOT AUF DEM DORFE. *Jos Kösel & Fr. Pustet, Kempten,* 1925. (17×10) 157 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 3.50.

Ritmeester Egon Natalis had door den oorlog alles verloren. In 1919 stierf ook nog zijn echtgenoote. Zijn 16-jarige zoon werd nu opgenomen door de nog jeugdige nicht van den ritmeester, Maria Verweyen, die voor hem een tweede moeder wilde zijn. Of Johannes, ritmeesterszoon, den invloed onderging van de vreeselijke zwaarmoedigheid zijner moeder, óf dat hij geknakt was door de harde Schicksalschläge van zijn vader, die tenslotte zelfmoord pleegde, zeker is, dat hij spoedig oversloeg tot dwaasheden: Tot Maria Verweyen sprakt hij: „Will Gefährte sein, nicht Sohn, nicht Bruder!"
Bij den pastoor van het dorp worden Maria en Johannes in verdenking gebracht door Joachim Folz. Johannes komt dit ter oore. Hij wreekt zich bloedig en komt in de gevangenis te Keulen. Na eenige maanden keert hij terug en dringt zich weer met alle kracht aan Maria op. In uitersten nood openbaart deze haar geheim: „Toen Johannes' vader met zijn verslagen leger uit Vlaanderen kwam, heeft deze zich met de revolver in de hand tot Maria gewend en... zij is zijn vrouw geworden."
In den donkeren nacht snelt Johannes naar buiten en komt ongelukkig om het leven. Maria boet. Steguweit bezit onmiskenbaar groote talenten en beeldt zijn tragische karakters meesterlijk uit.
— Bc — *Br. Athanasius.*

ENGELSCH.

George A. Birmingham, 2344.
THE LADY OF THE ABBEY, *Bobbs-Merrill & Co., New-York,* 1926. (19×12.5) 315 blz. geb. $ 2.—.

Een goedlachsche satyre of na-oorlogstoestanden, beursmanipulaties en operette-omwentelingetjes. Gesteund door een beursmagnaat, en een oude vuurvreter wil eene ex-koningin, den troon van Karmonia weer voor haar zoon veroveren. Daartoe moeten wapenen naar een eenzaam eiland, slechts door kloosterzusters bewoond gesmokkeld worden, om den omwentelingsoorlog mogelijk te maken. De operette-abdis, een oud-groothertogin, die cigaretten rookt en vloekt en kettert, dat pootige zeebonken er het van op de zenuwen krijgen, leent zich tot dit plan, en doet het schitterend mislukken, terwijl ze tevens door het verijdelen van den verwachten oorlog den beursmagnaat te slim af is in zijn speculaties op de valuta-inflatie. Een vermakelijk boek: lichtelijk irreventieus hier en daar, maar te goed-lachs om 't erg kwalijk te nemen.

— B — *C. R. Vullings.*

Philip Gibbs, 2345.
UNCHANGING QUEST. *Hutchinson, London, E. C.* 1926. (20×12) 320 blz. geb. Sh. 7/6.

Een nog veel sterker boek van den Engelschen katholieken schrijver dan zijn vorige na-oorlogsroman *The middle of the Road.* Evenals Wells' in zijn roman *Joan and Peter* geeft Gibbs een overzicht der laatste dertig jaren met de onvermijdelijke noodzakelijkheid van den oorlog. Als correspondent voor groote Engelsche bladen bezocht hij Rusland vóór en na de revolutie en concludeert dan hoe de maatschappij altijd in een cirkel rond draait van monarchie naar revolutie en weer terug naar monarchie, hoe het kapitaal telkens in andere handen overgaat en hoe er telkens nieuwe slachtingen zullen moeten plaats vinden — tenzij de idealisten hun theorieën verwezenlijkt zien van eenheid en broederschap. Dit zal mogelijk zijn als de eeuwig-durende zoekingstocht van den mensch naar God bekroond wordt met succes, als het geloof geschonken wordt. Die zoekingstocht naar God wordt in dit boek prachtig uitgebeeld in de figuur van een medicus. Daarom heen is heel het leven van Engeland en Rusland gedurende en na den oorlog. Een uiterst boeiende en belangrijke roman.

— B — *Ellen Russe.*

Rose Macaulay, 2346.
A CASUAL COMMENTARY. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors, (16.5×11.5) 264 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50

Rose Macauly, een pittige schrijfster, behandelt hierin alle mogelijke onderwerpen. Wembley, het huwlijk, society genoegens, religie, journalistiek enz. en heeft op de meeste toestanden een zeer origineelen kijk. Om den soms spottenden toon ten opzichte van godsdienstige overtuigingen voor volwassenen.

— Bc — *Ellen Russe.*

Compton Mackenzie, 2347.
FAIRY GOLD. *Cassell & Co., London E.C* 4, 1926. (18.5×12.5) 470 blz. geb. Sh. 7/6.

Nu komt Compton Mackenzie eerlijk voor zijn geloof uit. Fairy Gold behoort tot z'n beste werken vol phantasie, vol humor en heerlijk romantisch. Op het Kanaal-eiland Roon, door het oude geslacht der ridder Romare bewoont, komt militaire bezetting tijdens den oorlog. Tusschen den officier en de oudste dochter ontspint zich een charmante liefdesgeschiedenis. Het romantische element wordt verhoogd door de oud-keltische legende van het eiland, n.l. dat de zes steenen wachters, de rotsen, die den toegang tot het eiland bewaken, tevens een schat bewaken diep in den grond bedolven. Dit goud der feeën moet ongerept blijven. Wanneer stervelingen het toch begeeren, overkomt hen onheil. Hoe de toorn der feeën opgewekt, maar daarna weer door de teruggave van het goud aan de zee gesusd wordt, is de inhoud der fantastische zijde van het boek. De realiteit der oorlogsbezetting en het leven op het eiland geeft Compton Mackenzie met zijn bekenden zin voor humor.

— B — *Ellen Russe.*

John M. Synge, 2348.
THE ARAN ISLANDS. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors, (16.5×11.5) 255 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Om de tooneelwerken van John Synge te begrijpen moet men dit boek lezen over de Araneilanden, omdat Synge de bevolking dezer Iersche eilanden grondig bestudeerde en er de gegevens voor zijn drama's uit putte. Verschillende zomers bracht hij te midden dezer armoedige visscherbevolking door en teekende heel de folklore op, zooals deze nog leeft in den volksmond. Hij leerde de taal dier bevolking en bestudeerde hare zeden; hij legt dan uit, hoe de heidensche mythen bleven voortleven en deels verchristelijkt werden, zoo bleef in die primitieve geesten nog een groote mate van bijgeloof bestaan; de feeën nemen de plaats in van gevallen engelen.
Nu de belangstelling voor het Iersch tooneel toeneemt is de wederuitgave dezer studies zeer toe te juichen.

— B — *Ellen Russe.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

August van Boekxsel, 2349.
DE DUBBELE AFSTRALING. *Erasmus, Gent,* 1925. (25×20) 96 blz.

A. van Boekxsel is, op zijn best, een maker van eenvoudige, innige liederen. Hij is een der weinige liedjeszangers onder de dichters van heden; een romantische minnaar van het veld, de sterren, de dieren, de bloemen, het spel en de verbeelding des volks, — en die op wel-wonderlike wijze verzeild is geraakt in de wereld van ijzer en beton, van business, sensualisme en politiek, die men „de moderne wereld'' heet! — Waar Van Boekxsel niet denkt aan Literatuur (met een hoofdletter!) luisteren wij even graag naar hem als naar de jonge schipper, die aan de oever van de avondlike stroom te fantazeren zit op zijn mondharmonica.

Wies Moens.

Eduard Brom, 2350.
OPGANG. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. (20×14.5) 110 blz. geb. f 3.25.

Om het heerlik idealisme waarop zij worden gedragen, om de edele hartstocht die er in te branden staat, om de verheven opvatting van het

dichterschap waarvan zij getuigen, verdienden de wijdingvolle verzen van Eduard Brom, die voor zijn tijd een vernieuwer is geweest, dubbel en dwars deze mooie herdruk, geïllustreerd met een karakteristiek portret van de schrijver, naar het schilderij uit 1897 door Theo Molkenboer.

Wies Moens.

Charivarius, 2351.
HERSCHEPPINGEN. Geïllustreerd. *H. D. Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem,* 1926. (17×11.5) 87 blz. ing. f 1.25.

Keurig uitgegeven, smaakvol geïllustreerd en allerorigineelst, doch kunstzinnig vertaald, is dit werkje voor den volwassene van ontwikkeling een waar genot. Gelijk Charivarius voorin zelf opmerkt, heeft hij Ovidius in den regel van nabij gevolgd, of letterlijk vertaald, al maakt hij hier en daar een slippertje. Aan de zangen zijn enkele regels „moraal" toegevoegd. De verzen rijmen. De origineele versmaat, hexameter, is behouden.

M. v. M.

René de Clercq, 2352.
MEIDOORN. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1925. (19.5×12.5) 91 blz. geb. f 2.90.

Het laatste belangrijk, betekenisvol werk, dat René de Clercq ons volk geschonken heeft, is geweest zijn *Noodhoorn*: een verzameling Vlaams-Nationalistiese liederen, oer-sterk van ritme, frappant van plastiek, en rood van de gloed der tot opstandigheid getergde liefde voor eigen aard, en taal, en stam.

Dat een *nieuwe* stroom van dichterlike bezieling de zanger met het vurig oog en de wapperende baard zou zijn toegevloeid uit de diepe wonden, die harde ballingschap hem sloeg, is ons niet gebleken uit deze bundel.

Ons wenken geen vers-ontstoken vuren aan nieuwontdekte kusten; geen forse trompetklanken tuimelen langs gouden wolkeranden. Er hangt een beknellende matheid over deze verzen, waarin de moede, veel-geplaagde dichter als het ware *verdoving* heeft gezocht voor wat hem kwelde en beet, — geen verlossing, geen jubelend heil...

„Mijn arm volk, ik ben om u bedrogen
En toch, ik wil dat gij mij alles neemt."

Bovenstaande regelen ontsluiten de lezer de tragiek van dit boekje en zijn maker.

Wies Moens.

L. Ali Cohen, 2353.
REFLEXEN. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (22×16) 78 blz. ing. f 2.75.

De belangrijkste sonnetten uit deze bundel zijn wel *die*, waarin met nijdige, korte trekken het harde leven geëtst staat van het soldatenvolk „in getekende tijden".

Over Ali Cohen's *Reflexen* ligt de doem van het hedendaags decadentisme: de radeloosheid van het hart dat heendrijft naar een ontbinding...

Wies Moens.

Marie Cremers, 2354.
WEERLICHTEN. *Boosten & Stols, Maastricht,* 1925. (23.5×15.5) 130 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.85.

In de verzamelde gedichten van Marie Cremers staat de strijd uitgeschreven van een ziel, die „door alle wisseling van licht en schaduw" zich verheffen wil, „wit-gebrand in duizend louteringen, tot 't Absolute Licht waar allen veilig zijn".

Tot de gaafste gedichten — er is veel in deze bundel dat al te fragmentaries gebleven is — behoren o.m.: Mijn Ezeltje; 1914; St. Julien, l'Hospitalier; Het Nonnetje. Waar de dichteres aan didakstiek doet, denken wij aan het woord van Loui Untermeyer: „...that there is a preaching which does not cease to be poetry".

Wies Moens.

Constant Eeckels, 2355.
EEN RUIKERTJE VOOR DE LIEVE VROUW, Geïllustreerd. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (18.5×12) 63 blz. ing. f 1.—.

In één enkel gedicht, dat uit niet veel meer dan veertien versregels bestaat, komen volgende taalmonsterachtigheden voor: verheemlings-wonder, vriendgekeuvel, verguizingseuvel en haargestreuvel! Wij lezen, verder, van twijfelweiden en twijfelmisten, van dwalingsdampen, rouwherinneren, enz. Het licht van de H. Geest, waarin de mens zich voelt groeien naar de heiligheid toe, heet: een verreuzend licht... Al die fraaie uiterlikheden — er zijn er méér! — verslappen onze aandacht voor het énig-belangrijke in deze Maria-liederen: de vlam van vroomheid, die ze heeft ingegeven.

Wies Moens.

H. van Elro. 2356.
HESPERIDEN. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (20.5×13.5) 37 blz. ing. f 2.25, geb. f 4.50.

Dit bundeltje is kenschetsend voor een streven dat moet worden verstaan als een reaktie tegen die dichtkunst, waarin de ethiese (sociale, humane) tendenzen van de nieuwe tijd met zulk een vlammend geweld zijn komen doorbreken, dat veel van wat sinds Aristoteles tot de „essentiële poëtiese schoonheid" werd gerekend, er onder ineenschrompelde.

De verzen van H. van Elro getuigen van een verfijnd werkmanschap; maar flauw is in deze poëzie, die komt uit lichtloze gebieden (luister even naar een paar tietels van gedichten: ontwijding, Tropenspook, Verdronkene, Zelfmoordenaar!) de klop van het hart, dat als het ware onder een stolp van ijs te leven werd gezet. Wel arm en te beklagen is de jonge dichter, die in deze tijd niets anders te doen vindt dan bouwsels van koud-glanzende woorden te wijden aan Dood en Verleiding!

Wies Moens.

Marnix Gijsen, 2357.
HET HUIS. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1925. (23.5×15.5) 66 blz. ing. f 2.25, geb. f 4.—.

Marnix Gijsens' *Loflitanie van Sint Franciscus*, waarin sommige critici niets méér hebben gezien dan een expressionisties experiment, zal een der waardevolste dokumenten blijven voor het idealisme, de morele ernst van de Vlaamse jeugd, in de periode van vurig leven en streven, die haar aanvang neemt in het nationalisties verzet, en de daarmee samengaande vredesgezinde actie onder de oorlog, en haar bekroning vindt in het offer van Herman van den Reeck.

De jongste gedichten van Marnix Gijsen (Met mijn oom in de Bankkluis; Met mijn Nicht in den Tuin; De Archeologische vondst e.a.) zijn karakteristiek voor een nieuw-realistiese richting in de moderne dichtkunst. Lag voor de

19de eeuwse realist in de stoffelike werkelikheid der levensdingen, in een zekere zin, het einddoel van zijn kunst, voor de neo-realist uit deze jaren is die werkelikheid maar een vertrek punt: het vertrekpunt voor de koene, ijvervolle tocht naar het Rijk der Innerlikheid, het Rijk van de Ziel, waarvan de poorten door de verlichte pedanten der 19e-eeuwse materialistiese wetenschap voor het arme, zoekende mensdom werden toegegrendeld!
In onze landen is Marnix Gijsen wel diegene onder de jongere dichters die het krachtigst bewezen heeft: dat de Poezie niet gebonden is aan „dichterlike'' onderwerpen, en allerminst aan de verheven dichterlike sprake, die men genoemd heeft „le langage des dieux!'' Zijn kunst, die verwantschap vertoont met die van Edgar Lee-Masters in Amerika, een kunst waarin niets is overgelaten aan het schone toeval, het blije, wonderbare avontuur, werd door ons reeds vroeger gekenschetst als iets aparts in onze Vlaamse Letterkunde, iets als een voortdurend gevecht met onze trek naar wat weelderig is en overdadig.

Wies Moens.

Fermin van Hecke, 2358.
GEDICHTEN. *De Sikkel, Antwerpen,* 1925. (21.5×14) 96 blz. ing. f 3.75.

De individualisties-anarchistiese levensleer der van Nu-en-Straksers („Laat ons gaan, met open ziel en zinnen, door 's levens tuin, en elk doe wat hem lust...... Gelatenheid is schoon, en schoon zijn passiekreten voor wie zichzelf wil zijn en zo schoon mogelik mens'') ligt ten grondslag aan het oeuvre van deze tot de „oudere jongeren'' behorende dichter, die zegt van zichzelf: dat hij gaat

„.........gebukt van onverwinbaar treuren,
Als een, die vroeg verjaagd uit 't huis der zekerheid,
Door storm en ontij dwaalt, en zoekt zich op te beuren,
Door eigen zang, die in den wijden avond schreit.''

Met zijn *Gedichten* (1912-1925), die „prosodies'' volmaakt zijn, zonder barst noch feil, heeft Fermin van Hecke, dit jaar, in Vlaanderen de Grote Prijs voor Literatuur gewonnen. — Dat een R.K. Priester Van Hecke's Muze, die slechts te zingen weet van heidense zinnelust en duistere wanhoop, heeft helpen bekronen, kunnen wij toch niet anders dan een ergerlik feit noemen.

Wies Moens.

Juul Horn, 2359.
VAN HET WONDERE GROEIEN. *S. L. van Looy, Amsterdam,* 1925. (20.5×15) 36 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.75.

Godsverlangen en liefde tot het leven spreken tot ons uit deze gedichten, waaronder er vele zijn die, wat de vorm betreft, uitmunten door zuiverheid en eenvoud. Bij dit bundeltje religieusgestemde poëzie, dat van een literair standpunt uit bezien een schone belofte inhoudt, denken wij aan het woord van Maritain tot Jean Cocteau „Beaucoup d'Amour se perd dans le monde hors de la Vérite!''

Wies Moens.

Karel van den Oever, 2360.
DE HEILIGE BERG. Geïllustreerd door Gerard Rutten. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1925. (24×16.5) 68 blz. ing. f 2.—, geb. f 5.—.

Hoe het mogelik is dat critici, die de kunst van Marnix Gijsen niet alleen aanvaarden maar prijzen, voor het werk van Van den Oever niet de geringste waardering koesteren, is ons een raadsel. Beiden toch, de oudere en de jongere sinjoor, verbindt één zelfde streven naar soberheid en direktheid in wat zij, als katholieke dichters, hun medemensen te zeggen hebben. Uit beider poëzie slaat de lezer tegen: de zerpe geur der Scheldewateren, die hunkeren naar zee.
Karel van den Oever, is, bij uitnemendheid, een dichter van „zielsgevallen'', die hij op wonderlike wijze te verzinneliken weet. Zijn beelden hebben vaak de kleur van zeer oude prenten, maar het gebeurt ook dat zij de koude, strenge glans hebben van een mechaniek: het moderne bedrijf in zijn kloeke havenstad is deze dichter even goed vertrouwd als de wereld der Kempiese volksverhalen.
Niet in álle gedichten uit *De Heilige Berg* vermag Van den Oever (die stééds boeit als „beeldwerker in taal'') ons te ontroeren als zanger, door de milde kantiek-klank en het „liturgiese'' ritme, die hij slechts in zijn gaafste momenten bereikt. Gerard Rutten heeft het jongste verzenboek van de vruchtbaarste en de meest omstreden katholieke dichter uit het Zuiden geïllustreerd met teekeningen, die zeer belangrijk zijn voor zijn artistieke evolutie.

Wies Moens.

Willem de Merode, 2361.
DE ROZENHOF. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1925. (17×13) 159 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.

Het schrijnend besef van eigen zwakheid en onvolkomenheid; het brandend berouw om het verdwaasde schenden van Gods wetten; het hunkerend, jubelend hopen op de barmhartigheid van de Meester: ziedaar de drie hoofdmotieven, die telkens terugkeren in deze kwatrijnen, waaronder er zijn, die denken doen aan een duister struweel, waarin een vreemde vogel roept, hartstochtelik en wild, terwijl in andere ons verrukt: een hoge, lichte klank, als van beiaardklokken, in de feestelike middag.

Wies Moens.

Duco Perkens, 2362.
KWARTIER PER DAG. Geïllustreerd door Jozef Peeters. *De Driehoek, Antwerpen,* 1926. (22×17.5) 41 blz. ing. Bfr. 6.—.

Reis-impressies, in verloren uren neergeworpen op 't papier, en nadien als „poëzie'' de wereld in-gestuurd, door iemand, die zegt van zichzelf, dat hij niet weet of hij 'n dichter is, en die een zwak schijnt te hebben voor het banale, het platte en het vulgaire. Wij beklagen de artiest, die zijn talent als verluchter heeft vergooid aan dit prul.

Wies Moens.

A. Roland Holst, 2363.
DE WILDE KIM. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum* 1926. (21.5×15) 48 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.50.

Groots van visie, aristokraties van allure en bezwerend van klank zijn deze gedichten van A. Roland-Holst. Poëzie waaruit geen blijheid breekt, geen lafenis stroomt, maar waardoorheen

een sombere, wilde angst vlaagt om het overal aanwezig „geheimenis des ondergangs.''

Wies Moens.

J. C. van Schagen, 2364.
NARRENWIJSHEID. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1926. (19.5×14) 41 blz. ing. f 1.95, geb. f 2.95.

Daar zijn boeken, waarvan de lektuur is als een hartversterkende medicijn; boeken die ons opwekken tot levensgeloof, die ons de honger scherpen naar het grote, naar heldhaftigheid, heiligheid; boeken die onze ziel vol licht zetten, vol jubilatie.

De verzenbundel van Van Schagen behoort *niet* tot dat soort van boeken. Het laf quietisme, dat hier door de zanger dezer narreliederen wordt gepredikt, zijn leer van de grenzeloze onverschilligheid, maakt ons zwaar en donker van binnen; wij voelen onze ziel meegenomen naar landen van mist en wintersomberte, naar groene diepten... De poëzie van Van Schagen — ongetwijfeld een der karakteristiekste „momenten'' uit de jonge literaire beweging in het Noorden — is geboren uit een levensbeschouwing, die wij verwerpen als katholieke kinderen van onze tijd, die wij doorstralen willen met de glorie der kristelike levens-*daad*.

Wies Moens.

Jo Spierenburg, 2365.
DE SCHOONHEID ZAAIDE... *W. Landstra, Utrecht,* 1926. (19.5×13.5) 48 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

Gedichtjes over zwanen en mussen, duiven en vlinders, over schapewolkjes en rode avondlucht, over bloemen en vuurwerk, over een grachtje, een pleintje, een molen...

Het is alles vaak zeer goed gezien, en met een ietwat precieuse waardigheid weergegeven, maar het mist het voornaamste: spier en zenuw. Woordmuziek genoeg, maar dan ook meestal niets anders dan woordmuziek.

Wies Moens.

J. Jac. Thomson, 2366.
DE KETEN. *Van Loghum, Slaterus & Visser, Arnhem,* 2e druk: 1926. (19.5×14) 38 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.75.

Het is een grote kunst, de sonnetvorm te hanteren, en toch niet te vervallen in de fraaie holklinkendheid, die een eigenschap is van de welbekende „dichterlike tale'', waartegen de strijd, door de Nieuwe Dichtkunst, nog niet is uitgestreden. In zijn beste momenten heeft J. Jac. Thomson die kunst volbracht. Onder zijn liefde-sonnetten zijn er vele die, om het zuiver en edel gevoel waaruit zij geboren zijn, om hun goede, eerlike eenvoud, om hun warme, donkere klank, zullen „blijven tot een diepe vreugd'' niet voor één enkel mens, maar voor vele mensen.

Wies Moens.

Margot Vos, 2367.
MEIREGEN. Geïllustreerd door Raoul Hynckes. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (27×19.5) 61 blz. geb. f 2.50.

In deze kinderverzen — al lijken zij ons te „kunstig'', te ingewikkeld ook, te moeilik van beeld en woord, om als échte kinderpoëzie te kunnen geprezen worden — is Margot Vos ons een veel sympathiekere dichteres dan in haar bundels voor...... grote mensen, waarin weinig klanken voorkomen, die ons niet reeds uit het werk van Adama van Scheltema bekend zijn. Raoul Hynckes heeft het heldere boek verlucht met gekleurde prenten, die fijne raakheid paren aan goede eenvoud, en de uitgave tot een schat maken voor de huiskamer-bibliotheek. *Iets* blijft te betreuren: het is dat Margot Vos, in haar gedichten over vogels en bloemen, over vruchten en wolken en sterren, over sneeuw en regen, winden en zon, niet één enkele maal de gelegenheid vond om den zoeten naam te noemen van Hem, die dat alles geschapen heeft.

Wies Moens.

Margot Vos, 2368.
VLAMMENDE VERTEN. *E. Querido, Amsterdam,* 1926. (17.5×14.5) 73 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

In haar socialistiese gedichten, die niet altijd vrij zijn van gezwollenheid en retoriek, wil Margot Vos het donker leven der zwoegers optillen naar een opstandig idealisme. Het is wel jammer dat wij nog steeds *niet* kunnen wijzen op een jong katholiek dichter die, doordrongen van het „Miserior super turbam'' van de Meester, het harde, zware leven van de arbeider probeert te beuren in zijn lied naar de glorie van Jezus' werkmanschap te Nazareth.

Wies Moens.

Richard de Wachter, 2369.
CHRISTELIJKE POËZIE, Geïllustreerd. *H. Wils & Zn., St. Amands a.d. Schelde.* (18×17) 60 blz. ing. Bfr. 6.50.

Er leeft in Richard de Wachter een sterk verlangen om scherp en eenvoudig, helder en zonder nutteloze omhaal van woorden, uitdrukking te geven aan de dingen waarvan zijn hart — het hart van een rechte kristenmensch — vervuld is. Doch van het verlangen naar de poëtiese realizatie is de weg lang en moeilik. Niet zelden bereikt deze jonge katholieke dichter het tegendeel van wat hij brengen wil, en geeft hij ons ritmeloos, retories gedreun in plaats van zuivere, aangrijpende zielsmuziek. Wij wensen onze kameraad het schoonste Godsgeschenk toe voor élke kunstenaar: geduld en overgave.

Wies Moens.

FRANSCH.

Guillaume Apollinaire, 2370.
CALLIGRAMMES, Geïllustreerd. *La Nouvelle Revue Française, Paris* 6, 1925. (19.5×13) 228 blz. Ffr. 7.50.

In zijn *Calligrammes* benadert schr. de uiterste grens van het symbolisme. Maar deze bundel, waarin veel ge-eksperimenteerd wordt, bevat ook enkele van Apollinaire's merkwaardigste gedichten. Gedichten, waarbij men niet denkt aan scholen en-is men, maar die ons diep in het hart branden: de tragiek van een man die boven het schouwspel der vernieling, waarvan hij de gruwelike-wrede schoonheid wil zingen voor de komende geslachten, zijn brandende liefde beurt en zijn glorieus geloof in de toekomst.

Het zinnelik element treedt steeds op de voorgrond in de poëzie van deze Franse Pool, die de grote vriend is geweest van Picasso, de douanier Rousseau, en van Max Jacob; daarom is de lec-

tuur van zijn werk niet zonder gevaar voor jonge lieden.

Wies Moens.

Louis Codet, 2371.
POÈMES ET CHANSONS. *La Nouvelle Revue Française, Paris* 6, 1926. (19×12) 218 blz. ing. Ffr. 10.50.

Louis Codet werd geboren in 1876. In de slag aan de IJzer, die hij meemaakte als onderluitenant, werd hij zwaar gewond. Hij stierf te Havre in 1914 Zijn *Poèmes et Chansons,* waarvan de laatste, geschreven in vrije verzen, enigszins de invloed van Verhaeren laten vermoeden (al is de toon van Codet helemaal niet stoer en martiaal als die van de Vlaming) zijn karakteristiek voor de levenshouding van een groot deel der niet-katholieke Franse jeugd vóór 1914. Een jeugd, die in reizen en zinnelik genot een medicijn zoekt voor de verveling, die haar aan 't hart knaagt; die zich hult in haar scepticisme als de romantieker in zijn mantel, en door de dagen draagt het triestige weten: „que le coeur de l'homme est un pirate, que le coeur de tout homme est un sale vaurien!"

Wies Moens.

A. P. Garnier, 2372.
LES HEURES DORÉES, Geïllustreerd door Pierre Gusman. *Garnier-Frères, Paris* 7, 1926. (20×14.5) 39 blz.

Dit is het poëem van de man, die, kennende zijn eigen begrensdheid en de onvolmaaktheid van het ritme, waarop het avontuurlike bloed zingt door zijn aderen, niet ophoudt te zoeken naar de zuivere bron der Blijdschap, en die met bevende, doch trouwe handen te bouwen poogt over zijn daden: een hemel van „Virgiliaanse" klaarheid. Na een bewogen, stormige jeugd (een vagevuur van wilde lusten en dwaze begeerten) ontdekt de dichter de zachte weelden der Goedheid in het eenvoudig gezinsleven, tussen de lach, die straalt uit de dingen der aarde en de lach, van de Vader die zijn avondbede met sterren omkranst, en rijpt hij tot gulden Wijsheid in het demoedig aanvaarden van elke dagelikse last en het benedijden der ketens die hij draagt om zijn polsen, lijk ieder van ons.

Wij zijn gelukkig, in de auteur van *Les Heures dorées* iemand te mogen begroeten voor wie de poëzie niet is: de dienstmeid van een of ander estheties, literair programma; iemand die zélf de poëzie wil dienen, in eerbiedige liefde en liefdevolle toewijding.

Wies Moens.

Amédée Guiard, 2373.
LE POÈME DE L'ENFANCE. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1926. (18.5×11.5) 183 blz. ing. Ffr. 7.50

Amédée Guiard (een van de vier honderd „schrijvers", die Frankrijk ontvielen in de grote oorlog!) wiens hele leven beheerst werd door de droom van een onderwijs, dat volkomen zou beantwoorden aan de geest van Hem, die sprak: „Laat de kleinen tot Mij komen", verdient de dank van al de kinderen in zijn land, om dit eenvoudig, innig en helder verzenboek.

Guiard was de zoon van een bakkersbaas.

Een nauwe speelkamer; een blank schoollokaal; de winkel van zijn vader, waar de verse broden hun wonderlik lied aanheffen (heerlik is La chanson du Pain); de pleinen en straten van een klein provinciestadje, waar de avond vroeg komt en alles vol mysterie zet; de gezellige keuken (het koninkrijk van Moeder!): ziedaar de plaatsen waar hij, samen met broers en zusjes, de vrolike en de droeve, de grauwe en de gouden dagen gesleten heeft van zijn dreumes- en knapentijd, waarvan hij verhaalt in zuiver-zingende taal voor het jonge volkje in Frankrijk.

Wies Moens.

Albert Sauret, 2374.
BRIC-A-BRAC. *Albert Messein, Paris* 5, 1925. (19×12) 206 blz. ing. Ffr. 12.—.

Aan vele van de hier bijeengebrachte poetiese beuzelingen (sonnetten in een hansworstepak en luchtige rondelen, waarvan de schrijver zelf zegt: dat zij werden neergeschreven zonder de geringste artistieke bedoeling) zit een kwalik reukje. Er zijn er bij die beslist-oneerbare beelden vóór het geestesoog voeren van de lezer. Wij beklagen „la femme bien aimée" en „les chers enfants" aan wie dit slonzige bundeltje wordt opgedragen! Afkeurenswaardig voor groot en klein.

Wies Moens.

P. Teissonnière, 2375.
LA FLAMME DANS LE VENT. *Fischbacher, Paris* 6, 1925. (19×13.5) 273 blz. ing. Ffr. 10.-.

Poëzie zonder grote pretenties: liederen van het huis, liederen van liefde en smart, berijmde kinderverhaaltjes, levenswijsheid in versvorm, natuurgedichten en lyriese meditaties. De dichter beweegt zich op velerlei terreinen! Het beste uit de hele bundel is wel die kleine kantiek, door de auteur van „*La Flamme dans la Vent*" toegeschreven aan Sint Frans, en waarin de kleine Arme zingt van de innige liefde die heerst tussen hem en... een vloo! — Sympathiek is Teissonière waar hij het oorlogsmonster met gloeiende woorden te lijf gaat. Niet velen onder zijn Belgiese confraters hebben den moed gehad te protesteren tegen het mensheid-onterende krijgsbedrijf, op de wijze zoals *hij* dat doet.

Wies Moens.

DUITSCH.

Bernard Brentano, 2376.
DIE GEDICHTEN AN OPHELIA. *Ferdinand Schöningh, Paderborn,* 1925. (22×14.5) 65 blz. geb. M. 4.—.

De door Minne gekwelde en opgejaagde dichter zoekt vergetelheid in een wild, pantheisties „uitvloeien" in de natuur: „Eins sein mit den Bäumen und mit dem Wind, der nirgends Heimat hat, doch überall ein Kommer ist." Steeds (ook hier) mikt hij, als een schijfschutter, naar het smartvolle, nooit naar wat vreugde geeft.

Wies Moens.

Ruth Schaumann, 2377.
DAS PASSIONAL. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1926. (25×16.5) 39 blz. ing. M. 3.—.

Menig gedicht in deze bundel, waarin het bitter Lijden van de Heiland staat uitgebeeld, herinnert aan de kunst der Primitieven, die in één enkele lijn zoveel ontroering wisten te leggen en zoveel liefde in één enkel détail, dat het hart van de mensheid er zich tot het einde der dagen aan warmen en verrijken kan.

Wies Moens.

Moritz Graf von Strachwitz, **2378.**
AUSGEWÄHLTE GEDICHTE. *Pontos-Verlag, Berlin W.* 57, 1925. (23.5×16) 95 blz. gecart. M. 5.—, geb. M. 7.50.

De poëtiese nalatenschap van graaf Moritz Strachwitz (1822-1847) bestaat uit een dozijn Balladen, in klassiek-Duitse trant, en een handvol liederen ontweld aan een geestdriftig gemoed, aan een hart vol honger naar zonnige verten, gouden daden en blauwe avonturen. Het romantisme van de jonge Strachwitz is geenszins gemaakt van het donker heimwee, de vage melancholie en de steriele zelfkwelling, waarmee zovelen onder zijn tijdgenoten... speelden! Het is een helle roep naar het brandende, feestlike leven; het bloeit diep en wonderlik van het „Märchenhaft Entzücken" dat vaart door de ziel van de mens die zijn hart te luisteren legt aan het orgelend hart der natuur.

Wies Moens.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

E. A. Greene, **2379.**
HEILIGEN EN HUN ATTRIBUTEN. *Seyffardt, Amsterdam,* 1926. (15×11.5) 236 blz. geb. f 3.—.

De bedoeling van deze fraai-uitgegeven kunstgids is, om hen, die kerken en musea bezoeken behulpzaam te zijn bij het vaststellen der identiteit van afgebeelde heiligen. Te dien einde gaat vooraf een alfabetische lijst der attributen, terwijl achteraan wordt aangegeven bij welke Heilige die attributen voorkomen. Niet alles wat hier geboden wordt mag als historische waarheid aanvaard worden; doch het doel, dat meer artistiek-ontwikkelend dan apologetisch is, is in ieder opzicht bereikt.

M. M.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Jos. J. Gielen, **2380.**
LETTERKUNDIGE OPSTELLEN. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1925. (22.5×17) 190 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Dit boek bevat 'n serie van twintig opstellen „bedoeld als repetitiemiddel na lezing en behandeling van 'n literair werk". De keuze zijner onderwerpen heeft de schrijver nergens gemotiveerd, maar 't is duidelik de bedoeling uit de verschillende tijdperken der literatuur representatief werk nader te belichten. Al is 't waar dat de praktijk 'n ideale selectie in den weg staat, toch geloven we dat schrijver z'n boek veelzijdiger had kunnen maken door 'n bespreking b.v. van *Elckerlyc* voor de rederijkerstijd, van de Camera, Staring en Da Costa voor de latere tijd. De schrijver had dit kunnen doen door van Marie Koenen maar één roman te bespreken, van Vondel, waarvan hij Lucifer en Gijsbrecht geeft, de Jephta achterwege te laten, van de abele spelen Lanceloet van Denemerken en van de vertegenwoordigers der socialistiese literatuur alleen Adama van Scheltema of Henriette Roland Holst. Zo zou 't boek toch niet te volumineus zijn geworden. 't Meest geschikt lijkt ons 't boek voor hoofdakte-kandidaten, die gewoonlik 'n lijst van twintig à dertig boeken voor hun eksamen overleggen. Wie de „mores" en de karige bedeling van de Nederlandse leraar aan 't Gymnasium kent, zal de doelmatigheid van 't werk voor deze instelling wel sterk betwijfelen.

Ed. A. Serrarens.

FRANSCH.

Jean Cocteau, **2381.**
LE RAPPEL A L'ORDRE. *Stock, Paris* 6, 1926. (19×12) 296 blz. ing. Ffr. 9.—.

Den inhoud van dit rijke en veelzijdige boek met een paar woorden ontleden is ondoenlijk. Het zij genoeg er hier op te wijzen, dat alwie iets meer wil weten van de aesthetisch-ideologische ontwikkeling der jongere kunstenaarswereld met dezen bundel artikelen beslist moet kennis maken. En dit niet alleen, omdat Cocteau langen tijd de officieele voortrekker is geweest der jongere beweging in Frankrijk en zijn persoonlijkheid en kunstinzicht daarom alleen reeds eenige opmerkzaamheid verdienen. Hoofdzakelijk is het echter zijn kunstinzicht als zoodanig, dat de lezing van *Le Rappel à l'ordre* tot een contemporaine noodzakelijkheid maakt. Zijn kunstbeschouwingen, meestal in aphoristischen vorm voorgedragen, zeggen rake en ware dingen, dingen, zuiver en scherp gezien, splinter-nieuw, waar vóór hem nooit iemand aan gedacht heeft en toch weer zoo rustig, zoo degelijk, zoo vol gezonden, traditioneelen zin ondanks de ironische speelschheid zijner verwoording. Men heeft Cocteau vaak voor „clown" uitgemaakt, maar deze clown is oneindig rijker aan levenswijsheid en aesthetische aanvoeling, dan de heele hoogepriesterschaar der officieele kunstbonzen. Hoe grillig en rap hij ook soms buitelt, steeds komt hij op zijn voeten terecht. In den titel ligt een diepe, symbolische zin; het heele boek trouwens is een zoeken naar stabiliteit en evenwicht: met *Plain-Chant* keerde de artiest terug naar het klassicisme en het vorig jaar vond de zoeker rust bij den Maritainschen zekerheidspool.

H. Rongen.

Lucien Dubech, **2382.**
LES CHEFS DE FILE DE LA JEUNE GÉNÉRATION. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1925. (19×12) 240 blz. ing. Ffr. 7.50.

Zeer verdienstelijke opstellen over enkele op den voorgrond tredende dichters en romanschrijvers uit de tegenwoordige Fransche letterkunde. Het gevaar te vlug bij de hand te zijn met de lofregisters is hier schitterend vermeden, misschien zelfs te schitterend, want Morand, Giraudoux, Cocteau en Romains krijgen heel wat te hooren. Van den anderen kant wordt Pierre Benoit met glacé-handschoenen aangepakt, wat deze toch waarachtig niet verdiend heeft. Of zijn hier nationalistische beïnvloedingen in het spel?

M. M.

DUITSCH.

Dr. Friedrich von der Leyen, **2383.**
GESCHICHTE DER DEUTSCHEN DICHTUNG. *F. Bruckmann, München,* 1926. (21.5×14.5) 131 blz. ing. M. 4.—, geb. M. 5.—.

Een overzicht der geheele Duitsche literatuur van de Volksverhuizing tot op heden. Nieuw in het boek is, dat het de richting-gevende wisselwerkingen der letterkunde vergelijkt met de

andere uitingen van Duitschlands geest en wezen en tevens meer rekening houdt met de stroomingen in het buitenland. De hoofdlijnen en de hoofdpersonen worden scherp uitgestippeld en ondanks alle bondigheid in een samenvattend oordeel, doorgaans met groote objectiviteit gewaardeerd. De verwarring en bandeloosheid van de moderne generatie ontneemt den schrijver den moed niet, te hopen, dat er een nieuwe literatuur zal geboren worden uit de oude krachten: het Duitsche heldendom, het Duitsche Christendom, het Duitsche humanisme. Met deze opvatting gaan wij niet accoord: het humanisme is voor de nationale kunst steeds steriel geweest en zal dit ook wel in de toekomst blijven.

M. M.

Dr. Ernst Wasserzieher, 2384.
SPRACHGESCHICHTLICHE PLAUDEREIEN *Ferd. Dümmler, Berlin,* 1926. (19×13) 96 blz. gecart. M. 4.—, geb. M. 5.—.

Naast woordgeschiedenis zijn eenige schilderingen uit de geschiedenis der Germaansche en der algemeene taalwetenschap gegeven, die zeer geschikt zijn, om belangstelling voor taalhistorische vragen bij steeds grootere kringen van leeken aan te kweeken. Natuurlijk zijn in het boek ook plaatsen, die zonder meer als onjuist te betitelen zijn. Ook de biologische verklaringen kunnen wij in dezen vorm niet goedkeuren.

Prof. Dr. Th. Baader.

ENGELSCH.

J. B. Priestley, 2385.
FIGURES IN MODERN LITERATURE. *John Lane The Bodley Head. London W* 1, 1925. (23×15.5) 215 blz. geb. Sh. 7/6.

Een verzameling van schitterend geschreven en penetrante studies over hedendaagsche schrijvers op zeer verscheiden letterkundig gebied. Priestly staat niet stil bij de bekende groote namen, maar bespreekt ook minder bekende en toch beteekenende figuren, onder dichters, essayisten, wijsgeeren, journalisten en modernen als daar zijn: Arnold Benett, De la Mare, A.E. Housman, Hervlett, W. W. Jacobs, Robert Lynd, Saintsbury, Sontayana en J. G. Squire.
Deze studies geven een zeer persoonlijken en overtuigend gemotiveerden kijk op deze letterkundige figuren: ze zijn een model in dit genre.

C. R. Vullings.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Mr. N. de Beneditty, 2386.
LEVEN EN WERKEN VAN MR. JONAS DANIEL MEYER. *H. D. Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem,* 1925. (25×16.5) 119 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.50.

Wanneer de schrijver van deze levensbeschrijving in de voorrede begint met de veronderstelling: „De naam van Jonas Daniel Meyer zal slechts weinigen onbekend zijn'', dan heeft hij het mis, maar dan is meteen het verschijnen van zijn boek volkomen gemotiveerd. De jurist en geleerde toch, aan wien het na langjarige voorstudie gewijd is, behoort tot de verdienstelijke en talentvolle rechtsgeleerden van zijn tijd, 1780-1834, in zijn leven een groot man, op wiens wetenschappelijke arbeid het nageslacht met vrucht vermocht voort te bouwen. Brengen wij even in herinnering, dat hij de eerste Israëliet is geweest, die op 16-jarige leeftijd! — door het Hof van Holland werd toegelaten tot het ambt van advocaat, 1796, dat voordien versperd was voor de leden der Joodsche gemeente. Zijn begaafdheid was zoo groot, dat de *Boekzaal der geleerde wereld* over hem reeds een artikel schreef, toen hij elf jaar oud was, 1791. Als raadsman van Lodewijk Napoleon nam Meyer een invloedrijke plaats in om ten algemeenen nutte een omvangrijke werkzaamheid te ontplooien. Tijdens de inlijving zette hij zich aan wetenschappelijk werk, waarvan de resultaten zijn neergelegd in tal van geschriften, waarbij er vele zijn, die toentertijd baanbrekend waren, terwijl hij zich een groote naam verwierf als rechter te Amsterdam en zijn aandacht en werkkracht schonk aan de talrijke maatschappelijke moeilijkheden, welke in den Franschen tijd aan de orde van de dag kwamen. Welke houding Meyer als Nederlandsch staatsburger heeft aangenomen bij de telkens herhaalde staatkundige bestuurswisseling wordt ons uit de levensbeschrijving niet duidelijk. Wij krijgen den indruk, dat de advocaat in deze vrij opportunistisch te werk gegaan is. In 1818 verscheen het boek, dat Meyer als geleerde een internationale reputatie verzekerd heeft: „Esprit, origine et progrès des institutions judiciaires.'' Zijn onverpoosd streven om verbetering te brengen in de achterlijke toestand van het gros zijner geloofsgenooten is te Amsterdam nooit vergeten. Van zijn schriftelijke, ongedrukte nalatenschap, is echter reeds nu, na bijna honderd jaar, verreweg het meeste zoek. De kennismaking met deze markante figuur uit een periode van onze geschiedenis, die arm is aan mannen, welke boven de middelmaat uitsteken, is alleszins de moeite waard. De schrijver heeft goed gedaan Jonas Daniël Meyer nader te brengen tot zijn landgenooten van nu, die meer aan hem danken, dan de meesten wel wisten.

Prof. Dr. H.

Dr. W. R. Heere, 2387.
FRÉDÉRIC LE PLAY EN ZIJNE VOLGELINGEN, Geïllustreerd. *P. Noordhoff, Groningen,* 1926. (25×16.5) 238 blz. ing. f 5.—, geb. f 6.—.

Wij mogen den schrijver wel dankbaar zijn voor dit goed geschreven boek over een mooi onderwerp. Frédéric le Play 1806-1881, is een der groote, katholieke sociale werkers van Frankrijk geweest, die heel zijn leven in volle toewijding gaf aan het herstel van de maatschappelijke vrede in zijn vaderland, al mocht hij er het bereiken niet van beleven. Mgr. Baunard eerde zijn nagedachtenis door een levensbeschrijving, Leo XIII schonk hem den eeretitel van Kommandeur in de Orde van de H. Gregorius de Groote, Napoleon III luisterde naar zijn adviezen, maar vond niet de moed om ze in daden om te zetten en het nageslacht eerde hem door een bronzen standbeeld in de tuin van het Luxembourg... om hem daarna te vergeten. Wij zitten nog midden in den socialen strijd, daarom alleen al is dit boek welkom. Frédéric le Play kende de geschiedenis en ontwoekerde haar kostbare gegevens voor zijn werk en zijn werken. Ook onze tijd kan er zijn voordeel mee doen bij deze denker en werker ter schole te gaan.

Prof. Dr. H.

H. J. Versteeg, 2388.
VAN SCHOUT TOT HOOFDCOMMISSARIS. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1925. (25×17) VIII-262 blz. ing. f 5.25, geb. f 6.50.
Onze lezers zijn er niets op gesteld om „met de politie in aanraking te komen", maar met dit boek als terdege deskundigen en onderhoudenden gids kunnen wij hun dat zonder bezwaar aanraden. Het is een gewichtig en interessant stuk cultuurgeschiedenis, dat er goed en mooi in behandeld wordt. De schrijver is Commissaris van politie te Amsterdam, een man, die het heden kent, die zich knap op de hoogte wist te stellen van het verleden en zijn lezers weet mee te nemen door alle eeuwen van de geschiedenis van Amsterdam heen, aldus een pleidooi brengend, onwillekeurig, voor de ondeelbaarheid der historie en voor den machtigen invloed, welke van haar uitgaat op elken nieuwen dag. Wij staan op de schouders van ons voorgeslacht, wij profiteeren van zijn verdiensten en gebreken en wanneer wij eens het een of ander beter weten of beter kunnen of beter doen dan de mannen en vrouwen uit de Bourgondische monarchie of uit de Republiek der Zeven Geünieerde Provinciën, dan waren zij onze leermeesters en achten wij ons ook jegens hen verplicht tot dankbaarheid. Een boek van opbouwende waarde dus, dat er ook wat toe kan bijdragen om de waardeering van de Nederlandsche straatjongens en van de Nederlandsche regenten voor de politie op een meer passend peil te helpen brengen. De illustratie is veel en veelwaardig, een mooie keuze, meestal juist, en goed uitgevoerd.
Prof. Dr. H.

FRANSCH.

Ferdinand Chalandon, 2389.
HISTOIRE DE LA PREMIÈRE CROISADE. *August Picard, Paris* 6, 1925. (24×15) 380 blz.
Op het gebied der historische wetenschap wekt een posthuum werk steeds eenige achterdocht. Heeft de schrijver zelf er de laatste hand aan gelegd? Bij het openen van dit boek, gevonden in de nagelaten papieren van Chalandon, dachten wij aan dit alles. Het voorwoord stelde ons echter spoedig gerust. De aanmoedigingen, die de piëteitvolle uitgeefster van het laatste werk van den meester van verschillende zijden ontving, bieden een voldoende garantie, die de lezing van het boek zelf volkomen bevestigde.
Naast zijn werk over de Comnenen was Chalandon begonnen aan een algemeene geschiedenis der Kruistochten, omdat zij volgens hem steeds te zeer van uit een Westerschen gezichtshoek beschouwd werden. De Latijnen en de Grieken waren er niet naar om elkaar te begrijpen en wij luisteren maar te graag naar de eersten en letten niet op de laatsten. Hier zien wij integendeel getuigenis afleggen de Alexiade van Anna Comnenius tegenover Raymond van Agiles en Kemal ed Din tegenover Albertus van Aix. Gewetensvolle en voorzichtige naspeuringen op een slecht onderzocht terrein, waar men zich moet hoeden voor de naïeviteit der legenden en met vele onwaarschijnlijkheden te kampen heeft. Zullen wij er nog aan toevoegen, dat het ridderlijk aspect en het verheven doel der kruistochten bekneld en verzwakt worden door de heftige wederzijdsche oneenigheid, de belustheid op buit, de fouten van onnadenkendheid en bandeloosheid? De werkelijkheid, doorgevoerd tot de naaktheid der kleinzielige menschelijkheden, ontgoochelt ons na de lyrische geestdrift van het heldendicht. Toch moet men zeggen, dat deze expeditie van Petrus den kluizenaar, Urbanus II en de ridderschap, heilig in haar oorsprong en vruchtbaar aan haar slot, op haar langen weg door Hongarije en Griekenland naar Antiochië en Jeruzalem een aaneenschakeling was van belegeringen, moeizame tochten en plunderingen, van hongersnood, succes en ziekte. Te Constantinopel maken kwade vermoedens Keizer Alexis en Godfried van Bouillon tot vijanden; te Antiochië wordt het beleg slecht gevoerd en is zeer moorddadig. Na onnoemelijke verliezen bereikt men eindelijk Jerusalem. Maar wat een heerlijk loon voor de ridderlijke dapperheid dezer strijders van God! Een hoofdstuk, dat alleen door volmaakte helderheid uitmunt, licht ons in over de wordingsgeschiedenis der rijken, die toen gesticht werden, feodale rijken, die de doodskiem in zich omdroegen door de splitsing van het gezag. Dit boek is door zijn ruime en oordeelkundige kennis, van groot gewicht voor de materieele geschiedenis van den eersten kruistocht.
J. de Vathaire. O.S.B.

Frantz Funck-Brentano, 2390.
LES ORIGINES. *Hachette, Paris* 6, 1925. L'histoire de France raconté à tous, (21×15) 399 blz. ing. Ffr. 20.—.
Katholiek kan men deze serie niet noemen, maar het katholieke element in de Fransche geschiedenis wordt in al deze deelen waardig en voorzichtig beschreven. Ook in dit *Les origines,* alhoewel er reden is in sommige aanduidingen en beschrijvingen, om eraan te twijfelen, of de schrijver aan het Christendom eene bizondere en bovennatuurlijke waarde toekent als historisch verschijnsel in Frankrijk, boven het druïdisme der Galliërs. Ook dit boek heeft de prachtige eigenschap der Fransche historiographie: helder en aanschouwelijk de gebeurtenissen te beschrijven in een artistieke plastiek van personen en omstandigheden, die een sterken indruk nalaat van het gelezene. Het persoonlijke van den schrijver behoeft daarbij niet volkomen te overtuigen: men kan er o.a. aan twijfelen, of het waar is wat de schr. met zooveel kracht beweert op het voetspoor van Camille Jullian: dat de oorspronkelijke Keltisch-Ligurische beschaving van Gallië veel meer waarde had dan hetgeen de Romeinsche verovering daaraan toevoegde. Na elk hoofdstuk volgt een belangrijk overzicht van de voornaamste literatuur
Dr. L. J. G. van Gorkom.

DUITSCH.

Dr. Otto Ernst, 2391.
FRANZ JOSEF I IN SEINEN BRIEFEN, Geïllustreerd. *Rikola-Verlag, Wien,* 1925. (23.5×16.5) IX-340 blz. ing. M. 9.50, geb. M. 15.—.
Een fraai uitgevoerd en zorgvuldig bewerkt boek. Het bevat een bloemlezing uit de authentieke, nog niet gepubliceerde correspondentie van keizer Frans Jozef I, wiens langjarige regeering een unicum vormt in de geschiedenis van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. Een studie van anderhalf jaar ligt er aan ten grondslag. Het doel van den schrijver is het karakter van den keizer uit diens correspondentie meer kenbaar te maken. Een viertal goed gekozen portretten en talrijke facsimile's verhoogen de aanschouwelijke werking van het geheel.

Het onderwerp is dankbaar en... onuitputtelijk, aangezien Frans Jozef bijna alle regeeringsaangelegenheden schriftelijk behandelde. Uit deze ontzaglijke nalatenschap, bewaard in de archieven, leeren wij hem kennen als een gelijkmatige natuur, droog, zakelijk, praktisch, effen, een man van sterke zelfbeheersching, vorstelijk onbewogen, met ontzaglijke werkkracht toegerust, de techniek van de regeering volkomen meester, en toch geen groot man. Hem ontbreekt de genialiteit, daartoe reikte zijn blik niet ver genoeg en was hij te weinig toegankelijk voor idealen. Methode en intuïtie zijn zijn kompas, nooit begeestering of visie. Niettegenstaande alle grondwetten bleef Frans Jozef de regeerder van zijn rijk, door zijn persoonlijkheid en zijn sterken wil, zijn takt en correctheid, zijn bevel als het noodig was.

Prof. Dr. H.

ENGELSCH.

Richard Washburn Child, 2392.
A DIPLOMAT LOOKS AT EUROPE, Geïllustreerd. *Duffield & Co., New-York,* 1925. (21.5×14.5) 301 blz. geb. $. 4.—.

Mr. Child is een jong man, die goed poseert voor den fotograaf, die ook niet nagelaten heeft fotografisch vast te leggen, hoe hij in gezelschap heeft verkeerd van alles wat in Europa in de laatste jaren leiding geeft. Ofschoon jong, heeft hij gefungeerd als hoofd van de Amerikaansche delegatie te Genua en idem te Lausanne. Vooral wegens de interessante gesprekken met en schetsen van de Europeesche staatslieden van het oogenblik, waaronder vooral ook Mussolini, is dit boek het lezen waard, terwijl de vragen van oorlog en vrede niet op naief-Amerikaansche wijze besproken worden, die men nog al eens ontmoet. Child ziet de noodzakelijkheid in den toestand van vrede op te bouwen steen voor steen.

Mr. T. Verschuur.

(Zonder naam), 2393.
THE REIGN OF KING EDWARD VII. *John Murray, London W.* 1, 1925. (19×14) 85 blz. geb. Sh. 5.—.

De regeering van koning Eduard VII is de overgang van de groote eeuw van koningin Victoria naar de tegenwoordige minder gunstige periode van het Britsche Rijk. Dit in het licht stellen, is het doel van den schrijver; hij doet het echter beknopt, zoodat we slechts de hoofdfeiten en de geestelijke stroomingen die de gebeurtenissen beïnvloeden te lezen krijgen. Van Engelsch standpunt wordt beproefd op bevattelijke wijze de oorzaken aan te geven waardoor de grondslagen van het vóór-oorlogsche Britsche Rijk zijn geschokt. Het materiaal voor deze geschiedenis ligt opgehoopt in de staatsstukken, mémoires van staatslieden enz., maar practisch voor het publiek zonder nut. Daarom heeft de schrijver verdienstelijk werk verricht, de vrucht van zijn ernstige studie den lezer aan te bieden, zoodat deze zich gemakkelijk een degelijke kennis van deze gewichtige regeerings-periode kan verwerven.

P. Placidus. O.Cap.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

R. E. van Arkel, 2394.
HET LAND DAT IK U WIJZEN ZAL, Geïllustreerd. *E. J. Bosch, Baarn,* 1926. (29×21.5) 126 blz. gecart. f 4.—, geb. f 5.—.

De schrijver zelf noemt zijn boek een bundel *Palestinaplaten met bijschriften.* Dit is zeer bescheiden, en ook misschien min of meer spijtig. Want de kleurige platen, zijn op enkele uitzondering na, alles behalve mooi, bijna grof, en de bijschriften daarentegen zijn stemmig, diep doorwerkt, stichtend — al moeten deze hem „voorgelegde platen'' wel éérder neergedrukt dan geïnspireerd hebben.
Met dit al is dit boek over „de zee van Tiberias, Gethsemané, de woestijn van Judea, de Jordaan, Nazareth, Jeruzalem, Bethlehem, de Toren van David, de Berg Sion'', een mooie aanwinst voor allen die zich graag in het Evangelie verdiepen, en den geloovigen schriftkundigen christen, die het ons schonk, mogen we dankbaar zijn, dat hij ons Het Heilig Land, hem blijkbaar door eigen aanschouwing bekend, zooveel aanschouwelijker laat worden.

Marie Koenen.

W. N. Broekhuysen, 2395.
A. van Deursen,
J. Muiderman,
VAN NIEUW-GUINEE TOT CURAÇAO, Geïllustreerd. *Gebr. Zomer & Keuning, Wageningen,* 1926. (22.5×15) 251 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.30.

De schetsen voeren ons eerst door de Indische landschappen en teekenen ons de geweldige natuurverschijnselen naast de groote cultures en de volkseigenaardigheden, de bezweringen, de feesten, de literatuur over de afzonderlijke stammen van Sumatra door Indië heen tot Nieuw Guinea het land der paradijsvogels. De laatste zes zijn aan West-Indië gewijd.

A. F. van Beurden.

T. Cnossen, 2396.
DWARS DOOR CANADA. *Drukkerij Holland, Amsterdam,* 1926. (21×15) 142 blz. ing. f 1.25.

Niemand, die erover denkt, zich in Canada een nieuw home te stichten, moet verzuimen van dit werkje kennis te nemen. Het is meer speciaal voor Gereformeerden geschreven en geeft dan ook aan, op welke wijze behoud van het gereformeerde geloof in het nieuwe werelddeel mogelijk is. Voor een dergelijk eenvoudig werkje voor Roomsch-katholieken was zeker ook nog wel plaats en dan voorzien van een betere kaart dan in dit boekje wordt aangetroffen.

G. J. de Vries.

Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, 2397.
DE RASSEN VAN DEN INDISCHEN ARCHIPEL, Geïllustreerd. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1925. (17×10.5) 237 blz. geb. f 2.75.

De vraag naar de rassen van den Indischen Archipel, naar hun oorsprong en hun kruisingen is buitengewoon ingewikkeld en altijd nog problematisch. Voor hare oplossing is de samenwerking noodig van anthropologische zijde. Schr. toont de moeilijkheid aan der vraag aan de hand van de vele pogingen tot oplossing, die in den loop der tijden zijn gemaakt geworden om het ontstaan van de tegenwoordige bevolking in den Indischen Archipel en de herkomst der afzonderlijke elementen te verklaren. Het negrito-element schijnt het oudste te zijn; dan volgen

de stammen van het Wedda-type, en ten slotte komt hierbij het Indonesische of beter gezegd het oer-Maleische element. Uitvoerig wordt uiteengezet waar deze bevolkingselementen tegenwoordig gevonden worden, vanwaar zij kwamen, welke anthropologische kenmerken zij bezitten, en hoe de vermenging der raselementen gewerkt heeft. Bizondere opmerkzaamheid schenkt de schr. aan de Wedda-stammen, de Papoeas, speciaal aan de Pygmeënquestie. De opvatting van P. Schmidt S.V.D., die alle Pygmeën als behoorende tot een gemeenschappelijk oerras opvat, aanvaardt Prof. Kleiweg de Zwaan niet; de gronden van zijn tegengestelde opvatting schijnen ons niet in alle punten beslissend te zijn.

Dr. Fr. Andres.

Pim Pernel, 2398.
NAAR HET LAND VAN MUSSOLINI. *H.P. Leopold, Den Haag,* 1926. (19 × 13) 176 blz. ing. f 1.50, geb. f 1.90.

Pim Pernel kan schrijven — heel erudiet — heel luchtig tegelijk. Hij merkt op de reis veel op, wat ge als alledaagsch voorbijziet. Hij ziet veel voorbij, wat ge als buitengewoon in je hart en geheugen bewaart. Over de kunst en kunststukken oreert hij als een kenner — maar met dezelfde flair waagt hij zich op een gebied, waar hij absoluut niet thuis is. Kijk dezen flater eens aan: ,,Op dat moment ontstond bij hem (n.l. Paus Gregorius) het plan om in die landen het Christendom te prediken, een taak, die Petrus, die daarvoor te oud was geworden, hem opdroeg.'' Deze onbegrijpelijke flater kan nog niet goed gemaakt worden door dit pikante snuifje voor zijn politieke geestverwanten: ,,Wat is ons gezantschap bij den H. Stoel een interessante post, die wij noode zouden kunnen missen, wijl deze schakel in de wereldgeschiedenis ons in het milieu houdt, waarin wij nu eenmaal behooren, ook al zij wij een in hoofdzaak Protestantsch land.''

A. van Delft.

Lodewijk de Raet, 2399.
VLAANDEREN'S ECONOMISCHE ONTWIKKELING. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1925. (18 × 12) 482 blz. ing. f 2.75.

Het boek is in twee deelen verdeeld: het eerste deel geeft den toestand van Vlaanderen's economische toestand in het verleden, het tweede deel beschrijft den toestand in het heden, beide met een bibliographie aan het eind.
Het heden van 1910-1914 toen dit boek werd geschreven, is nu ook al weer ,,verleden'' maar in vele opzichten zijn schrijver's beschouwingen nog niet verouderd, zooveel winst valt er immers voor de Vlaamsche zaak gedurende de oorlogs- en na-oorlogsperiode niet te boeken. Het statistisch materiaal omtrent het heden heeft echter slechts geschiedkundige waarde, en al valt de bedoeling om schrijver's werk ,,onverlet en gaaf'' te laten verschijnen, te waardeeren, nog te meer, omdat de cijfers van de na-oorlogsperiode ook geen betrouwbaar studiemateriaal opleveren, het is te hopen, dat spoedig een tweede druk met up-to-date cijfers moge verschijnen.

G. J. de Vries.

D. van der Zee, 2400.
BATAVIA, DE KONINGIN VAN HET OOSTEN Geïllustreerd. *Dr. Gustav Schueler, Rotterdam,* 1926. (31.5 × 24) XXX-375 blz. ing. f 6.—, geb. f 7.50.

Tal van passende foto's illustreeren dit boek, dat het ontstaan, de ontwikkeling en den tegenwoordigen toestand behandelt. Uitvoerig sluiten zich daaraan de statistieke gegevens over de scheepvaart, den handel, de banken, de warenhuizen en informatiebureaux aan. In cijfers en adressen krijgt men een goed overzicht over den groei der stad, de toename van het verkeer en de goede gelegenheid voor handel en industrie.

A. F. van Beurden.

DUITSCH.

Otto C. Artbauer, 2401.
KREUZ UND QUER DURCH MAROKKO, Geïllustreerd. *Strecker & Schröder, Stuttgart,* 1925. (22.5 × 15) VIII-189 blz. geb. M. 6.50.

Artbauer heeft vele jaren vóór het definitieve ingrijpen der Franschen in Marokko rondgereisd. Hij schrijft nu een boek over zijne bevindingen, dat uit den aard der zaak ietwat verouderd aandoet Om den oorsprong der huidige verhoudingen te leeren kennen heeft het natuurlijk nog wel zekere waarde terwijl het ook vele nuttige gegevens behelst op volkenkundig gebied. Maar het is zóó ontdaan van actualiteit, dat men zich toch onbevredigd gevoelt wanneer men op de laatste bladzijde beland is.
Artbauer beschrijft op levendige wijze hoe helsch het in het land van den sheriff toe ging vóór de blanke man zich met de aangelegenheden ter plaatse ging bemoeien en er zijn voogdijschap over proclameerde. Desniettemin is de schrijver in het geheel niet met die verbetering ingenomen en geeft hij overvloedige bewijzen van zijn anti-Fransche gezindheid. In zoo verre is het boek ook een goed specimen van de moderne Duitsch-koloniale literatuur, waar de verbittering over het verlies der Schutzgebiete zich door een constant partij trekken voor de bruine tegen de blanke rassen vertolkt.

G. Ridder de van der Schueren.

Otto Bürger, 2402.
SPANIENS RIVIERA UND DIE BALEAREN, Geïllustreerd. *J. Dieterich, Leipzig,* 1925. (25.5 × 17.5) 355 blz. ing. M. 10.—, geb. M. 13.—.

Dit boek is een volledige verhandeling over het schoonste en merkwaardigste deel van het Zuidelijke schiereiland, goed in vorm gezet, aantrekkelijk verhaald in den vorm van een reisverhaal met vele eigen opmerkingen.
Barcelona, Montserrat, Valencia, Alicante, Murcia, de eilanden, Majorca en Minorca zoo weinig bekend volgen in bonte rei, mooi beschreven en geschilderd met vaste hand. Het boek is om zijn rijken inhoud zeer aanbevelenswaard, alhoewel men rekening moet houden met de eigen visie van den schrijver.

A. F. van Beurden.

Carl Einstein, 2403.
AFRIKANISCHE LEGENDEN. *Ernst Rowohlt, Berlin W* 35, 1925. (20 × 13.5) 280 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 7.—.

'n Rijke verzameling mythen, legenden en sagen uit Afrika. Voor ethnologen en voor allen die belangstellen in deze vreemde ,,Völkerpsychologie'' is dit boek 'n uitstekende inleiding. Ook biedt 't boek herhaaldelik aanknoopingspunten

ter vergelijking met de bekende sagen- en mythengroepen, Griekse, Indiese, Arabiese en Noorse. Vooral echter als openbaringen der negerziel met haar onbegrijpelikheden, zijn deze legenden van belang. De schrijver onthoudt zich van kommentaar of inleiding en laat de legenden voor zich zelf spreken. 'n Uitvoerige literatuuropgave en 'n inhoudsregister verrijken dit mooie boek. *Ed. A. Serrarens.*

Joseph Frässle, S.C.J., 2404.
NEGERPSYCHE IM URWALD AM LOHALI, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.*, 1926. (20×13.5) VI-189 blz. geb. M. 4.80.

Wanneer de Belgen eens aan de opbouw mochten gaan denken van eene katholiek-koloniale staatkunde, waaraan hun Congo groote behoefte heeft, kunnen zij in pater Frässle's bovengenoemd werkje een paar goede uitgangspunten voor deze actie vinden. Frässle toch is diep in het zieleleven van de Bantoes, die de monding van de Lohali, meer bekend als de Aruwimi bewonen, binnengedrongen en geeft zich op grond daarvan rekenschap van de gewoonten en de gebruiken welke deze heeren in het dagelijksch leven huldigen. Zulk eene doorwrochte kennis is onmisbaar om heele of half onbeschaafde volken met eenige kans op succes op de baan der vooruitgang te plaatsen, hetgeen toch de hoofdtaak der Belgen in Centraal Afrika is. Hoeveel aan dat inzicht nog hapert, toont de schrijver b.v. aan in zijn belangwekkend hoofdstuk aan de fetischen gewijd en waarin hij over deze voorwerpenvereering beschouwingen ontwikkelt, welke zeer ver van de algemeen heerschende afwijken. Toch moeten al deze gebruiken, zoowel als de motieven, die er aan ten grondslag liggen, tot in hun diepste diepten gepeild zijn, wil men tot de opbouw overgaan van eene geordende burgerlijke samenleving, welke geen copie van Brussel is maar veeleer uit het eigenste der bevolking zelf opbloeit. Op dit gebied heeft de staat veel te leeren maar ook de Missie zelf. Frässle vertelt b.v. dat aanvankelijk alle katholiek gesloten huwelijken misliepen en geeft als reden daarvan op, dat de missionarissen zich een onvoldoend begrip gemaakt hadden van de huwelijkszeden der inboorlingen, met name van de beteekenis, die aan het koopen en afbetalen van vrouwen gehecht moet worden.

Schrijver heeft de laatste dagen van den Congo-Vrijstaat meegemaakt en is dus uit den aard der zaak tegen het Europeesche element in Afrika ingenomen. Maar de toestanden zijn sedert veranderd en verbeterd, hetgeen, jammer genoeg, onvoldoende tot uitdrukking komt wanneer het over Europeanen gaat. Veeleer wordt er dan wat luchthartig gegeneraliseerd en verneemt men dingen, welke moeilijk vol te houden zijn.

Eenigszins wordt het boekje ook ontsierd en het vertrouwen, dat het in alle opzichten verdient, ondermijnd, door de maar kwalijk verhulde laatdunkendheid, waarmede schrijver op ten naastebij iedereen neerziet, die iets met Afrika te maken had of heeft. Het is mogelijk, dat beambten, geleerden en missieoversten een massa fouten gemaakt hebben en in inzicht of begrip omtrent de negers te kort komen en dat Pater Frässle hen op dit gebied allen de baas af is. In stede van dit te beklemtonen zou het echter nuttiger en interessanter geweest zijn een en ander mede te deelen over een mogelijke organische samenwerking tusschen deze verschillende krachten. *G. Ridder de van der Schueren.*

Dr. Heinrich Götenberger, 2405.
DIE DONAUSTÄDTE IN NIEDERÖSTERREICH, Geïllustreerd. *Oesterreichischer Schulbücherverlag, Wien*, 1924. (23.5×16.5) 272 blz. geb. Osh. 9.—.

Een mooi, wetenschappelijk werk voor ieder, die in de geographie van Oostenrijk belang stelt of zich met de ontwikkeling van steden bezighoudt. In het algemeene gedeelte wordt het Donaulandschap in Beneden-Oostenrijk in ontstaan en ontwikkeling van alle zijden belicht, waarbij ook de hydrographie van den Donau besproken wordt. Vanaf den prehistorischen tijd wordt de wording van het cultuurlandschap door alle tijden heen nagegaan; ook de veranderingen der verkeersgeographie, volksdichtheid etc. worden uitvoerig onderzocht.

In het tweede gedeelte worden de afzonderlijke steden in hare historische ontwikkeling en tegenwoordige beteekenis behandeld. Met uitzondering van Weenen, dat geographisch zoo'n aparte plaats inneemt en dus ook buiten het bestek van dit boek valt. Vele plattegronden en afbeeldingen uit ouden en nieuwen tijd verleenen een bizondere bekoring aan deze studie, die een waardig begin vormt van de „Landeskundliche Bücherei", welke geheel Oostenrijk zal omvatten. Een verklaring van vaktermen aan het eind van het werk, een uitvoerige literatuuropgave en goede registers verhoogen zeer de bruikbaarheid. *Dr. J. B. L. Hol.*

Dr. Hugo Hassinger, 2406.
DIE TSCHECHOSLOWAKEI. *Rikola-Verlag, Wien* 3, 1925. (25×16.5) 630 blz. ing. M. 18.—, geb. M. 20.—.

Dit boek bevat als inleiding o.m. een mooi opstel over het begrip „natie" in de verschillende staten van Europa, daarna een aardrijkskundige beschouwing over Centraal-Eurpa en behandelt vervolgens Tsjecho-Slowakije physisch, economisch, ethnologisch, kultureel en vooral politiek zeer uitvoerig: het eindigt met een zeer omvangrijke literatuurlijst. Voor zoover ons bekend, bestaat er geen grondiger en meer wetenschappelijk werk over dezen nieuwen staat. Het is geschreven door een Duitscher, maar het is niet hinderlijk partijdig. Wel komt het — terecht — op voor de minderheden in dezen nationaliteiten-staat, welke evenzeer achteruit gesteld worden als vroeger Tsjechen en Slowaken in de Oostenrijk-Hongaarsche monarchie. Voor studenten in de sociale geographie is dit het aangewezen handboek. *G. J. de Vries.*

Richard Hennig, 2407.
VON RÄTSELHAFTEN LÄNDERN. *Delphin-Verlag, München*, 1925. (21.5×14) 326 blz. ing. M. 7.50, geb. M. 9.—.

Vóór de groote regenbui begon heeft Noë tusschen veel pek gewoond zonder er door besmet te worden. Ook op den huidigen dag zijn er nog Noë's; ook heden zijn er nog lieden, welke onaandoenlijk voor de eischen van den tijdgeest rustig huns weegs gaan en op wie de golven van banaliteit, materialisme en winzucht als op een rots afbreken.

Zulk een forsche éénling is de heer Richard Hennig. Door alle tribulaties van de laatste twintig jaren heen heeft deze geleerde met onverstoorbaar geduld naar de oplossing gezocht van allerlei historisch-geographische problemen. Wanneer millioenen anderen in de bloedige omarming des doods verstrengeld malkanderen de keelen trachten af te bijten, zat hij rustig Atlantis te localiseeren en de omvorming der landkaart te Versailles, de inflatie, de Roerbezetting, Poincaré, de pagekopjes, de charleston, kortom niets ter wereld was in staat zijn aandacht van Thule, Cattigara of Vineta af te leiden. Twintig jaar heeft hij onafgebroken aan deze belangwekkende problemen gegeven en daarbij eene literatuur verwerkt, waarvan de opsomming alléén 18 bladzijden miniatuurdruk beslaat. Twintig levensjaren gegeven om onomstootelijk vast te stellen, dat Atlantis met Tartessos identiek is, en dát in dezen jachtigen, vermaterialiseerden tijd! En dan nog te moeten beleven, dat enkele weken na het verschijnen van dit levenswerk een Franschman Atlantis onomstootelijk zeker in Amerika localiseert en een Duitscher in de binnenlanden van de Sahara.
Voor Richard Hennig staat het vast, dat Atlantis, Tartessos en het Pheakenland Scheria alle aan de monding van de Guadalquivir gezocht moeten worden. Salomon's tocht naar Ophir was een gewone plundertocht, vermoedelijk ergens naar de kust van Afrika, maar in alle gevalle niet naar Zimbabwe. Thule ligt in Midden-Noorwegen, Vinland in het tegenwoordige Massachusetts, enz. Zeer waardevolle beschouwingen worden voorts gewijd aan Asciburgum, Thin en Cattigara, Vinland, Hvitramanland, Wisu, Vineta, Rungholt, Frislanda, Stocafixaland, St. Bramdans-eiland.
Het boek is met scrupuleuse nauwkeurigheid geschreven en boezemt den vorscher vertrouwen in en opent den leek een inzicht in problemen, waarover men zelden hoort, waarvan men omtrent niets weet, maar die desniettemin het menschdom eeuwen lang zoodanig bezig gehouden hebben, dat er een angstverwekkende literatuur over ontstaan is. Aan hen, die een inzicht in deze problemen wenschen te krijgen, kan Hennig's boek aanbevolen worden.

G. Ridder de van der Schueren.

Henry Hoek, **2408.**
WANDERBRIEFE AN EINE FRAU. *Gebr. Enoch, Hamburg,* 1925. (20×14) 188 blz. gecart. M. 4.—, geb. M. 5.—.
Er is over Zwitserland nog iets anders te zeggen dan dat er bergen en meren zijn, want er wonen ook menschen en het is over deze laatsten, dat men eigenlijk maar zelden iets hoort. Over deze menschen nu, vertelt Hoek in zijn boek een en ander en dat is wel zijn grootste verdienste, ofschoon Sybarieten hem misschien vooral dankbaar zullen zijn voor de veelvuldige en uitgestrekte expedities, welke hij in de regionen der culinaire kunst onderneemt. Want Hoek houdt blijkbaar van een goed maal en een goede flesch en hij weet waar die te krijgen zijn. Hij houdt ook veel van eene vrouw, aan welke hij liefdesbrieven schrijft, die over de Zwitsers en hun land, over hun beste restaurants en hun besten wijn handelen. Of die vrouw daarover in de wolken is, mag betwijfeld worden, want ze schrijft hem maar éénmaal een briefkaart terug. En dat is omtrent evenveel of nog iets meer dan de meeste lezers geneigd zouden zijn te doen.

G. Ridder de van der Schueren.

Karl Klinghardt, **2409.**
TÜRKÜN JORDU, Geïllustreerd. *L. Friederichsen & Co., Hamburg* 1, 1925. (21×14) 177 blz. ing. M. 6.50, geb. M. 8.—.
Dit boek verdient om drie redenen de aandacht van het lezende publiek:
1e. omdat het Armenië beschrijft in hoofdstukken naar de landsgedeelten, op een kaart door kleuren aangegeven in XII hoofdstukken, dus niet naar den aard en eigenschappen, maar naar de ligging.
2e. dat de schrijver is een Turkophiel, een Duitscher, die nog steeds aan het oude en nieuwe samengaan denkt en daarom hier en daar nog al eenzijdig oordeelt. Een gevolg daarvan is het
3e punt, dat hij over de verschrikkelijke moordpartijen op de Armeniërs heenglijdt en het boek eindigt met een opgewekte lofrede op het Aziatisch Turkije, dat hij weer zijn oude plaats in den Balkan zou willen laten innemen.
Afgezien van deze drie bijzonderheden, die de opbouw van het boek niet zoo gunstig beïnvloed hebben, is de schrijver een degelijk kenner van het land en het volk en heeft het boek voor studeerenden, voor journalisten, voor bibliotheken eene behoorlijke waarde.

A. F. v. Beurden.

Hans Krieg, **2410.**
URWALD UND KAMP, Geïllustreerd. *Strecker & Schröder, Stuttgart,* 1925. (22×15) 173 blz. geb. M. 6.50.
Urwald und Kamp behandelt het binnenland van Argentinië. De schrijver beziet het land vooral van biologisch standpunt en spreekt bijzonder gaarne over de vreemde dierenwereld, over de vogels, de papegaaien, de wondere iguanen, de buidelratten in vele soorten; over de gordeldieren, de alligatoren, de brulapen, de miereneters, de roofvogels. Hij illustreert zijne reizen her- en derwaarts door het oerland met schetsen en vertelt van het leven in die van het Europeesche landschap zoo afwijkende gebreken, met en zonder Indianen, met groote en kleine steden. Vooral het Zuiden van het groote land is er in geschetst; het boek met vele aanteekeningen over dier- en plantennamen is waard gelezen te worden.

A. F. van Beurden.

Dr. Franz Baron Nopcsa, **2411.**
ALBANIEN. *Walter de Gruyter & Co., Berlin W.* 10, 1925. (25.5×17.5) 272 blz. ing. M. 22.—, geb. M. 24.—.
Schrijvers, die ons over het leven van de bevolking van dit onbekend landje met zijn half-cultuurvolk inlichten, doen een goed werk, doordat zij eenerzijds aan ethnographie en geographie, anderzijds aan de beschavingsgeschiedenis van het Balkan-schiereiland waardevolle gegevens kunnen verschaffen.
Midden- en Zuid-Albanië zijn vroeger beschreven, Dr. Nopcsa heeft nu in een uitvoerig werk den huizenbouw, de kleederdrachten, de werktuigen van Noord-Albanië behandeld en zijn merkwaardige mededeelingen met 132 duidelijke teekeningen en 4 platen toegelicht.
Na de beschrijving volgt een artikel over den oorsprong van verschillende kultuurgoederen en eindelijk een literatuurlijst van werken, welke

met den inhoud van het boek in verband staan. Een werk van hooge wetenschappelijke waarde.

G. J. de Vries.

Francisco Pizzarro, 2412.
DER STURZ DES INKAREICHS, Vertaald uit het Spaansch door Dr. H. G. Bonte, Geïllustreerd. *F. A. Brockhaus, Leipzig,* 1926. (18.5×12.5) 158 blz. geb. M. 2.50.

Dit werkje is niet zoozeer een aaneén geschakeld verhaal van de landing van Pizzarro en de verovering van Peru, dan wel een overzicht in hoofdstukken van den toestand van het Inkarijk, van den val van dit vroeg beschaafde goudland, naar de berichten van Garcilago de la Vega, die door zijne moeder aan de Inka's verwant was en van pater José de Acosta, die Pizzarro vergezelde.
In het eerste gedeelte eene beschrijving van land en volk, het tweede omvat het drama van de verovering van Peru door de Spanjaarden, die daarbij in een somber, bloedig rood licht staan. Het derde gedeelte is een geschiedenis van de zeden en gewoonten van 't volk; als aanvulling der vorige deeltjes is het welkom en voor bibliotheken geschikt. Het is aangenaam geschreven.

A. F. van Beurden.

Hans Plischke, 2413.
VON DEN BARBAREN ZU DEN PRIMITIVEN, Geïllustreerd. *F. A. Brockhaus, Leipzig,* 1925. (18.5×13) 126 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 6.50.

Men weet, dat de oude reisverhalen vanaf Ptolomeus, Herodotus, Plinius, Strabo tot den meer te vertrouwen Marco Polo uit de Middeleeuwen, doorvlochten zijn met de zonderlingste verhalen over difformiteiten bij de vreemde volksstammen, over zeer eigenaardige gewoonten en dat deze fabelen door den druk en het teekenstift nog voortleefden tot in de 18e eeuw en de toenmalige reizigers in hunne verhalen daarvan nog niet vrij waren. Een boekje, waarin, eenigszins naar tijdsorde gerangschikt, deze curiositeiten opgenomen zijn en met oorspronkelijke teekeningen verduidelijkt is het werkje van Hans Plischke. Al schijnt het ons toe, dat de waarde voor de land- en volkenkunde niet zoo bijster groot is, toch zal het wel koopers vinden.

A. F. van Beurden.

Earl of Ronaldshay, 2414.
INDIEN AUS DER VOGELSCHAU, Geïllustreerd. *F. A. Brockhaus, Leipzig,* 1925. (22.5×15) 230 blz. geb. M. 13.—.

De inhoud van het boek geeft een kleurig beeld van het voor de meeste lezers nog zoo onbekende land met zijn vele verschillende volksstammen, zijn oude cultuur, die in vele monumenten van verschillenden aard belichaamd is. De wonderen der Keizersburg te Delhi, de groote godsdienstige feesten aan de Ganges, de aard van het grensvolk, het Hindoeïsme, het Boehdisme en de Islam in hunne onderlinge verhoudingen, het groote jachtgebied, de politiek, worden nauwkeurig besproken. Een interessant boek vol afwisseling.

A. F. van Beurden.

Hermann Rönninger, 2415.
AUS DER WILDNIS NEUGUINEAS. *Deutsche Buchwerkstätten, Dresden,* 1925. (22×14.5) 235 blz. geb. M. 7.50.

Aan fantasie ontbreekt het den schrijver niet. Als goudzoeker gaat hij de wouden in met een vriend, komt in strijd met de inboorlingen, behandelt de verdediging van een kamp en den strijd, als een Pruisische onderofficier, die les in 't vechten geeft en velt de Papoeas als jachtwild terneer. Bij een vervolging van dieven worden deze zonder vorm van proces opgehangen. Ook bij het aanvallen van een stam vallen tal van dooden. Van medelijden, barmhartigheid, overleg, geen sprake. De handigheid van den schrijver in het teekenen der toestanden kan de onwaarschijnlijkheid van al die moordpartijen niet goed maken. Het boek laat geen indruk achter en heeft uit land en volkenkundig oogpunt weinig waarde.

A. F. van Beurden.

Colin Ross, 2416.
HEUTE IN INDIEN, Geïllustreerd. *F. A. Brockhaus, Leipzig,* 1925. (18.5×13) 329 blz. geb. M. 9.50.

Heute in Indien is een bedriegelijke titel voor een boek, dat met Indie even weinig uit te staan heeft als met Patagonie. Het is de reisbeschrijving van een jongen man, die Ceylon, Siam, Malaya, Sumatra, Java en Bali bezocht maar in het eigenlijke Indië geen voet gezet heeft.
Als schets van verschillende wederwaardigheden en indrukken is het boek zeer wel te genieten, maar de economische inzichten van den schrijver eischen veel reserve en zijn politieke opvattingen zijn vaak aanvechtbaar, om het maar zoo weinig polemisch te zeggen als slechts mogelijk is.
Wanneer men Colin Ross' boek met een half dozijn andere vergelijkt, die in den laatsten tijd over Insulinde verschenen zijn, en door Duitschers in het licht werden gegeven en men ontwaart in al die boeken nagenoeg dezelfde fouten dan krijgt men den indruk, dat de Buitenzorgsche regeering goed zou doen eens naar een voortvarenden initiatief-rijken perschef om te zien.

G. Ridder de van der Schueren.

Hans Stadler, 2417.
KARAWANENZUG DURCH NORDAFRIKA, Geïllustreerd door Ernst Liebenauer. *Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien 1,* 1925. (18×12) 141 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 2.60.

Vijftig jaar geleden heeft de Oostenrijker Oskar Lenz een reis van Marokko naar Timboktoe gemaakt om vandaar via het dal van den Senegal weer naar huis terug te keeren. Deze reis was een heele prestatie. Inderdaad waren vóór Lenz nog maar drie blanken in het geheimzinnige Timboktoe binnengedrongen, ofschoon toch talrijke koene reizigers er naar haakten, die plaats met eigen oogen te aanschouwen. Lenz heeft zijn tocht beschreven in een boek, dat hij „*Timbuctu*" noemde.
Nu is Hans Stadler gekomen en heeft uit dat boek een kleiner samengesteld, dat wel in hoofdzaak voor de jeugd bestemd zal zijn. Of het op deze echter een indruk zal maken is twijfelachtig. De spannende tocht met zijn duizenden moeilijkheden, zijn avontuurlijkheden en tallooze gevaren wordt er zóó nuchter in beschreven, dat het is alsof het om een kostschoolwandeling ging. Stadler heeft misschien een zakelijk relaas uit Lenz' boek samengesteld, maar erg boeiend is hij daarbij niet geweest.

G. Ridder de van der Schueren.

Walther Tuckermann, 2418.
OSTEUROPA, Geïllustreerd. *Ferd. Hirt, Breslau*, 1926. Jedermannsbücherei, (19×13) Deel I: 116 blz., deel II: 124 blz. Per deel: geb. M. 3.50.

Het eerste deeltje geeft een algemeen overzicht, het tweede behandelt de afzonderlijke deelen: Rusland in zijn nieuwe gedaante, dat slechts een mantel schijnt te dragen, ontijdig omgehangen, midden-Rusland en het Zuiden, landen met een eigenaardig uitzicht, het Oosten en de Oeral, dat zoo weinig bekend is. Onderhoudend en leerrijk zijn de beschrijvingen van de vele voor ons meestal weinig bekende steden van het binnenland de zeden en gewoonten van de nomadische bevolking, waarbij vele statistische gegevens alles verduidelijken.

A. F. van Beurden.

Johannes Walther, 2419.
BAU UND BILDUNG DER ERDE, Geïllustreerd. *Quelle & Meyer, Leipzig*, 1925. (23×15) 482 blz. geb. M. 10.—.

Johannes Walther, de bekende geoloog en woestijnonderzoeker heeft de geologische literatuur wederom met een werk verrijkt, dat vooral den ontwikkelden leek een welkome inleiding geeft in den bouw en vormingswijze onzer aarde. — Een aardig hoofdstuk over de geschiedenis der geologie leert ons in beknopten vorm den groei dezer jonge wetenschap kennen. Origineel als steeds, weet schr. in het gedeelte over de algemeene geologie door vele zijner uiteenzettingen, welke hij met meer dan 200 teekeningen van eigen hand op eenvoudige, duidelijke wijze verluchtte, ook den vakman te boeien. — Het tweede gedeelte is aan de historische geologie voornl. van Duitschland gewijd. Op een aantal kaartjes wordt de verspreiding der verschillende formaties op Duitschen bodem weergegeven, terwijl op 21 tafels de voornaamste in deze afzettingen voorkomende gidsfossielen zijn afgebeeld. — In het laatste deel wordt het geologisch onderwijs besproken, waarbij de bestudeering en kennis van de eigen omgeving op den voorgrond wordt gesteld, hoewel hier Duitsche toestanden onder het oog zijn gevat, zal toch menige frissche opmerking ook voor den Nederlandschen docent van belang zijn.

Dr. J. B. L. Hol.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

J. P. A. Eernstman, 2420.
JEUGDBEWEGING IN NEDERLAND. Geïllustreerd. *Elsevier, Amsterdam*, 1926. (17.5×11.5) VIII-129 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

Schrijver verdeelt de Jeugdorganisaties in Jeugd*beweging* en Jeugd*zorg*. Wij Roomsen kennen alleen de laatste, volgens Eernstman. „Er zijn o.a. organisaties die R.K. Zending drijven", zegt hij wat protestants-Duits, „er zijn er die werken voor drankbestrijding; er zijn er daaronder die goed werk doen. Over 't algemeen staan R. K. Verenigingen onder toezicht van een geestelike en missen de karakteristieke eigenschappen van de onvervalste jeugdbeweging. Zo de patronaten. De patronaten zijn uitstekend georganiseerd... ze geven echter geen leiding in handen van de jongens zelf, hoewel de leidende kapelaan natuurlik in vele gevallen wel zal proberen de oudste jongens verantwoordelikheid te leren.
...Een voorbeeld van R.K. Jeugdbeweging heb ik in dit boekje niet opgenomen, omdat de belangrijkste organisatie niet tot de Jeugd*beweging* behoort." Uit de vele overige bonden en bondjes koos schrijver als typerend de volgende: het Nederl. Jongelingsverbond, de Ned. Christen-Studenten Ver., de Vrijz. Chr. Studentenbond, de Vrijz. Chr. Jongerenbond, de Joodse Jeugdbew., de Ned. Padvinders, de Arbeiders Jeugdcentrale, Jeugdaktie voor Geheelonth. en Centr. Comité Jongeren Vredesaktie.
Schrijvers sympathieën gaan blijkbaar uit naar de vrijzinnigheid, maar hij deed eerlik zijn best om ook in anders gezinde bonden te waarderen, wat er te waarderen viel. Het boekje is goed geschreven en mooi uitgegeven en moet ieder die in het jeugdwerk zit, interesseren.

Fr. S. R.

C. K. Elout, 2421.
DE CRISIS-FAUST. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam*, 1926. De Rinkelbel, (19×12.5) 61 blz. ing. f 0.90.

Faust is het parlementaire stelsel. Hij gaat ter helle, na eerst de kiezers te hebben misleid door een goede regeering te beloven, door toedoen van politieke figuren waarachter men bekende parlementariërs raadt, niet het minst door Helena, het gezantschap. Hier en daar slaagt Elout er wel in rake dingen te zeggen. Wel 't aardigst is het derde bedrijf, spelend in den voorhof van den Hemel, waaruit de formateurs treden om, na enkele onderhandelingen op het tooneel, daarin weer terug te gaan. Ten slotte triomfeert de duivel als door Faust's schuld het gezag neerligt. *Mr. T. Verschuur.*

Dr. B. G. Escher, 2422.
DE METHODES DER GRAFISCHE VOORSTELLING, Geïllustreerd. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam*, 1926. (20.5×13) 122 blz. ing. f 3.40, geb. f 3.90.

Prof. Escher heeft een goed werk gedaan met de uitgave van dit werkje over grafische voorstelling, het eerste in onze taal. Zooals schr. in het voorbericht zegt, richt het boekje zich „tot iedereen, die grafische voorstellingen kan gebruiken om statistisch getallenmateriaal beter te overzien". Waar in onzen modernen tijd de statistiek niet alleen in wetenschappelijke verhandelingen, maar ook in de verslagen van ieder groot bedrijf zulk een belangrijke rol speelt, zullen zeker velen in dit heldere en overzichtelijke werkje gaarne naslaan, op welke wijze statistisch materiaal het best grafisch kan worden voorgesteld. Bij een volgenden druk, die spoedig noodig moge blijken, zullen een paar drukfouten op blz. 16 zeker verbetering vinden en kan de term „puntenopdragen" wellicht door een betere vervangen worden.

Dr. J. B. L. Hol.

S. R. de Miranda, 2423.
DE GEMEENTE EN HAAR NIEUWE TAAK, *Ontwikkeling, Amsterdam*, 1926. Bibliotheek voor Gemeentepolitiek. (19×13.5) 111 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.

Het is te begrijpen, dat de Amsterdamsche wethouder zijn onderwerpen door een socialistischen bril bekijkt en zoude uit dien hoofde hier en daar

wel eens een rake kantteekening zijn te plaatsen. Wij achten dit echter niet noodig, wijl hetgeen de sociaal-democraten zich in dezen voorstellen, toch wel voor een groot deel toekomstmuziek zal blijven. Trouwens een vér doorgevoerde gemeentelijke bemoeiïng in de exploitatie van bedrijven is slechts in de allergrootste gemeenten mogelijk. De resultaten zelfs met verschillende dier nieuwere bedrijven, zooals waschinrichtingen, visch- en vleeschverkoopingen, melkinrichtingen, badinrichtingen, in de grootste gemeenten bereikt duiden er voldoende op, dat ook zelfs voor die gemeenten een dergelijke gemeentelijke exploitatie niet altijd lucratief is.
Intusschen is het boekje het lezen dubbel waard, omdat hier in kort bestek een kijk gegeven wordt over hetgeen in Amsterdam in dezen reeds tot stand gebracht is.

J. M. van Sas.

ENGELSCH.

Bessie Graham, **2424.**
THE BOOKMAN'S MANUAL. *R. R. Bowker & Co., New-York,* 1925. (20.5×14) X-627 blz. geb. $. 3.50.

John A. Holden, **2425.**
THE BOOKMAN'S GLOSSARY. *R. R. Bowker & Co., New-York,* 1925. (20.5×14) 127 blz. geb. $. 2.—.

Twee handboeken voor den Amerikaanschen boekverkooper, waarmede echter de Nederlandsche ook wel zijn voordeel kan doen. Het eerste poogt in korte hoofdstukken, gevolgd door „Questions" den lezer te zijn: *A Guide to literature*, gelijk de ondertitel luidt; dit natuurlijk eenigszins beperkt op te vatten. Men wil den adspirant-boekverkooper wat neuswijs maken, waarbij uiteraard rekening gehouden werd met Amerikaanschen smaak, opvattingen en inzichten. Misschien, dat daarom goede bekenden uit 't oude Europa ontbreken, zooals R. H. Benson? Het blijft Fransche, Russische, Engelsche enz. literatuur, bekeken door Amerikaanschen bril. Een bepaald standpunt wordt, voor zoo ver wij konden nagaan, niet ingenomen. Steekproeven leerden ons, dat met nuchtere vermeldingen wordt volstaan, zonder veel commentaar.
De schrijvers staan groepsgewijs gesorteerd, gevolgd door levensdata, titels van hun werken met jaartallen van eerste uitgaven, met of zonder eenige didactische feitenvermeldingen. Een Index vergemakkelijkt 't naslaan.
Het tweede werk geeft 'n verklaring van de voornaamste termen welke betrekking hebben op het boekbedrijf of daarmee in eng of meer verwijderd verband staan. Daarnaast bevat het vakkundige mededeelingen over het boekwezen, zooals het ontstaan van het boek in den loop der tijden, de mogelijkheden van afzet en verspreiding, de groote wijzigingen welke in dit bedrijf hebben plaats gegrepen, waarbij niet vergeten werd de voornaamste voormannen te memoreeren.
Ook dit boek is een vademecum voor degenen, die zich in de Amerikaansche boekhandelswereld wenschen te oriënteeren.

M. v. M.

XII. LEERBOEKEN.

K. ten Bruggencate,
A. Broers, **2426.**
ENGELSCH WOORDENBOEK. *J. B. Wolters, Groningen,* 10e druk, 1926. (19.5×13) Engelsch-Nederlandsch Deel I: VIII-838 blz. geb. f 3.75.

Wolters' woordenboeken genieten een uitstekende reputatie, en zeer terecht. In- en uitwendig bijzonder goed verzorgd zijn het gidsen, waaraan men vreugde beleeft. Aan dezen tienden druk, bezorgd door A. Broers werden vele nieuwe Engelsche en Amerikaansche woorden en uitdrukkingen toegevoegd. Wat ons in dit woordenboek altijd bijzonder heeft aangetrokken, is de practische en duidelijke phonetische transcriptie.

M. v. M.

A. E. van Bussum, **2427.**
ESPERANTO-LEERBOEK. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1926. (19.5×13.5) 162 blz. ing. f 1.25.

De inhoud is universeel als de symbolieke omslagversiering. Hier wordt meer gegeven dan een grammatica, waarin Esperanto-woorden, spreekwijzen en oefeningen zijn verwerkt. De examenopgaven, brokstukken uit de geschiedenis van het Esperanto, in het Esperanto geschreven, de tekst en muziek van wat men zou kunnen noemen het Esperanto-Volkslied doen het leerboek aanmerkelijk in waarde stijgen. Het is een *volledig* leerboek en van de beste!

C. Preller, O.P.

J. R. S. Cauberghe, **2428.**
BLOEMLEZING UIT KATHOLIEKE SCHRIJVERS. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (19×13) Deel II: 288 blz. ing. f 2.35, geb. f 2.80

Een ordeloos door elkaar gesmeten, zonder systeem of lijn bijelkaargeraapte reeks verzen en prozastukken van alle mogelike en nog meer onmogelike katolieke schrijvers en schrijfsters, die ooit over Gods aardbodem ronddoolden. Het is volmaakt onbegrijpelik, waar de verzamelaar met dit boek naar toe wil: inleiden naar et hoogland der schoonheid? 'n beeld geven van de ontwikkeling van de „katolieke kunst"? 'n „bloemlezing" voor een of andere school? 'n Wonderlik produkt zonder kennis of smaak in mekaar geflanst, en dat door nog twee delen gevolgd dreigt te worden.

Gerard Knuvelder.

Van Dale, **2429.**
HANDWOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL. *Martinus Nijhoff, Den Haag,* 4e druk: 1925. (22×15) XI-1018 blz. geb. f 5.60.

Van Dale, **2430.**
ZAKWOORDENBOEKJE DER NEDERLANDSCHE TAAL. *Martinus Nijhoff, Den Haag,* 6e druk: 1923. (17×11) VII-192 blz. gecart. f 0.65.

Johan Hendrik van Dale (1828-1872) onderwijzer, later archivaris te Sluis, mag wel gerekend worden tot de beroemdheden van ons vaderland, die door hun werk bij het nageslacht steeds in eere en gedachtenis zullen blijven. Zijn onvolprezen *Groot Woordenboek* is een hoeksteen van ons taalgebouw, een synthetisch stuk wetenschap, dat eerbied afdwingt.
Goed gezien was het daarom dit omvangrijke en uiteraard eenigszins prijzige werk in beknopter edities te doen verschijnen, die én door hun beknoptheid én door hun lage prijzen, als 't ware zijn aangewezen tot voorlichting van velen. Zeer goede, nuttige en aanbevelenswaardige werken, voor school, huis en kantoor, kortom

voor een ieder, die beschaafd Nederlandsch wil schrijven en spreken. De verklaringen, ook op katholiek gebied, zijn goed, voor zoover we konden nagaan. Misschien had 'n enkele keer 'n goede omschrijving toch *iets* duidelijker kunnen zijn. Zeer terecht ontbreken in beide beknopte edities zoodanige woorden, die reserve voor onvolwassenen noodig zou hebben gemaakt.
De woordenboeken zijn ook uitwendig goed verzorgd, zooals verwacht kan worden van uitgevers, die zooveel belangrijke, wetenschappelijke werken, w.o. meerdere Nederlandsche, Middelnederlandsche en Etymologische woordenboeken, in het licht zonden.

M. v. M.

Dr. B. G. Halberstadt, 2431.
GEDICHTEN UIT DE 16e EN 17e EEUW. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1925. Nederlandsche Schrijvers. (17.5×11) 195 blz. ing. f 1.45, geb. f 1.75.

Dr. Halberstadt's verzameling bevat enkel gedichten uit de 16e en 17e eeuw, aardig geïllustreerd met portretten, die we ook reeds elders in uitgaven van Meulenhoff mochten aantreffen. Toch hebben we tegen deze uitgave enige bezwaren. Waar in dit boekje gedichten zijn opgenomen geschikt voor 't letterkundig onderwijs aan Gymnasia en H.B.S., wil 't ons voorkomen, dat 't wel oirbaar ware geweest, om de zelfstudie van de leerlingen te prikkelen en gemakkelik te maken, wanneer de verzamelaar met z'n voetnoten wat minder ekonomies ware te werk gegaan. De spaarzame ophelderingen zijn zeker onvoldoende om de studie voor 'n leerling aantrekkelik te maken. De keuze gedaan uit Vondel's rijke voorraad is niet representatief. Vondel als katholiek dichter krijgen we helemaal niet te zien; met opoffering b.v. van 'n groot fragment uit Bredero's klucht van de Koe, had de verzamelaar dit tekort kunnen aanvullen.
'n Enkel gedichtje van Poirters had toch ook wel 'n plaatsje verdiend. Stalpaert van der Wielen komt er nog steeds slecht af ondanks de grote vorderingen, die z'n waardering de laatste tijd wist te maken.

Ed. A. Serrarens.

J. J. Verbeeten, 2432.
A. Vincent,
OPVOEDING EN ONDERWIJS. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 6e druk: 1926. (24×15.5) Deel I: VIII-447 blz. ing. f 5.20, geb. f 5.90.

Dit deel geeft voorop eenige beginselen ter inleiding: daarna wordt de lichamelijke, verstandelijke en zedelijke opvoeding behandeld: ten slotte de methodiek van 't godsdienstonderwijs, het aanschouwingsonderwijs, het vertellen, het leeren van verzen, het spreken, het lezen, het schrijven en het rekenen. Het tweede deel zal de methodiek der overige vakken behandelen en de geschiedenis van opvoeding en onderwijs. Wat voor hulp- of hoofdakte kan gevraagd worden is zeker hier te vinden: de schrijvers hebben goed bijgehouden wat dienstig kan zijn op 't examen van paedagogiek. En dit is niet de minste verdienste van 't boek nu de eischen meer verdieping en verbreeding van 't vak vorderen. Hier en daar had gerust iets van den ouden tekst kunnen verdwijnen of vervangen worden door beschouwingen, die in de voetnoten zijn opgenomen. Over 't algemeen blijft 't boek zoo drijven op lange definities die zoo weinig ruimte laten tot nadenken. Voor inzicht en begrip is dat gemakkelijk, voor ontwikkeling en zelfwerkzaamheid minder geschikt. Uit een aanteekening op bladzijde 10 blijkt, dat de schrijvers zuivere katholieke opvoedkunde willen geven; overal waar een vak met den godsdienst in aanraking kan gebracht worden, wijzen zij er op, hoe daar moet gehandeld worden. Voor zelfstudie had men nu in overeenstemming met deze beginselen wat meer Roomsche schrijvers moeten aangeven en eenige neutrale moeten schrappen. De prachtwerkjes van P. Ballings S.J.: *Wilskracht, Excelsior, Roeping* zien wij nergens vermeld, evenmin als 't boek van Fassbinder: *Willen, een Koninklijke Kunst,* die voor de zedelijke vorming toch boeken van zooveel beteekenis zijn en gerust naast de werken van Förster kunnen genoemd worden.
Voor een degelijke Roomsche richting op onze Kweekscholen en cursussen zorgt uitstekend dit boek van J. J. Verbeeten en A. Vincent.

v. L.

Dr. A. van Wijk, 2433.
BEKNOPTE SPRAAKLEER VAN HET KERKLATIJN. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 2e druk: 1926. (23×15) 122 blz. ing. f 1.90.

Dat een tweede druk noodzakelijk bleek, is al aanbeveling genoeg. Zoolang de liturgische strooming menschen, kloosterzusters, kerkzangers vooral, opwekt om de taal der Kerk te verstaan, zal zoo'n boek noodzakelijk zijn. Ook zij alleen moeten dit boek gebruiken. Niet zij, die 't Latijn willen leeren met een wetenschappelijk oogmerk. Immers de spraakkunst is er geheel op aangelegd, om in zoo kort mogelijke tijd en op een zoo eenvoudig mogelijke wijze de menschen het kerklatijn te leeren verstaan. Soms wel wat al te mechanisch: op blz. 56 b.v. staat: Bij sommige ww. gebruiken wij toevallig ook het werkwoord zijn. De zucht naar beknoptheid is wel eens oorzaak van onjuistheid: b.v. op blz. 25 staat, dat de verba op io van de 3e conj. nooit klemtoon op i hebben. Maar capímini dan? En blz. 79 zegt dat circumdare nooit de klemtoon op de a heeft. Maar circumdábitur, circumdábitis enz. dan? Ook zal 't noodig zijn in een volgende editie rekening te houden met 't feit, dat 't kerklatijn hier en daar vulgair getint is en dus de pronom. pers. worden gebruikt, ook zonder dat er nadruk is en ipse dikwijls de beteekenis heeft van is. Hier en daar staan nogal drukfouten. Voor 't overige een handig boek, dat vooral door z'n oefeningen iemand spoedig in 't kerklatijn thuis brengt.

Drs. L. Zeinstra, O.F.M.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Lambert Lucasz., 2434
JOHN, Geïllustreerd. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1926. (20.5×15) 138 blz. geb. f 1.35.

John Rowland — de latere John Morton Stanley — heeft zich door z'n Godsvertrouwen en z'n wilskracht een weg door de wereld gebaand; 'n moeilijke weg, maar die tenslotte leidt tot de ontdekking van een groot deel van Midden-Afrika. Met welke moeilijkheden Stanley van z'n jeugd af te kampen heeft, vertelt ons dit

mooie boekje. Boeiend blijft het verhaal tot het einde toe en onze kinderen van twaalf jaar en ouder zullen met genoegen deze lotgevallen lezen en herlezen. Eenige illustraties en een kaartje verduidelijken den tekst, die op 'n enkele plaats wat beter verzorgd had kunnen zijn.
Kr.

Nanda, 2435.
GUITIG ELSJE, Geïllustreerd. *W. de Haan, Utrecht,* 1924. (26×17.5) 233 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.

Guitig Elsje, een moederloos meisje, door vader en de oude meid verwend, heeft een gouden hartje en een helder hoofd, maar 't is verder wat je noemt „een rakkert". Haar grootste verdriet is geen jongen te zijn en ze doet dan ook zoo onmeisjesachtig als ze maar kan. Haar vriendschap met de lieve Mieke, haar kostschoolleven en heimwee, 't wordt allemaal heel „echt" verteld en de meisjes zullen het wel heerlijke lectuur vinden. Jammer dat de guitigheid van Elsje en de humor van 't boek, weer als in zoovele andere, gezocht wordt bij 't bespottelijk maken van onderwijzeressen en van verregaande tuchteloosheid op school. Al staat tegenover juffrouw Kip ook de aardige juffrouw v. d. Veldt, die 't stoute kind „begrijpt", — toch werken zulk soort boeken verkeerd op kleine en groote meisjes. De kinderen gaan denken, dat ze, als de heldinnetjes van hun boeken, vooral héél lastig en onhebbelijk op school moeten zijn. Elsjes „guitenstreken" zijn heel dikwijls onbeschaafde en onbeschofte plagerijen. Haar aardige verhouding met vader en de oude meid maakt veel goed. Ook de dood van Mieke en de komst van 't nieuwe Moedertje geven 'n mooi ernstig tintje aan 't prettige boek. 't Is niet noodig onze schoolkinderen in de jeugdlectuur tot engelen te maken en de onderwijzers en onderwijzeressen tot heiligen, maar de verhouding tusschen beide elementen wat hartelijker te schetsen zou zeer gewenscht zijn.
Alb. Steenhoff-Smulders.

P. A. E. Oosterhoff, 2436.
BIJ DE KORENVELDEN, Geïllustreerd door Nans van Leeuwen. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (24×16.5) 160 blz. geb. f 2.90.

Mevrouw Tersteeg is uit de stad naar buiten gekomen. Ze is een weduwe met drie groote dochters en twee kleinere kinderen. Daar ze geen fortuin hebben, zijn ze een pension begonnen, waarvan Truus, de oudste, de ziel is. Zij is de huishoudelijke, Emy is de muzikale en Marie kan ontwerpen en borduren. Maar in de heete zomermaanden helpt alles mee. Doch ten slotte blijft Truus toch alleen over, want Emy trouwt met den jongen dokter en Marie met een andere buurman. „Truus", zegt de oude huisdokter, „is de erftante, die geen geld en goed nalaat, maar iedereen geeft van haar zonnigheid en optimisme." De neutrale sfeer maakt het niet ongeschikt voor bakvischjes.
Alb. Steenhoff-Smulders.

Uit Boek en Blad.

Opgang.

Bernard Shaw, die op 26 Juli l.l. zijn zeventigsten verjaardag vierde, wordt door de een als de belangrijkste publicist van Engeland gevierd, door de ander om zijn niets ontziend cynisme bestreden, maar door beiden: èn voor- èn tegenstander maar al te vaak misverstaan. Het is daarom goed, wanneer bij een gelegenheid als boven vernoemd zijn beteekenis alzijdig belicht wordt en zulks is dan ook door de geheele Europeesche pers in de afgeloopen maand geschied. Een zeer goede en bondige karakteristiek van dezen zonderlingen onbenaderbaren geest lazen wij van P. v. d. Meer in *Opgang*, welke wij hier onveranderd weergeven:

„Het is meer dan waarschijnlijk, dat Shaw, die l.l. Maandag 70 jaar geworden is, en dus reeds voor de helft een historische figuur geworden is, in de toekomst veeleer beschouwd zal worden als een curiosum dan als een scheppend genie. De milde argeloosheid, zelfs den felsten satirischen kunstenaar eigen, mist hij. Hij is altijd in debat met iemand, met iets, of met zichzelf. En dat doet hij inderdaad op schitterende wijze. Hij kritiseert iedereen en alles, hij stelt zich dwars in tegen alle gangbare meeningen, sociale toestanden, dwaasheden, verkeerdheden en waarheden. Hij is altijd in de oppositie, een begrijpelijke houding voor iemand met een helder nuchter verstand, die de tegenwoordige menschheid en de huidige maatschappij bekijkt. Hij lacht om alles, maar niet fijntjes of met weemoed, noch koninklijk van kracht, noch om zijn smart te verbergen; hij lacht nuchter; cynisch soms; hij gnuift er in om alle mogelijke toestanden in en buiten den mensch tegen elkaar uit te spelen, ze te confronteeren en ze dan te hoonen als waardelooze prullaria. Hij maakt zich lustig om het goede en het slechte. En dat doet hij met een scherpte en een klaarheid, met een vaardigheid om de kleinheid en de valschheid van alles wat schoon schijnt openbaar te maken, dat het den lezer of den toeschouwer zijner stukken, voor den geest begint te schemeren. Want hij is onuitputtelijk in het vinden van nieuwe gezichtspunten, niet ter oplossing van een probleem, maar om dit belachelijk te maken en de onontwarbaarheid ervan aan te toonen. Dat is zijn waar genot. Dan voelt hij zich in zijn element. Hij heeft zeer zeker een onverwachten kijk op de menschen, de gebeurtenissen en de groote vraagstukken. Maar verrijken met een nieuw inzicht doet hij ons nooit met zijn werk. Zijn werk bloeit dan ook nimmer tot het groote. Shaw zelf, de jeugdige grijsaard, die een nog onverminderde werkkracht bezit ondanks zijn hoogen leeftijd, is zelf nooit gegrepen door een door hem geschapen figuur. (Misschien alleen Jeanne d'Arc heeft hem in vervoering gebracht en hem een oogenblik zichzelf doen vergeten). Zijn kunst is uiting van zijn kritisch verstand. Hij is buitengewoon vernuftig en vol verrassende wendingen, maar hij geeft je geen nieuwe honger, noch rukt hij je verlangen omhoog. Geen enkel heilig huisje heeft Shaw ontzien. Doch dat is nog niet voldoende om tot de waarachtige goede grooten te behooren. Intusschen is Shaw in geen geval de eerste de beste. Doch wij hongeren naar ander voedsel!"

De Gemeenschap.

De Juli-aflevering opent met een fragment uit Wouter Lutkie's boek over Richard Kralik, dat, zooals wij reeds vermeld hebben, eerlang verschijnen zal bij de Centrale Uitgeverij te Oisterwijk. Lutkie, die in bedoeld fragment, onderscheid, en terecht, maakt tusschen den wijze en den wijsgeer, zegt zeer goede dingen over het kunstwerk.

„Wijsbegeerte is dienst en vereering en uitdrukking van Waarheid in denken en oordeel. Kunst is dienst en vereering en uitdrukking van Waarheid in schoone beelden.

Alle kunstwerk moet iets beteekenen, iets zeggen. Daarom is het wezen van alle kunst symboliek. Daarom is een kunstwerk grooter, naargelang het universeeler en gaver en boeiender is van symboliek. Die moet in het werk ongedwongen zijn en sober, die kan ongezocht en opzettelijk zijn en geheel onbewust in den kunstenaar. Maar hoezeer ook onbewust, altijd noodzakelijk. Onontkoombare voorwaarde. Anders geen kunst. Symboliek is de ziel aller kunst. Die trekt de scheidslijn tusschen waar en valsch, tusschen wezensecht en schijnbedrog. Daar is geen tegenstelling in: gemeenschapskunst en egocentralisme. Gemeenschapskunst is 'n loos woord en sluit egoïsme niet uit. De tegenstelling is in bezield en onbezield. In forma en ijle materie. De symboliek is de geest, is de forma van het kunstwerk."

De Standaard.

Joris Eeckhout is bij Papini geweest en vertelt er in *De Standaard* (Brussel) van. Een klein stukje halen wij er uit aan.

— Mijn laatste werk? U weet dat mijn, in samenwerking met Dominico Giuliotti geschreven *Dizionario dell' Omo Salvatico* (Woordenboek van den Boschmensch met 12 voorwoorden en 16 inleidende portretten!) niet wordt voortgezet; men heet het: een afbraak op al te groote schaal! Ik haal u een exemplaar van mijn laatste boek, een bundel gedichten: *Pane e Vino con un Soliloquio sulla Poesia* (Brood en Wijn, met een alleenspraak over poëzie). In die alleenspraak vindt u nogmaals uiteengezet — u wist het reeds uit het voorwoord tot *Poeti d'Oggi* (Dichters van Heden) — waarom de moderne wereld zoo arm is aan poëzie; Arcadia ligt verlaten, men is over heel de wereld aan 't bouwen: Walhalla's van ijzer en cement! Geen tijd, zoozeer als de onze, ging op in uitsluitend-materieële beslommeringen ...de dichters willen laten hooren: een muziek, die tot den hemel stijge, omdat ze eerst uit den hemel neerdaalde... de meesten luisteren niet. „Aloore il poeta, quando non puo parlare agli uomini, discorre con Dio — e Dio, per sua paterna misericordia l'ascolta." (Dan, vermits hij tot de menschen niet spreken kan, richt de dichter zich tot God, en God, met zijn vaderlijke barmhartigheid luistert naar hem). (Uit *Soliloquio*).

Stimmen der Zeit.

In *Stimmen der Zeit* bespreekt de fijne zielekenner Pater Lippert S.J. het leven van Julius Langbehn, de schrijver van het bekende boek: *Rembrandt als Erzieher*, dat in 1890 anoniem verscheen, naar aanleiding van het onlangs gepubliceerd levensbericht door zijn vriend en leerling Momme Nissen (Uitgave Herder & Co., Freiburg i.Br.). Langbehn voelde in zich de roeping van een hervormer, een hervormer door de kracht zijner persoonlijkheid. De schaar zijner volgelingen moest het geestelijke leven van het Duitsche volk in nieuwe, in betere banen leiden. Sinds Christus heeft niemand met zoo'n aandrang tot de menschen gesproken: komt en volgt mij als deze zielenzoeker. Wie zich bij hem aansloot, moest afstand doen van alles wat hij bezat: vermogen, betrekking, maatschappelijken rang, vrienden, naam en faam, innerlijke overtuiging, kortom: de heele mensch moest zijn onbeperkte dienaar worden. De overdrevenheid van dezen eisch voorspelde een tragische stranding van zijn heerlijk levensplan: de een na den ander gingen de vrienden stil weg: durus est sermo iste. Alleen Momme Nissen bleef hem trouw tot aan het einde. De deserteurs mag men niet van lafheid beschuldigen, want de persoonlijkheid van Langbehn was niet sterk, niet übermenschlich genoeg om hen blijvend aan zich te verbinden, om zulke offers van hen te kunnen vergen. Zijn heele karakter was nadenkendheid, bewustheid, verstand en kritiek en 't waren alleen de scherpe, de stroeve kanten van zijn geest, die zijn tijdgenooten te zien kregen. Al te veel heeft Langbehn bij zijn medemenschen en na zijn bekeering ook bij zijn geloofsgenooten afgekeurd en veroordeeld. Niet dat hij ooit onbillijk of persoonlijk werd, maar een dergelijke geesteshouding werkt noodzakelijk ondermijnend en niet opbouwend. Waarom eerst alles afbreken, alvorens aan het opbouwen te gaan. De restauratie is toch een veel kortere en betere weg! De eigenlijke reden van het falen van zijn levenswerk ligt echter veel dieper, staat heelemaal buiten de toenmalige tijdsomstandigheden. Langbehn bezat de roeping een christen te worden in den volsten zin van het woord, een heilige van onzen tijd, een moderne voortrekker van onweerstaanbare kracht. Deze roeping bracht hem terug naar de oude Moederkerk; deze roeping toonde zich in zijn ontroerende liefde voor armen, kinderen en zieken: hij was een bijbelsche Samaritaan. Als katholiek leidde hij een gebedsleven van groote innigheid en vurigen gloed. En toch is deze begenadigde ziel niet heilig geworden, omdat ze te zeer met zich zelf was ingenomen. Zijn gevoel van eigenwaarde hield hem geboeid met de banden eener onverzettelijke overtuiging en toch was dit gevoel niet ten volle gerechtvaardigd. Iets bijzonders, iets verhevens, iets blijvends heeft hij niet tot stand gebracht noch als schrijver noch als jeugdleider. Tot geestelijke volwassenheid is hij nooit gekomen: God bouwt alleen daar, waar de mensch zelf een fundeering van ootmoed gegraven heeft. Langbehn bleef een torso! Daarom ligt er zoo'n diepe weemoed over dit leven, dat zijn ideeële doel niet verwezenlijkt zag. Op een kerkhof in een Beyersch dorp staat alleen dit te lezen: A. J. L. Geb. 1851, gest. 1907.

Verscheidenheden.

Franz Eichert.

Naar aanleiding van het overlijden van Franz Eichert kan *Boekzaal* het niet nalaten aan dezen fieren Graal-zanger een kort In-Memoriam te wijden. Te Schneeberg in Bohemen den 11den Februari 1857 als zoon van een houtvester geboren, leefde hij doorgaans in Weenen, waar hij ook de universiteit bezocht en later een betrekking kreeg bij de „Österreichische Nordwestbahngesellschaft". Hier sloot hij zich spoedig aan bij de christelijk-sociale beweging, die er onder leiding van Lueger ontwaakt was. In latere jaren wijdde hij zich geheel aan de literatuur. Hard, heel hard moest hij werken voor zijn karig brood. Soms moest hij wel 3 à 5 bladen leiden om in het leven te kunnen blijven: dat zijn dichterlijke neiging hieronder leed, behoeft geen betoog. Van den bitteren lijdenskelk van zijn Oostenrijksche volk heeft hij ruim zijn deel gehad: zijn laatste levensjaren bracht hij eenzaam door in harde, naakte armoede. God moet hem veel vergoeden in zijn schoonen hemel, want dien heeft hij verdiend: dubbel en dwars. Kunst was voor hem slechts dat wat goed is, schoon en waar. Niemand heeft zoo gestreden voor het goed recht der katholieke kunst als hij: het Gral-program was de juiste vertolking van zijn eigen persoonlijk levensinzicht. Met Karl Domanig, Von Kralik, O. Kernstock, Lorenz Krapp, Ernst Thrasolt en Hans Eschelbach behoort hij tot de intellectueele keurbende der Graal-ridders, die goed en bloed hebben veil gehad voor hun ideaal van schoonheid. In zijn lied: Ein Christ — ein Mann! heeft hij zijn eigen karakter geschetst:

Den Schmeichelei nicht schmiegt,
Den Meuchelei nicht biegt,
Der, stark von Kreuzesfurcht,
Nicht Feigheit kennt noch Flucht,
Der, gegen Schwache weich,
Sich selbst mit scherfem Streich
Vergilt, was er gefehlt;
Der nie die Feinde zählt:
Das ist der Mann, der Christ,
Der treu dem Kreuze ist.

Een auteursrechten-strijd.

Jean Toussaint-Samat, die voor eenige jaren een roman in 't licht gaf, die als gegeven een stierengevecht had, heeft thans een aanklacht ingediend tegen Henri de Montherlant omdat deze in zijn roman *Les Bestiaires* plagiaat gepleegd heeft. Sinds eenigen tijd zijn beide pennevoerders hierover slaags geraakt in de Parijsche bladen: de een om zijn aanklacht te preciseeren, de ander om zich te rechtvaardigen. Weldra zagen zij het onvruchtbare van hun pennestrijd in en besloten hun geschil voor te leggen aan de Société des gens de lettres. Deze bond heeft nu een eergericht ingesteld om de affaire te onderzoeken en daarna een definitief oordeel te vellen.
In de kringen der Parijsche gens de lettres is men vol spanning naar den uitslag van dit conflict.

Le Prix de l'Académie Française.

Alle bekroonde werken op te geven is ondoenlijk. We brengen er enkele naar voren, waarvan de schrijvers om hun geloof ons nader staan.
Le grand prix Broquette-Gonin (10000 frcs.) is toegekend aan Victor Giraud. Mlle Amélie Murat verwierf met haar verzenbundel *Chant de minuit* den prix Davaine (1500 frcs.); Louis Pize 1000 francs voor *Les Muses champêtres*; J. H. Louwyck kreeg den prix Sobrier-Arnoux voor zijn mooien roman *La nouvelle Epopée*; een der prix Montyon behaalde Jacques d'Arnoux voor zijn boek *Paroles d'un revenant*; *L'inquiétude religieuse et les poètes d'aujourd'hui* van Jacques Nanteuil werd met een prijs van 500 frcs. bekroond.

Gustave Flaubert.

Caroline Franklin-Grout, nicht en adoptiefdochter van Gustave Flaubert, is bezig met de volledige uitgave der brieven van haar grooten oom. Het eerste deel, dat loopt van 1830 tot 1846 ligt klaar. Voor de kennis zijner gecompliceerde persoonlijkheid, vormt het een onuitputtelijke goudader. Men leert er in kennen: de vroegtijdige ontwaking van zijn genie, de vroegtijdige bedorvenheid van zijn geest, de vroegtijdige nukkigheid en onhandelbaarheid van zijn karakter. De minnebrieven aan zijn maîtresse — zij vullen de helft van het boek — toonen hem ons uit een heel anderen gezichtshoek: vol teederheid, opmerkzaamheid, lankmoedigheid en voorkomendheid. De vele „puntjes-puntjes" wijzen er op, dat hier veel erotiek geschrapt is.
Een paar frappante staaltjes uit zijn brieven, laten wij hier in vertaling volgen. Men herinnere zich, dat Flaubert in 1821 geboren werd. Het jaartal achter elk citaat stelt ons dus in staat den leeftijd van Flaubert te berekenen, waarop hij den bedoelden brief schreef.
„Ik heb vergeten je te zeggen, dat ik aan een tooneelstuk ga beginnen, getiteld: *De gierige Minnaar*. Het zal een gierige minnaar zijn, die aan zijn maîtresse geen geschenken wil geven en door zijn vriend betrapt wordt." (1832).
„Louis-Philippe houdt op het oogenblik met zijn familie verblijf in de stad, waar Corneille geboren werd. Wat zijn de menschen toch dwaas, wat is het volk toch dom! Zich de beenen uit het lijf loopen voor een koning, 30.000 francs inwilligen voor de feestelijkheden, voor 2500 francs muzikanten uit Parijs ontbieden, zich dag en nacht aftobben, voor wie? voor een koning. Queue maken voor de poort van den schouwburg van drie tot half negen, voor wie? voor een koning! O! wat is de wereld toch dom!" (1833).
„Met verontwaardiging hoor ik, dat de tooneelcensuur weer ingevoerd wordt en de vrijheid van drukpers afgeschaft! Ja, deze wet zal er wel door komen, want onze volksvertegenwoordigers zijn slechts een vuile troep omgekochte lafaards. Hun eigen belang is hun gezichtspunt, hun laagheid hun neiging, hun eer een dwaze hoogmoed, hun ziel een hoop modder, maar eens komt de dag en lang zal het niet meer duren, dat het volk een nieuwe revolutie maakt. Nu ontneemt men den schrijver zijn geweten, zijn kunstenaarsgeweten." (1835).
„Voor twee menschen koester ik alleen een hooge bewondering: voor Rabelais en Byron... Ik heb de *Confessions* van Rousseau half uit: een bewonderenswaardig boek. (1838).
„Dom, egoïst en goed-gezond zijn, ziedaar de

drie vereischte voorwaarden om gelukkig te zijn; maar als de eerste ons ontbreekt, is alles verloren. (1846).

Ervaringen van een autographen-verzamelaar.

Uit het *Handbuch für Autographensammler* van Prof. Eugen Wolbe ontleenen we enkele mooie passages.
Rosegger, dien Wolbe in Krieglach opzocht, ontving hem zeer vriendelijk Wolbe had te Mürzzuschlag de herinneringen, die in het „Roseggerstübl'' verzameld zijn, bewonderd en vertelde er den romanschrijver van. „Rosegger werd op dien Juli-dag wederom door een asthma-aanval geplaagd, die hem het spreken lastig maakte. Ondanks zijn hevige smarten kon hij niet nalaten even te glimlachen, toen ik hem zeide, dat zijn dorpsgenooten uit piëteit nog steeds zijn strijkijzer bewaarden en op te merken: 'Dat is echter een relikwie van zeer twijfelachtige echtheid! U kunt niet gelooven, wat mijne vrienden al niet verzinnen om mij te eeren — en toch ga ik alle eerbetuigingen zooveel mogelijk uit den weg.''' Naar aanleiding zijner ontwikkeling, die Rosegger in *Von der Nadel zur Feder* geschetst heeft, zeide hij: „Het is mij, alsof ik meerdere levens doorgemaakt heb, en ik nog eens het leven doorleven zal, dat ik gevoerd heb.'' Met Sudermann kwam de jonge autographenverzamelaar, die juist een opstel over *Laokoon* inleveren moest, te spreken over het Duitsch als leervak in de prima. „Toen ik in de prima van het „Realgymnasium'' te Elbing zat, vertelde Sudermann, moesten wij eens een opstel maken over: Bescheidenheid is het schoonste sieraad van den jongeling. In mijn opstel bewees ik, dat een jongeling met bescheidenheid niet ver komt, maar moet zorgen voor een paar krachtige ellebogen om zich baan te breken in den levensstrijd! De leeraar kon mijn bewijsvoering niet ontzenuwen en las later mijn opstel aan de klas voor. Toen ik het gymnasium verliet, was mijn opstellen-cahier spoorloos verdwenen; eerst jaren later hoorde ik, dat de leeraar mijn cahier achtergehouden had om er aan latere prima-generaties uit voor te lezen.''

Papier.

Waar zou de wereld aan toe zijn zonder papier? Het bestond reeds vóór de uitvinding der boekdrukkunst. Het is de basis van wetenschap, opvoeding, handel en nijverheid.
Evenals elk ander gefabriceerd artikel heeft het zijn geschiedenis, die wij helaas maar gedeeltelijk kennen. Papier, zooals wij het kennen, werd het eerst vervaardigd in China. Gevangengenomen Chineesche soldaten leerden de bereidingswijze aan de Arabieren, door wier tusschenkomst het papier in Europa bekend werd.
Hoeveel millioenen mededeelingen worden op papier iederen dag weer de wereld ingezonden! Het nieuws van onze zoo gecompliceerde wereld verschijnt er dagelijks op in onze kranten. Tijdschriften en boeken onderrichten en onderhouden ons. De regeeringstaak wordt met behulp van het papier volbracht. Berichten uit alle wereld-deelen worden aan het papier toevertrouwd. Zakenwereld, industrie, handel, wetgeving, familiebanden, alsook het gefluisterde woord van gescheiden geliefden, alles is van het papier afhankelijk.
In onze beschaving is papier gemoeid met bijna elken stap van het leven.
Maar zonderling is het, dat zoo weinig menschen papier kennen, zijn kwaliteiten en zijn doeleinden, waarschijnlijk omdat zoo weinig menschen de menschelijke natuur verstaan.
Het leven is in onze dagen zeer intens. Van den vroegen morgen af, als wij eerst het nieuws van de heele wereld uit de krant krijgen, den heelen drukken dag door tot den avond, tot wij weer de krant lezen, naar een film kijken of naar de radio te luisteren, om tenslotte naar bed te gaan, is er voortdurend geestelijke werkzaamheid. Men zendt ons nieuwsberichten, een brief, een boek, een tijdschrift.

De Molenpost.

Een Jesuieten-hater.

Den laatsten tijd komt in Duitschland de naam „Hoensbroech'' weer vaak voor naar aanleiding van de uitgave van een posthuum werk: *Der Jesuitenorden, Eine Enzieklopädie*: een compendium van zijn vroegere smaadschriften.
Men moet dezen armen doler, die onverzoend met de Kerk de eeuwigheid inging, niet al te hard beoordeelen. Als jongen leed hij aan vervolgingswaan. In het Jesuietencollege te Feldkirch kon men 't hem maar niet uit 't hoofd praten, dat zijn oudste broer hem wilde doodschieten. In het noviciaat was hij niet normaal en gaf blijken eener hysterische geaardheid. De zware ademhaling van een slapenden kamerbuur hield hij voor een hemelsche stem, die hem toeriep: „Tritt aus, tritt aus!'' Hij trad ook werkelijk uit en werd later als „Justizreferendar'' op persoonlijken wensch van Leo XIII opnieuw aangenomen. Toen zijn ziekelijke eerzucht later niet bevredigd werd, ontvluchtte hij bij nacht en nevel uit zijn klooster, ging tot het Protestantisme over en werd een der verbitterdste vijanden van Rome en van de Sociëteit in het bijzonder.

Siberisch Vuur.

Onlangs had in Siberië een congres van letterkundigen plaats, dat door een veertig deelnemers bezocht werd. Er werd een bond gesticht, welks leden verplicht zijn hun stoffen uit het Siberische leven te kiezen en vooral voor de massa te schrijven. Tevens werd een fonds opgericht om noodlijdende publicisten bijstand te verleenen. Verantwoording van de lasten en lusten zal geregeld gegeven worden in het literaire tijdschrift *Sibirische Feur.*

Een literaire vondst.

Bij de kanaaluitgravingen in de omstreken van Gardelegen deed men onlangs een vondst van groote literaire belangrijkheid. Op een diepte van anderhalven meter stiet men op een verroeste ijzeren kist, die het jaartal 1632 droeg. De inhoud bestond uit een completen gotischen bijbel en minnezangershandschriften uit de tweede helft der twaalfde eeuw. De echtheid der vondst is reeds door den Berlijnschen professor Max Roethe bevestigd. Volgens de voor de hand liggende veronderstelling zijn deze waardevolle geschriften tijdens den dertigjarigen oorlog uit vrees voor vernieling begraven.

De Pers in Abessinië.

Het „gelukzalige'' land, waar nog slechts één

dagblad het licht ziet, is het geheimzinnige rijk van den machtigen Negus-Abessinië. Het blad heet *Berhanena Salam* (Licht en Vrede) en verschijnt in de exotische stad met de sombere wijken Addis-Abeba. Het is stellig een der merkwaardigste periodieken van de geheele wereld — gedrukt in de oeroude Ethiopische letterteekens en voorzien van het stempel S. M. van den Negus-Negussi. De inhoud van deze krant behelst naast de steriotiepe chronique scandaleuse en de eindelooze beschrijvingen van kerkelijke en keizerlijke festiviteiten (de Ethiopiers hebben 150 feestdagen per jaar) de bevelen en verordeningen van den keizer en nieuwstijdingen uit de „provinciën" van Abessinië. Weinig belangstelling blijkt dit blad te toonen voor hetgeen buiten de landspalen geschiedt. Alleen dient nog vermeld, dat alle berichten uit Europa gecontroleerd worden door het Italiaansche gezantschap, dat in Addis-Abeba zelfs een eigen radio-ontvangstation bezit.

Interessant is, dit blad eens te vergelijken met de andere producten van de sinds enkele jaren opgerichte Ethiopische drukkerij. Naar den inhoud te oordeelen, is van een essentieel verschil geen sprake: want in Abessinië verschijnen alleen kerkboeken, beschrijvingen van hofceremoniën, enkele leerboeken en „stamboomen" van adellijke inboorlingen. — Met de literatuur is het daar dus weinig moedgevend gesteld! Doch de vraag is, hoewel wat ondeugend, misschien gewettigd, of dit volk er veel ongelukkiger aan toe is dan wij, die met de overproductie geen raad weten?

Van plant tot krant......

Eenigen tijd geleden nam een papierfabrikant in de Hars eens een proef hoeveel tijd er wel noodig zou zijn om eenige boomstammen te verwerken tot bedrukt papier.

's Morgens om vijf minuten over half acht liet hij in een naburig bosch drie boomen vellen. De boomen werden onmiddellijk van de schors ontdaan en naar de fabriek gebracht.

Zoo vlug werden de stammen tot een vloeibare houtmassa gemaakt, dat reeds om negen minuten over half tien de eerste rol papier de machine verliet.

Per auto werd het papier naar een krantendrukker vervoerd, die vier minuten van de papierfabriek was gelegen en onmiddellijk na aankomst werd het papier tot het drukken van de krant gebruikt. Om elf uur 's morgens konden de kranten van dit papier vervaardigd, al worden verkocht.

De titel maakt het boek.

Het rapport van den bibliothecaris van een volksleesbibliotheek in Rotterdam vermeldt eenige merkwaardige gegevens over den invloed van den titel bij de keuze van een boek.

Oude, zoetsappige en romantische lectuur wordt veel meer gevraagd dan de werken van onze nieuwe schrijvers. In de romanafdeeling heeft de titel van het boek grooten invloed, men vraagt lectuur op den titel afgaand, en dus een boek, dat *Kalverstraat* heet 20 maal, tegen zes maal één, dat *De Gilden* genaamd is, hoewel in beide gevallen de schrijver dezelfde is. In het algemeen zegt de auteursnaam deze lezers zeer weinig; men leent op goed geluk Erasmus 15 maal als zijn werk *Lof der Zotheid* heet, doch slechts 4 maal, wanneer hij het *Twaalf samenspraken* noemt. Evenzoo gaat het in de volgende gevallen: Shakespeare *Coriolanus* 4 maal, *Othello, de Moor van Venentië* 19 maal; Bremer *Een Dagboek* 11 maal, *Huiselijk geluk en huiselijk leed* 71 maal; Brusse *Het nachtlied van de zee* 50 maal, *In de nachtbuurt* 118 maal; Carmen Sylva *Castel Pelesch* 28 maal, *Op dwaalwegen* 109 maal; Van Hulzen *In hooge regionen* 12 maal, *Een vrouwenbiecht* 72 maal.

Van een Vuurtoren zonder licht.

Met belangstelling hebben wij, vanuit een ongezien hoekje, al sedert maanden gadegeslagen, den bouw der Tilburgsche toren, die, evenals zijn illustre voorganger in de oudheid, onvoltooid zal blijven. *De Vuurtoren* zou een maandblad worden in den geest van *Roeping* en *De Gemeenschap*, maar aanzienlijk lager in prijs (Homo homini lupus!) en de honoraria zouden niet voor de poes zijn... Eilacie, men was het vrijwel eens inzake redactie en medewerkers (Nomina sunt odiosa!), inzake richting, formaat, omvang en wat al niet... maar inzake financiering kwam onverwacht een kink in de kabel.

't Verschil met Babel is gróót. Daar resulteerde verwarring, wat hier zeker niet gezegd kan worden, ook al dáárom niet, wijl de torenwachters thans pogingen in het werk stellen, om te komen tot een fusie van *Roeping* en *De Gemeenschap*.

Het kan verkeeren zei de oude Breero.

Een nieuw tijdschrift.

Bij het Mitteldeutsche Ausstellungsgesellschaft m. b. H. te Magdeburg verschijnt een nieuw maandblad *Die Vierte Wand*, dat onder redactie van den bekenden Berlijnschen Tooneelgeschiedschrijver Paul Alfred Merbach en met medewerking van vooraanstaande deskundigen het tooneel in al zijn uitingen en mogelijkheden in het verleden en heden behandelt. Het dient tevens als inleiding tot de groote „Deutsche Theater-Ausstellung Magdeburg 1927", die van Mei tot September 't volgend jaar gehouden wordt. De prijs per nummer bedraagt M. 0.50.

Fiat lux!

In voorbereiding is bij W. de Haan, Utrecht, onder leiding van John Kooy een standaardwerk, *Licht*, dat, rijk geïllustreerd, niet minder dan vier deelen met totaal 3000 bladzijden zal beslaan (formaat 26×16 c.M.). *Licht* zal verschijnen in wekelijksche afleveringen van 32 blz. elk in gekleurd omslag en op deze wijze in twee jaar compleet zijn.

„*Licht* wil een wegwijzer zijn; het zal in een wisselende reeks van afbeeldingen en beschrijvingen al het groote en levende, al het merkwaardige en belangwekkende toonen, dat deze tijd en vroegere eeuwen aan kennis en schoonheid hebben opgeleverd. Maar het zal niet alleen nieuwe indrukken en nieuwe kennis verbreiden, het zal de feiten ook ordenen en rangschikken en den innigen samenhang en het omvattend verband, dat den geheelen berg van kennis tot een eenheid maakt, in het licht stellen."

Met belangstelling zien wij de eerste aflevering (per 1 October 1926) tegemoet.

De redacteur staat voor een zware en verantwoordelijke taak. Wij hopen, dat hij ook katholieke deskundigen aan zijn werk zal weten te verbinden, zoodat wij niet de stervende Goethe behoeven na te zeggen: „Mehr Licht".

DE MEESTERWERKEN

VAN

Mgr. ROBERT HUGH BENSON.

Zoo juist verschenen bij Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg:

GEZIFT ALS TARWE. Rijk geïllustreerd door Herman Moerkerk.
2 deelen in 1 band compleet f 1.70 ingenaaid en f 2.25 gebonden in luxe linnen band.

In dezen roman van Benson komen zeer sterk de beste en merkwaardigste eigenschappen van den schrijver uit. 't Is een scherp-typeerende roman, die, na lezing, diep ontroerd doet blijven. Een jong Engelsch gezin zonder kinderen leeft 'n zorgeloos weeldeleventje op hun heerlijk landgoed. Wat hun geloofsleven betreft, doen ze niet meer dan hun plicht. *De aanvang is zeer sensationeel,* want als het verhaal begint is de jonge man gestorven en z'n vrouw ligt snikkend bij z'n bed. Buiten stappen de dokters in de auto om het attest van het overlijden te gaan inleveren. De jonge vrouw vindt het vreeselijk, dat haar man zoo plotseling gestorven is, het is haar nog niet geheel duidelijk, dat alles voorbij is, ze weet zelf niet hoe dat mogelijk zou zijn — ze belooft God, dat zij in het klooster zal gaan, als haar man weer levend zal worden. Opeens slaat de doode zijn oogen op en ziet zijn vrouw aan. De doktoren komen terug, de zieke herstelt. Men spreekt van inzinking en schijndood, maar de man bezweert zijn vrouw waarlijk overtuigd te zijn, dat hij gestorven was. Hij is vast besloten zijn leven te veranderen en wil in 't klooster gaan. — als z'n vrouw toestemming geeft. Doch zij protesteert en zegt ook niets van haar belofte. Dan tracht de man zoo volmaakt mogelijk te leven, de vrouw ergert zich er aan, wil hem van zijn voornemen afbrengen en heeft toch geen rust voor zichzelf. Uit dit merkwaardig gegeven weeft Benson z'n half fantastisch, half realistisch verhaal, dat even onverwacht-sensationeel eindigt als het begint en waarvan de beteekenis ons niet meer loslaat: Gezift als Tarwe.

HET ONZICHTBARE LICHT, Rijk geïllustreerd door Herman Moerkerk.
f 1.50 ingenaaid en f 1.95 gebonden in luxe linnen band.

Dit werk neemt een geheele bijzondere plaats in en staat voor zoover 't het fantastische en spookachtige betreft. het dichtst bij: Wat was het? Het is een mystiek, visionnair boek, dat den lezer vasthoudt in ademlooze spanning en doet sidderen van ontsteltenis bij de onverklaarbare, geheimzinnige gebeurtenissen, zooals: de bloedige heidensche offerande, het relaas van den verdoemde, die zijn ziel verkocht aan satan...... Benson's ongebreidelde fantasie viert hier hoogtij!

DE LAFAARD, Rijk geïllustreerd door Herman Moerkerk.
3 deelen in 1 band, compleet f 1,70 ingenaaid en f 2.25 gebonden in luxe linnen band.

Het probleem, dat Benson in dit boek behandelt is even eenvoudig als belangwekkend en spannend. Een jongeman van zeer voorname familie heeft een gevoelig zenuwgestel en een groote verbeeldingskracht, die hem in oogenblikken van crisis brengen tot lafheid. Hij wordt geminacht door anderen, veracht zichzelf, vervalt tot wanhoop, bereidt een zelfmoord voor, maar durft niet doorzetten. Dan komt het keerpunt: Hij durft niet sterven, kan zoo niet leven, oefent zijn wil, krijgt eindelijk bij een brand van het vaderlijk huis zijn kans, grijpt die, redt kostbare stukken, maar dan verliest hij z'n hoofd, besprongen door de vlammen schreeuwt en gilt hij razend van angst, zoodat hij z'n oude reputatie van lafaard handhaaft...... tot in den dood. Een krachtige en diepe zielkundige studie van groote dramatische spanning, spelend in het milieu van een voorname, rijke Engelsche familie, in de Alpen en in Rome.

DE HOOGE WEG, Rijk geïllustreerd door Herman Moerkerk.
3 deelen in 1 band compleet f 1.95 ingenaaid en f 2.50 gebonden in luxe linnen band.

Dit is de gang van den rijken jongeling Frank Guiseley, naar de toppen van het diepe inzicht. Alles verlatend, wordt hij zwerver en werkt waar hij werk vindt. De avonturen, zoowel de uiterlijke als de innerlijke, welke trouwens in nauw verband met elkaar staan, vinden plaats in het moderne Engeland en vormen het onderwerp van dezen roman, zeker een der beste van den schrijver. De vertaler (Pieter van der Meer de Walcheren) zelf een bekend en vooraanstaand letterkundige heeft door zijn heerlijke taal er veel toe bijgedragen, de lezing te maken tot een artistiek genot.

Werke für unsere Zeit:

Der Völkerapostel

Erwägungen u. Anregungen für Priester an der Hand des ersten Korintherbriefes

von KARL HAGGENEY S.J.

XVI und 600 Seiten. kl. 8⁰. Gebunden in lichtechtes Ganzleinen M. 8.00.

Wie für das in Sünde und Laster verstrickte Korinth, so soll der Völkerapostel auch wieder Mahner und Warner für unsere Zeit werden. Mit Feuerzungen will er uns ins Gewissen reden und mit der ganzen Liebesglut seines Herzens, die allezeit mit dem Tadel auch liebendes Erbarmen verbindet.

Das Freidenkertum

Beiträge zur Geschichte u. Beurteilung des Kampfes und die Weltanschauung

von H. HEIL.

200 Seiten 8⁰. Gebunden M. 3.20.

Eingehend und ausführlich schildert das Werk den Ursprung des Freidenkertums, seine Endziele und seine Machtstellung in der Gegenwart. Wer sich über die Gefahr, die dem Gottesglauben und damit aller wirklichen Kultur von dieser Seite droht, orientieren will, der greife zu diesem Buche.

Bonifacius Druckerei, Paderborn (Deutschl.)

Zu beziehen durch alle Buchhandlungen.

PAULUS

der grösste Christusjünger

Von Dr. Th. van Tichelen

Aus dem Flämischen übersetzt von **Th. Metzler**

460 Seiten, 8⁰ Format, feines weisses Papier vorzügliche Ausstattung, kunstvoller Einband Preis (7 Mark) 4.20 fl.

Ein prächtiges und gründliches Lebensbild des grössten Völkerapostels in glänzender Sprache auf Grund eingehender Forschung im Heiligen Lande. Das Buch liest sich wie ein packender Roman und entzündet jedes Herz für die gewaltige Gestalt des grössten Heidenmissionars aller Zeiten.

Des italienischen Dichters G. Papini „Lebensgeschichte Christi" hat in den letzten Jahren ungeheuere Verbreitung gefunden. Und doch fehlt dem Buch völlig die religiöse Weihe. Des flämischen Priesters Dr. Th. van Tichelen „Paulus, der Christusjünger" steht literarisch und dichterich dem Werke Papinis gewiss nicht nach, übertrifft es aber sternenhoch durch seine religiöse Tiefe und Kraft. Möchte es eine ähnliche Verbreitung finden wie jenes. In keiner Bibliothek darf dieses wertvolle Werk fehlen.

Missionsdruckerei Steyl, Kaldenkirchen, Rhld.

Auch zu beziehen durch unsere Filialen und alle Buchhandlungen

Dr. J. Klug

Der Heiland der Welt

Ein Christusbuch

2. Aufl. 13.—18. Tsd. 8⁰. 700 S. In Halbperg. G.M. 7.80.

Das Werk bildet ein Ereignis in der Geschichte der Literatur schon deshalb, weil in demselben der erhabenste Gegenstand, den es für die menschliche Darstellung geben kann, Jesus Christus behandelt wird.

Vincenz Zapletal

Mose, der Gottsucher

Kulturgeschichtliche Erzählung aus dem alten Ägypten

8⁰. 370 Seiten. Geb. G.M. 6.60.

Mose, der Volksführer

Kulturgeschichtliche Erzählung aus biblischer Zeit.

8⁰. 365 Seiten. Geb. G.M. 6.60

Jephtas Tochter

Kulturbilder aus der Frühzeit des jüdischen Volkes

332 Seiten. 8⁰. Geb. G.M. 6.—.

„Zapletal erweitert unseren geschichtlichen Blick und wird uns mit seinen Andeutungen auch von groszem Nutzen sein bei anderweitigen Lesungen des Alten Testamentes". (Köln. Volkszeitung.)

Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn

Pius X

LEBEN EINES DIENERS GOTTES DER NEUZEIT

Von P. **Fridolin Segmüller** O.S.B.

216 Seiten. 8⁰. Gebunden Mark 3.-

Auf Petri Thron hat Pius X. während seiner elfjährigen Regierung so Grosses geschaffen wie wenige Päpste vor ihm, Reformen und Einrichtungen, deren segensreiche Folgen Jahrhunderte überdauern werden, so dass er immer zu den grössten Nachfolgern des hl. Petrus zählen wird. Was uns aber am meisten anzieht, ist das Vorbild der Tugend und Heiligkeit, das uns in seinem ganzen Leben entgegenstrahlt und ihn der Welt so verehrungswürdig macht. Sowohl das Privatleben wie die erhabene Amtsführung Pius' X. bietet so viel des Belehrenden und Erhebenden, dass der Leser des Buches mit Bewunderung und Ehrfurcht zu dieser Glanzgestalt des angehenden 20. Jahrhunderts emporblicken und reichen geistigen Gewinn, seelische Anregung zur Pflichttreue und Zufriedenheit im eigenen Stand und Beruf, vor allem erneute Hochschätzung und Liebe zur Kirche schöpfen wird.

Verlagsanstalt Benziger & Co. A G., Einsiedeln

Waldshut — Köln — Strassburg

DURCH ALLE BUCHHANDLUNGEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

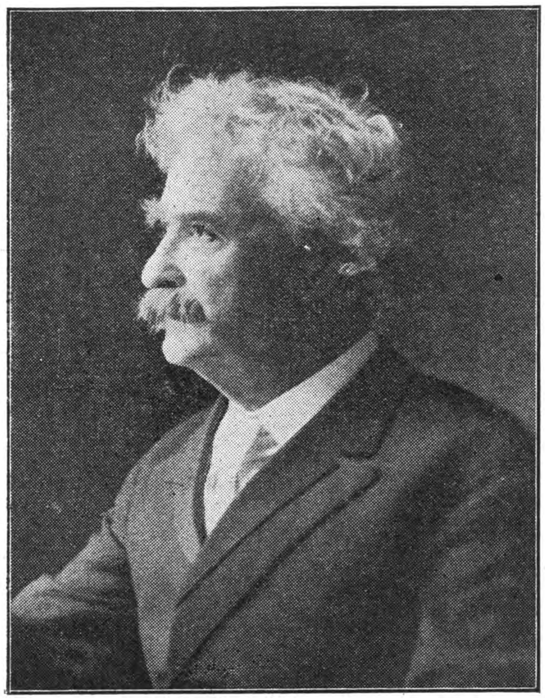

Portretten-Prijsvraag

No. 27 September 1926

Wie is dit?

Oplossing :

Voornaam en naam :

Straat en huisno :

Stad en datum :

Dit biljet vóór 20 Sept. a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg*, die als prijs ter beschikking stelt: naar vrije keuze **een deel uit de Keurboekerij**. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot.
Oplossing P.P. 26 = *Kees Meekel*. Prijs na loting toegekend aan J. A. M Peters, Hoogestraat 49, Deventer.

De eerste 1000 nieuwe abonné's

kunnen als gratis premie een van onderstaande mooie uiterst spannende romans uitzoeken.

*) CHARLOTTE BREAM:
De schaduw van het kwaad
..... een roman vol spannende verwikkelingen, waartusschen zich de nobele figuur van een jong meisje beweegt .... dit boek zal den lezer vaak tot in het diepste van zijn ziel treffen.

*) ARTHUR APPLIN:
De schok van het doodvonnis
.. een buitengewoon spannende en belangwekkende roman .... na lezing der eerste vijftig regels is de lezer reeds in hooge mate geboeid...

*) ANNA KATHERINE GREEN:
De geheime kamer
...... met koortsachtige spanning doorleven we in dezen roman de listige voorbereiding, de afschuwelijke voltrekking en de eindelijke ontknooping van den moord op de bruid van den dader zelf.....

*) EFFIE ROWLANDS:
De moord op het tuinfeest
..... een roman, die door zijn schrille tegenstellingen de belangstelling tot het einde gespannen houdt.

*) Doorhalen wat niet verlangd wordt.

Abonnementsprijs slechts f 2,85 per half jaar franco p. post.

Bestelbiljet
in open couvert als drukwerk

Ik wensch mij te abonneeren op Het Amusante Weekblad en gratis en franco een boeienden avonturen-roman te ontvangen.

Naam :

Adres :

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

Frédéric le Play en zijne volgelingen

De methode der monographieën door Dr. W. R. Heere f 5.- - gebonden f 6.

Le Play overzag de eeuw, de eeuw waarin hij leefde, de 19e eeuw, de eeuw waarin de menschheid tot de ontdekking van haar macht over de natuurkrachten, stoom en electriciteit, kwam, de eeuw waarin de mechanisatie van de maatschappij ontstond. En hij zag ook, dat het groote probleem zou worden, hoe die mechanisatie zoo te leiden, dat het zoo in aantal toenemende menschental en het meest nuttige algemeene voordeel van zou kunnen trekken. Zoo stichtte hij een vorm van sociographie, ging hij methodisch na hoe de arbeider leefde en aldus wat de arbeider derfde. Van de wetenschap van het derven en ontberen tot de wetenschap van de voorzorg en de welvaart lag slechts een korte weg, afstand dien onze 20e eeuw tracht af te leggen. **Dr. W. R. Heere heeft het werk van Le Play en zijn leerlingen in dit zijn boek met zekere hand, wel gedocumenteerd en beheerscht, geschetst en aldus de sociaal-wetenschappelijke literatuur met een werk van buitengewone waarde verrijkt.** Haagsche Post 30 5 '26.

. . . . Voor wie zich op dit gebied verder wil oriënteeren geeft Dr. Heere, die in zijn boek **een levendige stijl** handhaaft en volkomen objectief tegenover zijn „held" staat, zoowel **een monographie tot voorbeeld**, als de nomenclatuur der sociale levensbestanddeelen volgens de Tourville, een van Le Play's beste volgelingen. Een personenregister bewijst, hoe breed de schrijver zijn taak heeft opgevat. De Maatschappij 12 5 '26.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN.

Keurwerkjes

voor Kinderen

Spijze der Engelen
in acht bandjes.

Band van Liefde.

Jezus mijn Vriend
in twee bandjes.

Mijn Eerste Communieboekje
in vijf bandjes.

Misgebeden.

Kruiswegoefeningen.

voor Ouderen

De Heilige der geheele wereld.

De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella
in twee bandjes.

God kennen en dienen.

De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.

De Navolging van Christus
in drie banden.

Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis -:- Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te kunnen deelen, dat thans gereed is gekomen

de practische sierlijke band

voor het opbergen der losse afleveringen, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in linnen met goudopdruk.

Prijs slechts f 1.75

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift
ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.

Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.

REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van **Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties** enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

Historisch Tijdschrift
onder redactie van
Dr. TH. GOOSSENS, Dr. H. HUIJBERS
Dr. W. MULDER S.J., Dr. J. WITLOX

Verschijnt 3 maal per jaar
PRIJS F 4.50 FRANCO PER POST

HET Katholieke Geschiedkundig Tijdschrift

Vraagt Proefnummers bij uwen Boekhandelaar of rechtstreeks bij de Uitgevers
Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

Ik lees alléén Keurboekerij.

De Vetten's Boterbiesjes
ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Corns. van Straaten - Utrecht
Ateliers voor Glasschilderkunst en Glas in Lood
Zuilenstraat 13 — A B C-straat 18-20

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken,
Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
Langestraat 35, TILBURG
ARTISTIEK DRUKWERK

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

POORTERS-TOEBACK

Romantiek en Katholicisme in Nederland

door Gerard Brom

EERSTE DEEL: KUNST
TWEEDE DEEL: WETENSCHAP EN STAATKUNDE

Gewone uitgave, gebonden in linnen.
Prijs per deel, f 7.90
twee deelen te samen - 15.80
Luxe uitgave, gebonden met met perkamenten rug, kop verguld, uitsluitend
twee deelen te samen f 19.80

In dit boek zien wn herleven de liefde voor de Middeleeuwen en dus min of meer voor de Moederkerk. Het geeft een doorsnee van de heele 19e eeuwsche cultuurhistorie.
In het eerste deel worden besproken: Bilderdijk — De Engelsche school — De Gidskring — Gotiek.
Het tweede deel handelt over: Mystiek — Consequentie en reactie — Emancipatie.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

K UITGAVE VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. K

Zoo juist verschenen:
JAN AMOS COMENIUS:
„Het Labyrint der wereld en het Paradijs des Harten".
Uit het Tsjechisch vertaald en van Verklaringen en een naschrift voorzien door:
R. A. B. OOSTERHUIS
GEB. F 4.— ING. F 3.50

☛ *Men make met dit beroemde werk van den grooten Czeck kennis dat thans voor de eerste maal in het Hollandsch verschijnt, uit het origineel vertaald.*

„Wat een weldaad heeft Dr. Oosterhuis, kenner van Comenius, ons bewezen door de vertaling van dit geschrift!"
„Weldra moet er niemand zijn, die Comenius' Labyrint en Paradijs niet bezit."
(Weekbl. d. Ned. Herv. Kerk, Juni 1926.)
„Mogen door deze nieuwe vertaling wederom velen van dit meesterstuk genieten."
(Nieuwe Rotterd. Courant, Juni 1926.)
„Dit boek behoort tot die wereld-literatuur, die hare waarde alle eeuwen door behoudt en nooit veroudert. Het zal zonder twijfel vele Nederl. lezers boeien."
(Algem.Weekbl. v. Christendom & Cultuur, Juli 1926.)

K K

CENTRAAL BUREAU DER UITGAVEN BETREFFENDE DE H. THERESIA VAN 'T KINDJE JEZUS
LISIEUX (FRANKRIJK)

Filiaal voor België, Holland en Het Groot Hertogdom Luxemburg: Groote Markt 15, BRUSSEL
Het Centraal Bureau heeft het algemeen Depôt van al de uitgaven (boeken, prentjes, beelden, medailles, verschillende voorwerpen, enz.) vergund door de Carmel van Lisieux.

VRAAGT PRIJSOPGAVE

SCHATKAMERS VAN KATH. WETENSCHAP

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca. 6 vel, fr. p. p. f 8.75

— **Tijdschrift voor Taal en Letteren** —
verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel, fr. p. p. f 7.50

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 OCT.-AFLEVERING 10

— 35 CENT —

Friedrich Muckermann S.J. . . . . Het Boek en zijn Publiek
Gerard Knuvelder . . . . Tolstoi's Brieven aan zijn Vrouw
Hein Hoeben . . . . Hans Roselieb
Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Kunst . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de Huishouding . . . . Nederlandsch
Spel en Sport . . . . Nederlandsch, Duitsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:

De Gemeenschap. — De Tijd. — De Stem. — Le Semaine religieuse de Paris. — Hochland.

Verscheidenheden:

IJverige Correspondenten. — Katholiek à la Française. — Maxim Gorki. — Een hoestende doode. — De kwaadaardigste epidemie. — De zorgen der „Onsterfelijken". — De Boeddha-film. — Literaire Vrouwenhaters. — De Duitsche Pers. — Charlie Chaplin. Nieuwe Duitsche Uitgaven. — Een echt schot op de planken.

Ontvangen Boeken.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

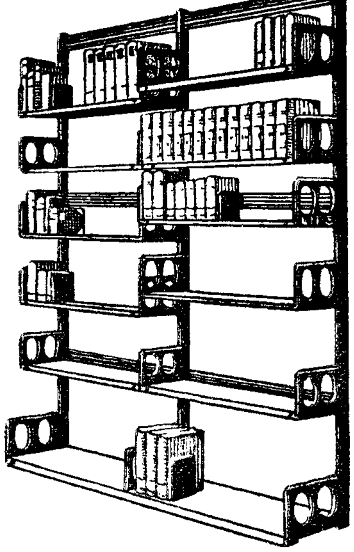

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Veemarktstraat 84 Tel. 915 Groningen

MAGGY

door Pater Lekeux.

Zie recensie No. 2438 in dit blad.

Vlaamse Uitgave f 1.25 franco.

Franse Uitgave f 1.— fr. p. p. f 1.10

ZUID NEDERLANDSE BOEKHANDEL

Noordstraat 68 - TILBURG

Levering van alle boeken franko door geheel Nederland.

NU

is het de tijd 'n abonnement te bestellen op

Alte und Neue Welt

een rijk geïllustreerd familieblad, dat twee maal p. maand verschijnt en per half jaar franco p. post slechts f 3.95 kost

De 61e jgr. begint 1 Oct. a.s.

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek

v.h. Gebr. van Spaendonck

TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.— verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Katheliјnevest 28, Antwerpen, alwaar — evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel — abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland — eveneens in België — kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. — Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. — Speciale plaats, speciale conditie. — Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater — Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Het Boek en zijn Publiek.

Eenigen tijd geleden ontmoetten wij een hoogen staatsambtenaar, en raakten met hem in een gesprek, dat wat langer duurde. In den loop daarvan informeerde hij toevallig naar nieuwe literaire werken, die mogelijk onlangs verschenen waren. „Iemand als wij'', zei hij, „komt toch niet meer tot lezen. Een jaar lang heb ik totaal geen boek meer gezien.'' Wij antwoordden hem: „Dat is zeer te betreuren.. Neem bijvoorbeeld eens een roman, als *Politeia*[1]), die kort geleden door vorst Wrede uitgegeven werd. De handeling speelt in Salzburg en laat het geheele gebeuren van den wereldoorlog en de wereldrevolutie aan onze oogen voorbijtrekken. Veldslagen, waarvan we werkelijk reeds meer dan genoeg hebben, worden er gewis niet in verhaald. Veeleer dringt de schrijver diep door in den innerlijken bouw van den staat en in het verborgen geheim der krachten, die hem beheerschen. Men raakt bekend met al de groote systemen van Plato tot Lenin en heeft niet enkel een goede ontspanning gehad, maar ook een schat van nieuwe kennis verworden.'' Eenigszins elegisch uitte hij daarop de meening: „Alles goed en wel, maar men heeft jammer genoeg geen tijd. Er is zoo veel te doen... gisteren heb ik me nog een heele nieuwe kast laten maken om al de verordeningen in te kunnen bergen, die het regeeren van tegenwoordig met zich brengt. School, huis, belastingwezen, alles wordt hervormd. Het groote raderwerk van beambten moet beziggehouden worden. Men geeft hen dus de pen in de hand, en zij schrijven en schrijven verordeningen en programma's, ingedeeld in eindelooze paragrafen. Zij schrijven in de lente, zij schrijven in den winter, en zoo wij al de gelegenheid hebben, om dat alles te lezen, dan neemt het ons toch den tijd in beslag. Reken bovendien eens uit, hoeveel dagen en zittingen van nationalen en internationalen aard menschen als wij meemaken moeten. Voor het lezen van boeken kunnen wij werkelijk den tijd niet meer vinden......''
„En toch,'' zeiden wij hem, „zoudt u het dubbele kunnen bereiken, als u eens wat minder deedt en in uw vrijen tijd een mooi boek laast.''

Veel ontwikkelden spreken tegenwoordig, als die staatsambtenaar. De geneesheer heeft veel te doen en verklaart u ronduit, dat hij nog juist den tijd kan vinden om zijn vaktijdschriften te lezen. De leeraar aan het gymnasium moet opstellen corrigeeren. De universiteitsprofessor heeft zijn speciaalstudie. De advocaat verzinkt in processen. De financier moet nog altijd goed letten op de valuta. De technicus wil geen nieuwe ontdekking aan zijn aandacht laten ontsnappen en mijnheer pastoor moet naar een vereenigingsvergadering. Op deze wijze is het aantal dergenen, die zich nog den tijd gunnen, om werkelijk aandachtig een mooi boek te lezen zeer gering geworden. Hierbij kan men voegen, dat dit dagelijks nog kleiner wordt, omdat steeds grootere scharen heenijlen naar de sportterreinen en de bioscopen. Dat is echter een zeer treurige ontwikkeling. Waarom zoo treurig? Om dat te verstaan, moeten wij een weinig nadenken over de beteekenis van het goede boek. En nu zal het hier niet gaan over die boeken, die in meerdere of mindere mate de wetenschap dienen, maar over die andere, welke men doorgaans belletrie noemt, voor alles echter over diegene, welke den naam van ernstig dichtwerk verdienen. Wat is nu de eeuwige inhoud van alle groote dichtkunst? Het is de mensch, de mensch met zijn zorgen en met zijn strijden, maar de mensch ook met zijn hoopvolle verwachtingen en zijn idealen. Dat zien wij bij de ouden even goed als bij de jongeren. Hierin gelijken zich Sophocles en Calderon, Dante en Goethe, Balzac en Dostojewski. Strindberg en Nietzsche, Shakespeare en Vondel. Zoodra men in hun heilig rijk binnentreedt, voelt men onmiddellijk, dat hier niet meer het afzonderlijke beroep alleen bestaat, niet meer de zaak en de beurs, niet meer de geneeskunde of de theologie, niet meer de ambtenaar, leeraar, geestelijke, koopman, officier, technicus, vliegenier of matroos, president of arbeider, maar datgene wat hen allen gemeen is en tegelijk het beste in hen, namelijk de mensch en het menschelijke. Hierin is de dichtkunst aan den godsdienst verwant, die zich ook niet tot een bepaalden stand of tot een bepaald bedrijf richt, maar tot den mensch en tot zijn ziel. Daarom is het geen toeval, dat de godsdienst aan het beginpunt van alle Europeesche literaturen gestaan heeft, en dat het vooral geestelijken waren, die tot die afzonderlijke nationale literaturen den grond hebben gelegd. Nu zal wel niemand

willen loochenen, dat er voor den mensch geen grooter gevaar bestaat, dan dat hij den mensch in zich vergeet. Juist in de eeuw der organisatie en der machine is het gevaar dubbel zoo groot, dat de mensch verwordt tot een instrument der techniek. Ook het feit, dat de afzonderlijke naties zich zoozeer van elkander hebben afgescheiden, en dat binnen die naties de scheuringen in partijen en kerkgemeenschappen nog weer verder gaan, laat in ieder denkend en voelend gemoed een nieuw verlangen opstijgen naar den mensch, die hetgeen ons één maakt, in sterkere mate bezit dan datgene, was ons scheidt. Wat ons echter één maakt is bovenal en op de eerste plaats het feit, dat wij menschen zijn van den wieg tot het graf met eenzelfde menschelijk levenslot. Waar echter wordt deze menschelijkheid tegenwoordig nog voorzien van de noodige middelen? Zeer zeker in de kerk, maar vele menschen gaan nu eenmaal niet meer naar de kerk en het kan ook voorkomen, dat men in de wijze waarop men den godsdienst beschouwt, den mensch vergeet. In het heiligdom der dichtkunst, dat door de taal wordt opgebouwd, die ieder spreken moet en die het geheele volk verbindt, is heden bijna uitsluitend de gemeenschap aller menschen te vinden. Hier wordt de bewoner van het dal der tranen vooral in zijn smart begrepen en met zachte hand op de hoogten van de schoonheid en het ideaal gevoerd. Op die wijze heeft Dante eens de zending der hemelsche Beatrice verstaan. Wie nooit meer een boek van de ernstige dichtkunst inziet, loopt gevaar een slaaf van partij of zaak te worden. Hij kan het, van technisch oogpunt beschouwd, tot groote resultaten brengen, op ware beschaving zal hij geen aanspraak kunnen maken. Zoo lang wij echter voortgaan meer zorg te dragen voor techniek en wetenschap dan voor de beschaving van het hart, zal het totaal onmogelijk zijn uit de hedendaagsche verwarring en tweedracht te komen tot een schoonere toekomst. Deze gedachte alleen moest reeds genoeg zijn om ons opnieuw tot de ware dichtkunst te voeren. Ze is innig verbonden met een tweede, die misschien nog indrukwekkender is. Zeker heeft het dichtwerk iets met schoonheid te maken, maar deze schoonheid is, zooals Schiller eens zei, de morgenpoort der waarheid. Wanneer de menschen tegenwoordig in de haast van hun beroepsleven aldoor voor zichzelven schijnen te vluchten, dan doen zij dat ten slotte niet, omdat zij in zichzelf geen rustoord meer bezitten.

Het is nu niet precies genoeg vele ideeën te bezitten, maar het komt slechts op die enkele idee aan, waaraan men gelooft. „Ach'', zuchtte Herder op zijn ziekbed, „wanneer een nieuwe, groote, geestelijke idee maar van ergens tot mij kwam, die mijn ziel door en door ontroerde en verheugde. Ik werd opeens weer gezond.'' Zoo sprak een man, die Goethe's leeraar geweest was, die tot de baanbrekers van het nieuwe Europa behoort, die de stemmen der volkeren beluisterd had, en aldoor op de sporen van de grootste ideeën der menschheid was gegaan. „O mijn verloren leven'', riep hij weinige uren vóór zijn dood, omdat hij *de* idee gemist had wier lichtende kern de waarheid omsloot. Sinds de dagen van Herder heeft een groot deel der moderne menschheid zulk eene idee nog niet teruggevonden, ook al mag het verlangen daarnaar zich tot een aangrijpenden kreet van zielenood hebben versterkt. Waar, vragen wij, zullen deze talrijke menschen, die vreemd zijn geworden aan iedere instelling en kerk, die idee dan nog het spoedigst kunnen vinden? Zonder twijfel in die van het zachte licht der verhevene schoonheid beloftevol doorschemerde gebieden, waar de dichtkunst woont, die aldoor vraagt naar den mensch en naar de noodlotssterren van zijn bestaan. Al is hier de zon nog niet opgerezen, het morgenrood ligt toch reeds op de bergen. Schuiven zich ook donkere onweders over het firmament heen, op hun zwarten grond welft zich de veelkleurige regenboog, het tooverschoone kind van het licht. Juist daarom is de kunst in de nieuwere tijden voor ontelbaren zoo goed als een godsdienstig surrogaat geworden, ofschoon zij in werkelijkheid en naar haar innigst wezen veel meer is dan een bloot vervangmiddel, want zij is toch reeds de eerste straling der waarheid in de droeve lagen der aardsche atmosfeer.

Als de dichtkunst in onze dagen nog slechts zelden deze tooverkracht uitoefent, ligt dit weliswaar niet enkel aan den veelgeplaagden mensch. Ook haar heiligen tempel heeft geleden onder de vernielingswoede der eeuw. Wij kunnen het feit niet voorbijzien, dat in al onze grootere steden van tijd tot tijd gelegenheid is, de klassieke meesterwerken der dichtkunst in het theater te zien. Wij moeten met verrassing erkennen, dat, naast de enkele diepzinnige

dichtwerken, die ook nu nog van tijd tot tijd verschijnen, meerdere uitgevers zich de grootste moeite getroost hebben, het dierste volksbezit in heerlijke uitgaven weder opnieuw aan het tegenwoordige geslacht te schenken. Dus moet men niet meer klagen over de ziellooosheid van den tijd, maar zoeke veeleer zijn eigen ziele te hervinden, door kloekmoedig een uurtje uit de jacht en de beslommering van den dag te vlieden in de tijdelooze stilten der groote poëzie en rustig en bezonnen te ademen in den geur van haar tooveraschtig landschap. De dichtkunst echter bezinne zich telkens opnieuw op het woord van Schiller:

„Und jetzt an des Jahrhunderts ernstem Ende,
Wo selbst die Wirklichkeit zur Dichtung wird,
Wo wir den Kampf gewaltiger Naturen
Und ein bedeutend Ziel vor Augen sehn,
Und um der Menschheit grosse Gegenstände,
Um Herrschaft und um Freiheit wird gerungen,
Jetzt darf die Kunst auf ihrer Schattenbühne
Auch höhern Flug versuchen, ja, sie muss,
Soll nicht des Lebens Bühne sie beschämen''

Friedrich Muckermann S.J.

---

[1]) **Friedrich Fürst Wrede**,
POLITEIA. *Ernst Hofmann & Co., Darmstadt*, 1926. (21 x 13) 825 blz. ing. M. 7.—, geb. M. 9.60.
— Bc —

Tolstoi's Brieven aan zijn Vrouw.

Dit boek [1]) licht voor een deel de sluier op, die verhult et zieleleven van Tolstoi, voorzover dat betrekking had op zijn vrouw Sofja Tolstaja, zijn familie en zijn naaste omgeving.

Rechtstreeks gericht aan zijn vrouw, geven deze brieven een tamelik duidelik inzicht in et uiterst langzaam, in een achtenveertig jarig huweliksleven, zich spannen der tragiese verhoudingen, waaruit rezulteerde Tolstoi's vlucht: et hoogtepunt, de dramatiese daad, waaruit voor beiden: man en vrouw, de Katharsis, de zuivering vloeide: voor Tolstoi de dood, et snelle afglijden in de doodsstilte, voor Sofja de inkeer, de deemoed, de levensstilte.

Men moge Tolstoi veel inkonsekwensies aanwrijven, veel aarzeling en onzekerheid, zeker is, dat hij geen lafaard was, maar een moedige, die onverschrokken zijn inzichten trachtte te verwerkeliken door zijn daad, die zijn woorden en belijdenissen tot tastbare realiteit wilde doen worden, en daaraan zijn leven offerde. Tot de dag van zijn dood bleef hij zichzelf getrouw, hoewel beproefd — dag na dag en vele nachten door — beproefd in die trouw door wat hem et liefste was op aarde: zijn vrouw. Hier stelt zich et probleem dat aangewezen kan worden in zoveel geniale mannen op deze aarde — et probleem van de beleving van et huwelik tot in zijn waarachtige een-wording naar lichaam en ziel; voor Tolstoi werd et huwelik de durende beproeving, de gestage toetssteen, waaraan de zielssterkte wordt beproefd. Tegen alle liefdesaantrekking in, tegen alle gemak en alle uiterlike vrede in, heeft Tolstoi weten te bewaren en versterken: zijn diepst-eerlike zielsovertuiging, heeft hij — ondanks de steeds toenemende moeilikheden vanwege zijn afkomst, zijn familie, zijn vrouw — weten te realizeren wat zijn pen neerschreef, omdat zijn hart en geest het beleed.

Dit in zekere zin autobiografies getuigenis van Toltsoi ten overstaan van iemand voor wie et geen zin had zich edeler voor te doen dan hij was, werpt een fel licht op de mens Tolstoi, karakteristieker dan zijn verhalen ons doen aanschouwen.

* * *

Allereerst leggen deze brieven onvoorwaardelik getuigenis af van zijn absolute trouw, zijn nimmer verflauwende liefde. Als 13 Julie 1910 een gespannen dispuut tussen Tolstoi en zijn vrouw heeft plaats gehad — een twist die et eerste teken was van et naderend uit elkaargaan — en hij de volgende morgen een uitvoerige en nauwkeurige verantwoording op papier brengt van zijn overtuigingen en de oorzaken van hun meningsverschil, kan hij ondanks de vanzelfsprekende opwinding en begrijpelike verontwaardiging getuigen: „....dat ik je trots alle voorgevallen misverstanden niet heb opgehouden te beminnen en te waarderen.''

Daarop volgt een zuivere waardering van haar samenleven met hem: „Ik, een losbandig, seksueel diep bedorven mens, niet meer in mijn eerste jeugd, heb jou, een rein, goed, verstandig, achttienjarig meisje getrouwd, en jij hebt, ondanks mijn bevlekt verleden, bijna vijftig jaar lang met mij in liefde geleefd, een zwaar arbeidzaam leven geleid, kinderen gebaard, ze gevoed, opgevoed, de kinderen en mij verzorgd,

zonder aan de verleidingen toe te geven die iedere vrouw van jouw soort — krachtig, gezond, schoon — hadden kunnen aanvallen. Je hebt zo geleefd, dat ik geen recht heb, je iets te verwijten"...

Midden in deze troebele dagen, als in Tolstoi de onvrede woelt met zichzelf en de aandrang om zijn huis te ontvluchten steeds sterker wordt, is voor hem de vraag of verder samenzijn met zijn vrouw mogelik is.

„Vandaag heb ik voor de eerste keer de mogelikheid gezien, haar door goedheid en liefde te overwinnen. Ach! als dat zo zou kunnen!" schrijft hij in zijn Dagboek van 29 September.

Het zou niet kunnen. Al zegt zijn geweten hem niét te vluchten, maar te dulden, háár te dulden, zonder de uiterlike toestand te veranderen, maar door in gestage arbeid aan zichzelf de zuiverheid van sfeer te scheppen waardoor dit mogelik is, — et valt hem op den duur te zwaar „in dit gekkenhuis te leven".

* * *

Wat is de oorzaak van hun telkens herhaalde botsing? In deze brieven spreekt Tolstoi er zelden over, hij suggereert meer, voor haar uiteraard goed verstaanbaar; maar eenmaal toch somt hij meerdere redenen op voor hun toenemende vervreemding. Te tragieser is deze vervreemding als wij de gehele samenleving van man en vrouw in dit boek als op een film zien voorbijtrekken.

Tolstoi met in zich et onsterfelik Russies godsgeloof en godsvertrouwen („In allem... waltet Gottes Wille"), bij tijden verzwakt, maar nimmer uitgedoofd, wil de eenheid der mensen, de liefde van mens-tot-mens, de goedheid van alle mensen.

Hij schrijft aan zijn vrouw in 1896: „Velen maken er zich kwaad om, dat hun roem eerst ná hun dood komt; ik echter wens zo iets in genen dele. Ik zou niet alleen et grootste deel, maar al mijn roem er voor geven, als jij je tijdens mijn leven gelukkig met mij verenigen kon, zoals je 't na mijn dood zult doen..."

Beter dan welk ander getuigenis spreken deze woorden ons over de liefde van de mens Tolstoi voor zijn meest-naaste evenmens. Boven de letterkunde en haar roem, ging hem de mens. Maar in deze liefde voor de mens werd hij et zwaarst beproefd. Onduldbaar wordt het hem als zijn vrouw hem wil dwingen zijn diepste overtuigingen, zijn zielsovertuigingen op te geven, en zichzelf te verlochenen. Dit verraad aan zichzelf is hem onmogelik, al volgt daar geenszins uit, wat Tatjana Suchotina-Tolstaja in haar voorwoord opmerkt, dat Tolstoi dus vrouw en familie verwaarloost. De grote ommekeer heeft plaats in de jaren tachtig en negentig. Hun interessen gaan uiteenlopen: zij blijft vrouw en moeder, hij echter heeft tal van zaken die hem boeien en in beslag nemen, waardoor hij meermalen en langdurig afwezig is, en welke niet in die mate de belangstelling van zijn vrouw hebben dat zij er zich levendig voor kan interesseren, zaken, die haar meermalen antipatiek zijn of onjuist lijken.[2]) Andere kwesties daarentegen interesseren haar levendig, zo het auteursrecht van de boeken van haar man, zijn vrijheid van schrijven, waarom zij dikwels naar invloedrijke personen reist om de censuur op een of ander werk opgeheven te krijgen.

Steeds tracht Tolstoi toegeeflik voor haar te blijven, verwijt haar zelden iets, en tracht haar telkens rustig te maken, bijna als om 'n kind te bevredigen, door zo objektief en duidelik mogelik te redeneren. Zijn hang naar et landleven, welke zij niet deelde, zijn hang naar et ongerepte leven der boeren, die volgens hem de eigenlike kern van et Russiese volk uitmaken en die — altijd voor hem! — tot de „gütigste, vollkommenste und liebste" schepselen horen als ze dronken zijn, — doet hem 'n groot deel van zijn dagen doorbrengen op zijn landgoed Jassnaja Poljana, terwijl zijn vrouw zich in Moskou bezighoudt met de opvoeding der kinderen. Wel belóóft Tolstoi telkens naar de stad te zullen komen, wel zégt hij: telegrafeer en ik kom, maar zijn feitelike afwezigheid prikkelt zijn vrouw:

„Gisteren is Sergej Nikolajewitch (de broer van Tolstoi) uit Tula teruggekeerd. Hij heeft Ljowuschka in Jassnaja Poljana gezien. Hij zit in de blouse, in smerige wollen sokken, soezerig en treurig, en naait, samen met Mitrofan schoenen voor Agafja Michajlowna. De meester leest et leven der heiligen hardop voor. Hij zal niet naar Moskou terugkomen voor ik hem hierheen roep, of voor er bij ons iets voorvalt. Mij is zo'n dwaasheid en zo'n onverschillige houding ten opzichte van de familie zo tegen et gemoed in, dat ik hem nu helemaal niet schrijven zal."

Steeds sterker wordt de geprikkeldheid van Sofja, steeds meer kwetsen beiden

zich aan elkaar: Tolstoi tracht zich te beheersen door zijn streven naar evenwicht en rust-in-God, maar Sofja uit zich prikkelbaar in haar brieven — al tracht zij zich te overwinnen en maakt steeds goede voornemens om Tolstoi in rust en kalmte aan zijn arbeid te laten.

Zomer 1891 komt Sofja — zij 't om 'n andere reden: Tolstoi wil nl. van et auteursrecht van 'n aantal werken afstand doen — tot 'n poging om zich te zelfmoorden. Na 'n twistgesprek gaat zij 's avonds het huis uit en de weg naar et spoorwegstation Koslowka op om zich daar onder 'n trein te werpen. Alleen 'n toeval verhindert haar de uitvoering van haar plan. Oktober daarop gaat Tolstoi naar 't gebied van de hongersnood in et gouvernement Rjasane, terwijl zijn vrouw in Moskou gaat wonen — voor twee jaar; daarna zijn ze verder van elkaar verwijderd dan ooit.

8 Julie 1897 schrijft hij zijn vrouw een brief waarin hij haar zijn vertrek en de reden daartoe meedeelt; hij dankt haar en erkent ten volle haar liefde en goede zorgen; maar de tegenstelling tussen leven en inzicht, tussen feit en ideaal, dwingt hem weg te gaan uit deze omgeving die hem verhindert beiden te verzoenen. Maar hij ging niet... omdat hij, naar zijn dochter zegt, in deze vlucht alleen een daad *voor zich alleen* ziet, terwijl hij zich hogere bevelen, niet zijn persoonlik inzicht onderwerpen wil.

Het heeft Tolstoi 'n hevige innerlike strijd gekost tot 'n definitieve beslissing te komen: enerzijds dreef hem de liefde tot zijn vrouw, liefde — ondanks — alles; anderzijds dreven hem de verhoudingen en niet met zijn inzicht strokende toestanden te gaan.

Steeds sterker wordt zijn afkeer van de dingen die het leven der wereld belangrijk maken; hij krijgt er 'n afschuw van, wordt daarin gesteund en aangevuurd in gesprekken met zijn vrienden en volgelingen, die hem in steeds groter getal gaan omringen. Maar ook hierin lag weer zaad voor verdere konflikten: zijn vrouw gaat in min-of-meer strijdbare, altans afwijzende houding tegenover deze vrienden staan, omdat zij niets voelt voor de door hen beleden wereldonthechting, waarmee zij Tolstoi van haar en et door haar zo beminde gezelschapsleven steeds verder los maken. Tolstoi heeft de edele moed gehad zijn vrouw tot et laatste toe, ook in deze, voor hem om et wezenlike, strijdende vragen, te begrijpen en te verontschuldigen: „Ik weet, dat je *niet*, zoals ik, zien en voelen kon, letterlik *niet kon*, en daarom noch je leven veranderen, noch mij offers brengen kunt zonder de motieven ervoor te kennen. En daarom veroordeel ik je niet, integendeel: vol liefde en dankbaarheid herinner ik me de lange vijfendertig jaar, maar biezonder de eerste helft, waarin je, met die aan jouw natuur eigen moederlike opoffering zo energiek en krachtig dátgene gedragen hebt, waartoe je je geroepen voelde." (8 Julie '97).

Maar ook, en dit is de noodlottigste hoofdoorzaak, ligt er 'n wijde kloof tussen hun beider levensopvatting en beschouwing van et levensdoel; verschillend was hun levenswijze, hun verhouding tot de mensen, tot de levensmogelikheden, tot de eigendom, die door Tolstoi zonde genoemd werd, en door zijn vrouw onontbeerlike levensvoorwaarde.

En als hij zich dan toch onderwierp aan die voor hem zware levensomstandigheden, was et slechts om zich niet van z'n vrouw te hoeven scheiden. Zijn vrouw, daarentegen, zag er konsessies in aan haar inzichten, en dit alles, gevoegd bij het feit, dat Sofja in de laatste jaren „steeds prikkelbaarder, despotieser en starder" [2]) werd, doen hem tenslotte, na 'n laatste kloekmoedig gedragen, maar mislukte poging tot vreedzaam samenleven, besluiten: heen te gaan.

Hij reist af in de nacht van 27 op 28 Oktober, onwrikbaar besloten: te scheiden uit et leven dezer wereld om in eenzaamheid en rust zijn laatste dagen door te brengen. In 'n brief dankt hij haar voor haar nobel achtenveertig-jarig samenleven met hem en vraagt haar: hem alles te vergeven wat hij verkeerd deed, zoals hij haar alles vergeeft, waaraan zij voor hem schuldig mocht zijn.

Dan volgt nog een brief, de laatste van 29 Oktober 1910 uit et klooster van Schamardino met de getuigenis: „Ik bemin je en beklaag je van heler harte: maar ik kan niet anders handelen als ik deed...." „God helpe je! Het leven is geen grap en wij hebben geen recht, het volgens onze wil van ons te werpen. Ook is het onverstandig het leven naar de tijdsduur af te meten. Misschien zijn de maanden die we nog te leven over hebben, gewichtiger als alle doorleefde jaren en men moet ze goed doorleven."

Het waren echter geen maanden, et waren maar enkele dagen meer: 7 November in de vroege morgen ging Tolstoi in tot et eeuwige leven.... na wellicht zichzelf te

hebben geofferd voor zijn vrouw. Want na haar eerste wanhoopsdaad — zij wierp zich te water — schreef zij Tolstoi 'n brief, zo vol verwonderlike overgegevenheid en mildheid dat men vermoeden gaat wát God bedoelde met et geheim van deze twee voor immer verbonden levens: Zou Sofja ooit in deze deemoed zijn neergeknield, als God haar niet had gebonden aan een ziel, groter dan de hare, om haar daarna neer te werpen in de bitterste verlatenheid en te doen voelen, wát zij verloren had: iets edels, dat niet te beklagen, maar na te volgen is. Zó kon een nieuw en schoner leven beginnen. Haar is tans — nadat Tolstoi lichamelik uit haar leven verdwenen is — iets bewust geworden van de waarde van 'n mensenleven: zij wil zich verzoenen met de vrienden van Tolstoi, zij biecht haar poging tot zelfmoord, zij schrijft Tolstoi vol stille liefde: ik weet niet wát ik je schrijven zal, ik weet niet wat nu komt. Het is mogelik dat in deze brief voor 't laatst de verleiding tot Tolstoi kwam, in de herinnering aan de stem van zijn tere bruid Sonjetschka Behrs, dat deze brief hem, als toen haar toestemming in 'n huwelik met 'n veel oudere man, nog eenmaal met et leven, samen met haar, verzoende, hem vreugdig maakte als eens de boomgaard met de meibloesem van hun jonge liefde, zo wit en zo teer.

Sofja zou willen gaan „in deemoed vol dank en vreugde". „Mijn ziel is van zulk 'n liefde, deemoed en de wens naar geluk en vreugde voor jou vervuld, dat de tijd niets nieuws te brengen vermag."

Over et kerkhof waar Tolstoi's lichaam begraven ligt, ruisen de bomen een zang, een koele milde vreugde — na de stormen en tempeesten van de herfst en de winter[3]).

Gerard Knuvelder.

---

[1]) Leo Tolstoi,
BRIEFE AN SEINE FRAU. Geïllustreerd. *Paul Zsolnay, Wien I,* 1925. (22×15) 375 blz. ing. M. 7.—, geb. M. 9.—.

[2]) In hoever de in de Mei-aflev. blz. 131 vermelde operatie van 1906 en de later geconstateerde hysterie en paranoia juist zijn en eventueel van invloed op deze door Tolstoi zoo vastgestelde eigenschappen, kunnen we niet beoordelen.

[3]) Het spreekt dat in dit boek een aanzienlike hoeveelheid materiaal opgestapeld ligt dat om verwerking vraagt; wij trachtten in et voorgaande slechts een onderdeel te belichten.

Hans Roselieb.

Zelf heeft Hans Roselieb ergens gezegd, dat zijn romans, novellen en vertellingen een voorstelling bedoelen te geven van de felle worsteling tusschen de zichtbare wereld van onze aardsche werkzaamheid en de psychische onzienlijke wereld van onze herkomst. Zij alle hebben ten doel de menschen weer in relatie te brengen met hun oorsprong, dus met God, en wel zóó, dat de ziel van het moment, waarop zij zich van deze taak bewust wordt, ook daarnaar leeft. In de keuze zijner menschen is hij van een wijde ruimdenkendheid. De boozen, de verdoolden, de verworpenen en uitgestootenen, de blinden die meenen te zien, zijn hem het liefst. In zijn werk van artistieke kracht streeft hij er naar, 's menschen levenstaak van dienstbaarheid voor de gemeenschap van God door een kleurige uitbeelding van zijn lot te openbaren en wel in zijn betrekking tot zijn omgeving, waaronder hij verstaat de menschen, de landschappen en de dieren en alle liefelijke schoone dingen, die het leven verfraaien. Deze streving naar een opvoedende, theocentrische gemeenschapskunst dringt sterk naar voren in zijn verschillende romans.

Zijn eersteling *Der Erbe, Ein Gegenwartsroman aus dem Münsterlande* is geboren uit de woelige branding der materialistisch-geörienteerde voor-oorlogsche levenshouding. Hij delft er de diepe bronnen der katholieke wereldbeschouwing op, waaraan zich het dorstige Nieuw-Duitschland laven moet. Daarop verscheen *Die Fackelträger*, een herinnering aan de meest-bedroevende periode der Duitsche geschiedenis, de ontwikkeling der raden-heerschappij. De toestanden in den spartacistischen staat zijn hier met een elementaire kracht en stoerheid uitgebeeld. Zijn volgend boek *Der Abenteurer im Purper* betrad nieuwe wegen. Dit avontuurlijke verhaal, romantisch gekleurd door een sterke persoonlijke verbeelding, beschrijft jachterig van tempo de dolle avonturen van een adelijk avonturier, die door oproerige Corsicanen in hun strijd tegen Genua tot koning van Corsica wordt uitgeroepen. Maar bij gebrek aan vreemde hulp en in 't nauw gedreven door afgunstige vrienden, moet hij voor

zijn generaals, die geen notie hebben van zijn revolutionnaire ideeën, de plaat poetsen, om ten slotte als gehavend bedelaar een ellendigen dood te sterven in Londen. Opvallend is, dat de hier geschilderde toestanden en verhoudingen zoo'n treffende overeenkomst vertoonen met de woelingen en troebelen in de Centrale Rijken. Met zijn in deze kolommen reeds besproken roman *Meister Michels rätselhafte Gesichter* plaatst hij zich wederom in het volle, moderne leven. De problemen, die hij aansnijdt, zijn nog van een brandende actualiteit, ofschoon zij reeds sinds jaren alle gemoederen in beroering brengen. De oplossing, die hij aan de hand doet, is steekhoudend. In zeven dagen voltrekt zich de verandering, de veredelende loutering van een mensch; in deze zeven dagen voltrekt zich ook (in een geheimzinnige paralelliteit) Duitschland's lot in onzen tijd. Het eigenaardige en tevens waardevolle aan dezen roman is: dat er een bijna mystieke verwantschap bestaat tusschen zijn held en een onpersoonlijke grootheid, door den titel „Meister Michel" wederom symbolisch verpersoonlijkt: dat de held Pit Schulz — een Berlijnsche politiecommissaris — zich ook met alle overige romanfiguren verwant voelt, want ook deze zijn een deel van die grootheid, ook zij zijn een stuk van Meister Michel. In de twee bundels Spaansche novellen, [1]) waaraan wij eenige regelen willen wijden, staan andere momenten op den voorgrond: de benadering van het zielkundige leven van het land, de ontleding van het ondergrondsche levensrhythme zijner bewoners, de annotatie van het lied der volksziel zingend in de mystieke diepten van het onderbewuste, de opdelving der factoren van wisselwerkende beinvloeding tusschen landschap en volk. De naakte inhoud van het door Roselieb uitgebeelde gebeuren blijft tot een uiterlijke bijkomstigheid beperkt; hij benut dit slechts als een lift om op te stijgen naar de toppen van zijn kunstzinnig inzicht. Hoofdzaak is voor hem de stemmingssuggestie van het pittoreske landschap, van het folkloristische leven, van de diepere zielewezenheid, van de geheimzinnige hoogten en laagten, schachten en gangen van het cultureele Spanje. Hij is op zoek gegaan naar de Spaansche ziel, zooals zij leeft, lijdt en lief heeft in innige vergroeidheid met den Spaanschen grond. Op deze speurtochten werd hij geleid door de kerngedachte van Taine's psychologie: de beinvloeding der ziel door het landschap. Daarom tracht hij ook uit de stemmingssfeer van het Spaansche landschap in het Noorden en het Oosten de Spaansche ziel te benaderen in haar uiteenloopende geaardheid en afwijkende uitingswijze. Volgens hem heeft de gensterende zonnegloed, die de volle druiventrossen rijp stooft tot zwaren, vurigen wijn, schuimend in den kristallen roemer als het ware met dolle levensuitbundigheid, ook de Spaansche ziel ingebrand den gloed der hartstochtelijkheid, de sterkte der persoonlijkheid, de fierheid in het besef van eigen boven-waarde, den drang naar avontuurlijke sensatie. In zijn ontraadseling van de geheime werkingen van de natuur op den mensch heeft hij af en toe de diepborende scherpte van een modernen telepaath of van een Westfaalschen „kiekwiet". Zoo is hij er in geslaagd als geen tweede door te dringen in de enigmatische gecompliceerdheid der Spaansche volksziel, die voor de meeste schrijvers over Spanje een met zeven sloten gesloten boek bleef. De uiterst moderne geaardheid zijner visie heeft tevens bereikt, dat zijn beelden ons hedendaagsch kunstgevoel volledig bevredigen, ja zelfs begeesteren. Het is echter niet alleen de ziener, maar ook de woordkunstenaar, die hier werk van literaire kunstwaarde geleverd heeft door in de woordsymboliek de zuivere weergave der innerlijke bewogenheid te treffen. Zijn taalinstrument speelt een boordevolle muziek van klinkende klanken. Een woeste bergstroom met tallooze kronkelingen en bochten, met ruige ravijnen en beboschte afgronden: ziedaar doorgaans het landschapsbeeld van zijn taal. De romaansche verliefdheid op het woord omwille van het schoone woord heeft hij diep op zich laten inwerken zonder echter de felle krachtsspanning van het germaansche taaleigen te ontmannen, daar zijn zinnen trillen van geladenheid en zich soms ontlasten met scherpe, inslaande woorden, echte treffers van en zoekers naar het hart der dingen. Zoo weerspiegelt Roselieb zelfs in zijn verwoording de geheimzinnige kracht-vonk, die diep onder in den Spaanschen volkshaard smeult. 't Zou ons te ver voeren, als wij op den inhoud der afzonderlijke novellen nader wilden ingaan. De Spaansche ziel, geplaatst in het Spaansche landschap door een hartstochtelijk en van schoonheid dronken mensch: ziedaar de kern dezer kleurige, weelderige, vlammende

schetsen, waar de volle brandende levenszon over te broeien staat en waar de atmosfeer soms zwoel kan zijn als op een lauwe zomernacht, als onweer dreigt in de verte. Zij brengen vaak den tragischen, weemoedigen en soms teer-humoristischen levensgang van stierenvechters en smokkelaars, van zigeunerinnen en boetelingen in de groezelige wildheid van het Castiliaansche hooggebergte of in de liefelijke dalen van Navarra, op de licht-overgoten kusten der Middellandsche Zee of in Toledo, de stad der martelaren, in de magische betoovering der zeevorstin Malaga, de sprookjesachtige schoonheid van Cordova of de mystieke atmosfeer van Sevilla. Voor de vele vrienden van Spanje werkt dit boek als een openbaring en voor allen, die dat land gaarne zouden bezoeken, schalt het als een lokroep om de Pyreneën te overschrijden.

Hans Roselieb werd in 1884 geboren in de grauwe, bedrijvige fabrieksstad Hagen, bracht zijn jeugd door in het vredige provinciestadje Wildenbrück aan de Ems, kwam in de leer bij een manufacturenhandelaar in Hamm en vertoefde als étaleur te Hannover, Augsburg, Wiesbaden en Straatsburg. Later bracht hij acht jaar door te Parijs, een belangrijke periode voor zijn ideologische ontwikkeling. De oorlog riep in hem een grooten ommekeer teweeg en schudde sluimerende krachten en inzichten wakker. Na deze ontwaking is hij gaan schrijven, precies zooals Ludwig Marthar. Sindsdien heeft hij veel gereisd door Spanje, Palestina, Egypte, Griekenland en Italië. Reeds in zijn jeugd droomerig van aard, heeft hij deze zijde van zijn karakter nog verder ontwikkeld tot een haast intuitieve schouwing, die ons in de scherpzinnige ontleding van zoo menige romanfiguur met klem verrast. Roselieb is een groot vriend der dieren, wier leven in de vrije natuur hij met een heel eigen voorliefde nagaat en bestudeert en wier spontane eerlijkheid — 't dier geeft zich zooals 't is — hem zoodanig trof, dat hij eens beweerde: „Alleen bij de dieren heb ik eerlijkheid en openhartigheid gevonden." Het opperste doel van zijn werkzaamheid als schrijver heeft hij zelf ergens omschreven: Wanneer een schrijver maar een enkelen mensch iets meer goeden, krachtigen levensmoed, iets meer zonnigheid en vreugde, iets van de oneindige schoonheid der ziel in God heeft meegedeeld, dan verrichtte hij al iets grootsch, hoe gering en onvolkomen, dat op zich zelf ook moge zijn.

Hein Hoeben.

---

[1]) **Hans Roselieb,**
ROT-GELB-ROT. *Orplid-Verlag, M. Gladbach,* 1926, (17.5×12.5) Deel I: 309 blz. ing. M. 3.20, geb. M. 5.60. Deel II: 254 blz. ing. M. 2.85, geb. M. 5.—.
— C —

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Mgr. J. Th. Beelen, 2437.
A. van der Heeren,
DE HANDELINGEN DER APOSTELEN. *Karel Beyaert, Brugge,* 1925. (22.5×17,5) Deel II: 139 blz. ing. Bfr. 15.50.

Herdruk van het voortreffelijke werk van wijlen Mgr. Beelen, dat nog steeds zijn waarde behoudt. Hier en daar zijn aanvullingen of verbeteringen aangebracht. De tekst is alleen verjongd wat de spelling betreft. Een betrouwbare gids voor de studie der Handelingen.

Dom J. Huyben, O.S.B.

P. Martiaal Lekeux, 2438.
MAGGY. Vertaald uit het Fransch door P. Athanaas Buttiens, Geïllustreerd. *Zuid. Ned. Boekhandel, Tilburg,* 1926. (18.5×14.5) VII-272 blz. ing. f 1.25.

De schuld van dankbaarheid jegens zijn zuster, waarvan Pater Lekeux sprak in zijn diep en innig oorlogsboek *Mes cloîtres dans la tempête,* heeft hij ingelost met overdadige vrijgevigheid. Maggy, die haar leven gaf voor haar drie broers aan het front, heeft een levensverhaal gekregen, dat tot de mooiste boeken behoort, in de laatste jaren verschenen. Met lyrische geestdrift, sterke concentratie en felle beweging schildert Pater Lekeux ons den opgang harer zeer bevoorrechte ziel, die in zeer persoonlijke vereeniging leefde met Christus en hem ging dienen in het uitschot der menschheid: de slobjesmenschen en gore straatkinderen uit de meest desolate achterbuurt van Luik. Haar leven is een offergang van de meest volmaakte ontzelving. Een ononderbroken opstijging naar de mystieke hoogten, een beschamende les voor de laffe lauwheid onzer moderne wereld. Zij, studieuze, kunstzinnige en temperamentvolle onderwijzeres, neemt de leiding op zich van honderden Vlaamsche mijnwerkers, legt huisbezoeken af in de obscuurste krotwoningen, waarvoor zij met moed Vlaamsch leert en doet oneindig veel goed in een milieu van verwoede socialistische en anti-religieuze propaganda. Maggy's leven is een slag in het gelaat niet alleen van de moderne vrouw, maar ook van een ieder, priester of leek, die niet met uiterste gestrengheid de consequenties van zijn geloof doorvoert. Dit boek zal bekeeringen maken

en leekenapostelen vormen bij tientallen. De savoureuze malsche taal van het origineel heeft in de middelmatige vertaling veel van haar pittig charme verloren.

H. Rongen.

(Zonder naam), **2439.**
ZONNEZEGEN. Vertaald uit het Duitsch door Jozefa de Ceuster. *Eucharistisch Bureau, Tongerloo,* 1926. (20×16) 269 blz.

De zaaiersboeken, die onder leiding van Heinrich Mohr, den modernen Alban Stolz, verschijnen, hebben het goede zaad der consequente levenshouding volgens de groote katholieke beginselen wijd en zijd door de Duitsche gouwen verspreid: een Nederlandsche bewerking kan ons daarom slechts welkom zijn. Dit deel werd voor de jeugd geschreven, inzonderheid voor de dorpsjeugd, die de schoolbanken verlaten heeft om de eerste zelfstandige schreden te zetten op den langen levensweg. Naast dezen maatschappelijken weg loopt nog een andere, de weg der genade. De groote genademiddelen der Kerk, de H. Sacramenten, zijn voor den jongen mensch de groote halten, de groote rustpunten voor inkeer, innerlijken groei en zedelijke bevestiging. Hoe inniger het leven met de werking der genade vergroeit, hoe grooter de drang zal worden naar hoogere geestelijkheid en hoe rijper de ontwikkeling der individueele persoonlijkheid. De pakkende voorbeelden geven een aantrekkelijken toon aan het geheel. Een pittig boek, dat harde waarheden onomwonden zegt en onze jeugd zal leeren haken naar den zonnezegen van Gods genade.

H. Rongen.

FRANSCH.

G. G. Beslier, **2440.**
L'APÔTRE DU CONGO, Geïllustreerd. *La Vraie France, Paris* 6, 1926. (18.5×12) IV-263 blz. ing. Ffr. 9.—, gecart. Ffr. 10.50.

De geschiedenis eener ziel, boordevol werklust, geloof en hoop, bestemd om op een punt in den Afrikaanschen pagode-muur een bres te maken en in den Congo de slavernij en de menscheneterij af te schaffen: een kloeke figuur, die met forsche lijnen is uitgebeeld.

H. Rongen.

Th. Mainage, **2441.**
IMMORTALITÈ. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1926. (19×12) 251 blz. ing. Ffr. 7.—.

De vraag der onsterfelijkheid kwelt velen onrustbarend. Het ja of neen beslist over de wijze, waarop men over zijn leven beschikken zal. Schr. deed daarom goed enkele voordrachten over dit probleem te publiceeren. Hij beschouwt de quaestie van zuiver wijsgeerig standpunt. Daarin ziet hij den grondslag voor de bewijsvoering uit de Openbaring.
Het meest opvallend hoofdstuk is getiteld: La Métaphysique. Daar stelt de auteur de vraag of het spiritisme een bewijs kan leveren ten gunste van het voortbestaan na den dood; hetgeen hij niet heelemaal ontkent. Wat we zeker uit dit hoofdstuk leeren is dan een medium of helderziende niet noodzakelijk een soort bezetene of bedrieger is. Er is nog een middenweg die zijn opzienbarende kennis natuurlijkerwijze verklaart. Voor hen, die met zulke personen in aanraking komen kan dit boek, ook in dit opzicht, nuttig zijn.

Dom A. Gerold, O.S.B.

Dom Bern. Maréchaux, O.S.B., **2442.**
L'OEUVRE PASTORALE DU PÈRE EMMANUEL. *La Vie Spirituelle, Saint Maximin,* 1925. (19×12) 72 blz.

Verhaalt hoe een jeugdig priester, later stichter eener Benedictijner-Congregatie, zijn parochie Mesnil-Saint-Loup uit den meest vervallen staat wist op te voeren tot een bloeiende christengemeente. Vooral de invloed van het liturgisch leven is hier opmerkenswaardig.

Dom J. Huyben, O.S.B.

Louis Rouzic, **2443.**
LES SAINTS-ORDRES. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1926. (19×12) XI-522 blz. ing. Ffr. 12.—.

Priesters en wijdelingen zullen in dit boek veel van hun gading vinden. Zoek er geen dorre wetenschap maar de vrucht van langdurige ervaring. In twintig hoofdstukken wordt het Priesterschap in al zijn uitgestrektheid behandeld, altoos met het doel het leven van den Priester vruchtbaarder te maken. Er wordt niet alleen over elke wijding in het bizonder gesproken maar b.v. ook over roeping, geestelijk kleed, breviergebed, catechismus. Zooals men ziet, een zeer rijke inhoud. Heeft de schrijver rechtstreeks Fransche toestanden op het oog, ook hier zal dit boek niet zonder nut gelezen worden.

Dom A. Gerold, O.S.B.

DUITSCH.

Helmut Fahsel, **2444.**
GESPRÄCHE MIT EINEM GOTTLOSEN. *Herder & Co., Freiburg, i.Br.,* 1926. (23×15) VII-214 blz. geb. M. 6.—.

Dit vlot geschreven werkje heeft op de eerste plaats ten doel: het weerleggen van bedenkingen en vooroordeelen, die een ongeloovige in het algemeen jegens het geloof koestert. Op de tweede plaats kan het in menig opzicht ook voor den geloovige mogelijke twijfels of vaag gekende waarheden, waar juist de ongeloovige eveneens over valt, verduidelijken. De ongeloovige vraagt zooals het hem invalt: er is niet altijd een logisch verband te bespeuren tusschen de elkaar opvolgende vragen. De antwoorden van den kapelaan — den bekenden Berlijnschen Conferencier en oud-leerling van Prof. von Harnack — zijn beknopt, diep-doordacht en getuigen van een helder, gezond oordeel en van een grondige geloofskennis. Het gesprek breekt nu en dan af, niet tengevolge van het zich gewonnen geven van een der twee partijen, maar, en dit is het wezen van het ongeloof; door het loochenen van de principen van het geloof. De ongeloovige wordt van alle zijden gedrongen tot het loochenen der geloofsprinciepen. Hij vindt de leer der Kerk wel redelijk en roemt haar scherpheid en volheid van gedachten, hij noemt haar zelfs een der weinige wereldwonderen, maar... hij wil er niet aan. Hiermee houdt dan ook alles op: met principen-loochenaars valt niet te praten.

H. Rongen.

ENGELSCH.

E. A. Wallis Budge, **2445.**
THE MUMMY, Geïllustreerd. *The University*

Press, Cambridge, 1925. (24×16.5) XXIV-513 blz. geb. Sh. 45.—.

Deze hoogstaande studie van 500 blz. is eene omwerking van de eerste editie, die in 1893 verscheen, en die als standaardwerk gold voor de kennis van den Egyptischen dooden-cultus. In deze nieuwe uitgave zijn de jongste uitkomsten der egyptologie zorgvuldig bijgehouden en verwerkt, zoodat het boek door volledig feitenmateriaal en streng-wetenschappelijke conclusies tot het allernieuwste en allerbeste voor egyptische dooden-archeologie moet gerekend worden.

De titel kenschetst het werk slechts ten halve. Want aan de eigenlijke studie gaat eene uitvoerige inleiding vooraf over egyptische archeologie in 't algemeen, waarin de meest belangrijke kwesties over geographie, geschiedenis, taal en letterkunde, egyptologie etc. breed en zakelijk worden besproken (blz. 1-200).

De eigenlijke dooden-cultus is buitengewoon belangrijk, niet slechts in zich zelf, maar ook voor het dieper inzicht in het religieuse leven der Egyptenaren, die den geheelen godsdienst concentreerden in het idee van onsterflijkheid en verrijzenis. Stuk voor stuk onderzoekt de vermaarde schrijver dezen eerbiedwaardigen cultus in mummie, graf, liturgie, dooden-literatuur, lijken-toilet, etc. Niets ontsnapt aan zijn pijnlijk nauwkeurig aandacht, en zelfs in kleine details en schijnbaar bizarre symbolen weet hij de vaak diepe en treffende religieuze gedachten op te diepen en te verklaren.

Daardoor is dit werk niet slechts onmisbaar voor egyptologen, maar hoogst belangrijk tevens voor godsdienst-historici en exegeten, die door de dikke huid van wetenschappelijk apparaat wenschen door te dringen tot de kern eener religieuse idee.

R. J.

Watkin W. Williams, **2446.**
SELECT TREATISES OF S. BERNARD OF CLAIRVAUX. *The University Press, Cambridge,* 1926. (19×13) XXIII-169 blz. geb. Sh. 10.—.

Bevat een kritisch bewerkten tekst van twee der voornaamste ascetische geschriften van St. Bernardus: *De diligendo Deo* en *De gradibus humilitatis et superbiae.* Hoewel nog niet geheel volmaakt, verdient deze nieuwe tekst beslist de voorkeur boven de bestaande uitgaven.

J. H.,

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. Ida van der Flier, **2447.**
VAN MEISJE TOT VROUW. *D. Bolle, Rotterdam,* 1926. (20×13.5) 105 blz. ing. f 1.10.

Dit boekje wil het meisje dat gaat huwen voorlichting geven. Maar, ofschoon er wel eenige verstandige en goed-bedoelde raadgevingen in staan is de toon, waarop het geschreven is en de levensbeschouwing, die er uit spreekt niet geschikt voor dit zeer ernstige onderwerp. Wanneer iets van uit een geloovig en godsdienstig standpunt behandeld moet worden, dan is het zeker dit. Ongetwijfeld zou het goed zijn, wanneer de meisjes, die over een huwelijk dachten, ernstig gewezen werden op de gevaren van een ondoordachte keus. Ze moesten zeker weten, dat er voor een gelukkig huwelijk meer noodig is dan „verliefd zijn'' en „een goede partij'', maar deze voorlichting zouden wij geen enkel katholiek meisje in handen willen geven.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Hermann Keyserling, e.a. **2448.**
HET BOEK VAN HET HUWELIJK. Vertaald uit het Duitsch door J. H. Altona. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1926. (25.5×16.5) 257 blz. ing. f 5.75, geb. f 6.90.

Bevat een 24 tal studies over het moderne huwelijksprobleem, onder leiding van graaf Herman Keyserling, directeur van de School der Wijsheid te Darmstadt. Van alle zijden wordt het probleem door specialisten uit Europa, Azië en Amerika bezien, met zeer te waardeeren ernst, maar tevens van uit zooveel ontstellend-verschillende gezichtspunten, en met zulke ontmoedigende onduidelijkheid — gewoon nevenverschijnsel van een bepaalde soort wijsgeerige wetenschappelijkheid — dat wij hen beklagen, die alleen hier hun wijsheid en inzicht moeten vinden.

C. R. Vullings.

Dr. S. O. Los, **2449.**
SPENCER. *P. Noordhoff, Groningen,* 1926. Paedagogische Bibliotheek, (22.5×16) XXIV-108 blz. ing. f 1.20.

Voor de paedagogiek hebben Spencer's opvattingen niet veel meer dan historische waarde: ze zijn vooral voortgekomen uit een sterke reactie dier dagen tegen 't humanisme. 't Geloof aan 't bovennatuurlijke had hij al zeer vroeg laten varen: de oorzaak van al 't bestaande kon hij echter niet verklaren uit zijn naturalistische beginselen: daarom werd hij aanhanger van 't agnosticisme. Als doel der opvoeding stelde hij: „Het voorbereiden van 't kind voor 't volle leven'', m.a.w. 't succes in de wereld. 't Geestelijk leven schakelt hij overal uit. 't Gevolg van die doelstelling is, dat hij de natuurkundige wetenschappen voor de meest vormende wetenschappen houdt; allerlei zedelijke eigenschappen zouden daardoor ontwikkeld kunnen worden. Eigenaardig is Spencer's opvatting over straf. „Rousseau en Spencer'', zoo zegt Gunning, „heffen 't begrip straf feitelijk op en verlagen den opvoeder tot de rol van lijdelijk toeschouwer.'' Voor de ontwikkeling der paedagogiek heeft hij niet veel bijgedragen.

v. L.

Valcoogh, **2450.**
REGEL DER DUYTSCHE SCHOOLMEESTERS. *P. Noordhoff, Groningen,* 1926. (22.5×16) 235 blz. ing. f 2.—.

't Boek bestaat uit een korte inleiding, den regel zelf der Duytsche schoolmeesters van Valcoogh en een breede verklarende woordenlijst voor dit eenigszins dialectisch didactisch gedicht. Valcoogh was waarschijnlijk schoolmeester te Barsigherhorn, een dorpje bij Schagen, toen hij zijn regel der Duytsche Schoolmeesters uitgaf in 1591 te Amsterdam bij Laurens Jacobsz. Voor de kennis van ons Lager Onderwijs in de zestiende en zeventiende eeuw is het boek van de hoogste beteekenis. Geheel 't schoolwezen dier dagen kan men uit dit gemoedelijk berijmde proza opmaken. 't Was bestemd voor hen, die op de dorpsscholen onderwijs gaven, maar tevens 't

ambt van koster vervulden. Valcoogh had een heiligen eerbied voor z'n „Godtlijcke ampt". Als overtuigd Calvinist was hij op de eerste plaats bezorgd voor een diep-godsdienstige opvoeding der kinderen; daar had hij al zijn gaven en talenten voor over, ofschoon hij ook wel eens klaagt over het wel wat „maghere loon". 't Boek is zeer eenvoudig samengesteld, bijna overal in gepaard rijm zonder eenige verheffing. Poëzie in onze opvatting is er weinig in te vinden, wel zijn er veel rake en geestige zetten. De studie van Alberdingk Thijm in de Dietsche Warande 1856 slaat de dichterlijke verdiensten van Valcoogh nog al hoog aan; maar hij had daar misschien meer andere werken van hem op 't oog.

v. L.

DUITSCH.

Dr. Hieronymus Spettmann, 2451.
DIE ERKENNTNISLEHRE DER MITTERALTERLICHEN FRANZISKANER SCHULEN VON BONAVENTURA BIS SKOTUS. *Ferd. Schöningh, Paderborn,* 1925. (18.5×12.5) 142 blz. gecart. M. 1.80.

In dit uitstekend verzorgd boekje vindt men een flink dozijn teksten van middeleeuwsche Franciskanertheologen over het kennisprobleem, verzameld, vertaald en toegelicht door een vakman, die volkomen op de hoogte is van het vraagstuk. Voor de studie van de middeleeuwsche wijsbegeerte zijn deze excerpten van 't hoogste belang.

J. H.

Dr. Georg Wunderle, 2452.
ADOLF TRENDELENBURG: DER ZWECK. *Ferd. Schöningh, Paderborn,* 1925. (18.5×12.5) 108 blz. gecart. M. 1.60.

Herdruk van een der belangrijkste gedeelten van de *Logischen Untersuchungen* (1840) van den Duitschen philosooph Adolf Trendelenburg. Een diepgaande studie, die, voortbouwende op Aristoteles' leer, een meer organische wereldbeschouwing wil bevorderen, door den nadruk te leggen op de levende gedachte van den Schepper die alle dingen leidt en beweegt.

J. H.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Carry van Bruggen, 2453.
TIROL. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. (17×10.5) 127 blz. ing. f 1.—.

Carry van Bruggen heeft 'n vakantie-reis naar 't land van Andreas Hofer gemaakt: in deze reeks „relaasjes" — zoals ze haar beschrijvingen zelf doopte — vertelt ze daarvan. En ze doet dat onderhoudend, fleurig met eerlik respekt voor dit Roomse land, fijn-humoristies soms bij 't herdenken van leuke voorvallen, in schone taal vaak, over de vele ogenblikken van overweldigende ontroeringen, ie deze „uitvlucht" haar bracht. 'n Enkele maal herkennen we de zich bezinnende schrijftrant uit *Het Huisje aan de Sloot* en *Avontuurtjes.* Over 't geheel is 't vlot journalistiek werk.

— A — *Leo Fens.*

Charivarius, 2454.
HET SCHEEPSJOURNAAL VAN DE ARK. Geïllustreerd. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 2e druk, 1926. (15×10) 62 blz. geb. f 1.25.

'n Reeks koddige anachronismen, in woord en beeld, geven aan deze „losbandige" bewerking der geschiedenis van Noach's Ark 't fijn-geestig cachet.

— A — *Leo Fens.*

Richmal Crompton, 2455.
OP EN TOP WILLIAM. Vertaald uit het Engelsch door Dorothee de Escoffet-Buys, Geïllustreerd door Thomas Henry. *Kosmos, Amsterdam,* 1926. (20×13.5) 247 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Als ondertitel vermeldt dit werk „een amusant boek voor jongens en meisjes van 12 tot 80." Voor kinderen vinden we 't minder geschikt, voor groote kinderen (en dat zijn we allemaal wel eens graag?) zullen de enfant-terrible-snakerijen van William menig somber uurtje opvroolijken.

— A — *M. M.*

Raymond Escholier, 2456.
CANTEGRIL. Vertaald uit het Fransch door P. Roosenburg. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1926. (21.5×15.5) 206 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.

Hoe ongaarne ook, maar wij moeten dit geestige knap-geschreven werk beslist afwijzen. want de humor is niet slechts van verdacht, bedenkelijk allooi, maar het boek spot met alle wetten van zeden en fatsoen en het zal juist om het talent, waarmee het geschreven is, noodlottig werken. Cantegril de Gasconjer als bottelier bij den ega zijner vriendin Térézia, Cantegril als bruidegom en huwelijksmakelaar tegelijk, Cantegril ter bedevaart, vooral Cantegril weerzinwekkend en misdadig in zijn raad aan den diligenceconducteur, Cantegril met Gilberte, de kermisslet en de gehuwde Cantegril bij zijn oude liefde Zélie. — Neen nergens kan het door den beugel. Pallieter is er een groote heilige bij. Het boek is knap vertaald.

— C — *J. Kramer.*

Edna Ferber, 2457.
FANNY. Vertaald uit het Engelsch door T. Landré. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. (18.5×12.5) 264 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

De romans van Edna Ferber hebben niets gemeen met den Amerikaanschen doorsnee-roman, noch met den conventioneelen roman überhaupt. De gegevens, die zij verwerkt, zijn allerpoverst van handeling: doorgaans vrouwenlevens in een joodsche zakenomgeving, maar wat zij van deze gegevens weet te maken, dwingt eerbied af. Zij speurt naar de ziel der dingen, naar de diepere persoonlijkheid harer gestalten, naar den eigenlijken levensdrang harer heldinnen. Zij beschikt over diepe en rijpe levenswijsheid, is ontzettend goed thuis op het terrein der klein-menschelijke zwakheden, weet zich van alle sentimentaliteit en bleeke-maan-romantiek vrij te houden en slaat steeds een prettigen, frisschen toon aan, die de lezing van haar boeken tot een gaaf genot maakt. Misschien is deze ophemeling niet vrij van overdrijving, maar vergeleken bij het leesvoeder, dat de boekenmarkt overvullen blijft, bieden hare werken eerlijken, gezonden kost op een reine en propere schaal, wat wel een goede noot waard is.

Fanny is een joodsch meisje, dat een mannenbetrekking krijgt in een groote zaak, daar succes heeft, maar toch voelt, dat zij haar eigenlijke bestemming uit den weg gaat en daarom eindelijk den strijd tegen haar zelf opgeeft om de bergen in te vluchten, waar zij het geluk eener jonge, sterke liefde vindt, die zij te lang versmaadde.
— B — *H. Rongen.*

Kurt Gafran, 2458.
DE GEHEIMEN DER DJENGEL. Vertaald uit het Duitsch door J.C. Overbeeke. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1925. (19.5×13) 224 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.10.

De geheimen en geheimzinnige dingen die in dit boek beschreven zijn, over Indië zijn zoodanig behandeld, dat het aandoet, als een product van reine phantasie. Het omspringen van de blanken met die zoo hooggeroemde geheimzinnige Indiërs, wordt voorgesteld op een manier die van de naïeviteit van den lezer wel wat al te veel vergt. Het aanvankelijke idee dat alles echt gebeurt is, verdwijnt door den steeds wederkeerenden toevalligen samenloop van omstandigheden. Verder maken de hoofdstukken een verwarden rommeligen indruk, die soms ergert. Lezers, met Indische neigingen, kan het boek misschien voldoening geven.
— B — *Frans Meyer.*

Philip Gibbs, 2459.
LOS VAN HET ANKER. Vertaald uit het Engelsch door Ida Haakman. *W. de Haan, Utrecht* 1926. Succes Romans. (19×13) 254 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

Nicholas Barton had tot moeder een vrouw die zich misdraagt en daarom wordt door zijn vader echtscheiding bekomen. Hij groeit op met zijn vader als kameraad en trekt later naar Londen op een schilders-academie. Op 18-jarigen leeftijd ontmoet hij zijn wufte moeder weer, die hem echter zoo bedriegt, dat hij weer tot zijn vader terugkeert, die juist op het punt staat zich te zelfmoorden. Maar dat gaat nu niet door en ieder begreep, „dat hij een nieuw hoofdstuk begonnen was in het Boek des Levens'' aldus eindigt het verhaal zeer diepzinnig. Stichtend is het boek niet, maar in elk geval een waarschuwing voor scheidingen, als zoodanig is het ook bedoeld.
— Bc — *J. Kramer.*

Patrick Mc. Gill, 2460.
KINDEREN DER ELLENDE. Vertaald uit het Engelsch door Dr. W. van Ravesteyn. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1926. (19.5×13.5) 308 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

In tegenstelling met Barwell, den recensent der Londensche *Dageraad,* die er op stoft nooit een letter van een hem toevertrouwd boek gelezen te hebben, hebben wij de schokkende lijdensgeschiedenis van Demrod tot de laatste letter gelezen, en diep hebben wij medegevoeld met de arme Iersche polderjongens, die met pikhouweel en spade hun dagelijksch brood moeten verdienen en geen andere ontspanning kennen dan drinken, dobbelen en vechten.
De ruwe, rauwe taal, de weerzinwekkende godslasteringen, het dierlijk vechten, het op een enkele uitzondering na hatelijke schimpen op bedienaren van elken godsdienst en de socialistische strekking stempelen het voor ons tot verboden lectuur, schoon het innig medelijden met de arme Norah weldadig bewijst, dat ook daar nog veel goeds en edels op den bodem sluimert.
— C — *J. Kramer.*

C. M. van Hille-Gaerthé, 2461.
DE PLAATS WAAROP GIJ STAAT. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 3e druk, 1926. (21×16) 240 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.90.

Dit soort boeken is moeielijk in te deelen. *Voor de jeugd* is 't niet heelemaal, en 'n roman is het 'n beetje. 't Is 'n boek voor de opgroeiende jeugd, waar de ouderen van méé kunnen genieten. 't Is een van de mooiste boeken die je aan 'n meisje van achttien jaar kan geven en we zijn blij dat het een derde druk beleeft.
Moet 'n meisje niet na gaan denken als die aardige Ruut 'n levend vriendinnetje voor haar wordt: Ruut, met haar gave om van alles te genieten, die zooveel *vreugde* en gelukkig, zoo weinig *genot* kent. En wij kennen ook geen boek dat zoo mooi en fijn een jeugdliefde behandelt, een jeugdliefde, die niet gelukkig eindigt en toch niet rampzalig maakt.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

A. M. de Jong, 2462.
FLIEREFLUITERS OPONTHOUD. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. (20.5×14) 227 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.90.

Merijntje Gijzen heeft 'n nieuwe „groote vriend'' gekregen (zie *Boekzaal* No. 1049) nu „de Kruik'' achter slot zit, n.l. Flierefluiter. 'n Onverbeterlik zwerver en deugniet, die toevallig in 't dorp komend, door de pastoor wordt gepaaid, hem als koster ter zijde te staan...
Er wordt veel dialekt gesproken — de schrijver kent z'n Brabants nog goed — er staan veel realistiese, vaak brutaal-rauwe scènes en uitdrukkingen in dit boek verwerkt en 't geheel lijkt op 't leven betrapt. En toch is deze roman één bonk „literatuur''. Flierefluiter is 'n zwerver van 'n plaatje, 'n cabaret-landloper, 'n bedenksel naar 't model van Rabelais' *Pantagruel* van De Coster's *Uilespiegel* of hoe die tendentieuze vrijdenkers meer mogen heten. Hij heeft iets van *Pallieter* en schijnt Multatuli z'n *Ideeën* te hebben afgesnoept. Hij heeft 't gezond verstand in pacht en verbergt achter z'n traditionele grauwe kiel 't traditionele edele hart, dat 'm in staat stelt als paladijn op te treden voor mishandelde zwangere vrouwen en door-bidden-en-catechismus-gekwelde kinderen. Z'n eigen moraliteit geeft 'n sterke lucht af, maar dat moet je kunnen „begrijpen''. Flierefluiter is nou eenmaal anders dan de domme bijgelovige menigte en ten slotte is 't beter openlik pervers te zijn dan in 't geniep, zoals 't grootste deel der parochianen van deze sullige pastoor. Ja, die pastoor! Dat zou 'n ideale herder wezen voor socialisten en „Dageraads'' mensen. Die „begrijpt'' nou letterlik alles en vindt, als elke goeie grootvader, nooit iets erg... Schrijven kan de heer De Jong goed — daar niet van — maar z'n haat tegen 't „Roomse Brabant'' — 't donkere Zuiden — verleidt hem tot 'n satanies sarcasme en belet 'm 't Brabantse volk te zien zoals 't is.
— C — *Leo Fens.*

Albert Kuyle, **2463.**
DE ZEILTOCHT. *Boosten & Stols, Maastricht,* 1925. (18.5×12.5) 84 blz. ing. f 1.75.

Het verhaal van drie Roomsche jongens, die een week lang uit zeilen gaan: de „zeiler" met den energieken kin en de sierlijke spierbol van het dijbeen, de „fijne", een verliefd, onmannelijk en weifelend kereltje en de verteller zelf, die naar „der dingen ziel" speurt, maar niet veel verder komt dan zijn alluminium-pannetjes. De saaie stad beu en op zoek naar Arcadische romantiek leven zij „in de schaduw van een droom": het vrije leven op het water, een kampeering in het oeverriet, een afgebroken liefde, per brief natuurlijk, een onweer, dat onze zeilers aan God denken doet en het einde van den zeiltocht 's Zondags in de dorpskerk, waar „het lied van de gemeenschap" hen ontvangt en hen weer inlijft in de groote gemeenschap der menschheid. Welk is het geestelijk gewin, dat deze drie jonge menschen van onzen tijd uit dezen tocht getrokken hebben? En wat zal er de welwillende, aandachtzame en niet-naar-sensatie-vragende lezer uit opdiepen? Deze vragen zijn des te meer gerechtvaardigd, naar mate hier iemand aan het woord is, die als kunstenaar de gemeenschap, de Roomsche wereldgemeenschap wil dienen. Heeft deze jongere ons niets beters te boodschappen dan zijn verkleefdheid aan de mooie aarde, zijn zingende liefde voor de natuur, zijn handig gegoochel met fraaie woorden, zijn ontijdige toespelingen op psychische hoogten en diepten? Moge een volgend werk ons hierop spoedig een verblijdend antwoord brengen.

— B — *H. Rongen.*

L. M. Montgomery, **2464.**
EMILY BERGOPWAARTS. Vertaald uit het Engelsch door A. E. de Vries. *H. D. Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem,* 1926. Bij den Haard-Serie (19×13) 432 blz. ing. f 2.90.

Hier valt het moeilijk om geen vergelijking te trekken tusschen de gelijkgetitelde werken van Montgomery en Prentiss. Het zijn beide dagboeken van een jong meisje, beide heeten Bergopwaarts, beide vertaald uit het Engelsch, beide uit protestantschen kring, beide door een vrouw geschreven. Al is Prentiss dieper en gelooviger, toch zal dit vroolijker en frisscher boek er bij meisjes beter ingaan. Emily opgevoed bij de strenge, maar eerlijke tante Ruth en bij tante Elizabeth op de hoeve: de Nieuwe Maan is aantrekkelijker. Dat het boek voor het grootste gedeelte handelt over artikelen, critieken en boeken schrijven door een veertienjarig meisje, is alles behalve opvoedkundig. Er komt genoeg onrijp fruit op de markt. De gave vertaling moge velen tot voorbeeld dienen.

— A — *J. Kramer.*

E. Phillips Oppenheim, **2465.**
DE WEG TOT GELUK. Vertaald uit het Engelsch door M. Hellema. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×13.5) 240 blz. ing. f 1.—, geb. f 1.50.

Het is een smalle weg, deze weg naar „het geluk". Een gewoon menschekind zou onderweg waarschijnlijk wel zijn omgekomen en zijn ziel en zijn lichaam hebben verloren. Maar in een roman is veel mogelijk en Oppenheim is een meesterlijk verteller.

Een mooi boerenmeisje, dat haar stiefvader en een ongewilde huwelijkscandidaat ontvlucht, wordt aangetroffen door twee Engelsche jongelui, die „panne" hebben en ten slotte het kind meenemen naar Monte Carlo, waar ze het een fatsoenlijk onderdak geven. Het meisje, Myrtile, is terstond verliefd op den lichtzinnigen schatrijken Lord Dombey en wil niets weten van de ernstige liefde van Mr. Christopher Bent, die om Myrtile, zijn eerste genegenheid voor Dombey's zuster, Mary, vergeet. De lichtzinnige Dombey amuseert zich wel met Myrtile, maar doet dat ook met allerlei cabaret- en dansmeisjes en andere vrouwen en 't is Bent, die Myrtile voor erger behoedt. Voor een onbekende schoonheid, die later een Russische grootvorstin blijkt te zijn, waagt Dombey zijn leven, in de hoop haar als vrouw te mogen winnen, door haar „broer" uit een Russische gevangenis te gaan verlossen. Die „broer" blijkt echter een neef te zijn, grootvorst Paul, de troonopvolger en deze huwt met de grootvorstin, die Dombey koeltjes bedankt, wanneer hij na zeven maanden van doodsgevaar en ellende in zijn vaderland is teruggekeerd.

Dombey en Myrtile, Bent en Mary vinden elkaar aan 't slot. Het boek is boeiend en vlot geschreven, doch om de lichtzinnige levensopvatting en enkele gewaagde situatie's, is voorbehoud noodzakelijk.

— Bc — *M. v. M.*

J. L. Perets, **2466.**
JOODSCHE VOLKSVERHALEN. Vertaald uit het Jiddiesj door C. J. Hildesheim, Geïllustreerd. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1926. (18.5×11.5) 223 blz. ing. f 1.20, geb. f 1.95.

„Wij, West Joden, kennen de taal onzer broeders uit 't Oosten niet meer, en ons valt de eer te beurt, de werken van 'n Perez... in vertalingen te mogen lezen", schrijft Siegfried van Praag in *De West Joden en hun letterkunde sinds* 1860 (Zie *Boekzaal* No. 1858). De spijt, die zich achter deze ironie verbergt, is ons duidelik geworden, nu wij Perets' *Joodsche Volksverhalen* hebben genoten. Er stijgt 'n Oud-testamentiese geur uit op: hier is de onverbiddelik-gestrenge Jehova, die geen zonden voor zijn aangezicht duldt; de aartsvaderlike en profetelike positie van priesters en ouderen; de naarstige studie der Thora en de ingewikkelde rituele voorschriften, waarin de eenige „wijsheid" is gelegen. En in elk dezer vijftien verhalen klopt de hoopvolle verwachting van de Messias. Perets dwingt ons respect af voor dat onverbasterde Jodendom, dat immers door geen Westerse invloeden tweeslachtig werd, en van geen schipperen wil weten als 't Gods wet geldt. De vertaling lijkt ons uitmuntend: die eigenaardige corrupte zinsbouw, waarin zich de speelse Joodse geest afspiegelt heeft de heer Hildesheim gaaf weten te houden.

— Bc — *Leo Fens.*

Ernest Pérochon, **2467.**
HET PERCEEL 32. Vertaald uit het Fransch door Ellen Forest. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×15) 299 blz. ing. f 3.75, geb. f 4.50.

Ongetwijfeld een grootsch werk, dit levensverhaal van Mazureau die aanvankelijk alleen leeft om de oorspronkelijke goederen in bezit te krijgen, daarbij meer dan gesteund door den afstootenden kleinzoon, den schurk, Bernard. Zijn schoon-

dochter Eveline en de edele Honoré lijden vreeselijk, maar nadat de oude zijn zin heeft verkregen door de nederlaag van zijn zwager Sicot, wordt hij weer mensch en Eveline en Honoré vinden nog geluk.
Charivarius verklaarde dezer dagen, dat taalbederverij altijd het gevolg is van luiheid, slordigheid, onwetendheid, naäperij, deftigdoenerij, aanstellerij en nog een half dozijn ij-eren meer, alle even onwelriekend. Ellen Forest kan zelf keus maken.
— Bc — *J. Kramer.*

Is. Querido, **2468.**
MOOIE KAREL. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 9e druk, 1925. De Jordaan. (19.5 × 13) 506 blz. ing. f 4.25, geb. f 5.50.
Met *Mooie Karel* voleindigt Querido zijn Jordaancyclus, z'n breed-opgezette schildering van 't vunzige volksbuurtleven, van 'n zedelik verdorven en verdierlikte mensenmassa, die elk kontakt met 't hogere heeft verbroken en wier leven niet beheerst wordt door de geest maar enkel door de drift. Een enkele blik op dit somber-groots schilderij is voldoende om de orientaalse kracht en Querido's virtuositeit in de uitbeelding van dit triestig en infernaal beweeg, te erkennen en te bewonderen. Weliswaar heeft de schrijver de barre realiteit nog verhevigd en troosteloozer gemaakt, de ellende nog ellendiger en de slechtheid nog slechter, maar trots dit tekort aan beheersing zijner moeilik te beteugelen verbeelding blijft dit werk imponeren door z'n massale grootsheid en kracht. Modern is dit werk niet nóch naar de vorm nóch naar de geest. 't Is geheel en al geschreven naar de vormvoorschriften der tachtigers overdadig en brillant en wat de geest betreft staat 't in 't teken der destijds passiviteit ten opzichte van het leven. Slecht is dit boek niet, maar ook zonder slecht te zijn moeten we 't voor niet-ervaren volwassenen ontraden.
— C — *Ed. A. Serrarens.*

Edward Vermeulen, **2469.**
DE BLIECKAERTS. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1926. (21.5 × 16.5) 293 blz. ing. Bfr. 12.
„Tusschen de gemeenten Sleepdaele en Heuvelhef, bijna scherdeling op de scheidslijn, ligt het gekende hof: Het Watergat", van geslacht op geslacht bewoond door de Blieckaerts., „treffelijke lieden", in hoge gunst bij de pachtheren, Gentse baronnen. Toon Blieckaert, de vader is bekend om z'n goed humeur, z'n geld én z'n dorst. Z'n vrouw, 'n heilige, houdt de boel bij elkaar. Met hun zoon Rafaël begint de langzame ondergang. Niet alleen erfde hij z'n vaders drankzucht, maar bovendien ruïneert z'n schandelike relatie met 'n kroeghoudster, Steffe uit den Blieck, 'n gewetenloze, wraakgierige lichtekooi, z'n gezin. Hij verwaarloost de pachterij, zodat de baron hem ten slotte de huur opzegt. Nora, z'n vrouw, die indertijd hemel en aarde bewoog om Rafaël te mogen trouwen, draagt haar leed en schande met berusting in Gods beschikkingen. Hun zoon David, de laatste der Blieckaerts, volgt uit wrok tegen z'n vader, diens heilloos voorbeeld door 'n schuldige verhouding met Nette, de dochter van Steffe, door z'n slemppartijen met slechte vrienden; hij vlucht als konijnendief 't land uit, leidt in den vreemde 'n zedeloos leven met Nette, die 'n oude rijke slampampe heeft opgedaan, maar keert ten slotte lichamelik gebroken, maar vol berouw naar z'n familie terug. Tegenover deze treurige trits van Blieckaerts staat Rudolf Destercke, de verloofde eerst, de gelukkige echtgenoot later van Chlotilde, de dochter van Rafaël en Nora. Door z'n sterke deugd, z'n fiere mannelikheid, z'n reine liefde voor Tildeke is hij bij elke nieuwe ramp de man die handelt, de steun van moeder Nora, de waakzame beschermer en edelmoedige redder dezer ongelukkige familie. De vinnige strijd tussen goed en kwaad, die drie generaties duurt, eindigt door zijn toedoen vooral, met 'n Victorie van de Deugd. 't Motto „Uit ons volk, voor ons volk" kenschetst dit edele boek voortreffelik.
Literair is deze roman van zuiver gehalte: met 'n enkel woord weet Vermeulen de sfeer te suggereeren, waarin zich de gebeurtenissen afwikkelen. Z'n dialoog is levendig. 't Dialect, waarin hij schreef, maakt dit boek voor Noord-Nederlanders misschien wat moeilik, maar schept 'n eigen, lokale kleur in deze wereld van landse lieden. In 't kort: volkslektuur van de allerbeste soort.
— Bc — *Leo Fens.*

DUITSCH.

Honoré de Balzac, **2470.**
VETTER PONS. Vertaald uit het Fransch door Otto Flake. *Ernst Rowohlt, Berlin W.* 35, 1925. (15 × 9.5) 452 blz. gecart. M. 2.—, geb. M. 4.—.
Deze roman met zijn lang uitgesponnen, tot in de minste bijzonderheden, afdalende beschrijvingen en beschouwingen — een genre, dat in den tijd van Balzac bijzonder in den smaak viel, — wil ons doen zien, dat de wereld uit een troep gewetenlooze menschen bestaat, die, om eer en goed te verwerven, op welke manier ook, hen die naïef genoeg zijn, om aan trouw en eerlijkheid te gelooven, uitbuit.
— C — *Paul de Sevaux.*

Pierre Benoit, **2471.**
KÖNIGSMARK, Vertaald uit het Fransch door Victor Aubertin. *Kurt Ehrlich, Berlin S.W.* 61, 1925. (19 × 12) 237 blz. ing. M. 3.50, geb. M. 5.—
De hoofdpersonen zijn een Russische prinses „een Tumena" met een onstuimig woeste natuur gehuwd met den groot-hertog van Lautenburg-Detmold en de verhaler Vignerte, een Fransch student en reserve-officier, die als bibliothecaris op het slot haar vertrouwde is. De inleiding verplaatst ons in de loopgraven van 1914 waar Vignerte zijn verhaal begint en waar hij, als zijn vertelling ten einde is, door een bom wordt getroffen. Al meer dan genoeg er over. Op een enkele rauwe uitdrukking na en een onmogelijk goochelen met het biechtgeheim, is het boek niet slecht.
— Bc — *J. Kramer.*

Henriette Brey, **2472.**
DES LEBENS WELLENSCHLAG. *Bergland-Verlag, Elberfeld,* 1925. (19 × 13) 74 blz. ing. M. 4.—.
In deze novellen uit het volle, bruisende schuimende leven vindt men letterkundige en zedelijke waarde vereenigd.
— B — *J. Kramer.*

Francis Carco, **2473.**
DER GEHETZTE, Vertaald uit het Engelsch door F. A. Angermayer. *Die Schmiede, Berlin W.* 35, 1925. (20.5×12.5) 162 blz. gecart. M. 3.—, geb. M. 4.—.

Francis Carco (geb. 3 Juli 1886) werd in 1922 door de Académie Française bekroond, om dezen roman *L'homme traqué*. Als studie van een misdadigerstype en als beschrijving van een duister deel van het leven in Parijs heeft het werk inderdaad bijzondere waarde. Volwassen lezers zullen zich niet ergeren aan het verhaal, dat nu en dan wondeplekken in het hedendaagsche leven der maatschappij blootlegt.

Het verhaal komt hierop neer:

Een bakker, François Lampieur, die woont nabij de Parijsche markthallen heeft een huisbewaarster vermoord en haar geld gestolen. De politie kan den moordenaar van de rue St. Denis niet vinden. Toch vreest Lampieur, dat hij vroeg of laat zal worden gevangen. Waarom? De meisjes, die 's nachts rond de hallen zwerven, zijn gewoon, bij hem enkele broodjes te koopen. In den nacht van den moord zou één van haar zijn afwezigheid gedurende korten tijd hebben kunnen bemerkt. Dit is ook zoo. Léontine, die ook altijd in het kroegje bij Fouasse den bakker ontmoette, heeft de afwezigheid van Lampieur in verband gebracht met den moord, waarover zij in de kranten gelezen heeft. Angst brengt beide ongelukkigen tot elkander. Hun leven wordt tot een verschrikkelijke beproeving door de eeuwige dreiging van het onbekende: gewetenswroeging en medeplichtigheidsgevoel binden beiden saam in een schrikwekkende nabijheid. Totdat een nieuwe misdaad, weer een moord, Lampieur doet vallen in de handen der politie.

De karakterontleding, door Carco geleverd, is zeer sterk. Achter de huiveringwekkende tooneelen schijnt de schrijver te staan, wiens hart van medelijden klopt.

— **Bc** — *Vincent Cleerdin.*

Upton Sinclair, **2474.**
DER INDUSTRIEBARON, Vertaald uit het Engelsch door Hermynia zur Mühlen. *Malik-Verlag, Berlin W* 9, 1925. (19×12) 72 blz. gecart. M. 1.—.

De „geciviliseerde" heet hier Robbie van Rensselaer, maar deze naam mag, naar believen, verwisseld worden met dien van elken (Amerikaanschen?) geldmagnaat, die, na zijn jeugd „op geciveliseerde" manier verboemeld te hebben, op „geciviliseerde" manier anderen het geld uit de keel wurgt.

Hoe zoo'n tijdzmensch den tijd uitgaat is zeer dramatisch weergegeven.

Jammer dat de auteur materialist is, anders had hij Robbie nóg tragischer *de eeuwigheid* laten tegengaan en ons zoo een tweede *Uiterste Dag* geschonken.

De tekst-profanatie aan het slot is welbeschouwd „nur" sarcasme.

— **Bc** — *P. C. Krüter, C.ss.R.*

Upton Sinclair, **2475.**
DIE METROPOLE, Vertaald uit het Engelsch door Hermynia zur Mühlen. *Malik-Verlag, Berlin W.* 9, 1925. (19×12.5) 171 blz. ing. M. 2.—.

In *Samuel der Suchende* gaf Upton Sinclair in groote lijnen aan, hoe geen enkele der algemeen-geldende factoren, godsdienst, wijsbegeerte, rechtspraak, kunst, enz., orde kan brengen in den chaotischen toestand der maatschappij, en alleen het Socialisme de eindelijke uitredding belooft.

Leest men nu *Die Metropole* en het vervolg daarop *Die Wechsler*, dan rijst het vermoeden, dat de auteur het hopelooze der voornoemde factoren, in een heele roman-serie wil accentueeren.

Het eerste boek, waarvan het eerste hoofdstuk als symbolische expositie van het geheel bedoeld lijkt (het stelt na een herinnering aan den Bevrijdingsoorlog van 1864, den grooten nieuwen Bevrijdingsoorlog door het Socialisme in het verschiet) schildert de lotgevallen van den Generaalszoon Allan Montague, met zijn zuster Alice, door beider broeder Oliver van het land gelokt naar de diep-bedorven Metropool, New-York.

De twee natuurkinderen worden meegesleurd, zij het tegen wil en dank, door de golven van het groote mondaine leven der hoogere kringen, waar men, zonder kapitaal, kapitalist kan zijn, tot Allan, beu van al die leegheid en leugen, luxe en verkwisting, zich er aan ontworstelt, met het besluit: „Ik wil dan toch wel eens zien of het iemand in New-York onmogelijk is *op eerlijke wijze* zijn brood te verdienen.

Als Advocaat is het hem niet mogen lukken; met „Recht" moet men in de groote wereld niet aankomen.

— **Bc** — *P. C. Krüter, C.ss.R.*

Upton Sinclair, **2476.**
DIE WECHSLER, Vertaald uit het Engelsch door Hermynia zur Mühlen. *Malik-Verlag, Berlin W.* 9, 1925. (19×12.5) 201 blz. ing. M. 2.—.

Die Wechsler is een vervolg op *Die Metropole*. Was dit laatste boek er op berekend de fabelachtige verkwistingen der New-Yorksche geldmagnaten aan de kaak te stellen, *Die Wechsler* hekelt de „fraaie" methoden waarmee het daarvoor benoodigd kapitaal gevormd wordt. Ook hier is Allan Montague de hoofdpersoon, thans als mede-directeur der Mississippi-staal-maatschappij. Zijn rechtschapen karakter is niet opgewassen tegen het geknoei en gekonkel „in grooten stijl", waarmee hij omringd is; na de groote ontgoocheling, rijpt in hem een nieuw besluit: „Ik ga me geheel aan de politiek geven. Zal uit alle macht bijdragen tot voorlichting van het volk. Misschien ligt bij de massa de redding uit allen nood". Tusschen dit alles door loopt het verdere levensverhaal van Allan's zuster Alice en de historie van Lucy Depree, een jeugdvriendin, die om haar weigering zich over te leveren aan een wellustigen geldkoning, diens hardnekkige wraakzucht zóó moet voelen, dat ze tenslotte geeft, wat nooit had mogen gegeven worden.

— **Bc** — *P. C. Krüter, C.ss.R.*

Adolf Vögtlin, **2477.**
SIMUJAH, DIE KÖNIGSFRAU, Geïllustreerd. *Ernst Bircher, Bern,* 1925. (22.5×14) 232 blz. geb. Zfr. 5.—.

Simujah is door haar vader verkocht aan den harem van den Tuanku. Ze wordt zijn gemalin maar krijgt op verzoek eervol ontslag wegens den nijd der nevenvrouwen, die haar kind vergiftigd hadden. Nu wordt zij de vrouw van den Europeeschen ambtenaar, die haar wel goed behandelt

maar, dunkt ons, toch een egoïst is en er een groote portie zelfoverschatting op na houdt. Eindelijk sterft Simujah, wat hij wel een gelukkige oplossing vindt en hij vertrekt naar Europa. Het boek is nimmer stuitend, maar de beginselen zijn voor ons onhoudbaar.
— **Bc** — *J. Kramer.*

ENGELSCH.

C. G. L. du Cann, 2478.
FIRST LOVE LAST LOVE. *G. Duckworth & Co., London, W.C.* 2, 1926. (18.5×12.5) 320 blz. geb. Sh. 7/6.

Easter Prozart, de heldin van deze „story of a modern girl" is een wees en wordt opgevoed in een Anglikaansche kloosterschool. De overste heeft, pas eenige jaren geleden, deze Anglikaansche Congregatie gesticht en 't eerste wat ons in 't boek treft, is 't opvallend verschil tusschen een katholiek klooster en dit goedgemeend pogen. Easter, door twee onsympathieke opvoedsters als een buitengewoon dom kind beschouwd, blijkt zeer begaafd te zijn. De volgende overste laat haar dan ook studeeren. Maar eerst ontmoet ze, als twaalfjarig meisje haar eerste „liefde": Cárol. Ze houden van elkaar als onschuldige kinderen en ze *blijft* aan hem denken. Anderen komen in haar leven en vragen haar ten huwelijk, ze wordt eerst onderwijzeres, dan journaliste, eindelijk 'n schrijfster van naam. Maar ze wil alléén haar werk en, eenzaam meisje, zonder veel geloof, houdt ze zich fier en rein voor die liefde van haar jeugd.

Tot ze hem onder den grooten oorlog terugziet als rijk jong officier op verlof, z'n verlof genietend op de meest ergerlijke wijze, zooals het de gewoonte was. Hij houdt haar voor 'n meisje zonder eer, tot zij zich bekend maakt en dan ontwaakt ook weer bij hem de jeugdliefde en zij trouwen: 'n oorlogshuwelijk. Want hij moet weer naar 't front. Zoo velen, die zij kende, zijn reeds gevallen en zij tracht hem terug te houden. Maar hij wijst haar op z'n eer en hij sneuvelt. In haar wanhopend verdriet zegt de dokter haar, dat ze een kind kan verwachten. 't Is Paaschmorgen, háár geboortemorgen, en zij voelt „de Verrijzenis en het Leven".

't Verkeerde in dit boek is, dat de jonge sympathieke held z'n eer hóóg wil houden in z'n moed om naar 't front te gaan, maar z'n eer voor niets telt waar 't gaat om de reinheid van leven. „Mannen moeten moedig zijn en vrouwen rein", zegt hij. Ondertusschen heeft hij de eer van tallooze vrouwen geroofd.
— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Benjamin Constant, 2479.
ADOLPHE. Geïllustreerd. *Stanley Paul & Co., London W. C.* 1, 1925. (17.5×11.5) 153 blz. geb. Sh. 2/6.

Een autobiographisch minneverhaal, onkennelijk gemaakt door plaats- en naamveranderingen, dat de liefdesbetrekkingen behandelt van Benjamin Constant met Madame de Staël: de ongeoorloofde verhouding tusschen een jongen, zielszieken man en een veel oudere vrouw.

Dit boek sluit nauw aan bij Goethe's *Werther* en opent den weg voor *René* van Chateaubriand en *L'Enfant du Siècle* van De Musset. *Adolphe* blijft een waardevol geschrift der Vroeg-Romantiek en als cultureel tijdsdocument en als psychologische observatie van pathologisch gemoedsleven.
— **C** — *F. H.*

Floyd Dell, 2480.
THIS MAD IDEAL. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1925. British and American Authors, (16.5×11.5) 270 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20

Vrije zeden in een vrij Amerika. Judy's moeder is actrice, leeft gescheiden van haar man en sterft op tournee. Judy komt dan bij een oom en tante in huis; zij wordt goed en degelijk opgevoed, krijgt een betrekking aan een dagblad, verlooft zich met een fatsoenlijk, degelijk jongmensch... maar zij stikt in de degelijkheid; een collega op de redactie is ook vrij van opvatting, zij brengen uren en dagen samen door in een hutje op de hei... in eer en deugd. Maar Judy's reputatie is verloren en haar engagement verbroken, dus trekt zij weg uit het kleine plaatsje om een avontuurlijker leven in New-York te beginnen. Dit weinig belangrijk romannetje heeft in geen enkel opzicht waarde.
— **C** — *Ellen Russe.*

Elinor Glyn, 2481.
LOVE'S BLINDNESS. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors. (16.5×11.5) 255 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

Graaf Hubert Culverdale, verliefd op de Hertogin Alice van Lincolnwood, raakt in schulden en moet bij Levy om geld. De jood stelt echter als conditie een huwelijk met zijn dochter Vanessa. Ze is afkomstig van den tak der Italiaansche Montaniani. Hubert ziet echter slechts de Jodin in haar. Maar de nood nijpt en hij huwt haar „om er zoo noodig later van te scheiden". Het meisje staat heelemaal buiten de combinatie en heeft zich gegeven in een romantischen droom van liefde. Ze lijdt dan ook ontzettend door de koelheid van haar man en deze toestand werpt olie op het vuur van zijn vroegere liefde. Een secretaris van Levy, die vroeger om de hand van Vanessa had gevraagd, maar afgewezen was, zint op wraak. Op zekeren avond staan Hubert en Alice buiten en hij schiet op de vrouw denkend Vanessa te treffen. Deze was wel in den tuin, om haar man te bespieden. Ze wordt door dezen dan ook als de dader aangezien en weggezonden. Ze vertrekt aanstonds en woont bij haar vader. Hubert ziet ten slotte zijn vergissing in en spoedt zich naar Levy, waar zijn vrouw eerst niets van hem hooren wil, doch ten slotte vergiffenis schenkt. Ze zien beiden hun blindheid in en de schrijfster heeft een lans gebroken voor het feit, dat adel van karakter en inborst vaak meer waarde hebben dan veel „ivoren-toren adeldom" van onze dagen. De gewone ontspanningslectuur voor een paar uren zonder meer.
— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

Anthony Hope, 2482.
THE INTRUSIONS OF PEGGY. *John Murray London W.* 1, 1925. (18×12) 316 blz. geb. Sh. 2.—.

Mrs. Trevalla gaat na een treurige jeugd en een nog treuriger huwelijk, waartoe zij gedwongen was geworden, voor 't eerst vrij en eenigszins gefortuneerd de wereld in. Op reis ontmoet zij 'n vroegeren vriend van haar man, op wien zij indruk maakt en die haar zegt bij hem te komen wanneer ze in moeielijkheden is. Mrs. Trevalla

kómt in moeielijkheden, doordat zij de in groote wereld wil leven en, om zich daarvoor 't fortuin te verschaffen, zich in gewaagde speculaties begeeft. Haar verloving met een voornaam man, raakt af daardoor en ze gaat hulp zoeken bij haar reisvriend Airey Newton. Airey Newton woont héél armoedig en slechts één van z'n vrienden weet, dat hij inderdaad zeer rijk is. Hij wordt bezeten door den duivel der gierigheid en leeft slechts om méér geld te krijgen. Verder is hij een braaf en goedhartig mensch en zelfs héél beminnelijk. Peggy, de heldin van het boek, maakt alles in orde. Zij weet Mrs. Trevalla uit het net van den Joodschen bankier te halen en laat dien geldwolf voor 't eerst van z'n leven 'n goeden daad doen. Zij verlost Arey Newton van z'n hartstocht door hem Mrs. Trevalla te laten helpen, die hij liefheeft. Door haar droefheid en verontwaardiging over z'n ondeugd maakt zij hem voor goed vrij. Zij weet Mrs. T. te bewegen het geld van Newton aan te nemen en voert het gelukkige paar bijeen. Het slot, dat de aardige Peggy op haar eentje, zonder fortuin de wereld in trekt, „because there is so much to see", en de man waarvan zij houdt kalm laat wachten, — is 'n beetje te Amerikaansch modern. Anders een prettig amusementsboek voor volwassenen.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Norma Lorimer, 2483.
THE WHITE SANCTUARY. *Hutchinson & Co., London E. C.* 4, 1925. (19×12) 288 blz. geb. Sh. 7/6.

Een merkwaardig voorbeeld van de na-oorlog-literatuur. Eunice Earachez is de reisgezellin van 'n rijke Engelsche dame, zij wonen in Ragusa, waar, na den oorlog allerlei nationaliteiten 'n rustige schuilplaats vinden op neutraal terrein. Eunice is heel mooi en wordt al gauw het hof gemaakt door 'n Engelschen jood en door Philip Madden, die meer vriendelijk en hulpvaardig is, maar zich onthoudt van alle flirt. Eunice heeft 'n diepe verachting voor den Jood en wordt verliefd op Madden. Maar ze heeft 'n geheim dat de Jood kent... ze is een Duitsche, wél genaturaliseerd Engelsch, maar toch een „Boche". Als haar geheim uitkomt wil haar reisgezellin niets meer van haar weten; zelfs de Russische familie, wiens kind zij van den dood redde, wijkt vol afschuw terug. Aan Philip Madden durft Eunice niet te denken, hij is juist afwezig als haar geheim ontdekt is. Ze weet geen raad, want in Engeland kan ze als Duitsche geen betrekking krijgen en ergens anders ter wereld evenmin. De Jood komt haar dan te hulp. Ze wil hem niet trouwen, maar hij neemt haar mee op reis als zijn zuster, daar er geen andere uitweg is. Hij hoopt dat zij ten slotte van hem zal gaan houden. Onderweg duikt Philip Madden weer op, ziet hen tezamen en denkt er het zijne van. De Jood vertelt hem de waarheid, maar verzwijgt wáárom Eunice vluchten moest. Op 'n vrij gevaarlijke auto-tocht naar het Oosten gaat hij met hen mede. De Engelsche Jood „die toch zoo'n christelijke ziel had", zooals Eunice zegt, verongelukt op dien tocht. Philip en Eunice worden een paar, nadat Philip Eunice's geheim hoont en Eunice tot haar verbazing verneemt dat ook Philip een Duitscher is!

De goede kant van het 'n beetje onwaarschijnlijke verhaal is dat de schrijfster spot en zich verontwaardigt over dien ergerlijken rassenhaat.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

David Whitelaw, 2484.
THE PRINCESS GALVA. *Stanley Paul & Co., London W.C.* 1. 6e druk: 1926. (17.5×11) 365 blz. geb. Sh. 2.—.

Edward Porvey wordt door zijn patroons uit hun dienst ontslagen. Mr. Kyser verzoekt hem echter zijn villa te bewaken gedurende een reis naar Zwitserland. Porvey neemt gretig aan, wijl hij familie ontvangen moet, die niet erg met hem ingenomen is. Hij vindt in de bus een brief voor Kyser, leest hem en krijgt zoodoende kennis van een heel ingewikkelde geschiedenis, waarin de doodgewaande Prinses Miranda van San Pietro betrokken is. Als Mr. Sydney voert Porvey de prinses Galva door een doolhof van wederwaardigheden terug op den troon. In Parijs raakt Galva zelfs verliefd op een hertog, die zich ten slotte ook ontpopt als een pretendent op den troon. Samenspanningen worden verijdeld, samenzweringen ontdekt, politieke moorden bedreven, gevangenen verlost, wraaknemingen uitgeoefend enz. enz. Kortom, al het romantische voor een populairen film. En Porvey, die zijn vrouw al dien tijd in den steek gelaten heeft, ontdekt bij zijn thuiskomst na zijn volbrachte taak, dat ze niet meer van hem houdt. Hij vindt het best zoo, doch gaat in op haar voorstel, elkander ieder jaar op haar verjaardag, als goede vrienden weer te zien. Al is de roman spannend geschreven en volgehouden tot het einde, zijn populairiteit berust zeker op zijn ultra-romantischen inhoud en wellicht ook op zijn goedkoop kranten-papier. Ontspanningslectuur voor volwassenen, meer wegens afwezigheid van het kwade dan om aanwezigheid van het goede.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

P. G. Wodehouse, 2485.
SAM THE SUDDEN. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors, (16.5×11.5) 294 blz. ing. M. 1.60, geb. M. 2.20.

Een Amerikaansche oom stuurt zijn neef, Sam Shotter, dien hij graag kwijt is uit zijn dienst, met Lord Tilbury mee naar Engeland om hem te helpen in zijn reuzen-uitgeverij van tijdschriften Sam laat om te beginnen den Lord in den steek en gaat op zijn eentje over met een zekeren Hash Todhunter die hem bij zijn aankomst al van zijn beurs ontlast. Sam komt deze wederwaardigheden echter te boven; beleeft er zelfs nog meer in de ontmoeting van vroegere kameraden uit zijn studententijd in Engeland. Hij had vroeger in een verlaten hut in Canada een uit een revue geknipte foto gevonden van een meisje. Hij is erop verliefd zonder ze te kennen. Ontmoet ze natuurlijk. Gaat om harentwille zelfs in de redactie van een ander dan het voor hem bestemde blad. Hij huurt een woning naast haar. Neemt ondanks alles Hash in dienst die op de meid van zijn buurmeisje verslingerd raakt. Lord Tilbury weet hem zelfs nog een derden inwoner op te dringen, als spion in zijn dienst. Deze Chimp is echter tevens op zoek naar een verborgen som door een uitgeweken dief achtergelaten. Op zekeren dag op zoek ernaar betrapt hem Sam. Een zekere Mr. Cornelius komt 's avonds een brok geschiedenis voorlezen van dit deel van Londen. Daaruit verneemt Sam dat zijn woning en die van zijn meisje vroeger een geheel uitmaakten. Hij vindt dan ook de 2 millioen. En de 10 % die er voor hem bij zijn, is een begeerde bruidschat die op tijd komt. Want

Tilbury had juist aanzegging gekregen Sam terug te zenden of hem te verklaren, dat hij zonder geld zou zitten. Sam gaat niet terug natuurlijk en nog veel minder terug-uit.
Dit kort en koud relaas kan niet den tintelenden humor van het boek weergeven. Het wemelt van koddige en oogenschijnlijk onontwarbare episoden. Spannend geschreven, zonder sentimentaliteit.
— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

J. H. Boot, 2486.
HET STYLEEREN EN TOEPASSEN VAN NATUURVORMEN IN VLAKORNAMENT, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (26×19.5) 136 blz. geb. f 4.90.

Zeker zijn er vele juiste opmerkingen in dit boek te vinden; maar even zeker doet het verschijnen van den tweeden druk van dit werk in dezen tijd een weinig vreemd aan. Immers, de tijd dat men zijn versieringslust botvierde door het, op een schematische verdeeling, naast elkaar plaatsen van min of meer gestyleerde, maar toch vooral duidelijk herkenbare, natuurvormen, is nu wel voorbij. Veel grooter waarde dan in dit boek hecht men tegenwoordig aan de zuiver rhythmische verdeeling van het vlak. Belangrijk is in dit werk dan ook vooral dat het aanleiding geeft tot verrijking van den vormenkennis van den ontwerper. Tenslotte moet de opmerking worden gemaakt, dat het altijd een eenigszins angstig gevoel geeft, een boek samengesteld te zien voor versieren zonder direct verband met een of ander vak; een juiste versiering toch zal steeds moeten groeien uit het technische ontstaan van het voorwerp.
A. A. M. Stols.

F. I. R. van den Eeckhout, 2487.
JAN TOOROP, Geïllustreerd. *De Waelburgh, Blaricum,* 1926. (19.5×15) 36 blz. ing. f 0.80.

Dit is geen diepzinnige studie van Toorop's rijke, verblijdende kunst. Alleen maar het warmgeschreven relaas van een bezoek bij de grote, goede Meester. Toorop, de mens met het milde vriendehart en de rijpe levenskennis, de godbegenadigde artiest die, niettegenstaande zware lichamelijke lasten, maar steeds blijft „scheppen" in de hoge vreugd van zijn sterk en bloeiend geloofsleven, treedt uit deze bladzijden te voorschijn. Wij vernemen interessante dingen over de jeugd van Jan Toorop, over zijn Sturm und Drang-tijd, over het ontstaan van menig karakteristiek werk. Hoe heerlik deze belijdenis van de entoesiaste schoonheidzoeker, die vrede vond en een klaar geluk aan het hart van de Moederkerk:
„Voor mij zijn er tegenwoordig *drie* dingen nodig, wil ik een beeltenis maken. Eerst, dat is één, moeten wij in harmonie zijn met het beste dat in ons leeft, zeg maar gerust met Jezus. Dan komt het tweede: wij moeten de mensen doorgronden tot op hun eigen zieleleven, niet langs de verstandelike weg, maar intuïtief...... Het derde is, dat we de scheppende macht moeten hebben, die niet de natuur copiëert, maar die een eigen spannende vorm reëel doet zijn...... Als ik een Maria tekenen zal, ga ik een week lang te Communie, en leef zoo, dat ik meen te mogen hopen in staat van genade te zijn. Dan komt er een dag dat ik voel: nu mág ik tekenen. Zó is de kunst iets heerliks, een weelde en een plichtsvervulling die je dichter bij God brengen!"
— Al zullen velen het niet eens zijn met Toorop's kinderlike bewondering voor een Ford en een Mussolini, er worden genoeg zuivere, verheffende gedachten en inzichten van de Meester in dit boekje naar voren gebracht, waarmede een elk zijn ziel kan louteren en verrijken!
Wies Moens.

FRANSCH.

Guy de Pourtalès, 2488.
LA VIE DE FRANZ LISZT, Geïllustreerd. *La Nouvelle Revue Française, Paris* 6, 17e druk: 1925. Vies des hommes illustres. (18.5×12) 302 blz. ing. Ffr. 9.—.

Deze levensgeschiedenis is een boeiend verhaal: omdat het niet bedoelt te zijn de koude ontleding van een kunstenaar in zijn werk en successen, maar omdat het liefdevol poogt door te dringen in zijn ziel en gemoed. Het leven van Liszt is haast eentonig van voorspoed; maar er lag een filosofie in dit bestaan, een doel en een streven, een ideaal van kunst en een ideaal van leven, en daarom blijft het ons zoo aantrekken. Het is den lezer gegeven, Franz Liszt te kunnen volgen in zijn onbaatzuchtige liefde voor de kunst, in zijn liefde voor de menschen, in zijn liefde voor den godsdienst van zijn jeugd. De schrijver zelf heeft den kunstenaar en zijn vrienden zoo innig en diep bewondert tot hij aureolen om hun hoofd zag. Of alles waar is? We zien ook liever het mooie van den mensch; maar we hebben niet graag dat iemand zoo luchthartig het verkeerde tracht goed te praten. Het heeft er den schijn van. — Het godsdienstig element speelt een rol in dit ziele-leven en 't had zijn origineelen kant. De schrijver heeft het willen betasten; maar 't is te ijl geweest voor zijn vingers. Hij heeft niet onderscheiden tusschen wezen en bijkomstigheid, en in dit opzicht blijven de personen ons vreemd door hun onbestemdheid.
K. v. K.

DUITSCH.

Anton Eckardt, 2489.
ALTES KUNSTGEWERBE IN UNTERFRANKEN, Geïllustreerd. *Dr. Benno Filser, Augsburg* 1925. (27.5×19) 107 blz. ing. M. 3.—.

Met een klein woord ter inleiding wordt ons hier geboden een prachtcollectie foto's van kunstoudheden uit Würzburg en omgeving. 't Is niet alles voortbrengsel van deze landstreek: maar zij is er op 't oogenblik de gelukkige bezitster van. Vroeg-Romaansch tot klassicisme vindt men hier in allerlei kunstvoorwerpen vertegenwoordigd. Kistjes en relikwie-busten, kasuifels, klokken, monstransen en kelken, kruisbeelden en kandelaars, antieke kasten, gesmede poorten, gobelins, schoorsteenbekleedingen, kachels, enz., kerkelijke en profane kunstnijverheid van allerhande soort en stijl: een rijkdom van artistieke en meestal sterk karakteristieke voorwerpen, die in een of ander opzicht boeiend en voor den ingewijde leerzaam zijn.
P. C. Keulers.

(Zonder naam), **2490.**
WIENER JAHRBUCH FÜR KUNSTGESCHICHTE, Geïllustreerd. *Krystall-Verlag, Wien* 9, 1925. (31×23.5) 128 blz.

Dit door Max Dvorák gestichte Jaarboek blijkt in vorm en inhoud zijn kunsthistorisch doel ernstig na te streven. Dit deel bevat allereerst een voordracht van den inmiddels overleden stichter over: Die Entstehung der christlichen Kunst, en een artikel van Fritz Saxl over Frühes Christentum und spätes Heidentum in ihren künstlerischen Ausdrucksformen: beide met goede foto's verlucht. Vooral het laatste, werpt een verrassend licht op de overeenkomst en het verschil der heidensche en christelijke kunstvormen en voorstellingen, met name wat betreft den „dialoog-typus", de „Mithras-voorstelling" en den „Chosroas-troon."
Camillo Praschniker onderzoekt den oorsprong en den aard van den z.g. Griekschen geometrischen stijl, die langen tijd ten onrechte als een primitieve werd gedoodverfd en dien hij als den meest eigen bloei der Grieksche kunst voorstelt.
Met een reeks fraaie foto's verduidelijkt Arnold Schober zijn thesis, dat in het Grieksche relief het landschap standvastig echt klassiek, d.i. plastisch-gebonden is gehouden, en eerst in de 1e eeuw na Christus eenigszins schilderachtig wordt behandeld.

P. C. Keulers.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Willem Kloos, **2491.**
LETTERKUNDIGE INZICHTEN EN VERGEZICHTEN. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1926. (21.5×15.5) XI-166 blz. ing. f 4.90, geb. f 5.90.

Willem Kloos wordt met de dag ouder en letterkundig gesproken niet beter. Eens de man die met veel élan de artistieke wereld naar zijn kommanderende hand zette en naar wiens Olympies woord de kleinere goden met schuchtere eerbied luisterden, is hij thans 'n oudeheerachtig prater geworden over aldoor dezelfde dingen. De repeteer-kwaal, het geestelik herkauwen is een ziekte waaraan de eenmaal zo jeugdige Kloos reeds lang lijdend is en die z'n werk gewoonweg onleesbaar taai en vervelend maakt. Ook de stijl van de enthousiast, die eens de prachtig-geestdriftige inleiding schreef tot Perk's Mathilde is zó stuntelig geworden en zó cerebraal gekonstrueerd, dat z'n volzinnen voor 'n tiental jaren de schoolvossen 'n prachtgelegenheid zouden hebben geboden, hun zucht tot grammatikaal ontleden naar hartelust bot te vieren.
Kloos, die altijd gaarne gefilosofeerd heeft over des levens diepste essentie, geeft ook hier weer en zelfs opvallend veel van z'n oude stellingen ten beste en 't stemt weemoedig te moeten konstateren dat Willem Kloos die de grootste helft van z'n levensdagen overschreden heeft, 't in zijn moeizaam peinzen over het levensraadsel nog niet verder gebracht heeft op het terrein van religieus-wijsgerig denken dan de plaats waarop Spinosa en Kant hem in z'n jonge jaren hebben gebracht. Hij wil echter niet geloven, maar alleen „zoo stellig mogelijk weten". Kloos die bladzijde aan bladzijde volpent over hét probleem, vindt 't niet nodig zich daar druk over te maken. Immers „over het diepste Wezen van het metaphysische blijven we nog altijd even slecht ingelicht als de dichter Lucretius dat in zijn tijd wezen kon." Elk kerkelik stelsel van wereldbeschouwing heeft wijsgerig gesproken volgens Kloos, niet meer te betekenen dan 'n suggestieve kracht voor de naieve menigte, die gevoelig is voor straf en beloning. Zo is 't Christendom 'n ideologiese konstruktie, die 't mensdom niet vermocht christeliker te maken. Hij wacht dan ook, welbewust staande boven de kinderlike angsten en verwachtingen der kleinen van geest, kalm en gelaten de komende dingen af. Een degelik ontwikkeld mens, die zoals Willem Kloos aan wetenschap, kunst en wijsbegeerte doet, „kijkt meestal rustig-onverschillig over de godsdienstige uitlegging van het Levensraadsel heen" of schrijft er hele boeken over zoals Kloos toch doet en ook nog wel zal doen in nieuwe ver-gezichten, die hem en ons geen sikkepit verder brengen. Immers zolang z'n wereldbeschouwing geen ander licht krijgt dan van 't kleine lichtje dat men rede noemt, zal hij in zware nevel blijven staren.
Kloos zit vastgeroest aan 't 19e eeuwse scepticisme en eenzaam en verlaten praat hij voort in eindeloze variaties over z'n geest die alles afgezocht heeft en niets positiefs heeft gevonden, terwijl het nieuwere geslacht dat niet in nevelwolken leven wil, de oude maar praten laat, omdat de horizont van z'n vergezichten dezelfde blijft.

Ed. A. Serrarens.

Dr. A. G. M. van de Wijnpersse, **2492.**
DE DIETSE VERTALING VAN SUSO'S HOROLOGIUM AETERNAE SAPIENTIAE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1926. (22×15.5) 205 blz. geb. f 4.50.

Deze uitstekend geslaagde dissertatie verdient een bijzondere aanbeveling, wijl het in Nederland de eerste is die door een kloosterzuster geschreven werd ter verkrijging van den doctorstitel. Enkele kleinigheden daargelaten, heeft de schrijfster haar onderwerp met een benijdenswaardige zaakkundigheid behandeld. Het werk is vooral voor philologen en historici bestemd. Bijna de helft van het boek wordt ingenomen door den ouden Dietschen tekst van 't eerste gedeelte van „dat orloy der ewigher wysheit."

Dom J. Huyben, O.S.B.

FRANSCH.

Albert Bédé, **2493.**
Jean le Bail,
ANATOLE FRANCE VU PAR LA CRITIQUE D'AUJOURD'HUI. *Les Belles Lettres, Paris* 6, 1925. (20.5×13) 65 blz.

Een staaltje van vergelijkende letterkunde in het klein. Bij rustige overdenking blijft er van Anatole France niet veel over na deze onpartijdige juxtapositie van critische uitspraken. De dichter, de romanschrijver en de denker hebben weinig over te reiken aan onze generatie; het best brengt het er de woordkunstenaar af, maar wat waarde heeft het mooie woord, als er geen ziel in klopt?

H. Rongen.

Georges Duhamel, **2494.**
Charles Vildrac,
NOTES SUR LA TECHNIQUE POÉTIQUE. *E. Champion, Paris* 6, 1925. (19×14) IX-50 blz. ing. Ffr. 10.—.

Een pleidooi voor het verslibrisme en een hekeling van den draaiorgel-deun van den alexandrijn, verschenen voor het eerst in 1910. Oh! geen „ars poëtica" à la Horatius of Boileau, maar losse opmerkingen over rijm en rhythme, alliteratie en strophenbouw: scherp, fleurig, soms zelfs kwajongensachtig van toon. Hiermee is niet gezegd, dat zij tot de revolutionnairen behooren, die de syntaxis den nek omgedraaid, de typographie gevierendeeld, de grammaire geradbraakt, den vocabulaire opengesneden en in de woorden geblazen hebben om te kijken wat er in zit „comme au cul des grenouilles", integendeel! Moge de laatste categorie met deze aanteekeningen hun voordeel doen en mogen allen, die Fransche verzen lezen, er eveneens rekening mee houden: het zal hun smaak zuiveren en hen beter in staat stellen de schoonheid te proeven van de moderne verzen, die de doolpaden der bandeloosheid vermijden! *F. H.*

Paul Halflants, **2495.**
RELIGION ET LITTÉRATURE. *Em. Warny, Leuven.* 3e druk: 1926. (19.5×13) 191 blz. ing. Bfr. 7.50.

Schrijver bestudeert de plaats, die de godsdienst in de literatuur inneemt, komt dus van zelf tot een scheiding en een vergelijking tusschen geloovige en niet-geloovige schrijvers: het Katholicisme is voor de eersten de hoeksteen, waarop zij het gebouw hunner gedachten optrekken en voor de laatsten de klip, waarop zelfs hun best bedoelde pogingen stranden. Een kritiek die hun ideologische afwijkingen tracht goed te praten met verwijging naar de superieure stijl kwaliteiten verdient den naam van katholiek niet..

Uit de reeks artikelen, vlot gestyleerd en wars van alle overdreven pretentie van diepzinnigheid, citeeren we de meesterlijke afstraffing der slachtoffers van het scepticisme: Anatole France, Pierre Loti en Maurice Maeterlinck en de rake beschouwingen over het realisme en de hagiographie van J. K. Huysmans. Zeer interessant is ook het artikel over kloosterroepingen, waarin werken van Dom Destrée, René Bazin en Huysmans besproken worden.

M. M.

Marcel Hervier, **2496.**
OEUVRES CHOISIES DE SAINTE-BEUVE. *Delagrave, Paris* 5, 1926. (16.5×10) 466 blz. ing. Ffr. 9.—, geb. Ffr. 20.—.

Een bloemlezing, die geput heeft uit heel het oeuvre van den meester. Nu behoort hij echter niet tot de stijgende waarden aan de literaire beurs: hij was geen dichter, geen romanschrijver; zelfs tornt men aan zijn naam als criticus. Alle overdrijving schaadt, zoo ook hier. Sainte Beuve is de eerste geweest, die de literaire kritiek tot een praestatie van kunstwaarde verheven heeft. Al mag zijn oordeel over boeken en schrijvers met den tijd verouderen, de wijze-waarop blijft jong en frisch en daarom zullen ook komende geslachten niet moe worden zijn *Contes du Lundi* op te slaan.

F. H.

Sainte-Beuve, **2497.**
LES GRANDS ÉCRIVAINS FRANÇAIS. *Garnier Frères, Paris* 7, 1926. (19×12) Deel I: XI-319 blz. Deel II: 328 blz. Per deel ing. Ffr. 9.—.

Wie beweerd heeft, dat Sainte-Beuve uit den tijd is, moet het nu beleven, dat de publicaties, aan hem gewijd, elkaar met een verrassende snelheid opvolgen. De beide onderhavige boeken zijn de twee eerste eener op 20 deelen berekende serie, die een nieuwe groepeering brengt van zijn kritisch oeuvre. Alles wat Sainte-Beuve over een bepaalden schrijver gepubliceerd heeft, wordt hier bij elkaar gebracht met behoud der chronologische volgorde: niet alleen de volledige opstellen, maar ook de alinea's uit andere artikelen en de uitingen zijner privé-kritiek. Jammer genoeg heeft de samensteller geen rekening gehouden met zijn brieven. waar hij ook heel wat interessante „scolics" had kunnen vinden. De beide tot nu toe verschenen deelen behandelen: Lamartine, De Vigny, Victor Hugo, De Musset en Théophile Gautier. Hier kan men de verschillende verschuivingen en afwijkingen in zijn beoordeeling van een en denzelfden schrijver voet voor voet volgen en leert men eerst duidelijk inzien, hoe subjectief zijn waardemeter ingedeeld geweest is. Ondanks zijn persoonlijke vooringenomenheid ten goede of ten kwade blijven zijn uitspraken toch nog altijd een groote historische belangrijkheid behouden. *F. H.*

DUITSCH.

Andreas Heusler, **2498.**
DEUTSCHE VERSGESCHICHTE. *Walter de Gruyter & Co., Berlin W* 10, 1925. (24×15.5) III-314 blz. ing. M. 16.—, geb. M. 18.50.

Dit boek geeft in een uitvoerige inleiding eerst de grondbeginselen van de Versleer. Legde men tot nu toe vooral den nadruk op het grammaticale en tekstkritische element, voor Heusler is de studie van het vers op de eerste plaats een „Stilfrage", zoodat ze meer bij de letterkunde dan bij de taalkunde thuis behoort. Dan beproeft hij het karakter te omschrijven van het oud-germaansche vers, waarbij hij tegelijk met het oud-Hoogduitsche en oud-Saksische vers ook het oud-Engelsche en oud-Noorsche stafrijmvers behandelt. Heusler volgt daarbij voor de uitbeelding der metrische tijdwaarden een eigen met het muzikale notenschrift verwante teekenschrift. O. i. was het beter geweest, aan het muzikale notenschrift vast te houden met het oog op het internationaal gebruik en verstaan daarvan voor de uitbeelding dezer waarden. Heusler beproeft verder een juiste definitie te gevan van de terminologie, voor welker bepaling hij zich steeds bijzondere moeite gaf.

Het morgenrood, dat in dit boek ten slotte gloort, is de erkenning, dat ook de geschiedenis van het vers het spel weerspiegelt van de krachten, welke op de onderscheiden tijdperken der geschiedenis van de letterkunde steeds een eigen stempel hebben gedrukt. De geschiedenis van het vers is evenmin als die der taal een starre bouw van dogmata. Al te lang heeft men dit van haar willen maken en zelfs de geleerden hebben beproefd de levende ontwikkeling van het feitelijke in zulke stellingen te verstarren.

Prof. Dr. Th. Baader.

Wilhelm Horn, **2499.**
BEITRÄGE ZUR GERMANISCHEN SPRACHWISSENSCHAFT. *Carl Winter, Heidelberg,* 1926. Germanische Bibliothek, (25.5×18) 348 blz. ing. M. 14.—, geb. M. 16.50.

Bij gelegenheid van zijn zeventigsten verjaardag werd den Giessener Germanist Otto Behagel een huldeblijk aangeboden, dat in weerwil van de vaak min of meer toevallige keuze der afzonderlijke bijdragen toch in dit geval blijk geeft een belangrijke aanwinst voor het onderzoek op elk gebied van de germanistiek te zijn. Voor Nederland zal in de eerste plaats het opstel van Frings (Bonn) van belang zijn, dat uit de woordgeografie van Rijnland en Nederland de verspreiding der uitdrukkingen: *a*) voor broek en vest; *b*) etgroen; *c*) uier; *d*) aardappel; *e*) voorhus en deel (dorschvloer); *f*) mol afleidt. Voorts worden besproken belangrijke verschijnselen op cultuurhistorisch gebied uit de oostelijke buurt van Nederland in het artikel van Adolf Bach (Wiesbaden) over Deutsche Siedlungsnamen in genetisch-wortgeographischer Betrachtung.
Ook als bijdrage voor de geschiedenis der germaansche philologie zal dit boek altijd welkom zijn, omdat de samensteller een volledige lijst der geschriften van Otto Behagel er aan heeft bijgevoegd.

Prof. Dr. Th. Baader.

S. Singer, 2500.
DIE ARTUSSAGE. *Paul Haupt, Bern,* 1926. (23×15.5) 24 blz. ing. M. 1.—.

Artus als heerscher over de dooden op den berg vormt de brug naar de Germaansche voorstelling van het voortbestaan na den dood op de heuvels. Artus als aanvoerder van de wilde jacht doet denken aan Wodan, die ook overigens in de sage opvallende trekken heeft, die aan Keltische afkomst herinneren. Singer bewijst voor ons overtuigend, dat Artus geen historische persoon geweest is, dat hij als berggod identisch is met den Keltischen dondergod — het rijk van den donder is de berg — met Taranis, die tegelijk als god van den wasdom in het geloof der Kelten geleefd heeft. Ook de Germaansche dondergod, namelijk Thor is met zulke Keltische mythen van dondergod en god van den wasdom omkleed. Singer volgt daarna de ethymologie van den naam Artus, die Nennius al gegeven heeft: „Artus latine sonat ursum horribilem" (Artus beteekent groote beer) en verklaart den naam als een versmelting van den Latijnschen naam voor Mercurius Artaios met het Kymrische suffix -wr (ontstaan uit gwr „man"), dus eenzelfde vorm als het Hollandsche weerwolf (Manwolf). Hiermee heeft Singer het bewijs geleverd, dat de Thor- en Odinsmythen niet uitsluitend bij de Noordgermanen maar ook bij de Germanen van het vaste land voorkwamen en in veel bijzonderheden met de Keltische Taranis- en Mercuriusmythen overeenkomen.

Prof. Dr. Th. Baader.

Joseph Eduard Wackernell, 2501.
ADOLF PICHLER, Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1925. (23.5×15.5) XII-557 blz. geb. M. 10.—.

Reeds tijdens zijn leven noemde men Pichler „den deutschen Alpenklassiker", een eerenaam, dien deze vertegenwoordiger van de letterkundige wereld in het Tyrol der 9e eeuw ten volle verdient. Hij was inderdaad een der markantste figuren uit de Duitsche dichterwereld na 1850. Zijn gedichten zoowel als zijn prozawerken munten uit door een levendige uitbeeldingskracht: 't is iets oorspronkelijks, iets kerngezonds, dat ze boven het middelmatige verheft. 't Is een genot met Pichler te vertoeven in de veel bewonderde wereld der bergen en burchten, der stoere boeren en „Heimatkämpfer", waar een nieuwe verjongende kracht ons bezielt.
Deze biographie is een zeer interessante bijdrage tot de Duitsche literatuurgeschiedenis.

Br. Athanasius.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Prof. Mr. E. J. J. v. d. Heyden, 2502.
Prof. Dr. W. Mulder, S.J.,
HANDVESTEN. *Dekker & Van de Vegt en J. W. van Leeuwen, Utrecht,* 1926. Nijmeegsche Studie-Texten, (27×19.5) 59 blz. ing. f 1.60.

Deze uitgave heeft ten doel een hulpmiddel te zijn bij het onderwijs, en zoo is het dan ook aan te nemen, dat elk wetenschappelijk apparaat: inleidingen, verklaringen of noten, ontbreekt. Als blinde kaarten bij de aardrijkskunde, geven dus ook deze teksten alleen den omtrek, waarbinnen dan allerlei wetenschappen hun oefenterrein kunnen vinden. Geschiedenis van het recht en stedengeschiedenis, chronologie, sigillografie en paleografie kunnen er evenveel bij te pas komen. Vooral met het oog op de laatste zou het zeer wenschelijk zijn geweest, dat alle teksten naar het origineel, of bij gebreke van die, naar de oudste copie volgens vaste methode waren overgezet. De samenstellers verwijzen in het voorwoord naar de regels van het Historisch Genootschap, doch bij verschillende stukken blijken deze niet of althans gedeeltelijk niet in acht te zijn genomen. De van eigennamen afgeleide bijv. naamw., b.v. moeten dan met kleine letter worden geschreven, wat hier op vele plaatsen niet onderhouden is. Eene vergelijking met het origineel van het Bossche Privilegium Trinitatis, waarvan hier, blijkens het onderschrift, een rechtstreeksche copie is opgenomen, geeft verschillende afwijkingen te zien, zoodat de diplomatische juistheid der gegeven teksten niet boven alle verdenking staat. Bij een volgende uitgave mogen de „verzamelaars" dus hunne aandacht ook wijden aan de eenheid en de juistheid der copieën.

Dr. Th. Goossens.

H. G. Wells, 2503.
EEN KORTE GESCHIEDENIS DER WERELD Vertaald uit het Engelsch door C. F. van der Horst. Geïllustreerd. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1926. (25×18) 383 blz. ing. f 4.50, geb. f 5.90.

Dit werk is een sociaal-democratisch leesboek over allerlei uit de algemeene geschiedenis. Veel goeds valt er niet van te zeggen, wij moeten er veeleer tegen waarschuwen. Principieel en wetenschappelijk zijn de beschouwingen over de wording van het heelal, de schepping, den oorsprong van den mensch niet te verdedigen. Wij laten liefst den sluier liggen over 't rationalistisch evolutionisme, waarmee behandeld wordt de stichting van het Christendom en het leven van den goddelijken Zaligmaker. Lichtte men uit het werk wat er in staat over de katholieke Kerk, men kreeg voor zich een kwaadaardige caricatuur. Bedenkelijk is ook de indeeling van de stof, want de schrijver rent met zevenmijlslaarzen door de eeuwen der nieuwere tijden. De talrijke cultuurbeschouwingen staan te een-

zijdig onder den invloed der sociaal-democratische beginselen. De illustratie valt tegen en is niet evenredig aan het onderwerp. Het boek zit vol met gewaagde beweringen, onjuiste waardeeringen en partijdige voorstellingen. Hoe minder het gelezen wordt, hoe beter.

Prof. Dr. H.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

F. Prims, 2504.
DE REIS VAN DEN ST. CAROLUS-1724. Geïllustreerd door Pauwaert. *Lecturis, Eindhoven,* 1926. (23.5×19) 189 blz. ing. f 2.90.

De vrede van Nijmegen had nieuw leven, nieuw initiatief gebracht: de natiën hernieuwden hun wedijver in handel en kolonisatie. De Zuid-Nederlanders wilden niet achterblijven. Waarom zouden zij niet, wat anderen deden, afzetgebied mogen zoeken voor hun nijverheid? En toch dat mocht niet. Als na veel moeite de Generale Indiese Compagnie met keizerlike steun in 1723 gesticht wordt, dan zien we Hollanders, Engelsen, Fransen, afgunstig spionneren en tegenwerken. De moedige Vlamingen stichten toch 'n faktorij te Gabelon, ze varen toch uit van Ostende. Aan de hand van historiese gegevens doet F. Prims ons de reis volgen van de „St. Carolus". Dit mooie boek laat ons de moeilikheden zien van een zeereis van toen, de ellende met proviandering, hebzucht, naijver en lasterpraat van tochtgenoten, onmenselike tegenwerking van jaloerse volken die 't rijke Bengalen en Indië van alle kanten bespringen. De bekwame schrijver biedt ons 'n prachtige détailstudie tot de geschiedenis van 't Vlaamse zeewezen.

P. Florimundus, O.Cap.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Jozef Reinville Beversluis, 2505.
DE MICROGRAFISCHE IDENTIFICATIE VAN HOUT. *H. Veenman & Zonen, Wageningen,* 1925. (24.5×16) 132 blz. ing. f 2.90.

Er wordt een methode uitgewerkt om naar anatomische kenmerken houtsoorten te determineeren, waarbij de schrijver de gelukkige gedachte heeft gehad, houtsoorten te onderzoeken van ver uit elkaar liggende gebieden der flora en des aardbodems: 113 species worden beschreven. Volledig is het systeem nog allesbehalve: verscheiden soorten zeer bekend werkhout ontbreken en een onderscheiding van variëteiten eveneens, doch de richting, waarin het stelsel verder kan worden uitgebreid, is voldoende aangegeven. Voor de techniek, den handel, oudheidkundig onderzoek, en andere practische doeleinden kan deze verhandeling goede diensten en bewijzen mits in handen van een geoefend botanicus, want voor leeken is het werk allerminst geschikt.

Rietsema.

Koos van Eybergen, 2506.
AMBACHT EN NIJVERHEID. *Dordrechtsche Drukkerij, Dordrecht,* 1925. (19×13) 48 blz. ing. f 0.50.

Dit werkje in brochurevorm is geen pleidooi voor het ambacht en tegen de nijverheid.
Men veronderstelt wel eens dat het begin der nijverheid was te vinden bij de uitvinding der machines.
De schrijver toont echter door den historischen ontwikkelingsgang te schetsen, dat de industrie eigenlijk is het vervaardigen van gebruiks- of kunstvoorwerpen op groote schaal, terwijl niet één persoon er aan werkt, doch of machinaal, of door het werk door verschillende handen te laten gaan. Dit vindt de schrijver jammer vooral voor de kunstvoorwerpen.
In kunstvoorwerpen-industrie zit een tegenspraak die kwetst. Kunst moet een persoonlijk cachet dragen, anders is 't geen kunst. En bij industrie van kunstvoorwerpen is dit onbestaanbaar. Daarom verklaart de schrijver zich een beslist tegenstander van de industrieele vervaardiging van kunstvoorwerpen.
Het werkje is eenvoudig-populair geschreven en geeft zonder prententie alleen de opvatting van den auteur duidelijk weer.

J. H. J. Uijlings.

M. de Koning, 2507.
HET DIERENLEVEN IN ONZE BOSSCHEN, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1926. (23×15) 176 blz. geb. f 2.90.

Zonder eenige romantiek,die de natuurbeschrijvers zoo gaarne toekennen aan de voorwerpen van hun waarneming, zonder de dorheid van den systematicus, die aan de natuur alle leven ontneemt, zonder de hardheid, die eigen is aan de land- en boschbouwers, tegenover het in 't wild levende gedierte,geeft ons schr.een overzicht over een groot deel der fauna onzer bosschen, zoogdieren, vogels en insecten. Vooral de zoogdieren zijn uitvoerig behandeld: daarvan mist men er geen één. Het is vooral op de levenswijze, dat de schrijver de aandacht vestigt en dan doet het telkenmale prettig aan te vernemen, dat zelfs een zoo ervaren houtvester tot de slotsom komt, dat de mensch zich in zijn gewaande wetenschap in den regel verkijkt op de nuttigheid of schadelijkheid der dieren en dat de Heer der natuur op dikwijls geheel onverwachte wijze een verbroken evenwicht herstelt.

Rietsema.

Dr. D. H. Scott, 2508.
DE EVOLUTIE DER PLANTEN. Vertaald uit het Engelsch door Dr. H. A. A. van der Lek. Geïllustreerd. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 2e druk: 1926. (21×15) VIII-200 blz. gecart. f 3.90, geb. f 4.30.

Ontspanningslectuur voor biologen zou men dit boek, dat voor een ongeschoold botanicus onleesbeer is, kunnen noemen. Op waarlijk boeiende wijze en met een professorale voorzichtigheid schetst de auteur, hetgeen men weet en niet weet van de evolutie, welke het aanzijn gaf aan onze huidige vaatplant en flora. Scott laat het volle licht vallen op de moeilijkheid van het vraagstuk en de beteekenis der nogal schaarsche gegevens, die de palaeontologie biedt. Het is jammer, dat men zoo tusschen de regels door duidelijk voelt, dat de geleerde ongeloovig is; een paar zinnen ontsieren onder meer het eerste hoofdstuk en zijn op het kwetsende af. De lezer, die zich in dit opzicht boven den schrijver stelt, zal van z'n verdere betoog genieten.

Rietsema.

DUITSCH.

Dr. Oskar Heinroth, **2509.**
Magdalena Heinroth,
DIE VÖGEL MITTELEUROPAS, Geïllustreerd *Hugo Bermüller, Berlin-Lichterfelde,* 1925. (30×23.5) Deel I: 50 blz.

Dit is zeer zeker een boek van buitengewone verdienste. Nooit werden de vogels op deze wijze beschreven en afgebeeld en waarschijnlijk ook nimmer te voren bestudeerd, zooals is gedaan door de schrijvers van dit boekwerk. Dit boek geeft den tekst over een groep vogels, door de auteurs ,,Erdsänger'' genoemd. Het begrip dekt ongeveer ons idee van nachtegaalzangers doch omvat buiten hetgeen wij daartoe plegen te rekenen ook winterkoning en waterspreeuw, waaruit blijkt, dat de systematiek afwijkt. De gronden, waarop de schrijvers hun indeeling baseeren, lijken ons echter deugdelijk.

Rietsema.

XII. LEERBOEKEN.

J. Fräszle, **2510.**
UNTER DEN URWALDNEGERN. *Van Munster, Amsterdam,* 1925. (21.5×16.5) 185 blz. ing. f 1.50.

In pakkende schetsen gunt schr. ons hier een blik in de cultuur en 't denken van den oerwoudneger.

P. Patricius, O. Cap.

Paul d'Ivoi, **2511.**
LES CINQ SOUS DE LAVARÈDE, Geïllustreerd. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1925. Les Meilleurs Auteurs Français. (18×11) 200 blz. geb. f 1.40.

Onze leerlingen zullen dit fantastisch verhaal gaarne lezen, te meer daar de eenvoudige stijl en de niet zeer talrijke, maar praktische aanteekeningen, het verstaan gemakkelijk maken.

Paul de Sévaux.

P. Valkhoff, **2512.**
LE XXe SIÈCLE. Geïllustreerd. *W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle,* 1926. (20.5×14) VIII-363 blz. ing. f 3.25, geb. f 3.75.

De bespreking eener bloemlezing objectief te houden is erg lastig, daar de ,,acceptio personarum'' er een te groote rol speelt. Deze heeft ons echter bijna ten allen deele bevredigd. De keuze der stukken is zeer oordeelkundig, ja, nog meer dan dat. Gewoonlijk kiest men kortere brokstukken, die den auteur op zijn best laten zien, maar absoluut geen beeld geven van zijn gewonen schrijftrant. Dit heeft Valkhoff zeer terecht vermeden en daarom onbesnoeide passages overgenomen. De inleidende bio- en bibliographische aanteekeningen karakteriseeren kort maar raak. Voor onze scholen moeten we het om een enkele passage van Georges Duhamel afkeuren: ,,promiscuité'' is een begrip, waarmee wij onze jongens en meisjes zelfs niet bij benadering willen laten kennis maken. Waarom laat men paedagogische overwegingen van algemeenen aard niet meespreken bij de samenstelling van schoolboeken voor de studeerende jeugd? Dit is een jammerlijk tekort: een mes, dat van twee kanten snijden kan, moet men het ook laten doen. De katholieken zijn in voldoende aantal vertegenwoordigd, al missen wij ook de namen van Paul Bourget en René Bazin. Eigenaardig is, dat de verzamelaar den dramaturg Claudel tot de ,,prosateurs'' rekent. Van de jongeren is alleen Henry de Montherlant opgenomen.

H. Rongen.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

R. Adolf, **2513.**
J. Elion,
EENVOUDIG BOEKBINDEN, Geïllustreerd. *G. Kolff & Co., Leiden,* 1925. (24×16) XX-269 blz. ing. f 6.—, geb. f 7.—.

Dit is een rijk boek. Op een overduidelijke manier wordt hier de kunst van het eenvoudig boekbinden uiteengezet. Tallooze teekeningen verluchten den tekst. Inderdaad een zéér bruikbaar boek, voor zelfstudie en voor schoolgebruik, speciaal voor kweekscholen: het onderwijs in handenarbeid is immers van de nieuwe richting.

M. v. M.

H. J. van Deinse-Postma, **2514.**
A. Ch. H. de Vries,
ZELFSTANDIG KOKEN. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1926. (20.5×14.5) 80 blz. ing. f 0.90.
Het boek is bedoeld als handleiding in de scholen voor Vrouwenarbeid om in de behoefte van een uniform kookboek te voorzien, zoodat het dicteeren van de recepten kan vervallen. Het menu is zeer gevarieerd.

R. S.

XIV. SPEL EN SPORT.

NEDERLANDSCH.

J. P. Muller, **2515.**
MIJN SYSTEEM VOOR DE JEUGD. Uitgave voor meisjes. Vertaald uit het Engelsch door A. P., Geïllustreerd. *J. L. Willem Seyffardt, Amsterdam,* 1925. (22×14) 48 blz. Met oefeningstabel gecart. f 1.50.

Er is veel geschreven en gesproken over het zoogenaamde Mulleren. Het systeem heeft veel voorstanders, maar zeker evenveel tegenstanders, doch ontegenzeggelijk kan Muller niet de eer onthouden worden vele menschen gewezen te hebben op de noodzakelijkheid van een regelmatig leven met eerbied voor frissche lucht en een zindelijk lichaam. Zonder in détails te treden, zonder ieder onderdeel der oefeningen aan critiek te onderwerpen, kan ook van dit werkje gezegd worden, dat het nuttig is in handen van hen, die weten te schiften en te matigen. Iedere overdrijving schaadt, en hoewel we waschingen en oefeningen van diverse soort zeer mooi en nuttig vinden, meenen we juist tegen het gebruik van werkjes als dit te moeten waarschuwen, omdat het in leekenhersenen veel verwarring, aan het proeflichaam veel schade kan berokkenen. Het boekje is vlot en helder geschreven.

G. Olsthoorn.

Ch. A. Takes, **2516.**
HOE WERKT TOCH ZOO 'N RADIOTOESTEL Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 2e druk: 1926. (19.5×13.5) 62 blz. ing. f 0.95.

Doel van het werkje is den bezitter van een radio-toestel, die niets van radio, of radio-

techniek weet, een weinig elementaire kennis hieromtrent bij te brengen, zoodat hij toch eenig idee krijgt van zijn toestel. Daarin is de schrijver goed geslaagd. Het werkje is niet wetenschappelijk, doch zeer populair gehouden, terwijl het den leek 'n voldoende inzicht geeft in de werking van zijn toestel.

G. Olsthoorn.

DUITSCH.

Engberding, 2517.
LUFTSCHIFF UND LUFTSCHIFFAHRT IN VERGANGENHEIT, GEGENWART UND ZUKUNFT, Geïllustreerd. *V.-D.-I.-Verlag, Berlin S.W.* 19, 1926. (20.5×15) XXIV-272 blz. geb. M. 6.—.

Ieder denkend mensch, die een kort, doch zakelijk overzicht wenscht van de luchtscheepvaart, die weten wil hoe een modern luchtschip er tot in de kleinste onderdeelen uitziet, en waartoe het al zoo bruikbaar is, die de verkeersmogelijkheden nader beschouwen wil, hij vindt dit alles in dit fraai geillustreerd boekwerk. Het boek is niet zoozeer een historisch werk, doch veel meer ingesteld op het heden en de toekomst. Wel is het werk een weinig al te Duitsch getint, te veel wordt van het standpunt uitgegaan, dat enkel Duitschland tot een ware prestatie in staat is en te weinig wordt er met Amerika enz. rekening gehouden. Deze chauvinistische uiting willen we den schrijver gaarne vergeven voor het vele goed, dat hij ons schonk.

G. Olsthoorn.

Dr. Eugen Matthias, 2518.
SCHULE UND HALTUNGSFEHLER, Geïllustreerd. *Otto Gmelin, München,* 1925. (21×14.5) 89 blz. ing. M. 3.60.

Meer dan eenig volk, houdt het Duitsche zich bezig met opsporing der oorzaken, welke een richtige ranke groei van het lichaam in den weg staan. En steeds meer komen de vorschers, doktoren en gymnastiek-leeraren tot de wortel terug, de schooljaren en de vergroeiing van den wervelkolom.
Ook Dr. Matthias heeft bijzondere studie gemaakt van School en Orthopädie, en zijn bevindingen in een interressant werkje neergelegd, met als hoofddoel te pleiten voor een gezonde samenwerking tusschen arts en leeraar tot heil van het kind. *G. Olsthoorn.*

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Agatha, 2519.
DE PLEEGDOCHTER VAN DEN GOOCHELAAR. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 7e druk: 1926. (21.5×15.5) 255 blz. ing. f 1.10, geb. f 1.75.

De zevende druk van een jeugdboek, dat toch wel 'n beetje erg uit den tijd is! 't Is alleen nog grappig als een herinnering aan de vroegere kermissen en rondreizende „theaters". Maar zelfs de kinderen zullen het zonderling vinden, dat een hoogleeraar z'n tijd besteed om 'n kermisspel te hervormen. Bij de zevende druk mocht ook de vertaling wel eens herzien zijn. Dit neutrale kinderboek kunnen we, al zal het absoluut geen schade doen, gerust schrappen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Dien Brinkgreve 2520.
JAN EN ZUS, Geïllustreerd door Johanna Coster. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. Gezellige Uurtjes, (20×14.5) 78 blz. geb. f 1.-.

M. Schiltjuis Brugsma, 2521.
VROOLIJKE VERTELLINGEN, Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. Gezellige uurtjes. (20×14.5) 80 blz. geb. f 1.—.

Maren Koster, 2522.
WAT DE VACANTIE BRACHT, Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. Gezellige uurtjes, (20×14.5) 93 blz. geb. f 1.—.

Jeannette Lugten, 2523.
Sijtje Aafjes,
WANNEER HET REGENT. Geïllustreerd door Sijtje Aafjes e.a. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. Gezellige uurtjes, (20×14.5) 80 blz. geb. f 1.—.

Vier nummers van „Gezellige Uurtjes": *Jan en Zus* is een doorloopend verhaaltje voor kleine kinderen.
Vroolijke vertellingen bevat vertellingen over pratende dieren, planten, worsten enz.
Wat de vacantie bracht. De familie van Vliet met nog een buurmeisje brengen de vacantie aan zee door. Heel aardig.
Wanneer het regent. Teekeningen, raadsels, rebussen enz. Dit boekje kan de kleuters aardig bezig houden.

F.

Mary van Loon, 2524.
HET GEHEIM VAN HET OUDE HUIS, Geïllustreerd door O. Geerling. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 2e druk: 1925. (23.5×15) 250 blz. geb. f 1.90.

Willem, de oudste zoon van den heer Clinge was naar Indië gegaan en daar getrouwd. De zaak in Holland ging zeer slecht en na een mislukte speculatie stierf de heer Clinge. Otto, de tweede zoon hield met veel moeite de zaak nog aan. Toen de moeder ziek werd, kwam Willem uit Indië over en leende aan zijn broer f 20.000. Doch Willem werd ziek en stief. De weduwe schreef aan Otto over het geld van haar man, maar gene antwoordde, dat hij van geen geld wist. De zaak ging weer goed, maar Otto was niet gerust. Overal zwierf hij rond en kwam eindelijk als een gebroken man op Clingeort wonen. Het huis was niet onderhouden: tuin en park een wildernis. Alles bleef zooals het was en de oude man leefde als een kluizenaar en liet zich nooit zien. Uit Indië kwam een brief van zijn schoonzuster, dat ze ernstig ziek was, zeker zou sterven en zij verzocht of ze haar dochter van 15 jaar naar hem mocht zenden. Ongaarne stemde hij toe. Het meisje had in 't begin een zeer treurig leven, maar zij wist den ouden man op te vroolijken. Deze bekende het bedrog, dat hij gepleegd had zij wist dat te vergoelijken. Huis en tuin werden opgeknapt. Na de studie op een meisjes-H.B.S., ging ze naar A'dam om op de Hoogeschool te studeeren. Een neutraal meisjesboek.

F.

Eduard Möricke, 2525.
HET HOETSELMANNETJE VAN STUTTGART, Vertaald uit het Duitsch door N. van

Hichtum, Geïllustreerd. *C. A. Mees, Santpoort,* 1925. (20.5×15) 153 blz. geb. f 2.90.

Een sprookje voor grootere kinderen zou men dit vertelsel van Möricke, door Van Hichtum vrij bewerkt, kunnen noemen. Voor kleine kinderen deugt het niet, maar 't is een alleraardigst boek voor de rijpere jeugd. Aan de spreuk van het hoetselmannetje, dat geluk brengt aan arme handwerklieden en brave meisjes, knoopt zich de sage van de „schoone Lau", de waternimf, die in 't kleine riviertje Blau, bij Blaubeuren woonde, maar de gemalin werd van den Donaukoning. En nu vertelt Möricke de beide sprookjes en hoe twee jonge, brave menschenkinderen, door de hulp van het hoetselmannetje en de dankbaarheid der „schoone Lau", een gelukkig paar werden.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Willy Pétillon, 2526.
HUISMUSCH, Geïllustreerd door Netty Heyligers. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (23×15) 238 blz. geb. f 2.90.

Huismusch Daisy is de dochter uit 'n kunstenaarsgezin; haar vader is 'n bekend schilder, haar moeder 'n beroemde zangeres, haar oudere Zus Leo (verkorting van Leontine en zoo genoemd, omdat 't zoo'n erge teleurstelling was voor vader, dat het eerste kind geen jongen was) is journaliste. Huismusch heeft geen enkel talent; maar weet zich op te werken tot 'n nuttige en practische huisvrouw, die zich eerst verdienstelijk weet te maken thuis; daarna 't huishouden bestuurt van haar getrouwde zus Leo en ten slotte zelf 'n eigen nestje bouwt als ze huwt met Sjoerd, de dokter. — Leo weet van huishoudelijke zaken niets, wil er niets van weten en geeft zich uit voor de moderne werkende vrouw, die zich niet kan inlaten en geen aanleg heeft voor zulke materiëele dingen. Haar man, ook 'n journalist, voelt 't wel eenigszins als een tekort bij 'n gehuwde vrouw, maar kan er niets aan veranderen. Tot plotseling, na de geboorte van hun eersteling en 't ongeluk, dat haar man bij 'n vliegtocht overkomt, Leo besluit zich geheel en al aan haar huishouden te geven.
Het boek dient zich aan als 'n „meisjesboek", maar verschillende passages achten wij ongeschikt voor jongedames, die met „'t volle leven" onbekend zijn.

Th. Wissing.

Riek Poutsma, 2527.
HET WONDERPLANTJE, Geïllustreerd door Adri Alindo. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (20.5×15) 79 blz. geb. f 1.—.

Leuke aardige verhaaltjes in eenvoudigen kinderlijken trant geschreven. Losse aangename stijl en prettige, duidelijke druk maken het lezen gemakkelijk. Zonder Roomsch te zijn heeft elk verhaaltje een goede zedelijk strekking.

S. M. T.

Riek Poutsma, 2528.
HET HAAR VAN PRINSES SILVIA. Geïllustreerd door Adri Alindo. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. (20×15) 78 blz. geb. f 1.—.

Vier vertellingen voor kinderen van 7 tot 10 jaar. Silvia's haar is gepunt met een heksenschaar en nu kan ze geen hoedje dragen of ze heeft stekende pijn, tot een oud vrouwtje uit liefde voor het kind een mutsje breide. Nu was de pijn weg. De andere vertellingen zijn in hetzelfde genre.

F.

Bert van Reest, 2529.
DE CLUB VAN ACHT, Geïllustreerd door G. van Raemdonck. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1925. (19×14) 91 blz. ing. f 1.15, geb. f 1.75.

Het boek bevat een zevental hoofdstukken waarin de jongens van de club optreden. Het eerste stuk „de bezweken koffiepot" is een kwajongensstreek. De andere zijn goed. Het boek is neutraal.

F.

Jon Svensson, 2530.
NONNI, Vertaald uit het Duitsch door Frater Andreas. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1926. (24.5×15.5) 364 blz. geb. f 2.50.

Zie je, da's nog 'ns 'n boek, dat je presenteeren kunt! Prachtig! En met nieuwe heftigheid komt 't verlangen op naar meer! Maar we zijn blij, ook met dit eene alweer. En dan, wat mooi ook van binnen. Wij bedoelen niet de typografische verzorging, die is goed, zeker, maar beter is nog 't innerlijk gehalte, de opvoedende waarde, 't indegelijk-Roomsche van dit boek, dat toch 't leven beschrijft van 'n fermen IJslandschen protestantschen knaap, z'n reis naar Europa, z'n komst te Kopenhagen; met aardige en minder aardige avonturen; onopgesmukt, maar juist in z'n eenvoud zoo aantrekkelijk.

Kr.

David Tomkins, 2531.
DE BANNELINGE, Geïllustreerd door den schrijver. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1926. (21×15) 201 blz. ing. f 1.75.

In „de bannelinge" wordt geschetst, hoe de trotsche graaf Armand de Polignac in de 14e eeuw in opstand kwam tegen den bisschop van le Puy-en-Velay, Monseigneur Blaise de Saint-Maclou. Een voorname rol speelt hierbij Reine, 'n vroegere dienstbode in 't huis de Polignac, bijgenaamd het Nonneke van la Chaise-Dieu, die met de raadselachtige voorspelling: „Het wit dekt het paars, het rood dekt het geel, zwart slaat wit, maar rood overdekt ten slotte hem", — de levensloop van de hoofdpersonen in dit verhaal aangeeft. Armand de Polignac sterft in de hut van Reine in 't bosch, nadat hij door de bende van Marcel doodelijk gewond was en Blaise de Saint-Maclou komt in 't ongestoord bezit van le Puy.
We kunnen van David Tomkins niet verwachten, dat hij de middeleeuwen van uit 'n katholiek gezichtspunt beschouwt. Opzettelijk bedoelde hatelijkheden aan 't adres van katholieken bevat 't boek echter niet.
De geschiedenis is boeiend en in vlotte stijl geschreven. Zonder voldoende voorlichting is 't minder geschikt voor onze katholieke jeugd.

Th. Wissing.

L. A. B. Ulehake, 2532.
TERECHT GEKOMEN, Geïllustreerd door Annie Leusink. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1926. (23×16) 185 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

In een dorp in Twente woont Dr. Jansen met zijn gezin. De oudste zoon Willem is een zeer lichtzinnige jongen. Hij is een last voor de buurt en ook voor zijn onderwijzers. Eindelijk wordt hij van school weggejaagd. Vader zendt hem naar

zijn kamertje en zal hem zoodra mogelijk naar een strenge kostschool sturen. 't Kerstfeest mag hij zelf niet meevieren. 's Nachts pakt Willem zijn hebben en houden in een rugzak, neemt het geld uit zijn spaarpot en vlucht over de Duitsche grenzen, komt in aanraking met een orgeldraaier, een brave man. Willem heeft een mooie stem en zingt, terwijl de orgelman speelt. Zoo halen ze veel geld op en trekken naar Bremen. Hier gaat Willem als scheepsjongen scheep naar Amerika en blijft aan land. Al spoedig krijgt hij werk op een farm en vertrekt met 60 dollar verder. Dat geld wordt hem door twee kerels met wie hij in een schuur sliep, ontstolen, tevens al zijn kleeren. Hongerend met versleten kleeren trok hij verder tot hij eindelijk langs een weg neerviel. Daar werd hij gevonden, in een farm gebracht, waar hij werk kreeg. Na 15 jaren was hij een welgesteld man geworden, keerde naar Holland terug en vond de ouders nog in leven.

F.

M. C. Versteeg, **2533.**
HET PRENTENBOEK VAN DE EERSTE H. COMMUNIE, Geïllustreerd. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg.* 1925. (27.5×20.5) 32 blz. gecart. f 1.—.

Uitstekend om de kleine kinderen voor te bereiden tot de H. Communie. Geen boek om de kleintjes zelf in handen te geven zonder meer, maar een boek voor moeder, die met haar kleintje de kleurige platen bekijkt en aan de hand van de tekst de vragen beantwoord, welke de kleine haar stelt. De mooie sprekende platen zullen dadelijk de belangstelling der kinderen wekken en al de kerkelijke plechtigheden worden er duidelijk voorgesteld en uitgelegd. Iedere moeder moet dit boek bezitten, het zal haar van onschatbaar nut zijn en de kinderen zal het veel vreugde geven. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Tine Brinkgreve Wicherink, **2534.**
ROEL UIT DEN WOONWAGEN, Geïllustreerd door W. Heskes. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (25×16.5) 219 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Roel woont met vader Roslai in een woonwagen. Vader is een dronkaard. Op een avond schopt hij Roel uit den wagen. Omdat het regende kroop Roel onder den wagen en sliep op den natten grond. Daar vond hem Toon, de scharenslijper. Deze had medelijden met den jongen en *kocht* hem. Nu ging Roel met Toon mee. Deze behandelde hem goed. Op zekeren dag vond Roel dicht bij een buiten een medaillon. In de stad keek Toon de dagbladen in en vond spoedig een advertentie over het verloren medaillon. Den volgenden dag brachten ze het aan het aangegeven adres. De eigenaars waren zeer dankbaar en toen ze merkten, dat Toon wel wat meer kon dan scharenslijpen werd hij chauffeur bij mijnheer en Roel zou de plaats innemen van hun eenigst zoontje, dat gestorven was.
De oude Roslai, was een dief en landlooper geworden. Op een dorpskermis, bij het buiten waar Roel met zijn pleegouders verbleef, werd hij bij een twist zwaar gewond. De chauffeur verzorgde hem en nu vertelde de stervende dat Roel zijn kind niet was. Op zijn vlucht uit België tijdens den oorlog vond hij een stervende dame in een bosch. Deze gaf het adres op van den grootvader van den knaap (de vader was gesneuveld) benevens eenige sieraden, waaraan de grootvader de waarheid van hetgeen hij verhaalde zou erkennen. Hij verkocht de sieraden en hield het kind. Na den dood van Roslai reisden de pleegouders met Roel naar het aangegeven adres. Grootvader ontving met groot genoegen zijn kleinzoon. Een interessant boek. Neutraal.

F.

Uit Boek en Blad.

De Gemeenschap.
Het werk door de zeldzame twee-eenheid: Helman-Kuyle verricht, is waarlijk literaire arbeid ten dienste van de gemeenschap. Het Aug.-Sept. no. van het blad met denzelfden naam, hebben zij bijna geheel voor hun rekening genomen. Het meest bekoorde ons het fragment uit het binnenkort te verschijnen reisboek van Albert Helman *Zuid-Zuid-West* over de negers uit het geboorteland van den auteur: Suriname, om den zacht-schrijnenden toon van heimwee, die opklinkt uit deze evocatieve regelen, die verhalen van menschen, die gelaten hun eenzaam lot ondergaan temidden van een natuur van exotische pracht. Het volgende specimen van suggestieve schoonheid ontleenen wij er aan: „Sinds ik hun verlatenheid leerde kennen, ben ik hun vriend geworden. Ik ben ze nabijgekomen door het gezicht van al hun ellende en door een vriendelijk woord, dat een van ons ontsnapte. O, het is in een mateloos heimwee, dat ze komen en gaan, deze negers. De djoeka's van bosch en heuvelland hebben nog het woud en de bergen; hebben nog de verdekte oorsprong der rivieren en de wilde, schuimende watervallen. Ze betten hun verlangen nog aan de stilste kreken en vergeten hun onbestemde heimwee nog in de roes van de roode-tijger-jacht. Ze hebben nog het geloof in de oude goden en de vrees voor spoken en kwelgeesten. Ze hebben de obia-man, die de ziekten geneest door fluitspel en dans; de tijger noemen ze „vader" en de makka-slang voeden ze met pudding van maïs. Ze hebben zelfs het wijze woord van een missionaris. Maar de stadsneger eerst is verdoold en vereenzaamd! Dag aan dag dringt zich de noodzaak van arbeid op aan zijn loome leden, terwijl hij liever stilzit en de verloren weelde bepeinst van de zwarte, heidensche kust aan de andere zijde van de oceaan, waar grootmoeder's moeder van wist te vertellen. Arm land, mijn arm land, dat nu de strafplaats zijt van zóóveel verdoolde volkeren der wereld. En zij zien uw schoonheid niet......
En later, als de nacht kristallijne schrijn voor hun zwartheid is, de diepblauwe lucht vol spikkelende sterren, dan zoemt er een de akkoorden langs zijn gitaar, en het lied van „My old Kentucky home" — nooit kan ik het hooren zonder een jonge siddering — dat lied van oud en bijna verstorven heimwee wordt het eindeloos refrein van hun nieuw geboren verlangen.
Verloren langs de kusten van straat en rivier (één in de vloeibare nacht) drijft het lied langs de open vensters en verontrust elke slaap, elke

droom met een wijd verlangen naar oud geluk. Ik zie hoe mijn broertje huivert onder het dunne laken en hoe een palmboom even trilt in de hooge nacht. Witter wordt het maanlicht over de daken en over de grijze rivier. En uit het raam gebogen hoor ik het lied van vier negers, triestig, moroos van gebroken stemmen, gebroken accoorden uit blikken gitaar. En twintig, dertigmaal, uren en urenlang huivert het lied door de stille straat. De negers zitten bijeen gedoken tot een droeve bezwering en een moeder staart angstig naar haar woelend kindje.

In die nacht zijn de verlangens weggereisd naar Asjanti, naar Goudkust, naar verre palmen. De stad werd een tuin. In die nacht begreep ik het lied van de negers; mijn eigen verdriet van vandaag......"

De Tijd.

Zoo nu en dan slaat Pieter van der Meer, vooral wanneer hij het Fransche geestesleven onder de katholieken vergelijkt met het onze, den ouden welbekenden en door velen ook „geliefden" door anderen, en soms terecht, als „eenzijdig" bestempelden toon aan, dien hij vanaf zijn uitkijkpost eertijds in het Zuiden zoo gaarne liet schallen over ons letterlievend land. Hij koos als seinpost ditmaal het bijblad van *De Tijd* en wel in een bespreking van *Chroniques* het nieuwste nummer van Le Roseau d'Or (Plon-Nourrit & Cie., Paris). Hij vraagt zich niet zonder eenige ontsteltenis af, hoedanig zoo'n verzamelwerk er zou uitzien, indien het samengesteld was uit bijdragen van verschillende Nederlandsche publicisten, poëten en romanciers en vervolgt dan ietwat railleerend:

„Bij ons gebeurt er eigenlijk niets. We durven ook niets. We draaien als maar in een zelfde kringetje rond, dat bovendien nog benauwd klein is. Er is geen ruimte. Elk gebaar, dat maar even buiten het gewone gaat, wekt woede, ontsteltenis en diepe verontwaardiging. Als m'n tante 'r neus ietwat luidruchtig snuit in 't achterkamertje van 'r huis, dat diep verscholen ligt achter hooge boomen en dicht struikgewas, ergens aan 'n buitenweg bij 'n gehucht in Zeeuwsch-Vlaanderen, dan zijn twee dagen later alle bewoners van Nieuw-Pekela in beroering over deze enorme gebeurtenis.

En zoo is het ook op geestelijk gebied. We zijn zoo wat allemaal een soort bekrompen schoolmeesters, die op een fellen uitkijk zitten om elkaar en anderen te bevitten en te betrappen op 'n vergissinkje of 'n geweldigen flater. Men trappelt steeds maar op dezelfde plek, zonder dat er ooit beweging komt in voortgaande richting. Alleen bij onze jongeren is frischheid en goede ernst. Dit heuglijke feit schijnt den meesten ouderen echter volstrekt niet te bevallen; zij weten immers alles beter en ze galmen en praten gewichtig, deelen, als het in hun kraam te pas komt, pluimpjes uit (zeer zelden), geven terechtwijzigingen, raad, lachen ietwat seniel, en blijven onafgebroken hun wijze hoofden schudden met diep gefronste gezichten — een enkele voorhoofdrimpel is niet voldoende — en herkauwen de smaaklooze gemeenplaatsen over de onbesuisde onhebbelijkheid en het absolutisme der jeugd."

De Stem.

Een merkwaardige verhandeling over heden en toekomst van het boek bevat *De Stem* in zijn Sept. no. van de hand van den bekenden publicist Dr. P. H. Ritter, Jr. Zeer juist geeft schrijver aan, welke moeilijkheden het huidige boekbedrijf ondergaat. Zijn beweringen, die nagenoeg alle ook door ons kunnen worden aanvaard, samenvattend, stelt schrijver vast:

„Dat het boek in onzen tijd schijnbaar niet meer eene onmiddellijke samenlevingsbehoefte vervult, dat het echter nieuwe kansen krijgt, juist doordat de belangstelling van minder serieuze lezers afdwaalt naar andere gebieden van vermaak, dat wij dus in de naaste toekomst zullen te rekenen hebben met den serieuzen lezer, maar dat de literatuur, die nu de functie te vervullen krijgt van vervulling eener diepere zielsbehoefte der menschen, zich zal hebben af te neigen van de speelsche beschouwing, en haar oor zal moeten leggen, nu meer dan ooit, op het kloppend menschenhart. Verder heb ik willen betoogen dat de strijd voor het boek een essentieel bestanddeel vormt van den strijd voor algemeene cultuurwaarde en volksontwikkeling en dat hij die lezer is, in zijn eenzame verrichting die cultuurwaarden schraagt. Wij uitgevers, en schrijvers, wij zullen pogen het beste te geven wat ons leven en onze werkkracht bieden kan, maar niet in de laatste plaats zijt gij het lezer, die het boek, die de beschaving draagt door uwe belangstelling"

La Semaine religieuse de Paris.

Abbé Eug. Charles publiceert in *La Semaine religieuse de Paris* een interessant artikel over de godsdienstige Renaissance met als ondertitel: de bekeerlingen in den dienst der Kerk.

„De bekeering van Cocteau heeft heel wat stof opgewaaid in de kunstlievende kringen tot zelfs in het voorportaal onzer kerken toe. Maar hij zelf zal zich niet beklagen over het verstoorde gelaat van al die valsche getuigen, die niets verstaan van de dingen, die van God zijn. Wij behoeven ons hier niet bezig te houden met de rijpende zielewording van Cocteau; met feiten kunnen wij volstaan. Van uit het binnenste der Kerk zien wij den bekeerling naderen en willen wij zijn terugkeer tot God waardeeren. Door naar ons terug te keeren keert hij tot zich zelf terug. Cocteau is geen vreemde. Ons huis is wel degelijk het zijne. Laten wij in hem een ontvluchten broeder begroeten die zijn plaats weer komt innemen aan den huiselijken haard. Hij werd geleid door den engel van de smart en van den dood. Hartelijk is hij ons welkom. Zijn ziel is een kinderziel. Alleen kinderharten kunnen haar verstaan. Maar Cocteau denkt er niet aan door zijn nadering tot God op te houden dichter te zijn. Aan dezen titel houdt hij als aan een kwartier van zijn wapenschild en hij plaatst hem heel opzichtig boven op zijn brief aan Maritain. Alvorens met zijn katholieke geloofsbelijdenis te beginnen zorgt hij er voor ons te beletten ze te verbranden. 'Zonder schaamte zal ik den glimlach der godgeleerden verdragen, als mijn brief maar enkele katholieken tot ijver opwekt'. Neen, gij kent ons slecht. De godgeleerden zullen niet glimlachen. Uw beide brieven hebben niet uitsluitend jonge katholieken opgewekt. Zij hebben het goddelijke stuifmeel der genade, voortgedragen tot in Israël en tot bij de Philistijnen, andere bekeeringen inleidend, waarvan wij nog niet mogen spreken, de sterken van geest — Maritain zou zeggen: de buigzamen van

geest — dwingend zich te buigen onder den ademtocht van boven. Er zijn er zoovelen, wien het alleen aan ootmoed ontbreekt om ons te volgen! Wij nemen u dus zooals u bent met al uw struikelingen: gij vindt 'de lucht nog te zuiver' en Claudel had groot gelijk met u te waarschuwen: 'de periode der acclimatisatie van den nieuwen mensch kan u misschien onaangenaam zijn'. Daarom hebt u echter ook meer recht op sympathie en hulp. Gij zelf zoudt het eerst verbaasd en het eerst vertoornd zijn, als wij hier en daar niets aan te merken hadden op uw brief. Bewijst gij niet wat veel eer aan de opium, als gij beweert: 'deze kuische medicijn ontwikkelt de evangelische hoedanigheden van het wezen en kon het begin worden eener waarschtige opstijging, de verbindingsstreep tusschen een zinnelijk en een geestelijk leven.' Zeker, God kan uit het kwaad het goed laten voortspruiten. Maar niemand heeft het recht u op dat veld der ervaring te volgen: het zou God beproeven zijn..."

Hochland.

Meermalen werd er hier reeds op gewezen, hoe het Bolschewisme in den grond atheistisch is. Men herinnere zich slechts de uitspraak van een der Sovjetleiders Lunatscharschki „dat Rome het grootste en machtigste bolwerk tegen Moskou is." De strijd tegen Rome met smadelijke vervolgingen ingezet, begint zich thans ook op literair gebied te ontketenen. Niet lang geleden werd in de bakermat van het Bolschewisme een tijdschrift opgericht, dat naar J. Günther ons in het Sept. no. van *Hochland* meedeelt, den provoceerenden titel draagt: *Der Gottlose an der Werkbank*. Genoemd blad, geschreven door en voor lezers, verlucht met tallooze godslasterende teekeningen, geniet de niet-officieele ondersteuning van het Sovjetbewind. Het heeft momenteel een oplage van 70.000 ex. en wordt hoofdzakelijk onder de arbeidersklassen in Rusland (buiten voormeld land mag het niet verbreid worden) geraadpleegd. De redacteur, tevens de illustrator van de gevaarlijke periodiek is J. Moor en wordt o.m. gevierd als de meest geraffineerde godslasteraar der geheele Sovjet-unie. *Hochland* legt zijn lezers eenige proeven voor van Moor's bedenkelijke producten zoowel op plastisch als scripturistisch gebied en beklemtoont vooral, dat het blad geen ephemeer verschijnsel is „doch een symbool, want het tijdschrift geniet in hooge mate de protectie der regeering, daar het immers hare ideeën naar den zin der Sovjets propageert. De Sovjet-regeering heeft immers geen ander doel,dan de strijd tegen den godsdienst over de geheele linie en met alle middelen, daar de godsdienst immers tegenover de destructieve ontredderingspogingen der Sovjets het constructief-opbouwende werk der Kerk plaatst. De redactie geniet den steun der bewindvoerders in zoo belangrijke mate, dat hare buitenlandsche correspondenten tevens behooren tot de referenten en medewerkers der „comitern" en „profitern". Tevens kan zij zich beroemen op de eer: de blasphemie tot een ongekende hoogte van smakeloosheid te hebben opgevoerd.

Men vraagt zich echter af waartoe toch die geprikkelde woede, die ongebreidelde felheid, daar God immers naar het oordeel van redactie en Sovjet-regeering niet bestaat. En het geloof aan iets, dat niet bestaat,moest toch met bezonken kalmte en wetenschappelijke methoden kunnen weerlegd worden.

Bezit Dostojewski's respectlooze opmerking toch eenige waarheidskern? 'In het wezen van het godsdienstgevoel ligt iets, waarover de atheisten eeuwig zullen struikelen en dat hen dwingen zal eeuwig het *eigenlijke* niet te zeggen.' Ze is in dit opzicht bijna geheel juist. Ze zeggen niet het eigenlijke, ze praten er langs heen, ze reppen niet over hun eigen angst, die ze niet erkennen willen, maar die hen toch dwingt zoo luidruchtig te gebaren, zooals kinderen vaak doen, wanneer zij in een bosch verdoold, bang zijn voor de duisternis. Maar het oog van God ontgaat niets......!"

Verscheidenheden.

IJverige Correspondenten.

Het was Samuel Richardson (1689-1761), die den roman-in-briefvorm in de literatuur in omloop bracht. De geschiedenis in *Clarissa Harlowe* verteld, omvat een tijdsruimte van 293 dagen. In dezen tijd schrijft Lovelace 155 brieven, die 1627 bladzijden vullen, Clarissa 144 brieven, die 1467 bladzijden vorderen. Als wij aannemen, dat ieder om den anderen dag een brief schreef, maakt dit voor iedere persoon 20 bladzijden per dag uit! Daarvoor is niet alleen noodig veel schrijflust, veel tijd en veel geduld, maar ook een kalm en rustig gemoed. Een brief beslaat 72 bladzijden, een andere 42. Bovendien vinden wij 8 brieven van 30-40, 33 brieven van 20-30 en 128 brieven van 10-20 bladzijden.

Katholiek à la Française.

Aan een interview van Michel Georges-Michel met Maurice Barrès, enkele jaren geleden gehouden, ontleenen we een paar passages, die ons het Katholicisme à la Française met verrassende scherpte laten zien.

„Ik ben geen Papoea, geen Roodhuid of geen neger der binnenlanden van Afrika. Ik ben als katholiek geboren, ben gedoopt, heb mijn eerste H. Communie gedaan, heb daarom geen enkele reden om mij te bekeeren. Wat? Verlaine, Huysmans! Iedere grond voor een vergelijking tusschen hen en mij ontbreekt. Ik heb me over geen enkele daad, over geen enkel geschrift aan te klagen. Toen ik twintig jaar oud was, heb ik heel sterk den invloed ondergaan van geesten als Taine, Renan, Leconte de Lisle. Vandaag zie ik veel beter de dingen, die ik aanneem. Evenals bij het meerendeel mijner landgenooten groeit ook bij mij de overtuiging van de belangrijkheid der rol, die het Katholicisme gespeeld heeft in de vorming van den Franschen geest en van de Fransche maatschappij. Gij kent ongetwijfeld het heel mooie beeld, dat Carlyle eens gebruikt heeft: door al het touw- en kabelwerk der Britsche marine loopt een roode draad, die er in gevlochten is ter herkenning, om hun herkomst aan te geven. Welnu, deze roode draad, deze katholieke draad loopt door alle Fransche werken: boeken zoowel als daden; het

is mogelijk, het is zeker, dat ik dezen draad steeds scherper ga zien. Nooit heb ik hem zoo scherp afgeteekend gezien als tegenwoordig." En toch blijft het een diepe afgrond, die de praktijk van de theorie scheidt!

Maxim Gorki.

Maxim Gorki, over wien we binnenkort een interview zullen publiceeren, heeft een contract gesloten, waardoor al zijn werk, het toekomstige, zoowel als alles hetgeen dezer dagen in de achttiendeelige Russische volledige uitgave is verschenen, voor de Duitsch-sprekende landen gepubliceerd zal worden door de Malik-Verlag te Berlin.

Een hoestende doode.

Toen de beroemde Tony Lee, een tooneelspeler uit de regeeringsjaren van Karel II, eens in een treurspel gedood was, kon hij, terwijl hij dood op het tooneel lag, een hoestbui niet onderdrukken, wat het publiek tot luidruchtige hilariteit stemde. Hij hief het hoofd op, keerde zich naar de toeschouwers en zei: „Dit bewijst, dat mijn moeder zaliger gelijk had; zij heeft me namelijk dikwijls gezegd, dat ik eens in het graf zou hoesten, omdat ik mijn brood in de soep sopte." Deze woorden vonden een ongewonen bijval en allen zagen zijn fout gaarne door de vingers.

De kwaadaardigste epidemie.

Een nieuwe epidemie is uitgebroken in Parijs: de enquête-epidemie. Iedere periodiek vergast om de veertien dagen zijn lezers op een „rondvraag" en met verbazing vraagt men zich af, hoe de Fransche publicisten nog tijd en gelegenheid hebben voor *eigen* werk, nademaal het beantwoorden van al die enquêtes toch waarlijk veel overleg vereischt, anderzijds echter ook een kostelooze reclame mogelijk maakt, want de periodieken vinden het niet alleen voldoende de antwoorden op de enquêtes te publiceeren, ze drukken tevens de antwoorden mee af, welke de andere bladen ontvangen hebben. Zoo stelde *Le Figaro* onlangs de vraag: Noem uit de heele dramatische literatuur — klassiek en modern, geschreven in proza of poëzie - *die* repliek, welke ge voor de mooiste houdt. Ongeloofiijk veel pennen kwamen in beweging en men kon in die enquête-dagen antwoorden lezen als van Duvernois die „Oui" de mooiste repliek vond. Anderen zweerden bij „Qu'il mourût". Eenige ongevleugelde pegasen (leden van de Académie) citeerden ijverig Racine en Corneille, er waren er ook bij, die een valsch citaat wisten binnen te smokkelen, hetwelk dan door de bladen, die in de tweede macht citeerden, gecorrigeerd moest worden. Andere enquêtes luiden als volgt (Het copyright hebben we ons voor Nederland gereserveerd): „Zijn wij tegenwoordig wijzer of dommer dan onder Lodewijk XV." „Wie zijn de drie auteurs, die ge gaarne zoudt gekozen zien in de Académie Française en wie zijn de drie Académiciens, die naar uw meening door anderen vervangen dienden te worden." Een delicate kwestie, welke Paul Souday stellig tot bevrediging van menigen Académicien oploste door in zijn antwoord drie Fransche schrijfsters te noemen, die als „vrouwen" natuurlijk nooit in de Académie kunnen komen.

De zorgen der „Onsterfelijken".

In de jongste door slechts zes onsterfelijken — de andere 34 waren als de gewone stervelingen op vacantie! — gehouden vergadering der Académie Française, werd het tot dan toe in de „Dictionnaire" onbekende substantief „Manicure" en het streng volgens de ethymologie afgeleide verbum „Manupuler" (u in plaats van i) in het Fransche officieele spraak- en schrijfgebruik opgenomen. Het woord „Maréchal" werd, ondanks het feit, dat Joffre daarvoor in eigen persoon ter vergadering verschenen was tot den volgenden Donderdag-vergadering verschoven. In de plaats van Maréchal werd overgegaan tot de behandeling van „Marchand".

De Boeddha-Film.

Gopa (de heldin van de artistiek-mooie film Boeddha, waarin rustig en bezonken wordt uitgebeeld, de weg naar de zelfontzegging van den Oosterschen Koningszoon Gautamo), kan niet alleen voor 99% aller filmsterren een voorbeeld zijn van ware filmkunst, maar ook voor een aanzienlijk percentage onzer „moderne" jonge meisjes van waarachtig „vrouwzijn" in den edelsten zin van het woord.

Literaire Vrouwenhaters.

Milton, de blinde dichter van het epos *Paradise Lost* was drie maal gehuwd en in zijn derde huwelijk niet erg gelukkig. Op zekeren dag maakte Lord Buckingham hem het compliment, dat zijn vrouw een roos was. „Aan haar kleur kan ik dit niet erkennen", antwoordde de dichter, „want ik ben blind, maar aan haar doornen voel ik, dat gij gelijk hebt." Op een anderen keer werd Milton gevraagd, of hij zijn dochter niet in een paar vreemde talen wilde laten onderwijzen. „Neen, hervatte hij, voor een vrouw is één taal voldoende." Op de vraag, waarom de kroonprins van Engeland met 14 jaren gekroond mocht worden en eerst met 18 huwen, antwoordde Milton: „Omdat het veel zwaarder is een vrouw, dan een koninkrijk te besturen."
Aristippus, een Grieksch wijsgeer, werd eens door een vriend gevraagd, welk soort van vrouwen hij hem kon aanbevelen. Zeer gevat antwoordde hij: „Ik kan u geen enkele aanbevelen, want als zij schoon is, wordt gij door haar om den tuin geleid, als zij leelijk is, hebt gij er gauw genoeg van, als zij arm is, wordt ge geruïneerd, als ze rijk is, wordt gij haar slaaf; als ze geestig is, wordt ge veracht; als ze ongeleerd is, zult ge u vervelen en als ze slecht is, hebt ge een hel." De beroemde spotter Saphir zeide: „Vrouw is een eenlettergrepig woord, dat zeer zelden voorkomt." Moritz Jokai, de Hongaarsche romanschrijver, schreef eens den volgenden zin neer: „Er zijn tweederlei vrouwen: zulke, die een hart hebben en van eenen houden en zulke, die geen hart hebben en van honderd houden."
Jean Paul denkt er gelukkig verstandiger over en schrijft terecht: „De vrouw is gewoonlijk de laatste vriend, die de man in het ongeluk overblijft."

De Duitsche Pers.

In Duitschland verschijnen 3257 bladen. Het contingent der verschillende landen is als volgt: Pruisen 1844, Beieren 431, Saksen 241, Wurtemberg 175, Baden 148, Thüringen 131, Hessen

81, Mecklenburg 70, Oldenburg 33, Brunswijk 29, Hamburg 23, Anhalt 22, Lippe 12, enz.
De politieke schifting der bladen levert als resultaat: zonder politiek partijprogram 1682; nationalisten 439; Centrum 292; Beiersche Volkspartij 65; democratisch 109; sociaal-democratisch 162; burgerlijk 114; communistisch 39; ambtelijk 127; liberaal 45; nationaal-socialistische partij 12, enz. De meeste bladen verschijnen natuurlijk in Berlijn: 103; dan volgen München met 25, Hamburg met 18, Breslau met 18, Keulen met 14 en Dresden met 14. In Pruisen is er een blad op de 20705 inwoners, in Beieren op de 17168, in Saksen op de 20637, in Wurtemberg op de 14824 en in Baden op de 15791.

Charlie Chaplin.

In internationale filmkringen, vertelt *De Telegraaf*, gaat het vrijwel ongeloofelijke gerucht, dat Charlie Chaplin van plan is, na de voltooiïng van zijn „Circusfilm", die een soort van autobiographie wil zijn, *Het leven van Christus*, het werk van Giovanni Papini, te verfilmen.
Raquel Meller zou de Madonna voorstellen, terwijl Chaplin de Christusfiguur spelen zou. De vermaarde Spaansche diseuse is tevens door hem geëngageerd om in de Napoleonfilm de rol van Joséphine te vervullen. Zooals reeds is bekend gemaakt, speelt Chaplin de rol van den grooten Keizer. Dat Chaplin een groot kunstenaar is, voegt *De Telegraaf* erbij, hebben vele films van hem bewezen, maar figuren voorstellen als die van Christus en Napoleon lijkt toch wel voor Charlie een heel gedurfde onderneming. Wij zijn buitengewoon benieuwd naar deze creaties van Charlie Chaplin.

Nieuwe Duitsche uitgaven.

De bekende R. K. Uitgeversfirma Jos. Kösel & Fr. Pustet te München kondigt ons voor het najaar de volgende nieuwe uitgaven aan: Handel-Mazzetti geeft het derde deel *Das Blutzeugnis* van haar Karl Sand-trilogie in het licht. Peter Dörfler, de bekende romancier, die langen tijd gezwegen heeft, laat een Novelle *Die Braut des Alexius* verschijnen, een boeiende levensschets van een virtuoos-lebemann. *Die Eingeengten* heet de nieuwste roman van Franz Herwig, gedurende het afgeloopen jaar in *Hochland* verschenen: een werk over den nijpenden socialen nood van onzen tijd. Een belangrijke gids in het ingewikkelde domein der techniek belooft ons Paul Siebertz in een grootsch-opgezet verzamelwerk *Wunder im Weltall*, dat rijk verlucht populair-wetenschappelijke verhandelingen zal bevatten van de hand van deskundigen.

Een echt schot op de planken.

Altijd maar in den schijn te leven, nooit 'ns de werkelijkheid te beleven van wat men speelt, is het noodlot der acteurs. Soms blijkt dat gemis den een of anderen tooneelspeler te machtig te worden en maakt hij van het spel, werkelijkheid. Dit is onlangs gebeurd in het land der vele mogelijk- en onmogelijkheden: Rusland. Bij een vertooning van Tolstoi's *Levende Lijk* in een Leningraadschen schouwburg, heeft de acteur Wyroekoff, als Fedja (de door Moissi zoo prachtig gecreëerde rol) een revolver gebruikt, die met een echten kogel geladen was. Hij is zwaar gewond. Een jaloersche collega wilde realiteit, geen schijn. *„Opgang".*

Ontvangen Boeken.

Paul Adorjan, 2535.
REFLEX-EMPFÄNGER, Geïllustreerd. *Julius Springer, Berlin,* 1925. Bibliothek des Radio-Amateurs. 61 blz. ing. M. 2.10.

M. A. D'Arvor, 2536.
LE FUTEUR DE MARIE REINE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Bibliothèque de ma Fille, (19×12) 318 blz. ing. Ffr. 7.50, geb. Ffr. 10.50.
— A —

Dr. Fr. Baeumker, 2537.
JOHANNES OLAV FALLISE. *Xaverius-Verlag, Aachen,* 1925. (18×13) 166 blz. ing. M. 3.—.

Pierre Batiffol, 2538.
LE SIÈGE APOSTOLIQUE. *J. Gabalda, Paris,* 2e druk: 1926. (19×12) 631 blz. ing. Ffr. 15.—

J. R. Beversluis, 2539.
ECONOMIE DER SAMENLEVING. *Hollandia, Baarn,* 1925. (23×16) 35 blz. ing. f 1.—.

Henry Bister, 2540.
LE ROMAN DU CAPITAINE AUBRY. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Bibliothèque de ma Fille, (19×12) 280 blz. ing. Ffr. 7.50, geb. Ffr. 10.50.
— A —

A. Blok, 2541.
ESPERANTO-ZAKWOORDENBOEK. *W. Zwagers, Rotterdam,* 1926. (15.5×10.5) 99 blz. ing. f 0.75.

P. C. Boutens, 2542.
PRAELUDIËN. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 5e druk: 1926. (21×15) 126 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.50.

C. Cestre, 2543.
B. Gagnot,
ANTHOLOGIE DE LA LITTÉRATURE AMÉRICAINE. *Delgrave, Paris* 5, 1926. (16.5×9.5) 402 blz. ing. Ffr. 15.—, geb. Ffr. 20.—.

J. de Coulomb, 2544.
LA FORÊT QUI CHANTE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Bibliothèque de ma Fille, (19×12) 315 blz. ing. Ffr. 6.—, geb. Ffr. 8.75.
— A —

Fred. Dangerfield, 2545.
Norman Howard,
WILT U FILM-STER WORDEN? Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Segboer, Den Haag,* 1926. (20×13.5) 108 blz. ing. f 1.25.

J. F. Ch. Dix, 2546.
VAN DAG TOT DAG IN DEN TUIN, Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1926, (20×15) 96 blz. geb. f 1.90.

Ferdinand Duchêne, 2547.
KAMIR. *Albin Michel, Paris* 14, 1926. (19×12) 247 blz. ing. Ffr. 9.—.
— D —

Dr. J. Fernhout, 2548.
LATIJN. *Gebr. Zomer & Keuning, Wageningen,* 1925. (22.5×16) Deel I: 157 blz. deel II: 190 blz. Per deel ing. f 2.45.

M. J. Huizinga, 2549.
HET NIEUWE KOOKBOEKJE. *G. Th. Bom & Zn., Amsterdam,* 6e druk: 1925. (21×13.5) 60 blz. gecart. f 0.80.

M. J. Huizinga, 2550.
HANDLEIDING BIJ HET SNELZWEMMEN, Geïllustreerd. *H. D. Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem,* 1926. (23×15) 37 blz. ing. f 0.75.

Jac. van der Klei, 2551.
HET KROONTJE VAN DEN KABOUTERKONING, Geïllustreerd door D. Viel. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1926. Zonnig Leven, (15.5×24.5) 28 blz. gecart. f 1.25.

J. Kleyntjens, S.J., 2552.
Dr. H. H. Knippenberg,
VAN GODEN EN HELDEN, Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen.* 6e druk: 1924. (19.5×13) 294 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.25.

Maren Koster, 2553.
ELSJE DOET INKOOPEN, Geïllustreerd door Suska. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (28×22.5) 24 blz.

M. de Lagrevol, 2554.
L'OR TRAGIQUE. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. Collection Familia, (17×11) 253 blz. gecart. Ffr. 5.—.
— B —

Ir. G. L. Ludolph, 2555.
Ir. A. D. Mesritz,
ELECTROTECHNIEK, HOOFDWETTEN EN TOEPASSINGEN. Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1925. (20×13) 208 blz. geb. f 3.90.

Raoul de Navery, 2556.
LES DRAMES DE LA MISÈRE. *Gautier. & Languereau, Paris* 6, 1926. Collection Familia, (17×11) Deel I: 256 blz. deel II: 251 blz. Per deel gecart. Ffr. 5.—.
— B —

Nono, 2557.
ARME RIJKEN, SPEL IN EEN BEDRIJF. *J. Heynis, Zaandijk,* 2e druk: 1925. (17.5×11.5) 56 blz. ing. f 1.—.

Florence O'Noll, 2558.
LES MAITRES DU BAS-LANDROUS. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (18.5×10) 214 blz. ing. Ffr. 2.— .

Dr. August Pieper, 2559.
SINN UND AUFGABEN DES VOLKSVEREINS FÜR DAS KATHOLISCHE DEUTSCHLAND. *Volksvereinsverlag, München-Gladbach,* 1925. (21.5×14) 63 blz. ing. M. 0.50.

Isaac Pitman, 2560.
SHORTER COURSE IN PITMAN'S SHORTLAND. *Isaac Pitman & Sons, London W.C.* 2, 1925. (19.5×13.5) 64 blz. gecart. Sh. 1.—.

Dr. Floris Prims, 2561.
DE ONTWIKKELING DER SOCIOLOGIE. *Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, Antwerpen,* 1925. (20×13) 64 blz. ing. Bfr. 4.—.

Dr. Floris Prims, 2562.
INVENTARIS OP HET ARCHIEF VAN GILDEN EN AMBACHTEN. *Veritas, Antwerpen,* 1925. (20.5×14.5) 172 blz.

Jean Rameau, 2563.
LE ROMAN DU BONHEUR. *Albin Michel, Paris* 14, 1926. (19×12) 307 blz. ing. Ffr. 9.—.
— D —

Dr. Franz Rauch, 2564.
DIE UROFFENBARUNG. *Ulrich Moser, Graz,* 1926. (23×14.5) XI-217 blz. gecart. M. 4.—.

P. van Remoortel, 2565.
H. van Remoortel,
COURS DE CORRESPONDANCE COMMERCIALE. *De Sikkel, Antwerpen,* 1926. (23×16) 150 blz. ing. Bfr. 9.—.

Eug. De Ridder, 2566.
Aug. De Boeck,
OUDE VLAAMSCHE LIEDEREN VOOR DE SCHOOL. *De Sikkel, Antwerpen,* 1925. (28×19) 32 blz. ing. Bfr. 8.—.

Alphonsus Rodriguez, S.J., 2567.
DE OEFENING DER CHRISTELIJKE VOLMAAKTHEID, Vertaald uit het Spaansch door H. Mulder S.J. en J. C. Alberdinck Thijm, S.J. *R.K. Boekcentrale, Amsterdam,* 1925. (19.5×13.5) Deel II: 677 blz. ing. f 3.—, geb. f 3.75.

Jean Rosmer, 2568.
LA PUPILLE DU CARDINAL, Geïllustreerd door H. Thiriet. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Bibliothèque de Suzette, (21.5×13) 121 blz. ing. Ffr. 3.50, geb. Ffr. 6.50.
— A —

G. Th. Rotman, 2569.
KLUCHTIGE STREKEN EN AVONTUREN VAN HANS EN PIET. Geïllustreerd. *D. Bolle, Rotterdam,* 1924. (20.5×26) 27 blz. ing. f 0.95.

Pierre Roussel, 2570.
DELOS. Geïllustreerd door Fréd. Boissonnas. *Les Belles Lettres, Paris* 6, 1925. Le Monde Hellénique, (21×14) 43 blz. ing. Ffr. 6.—.

Paula Saatman, 2571.
ERIN. *Ferd. Schöningh, Paderborn,* 1925. (19×12) 168 blz. geb. M. 3.—.
— B —

Ds. J. Schrijver, 2572.
ALMANAK VOOR DE JEUGD, Geïllustreerd. *Neerbosch' Boekhandel, Neerbosch,* 1926. (21×16) 78 blz.

Walter Scott, 2573.
QUENTIN DURWARD. Vertaald uit het Engelsch door Albert de Montémont. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Collection Familia, (17.5×11) 256 blz. geb. Ffr. 4.—.
— B —

W. Spijkman, 2574.
WANTROUWEN. Spel in drie bedrijven. *J. Heijnis, Zaandijk,* 1925. (17.5×11.5) 136 blz. ing. f 2.—.

A. Teunisse, 2575.
A. M. van der Velden,
HANDLEIDING VOOR HET EXAMEN IN DE NUTTIGE HANDWERKEN, Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1925. (19.5×13) 148 blz. ing. f 1.40.

J. M. Texier, 2576.
DE GELUKZALIGE LOUIS-MARIE GRIGNON DE MONTFORT 1673-1716. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam,* 1926. (21×13) 193 blz. ing. f 0.60.

P. Antonin Tonna-Barthet, 2577.
LA VIE CHRÉTIÈNNE. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1925. (14×8.5) XII-807 blz. ing. Ffr. 10.—.

Mr. M. W. F. Treub, 2578.
REGEERINGSBEMOEIING MET HET BEDRIJFSLEVEN IN NEDERLAND EN IN NED. INDIE. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1925. (24.5×16.5) 31 blz.

Dirk Vansina, 2579.
DE DAAD, Spel in 4 bedrijven. *De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven,* 1925. De deemstering der zielen, (19.5×12) 158 blz. ing. f 1.60.

Dr. R. Verdeyen, 2580.
C. G. Kaakebeen,
ESMOREIT, Abespel uit de XIVe eeuw. *J. B. Wolters, Groningen,* 9e druk: 1925. Van alle Tijden, (16×13.5) 72 blz. ing. f 0.80.

Joseph Vernhes, 2581.
AMOUR ET SOUFFRANCE. *Pierre Téqui, Paris* 6, 1926. (14×9.5) VI-154 blz.

Frans Verschoren, 2582.
TONY BERGMANN, Geïllustreerd door Felix Timmermans. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1926. (27.5×18) 20 blz. ing. f 0.35.

J. Verwer, 2583.
Dr. Joh. Heemstra,
VERTALINGEN UIT EN IN HET DUITSCH. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (20.5×14) 140 blz. ing. f 1.40.

P. Thomas Villanova a Zeil, O.Cap. 2584.
TRACTATUS DE SATISFACTIONE SACRAMENTALI. *Felizian Rauch, Innsbruck,* 1926. (21×13) 94 blz. ing. M. 1.50.

Pierre Villetard, 2585.
JOHN CHEZ LES CIGALES. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. Bibliothèque de ma Fille, (19×12) 251 blz. ing. Ffr. 6.—, geb. Ffr. 8.75.

— B —

F. P. Visser, 2586.
J. Vles,
LES RÈGLES PRINCIPALES DE LA GRAMMAIRE FRANÇAISE. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (20.5×14) 116 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.50.

F. P. Visser, 2587.
J. Vles,
THÈMES ET EXERCISES ET VOCABULAIRE DES THÈMES ET EXERCISES. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1926. (20.5×14) Deel I: 108 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

A. W. Vos, 2588.
A. Vos,
BEKNOPT OVERZICHT ONZER STAATSINRICHTING. *Schaafsma & Brouwer, Dokkum,* 1925. (20×13) 123 blz. ing. f 1.20.

G. Voskuilen, 2589.
HET GENOOTSCHAP TOT VOORTPLANTING DES GELOOFS. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (15×10,5) 16 blz. ing. f 0.10.

R. de Vries, 2590.
BEKNOPT LEERBOEK DER ENGELSCHE TAAL. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1925. (21×14) 160 blz. ing. f 1.60, geb. f 1.90.

D. de Vries, 2591.
P. A. Schroot,
BOUWKUNDE, Geïllustreerd. *P. Noordhoff, Groningen,* 1924. (21×15) 254 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.75.

S. J. Warren, 2592.
BLOEMLEZING UIT ACHT DIALOGEN VAN PLATO. *E. J. Brill, Leiden,* 4e druk: 1925. (20×13.5) VI-159 blz. ing. f 2.25.

Martine Wittop Koning, 2593.
HONDERD KAASGERECHTEN. *Nijgh & van Ditmar, Rotterdam,* 1926. (21×15) 54 blz. ing. f 0.90.

Prof. Ludwig Wyplel, 2594.
WIRKLICHKEIT UND SPRACHE. *Franz Deuticke, Wien,* 1924. (24×15.5) 172 blz.

(Zonder naam), 2595.
ANNUAIRE GÉNÉRAL DE LA PRESSE BELGE. *Emile A. Delys, Gand,* 1925. (24.5×17) 398 blz. geb. Bfr. 40.—.

(Zonder naam), 2596.
CATALOGUS DER BIBLIOTHEEK VAN DE ALGEMEENE SYNODE DER NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK. *H. L. Smits, Den Haag,* 2e druk: 1925. (22×14.5) VII-163 blz. ing. f 1.20.

(Zonder naam), 2597.
DAS HINDENBURG-JAHRBUCH, Geïllustreerd. *K. F. Koehler, Berlin W.* 9, 1926. (18.5×12.5) 160 blz. gecart. M. 1.—.

(Zonder naam), 2598.
DE MARTELING VAN DEN HEILIGEN POLYCARPUS. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1925. (15×10.5) 16 blz. ing. f 0.15.

(Zonder naam), 2599.
DER HEILIGE JOHANNES DER TAUFER, Vertaald uit het Italiaansch door Allioli, Geïllustreerd. *Theatiner-Verlag, München,* 1925. (12.5×9.5) 25 blz. geb. M. 1.—.

(Zonder naam), 2600.
DE STRIJD OM CHRISTUS. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1926. Godsdienstige en Sociale Trakten, (19×13) 27 blz. ing. Bfr. 1.—.

(Zonder naam), 2601.
EERSTE JAARBOEK 1925 DER NEDERLANDSCHE DENDROLOGISCHE VEREENIGING, Geïllustreerd. *H. Veenman & Zonen, Wageningen,* 1925. (19.5×14.5) 114 blz. ing. f 1.—.

(Zonder naam), 2602.
FIRST PRAYERS, Geïllustreerd. *Catholic Truth Society, London S.W.* 1, 1926. (12.5×9) 32 blz. ing. 2 d.

(Zonder naam), 2603.
HANDBOEK VOOR SCHEEPVAARTBELANGEN IN NEDERLAND, Geïllustreerd. *E. de Bont & Zn., Rotterdam,* 1925. (24×18) LII-999 blz. geb. f 20.—.

Een belangrijke uitgave.

LICHT

onder hoofdredactie van JOHN KOOY, met medewerking van diverse deskundigen en autoriteiten.

„*Licht*" wil een wegwijzer zijn; het zal in een wisselende reeks van afbeeldingen en beschrijvingen al het groote en levende, al het merkwaardige en belangwekkende toonen, dat deze tijd en vroegere eeuwen aan kennis en schoonheid hebben opgeleverd. Maar het zal niet alleen nieuwe indrukken en nieuwe kennis verbreiden, het zal de feiten ook ordenen en rangschikken en den innigen samenhang en het omvattend verband, dat den geheelen berg van kennis tot een eenheid maakt, in het licht stellen." De redacteur staat voor een zware en verantwoordelijke taak. Wij hopen, dat hij ook katholieke deskundigen aan zijn werk zal weten te verbinden, zoodat wij niet de stervende Goethe behoeven na te zeggen: „Mehr Licht". *Boekzaal der geheele wereld.*

Hoeveel kost „Licht"?

Hoeveel kosten meer dan 3300 bladzijden met meer dan 5000 gekleurde en ongekleurde platen, verdeeld over 104 afleveringen in evenveel gekleurde en telkens verschillende omslagen? Hoeveel kost dit boekwerk, waarvoor mooie stempelbanden in linnen of halfleer verkrijgbaar worden gesteld en dat, gebonden in vier zware deelen, een sieraad vormt voor elke boekenkast.

Niet meer dan 35 cent per week, f 1.50 per maand of f 4.50 per drie maanden gedurende twee jaar.

In Denemarken verscheen twee jaar geleden een uitgave van gelijke strekking en omvang en bereikte binnen enkele maanden een oplage van meer dan 120.000 exemplaren, waarvan alleen in Kopenhagen 38000. Dat moet in Nederland ook kunnen!

Abonnementen kunnen bij iederen boekhandelaar en bij den Uitgever: W. DE HAAN, Rembrandtkade 35, Utrecht, worden besteld. De afleveringen zijn niet los verkrijgbaar.

W. DE HAAN - UTRECHT.

K | UITGAVE VAN KEMINK EN ZOON. OVER DEN DOM TE UTRECHT. | K

Zoo juist verschenen:

JAN AMOS COMENIUS:

„Het Labyrint der wereld en het Paradijs des Harten".

Uit het Tsjechisch vertaald en van Verklaringen en een naschrift voorzien door:
R. A. B. OOSTERHUIS

GEB. F 4.— ING. F 3.50

☛ *Men make met dit beroemde werk van den grooten Czech kennis dat thans voor de eerste maal in het Hollandsch verschijnt, uit het origineel vertaald.*

„Wat een weldaad heeft Dr. Oosterhuis, kenner van Comenius, ons bewezen door de vertaling van dit geschrift!"
„Weldra moet er niemand zijn, die Comenius' Labyrint en Paradijs niet bezit."
(Weekbl. d. Ned. Herv. Kerk, Juni 1926.)

„Mogen door deze nieuwe vertaling wederom velen van dit meesterstuk genieten."
(Nieuwe Rotterd. Courant, Juni 1926.)

„Dit boek behoort tot die wereld literatuur, die hare waarde alle eeuwen door behoudt en nooit veroudert. Het zal zonder twijfel vele Nederl. lezers boeien."
(Algem. Weekbl. v. Christendom & Cultuur, Juli 1926.)

K | K

R. K. Jeugdbibliotheek

Uitgave Van Putten en Oortmeijer, Alkmaar

In deze serie zijn de navolgende boeken verschenen, welke met onverdeeld schitterende recensies de lezende jeugd worden aanbevolen; leeftijd 10-16 jaar.

DE ERFGENAAM door *Cecilia*.
ARANKA door *Cecilia*.
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS door *Fl. Keyenburg*.
HANS MEERMAN door *Hendr. M. Smits*.
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF door *Cecilia*.
WEER VEREENIGD EN HELDEN door *F. B. v. Vlijmen*.
BLANKE WEGWIJZERS door *Cecilia*.
JOHN. Roman van een Jongensleven, door *Lambert Lucasz*.

Alle boeken zijn door den Keurraad goedgekeurd.

PRIJS PER DEEL f 1.25. Gebonden f 2.00.
Per abonnement van 12 deelen f 12.00 en f 20.00.

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Ein NEUER Band der Sammlung
Katholische Lebenswerte.

BAND X

Jesus Christus

unser Heiland und König.

Von Dr. B. BARTMANN,
Professor der Dogmatik, Hausprälat Sr. Heiligkeit.
XXIV und 654 Seiten 8°.
Preis gebunden in Leinen Mk. 9.

Durch den kritischen Geist der modernen Bibelwissenschaft, der vor nichts Heiligem und Ueberliefertem mehr haltmacht, und durch den demokratischen Zug des Menschen unserer Zeit ist das Verlangen nach einem Christusbuche von grösserem Umfang und tiefer Erfassung der theologischen und ethischen Probleme schon seit langem wachgerufen worden. Das vorliegende Werk trägt diesem Verlangen vollkommen Rechnung. Das Christusbild erscheint in seiner vollen Milde, aber auch in seiner ganzen Strenge. So wird das Werk zu einem Christusbuche, in dem alle Eindrücke des Volkes im Evangelium von des Herrn Vollmacht erneut und aufgefrischt werden; alles in allem, es ist ein Buch für unsere Zeit und für unsere religiösen Bedürfnisse.

Bonifacius-Druckerei, Paderborn (Deutschl.)
Zu beziehen durch alle Buchhandlungen.

PAULUS

der grösste Christusjünger

Von Dr. Th. van Tichelen
Aus dem Flämischen übersetzt von Th. Metzler

460 Seiten, 8° Format, feines weisses Papier
vorzügliche Ausstattung, kunstvoller Einband
Preis (7 Mark) 4.20 fl.

Ein prächtiges und gründliches Lebensbild des grössten Völkerapostels in glänzender Sprache auf Grund eingehender Forschung im Heiligen Lande. Das Buch liest sich wie ein packender Roman und entzündet jedes Herz für die gewaltige Gestalt des grössten Heidenmissionars aller Zeiten.

Des italienischen Dichters G. Papini „Lebensgeschichte Christi" hat in den letzten Jahren ungeheuere Verbreitung gefunden. Und doch fehlt dem Buch völlig die religiöse Weihe. Des flämischen Priesters Dr. Th. van Tichelen „Paulus, der Christusjünger" steht literarisch und dichterich dem Werke Papinis gewiss nicht nach, übertrifft es aber sternenhoch durch seine religiöse Tiefe und Kraft. Möchte es eine ähnliche Verbreitung finden wie jenes. In keiner Bibliothek darf dieses wertvolle Werk fehlen.

Missionsdruckerei Steyl, Kaldenkirchen, Rhld.
Auch zu beziehen durch
unsere Filialen und alle Buchhandlungen

Dr. J. Klug

Der Heiland der Welt
Ein Christusbuch
2. Aufl. 13.—18. Tsd. 8°. 700 S. In Halbperg.
G.M. 7.80.

Das Werk bildet ein Ereignis in der Geschichte der Literatur schon deshalb, weil in demselben der erhabenste Gegenstand, den es für die menschliche Darstellung geben kann, Jesus Christus behandelt wird.

Vincenz Zapletal

Mose, der Gottsucher
Kulturgeschichtliche Erzählung aus dem alten Ägypten
8°. 370 Seiten. Geb. G.M. 6.60.

Mose, der Volksführer
Kulturgeschichtliche Erzählung aus biblischer Zeit.
8°. 365 Seiten. Geb. G.M. 6.60.

Jephtas Tochter
Kulturbilder aus der Frühzeit des jüdischen Volkes
332 Seiten. 8°. Geb. G.M. 6.—.

„Zapletal erweitert unseren geschichtlichen Blick und wird uns mit seinen Andeutungen auch von groszem Nutzen sein bei anderweitigen Lesungen des Alten Testamentes". (Köln. Volkszeitung.)

Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn

St. Franziskus, der Arme von Assisi

Von R. CUDELL.
128 Seiten. 8°. Gebunden Mk. 2.60.

Wer erlebt nicht immer wieder gerne ein Stücklein umbrischer Waldeinsamkeit und gottseligen Zaubers! In diesem Büchlein redet der heilige Franz zu uns durch seine Taten. Er konnte sich nicht damit begnügen, die Lebensregeln, welche er als wahr erkannt hatte, nur einem kleinen Kreis von Menschen zu verkünden, es trieb ihn, möglichst viele für seine Erkenntnisse zu gewinnen, die ganze Welt zu umarmen und ihr von der Gottesliebe seines warmen Herzens mitzuteilen. Wie damals strömt auch heute das Volk, das den Ruf seiner Heiligkeit vernommen, jubelnd zu St. Franziskus, und so wird das köstliche kleine Buch allen Verehrern des seraphischen Wandermannes eine willkommene Gabe zur Feier seines 700. Todesjahres sein.

Verlagsanstalt Benziger & Co. A.G., Einsiedeln
Waldshut — Köln — Strassburg

DURCH ALLE BUCHHANDLUNGEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Zwei vorzügliche Geschenkwerke:

Die Reiterin auf der Römerstrasse

von M. VON GREIFFENSTEIN.

4. Auflage, 320 Seiten, in vornehmen ganzleinen Band mit Umschlag Mk 6.—, Holl. Gulden 3.75.

Es sind ungemein zart entworfene, aus innerstem Empfinden hervorgegangene Seelengemälde, die den Leser unbedingt anziehen und erheben werden. Mag die Verfasserin führen in das Tiroler Volksleben oder in den Salon der Gesellschaft, mag sie das Innenleben einer Schauspielerin oder einer Bürgersfrau erschliessen, immer fesselt sie.

Hehre Frauengestalten aus allen Jahrhunderten der Kirche

von J. HELLINGHAUS

2. Auflage. 352 Seiten. Geschenkband mit Umschlag. Preis Mk 6.—, Holl. Gulden 3.75.

Fünfzig Lebensbilder heiliger Frauen und Jungfrauen werden hier trefflich gezeichnet. Keine „Heiligenlegende", sondern ein Buch für besinnliche Menschen, insbesondere auch für die reifere weibliche Jugend.

Ausstattung, Papier und Druck gleich gediegen und vornehm.

Verlag der Alphonsus-Buchhandlung

Münster, Westfalen.

H. H. STOKER

DAS GEWISSEN

Erscheinungsformen und Theorien.

(Band II der Schriften zur Philosophie und Soziologie. Herausgegeben von Max Scheler).

1925. XIV und 280 Seiten geheftet Mk. 9.—, gebunden Mk. 12.—.

„... Der Horizont des Werkes ist enorm. Der Verfasser übersieht die deutsehe, holländische, englische Literatur zur Sache und benützt sie kritisch. Er behandelt sein Problem zunächst sprachpsychologisch und problemgeschichtlich, d.h. er erklärt sowohl die Vieldeutigkeit des sprachlichen Begriffs nach allen seinen Bedeutungen und berichtet über Gewissenstheorien des Mittelalters bis zu Kant, Schopenhauer, Nietzsche, Freud. Der erste Hauptabschnitt behandelt sodann das Wesen des Gewissens uud seine Erscheinungsformen. In einem folgenden wird das Problem der Entwicklung des Gewissens erörtert. Der Schlussabschnitt diskutiert die Geltbarkeit des Gewissens."

Theologie der Gegenwart.

Verlag von FRIEDRICH COHEN

Bonn am Rhein.

Geschichte der syrischen Literatur

mit Ausschluss der christlich-paläst. Texte von Dr. ANTON BAUMSTARK Professor an den Universitäten Bonn u. Nijmegen. XVI u. 378 S. 4°. RM. 14.40. Geb. RM 17.—.

„In dieses Geistesgut der syrischen Kirchen, das einst in dem ganzen weiten Asien kursierte und den christlichen Namen verbreitete, haben wir nun in dem monumentalen Werke *den auf Jahrzehnte hinaus* für die Wissenschaft *massgebenden Führer* erhalten..." *Kölnische Volkszeitung.*

AUGUSTINUS, Eine Psychographie

von Dr. BERNH. LEGEWIE, Freiburg. VIII und 133 Seiten. Rm. 7.—.

Stichtelijke lectuur moet men in dit zuiver wetenschappelijk werk niet zoeken. Maar de genetische beschrijving van Augustinus' persoonlijkheid is allesins merkwaardig. *Boekzaal der geheele Wereld.*

Die Religion Michelangelos

von Lic. Dr. HERMANN W. BEYER Professor d. Kirchengeschichte in Greifswald. VI u. 159 S. R.M.5.50. Geb. 7.50. (Heft V der „Arbeiten zur Kirchengeschichte".)

Kleine Texte für Vorlesungen und Uebungen

Herausgegeben von H. LIETZMANN

Bisher sind 152 Hefte erschienen.

Verlangen Sie ausführliches Sonderverzeichnis

Marcus & Weber's Verlag, Bonn.

Gesammelte Werke von Joseph Görres

Herausgegeben im Auftrage der Görres-Gesellschaft

von Wilhelm Schellberg

in Verbindung mit Max Braubach, Adolf Dyroff, Karl d'Ester, Philipp Funk, Joseph Grisar, Wilhelm Kirfel, Sebastian Merkle, Günther Müller, Franz Xaver Seppelt, Robert Stein, Günther Wohlers,

Gilde-Verlag G. m. b. H. Köln — Marzellenstr. 37.

Das Werk darf in keiner politischen Bibliothek, die auf Vollständigkeit Anspruch erhebt, fehlen. An alle Görresfreunde ergeht die dringende Einladung, sich durch umgehende Subskription ein Exemplar des überaus preiswerten Werkes zu sichern. Der Preis der gesamten 20, in Ganzleinen gebundenen Bände beträgt bei gleichzeitiger Bestellung aller Bände Mk. 7.— pro Band; der Einzelpreis beträgt Mk. 8.—. Das Gesamtwerk wird in 5 bis 6 Jahren fertig vorliegen.

Zu beziehen durch

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Frédéric le Play en zijne volgelingen

De methode der monographieën door
Dr. W. R. Heere f 5.— gebonden f 6.—

Le Play overzag de eeuw, de eeuw waarin hij leefde, de 19e eeuw, de eeuw waarin de menschheid tot de ontdekking van haar macht over de natuurkrachten, stoom en electriciteit, kwam, de eeuw waarin de mechanisatie van de maatschappij ontstond. En hij zag ook, dat het groote probleem zou worden, hoe die mechanisatie zoo te leiden, dat het zoo in aantal toenemende menschental en het meest nuttige algemeene voordeel van zou kunnen trekken. Zoo stichtte hij een vorm van sociographie, ging hij methodisch na hoe de arbeider leefde en aldus wat de arbeider derfde. Van de wetenschap van het derven en ontberen tot de wetenschap van de voorzorg en de welvaart lag slechts een korte weg, afstand dien onze 20e eeuw tracht af te leggen. **Dr. W. R. Heere heeft het werk van Le Play en zijn leerlingen in dit zijn boek met zekere hand, wel gedocumenteerd en beheerscht, geschetst en aldus de sociaal-wetenschappelijke literatuur met een werk van buitengewone waarde verrijkt.** Haagsche Post 30 5 '26.

. . . . Voor wie zich op dit gebied verder wil oriënteeren geeft Dr. Heere, die in zijn boek **een levendige stijl** handhaaft en volkomen objectief tegenover zijn „held" staat, zoowel **een monographie tot voorbeeld,** als de nomenclatuur der sociale levensbestanddeelen volgens de Tourville, een van Le Play's beste volgelingen. Een personenregister bewijst, hoe breed de schrijver zijn taak heeft opgevat. De Maatschappij 12 5 '26.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN.

Keurwerkjes

voor Kinderen

Spijze der Engelen
in acht bandjes.

Band van Liefde.

Jezus mijn Vriend
in twee bandjes.

Mijn Eerste Communieboekje
in vijf bandjes.

Misgebeden.

Kruiswegoefeningen.

voor Ouderen

De Heilige der geheele wereld.

De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella
in twee bandjes.

God kennen en dienen.

De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.

De Navolging van Christus
in drie banden.

Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis :: Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te kunnen deelen, dat we uit voorraad leveren

de practische sierlijke band

voor het opbergen der losse afleveringen, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in linnen met goudopdruk.

Prijs slechts f 1.75

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift
ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

ERNEST SELE

PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL

't grootste huis der stad.

Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.

REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma P. J. Meijs & Zoon

Fabrikanten van Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties enz.

Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.

WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen

TILBURG

Fabrikant in Wollenstoffen.

Specialiteit in

Kloostergoederen.

Historisch Tijdschrift

onder redactie van

Dr. TH. GOOSSENS, Dr. H. HUIJBERS

Dr. W. MULDER S.J., Dr. J. WITLOX

Verschijnt 3 maal per jaar

PRIJS F 4.50 FRANCO PER POST

HET Katholieke Geschiedkundig Tijdschrift

Vraagt Proefnummers bij uwen Boekhandelaar of rechtstreeks bij de Uitgevers

Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

Oplossing P.P. 27 = Mark Twain, Prijswinnaar: J. Peters, Deventer.

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

De Vetten's Boterbiesjes

ROTTERDAM.

GESTICHTEN EN PENSIONATEN

SPECIALE CONDITIES.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.

— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Clio

Slechts éėns in Uw leven, kleine kosten en de losse Boekzaal-no's raken nóóit meer zoek: een clioband à f 1.75. Overal verkrijgbaar

Het Nederlandsche Boekhuis - Tilburg

TIMMERFABRIEK „DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL

BREDA

Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout

Kerkbanken — Kerkstoelen

Amerikaansche Schoolbanken,

Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Drukkerij Henri Bergmans & Cie

Langestraat 35, TILBURG

ARTISTIEK DRUKWERK

DRUKKERIJ KLAASSENS

DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM

PERIODIEKEN — BOEKWERKEN

ALLE HANDELSDRUKWERKEN

Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

POORTERS-TOEBACK

Romantiek en Katholicisme in Nederland
door Gerard Brom

EERSTE DEEL: KUNST
TWEEDE DEEL: WETENSCHAP EN STAATKUNDE

Gewone uitgave, gebonden in linnen.
Prijs per deel, f 7.90
twee deelen te samen - 15.80
Luxe uitgave, gebonden met perkamenten rug, kop verguld, uitsluitend twee deelen te samen f 19.80

In dit boek zien we herleven de liefde voor de Middeleeuwen en dus min of meer voor de Moederkerk. Het geeft een doorsnee van de heele 19e eeuwsche cultuurhistorie.
In het eerste deel worden besproken: Bilderdijk — De Engelsche school — De Gidskring — Gotiek.
Het tweede deel handelt over: Mystiek — Consequentie en reactie — Emancipatie.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

Zoo juist verschenen:

UIT ONZE LETTERKUNDE
LEER-LEESBOEK
voor Roomsch-Katholieke (M.)U.L.O.-scholen en andere inrichtingen tot Voortgezet Onderwijs door
AUG. A. BOUDENS
Leeraar Nederlandsche Taal en Letterkunde M.O.
Geïllustreerd. - Prijs, ing. f 2.90, geb. f 3.25.

BEKNOPTE DUITSCHE SPRAAKKUNST
VOOR ROOMSCH-KATHOLIEKE SCHOLEN
door L. BOT
Hoofd Roomsch-Katholieke M.U.L.O.-school en Leeraar Duitsch M. O. te Apeldoorn.
Eerste Deel. - Prijs, ing. f 0.80, geb. f 1.00.

OEFENBOEK BIJ DE BEKNOPTE DUITSCHE SPRAAKKUNST
VOOR ROOMSCH-KATHOLIEKE SCHOLEN
Eerste Deel. - Prijs, ing. f 0.80, geb. f 1.00.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS GRONINGEN DEN HAAG

CENTRAAL BUREAU DER UITGAVEN BETREFFENDE DE H. THERESIA VAN 'T KINDJE JEZUS
LISIEUX (FRANKRIJK)

Filiaal voor België, Holland en Het Groot Hertogdom Luxemburg: Groote Markt 15, BRUSSEL
Het Centraal Bureau heeft het algemeen Depôt van al de uitgaven (boeken, prentjes, beelden, medailles, verschillende voorwerpen, enz.) vergund door de Carmel van Lisieux.
VRAAGT PRIJSOPGAVE

SCHATKAMERS VAN KATH. WETENSCHAP

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca. 6 vel, fr. p. p. f 8.75
— Tijdschrift voor Taal en Letteren —
verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel, fr. p. p. f 7.50

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE.

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L.J.M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS,
FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN,
JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 1 NOV.-AFLEVERING 11a

— 35 CENT —

P. Quirinus O. Cap. . . . . H. G. Wels en G. K. Chesterton
Dr. Raph. Kreemers . . . . Oude onzin in een nieuw kleed
Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Engelsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . Afrikaansch, Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . Nederlannsch
Kunst . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Fransch, Duitsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch

Verscheidenheden:

Copeau vertelt over zijn bekeering. — Cavalleria Rusticana. — Lied ohne Worte. — De geheele redactie aan uw voeten. — Kostbare verzamelwoede. — Een boek à zeven ton.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

ROTTERDAM WELTEVREDEN (Batavia) BRUSSEL ANTWERPEN

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

VERSCHENEN :

De XIXe Eeuw

Leerboek der Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis van 1789 tot heden, voor de hoogste klassen van de Hoogere Burgerschool met 5 j. c. en het Gymnasium door **Dr. H. A. ENNO VAN GELDER,** Leeraar R. H. B. S. te Breda.

Prijs f 3.75, gebonden f 4.50.

Dit leerboek onderscheidt zich in vele opzichten van de bestaande, wat betreft de stof en de behandeling daarvan. Meer dan ergens anders wordt hierin de cultuurgeschiedenis behandeld, zoowel de economische als van kunst en godsdienst. De hoofdstukken hierover gaan telkens vooraf in de beschrijving der tijdperken. Deze rangschikking staat in verband met het beginsel: het algemeene voorop stellen en de ontwikkeling der afzonderlijke landen behandelen als onderdeelen en uitvloeisel van de algemeene evolutie. Bovendien is de geschiedenis der denkbeelden voorop gesteld en zijn de beginselen, waarvan personen, partijen en bewegingen uitgaan, uitvoerig geteekend, steeds historisch, d.w.z. de nadruk wordt gelegd op hun ontstaan en hun verandering in de loop der eeuw. Om het geheel meer sprekend te maken, zijn levensbeschrijvingen en karakterteekeningen der hoofdpersonen opgenomen.

UITGAVE P. NOORDHOFF, GRONINGEN

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN

Vismarktstraat 84 Tel. 915 Groningen

MAGGY

door Pater Lekeux.

Zie recensie No. 2384 in dit blad.

Vlaamse Uitgave f 1.25 franco.

Franse Uitgave f 1.— fr. p. p. f 1.10

ZUID NEDERLANDSE BOEKHANDEL

Noordstraat 68 - TILBURG

Levering van alle boeken franko door geheel Nederland.

NU

is het de tijd 'n abonnement te bestellen op

Alte und Neue Welt

een rijk geïllustreerd familieblad, dat twee maal p. maand verschijnt en per half jaar franco p. post

slechts f 3.95 kost

De 61e jgr. begon 1 Oct. j.l.

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek

v.h. Gebr. van Spaendonck

TILBURG.

BOEKZAAL

Het volledige Auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.

Alles betreffende Redactie of Administratie uitsluitend te zenden aan Redactie of Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg (Nederland).

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling fl 4.– verhoogd met 40 cent voor Nederland, voor N. O. I. en N. W. I. (Zeepost) en fl 1.10 voor het Buitenland aan expeditie per post. De abonné's in de Koloniën en het Buitenland worden verzocht het abonnementsgeld uiterlijk na ontvangst van het eerste nummer te willen inzenden ter vermijding van de zeer hooge incassokosten. Nederlandsche abonné's welke wenschen te remitteeren, kunnen dit doen vóór 1 Januari, daarna wordt over het geheele bedrag, verhoogd met incassokosten, ineens beschikt. Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. Abonnementen kunnen alléén worden opgezegd vóór den ingang van den nieuwen jaargang.

Voor België wende men zich om inlichtingen tot onze depôts: Em. Jacqmainlaan 127, Brussel (Hoofdkantoor) of Sinte-Katheliinevest 28, Antwerpen, alwaar – evenals in den geheelen Belgischen Boekhandel – abonnementen worden aangenomen.

In het Buitenland – eveneens in België – kan men zich ook abonneeren door bemiddeling van de plaatselijke posterijen.

De gewone regelprijs der advertentiën bedraagt: 30 cent. – Contractprijzen: 250 regels 25 cent, 500 regels 22,5 cent, 1000 regels 20 cent, 2000 regels 17,5 cent, 3000 regels en meer 15 cent per regel. – Speciale plaats, speciale conditie. – Boekannoncen, speciale prijzen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS — TILBURG

Postrekening: 31583. — Telefoon: 978. — Telegram-adres: BOEKHUIS TILBURG

Bankrekening: Oudewatersche Bank, Oudewater – Amsterdamsche Bank, Tilburg

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg.

H. G. Wells en G. K. Chesterton.

The Universe houdt zich den laatsten tijd nog al eens bezig met den zeer bekenden, ongeloovigen schrijver Wells.
Pas kort geleden heeft de geweldige, zakelijk-scherpe Hilaire Belloc een serie artikelen geschreven als: *A Companion to Mr. Well's Outline of History*, waar hij de werkelijk tallooze fouten, oppervlakkigheden, lichtzinnigheden, vooral waar hij met het geloof in aanraking komt, onmeedoogend te kijk zet.
In 't nummer van 1 Oct. krijgt de even origineele als rake Chesterton het met zijn persbroeder aan den stok naar aanleiding van: „What they don 't know". Bedoeld zijn hier de niet-katholieken in hun wonderbare onkunde jegens het katholieke. Dat spot letterlijk met alle verbeelding.
't Gaat om een uitlating van Wells in zijn nieuwen roman. Voordat Chesterton echter komt op zijn à-propos, valt hij Wells bij in een aangelegenheid die alle schrijvers min of meer lastig zit. Zijt ge schrijver, dan steken direct de lezers het hoofd bij elkaar om te fluisteren wie met dezen of dien persoon eigenlijk bedoeld wordt in een roman; ieder gezegde, dat een of ander persoon loslaat, wordt als de meest-eigen overtuiging van den schrijver geoordeeld. Wat lang niet altijd opgaat.
„Zij, die zoo praten", zegt Chesterton, „hebben er geen flauw begrip van, hoe een verhaal in de wereld komt. Het leven, dat wat gebeurt, geeft hem een gedachte; maar die feitelijke gebeurtenis zat niet zoo in elkaar, dat juist die gedachte er precies uit voortkwam. Wat doet de schrijver nu? Hij schikt de gebeurtenissen zóó, en verschikt ze zoolang, totdat hij zijn doel bereikt. Veronderstel: hij ziet in de straat een jongen wegloopen voor een anderen jongen en bemerkt dat een derde dat gewone wegloopen opvat voor een nagezeten worden en van den weeromstuit ook begint weg te loopen als een vervolgde. Glimlachend ziet hij dat en een heele klucht ontspint zich uit dat geval. Hij begint het te verwerken: de jongens worden mannen; liefst deftige mannen, met hooge hoeden op. Een Indisch majoor met wit vest aan zou al een heel dankbaar persoontje zijn. Hij doet er nog meer menschen bij, van alle soort. En 't wordt een heel kluwen, een straat vol menschen, die zich vervolgden wanen, ieder op zijn beurt, en voor mekaar wegvluchten. Misschien laat hij nog een stuk Don Quichote opkomen, die meent de verdediger te moeten zijn van den vervolgde en tot de verbazende ontdekking komt, dat ieder op zijn beurt meent vervolgd te worden door een ander. Heel het zaakje is onzin, ook als zoodanig bedoeld. Is dat nu genomen uit het werkelijk leven? Ja! Is het zóó ook wezenlijk gebeurd? Neen!"
Hetzelfde valt voor in de teekening van een karakter. 't Kan zijn, dat men zich zelf geeft in de beschrijving van een ander; ook dat men de uiterlijke eigenaardigheden van iemand verandert, niet om zoo'n persoon te verbergen, maar hem beter te maken, geschikter voor zijn doel.
Chesterton bekent nu, hoe hij gehandeld heeft met den bekenden Father Brown uit zijn werk. „Inderdaad de eerste indrukken van dat karakter kreeg ik door zekere bevindingen met mijn vriend Fr. John O'Connor. Maar de werkelijke Fr. Brown draagt geen verfomfaaide parapluie, en daar is niet de minste kans, dat hij het doen zal. Hij kleedt zich niet slordig; kijkt niet dom uit zijn oogen; heeft in 't geheel niets weg van een boertje; en is een op en top Engelschman."
Een gedachte, een combinatie, een contrast kan het begin worden van een verhaal; maar als het eindigt is het dikwijls heel erg verschillend met zijn begin. Maar zoo Father Brown niet precies lijkt op Father O'Connor, hij lijkt nog minder op G. K. Chesterton. Zeker, hij komt voor den dag met menige meening van dien misleiden man en Mr. Wells is volkomen in zijn recht, als hij vraagt Mgr. William Clissold (een karakter uit zijn roman) niet te identificeeren met Mr. Wells, hoewel hij zonder twijfel vele meeningen van Mr. Wells tot uitdrukking brengt. Dat is zeer redelijk, en we gaan er mee accoord.
Maar de kwestie verandert geheel en al, als we stooten op een uitlating als deze, laat ze dan gehouden worden door Mr. Wells of door Mr. Clissold: „Kon iemand ontdekken een of ander goed betaald baantje voor ex-priesters, dan zou ik er nog zoo zeker niet van zijn, wat de Roomsch Katholieke Kerk zou overkomen. Ik geloof, dat ze in elkaar zou zakken als een stukkende pop met zaagsel gevuld. Haar personeel zou er uit stroomen."
Wij zeggen, dat dingen als dit: in hoeverre

Mr. Clissold dezelfde is als Mr.Wells, heelemaal buiten de kwestie staan. Dit moet beoordeeld worden naar zijn eigen intrinsieke verdiensten; naar zijn innerlijke harmonie en schoonheid. Want hier gaat de kwestie niet over: of er Clissold staat in de plaats van Wells. „Het gaat er om, of Clissold een geboren gek is; of een man met een ijzingwekkende onkunde aangaande de wereld. 't Is niet zoo vreeselijk moeilijk katholieke priesters te leeren kennen. In den tegenwoordigen tijd zijn ze bekend aan menigen niet-katholiek. Ze loopen uiteen als andere menschen; sommigen zijn bij de hand, sommigen dom, sommigen onbereisd, sommigen naar ik veronderstel, onwaardig. Maar iedereen, die de vier of vijf priesters uit de dichtstbijzijnde parochie's kent, weet dat ze één ding gemeen hebben: dat voor hen de godsdienst niet alleen een werkelijk iets is, doch ook een universeel; dat de Kerk voor hen de wereld beteekent, dat zij denken in haar woorden; haar roem beschouwen als de hoogste roem, haar grootheid als de grootste grootheid, haar positie (zelfs in deze wereld) als zonder gelijke in waardigheid en gezag.

Dat mag allemaal onzin heeten, als ge er niet in gelooft; maar dat *dit* gevoel bestaat bij het priester-corps, is even absoluut zeker, als dat de wetenschap belang inboezemt aan den geleerde, of als een ander te grijpen feit uit het dagelijksch leven.

Indien Mr. Clissold werkelijk dacht, dat de Kerk geen vat had op de geesten, geheugens, gevoelens en overtuigingen van hen, die ze de huiver-groote voorrechten verleent van het priesterschap, wel, dan weet Mr. Clissold er geen sikkepit van; veel minder dan ik weet van Mr. Wells en zijn mannen der wetenschap. Hij mag desnoods dat wereldje eng heeten, — even goed als ik zijn monistisch en materialistisch wereldje verstikkend en verpletterend eng noem.

Maar als iemand niet weet, dat de katholieke wereld een wereld is, dat menschen er in kunnen gelooven, dat menschen er in leven, dat voor hen, die er in leven, ze tegelijk volledig en compleet is, — dan weet hij er heelemaal niets van...... Waartoe zullen we die onwetendheid, die algemeene en onfeilbare onwetendheid aangaande de katholieke kerk terugbrengen? Me dunkt, dat men de volle waarheid weergeeft, als men er heel eenvoudig van zegt: 't is onwetendheid aangaande de katholieke kerk. Niet onwetendheid wat betreft de ketterijen, die van 't allereerste begin het hoofd opstaken tegen de Kerk, of onwetendheid aangaande de geschiedenis van de Kerk, of zelfs onwetendheid aangaande de moderne wereld, zooals ze beïnvloed is door de Kerk. 't Is doodgewoon onwetendheid betreffende het ding zelf; onwetendheid betreffende hetgeen wat daar is.

In een gekke manier van doen behandelen ze de Kerk als iets, dat tegelijk onzichtbaar is en massief. Ze erkennen ze als een hindernis, die in den weg staat en niet als iets, dat gezien kan worden. Ze lijken precies op protestantsche inspecteurs, die een oud-katholiek huis opmeten en het voor een eerezaak houden zich niet te bemoeien met de kapel of de schuilplaats van den priester. 't Is mathematisch niet te vermijden, dat ze 't op een of andere manier van den buitenkant opmeten. Maar ze denken er nooit aan, om er eens binnen te gaan; of om te leeren, dat die priesterschuilplaats werkelijk een plaats van roem en eere is. Niets kan hen het geloof bijbrengen, dat de Kerk iets positiefs is; of zelfs maar doen vermoeden, of er misschien iets positiefs over bestaat. Zelfs, al zou een priester er uit komen in zijn kwaliteit als zaagmeel, dan zou hij nog beter weten. Zelfs een slecht katholiek, zelfs een totaalnietswaardige katholiek, zelfs een katholiek vol twijfels en bekoringen, zelfs een katholiek, die heelemaal geen katholiek meer is in de beteekenis van bovennatuurlijk geloof, zou weten, dat hij deel had uitgemaakt van iets positiefs, dat positieve attracties, deugden, beginselen en voorrechten van zich zelf had, die een onderwerp uitmaakten van menschelijk en geschiedkundig belang. Hij zou weten, dat daar iets te beminnen was, iets te laten met een ruk, iets ten offer te brengen wat leek op een werksysteem en verstandelijk voedsel.

Maar Mr. Clissold, of wien hij ook moet voorstellen, veronderstelt duidelijk, dat daar niets is, wat al die priesters tegenhoudt om niet te samen weg te loopen. Zoo hij gezegd had, dat heel het Britsche leger gedeserteerd zou zijn bij 't zien van den vijand in 1915, als er maar winstgevende baantjes voor hen gevonden waren in Duitschland, dan zou men hem voor een beetje getikt verslijten. Want het volk weet van eigen ondervinding, dat er zoo iets bestaat als vaderlandsliefde. En zij kunnen niet weten door ondervinding en niet raden van buiten af, dat er zoo iets bestaat als Katholicisme.''

„Misschien", zegt Chesterton, „is dat Wells' eigen meening niet; beschrijft hij alleen Mr. Clissold. Misschien ook maakt hij een satire op dien man, en dan is ze raak.
Maar als Mr. Wells aldus Mr. Clissold's karakter beschrijft, dan doet hij dat als een ezel; en 't is totaal onmogelijk, dat zoo'n ontwikkeld man in een anderman's mond zoo'n bewering kan neerleggen, of hij moet het doen uit ongecontroleerden papenhaat.
En zoo komen we tot het grootste mysterie van alles. 't Is heel duidelijk, dat Mr. Wells in zijn geest geen flauw denkbeeld heeft van den positieven kant en kleur van den katholieken godsdienst. Heel juist zegt hij, dat iemand, die van binnen uit karakters teekent, zich eenige vrijheid moet mogen veroorloven. Zeker is bij hem nooit de bekoring opgekomen eens een katholiek karakter van binnen uit te beschrijven. Hij heeft er niet de minste kennis van, hoe een katholiek zijn dagelijksch brood beschouwt... of hoe hij zich verhoudt tegenover zoo'n doodgewoon ding als de jaargetijden. In één katholiek hoofd is een heel museum en een heele biliotheek, die Mr. Wells niet alleen nooit heeft gezien, maar waarvan hij zelfs nog nooit iets heeft gehoord.
En juist dat niet-weten heeft die rare gevolgen in hem, die zich uiten in achterdocht en woede. Die onkunde kwelt hem; dat tekort drijft hem bijna tot razernij. En dat is voor mij niet alleen een der donkerste onredelijkheden van den nietgeloovige, maar ook een der meest mysterieuze elementen, in het mysterie der katholieke Kerk."

P. Quirinus, O.Cap.

Oude onzin in een nieuw kleed.

We kunnen kort zijn over het letterkundig gehalte van dezen roman d'aventures [1]). Schrijver geeft ons de lotgevallen en wederwaardigheden van een Engelsch kaperschip in de XVIde eeuw toen Spanje en Engeland elkaar het meesterschap op zee betwistten. Heel iets anders echter dan Hawthorne's geschiedkundig verhaal *The Yarn of a Yankee Privateer* dat we vroeger bespraken. Bij Challis is die vrijbuiterij heel wat langer uitgesponnen en als dusdanig houdt zijn waarde als verteller gelijken tred met de grootere moeilijkheid om spannend te blijven tot het einde. Hij geeft ook de onmenschelijke zijde van die ruwe zeebonken, en dikt zijn verhaal aan met allerhande buitensporigheden. Het verhaal begint in Antwerpen bij de „law-loving en law-abiding Flemings", in de omgeving van Karel Stuart, „Koning zonder land", die den hoofdheld tot ridder slaat. Het verloopt verder naar den Atlantischen Oceaan, Panama en Zuid-Amerika om langs de Cordileras in Peru aan te landen. Niets abnormaals in die gevechtslinie. Maar te dien tijde was immers heel de Westkant van Zuid-Amerika vanaf Mexico Spaansch gebied. In dien tijd bestond immers ook in het rijk van „Sa Majesté Catholique", de Inquisitie. En nu komt de aap uit de mouw. Het duel Spanje-Engeland verloopt tot een tweegevecht: geloof tegen ongeloof, Anglikaansch tegen katholiek.

Schrijver bespaarde zijn beste krachten tot nu. Als een andere Don Quichotte trekt Challis te velde om met mokerslag en sabelhouw de vesting der Inquisitie en haar verdedigers uit te roeien. De andere bladzijden waren maar stijloefening. En hij die met zooveel welgevallen de martelingen van Spaansche zeekapiteins door de Engelschen had geschilderd, ziet nu zijn „zwaard snijden als door kaas", het bloed van zijn armen druipen als zeepwater van de ellebogen eener waschvrouw. De wind van de klare waarheid zijner leer scheurt het zeil van het Spaansche bijgeloof en de „onmenschelijke wreedheid" en rijt het in flarden. Het onkruid der onwaarschijnlijkheid groeide hoog uit boven zijn graan. Maar nu mag dat niet meer zijn. Het wordt uitgeroeid opdat de lezers niet in homerisch gelach zouden uitbarsten. Panfilo de Vega, de Inquisiteur wordt voorgesteld als een heilig en verstorven man, rechtstreeks komend van Rome en gevoed met de melk der menschelijke barmhartigheid. Valet illatio voor de lezers: wat moet er dan wel gebeurd zijn met de stumperds die niet met zoo'n heilige hadden af te rekenen. Doch zijn secretaris heeft een gezicht even gruwelijk en onmenschelijk als het ongedierte van de kerkelijke kerkers. De scherprechters zijn op z'n Ku-Klux-Klan's uitgedoscht en de slachtoffers komen in een ruwe bekruiste pij met een koord om den hals.

Ze worden verbannen, geradbraakt, met de armen opgehangen en zware gewichten aan de beenen. Hun goederen worden verbeurd verklaard, ze worden levend verbrand e.d.m. En waarom? Omdat ze in de Anglikaansche kerk grootgebracht van geen verplicht overgaan naar een anderen godsdienst willen hooren; omdat ze hun hoofddeksel ophielden als het H. Sacrament voorbij kwam of omdat ze, met een lastige vrouw getrouwd, hier beneden al vagevuur genoeg verklaarden te hebben gehad om aan een ander te moeten gelooven.

In een gevecht met een zeeroover in de straten van Antwerpen had Louis Madelin de „prachtige schurk'' van het boek — zijn tegenstrever een kostbaren ring afgenomen. Hoe de andere aan dien ring kwam, wordt ons te raden gelaten. En als Madelin, met de rest van het scheepsvolk, voor de Inquisitie-rechtbank wordt gesleurd, ontdekt de Inquisiteur dat dit kleinood een pauselijk inschrift bevat. Aanstonds zijn de rollen gekeerd, want Panfilo ziet in dien hoofdman der bende nu een persoonlijken afgezant van Zijne Heiligheid om de rechtbanken te inspecteeren. Nu, als het er toe ging zooals Challis beweert, was die inspectie hard noodig. Dat zoo'n ring echter evenmin past aan de hand van zulk een bandiet als een tang op een varken is voor schrijver geen bezwaar. Zoo'n boven-wereldschen Inquisiteur kan men immers van alles doen slikken. En Madelin gaat door voor een looze vos die heel de bemanning in het ootje neemt en ze overlevert aan den geestelijken arm. De seculiere arm, waarvan schr. maar één keer spreekt om hem daarna enkel als buit-maker te gedenken, zou, o.i. werk genoeg hebben gehad om die zeedieven, tuk op Spaanschen „hemeldauw'' mores te leeren. Maar neen! Zooveel Spanjaarden over de kling jagen en martelen, Spaansche vestingen in de lucht doen vliegen, Spaansche schatkisten plunderen zijn maar pekelzonden tegenover dat andere kwaad dat ze „English heretic dogs'' zijn. Met een vlag voorop waar „Misericordia et Justitia'' op staat te lezen komt de stoet der veroordeelden, op den „Dag van Geloof'' naar het marktplein van Nueva Alcantara gestapt. Voorop gaan een aantal Dominikanen, „ter eere van Dominicus die de Inquisitie *instelde*.''

Schrijver hoorde waarschijnlijk nooit van Gregorius IX, en nog minder van de *Annales Cisterciences* van 1204 waarin wordt gezegd, dat deze Heilige — die zich trouwens dekt met het gezag van den legaat — alleen Inquisiteur was, krachtens een bijgezantschap, toegestaan door het gezantschap der Cisterciencers, bestuurd door Arnaud van Citeaux.

In dien stoet bemerken we ook, horribile dictu, een kist met de beenderen van een man die al 5 jaar dood is, doch die nu pas wegens ketterij werd veroordeeld. Zijn beenderen zullen openlijk worden verbrand. Van „geloofsedict'', „genade-edict'', „advocaten'', en heel het ernstige vooronderzoek naar dwaling, geen spoor. Heel het zaakje is zoo beklonken. Eymeric heeft echter in zijn *Directorium Inquisitorum* heel het verloop zoo zorgvuldig opgeteekend dat zelfs andersdenkenden hem hulde brengen moeten. Het lijkt anders wel uit de beschrijvingen van Challis, die ons aan de gruwelkamer van het Panopticum herinneren, of namen als Lea, Abbé Thomas, Vacandard, e.a. geen vreemdelingen voor hem zijn.

Als een van de vele slachtoffers dan op den brandstapel staat en Misericordia, per amor de Dios roept, gilt het volk dat men hem „een baard maken moet''. En dan wordt met een staak een prop van brandende koorden onder de kin van den ketterschen hond gehouden. Plechtstatig stijgt dan een Dominikaan op een ladder en roept met luide stem: „Ik geef u over aan den duivel, die aan uwe zijde klaar staat om uw ziel naar de hel te sleuren.'' En het publiek grinnikt van genoegen.

Een brevet van Schadenfreude op den koop toe voor ons. Als verbeelding anders nog zoo kwaad niet.

We vragen ons af waarom schrijver ook niet eens in andere bronnen is gaan snuffelen. Hergenröther, Pegna, Bernard van Come, De Cauzons, De Maistre en Vermeersch: *La Tolerance* zouden hem voldoende hebben overtuigd van grooter onpartijdigheid onzerzijds, en het „Ecclesia abhorret a sanguine'' zou hem duidelijk zijn gebleken.

Doch dat lijkt wel wat veel gevraagd van iemand die alleen in de scheefste voorstellingen en de vinnigste lasteringen zijn gading schijnt te vinden.

Schrijver is zelfs niet consequent. Want lang voor er van Inquisitie sprake is, worden door Engelsche matrozen folteringen uitgedacht en uitgevoerd, die iemand doen rillen. Hij had zich het spreekwoord moeten herinneren: „Wie in een glazen huisje zit, werpe met geen steenen.''

We denken hier om te besluiten aan een

woord van P. Duvivier: „De Inquisitie is nu nog slechts een historische herinnering en een schrikbeeld ten dienste der onwetendheid en der goddeloosheid. Zij die veinzen te sidderen bij deze herinnering kunnen gerust zijn. De seculiere katholieke arm steekt heelemaal niet dreigend boven hun hoofd." Gave de hemel dat wij Roomschen evenzeer verzekerd konden zijn tegen de slagen van een heel wat minder verdraagzamen wereldlijken arm.

In dit werk wordt aan ons katholieken, op het gebied der historische waarheid, heel wat te kort gedaan. Het blijve daarom streng voorbehouden.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[1]) **George Challis,**
THE SPLENDID RASCAL. *Bobbs Merrill & Co., New-York,* 1926. (19.5 × 13.5) 315 blz. geb. $. 2.50.
— C —

Boekennieuws.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Dr. Fidentius van de Borne, O.F.M, **2604.**
DE HEILIGE FRANCISCUS VAN ASSISI EN DE MINDERBROEDERSORDE. *Sint Franciscus-Comité, Weert,* 1926. (23.5 × 15) IV-247 blz. ing. f 2.50.

Allereerst is dit boek bedoeld voor degenen, die niet een droge en dikwijls dorre wetenschappelijkheid, maar het parelende leven zelf liefhebben, en wanneer we zóó dit boek beoordeelen mogen, dan kunnen we niet anders verklaren, dan dat het alleszins geslaagd is.
Het is wetenschappelijk, maar vóór alles: het leeft! Een heel enkelen keer zouden we willen, dat de schrijver zich wat duidelijker en scherper uitsprak, — alle werkelijk leven immers is altijd duidelijk en scherp en concreet, — maar overigens vindt men in dit boek alles, wat iemand, die zich omtrent „Franciscus van Assisi en de Minderbroedersorde" oriënteeren wil, weten moet. Na een breede beschouwing over de „Waarde der moderne Franciscus-studie", volgt een „Psychologische levensschets" van den heilige en een bespreking van zijn „Karakter en Persoonlijkheid" en van zijn „Beteekenis voor zijn tijd". Deze artikelen alleen reeds geven blijvende waarde aan het boek.
Daarna volgen vier hoofdstukken over de werkzaamheid der Minderbroedersorde op het gebied der zielzorg, van de Missie en van de Wetenschap. Het negende hoofdstuk over „De hedendaagsche Franciscaansche Beweging" sluit het boek, dat een waardigen inzet vormt tot het geopende Jubeljaar.

Dr. G. Vrijmoed, O.F.M.

X. P. Duijnstee, **2605.**
MAARTEN LUTHER EEN MAN GODS? *A. J. Roebert, Den Haag,* 1926. (20 × 13.5) 104 blz. ing. f 1.—.

Werkelijk een zeer bezadigd woord van dezen Lutherkenner. Duidelijkheid van compositie is niet de hoofddeugd dezer brochure; wat al blijkt uit de inleiding, die bovendien te lang is. Zeer openhartig erkent de schrijver de misbruiken der Kerk. Gewoonlijk heeft zooiets bij andersdenkenden niet die gevolgen, die men er met recht van zou verwachten. Het pleit het meest voor de eerlijkheid van den schrijver. Naast de misbruiken-lijst ware een schildering van het gewone godsdienstige leven, dat ook ten tijde van Luther bestond, misschien nuttig geweest. Zeker ware het geluid der boetepredikers er door tot normale sterkte teruggebracht. Een vergelijking van Luther met de katholieke hervormers van dien tijd, of van vóór en na hem, had zeker ook goede resultaten opgeleverd. Echter zal het boekje ook zooals het thans is, veel nut stichten. En al bekommert zich haast niemand meer om Luther's leer, als bestormer van Rome is hij nog steeds de gevierde man. Geen der motieven van Luthers' breuk met de Kerk, geldt nog of maakt nog indruk. En toch blijft men in den ouden sleur voortsukkelen. Moge de schrijver deze abnormaliteit ten minste mee helpen genezen. Wordt hij goed gelezen — en dat geve God — dan bereikt hij dit zeker.

Dr. J. S.

Etha Fles, **2606.**
IL POVERELLO. Geïllustreerd. *Teulings, Den Bosch,* 1926. (20.5 × 14) 157 blz. ing. f 1.50, geb. f 1.90.

In dit aardig geïllustreerd boekje biedt een bekeerlinge, die den H. Franciscus ten hoogste bewondert, hare beschouwingen over de persoonlijkheid des Heiligen en zijn beteekenis voor onzen tijd. Geen eigenlijke levensbeschrijving, maar toch wordt zoo ongeveer het geheele leven van den Poverello weergegeven. Een frischgeschreven, aantrekkelijk verhaal.
Met succes worden de gegevens der oude levensbeschrijvingen aangevuld. Soms is de combinatie van verschillende feiten wel wat gewaagd. Ook wordt wel eens boud beweerd, waar zulks niet voldoende kan worden verantwoord; dit geldt vooral voor de ontwikkeling der Stichtingen van Franciscus. Terwijl schr. *tegen* Sabatier het onderhoud van Franciscus met Paus Innocentius III zeer gunstig teekent, stelt zij *met* Sabatier de ontwikkeling der Minderbroedersorde als een feitelijke mislukking voor. Met een beroep op Br. Leo (verondersteld dat de woorden geheel juist zijn) is het bewijs geenszins geleverd voor de zwaarwegende bewering. Het hoofdstuk over de Derde Orde is zwak. Een goed boekje, mits de lezer nog een ander er naast leze van andere strekking, om niet éénzijdig te oordeelen.

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M.

Prof. Alfred O'Rahilly, **2607.**
EEN AALMOEZENIER IN DEN GROOTEN OORLOG. Vertaald uit het Engelsch door L.

van den Biesen S.J. *A. N. Govers, Den Haag,* 1925. (23×15) 357 blz. ing. f 3.50, geb. f 4.50.

Pater Doyle kan als voorbeeld gelden van den aalmoezenier uit den wereldoorlog. Zijn leven is het leven van vele priesters, die met dezelfde franciskaansche blijmoedigheid het harde loopgravenleven hunner jongens gedeeld hebben, er voor zorgend, dat aan den hemel hunner ziel, de ster der hoop op Gods barmhartigheid lichten bleef. Maar Doyle heeft dit op zijn manier gedaan: met meer toewijding, met breeder liefde, met sterker Godsvertrouwen en schijnbaar ook met meer succes. En dit succes is te zoeken in de warme vroomheid van zijn innerlijk leven, vooral in zijn on-onderbroken zieleverkeer met God. Zijn heilig kloosterleven — enkele bijzonderheden, o.a. over het aantal zijner schietgebeden, doen ietwat eigenaardig aan — en zijn vruchtbaar apostolaat voor het werk der Retraiten gaven hem als aalmoezenier een grooten voorsprong; hiervan heeft hij handig weten te profiteeren om vele zielen — de zielen zijner brave Iersche boys — te winnen voor Christus. Terecht mag de Sociëteit van Jezus fier zijn op dezen zoon. Moge het uitvoerige goed vertaalde levensverhaal, waarvan het eerste gedeelte overwegend ascetisch georienteerd is en daarom sterk bij het romantische tweede gedeelte afsteekt, ook in Holland vele lezers vinden!

H. Rongen.

FRANSCH.

Maurice Beaufreton, 2608.
SAINT FRANÇOIS D'ASSISE, Geïllustreerd. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 10e druk: 1925. (20×12.5) II-340 blz. ing. Ffr. 12.—.

Geen chronologische levensbeschrijving in den strengen zin, maar een groepeering om enkele hoofdgedachten heen, terwijl de algemeene levensgang toch duidelijk naar voren treedt. Bijzondere vermelding verdient de zeer interessante behandeling van Franciscus' persoonlijkheid. De schrijver is een fijn criticus, die alleen de beste oorspronkelijke gegevens gebruikt (vooral de Eerste en Tweede Franciscusbiografie van Celano), maar dan zóó, dat groote stukken uit die verhalen in den tekst worden opgenomen. In de Voorrede wordt de mogelijkheid verondersteld, dat men het werk als hypercritisch zal bestempelen. Wij zien daarvoor geen reden. Wat echter niet zeggen wil, dat we overal de meening van den auteur deelen. Zoo hebben we bezwaren tegen het oordeel over Franciscus' jeugd, waarbij te uitsluitend op de Eerste Biografie door Celano wordt gelet. Verder een kleine reserve ten opzichte der behandeling van: Minderbroedersorde en wetenschap, ofschook ook wij de opinie van Seppelt stellen boven die van Felder. De passus over de „leekenbiecht" zou gemakkelijk verkeerd verstaan kunnen worden.

Dr. Fid. v. d. Borne, O.F.M.

René Cardaliaguet, 2609.
MON CURÉ CHEZ LUI. *Bloud & Gay, Paris* 6, 1926. (19×12) 238 blz. ing. Ffr. 10.—.

Zooals de ondertitel reeds aangeeft, bevat dit boekje een reeks opmerkingen omtrent de organisatie van de parochie. De auteur geeft een beschrijving van de verhouding tusschen pastoor en geloovigen, noemt de middelen waarmee de pastoor zijn Kerk voor de geloovigen aantrekkelijk kan maken. Hij behandelt uitvoerig de liturgische zang, de wijze van preeken, en de werkzaamheid van de Kerk op het terrein der liefdadigheid. Alles evenwel zonder pretentie, en op een gemoedelijken soms humoristischen toon, want, blijkens zijn voorwoord, dienen deze notitie's eigenlijk alleen maar ter oriënteering van zijn opvolger in de parochiekerk, waarvan hij pastoor was.

Aug. van de Ven.

Edouard Schneider, 2610.
LE PETIT PAUVRE AU PAYS D'ASSISE. *Bernard Grasset, Paris* 6, 1926. (18.5×12) 258 blz. ing. Ffr. 12.—.

Onder de publicaties, die het Franciscaansche jubeljaar in het licht geroepen heeft, mag het zeer persoonlijke boek van Edouard Schneider zich gerust laten zien. In enkele hoofdstukken schildert hij ons de zeer heilige deugden van den kleinen Seraphijnschen Arme van Assisi, leidt ons rond door de straten, heiligdommen en kunstschatten der stad, vergezelt ons naar buiten in de dalen van Umbrië (Portiuncula, de Carceri, enz.) en brengt ons naar Santa Chiara en San Damiano. Hij is een voortreffelijke gids: zijn handen zijn vol poëzie en bloemen; in zijn oogen straalt de gloed eener diepe bewondering en zijn stem is zacht gevibreerd van stille, innige ontroering. Misschien is zijn lyrisme soms overdreven, maar wie veel liefheeft, krijgt veel vergeven. Drie dingen staan op den voorgrond: zijn historische juistheid, de oorspronkelijke nieuwheid van heel veel bladzijden en zijn getrouwheid in de weergave van het ware psychische beeld van den Poverello.

H. Rongen.

ENGELSCH.

Bishop Edwin Holt Hughes, 2611.
GOD'S FAMILY. *The Abingdon Press, New York,* 1926. (18.5×12.5) 154 blz. geb. $. 1.25.

In zes hoofdstukken, die ontstaan zijn als lezingen aan de University of Southern California, behandelt Hughes, Bisschop van de Methodisten-Episcopaal Kerk, het Vaderschap Gods, zooals ons dat geleerd werd door Christus. Uit deze groote, algemeene gedachte trekt hij zijn conclusies en maakt hij zijn toepassingen op de verhoudingen der menschen onderling, zoowel individueel als collectief.

Het is in zijn geheel genomen een goed en mooi boek, al staan er enkele opmerkingen in, zoowls b.v. over het lot der ongedoopte kinderen en over het celibaat der priesters, waar een katholiek het niet mee eens is.

Dr. G. Vrijmoed, O.F.M.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Leo H. J. M. Landuyt, 2612.
HET BANKROET DER WEISBEGEERTE. *D. de Vos van Kleef, Antwerpen,* 1926. (22.5×14.5) 126 blz. ing. f 1.—.

Dit nieuwe geestesproduct van den schrijver van *Elemente Triangelwetenschap* is een bewijs te meer, hoe de menschelijke geest, ondanks den ernstigsten denkarbeid tot de jammerlijkste afdwalingen kan geraken. Als de waarheid den

stempel van den eenvoud moet dragen, dan is het oordeel over deze naar vorm en inhoud meer dan extravagante beschouwingen reeds gestreken. Moet de wijsbegeerte zich van dergelijke hulpmiddelen bedienen, dan kan zij zich met recht als bankroet beschouwen. De godslasterlijke aanmatigingen tegenover de H. Drievuldigheid, die in de beide boeken voorkomen, kunnen slechts als uitingen van een overspannen geest worden beschouwd.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. J. Waterink, **2613.**
INLEIDING TOT DE THEORETISCHE PAEDAGOGIEK. *G. J. A. Ruys, Zeist,* 1926. (24×16.5) Deel I: 167 blz.

Dit boek is het eerste stuk van 't eerste deel eener breed opgezette theoretische Paedagogiek, dat door drie andere moet gevolgd worden. 't Werk in zijn geheel zal omvatten de Paedagogiek als wetenschap, de historie van de Paedagogiek, de beginselen van onderwijs en opvoedingsleer. In het eerste hoofdstuk van dit werk wordt het begrip der Paedagogiek bepaald en de voornaamste bezwaren behandeld, die tegen 't spreken over Paedagogiek als over een wetenschap worden ingebracht. Daarna poogt de schrijver van zijn standpunt uit 't karakter der geestelijke wetenschap te benaderen, waaronder de Paedagogiek zou moeten vallen en welke eischen aan zoo'n wetenschappelijke Paedagogiek moeten gesteld worden. In de volgende hoofdstukken wordt de vraag gesteld of de Paedagogiek een wetenschap is naar inhoud en naar vorm en welke plaats zij in't wetenschappelijk organisme moet innemen. 't Is een vlot geschreven wijsgeerige verhandeling, steunend op de beginselen der geloovige protestanten, zooals die door A. Kuyper en Bavinck worden uiteengezet. Veel quaesties, die hier in geloovig-protestantschen zin worden beredeneerd, werden kort in katholieken geest behandeld door Rombouts in zijn boekje *Deugdpedagogiek en Kultuurpedagogiek,* dat naar 't Duitsche werk van Bernberg is uitgewerkt.

v. L.

FRANSCH.

M. S. Gillet, **2614.**
LA MORALE ET LES MORALES. *La Revue des Jeunes, Paris* 6, 1925. (19.5×13.5) 300 blz. ing. Ffr. 10.—.

Hier wordt ons geboden wat tot nog toe ontbrak: een samenvattende uiteenzetting en beoordeeling van de moderne richtingen, voornamelijk in Frankrijk op het gebied der ethiek: nl. de biologische strooming (Spencer, Ribot, Metchnikoff) de experimenteel psychologische verklaring der ethiek (Kant, Comte, Smith, Fouillée, Hutcheson, Paulhan, Faguet, Wilbois) en de sociologische verklaring (Durkheim, Belot, Lévy-Brühl). De tweede helft van het boek wordt ingenomen door een uiteenzetting der katholieke moraal, beschouwd onder rationeel en theologisch opzicht en in haar sociale beteekenis.

v. B.

DUITSCH.

Hans Driesch, **2615.**
GRUNDPROBLEME DER PSYCHOLOGIE. *E. Reinicke, Leipzig,* 1926. (25×14.5) IX-249 blz. ing. M. 9.50, geb. M. 12.—.

Volgens den schrijver richt dit werk zich niet tot den nauwen kring der psychologen, maar tot het groote algemeen ontwikkelde publiek. Daar 't echter de beschrijving der psychische verschijnselen als bekend veronderstelt, lijkt 't ons voor on-deskundigen minder geschikt. De schrijver stelt zich voor, de nieuwe psychologie te karakteriseeren in tegenstelling met de oudere, die al te zeer aan het psycho-physisch mechanisme vast zat, en van het diepere psychische leven geen verklaring kon geven. Tegenwoordig staat alles onder het gezichtspunt van „geheel" en „beteekenis" der psychische verschijnselen. Het abnormale psychische leven, alsook het begrip van onder- en nevenbewustzijn worden uitvoerig behandeld. Ook de parapsychologie betrekt de schrijver in zijn onderzoek. Tegenover wilsvrijheid en onsterfelijkheid staat hij agnostisch. Zijn boek lijkt ons historisch van groote waarde ter kenmerking van de nieuwste ontwikkeling van de psychologie.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Karl Dürr, **2616.**
WESEN UND GESCHICHTE DER ERKENNTNISTHEORIE. *Verlag Seldwyla, Zürich,* 1925. (24×15.5) 176 blz. ing. Zfr. 8.—, geb. Zfr. 10.-.

Het goede van dit boek is, dat er doorloopend — en niet zonder moeizaam denkwerk — getracht wordt definitie's vast te stellen. Goed ook is hier en daar de op Kant geleverde critiek en ook de bestrijding der moderne filosofie in haar ongerijmde vereenzelviging van kennis en bewustzijn. Voor de rest is er veel onafs, veel dwaling in dit werk. Schr. weet niets van scholastieke kenleer en schijnt nooit van Thomas van Aquino gehoord te hebben. Had hij dezen bestudeerd, dan zou hij er klaarder begrippen gewonnen hebben dan uit allerlei latere filosofen en filosoofjes, die hij in massa citeert, te halen zijn. Dan ook zou hij de doctrine van Aristoteles over den oorsprong onzer verstandskennis hebben leeren verstaan, waarover hij nu een luchtig praatje opzet. Komisch en tegelijk diep-droevig van intellectueele corruptie is de volgende definitie van Dürr: kennis in het algemeen is een levensverschijnsel dat waar of valsch is!!!

Dr. van Benthem, O.P.

Max Scheler, **2617.**
DIE WISSENSFORMEN UND DIE GESELLSCHAFT. *Der Neue Geist-Verlag, Leipzig,* 1926. (26×20) XI-565 blz. ing. M. 25.—, geb. M. 28.—.

Scheler's werken zijn altijd moeilijke lectuur, maar dit boek is voor den niet-deskundige volkomen ongenietbaar. De vakmensch, die Scheler's richtingkiezen naar objectivisme en realisme met sympathie heeft gevolgd, en die deze vijfmaal honderd bladzijden heeft doorworsteld, staat diep teleurgesteld, nu hij hier, naast vele andere onderwerpen van verschillenden aard, een metaphysiek ontwikkeld vindt, die, voorzoover uit dit overdadige boek met zekerheid kan worden opgemaakt, meer en meer op Oostersche bespiegelingen gaat gelijken. Volgens het oude Oostersche dualisme wordt de mensch hier voorgesteld als een terrein, waar het absolute goede met het absolute kwade voortdurend in botsing komt. Deze eeuwige tegenstelling wordt gedekt door die, tusschen waarde en zijn, in welker innerlijke

tegenstrijdigheid het wezen Gods ligt. Alleen de mensch kan hier eenheid brengen door alle zijnskrachten uit te leven, en zich fatalistisch in den maalstroom te laten meedrijven. De nieuwste phase in Scheler's ontwikkelingsgang is wel tragisch!

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Otto Schilling, **2618.**
DIE STAATS- UND SOZIALLEHRE DES HL. THOMAS VON AQUIN. *Ferd. Schöningh, Paderborn,* 1925. (24 × 16) 295 blz. ing. M. 16.—.

Een goede samenvatting van de gangbare staatkundige en maatschappelijke doctrine van St. Thomas. Vooral het tweede gedeelte, dat handelt over den staat, zijn begrip, oorsprong, vormen, plichten etc. is het meest ontwikkeld en getuigt van breede belezenheid in de werken van den Aquiner. *v. B.*

ENGELSCH.

Jos. de Cock, **2619.**
CONTROL THYSELF. Vertaald uit het Nederlandsch door T. Pettigrew de Ridder. *F. Luyten, Den Haag,* 1926. (17 × 10.5) 172 blz. geb. f 2.50.

Dit boek is een vertaling in 't Engelsch van 't werk van den Haagschen psycholoog Dr. Jos. de Cock *Beheersch u zelf.* Uit zeer veel voorbeelden, de meesten uit persoonlijke practijk, toont Dr. de Cock de groote macht onzer ideeën, die zelfs sterk op ziel en lichaam en op groote menigten inwerken. Van die zekere waarheid uitgaande geeft hij vaste methodes voor zelfbeheersching. 't Boek is populair en onderhoudend geschreven

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

AFRIKAANSCH.

D'Arbez, **2620.**
MOOI ANNIE OF DIE SKIPBREUKELINGE. Vertaald uit het Nederlandsch door Dr. P. C. Schoonees. Geïllustreerd door den schrijver. *J. H. de Bussy, Amsterdam,* 5e druk, 1926. (20 × 14) XI-200 blz. ing. f 2.20, geb. f 3.—.

D'Arbez, de omkering van „Zebra" de bijnaam van Jan Frederik van Oordt, is in de Zuid-Afrikaanse emancipatie-strijd 'n verdienstelik man geweest. Verbazing wekt de reeks geschriften: romans, toneelstukken, kinderboeken, krantenartikelen, die meest alle betrekking hebben op 't land, dat hij zo lief had en waardoor hij die liefde wilde overbrengen in de harten van 't jonge geslacht. Daardoor zijn z'n historiese verhalen op de allereerste plaats strekkings-lectuur geworden en blijft de artistieke waarde nogal ver beneden de goede bedoeling. Dat blijkt o.m. uit dit histories verhaal uit de 18e eeuw, dat zich wel lezen laat, dat zelfs hier en daar boeiend is, maar dat té dikwels de onmacht van de auteur blootlegt om voor 'n hedendaags lezer, die niet direkt bij de Zuid-Afrikaanse beweging is betrokken, meer dan geschiedkundige waarde te hebben. De intrige is heel simpel: „mooi Annie" werd bij 'n schipbreuk op de Kaapse kust gered, haar moeder verdronk echter. 'n Medelijdende weduwe neemt 't schaap op, omringt haar met de tederste zorgen tot grote ergernis van haar erfgenamen en moet haar ten slotte afstaan, als de rechte Jozef komt: 'n struise jonge Transvaalse boer, die echter in 'n gevecht met 'n tijger mismaakt en lelik is geworden... Intussen is Annie nog erfgename geworden van 'n groot vermogen enz. enz., 't gewone recept. De schrijver luistert z'n verhaal op met allerlei episoden uit 't barre leven der voortrekkers, die slechts zijdelings met de zaak hebben uit te staan. Dr. Schoonees zette 't konventionele Hollands van d'Arbez om in 't voor ons wat naïef klinkende Afrikaans, waardoor 't boek meer karakter kreeg.

— A — *Leo Fens.*

NEDERLANDSCH.

S. A. Duse, **2621.**
HET GEVAL DAGMAR. Vertaald uit het Zweedsch, door Henr. M. J. Bok. *W. de Haan, Utrecht,* 1926. (19 × 14) 184 blz. ing. f 0.75, geb. f 1.25.

Indien wij de schrijver moeten gelooven waar hij zegt, dat deze roman „geen product der verbeelding is" en dat alles is „uit het werkelijke leven gegrepen", dan wordt al weer eens te meer de verwording der hedendaagsche zeden belicht. De wijze echter waarop dit geschiedt, de levenswijze en de levenssfeer maken ernstig voorbehoud noodzakelijk. Het verhaal boeit en oplossing en slot verrassen, maar een vernuftige detective-roman, waarin „gecombineerd" en „gededuceerd" wordt is 't niet. Men komt zonder meer voor de feiten te staan, en die zijn er naar!

— Bc — *M. v. M.*

Pierre Frondaie, **2622.**
DE MAN MET DE HISPANO. Vertaald uit het Fransch door Leo Heyligers. *Hollandia, Baarn,* 1926. (20 × 14) 253 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

Een idealistisch jongmensch brengt voor een vriend een sierlijke Hispano naar Biarritz, waar hij een jonge bekoorlijke vrouw ontmoet, die hij lief krijgt, welke liefde beantwoord wordt. Uit een soort valsche schaamte verzuimt hij echter op 't juiste moment haar te onthullen, dat de Hispano niet hem maar zijn vriend toebehoort, dat niet hij de rijke man is, dien zij in hem ziet. Zoo ongeveer wordt de roman bij 't publiek ingeleid, maar men verzuimt er bij te zeggen, dat de vriend de auto voor een maîtresse had gekocht, wat voor zijn vrouw moet verborgen blijven, en dat de jonge bekoorlijke vrouw een getrouwde is. Zoo loopt 't weer allemaal over 't schandige thema van echtbreuk, tot het uitloopt op zelfmoord.

— C — *A. van Delft.*

Elinor Glyn, **2623.**
GUINEVERE'S LIEFDE. Vertaald uit het Engelsch door M. Hellema. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1926. (17 × 11) 320 blz. gecart. f 1.25.

Dagboek van een getrouwde vrouw, waarin ze den groei harer echt-breukige liefde teekent, en zich zelf het grootste gelijk van de wereld aanpraat tegenover de schijnheilige huichelarij eener conventiewereld. Dat boek deugt niet. 't Is daarbij in zoete flemerigheid uiterst pikant gekruid.

— C — *A. v. Delft.*

J. M. W. Knipscheer, **2624.**
DE BLAUWE DRAAK, *Leidsche Uitg. Mij. Leiden,* 1926. (19.5 × 13.5) 96 blz. ing. f 0.75·

Drie onschuldige, maar onzinnige, rumoerige quasi-detectiveverhalen, waarin echter vliegmachines, degenstokken, knalroode auto's en brownings de hoofdrol spelen.
— B — *J. Kramer.*

J. M. W. Knipscheer, 2625.
HET MONSTER. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 2e druk, 1926. (19.5 x 13.5) 100 blz. ing. f 0.75.

Deze draak heet het Monster. Door speelschulden is de held in de macht van een professor gekomen, die hem allerlei springstoffen laat bereiden, eerst om een trein in de lucht te laten vliegen en later — wat verijdeld wordt — het koninklijk paleis. Het boek krioelt van auto- en sporttermen en Engelsche stopwoorden.
't Is niet in dit opzicht tegen de zedelijke orde, dat het zinnenprikkelend is, maar nimmer is te verdedigen, dat men een trein laat in de lucht vliegen, ook als men daartoe door anderen onder bedreiging gedwongen wordt. After all — een geliefkoosde uitdrukking des schrijvers, het onbenullige ding is geen ernstige bespreking waard.
— B — *J. Kramer.*

Hermann Löns, 2626.
DE LAATSTE HANSBOER. Vertaald uit het Duitsch door R. J. de Stoppelaar. Geïllustreerd door G. van Raemdonck. *A. G. Schoonderbeek Laren,* 1926. (21 x 15.5) 165 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.90.

Als boeiend en dichterlijk verteller van het wondere natuurleven der dieren in moeras en heipoel is Löns een onovertroffen meester. Misschien heeft hij ons ook in *Helmond Hagenrieder* een zieledrama gegeven van onmetelijken weedom, maar zijn roman *De laatste Hansboer* heeft ons slechts zeer matig bevredigd. De lezing was ons een tegenvaller, een kwade dag. Deze laatste Hansboer is geen haartje beter of slechter dan zijn voorgangers; hem ontbreekt alles wat de titel doet vermoeden. Wat is Geude Hehlman anders dan een luchtige boer, die goede sier maakt, het zoo nauw met de zedeleer niet neemt en op zijn ouden dag, als hij verstandig en wijs geworden is, terugkeert naar de verloofde zijner jeugd, die nog edelmoedig genoeg is om hem haar laatste levensjaren te schenken. Zeker, het is frisch en fleurig geschreven; er komen een paar mooie natuurkiekjes in voor en hier en daar een bijzonderheid uit het Westfaalsche volksleven, maar Löns had dieper moeten tasten dan hij in dezen ordinairen hartstochtsroman gegaan is.
— C — *H. Rongen.*

Martha Ostenso, 2627.
WILDE GANZEN. Vertaald uit het Engelsch door R. H. G. Nahuys. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1926. (21 x 15.5) 375 blz. ing. f 4.—, geb. f 4.90.

Sterk en stoer als de Noorsche natuur en de Noorsche mensch is dit boek van stof en van stijl. Die trotsche vrek, die alles opoffert aan zijn wraakzuchtige onmeedoogendheid — die vernederde vrouw, die in haar schande lijdt en mede-lijdt — de dochter, die uit verzet moeders schande beloopt om vader te tarten — karakters zijn 't die pakken en leven — zóó moeten leven. Daarom is dit boek — al is het thema zeer riskant — een natuurlijke, aannemelijke waarheid. Er is een aangeboren hardheid in, die niet zoo maar dadelijk onze sympathie kan winnen — maar een open levensoprechtheid, die 't aanstootelijke verdragelijk maakt. Anders dan onze berekenende romanschrijvers, die 't aanstootelijke beredeneeren tot vergoelijking en 't kwade aanpreeken als een goed.
— Bc — *A. v. Delft.*

Luigi Pirandello, 2628.
VIJFTIEN VERHALEN, Vertaald uit het Italiaansch door Mr. H. P. Berdenis van Berlekom. Geïllustreerd. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1926. (18.5 x 12) 256 blz. geb. f 2.75.

Vijftien verhalen, die én om beknoptheid én om het uitzonderlike der gevallen, die erin verwerkt zijn, een sterk anekdoties karakter dragen. Uitwendig in intrige en ontknoping verschillend demonstreren ze alle de tweespalt die 't leven beheerst, de menselike goede bedoeling en 't door menselike zwakheid falen om deze bedoelingen te realiseren, dieper beschouwd het eeuwig hunkeren naar levensgeluk en volheid en 't onvermogen om dit streven vorm en vastheid te geven. Onbewogen en koel tot hard toe, geeft Pirandello de realiteit en ontleedt met 't flegma van 'n chirurg, die enkel kommerloos de wetenschap dient en elke vertedering het stilzwijgen oplegt. Maar toch voelen we dat bij Pirandello deze starheid iets geforceerds en kunstmatigs heeft, maar hij laat de tot weemoedstemmende konklusie aan de lezer over. Hij beziet 't leven als de narren van Shakespeare. Reinheid en verdorvenheid, huichelarij en waarheid, vrouwelike lieftalligheid en geraffineerde listigheid, vertoon en innerlike gesteldheid, al deze tegenstellingen worden koel cerebraal behandeld, terwijl de innerlike gemoedsbeweging moet blijken uit hetgeen de schrijver niet zegt, maar uit het effekt, dat uit z'n verhaal resulteert bij de lezer. Verheffend zijn deze verhalen niet, daarvoor is de schrijver té objektief en té weinig idealisties, terwijl elke gunstige oplossing in het konflikt door 'n grimmig Heinsiaanse wending onmogelik wordt gemaakt.
De karakteristiek der personen is raak, de stijl suggestief.
— Bc — *Ed. A. Serrarens.*

Wilhelm Schäfer, 2629.
DE LEVENSDAG VAN EEN MENSCHENVRIEND. Vertaald uit het Duitsch door J. Bruinwold Riedel. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1926. (19 x 12) 396 blz. geb. f 3.50.

Wanneer de schrijver van dit werk, dat een romantiese biografie bedoelt van de vermaarde Pestalozzi, in de titel tevens 'n bondige karakteristiek heeft willen geven, dan ware „De lijdensweg van Heinrich Pestalozzi" 'n betere aanduiding geweest.
We wisten wel dat Pestalozzi's leven geen kommerloos en vreedzaam komen-en-gaan is geweest, maar we wisten niet dat de tragedie van dit mensenleven zo'n aangrijpende dramatiese momenten in zich sloot, als deze roman, misschien wel wat in eenzijdige verering geschreven, ons doet ervaren. Want dit bestaan is 'n onophoudelik vallen geweest van de ene miserie in de andere. Als kind en jongen met z'n lelik pokdalig gezicht uitgekreten als „Heinrich Pestilenz", als man om z'n wel sterke, maar uitermate vreemde persoonlikheid om beurten bewonderd en als idioot verguisd, sterft hij in armzalige alleenheid en verlatenheid, nadat hij achtereenvolgens

heerboer in z'n Zwitsers bergland, opzichter in 'n weverij, marktventer, leider van armenhuizen en weeshuizen, hoofdredakteur van een Zürichs blad, gedeklareerd ereburger der Franse republiek, vriend van vorsten en verwaarloosd zwerver, van alles geweest en alleen idealist gebleven was, weemoedig dromer naar 'n paradijs van mensengeluk, gekonstitueerd op „vrijheid door beschaving". Steeds botst de onbegrepene op onverschilligheid en wantrouwen en wordt de weg naar z'n toekomstig oord van geluk, die hij bestrooid heeft met de bloesems van z'n idealisme platgewalst onder de plompe machine der realiteit.
Maar evenals in elk wezenlik drama is ook hier de held geen persoonlikheid van uitsluitend goede of verkeerde eigenschappen. Juist in 't dualisme van Pestalozzi's wezen schuilt de oorzaak van de tragiese verwikkelingen en ontknopingen, waaraan z'n leven zo rijk is. Begaafd met 'n vlugge geest, ijzeren wilskracht gesteund door 'n vlammend temperament, 'n allesomvattende mensenliefde, maakte z'n gemis aan taktiek en onhandigheid hem voor de praktijk des levens onmogelik, levert z'n te groot vertrouwen hem over aan koopmanslist en bedrog. Als pedagoog, hoe scherpzinnig hij ook was tegenover 't raadsel der kinderziel, waarin hij ook in haar meest verdorven gedaante, een kiem aanwezig achtte, om op te groeien „tot zedelike en vrije menselikheid", staat hij vaak door z'n overvloeiende zachtzinnigheid, gevolgd door mateloze toorn, volkomen machteloos, terwijl anderen die z'n beginselen trachten te realiseren, dank zij groter evenwichtigheid, met de resultaten strijken gaan. Levend tijdens de woelingen der Franse revolutie, rationalist uit de school van Bodmer en Breitinger, hartstochtelik dweeper met Rousseau's *Emile*, die hij als student van Lavater ten geschenke heeft gekregen, draagt z'n zielegesteldheid geheel en al de sporen van dit tijdperk, is hij de tweeslachtige drager van het rationalisties en romanties beginsel der beide richtingen. Herhaaldelik zweefde ons bij 't leven van deze roman 't droeve levensbeeld van Multatuli voor de geest, waarmede Pestalozzi ongetwijfeld verwantschap vertoont, al is z'n menselikheid veel reiner en edeler dan die van onze wilde romanticus, bij wie de nobele kwaliteiten te zeer verduisterd worden door geestelike zwakheid en schuld. Ook in Anna Schultess, Pestalozzi's vrouw, die in aanhankelike verering zachtaardig de nukken van haar man wist te dragen en haar leven maakte tot 'n offer voor zijn idealen, treffen we de lot- en leedgenote van de goedige Tine van Wijnbergen, al is de eerste, dank zij de zedelike grootheid van haar man, 't grootste vrouwenleed gespaard.
— **Bc** — *Ed. A. Serrarens.*

Jozef Simons, **2630.**
KANONNIER. *Excelsior, Brugge,* 1926. (20.5 × 13.5) 205 blz. ing. Bfr. 8.—.

Vergeleken met 't onmenselike bestaan in de loopgraven, waarover de twede helft dezer oorlogsherinneringen handelt — moest de betrekkelike veiligheid en rust, die Jozef Simons als tolk, als „taalman" genoot, achter 't front, hem vóórkomen als 'n „oasis" waaruit hij bij tijd en wijle z'n brieven schreef. Maar nooit verlaat hem die schone evenwichtigheid, waardoor hij de dingen kon blijven zien: zo objektief als dat voor 'n Vlaming, 'n kind van dat verongelijkte en geteisterde volk, mogelik is. Simons versmaadt én de ophitsende frazen ener chauvinistiese pers-campagne tegen de „Hunnen" én de hete terminologie der nazaten van Breydel en De Koning — volkomen beheerst. Zonder nochtans neutraal te zijn, vertelt hij uit de grond van z'n diep-godsdienstig hart over die bittere tijden, waarbij z'n bekende zin voor humor onze vlotte Kempenaar gelukkig niet begeeft.
— **A** — *Leo Fens.*

M. M. Stiemens-Hopman, **2631.**
ZONLICHTHEIDE. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. (19.5 × 13) 96 blz. ing. f 1.50.

Het doel waarmee dit boekje is geschreven, is zonder twijfel uiterst sympathiek. Belangstelling wekken voor den strijd tegen de tuberculose; en daarom is het te hopen, dat het in veler handen kome. Het had echter niet verder moeten gaan dan de oorspronkelijke bestemming nl. het had moeten blijven een libretto voor de tuberculosefilm. Het is nauwelijks een verhaal. De geschiedenis van een zelfmoordenaar, op het katholiek kerkhof geweigerd, en in stilte des nachts ver op de heide begraven, doet pijnlijk, maar ook ongeloofljk aan. Is daar dan geen burgemeester? Trouwens, al is het niet bedoeld, al die oerdomme menschen, voor wie niets gedaan wordt, zijn natuurlijk katholiek. 't Is niet verstandig van de schrijfster om een dergelijken indruk te geven van het aandeel der katholieken in den strijd tegen de tuberculose. Dat stoot af, al is het doel nog zoo aantrekkelijk.
— **A** — *J. Kramer.*

Antoon Thiry, **2632.**
HET SCHOONE JAAR VAN CAROLUS. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 2e druk, 1925. (19.5 × 12) 266 blz. geb. f 2.75.

Carolus, 'n ekstaties jongmens, is seminarist, heeft mystieke bevliegingen en wil zelfs trappist worden, maar terwijl hij strijdt tussen priesterschap en wereld, komt de verlossende brief van Nonkel Kapitein, die hem erfgenaam heeft gemaakt van al z'n goed en Carolus' besluit staat vast „Ik word geen pastoor! 'k Ga naar een ander seminarie, waar mijnheer de zon bisschop is en de vogelen koster".
Nu begint z'n Pallieter-bestaan. Als 'n dolleman grijpt hij naar de vreugden des levens, wild hijgt hij naar alles wat zijn zinnen bevredigen kan, muziek en meisjes; 't ondergaan van strelende stemmingen en gewaarwordingen wordt 't enigst doel van z'n leven. Carolus wordt de dagenmelker in optima forma. En de schrijver eksploiteert deze genieter om alle motieven der romantiek in zijn boekje te verwerken, 't wordt mozaiekwerk, met romantiese toneeltjes. Zigeuners, 'n verliefde Duitse klokkengieter die liedjes zingt en speelt van „Feinsliebchen schaut zum Fenster heraus, ade, ade, ade", 'n vunzig kroegje met meiskes van plezier en op 't slot de huilerig sentimentele schaakpartij van Anna-Liza en haar tragiese dood van verdriet. 'n Leidende gedachte zit niet in dit werk, alles is ondergeschikt gemaakt aan de miniatuurkunst. Er zijn wel mooie bladzijden in dit werkje, ongetwijfeld, maar de herinnering die Carolus wekt aan Pallieter en de talrijke reminiscenties die ons bij de lezing van dit boek aan Timmermans' overig werk door 't

hoofd gaan, doen ons in Thiry's werk niets anders zien dan 'n wel handige, maar toch fletse kopie van Timmermans' rijke taferelen.
— Bc — *Ed. A. Serrarens.*

Olive Wadsly, 2633.
WOESTIJNZAND, Vertaald uit het Engelsch door M. Blijdenstein. *A. W. Bruna & Zn.*, 2e druk: 1926. (20.5 × 14) 282 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

Het begint met het wegloopen van een getrouwde vrouw uit Londen en eindigt met moord en dood in de Sahara. Wat daartusschen in afspeelt loopt allemaal over de schijf van passie en zonde. Twee minnaars laat zij zich het hof maken de een 'n Egyptische prins, die door den ander wordt gedood. Als ze dan in 't hart der woestijn samen verdoold overblijven, zit er niets anders op, dan uit liefde elkaar symbolisch dood te schieten. 't Is fataal.
— C — *A. v. Delft.*

Harold Bell Wright, 2634.
DE ZOON VAN ZIJN VADER. Vertaald uit het Engelsch door C. F. van der Horst. *W. de Haan, Utrecht*, 1926. (19.5 × 13.5) 261 blz. ing. f 1.50, geg. f 2.25.

Een roman over het farmersleven in Arizona, waar Jack Morgan strijdt tegen de listen en lagen van zijn vijanden, die hem zijn hoeve Las Rosas, door het pionierswerk van zijn dappere ouders gesticht, willen ontfutselen. Jack wordt o.a. geholpen door z'n vriend Charley Gray, een geleerde, die voor zijn gezondheid buiten bij Jack logeert en door een energiek Iersch meisje Nora O'Shea, die na den dood van haar moeder, alléén de groote reis van Ierland naar Arizona had ondernomen om bij haar broer Larry, die zij Cowboy op Las Rosas waant, te gaan wonen en voor hem te zorgen. Larry is echter niet, een held, zooals zijn zusje droomt (en men wil haar lieve droom niet verbreken) maar een zwakkeling, die naar den vijand is overgeloopen. Ten koste van z'n leven weet hij z'n wangedrag uit te boeten, en wel door het leven van Jack Morgan te redden, die ten slotte, in Nora en Las Rosas zijn bestendig geluk en levensdoel vindt.
Een avonturenrijke, spannende roman, goedgeschreven en voor iedereen.
— A — *M. v. M.*

DUITSCH.

Edwin Arnet, 2635.
EMANUEL. *Orell Füszli, Zürich*, 1926. (18 × 12) 172 blz. ing. Zfr. 4.50 geb. Zfr. 6.—.

De tragiek der neutraliteit: het beeld van een volk, dat door geen moordende kogels getroffen werd, maar aan innerlijke wonden en nooden zwaar lijdt. De religieuze tijdsbeschouwingen zijn zeer interessant, missen echter den katholieken geest.
— C — *Friedrich Muckermann, S.J.*

Heinrich Federer, 2636.
REGINA LOB, *G. Grote, Berlin, S. W.*, 11, 1925. (19 × 12.5) 322 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 6.50.

Federer staat nog niet aan het slot van zijn kunnen, want een vrouwenfiguur als Regina Lob — vol stuurschheid en geslotenheid en toch vol innerlijken gloed — heeft hij ons nog niet eerder geschonken. Het boek speelt in dokterskringen.
— Bc — *Friedrich Muckermann S.J.*

Otto Freiherr von Taube, 2637.
DAS OPFERFEST. *Insel-Verlag, Leipzig*, 1926. (17.5 × 10.5) 580 blz. geb. M. 8.—.

Wij leven in dit zwaarwichtig boek het leven mee van een jongen, die opgroeit in het land der Grimm's, bij de Duitsche sproken en legenden, door zijn vader verhaald,— die vervolgens in Cassel gaat studeeren, bij een zwager ingekwartierd, daarna huisleeraar wordt bij een graaf en zich door zijn lompheid onmogelijk maakt.
Niet onverdienstelijk gestyleerd, al verraadt het gegeven sterk een Duitsche mentaliteit.
— Bc — *J. Kramer.*

Heinrich Herm, 2638.
DOME IM FEUER. *G. Grote, Berlin S.W.*11, 1926. (19 × 12.5) 487 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 7.—.

In zijn voorwoord zegt de schrijver dat hij in Frankrijk werd geboren en opgevoed, als kind reeds vertrouwd raakte met het Engelsche leven, en zijn jongelingsjaren doorbracht in Duitschland, waar hij een Duitsche vrouw huwde, om zich daarna in Zwitserland te vestigen als professor aan een Universiteit. Klaarblijkelijk wil hij daarmee aantoonen, dat deze omstandigheden hem tot een cosmopoliet maakten met voldoende objectiviteit in zijn oordeel om een strikt neutralen pascifistischen roman te schrijven. Zijn boek „in jarenlangen arbeid uit smart en toorn geboren", bezit in elk geval een sterke antinationalistische tendenz.
In den held van dezen roman, Charles Varangue, stammend uit een Normandisch geslacht van koene zeevaarders, geeft de schrijver zichzelf. Want ook Charli, ofschoon opgevoed in het chauvinisme van een eng nationaal standpunt, leert door zijn omgang met vreemden het goede en schoone in andere volkeren kennen en waardeeren. Zijn hart trekt naar den Duitschen Rijn, waar hij z'n eerste diepe schoonheidsontroering beleefde, waar hij aanving z'n kunstenaarsroeping te volgen, en waar hij zich intens bewust werd van het ideaal dat z'n leven zal richten. Het ideaal van den wereldvrede: Europa opgeheven uit den chaos van alzijdige maatschappelijke destructie, één onwrikbaar geheel vormend, beheerscht door éénzelfden christelijken geest, zooals door bijna gansch Europa de Gothiek nog getuigt van de geestelijke eenheid en grootheid der Middeleeuwen.
Nog lang voor dit ideaal in Charli rijp is geworden, komt hij in botsing met z'n vader, de Rouaansche reeder, een zelfgenoegzame bourgeois vol nationale trots, een sterke maar bekrompen geest, geschraagd door de traditie van steile Jansenistenprincipes. Doch tegenover hem staat de Bretonsche grootvader, Yves le Galudec met z'n vrijzinnig Voltairiaansch intellect, die Charli steunt in z'n streven naar vrije ontwikkeling, hem blijft steunen na z'n vlucht naar Duitschland, en hem in de gelegenheid stelt door vele studiereizen zijn kunstenaarschap te vormen. Charli vindt echter geen bevrediging in zijn kunst, ook niet in de liefde, die zich eerst door Gerta Schmidt, en later door Frieda Harthaus aan hem openbaart, want men beschouwt hem als Franschman in Duitschland en als Duitscher in Frankrijk. Dan tracht hij door daadwerkelijk ingrijpen het

nationalisme te breken, maar zijn politieke campagne loopt uit op mislukking. In een vlaag van moedeloosheid wil hij zelfmoord plegen, maar de gedachte aan Frieda's liefde, die zoo lang onbegrepen aan hem voorbijging, houdt hem daarvan terug. Bij 't uitbreken van den wereldoorlog huwt hij met haar, en wil dan dienst nemen in het Duitsche leger, maar zij, de Duitsche vrouw, overtuigt hem dat zijn plaats is aan de zijde van Frankrijk. In 't laatste oorlogsjaar sterft Charli's vader, onverzoenlijk als in heel z'n leven, en de zoon offert nu z'n prachtige schilders-carrière om in 't belang van het uitgeputte vaderland het bewind over de reederij der Varangues te aanvaarden, zijn boete voor de misslagen, die hij in den strijd voor zijn ideaal heeft begaan. Zijn ideaal bewaart hij echter ongeschonden; hij dient den Staat uit plicht, doch zijn liefde is voor de geheele menschheid. In dezen moreel hoogstaanden roman vertegenwoordigt de sympathieke figuur van Frieda Harthaus de zuiver katholieke idee, welke ten slotte zegeviert. De voornaamste karakters zijn allen knap geteekend, volledig en zonder overdrijving. Het boek is geschreven in een welverzorgden, ofschoon al te breedvoerigen, stijl, wat vooral tot uiting komt in de overladen milieuschilderingen, die den gang van 't verhaal niet weinig vertragen. Dit, gevoegd bij de tamelijk primitieve constructie en het gebrek aan stijgende spankracht, maakt dat deze roman de onontbeerlijke climax mist, zoodat hij slechts door den ernstigen, volhardenden lezer genoten zal worden.
— **Bc** — *Aug. van de Ven.*

Nicolaus Schwarzkopf, 2639.
JUDAS ISKARIOT. *J. P. Bachem, Köln,* (17.5×12) 215 blz. ing. M. 5.50, geb. M. 7.50.

Een zeer goed geslaagde poging in het donkere zieleleven van den grooten verrader Judas door te dringen. Overal ziet men achter de lichtende verschijning van Christus, van Maria Magdalena en van de Apostelen, zijn vuige helletronie grinniken. Het slot is zwak, omdat de schrijver de overgeleverde berichten heeft aangedikt.
— **Bc** — *Friedrich Muckermann S.J.*

Klara Viebig, 2640.
DIE PASSION. *Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart,* 1926. (18×12.5) 414 blz. geb. M. 7.—.

De smartvolle levensweg van Eva Wilkowski, die voor de zonden harer ouders boeten moet en naast de schande ook het pijnlijke kruis eener onteerende ziekte moet voortsleepen, totdat zij vrijwillig den dood in gaat. Een felle, ernstige aanklacht, echter zonder bovennatuurlijke motieven, tegen de zedelijke verrotting van onzen tijd met groote kunstzinnige vaardigheid uitgewerkt.
— **C** — *Friedrich Muckermann S.J.*

Ernst Zahn, 2641.
FRAU SIXTA. *Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart,* 1926. (18×12) 310 blz. geb. M. 7.—.

Het boek eener vrouw, die door het lijden en in het lijden (zij het hier dan ook meer ontzegging), groeit en wier kracht niet te breken is: *plastisch* staat zij voor ons als een bewonderenswaardige gestalte, al laat de schrijver haar moreel bezien, ook daden plegen, die lijnrecht ingaan tegen Gods wet en geboden, weshalve we dit suggestief geschreven boek moeten afwijzen.
— **C** — *Friedrich Muckermann S.J.*

ENGELSCH.

Floyd Dell, 2642.
LOVE IN GREENWICH VILLAGE. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors, (16.5×11.5) 270 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

„Het is goed voor den mensch dat hij gekwetst wordt, als hij er iets bij leert", zegt schrijver ergens in dit boek. Als we echter *The Bookman* van Maart 1923 even openslaan, hebben we aan de karikatuur en het opstel over Fl. Dell genoeg om ons met de lezing van dit werk niet te bezeren. Want daar lezen we tusschen de lijntjes genoeg over de revolutionnaire bentgenooten in het New-Yorksche Montmartre. Dell heeft er genoegen in, deze op verschillende plaatsen gepubliceerde opstelletjes samen te flansen tot een geheel, dat ons dan onder een „titre de scandale" een uitgewerkt beeld geven moet over de praktische verwezenlijking van Madeleine Vernet's theorieën over de „vrije liefde". „Greenwich Village" is een allegaartje van ijlhoofdige, hartledige dilettanten, die droomen van wereld-kunst en levenshervorming en alvast beginnen met alle bestaande zedenwetten over boord te gooien en trouwen „zonder profijt voor geestelijkheid, advokaten en persploerten."
Het eerste hoofdstuk geeft ons een namenlijst van de groote en kleine sterren aan den Amerikaanschen literairen hemel, rond 1913, en het laatste hoofdstuk vermeldt ons de jammerlijke(!?) ineenstorting van dat luchtpaleis rond 1924. Het zijn de eenige bladzijden die zouden kunnen interesseeren als geschiedenis van de letterkunde en van het opkomend socialisme in de Vereenigde Staten. De rest is weinig zaaks. Het is voor ons een doorloopende parodie op alles wat ons heilig is: huwelijkswetten en echtelijke trouw, familie en kinderen. Wie geen belang stelt in sociale en letterkundige experimenten van overzee en een greintje eerbied heeft voor bovenstaande werkelijkheden, late dit boek ongelezen.
— **C** — *Dr. Raph. Kreemers.*

O. Douglas, 2643.
THE PROPER PLACE. *Hodder & Stoughton, London E.C.* 4, 1926. (18.5×12.5) 316 blz. geb. Sh. 7/6.

Met haar dochter Nicole en een nichtje Barbara bewoont Mrs. Rutherfurd een kasteel met denzelfden naam. Naoorlogsche toestanden doen haar besluiten dit goed te verkoopen. Als liefhebbers komen de Jacksons met hun eenigen zoon Andrew. De koop wordt toegewezen. De Rutherfurds trekken naar Kirkmeikle en de Jacksons betrekken het kasteel. Het zijn „nieuwe-rijken" die slecht heen kunnen over de sympathie der bevolking voor de vertrokkenen en zich eerder geduld dan geacht voelen. Mrs. Jackson droomde van een huwelijk van haar zoon met Nicole. Barbara wordt echter zijn vrouw, meer door de omstandigheden dan uit neiging. Maar Nicole was verliefd op een vliegenier die sneuvelt in de Everest-expeditie. Uit dit banale gegeven maakt schrijfster een zeer interessant boek. Nicole vertegenwoordigt het optimisme. Ze ziet overal en in alles alleen het schoone en goede. Ze ver-

heugt zich met eenieder en offert zich voor allen op. Barbara is de zwartkijkster. Ze is zelfzuchtig, zoekt geen relaties en sluit zich zelf op. Als een gouden draad loopt Nicole's bestaan door al deze alledaagsche levens waarvan zelfs de schaduwzijden door haar worden belicht. O. Douglas is een schrijfster met talent. Want 't is iets ongewoons, zonder langdradigheid een paar zeer gewone vrouwenlevens psychologisch uit te diepen en tevens spannend te blijven tot het einde. Het boek is met smakelijk Schotsch dialect doorspekt, hetgeen aan de dialogen zooveel charme bijzet. Voor sommige lezers kan dit een bezwaar zijn. Doch wie Burns genieten kan, neme dezen roman ter hand. Al is het milieu protestantsch en wordt heel de levensbeschouwing hierdoor beïnvloed, 't relaas ervan zal elken lezer een paar uren smakelijk verzet verschaffen.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Eden Phillpotts, **2644.**
THE MARYLEBONE MISER. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. British and American Authors, (16.5 × 11.5) 285 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

Amerikaansche ouders amuseeren zich soms uren aan een stuk met een speelgoed, dat ze hun kroost op het groote kinderfeest geven zullen. Ze trachten nl. de inallerhande vormen gezaagde stukken van een Jig-Saw-Puzzle tot een treffelijk geheel samen te voegen. De lezers van dezen roman staan voor hetzelfde karweitje. Het is het oude gegeven van den schrijver: een detectiveverhaal waarin een onontwarbaar geheim moet worden opgehelderd. We blijven voortdurend in spanning en het licht komt pas in de laatste bladzijden. Het is echter geen detectiveroman van het gewone soort. Er komt een flinke dosis zielkunde en psychoanalyse bij te pas. Het cerebrale is overheerschend; zoo zelfs dat het geduld meer dan eens op een harde proef wordt gesteld. Het onderwerp brengt dit mee. Want het gaat tusschen twee scholen. De nieuwere die hoofdschuddend de oudere aan het werk ziet en meer voelt voor zielkundig doorzicht. De oudere die meer op goed geluk af werkt en het pleit wint, al twijfelen we hard aan de mogelijkheid van het voornaamste feit. Even onverwacht als al het overige wordt er een liefdesgeschiedenis tusschendoor geweven. Een goed tegenwicht van het gevoel voor het domineerend verstand. De oude John Ringrose, gepensioneerd detectieve, holt echter, ondanks zijn oude beenen, hier en daar wat al te hard door. En in zijn vrije uren kon hij zijn zielkunde best wat laten rusten om een boek over christelijke moraal ter hand te nemen. Want zijn uitspraken over „leugen", „misdaad die niet abnormaler is dan eerlijkheid", „het recht van den eenen dat het onrecht van den anderen is" e.d.m. zijn meer dan juist langs het kantje. Om deze reden en het privaatleven van Bella Brent aan volwassenen voorbehouden. Maar voor hen dan ook een brok spannende lectuur van het beste soort.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

P. G. Wodehouse, **2645.**
LOVE AMONG THE CHICKENS. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1926, British and American Authors, (16.5 × 11.5) 263 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

Jerry Garnet wordt door zijn vriend Ukridge, gedwongen zijn literair werk te laten rusten, en meegetroond naar Combe Regis, waar de laatste als 13de ambacht, een kippenfokkerij in het groot gaat opzetten. Ukridge is een optimist in het kwadraat en Jerry van niets minder op de hoogte dan van kippen. Toch loopt aanvankelijk het zaakje vlot van stapel. Jerry maakt kennis met zijn buurlui: Prof. Derrick en zijn dochter Phyllis, waarop hij verslingerd raakt. Ongelukkig raakt Ukridge, bij een diner de Iersche kwestie aan. De prof. wordt razend en de betrekkingen worden afgebroken. Jerry ziet niets beters dan een visscher om te koopen die den prof. in zee zal doen tuimelen, waaruit Jerry hem redden zal. De redding is voorspoedig maar de kraaien brengen het complot uit en Phyllis wordt een haast onbereikbaar doel. Jerry trekt de stoute schoenen aan en bij een zeebad vraagt hij den prof. de hand van zijn dochter. Andermaal een blauwtje. Totdat hij den hardvochtigen vader winnen laat bij een golfspel om het kampioenschap. Het einde wordt ons te gissen overgelaten. Tusschendoor hebben we de koddigste tooneeltjes over broedmachines en weerbarstige kippen, scènes met schuldeischers en bespiegelingen over sport en spel die u doen schaterlachen. Het is een kostelijk boek van 't begin tot het einde, vlot en grappig geschreven en evenals de andere werken van dezen schrijver, als ontspanningslectuur zeer aan te bevelen.

— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

Percival Christopher Wren, **2646.**
BEAU SABREUR. *John Murray, London W* 1, 1926. (19 × 12) 342 blz. geb. Sh. 7/6.

Evenals *Beau Geste* verhaalt dit boek van majoor Beaujolais, die met zijn kloeke strijders een avonturenrijk soldatenleven leidt in Marokko, Algiers en de eindelooze Sahara. Schrijver heeft het kazerne-leven, getuige de Zuidelijke minnarijtjes, niet al te doodend voorgesteld.
Vol pakkende incidenten, hier en daar wel wat ruw en realistisch.

— Bc — *M. M.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

David de Jong, **2647.**
EENZAME OPSTANDIGHEID. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1925. (20.5 × 15) 55 blz.

Liefde voor de natuur, broederschapsgevoel, al de bekende motieven uit de eens frissche socialistische dichtkunst vindt men terug in deze verzen, waaruit de gloed en opgetogenheid gevloden zijn en plaats hebben gemaakt voor vage stemmingen en holle klanken.

M. M.

Margot Vos, **2648.**
INTERMEZZO. *De Waelburgh, Blaricum,* 1925. (25 × 17.5) 38 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.50.

Veel geluiden klinken er uit deze literair vrijwel waardelooze verzen op, die ons sinds lang bekend zijn uit het werk van Adama van Scheltema, waarvan zij echter slechts een zwakke nagalm zijn. *M. M.*

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Mr. Benno J. Stokvis, **2649.**
NASPORINGEN OMTRENT VINCENT VAN GOGH IN BRABANT. Geïllustreerd. *S. L. van*

Looy, Amsterdam, 1926. (24×19.5) 39 blz. ing. f 1.50.

Eenigen tijd geleden publiceerde Mr. Stokvis zijn eenigszins schokkende mededeelingen over het verhandelen van schilderijen en teekeningen van Vincent van Gogh, voor een appel en een ei, door den Bredaschen koopman Couvreur, in de dagen toen de schilder wél reeds was gestorven, maar nog pas een „opkomende zon" aan den kunsthemel was. Deze en andere mededeelingen zijn verzameld in bovenvermeld boekje. Het zijn de vruchten van een nauwkeurig onderzoek, door Mr. Stokvis in Brabant ingesteld, objectief-vermelde feiten, die weliswaar niet veel nieuws toevoegen aan het dramatisch beeld, dat we ons van Vincent's leven en creatie vormden, maar die toch eenige hiaten aanvullen. De voornaamste bron van Van Gogh-kennis zijn en blijven zijn „Brieven", boeiender en ontroerender dan ontelbare romans, die pretendeeren ons iets omtrent het leven en deszelfs diepten mee te deelen. Daarnaast is er veel over Vincent geschreven en...... gefabeld. Zij echter, die 'n volledig en juist beeld willen ontvangen van dit vulcanisch kunstenaarsleven, zullen juist de kleine feiten niet mogen negeeren, waarin zijn karakter vaak op het sprekenst uitkwam. Zij vinden in dit boekje aanvullend materiaal. Moge er het juiste gebruik van worden gemaakt — niet tot schade van de aesthetische waardeering van Vincent's werk, dat soms dienst schijnt te moeten doen voor 'n vreemdsoortige propaganda, die met de schilderkunst nog slechts in uiterst verwijderd verband staat.

'n Groot schilder en groot mensch was hij beide, en in harmonie.

Jan Engelman.

DUITSCH.

Georg Dehio, 2650.
GESCHICHTE DER DEUTSCHEN KUNST. Geïllustreerd. *Walter de Gruyter & Co., Berlin S.W.* 11, 2e druk: 1926. (28×20) Deel I: 817 blz. ing. M. 19, geb. M. 27; deel II: 886 blz. ing. M. 19, geb. M. 27; deel III: 978 blz. ing. M. 39, geb. M. 50.

Naast een diepindringenden kijk op de ontwikkeling der Duitsche kunst in hare verschillende stijl- en uitingsvormen: schilder- en beeldhouwkunst, architectuur, ornamentiek, kerkelijke en profane kunstnijverheid van allerhande soort, bevat dit gedegen en inhoudsrijke werk Duitsche historie in den spiegel der kunst.

Het eerste deel omvat de periode der antieke Duitsche kunst tot het midden der 13e eeuw; het tweede deel, dat meer bijzonder handelt over de bouwkunst loopt tot het einde der 15e eeuw. Het derde deel, dat met Albrecht Dürer aanvangt, loopt tot het tijdperk der Barok. Het geheele werk verrast om zijn meesterlijke opzet; eerst worden de algemeene stijlbewegingen markant omlijnd en hun artistieke beteekenis en omvang getaxeerd vanuit een cultuurhistorisch standpunt; daarna wordt overgegaan tot een systematische bespreking van de representatieve kunstenaars en hun werk. In deze klare en overzichtelijke stofindeeling, ligt de groote belangrijkheid van dit werk, dat meer berekend is voor leeken die zich voor kunst interesseeren. Een andere „Vorzug" van dit standaardwerk is het organisch verband dat schrijver in zijn epos der Duitsche kunst heeft weten te leggen tusschen de kunst en de cultuurgeschiedenis. Door deze methode won het boek niet enkel aan meer universeele beteekenis, het hield dit tevens vrij van de dorre wetenschappelijkheid, welke de Duitsche kunstliteratuur ongenietbaar maakt.

Hier en daar zoo bijv. waar Dehio de gothiek al te eenzijdig typeert, waar de kerkelijke dingen en hun samenhang met de kunst behandeld worden, laat hij zich te veel in zijn oordeel beinvloeden door zijn protestantsche zienswijze. Sympathiek is daartegenover weer de uiting, waarmee hij zijn boek eindigt. „Kunst ist ein hohes Gut, der Güter Höchstes ist auch sie nicht". Typografisch is het werk fraai bewerkt; de verluchting rijk aan gehalte en van een ontstellende verscheidenheid getuigt van een fijnzinnigen smaak en een immense kennis.

G. S.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

André Mongloud, 2651.
VIES PRÉROMANTIQUES, Geïllustreerd. *Les Presses Françaises, Paris* 9, 1925. (18.5×12) 288 blz. ing. Ffr. 12.—.

De auteur tracht voor alles de hoofdkaraktertrekken van het innerlijk leven zijner vier personen: Rousseau, Picqué, Sénancour en Constant, vast te leggen om zoo eindelijk te komen tot: l'histoire sentimentale des générations romantiques en voor de achttiende eeuw te doen wat Brémond voor de zeventiende gedaan heeft.

F. H.

Pierre de Nolhac, 2652.
PASCAL EN AUVERGNE, Geïllustreerd door Marcel Argence. *Au Pigeonnier, Saint-Felicien-en-Vivarais,* 1925. (19.5×14) 30 blz. ing. Ffr. 8.—.

Een mooie plaquette waarin verteld wordt van de laatste reis van den schrijver der *Pensées* naar zijn geboortestad Clermont.

Wies Moens.

Emile Pons, 2653.
LE THÈME ET LE SENTIMENT DE LA NATURE. *Istra, Strasbourg,* 1925. (25×16.5) 160 blz. ing. Ffr. 12.—.

Hier ontwikkelt schrijver zijn theorieën over het natuurgevoel in de oudere Engelsche poëzie en tracht de bronnen van dat natuurgevoel op te sporen, het probleem op te lossen, of dit natuurgevoel een overblijfsel is uit den heidenschen tijd der Germaansche poëzie, of een pas met het Christendom te voorschijn tredende eigenaardigheid der Angelsaksische poëzie.

Prof. Dr. Th. Baader.

Emile Pons, 2654.
SWIFT, LES ANNÉES DE JEUNESSE ET LE CONTE DU TONNEAU. *Istra, Strasbourg,* 1925. (25×16.5) 423 blz. ing. Ffr. 25.—.

Pons' boek bestaat uit 2 deelen: het eerste geeft een beschouwing over de wijze, waarop de literaire waardeering van Swift zich ontwikkelde, het tweede behandelt Swift's ontwikkelingsgang tot aan de voltooiing van zijn eerste groote werk. Ons valt het door de studie van Pons gemakkelijker deze eigenaardige, door vele teleurstellingen

verbitterde persoonlijkheid, zwak dikwijls in de politiek en in zijn verhouding tot de vrouwen, te verstaan.

Prof. Dr. Th. Baader.

DUITSCH.

Prof. Dr. O. Hellinghaus, **2655.**
CAESARIUS VON HEISTERBACH. *Deutsch-Herren-Verlag, Aachen,* 1925. (21.5 × 14) XII-136 blz. geb. M 4.—.

Caesarius schreef tijdens de regeering van Frederik Barbarossa, de bloeitijd der legendarische opsmukking en phantasie-rijke aankleeding. Het onderhavige boekje biedt een met zorg gekozen keur van mooie legenden. De vorm is iets verkort en in een sober Duitsch overgebracht.

H. Rongen.

Erich Klein, **2656.**
ZACHARIAS WERNER. Geïllustreerd. *Rennebohm & Hausknecht, Bielefeld,* 1926. (21 × 14.5) 152 blz. geb. M 5.—.

Zacharias Werner werd in 1768 te Koningsbergen geboren. Zijn geheele leven is als 't ware één reuzenstrijd; 't gaat er om, wie de heerschappij zal voeren: een gloeiende zinnelijkheid of het streven zich uit den modderpoel der schandelijkste zonden op te heffen. Deze strijd is hoofdtrek van al zijn literaire produkten.
Een goede doch ietwat onvolledige biographie.

Br. A.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Emil Ludwig, **2657.**
NAPOLEON. Vertaald uit het Duitsch door Tonny de Ridder en J. Dutric. Geïllustreerd. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1926. (21 × 13.5) 721 blz. ing. f 6.50, geb. f 7.90.

Het is een werk van Europeesche vermaardheid, waarvan wij de vertaling leerden kennen. Het is in meer den een opzicht goed geschreven, goed verteld, levendig en pakkend van voorstelling, eerder wat te realistisch dan te weinig. Volkomen rijp achten wij het echter niet. Daarvoor is de psychologie ons te grof, te houtsnee-achtig en blijven de tafereelen te zeldzaam bij den overvloed van momenten en pakkende feitjes. Fransche geschiedschrijvers overtreffen daarin dezen Duitscher. Af en toe wordt de stijl wat te wijd, niettegenstaande den ingekorten zinsbouw. 't Is een druk boek. De schrijver kent zijn onderwerp in meer dan een opzicht goed en heeft zijn documentatie strak ingesteld op de persoon van Napoleon, diens geestes- en gemoedsleven, diens genialiteit en zwakheden. Biografie is zijn doel en dat verliest hij geen oogenblik uit het oog. Vandaar ook de welgeslaagde compositie. De wetenschap is in dit werk gebruikt ten dienste van de populariseering. Van geleerdheid ontdekt de leek ternauwernood een spoor meer, ofschoon de grondslag van het geheel wel degelijk wetenschappelijk is.

Naast goede kwaliteiten vertoont het werk echter gebreken, waartegen wij ernstig moeten waarschuwen. Ons voorbehoud moet op de eerste plaats gelden de ongegeneerde manier, waarop wij er in behandeld vinden de verhouding van Napoleon tot de vrouw. Het wordt ontsierd door menige, meer dan hartstochtelijke bladzijde, waardoor het niet meer geschikt is voor veilig in 't algemeen aan te bevelen lectuur. Dat pikante realisme doet er veel afbreuk aan. Dat is jammer, om het onderwerp, want over Napoleon een mooi boek te lezen, is voor menigeen aantrekkelijk. Onze R.K. Leeszalen zullen echter de vereischte voorzichtigheid in het oog dienen te houden.

Een tweede bezwaar geldt de onjuiste en voor den katholieken lezer stellig hinderlijke wijze, waarop de schrijver omspringt met de verhouding van Napoleon tot de Kerk en den Paus. Wij betrapten hem daarbij op tal van wetenschappelijke tekortkomingen en bovendien: van dit gedeelte van zijn stof heeft hij geen zuivere voorstelling. Zijn sympathie voor de Revolutie van 1789 gaat ons te ver en voor Paus en Kerk weet hij geen goed woord te vinden. Er zijn bepaald stootende passages in zijn werk, wanneer hij schrijft over den H. Stoel en de geestelijkheid. Daardoor krijgt het boek een stellig anti-katholiek cachet, zooals het trouwens van het begin tot het einde doortrokken is van naturalistische en fatalistische tendenzen, welke ons eerder prikkelen dan sympathiek stemmen. In dit opzicht doet het werk te wild aan, te fel, en missen wij de bezonkenheid van goed beheerschte harmonie. Allicht zal het aanleiding geven tot valsche indrukken en verkeerde herinneringen bij argelooze lezers. Het subjectivisme van den schrijver komt er sterk in tot uiting, de bekoring van zijn suggestieven stijl kan gemakkelijk leiden tot conclusies, die met een positieve levensbeschouwing volkomen onvereenigbaar zijn. Derhalve is het een werk, waarmee met behoedzaamheid dient te worden omgegaan.

Prof. Dr. H.

Verscheidenheden.

Copeau vertelt over zijn bekeering.

Aan een medewerker der Brusselsche *Revue catholique des Idées et des Faits* vertelt Jacques Copeau het volgende over zijn bekeering:

„Van een bekeering in den strengen zin van het woord kan men eigenlijk niet spreken. Steeds ben ik katholiek geweest. Wel werd mijn opvoeding, van geloovig standpunt uit gezien, tamelijk verwaarloosd. Een wankelende ondergrond en de onbenullige mentaliteit mijner generatie, hebben als van zelf mijn geloof verstrooid en het vervangen door de vraaglooze onverschilligheid, die daar onvermijdelijk op volgt. Het was ook geen plotseling ontwaken, dat mij teruggevoerd heeft naar mijn punt van uitgang, maar veeleer een geleidelijke en langzame ontwikkeling van mijn geest onder de beinvloeding van tal van omstandigheden."

„Hebt ge uw bekeering niet te danken aan Claudel?"

„Neen, ik kan niet zeggen, dat hij het alleen geweest is, maar hij heeft er wel toe bijgedragen. Onze verhouding was nogal ongewoon, al telde ik ook tot zijn allereerste bewonderaars. U weet, hoe hij zijn veelbesproken *Partage du midi* verspreidde? Een correspondentie, in de *Mercure de France* verschenen, zegde de toezending er van toe aan eenieder, die er om zou vragen.

Een betrekkelijk klein aantal aanvragen kwam binnen, waaronder de mijne. Al waren onze relaties niet erg druk, mijne bewondering bleef groeien en in 1913 werd *L'Echange* opgevoerd. In die jaren beleefde Claudel zijn hoogsten roem en ik moet eerlijk bekennen, dat er toen een verwijdering tusschen ons ontstond. Daarna kwam de oorlog en in 1921 vertrok Claudel als gezant naar Japan: een afwezigheid van vier jaar. Onze betrekkingen hielden op. De dag van zijn terugkomst naderde en viel min of meer samen met den dood van een mijner beste vrienden: Jacques Riviére. De vriendschap van Claudel werd mij een behoefte. Wij moesten elkaar weer nader komen; er was een groote leemte in mij te vullen en ik schreef hem. Mijne godsdienstige belangstelling was oprechter en levendiger dan ooit te voren. Claudel was er blij om en zoo knoopten wij onze vriendschap weer aan. Dat hij toen op het psychologische oogenblik met de hem eigen vriendelijke opdringeri-heid de ontknooping verhaast heeft is zeker.
Ik herhaal nog eens: de samenloop van heel veel omstandigheden dreef mij naar het Katholicisme Ik wilde klaarheid hebben in mijn leven om het groote probleem op te lossen; mijn innerlijke leegheid kwelde me te zeer en om in een feller woord alles te zeggen: ik had honger naar God.''

Cavalleria Rusticana.

Mascagni verbleef eens in een Engelsche stad en bezocht de opera, waar juist *Cavalleria Rusticana*, zijn eigen opus, gespeeld werd. Uit scherts begon hij met zijn buurman een onderhoud over de waarde van deze opera en poogde ze voor te stellen als een echte prul om hem uit te lokken zijn persoonlijk oordeel te motiveeren. Zoo verweet hij aan de opera dat haar schoonste stukken aan de werken van Gounod en Verdi ontleend waren. Zijn buurman verdedigde de opera en Mascagni met het meeste vuur. Mascagni lachte heimelijk in zijn baard.
Den volgenden dag bemerkte hij tot zijn grooten schrik in een krant het vette opschrift: „Mascagni over zijn werk. Hij geeft zich zelf voor een plagiator uit.'' Het artikel bevatte een woordgetrouwe weergave van zijn gesprek van den vorigen avond. Mascagni's buurman was nl. muziekrecensent.
Mascagni ging aanstonds aan zijn bureau zitten en schreef hem een brief, waarin hij de verklaring aflegde, dat hij na rijpe overweging tot de overtuiging gekomen was van de waarheid van diens oordeel over zijn werk; ook hij vond nu, dat Mascagni de grootste moderne toonkunstenaar was.

Lied ohne Worte.

Over het ontstaan van Mendelssohn's *Frühlingslied*, een der beste nummers uit zijn cyclus *Lieder ohne Worte* weet het Engelsche muziekblad *Musical Opinion* de volgende interessante bijzonderheid te verhalen. Mendelssohn vertoefde in 1847 in Engeland, waar hij de villa Denmarek-Hill bij Londen betrokken had, die aan de familie zijner vrouw toebehoorde. Dit bezoek is vooral gedenkwaardig geworden door de compositie van het beroemde *Lied ohne Worte*, dat oorspronkelijk *Camberwell Green* getiteld was maar later algemeen onder den naam van *Frühlingslied* bekend werd. Men had een uitstapje naar Windsor afgesproken, waaraan Mendelssohn zelf niet deelnam, daar hij zich onwel gevoelde. Hij gaf er de voorkeur aan bij de kinderen thuis te blijven. Na een tijd lang met hen gespeeld te hebben, ging hij in het salon en zette zich, om den tijd te dooden, aan het klavier en begon te improviseeren. Toen de kinderen bemerkten, dat hun speelkameraad hen verlaten had, waren zij over zijn musiceeren zeer weinig gesticht en trachten hem te doen ophouden door telkens zijn handen van de toetsen af te trekken. Daardoor kreeg de improvisatie, waaruit zich het *Frühlingslied* ontwikkeld heeft, haar eigen opvallend karakter.

De geheele redactie aan uw voeten.

Ieder los medewerker, aldus lezen wij in *Der literarische Welt*, van een blad, heeft wel eens 'n manuscript teruggekregen, met een briefje waarin hem beleefd werd medegedeeld, dat zijn werk niet kon worden gebruikt. De hoffelijkheid van dergelijke briefjes slinkt ongetwijfeld tot niets, als men ze vergelijkt met het volgende epistel, waarin de redactie van een Chineesch blad haar afwijzing motiveert:
„Edelste broeder van zon en maan!
Diep buig ik voor u, kus het stof van uw voeten en smeek u, te mogen leven en spreken. Uw onwaardeerlijk manuscript heeft met zijn glans onze oogen en onzen geest verblind. Met geestdrift hebben wij 't gelezen. Nimmer zagen wij tevoren een artikel, dat met het uwe te vergelijken ware, door de helderheid van zijn gedachten en door de diepte van zijn begrip. Zouden wij het echter publiceeren, dan zou ons blad gedwongen zijn, zich tot de hoogte van uw artikel te verheffen, en zouden wij onze lezers nooit werk mogen voorzetten, dat het uwe niet evenaart. En daarom wagen wij het, sidderend van gemoedsontroering, u uw werk terug te zenden, in opdracht van de geheele redactie, die zich aan uw voeten legt, voor alle eeuwigheid.''

Kostbare verzamelwoede.

Een ongehoorde recordprijs werd dezer dagen op een veiling in New-York voor een autograaf betaald. Het was de veiling der autografencollectie van den overleden majoor Manning. Dr. Rosenbach, de bekende verzamelaar uit Philadelphia, betaalde bij deze gelegenheid 22500 dollar voor een onderteekening van Button Gwinett uit Georgia, die een van de onderteekenaars van de onafhankelijkheidsverklaring der Vereenigde Staten was. Er bestaan slechts 19 autografen van Gwinett, die bekend zijn. De ongewone zeldzaamheid zijner schriftelijke mededeelingen wordt zeer goed verklaarbaar, als men bedenkt, dat hij kort na de onderteekening der oorkonde in het jaar 1777 in een duel gedood werd. Een ander autograaf van Gwinett werd voor eenigen tijd met 14000 dollar betaald.

Een boek à zeven ton.

De St. Paulus-abdij van de Benedictijnen te Lavant in Carinthië, heeft met toestemming van de Oostenrijksche regeering 'n Gutenbergbijbel verkocht aan den New-Yorkschen verzamelaar Otto Wollbehr, voor een bedrag van bijna 700.000 gulden, in Hollandsche waarde uitgedrukt.
Dit is wel de hoogste prijs ooit voor een enkel boekwerk betaald.

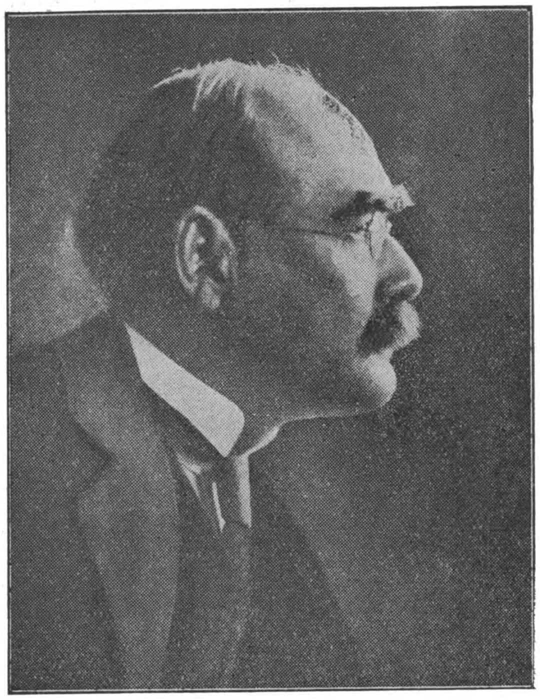

Portretten-Prijsvraag

No. 27 1 November 1926

Wie is dit?

Oplossing :

Voornaam en naam :

Straat en huisno :

Stad en datum :

Dit biljet vóór 10 Nov. a.s. als brief inzenden aan de *Administratie van het Maandschrift Boekzaal van Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg,* die als prijs ter beschikking stelt: naar vrije keuze **een deel uit de Keurboekerij**.

Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot.

Een belangrijke uitgave.

LICHT

onder hoofdredactie van JOHN KOOY, met medewerking van diverse deskundigen en autoriteiten.

„*Licht*" wil een wegwijzer zijn; het zal in een wisselende reeks van afbeeldingen en beschrijvingen al het groote en levende, al het merkwaardige en belangwekkende toonen, dat deze tijd en vroegere eeuwen aan kennis en schoonheid hebben opgeleverd. Maar het zal niet alleen nieuwe indrukken en nieuwe kennis verbreiden, het zal de feiten ook ordenen en rangschikken en den innigen samenhang en het omvattend verband, dat den geheelen berg van kennis tot een eenheid maakt, in het licht stellen." De redacteur staat voor een zware en verantwoordelijke taak. Wij hopen, dat hij ook katholieke deskundigen aan zijn werk zal weten te verbinden, zoodat wij niet de stervende Goethe behoeven na te zeggen: „Mehr Licht". *Boekzaal der geheele wereld.*

Hoeveel kost „Licht"?

Hoeveel kosten meer dan 3300 bladzijden met meer dan 5000 gekleurde en ongekleurde platen, verdeeld over 104 afleveringen in evenveel gekleurde en telkens verschillende omslagen? Hoeveel kost dit boekwerk, waarvoor mooie stempelbanden in linnen of halfleer verkrijgbaar worden gesteld en dat, gebonden in vier zware deelen, een sieraad vormt voor elke boekenkast.

Niet meer dan 35 cent per week, f 1.50 per maand of f 4.50 per drie maanden gedurende twee jaar.

In Denemarken verscheen twee jaar geleden een uitgave van gelijke strekking en omvang en bereikte binnen enkele maanden een oplage van meer dan 120.000 exemplaren, waarvan alleen in Kopenhagen 38000. Dat moet in Nederland ook kunnen!

Abonnementen kunnen bij iederen boekhandelaar en bij den Uitgever: W. DE HAAN, Rembrandtkade 35, Utrecht, worden besteld. De afleveringen zijn niet los verkrijgbaar.

W. DE HAAN - UTRECHT.

Ein NEUER Band der Sammlung
Katholische Lebenswerte.

BAND X

Jesus Christus

unser Heiland und König.

Von Dr. B. BARTMANN,
Professor der Dogmatik, Hausprälat Sr. Heiligkeit.
XXIV und 654 Seiten 8°.
Preis gebunden in Leinen Mk. 9.—.

Durch den kritischen Geist der modernen Bibelwissenschaft, der vor nichts Heiligem und Ueberliefertem mehr haltmacht, und durch den demokratischen Zug des Menschen unserer Zeit ist das Verlangen nach einem Christusbuche von grösserem Umfang und tiefer Erfassung der theologischen und ethischen Probleme schon seit langem wachgerufen worden. Das vorliegende Werk trägt diesem Verlangen vollkommen Rechnung. Das Christusbild erscheint in seiner vollen Milde, aber auch in seiner ganzen Strenge. So wird das Werk zu einem Christusbuche, in dem alle Eindrücke des Volkes im Evangelium von des Herrn Vollmacht erneut und aufgefrischt werden; alles in allem, es ist ein Buch für unsere Zeit und für unsere religiösen Bedürfnisse.

Bonifacius-Druckerei, Paderborn (Deutschl.)

Zu beziehen durch alle Buchhandlungen.

PAULUS

der grösste Christusjünger

Von Dr. Th. van Tichelen
Aus dem Flämischen übersetzt von Th. Metzler

460 Seiten, 8° Format, feines weisses Papier
vorzügliche Ausstattung, kunstvoller Einband
Preis (7 Mark) 4.20 fl.

Ein prächtiges und gründliches Lebensbild des grössten Völkerapostels in glänzender Sprache auf Grund eingehender Forschung im Heiligen Lande. Das Buch liest sich wie ein packender Roman und entzündet jedes Herz für die gewaltige Gestalt des grössten Heidenmissionars aller Zeiten.

Des italienischen Dichters G. Papini „Lebensgeschichte Christi" hat in den letzten Jahren ungeheuere Verbreitung gefunden. Und doch fehlt dem Buch völlig die religiöse Weihe. Des flämischen Priesters Dr. Th. van Tichelen „Paulus, der Christusjünger" steht literarisch und dichterich dem Werke Papinis gewiss nicht nach, übertrifft es aber sternenhoch durch seine religiöse Tiefe und Kraft. Möchte es eine ähnliche Verbreitung finden wie jenes. In keiner Bibliothek darf dieses wertvolle Werk fehlen.

Missionsdruckerei Steyl, Kaldenkirchen, Rhld.

Auch zu beziehen durch
unsere Filialen und alle Buchhandlungen

Soeben sind erschienen:

KLUG, Dr. I., Die Tiefen der Seele. Moralpsychologische Studien. — gr. 8°. — V u. 441 Seiten. — GM. 6.60. Geb. GM. 8.—.

Das Buch gehört vor allem in die Hände des modernen Seelsorgers der ohne psychiatrische Kenntnisse nicht mehr auskommt, sowie in die Hände der beruflich Interessierten — Pädagogen, Juristen, Arzte — und verdient auch das Interesse medizinischer Fachvereine. Es sei auch der gesamten gebildeten Laienwelt warm empfohlen und möge, richtig gelesen, recht vielen Schutz, Trost und Hilfe bringen.

Die neuen Romane:

BARCLAY, FLORENCE L, Die Scheidewand. Allein berechtigte Ubertragung a. d. Engl. von Hanns Schwarz. Preis GM. 5.50.

Der glänzend aufgenommenen Ubersetzung des Romans „Die Herrin von Shenstohne" folgt hier ein weiteres Werk der beliebtesten und berühmtesten Romanschriftstellerin Englands, deren Bücher in England und Amerika beispiellose Erfolge zeitigten.

FELDIGL, FERDINAND, Hauptlehrer, Ikarus. Tagebuch eines Dorfschullehrers, der seinen Beruf verfehlt hat. Roman. Geb. GM. 5.80

Der Verfasser auf dem Gebiete des Romans kein Neuling, schildert hier die Schicksale eines Volksschullehrers auf einem weltentlegenen Dorfe im Hochgebirge, der mit seinem Berufe unzufrieden darüber hinaustrebt und sich auf Gebiete wagt, die er nicht beherrscht. So leistet er hier nichts, verdirbt in seinem Berufe und gerät in tausend Konflikte.

WARD, Mrs. WILFRID, Zur unrechten Zeit. Alleinberechtigte Ubertragung nach der vierten Auflage des Englischen von Hanns Schwarz. 8°. Geb. GM. 6.—.

Ward ist eine der erfolgreichsten englischen Schriftstellerinnen der Gegenwart. Ihre Auffassung ist edel und sittlich und ihre Romane gehören zur besseren englischen Erzählungsliteratur. Vorliegende Ubersetzung, eines ihrer besten Werke, wird viele Freunde finden.

Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn

Mein Weg aufwärts

Ein Lebensbild des heiligen Thomas von Aquin, unter besonderer Berücksichtigung seiner praktischen Bedeutung für Gottsucher.

Von **Fr. Othmar M. Decker O.P.**

132 Seiten. 8°. Geb. GM. 2.60.

Wer möchte nicht gern näher kennenlernen den Geistesriesen und zugleich grossen Heiligen Thomas von Aquin, der durch seine umfassende und tiefdringende Gelehrsamkeit in seinen unsterblichen Werken wie durch aufrichtige Demut, kindliche Frömmigkeit und englische Reinheit ein leuchtendes Vorbild für alle Gottsucher und Wahrheitsfreunde, ein Uebermensch im besten Sinne ist.

Verlagsanstalt Benziger & Co. A. G., Einsiedeln
Waldshut — Köln — Strassburg

DURCH ALLE BUCHHANDLUNGEN

Zwei vorzügliche Geschenkwerke:

Die Reiterin auf der Römerstrasse

von M. VON GREIFFENSTEIN.

4. Auflage, 320 Seiten, in vornehmen ganzleinen Band mit Umschlag Mk 6.—. Holl. Gulden 3.75.

Es sind ungemein zart entworfene, aus innerstem Empfinden hervorgegangene Seelengemälde, die den Leser unbedingt anziehen und erheben werden. Mag die Verfasserin führen in das Tiroler Volksleben oder in den Salon der Gesellschaft, mag sie das Innenleben einer Schauspielerin oder einer Bürgersfrau erschliessen, immer fesselt sie

Hehre Frauengestalten aus allen Jahrhunderten der Kirche

von J. HELLINGHAUS.

2. Auflage. 352 Seiten. Geschenkband mit Umschlag. Preis Mk 6.—, Holl. Gulden 3.75.

Fünfzig Lebensbilder heiliger Frauen und Jungfrauen werden hier trefflich gezeichnet. Keine „Heiligenlegende", sondern ein Buch für besinnliche Menschen, insbesondere auch für die reifere weibliche Jugend.

Ausstattung. Papier und Druck gleich gediegen und vornehm.

Verlag der Alphonsus-Buchhandlung
Münster, Westfalen.

H. H. STOKER

DAS GEWISSEN

Erscheinungsformen und Theorien.

(Band II der Schriften zur Philosophie und Soziologie. Herausgegeben von Max Scheler).

1925. XIV und 280 Seiten geheftet Mk. 9.—, gebunden Mk. 12.—.

„... Der Horizont des Werkes ist enorm. Der Verfasser übersieht die deutsche, holländische englische Literatur zur Sache und benützt sie kritisch. Er behandelt sein Problem zunächst sprachpsychologisch und problemgeschichtlich, d.h. er erklärt sowohl die Vieldeutigkeit des sprachlichen Begriffs nach allen seinen Bedeutungen und berichtet über Gewissenstheorien des Mittelalters bis zu Kant, Schopenhauer, Nietzsche, Freud. Der erste Hauptabschnitt behandelt sodann das Wesen des Gewissens uud seine Erscheinungsformen. In einem folgenden wird das Problem der Entwicklung des Gewissens erörtert. Der Schlussabschnitt diskutiert die Geltbarkeit des Gewissens."

Theologie der Gegenwart.

Verlag von FRIEDRICH COHEN
Bonn am Rhein.

Ein guter Freund

ist in Familie und Haus ein immer gern gesehener Gast, zumal wenn er angenehm zu erzählen weisz. Ein solch unterhaltender Gast ist die beliebte Familienzeitschrift

Alte und Neue Welt

welche am 1. Oktober in den 61. Jahrgang eintrat.

In den 60 Jahren seines Bestehens hat dieses vornehme Unterhaltungsblatt seinen Abonnenten eine reiche Fülle gediegenen Lesestoffes vermittelt. Der neue 61. Jahrgang wird wiederum in Bezug auf Inhalt und Ausstattung mit der Zeit Schritt halten. Es ist uns gelungen, bekannteste Künstler und Schriftsteller als Mitarbeiter zu gewinnen. So wird die beliebte Schriftstellerin Annie Hruschka mit dem Erstdruck ihres neuesten Kriminalromanes.

Der Tote aus Brasilien

den 61. Jahrgang eröffnen

Dieser überaus spannende Roman spielt im 1. Teil in Wien, im 2. auf der Ueberfahrt nach Buenos Aires und der herrlichen Fluszfahrt auf dem Parana ins Innere Brasiliens.

VERLAGSANSTALT BENZIGER & Co.

Zu beziehen durch

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Gesammelte Werke von Joseph Görres

Herausgegeben im Auftrage der Görres-Gesellschaft

von Wilhelm Schellberg

in Verbindung mit Max Braubach, Adolf Dyroff, Karl d'Ester, Philipp Funk, Joseph Grisar, Wilhelm Kirfel, Sebastian Merkle, Günther Müller, Franz Xaver Seppelt, Robert Stein, Günther Wohlers,

Gilde-Verlag G. m. b. H.
Köln — Marzellenstr. 37.

Das Werk darf in keiner politischen Bibliothek, die auf Vollständigkeit Anspruch erhebt, fehlen. An alle Görresfreunde ergeht die dringende Einladung, sich durch umgehende Subskription ein Exemplar des überaus preiswerten Werkes zu sichern. Der Preis der gesamten 20, in Ganzleinen gebundenen Bände beträgt bei gleichzeitiger Bestellung aller Bände Mk 7.— pro Band; der Einzelpreis beträgt Mk. 8.—. Das Gesamtwerk wird in 5 bis 6 Jahren fertig vorliegen.

Zu beziehen durch

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

R. K. Jeugdbibliotheek

Uitgave Van Putten en Oortmeijer, Alkmaar

In deze serie zijn de navolgende boeken verschenen welke met onverdeeld schitterende recensies de lezende jeugd worden aanbevolen; leeftijd 10-16 jaar.

DE ERFGENAAM door *Cecilia.*
ARANKA door *Cecilia.*
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS door *Fl Keyenburg.*
HANS MEERMAN door *Hendr. M. Smits.*
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF door *Cecilia.*
WEER VEREENIGD EN HELDEN door *F. B. v. Vlijmen*
BLANKE WEGWIJZERS door *Cecilia*
JOHN. Roman van een Jongensleven, door *Lambert Lucasz*

Alle boeken zijn door den Keurraad goedgekeurd.

PRIJS PER DEEL f 1.25 Gebonden f 2.00.
Per abonnement van 12 deelen f 12.00 en f 20.00

Keurwerkjes

voor Kinderen

Spijze der Engelen
in acht bandjes.

Band van Liefde.

Jezus mijn Vriend
in twee bandjes.

Mijn Eerste Communieboekje
in vijf bandjes.

Misgebeden.

Kruiswegoefeningen.

voor Ouderen

De Heilige der geheele wereld.

De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella
in twee bandjes.

God kennen en dienen.

De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.

De Navolging van Christus
in drie banden.

Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis :: Utrecht

De talrijke abonné's, die een jaargang van dit tijdschrift regelmatig laten inbinden, hebben veelal met de moeilijkheid te kampen, hoe de losse afleveringen na lezing te bewaren, zonder dat deze iets van hun frischheid verliezen.
Het is ons daarom een groote vreugde, onzen lezers mede te kunnen deelen, dat we uit voorraad leveren

de practische sierlijke band

voor het opbergen der losse afleveringen, waardoor bovengenoemd bezwaar volkomen ondervangen wordt. Bovendien vormt ook een gedeelte van een jaargang een goed stevig opvallend boek, hetgeen de lezing ongetwijfeld veraangenaamt.
Een zeer vernuftige bevestiging maakt, dat de afleveringen volkomen onbeschadigd blijven, zoodat zij na beëindiging van den jaargang ingebonden kunnen worden en de band voor de afleveringen van den nieuwen jaargang beschikbaar is.
De band is uitgevoerd in linnen met goudopdruk.

Prijs slechts f 1.75

Deze Clio-band niet te verwarren met den linnen stempelband (die trouwens is uitverkocht), welke dient om den jaargang voor eens en altijd in te binden. De Clio-Band doet jaar-in jaar-uit z'n diensten om de losse afleveringen van een *loopenden* jaargang bijeen te houden.

WETENSCHAPPELIJKE GRAPHOLOGIE

De Psychologie v. h. Schrift
ROBERT SAUDEK

Bijlage van 48 pag. met reproducties van handschriften van bekende personen.

ING. f 6.00; GEB. f 7.50

Uit de inleiding:

Dit geschrift is de eerste poging om de wetenschappelijke grondbeginselen, methoden en wetten der graphologie, nader tot het Nederlandsche publiek te brengen. Tegelijk is het de eerste poging om de methoden, die berusten op de ervaring, verkregen uit de afzonderlijke nationale handschriften, zoo te wijzigen, dat zij ook op het Engelsche, Amerikaansche en Nederlandsche nationale schrift toepasselijk zijn, hetgeen in de Fransche en Duitsche werken tot nog toe nooit het geval is geweest.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.
Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.
REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalog;

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-Installaties enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

Historisch Tijdschrift
onder redactie van
Dr. TH. GOOSSENS, Dr. H. HUIJBERS
Dr. W. MULDER S.J., Dr. J. WITLOX
Verschijnt 3 maal per jaar
PRIJS F 4.50 FRANCO PER POST
HET Katholieke Geschiedkundig Tijdschrift
Vraagt Proefnummers bij uwen Boekhandelaar of rechtstreeks bij de Uitgevers
Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg

Ik *lees alléén Keurboekerij.*

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans v o l verrassingen.

De Vetten's Boterbiesjes
ROTTERDAM.
GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

Clio Slechts ééns in Uw leven, kleine kosten en de losse Boekzaal-no's raken nóóit meer zoek: een clioband à f 1.75. Overal verkrijgbaar
Het Nederlandsche Boekhuis - Tilburg

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken,
Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
Langestraat 35, TILBURG
ARTISTIEK DRUKWERK

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

POORTERS-TOEBACK

Romantiek en Katholicisme in Nederland

door Gerard Brom

EERSTE DEEL: KUNST
TWEEDE DEEL: WETENSCHAP EN STAATKUNDE

Gewone uitgave, gebonden in linnen.
Prijs per deel, f 7.90
twee deelen te samen - 15.80
Luxe uitgave, gebonden met perkamenten rug, kop verguld, uitsluitend twee deelen te samen f 19.80

In dit boek zien we herleven de liefde voor de Middeleeuwen en dus min of meer voor de Moederkerk. Het geeft een doorsnee van de heele 19e eeuwsche cultuurhistorie.
In het eerste deel worden besproken: Bilderdijk — De Engelsche school — De Gidskring — Gotiek.
Het tweede deel handelt over: Mystiek — Consequentie en reactie — Emancipatie.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

K UITGAVEN VAN KEMINK EN ZOON, OVER DEN DOM TE UTRECHT. K

ENGELSCH

A. A. E. S. BOUKENS

EngelschLetterkundig Leesboek

Deel I (1400—1800) ing. f 2.10. geb. f 2.40.
Deel II (1800—heden) ing. f 3.30. geb. f 3.75.

Zonder twijfel zal dit nieuwe boek zich *binnenkort* in een *ongemeen debiet* verheugen.
Orgaan Leer. Chr. M. O. 15-6-26.
W. A. v. Dongen Sr.

't Is een *goede* bloemlezing.
Het Kath Schoolblad 10-6-26.

..... Een mooi geheel. De Schrijfster verdient lof voor haar van smaak getuigend werk.
Spiegel v. Handel en Wandel Dec. '25.

Ook uitnemend geschikt voor studeerenden acte Engelsch L.O.

K K

CENTRAAL BUREAU DER UITGAVEN BETREFFENDE DE
H. THERESIA VAN 'T KINDJE JEZUS
LISIEUX (FRANKRIJK)

Filiaal voor België, Holland en Het Groot Hertogdom Luxemburg: Groote Markt 15, BRUSSEL
Het Centraal Bureau heeft het algemeen Depôt van al de uitgaven (boeken, prentjes, beelden medailles, verschillende voorwerpen, enz.) vergund door de Carmel van Lisieux.

VRAAGT PRIJSOPGAVE

SCHATKAMERS VAN KATH. WETENSCHAP

Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer
verschijnt 4 m. p. j. in afl. van ca. 6 vel, fr. p. p. f 8.75

— Tijdschrift voor Taal en Letteren —
verschijnt 6 m. p. j. in afl. van ca. 3 vel, fr. p. p. f 7.50

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Vanaf 1 Januari 1927 bedraagt de prijs per aflevering in plaats van 35 ct. slechts 17 ½ ct.
Dit No (van beperkten omvang) kost in den handel 7 ½ ct.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD
OPGERICHT IN 1692
ABONNEMENTSPRIJS PER KWARTAAL F 1.— PLUS 10 CENT PORTO

No 11b — 15 November 1926
Oplage onder accountantsattest 21.000 ex.

VICKY BAUM

INHOUD:

Alb. Steenhoff-Smulders: .. **R. H. Benson.**
Fr. Muckermann S.J.: **Johannes Jörgensen.**
H. Rongen: **Dichters in hun Kabinet.**
Hein Hoeben: .... **Richard Kralik.**
G. Ridder d.v.d. Schueren: **Het Eeuwige IJs.**
Herluf van Merlet: **Potemkin en Faust.**

Boekennieuws:
Opvoedkunde en Wijsbegeerte. ▫ Romans- en Ontspanningslectuur.

Uit Boek en Blad:
Tijdschrift voor R. K. Ouders en Opvoeders ▫ Alte und Neue Welt

Verscheidenheden

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG
Telefoon: 978 — Postrekening: 31583 — Telegram-adres: Boekhuis, Tilburg

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Meesterwerken

van

R. H. Benson

	Ing. f	Geb. f
De God der Wereld	(2.40)	(2.95)†
De Hooge Weg 3 deelen in één band	1.95	2.50
De Lafaard 3 deelen in één band	1.70	2.25
De Toovenaar . .	(1.70)	(2.25)†
Een Dood-gewoon Mensch 3 deelen in één band	1.95	2.50
Een Gevoelsmensch 2 deelen in één band	1.95	2.50
Gezift als Tarwe 2 deelen in één band	1.70	2.25
Het Onzichtbare Licht	1.50	1.95
Roeping	(1.70	(2.25)†
Wat was het? . .	1.50	1.95

De romans van dezen wereldberoemden bekeerling zijn van een geweldige suggestieve kracht, boeiend, meesleepend, ontroerend!

	Ing. f	Geb. f
René Bazin:		
Uit heel haar hart . . .	(1.70)	(2.25)†
E. F. Benson:		
De Tusschenpersoon . .	1.70	2.25
H. Bordeaux:		
Het Gouden Stilzwijgen .	1.50	1.95
P. l'Ermite: **Zijn liefde** . .	1.50	1.95
L. v. Hertling: **Weisskirchen**	1.50	1.95
M. v. Java: **Naar het Geluk**	(1.50	(1.95)†
C. Mackenzie: **Arme Familie**	2.40	2.95
H. 't Sas: **Op den Tweesprong**	1.50	1.95
L. Veuillot:		
Corbin en d'Aubécourt . .	(1.50)	1.95

DETECTIVE-ROMANS VAN EDWARD HALLIWELLS.

	ing. f	geb. f
De Misdaad van R. Weston	(1.50)	(1.95)†
Mij is de wraak	(1.70)	(2.25)†
De Heks van de Stille Hei	(1.70)	2.25
De Lawson-Brillanten . .	1.70	2.25

Jeske Choinski: **De Groote Strijd**, 2 deelen. Prijs per deel	1.70	2.25
Jeske Choinski: **De Laatste Romeinen**, 2 deelen. Prijs per deel	1.70	2.25
Scharlau Alberti: **Maarten Augustinus**, 2 deelen in één band	1.95	2.50

( ) beteekent: uitverkocht. ( )† = in beperkte mate voorhanden.

Dezer dagen verschijnt: Harold Avery, **Ku-Klux-Klan** De wonderlijke sensaties van High-Rusting, Humor. Avonturenroman Ing. f 1.70, geb. f 2.25.

In voorbereiding:
Handel-Mazzetti, **Het Onvergetelijke Jaar.**
G. K. Chesterton, **De Krankzinnige Rechter.**
Joseph Conrad, **Het Kapersnest.**
Em. Lacombe, **De Dappere Dascie.**

Abonneert U op de Keurboekerij tot wederopzeggens toe (minstens 4 nieuwe deelen). U ontvangt dan 20°/o korting, ook op de oude deelen.

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert aan den boekhandel of aan Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg, Industriestraat 1.

Mijne Heeren. Ik wensch mij te abonneeren op de **Keurboekerij** tot wederopzeggens toe (20% korting). U gelieve mij te zenden van de reeds verschenen deelen:

....

....

Naam:
Adres:
Aangeven ing. of geb. Duidelijk schrift a.u.b.

BOEKGESCHENKEN

F. W. DRIJVER:
MOZAÏEK
Allerlei op het gebied van taalkunde, geschiedenis, volkseigenaardigheden, feesten, gebruiken, bijgeloof, enz.
Vierde geheel omgewerkte en uitgebreide druk f 2.90 . . . . gebonden f 3.50

HISTORIE EN LEGENDE
Vervolg op Mozaïek f 2.30 gebonden f 3.—

SCHETSEN EN BEELDEN
Bijdragen tot de verbreiding der Folklore of Volkskunde, welke ons een blik gunt in de ontwikkelingsgeschiedenis van het menschelijk denken en gevoelen. f 2,25, geb. f 2.90

Prof. Dr. IS. v. DIJK:
GEZAMENLIJKE GESCHRIFTEN
(1877—1917) Zes deelen, ruim 3200 pags.
2e *druk*: Compleet f 30.—, Per deel f 5.50

J. T. DE JAGER:
FRIESLAND EN DE FRIEZEN
Leesboek over de geschiedenis van Us Heitelân. Twee deeltjes, geïllustreerd met vele penteekeningen van R. Dozy en Kaartjes van J. T. de Jager.
Eerste deeltje f 1.50 Tweede deeltje f 2.—
Samen gebonden in één band . . f 4.—

Uitgaven P. NOORDHOFF, Groningen

GROOT WILD IN AFRIKA

door ARTHUR R. DUGMORE

Geautoris. vertaling van J. H. Altona. Zestig illustraties naar foto's en schilderijen van den schrijver. Ing. f 5.50; geb. f 6.90. Het bijzondere van dit boek is, dat de schrijver niet jaagt met een geweer, maar met...... een fototoestel.

Dugmore vertelt van de eigenzinnigheid der dieren die niet willen „poseeren", van zijn moeilijke reizen en van de prachtige natuur. De illustraties zijn schitterend.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Zooeven verscheen :
DE DERDE DRUK

VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.
Prijs f 2.25, franco p. p. f 2.50.
Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

De Stad op den Berg,
Rome door Roomschen, door Dr. J. Hoogveld, Dr. Jac. van Ginneken, Jos. v. Wely, L. Feber, Dr. G. Brom e.a.
- Geïllustreerd -
Ing. f 3.50, geb. f 4.75.
Dit boek zal niet alleen klaarheid brengen bij andersdenkenden, ook bij eigen geloofsgenooten zal 't het inzicht verbreeden.
Hollandia-Drukkerij, Baarn

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

St. Franciscus-Drukkerij te Mechelen.

Alleenverkoop voor Nederland
bij Adr. M. KLEMANN
Broerenstraat 31, ARNHEM
Fondscatalogus op aanvraag gratis.

R. K. Jeugdbibliotheek

Uitgave Van Putten en Oortmeijer, Alkmaar

In deze serie zijn de navolgende boeken verschenen, welke met onverdeeld schitterende recensies de lezende jeugd worden aanbevolen; leeftijd 10-16 jaar.

DE ERFGENAAM door *Cecilia.*
ARANKA door *Cecilia.*
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS door *Fl. Keyenburg.*
HANS MEERMAN door *Hendr. M. Smits.*
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF door *Cecilia.*
WEER VEREENIGD EN HELDEN door *F. B. v. Vlijmen.*
BLANKE WEGWIJZERS door *Cecilia.*
JOHN, Roman van een Jongensleven, door *Lambert Lucasz.*

Alle boeken zijn door den Keurraad goedgekeurd.
PRIJS PER DEEL f 1.25. Gebonden f 2.00.
Per abonnement van 12 deelen f 12.00 en f 20.00.

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert, aan den boekhandel of aan Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg, Industriestraat 1.

Mijne Heeren, Ik wensch mij met ingang van 1 Jan. 1927 tot wederopzeggens toe te abonneeren op het

Tijdschrift voor R. K. Ouders en Opvoeders,

en gelieve U mij als premie gratis en franco te zenden een completen vorigen jaargang van dat tijdschrift.

Naam: ....

Adres: ....

Duidelijk schrift a.u.b.

Niet wat wij zeggen maar wat anderen zeggen

over het

Tijdschrift voor R. K. Ouders en Opvoeders

Uit de pers:

„Wat een schat van Roomsche opvoedkunde ligt er in deze bladzijden. Wat zou 't toch een zegen zijn, als dit tijdschrift in *ieder* Roomsch gezin eens doordrong en als vader en moeder samen 't geregeld lazen!"

„Wat een volheid van echte Roomsche levenswijsheid brengt iedere aflevering van dit tijdschrift."

„Zoo komt iedere veertien dagen, dit eenvoudige tijdschrift, met z'n vollen inhoud van paedagogische besprekingen, inlichtingen geven aan ouders en opvoeders. Door zijn echt practische artikelen van priesters, geneesheeren, onderwijzers, zal er nauw contact tot stand komen, tusschen school en huisgezin."

Het tijdschrift werd gezegend en openlijk aanbevolen namens Z.H. den Paus, Kardinalen en Bisschoppen.

Het tijdschrift is uitsluitend bestemd voor volwassenen, telt religieuse, paedagogische, medische, juridische en bibliographische rubrieken en kost per jaar f 5.45, plus 50 ct. porto.

Jaarlijksche Boekenschouw 1926

Dezer dagen verschijnt wederom de *Jaarlijksche Boekenschouw* en wel de zevende jaargang (1926) een dik, zwaar deel, bevattend résumé's en recensies betreffende de literatuur in Nederland, België, Frankrijk, Duitschland, Engeland, Hongarije, Italië, Sovjet-Rusland, Emigranten-Rusland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Polen, Tsjecho-Slowakije, Zwitserland, Spanje, Portugal. De werken verschenen gedurende het afgeloopen jaar, in de Nederlandsche en in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal zijn geclassificeerd in de volgende groepen:

1. Godsdienst en Apologie. II. Opvoedkunde en Wijsbegeerte. III. Romans en Ontspanningslectuur. IV. Dichtwerken. V. Tooneel. VI. Kunst. VII. Letterkundige Geschiedenis. VIII. Geschiedenis. IX. Land- en Volkenkunde. X. Natuurkunde en Nijverheid. XI. Sociale en aanverwante Wetenschap. XII. Leerboeken. XIII. Voor de Huishouding. XIV. Spel en Sport. XV. Voor de Jeugd.

Uiteraard wordt aan de Romans de meeste aandacht gewijd. Talllooze portretten (w.o. Ivans, Bordeaux, Gerard Bruning, Shaw, Delteil) verluchten den tekst.

De prijs bedraagt f 3.75 doch bij inteekening slechts f 2.50. Abonneert u tot wederopzeggens toe. U betaalt dan zeker nooit meer, dan de inteekenprijs. In beperkte mate is nog beschikbaar: deel I à f 1.50; deel II, III en IV à f 2.50; deel V en VI à f 3.75.

Betaling desgewenscht in termijnen.

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert aan den boekhandel of aan Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg, Industriestraat 1.

Mijne Heeren, Ik wensch mij te abonneeren op den **Jaarlijksche Boekenschouw** tot wederopzeggens toe, tegen voorkeursprijs. U gelieve mij te zenden van de reeds verschenen deelen:

Naam: ....

Adres: ....

Doorhalen wat niet gewenscht wordt.
Duidelijk schrift a.u.b.

ROBERT HUGH BENSON.

Hij was 43 jaar toen hij stierf, in het éérste jaar van den wereldoorlog, — en hij had zóóveel boeken geschreven dat men, wanneer hij het dubbele van zijn jaren had mogen bereiken, van een „welbesteed leven'' had kunnen spreken. Daarbij was hij een gevierd predikant, die altijd volle kerken trok, zoo goed bij zijn Vastenmeditaties in Rome, als bij zijn missie-preeken in de armenwijken.

Men voelt wel, wanneer men dit leven overziet, wat voor soort persoonlijkheid Benson geweest is: een man vol levenskracht, vol energie, 'n haastige, voortvarende, warmbloedige natuur, die gewenscht had: „snel heen te gaan, na intens geleefd te hebben'', 'n wensch die vervuld werd. Toch is er niets oppervlakkigs, niets vluchtigs in zijn karakter. Zoon van een Anglikaansch Aartsbisschop werd hij, toen hij drie en twintig jaar was, door z'n vader gewijd en was kapelaan in de armste wijken van Londen, echt missiewerk. Juist door zijn werk trof hem de verdeeldheid van het Anglicanisme. Vijf jaar lang heeft hij gezocht en gestreden, tot in 1903 de poort van den éénen Schaapstal zich voor hem opende. Merkwaardig is het, dat Hugh Benson pas even voor zijn bekeering, dus na zijn dertigste jaar, begon te schrijven; toen nam pas de periode van zijn wonderlijke vruchtbaarheid een aanvang. In 1907 trok hij zich, met goedvinden van zijn Bisschop, terug op het landhuis, dat hij kocht in Hare Street, Hertfordshire.

Er was daar 'n groote tuin en boomgaard, het was z'n paradijs en hij hield er allerlei dieren. Hij was 'n groot dierenvriend: z'n hond, z'n kat, de vogels, die in den tuin van 't fruit kwamen snoepen, 'twaren allemaal z'n vrienden.

Robert Hugh Benson.

Benson's karakter en gemoed worden ook belicht door het feit dat hij, ondanks zijn overgang tot de Katholieke Kerk, zeer innig met zijn familie bleef. Bij zijn gansche zieleproces was zijn moeder zijn vertrouwde; zij die zéér vroom was, maar nooit tot het geloof van haar jongsten zoon is overgegaan, steunde hem in zijn strijd met haar sympathie.

Zelfs had zij in haar huis te Tremans een kamer voor hem als kapel ingericht en daar las hij de Mis wanneer hij thuis was. Hij celebreerde daar het laatst op het einde van Augustus 1914. Dien dag nam hij afscheid van zijn moeder om haar niet meer terug te zien. In September kreeg hij hevige pijn en hartzwakte: oververmoeidheid constateerden de dokters en hij wilde in den nazomer rust nemen. Maar eerst moesten nog een paar missie's afgewerkt worden, onderbroken door pijn dikwijls. In Salford moest hij het opgeven, hij wilde naar huis, maar kon niet meer vervoerd worden en 19 October stierf hij, tot het laatst toe bij vol bewustzijn.

* * *

Een groot gedeelte van Benson's levenswerk, — van zijn werk onder de zielen, — waren zijn romans. Zijn vrome verzen, zijn ascetische en apologetische geschriften waren, naast z'n preken en brieven, de werktuigen ter zielevangst. Maar voor die groote massa in de verte, die hij niet dadelijk bereiken kon, schreef hij zijn romans, welke voor hem véél meer waren dan literatuur. In zijn historische romans schetst hij voor het Engelsche volk, onverbiddelijk duidelijk, het ontstaan en de groei van de Anglikaansche Staatskerk. In *Hoe een koning overwon* [1]) komt de geloofsverdeeldheid als een sluipend monster het land bespringen en een wellustig koning ontneemt het volk alles wat het heilig en dierbaar is geweest. We zien daar, in de romanfiguren, — zóó levend geworden, dat we ons hen wonderlijk nabij voelen, — *hoe* Engeland protestant werd. Heel die wreede, treurige tijd doet de persoon van Maria Tudor beter begrijpen door Benson geschetst in *De Tragedie eener Koningin* [2]); hoe heeft de schrijver hier de veel belasterde „bloody Mary'' in eer hersteld, zonder een heilige of een beminnelijke vrouw van haar te maken. En dan, in *Met welk recht* [2]) het verder verloop van de geloofsafval, even tegengehouden door Mary's hand. Elisabeth, de meineedige, die gezworen had het oude geloof te handhaven, nóg wreeder in de vervolging der katholieken dan haar vader ooit geweest was, Elisabeth, de stralende, wordt hier als de verpersoonlijking van het rijk der wereld, tegenover het rijk Gods. In dezen roman en in *Trots Pijnbank en schavot* [3]) welke in denzelfden tijd speelt, wordt het ons op eens merkwaardig helder wat het toen beteekende trouw aan het geloof te zijn. En *dit* is Benson's groot talent, dat hij van al zijn personen *menschen* maakt, die vatbaar zijn, zoowel voor hevige physieke pijn als voor de aantrekkelijkheid van 's levens zuiver genietingen.

En der groote karaktertrekken van Benson's talent, die „zielen zocht, geen literatuur'', was voorts, dat zijn creaties zoo uiterst menschelijk zijn, dat hij nooit preekt, nooit betoogt, maar een stuk leven geeft waarin de tendenz van zelf sprekend is. Zooals ieder menschenwerk onwillekeurig tendenz geeft, omdat ieder menschenleven iets *zegt*, zelfs al is het dan maar leegheid en holheid.

Dat spreekt ook uit al de moderne romans van den auteur: waarheid, menschelijkheid. Hij geeft geen verhalen, die min of meer boeien, maar menschen, karakters, zielen. Uit zijn studeerkamer bekijkt hij het leven en al 't gebeuren om hem heen, dat hem doet trillen van verontwaardiging, of dat hem warm en week doet worden, — en z'n pen vliegt over het papier.

Dat hij eens uit zijn werk bleek en bevend in de woonkamer kwam en zei: „ik ben zoo ontsteld, daarboven heeft zich iemand gezelfmoord......'', getuigt van de intensiteit van zijn

werk, even goed als van z'n levendige fantasie. Hoe prachtig is z'n kijk op 'n jongenskarakter in *De Lafaard* [4]), hoe fijn die ontleding, dat doen begrijpen het verschil tusschen psysieke en moreele moed.
Waar is zóó fijn de kamp beschreven, tusschen de bewuste drang naar hoogere volmaaktheid en de gehechtheid aan 't aardsche, bovenal de gehechtheid aan menschelijk opzicht, als in *Gezift als Tarwe*? [4]) Waar is in een boeiende roman zóó het inwendig leven geschetst als in *De Hooge Weg* [4]), waarbij ook het oordeel der menschen in flarden gescheurd wordt voor het oordeel van God. Die alléén de diepste bewegingen der menschenziel kent.
Benson's geestigste en scherpste roman is wel *Een Gevoelsmensch* [1]). waarin hij de ondeugd, welke hij zoo geweldig haatte: pose, onwaarheid, op z'n vinnigst geeselde. Chris Dell is het type van den poseur, van den onware, zooals er zoovelen rondloopen in Engeland en elders. Bijzonder knap is deze figuur opgebouwd en volgehouden. Dit doet Benson dikwijls en het wordt hem ook verweten: hij heeft niet veel sympathie voor de seculiere geestelijken en laat vaak de leek in het zielewerk slagen, waar de priester faalt In z'n aangrijpend *Loutering* [3]), waar de held door pijn en lijden tot bewustwording van het bovennatuurlijke komt, is het ook weer de leek, die helpt en de priester, die niet begrijpt. Maar Benson's boeken willen zijn, spiegels, welke hij zijn landgenooten voorhoudt, opdat zij er hun fouten in zullen zien. En, waar hij zelf seculier priester was, schroomde hij niet óók zijn confraters dien spiegel voor te houden. Hoewel Benson karakters bestudeerde in zijn omgeving, — hoe kon het anders? — werkte hij toch nooit „naar het levend model'' en hoe hij over deze manier van werken dacht, heeft hij duidelijk genoeg uiteengezet door Mrs. Main in *Een doodgewoon mensch* [4]).
Dat Benson te haastig werkte en daardoor zijn stijl schade deed, zal wel niemand ontkennen, toch is de *opzet* van ieder boek àf. Schoonheid heeft hij gegeven, overvloedig.

* * *

„God's heilige Wil geschiedde'' was de lijfspreuk van Benson, zegt zijn vriend Richard Howden, en heel zijn leven heeft hij getracht te leven naar dat motto. Te leven, — en te sterven! Het waren zijn eerste woorden, toen hij wist, dat er geen hoop meer was. Met een glimlach ontving hij zijn broer in die laatste oogenblikken, ofschoon hij graag had willen blijven leven. „Hij bleef geheel zich zelf'', schreef Arthur Benson „lapper, toegevend, haast zou ik zeggen, avontuurlijk. Het was eenvoudig alsof hij in een andere kamer was gegaan, toen hij stierf. Men kreeg geen indruk van *sterven*, maar van heengaan.''
Méér dan een literator van beteekenis, is Benson geweest, hij was 'n man die iets te zeggen had tot de zielen; met z'n pen, met z'n woord en met z'n eigen leven heeft hij gesproken. Niet tevergeefs. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

---

[1]) Dagblad Het Centrum, Utrecht.
[2]) Paul Brand, Hilversum.
[3]) R. K. Boekcentrale, Amsterdam.
[4]) Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

HERINNERINGEN AAN JOHANNES JÖRGENSEN.

De naam Johannes Jörgensen heeft voor ons een lichten, teeren en onuitsprekelijk milden klank. Als we hem hooren, zien wij voor ons de zachte heuvelen der Deensche eilanden, voelen wij iets van de geurende lucht, die door de beukenwouden van den Dyrehave speelt, waar vele tamme herten grazen en gelukkige menschen aan stille woudmeeren wonen. Dan denken wij ook nog aan den zilten zeewind, die uit de Sund aanvleugt en nu komt het een na het andere ons weer voor den geest, zooals het in Jörgensen's gedichten door elkaar geweven ligt. Nog valt ons te binnen, hoe de jonge berken in Denemarken, als de eerste lentezon ze verguldt, veel zachter en feestelijker waren dan elders, deze jonge berken, die als jonge meisjes schenen te zingen, wat J. P. Jakobsen in zijn stemmige taal zoo betooverend schoon heeft weergegeven. Boven de jonge berken koepelde echter de Deensche hemel, die zijn blauwe tinten spiegelen liet in de koele golven, die deze idyllische eilanden met hun fraaie villa's en hun keurig onderhouden tuinen omspoelen. Deze hemel, zoo herinneren we ons nog, was steeds bedekt met fijne witte wolkensluiers, geen schaapjes, eerder waaiende doeken en lichte zeilen, zoodat hij ondanks al zijn lachende schoonheid zijn geheimen toch goed wist te bewaren. Nog duikt daar een der scheepjes op, die de Sund bevolken en als witte duiven naar verre landen trekken. De zee onder hen, zoo zeide men, was echter zeer gevaarlijk en vol wisselende onderstroomingen.

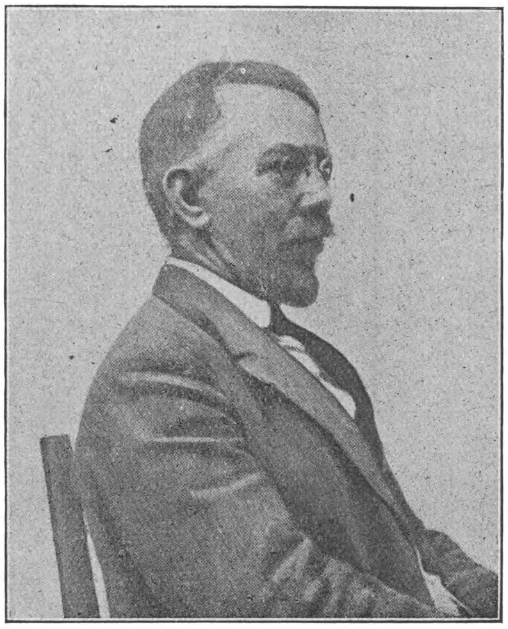
Johannes Jörgensen.

Mogens Ballin, een kunstenaar door en door, wiens groote donkere oogen en bleek, ascetischstug en met een ernstigen, zwarten baard omlijst gelaat verhaalden van den mystieken gloed van zijn ras, deze Mogens Ballin, dien wij kennen uit het heerlijke werk van Dom Verkade *Van Ongebondenheid en heilige Banden* zeide ons eens: „Johannes Jörgensen heeft melk in de aderen''.

Deze Ballin kende het leven en had alle wijsgeerige stelsels practisch onderzocht, totdat de wijsheid van Thomas van Kempen hem als de hoogste van alle toescheen. Hij heeft Johannes Jörgensen, die zich eerst liet meedrijven op den stroom, die de jonge generatie van toen onder leiding van Georg Brandes meevoerde, het eerst heengewezen naar de Katholieke Kerk. In het aangrijpende boek, dat tot titel voert *De jongste Dag* heeft Johannes Jörgensen verantwoording gegeven van zijn leven, terwijl de these-roman *Onze Lieve Vrouw van Denemarken* ons de wonderbare wegen der Voorzienigheid onthult, waarlangs het geleid werd. Eindelijk kwam dan de dag, waarop wij den reeds in Duitschland en Frankrijk bekenden dichter een briefje schrijven moesten. Nog heel levendig staat het ons voor den geest, hoe voorzichtig wij zijn antwoord openden en hoe groot onze innerlijke vreugde was, toen wij lazen, dat de toon, waarin onze brief geschreven was, hem aangenaam verrast had. Johannes Jörgensen was alles, maar geen bureaucraat en als hij naar Duitschland kwam, reisde hij „over Berlijn"; dat ons briefje niet in den deftigen ambtsstijl gehouden was, maar een eenvoudigen, menschelijken klank had, had hem een zachte schok van ontroering gegeven. Nu gebeurde het vaak dat hij 's morgens naar een of ander redactiebureau ging, waar hij dan zijn veel bewonderde essays schreef, terwijl dezelfde trein ons naar de universiteit bracht. Dat waren heerlijke uren en nu nog zijn wij er den dichter dankbaar voor. Johannes Jörgensen werd wegens zijn terugkeer tot de moederkerk veel belasterd en ook als schrijver heeft hij daarom veel te lijden gehad. Maar de macht zijner poëzie was sterker dan alle haat en men kon niet voortdurend op een dichter boos blijven, van wien velen zeiden, dat hij van allen in het land het beste Deensch schreef. Johannes Jörgensen bleef steeds mild en voornaam en heeft zich met heel zijn ziel aan de gemeenschap gegeven, waarvan hij nu deel uitmaakt en die trotsch op hem is.

Hierbij kwam nog, dat Johannes Jörgensen in zijn kunst zich zeer jegens Frankrijk verplicht gevoelde en dat zijn hart sterker aan Frankrijk dan aan Duitschland hing. Maar zulke tegenstellingen overbrugde het geloof en het is ook waar, dat Johannes Jörgensen zich bij zijn Duitsche vrienden, niet alleen in Denemarken, maar ook aan den Rijn en in het Zuiden, buitengewoon gelukkig gevoeld heeft, zoodat het samenzijn met hem als een wonderbare harmonische herinnering in ons voortleeft. 't Was vooral zijn Franciscusboek, dat hem in Duitschland vele trouwe lezers verwierf, zijne lyriek bleef ons veel vreemder en zijne stemmingsbeelden met hun betooverend-lyrische stamelingen werden door de meesten bij ons niet begrepen. Een kunstzinnige causerie verstaat men in Duitschland tot op den dag van heden niet en menig geslacht zal nog voorbij moeten gaan, voordat er een opstaat dat voor de gracelijke kunst der causerie eenig gevoel heeft.

De bliksem van den oorlog heeft in dit liefelijke landschap iets kostbaars stuk geslagen. Zijn Duitsche vrienden konden Johannes Jörgensen niet begrijpen, toen hij partij scheen te kiezen. Heden verstaan wij beter uit wat voor een geestesgesteltenis *Klokke Roeland* geschreven werd en veel andere werken, die daarop volgden. Men moet zich herinneren, hoezeer Johannes Jörgensen van de Vlaamsche steden hield, die zoo wreed geteisterd werden door den vernielenden krijg. In hem sprak eerder de kreet der menschelijkheid dan de haat tegen een volk; vergeten we daarom deze schaduwzijde in onze bewondering, geleid door de gedachte, die in het Oostersche Christendom nog zoo levendig is, dat wij nl. allen aan alles schuld hebben, en daarom allen elkaar vergeven moeten. En dit willen wij doen geheel en al, zoodat onze oude liefde in een geheel nieuwe liefde ontwaakt en wij met oude en nieuwe dankbaarheid de gaven van onvergankelijke waarde begroeten, die deze dichter ook ons geschonken heeft.

Van Assisi, dat den Deenschen dichter tot eereburger benoemd heeft, is Johannes Jörgensen naar de kleine havenstad Svendborg, gereisd, waar hem op 6 November ter gelegenheid van zijn zestigsten verjaardag een prachtig feest bereid werd. Ook wij bieden hem onze hartelijkste heilwenschen aan en hopen van hem nog menig diep en schoon woord te hooren, dat ons tot troost en kracht zijn kan in zware tijden.

Friedrich Muckermann, S. J.

DICHTERS IN HUN KABINET.

Alexandre Dumas père.

De werktrant van den schrijver is een meesprekende factor van niet te onderschatten beteekenis bij de aesthetische beoordeeling van zijn oeuvre. Dit zal, feller en scherper belicht door deze schijnbaar nietszeggende futiliteiten, meer vatbaar worden voor een alzijdige, zakelijke en rechtvaardige waardeering. Met decimale nauwkeurigheid zal men de verschillende graden op den literairen waardemeter kunnen aanbrengen. Tevens zullen deze buitenissigheden de diepere wezenstrekken laten doorschemeren en een verrassende verklaring aan de hand doen voor vele eigenaardigheden in compositie en stijl.

Wij openen deze reeks, die iedere maand geregeld zal worden voortgezet, met Alexandre Dumas père, omdat met zijn naam de groote romanproductie een aanvang neemt.

Baanbreker van het romantisch tooneel, ligt het zwaartepunt van Dumas père echter in den roman. Op dit terrein is hij de productiefste veelschrijver, wat toch ook een titel is. Dumas is een amusant causeur, die nooit verveelt, beslist over episch talent beschikt en meester is in de dramatische karakterteekening. Hij heeft zijn tijdgenooten het roman-verslinden geleerd en wordt nog gelezen, omdat hij zoo echt innig weet te boeien. Speculeerend op de lagere instincten van den mensch gaat zijn voorkeur uit naar het wufte, het zinnelijke, het onzedelijke, waardoor hij een der aanranders wordt der openbare zedelijkheid. Deze aantrekkelijkheid van gevaarlijk allooi heeft het debiet zijner boeken niet weinig verhoogd.

In zijn pseudo-historische romans neemt hij het niet zoo nauw met de geschiedkundige waarheid. Maar zou hij ook den tijd gevonden hebben om kronyken, gedenkschriften, bestoven archieven te doorsnuffelen? Hij leende een paar hoofddraden en trok al het overige weefsel op spinnenmanier, uit zijn weelderige, vindingrijke verbeelding. Afmatting kende hij niet. Als hij 18 uur aan het „ganzeveeren" was geweest, vloeide de bron nog even gul en geefs. De ontstellende vruchtbaarheid moest dezen snelschrijver wel eens leelijke parten spelen; anachronismen en

quiproquo's zijn dan ook aan de orde van den dag. Luistert slechts even. Onder Lodewijk XIV telen de boeren reeds aardappelen; Creuze schildert al 15 jaar vóór zijn geboorte; de Tuilerieën zijn reeds geillumineerd, nog voordat de fundamenten gegraven waren.

Dumas-fils, de veel-genoemde thesen-dramaturg, heeft ons enkele bijzonderheden bewaard over de werkwijze van zijn vader. ,,Mijn vader werkte regelmatig van 's morgens af door, tot aan den hoofdmaaltijd, die 's avonds genomen werd. Het tweede ontbijt om 12 uur beschouwde hij enkel als een parenthesis. Zelfs dit nam hij nog soms alleen in zijn studeervertrek. Een enkele maal schreef hij ook 's avonds, maar nooit tot laat in den nacht. Op deze manier kon hij weken en maanden doorwerken zonder vermoeienis te bespeuren. Wel sliep hij veel. Soms sliep hij als op commando voor zijn schrijftafel in, dutte een half uurtje en dan gleed de pen weer over het papier. Onder het schrijven maakte hij nooit correcties en hij zond zijn manuscripten direct naar den drukker. Arbeid was voor hem de beste medicijn. Lange jaren leed hij aan hevige buikkrampen. Werd de smart ondragelijk, dan stond hij op, zette zich aan zijn bureau en vergat alles. Tot verzet ging hij na een rijken oogsttijd op jacht of maakte reizen. Steeds had hij een notitieboekje bij de hand, waarin hij vlijtig aanteekeningen maakte. Ieder plekje was hem hiervoor goed genoeg; in de eerste de beste herberg, aan de eerste de beste biertafel kon hij ongestoord zijn vondsten opteekenen.''

Alexandre Dumas Père.

Louis Véron, de oprichter van de *Revue de Paris*, was in 1829 op het lumineuze idee gekomen, romans in voortzetting te publiceeren. Op zijn voorbeeld voerde Emile de Girardin, directeur van het goedkoope volksblad *La Presse* in 1834 het dagelijksch feuilleton in, dat de romankunst degradeerde tot veile koopwaar, te vaak afkomstig uit tweedehands-magazijnen. Ondanks zijn ellenlange verhalen werd Dumas een ideaal feuilletonist. Als de spanning opgevoerd was tot haar hoogtepunt en de ontknooping naderde, wist hij heel handig het verhaal te onderbreken en de handeling naar een ander terrein te verplaatsen.

In 1845 sloot Dumas met de redactie van *La Presse* en *Le Constitutionnel* een contract om gedurende 5 jaar zijn romans uitsluitend in deze dagbladen te publiceeren. De beraming liep op 18 deelen per jaar, het deel berekend op 6000 regels; per deel zou hij 3500 francs ontvangen. Bovendien zat Dumas nog met enkele andere contracten opgescheept, zoodat hij een tijdlang voor 5 bladen het feuilleton moest leveren. Zelf gaat hij er groot op dezen krachttoer te hebben klaargespeeld. Om met de persmagnaten te kunnen concurreeren had hij voor 135000 frcs. de collaboratie van Auguste Maquet gekocht. Zijn eigen honoraria waren dan ook vorstelijk; aan *Les trois Mousquetairs, Vingt ans après* en *Le Vicomte de Bragelonne* verdiende hij alleen 200000 frcs. Zijn verkwisting was echter navenant. Dumas maakte in den regel zelf het plan van den roman, gaf de verdeeling in hoofdstukken op en liet de voorloopige redactie aan Maquet over; ook moest deze het bronnenmateriaal verzamelen en schiften. Was Maquet klaar, dan schreef Dumas het eigenhandig over, veranderend en wijzigend naar de grillige ingevingen van het oogenblik. Alles wat de fabriek opleverde, ging op Dumas' naam onder de pers, zoodat er zelfs boeken bij zijn, waaraan hij heelemaal vreemd is. Op deze wijze is het getal zijner werken gestegen tot 257, volgens sommigen nog hooger. Na de Revolutie van 1848 bekoelde het enthousiasme zijner lezerswereld zeer. De ongenade van het publiek, dat hij zoo gevleid had, had een sterken terugslag op zijn scheppingskracht. Zijn zoon, die in 1848 den bekenden roman *La dame aux camelias* in het licht gaf, werd de erfgenaam van zijn roem. De laatste jaren van zijn leven bracht Dumas in volslagen kindsheid door. Hoogere idealen bleven hem steeds vreemd. De bijval der groote massa en een vorstelijk honorarium ziedaar de motieven zijner kunst, die hij terecht ,,littérature marchande'' doopte.

H. Rongen.

RICHARD KRALIK.

Dit langzaam in de breedte uitgegroeide boek[1]) werd geschreven om den grooten Oostenrijker in de gelegenheid te stellen zich zelf en zijn werk bekend te maken aan onze landgenooten, om hen over te halen te grijpen naar zijn oorspronkelijke werken zelf, waarin deze wijsgeer, geschiedschrijver apologeet, letterkundige en dichter met zoo'n verbijsterende veelzijdigheid getuigenis heeft gegeven van de waarde en de beteekenis van het Katholicisme als levensleer en om zijn heerlijk leven te plaatsen in het milieu van de denkbeelden, waaruit en waardoor het ontstond. Dit levensbeeld is geboren uit spontane bewondering voor de edele figuur van dezen grooten katholiek, van dezen universeelen schrijver. Op de allereerste plaats was het echter Kralik's persoonlijkheid als mensch, die Vincent Cleerdin en Wouter Lutkie aanlokte, neen: zedelijk dwong om den vergrijsden Graalridder aan een Nederlandsche

geestesélite voor te stellen. Hun uitgangspunt willen wij ook tot het onze maken bij de bondige bespreking van hun boek. Daarom slaan wij de openingsartikelen over, die Kralik speciaal voor Nederland schreef een een korte, helaas te korte omschrijving vormen van zijn cultureel levensprogram. Ook den dichter Kralik, inzonder den dramaturg in hem, dien Vincent Cleerdin recht laat wedervaren, in dezen waren regel: „Kralik's verzen, zij zijn zuiver van toon en bekoorlijk van rhythme, zij treffen vaak de teederste snaren van ons gevoel", alsmede Kralik als geschiedschrijver en als wijsgeer gaan wij stilzwijgend voorbij. Ons boeit alleen de mensch. Met hart en ziel zeggen we het Wouter Lutkie na: „Mij is het voornaamste aan elken mensch, de mensch." En Kralik zelf, de waarachtige mensch, zal ons volkomen gelijk geven zóó en niet anders zijn boek te bespreken. In zijn autobiographie *Tage und Werke* verklaart hij immers nadrukkelijk: „Steeds werd mij duidelijker, dat ik niet een dramaticus, niet een geleerde wilde worden, alleen een *mensch*."

In zijn artikel „Kralik als mensch" toont Wouter Lutkie ons z'n mooie, pose-vrije menschelijkheid, z'n innemende bescheidenheid, z'n hartelijke dankbaarheid, z'n diep en sterk geloof. In het warme levenslicht der Katholieke Kerk is Kralik na vele omzwervingen en bange twijfelperioden de gave, de evenwichtige, de rijpe, de mooie mensch geworden, dien Lutkie ons met zulk een innige piëteit geteekend heeft. Leest dit fijne portret van den bescheiden meester: „Middelpunt, de lachend felle, sprankelende oogen. Rusteloos blikkend, lachende oogen. Het magere, nietige lijf verdwijnt; enkel geest. En oogen, die den geest uitstralen, uitschieten in lichtende vonken, blij licht. Oogen: limpide als kristal en zoo fonkelend, zoo kantig van glans, zoo puntig van straal. Goedmoedig de fijne lach. Zooals hij staat, de Meester, in den kring van zijn luistergraag gehoor, nietig van lijf, bewegelijk, tenger, broos. Soms de armen gekruist op de borst, soms met één hand zacht gebarend, terwijl de lorgnette neerhangt op het kleed. Aarzelend, onzeker de voordracht, als gold het zijn debuut, debuut van een leerling. Moeilijk de stem, schrapend zoekt ze naar woorden, naar juist en duidelijk uitdrukken voor welwillend aandachtig, ademloos aandachtig gehoor... O, die onvergetelijke stem van Kralik trekt allen mee, trekt heel Oostenrijk mee omhoog. Dit is niet de stem van één man alleen. De ziel van heel een volk trilt daarin. Bij dispuut opeens vlotter de taal. Glanzend, geestig, slagvaardig. Scherper de klare lach. Het hooge, blanke voorhoofd straalt. Licht straalt het uit. Wit licht van den geest. Dan springen de beste gedachten los."

Richard Kralik.

Kralik bouwde zich in een voorname buitenwijk in Weenen, tegenover het imposante Karl-Ludwig-Denkmal, een eigen huis, dat naar zijn eigen ontwerp ingericht een waar kunstenaarswoon werd en dat met zijn kostbare standbeelden en schilderstukken treffend demonstreert de voorliefde van den huisheer voor antieke kunst en Germaansche heldensagen en voor de katholieke Graal-cultuur bovenal! Op zijn schrijftafel prijkt een Christus van Thorwaldsen en een Beuroner Mariabeeld, eigenhandig vervaardigd door Dom Desiderius Lenz, den nederigen kunstenaar-monnik, over wien Kralik steeds spreken zal op een toon van eerbiedige vereering. Leest nu eens, hoe fijn en hoe waar, Lutkie de wijze schetst, waarop ge in zijn huis ontvangen wordt. „'n Lichte druk op het schelknopje aan het tuinhek. De huisdeur gaat open. 'n Meisje doet het hek voor u wijken. Vraagt niets, verwacht niets. Gaat u voor in het huis, naar de deur van zijn werkkamer, klopt en tegelijkertijd opent zij u den toegang. Als altijd. — Kralik kan ten allen tijde door iedereen overvallen worden. Hij is steeds bereid. Voor de komst van God en de menschen."

Na den oorlog was Kralik een bedelaar, evenals ieder ander Oostenrijker. Toen was het, dat Lutkie en Cleerdin als apostelen van naastenliefde, Kralik, dien zij reeds als schrijver kenden, ook als mensch leerden waardeeren en vereeren. In deze jaren was het ook mij vergund met den Meester in aanraking te komen. Een persoonlijke herinnering wil ik verhalen, die den godsdienstigen mensch in Kralik ten voeten uit teekent. Levendig staat nog in mijn herinnering die Zondagochtend, toen wij samen door den aanbleekende morgen opgingen ter vroegmis. Het wilde, dat wij beiden in gedachten verdiept, zwijgend voortwandelden en in die groeiende stilte viel het mij op naast mij de zachte rinkeling van een rozenkrans te hooren. Op het einde van de groene esschenlaan voelde ik een zacht kloppen op mijn arm en met een vochten glans in zijn ontroerde oogen, vertelde mij Kralik, in kinderlijke blijheid, hoe hij zooeven reeds zijn tweede rozenkransgroet gebracht had aan zijn hemelsche Moeder. Reeds jaren had hij zich gewoon gemaakt iederen dag zeven rozenhoedjes te bidden en hij meende dat gansch zijn levensweg nu wel omstrengeld zou zijn met rozenkransen. En met grooten eenvoud wees hij mij een eenzame esch, die vochtig glinsterde in de herfstzon, waar hij op zijn dagelijksche wandeling even een kleine meditatie placht te houden over de geheimen van den dag... En nu werd voor mij opeens ontraadseld het geheim van zijn onverpoosde werkzaamheid en wonderbare veelzijdigheid — je mehr ich Gott loben kann, je mehr ich produziere, zei hij nog op dien roerloozen Zondagmorgen — zijn voortdurend gebedsleven was de ondergrond, waarop geleidelijk aan zijn geestesgebouw werd opgetrokken. Het zou waarlijk een wonder zijn, indien zulk een dagelijksche gebedspractijk den mensch niet in al zijn belangen veredelde. Want hieruit kan men afleiden zijn ontroerende bescheidenheid, zijn innig meegevoel voor de eenvoudigste dienstbode en waschvrouw, zijn ascetisch offerleven in dienst van de goede zaak, zijn warme vriendelijkheid en toeschietelijke voorkomendheid jegens iedereen. Hierin ligt

wel het geheim van zijn ongebrokenheid te midden der wereldstormen en der ontzinde kreten eener verwordende eeuw — van zijn verheven-zijn boven alle materieele belangen en successen.

Kralik wordt door zijn vrienden en bekenden als een heilige, als een moderne heilige vereerd. Wanneer hij zoo 's avonds in den intiemen kring van eenige vrienden een voordracht houdt, onbeholpen in houding en gebaar angstvallig zoekend naar het eenig-juiste woord, met den blijden monkel om den mond en het fijne expressieve, nu schrale en doorgroefde gelaat, waarover zacht welft het breedè voorhoofd onder het bronze, schemerlicht nog meer verscherpt en vergeestelijkt, dan, ja dringt het besef terstond tot u door, dat hier een man aan het woord is, die niet enkel veel gelezen en geleerd heeft, maar werkelijk iets eigen te zeggen heeft — die spreekt over hetgeen hem dierbaar is en dat hij in de stilte van zijn studeervertrek doordacht en innerlijk doorleefd heeft.

Kralik is de meest veelzijdige, de meest monumenteele, de vruchtbaarste, maar ook de meest miskende schrijver van Oostenrijk. Eerst langzaam daagt allerwege het besef van zijn onvergelijkelijke grootheid. Wouter Lutkie en Vincent Cleerdin hebben hiervoor het hunne in Nederland gedaan. Het werk is een verdienstevolle daad voor de katholieke zaak in haar geheel en voor de katholieke literatuur in het bijzonder.

Hein Hoeben.

---

[1]) **Wouter Lutkie, Vincent Cleerdin.** RICHARD KRALIK, Geïllustreerd, *Centrale Uitgeverij Oisterwijk, Oisterwijk*, 1926. (22×14) 447 blz., ing. f 3.75, geb. f 4.50.

HET EEUWIGE IJS.

Kapitein Scott.

Men voelt zich als Nederlander wel weemoedig gestemd, wanneer men in het onderhavige werk telkens leest, hoe zeer men er in het overkanaalsche bewust van is, dat simpele onpretentieuse reisbeschrijvingen constructief op het komend geslacht inwerken. Ponting schrijft er zijn werk voor. Scott ziet er een middel in „om een fieren mannelijken geest" in de hoop des Britschen vaderlands aan te kweeken. De Koning dringt er op aan, dat de expeditie tot vorming van de jeugd uitgebuit zal worden en het zou niet moeilijk zijn nog een paar andere zinspelingen in die richting aan te halen.

Hoe ver zijn wij Nederlanders van dien geest af! Bij ons durft men een reisboek pas aan, wanneer het druipt van wetenschappelijkheid en niet te lezen is van gedaas over kunst of van aanspraak op literaire waarde. Gevolg daarvan is, dat er in het Nederlandsch bijna geen enkel reisboek bestaat, dat inspireerend op de jeugd inwerkt, want deze worden eenvoudig niet geschreven of althans niet gedrukt. Natuurlijk zijn de uitgevers daaraan niet alléén schuld, want ook de autoriteiten gaan niet vrij uit. Denken we b.v. maar eens aan hetgeen de laatste jaren in Insulinde plaats gehad heeft en hoe weinig de machthebbers zich ingespannen hebben de jeugd daarvan te laten profiteeren. De openwerping van Sumatra, de pacificatie van de Buitenbezittingen, de exploratie van Nieuw Guinea, om maar een paar voorbeelden te noemen, hebben stof geleverd om een dozijn boeken te schrijven als dat van Ponting. Want al die genoemde activiteit is gepaard gegaan met een imponeerende som van stille plichtvervulling, van dapperheid, doorzettingsvermogen en andere schoone, viriele deugden. Maar om deze te exploiteeren ware het noodig geweest aan de uitgezonden expedities mannen te verbinden, in staat de gebeurtenissen waarvan ze getuigen waren, in pakkenden vorm te boekstaven. Zulks is bij ons nimmer geschied en daarom moeten we het op dit gebied stellen met een handjevol dood-vervelende werken, welke men er niet aan zal denken een opgroeienden knaap in de hand te stoppen.

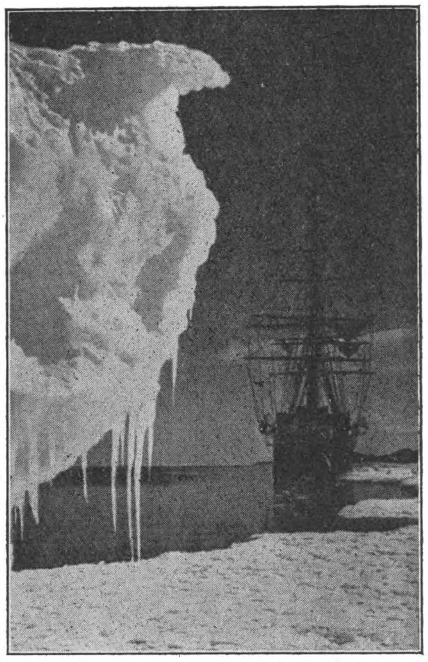

De „Terra Nova" aan den ijsvoet.

Maar de Engelschen zien op dit gebied scherper en daarom werd Ponting aan Scotts beroemde tocht naar de Zuidpool toegevoegd. Ponting's eigenlijke taak was, photo's en kinofilms te verzamelen, aan de hand waarvan hij later lezingen zou kunnen houden; maar in zijn contract was toch ook ruimte voor literaire bezigheid en daarvan heeft hij gebruik gemaakt door ons zijn *Het Eeuwige IJs* [1]) te leveren.

Aanvankelijk voelt men zich met argwaan tegen den schrijver vervuld. Maar dit gevoel wijkt langzamerhand, wanneer men hem beter leert kennen en ten slotte kan men zich bijna op elke pagina warmen aan zijn meesleepend enthousiasme voor de schoonheden van de natuur, onverschillig in welken vorm deze opgediend worden. Zoo schrijft hij b.v. midden op de onmenschelijke ijsbarrière zittend: „In het eene of andere jaargetijde zijn er in bijna ieder land ter wereld prachtige tafereelen aan den hemel waar te nemen. Menig keer heb ik de schoonheid bewonderd van de over Londen hangende wolken, — toch zag ik zelden een gelaat opgeheven om er naar te kijken behalve met zonsondergang. En hoevelen zien ooit op naar de wonderen van den hemel in den namiddag?"

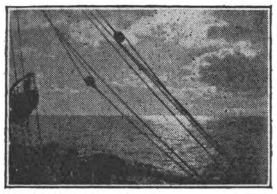

Middernachtzon in de Roszee.

Deze volzin typeert het fijne voelen en het nuchter denken, dat de schrijver op bijna elke bladzijde van zijn boek in praktijk brengt en dat hem tot zulk een goede gids maakt in de wilde schoonheden van Antartika. We zien hem nu weer eens in blije begeestering over de pracht van een grillig gevormden ijsberg, dan weer over de majesteit van de „witte nachten", dan weer over de millioenen kleurige diamanten, die de zonneschijn op de alom tegenwoordige lijkwa van sneeuw en ijs weet te tooveren.

Ponting ontwikkelt daarbij dat sportieve temperament, dat in een geboren jager zoo prettig aandoet. Want hij is er op uit om photo's te nemen, maar dit vereischt onder zijn moeilijke omstandigheden soms even veel geduld, list en persoonlijken moed, als het bekruipen van buffel of olifant. Zoo ziet hij b.v. aan het begin van een nacht, die vier maanden duren zal een pracht van een ijsberg bij zijn hut aan den grond raken en moet hij al dien tijd spiedend wachten tot de omstandigheden hem veroorloven zullen dien buit aan zijn trofeeën toe te voegen.

Zijn photografisch werk begint eerst recht te boeien, wanneer hij zich met zijn kodaks en zijn filmapparaten in dienst van de zoölogie stelt en er op uit trekt om het leven van zeehonden, meeuwen of pinguins op de film te vereeuwigen. Wij zullen geen lofdicht zingen op het aartsengelengeduld, dat een man bij zoodanig bedrijf moet ontwikkelen, maar slechts verwijzen naar de in het boek afgedrukte resultaten. Deze resultaten verdienen gewaardeerd te worden alhoewel ze misschien minder voor zich zelf spreken dan de landschapphoto's, waarvan meerdere als bewijs kunnen gelden, zoowel van de technische vaardigheid des schrijvers als van diens kunstgevoel. Ponting's boek wemelt uit den aard der zaak van zijlichtjes op Scott en diens expeditie. Men is aanvankelijk geneigd zulk eene raid naar het Zuiden niet al te tragisch op te vatten, want aan het comfort en de veiligheid der leden was zoowat alles ten koste gelegd wat geld, wetenschap en ondervinding konden suggereeren. Maar al voortlezende verandert men toch wel van inzicht en komt men er toe eerbiedig het hoofd te buigen voor de superieure menschelijke kwaliteiten, welke elk lid van zulk eene expeditie ontwikkelen moet, om het geheel te doen slagen. En dan nog vallen er slachtoffers zoowals het treurige lot van den leider en zijn vier makkers bewijst. Ponting heeft er goed aangedaan een relaas van de dash naar de Pool aan zijn boek toe te voegen want, zooals de stervende Scott zelf neerschreef, is dit relaas wel bekwaam het hart van elk rechtgeaard man te ontroeren. En dat is ten slotte de groote waarde van expedities zooals de onderhavige.

Pinguins op bezoek.

G. Ridder de van der Schueren.

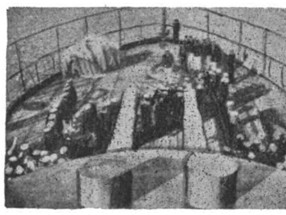

Fusillade der rebellen.

---

[1]) **H. G. Ponting**, HET EEUWIGE IJS. Vertaald uit het Engelsch door M. P. C. de Gruyter. Geïllustreerd. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam*, 1926. (19 × 11.5.) 451 blz. ing. f 2.15, geb. f 2.90.

POTEMKIN EN FAUST.

I.

Camilla Horn als Gretchen

Al tracht de van superlatieven steigerende filmreclame de wereld ook wijs te maken, dat er uitsluitend cinematographische „chef d'oeuvres" ter markt worden gebracht, in werkelijkheid kunnen maar uiterst weinig rolprenten den toets van ernstige critiek doorstaan. Minstens 95 % der „superproducties" is de moeite van het aankijken niet waard, om van de duizenden en nog eens duizenden society-drama's, waarin zeer berispelijke „heeren" in onberispelijke „evening dress" met zéér gekleed ontkleede „dames" huwelijken plegen te sluiten oogenschijnlijk alleen om een motief voor echtscheiding of aanverwante ongeregeldheden te hebben, maar niet te spreken. Toch mag men op grond van de méér dan ergerlijke inferioriteit harer meeste voortbrengselen de cinematographie zelve niet zonder meer veroordeelen.

Op het oogenblik rouleeren in ons land twee merkwaardige rolprenten, die ten overvloede nog eens bewijzen, dat het alleszins gerechtvaardigd is van een film*kunst* te spreken. We bedoelen de geruchtmakende Potemkin- en de opzienbarende Faustfilm.

De Sovjet-autoriteiten, die de Potemkin-film, waar wij ons in dit artikel toe bepalen, terwijl in een volgende bijdrage de Faustfilm ter sprake zal komen, met propagandistische bedoelingen door den knappen regisseur S. M. Eisenstein hebben laten vervaardigen, zijn slim geweest, zoo slim als het den welbekenden „kinderen der duisternis" betaamt. Zij beseften zeer goed, dat een verheerlijkende film van de door henzelf verwekte en tragisch voltooide revolutie als export-artikel tot verbreiding hunner ideeën weinig succes zou hebben, aangezien een dergelijke apert Bolsjewistische rolprent in het grootste deel van Europa tot politieke contrabande zou worden verklaard. Daarom hebben zij de Potemkin-historie opgediept, naar het heet uit een protokol, dat in het archief van de Russische ministeries

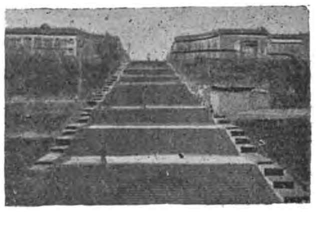

De bloedtrappen van Odessa

van Marine en Oorlog berust. Deze historie, welke dateert uit een tijd, toen het sovjetisme in Rusland nog niet bestond, hebben ze bedropen met de ransige jus hunnerverbeelding, totdat ze een hartstocht prikkelend voedsel werd voor allen, die hun heil van een omwenteling verwachten. Want ook al zouden de zakelijke gegevens, die aan dit werk ten grondslag liggen, geschiedkundig juist zijn — iets wat gezien de mentaliteit der Bolsjewiki en de onbetrouwbaarheid van het al of niet bestaande protokol en van de krantenberichten uit die dagen, nog wel aan eenigen twijfel onderhevig is — de wijze van voorstelling dier „feiten", is het zeker niet. Het Tsarisme wordt té opvallend zwart en de muiters worden té in het oogloopend wit geschilderd.

Doch hoe partijdig deze „historische" film in haar uitbeelding van het conflict ook moge zijn, zij is en blijft een aangrijpend kunstwerk. Wat Eisenstein hier met enkele Moskovitische acteurs en tal van ongeschoolde krachten heeft weten te bereiken, is wezenlijk bewonderenswaardig. Hij toont zich een meester in de massa-regie, die tevens een open oog blijkt te bezitten voor de geraffineerde werking van het welgekozen détail. De Potemkin-film wordt niet *gespeeld*, maar *geleefd*. Slechts nu en dan treedt een enkele figuur op den voorgrond om onmiddellijk daarna weer terug te treden in de collectiviteit, waarvan zij deel uitmaakt. Het gaat hier niet zoozeer om de individuen als wel om de door omstandigheden en mentaliteit gevormde gemeenschappen, waarin wij de innerlijke krachten en ontroeringen zien gisten met een beangstigende hevigheid.

Bedorven vleesch goedgekeurd.

De pantserkruiser „Potemkin", die als een dreigende citadel op de reede van Odessa omhoog rijst, vormt met haar bemanning een eenheid. Hij is geworden tot een bezield monster, een met electriciteit geladen donderkop, die elk oogenblik met vernietigend geweld van vlammende bliksems kan explodeeren. Reeds aanstonds in het tafereel van de slaapzaal, waar de half-naakte matrozen in de kris en kras opgehangen hangmatten slapen en de norsche constabel zich met een vinnigen slag wreekt op hem, tegen wien hij in de schemering het hoofd heeft gestooten, voelt men de gespannen verhouding tusschen de natuurlijk zonder uitzondering machtsmisbruikende meerderen en de wrokkende, eveneens natuurlijk zonder uitzondering nobele minderen. Voortdurend groeien en groeien de tergende onrechtvaardigheid van de eersten en de onwillige woede van de laatsten. Het is als het langzaam zwellen van een boosaardige zweer, die tenslotte openbreekt met etter en bloed. Dit gebeurt, wanneer de griezelige scheepsdokter de van maden overdartelde biefstuk geschikt verklaart voor consumptie, en de van dit vleesch getrokken soep door de manschappen geweigerd wordt. De ontevredenen worden aan dek bevolen en als een kudde vee tezamen gedreven. De wacht komt in 't geweer. De commandant, een dolle bloedhond, wil hen laten fusileeren. Reeds heft het vuurpeleton de karabijnen omhoog, als plotseling de matroos Wakulintschuk hen toeroept hun broeders niet te dooden. De geweren zinken. Razend van drift springen de officieren op de dienstweigeraars toe. Het gevecht is in vollen gang. Het ongure scheepsdoktertje wordt als een stinkend klein roofdier over boord geworpen — slechts zijn knijpbrilletje blijft angstig trillend hangen in een tros. De andere superieuren volgen hem spoedig en weldra zijn de muiters heer en meester op het schip. Alleen Wakulintschuk, de spreker van het zijn makkers reddende woord, sneuvelt in den strijd. Zijn lijk wordt als dat van een heiligen martelaar op de kade van Odessa tentoongesteld en heel de bevolking der stad trekt in imposante processie naar de haven om den dooden held, die het leven moest laten voor „een lepel soep" te zien. Den opstandigen kruiser wuift men juichend toe en een zwerm van zeilbootjes vlindert uit om de oproerigen te fourageeren. Doch plotseling wordt dit verbroederingsfeest wreedaardig verstoord. De grimmige Kozakken verschijnen en de infanterie daalt in gesloten gelederen de trappen af, welke naar de kust voeren.

Moorddadige salvo's vallen kletterend als zweepslapen uit de gevelde geweren in ijzingwekkenden, onverbiddelijken regelmaat. Het volk vlucht in paniek. Een reeks afgrijselijk realistische tafereelen met weerzinwekkende details tracht ons te overtuigen van de beestachtige wijze, waarop het Tsaristisch regiem de macht in handen placht te houden. De kruiser „Potemkin" schiet vanaf de reede het gebouw van den Generalen Staf in puin, en licht de ankers, daar een flottielje van de Admiraliteit ter tuchtiging in aantocht is. Hoe snel de machines ook stampen, de afstand tusschen achtervolgden en vervolgers slinkt en slinkt. Dan neemt de „Potemkin" de gevechtstelling aan. De lugubere slurfen der kanonnen richten zich langzaam omhoog, een ieder is op zijn post. Doch zie... eensklaps wordt het sein: „sluit u bij ons aan" beantwoord. De bemanning van het flottielje heeft zich op het „moment suprème" herinnerd, dat zij uit broeders bestaat en dies met de broeders muiten moet. En triomfantelijk vaart de jubelende „Potemkin" naar Roemenië om zich te laten interneeren.

Heel deze geschiedenis van naar materieele lotsverbetering strevende menschen, waaraan niettegenstaande het gecoquetteer met de broederschapsidee elk wezenlijk hooger motief volkomen vreemd is gebleven, wordt op het witte doek zóó aangrijpend uitgebeeld, dat men meeleven moet of men wil of niet. En de helsche, opzweepende muziek van den componist Edmund Meisel, welke een onverbreekbaar geheel vormt met de film, maakt den indruk van het oer-krachtige, barbaarsche beeld volkomen.

Toch is ook deze film als kunstwerk niet geheel vlekkeloos. Zoo doet de blakende welvarendheid der matrozen, die op in staat van ontbinding verkeerend voedsel worden getracteerd, al heel zonderling aan. De lamzakkerige pope met het would-be-uiterlijk van een boschjesman is een al te onwaarschijnlijke en irriteerend onbenullige verschijning. En het geval van den hobbelenden kinderwagen met luidruchtigen inhoud en van de melodramatische moeder temidden der door de Kozakken verspreide verschrikking slaat over het tragische heen naar het komische. Doch dit zijn slechts kleinigheden, die aan het overweldigend geheel weinig afbreuk doen.

Waarom moet nu de vertooning van deze bloedroode tendenz-film uiterst gevaarlijk worden geacht? Niet zoozeer om de film zelve als wel om het publiek. Geen dóórdenkend mensch met een behoorlijke dosis gezond verstand zal zich door deze film laten beetnemen.

Maar eilacy, het bioscooppubliek bestaat niet uitsluitend uit menschen, die dóórdenken en zich mogen verheugen in een toereikend quantum gezond verstand. Integendeel. Doorgaans is het een agglomeraat van zeer heterogene bestanddeelen, welke nu juist niet plegen uit te munten door logischen zin en scherpziende nuchterheid. Het reageert, aanvaardt en verwerpt vaak op een onberekenbare wijze. Daarom achten wij het vertoonen van deze film, die wel degelijk de roode hartstochten prikkelt, — werd in den Haag en Amsterdam tijdens de voorstelling niet de internationale geneuried? — onverantwoordelijk in plaatsen, waar garnizoenen of een groot contingent militairen zijn gelegerd. Ook voor de mijnstreken, de industriecentra, en de groote steden, kortom overal waar het proletariaat sterk vertegenwoordigd is, is deze film niet toelaatbaar.

Al geeft ze ook niet direct aanleiding tot ongeregeldheden, ze voedt toch zekere driften en gevoelens, welke kunnen uitbotten in orde-verstorende daden.

Wie dit niet inziet speelt onbewust in de kaart van de Sovjet, die in zijn anti-kapitalistisch vuistje lacht, omdat hij de meest excessief kapitalistische handel, nl. de Europeesche filmhandel als een blind paard heeft weten te spannen voor zijn propagandistischen praalwagen.

(Wordt voortgezet.) *Herluf van Merlet.*

BOEKENNIEUWS.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Harold Avery, **2658.**
KU-KLUX-KLAN, De wonderlijke sensaties van High-Rusting, Humoristische avonturen-roman, Vertaald uit het Engelsch door F. v. Velzen. Geïllustreerd door H. Moerkerk. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1926. Keurboekerij, (16×11.5) 352 blz. ing. f 1.70, geb. f 2.25.

„Wat zich als komisch aan komt melden, is komisch zelden", maar hier hebben wij inderdaad te doen met een boek vol gezonden, fijnen humor. 't Is de oude Heer Smits of Simon Gorter geweest, die indertijd met rake stift den ouden-jongenheer-op-kamers heeft geteekend, altijd bang en angstig voor zijn gezondheid, nauwgezet om op het bepaalde uur zijn drankje in te nemen, angstvallig om op den vastgestelden tijd zijn winterkleeding te voorschijn te halen. Zulk een ingebeelde zieke, zulk een stumper is John James. En nu komt zijn oom, de goedmoedige, waardige kantonrechter Chipperton met zijn nichtje Nancy op het idee hem te genezen en natuurlijk — daar is het een roman voor — tevens aan een vrouw te helpen. Hij wordt bij den kantonrechter te logeeren gevraagd en betrokken in al de kluchtige avonturen van het „vroolijker-leven-systeem", waarvan het hoogtepunt wel wordt bereikt, als hij 's nachts met oom Chipperton er op uittrekt om voor grootmeester der Ku-Klux-Klan te spelen. De bewoners van het dorp, allen met hun eigenaardige, menschelijke gebreken, krijgen van dit geneesmiddel tevens een lik uit de pan en de oolijke, guitige kantonrechter heeft de voldoening John James en vele zijner medeburgers door zijn vroolijke kuur genezen te hebben.

Wijl wij zoo zelden echten humor kunnen aanbevelen, staan wij iets langer stil. Bij elk zinnetje schiet je in een lach om de droge opmerkingen, de smakelijke juiste vergelijkingen, de rake schildering der komische toestanden.

Het is werkelijk een genot zulk een boek in zijn bibliotheek te hebben, om zich te ontspannen na den dagtaak.

— A — *J. Kramer.*

R. H. Benson, **2659.**
EEN DOODGEWOON MENSCH. Vertaald uit het Engelsch door J. P. M. Vlekke. Geïllustreerd door H. Moerkerk. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1926, Keurboekerij, (16×11.5) 494 blz. ing. f 1.95, geb. f 2.50.

Percy Brandreth Smith, zoon van een dokter in een Londensche voorstad, zelf kantoorklerk, gaat op verzoek van een vriend luisteren naar de preek van een beroemden katholieken redenaar. — Hij wil katholiek worden. Na korten, hevigen strijd legt zijn familie er zich bij neer. Hij voelt zich sterk, beginselvast, bijna een martelaar voor de goede zaak; zijn enthousiasme is onbegrensd, maar zijn wilskracht gering. Langzaam maar zeker naderen de beproevingen: de mooie actrice, waarop hij verliefd wordt en die een gescheiden vrouw is— als hij katholiek wordt,kan hij er nooit mee trouwen — de erfenis die zijn moeder te beurt valt en die hem eens tot landgoedbezitter zal maken; de zwijgende, maar sterke tegenwerking van zijn moeder, die hem gehuwd wil zien met een anglicaansch buurmeisje van adellijke familie. Waar zijn enthousiasme niet door wilskracht gesteund wordt, volgt hij gaandeweg de lijn van den geringsten weerstand en wordt hij een willoos volger van zijn moeders wenschen: een doodgewoon mensch, die den moed zijner overtuiging mist. Daartegenover de onbeholpen predikant, die trots armoe en hoon zijn roeping volgt. In zijn omlijsting van sappige, geestige, sarcastische milieu- en persoonsbeschrijvingen een diep indringende ontleding van een gewone ziel, een zeldzaam verschijnsel in de psychologische romanliteratuur.

— A — *V. L.*

Henry Cauvain, **2660.**
ROSSE BANDIET. Een avonturenrijke speurdersgeschiedenis in Frankrijk van 1845. Vertaald uit het Fransch. Geïllustreerd door Herman Moerkerk. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1926. Romans van Avontuur. (20×14). 176 blz. ing. f 1.—.

'n Onschuldige wordt verdacht van een moord en Maximilien Heller, 'n philosophische zonderling met zijn vriend, de dokter, binden den strijd aan tegen de lugubere machten van donker Parijs om de onschuld te redden en de schuldigen te straffen. Giftmengers, valsch-spelers, boeven, oplichters, gentlemandieven en uitgaande dames en heeren van een wereldstad, komen voor 't voetlicht in deze spannende, archaïstisch getinte detective-roman, die met kunst wel is waar niets uit te staan heeft, doch als onschuldige ontspanningslectuur kan worden aanbevolen.

— A — *M. v. M.*

Prof. Frans van der Weghe, **2661.**
DE LAATSTE BOOT. *Uitgegeven door den schrijver, Brugstraat 48a, Roosendaal* 1926. (20 × 16) 184 blz. ing. f 1.50.

Een Brusselsch professor maakt Rosa Verlinde het hof. Papa zegt nog wat geduld te hebben: ze is pas zeventien. Ondertusschen breekt de oorlog uit. Allen trachten naar Engeland over te steken. De twee tortels slagen er in, maar de oude heer niet. De „laatste boot'' is weg, als hij in Ostende aankomt. In Engeland wordt een besluit uitgevaardigd, dat alle ongehuwde mannen der geallieerde naties onder de wapenen roept. De dappere professor ziet maar een uitkomst: zijn onverwijld huwelijk met Rosa. Zoo kan hij in Engeland rustig zijn spreekbeurten vervullen, terwijl zijn landgenooten hun leven geven voor hun vaderland. Na den oorlog komt het paartje naar België terug, waar de activistische woelingen in vollen gang zijn.
Ziedaar de korte inhoud van „een Vlaamsche roman uit bange tijden.'' Deze ondertitel zegt niets te veel, want de liefdeshistorie, die zeer oppervlakkig wordt weergegeven, is louter bijkomstigheid. Hoofdzaak is de schildering van het Vlaamsche leven in bange tijden, de ontwaking van het Vlaamsche bewustzijn voor, gedurende en na den oorlog. Schrijver geeft hier, als wij goed gelezen hebben, zijn persoonlijke ervaringen van activistisch gezinden flamingant. Er komt gloed en leven in zijn woorden, als hij deze beweging verdedigt. Nu is 't de vraag nog maar, of hij hierin niet te ver gaat en de feiten niet te zwart kleurt. Wie zich een idee wil vormen over het leven in België tijdens den oorlog en over de woelingen van het activisme, zal dit boek met profijt lezen. Alleen frappeert ons — en we betreuren 't hartgrondig — dat schrijver hier en daar zoo'n vrijzinnige houding aanneemt tegenover den godsdienst — dit legt een schaduw over zijn overigens zoo levendige boek.
— **Bc** — *F. H.*

Valentine Williams, **2662.**
DE ROODE HOOGMIS. Vertaald uit het Engelsch door E. D. van M. *Hollandia, Baarn,* 1926. (20 × 14) 286 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

't Is het moderne detective-motief geënt op een oud gegeven van de historische romantiek. 't Speelt met al zijn berekende onwaarschijnlijkheden in den janboel der Fransche revolutie. De schrijver typeert de Fransche decadentie door twee meisjes, die d'r eigen presenteeren? doch hij typeert er tevens het decadente van zijn werk mee. Men moet zijn natuurlijke antipathie tegen het beest-menschelijke overwinnen — om door zoo'n bloedrivier te kunnen stappen.
— **Bc** — *A. v. Delft.*

UIT BOEK EN BLAD.

Tijdschrift voor R.K. Ouders en Opvoeders.

Trouw komt dit eenvoudig tijdschrift ons verrassen met een rijken inhoud van echt paedagogische lessen. Van 't eerste nummer af bleef het zich gelijk: op populaire wijze school en huisgezin helpen in de vorming van godsdienstig-zedelijk leven. En omdat met 't zieleleven zoo nauw 't lichamelijk welzijn samenhangt, werken geneesheeren van naam voortdurend met de andere schrijvers samen.
De katholieke school kent haar plichten. Maar 't huisgezin? Wat een onwetendheid, zorgeloosheid, onnad nkendheid! Wat een erbarmelijk opvoedingsmillieu dikwijls! De schrijvers van 't tijdschrift, die leven in huisgezinnen, die dag op dag daarmee in aanraking komen, lichten voor, sporen aan, werken met onverdroten ijver voor verbetering. Zij durven met apostelenmoed wijzen op de gevolgen van de zorgeloosheid, van de onwetendheid, van die verwaarloozing. *In alle katholieke scholen en huisgezinnen moest dit goed geredigeerde populaire tijdschrift gelezen worden*: moeders en vaders moesten het samen aandachtig nagaan om wat paedagogisch gevormd te worden. Leiders van patronaten kunnen hier veel stof vinden voor toespraken. Veel zorg wordt er besteed aan den wisselenden inhoud om nooit buiten de lijn van den eersten opzet te geraken. Wie meewerkt voor verspreiding, werkt voor de heiliging van 't toekomstig katholiek Nederland. *v. L.*

Alte und Neue Welt.

Nu met de lange amusante winteravonden de huiskamer weer het warme, boeiende middelpunt gaat worden van den familiekring, zullen vele ouders moeten uitzien naar goede winterlectuur. Dit kan hun heel wat hoofdbrekens kosten. Tijdschriften immers, die men onbezorgd in de huiskamer op tafel voor het grijpen kan laten liggen, zijn werkelijk niet zoo dik gezaaid!
Een ernstige waarschuwing om goed toe te zien, wat de kinderen, vooral in de Sturm und Drangperiode lezen, is hier zeker niet misplaatst. Waar ons eigen land met dergelijke lectuur zoo karig bedeeld is, moet men wel door het venster naar het buitenland zien of we daar iets van onze gading kunnen vinden. Zeker de vreemde taal is in den aanvang een bezwaar, maar als men deze moeilijkheden eenmaal onder den knie heeft, kan men voor zijn ontwikkeling ook een dubbele winst boeken. Wil zoo'n tijdschrift er in gaan, dan zal het den smaak, ook van de rijpere jeugd moeten treffen, haar weten te boeien op een gezonde en degelijke manier. En hiervoor lijkt ons het veertiendaagsche *Alte und Neue Welt* zéér geschikt. De rijke verscheidenheid van den inhoud, de mooie duidelijke druk, de royale en keurige illustraties, zullen het in de huiskamer doen waardeeren als een gulle geefsche brenger van blije levensvreugde voor jong en oud. En wanneer de kinderen het ter hand nemen, kunnen de ouders volkomen gerust zijn, want zij vinden hier een boeiende en aantrekkelijke lectuur, die hun gemoed zal verdedelen, hun kennis verrijken en veel bijdragen tot een evenwichtige uitgroeiïng hunner jonge menschelijkheid......

VERSCHEIDENHEDEN.

Om eventueel misverstand te voorkomen deelen wij mede, dat het plaatsen van 't portret van een auteur niet altijd instemming beduidt met de werken, welke op naam van de gefotografeerde staan.
In een der volgende nummers zullen wij onze zienswijze bepalen t.o.v. het werk van Vicky Baum.

La Semaine des écrivains catholiques.

Van 6 tot 12 Decemger zal „La Semaine des écrivains catholiques'' voor den vijfden keer bijeenkomen in de groote zaal van het Institut

Catholique te Parijs. Maurice Brillant zal spreken over het antikatholieke offensief betreffende de zedeleer en de godsdienstgeschiedenis; Olivier Leroy over de sociologische zijde van het antikatholieke offensief; abbé Bruno de Solages over den oorsprong der christelijke gedachte; Pater Doncoeur over de heiligen in de moderne literatuur; abbé Calvet over de katholieke kritiek en de hedendaagsche literatuur; Mme Jean Balde over den roman en de katholieke inspiratie. Iederen avond vinden er bijeenkomsten plaats, waar de uitgevers en boekhandelaars ook toegang hebben. In de slotvergadering presideert Kardinaal Dubois en zullen Emile Baumann en Gaëtan Bernoville het woord voeren; daarna is een officieel diner der congressisten onder praesidium van Louis Bertrand, lid der Fransche Academie.

Zijn leven.
Dichter, essayist, criticus, richtingwijzer......
,,Mij is het voornaamste aan elke mens de mens.''
Als ,,naar God's evenbeeld'' mag ik niet ànders; als priester moet ik zó oordelen.
— Hoe oud is deze mens: hoe wijs is hij?
Niemand kan zeggen, hoe oud hij is, van niemand. Omdat ge van niemand de leeftijd kent.
Het tellen bij jaren kan ,,demokratiese'' geesten voldoen: gelijke jaren, gelijke rechten, gelijkelik tellen.
Hoe dichter bij de dood, hoe ouder de mens (doch niemand weet van niemand, hoe dicht hij bij de dood is), want ,,dood'' heet de drempel tot Wijsheid en Werkelikheid.
Zo heeft niemand zich te beklagen om de jeugd van wie hem beoordeelt. Om de liefdeloosheid wel, en om de onbevoegdheid. Nooit om de jeugd.
En dit besef geeft Godsbesef.
Want ook om goddelike reden kan niemand zich beklagen; 't is niet de mens die u iets doet, 't is God.
De mens kan willen. Doch of hij u ook treffen zal met zijnen wil, dat is der Godheid te bepalen.
Zo hebben wij slechts God te danken voor alle weldaad die ons overkomt. (Alles is weldaad wat van God komt. Alleen de eigen boze wil staat buiten God).
Dit besef, deze geest: Gerard Bruning, in leven en werk.

Zijn dood.
— ,,Menselikerwijze'' gesproken.
Is de mens die uit zijn geloof spreekt (credidi, propter quod locutus sum: ik geloof, daarom spreek ik), is deze dan onmenselik? Of bovenmenselik?
Geloof is zekerheid:
Is dan de mens die uit geloof spreekt (scio cui credidi: ik wéét in wie ik geloofd heb) een dwaas?
— Pas acht-en-twintig jaren.
— Gedood in den bloei.
— Bezweken bij aanvang van loopbaan.
— Had zo veel nog te verwachten van het leven.
En wij die achterblijven (ja, wij blijven *achter*, hij ging vóór), wij hadden zo veel nog van hem te verwachten.
— ,,Menselikerwijze'' gesproken.
Maar, ook dit is menselik: wat is hij te benijden!
Benijden?
Ja? Maar zonder nijd, zonder misgunning, afgunst.
Ook het kleine leven is goed, is mooi. Dit voorlopige.
Want het is de weg tot God.
Want het is noodzakelike voorwaarde, waarborg voor het andere. Dat hoeft ge niet over u af te roepen, met steriele verlangens. Kunt ge niet. Hoeft ge niet. Komt vanzelf. Blijf maar op weg naar God.
Benijden.
't Woord is slecht, als tegenstelling, bloot, van beklagen. Benijden: erkennen dat hij beter is, beter heeft. Beter dan wij hier. Beter dan hijzelf hier. O, God, wat ij! dat ,,beter'', bij het onvergelijkbare.
Benijden. Niet beklagen. Kunt ge hem beklagen aan wie een groot geluk, het grote geluk tebeurt gaat vallen:
Zo de wijsheid van dit rijpe jonge leven. Zo Gerard Bruning, oog in oog met de dood.

* * *

Zijn leven een weldaad, zijn dood een weldaad. Voor wie hem verwant is naar de geest.

Wouter Lutkie, pr.

Heinrich Federer 60 jaar
1866 — 7 October — 1926.

Heinrich Federer.

Geboren te Brienz in het canton Bern. Een sterke, onbuigbare wil en een geniale begaafdheid in een ziekelijk, asthmatisch lichaam. Hoe hij aldoor sukkelend met zijn studie voor priester klaar kwam, is een groot raadsel. Iedere nieuwe verjaardag is hem trouwens een klein wonder. Bij een studentenfuif, waar Federer een humoristische improvisatie gehouden had, zeide Prof. Jostes: ,,Aus diesem Burschen wird noch einmal etwas Grosses werden, entweder ein grosser Lump oder ein Genie.'' Federer is een genie geworden. Als jonge priester was hij eenigen tijd werkzaam in Jonschwyl in St. Gallen. Dit zware apostelleven ging echter zijn krachten te boven. Sindsdien leeft hij als ,,freier Schriftsteller'' 's zomer in Zürich en 's winters in het zachte Tessino. Federer is de eenige katholieke Duitsche schrijver, wiens boeken met de grootste gretigheid in het protestantsche Noord-Duitschland gelezen worden. Toch spreekt er alles van zijn katholieke levenshouding en zijn katholiek levensinzicht, ofschoon hij steeds trouw bleef aan den stelregel, dat men met voorname bescheidenheid meer bereikt dan met drieste opdringerigheid. Zoo heeft Federer op een waarlijk

geniale wijze de moeilijkheid opgelost, hoe de katholieke roman geschreven moet worden, die ook door andersdenkenden zonder innerlijk verzet kan gelezen worden. Door het geweld zijner verbeelding, door de hevigheid zijner conflicten, door de fijnheid van zijn humor en door zijn scherpe aanvoeling der kinderziel weet hij diep te ontroeren. Het diepe medegevoel, dat hij telkens en telkens toont voor onze zwakke, zondige menschelijkheid, verraadt den priester, die heeft mogen blikken in de donkerste krachten der ziel en daar geleerd heeft een medelijden, diep en breed als de zee. Zwitserland heeft dezen katholieken schrijver naar waarde weten te eeren: tweemaal kreeg hij den om de 10 jaar uitgeloofden eereprijs van de Zwitsersche „Schillerstiftung" en het vorig jaar viel hem de Gottfried-Keller-prijs ten deel.

En bij ons......

„In Parijs", aldus Schickele in de *Literarische Welt*, „heeft men zoo een gevoel, alsof de boeken in de lucht rondvliegen, terwijl men voor Duitsche boekhandels als voor aquaria en praalgraven staat. Men krijgt den indruk, dat men een bijzondere permissie noodig heeft om de winkel binnen te gaan. Zoo heb ik tijdens mijn Fransche rondreis meermalen de opmerking geuit, dat er bijna in iedere stad de een of andere boekhandelaar is, die door interessante methoden om clienten te winnen het bewijs levert: tot het juiste inzicht te zijn gekomen, dat men met staan achter den toonbank en 't wachten op den kooper in onze dagen niet ver meer komt."

Verboden te spuwen...

In een talrijk gezelschap aan het hof te Weimar liet de satyren-dichter Johannes Falk zich zeer minachtend uit over den ouden Zelter, een boezemvriend van Goethe. Vooral had hij het gemunt op diens onwellevende manieren en sloot met de woorden: „Wat moet men van iemand denken, die op den vloer spuwt?" — „Wat zal men dan van mij moeten denken", antwoordde Goethe, die zich geweldig ergerde en wiens lippen zich spottend krulden, „want ik spuw op u allen."

De beklagenswaardige hooge zije van Barbey.

In gezelschap van dames legde de galante vrijgezel, die Barbey d'Aurévilly was, steeds een onuitputtelijke, zij het dan ook eenigszins eigenaardige hoffelijkheid aan den dag. Toen hij eens zijn hoogen hoed op een stoel had gelegd, was er een mooie vrouw op gaan zitten, zoodat het hoofddeksel er uitzag als een platgedrukte harmonika. De dame putte zich uit in verontschuldigingen, maar Barbey zei beleefd: „Plaignons le, madame, il n'a pas connu son bonheur!"

Literatuur-prijzen.

De Antwerpsche provinciale commissie ter ondersteuning der openbare volksbibliotheken heeft vier Vlaamsche letterkundigen verblijd met een prijs: n.l. Prof. Persyn voor zijn biographie van A. Snieders, Aug. van Cauwelaert voor zijn bundel *Liederen voor Maria*, Lode Baekelmans voor zijn laatste werken en Marnix Gijsen voor zijn bundel *Het Huis*. De commissie houdt tevens 1000 frcs. beschikbaar om de uitgave te bespoedigen van Van den Oever's nagelaten werk.

De prijs van het Thieme-fonds — een gouden medaille ter innerlijke waarde van f 300 of f 300 in geld — is door de jury toegekend aan J. W. F. Werumeus Buning voor zijn verzenbundels *In Memoriam, Dood en Leven* en *Enkele Verzen* en voor zijn verzamelde opstellen *De Wereld van den dans, Dansen en danseressen* en *Tooneel en Dans*.

De Kleist-prijs is in tweeën uitgekeerd. Een bedrag van 1000 mark kreeg Alexander Lernet-Holenia voor zijn tooneelspelen en 500 mark Alfred Neumann voor den roman *Der Teufel*.

Bernard Shaw over de Film

Bernard Shaw.

Bernard Shaw, die de cinematographie een goed hart toedraagt, maar nooit verzuimt te wijzen op de an-

ben de Amerikaan
het enorme versc
de film en op h
absoluut verschill
Het voornaamste
kaansche films h
denken: Als het n
goed worden; de

kaansche films staan zijn waarschijnlijk allen zakenlieden die over de kunst alleen in cijfers denken. Dit herinnert mij aan een bezoek van Goldwyn. Een half uur lang vertelde hij over zichzelf, en dat hij zoo ongelooflijk veel geld verdiend had, dat geld hem volkomen onverschillig was geworden. Hij verzocht mij, een scenario voor hem te schrijven en verklaarde, dat in de toekomst zijn eenig doel zou zijn het peil van de kunst in de geheele wereld te verbeteren. Ik hoorde hem zwijgend aan en zei bij het afscheidnemen alleen: 'Het spijt mij, meneer Goldwyn, maar wij zullen nooit samen tot zaken komen. Want, ziet ge, gij zijt een kunstenaar en leeft alleen voor de kunst, en ik ben maar een zakenman en bekommer mij alleen om geld.'

Chaplin is zoo ongeveer de eenige die dit schijnt te begrijpen. In de „Gold Rush" heeft hij met twee menschen die door den sneeuw stappen meer effect bereikt dan wanneer hij het landschap bedekt met duizenden moeizaam voorttrekkende sneeuwwandelaars. Chaplin is voor mij de beste filmschrijver. Hij verspilt zijne krachten niet en als hij zijn effect bereikt heeft, breekt hij af. Ik weet natuurlijk heel goed, dat het buitengewoon moeilijk is overdrijving te vermijden."

De nieuwe roman van François Mauriac.

De vele vrienden van François Mauriac zien met groote spanning zijn nieuwen roman tegemoet, die tot titel hebben zal *La Caste*, welk woord alleen reeds een wijd perspectief van pijnlijke tragiek opent.

Najaarsuitgaven van

Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

F. M. Stratmann, O.P.:
WERELDKERK EN WERELDVREDE.
Ing. . . . . f 3.75
Kan een oorlog thans ooit nog gerechtvaardigd zijn? Leest wat deze wereldberoemde pacifist schrijft over de vereenigde staten van Europa. Nooit meer oorlog!

Dr. H. van de Mark, e.a.:
JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW VII
Ing. . . . . f 2.50

Harold Avery:
KU-KLUX-KLAN.
Humoristische avonturenroman.
Ing. f 1.70; . . . . . . geb. f 2.25

Henry Cauvain:
DE ROSSE BANDIET.
Ing. . . . . f 1.—
'n Speurdersgeschiedenis in Frankrijk van 1845.

Ter perse:
Dr. H. W. E. Moller:
BEKNOPTE GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE LETTERKUNDE
Ing. f 2.25; . . . . . . geb. f 2.90

Abendland

Deutsche Monatshefte für europäische Kultur, Politik und Wirtschaft

arbeitet an der Gesundung Europas und damit für den Frieden der Welt

Abonnementspreis per Jahr f 4.50 zuzüglich f 0.50 Portospesen. —

Het Nederlandsche Boekhuis — Tilburg

Spannende Det

Edward Halliwells:
De Maaier van den
William Holt:
De Geheimzinnige
De Broeders des Ve
Het Schot op het
Het Drama van Sch
horst . . . .
( ) = Uitverkocht.

Het Nederlandsche B

Ein guter Freund

ist in Familie und Haus ein immer gern gesehener Gast, zumal wenn er angenehm zu erzählen weisz. Ein solch unterhaltender Gast ist die beliebte Familienzeitschrift

Alte und Neue Welt

welche am 1. Oktober in den 61. Jahrgang eintrat.

In den 60 Jahren seines Bestehens hat dieses vornehme Unterhaltungsblatt seinen Abonnenten eine reiche Fülle gediegenen Lesestoffes vermittelt.
Der neue 61. Jahrgang wird wiederum in Bezug auf Inhalt und Ausstattung mit der Zeit Schritt halten. Es ist uns gelungen, bekannteste Künstler und Schriftsteller als Mitarbeiter zu gewinnen.
So wird die beliebte Schriftstellerin Annie Hruschka mit dem Erstdruck ihres neuesten Kriminalromanes

Der Tote aus Brasilien

den 61. Jahrgang eröffnen.
Dieser überaus spannende Roman spielt im 1. Teil in Wien, im 2. auf der Ueberfahrt nach Buenos Aires und der herrlichen Fluszfahrt auf dem Parana ins Innere Brasiliens.

Abonnementspreis per Halbjahr f 3.60, zuzüglich f 0.35 Portospesen.

Zu beziehen durch

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

WAAROM is alleen Het Amusante Weekblad

het aardigste ontspanningsblad, ook voor het beschaafde publiek?

OMDAT alléén in *Het Amusante Weekblad* geregeld bijdragen verschijnen van onze meest bekende Nederlandsche auteurs —

ZOOALS Joh. W. Broedelet, Dr. Ernest Claes, Willy Corsari, Anna van Gogh-Kaulbach, Felix Hageman, Cor Hermus, Frans Hulleman, Anny Hulsmans, Marie Koenen, Herman Middendorp, Herman Moerkerk, G. H. Priem, H. van Raalte-Simons, Henri 't Sas, F. de Sinclair, Alie Smeding, Job. Steynen, Felix Timmermans, Frans Verschoren, Minca Verster-Bosch Reitz, Elise Wesselink-Rutgers.

„Een prettige en pittige uitgave, waarin ik nog nooit iets aanstootelijks ontmoette."
Pater F. Hendrichs S.J. in *De Tijd*.

De eerste duizend nieuwe abonné's ontvangen gratis een aardigen roman.

Abonneert u bij

Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg

Ab.-prijs franco per post f 2.85 per halfjaar.

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

Boekzaal-Roman-Prijsvraag.

Gevraagd wordt een oorspronkelijke Nederlandsche of Vlaamsche roman, waarin 't romantische element in voldoende mate aanwezig is. Het onderwerp is vrij. Ook wordt geen katholieke roman gevraagd, echter komen on- of anti-katholieke romans niet in aanmerking. Omvang circa 300 à 400 blz. Keurboekerij (10 p. met 2 p. interlinie). 1 Nov. 1927 geldt als uiterste termijn van inlevering.

Het honorarium zal, matig getaxeerd, 'n f 700.— bedragen. Voor uitvoeriger mededeelingen verwijzen wij naar het Boekzaal-No. van 1 December a.s. De jury bestaat uit 7 leden: Albert Helman, Pater Chr. Kops, O.F.M.; Dr. H. v. d. Mark; Pieter van der Meer de Walcheren; Herluf van Merlet; Wies Moens; Pater M. Molenaar, M.S.C.

Portretten-Prijsvraag.

No 28. 15 November 1926

Wie is dit?

Deel dit per briefkaart mede, vóór 20 Dec. 1926, aan de Admin. van Boekzaal. Prijs: vrije keuze van een roman uit ons fonds. Bij meerdere goede oplossingen wordt de prijs verloot. Oplossing P.P. No. 27 = R. Kipling. Prijs na loting toegekend aan Gerard Schols, Bestevaerstraat 6, Amsterdam.

In Tilburg verschijnen drie dagbladen. Daarvan is het dagblad met het grootste aantal abonne's ontegenzeggelijk **HET NIEUWSBLAD VAN HET ZUIDEN**, dat zijn oplaag laat controleeren door het Bureau van Oplaagcontrôle te Amsterdam. Het beste blad om het publiek van allen rang en stand in Tilburg te bereiken

TIJDSCHRIFT VOOR ZIELKUNDE EN OPVOEDINGSLEER verschijnt 4 maal per jaar in afl. van circa 6 vel, fr. p. p. f 8.75.
TIJDSCHRIFT VOOR TAAL EN LETTEREN, verschijnt 6 maal per jaar in afleveringen van circa 3 vel, franco per post f 7,50.
Beide bladen zijn schatkamers van Katholieke Wetenschap. Steunt ze door Uw abonnement. — Administratie: Langestraat 35, Tilburg

Belangrijke Premiën voor al onze Boekzaal-lezers.

Om op de reductie aanspraak te kunnen maken, moet tegelijk met de opdracht, de Bon worden overgelegd. *Overal verkrijgbaar.*

PREMIEPAKKET A.

Godsdienstige Lectuur.

R. H. Benson:	
Richard Raynal (186 blz.) . . .	f 2.—
Bas van Kesteren:	
Het Gebed des Heeren (242 blz.)	- 1.50
Christel. Jongeling (255 blz.) .	- 1.50
Quirinus:	
H. Elisabeth van Th. (200 blz.)	- 1.50
H. Donders:	
Apologetische Schetsen (96 blz.)	- 0.60
Passiebloemen (40 blz.)	- 0.35
P. Keulers:	
Jules Chevalier (127 blz.)	- 0.80
Zr. M. de Loyola:	
H. Joh. Eudes (426 blz.). . . .	- 2.50
Te zamen, ingenaaid	f 10.75
Met Bon: voor slechts	f 4.90

Geldig bij omgaande inzending.

Het Nederlandsche Boekhuis — Tilburg

PREMIEPAKKET B.

Romans en Ontspanningslectuur.

R. H. Benson:	
Gezift als Tarwe (301 blz.) . .	f 1.70
Het Onzichtbare Licht (220 blz.)	- 1.50
Wat was het? (286 blz.)	- 1.50
Jeske Choinski:	
De Groote Strijd. 2 afzonderlijke deelen (739 blz.).	- 3.40
L. von Hertling:	
Weisskirchen (206 blz.). . . .	- 1.50
Antoon Coolen:	
Lentebloesem (213 blz.). . . .	- 2.—
Te zamen, ingenaaid	f 11.60
Met Bon: voor slechts	f 4.90

Geldig bij omgaande inzending.

Het Nederlandsche Boekhuis — Tilburg

Deze beide annoncen gelden, uitgeknipt, als bons.

EEN BELANGRIJK BERICHT.

Zegt het voort!

Nog is de jaargang niet afgeloopen, of wij komen al met nieuwe plannen voor het voetlicht. Hetgeen wij in ons werkprogram, breedvoerig toegelicht in de inleiding van ons eerste nummer, toezegden, hebben wij trouw gegeven. De steun, dien wij van zoo menige zijde ontvangen mochten, — zedelijke steun van Kerkelijke Overheden, het R.K. Leeszaalwezen, Keurraad voor Jeugdlectuur en andere Autoriteiten, — geldelijke steun van R.K. Leeszalen en van het dagelijks aangroeiend aantal abonné(e)'s, — redactioneele steun van een zich voortdurend uitbreidende staf van medewerkers en medewerksters, maken het ons tot een eereplicht ons tijdschrift op te voeren tot hoogere volmaaktheid.

Daarom zal *Boekzaal* tweemaal per maand verschijnen. De band met de lezers wordt dan hechter, het blad actueeler, meer up-to-date. Om aan onzen opzet van actueele bibliographische voorlichting getrouw te blijven, zal de uitvoerige rubriek Boekennieuws in ongewijzigden vorm blijven bestaan. De afleveringen, die op den 15en van de maand verschijnen, zullen hiervoor hoofdzakelijk worden bestemd. De afleveringen, die op den 1en van de maand het licht zien, bevatten de artikelen, die, zonder dat de gedegen wetenschappelijkheid geschaad wordt, in doorsnee ietwat meer populair zullen zijn afgestemd. De overzichten der verschillende literaturen zullen geregeld en uitvoerig verschijnen en verlucht worden met de portretten der besproken schrijvers. Rekening houdend met het nieuwe cultureele verschijnsel van de film, zullen wij ook filmrecensies opnemen, voornamelijk voor zooverre in de film, literatuur behandeld wordt. Naast de filmkunst, trekt *Boekzaal* ten deele ook de tooneelkunst binnen haar domein. Behalve artikelen zullen aan vooraanstaande, belangrijke of geruchtmakende films en tooneelstukken, teekeningen, caricaturen, foto's e.d. worden gewijd. De recensies van belangrijke werken zullen door pakkende illustraties sappiger en aantrekkelijker gemaakt worden. Vooraanstaande schrijvers uit binnen- en buitenland zullen wij vragen ons iets te vertellen over hun levenshouding, hun kunstinzicht, hun oordeel over tijdgenooten. In een vaste kroniek zullen wij een maandelijksche excursie gaan maken in de werkkamer van den romanschrijver, om daar de geheimen van zijn werktrant te achterhalen. De rubriek Verscheidenheden, zal, als altijd, met veel zorg geredigeerd worden en typeerende voorvallen uit het leven van beroemde schrijvers in humoristischen toon weergeven. Ook zullen er korte karakteristieken verschijnen van buitenlandsche naam-makende tijdgenooten, vooral als deze bij ons nog zoo goed als onbekend zijn.

Onze schrijvers-anecdoten, die overal zoo in den smaak gevallen zijn, zullen wij voortzetten, terwijl ook onze correspondentie-rubriek, vanwege de vele aanvragen, uitgebreid zal worden. Om misverstand te voorkomen, vestigen wij er de aandacht op van toevallige lezers, dat de vorige nummers ieder minstens 32 blz. telden (van deze aflevering werden *alleen reeds per post* 'n 18000 exemplaren verzonden), terwijl het 1 December-nummer van 't vorig jaar bijna 60 blz. besloeg. Wat de omvang betreft is dit extranummer dus niet ,,massgebend''. Omdat deze uitbreiding en verbetering van *Boekzaal* geen verhooging van abonnementsgelden beteekent, zal het blad in zijn nieuwen vorm zeker nog meer sympathie verwerven. In hoe ruimere kring het verspreid wordt, des te grooter zal de vruchtbaarheid zijn van ons apostolaat. In dit licht en in deze overtuiging is het goed werken.

REDACTIE EN UITGEVERS.

Geeft na lezing dit no. aan een uwer bekenden.

BESTELBILJET

Inzenden als drukwerk onder open couvert, aan den boekhandel of aan Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg, Industriestraat 1.

Mijne Heeren, Ik wensch mij met ingang van 1 Jan. 1927 te abonneeren op **Boekzaal**, minstens voor 1 jaar en verder tot wederopzeggens toe en gelieve U mij als premies gratis en franco te zenden: L. Kauling: **Het Kerkelijk Boekenverbod** en tevens

óf Bernard Verhoeven: **De Voorhof** (Verzen)†,
óf Antoon Coolen: **Lentebloesem** (Schetsen)†.

Naam en Adres:

Duidelijk schrift a.u.b. † Doorhalen welk boek niet verlangd wordt

Oost-West Thuis best

Boekzaal vindt men nagenoeg overal ter wereld, waar Nederlandsch wordt gelezen.

Niet zoozeer omdat *Boekzaal* internationaal georiënteerd is, als geen ander blad, maar omdat *Boekzaal* het meest volledig en uitvoerig inlicht omtrent de Nederlandsche boekenproductie, het Nederlandsche geestes- en beschavingsleven.

Boeken en bladen, belletrie en wetenschap, film- en tooneelkunst trekt *Boekzaal* binnen het domein van haar besprekingsarbeid.

Gaat gij in den vreemde?

Neemt *Boekzaal* mee, de vaderlandsche sfeer *blijft* U omringen.

Wilt gij verre vrienden verblijden?

Zendt hen een *Boekzaal*-abonnement en zij *blijven* dankbaar aan U denken.

Nederlanders in Nederland,

gij moogt zelf niet achterblijven!

Dat U niet over één nachtje ijs gaat, valt te prijzen, doch een Jan-salie-geest is te laken. Gij leeft maar éens, maar beleeft gij het geestesleven van onzen tijd? Weet U wat Oost en West, Noord en Zuid en Uw eigen Vaderland U bieden aan schatten van schoonheid, kunsten, wetenschappen en geestelijke opbeuring en bemoediging?

De tijden zijn slecht, weet daarom wát U koopt en laat U inlichten door *Boekzaal*, bezuinigt op alles, maar niet op Uw geestelijk voedsel, verfrischt Uw geest, verkwikt U aan gezonde lectuur en het leven lijkt U blijer, de beslommering lichter.

U kunt en moogt echter niet alles lezen en daarom moet U *Boekzaal* lezen, een gids, die U het voornaamste aanwijst uit de jaarlijksche wereldproductie van honderdduizenden boeken, die U onpartijdig en onafhankelijk aantoont, waar U Uw voordeel mee kunt doen en wat U zou kunnen schaden. Ge zijt enthousiast voor wat goed is en edel en bouwt scholen en kerken, en terecht, maar géén gevaar is zoo groot als de slechte pers. Steunt daarom, als Apostelen van het goede boek, door Uw abonnement (zegge en schrijve: f 1.— per kwartaal!) en draagt als duizenden anderen een steentje bij voor de uitbouw van *Boekzaal*, die U alles biedt wat U redelijkerwijze verwachten kunt.

Een inteekenbiljet, met gratis premies, bevindt zich op de voorgaande bladzijde.

// BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

UITGEGEVEN IN OVERLEG MET EN ONDER AANBEVELING VAN DEN
—— BOND VAN R. K. OPENBARE LEESZALEN EN BOEKERIJEN ——

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN. Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

1926 — 1 DEC.-AFLEVERING — 12

— 35 CENT —

Ed. A. Serrarens . . . . Het afscheid van de wereld in drie dagen
Jos. P. Boosten . . . . Saint-Simon
Fransche Redacteur . . . . Kroniek der Fransche Literatuur
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Latijn
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Tooneel . . . . Fransch
Kunst . . . . Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Fransch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Sociale- en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch

Uit Boek en Blad:

Alte und Neue Welt. — Velhagen und Klasings Monatshefte.

Verscheidenheden:

Uitgaven in voorbereiding. — Een Uitgeversjubileum. — Het fabelrijk der Mythologie. — Heeft Peer Gynt werkelijk bestaan? — De vreugdelooze Vreugde. — Dante in de Wereldliteratuur. — Griekenland's jongste literatuur. — Valschheid in geschriften. — De werken van Vondel. — Bloemlezing uit Karel van den Oevers werk. — De populariteit der Duitsche Letterkundigen.

Ontvangen Boeken.

Correspondentie.

— Inhoudsopgave en Boekenregister over 1926 —

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, TILBURG

Administratie: Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

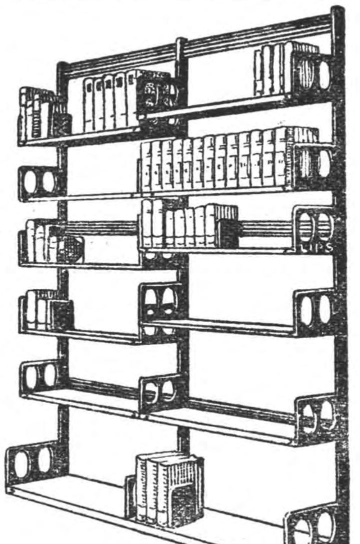

LIPS HANDIG VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Galsteenlijders

Er is een middel tegen uw kwaal. ANTIFELLIN brengt U pijnloos in 95 van de 100 gevallen afdoende hulp binnen 24 uren zonder operatie. Lijdt niet langer, doch vraagt zonder kosten of verplichting, de verklaring van dokters en de vele attesten van genezen gelukkigen aan bij

J. DWARSHUIS - GRONINGEN
Veemarktstraat 84 Tel. 915 Groningen

MAGGY
door Pater Lekeux.
Zie recensie No. 2384 in dit blad.
Vlaamse Uitgave f 1.25 franco.
Franse Uitgave f 1.— fr. p. p. f 1.10
ZUID NEDERLANDSE BOEKHANDEL
Noordstraat 68 - TILBURG
Levering van alle boeken franko door geheel Nederland.

Keurlijst voor Roomsche Jeugdlectuur.
Door het Rafaëlcomité, Bosscheweg 125, Tilburg, is samengesteld en in den handel gebracht een **Keurlijst voor Roomsche Jeugdlectuur.** Deze lijst bevat 93 titels van jeugdboeken voor kinderen van 6—16 jaar. Al deze boeken dragen het stempel van den Keurraad voor Roomsche Jeuglectuur. Zij is verkrijgbaar in den boekhandel à 1 ct. p. ex. en aan bovenstaand adres

N.V. Flanel- en Wollenstoffenfabriek
v.h. Gebr. van Spaendonck
TILBURG.

Boekzaal ***Het volledige auteursrecht berust bij de uitgevers. — Partieele overname toegestaan onder volledige bronvermelding.***

Met ingang van 1 Januarie a.s. verschijnt Boekzaal op den 1en en 15en van de maand, zonder prijsverhooging, n.l. f 4.— voor een geheel jaar, plus 40 cent porto; voor 't buitenland f 1.— porto. Boekzaal blijft geven wat zij vroeger gaf, véél besprekingen, artikelen, wetenswaardig allerlei enz. maar is bovendien op den 1en van de maand rijk geïllustreerd, terwijl de aandacht óók gewijd wordt aan film- en tooneelkunst.

Te koop gevraagd: No 1 van den eersten Jaargang van het HISTORISCH TIJDSCHRIFT.
Brieven onder letter H. T. Bureau van dit Blad.

BESTELBILJET inzenden als drukwerk onder open couvert

Mijne Heeren, U gelieve mij te zenden:
1 Luxe linnen stempelband met goudopdruk voor Boekzaal 1926 à f 1.50
Hoogachtend,
Voornaam en naam: ....
Straat en huisno.: ....
Stad en datum: ....

B. Kühlen - M. Gladbach
Uitgever en Drukker
van den Heiligen Apostolischen Stoel
beveelt zijn
Geschiedenis der Christelijke Kunst in Monographieën
aan.
Zoo juist verschenen:
H. Franciscus v. Assisië in kunst en legende
van P. BEDA KLEINSCHMIDT O.F.M.
in linnen band f 6.—.
Groote keuze in: **Kunst- en Devotie-Literatuur, Heiligenplaten,** klein en groot formaat, **Communie-Souvenirs, Congregatie-diploma's, Canontafelen etc. etc.**
In elken Katholieken Boekhandel verkrijgbaar.
Alle soorten extra-aanmaak.
Specialiteit in Reclame-Drukwerken
Offertes staan ten dienste zonder verbinding.

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg.

Het afscheid van de wereld in drie dagen.

Hoe aksiomaties de gemeenplaats ook moge klinken, dat aard en strekking van 'n letterkundig werk bepaald wordt door de contemporaine wijsgerige en etiese strevingen, in 'n tijd als deze, waarin 't verband tussen etiek en kunst zo innig is geworden, dat deze verbroedering opvalt, terwijl alles divergeert, dient deze waarheid duidelik geaksentueerd te worden, vooral wijl de geestelike belangen van de lezer er direkt mee gemoeid zijn.
Volstrekter dan ooit lijkt de kunst in dienstbaarheid te zijn getreden van't geestesleven in z'n hoogste betekenis. Dit is 't grote verschil met de vroegere perioden onzer letteren, dat literatuur niet méér voor alles is 'n geestelik genotmiddel, geen ontspanning, geen stemmingjagerij, geen poging om de lezer te boeien door prestaties op't gebied van vernuft, sentimentele verhalen of spannende avonturen. De tijden van Klikspaan, Van Lennep en Hildebrand, die in blijmoedige gelatenheid, rustig in hun overtuiging, de fraaie letteren beoefenden, zijn voorbij. Maar ook de tijd van Kloos en Van Deyssel, die, gezien hun onvermogen om hun met eeuwig heimwee beladen gemoed te stillen, zich trachtten tevreden te stellen met de zoete bedwelming van 'n vaag schoonheidsideaal. Want dit juist verklaart 't failliet der tachtigerbeweging, dat 't louter artistiek ideaal ten slotte niet bij machte was de voor hogere dingen bestemde mensenziel te bevredigen. Ten slotte besefte men, dat woordenpraal niet voldoende was, dat men om de eigenlike kern des levens bleef heenzweven en dat men zich zelf wat diets maakte bij de poging het tekort aan geestelike voldaanheid aan te vullen met uitwendigheden, hoe briljant die dan ook waren. Het maatschappijbeeld, de algemene verstoffeliking en de angstige benauwing, waardoor de eigen ziel bedreigd werd door duistere machten, deed de ziel wakker schrikken en deze dwong haar drager de afgeleide blik strak te richten op zich zelf. Is 't wonder dat men grote opruiming hield van mooie vormen, die niet meer betekenden dan ijdele draperingen, dat men streefde naar 'n beter realisme, dat in deze algemene zielsmalaise de grondtoon der kunst donker en smartelik werd? Voor de idylle blijkt in onze tijd maar weinig plaats. Men heeft wel 'ns gezegd dat de ernst en zwaarwichtigheid onzer jongere literatoren een obsessie dreigt te worden en men heeft de schouders opgehaald voor de stug-konsekwente ernst onzer literaire tijdschriften, maar daarmede is 't verschijnsel niet verklaard. Er is inderdaad maar weinig zonnigs in onze moderne literatuur, zodat 't levensvol en levensvreugdig geluid van Felix Timmermans aandoet als 'n bemoedigende lach in het letterkundig huishouden, dat treurt om de rouw der wereld en hartstochtelik streeft naar hernieuwing en verlossing, met behoud der diepmenselike fundamentele waarden. Maar aan waarheid heeft de kunst gewonnen. Literatuur is geen spel meer, nu de ziel om haar rechten roept en de voortbrengers zich bewust zijn geworden dat 't niet gaat om persoonlike lamentaties, waar 't werk der vorige generatie, egocentries als 't grotendeels was, zo vol van was, maar om zich zelf en de hele gemeenschap op te stuwen tot beter en waarachtiger menselikheid; voor onze katolieke literatuur betekent dat vanzelf 'n streven naar 'n meer door de Godsidee beheerste samenleving. En dan kan 't geen verbazing meer wekken dat, in 't tijdsgewricht als 't onze, waarin 't geloofslicht verflauwt en kwijnt, deze allesomvademende idee haar karakteristieke stempel op 't werk onzer dichters drukt en dat dit werk iets van de boetprofeet aankleeft. Men kan wel smalend nagaan, hoe vaak 't woordje God in 'n modern poëem te tellen valt, 't is dan toch 'n niet te lochenen vooruitgang, dat dit woordje z'n betekenis als loze interjeksie begint te verliezen en dat 't frekwente gebruik ervan 't duidelikst demonstreert waar 't de huidige samenleving aan hapert. Ook in de niet-katolieke literatuur ontmoeten we dat mateloos Godsverlangen en juist omdat dit werk [1]) van Victor van Vriesland zo sterk de signatuur van z'n tijd draagt, vestigen wij er de aandacht op.
Om 't verhaal is 't in dit boek niet begonnen, daarvoor staat 't te sterk in 't teken der idee. 't Is de toestandbeschrijving van iemand die door 'n waarzegger de aanzegging heeft gekregen over drie dagen te zullen sterven. 't Was als grap bedoeld, toen Johan met Job Wessel naar professor Andree gingen, maar de magiese persoonlikheid van de clairvoyant heeft Johan de voorspelling, met 't aksent van 'n profeet gedekreteerd, geloofwaardig gemaakt. Op

Job Wessel de cyniese spotter heeft de professor geen vat gehad. 'n Koel intellektualisme heeft hem immuun gemaakt voor fobieën en z'n beredeneringen zijn sterk genoeg om bedreigingen of beloften van okkulte kwakzalvers 't hoofd te bieden. Vandaar dat de waarzegger hem zelfs geen kans geeft te experimenteren. Johan geloofde verstandelik geen ogenblik aan de waarheid der voorspelling, maar diepinnerlik was hij hevig opgeschrikt en als vernietigd door vrees en in de strijd tussen verstandelik ongeloof en gevoelsmatige zekerheid wint 't gevoel 't van de redenering. De drie dagen, die hem nu nog resten zijn nu verder niets anders dan angst, ontzetting, chaos en wanhoop. Meesterlik is deze aanzwellende klimaks tot'n paroksisme van vertwijfeling weergegeven. Wanneer echter de brand der ontzetting hem dreigt te verteren, neemt 't verhaal 'n wending en in deze tot 't uiterste getourmenteerde ziel keert 'n vreemde rust weer.
De schrijver laat ons er naar tasten of dit de rust is van 'n idioot ofwel bewuste resignatie, een zich dof en strijdensmoe overgeven aan de raadselachtige verschijnselen van 't leven om hem heen. Want vaag als de panteïstiese theorie zelf is ook 't panteïstiese slot. Johan is de laatste uren van z'n bestaan naar de zee gevlucht, de grote zee met haar goddelike allure en in 't legendaries avondlicht gezeten, wacht hij de komst van de dood af. Over hem heen huilen de stormen, maar hij blijft rustig. „Hij erkende zichzelf, en in zich het zijn, almachtig, waarin alles, ook het niets bestond. Afbeeld van het onuitsprekelike, roerloze liefde in roerloze afgestorvenheid, ging hij henen, naar zijn oorsprong heengestuwd. Hij leefde voor goed, want het leven bleef."... „Eén was hij zelf met alles van altijd. Het beleven dezer eenheid was helderst weten."
De vaagheid van 't slot wordt nog verhoogd door brede natuurschilderingen, waarvan de simboliek met 'n animisties aksent ons niet helemaal duidelik is. Zo is 't slot van dit boek 'n weemoedige toon van 'n droefgeestige melodie, die in ons blijft nazingen, maar waarvan we de betekenis niet begrijpen.
Gestorven is Johan niet, ofschoon de schrijver 't hele boek door alles in 't werk heeft gesteld om 't levenseinde hoe dan ook, onafwendbaar en ontwijfelbaar te maken. „Licht voorover gebogen, de ellebogen op zijn knieën gesteund, keek Johan uit over het water. Zijn verheerlijkt gezicht, nat van tranen, was zoo stil. Met zijn mond trok hij tuitende lipjes, als bij het proeven een kind doet. Hij had de wenkbrauwen verwonderd opgetrokken en scheen te glimlachen.
Van over den ijl blauwen spiegel bescheen het volle rijpe avondlicht deze verlatene en open wereld. En bescheen dat kleine zwarte menschenstipje Johan. Johan zat daar nog en glimlachte nog, toen er in den vallenden schemer plotseling twee veldwachters over hem heen gebogen stonden en elk aan een kant aan zijn armen rukten."
't Boek van Victor van Vriesland heeft in z'n opzet, gezien 't sterk uitzonderlike van 't levensverloop van de hoofdpersoon, iets kunstmatig gekonstrueerds, iets teaterachtigs, maar deze opzet is geen doel geweest, maar middel. Was 't doel geweest, dat zou ons 't hele verhaal 'n vrij banale historie zijn geweest, zij 't dan met groot talent verteld. Maar gewoon als we zijn tegenover 't leven en z'n betekenis te staan met de kalmte van de alledaagse sleur, zonder dat 't besef der oneindige dingen ons doortrilt, heeft de schrijver deze houding gefingeerd om 't levens- en eeuwigheidsprobleem te zien met een 't hele wezen doordringend besef, in 't aangezicht van de dood.
In deze nerveuze aan waanzin grenzende toestand schreit deze in noodverkerende ziel om 'n oplossing, 'n vaste levenshouding. Ongewild misschien, maar met onweerstaanbare kracht, heeft de schrijver ons doordrongen van de noodzakelikheid aan 't levenseind paraat te staan voor de eeuwigheid. Dat vooral, 't zich vanzelf opdringende argument tegen 't materialisme, is, eties bezien, de goede zijde van 't boek. Van de andere kant leven we in dit boek in 'n sfeer van troosteloosheid, zwaarmoedig als 't herfstlandschap. Want de panteistiese oplossing is geen bijlegging van 't zielskonflikt, maar 'n suggestie, geboren uit hopeloosheid, 'n dof berusten zonder bevrediging, een zich machteloos laten vervloeien in de geheimzinnige oneindigheid, een geprepareerde waan. Uit machteloosheid zwijgt de ziel, zoals 'n gekooide vogel, die zich amechtig gesparteld en gefolterd heeft tegen de harde spijlen, ten slotte ineengedoken en versuft z'n gevangenschap aanvaardt.
Van alles heeft Johan geprobeerd om met zekerheid en veiligheid de poorten der eeuwigheid in te gaan. Een der eerste

dingen, die hij doet na de verbijsterende aanzegging is z'n vluchten in 'n katolieke kerk. 'n Ogenblik wordt-ie bekoord door 't Katolicisme, dat achter de vlottende getijden van 't mensenbestaan de nadruk legt op de vrede hiernamaals, maar deze bekoring verdwijnt, zodra hij in de kerk een met diplomatenlist ineengetimmerde organisatie ziet, die met nooit falende plooibaarheid haar aanhangers aan 't lijntje houdt.

Ook de Stoa is hem iets onbereikbaars. Hoe kan hij immers na een leven vol verwarringen, ontzenuwd, zonder wijsgerige discipline, „bleke telg uit het geslacht ener ongezonde, twijfelmoedige, opgejaagde eeuw" daartoe kalmte vinden?! Maar wat dan? „Waarom dan niet blind en verdoofd van chaos in den afgrond te tuimelen?"

Ook de poging om langs hedonistiese weg tot rust te komen faalt en we voelen bij 't lezen sterk de erbarmelike hopeloosheid om via 'n tuchteloze bohème tot gelijkmatigheid en geluk te geraken.

Dit boek heeft ongetwijfeld grootse momenten, al wordt de schoonheidservaring hier en daar geweld aangedaan door de breeduitgesponnen dialektiek en 't uitsluitend negatieve karakter van 't werk. Positief is enkel 't medelijden met de agonie van deze vertwijfelende mensenziel. Enkele opmerkingen in dit artikel wijzen reeds op 't voorbehoud dat we wensen te maken.

Ed. A. Serrarens.

[1]) **Victor E. van Vriesland,**
HET AFSCHEID VAN DE WERELD IN DRIE DAGEN. *Em. Querido, Amsterdam,* 1926. (21× 15.5) 233 blz. ing. f 4.50, geb. f 5.25.
— C —

Saint-Simon.

Het schrijven van Mémoires is niet iets eigenaardigs van onzen tijd alleen. Zoodra men meent de opvattingen van zijn tijdgenooten omtrent landsbeleid, publieke rampen of omtrent zijn eigen persoon te moeten recht zetten, geeft men zich aan het schrijven van „Herinneringen", „Uit mijn Leven", of hoe die geschriften dan ook betiteld worden.

Tot dezen groep schrijvers behoort ook Saint-Simon. Wel was het hem niet te doen om zijn eigen persoon — hij-zelf treedt vrijwel op den achtergrond in de Mémoires [1]) en zijn rol is meer die van nauwlettend toeschouwer — maar bij hem gaat het om het „Ancien Régime", waarin zijn geslacht zoo'n glorieuze rol heeft vervuld. Hij acht zich nl. minstens van moederszijde geparenteerd aan Karel den Groote. Als er ooit kan gesproken worden van een „laudator temporis acti", dan zeker als we het hier hebben over Saint-Simon, nakomertje van het oude régiem. Want het was zijn voortdurende ergernis, dat de adel haar invloedrijke posities in de provincie en in het landsbestuur had moeten opgeven, dat Lodewijk XIV telkens opnieuw „novi homines" benoemde voor de leidende posten. Minachtend spreekt hij over de regeering van Lodewijk XIV als van „ce long règne de vile bourgeoisie". De adel was teruggebracht tot een hofadel en nauwelijks meer dan een groep schitterende figuranten rondom de gestalte van den grooten Zonnekoning. Ieder adelijke had nl. het recht een tijdlang aan het koninklijk hof te Versailles te wonen. En wilde men niet de ongenade beloopen van den machtigen heerscher, dan was het geraden daar regelmatig en voor niet al te korten tijd te verblijven. Overigens zorgde Lodewijk XIV wel, dat het er aantrekkelijk genoeg was. Tal van schitterende feesten moesten dienen: den adel het verlagende van hun toestand te doen vergeten. Begaafd met vele persoonlijke charmes, wist de Fransche koning wel met kleine attenties de edelen voor zich in te nemen.

* * *

Louis de Rouvroy, Duc de Saint-Simon et Pair de France, werd geboren 15 Jan. 1675. Zijn vader voedde hem op in een onbegrensde hoogachting voor Lodewijk XIII, aan wien hij zijn fortuin en titel te danken had. Hij wist bij zijn zoon aan te kweeken een sterk ontwikkeld zelfbewustzijn en een fierheid op zijn adelijke waardigheid, — een eigenschap, die de Saint-Simon's tot in het verre nageslacht is bijgebleven. Opvattingen, vooroordeelen, haat en voorliefde, dat alles heeft Louis van zijn vader geërfd.

Op 15-jarigen leeftijd neemt hij dienst in het leger, maar reeds in 1702 vraagt hij ontslag, omdat hij nog altijd niet bevorderd is tot „Brigadier" of Brigade-generaal. Dit was een van de oorzaken van de wre-

velige verhouding tusschen Lodewijk XIV en Saint-Simon, want de koning had toen meer dan ooit behoefte aan officieren. Voortaan leefde hij aan het hof. Het is toch wel kenschetsend voor het tijdskarakter, dat iemand, die zoo'n afkeer had van het hof en den persoon des konings er toch 15 jaar blijft, eenvoudig omdat het nu eenmaal zoo hoort, dat een Duc en Pair de France er verbleef.

Na den dood van den Regent — bij wien hij in hoog aanzien stond — trekt Saint-Simon zich terug. Tot zijn dood (1755) leeft hij in zijn „Hôtel" te Parijs of op zijn Château.

* * *

Zich verheugend in het bezit van een kostbare bibliotheek gaf hij zich met hart en ziel aan de studie. Aldus nam hij ook de Mémoires van Dangeau ter hand, die een relaas geven van het hofleven van 1684—1720. Dus juist de jaren, die Saint-Simon er had doorgebracht, vallen er in. Aan de hand van dagboek-aanteekeningen, — die hij reeds vanaf zijn eerste optreden in de wereld had gemaakt — vult hij de geschriften van Dangeau met zijn eigen bemerkingen aan. En in 1740 besluit hij zijn eigen Mémoires te gaan schrijven. Verre van laat geredigeerd te zijn en naar vervaagde herinneringen of onzekere combinaties, zooals de Duc de Noailles beweert, zijn de Mémoires integendeel samengelezen uit nota's van dag tot dag genomen.

Begaafd met een scherpe opmerkingsgave, is er niets, dat aan zijn doordringenden blik ontsnapt. De minste gemoedsbeweging weet hij te lezen in de gelaatsuitdrukking zijner medemenschen. „J'examinais, moi, tous les personnages, des yeux et des oreilles".

Wat hij zelf niet kan waarnemen, tracht hij te vernemen van anderen. „Il ne les lâchait que vidés" is de karakteristieke uitdrukking van Lanson. Lang niet kieskeurig in de keuze zijner bronnen,gaat hij, als het hem noodig lijkt, zelfs bij dienstboden te rade. „Je me suis donc toujours trouvé instruit journellement de toutes choses par des canaux purs, directs et certains(?) et de toutes choses, grandes et petites". Sainte-Beuve schrijft dan ook terecht: „Saint-Simon est comme l'espion de son siècle".

En dat alles schrijft hij neer in de meest levendige, opgewekte, soms zelfs gepassioneerde taal. Onpartijdig is hij niet. Hij weet het zelf maar al te goed: „Le Stoique est une belle et noble chimère. Je ne me pique donc pas d'impartialité. Je le ferais vainement". Met dat al kan men toch zijn goede trouw, zijn waarheidsliefde niet loochenen, die hij daarenboven openlijk belijdt: „J'ai préféré la vérité à tout... je l'ai chérie jusque contre moi-même".

* * *

Dit dan geeft die bijzondere bekoorlijkheid aan Saint-Simon's verslag: hij heeft al de personen, die hij ten tooneele voert, persoonlijk gekend en met zijn ongemeene menschenkennis doorschouwd tot bijna in hun diepste wezen. Wat moet die Saint-Simon een interessant biographisch woordenboek geweest zijn. Zijn Mémoires zijn geen geschiedenisboek: men zou ze veeleer kunnen vergelijken met de correspondenties van een eerste-klas journalist.

Maar Saint-Simon was niet alleen chroniqueur: hij was tevens moralist. Vergeten we niet, dat hij een tijdgenoot was van La Bruyère, La Rochefoucauld en zoovele anderen, die de fijnste trillingen van het menschenhart hebben geregistreerd. „Ce mélange intime du moraliste et du peintre avec l'historien constitue l'originalité de Saint-Simon", getuigt Sainte-Beuve.

* * *

Voor zijn politiek ideaal — de Ducs et Pairs de France als de natuurlijke raadslieden van de Kroon — treedt hij voortdurend op. Zelfs na een Richelieu en onder de regeering van een Lodewijk XIV droomt hij zich nog voor de noblesse, een wetgevende rol in den Staat, als ten tijde van Clovis en Pepijn. „Seulement en s'appuyant sur la noblesse et l'aristocratie, la monarchie peut se sauver".

Maar omdat hij dat ideaal voorloopig toch niet bereikbaar acht, maakt hij zich tot voorvechter van de weinige prerogatieven, die de adel nog heeft: het recht van voorrang. Vooral de Ducs et Pairs de France mag niemand voorgaan, zoodat Lodewijk XIV van hem zei: „M. de Saint-Simon ne songe qu'à considérer les rangs et à faire des procès à tout le monde".

Eéns echter kon hij optreden in zijn volle waardigheid, n.l. als buitengewoon ambassadeur, om aan den Koning van Spanje de hand te vragen der Infante voor Lodewijk. Maar deze taak had natuurlijk een meer representatieve dan politieke beteekenis.

* * *

Ondanks het belangwekkende van zijn

nauwkeurig gedane en fijn weergegeven observaties kan men zich toch niet aan den indruk onttrekken: dat het alles van te dicht-bij gezien is. De groote lijnen, de proporties van dat meest roemrijke tijdperk uit Frankrijks geschiedenis zijn hem ontgaan: hij kon ze ook niet zien,omdat hij alles onder de loupe neemt. Als geschiedbron kan men de Mémoires niet dan met veel omzichtigheid consulteeren.

Jos. P. Boosten.

---

1) **Saint-Simon,** LA COUR DE LOUIS XIV. *Th. Nelson, Paris* 5, 1925. (16×11) 574 blz. geb. Ffr. 7.—.

Kroniek der Fransche Literatuur.

(Van onzen Franschen Redacteur.)

Na een zware aardbeving of een hoogen springvloed hebben de loodsen druk werk in de haven, om de nieuw gevormde vaargeul op de scheepskaart aan te geven en uit te teekenen. Dit verschijnsel herhaalt zich ook in de literatuur van heden. Nu ten gevolge van ingrijpende verschuivingen in de sociale en cultureele verhoudingen der wereld een nieuwe menschheid geboren werd, is ook het beeld dat de romanschrijvers van hun tijdgenooten nagelaten hebben, verouderd, onwaar geworden. Zij moeten weer van voren af aan beginnen te arbeiden aan het gebouw der *Comédie Humaine* van den modernen mensch, van onze eigentijdsche samenleving.

In Frankrijk wordt de „enquête positive" reeds voor den oorlog door Proust ingeluid (*Du coté de chez Swann*, 1913), rusteloos voortgezet. Al hoort men ook vaak beweren, dat hij vanuit zijn kamer de wereld slechts door zijn verbeelding herschapen heeft in een oeuvre, getuigend van een ziekelijke herediteit des geestes, toch blijft men in zijn lijn de betrekking bestudeeren van den mensch tot het onderbewuste deel van zijn eigen ik en tot zijn eigen lichaam. In deze streving kan men constateeren de wisselwerking, die de literatuur onderging van de occulte en psychologische wetenschappen en van de hoogvlucht der sportmanie. Dit schijnbaar zuiver subjectivisme, dat spoedig achter ons zal liggen, vormt slechts de overgangsphase naar een herziening der betrekkingen van den mensch met de natuur, met zijn ziel en met God. Het einde dezer enquête zal tevens een literaire periode afsluiten: onze periode. In deze herziening komen enkele nieuwe motieven tot uiting. De moderne romancier wil geen geleerde meer zijn, gebonden aan het starre gareel eener formule; hij wil zich alleen naast den geleerde plaatsen en een uitvinder, een droomer, een misleider blijven, wiens artistieke leugen echter alleen uit zijn hartstochtelijke liefde voor de waarheid mag geboren worden. De gedachtengang van ieder afzonderlijk loopt nog al uiteen; spontane uitleving staat tegenover psychologischen dwang, enkeling tegenover gemeenschap, intuïtie tegenover verstand. Over het algemeen zoekt hij in contact te komen met de wereld in haar geheel, ook met de onzichtbare wereld. De ziel wil hij uit het lichaam halen, om aan haar alleen al zijn aandacht te wijden. Het goed en het kwaad wil hij ook in hun beginsel leeren kennen. Men denke hier slechts aan de jongste boeken van Louis Artus en Georges Bernanos, van Marcel Jouhandeau en Emile Baumann. Dat Jean Cocteau in zijn *Orphée* een Engelbewaarder laat optreden, ligt ook in de lijn dezer ondergrondsche ontwikkeling, van dit „renouvellement mystique". Dit zijn echter uitzonderingen, want François Mauriac merkt ergens zeer terecht op, dat de hedendaagsche romanschrijver den mensch bestudeert, niet den eenzame of den heilige, maar den mensch der kudde, onzen gelijke, onzen broeder, die het hem voorgehouden beeld slechts in eigen binnenste behoeft te vergelijken om te zien, of het waarheid dan wel leugen bevat. Dat bij de meeste jongeren de hoofdgedachte voorzit de uiterlijke en innerlijke levenshouding weer te geven van den „jeune homme de leur temps" spreekt van zelf. Hier zijn het vooral Drieu la Rochelle en Philippe Soupault, die het diepst gepeild hebben. *Plainte contre l'Inconnu* en *L'Homme couvert de Femmes* van den eerste schilderen ons de koortsachtige jacht van den modernen mensch naar iets, dat hij niet noemen kan, want als hij blijft stilstaan bij een bekend verschijnsel, bemerkt hij, dat hij heel iets anders zoekt en hervat dan zijn moeden dooltocht door het onbegrepen leven. *En Joue* van den tweede ontleedt de reacties van den nieuwen „enfant du siècle" tegenover ziekte, dood en liefde en toont ons zijn ziel in barre naaktheid, oververzadigd van

sensualiteit en spiritualiteit. Dat velen hier nog zoeken blijven, blijkt uit het mislukte boek *Mon corps et moi* van René Crevel. De meedoogenlooze scherpte van visie, waarvan Mauriac blijk geeft in zijn theoretisch boekje: *Le jeune Homme* heeft nog geen enkele bereikt. Men behoeft slechts de interviews van Frédéric Lefèvre open te slaan, om te bevinden, dat de nieuwe meesters bij de oude in de leer zijn gegaan voor de groote constructieve elementen. Hun kijk op de dingen van het leven is echter sterk gewijzigd en daarom is ook hun stijl, hun verwoording anders geworden; de taal plooit zich naar het uiterlijke levensbeeld, naar den tijdgeest. De meesten streven naar een grootere onmiddelbaarheid van dictie, naar het felle woord, het schokkende beeld, de korte nerveuze zin. Mac Orlan heeft dit koortsachtige Jazzbandproza heel scherp omschreven. „Als men de woorden beschouwt in hun dynamische waarde en men elk van hen opvat als een kleinen motor, bemerkt men, dat de woorden, waarvan wij ons bedienen, niet vlug genoeg ronddraaien. Wij gebruiken woorden die 150 wentelingen maken, terwijl wij behoefte hebben aan woorden die de 2000 of 3000 halen. De oude woorden weerspiegelen niet meer de atmosfeer van de straat. Wij zoeken woorden, die de illusie van snelheid wekken — ziedaar het essentieele punt.'' Andere taalverschijnselen zijn nog: grootere zorg voor het technische woord, meer waardeering voor de sappige en kleurige straattaal, minder eerbied voor de stijve regels van grammaire en syntaxis, uitbreiding van den woordenschat, wijziging in de beteekenis enz. Als Georges Duhamel het heeft over „les révolutionnaires de ce matin'' dan vervolgt hij: „tous ceux qui ont fourré des pétards dans la syntaxe, vitriolé la grammaire, écartelé la typographie, éventré le vocabulaire et soufflé dans les mots comme au cul des grenouilles, pour voir.'' De liefde voor het mooie woord heeft menigeen verleid tot een bloemrijke preciositeit van zegging; maar al te vaak belet ons het weelderige woud der beelden, de open plek der romanhandeling te zien; epiek kan en mag geen lyriek worden.

Onze aanloop is dit keer wat langzaam, wat lang uitgevallen; algemeene beschouwingen schijnen dit nu eenmaal met zich mee te brengen. Wij zijn nu echter gelukkig in de vlakte aangeland en kunnen ons hart gaan ophalen aan enkele met zorg geschifte romans: les succès de 1926. Zullen deze boeken in 1946 nog herdrukt worden? Hoogstwaarschijnlijk niet. Het verleden is daar, om deze schijnbare paradox het aanzien te geven van een simpele constateering. Daarom kunnen we gerust aan de oppervlakte blijven: we schrijven geen kritiek voor de eeuwigheid. Wie fatsoenlijke Fransche romans wil koopen — heusch die zijn er nog, quoique l'espèce en est rare — moet niet bij Albin Michel binnenloopen. Dat op al deze uitgaven uw bisschoppelijke D als moreel vignet toepasselijk is, bewijst voor de zooveelste maal de nieuwe roman van Pierre Benoit, *Alberte* [1]) belijdenis eener vrouw, in de gevangenis neergeschreven. Alberte is weduwe. Camille, haar dochter, komt haar verloofde Franz, een autoconstructeur, voorstellen en maakt hem op moeder's schoonheid opmerkzaam. De zinnelijke hartstocht, die tot dan toe in Alberte sluimerend was, ontwaakt. Franz raakt op haar verliefd en ziet in Camille een hinderpaal voor zijn geluk. Zijn besluiteloosheid duurt niet lang. Door zijn toedoen verongelukt zijn verloofde op een autotocht. Alberte weet dit en volgt Franz toch naar Parijs. Acht jaar lang is zij zijn maîtresse. Langzaam verzwakt echter de hartstocht bij Franz, hij zoekt een jongere vrouw ten huwelijk. Uit afgunst en liefde — want Alberte houdt nog steeds van hem — gaat zij hem aanklagen en zij kan haar aanklacht bewijzen, als zij zich zelf beschuldigt — Benoit is op en top een aanhanger van Freud en van de moderne rechtspraak in Frankrijk. Alberte voelt zich niet schuldig, want, zegt zij, alle vrouwen zonder uitzondering zouden in een dergelijk geval handelen als ik, zouden de hartstocht van Franz hebben aangewakkerd. Deze onderschepping van den vrijen wil, waarmee de opheffing der zedelijke verantwoordelijkheid gepaard gaat, gevoegd bij de haast overspannen hartstochtelijkheid der gevoelens, geeft dit boek, zonder schunnig te zijn, toch een zeer gevaarlijk karakter. Overigens is het vlug, maar raak geschreven, degelijk opgebouwd en zit vol tragische tooneelen. Het groote geheim zijner kunst is, dat hij een pakkende geschiedenis weet uit te denken en die in geuren en kleuren vertellen kan — in Frankrijk geen alledaagsch verschijnsel.

Blaise Cendrars, gij die in uw bronzen verzen nooit een woord te veel zet, hoe hebt ge nu een heel boek te veel kunnen

schrijven! *Moravagine* [2]) ligt ons zwaarder op de maag dan ettelijke ponden zalm: 't heeft ons zeeziek en neurastheniek gemaakt. „Un cerveau isolé de monde peut se créeer un monde", maar uw „monde" is alleen voor „cerveaux isolés" te genieten. Wij bezitten nog ons evenwicht en zouden het ook gaarne behouden; daarom voelen wij ook zoo weinig voor uw onevenwichtigen held. Een dankbaar studieobject voor pathologische geneeskunde is nog niet altijd geschikt, om een roman van 362 bladzijden te vullen. Moravagine, de laatste wettige afstammeling van den laatsten koning van Hongarije, wordt op achtjarigen leeftijd uitgehuwelijkt aan een Oostenrijksche prinses van zijn leeftijd, die hij eens per jaar ziet. Als hij achttien geworden is, wurgt hij haar. Men sluit hem op in een staatsgevangenis en later in een krankzinnigengesticht. De vriendschap van den geneesheer — hij is het die de manuscripten van Moravagine aan Blaise Cendrars vermaakt heeft — helpt hem ontvluchten. Dan leven ze tien jaar met elkaar. Moravagine sterft 17 Febr. '17 in de gevangeniscel van „le masque de fer" op het eiland Ste Marguerite. De tien jaren hunner omzwerving — en wat voor een omzwerving — vormen den inhoud van den roman: onsamenhangende Odyssee door Duitschland, Rusland, Amerika met als hoogtepunten, een samenzwering tegen den Tsaar, een verblijf bij de blauwe Indianen en den wereldoorlog. Wie met een idioot op wereldreis gaat, kan heel wat beleven, te meer waar er in de bovenkamer van den compagnon ook iets niet in orde schijnt te zijn. De stijl is afgeknot en zakelijk. Aan paradoxale beweringen geen gebrek, aan zwoele passages en ergerlijke godslasteringen evenmin.

In zijn lange loopbaan van zedenschilder heeft Bourget de bakens reeds vaak moeten verzetten. Met een zekeren angst vroegen zelfs zijn vurigste bewonderaars zich dan ook af, of hij wel den weg zou vinden in den doolhof van het nieuwe leven. *Le Danseur mondain* [3]) heeft de onredelijkheid dezer vrees met één slag bewezen: Bourget staat hier niet alleen in het volle bezit zijner sterke en rijpe kracht, maar zijn „coup d'essai" was ook een „coup de maître". In dit boek dringt hij door tot in de hartekamer van het moderne leven. Met nooit falende zekerheid ontleedt hij den afkeer der oorlogsgeneratie voor het alledaagsche even met zijn burgerlijke deugden en haar gemak zich aan te passen aan de nieuwe levensvoorwaarden. Zuiver ziet hij de diepere reden van de moreele zwakheid der jongeren. „Ce qu'il y a de plus noble en eux, leur désespoir les entraîne à se dégrader." Als kerngedachte van zijn roman koos hij het treurspel van een eersten diepen val, die twee mogelijkheden inhoudt: terugkeer naar het normale leven of wegzinking in den bodemloozen afgrond. Stéphane Beurtin, secretaris van Mr. Jaffeux, ontvreemdt aan deze 5 kostbare boeken, die hij verkoopt om een speelschuld te dekken. De ontdekking van zijn misdrijf veroorzaakt den dood zijner moeder, wie hij belooft een eerlijk mensch te worden. Als dansleeraar treedt hij onder een anderen naam op in een hotel te Hyères, waar hij vriendschap sluit met den broer van een zijner leerlingen: Renée, die op hem verliefd wordt. Gilbert Favy steelt een kostbaar juweel, ook om een speelschuld te betalen. Stephane geeft hem het noodige geld, maar hij laat hem zweren nooit meer te zullen spelen. Het juweel stuurt hij naar den commissaris van politie, terwijl hij zichzelf voor den dief uitgeeft. Mr. Jaffeux, een familievriend der Favy's heeft zich in de zaak gemengd en klaagt Beurtin openlijk van den diefstal aan. Ten slotte komt alles aan het licht, ook de motieven van Stéphane's vreemdsoortig gedrag. Een roman uit de oude school had een heel andere finale gebracht, maar de geest van den nieuwen tijd heeft een afschuw van het larmoyante, sentimenteele, onware. Stéphane weigert de hand van Renée, omdat ze van elkaar gescheiden zijn door de „façons de sentir sur le fond même de la vie." Renée is een stralende meisjesfiguur van groote innigheid en dappere heldenmoed. Op het oogenblik werkt Bourget aan een nieuwen roman: *Nos actes nous suivent.*

De katholieke roman heeft de laatste jaren in Emile Baumann een ijverig beoefenaar gevonden, die zich echter in eigen kamp heel wat strafpredicaties moest laten welgevallen. 't Is geen gemakkelijke taak katholiek en romanschrijver te zijn! Maar hij is vol durf. Onbeschroomd kiest hij een theologisch thema tot uitgangspunt van zijn boeken, zooals bijv. in *L'Immolé, La Fosse aux lions, Le Baptême de Pauline Ardel* en ook nu weer in *Le signe sur les mains* [4]). Zeer terecht heeft hij vermoed, dat de roemrijke dienstbaarheid, door den priester op den dag zijner wijding aangegaan, niet steeds een zoete last en een licht juk

is. Bang te ver te gaan en in den priester den tragischen opstand van het vleesch te schetsen, heeft hij zich beperkt tot de vigilie van deze heilige gebondenheid om den moeitevollen opgang naar de toppen van het priesterschap te beschrijven. Hoe kan Jérome Cornier zich geroepen gevoelen alleen door het feit, dat een makker in den oorlog hem beloven liet zijn plaats in te nemen als hij viel? Is zijn liefde voor Agnès Duprot juist geen bewijs, dat hij voor het huwelijksleven bestemd is? Is het bij zijn diep gewortelde zinnelijkheid geen zonde hem over te halen en dan nog wel door nietsbewijzende sophismen zich toch te laten wijden? Zou een verstandige priester met eenige ervaring en menschenkennis werkelijk zóó zijn te werk gegaan? We vreezen dan ook voor de toekomst van abbé Jerome Cornier. „Je vous (Dieu) plaindrais d'avoir un prêtre comme moi'' — dit woord hadden zijn zieleleiders meer moeten behartigen. Interessant is alleen de geslachtofferde Agnes, een dier ongehuwde vrouwen, die de stigmata dragen eener onbekende kruisiging. Van dit aan innerlijke tragiek zoo rijke gegeven was heel wat anders te maken geweest. Een heel ander Katholicisme is dat van Henry de Montherlant: een schrijver van zeer persoonlijke begaafdheden, maar een ietwat buitenissig parochiaan. Zijn jongste boek *Les Bestiaires* [5]) is het epos der tauromachie: de vervulling van een jeugdbelofte. Henry de Montherlant is geboren onder de zodiaksteeken van den stier. In 1909 een stierengevecht te Bayonne bijwonend, schreef hij aan een klasgenoot: „Over dit schouwspel, het ontroerendste en meest grootsche dat ik ooit gezien heb, zal ik later stellig iets schrijven.'' Als gymnasiast bracht hij zijn vacanties in Spanje door en nam deel aan kleinere stierengevechten. Alban de Bricoule, de hoofdpersoon van *Les Bestiaires* is dan ook niemand anders dan Montherlant zelf. De intrige is zeer sober. Alban leert den stierenmagnaat de la Cuesta kennen en maakt diens dochter Soledad het hof. Zij zal zijn liefde beantwoorden, op voorwaarde, dat hij in de arena een heel woeste stier doodt. Alban neemt de uitdaging aan, overwint, maar laat Soledad in den steek om haar te straffen voor haar wreedheid. Om deze kern bolsterden zich een dithyrambische verheerlijking der stierengevechten en een kleurige schildering van het woelige Andalusische volksleven, inzonderheid dat van de stierenfokkers en -temmers. Zijn penseel heeft de harde ruwe kleuren van het naakte realisme vermengd met de zachtere tinten eener morgenlandsche zinnelijkheid. Zijn held is naief als de helden van Homerus en zijn ijdelheid is de arrogante ijdelheid van Achillis.

De sleutel van het mystieke karakter van dezen roman is de cultus van Mithra, den zonnegod, wien men bij voorkeur stieren offerde. Deze cultus van Mithra leeft nog onbewust voort in de sluimerende diepte der katholieke volksziel van Spanje. Een andere grondgedachte van Montherlant is de mogelijkheid van een terugkeer tot de gelijkheid van mensch en dier door de Indische wijsbegeerte geformuleerd in de leer der zielsverhuizing. In dit licht moet men den volgenden zin beschouwen: „Qui sait si une fois encore il (Alban) ne se changera pas en taureau'', daar hij den dood ziet „comme un simple renouvellement de l'être.'' Een wijd perspectief op de spiritualiteit van Montherlant en op zijn taurolatrie opent ook dit woord: „Plus nos rapports sont intimes avec la nature, plus nous sommes proches du surnaturel.''

---

[1]) **Pierre Benoit,**
ALBERTE. *Albin Michel, Paris* 14, 1926. (18.5 × 12) 318 blz. ing. Ffr. 9.—.
— D —

[2]) **Blaise Cendrars,**
MORAVAGINE. Geïllustreerd. *Bernard Grasset, Paris* 6, 9e druk: 1926. (19 × 12) 362 blz. ing. Ffr. 9.—.
— D —

[3]) **Paul Bourget,**
LE DANSEUR MONDAIN. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1926. (18.5 × 12.5) 296 blz. ing. Ffr. 9.-.
— B —

[4]) **Emile Baumann,**
LE SIGNE SUR LES MAINS. *Bernard Grasset, Paris* 6, 1926. (18.5 × 12) 240 blz. ing. Ffr. 12.-.
— Bc —

[5]) **Henry de Montherlant,**
LES BESTIAIRES. *Bernard Grasset, Paris* 6, 23e druk: 1926. (19 × 12) 298 blz. ing. Ffr. 10.-.
— C —

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD — GEÏLLUSTREERD

INTERNATIONAAL MAANDSCHRIFT VOOR BIBLIOGRAPHIE

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
PROF. DR. H. F. M. HUIJBERS, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS,
FRIEDRICH MUCKERMANN S. J., FR. S. ROMBOUTS,
DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

JAARGANG 1926

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
TILBURG ROTTERDAM WELTEVREDEN (BATAVIA) BRUSSEL ANTWERPEN

Boekennieuws.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Charles van Iersel, **2663.**
HET WEZEN DER ZIEL. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1926. (25 × 16.5) 304 blz., ing. f 3.90, geb. f 4.90.

Reeds de tegenspraak in den titel van het boek, dat een bijdrage heet te zijn tot de geschiedenis der experimenteele psychologie geeft een voorbeeld van de ontstellende verwarring van ideeën, waarmee hier eenige honderden bladzijden gevuld zijn. Noch over het wezen der ziel, noch over de historie der experimenteele psychologie zal men er trouwens iets in vinden. Wat er dan wel in het boek staat? Een aantal ongenietbare beschouwingen over den mensch in zichzelf en in zijn verhouding tot zijn omgeving, onverwerkt materiaal, in nauwer of verder verband met de psychologie, en dat in een onverstaanbaar quasi-wetenschappelijk bargoensch, waarvan 't uit taalkundig oogpunt de moeite zou loonen, een bloemlezing samen te stellen. Eenige schunnige hatelijkheden op den godsdienst, de H. Maagd en de Heiligen krijgt de lezer nog op den koop toe.

Dr. Ferd. Sassen.

LATIJN.

Josephus Gredt, O.S.B., **2664.**
ELEMENTA PHILOSOPHIAE. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 4e druk, 1926. (23.5 × 15) Deel I: XXIII-503 blz., ing. M 12.—, geb. M. 14.—, deel II: XVII-465 blz. ing. M. 23.—, geb. M. 27.—.

Het nieuwe van deze uitgave is, dat er objecties en oplossingen in forma scholastica aan de verdedigde stellingen zijn toegevoegd. Waardevol zijn vooral de vele toelichtingen uit Aristoteles en St. Thomas als men maar niet vergeet, dat alleen de vaak verzwegen wijsgeerige principen en *volledige* definitie's de beteekenis van een tekst kunnen bepalen. Het boek behoort tot de handboeken, waarin naar het betere gestreefd wordt. Er blijven tekortkomingen en bij definitie's en bewijsvoeringen moet het nog wel raker en pootiger en dieper worden. Aan de scholastieke wijsbegeerte moeten en kunnen de hoogste eischen gesteld worden. Ook in de Metaphysica wordt, en met succes, naar het betere gestreefd. Het geheel zou er echter grootelijks bij winnen, wanneer meer de gang van het natuurlijke denken werd gevolgd door de toepassing der methodus inventionis.

Dr. B. v. Benthem, O.P.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Henri Barbusse, **2665.**
HET EEUWIG VERBAND. Vertaald uit het Fransch door Andries de Rosa. *Em. Querido, Amsterdam,* 1925. (19 × 12.5) Deel I: 243 blz. deel II: 249 blz. Tezamen: ing. f 6.75, geb. f 7.90.

De enorme paradoxe van dit luguber boek is gebouwd op het zeer diepzinnige psychisch systeem „gelijkstaand aan dat van de overheveling der temperamenten en organische eigenaardigheden der individuen." 't Zit zoo: „Alle indrukken blijven met volle kracht in het geheugen gegrift en in latenten toestand, en zij worden volledig van individu tot individu in het embryo overgebracht."

Op een goeien dag werden in mijnheer Barbusse, toen hij den trap van zijn huis opging, die latente indrukken in zijn onderbewustzijn wakker.

„Ik was verzonken in de geslachten van wezens, die sinds honderdduizend jaar der menschheid zich in mij oplossen. Bij gedeelten ben ik in werkelijkheid, lichamelijk in het verloop der tijden, overgegaan in het wezen van enkelen hunner, waaruit ik ben ontstaan." Diepzinnig, niet?

Zoo overziet hij de geschiedenis van den oertijd af aan — belichaamt zich telkens in een eigen type en ziet het altijd met den scharlaken rooden bril der opstandigheid. Nooit is 't goed, nooit wordt het goed, zoolang als de menschen „gehoorzaam zijn".

Zoo beziet hij den godsdienst: „De Joden waren bloeddorstig, zoolang zij sterk zijn geweest, de christenen overtreffen hen in naam van God! Daar waar zij de sterksten bleken, waren de protestanten misdadiger dan wij." Jan van Leiden komt er goed af. „Deze menschen bezaten den moed hunner denkbeelden — zij waren te weinig in aantal. Men herschept de wereld tegen de wereld niet door een enkele oase. Zij waren dom."

Mijnheer Barbusse is wijs. Hij zegt het zelf: „Ik ben de dwaze onder de wijzen of de wijze onder de dwazen." Om dat uit te maken hoeft men 't boek niet door te worstelen. Men wordt er niets wijzer mee. Integendeel.

— C — *A. van Delft.*

Ethel M. Dell, **2666.**
HET KASTEEL VAN GRANIET, Vertaald uit het Engelsch door R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20 × 14) 307 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

Een mooi, verheffend, spannend boek.

Sylvia Ingleton krijgt een stiefmoeder, die het leven thuis haar ondragelijk maakt. Het moedige meisje trekt naar Zuid-Afrika naar haar verloofde Guy Ranger, maar zij wordt afgehaald door Burke Ranger. Guy is aan den drank verslaafd en langzamerhand wordt zij door Burke ingelicht, die haar beschermt en ter bescherming huwt. Zij wil haar eersten geliefde Guy redden en zij strijdt den strijd tusschen de grootere echte liefde en trouw aan Burke en de kleinere, vroegere, thans misdadige liefde voor Guy. De bijfiguren van den edelmoedigen, eenvoudigen Kelly en den duivelschen Kief zijn ook zeer goed geteekend. In elk opzicht een aanwinst.

— B — *J. Kramer.*

Det. Dunn, **2667.**
DE SCHOONE DUIVELIN, Vertaald uit het Engelsch door Ada van Arkel. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. Bruna's Bibliotheek, (17 × 11) 314 blz. gecart. f 1.25.

De titel geeft den inhoud juist weer.

Léonie Marras misbruikt haar diabolische schoonheid om mannen in te palmen en vooral hun geld.

Ze staat in nauwe relatie met een inbrekersgilde, dat op juweelen aast. Ze deinst voor niets terug en tot de vele slachtoffers die ze middellijk of onmiddellijk vermoordt, behooren ook hare echtgenooten. Wie aan een boek geen hoogere eischen stelt, dan dat het den tijd doodt, kan dit niet zinnenprikkelende boekje lezen.
— Bc — *J. Kramer.*

Dr. M. de Hond, **2668.**
KIEKJES. *Menno Hertzberger, Amsterdam*, 1926. (21 × 16) 204 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.50.

Met warme liefde voor het „oude volk Gods" en met echte kunstenaarsgave heeft Dr. de Hond zijn beelden opgenomen en uitgewerkt. Wat een treffende voorbeelden van naastenliefde, eerbied voor den Sjabbes en van werkzaamheid liggen er in die „kiekjes" opgesloten! Appelmoes en Abram de tentenbouwer, het Waterlooplein vergeleken met het slagveld van Waterloo en Klein Kramertje zijn ware meesterstukjes.
We hopen spoedig het vervolg van dat belangwekkende Amsterdamsche ghetto-epos te ontvangen.
— B — *J. Kramer.*

Fannie Hurst, **2669.**
APPASSIONATA. Vertaald uit het Engelsch door J. van Schaik-Willing. *H. P. Leopold, Den Haag*, 1926. (21 × 14.5) 292 blz. ing. f 3.25, geb. f 4.25.

Een zeer eigenaardig boek om stijl en inhoud, dat zeer verschillend zal beoordeeld worden. Het is de geschiedenis van een jong meisje, dat gedurende haar engagement twijfelt aan haar roeping voor het kloosterleven, maar ten slotte tot het laatste besluit. Laura moet een Roomsch meisje verbeelden, maar haar geloof is louter van emotioneelen aard en doet star-hysterisch aan tegenover het positivistische determinisme van haar broer. Dit wekt den schijn alsof geloof onverdedigbaar is tegenover 't koele redeneerende verstand: alsof geloof kwestie zou zijn van een blinde „praktische Vernunft", die zich krampachtig weert tegen een alles loochenende „reine Vernunft". We gelooven dan ook dat dit boek eerder verwarring dan inzicht zal schenken in zulke teere vragen als die van roeping. Bovendien zijn sommige ontledingen nog al wat sterk emotioneel voor ontvankelijke gemoederen.
Stylistisch doet dit boek vreemd aan door de korte lancet-stootjes van zinnen, die vermoeiend in 't begin, soms toch zeer diepgaande ontledingen geven en sterk kunnen teekenen.
Alles tezamen een boek, dat wij Roomschen niet kunnen aanvaarden, en dat slechts zeer ontwikkelden met sterke gave van onderscheid gedeeltelijk zullen genieten.
— C — *C. R. Vullings.*

A. S. M. Hutchinson, **2670.**
EENMAAL VOET AAN BOORD. Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus. *W. de Haan, Utrecht*, 1926. (21 × 15) 311 blz., ing. f 1.50.
Met onmiskenbaar talent heeft de veelgelezen schrijver van *Als de Winter komt* hier de vroolijke zijde van zijn schrijfkunst getoond.
Mr. Marrapit is een kostelijke oude heer, die groote liefhebberij heeft voor de kattenfokkerij. Een pleegzoon George, med. stud., met zijn verarmde Mary en een dichtende dochter Margaret met haar geliefde Bill Wyvren, jur. stud., komen in het „prachtige hoofdstuk" tot hun huwelijk, door het stelen en terugbezorgen van de roos van Saron, de lievelingskat. Daar komen o.a. nog aan te pas een dronken huishoudster, Mrs. Mayor en een flegmatieke tuinman, maar vooral de nuchtere Marrapit zorgt, dat de lach niet van de lucht is. Het boek is goed, nu en dan wel een beetje gewaagd. Trouwens de grapjes op bijbelteksten komen ook niet te pas.
— Bc — *J. Kramer.*

Odette Keun, **2671.**
PRINS TARIEL, Vertaald uit het Duitsch door C. F. van der Horst. *Ontwikkeling, Amsterdam* 1926. (19.5 × 13) 224 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

Dit boek viel ons tegen. Volgens de aankondiging spitsten wij ons er op, een verhaal te lezen van menschen, levend in den doodenden tijdsgruwel van 't bolsjewisme. De schrijfster geeft zich als meelevende getuige uit. Maar 't is weer een liefdesgeschiedenis, die uitloopt op trouwbreuk — 't vervelende ouderwetsche thema — en wat de vertelster er door heen vlecht aan schildering van Russisch leven, maakt het voor ons niet interessant. Interessant is wel de typeering van dien Engelschen diplomaat, die de liefde misbruikt om tot trouwbreuk te komen en daarbij alleen politieke intrige beoogt. Als de Engelsche diplomatie — en die niet alleen — zoo naar 't leven is geteekend, dan is 't geen wonder, dat ze de wereld in 't ongeluk brengt.
— C — *A. van Delft.*

Pierre Lhande, **2672.**
YOLANDA. Vertaald uit het Fransch door Jos. Theeuwes. *Lecturis, Eindhoven*, 1926. (22.5 × 14.5) 107 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.25.

De vertaler heeft, vóór hij zijn vaderland ging verlaten, nog een weldaad verricht met deze sage uit het land der Basken aan ons te geven. Met den levendigen handel tusschen Biskaye en Vlaanderen als achtergrond, verschijnt Sebastiaan, de ijzersmelter, als gastheer en Jordaens, de Vlaamsche koopman, als gast. Levendig geschilderd is het hoogovenbedrijf en de feestmaaltijd. De Vlaming vraagt Sebastiaan's dochter Yolanda tot vrouw en als deze weigert, ontvoert hij haar, maar zij wordt door haar beminde gered en als Sebastiaan den woordbreker spaart, voltrekt de smidshamer de wraak... De stijl had nog meer archaïstisch kunnen gehouden worden.
— B — *J. Kramer.*

Karin Michaelis, **2673.**
DE ZEVEN ZUSTERS. Vertaald uit het Zweedsch door A. J. Vorstman ten Have. *A. W. Sijthoff, Leiden*, 1926. (20.5 × 14) 192 blz. ing. f 2.40, geb. f 3.25.

Hier zijn zeven zusters aan het woord, die een moeder hadden met evenveel mannen als er maanden in het jaar zijn. Dus men kan wel begrijpen, van wat kaliber hunne levensvorming en opvatting is. Van begin tot eind zijn ze in hunne correspondenties aan 't haspelen over trouwen en scheiden en trouwen, tot ze lang genoeg getrouwd en gescheiden hebben en dan eindelijk een liedje zingen van Leve de Vrijheid. Dit zegt genoeg.
— C — *A. v. Delft.*

E. Philips Oppenheim, **2674.**
EEN LIEFDESINTRIGE. Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (19.5×13.5) 238 blz. ing. f 1.—., geb. f 1.50.

De Liefde's Intrige is er natuurlijk een, die met alle christelijk inzicht spot, waar echtscheiding dezelfde rechten krijgt als 't huwelijk. Hier intrigeert een getrouwde vrouw aan een artiest zijn artistieke liefje af, door haar zelfs een moord op een medeminnaar aan te wrijven, maar dan laat de schrijver 't zoo verloopen, dat de artiest trouwt met de intrigeerende en te gelijk met de andere „gelukkig" is. Slecht.

— C — *A. v. Delft.*

Luigi Pirandello, **2675.**
DE VROUW DIE UITGESTOOTEN WERD. Vertaald uit het Italiaansch door H. P. B. van Berlekom. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1926. (18.5×12) 320 blz. gecart. f 2.30, geb. f 3.15.

Advokaat Alvignani, 'n sentimentele sensuële man-van-mooie-woorden maakt 't hof aan de schone Martha Ajala, getrouwd met de opvliegende Rocco Pentagora. De argeloze Martha, wie elke gedachte aan ontrouw vreemd is, meent verplicht te zijn de charmeur 't dwaze en onbehoorlike van z'n gedrag onder 't oog te brengen. Zo bereikt Alvignani juist wat hij hebben moet: 'n eindeloze briefwisseling, waarin hij z'n spitsvondigheden zet tegenover de goed-bedoelde maar natuurlik nutteloze argumenten van z'n slachtoffer. Rocco betrapt z'n vrouw bij 't lezen van zo'n brief en zendt haar, buiten zichzelf van jaloerse woede, weg. Nu begint 't smartelike leven van Martha, die, hoewel onschuldig, door heel de stad voor 'n echtbreekster wordt aangezien. Haar eigen vader wil de schande niet overleven, diens bloeiende zaak verloopt na z'n dood en Martha's moeder en zuster vervallen tot armoede. De ongelukkige vrouw, door iedereen afgestoten en beledigd, werkt echter als onderwijzeres wat ze kan, om haar familie te onderhouden. Maar tegen zóveel en telkens herhaalde openlijke en geniepige aanvallen is ten slotte haar energie niet meer bestand. In 'n toestand van geestelike verdoving geeft ze zich aan Alvignani, die teruggekomen is en z'n lokgefluit weer heeft aangevangen. Als ze 'n kind van hem verwacht, tracht Rocco — die dit niet weet — naar 'n verzoening. Ze loopt met zelfmoordplannen rond, maar door 'n toeval ontmoeten ze elkaar aan 't sterfbed van Rocco's moeder, die indertijd ook door haar man verstoten werd en aan de publieke verachting en de ellende werd prijsgegeven. Hier eindigt deze dieptragiese geschiedenis.

Rond deze drie hoofdpersonen groepeert de schrijver nog tal van raak-getypeerde bijfiguren. Maar op elke bladzij is Pirandello de knappe psycholoog, de diepindringende ontleder der menselike ziel, met haar wonderlike kontrasten. De samenleving kent hij als 'n belachelik amalgama van de allerdwaaste humor en de allersmartelikste tragiek en zo schiep hij dit boek, beurtelings triestig en hoog-komies, als 'n spiegel dier samenleving.

Over godsdienst wordt soms gerept, maar dan als van 'n uiterlikheid, die in 't leven der personen geen andere rol speelt dan andere zaken, waar men zich geen rekenschap van geeft, maar die toch vanzelfsprekend zijn. We geloven, dat Pirandello hier wel scherp 't genre Katholicisme van vele zijner landgenoten weergeeft, maar zeker niet als 'n hekeling... Zou 't daarom zijn, dat hij 't conflict geheel buiten de religie om behandelend, geen bevredigend slot kan vinden en 't dan ook maar weglaat? Want zelfmoord zou heus te banaal zijn, dat voelt hij. Wij weten met onze sympathie eigenlik niet goed weg: Martha verdient haar, zeker en aan de andere kant is 't mosterd na de maaltijd, te zuchten: „had ze maar dit,of had ze maar dat" of 'r religieus gevoel te wensen, dat de schrijver haar niet meegaf. Onbetamelikheden staan er zo goed als niet in, maar om de wijze, waarop de schrijver de lezer met 'n kluitje in 't riet stuurt, maken we voorbehoud.

— **Bc** — *Leo Fens.*

Jeanne Reyneke van Stuwe, **2676.**
HUWELIJKSVACANTIE. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1926. (21.5×15.5) 200 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Dit boek is hinderlijk, ergerlijk om de lichtvaardigheid, waarmee het heilige wordt neergehaald. Aangaande huwelijkstrouw en -plicht alweer dezelfde hautaine verachting als bij de meesten van de onzen, die daar zoo veel kwaad meedoen. Dit boek is vervelend om de geforceerde poses en scènes, die in elkaar moeten worden gezet om 't onmogelijke doel te benaderen — en 't is enerveerend om de gecamoufleerde karakters. De schrijfster had haar mode-winkel-tafereeltjes en haar vogel-kooi-scènes even lekker kunnen maken zonder de pikanterie, die er bijgesleept is — en 't smakelooze wansmakelijk maakt. Wil je 't proeven? Welnu: „De bezitswaanzin, die zooveel mannen in het huwelijk aangrijpt, moest eindelijk eens verbannen worden in de rommelkamer der oude, vergane, voorbije romantiek". Zoo duf is 't.

— C — *A. v. Delft.*

Mr. P. H. Ritter Jr., **2677.**
EEN WEEK MINISTER. Geïllustreerd. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1926. (20×14) 230 blz. ing. f 1.90, geb. f 2.75.

Het is onbegrijpelijk dat een man, die een naam te verliezen heeft, zulk een minderwaardig boek durft schrijven. Het is een toekomstbeeld in 1937, als een dierentemmer-bokser kabinetsformateur wordt, maar de humor is zóó laag bij den grond, het riekt zóó naar de vaalt door tallooze uitdrukkingen, die een beschaafd mensch niet uitspreekt, zeker niet schrijft — en dat gemis aan beschaving wordt zeker niet goed gemaakt door iedereen te laten reciproceeren in plaats van antwoorden — dat men het met weerzin sluit. Een puzzle blijft ook, waar het aangekondigde karakter van een detective-roman schuilt. Het misselijk gedoe met de typiste en de secretaresse-generaal, die ten slotte den krachtpatser bidt: „Toe liefste, neem me nou" en hem dan omslingert met haar teer, soepel lichaam, verhoogt de stemming ook al niet. De goede bedoeling om eens geestig te zijn, is lofwaardig, maar dit is volstrekt mislukt.

— **Bc** — *J. Kramer.*

Margarete Windthorst, **2678.**
DE DAUWHEKS. Vertaald uit het Duitsch door B. van Nierop-Blauw. *Lecturis, Eindhoven,* 1926. (19×12.5) 313 blz. ing. f 2.50.

Dit werk kan veilig staan naast de allerbeste boerenromans van Vlaanderen en overtreft de meeste inderdaad in innerlijkheid.
Een roman, die schitterend uitbeeldt de tragiek van het liefdeleven van een Westfaalschen boer, die omringd is van angstwekkend bijgeloof. De hoogbegaafde schrijfster heeft dat leven zoo diep doorvoeld, dat alles, alles in werkelijkheid, als 't ware, ons bij het lezen voorbijgaat, niet alleen het leven naar buiten, maar ook geheel het zieleleven van al de personen.
De dauwheks beheerscht het verhaal, maar niet in een angstwekkendheid, doch als de wraakengel van het geslacht. De oude oom geeft in zijn helderziendheid meer huivering. De schitterende roman geeft betreurenswaardige werkelijkheid, die nog bestaat bij het van stad en beschaving vreemde boerenvolk in Westfalen en wat daaraan grenst. Een oervolk is daar beschreven op meesterlijke wijze, als levend in ouden barbaarschen tijd, waarin de godsdienst meer dienst was van de natuur, dan van een Opperwezen.
Een boeiende roman.
— Bc — *W. S. Jurgens O.S.A.*

Pamela Wynne, **2679.**
BLANK EN BRUIN. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1926. Society Reeks, (19.5 × 13) 382 blz. geb. f 2.50.

De geschiedenis van Joan Mansfield is die van een Engelsch meisje, dat ontevreden met het dagelijksch leven thuis, huwt met een Mahomedaan, die een bruut blijkt. Op de zeereis naar haar man verlieft zij op majoor Peter Heriot. Haar zwarte echtgenoot heeft spoedig genoeg van haar en zendt haar naar zijn moeder, om haar daar te laten vergiftigen. Zij wordt gered door een ouden Hindoeschen knecht van Heriot. Deze ontvoert haar en zij wordt bediende — als Indische jongen verkleed — op het eenzame fort bij den majoor en als hij haar herkent, wanneer de zwarte echtgenoot gestorven blijkt, huwt hij haar. Met hoeveel talent het boek ook is geschreven en hoe keurig het is vertaald, wij mogen het echter niet aanraden om de herhaalde poging van Joan tot zelfmoord en vooral om de gepeperde bladzijden, waar de dokter optreedt.
— C — *J. Kramer.*

FRANSCH.

Leon Bloy, **2680.**
LES PROPOS D'UN ENTRE-PRENEUR DE DÉMOLITIONS. *Stock, Paris* 6, 1925. (19 × 13) 308 blz. ing. Ffr. 12.—.

Een herdruk van een bundel opstellen van den schrijver van *La femme pauvre.* Zelf achtte hij ze niet zeer belangrijk, en heeft dan ook tijdens zijn leven nooit er aan gedacht ze opnieuw te doen uitgeven. Voor het steeds toenemend aantal Bloy-lezers is deze nieuwe uitgave echter zeer welkom, om het debuut te leeren kennen van den Pèlerin de l'Absolu. De opstellen van dezen bundel verschenen in de Tachtiger jaren in verschillende Parijsche bladen en vooral in het weekblad van de Chat Noir. De bundel is dan ook opgedragen, met een hoogdravende ironische inleiding, aan Rodolphe Salis, „le gentilhomme cabaretièr", eigenaar van de Chat Noir. Bloy had toen nog lang niet de volle kracht, die hij later bereiken zou, maar als document in den ontwikkelingsgang van dezen prozaïst: een der grootste katholieke schrijvers van den modernen tijd, is het een onmisbaar boek, dat, op zichzelf genomen, reeds van de buitengewone macht en van het diepe inzicht getuigt van dezen christen, die de onwrikbare overtuiging bezat, dat hij een zending te vervullen had. Naast zijn latere boeken is deze bundel toch duidelijk nog een beginwerk.
— Bc — *P. v. d. M. d. W.*

C. F. Ramuz, **2681.**
LA SÉPARATION DES RACES. *Le Monde Nouveau, Paris* 7, 1923. (19 × 12) 253 blz. ing. Ffr. 7.—.

Een van de mooiste en sterkste boeken van dezen Fransch-Zwitserschen schrijver, die eerst sedert kort in wijderen kring bekend is geworden. En hij had toch reeds bij de twintig boeken geschreven, waaronder er zijn, die tot de merkwaardigste van de Europeesche romanliteratuur behooren van de laatste vijf en twintig jaren. Met een subtiele en toch starre aandacht, met een felle liefde laat hij door zijn rhythmische taal de dingen der aarde en de menschen levend voor ons bewegen en staan. Een boek van Ramuz ademt als een lichaam, het klopt als een hart. Alles wat hij beschrijft, krijgt een verwonderlijke, intensiteit van reëel leven. De inhoud van het verhaal is heel eenvoudig. Aan de eene zijde van den berg wonen menschen van latijnschen afkomst, aan de andere, menschen die Germanen zijn. En een jonge vrouw wordt geroofd door een jongen man. En zij blijven vreemd voor elkaar. De stamgenooten van de geroofde nemen wraak. Het is zoo direct geschreven, dat het is of niet Ramuz vertelt, maar of de dingen zelf levend zijn geworden en de taal de verklanking is van de vorm en het wezen der dingen. Het is alles zoo zuiver gezien en zoo simpel gezegd met de groote, eenvoudige, eerste verwondering. Het doet denken aan Claudel (doch deze is grooter, dieper, machtiger). Alles rilt van leven. En de dingen gebeuren als wonderen. Alles is een levend wonder, zooeven voortgekomen uit de goede hand van God. En dat Ramuz ons dat doet voelen, voortdurend, van de eerste tot de laatste woorden van zijn boek, is een bewijs van zijn eigenaardige scheppingsmacht, van zijn liefdevollen eerbied voor het geschapene. Wij weten niemand met wien Ramuz te vergelijken is. Misschien met Cézanne. Een boek van Ramuz geeft een groot, een zeldzaam geluk.
— Bc — *P. v. d. M. d. W.*

Ladislas Reymont, **2682.**
LE PRINTEMPS, Vertaald uit het Poolsch door Franck L. Schoell. *Payot, Paris* 6, 1926. Les Paysans, (18.5 × 12) 467 blz. ing. Ffr. 12.—.

Het derde deel van Reymont's grote roman: *De Boeren.* Zoals we in onze korte bespreking van *Winter* opmerkten, behoort Reymont ongetwijfeld tot de allergrootste schrijvers. Hij heeft het brede pathetiese gebaar, eigen aan alle monumentale kunst. Het sterven van boer Boryna, waarmede dit derde deel besluit, werd behandeld met 'n buitengewone taalkracht en is van 'n beslist grote epiese allure. Niettemin blijft ook dit derde deel (misschien alleen voor onze persoonlike smaak) al te gerekt en uitgesponnen. Uit 'n moreel oogpunt heeft Reymont's werk natuurlik niets te maken met 'n banale of prikkelende pornografie. Toch dient voor vele lezers 'n reserve gemaakt te worden.

Men heeft gezegd, dat deze roman door en door katholiek is en het Poolse boereleven volkomen juist weergeeft. Het zal wel zo wezen. Zelfs door de vertalingen heen proeft men de levensechtheid van alles. Maar aan het menselik element in de Kerk is dan toch wel 'n buitengewoon grote portie toebedeeld. Men kan misschien zelfs vragen, of de partio legitima hier niet overschreden werd ten koste van het goddelike element, dat toch zeker in de Kerk niet minder reëel en hecht is. Of wordt de totaal-vereffening tussen licht en donker en goddelik en menselik misschien bewaard tot het laatste deel?
— C — *Chr. Kops, O.F.M.*

Drieu La Rochelle, **2683.**
PLAINTE CONTRE INCONNU. *La Nouvelle, Revue Française, Paris* 6, 3e druk: 1925. (19×12) 202 blz. ing. Ffr. 7.50.

Een bitter, wanhopig boek van na-oorlogsche menschen, die heelemaal onttakeld en stuurloos zijn geslagen door het torment van den oorlog. Verfomfaaide, leege menschen, voor wie goed noch kwaad meer bestaat, en die in vertwijfeling in 'n cirkel loopen in de ommuurde binnenplaats van de gevangenis van hun leven. Gebroken levens. Een klacht schreeuwt dof door deze vier verhalen, — een aanklacht tegen den onbekende. Het is een kreunen van geketenden, van zinnenloos wanhopigen. Het is een afschuwelijk boek van vernietiging, een wegzinken in den stinkenden vuilen modder der zonde. De vrede heeft hen verrast evenals de oorlog hen overrompeld had. Maar de oorlog was een daad, de oorlog dwong hen, heerschte als een sterke monarch! Nu zijn ze leeg, leeg: la valize vide. En de schrijver, die dit afschuwelijke boek geschreven heeft, stelt zijn aanklacht op met verbeten bitterheid, met een verbijsterende, wreede rauwe oprechtheid, tegen een onbekende. Drieu la Rochelle, de sterke, stroeve dichter van *Mesure de la France, Interrogation, Fond de cautine*, waarin een harde kracht straalt, toont in *Plainte contre inconnu* de afschuwelijke ontaarding, die na den oorlog als een pest de menschen bezoedeld en vernietigd heeft. Een boek voor de enkelen die het leven kennen tot in zijn vuilste diepten en de ontzetting ervan begrijpen, als een verschrikkelijk bewijs dat het niet aangaat een onbekende aan te klagen, wanneer de zielen allen aan het verrotten zijn.
— D — *P. v. d. M. d. W.*

DUITSCH.

Roland Betsch, **2684.**
PETER BUDDENSIECK, Geïllustreerd door Walter Bayer. *Bergstadtverlag, Breslau I*, 1925. (18×12.5) 184 blz. geb. M. 4.80.

Peter Buddensieck is de zoon van arme ouders. Zijn ideaal is vliegenier te worden. Om dit doel te bereiken, trekt hij er stilletjes van door met zijn vriend Kurt Axelrad, die koopman wil worden. Kurt komt als bediende bij een tabaksfirma en Peter wordt op een vliegterrein als hulpmonteur aangesteld. In enkele jaren brengt hij het tot gebreveteerd vliegenier. Hij maakt kennis met een paar Zweedsche vliegeniers en eenige geleerden en gaat ten slotte met deze een Poolvlucht ondernemen. Een hartelijke ontvangst valt Peter in Stockholm en in Duitschland ten deel.
Op het toppunt van roem besluit hij zich met Kurt in een vennootschap tot exploitatie van leemgroeven te verbinden; beiden worden schatrijk De titel en de goed uitgevoerde illustraties hadden grootere verwachtingen gewekt. De heele geschiedenis is ook heel simpel verteld. En al komt er in het verhaal een gewild komische sigarenhandelaar voor, en twee even goede, lieve meisjes, toch kan het maar matig boeien.
— A — *B. A.*

V. TOONEEL.

FRANSCH.

Henri Ghéon, **2685.**
LA MERVEILLEUSE HISTOIRE DU JEUNE BERNARD DE MENTHON, Spel in drie bedrijven. Geïllustreerd. *André Blot, Paris* 13, 1924. (18.5×12) 235 blz. ing. Ffr. 9.—.

Ghéon verwijt aan Ramuz, op zachte wijze, een te groote spanning; hij zou bij den Fransch-Zwitserschen romancier een mildere overgave wenschen, een meer zich-laten-gaan. En hij meent dat exces aan gespannenheid te moeten wijten, aan het feit, dat Ramuz nog te veel op eigen kracht vertrouwt, de waarheid nog niet erkent aan welke men zich geeft, en die je bevrijdt van den al te menschelijken, persoonlijken wil. Ghéon zelf, voor zijn bekeering in 1917, was zoo een pijnlijk zorgvuldig schrijver. Doch na de gave van het geloof ontvangen te hebben, is het heelemaal veranderd. Hij is toen geworden van een ontstellende productiviteit. Hij heeft zich wel een beetje te veel laten gaan, in den waan dat de bedoeling voldoende was voor een dichter om altijd goede dingen te maken. Hij schreef tooneelstuk na tooneelstuk, in een wel wat al te vermetel vertrouwen. En zijn werk verslapte danig. Hij bezit zeer zeker, een verwonderlijk gemak om welk gegeven ook te ensceneeren. In elk grooter en kleiner werk zijn dan ook fragmenten die zeer goed zijn, maar naast hoeveel heel zwakke gedeelten, die maar uit zijn pen zijn gevloeid, zonder dat de kunstenaar Ghéon zich rekenschap gaf, dat een dergelijk laisser-aller niet te pas kwam.
En van dien aard is bijna al zijn later werk. Ook het hier aangekondigde spel over Sint Bernardus, dat een handige en vlotte bewerking is van een 15de-eeuwsch mysteriespel.
Het werd voor het eerst opgevoerd in Augustus 1924 te Menthon bij Annecy, bij gelegenheid van de herdenkingsfeesten van Sint Bernard. Het is een bont en rijk kijkspel, vol beweging en kostelijkheid en geestig raak. Een overstelpend aantal personen speelt in dit stuk, menschen, duivels, Onze Lieve Vrouwe, God de Zoon, en de Engelen.
Het is een boeiend verhaal, zeer zeker, en men ontdekt er vele schoonheden in, van gedachten en van gevoel. Maar het is te vlot, te makkelijk in elkaar gezet. Het is geen kunstwerk geworden, noch heeft het die hevige intensiteit van hetgeen de mystieken wel geven in hun geschriften. En zoo lijdt ook dit Bernardusspel aan een tweeslachtigheid van door een stellig begaafd dichter geschreven te zijn, doch die het niet noodig meent hard te werken op wat hij bij eerste ingeving neerschrijft.
Voor ons blijft *Le comédien et la grace* (dat in de Roseau d'Or verschenen is) tot nog toe het best geslaagde werk van Ghéon.
P. v. d. M. de W.

VI. KUNST.

DUITSCH.

Ewald Banse, **2686.**
ABENDLAND UND MORGENLAND, Geïllustreerd. *Georg Westermann, Braunschweig* 1926. (22.5×29.5) 284 blz. geb. M. 25.—.

Sterker dan ooit ontwaakt in onze dagen het streven door een vergelijkende beschouwing van de Westersche en Oostersche beschaving tot een nieuwe levensopvatting te geraken. Om dit vraagstuk in goede banen te leiden en zoo mogelijk tot oplossing te brengen, schreef Ewald Banse, de beroemde geograaf en ontdekkingsreiziger, dit boek, dat rijk is aan aanschouwelijk materiaal, zoo dienstig voor deze wereldstudie. Als een gids, die niet enkel toovert met data's en weetjes zonder belang, doch boeiend zijn rijke kennis iedereen meedeelt, neemt hij ons mede op zijn studieuze tochten: om ons eerst de Westersche wereld te toonen, de Europeesche landschappen van de Noorsche zeeoevers tot de alpiene gletscherwereld en verder naar beneden tot de Zuid-Europeesche heuvelklingen, bosch en kustgebieden — dan de steden, dorpen en woongelegenheden in het Westen van Scandinavië tot Malta, waarna hij ons demonstreert de rassen en volkeren van het Oosten en hare beschaving. In een stralend panorama worden aan onze verwonderde oogen voorbijgevoerd: de bekoorlijkheden van het Morgenland, de zandwoestijnen en oasen, de rotsgebergten en Nijloevers, de hooggebergten en de stille valleien, de sprookjes-schoone islamische steden van Constantinopel tot Tunis, de Arabische stulpen en Bedouïnententen, de moskeëen en kerkhoven, het bronskleurige volk van den Orient: de Arabieren, de Koerden en Berbers, de Perzen, de Egyptenaren in hun primitieve levensdoening en bezigheden, hun contemplatieve aard en hun religieuze feesten en gebruiken. Als Westerling kan men zich moeilijk aan de betoovering van het Oosten onttrekken, al ontgaat het ons niet, dat achter deze exotische prachten schuilgaat een leven van schrijnenden weedom. Doch zoo men, zooals hier treffend is geschied met fijnzinnigen smaak en ruimen wetenschappelijken zin, het Westen tegenover het Oosten plaatst, zoo moet men eerlijkheidshalve constateeren, dat men in het Westen met al zijn superioriteit en habiliteit nog maar bedroevend weinig bereikt heeft.
Een werk van groote wereld-historische beteekenis, dat, zoo eenige afbeeldingen (zoo bijv. op blz. 241 e.v.) bij een volgenden druk door andere vervangen worden, ook een plaats verdient op de leestafel.

Dr. H.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

Dr. Paul Voivenel, **2687.**
REMY DE GOURMONT VU PAR SON MÉDECIN. *Editions du Siècle, Paris* 5, 1924. (19×12) 138 blz. ing. Ffr. 7.—.

Remy de Gourmont, tijdens zijn leven een der vaste medewerkers van de Mercure de France, en die gedurende die jaren in de letterkundige wereld een bekendheid genoot welke, hoewel veel beperkter, te vergelijken is met die van Anatole France, wordt weinig meer gelezen, behalve door een kleinen kring van fijnproevers en subtiele genieters van pervers-cerebrale literatuur. Zonder twijfel zeer begaafd en een scherp intellect, behoort hij tot de generatie van vóór den oorlog met haar hoogmoedig en sceptisch amoralisme. Wanneer men om de een of andere reden moet weten wat en wie Remy de Gourmont was, dan leze men dit boekje, waarin Dr. Voivenel, een psycho-physiologische analyse geeft van den schrijver van vele boeken, welke men maar beter doet, ongelezen te laten. Zijn intellectueele nieuwsgierigheid speurde overal. Naast zijn nu onleesbare romans, schreef hij over alle mogelijke onderwerpen. Doch van eenig belang zijn voor ons slechts zijn twee *Livres des Masques*, een serie merkwaardige karakteristieken van tijdgenooten, en *Le latin mystique*, een werk, dat in eerste uitgave verscheen met een inleiding van Huysmans en naar aanleiding waarvan Bloy een prachtig artikel schreef La langue de Dieu en waaraan Diepenbrock (in *Ommegangen*) ook een opstel wijdde. De Gourmont behoorde tot de gelukkig weinig meer voorkomende soort van den superieuren diletant. In 1915 stierf hij op zeven en vijftigjarigen leeftijd.

P. v. d. M. d. W.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

C. Vervoort pr., **2688.**
KARDINAAL MERCIER. Geïllustreerd. *O. Platteau & Co, Antwerpen,* 1926. (27.5 × 19) 196 blz., ing. f 3.50.

Het doel van dit boek was: Kardinaal Mercier beter en in breederen kring te doen kennen, door zijn woord te plaatsen in de omlijsting van zijn leven. Vandaar dat een ruim gebruik gemaakt is van citaten uit de wetenschappelijke en ascetische werken en uit de herderlijke brieven van den Kardinaal. Zoodoende kan de schrijver duidelijk doen uitkomen, hoe heel 't leven en 't werk van den grooten Kerkvorst gedragen is door zijn hooge beginselen en hoe zijn daden steeds in schoone harmonie zijn geweest met zijn welsprekende woorden. Op aantrekkelijke wijze zijn de wisselende lotgevallen van dit roemrijk leven beschreven. Met verschillende prachtige platen is het fraai uitgegeven werk verlucht. De talrijke documenten erin opgenomen verzekeren het een blijvende waarde. Alleen zou men gaarne naast den welverdienden lof een voorbehoud willen gemaakt zien betreffende de houding van den Kardinaal tegenover Vlaanderen. Dit boek moge de herinnering aan Mgr. Mercier ook in Noord-Nederland levendig houden!

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Cassianus Hentzen O.F.M., **2689.**
DE POLITIEKE GESCHIEDENIS VAN HET LAGER ONDERWIJS IN NEDERLAND. *R. K. Centraal Bureau voor onderwijs en opvoeding, Den Haag,* 1926. (24×16) Deel II: 561 blz. ing. f 3.—.

Wij verwelkomen dit werk te hartelijker, omdat wij op het stuk van contemporaine geschiedschrijving van katholieke zijde allesbehalve verwend worden. Het boek is geducht gedocumenteerd, al moet het uit den aard der zaak de geheimen der archieven en persoonlijke mémoires, geheimen laten. Maar de tijdgenoot kan, mits hij zich daartoe zet, gemakkelijker de structuur van zijn eigen tijd begrijpen, dan 't nageslacht over een paar honderd jaar, al ontgaan hem ook tal van détails. Niet ieder, beter gezegd, maar zeer

weinigen kunnen den tijd losmaken voor den daaraan verbonden arbeid, terwijl de opgave bovendien allesbehalve gemakkelijk is, omdat zij hoogere eischen stelt aan de beoefening der objectiviteit. Dr. Hentzen bewees zijn landgenooten een gewichtigen dienst met de uitgave van dit boek, want de gebeurtenissen van de laatste jaren werken 't sterkste in op het heden, zoodat het zaak is deze vooral niet te vergeten of te verwaarloozen, terwijl dit werk over honderd jaar aan de geschiedenis voortreffelijke diensten bewijzen zal als een contemporaine bron van degelijke waarde, waarmede de geschiedschrijver van dan ter dege rekening zal te houden hebben. De schrijver leverde in het eerste deel van zijn *De Politieke geschiedenis van het Lager Onderwijs in Nederland*, waarin hij den Franschen tijd behandelde, 1795-1813, ('s Hertogenbosch, 1920) reeds een meesterproef van zijn kunnen, het moge hem gegeven zijn ook de honderd jaar, 1813-1913, waarvan de geschiedenis nog doorvorscht en geschreven moet worden, in oogenschouw te nemen en voor het Nederlandsche volk te beschrijven.

Prof. Dr. H.

Th. van Lier, **2690.**
DE SOCIAAL-ECONOMISCHE BETEEKENIS VAN HET NEDERLANDSCH-BELGISCH VERDRAG. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1926. (24.5 × 16) 124 blz. ing. f 1.75.

Een pleidooi ten gunste van het Nederlandsch-Belgisch verdrag van April 1925 in boekvorm behoort tot de zeldzaamheden. De schrijver behandelt in 125 blz. heel veel, goed gezien te veel om de wijde stof te kunnen uitputten. Legt hij al den nadruk op de sociaal-economische verhoudingen, hij verklaart zelf deze niet zonder meer te kunnen losmaken van de andere, de staatkundige, de geografische, de internationale, de geschiedkundige. In zijn historisch overzicht verliest de schrijver wel wat uit het oog, dat de Zuidelijke Nederlanden in de 17e en 18e eeuw een onzelfstandige buitenprovincie vormden van vreemde mogendheden, in casu Spanje en Oostenrijk, zoodat het niet aangaat de Republiek alleen verantwoordelijk te stellen voor de rampen en onrechtvaardigheden, welke toen aan onze zuidelijke naburen zijn aangedaan. Men vergete niet, dat er toen geen kwestie van was, dat de een of andere groot-Nederlandsche gedachte tot uiting komen kon. Men vergete evenmin, dat het tractaat van 1839 en de vele daarna gevolgde overeenkomsten Antwerpen niet verhinderd hebben Rotterdam jarenlang te overvleugelen en België om een belangrijke industrieele en koloniale mogendheid te worden. Bovendien raakte de kleine helft der Belgen, de Walen, steeds meer Fransch georiënteerd en dat is er door den wereldoorlog niet beter op geworden.

Economisch heeft de schrijver zijn onderwerp grondig bestudeerd, zijn gegevens zijn belangrijk en maken indruk, ook door hun aanschouwelijkheid. De groote strijdvraag rondom het verdrag is niet zoozeer de vraag of Antwerpen nader tot den Rijn zal worden gebracht, dan wel of het er te dicht bij zal komen en er in ons land een soort van corridor zal ontstaan, waar de Belgen schijn noch schaduw van aanspraak op kunnen doen gelden. Het betere mag niet de vijand worden van het goede. Het geheim militair verdrag van België met Frankrijk blijft een waarschuwing, die wonder genoeg door den schrijver niet eens vermeld wordt, zoodat het voor den belangstellenden Nederlander de vraag is, in hoeverre men eigenlijk onderhandelt met België, danwel met Frankrijk en den bondgenoot België? Een daad als dit verdrag is door Nederland tegenover België nimmer gesteld; mogen wij daaruit afleiden, dat de graad van bereidwilligheid van Nederlandsche zijde een juist peil heeft gehandhaafd? Samenwerking moet in gelijke mate van beide kanten komen, wil zij vruchtbaar zijn. Is België al zoo ver, dat het in een en hetzelfde tweespan met Nederland loopen kan? De geschiedenis sedert 1914 kan het voor deze functie nog geen brevet van bekwaamheid uitreiken; dit een reden, waarom wij het betoog van den schrijver niet als overtuigend, zij het als belangrijk, kunnen beschouwen.

Prof. Dr. H.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

Dr. R. Broersma, **2691.**
ATJEH ALS LAND VOOR HANDEL EN BEDRIJF. *I. Cohen, Utrecht,* 1925. (19.5 × 13) 128 blz. ing. f 2.—.

De jongste overvallen op Nederlandsche patrouilles vestigen weer eens de aandacht op den Noordhoek van Sumatra, waar wij van 1872 tot 1905 een bloedigen guerilla-oorlog hebben gevoerd. Geleidelijk is het militaire bewind door het burgerlijk bestuur vervangen, het blijkt nu echter, dat de pacificatie nog niet heelemaal is tot stand gekomen, dat dus de schrijver van bovengenoemd werkje gelijk had met zijn bewering op bladzijde 126: „Het lijdt geen twijfel, of Atjeh is nu voor goed tot gehoorzaamheid gebracht, mits er een vuist blijft, die niet te klein is om overal in het gewest te worden gezien." Dit werkje is niet een aardrijkskundige monografie van Atjeh, maar een bundel opstellen, die reeds eerder onder het opschrift „Verkenningen in Atjeh" in 1923 in het Indisch dagblad *De Locomotief* zijn verschenen en speciaal ten doel hebben onpartijdige inlichtingen te verstrekken omtrent den toestand van bedrijf en handel in Atjeh. Het werkje is min of meer een tegenhanger van de jubileumuitgave van den Heer J. Langhout: *Vijftig jaren economische staatkunde in Atjeh,* waarin volgens Dr. Broersma een te gunstig beeld van dit gewest wordt gegeven met de bedoeling het bestuurstijdperk van den oud-gouverneur Swart te verheerlijken. Dr. Broersma komt op grond van eigen aanschouwing en mededeelingen van Atjehkenners tot de conclusie, dat de streken, welke hij heeft bezocht: de Oost- en Noordkust tot voorbij Kota-Radja „arm zijn van land" en ‚arm van volk" en dat „onderdrukt moet worden alle zucht tot aanprijzing van Atjeh als bevredigd gebied met gastvrije inhaling van kapitaal voor opening van bedrijven."

Voor Nederlanders, die met de geografie van Indië eenigszins op de hoogte zijn, een uitstekend werkje dat echter nog beter aan zijn bedoeling zou beantwoorden, als vóórin een kaartje van het besproken gebied en achterin een inhoudsopgave was afgedrukt.

G. J. de Vries.

Arthur R. Dugmore, **2692.**
GROOT WILD IN AFRIKA. Vertaald uit het Engelsch door J. H. Altona. Geïllustreerd.

H. P. Leopold, Den Haag, 1926. (25.5×19.5) 260 blz. ing. f 5.50 geb. f 6.90.

Dugmore is niet naar Afrika getogen om met een rijke schat van jachttrofeeën naar zijn penaten terug te keeren, doch hij heeft zijn leven in de waagschaal gesteld, om met lens en camera de Afrikaansche dierenwereld te bejagen. Zijn ervaringen op zijn avontuurlijke tochten heeft hij hier te boek gesteld in een uiterst eentonig dor relaas, waarvan weinig bekoring uitgaat en bij lezing waarvan men geenszins het vermoeden krijgt, hier te doen te hebben met een geestdriftig dierenminnaar en natuurvorscher, zooals de schrijver zich meermalen aan z'n lezers voorstelt. Niettemin bevat dit boek boeiende bijzonderheden over aard, handelwijze en uiterlijk der dieren, over de gevaren van het jachtleven in de jungle, over het besluipen der verraderlijke natuurwezens en vooral over den omgang met de natuurvolkeren, van wier hulp zooveel afhangt bij het slagen van een jachttocht door ongekende gewesten.

Hein Hoeben.

Aage Krarup Nielsen, 2693.
DE HALVE WERELD ROND, Vertaald uit het Deensch door Claudine Bienfait, Geïllustreerd. *Em.Querido, Amsterdam,* 1926. (22×15.5) 346 blz. ing. f 6.25, geb. f 7.50.

In dit technisch uitstekend verzorgde boek geeft de Deensche globbetrotter zijn interessante reisindrukken weer van Kopenhagen over West-Europa, door Noord-, Zuid- en Midden-Afrika, Nederlandsch-, Britsch-Indië, China, Thibet, naar de steppen van Siberië en Rusland. Hij wist zijn indrukken vlot en amusant (ook waar hij gevaarlijke tochten teekent) en vaak ook met goedmoedigen spot, ons nader te brengen en bleek op religieuze en cultureele toestanden dieper te durven ingaan, dan in een beschrijving van natuur en verre gewesten gewoonlijk verwacht wordt. Voor hen, die hun kennis van onbekende gewesten en exotische verhoudingen willen verrijken, een prettig reisverslag, terwijl de ontwikkelde lezers (bepaalde zedenschilderingen maken het alleen voor hen geschikt) zich wel boven eenige onjuistheden t.o.v. onze religie zullen weten te plaatsen.

H. H.

E. P. I. Struyf S.J. 2694.
KONGOLEESCHE VERTELLINGEN. Geïllustreerd. *Excelsior, Brugge,* 1926. (21.5×16) 102 blz. ing. Bfr. 4.—.

Deze groote dikke „III" op het titelblad doet vermoeden, dat we hier met een weggewaaid stuk van een serie over Kongoleesche geestesverhalen te doen hebben. Maar er komt in het heele boekske geen syllabe voor, die op dit punt nader uitsluitsel geeft en wat nog meer hindert en het boekje op zich zelf vrijwel waardeloos maakt: er komt ook geen zinsnede in voor ter nadere explicatie van de geboden literatuur. Zoodat niemand er wel iets van zal begrijpen. Toch ware een enkele inleidende bladzijde vermoedelijk voldoende geweest den lezer op de hoogte te brengen van de plaats, welke de geboden verhaaltjes in de samenleving innemen en op welke punten het wenschelijk is de aandacht in het bijzonder gevestigd te houden, wil men iets van leven en gedachtegang der kongonegers verstaan. Een paar woorden over de bantoe grammatika zouden evenmin misplaatst wezen, want in Nederland, en vermoedelijk ook in België, is deze spraakkunst nog maar zóó weinig populair, dat men er zelfs van het eenvoudigste voorvoegsel geen begrip heeft. Desniettemin mag betwijfeld worden of het gebruik van inlandsche eigennamen in den tekst altijd wel logisch of zelfs maar gelukkig heeft plaats gehad, b.v. Treurlied der „Bangoli" en Kunstschat der „Bakongo's".

G. S.

Ph. C. Visser, 2695.
NAAR ONBEKEND MIDDEN-AZIE, Geïllustreerd. *Nijgh & van Ditmar, Rotterdam,* 1926. (25.5×17.5) 253 blz. ing. f 5.—., geb. f 6.50.

Het belangwekkende reisverhaal van den bekendden Nederlandschen ontdekkingsreiziger, die met zijn moedige echtgenoote binnendrong in een der moeilijkst toegankelijke gebieden der Aziatische wereld: het terra incognita tusschen Kashmir en Chineesch Turkestan, een gebied van woeste bergketens, door tal van ijsstroomen en kloven doorsneden, waar naast bedwelmende bloemenweelde, gletschers in de koele meeren monden en ijslawines met daverend geweld ineenstorten. Dit boek met zijn zakelijke gegevens en persoonlijke indrukken, staat op een lijn met de wetenschappelijke werken van de beste Aziatische onderzoekingsreizigers: Sven Hedin, Young Husband, e.a. Buitengewoon belangrijk zijn de aanteekeningen over de vergletschering van de Noordflanken van den Kara Korum, die slechts 260 M. lager is dan de Mount-Everest, over de klimatologische invloeden, welke van deze geweldige scheidingsmuur uitgaat op de ontwikkelingswijze van flora en fauna, — over de inwerkingen welke het hoogteklimaat in deze streken heeft op het menschelijk organisme en ons centraal zenuwstelsel.

Maar niet alleen belangwekkend om de exploratieve inlichtingen over de Centraal-Aziatische wildernissen, is dit reisjournaal ongemeen boeiende lectuur. Treffend zijn de landschap- en bergbeschrijvingen, de karakteristieken van landaard en volk, en spannend is het relaas van de lange avontuurlijke zwerftochten over bergmuren, langs diepe kloven en sneeuwvelden — dat getuigt van den uithoudenden moed en den ondernemingslust van het kloeke echtpaar Visser en hun tochtgenooten. *Hein Hoeben.*

FRANSCH.

Louis Bertrand, 2696.
DEVANT L'ISLAM. *Plon-Nourrit & Cie., Paris* 6, 1926. (19×12) 259 blz. ing. Ffr. 9.—.

Bertrand roept hier de Christenheid te wapen tegen den Islam, waarin hij een groot gevaar ziet voor het kolonisatiewerk van Frankrijk, Engeland, Italië en Spanje in Noord-Afrika. Sinds den oorlog heeft de volksmentaliteit daar een groote wijziging ondergaan; op het oogenblik heerscht er de stilte, die aan den storm voorafgaat. De haat tegen den vreemden indringer groeit er van dag tot dag aan. Hij wil vooral de publieke opinie van zijn eigen land de oogen openen: de Franschen meenen ten onrechte, dat de volkeren van den Levant met hen dwepen en aan geen booze plannen denken, waarom zij de Islamitische beweging indirect steun verleenen en zoo hun eigen graf helpen delven. Zijn pessimisme schijnt door de politieke gebeurtenissen der laatste maanden in

het gelijk te worden gesteld. Het boek bevat ook nog zeer lezenswaardige aanteekeningen over Kardinaal Lavigerie, over de literatuur van jong Algiers en over Saragossa en munt tevens uit door fijne observatie en verzorgde woordkunst.

H. Rongen.

L. W. Collet, 2697.
LES LACS, Geïllustreerd. *Gaston Doin, Paris* 6, 1925. (25×16) 331 blz. ing. Ffr. 35.—.

In dit uitstekend geschreven werk, dat zoowel wat druk als reproducties betreft, zeer goed verzorgd is bespreekt schr. de vormingswijze der meren en de eigenschappen van het meerwater, waarbij de Zwitsersche meren het best tot hun recht komen. Niet alleen uit geografisch, maar ook uit technologisch oogpunt is deze verhandeling belangrijk, daar in het derde gedeelte uitvoerig wordt nagegaan de beteekenis der meren voor de opwekking van waterkracht (witte steenkool). Ook voor ons Indië kunnen de vele erin neergelegde gegevens voor de studie van deze problemen van groot belang worden geacht.

Dr. J. B. L. Hol.

DUITSCH.

Ludwig Mathar, 2698.
PRIMAVERA. Geïllustreerd. *Verlag der Buchgemeinde, Bonn,* 1926. (24.5×17.5) 239 blz. geb. M. 8.—.

Een Italiaansche reisbeschrijving van niet alledaagsch allooi. En daarom van bijzondere bekoring, zoowel in literairen zin als uit een oogpunt van onderhoudende lectuur. De bekendste steden van dit verrukkelijk land werden opzettelijk vermeden, doch het onbekende onbezochte Italië: het grootsche berglandschap der Abrussen, de boorden der rivieren, de blauwe lagunen, de Lombardijsche vlakten, de lachende hellingen van Umbrië, de woeste grootheid van Sardinië; het gewijde lentefeest te Palermo etc. vertoont zich hier in heel zijn rijke verscheidenheid en bekoorlijke intimiteit.

M. M.

Richard Parkinson, 2699.
DREISZIG JAHRE IN DER SÜDSEE. Geïllustreerd. *Strecker & Schröder, Stuttgart,* 2e druk, 1926. (25.5×16.5) XII—353 blz. ing. M. 12.—., geb. M. 16.—.

Geen dorre reisgids, doch het zeer levendig relaas van de indrukken welke schrijver ontving tijdens zijn dertig jarig verblijf in de eilandenwereld van Milanesië. Al deze eilanden doorzwierf Parkinson: De Bismarckarchipel, St. Mattheus, de Salomonen groep en de nederzettingen der Mieronesiërs. In zijn werk weet hij onze belangstelling gaande te maken voor de zeden, gebruik, taal en cultuur der wilde volksstammen,die deze eilanden bewonen.

H. H.

Josef Weingartner, 2700.
SIZILIEN. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1926. (16.5×11) 161 blz. geb. M. 4.—.

In dit boek wordt het aan bouwwerken van verschillende opvolgende beschavingstijdperken zoo rijke eiland Sicilië, op vlotte wijze beschreven. Palermo en Selinunt, Girgenti en Seracuse, Catania en Taormina worden geschetst door een kenner en kunsthistoricus op prettige wijze, zoodat men den geheelen tocht in het glorielicht der Zuiderzon van 't begin tot het einde gaarne meemaakt. De klassieke historische plaatsen krijgen weer nieuw leven en de verlaten grootsche bouwvallen zien wij in den geest weer bevolkt met ondergegane stammen. Het werkje verheldert den blik over dit land van bouwvallen en is om zijn degelijke beschrijvingen en zijn aangenamen stijl aan te bevelen.

A. F. van Beurden.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

W. L. George, 2701.
DE GESCHIEDENIS DER VROUW. Vertaald uit het Engelsch door Titia Easton. *H. P. Leopold Den Haag,* 1926. (21.5×15.5) 150 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Waarom dit boek in 't Nederlandsch is vertaald, terwijl wij zelf toch zooveel betere werken over de vrouw en de vrouwenbeweging bezitten — is ons een raadsel. Dat het voor ons katholieken absoluut onbruikbaar is, blijkt reeds uit de eerste opzet, want de schrijver verklaart, dat zijn bedoeling is te geven een ontwikkeling van den vrouwelijken geest, hoe de vrouw van de toestand van aapmensch is opgeklommen tot de positie Mme Curie.
Dat de schrijver dan als *waarheid* over de voorhistorische vrouw *de verbeelding* geeft van H. G. Wells is tamelijk bedenkelijk. Op dezelfde manier wordt omgesprongen met de opvatting van de eerste christenen over de vrouw, met de bewering dat de *rijke man* een huwelijk door de Kerk ongeldig kon doen verklaren. Ook wordt botweg beweerd, dat in de „donkere" middeleeuwen er ternauwernood eenig onderwijs werd gegeven in de nonnenkloosters. Van de geleerde vrouwen uit dien tijd, van het feit, dat er een tijd was, dat de nonnenkloosters juist door wetenschap uitblonken, schijnt de schrijver nooit gehoord te hebben. Ook noemt hij b.v. wel Christine de Pisan maar van de invloed dezer vrouw op de literatuur en ook op de „vrouwenbeweging" van dien tijd, rept hij niet. Zoo zijn er meer onjuistheden in, en als degelijke studie voor de geschiedenis der vrouw is 't boek bepaald ongeschikt.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Dr. H. van de Mark, e.a.: 2702.
JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW. Zevende Jaargang. Met portretten van binnen- en buitenlandsche schrijvers. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1926. (24×15.5) 356 blz. ing. f 3.75, geb. f 4.75. (De inteekenprijs tot 1 Jan. 1927 bedraagt: ing. f 2.50, geb. f 3.50).

Dat is nu reeds de zevende jaargang!
Wáár vindt men een dergelijke uitgave, die, pretentieloos en zonder veel luidruchtigheid, jaar-in jaar-uit, zonder onderbreking zelfs, verschijnt, om de lezers te gidsen door den doolhof der lectuur? Wáár zoo'n maximum van verantwoordelijke arbeid, in zoo'n overzichtelijk handzaam deel, tegen zoo'n minimalen prijs?
Vóór 1920 waren het alléén neutrale jaarboeken, die, met tienduizenden exemplaren op de markt geworpen, ook de katholieken dienen moesten,

om een inzicht in — en een overzicht van de jaarlijksche boekenproductie te krijgen. Iemand, die *iets* begrijpt van de gevaren aan het boekenlezen verbonden, zal eveneens inzien, dat deze toestand onhoudbaar was...
In 1919, op initiatief van Het Nederlandsche Boekhuis (Tilburg) werd de groote *Jaarlijksche Boekenschouw* gesticht. 'n Zéér riscante onderneming! De z.g. neutrale jaarboeken, gesteund door de advertentiën van groote uitgeverszaken, en de sympathie van den niet-katholieken boekhandel (en tegenwoordig óók met behulp van rijke subsidies) worden gratis verspreid. De *Jaarlijksche Boekenschouw* kan niet volstaan met 'n inhoudsopgave der boeken alleen, doch moet keuren, naast aanbevelen, helaas maar al te veel afkeuren en het is te begrijpen, dat zij, die in het boek uitsluitend een verkoop-artikel zien, over dit laatste niet zeer gesticht zijn en in zoo'n uitgave, die ze liever zien verdwijnen dan verschijnen, niet of maar matig adverteeren! Een uitgave als de *Jaarlijksche Boekenschouw*, waarvan iedere regel verantwoording eischt, waar soms voor 'n qualificatie van enkele woorden, uren en uren geofferd moeten worden voor de lezing van het desbetreffende boek, zoo een leidinggevende uitgave, waar men het pionierswerk heeft te verrichten, kost geld, veel geld. Zou dat er uit komen? Er moeten duizenden exemplaren, niet worden verspreid, maar worden verkocht! Zou dat mogelijk blijken n'en déplaise de déconfitures in het R.K. boekbedrijf, de slappe belangstelling van het katholieke volk voor katholieke uitgaven? En wanneer het moeizame werk van lange jaren zou zijn volbracht, wanneer de menschen ten koste van veel reclame en energie, er toe gebracht zouden zijn, deze bibliographische gidsen te koopen, zouden er dan niet zijn, die van dit baanbrekend werk profiteeren, door de jaargangen van den *Jaarlijksche Boekenschouw* te gaan gebruiken als materiaal voor concurreerende goedkoope soortgelijke uitgaven? Of althans, zou geen weg worden gebaand, door de doornige hindernissen van onverschilligheid voor langzame volgers?
Niets heeft de uitgevers weerhouden in 1919 den *Jaarlijksche Boekenschouw* te stichten en voort te gaan op den ingeslagen weg. Niets! En wanneer we dit zevende deel voor ons zien, de vrucht van ijzeren energie, blijden offerzin en beminnelijk optimisme, dan meenen wij goed te doen, naast de groote verdiensten, zoowel van deze, als van voorgaande redactie-leden, ook eens te wijzen op de gelukkige voortvarendheid van de uitgeverij, die deze cultureele uitgave stichtte en in stand wist te houden, ja wist uit te breiden en belangrijk te verbeteren. Gelijk dat de latere jaren gebruikelijk is, wordt een overzicht gegeven van de voornaamste boekenproductie in Nederland, België, Frankrijk, Duitschland, Engeland, Hongarije, Italië, Sovjet-Rusland, Emigranten-Rusland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Polen, Tsjecho-Slowakije, Zwitserland, Spanje en Portugal. Hoofdzaak vormt steeds de rubriek Romans en Ontspanningslectuur, waarbij de bisschoppelijke qualificatie-letters niet zijn weggelaten. Onder de rijke portrettenverzameling merkten wij o.a. op Gerard Bruning, Ivans-Shaw, Pérochon, e.a.
Dat wederom naast de Nederlandsche ook een Duitsche editie van dit boekwerk verschijnt, bewijst wel, dat de *Jaarlijksche Boekenschouw* een modeluitgave is van erkende prioriteit. De uitgave van 'n Fransche en 'n Italiaansche editie stuit nog steeds af op de ongunstige valuta. Toch zijn momenteel ernstige stappen gedaan, om te komen tot een Spaansche uitgave. Dat het bibliographisch werk van Het Nederlandsche Boekhuis, zoo herhaaldelijk is aanbevolen namens Z.H. de Paus, Kardinalen en Bisschoppen, de Primaten der Kerk, moge een prikkel te meer zijn voor ons katholieke volk, den *Jaarlijksche Boekenschouw* te koopen en aldus een actief aandeel te nemen in den strijd tegen het slechte boek, dat den godsdienst ontvolkt, de geesten en harten vergiftigt en de zeden ondermijnt. Want het is niet het schoone woord, niet het breede gebaar, maar de eenvoudige daad, die van ons apostelen maakt, apostelen van het goede boek.

W. S. J

Uit Boek en Blad.

Alte und Neue Welt.

Een bondige bespreking van den inhoud van het eerste October-nummer, waarmee *Alte und Neue Welt* zijn 61sten jaargang opent, bewijst afdoende, dat wij in het 15 November-nummer dienaangaande geen woord te veel gezegd hebben. Annie Hruschka, voor de vaste lezers van dit tijdschrift een goede oude kennis, begint haar nieuwen roman: *Der Tote aus Brasilien.* Met spanning zien wij de vervolgnummers tegemoet, want dat begin voorspelt een reeks verwikkelingen van zeldzame tragiek. Een fijnzinnige Franciscus-bijdrage levert Heinrich Federer, die 7 October 1926 zijn zestigsten verjaardag vierde. De Franciscaansche vroolijkheid neemt hij tot uitgangspunt eener geestige, met goeden humor gekruide causerie over het lachen, dat onze twintigste eeuw in haar troosteloos pessimisme verleerd heeft. Een met talrijke reproducties verluchte studie van Bruckmüller leidt ons rond door de kunstschatten van het Benedictijnerklooster Melk, de oudste cultuurhaard van Neder-Oostenrijk. Heinz Schäfer vertelt ons zijn avonturen onder de Arabieren, de woeste bewakers van Mekka en Medina, die iederen Giaur (niet Mahomedaan) dooden, welke hun land betreedt. De katholiekendag van Breslau, waar Christus' Koningschap het hoofdthema der besprekingen vormde, wordt in een kernige beschouwing herdacht. De dierenvrienden kunnen hun hart ophalen aan een opstel over den zegetocht der konijnen in den vreemde, die voor Australië echter een ware plaag werden. In de letterkundige rubriek wordt Abraham a Sancta Clara, de geweldige volksredenaar, die in Weenen binnenkort een standbeeld krijgt, scherp geschetst. Dan volgen nog in bonte rei de gewone rubrieken, actualiteiten, boekenrecensies en 't vrouwenhoekje.

Hoe Heinrich Federer beroemd werd.

Het ging hem in den beginne allesbehalve naar den vleeze, den Zwitserschen romancier, dien wij in ons vorig nummer gefêteerd hebben. Zelf vertelt hij het ons in het September-No. van *Velhagen und Klasings Monatshefte* hoe dun z'n

boterhammen waren en hoe drabbig zijn koffie. Zoo kon het toch niet blijven duren. „Veel pleizier in verhaaltjes schrijven had ik nu niet, maar het voorbeeld van Gustav Frenssen, die met z'n *Jörn Uhl* in een nacht rijk geworden was, werkt toch wel stimuleerend! Kon ik het zoo ook niet eens probeeren. En zoo begon ik op m'n ouden dag zoowaar nog „verhaaltjes" te schrijven. Ze baarden me slechts weinig moeite. Ik schreef eenvoudig op, wat ik zoo vaak verteld had: over vader en zoon in't examen, over den nachtwaker Prometheus, over den gestolen Koning van België, over Sisto en Sesto en zoo meer. Maar toen ze geschreven voor me lagen, durfde ik ze uit schroom niet eens in de *Alte und Neue Welt* onder eigen naam te publiceeren. Een onbeschrijfelijke schuchterheid en blooheid beving me steeds voor de publicatie, zooals ik trouwens nooit met blijde voldoening uit eigen werken voorlas. En zoo bleef het een na het andere in de la van m'n schrijftafel liggen. Toen vertelde me op zekeren dag m'n hospita in het Zwitsersche Alpdorpje, waar ik woonde, dat het tijdschrift *Daheim* een premie van 500 Mark uitgeloofd had voor de beste novelle. Ik moest, zoo vond ze, die verhaaltjes, waarmee ik haar kroost 's avonds zoo heerlijk kon zoet houden, maar eens spoedig naar Berlin zenden. Het was nu handelens tijd. Toen haalde ik uit m'n bestoven paperassen *Vater und Sohn im Examen* te voorschijn en werd...... de groote prijswinnaar. IJverig begon ik nu ook m'n andere vertellingen te verzamelen en expedieerde ze naar den uitgever G. Grote in Berlin, in wien ik niet enkel een goed uitgever, doch ook een intiemen vriend vond."

Verscheidenheden.

Uitgaven in voorbereiding.

Bij Het Nederlandsche Boekhuis te Tilburg is in de serie Filmromans in voorbereiding, een geautoriseerde vertaling van Gem Moriaud: *La Rose éffeuillée* ou un Miracle de Ste. Thérèse de l'enfant Jésus, *De Ontbladerde Roos* of een Wonder van de H. Theresia van het Kindje Jezus.

Na nieuwjaar verschijnt Dr. H. W. E. Moller: *Beknopte Geschiedenis van de Nederlandse Letterkunde.*

In de Keurboekerij zijn in voorbereiding: Baronesse Enrica von Handel-Mazzetti: *Het Onvergetelijke Jaar*, Joseph Conrad en Ford M. Hueffer: *Het Kapersnest*, G. K. Chesterton: *De Krankzinnige Rechter* in de club van zonderlinge Zakenlui; Em. Lacombe: *De Dappere Dascie.*

Van *De Ontbladerde Roos* wordt momenteel in alle steden van het land met veel succes een film afgedraaid, terwijl een roman van Pierre l'Ermite: *La Grande Amie* dezer dagen in Frankrijk verfilmd, binnen 'n dag of 14 in ons land komt. Een Nederlandsche editie verscheen bij Het Nederlandsche Boekhuis, onder den titel *Zijn Liefde*

Een Uitgeversjubileum.

Dato 14-15 November werd in het oude patriciërshuis van de firma Jos. Kösel & Fr. Pustet te Regensburg feestelijk herdacht het 100-jarig jubileum van den bekenden uitgever van liturgica: Friedrich Pustet. Daar op dienzelfden dag ook het uitgeversbedrijf Kösel te Kempten op een 333-jarig bestaan kon terugzien, hebben beide uitgevers-firma's, sinds 1920 een commanditaire vennootschap, een *Jubiläums Almanach* in het licht gegeven. Aan dit lezenswaardig, fraai uitgegeven boekje, samengesteld door den vroegeren uitgeverij-redacteur van bovengenoemde K.G.: Dr. Funk, ontleenen wij het volgende.

Naast de liturgie wijdt de firma Pustet vooral haar aandacht aan uitgaven over ascese, moraaltheologie, catechese, dogmatiek, bijbelwetenschap en kerkgeschiedenis. De Hausschatzbücher zorgen voor gezonde volkslectuur, terwijl *Der Deutsche Hausschatz* iedere maand naast ontspanning ook ontwikkeling biedt door zijn keurige illustraties en boeiende leesstof.

De firma Kösel werd algemeen bekend door de uitgave van de „Bibliothek der Kirchenväter": haar debuut. Daaraan sloot zich in 1908 aan het katholieke maandschrift *Hochland* onder leiding van Karl Muth. De belangrijkste uitgaven welke met het verschijnen van *Hochland* parallel gingen waren: Sammlung Kösel, Philosophische Handbibliothek, Religionspaedagogische Beiträge.

Ook het belletristisch gebied werd op artistiek peil gehouden, door namen als Enrica von Handel-Mazzetti. Peter Dörfler, Franz Herwig, Ilse von Stach, Leo Weismantel en Hans Roselieb. Het katholieke geestesleven te helpen ontplooien op velerlei gebied, wenschen wij de katholieke uitgeversfirma Jos. Kösel & Fr. Pustet in nog menig succesvol jaar toe.

Het fabelrijk der mythologie.

Het doel der moderne mythologie is: de verschillende godheden van hun persoonlijken verschijningsvorm te ontdoen en ze terug te brengen langs de ontbindingsphasen eener intellectueele scheikunde tot hun oorspronkelijken staat van natuurverschijnselen De mythologie is niets anders dan een poëtische aankleeding van hetgeen de primitieve menschen elkaar vertelden over wat ze zagen en hoorden in de landen, die ze bewoonden. De woorden, die in het Grieksch eigennamen geworden zijn, duiden in de talen, die dichter bij den oerbron staan, deze natuurverschijnselen duidelijk en klaar aan en bevatten dus den sleutel tot het fabelrijk der mythologie. Zoodra hun ware beteekenis niet meer gevoeld werd, ontstond langzamerhand de personificatie der natuurverschijnselen, die door de weelderige verbeelding van dichters en barden feestelijk werd opgesmukt. Zoo is ook de opvallende gelijkheid aller mythen te verklaren: bijkomstigheden verschillen, maar de kern is identiek. Aan het einde dezer evolutie staat de klassieke lezing, die onze gymnasiasten te vertalen krijgen in de werken van Homerus en Ovidius. Over deze theorie, die toch al ruim dertig jaar oud is, is ons, die nog haast in de grondverf van het middelbare onderwijs staan, nooit iets gezegd. Wie er zich voor interesseert en er meer van weten wil, verwijzen wij naar: *Les Dieux Antiques*, uit het Engelsch van G. W. Cox, vertaald door Stéphane Mallarmé, destijds leeraar aan het Lycée Fontanes, en waarvan in 1925 een vierde druk verscheen bij de Editions de la Nouvelle Revue française, Paris 6.

Heeft Peer Gynt werkelijk bestaan?

Den laatsten tijd verschijnen in Duitschland en elders berichten over het historisch bestaan van Peer Gynt, de hoofdpersoon van het bekende tooneelstuk van Ibsen. Op grond van documenten, die in het bezit zijn van den achterkleinzoon van Peer Gynt, meent men nu te kunnen vaststellen met volledige zekerheid, dat Peer Gynt identiek is met een boer, genaamd Peder Olsen Hage. Zijn vader Ole Pedersen en zijn moeder Martit Halvorsdatten (geboren 1710) waren beiden van West-Noorwegen naar het Gudbrandsdal vertrokken, waar zij de hoeve „Hage" (tegenwoordig Haagaa) verwierven. Peder (Peer) nam den 24sten April 1768 na den dood van zijn vader de hoeve over. Hij ging echter liever op de jacht en ter vischvangst dan zijn velden te bebouwen. Thuis vertelde hij de wonderbaarlijkste geschiedenissen van berggeesten en helden, waarbij hij zich steeds de mooiste rol bedacht. Den bijnaam Gaert kreeg hij om zijn sluwen, loerenden blik. Na verloop van elf jaar was de boerderij zoo achteruitgegaan, dat hij ze moest verkoopen aan zijn broer Halvor. Peer stierf in 1785 in groote armoede. Ibsen is van het doen en laten van Peer Gynt goed op de hoogte geweest. Dit is heel begrijpelijk, als men bedenkt, dat hij een tijd lang gewoond heeft op de Lunde-hoeve, die tegenover de boerderij van Gynt ligt. Hier was het, waar Ibsen's Peer, Ingrid ontvoerde. De stroom, waarover hij zijn moeder droeg, zal wel de Laagen geweest zijn, die beide hoeven scheidt en in den herfst vaak doorwaadbaar is. De avontuurlijke verhalen, die Peer Gynt zelf vertelt, zijn later door den Noorschen dichter Asbjörnsen (1814-1885) opgeteekend. Een dezer verhalen draagt den titel Peer Gynt; deze ligt aan het drama van Ibsen ten grondslag. Hier ontdekte Ibsen zijn motief en zonder Asbjörnsen zou hij wellicht nooit zijn *Peer Gynt* geschreven hebben. Men moet eerst Asbjörnsen's verhaal gelezen hebben en een kijkje hebben genomen in het Gudbrandsdal en in de Rondane, het jachtgebied van Peer Gynt, wil men hem goed begrijpen. Natuurlijk is de werkelijke Peer niet zoo'n groote denker geweest als Ibsen's Peer. Hij was veeleer een dolle avonturier, een phantast, maar tevens ook een brutale persoonlijkheid, die voor niets terugschrikte en waarvoor men zelfs bang was. Als men de oorspronkelijke overleveringen gelooven mag, die toch steeds een kern van waarheid bevatten, leefde hij voortdurend in onmin en heeft zich zelfs aan een moord schuldig gemaakt. Ook nu vinden wij in Noorwegen nog genoeg Peer Gynt-naturen.

De vreugdelooze Vreugde.

„Beachten Sie bitte einmal den beiliegenden Prospekt! *Hängen Sie ihn in's Schaufenster,* dass die erste und vierte Seite sichtbar ist, er wirbt Ihnen Kunden!"

Aldus lezen wij in een circulaire der uitgevers van *Die Freude,* Monatshefte für freie Lebensgestaltung, waarbij, met het oog op groote winsten, de boekhandel wordt aangezet, deze producten onder de menschen te brengen. De eerste bladzijde van het prospectus is een schaamtelooze, oneerbare photographie. Pecunia non olet, geld riekt niet.

Zóó worden godsdienst en zeden ondermijnd. Wij vragen niet uw platonische liefde, maar uw practische steun voor het goede boek. *Koopt* goede boeken en bladen en alleen dáár, waar geen zedenkwetsende boeken en bladen ten verkoop worden aangeboden.

Dante in de wereldliteratuur.

Aan een zooeven in Italië verschenen bibliographie van Dante-vertalingen ontleenen we, dat de *Divina Commedia* voor het eerst in 1596 vertaald werd en wel in het Fransch door abbé Balthasar Grangier. Nog vroeger werd *De Monarchia* vertaald en wel in 't Duitsch door Joh. Heroldt ten jare 1559. Voorts lezen we, dat Dante niet alleen in het Volapuk, doch ook in 't Gaëlisch, het Baskisch en het Armeensch vertaald is.

Griekenland's jongste literatuur.

Voor de schaarsche liefhebbers signaleeren we enkele werken, die de laatste maanden te Athene verschenen zijn: een groote roman *Rijk en Arm* van Grigoris Xenophoulos; een bundel novellen *Wie nooit vreugde kende* van Kokinos; *Doodenvoedsel,* novellen van D. Vontyras; een bundel herinneringen uit Parijs *Droevige goden* van Costos Athanatos. Hoofdzakelijk wordt er echter vertaald; klassieke en moderne meesterwerken zoowel als banale colportagelectuur, veelal uit het Fransch. Het vertalen nam zoo'n omvang aan, dat de regeering van ieder boek een belasting van 10% wilde vragen. De Grieksche schrijvers hebben uit loyale confraterniteit zoo heftig geprotesteerd, dat de minister het wetsvoorstel moest intrekken. Nu het Grieksche volk eindelijk ontwaakt en op de hoogte wil komen van wat andere volkeren presteeren, zou het onverantwoordelijk zijn een dergelijke cultureele strooming met kleinzielige belastingwetten in haar ontwikkeling te stremmen.

Valschheid in geschriften.

De drie beroemdste vervalschingen in de literatuur zijn in Engeland voorgevallen. Toen Thomas Chatterton 16 jaar oud was, stuurde hij aan een Engelsch blad een novelle in middeleeuwschen stijl geschreven, die bij de lezers grooten bijval vond. Door dezen plotselingen roem verblind, schreef hij nu gedichten, die hij liet doorgaan voor het werk van den monnik Romley. Het duurde niet lang, of men had de mystificatie ontdekt en de achttienjarige Chatterton sloeg in een aanval van vertwijfeling de hand aan zich zelf. Op het einde der 18de eeuw bracht Ierland de intellectueele kringen van Engeland in opschudding door zijn Shakespeare-vervalschingen. Kort te voren had de geniale tooneelspeler Garrick door zijn wonderbare vertolking van Shakespeare's dramatische kunst de geestdrift van het Engelsche volk opnieuw ontvlamd voor de werken van den grooten dichter. Alles wat men als Shakespeariaansch liet doorgaan, werd met eerbiedige bewondering ontvangen. Van deze stemming gebruik makend, schreef Ireland een treurspel, dat hij als een nieuw ontdekt drama van Shakespeare door den beroemden tooneelspeler Demble in 1796 in den Drury-Lane-schouwburg liet opvoeren onder den titel *Koning Vorrtygerw.* Het publiek en de kritiek begroetten het met geestdrift. Eerst later slaagde de wetenschappelijke vorsching er in dit bedrog te ontmaskeren.

De liederen van den Keltischen bard Ossian, zoon van den Ierschen koning Fingal, die op de ontwikkeling der Romantiek zoo'n diep ingrijpenden invloed gehad hebben, vormen ons derde

voorbeeld. Nu weten wij dat de Schot Macpherson de geestelijke vader van dezen Ossian was. Toen de bundel verscheen, vermoedde echter niemand eenig bedrog en zelfs de grootste geesten der Duitsche literatuur Klopstock, Herder en de jonge Goethe waren vol bewondering voor deze pseudo-middeleeuwsche liederen. Werther bekent zelfs, dat Ossian Homerus uit zijn hart verdrongen heeft. Therese von Jakob, die zich zoo verdienstelijk gemaakt heeft voor de geschiedenis van het volkslied, is er eindelijk in geslaagd de geniale vervalsching van Macpherson te onthullen.

De werken van Vondel.

Bij de Wereldbibliotheek is ter perse het eerste deel van de nieuwe uitgave der complete werken van Vondel. Bewerkers en inleiders zijn: Dr. J. F. M. Sterck, Dr. H. W. E. Moller, Prof. Dr. J. Prinzen Jzn., pater B. H. Molkenboer O.P., L. Simons en C. R. de Klerk. De stempelband van de tien deelen is ontworpen door Prof. R. N. Roland Holst. Naar het prospectus te oordeelen zal het een prachtig verzorgde uitgave worden.

Bloemlezing uit Karel van den Oever's werk.

Eerlang verschijnt een keur van 12 dichtbundels van Karel van den Oever, onder den titel *Verzen*, met een verklaring door Marnix Gijsen en een inleiding van Felix Timmermans. (Alleenverkoop van dit boek bij Ad. M. Klemann, Broerenstraat 31 te Arnhem).

De populariteit der Duitsche Letterkundigen.

Die Literarische Welt heeft onder zijne lezers een prijsvraag uitgeschreven, welke schrijvers in aanmerking komen voor het lidmaatschap van de onlangs opgerichte literaire afdeeling der Pruisische Akademie der Künste.
De uitslag van deze stemming is: Thomas Mann 1421 stemmen; Franz Werfel 682; Gerhart Hauptmann 594; Rudolf Borchardt 461; Stefan George 450; Döblin 402; Rilke 384; Jakob Wassermann kreeg 304, Hofmannstahl 169 stemmen. Men weet dat Hauptmann, Thomas Mann, Stehr, Fulda en Arno Holz benoemd zijn door den minister van Onderwijs. Fulda en Holz kregen van de lezers geen stemmen!

Ontvangen Boeken.

J. B. Besançon,
W. Struik, 2703.
PRECIS HISTORIQUE ET ANTHOLOGIE DE LA LITTÉRATURE FRANÇAISE. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 2e druk: 1925. (21 × 16) Deel I: 379 blz. deel II: 402 blz. Per deel ing. f 4.25, geb. f 4.90.

Jenny de Bloeme, 2704.
MIJN EERSTE SPROOKJESBOEK. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. (30 × 24) 27 blz. gecart. f 2.90.

Jenny de Bloeme, 2705.
WIE REIST ER MEE? Geïllustreerd door Bruno Grimmer. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. (24 × 32.5) 30 blz. gecart. f 2.90.

J. P. Boosten, 2706.
JOHN HENRY KARDINAAL NEWMAN. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch,* 1926. (20 × 13.5) 23 blz. ing. f 0.25.

W. N. Broekhuysen, 2707.
BEKNOPT LEERBOEK DER DUITSCHE TAAL VOOR MULO-, KWEEK- EN NORMAALSCHOLEN EN PRIVAAT-ONDERWIJS. *Neerlandia, Arnhem,* 1925. (22.5 × 14.5) Deel III: 181 blz. ing. f 2.75.

Rie Cramer, 2708.
DOORNROOSJE. Geïllustreerd. *W. de Haan, Utrecht,* 1925. (25.5 × 23) 14 blz. gecart. f 0.90.

F. Feugère, 2709.
VINCENT, L'ENFANT TROUVÉ. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1926. (18.5 × 10.5) 218 blz. ing. Ffr. 5.—.

Dr. A. Klarenbeek, 2710.
DE VERZORGING VAN HOND EN KAT BIJ ZIEKTE EN ONGEVAL. Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1926. Weten en Kunnen, (19.5 × 13.5) 41 blz. ing. f 0.75.

W. G. J. van Koeverden, 2711.
PSALMEN. *Geert-Groote Genootschap, Den Bosch* 1926. (20 × 13.5) 47 blz. ing. f 0.25.

Maren Koster, 2712.
ALLERLEI VRIENDJES, Geïllustreerd door Agnes Richardsen. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. (30 × 24) 29 blz. gecart. f 1.90.

Maren Koster, 2713.
DRIE FLINKE RAKKERS. Geïllustreerd door May Luidom. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. (25 × 20) 24 blz. gecart. f 1.50.

Maren Koster, 2714.
VAN KINDEREN EN DIEREN. Geïllustreerd door Suska. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1926. (28 × 23) 26 blz. gecart. f 1.50.

J. J. van Mulken, 2715.
OUTLINES OF ENGLISH BUSINESS METHODS. *H. J. Dieben, Leiden,* 1926. (19.5 × 13.5) 55 blz. ing. f 0.80.

G. H. Pannekoek, 2716.
DE HERLEVING VAN DE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKUNST SEDERT 1910. *Boosten & Stols, Maastricht,* 1925. (19.5 × 13) 51 blz. ing. f 3.—.

G. van Poppel, 2717.
GRUNDRISZ DER DEUTSCHEN LITERATURGESCHICHTE. *J. B. Wolters, Groningen,* 4e druk: 1925. (23.5 × 15) 130 blz. ing. f 1.60.

Dr. Hans Pradel,
G. J. Vermeer, 2718.
WISSEN SIE BESCHEID. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1924. (23 × 15) 167 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.50.

F. van Rijsens, 2719.
ALGEMEENE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 13e druk: 1926. (23.5 × 14.5) VIII-410 blz. ing. f 4.50, geb. f 4.90.

Johan Schmidt, 2720.
DE KUNST VAN HET GRIMEEREN. Geïl-

lustreerd door Nico Baak. *Hollandia, Baarn,* 1925. (19.5×13) 70 blz. ing. f 2.25.

Dr. W. Schuurmans Stekhoven, 2721.
NIEUW VERPLEEGSTERSZAKWOORDENBOEKJE. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 8e druk: 1926. (12.5×8) 224 blz. geb. f 2.40.

A. de Vink, 2722.
FRAAIE CONIFEREN VOOR ELKEN TUIN. Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1926. Weten en Kunnen, (19.5×13.5) 63 blz. ing. f 0.75.

Dra W. C. Wittop Koning-Rengers Hora Siccama,
Herman Poort, 2723.
DE BLOEIENDE BONGERD. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 3e druk: 1925. (21×16.5) 331 blz. geb. f 3.75.

(Zonder naam), 2724.
BLOEMEKENS VAN ST. FRANCISCUS. Vertaald uit het Italiaansch door Anny Lieftinck. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam,* 1926. (15.5×11) XV-411 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.75.

(Zonder naam), 2725.
HELPS TO HOLINESS. *Catholic Truth Society, London S.W.* 1, 1926. (12.5×9) 16 blz. ing. 1 d.

(Zonder naam), 2726.
HET POPPENHUIS, Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1925. (23×29) 20 blz. gecart. f 0.90.

(Zonder naam), 2727.
L'ANNÉE DE SUZETTE, Geïllustreerd. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. (24.5×15.5) 127 blz. geb. Ffr. 7.50.
— A —

(Zonder naam), 2728-
LA SEMAINE DE SUZETTE, Geïllustreerd. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. (30.5×22) 316 blz. geb. Ffr. 20.—.
— A —

(Zonder naam), 2729.
LA SEMAINE DE SUZETTE, Geïllustreerd. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1925. (30.5×22) 312 blz. geb. Ffr. 18.—.
— A —

(Zonder naam), 2730.
LETTERKUNDIGE ALMANAK VOOR HET JAAR 1926. Geïllustreerd. *De Standaard, Brussel* 1926. (21×16.5) 98 blz. ing. f 2.50.

(Zonder naam), 2731.
LIBRARIANS' GUIDE. *Literary Year Books Press, Liverpool,* 1925. (20.5×13.5) 136 blz. geb. Sh. 10/6.

(Zonder naam), 2732.
OEUVRES DE RUYSBROECK L'ADMIRABLE, Vertaald uit het Vlaamsch door Les Bénédictins de Saint-Paul de Wisques. *Vromant & Co., Bruxelles,* 2e druk: 1924. (20×13.5) 230 blz.

(Zonder naam), 2733.
PROVINCIALE ALMANAK VAN LIMBURG 1926. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1926. (16.5×11) 418 blz. ing. f 1.25.

(Zonder naam), 2734.
SUZETTE EN VACANCES. Geïllustreerd. *Gautier & Languereau, Paris* 6, 1926. (17.5×13.5) 190 blz. ing. Ffr. 4.50, geb. Ffr. 7.50.
— A —

Correspondentie.

56. *J. W.* te *A.*: Het succes van Spengler's boek *Der Untergang des Abendlandes* moet goeddeels verklaard worden uit de tragische tijdsomstandigheden, waarin het verscheen. Hoe verder we er van af komen te staan, des te meer verliest het aan belangrijkheid. Als evolutionistisch geschiedschrijver kan hij de menschheid geen nieuwe wegen toonen, omdat zijn systeem — het historisch determinisme — nu eenmaal „latius hos" is: geschiedenis is meer dan cultuurgeschiedenis, dan mechanische cultuurgeschiedenis alleen. Hij ziet in de cultuurmacht van het Christendom slechts een bijkomstig, ondergeschikt verschijnsel, houdt met het Godsbestaan en de leiding der Voorzienigheid absoluut geen rekening, hoopt de jeugd te begeesteren voor techniek, marine en politiek, ze te ontrukken aan lyriek, schilderkunst en abstracte denkleer, is dus de profeet eener economische cultuur, die van hoogere idealen volledig gespeend is. Deze nieuw-Hegelianer heeft onze kennis der Indische, Chineesche en Mexicaansche cultuur wezenlijk verrijkt, maar is overigens ongeschikt om de geestelijke voortrekker van den nieuwen mensch te worden. Onze tijd heeft behoefte aan andere cultuurwaarden, dan die welke hij opgedolven heeft.

57. *S. L.* te *O.*: Waarom Rainer Maria Rilke in de literaire kringen van Frankrijk zoo'n gefêteerde persoonlijkheid is? Ziehier enkele lichtpunten: eenige jaren was hij secretaris van den grooten Franschen beeldhouwer Rodin; de beroemde dichter Valéry is reeds lang zijn trouwe vriend; in Maurice Betz heeft Rilke een uitmuntend vertaler gevonden; dan: Rilke is Oostenrijker en dat zegt ook wel iets. Sinds de dagen van Heinrich Heine is Rilke wel de eenige, die oprecht van Frankrijk gehouden heeft. Bij gelegenheid komen we in de rubriek *Verscheidenheden* op Rilke nog wel eens terug.

58. *A. v. D.* te *'s H.*: De officieele Fransche critiek gaat de surrealisten achteloos voorbij. Met groot geduld wacht zij het uur af, dat deze half-wilden wat betere manieren geleerd hebben. Soms maken zij het ook beslist te bont. Drieu la Rochelle, zelf een zeer modern romanschrijver, beweert, dat Aragon en Breton het beste Fransch schrijven, sinds Barrès dood is, even goed als Claudel en Valéry, beter dan Gide. Dat er onder hen sterk persoonlijke talenten zijn, beamen velen. Afwachten is hier voorloopig nog de boodschap.

59. *B.v.D.* te *Z.*: Wat nieuws onze boekenmarkt in de eerste maanden zal brengen, is moeilijk met volledige zekerheid op te geven. Een paar titels willen we U toch noemen. Van Ernest Claes verschijnt de mooie novelle *Wannes Raps*, een diep gevoeld stuk proza, verlucht met teekeningen van Felix Timmermans. Timmermans zelf heeft zijn boek over Breughel voltooid en werkt op het oogenblik aan een studie over den Poverello van Assisi. Pierre en Mathias Kemp werken samen aan een roman, die speelt in de Limburgsche mijnstreek: *De ci-devants van Birkemig*.

ARTIKELEN.

		Blz.
Dr. J. Beuns S.J.:	Heinrich Pesch S.J.	157
Jos. P. Boosten:	Saint-Simon	347
Dr. Fid. v. d. Borne O.F.M.:	Moderne Franciscus-Studiën	221
Vincent Cleerdin:	Uit het Vlaamsche Leven	66
Leo Fens:	De Roman in de XVIIIe eeuw in West-Europa	64
Fransche Redacteur:	Kroniek der Fransche Literatuur . . . . . 9, 132 en	349
	Le Roseau d'Or	234
Mr. L. J. C. van Gorkom:	Steunt de Katholieke Bibliographie door Uw abonnement	61
Dr. Hein Hoeben:	Hans Roselieb	290
	Richard Kralik	336
Prof. Dr. H. F. M. Huijbers:	Het zilveren Getij	256
Gerard Knuvelder:	Tolstoi's Brieven aan zijn Vrouw	287
	Verzameld Proza van Dirk Coster	232
Dr. Raph. Kreemers:	Amerikaansche Humor	36
	Oude onzin in een nieuw kleed	319
	Van een Toovenaar en een Tooverwereld	230
Dr. H. v. d. Mark:	De lijdensweg der Romanoffs	191
	Katholieke Epiek in Nederland I Kees Meekel	2
	,, ,, ,, ,, II Cor Hermus	33
	,, ,, ,, ,, III Jan Nieuwenhuis	93
Herluf van Merlet:	Potemkin en Faust I	339
M. M.:	Tolstoi's tragisch Levenseind	129
Friedrich Muckermann S.J.:	Het boek en zijn Publiek	285
	Herinneringen aan Johannes Jörgensen	334
P. Quirinus O.Cap.:	Father Ronald Knox... en een Nederlandsch vraagstuk	131
	H. G. Wells en G. K. Chesterton	317
Fr. S. Rombouts:	Onder het Pedagogies zoeklicht	1
Pater H. Rongen, O.Cist.:	Geertruid van Helfta	189
	Dichters in hun Kabinet: Alexandre Dumas père	335
Ellen Russe:	Een schakel tusschen Vlaamsche mystici en Engelsche Martelaren	34
Russische Redacteur:	Iets over de Sloveensche Literatuur	161
	Kroniek der Sovjet-Russische Literatuur	97
	Rasputin	158
Dr. Ferd. Sassen:	Verdraagzaamheid	62
G. Ridder de van der Schueren:	Het Rusland der Bolschewiki	125
	Het eeuwige ijs	338
Ed. A. Serrarens:	Guido Gezelle	255
	Het wassende water	95
	Katholieke Literatuurbeschouwing	6
	Het afscheid van de wereld in drie dagen	345
Alb. Steenhoff-Smulders:	R. H. Benson	333
Dom. J. de Vathaire O.S.B.:	Voorspel en eerste bedrijf der Fransche Revolutie	127
C. R. Vullings:	De Hollandsche natie voor een Vlaamschen Spiegel	8
	J. Eilkema de Roo	253

UIT BOEK EN BLAD.

Blz.: 29, 30, 55, 56, 87, 88, 89, 118, 119, 120, 150, 151, 152, 153, 181, 182, 212, 213, 251, 252, 280, 281, 310, 311, 312, 342, 362, 363.

Abendland blz. 89. Alte und Neue Welt blz. 342, 362. Barbey d'Aurévilly blz. 88. Bernoville over Saint-Thérèse blz. 151. De Gemeenschap blz. 150, 182, 281, 310. Der Kunstwanderer blz. 213. De Maasbode blz. 181. De Nieuwe Eeuw blz. 212. De Standaard blz. 182, 281. De Stem blz. 55, 311. De Tijd blz. 55, 311. Dietsche Warande blz. 151. Eugène Sue blz. 119. Goethe en K. M. von Weber blz. 120. Haagsch Maandblad blz. 88. Hochland blz. 56, 152, 312. Joris Karl Huysmans blz. 119. La Semaine religieuse de Paris blz. 311. Les Lettres blz. 88. Les Nouvelles Littéraires blz. 152, 251. Mooie Karel blz. 55. Nouvelle Revue Française blz. 212. Opgang blz. 87, 280. Orplid blz. 56. Roeping blz. 118. Schönere Zukunft blz. 29. Stimmen der Zeit blz. 281. Studiën blz. 181, 212. The Universe blz. 30, 120. Tijdschrift voor R.K. Ouders en Opvoeders blz. 151, 342. Velhagen und Klassings Monatshefte blz. 362. Zeitwende blz. 30.

VERSCHEIDENHEDEN.

Blz.: 30, 31, 32, 56, 57, 58, 59, 89, 90, 91, 121, 122, 153, 154, 155, 183, 184, 185, 213, 214, 215, 252, 282, 283, 284, 312, 313, 314, 331, 332, 342, 343, 344, 363, 364, 365.

ONTVANGEN BOEKEN.

Blz.: 32, 60, 122, 123, 186, 187, 188, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 314, 315, 316, 365, 366.

CORRESPONDENTIE.

Blz.: 91, 92, 124, 155, 156, 188, 220, 366.

REGISTER BOEKENNIEUWS.

De cijfers onder de 400 duiden de bladzijde aan, waarop de recensie voorkomt, de verdere cijfers zijn volgnummers.

Abkoude (Chr. van): Bert en Bram 1657
Abkoude (Chr. van): Bob-zonder-Zorg 1658
Abkoude (P. v.): Fietsclub „De Groote Beer" 1756
Abkoude (Chr. van): Pietje Bell... 1757
Adair (Cecil): Whispering Trees... 1722
Adams Beck (L.): The Way of Stars 2078
Rowlands (E. A.): De moord op het tuinfeest 1708
Adlersfeld-Ballestrem (E. von): Witte rozen 1584
Adolf (R.) en **Elion** (J.): Eenvoudig boekbinden 2513
Adorjan (P.): Reflex-Empfänger.... 2535
Agatha: De pleegdochter van den goochelaar 2519
Aimard (G.): De Boekaniers 2292
Aimard (G.): Valentin Guillois of een Mexicaansch oproer 2293
Alain: Souvenirs concernant Jules Lagneau 1430
Alberts, S.J. (P.): De generaal der Jezuieten: Joannes Philippus Roothaan 1764
Alberts (Dr. D.): 50 jaar theosofie 1765
Alblancourt (G. d'): Le secret du forçat 1763
Aldus (G. A.): Opstelschrift 1766
Alpers (P.): Die alten niederdeutschen Volkslieder 2086
Amand de Saint-Joseph (M.): Carmes et Carmelites 1458
Amter (E.): Menschen in botsing... 1912
Amter (E.): Nieuwjaar........ 1913
Andreae (J. C.): Zing-zang voor het kleine volkje 1399
Andriessen (J. H. M.): Vademccum voor den stillen ommeganger 1768
Anet (C.): La fin du monde 136
Antonin Tonna-Barthet (P.): La vie chrétiènne 2577
Apeldoorn (C.) en **Jong** (Dr. A. J. de): Het mondeling taalexamen 1516
Apollinaire (G.): Calligrammes 2370
Apostel (P.), **Miller** (C.) e.a.: Soviet Russia 1511
Aquin (Th. von): Gemeinschaft und Wirtschaft 1487
Aquin (S. Th. d'): La Prudence ... 1676
Arbez (D'): Mooi Annie of die skipbreukelinge 2620
Arens, S.J. (B.): Das Buch 1769
Ariëns Kappers (Dr. C. U.): Zielsinzicht en levensopbouw 1578
Arkel (R. E. v.): Het land dat ik u wijzen zal 2394
Arneaux (M. des): Sous les cendres du passé 1713
Arnet (E.): Emanuel 2635
Artbauer (O. C.): Kreuz und Quer durch Marokko 2401
Arvoi (M. A. d'): Ombre et clarté 2100
Arvor (M. A. d'): Le futeur de Marie Reine 2536
Ashton, S.J. (J.): The father of the English reformation 1770
Asselin (H.): La Hollande 1771
Astaes (C.): Lenteweelde........ 2101
Atherthon (G.): The crystal cup... 1723
Atkins (F. A.): The durable satisfactions of life 1329
Aubry (A.): L'Etude de l'écriture sainte dans les grands séminaires 1937
Aulen (G.): De ziel van het christendom 2233
Ausems (Dr. A. W.): In dit teeken zult gij overwinnen liegt de booze 1773
Ausems (Dr. A. W.): In dit teeken zult gij overwinnen zegt de Christus 1774
Avermaete (R.): L'Apologie de L'Adultère 1613
Avery (H.): Ku-Klux-Klan 2658
Ayres (R. M.): Het zwarte schaap 1585
Ayres (R. M.): Levensstormen...... 1440
Baart de la Faille-Wichers Hoeth (H.): De jongen 1331
Bachelin (H.): J. K. Huysmans 2085
Bachelin (H.): La cornemuse de Saulieu 1614
Baekelmans (L.): De mannen van „Elck wat wils" 1332
Baekelmans (L.): De ongerepte heide 2319
Baers (J.): De bibliothecaris als opvoeder 2027
Baers (J.): De bibliothecaris als opvoeder 1938
Baeumker (Dr. Fr.): Johannes Olav Fallise 2537
Baily (Temple): Het reddende licht 2238
Bainville (Th. de): Gringroire 1517
Baker (O.): Shasta het wolvenkind 1887
Bakunin (M.): Gesammelte Werke 1488
Balzac (H. de): Vetter Pons 2470
Bancroft-Hughes (E.): Prinny and her Pranks 1775
Banse (E.): Abendland und Morgenland 2686
Barbusse (H.): Het eeuwig verband 2665
Barclay (F. L.): The weels of time 1939
Baren (Prof. J. v.): De landbouw hoogeschool in 1925 1940
Baring (M.): Die Verzauberte 1621
Barrès (M.): Pour la haute intelligence française 12
Barrie (J. M.): What every woman knows 1941
Bart (A. Th.) en **Haan** (Ko de): Vredesnota van Benedictus XV... 1942
Bashkirtseff (M.): Confessions 136
Batiffol (P.): Le siège apostolique 2538
Batzer (M.): Im grünen Wagen ... 1846
Bauduin (E.): Préparation à la mort 2015
Baum (J.): Niederschwabische Plastik des ausgehenden Mittelalters 1916
Baumann (E.): Le signe sur les mains 352
Bazin (R.): Charles Foucauld 1318
Beach (R.): De slagboom 1586
Beaufreton (M.): Saint François d'Assise 2608
Bédé (A.) en **Bail** (J. le): Anatole France vu par la critique d'aujourd'hui 2493
Beeding (F.): De zeven slapers ... 1826
Beek (C. A. v.) en **Heek** (W. H. C. v.): Algebra 1518
Beelen (Mgr. J. Th.) en **Heeren** (A. v. d.): De handelingen der apostelen 2437
Been (J. H.): Vedertje talisman..... 1758
Beerens (Dr. J. F.): De herkomst van den bijbel 1415
Belcayre (J. de): L'Ombre tragique 1776
Belpaire (M. E.): Aug. Cuppens ... 68
Beneditty (Mr. N. de): Leven en werken van Mr. Jonas Daniel Meyer 2386
Benjamins, e.a. (Dr. C. E.): Beknopt leerboek der physiologie... 1519
Benoit (P.): Alberte 352
Benoit (R. de): Een schijnend licht 1416
Benoit (P.): Königsmark 2471
Bensdorp, C.ss.R. (Th.): Heeft God werkelijk tot de menschen gesproken? 2007
Bensdorp, C.ss.R (Th.): Legende of historie? 1560
Bensdorp, C.ss.R. (Th.): Waar vinden wij de leer van Christus?... 2006
Bensdorp, C.ss.R. (Th.): Wat is Christus? 1667
Benson (R. H.): De hooge weg 1827
Benson (R. H.): De lafaard 1681
Benson (R. H.): Een doodgewoon mensch 2659
Benson (R. H.): Paradoxen van het katholicisme 1561
Bercillo: De africhting van den hond 1646
Bercillo: Hoe beleef ik het meeste genoegen van mijn hond? 1644
Bercillo: Hondenrassen 1645
Berend (A.): Laura Hempel 1682
Berg (L. A. v. d.): De kleine konijnenrassen 1943
Bergh (G. C. v. d.): Uitbeeldingsgymnastiek 1647
Bergman (F. J.) en **Holzappel** (J. C.): Documenten behoorende bij de inleiding tot de Nederlandsche handelscorrespondentie 1944
Bergman (C.) en **Graaf** (Dr. W. v. d.): English commercial correspondence 1400
Bergman (F. J.) en **Holzappel** (J. C.): Inleiding tot de Nederlandsche handelscorrespondentie 1945
Bergson (H.): De scheppende evolutie 1323
Bernadot, O.P. (M. V.): Van de H. Communie tot de H. Drie-eenheid 2008
Bernberg (J.): Deugdpedagogiek en kultuurpedagogiek 1818
Bernoville (G.): Sainte Thérèse de l'enfant Jésus 1777
Bertrand (L.): Devant l'Islam 2696
Besancon (H.): La lampe et l'étoile 1778
Besancon (J. B.): en **Struik** (W.): Précis historique et anthologie de la litérature française 2703
Beslier (G. G.): L'Apôtre du Congo 2440
Betsch (R.): Der Chinese 1946
Betsch (R.): Peter Buddensieck ... 2684
Beuve (Sainte-): Les grands écrivains français 2497
Beuve (C. A. Sainte-): Quelques figures de l'histoire 2090
Beversluis (J. R.): De micrografische identificatie van hout 2505
Beversluis (J. R.): Economie der samenleving 2539
Biggers (Derr): Het huis zonder sleutel 1333
Bilt (E. F. v. d.): Letterkundig leesboek 1520
Binns (O.): Een vervolging in Thibet 2239
Birmingham (G. A.): The lady of the abbey 2344
Bister (H.): Le roman du Capitaine Aubry 2540
Bitter (J.), **Doucet** (F.) en **Hovingh** (M.): De Fransche taal 1779
Blankenstein (Dr. M. v.): Russische indrukken 127
Bles (J.): Mimosa 1759
Bloch (M.): Les rois Thaumaturges 1935
Blodig (Dr. K.): Alpenkalender 32
Bloeme (J. de): De ark van Noach 1531
Bloeme (J. de): Mijn eerste sprookjesboek 2704
Bloeme (J. de): Wie reist er mee? 2705
Blok (A.): Esperanto-zakwoordenboek 2541
Blomberg-Zeman (W.): Het gelukskind 2294
Blount, S.J. (C. F.): The blessed Trinity 1947
Bloy (L.): Le pal 1860
Bloy (L.): Les propos d'un entrepreneur de démolitions 2680
Blij de Ley (L. de): Beknopt leerboek der rekenkunde 1948
Boeck (A. de): Georganiseerde missie-actie 1949
Boekxsel (A. v.): De dubbele afstraling 2349
Boer (A. de): Foto-critiekjes 1648
Boerman (J. W.) en **Knip** (K. M.): Physica 1950
Bogaerts, C.ss.R. (J.): Egidius Vogels 1864
Böhl (Dr. F. M. Th.): Palestina, het Zionisme en de Hebreeuwsche universiteit 1951
Böhm-Bawerk (E. v.): Gesammelte Schriften 1489
Bojer (J.): Van eigen stam 2240
Bolkestein (G.), **Poelhekke** (M. A. P. C.) en **Prinsen** (Dr. J.): Nederlandsch leesboek 1401
Bonnefon (Ch.): Historie d'Allemagne 2089
Boon (S. J. M.): Gustaaf Bruni ... 1952
Boosten (J. P.): John Henry Kardinaal Newman 2706
Boot (J. H.): Het styleeren en toe-

passen van natuurvormen in vlakornament 2486
Booven (H. v.): De scheiding 2038
Borah (W. E.): American problems 1512
Bordeaux (H.): Barbey d'Aurevilly 1780
Bordeaux (H.): Le chemin de Roselande 136
Bordeaux (H.): Les jeux dangereux 136
Borden (M.): Jane onze vreemdelinge 1888
Bordewijk (Prof. Dr. H. W. C.): Bedrijfsorganisatie en medezeggenschap 1745
Borne, O.F.M. (Dr. F. v. d.): De Heilige Franciscus van Assisië en de Minderbroedersorde 2604
Borrmann (M.): Sunda, eine Reise durch Sumatra 1741
Bosch-Pinke (G. G. v. d.) en **Opstelten** (Dr. G. E.): Verzen 1521
Bost (P.): Homicide par imprudence 2068
Bouchardon (P.): L'Enigme du cimetière St. Aubin 2069
Boulenger (J.): Renan et ses critiques 1823
Bouman van Tertholen (S.): De vlieger 1402
Bouman (P. J.) en **Zelm** (J. C. v.): Rekenboek voor de lagere school 1953
Bourcet (M.): L'étoile de Navailles 1781
Bourget (P.): L'Ecuyère 12
Bourget (P.): Le danseur mondain 352
Bourget (P.): L'Envers du décor... 136
Boutens (P. C.): Praeludiën 2542
Braam (J. S. v.): Naar aanleiding van het rapport van de Staatscommissie van 1919 voor het pachtvraagstuk 1381
Brandaris: Het aquarium 1649
Brandenburg (E.): Die Ursachen des Weltkrieges 1490
Braun, S.J. (J.): Liturgisches Handlexicon 1571
Breevoort (J.): Over schuimende golven 1334
Bremond (H.), **Goyeau** (G.) e.a.: Manuel illustré de la littérature catholique 12
Brentano (B.): Die Gedichten an Ophelia 2376
Breton (A.): Manifeste du surréalisme 1922
Breuer (R.) en **Saedler** (H.): Alte Heiligen-Legenden 1572
Brey (H.): Aus Höhen und Tiefen 1847
Brey (H.): Des Lebens Wellenschlag 2472
Brinkgreve (D.): Jan en zus 2520
Brinkgreve-Wicherink (T.): Gelijk het gras 2039
Brinkgreve-Wicherink (T.): Met geheel haar hart 1587
Brinkgreve-Wicherink (T.): Roel uit den woonwagen 2534
Broekhuysen (W. N.): Beknopt leerboek der Duitsche taal voor Mulo-, kweek- en normaalscholen en privaat-onderwijs 2707
Broekhuysen (W. N.), **Deursen** (A. v.) en **Mulderman** (J.): Van Groenland tot de Zuidpool 1373
Broekhuysen (W. N.), **Deursen** (A. v.) en **Mulderman** (J.): Van Nieuw-Guinee tot Curaçao 2395
Broersma (Dr. R.): Atjeh als land voor handel en bedrijf 2691
Brom (E.): Opgang 2350
Bronte (Ch.): Jan Eyre 1954
Brouwer (Dr. K. J.): Evangelie en klassenstrijd 1668
Browne (R.): Op reis naar het onbekende 1374
Brugge (B. J. ter), **Koenen** (C. F.) e.a.: Duitsch leesboek 1955
Brugge (B. J. ter) en **Romp** (J.): Duitsch voor de praktijk 1956
Bruggen (C. v.): Avontuurtjes 1889
Bruggen (C. v.): Tirol 2453
Bruggencate (K. ten) en **Broers** (A.): Engelsch woordenboek 2426
Brugmans (Prof. Dr. H.): Het zilveren getij, gedenkboek, uitgegeven bij het 25-jarig huwelijk van H.M. de Koningin 258
Bruining (H.): Hein Krol 2295
Brunet (G.): Le mysticisme social de Saint-Simon 1475
Bruun (L.): Van Zanten's eiland van gelukzaligheid 1335
Bruun (L.): Van Zanten's gelukkige tijd 1683
Bruyere (A.): Et ne nos inducas 1957
Buchan (J.): John Macnab 2241
Buisonje (Dr. J. C. de): Deutsche Gedichte neuerer Zeit 1958
Bürger (O.): Spaniens Riviera und die Balearen 2402
Bussières (Th. de): Alphons Maria Ratisbonne 2021
Bussum (A. E. v.): Esperantoleerboek 2427
Buxy (B. de): Noces de neige 1782
Buysse (P.): Jésus devant la critique 2016
Buysse (C.): Mea Culpa 1890
Caine (W.): The Glutton's Mirror 1852
Cann (C. G. L. du): First love last love 2478
Cannegieter (H. G.): Een nieuwe grondslag 1672
Cannegieter (H. G.): Prille vrees en vreugd 2296
Capart (J.): Tut-Anch-Amon 1375
Capellmann (H.): Exitus 1622
Carco (F.): Der Gehetzte 2473
Carco (F.): Perversité 2070
Cardaillaguet (R.): Mon curé chez lui 2609
Carmichael (A.): Mimosa 2040
Carthill (Al.): Verlorene Herrschaft 1936
Casanova (J.): Le duel ou essai sur la vie de G. C. Venetien 2071
Caspar (E.): Hermann von Salza... 2091
Cather (W.): The Professor's house 2286
Cathrein, S.J. (V.): Die häszliche Sünde und die Mittel zu ihrer Verhütung 2022
Cauberghe (J. R. S.): Bloemlezing uit katholieke schrijvers 2428
Cauberghe (J. R. S.): Duizend handelszinnen ter vertaling van het Nederlandsch in het Fransch 1783
Cauvain (H.): Rosse bandiet 2660
Cazin (P.): L'Alouette de Pâques 1959
Cecilia: Aranka de kleine tooneelspeelster 2297
Cecilia: Blanke wegwijzers 2298
Cecilia: De erfgenaam 2299
Cecilia: Lotgevallen van Kees Paf en het dagboek van Grietje 2300
Celis, pr. (G.): De folklore 1960
Cendrars (Blaise): Kodak 1857
Cendrars (Blaise): Moravagine 352
Cestre (C.) en **Gagnot** (B.): Anthologie de la littérature Américaine 2543
Chalandon (F.): Histoire de la première croisade 2389
Challis (G.): The splendid rascal... 321
Chandeneux (Cl. de): La tache originelle 1784
Chapelle Roobol (S. la): In tweestrijd 1336
Chapelle Roobol (S. la): Ouders en kinderen 1432
Charivarius: Herscheppingen 2351
Charivarius: Het scheepsjournaal van de ark 2454
Charles, S.J. (P.): La robe sans couture 1872
Chaumont: Ce que c'est de la société des prêtres de saint François de Sales 1961
Chesnaie (La): Le carillon et l'enclume 1962
Chesterton (G. K.): Het bijgeloof der echtscheiding 1382
Chrysostomus (J.) en **Grooten** (B. den): De goddelijke liturgieën.... 1532
Claes (J.): De meesters der Kempen 1828
Claes (E.): Oorlogsnovellen 1433
Claes (E.): Uit mijn werk 2242
Claudel (P.): Feuilles de saints 235
Claudel (P.), Le soulier de satin... 235
Claudel (P.): Morceaux choisis 235
Cleinow (G.): Der grosze Jahrmarkt von Nishnij Nowgorod 1404
Clercq (R. de): Meidoorn 2352
Clercq (G. de): Psychotechniek 1383
Cleven (Dr. K.): Haarverzorging en haarziekten 1963
Clippele, S.J. (St. de): Voor een stervend ras 1405
Cnossen (T.): Dwars door Canada 2396
Cock (J. de): Control Thyself 2619
Cocteau (J.): Le Rappel à l'ordre 2381
Codet (L.): Poèmes et chansons... 2371
Cohen (J.) en **Keuning** (W.): Het wonderland van planten en dieren 1964
Cohen (L. Ali): Reflexen 2353
Colerus (E.): Pythagoras 1848
Collet (L. W.): Les lacs 2697
Colmjon (G.): Kalderionen 2243
Colomban (M.): Raoul du Vertfaucon 1965
Conaire (P. O'): De vertakte boom 1337
Conrad (J.): Last essays 2079
Constant (B.): Adolphe 2479
Coolen (A.): De rauwe grond 2244
Coolen (A.): Peerke, dat manneke 2041
Corin (A. L.): Sermons de J. Tauler 1566
Corner Leighton (M.): Een wanhopige keuze 2263
Coster (D.): Verzameld proza 234
Coulange (L.): La vierge Marie ... 2018
Coulomb (J. de): La forêt qui chante 2544
Coulomb (J. de): Les yeux éblouis 1966
Courths-Mahler (H.): De Domina van Gantersheim 2320
Courths-Mahler (H.): De drie gezusters Randolf 2042
Courths-Mahler (H.): De noodlottige brief 2321
Courths-Mahler (H.): Gravin Pia... 1434
Craene, pr. (B. de): Evangeliebeelden 2009
Craigie (W. A. and J. K.): Easy readings in Danish 1967
Craigie (Prof. W. A.): Specimens of Anglo-Saxon prose 1968
Cramer (R.): Doornroosje 2708
Cremers, S.J. (V.): De verlossingsidee bij Athanasius den Grooten 1804
Cremers (M.): Weerlichten 2354
Crick (J.): Toen moeder heenging 2043
Crofts (F. W.): De moord in het groote park 1684
Crompton (R.): Op en top William 2455
Cros, S.J. (L. J. M.): Histoire de Notre-Dame de Lourdes 2102
Crosnier (J.): Pourquoi le coeur de Jésus désire la sainte communion 1969
Cudell (R.): St. Franziskus der Arme von Assisi 2315
Cüppers (Ad. Jos.): Versiechelte Lippen 1970
Cyprien (Saint): Correspondance... 1567
Dale (Van): Handwoordenboek der Nederlandsche taal 2429
Dale (Van): Zakwoordenboekje der Nederlandsche taal 2430
Dam (B. v.): Boevenleven 1891
Dangerfield (F.) en **Howard** (N.): Wilt u filmster worden? 2545
Daniels (E.): Englische Staatsmänner Von Pitt bis Asquith und Grey 2092
Daudet (A.): Le petit chose 1971
Daudet (A.): Tartarin de Tarascon 1972
Daudet (A.): Verklaringen, behoorende bij Tartarin de Tarascon... 1973
David (L.): Raadgever voor hen, die de fotografie beoefenen 1974
Davids (J.): De gouden lotus 2245
Deckx (Dr. H.): Gezondheidsleer van den geest 1975
Dehio (G.): Geschichte der deutschen Kunst 2650
Deinse-Postma (H. J. v.): en **Vries** (A. Ch. H. de): Zelfstandig koken 2514
Dekobra (M.): Een snoepreisje 2322
Delafield (E. M.): The chip and the block 2080
Dell (E. M.): Het kasteel van graniet 2666
Dell (F.): Love in Greenwich village 2642
Dell (F.): This mad ideal 2480
Dell (E.): IJzeren grendelen 1685

Delport (H.): Relativiteitstheorie... 1533
Demolder (E.): De hovenier van Madame de Pompadour 1829
Dempf (A.): Die Hauptform mittelalterlicher Weltanschauung 1810
Dentici (B.): Italiaansch handwoordenboek 1749
Derk (H. L. v): Geheime genootschappen en orden 1460
Desthieux (F. J.): Scandales et crimes sociaux 1476
Dickens (Ch.): A Christmas Carol... 1976
Didring (E.): Der Krater 1623
Dieck (Prof. Dr. W.): Ziele und Wege der deutschen Volkshochschule 1491
Diermanse (Ds. A. M.): Over bijbelvertalen 1417
Diers (M.): De tuin der eenzaamheid 2246
Diers (M.): In eigen kluisters 1435
Dirkse (A.): Constructies in hout... 1977
Dix (J. F. Ch.): Van dag tot dag in den tuin 2546
Dodeman (Ch.): La rose de provins 2103
Dombre (R.): Une pupille gênante 1978
Dominica (Sr. M.): A first reader for our catholic schools 1407
Dominique (P.): Les Mercenaires... 1615
Donath (A.): Jahrbuch für Kunstsammler 1917
Doodkorte (J. J.): Het katholiek beginsel in ons geschiedenisonderwijs 1579
Doodkorte (J. J.): Moderne sport en lichaamscultuur 1819
Doorman (W. H.): De leuze van de nationale ontwapening 1534
Doorn (W. v.): A primrose path... 1979
Douglas (O.): The proper place ... 2643
Doumen (N.): Jongens van stavast 2301
Doyle (A. Conan): De verloren wereld 1338
Doyle (A. Conan): The sign of four 1980
Drault (J.): Galupin en Amérique sèche 1785
Driesch (H.): Grundprobleme der Psychologie 2615
Drijver (F. W.): Mozaiek 1732
Dubeck (L.): Les chefs de file de la jeune génération 2382
Dubeck (L.): Les chefs de file de la jeune génération 136
Duchêne (F.): Kamir 2547
Dugard (M.): Son péché............... 1714
Dugmore (A. R.): Groot wild in Afrika 2692
Duhamel (G.): La Pierre d'Horeb.. 136
Duhamel (G.) en **Vildrac** (Ch.): Notes sur la technique poétique 2494
Duhamelet (G.): La vie et la mort d'Eugénie de Guérin 1616
Duhourceau (F.): La demi-morte... 12
Dunn (D.): De schoone duivelin... 2667
Duplessy, pr. (E.): Les Saints Anges 1981
Durant (C. S.): A link between flemish mystics and english martyrs 36
Dürr (Dr. K.): Wesen und Geschichte der Erkenntnistheorie ... 2616
Duse (S. A.): Het geval Dagmar... 2621
Duijnstee (X. P.): Maarten Luther een man Gods? 2605
Dijck (E. v.): Maatschappelijk dienstbetoon 1982
Dijke (H. v.): De vierde wijze uit het Oosten 2247
Eckardt (A.): Altes Kunstgewerbe in Unterfranken 2489
Eckart (W.): Die letzte Nacht....... 2283
Eeckels (C.): Een ruikertje voor de lieve vrouw 2355
Eeckhout (F. I. R. v. d.): Jan Toorop 2487
Eeden (F. v.): De heks van Haarlem 1914
Eeden (F. v.): Langs den weg 1365
Eernstman (J. P. A.): Jeugdbeweging in Nederland 2420
Ehrhard (Dr. A.): Urchristentum und Katholizismus 2023
Eigenhuis (J.): Van menschen, dieren en planten buiten Europa..... 1984
Eikendal (W. J. C.): Gebruik en onderhoud van de electrische uitrusting van het motorrijwiel 1985
Eilkema de Roo (J.): De man van veertig jaar 255
Eilkema de Roo (J.): De moordenaar 255
Eilkema de Roo (J.): De weg van Paul de Raet 255
Eilkema de Roo (J.): Dubbele levens 255
Eilkema de Roo (J.): Liefdes veelvoudigheid 255
Eindhoven (P.) en **Overbeeke** (P. H. v.): Step by step 1986
Einstein (C.): Afrikanische Legenden 2403
Eldar (A. M.): Zingen en spreken 1522
Eliot (G.): Silas Marner 1987
Ellis (H.): De psychologie der sexen 1384
Elout (C. K.): De Crisis-Faust 2421
Elro (H. v.): Hesperiden 2356
Engberding: Luftschiff und Luftschiffahrt in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft 2517
Ermite (P. l'): De oude vrijster..... 2248
Ernst (Dr. O.): Franz Josef I in seinen Briefen 2391
Escher (Dr. B. G.): De methoden der grafische voorstelling 2422
Escholier (R.): Cantegril............... 2456
Ewald (C.): In het drukke bosch... 1989
Ewijk (Ir. L. J. G. v.): Legeeringen 1990
Eybergen (K. v.): Ambacht en nijverheid 2506
Eyth (M.): De blinde Passagier...... 1991
Faber, pr. (F. W.): Weariness in Welldoing 1992
Fabre (L.): De financier Rabevel 1589
Fabre (L.): De jeugd van Rabevel 1588
Fabre (L.): Rabevel's einde 1590
Fabricius (J.): Hans de klokkenluider 1636
Fage (A.): Anthologie des conteurs d'aujourd'hui 1924
Fahsel (H.): Gespräche mit einem Gottlosen 2444
Fallentin (M. C.): Via triumphalis 2044
Ewald (C.): Het stille meer 1988
Farrington (F.): De kunst van verkoopen 1642
Federer (H.): Regina Lob 2636
Feen (A. H. v. d.): De idealist 2249
Ferber (E.): Fanny 2457
Ferber (E.): Mijlpalen 1591
Fernhout (Dr. J.): Latijn 2548
Fernhout (Dr. J.): Latijn leeren.... 1993
Feugere (F.): Vincent, l'enfant trouve 2709
Figner (W.): Das Attentat auf den Zaren 192
Finn, S.J. (F. J.): De voetbalwedstrijd 1659
Finn, S.J. (F. J.): Harry Dee 1661
Finn, S.J. (F. J.): Tom Playfair ... 1660
Fles (E.): Il Poverello 2606
Fleuriot (Z.): Un coeur de mère... 1786
Flier (Dr. I. v. d.): Van meisje tot vrouw 2447
Flory (A.): La pupille de Robert Quesnay 2104
Foerster (Dr. Fr.): Hoe word ik man? 1820
Foerster (Dr. F. W.): Sexueele zedenleer en sexueele opvoeding 2028
Foerster (F. W.): Staatsburgerlijke opvoeding 1324
Frey (D.): Architecture of the renaissance 1920
Fogazzaro (A.): Das Geheimnis des Dichters 1624
Follenius (S. von): Allzeit wahrhaftig 2284
Fontancy (A.): Journal intime 1925
Fontgailand (G. de): Une âme d'enfant 1995
Fort (G. von le): Hymnen an die Kirche 1911
Fournier (A.): Het vluchtende beeld 1436
Fox Jr. (J.): Het spoor bij den eenzamen pijnboom 1340
Francis (M. E.): St. Nicolaas 1996
Franciscus: (Franciscusliteratuur) Zie bladzijde 221 tot en met 230
Francke (A. H.): Over de opvoeding der jeugd tot Godzaligheid en wijsheid 1426
Frank (L.): De burger 1592
Franke (I.): Der kleine Goliath 2339
Fransen (Dr.): Economische zielkunde 1461
Fräszle, S.C.J. (J.): Mijn oerwoud negers in hun doen en denken.... 1418
Fräszle, S.C.J. (J.): Negerpsyche im Urwald am Lohali 2404
Fräszle, S.C.J. (J.): Unter den Urwaldnegern 2510
Freksa (F.): Der rote Föhn 2285
Frenssen (G.): Lütte Witt 1686
Frey (L.): Adolf Frey, sein Leben und Schaffen 1932
Friederichsen (M.): Finnland, Estland und Lettland, Litauen 1378
Friethoff, O.P. (C.): De Predestinatieleer van Thomas en Calvijn... 1562
Frondaie (P.): De man met de Hispano 2622
Frumentius (F. M.): Levens en legenden van Gods lieve Heiligen 1865
Frutsaert (Em.): Handboekje voor geloofsverdediging 1669
Funck-Brentano (F.): Les origines 2390
Gabory (E.): La révolution et la vendée 1369
Gachons (J. des): Gens de France au labeur 136
Gafran (K.): De geheimen der Djengel 2458
Gafran (K.): Onder de roovers der Sahara 2323
Galsworthy (J.): The siver box 1997
Garnier (A. P.): Les heures dorées 2372
Garriguet (L.): Lectures pour le mois des morts 1998
Gasque (G.): L'Eucharistie et le corps mystique 1873
Gates (H. L.): Joanna 2287
Gatterer, S.J. (M.): Das liturgische Tun 1999
Gatti (G. M.): Le barbier de Séville de Rossini 2000
Geerling (A. W.) en **Grossier** (J. S.): Kleine vaderlandsche geschiedenis 2001
Genestet (P. A de): Sint Nicolaasavond 2105
Génevoix (M.): Raboliot 136
George (W. L.): De geschiedenis der vrouw 2701
Gerbault (A.): Alleen in een zeilboot over den Atlantischen Oceaan 1341
Gerlo (A.): Herinneringen van een onafhankelijke vrouw 2045
Gerstäcker (F.): Das Fort an der Salzfurt 2002
Gerstäcker (F.): Die Flucht über die Kordilleren 2003
Gevaert (E.): Voor waren rijkdom 2010
Geijerstam (G. af): Vrouwenmacht 2250
Geyl (Dr. P.) en **Kruisinga** (Dr. E.): England in the nineteenth century 1738
Gezelle (G.): Kleengedichtjes 2004
Gezelle (G.): Vlaamsche volksvertelsels 1662
Ghéon (H.): La merveilleuse histoire du jeune Bernard de Menthon 2685
Ghéon (H.): Le comédien et la grace 1728
Gibbs (Ph.): Het jongere geslacht 2251
Gibbs (P.): Los van het anker 2459
Gibbs (P.): Unchanging quest 2345
Gibbs (A. Hamilton): Nancy 2252
Gibier (Mgr.): La France catholique organisée 1477
Gielen (J. J.): Letterkundige opstellen 2380
Gilbert (Mgr.): De liefde van Jezus 1419
Gill (Patrick Mc.): Kinderen der ellende 2460
Gillet (M. S.): La morale et les morales 2614
Girandoux (J.): Bella 136
Girard (H.): Le centenaire du premier cénacle romantique et de la „muse française" 1926
Glorieux, pr. (P.): La littérature quodlibétique 1327

Glyn (E.): Guinevere's liefde 2623
Glyn (E.): Love's blindness 2481
Glyn (E.): Zes dagen 1687
Gogh-Kaulbach (A. v.): Het onmisbare 2324
Goldsmith (M.): Cross-word puzzles 1755
Goldsmith: Selections 2005
Gomm-de Vos (Mr. M. A. S.): Heeft de arbeidsovereenkomst wel recht op de plaats die zij inneemt in het Burgerlijk Wetboek? 1462
Gorki (M.): Lenine et le paysan russe 1478
Goslinga (B.): Kwaad met goed vergolden 2302
Götenberger (Dr. H.): Die Donaustädte in Niederösterreich 2405
Gotthelf (J.): Die schwarze Spinne 2074
Goyau (G.): Les origines religieuses du Canada 1459
Graaf (Dr. H. T. de): Karl Marx en het Marxisme 1463
Graaf (Dr. H. T. de): Levensrichting 1427
Grabmann (M.): Die Kulturphilosophie des Hl. Thomas v. Aquin ... 2035
Graham (B.): The Bookman's manual 2424
Gratry (A.): Die Quellen 1813
Greben (H. v.): Een rechter vermoord 2253
Gredt, O.S.B. (J.): Elementa Philosophiae 2663
Green (H.): The life of Calvin Coolidge 1513
Greene (E. A.): Heiligen en hun attributen 2379
Greim (G.): Italien 1379
Greinz (R.): Allerzielen 1830
Grey (Z.): De wind des doods 1342
Grey (Z.): Waar de tarwe rijpt... 2254
Grosheide (Dr. F. W.): De geschiedenis der nieuw-testamentische Godsopenbaring 1420
Grünbaum (A. A.): Herrschen und Lieben 1885
Gründler (O.): Geisteswende 1395
Grünkranz (F.): Der Baron Rothschild 1396
Gruntzel (Dr. J.): Theorie des Zwischenstaatlichen Wirtschaftsverkehrs 1493
Guerlin (H.): Grand'mère Guillaume 2106
Guiard (A.): Le poème de l'enfance 2373
Gunning (Dr. J. H.): Op Nebo's top 2107
Gijsen (M.): Aan de boschdreef ... 2255
Gijsen (Marnix): Het huis 2357
Haas (Dr. H.): Bilderatlas zur Religionsgeschichte 1814
Haas (C. E. de): Engelsche gedichten en liederen voor M.U.L.O. en kweekscholen 2108
Haas (G. H. de): Geloof en leven 1673
Haas (C. E. de) en **Habbema** (D. M. E.): Supplement op „English Primer" 1539
Häberlin (Prof. P.): Das Gute 1677
Häberlin (Dr. P.): Wegen en dwaalwegen der opvoeding 2235
Hadewijch: Visioenen 1366
Hageman (F.): Oom Jerry 1343
Hagenaar (J.): Domino, nossen en triktrakken 1540
Halberstadt (Dr. B. G.): Gedichten uit de 16e en 17e eeuw 2431
Halflants (P.): Religion et littérature 2495
Hall Caine (W. R.): Annals of the Magic Isle 232
Hall, R.C. (H. E.): Divorce and the New Testament 2109
Hallen (E. v. d.): Begenadigden... 1593
Halsbury (The Earl of): „1944".... 2081
Hammerstein (Hans Freiherr von): Die Ungarn 2110
Hans (A.): De jonge held van Haarlem 2111
Hans (D.): De knalclub van 3A..... 2303
Hans (A.): De vrouw van den zeekapitein .... 2'12
Hans (A.): Reinaart de Vos 2113
Harders (G.): Jaalahn 2.14
Hasselt (J. A. K. v.): Pitfalls 2115
Hassinger (Dr. H.): Die Tschechoslowakei 2406
Hecke (F. v.): Gedichten 2358
Hedges (F. A. Michell): De strijd met de reuzenvisschen 1639
Heere (Dr. W. R.): Fréderic le Play en zijne volgelingen 2387
Heerikhuizen (C. v.): Engelsch voor het eerste jaar 2116
Heerikhuizen (C. v.): Spraakkunst bij Engelsch voor het eerste jaar 2117
Hellmann (Dr. A.): Herrlichkeiten der Seele 2024
Heimans (Dr. H. E.): Het karakter van Willem III, Koning Stadhouder 1456
Heine (H.): Romanzero 2118
Heinroth (Dr. O.) en **Heinroth** (M.): Die Vögel Mitteleuropas ... 2509
Heitefuss (C.): Bertha Strattmann 1595
Heitefusz C.): Een levend offer 1892
Heitefuss (C.): Ik zocht hem 1344
Hellinga-Zwart (T.): Een doktersfamilie in het hooge Noorden ... 2304
Hellinga-Zwart (T.): Moeders klaverblad 1663
Hellinghaus (Prof. Dr. O.): Caesarius von Heisterbach 2655
Hellinghaus (Prof. Dr. O.): Myrrhenbuchlein 2119
Hellinghaus (Prof. Dr. O.): Sterbebüchlein 2120
Hellingman (Drs. M.): Radiotelegrafie en -telefonie 1650
Hello (M.): L'Ecolière qui fut 136
Hellwig (Dr. A.): Okkultismus 1494
Helmsdorf (K. v.): Der Spiegel des menschlichen Heils 2087
Hémon (L.): Battling Malone Pugiliste 136
Hennes (G.): Der gute Gerhard von Köln 2340
Hennessy (D.): Vogelvrij 2325
Hennig (R.): Von rätselhaften Ländern 2407
Henot (H.): Kempische volksvertelsels 1596
Hentzen, O.F.M. (Dr. C.): De politieke geschiedenis van het lager onderwijs in Nederland 2689
Herder (Ch.): Die Fruhlingsreise... 1719
Herm (H.): Dome im Feuer 2638
Hermann (G.): Der kleine Gast 2075
Hermann (G.): Jetje Gebert 1437
Hermans (H.): Christelijke welvaartspolitiek 2121
Hermus (C.): Het droeve raadsel... 34
Herold (O.): Die Methode der Graphischen Darstellung 2122
Hervier (M.): Oeuvres Choisies de Sainte-Beuve 2496
Herwerden (C. v.): In den voorhof 1597
Herwig (F.): Die feine Ingeborg ... 1720
Hesseling (D. C.) en **Pernot** (H.): Chrestomathie 1927
Heusler (A.): Deutsche Versgeschichte 2498
Heyden (Prof. Mr. E. J. J. v. d.) en **Mulder, S.J.** (Prof. Dr. W.): Handvesten 2502
Heyermans (H.): Dodinette 1688
Heyermans (H.): Dubbel graf 1689
Heyermans (H.): Het raadsel 1690
Heyermans (H.): Hoog bezoek 1345
Heyermans (H.): Intiem diner 1346
Heyermans (H.): Land van Geleerdheid 1691
Heyermans (H.): Muziek en magere lapjes 1692
Heyermans (H.): Open brief aan een dief 1693
Heyermans (H.): Pour tant d'amour 1694
Heyermans (H.): Van liefde en tanden 1695
Heyermans (H.): Voetje 1696
Heyermans (H.): Vredestichter 1697
Heyermans (H.): Vuurvlindertje 1893
Heijnes (Ds. H. J.): De zielkundige kant aan uitingen van christelijk leven 1880
Hildebrandt (M.): Prins Zonnegoud gaat hand in hand met Peter door het sprookjesland 1408
Hildebrandt (M.): Snip, Snap, Snor's tooverpaard 1409
Hille-Gaerthé (C. M. v.): De feesten van Det en Nol 1438
Hille-Gaerthé (C. M. v.): De plaats waarop gij staat 2461
Hille-Gaerthé (C. M. v.): Het verstopte huuske 1598
Hille-Gaerthé (C. M. v.): In de lente 2257
Hirch-Brünn (H.): Das Grieblhaus 1625
Hocedez, S.J. (E.): Richard de Middleton 1807
Hoek (H.): Wanderbriefe an eine Frau 2408
Hoekstra (I. R.): Gouden regen ... 2123
Hofer (Dr. H.): Waarheid en dwaling in het socialisme 1464
Hohenlohe (A. von): Aus meinem Leben 2093
Hol (J.): Zes kinderliedjes 1541
Holbein (H.): Doodendans 2258
Holden (J. A.): The Bookman's Glossary 2425
Holk (Dr. L. J. v.): De heilige wake 1670
Holwerda (Dr. J. H.): Nederland's vroegste geschiedenis 1934
Hond (Dr. M. de): Kiekjes 2668
Hoogenboom (W.) en **Moerman** (A. S.): Het zelfgevonden antwoord 2124
Hoop (J. v. d.): Door de lucht naar Indië 1376
Hoornaert, S.J. (P. G.): De strijd om de kuischheid 1320
Hope (A.): Little tiger.................. 1724
Hope (A.): The intrusions of Peggy 2482
Horn (W.): Beiträge zur germanischen Sprachwissenschaft 2499
Horn (J.): Van het wondere groeien 2359
Horneffer (E.): Drei Wege 1397
Hosken (A. H.): De verkochte koningskroon 1831
Hout (R. v. d.): Een gezellig huisgezin 2305
Houville (G. d'): L'enfant 2033
Houwink (N.): To Wassenaar 2259
Hoven (T.): Een meisjesdetective... 2306
Huber (Dr. F.): Das Verhältnis der Nationalokonomie zur Psychologie 1495
Hughes (Bishop E. H.): God's family 2611
Hugon, O.P. (E.): La fête spéciale de Jésus Christ Roi 1983
Huizinga (M. J.): Handleiding bij het snelzwemmen 2550
Huizinga (M. J.): Het nieuwe kookboekie 2549
Hulleman (F.): Heyermans-herinneringen 2125
Hulsmans (A.): Heuvel op 1664
Hulzen (G. v.): Tilly zijn kind 1698
Hurst (F.): Appassionata 2669
Hutchinson (A. S. M.): Eenmaal voet aan boord 2670
Hutchinson (A. S. M.): Het wenkende licht 2046
Hutton (Dr. I. E.): Het gezonde en gelukkige huwelijksleven 1465
Ibanez (V. B.): De fatale vrouw... 1894
Ibanez (V. B.): Le révolution Mexicaine et la dictature militaire ... 1479
Iersel (Ch. v.): Het wezen der ziel 2664
Inglis-Arkell (Dr. E.): A course of translation 2126
Ishil (T.): Zielenadel in den kerker 2260
Istrati (P.): Oncle Anghel 1715
Ivans: De vlammende pyramide 1832
Ivans: Geheime dienst 2047
Ivans: Het geheim van den koepel 1347
Ivoi (P. d'): Les cinq sous de Lavarède 2511
Jaarsma (D. Th.): Burleske historiën 1833
Jaarsma (D. Th.): Het verloren huis 1599
Jacques (N.): Funchal 2326
Jacques (N.): Neue Brasilienreise 1380
Jacquin, O.P. (A. M.): Portraits Chrétiens 1568
Jaloux (E.): Figures étrangères 1928
Jaloux (E.): Le coin des cyprès 136
Janssen (A.): De leer van Sint Thomas van Aquino over den arbeidsplicht 1466

Janssens (Al.): De H. Drievoudigheid ... 2127
Japikse (Dr. N.): Europa en Bismarck's vredespolitiek ... 1736
Java (Melati van): Haar held ... 1439
Joesken (H. C.): Het zonnefluitje 2261
Jonckers (A.) en **Vomberg** (L.): Grammatica en oefenboek der Duitsche taal ... 1410
Jong (D. de): Eenzame opstandigheid ... 2647
Jong (A. M. de): Flierefluiters optonthoud ... 2462
Jong (Dr. L. N. de): Het evangelie voor onzen tijd ... 1421
Jong (G. A. de): Hoe hij zijn Messias vond ... 2128
Joode (J. C. de): De zee ... 2129
Jouon, S.J. (P.): Ruth ... 1569
Julien (Mgr. E. L.): Les promesses évangeliques ... 2130
Juten (G. C. A.): Prinsenhage ... 2131
Kaakebeen (C. G.): Jan Ligthart... 2132
Kapteyn (Dr. J. M. N.): De Germaansche en hoogduitsche klankverschuiving ... 2133
Kats (J.): Het Râmâyana op Javaansche tempelreliefs ... 1730
Kaye-Smith (S.): Anglo-Catholicism 1576
Keeken, M.S.F. (G. J. v.): Mgr. Hamer ... 2134
Keller (P.): Dorfjunge ... 1449
Kemmerich (M.): Machiavelli ... 2094
Kemp (P.): Limburg's sagenboek 1600
Kerstens (P.): De katholieke litteratuur sinds de hervorming ... 8
Ketner (Dr. C. H.): Anorganische scheikunde ... 2135
Keulers (Dr. J.): De pseudo-Christus ... 1563
Keun (O.): Prins Tariel ... 2671
Keyenburg (F.): Op het kruispunt 2307
Keyserling (Graf Hermann): Die neuentstehende Welt ... 2036
Keyserling e.a. (H.): Het boek van het huwelijk ... 2448
Khan (I.): De ziel, vanwaar zij komt en waarheen zij gaat ... 2011
Klarenbeek (Dr. A.): De verzorging van hond en kat bij ziekte en ongeval ... 2710
Klei (J. v. d.): Het kroontje van den kabouterkoning ... 2551
Klei (J. v. d.): Langs moeilijke wegen ... 2308
Klei (J. v. d.): Met den woonwagen 1665
Klein (E.): Zacharias Werner ... 2656
Kleinsorg (Dr.): Ehegatten und Kinder im deutschen Recht ... 1496
Kleiweg de Zwaan (Prof. Dr. J. P.): De rassen van den Indischen Archipel ... 2397
Kleyntjens, S.J. (J.) en **Knippenberg** (Dr. H. H.): Van goden en helden ... 2552
Klickmann (F.): The carillon of Scarpa ... 2288
Klinghardt (K.): Türkün Jordu ... 2409
Kloos (W.): Letterkundige inzichten en vergezichten ... 2491
Kloostermans (B. C.): Geschiedenis van het Nieuwe Testament ... 2136
Klopstock (J. G.): Der Messias ... 1411
Knipscheer (J. M. W.): De blauwe draak ... 2624
Knipscheer (J. M. W.): Het monster 2625
Knoop (W. J.): Het probleem Nederland-Indonesië ... 2096
Kockx (J. W.): In welke badplaats zal ik mijne vacantie doorbrengen? ... 1543
Koenen (M. J.) en **Endepols** (Dr. J.): Verklarend handwoordenboek der Nederlandsche taal ... 1750
Koeverden (Dr. W. G. J. van): Psalmen ... 2137
Koeverden (Dr. W. G. J. van): Psalmen ... 2711
Kofler (F. J.): Die Leiden der Forelle Finga ... 1626
Kohlbrugge (J. H. F.): Practische sociologie ... 1643
Kohlbrugge (Dr. J. H. F.): Practische sociologie ... 2236
Kolfschoten, S.J. (C.): Canisius en de andersdenkenden ... 2138
Koning (M. de): Het dierenleven in onze bosschen ... 2507
Koning (P. W. de): Het verstand... 2029
Koning (C. R.): Onderwerpen uit de Warenkennis ... 1413
Koolhoven (H.): Opstellen ter vertaling in het Engelsch ... 2139
Koopmans (M.): De bovenmeester 2048
Koops (W.): Leerboek der paedagogiek ... 1580
Korst (H.) en **Schothorst** (Dr. W. van): Oud en nieuw taalboek ... 2140
Koster (M.): Allerlei vriendjes ... 2712
Koster (M.): Drie flinke rakkers ... 2713
Koster (M.): Elsje doet inkoopen... 2553
Koster (M.): Van kinderen en dieren ... 2714
Koster (M.): Wat de vacantie bracht ... 2522
Koster (P.) en **Schuringa** (Dr. F. G.): Korte Nederlandsche spraakkunst ... 2141
Kramp (J.): Die Opferanschauungen der Romischen Messliturgie 1815
Krane (Anna Freiin von): Het zwijgen van Christus ... 1895
Krieg (H.): Urwald und Kamp ... 2410
Krienen (Ch.): Frank Vrijdag ... 2309
Krienen (Ch.): Prettige dagen ... 2310
Kroes (Dr. H. W. J.): Hundert deutsche Gedichte ... 1523
Kroes (Dr. H. W. J.): Hundert deutsche Gedichte ... 1524
Kroes (Dr. H. W. J.): Nieuwe vertaalstukken voor candidaten Duitsch M. O. ... 2142
Kröger (T.): Der Einzige und seine Liebe ... 1450
Kröger (T.): Ein Unbedingter ... 2076
Kruisinga (E.) en **Maar** (H. G. de): Hulpboekje behoorende bij de kleine Engelsche spraakkunst ... 2143
Kruisinga (E.) en **Maar** (H. G. de): Kleine Engelsche spraakkunst ... 2144
Kuhlmann (F.) en **Velt** (G.): Fröhlich deutsch ... 2145
Kuiper (J. E.): Riek Noordhof ... 2327
Kunze (O.): Heliand ... 1734
Küpper (H.): Die Sache ist Die ... 2146
Kuyle (A.): De zeiltocht ... 2463
Kuyper-van Oordt (H.): Het goed van Cronaert ... 1601
Kuypers (J.): De gouden poort ... 1525
Kyne (P. B.): In eer hersteld ... 1834
Labberton (M.): Schemeringen ... 1699
Lacombe (L.): V. Mahadeva Aiyer 2012
Lacretelle (J. de): La Bonifas ... 1716
Lagae (A.): Het rijk der genade... 1671
Lagerlöf (S.): De voerman ... 1896
Lagrevol (M. de): L'or tragique ... 2554
Lama (Fr. Ritter von): Papst und Kurie ... 1371
Lambertus (Fr. M.): Eerste kerkboekje ... 2312
Lambrechts (L.): Om moeders wil 2262
Landauer (Dr. G.): Palestina ... 1742
Landeghem (K. A. v.): Dorpsmenschen ... 1348
Landuyt (L. H. J. M.): Het bankroet der wijsbegeerte ... 2612
Lane, pr. (J. I.): Out of the depths 2147
Locke (W. J.): The great Pandolfo 1725
Lang (Dr. A.): Die loci Theologici des Melchior Cano und die Methode des dogmatischen Beweises 1816
Lange (Dr. C. de): De lichamelijke opvoeding van het kind ... 1674
Lange (J. de): Lexicologie française ... 1412
Langen-Wendels (G. de): De christelijke vredesgedachte ... 1386
Langeveld (M. J.): Zelf doen ... 2148
Lansberg (Dr. Ph. A.): Proeve eener descriptieve methodiek ... 1526
Lansberg (Dr. Ph. A.): Vondel's Joseph in Dothan en Jephta ... 1751
Lavaud (L.): Saint Thomas ... 1808
Laveille (Mgr.) en **Collin, pr.** (Ch.): Gabriel Deshayes ... 2019
Lavki (L.): De kleine martelaar ... 2311
Lechner (Dr. J.): Die Sakramentenlehre des Richard von Mediavilla 1573
Leclercq, O.S.B. (Dom.): Histoire de la régence pendant la minorité de Louis XV ... 129
Leclercq, O.S.B. (Dom.): Les journées d'Octobre et la fin de 1789 129
Leduic (M. J.): Chainon brisé ... 1787
Leen (E.): Een slag in 't aangezicht ... 2328
Lekeux (P. Martiaal): Maggy ... 2438
Lemonnier (C.): L'homme en amour 2281
Lenglen (Suz.): Liefdesspel ... 1349
Lennep (Jhr. Mr. D. E. van): Schets der geschiedenis van de kerk der Nederduitsche hervormde gemeente van Heemstede ... 1414
Lens (A. R. de): L'étrange aventure de d'Aguida ... 1617
Leopold (J. A.): Hochdeutsche Sprachschule für Niederländer ... 1544
Leopold (Dr. H. M. R.): Romeinsch leven ... 2149
Lery (M.): en **Gerard** (Ch.): Cresus Vagabond ... 2150
Leseur (E.): Dagboek en gedachten 1564
Lestchinski (Dr. A.) en **Lorié** (S.): Auto-suggestie ... 1675
Leyen (Dr. Fr. v. d.): Geschichte der deutschen Dichtung ... 2383
Lhande (P.): Bilbilis ... 136
Lhande (P.): Yolanda ... 2672
Libra (C. Aq.): Innerlijke Kosmologie ... 1325
Lichtenberger (A.): Mijn kleine Trott ... 1441
Lier (Th. v.): De sociaal-economische beteekenis van het Nederlandsch-Belgisch verdrag ... 2690
Liertz (Dr. R.): Harmonien und Disharmonien des menschlichen Trieb- und Geistesleben ... 1328
Ligt (B. de): De wedergeboorte van Maria ... 2237
Line (J.): Inspiration and modern criticism ... 2025
Lippert, S.J. (P.): Van ziel tot ziel 1565
Locard (E.): Policiers de roman et policiers de laboratoire ... 1480
Lockington, S.J. (W. J.): Durch Körperbildung zur Geisteskraft ... 1655
Lombroso (G.): De vrouw in het leven ... 1467
Löns (H.): De eenzame ven... 1835
Löns (H.): De laatste Hansboer ... 2626
Loon (M. v.): Het geheim van het oude huis ... 2524
Loon (H. v.): Tolerance ... 64
Lorimer (N.): The white sanctuary 2483
Los (Dr. S. O.): Spencer ... 2449
Loti (P.): Pêcheur d'Islande ... 2151
Louw, pr. (Th. J. de): De kindermis 2152
Louza (G.): Le cousin Patchouli ... 1788
Lowe (E.): Nieuwste spelregels en reglement van het pandoeren ... 1545
Lowe (E.): Nieuwste spelregels van het ecarté en bluffen ... 1546
Loyola (Mother): Wees gegroet, gij vol van genade ... 1805
Lucasz. (L.): John ... 2434
Ludolph (Ir. G. L.) en **Mesritz** (Ir. A. D.): Electrotechniek, hoofdwetten en toepassingen ... 2555
Ludwig (E.): Napoleon ... 2657
Lugten (J.) en **Aafjes** (S.): Wanneer het regent ... 2523
Lutkie (W.) en **Cleerdin** (V.): Richard Kralik ... 338
Lijs (G. de): La rançon du silence 1789
Maar (H. G. de): English prose ... 2153
Maar (H. G. de): English prose ... 2154
Maar (H. G. de): English tales in prose and verse ... 2155
Maar (H. G. de): Stukken ter vertaling in het Engelsch ... 2156
Maas-v. d. Moer (A.): Het eeuwige rhythme ... 1602
Macaulay (R.): A casual commentary ... 2346
Mackenzie (C.): Fairy gold ... 2347
Mackie (F.): The footprints of our catholic pioneers ... 2026
Magre (M.): Vies de courtisanes ... 1618
Mahieu (J.): De liefde Gods ... 1866
Mainage (Th.): Immortalité ... 2441
Maire (E. le): La rose d'or des

Fleuroy 1790
Makeev (N.) en **Hara** (V. O'): Russia 127
Man (H. de): Het wassende water 97
Mandele (E. C. v. d.): De rijke wees 1897
Mann (K.): Vor dem Leben 1627
Maréchaux, O.S.B. (Dom. Bern.): L'oeuvre pastorale du père Emmanuel 2442
Marfont (P.): Paquerette a la cour 1791
Maritain (J.): Trois reformateurs, Luther, Descartes, Rousseau 1431
Mark e.a. (H. v. d.): Jaarlijksche Boekenschouw 1926 2702
Marryat (Kapt.): In het wilde Westen 1760
Marxveldt (C. v.): De Kingfordschool 1603
Maryan (M.): Les filles de madame Aymerel 1792
Masdorp (D.): Frits Verster en zijn vrienden in Patria en op Celebes 1761
Mason (A. E. W.): De vier veeren 1898
Mason (A. E. W.): Het huis met den pijl 1836
Mathar (L.): Ein voller Herbst 1451
Mathar (L.): Primavera 2698
Mathar (L.): Settchens Hut 1628
Mathar (L.): Wetter und Wirbel... 1721
Matthias (Dr. E.): Schule und Haltungsfehler 2518
Matthys (M.): De doodslag 1701
Mauriac (F.): Le jeune homme 2034
Mausbach (Prof. Dr. J.): Ehe und Kindersegen 1497
Maxwell (W. B.): Fernande 2082
May (K.): Schlosz Rodriganda 1629
May (K.): Vom Rhein zur Mapimi 1630
May (K.): Benito Juarez 1631
May (K.): Trapper Geierschnabel... 1632
May (K.): Der sterbende Kaiser.... 1633
Meckelein (R.): Bibliographie des Bibliotheks und Buchwesens 1498
Meekel (K.): De stad des levens... 6
Meekel (K.): Melkoorlog 6
Meekel (K.): Van cowboys en pioniers 6
Meester (J. de): Walmende lampen 1604
Meisl (Dr. W.): Die olympischen Spielen 1924 1547
Melantjong: Njai Blanda 2329
Mercator, pr. (J.): Thomas van Kempen over de Heilige Maagd 1422
Merode (W. de): De Rozenhof 2361
Mesnil de Maricourt (R. du): Lucia 1666
Meurer (R.): That will do 2157
Meurs (Dr. J. H. v.): De Volkenbond 1468
Meyer (H.): Geschichte der alten Philosophie 1582
Meyer Drees (N. C.): Bewust lezen 1793
Meyer Drees (N. C.): Stroomingen en hoofdpersonen in de Nederlandsche literatuur 1527
Meyer-Wichmann (C.): Opstellen... 1469
Meyere (V. de): De roode Schavak 2264
Meyere (V. de): Langs den stroom 1350
Michaelis (K.): De zeven zusters... 2673
Middendorp (H.): De beweging van '80 1548
Middendorp (H.): Het mysterie van den hollen weg 2265
Middendorp (H.): Ruiten tien 1837
Miranda (S. R. de): De gemeente en haar nieuwe taak 2423
Mirsky (Prince D. S.): Modern Russian literature 2158
Missiaen, O.Cap. (Dr. B.): Volkshuishoudkunde 1387
Modersohn (E.): Zonden der tooverij 1867
Moerman (J. J.): Van mannen in vree 2159
Molenaar, M.S.C. (M.): Geertruid van Helfta 191
Molière: L'Avare 2160
Molkenboer, O.P. (B. H.): Herdenkingen 1733
Mongloud (A.): Vies Préromantiques 2651
Mönius (G.): Italienische Reise ... 1743
Monroe (P.): A text-book in the history of education 1679
Monroe (P.): Source book of the history of education for the Greek and roman period 1680
Monstrey, C.ss.R. (Osc.): Gezelle uurtjes 1910
Monteyne (L.): Het schoone avontuur 2266
Montgomery Mc. Govern (W.): Als koelie vermomd naar Tibet 1638
Montgomery (L. M.): Emily bergopwaarts 2464
Montherlant (H. de): Les Bestiaires 352
Montmorillon (R. de): Mange ta Faim 1794
Möricke (E.): Het Hoetselmannetje van Stuttgart 2525
Moriès (V. de): Misère et splendeur des finances Allemandes 1370
Morrisson (E.): Een liefdesdroom... 1899
Most (H.): Van domineesdochter tot Dominicusdochter 1868
Most (H.): Van domineesdochter tot Dominicusdochter 2313
Muckermann (H.): Die Botschaft vom Gottesreich 2161
Muckermann (H.): Sinn und Wert der Eucharistie 1876
Mulford (C. E.): De cowboy-broeders 2330
Mulford (C. E.): Cassidy komt 2049
Mulford (C. E.): Het weeskind 2267
Mulken (J. J. v.): Outlines of English business methods 2715
Naeff (T.): Voorbijgangers 1351
Nanda: Guitig Elsje 2435
Naschiwin (I. W.): Rasputin 161
Natorp (Dr. P.): Ueber Platos Ideenlehre 2162
Navery (R. de): Le rameur de galères 1795
Navery (R. de): Les drames de la misère 2556
Neddy (P. O'): Feu et flamme 1929
Nemry (L.): Les Pays-Bas après la guerre 1481
Newfang (O.): The road to world peace 1514
Nieboer (A.): De geur van de kamperfoelie 1702
Nielsen (A. K.): De halve wereld rond 2693
Niemann (A.): Hindenburg 1796
Nieuwenhuis (J.): Wendende wegen 95
Nieuwenkamp (W. O. J.): Heilige steden: Engelsch-Indië 1731
Nieuwstraten (P.): Heilig huwelijk 1703
Nisbet (E.): Das rote Haus 1849
Nolet, pr. (J.): De biecht 2163
Nolhac (P. de): Pascal en Auvergne 2652
Nono: Arme rijken, spel in één bedrijf 2557
Noordtzij (Prof. Dr. A.): Om de heilige erve 2050
Noordwal (C.): De nieuwe mevrouw Garvliet 1352
Nopcsa (Dr. Fr. Baron): Albanien 2411
Norris (F.): Mc Teague 1900
Norris (K.): Rachael's hart 1838
Nijenhuis (D. te): Practische menschenkennis 1651
Oever (K. v. d.): De heilige berg 2360
Oever (K. v. d.): De Hollandsche natie voor een Vlaamschen spiegel 9
Onions (O.): The spite of heaven 2289
Noll (F. O'): Les maitres du Bas-Landrous 2558
Oordt (H. L. v.): Grotius' wegbereider voor het nieuwe volkenrecht 1368
Oosterhoff (P. A. E.): Bij de korenvelden 2436
Opdebeek (L.): Peters kind 1442
Opheusden (P. J.): Nederlandsche Letterkunde 2164
Ophuysen (J. H. W. v.): Boksen... 2165
Oppenheim (E. Phillips): Afgodsbeelden 2051
Oppenheim (E. Phillips): De duivelsklauw 1901
Oppenheim (E. Phillips): De verdwenen koerier 1902
Muller (J. P.): Mijn systeem voor de jeugd 2515
Oppenheim (E. Phillips): Diplomaten 2331
Oppenheim (E. Phillips): Een liefdesintrige 2674
Oppenheim (E. Phillips): Gouden ketenen 2052
Oppenheim (E. Phillips): Mr. Grex van Monte Carlo 1903
Oppenheim (E. Phillips): Rijk en geen geld 1904
Orczy (Baroness): The celestial city 2290
Orczy (Baroness): Unravelled knots 1726
Ortt (F.): Verhalen uit den bijbel voor kinderen 2166
Ostenso (M.): Wilde ganzen 2627
Ottel (K.): Die Technik des wirtschaftlichen Verkehrs 1499
Oudshoorn (J. v.): Tobias en de dood 1353
Oven (Mr. J. C. v.): Romeinschrechtelijke teksten 2167
Overeem (M. v.): Het financiewezen van de onderneming 1470
Pace: De seminarist 1423
Pacificus (P.): De H. Theresia van het Kindje Jezus 2168
Pain (B.): De bannelingen-club van Falvo 2268
Palgen (R.): Villiers de l'Isle Adam 1930
Panhuysen (Ger. W. A.) en **Snitker** (W.): Annuarium der R.K. studenten in Nederland 1471
Pannekoek (G. H.): De herleving van de Nederlandsche boekdrukkunst sedert 1910 2716
Papke (K.): Die aan de spits staan 1605
Parkinson (R.): Dreiszig Jahre in der Südsee 2699
Parn (F.): La nymphe en danger 2169
Paschkis (Dr. H.): Kosmetik für Aertze 1500
Pasquet (D.): Histoire politique et sociale du peuple Américain 1482
Pastor (Ludwig Freiherr von): Geschichte der Päpste im Zeitalter der Renaissance 2095
Paues (A. C.): Annual bibliography of English language and literature 2170
Pelaez (Mgr. Antolin Lopez): Die Gefahr des Buches 1797
Penning (H.): Zwervers 2269
Pennings (H. M. M.): Leeslessen van stenografie 1549
Perets (J. L.): Joodsche volksverhalen 2466
Perkens (D.): Kwartier per dag... 2362
Pernel (P.): Naar het land van **Oppenheim** (E. Phillips): De weg tot geluk 2465
Pérochon (E.): Het perceel 32 2467
Pérochon (E.): Le chemin de plaine 2171
Pérochon (E.): Nêne 1704
Perrault (P.): Ma soeur Thérèse... 1798
Perronnet (Ch.): Au pays des Mirabelles 1799
Persijn (Prof. Dr. J.): August Snieders 1800
Pesch, S.J. (H.): Des wissenschaftlichen Sozialismus Irrgang und Ende 1501
Pesch, S.J. (Tilmann): Het godsdienstig leven 2172
Pesch, S.J. (H.): Lehrbuch der Nationaloekonomie 158
Petersen (G. J.): Um die Scholle... 2077
Pétillon (W.): Huismusch 2526
Pfister (K.): Rembrandt, der Maler des Lichtes 1918
Philips (E.): Der fremde Prinz 2341
Philpotts (E.): The Marylebone Miser 2644
Pichenot (Mgr.): Les paraboles evangeliques 2173
Pichler (A.): Der Flüchtling 2174
Pickthall (M.): Said, de visscher... 1354
Pieper (Dr. A.): Berufsgedanke und Berufsstand im Wirtschaftsleben 1502
Pieper (Dr. A.): Kapitalismus und Sozialismus als seeliches Problem 1503
Pieper (Dr. A.): Sinn und Aufgaben des Volksvereins für das katholische Deutschland 2559

Pierre (J.): De zwarte ridders 2175
Pik (J. H.) en **Zeeman** (K.): Beknopt leerboek der aardrijkskunde van Oost- en West-Indië 2176
Piper (M. R.): Sylvia's Kerstfamilie 1606
Pirandello (L.): De vrouw die uitgestooten werd 2675
Pirandello (L.): Die Wandlungen des Mattia Pascal 1850
Pirandello (L.): Levend dood 1839
Pirandello (L.): Vijftien verhalen 2628
Pirandello (L.), **Unamuno** (M. de) e.a.: Zes verhalen 1705
Pitman (I.): Shorter course in Pitman's Shorthand 2560
Pizzarro (F.): Der Sturz des Inkareichs 2412
Plaszmann (Dr. J.): Himmelsbeobachtungen ohne Fernrohr 2177
Pleszner (Dr. H.): Grenzen der Gemeinschaft 1504
Plischke (H.): Von den Barbaren zu den Primitiven 2413
Plus, S.J. (R.): Christus in onze broeders 2013
Plus, S.J. (R.): De herstelgedachte 1806
Plus, S.J. (R.): In Christus Jezus... 1869
Mussolini 2398
Poelhekke (M. A. P. C.): Taalbloei 2097
Pommier (J.): La pensée religieuse de Renan 1809
Pons (E.): Le thème et le sentiment de la nature 2653
Pons (E.): Swift, les années de jeunesse et le conte du tonneau 2654
Ponting (H. G.): Het eeuwige ijs 339
Poole (E.): Zijn gezin 1706
Poort (H. F.): Rudolph de Mepsche 2053
Popert (H.): Helmut Harringa 2054
Poppel (G. v.): Grundrisz der deutschen Literaturgeschichte 2717
Poschmann (Dr. B.): Grundlagen und Geisteshaltung der katholischen Frömmigkeit 1817
Possendorf (H.): Amazonenkoningin 2270
Possendorf (H.): De tijger van het Mercato 1840
Pourtalès (G. de): La vie de Franz Liszt 2488
Poutsma (R.): Het haar van prinses Silvia 2528
Poutsma (R.): Het wonderplantje... 2527
Praag (S. v.): De weegschaal 1355
Praag (S. v.): De West-Joden en hun letterkunde sinds 1860 1858
Pradel (Dr. H.) en **Vermeer** (G. J.): Wissen sie Bescheid 2721
Prellwitz (G.): Baldurs Wiederkehr 1550
Prentiss (E.): Bergopwaarts 2332
Prezzolini (G.). Le fascisme 1483
Priestley (J. B.): Figures in modern literature 2385
Prims (Dr. F.): De ontwikkeling der sociologie 2561
Prims (F.): De reis van den St. Carolus 2504
Prims (Dr. F.): Inventaris op het archief van gilden en ambachten 2562
Prims (Dr. F.): Onzijdige opvoeding in de lagere school 1428
Prims (Dr. F.): Sociologische verhoudingen tusschen politiek en godsdienst 1994
Prins (J. M.): Ons lichaam en zijn verzorging 2178
Prinsen (Dr. J.): De roman in de 18e eeuw in West-Europa 66
Pryke (M.): Modernism as a working faith 1577
Puysbusque (B. de): L'Equivoque 2179
Pym (T. W.): Moderne psychologie en het leven van den christen ... 2030
Querido (Is.): Mooie Karel 2468
Raet (L. de): Vlaanderen's economische ontwikkeling 2399
Rahilly (Prof. A. O'): Een aalmoezenier in den grooten oorlog 2607
Raine (W. Mc. L.): Ned. Bannister de vogelvrije 2055
Rameau (J.): Le roman du bonheur 2563
Donald (J. Ramsay Mac): Unsere Politik 1492
Ramuz (C. F.): La séparation des races 2681
Randolf (F.): In Mekka 2342
Rath (E. J.): 'n Wrak 2271
Rauch (Dr. F.): Die Uroffenbarung 2564
Raijmakers (H.): De vrouw en de missie 2180
Reest (B. v.): De club van acht ... 2529
Reichling, S.J. (A.): Het platonisch denken bij Boutens 1581
Remoortel (P. en H. van): Cours de correspondance commerciale... 2565
Peverdy (H.): Une enquête sur les réformes urgentes 1484
Rey (G.): Kletterfahrten 1656
Reymont (Ladislas): Le printemps 2682
Reymont (W. St.): Winter 2333
Rhuys (J.): Prisonnier de la lumière 2181
Riche (J.): Les savants sont-ils des croyants? 2182
Ridder (E. de) en **Boeck** (A. de): Oude Vlaamsche liederen voor de school 2566
Rider Haggard (H.): Mamina 2256
Riesch (H.): Aus dem Garten der Romantik 1735
Riess (L.): Englische Verfassungsurkunden des 12. und 13. Jahrhunderts 2183
Ringot (A.) en **Souchier** (J.): Methode de composition française... 2185
Ringot (A.) en **Souchier** (J.): Methode de composition française... 2184
Risseeuw, e.a. (P. J.): Kerstboek 1925 1607
Ritter Jr. (P. H.): De lusten en lasten der redeneerkunst 2317
Ritter Jr. (Mr. P. H.): Een week minister 2677
Ritter (P. H.): Het verwijt 2057
Rivière (J.) en **Claudel** (P.): Correspondance 2020
Robbers (H.): De Nederlandsche literatuur na 1880 8
Roberts (Ch. D. G.): Koningen in ballingschap 2334
Robinson (E. H.): Rose's huwelijk 1707
Robijns (H. J.): Stereometrie 2186
Rochelle (Drieu la): Plainte contre inconnu 2683
Rodriguez, S.J. (Alph.): De oefening der christelijke volmaaktheid 2567
Rodriguez (P. Alph.): De oefening der christelijke volmaaktheid 2187
Roemer-Visscher (A.): Gedichten... 1367
Rogers (W.): Illiterate digest 38
Rogier (J. C.): Johannes de Dooper 2188
Rohden (P R.): Die Hauptprobleme des politischen Denkens von der Renaissance bis zur Romantik ... 1505
Rohmer (S.): Het helsche laboratorium van Dr. Fu-Manchu 2272
Roland-Holst van der Schalk (H.): Communisme en moraal 1472
Roland-Holst van der Schalk (H.): De held en de schare 2335
Roland Holst (A.): De wilde kim... 2363
Rolland (A.) en **Rolland** (S.): Van een ruzie tusschen Sint Pieter en onze lieve vrouw 1637
Rombouts (Fr. S.): Deugdpedagogiek en kultuurpedagogiek 1326
Rombouts (Fr. Sig.): Wat laat ik m'n kinderen lezen? 2
Rombouts (Fr. S.): Zielkundige begrippen 1429
Ronaldshay (Earl of): Indien aus der Vogelschau 2414
Rönne (J. F.): Onder het dak der pastorie 2273
Rönninger (H.): Aus der Wildnis Neuguineas 2415
Roselieb (H.): Rot-Gelb-Rot 292
Rösler, C.ss.R. (A.): In de school der lieve Vrouwe 2189
Rosmer (J.): La pupille du cardinal 2568
Rosny (J. H.): Vamireh 2282
Ross (C.): Heute in Indien 2416
Rotman (G. Th.): Kluchtige streken en avonturen van Hans en Piet... 2569
Roukens (A. A. E. S.): Engelsch letterkundig leesboek 2190
Roukens (A. A. E. S.): Korte geschiedenis der Engelsche en Amerikaansche letterkunde 2191
Roussel (P.): Delos 2570
Rousset (J.): Comment les industriels Américains economisent la main d'oeuvre 1485
Roux (H. le): Liefde in de woestijn 2336
Rouzic (L.): Les Saints-Ordres 2443
Ruck (B.): De schijnverloving 2274
Ruck (B.): Kneel to the prettiest... 1853
Rowland (H. C.): De hond met den gebroken tand 1608
Rust (A. O.): Kunst 2192
Ruys-Heger (H.): Djonoko, eine Hindu-Javanische Heldensage 1452
Rijpma (Dr. E.): De ontwikkelingsgang der historie 1528
Rijsens (F. v.): Algemeene geschiedenis 2718
Saatman (P.): Erin 2571
Sabatini (R.): De dolende Heilige... 2059
Sabatini (R.): De onberaden wedder 1709
Sabatini (R.): Op den drempel des doods 2058
Salszmann (Chr. G.): Het mierenboekje 2318
Salsmans, S.J.: Huwelijk en echtscheiding 1389
Saturne: Het laatste oordeel over 's werelds poppenkast 1881
Sauret (A.): Bric-a-Brac 2374
Scott (Dr. D. H.): De evolutie der planten 2508
Scott (W.): Quentin Durward 2573
Schäfer (W.): De levensdag van een menschenvriend 2629
Schagen (J. C. v.): Narrenwijsheid 2364
Scharrlmann (W.): Jezus als jongeling 1321
Scharroo (P. W.): Spreken in het openbaar 2193
Schaumann (R.): Das Passional 2377
Scheler (M.): Die Wissensformen und die Gesellschaft.................. 2617
Schendel (A. v.): Verdichtsel van zomerdagen 1906
Schiffer (A.): Hoe maak ik zelf een familie-bioscoop? 2194
Schilling (Dr. O.): Die Staats- und Soziallehre des Hl. Thomas von Aquin 2618
Schilthuis Brugsma (M.): Vroolijke vertellingen 2521
Schlager, O.F.M. (Dr. P.): Bidt den Heer van den oogst 2195
Schlund, O.F.M. (Dr. P.) en **Polykarp Schmoll, O.F.M.** (Dr. P.): Erlösung 1811
Schmidt (J.): De kunst van het grimeeren 2719
Schmidt, O.F.M. (Dr. E.): Magnalia Dei 1812
Schmidt (R. O.): Selbst- und Lebensbemeisterung durch Gedankenkraft 2196
Schmitz (M.): Droomenland 1356
Schneider (Dr. Fr.): Katholiches Kulturgut als Bildungsstoff 1886
Schneider (E.): Le petit pauvre au pays d'Assise 2610
Schneider (E.): Les heures Benedictines 1570
Schott (A.): Die Hacker vom Freiwald 1851
Schouters, S.J. (K.): Monniken en Germanen 2197
Schrott-Fiechtl (H.): Das heimliche Hochwetter 1453
Schrijver (Ds. J.): Almanak voor de jeugd 2572
Schueren (G. de van der): Het verre Oosten 1377
Schulze-Maizier (Fr.): Mystische Dichtung aus sieben Jahrhunderten 1877
Schussen (W.): Der abgebaute Osiander 1634
Schuster (Ign.) en **Holzammer** (Joh. Bapt.): Handbuch zur biblischen Geschichte 1878
Schut (P. J. H. O.): English in daily life 2198
Schuurmans Stekhoven (Dr. W.): Nieuw verpleegsterszakwoordenboekje 2720
Schwarzkopf (N.): Judas Iskariot... 2639
Schweden (Prinz Wilhelm von):

Zwischen zwei Kontinenten 1744
Sebastini (N.): Summarium theologiae moralis 2199
Segmüller, O.S.B. (F.): Pius X 2316
Seldam (W. H. ten): Psychologische hoofdstukken 2031
Sénancour en **Mongloud** (A.): Aldomen ou le bonheur dans l'obscurité 1931
Senden, pr. (L.): Meetkunde 2200
Seraphin (P.): De pruik van Cassander 1551
Sergel (A.): Saat und Ernte, die deutsche Lyrik um 1925 2201
Sharpley (C. E.): Anthology of ancient Egyptian poems 1330
Shepard (Th.): Overdenkingen en geestelijke bevindingen 1870
Sick (I. M.): Mathilda Wrede 2202
Siegel (C.): Grundprobleme der Philosophie 1583
Sievers (E.): Deutsche Sagversdichtungen des IX.-XI Jahrhunderts... 2088
Silvestre (C.): Belle Sylvie 1619
Simon (Saint): De la Réorganisation de la société europeènne 1486
Simon (Saint): La cour de Louis XIV 349
Simons (J.): Kanonnier 2630
Sinclair (M.): Arnold Waterlow 1907
Sinclair (F. de): De erfenis van oom George 1357
Sinclair (F. de): Sancta Musica... 1358
Sinclair (U.): Der Industriebaron... 2474
Sinclair (U.): Die Metropole 2475
Sinclair (U.): Die Wechsler 2476
Singer (S.): Die Artussage 2500
Skjoldborg (J.): Peer Holt 1710
Sleumer (W.): Op Java's vulkanen 1640
Slooten (A. v.): De Weldrings 1908
Smit (D.): Gedenkschrift ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de uitgeverszaak en drukkerij van A. W. Sijthoff's Uitgevers-Maatschappij 2203
Smits (H. N.): Drie avonden debat over de Roomsche sportbeweging 1652
Smola (Dr. R.): Erziehung zu gesunder Lebensführung 2037
Smulders (Zr. M.): Beknopt overzichtelijk studie- en repeteerboekje voor verpleegsters 1473
Snaith (J. E.): Thus Tar 1727
Snoeck Henkemans (Dr. D.): Mogen wij spreken? 1882
Soetens (Arth.): De ronde van Frankrijk 1552
Söjberg (H.): In het land der levenden 1842
Sokoloff (N.): Der Todesweg des Zaren 192
Somerset Maugham (W.): The painted veil 1854
Southey (R.): The lives and works of the uneducated poets 1933
Specht (Dr. Th.): Lehrbuch der Dogmatik 1574
Spettmann (Dr. H.): Die Erkenntnislehre der mittelalterlichen Franziskaner Schulen von Bonaventura bis Skotus 2451
Spierenburg (J.): De schoonheid zaaide... 2365
Spijkman (W.): Wantrouwen 2574
Stadler (H.): Karawanenzug durch Nord-Afrika 2417
Starmans (P. H. A.): De Zondagsevangeliën 1322
Steenhoff Smulders (Alb.): Een kind van 1813 2099
Steffen (A.): De vernieuwing van het verbond 1359
Steffes (J. P.): Religionsphilosophie 1678
Stegmann (Dr. C.): Latijnsche grammatica 2204
Steguweit (H.): Lanzelot auf dem Dorfe 2343
Sternberg (L.): Teufelsgeschichten 2205
Sternberg (K.): Zur Logik der Geschichtswissenschaft 2206
Stevenson (R. L.): The strange case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde 2207
Stiemens-Hopman (M. M.): Zonlichtheide 2631
Stoks, C.ss.R. (M.): Het zachte schemerlicht der Godslamp 2208
Stokvis (Mr. B. J.): De moord in de Spuistraat 2275
Stokvis (Mr. B. J.): Nasporingen omtrent Vincent van Gogh in Brabant 2649
Straaten (C. v.): Engelsch praktijk diploma 1529
Strachwitz (Moritz Graf von): Ausgewählte Gedichte 2378
Stratton-Porter (G.): The white flag 2083
Strauch (H.): Von Päpsten, Künstlern und Landsknechten 1635
Streutgers (O.): Funfzig Prosastucke zum Uebersetzen ins holländische 2209
Stricker (N.): Les pères et les fils 1717
Stringer (H.): Moral evil in London 1515
Struyf, S.J. (E. P. I.): Kongoleesche vertellingen 2694
Stuwe (E. v.): De wisselingen van het lot 2060
Stuwe (J. R. v.): Arl 1905
Stuwe (J. R. v.): Huwelijksvacantie 2676
Stuwe (J. R. v.): Succes 2056
Stuwe (J. R. v.): Vrije kracht 1841
Stuy (J.): Handleiding voor het boksen 1653
Suarès (A.): Sur la vie 12
Suren (H.): Deutsche Gymnastik.... 1752
Sutcliffe (H.): Oom Saul 2061
Sutorius (A.): Een aardig paartje 1554
Sutorius (A.): Het nieuwe St. Nicolaasboek 1555
Sutorius (A.): Voor vroolijke vriendjes 1556
Svensson (J.): Nonni 2530
Swift (J.): Gulliver's reis naar Lilliput 2210
Synge (J. M.): The Aran Islands... 2348
Szittya (E.): Selbstmörder 1398
Tagore (R.): De leerschool van den papegaai en toespraken in Shanti Niketan 1883
Takes (Ch. A.): Hoe werkt toch zoo'n radiotoestel? 2516
Tarkington (B.): In den maalstroom 1843
Tarkington (B.): Op eenzamen post 2276
Tarrasch (Dr.): Die Verteidigung des Damengambits 1753
Tarrasch (Dr.): Dreihundert Schachpartien 1754
Tartaruga (U.): Wunder der Hypnose 2211
Taube (Otto Freiherr von): Das Opferfest 2637
Taylor (K. Haviland): In en uit de zorgen 1594
Tector (D.): Raad bij radio-raadsels 1654
Teissonnière (P.): La flamme dans le vent 2375
Tengler (Prof. Dr. R.): Das Du im Ich und das Ich im Du 2212
Terburg, O.P. (C. A.): Het innerlijke leven 2014
Tertholen (S. Bouman van): Van vier kleuters 1403
Teunisse (A.) en **Velden** (A. M. v. d.): Handleiding voor het examen in de nuttige handwerken 2575
Teunisse (A.) en **Velden** (A. M. v. d.): Handleiding voor het examen in de nuttige handwerken 2213
Texier (J. M.): De gelukzalige Louis-Marie Grignon de Montfort 2576
Thaer (E.): Die blauen Augen...... 2214
Thérive (A.): La revanche 136
Thérive (A.): Georges Duhamel..... 136
Thierry G.): L'Elue 2215
Thiesz (F.): Verwording 1711
Thiry (A.): Het schoone jaar van Carolus 2632
Thomas (L.): De eerste vlucht om de wereld 1739
Thomas (L.): L'espoir en Dieu 1620
Thomson (J. J.): De keten 2366
Thomson (J. J.): Elementen eener socialistische cultuur 2216
Thrasolt (E.): Die Witwe 2217
Thyssen (J.): Die Einmaligkeit der Geschichte 1372
Thijssen (T.): Schoolland 1609
Timerding (Prof. Dr. H. E.): Das Problem der ledigen Frau 1506
Timmermans (F.): Naar waar de appelsienen groeien 2277
Tolstoi (L.): Briefe an seine Frau 290
Tomkins (D.): De bannelinge 2531
Torrund (J.): Die Burg ihrer Ahnen 2218
Trega (A. de): Ramp en misdaad 1610
Treub (Mr. M. W. F.): Regeeringsbemoeiing met het bedrijfsleven in Nederland en Nederlandsch Indië 1390
Trooster (M.): Sint Dominicus en zijn derde orde 2234
Tuckermann (W.): Osteuropa 2418
Ucee: De schrik der Don Juans...... 1443
Ucee: Het spookhuis van Tandjong-Priok 1444
Ulehake (L. A. B.): Terecht gekomen 2532
Unamuno (M. de): Das tragische Lebensgefühl 1824
Unamuno (M. de): Trois nouvelles exemplaires et un prologue 2072
Valcoogh: Regel der Duytsche schoolmeesters 2450
Valkhoff (P.): Le XXe siècle 2512
Vance (L. J.): Niet in tel 1844
Vansina (D.): De daad 2579
Varillon (P.), **Rambaud** (H.) e.a.: Enquête sur les maitres de la jeune littérature 136
Vautel (C.): Je suis un affreux bourgeois 2073
Vautel (C.) Mon curé chez les pauvres 1718
Veldkamp (J.) en **Boer** (K. de): Kun je nog zingen, zing dan mee' 2219
Verbeeten (J. J.) en **Vincent** (A.): Opvoeding en onderwijs 2432
Verdeyen (Dr. R.) en **Kaakebeen** (C. G.): Esmorelt 2580
Vermandere (R.): Van Zon zaliger 1445
Vermeer (G. J.) en **Pradel** (Dr. H.): Die Vorprüfung 2220
Vermeer (G. J.) en **Pradel** (Dr. H.): Mannigfaltiges 1558
Vermeulen (E.): De Blieckaerts...... 2469
Vernhes (J.): Amour et souffrance 2581
Verschoren (Fr.): Tony Bergmann 2582
Versteeg (M. C.): Het prentenboek van de eerste H. Communie 2533
Versteeg (H. J.): Van Schout tot Hoofdcommissaris 2388
Vervoort (C.): Kardinaal Mercier ... 2688
Verwer (J.) en **Heemstra** (Dr. J.): Vertalingen uit en in het Duitsch 2583
Vidalenc (G.): L'art Marocain 1915
Viebig (K.): Die Passion 2640
Villanova a Zeil, O.Cap. (P. Th.): Tractatus de satisfactione sacramentali 2584
Villetard (P.): John chez les Cigales 2585
Vink (A. de): Fraaie coniferen voor elken tuin 2722
Vinot (P.): Ce que nous content les Rêves 1884
Visser (Dr. J. Th. de): Kerk en Staat 2314
Visser (F. P.) en **Vles** (J.): Les règles principales de la grammaire française 2586
Visser (F. P.) en **Vles** (J.): Thèmes et exercises et vocabulaire des thèmes et exercises 2587
Visser (Ph. C.): Naar onbekend Midden-Azië 2695
Visser, M.S.C. (B. J. J.): Onder Portugeesch-Spaansche vlag 1871
Vliet (D. H. v. d.): Neveldijk 1446
Vögtlin (A.): Simujah, die Königsfrau 2477
Voivenel (Dr. P.): Remy de Gourmont vu par son médecin 2687
Voorde (U. v. d.): Guido Gezelle 256
Vooys (Dr. C. G. N. de): Verzamelde letterkundige opstellen 1859
Vos (A. W.) en **Vos** (A.): Beknopt overzicht onzer Staatsinrichting... 2588
Vos (M.): Intermezzo 2648
Vos (M.): Meiregen 2367
Vos (M.): Vlammende verten 2368
Voskuilen (G.): Het genootschap tot

voortplanting des geloofs 2589
Voss (R.): Een liefde 1611
Voss (R.): Twee menschen 1360
Vreeswijk, O.F.M. (M.): Simon 1424
Vries (R. de): Beknopt leerboek der Engelsche taal 2590
Vries (D. de) en Schroot (P. A.): Bouwkunde 2591
Vries (W. de): Het oneigene 1921
Vries (H. Laman de): Tschi-Mé 1700
Vries-Vogel (M. de): Van het schavotje 1447
Vriesland (V. E. v.): Het afscheid van de wereld in drie dagen 347
Vrijmoed, O.F.M. (Dr. G.): De arbeid in ethisch-economisch licht 1391
Wachter (R. de): Christelijke poëzie 2369
Wackernell (J. E.): Adolf Pichler 2501
Wader Ferguson (H.): Een prentenboek over de tanden 1863
Wadsly (O.): Woestijnzand 2633
Walch (J.): Grimassen 1612
Wallis Budge (E. A.): The mummy 2445
Walpole (H.): Portrait of a man with red hair 1855
Walterida: Javaansche legenden ... 1740
Walther (J.): Bau und Bildung der Erde 2419
Warren (S. J.): Bloemlezing uit acht dialogen van Plato 2592
Wasburn Child (R.): A diplomat looks at Europe 2392
Wassermann (J.): Christiaan Wahnschaffe 1845
Wasserzieher (Dr. E.): Sprachgeschichtliche Plaudereien 2384
Waterink (Dr. J.): Inleiding tot de theoretische paedagogiek 2613
Waters (R. C.): Coué voor moeders 1821
Watterott, O.M.I. (I.): Moeder Clara Fey 1425
Wattez (O.): Natuur — Kunst — Ideaal 2063
Webb (S. en B.): Dertig jaren 1890—1920 1862
Webb (B. J.): Naomi of de laatste dagen van Jerusalem 1712
Weber (K. J.): Demokritos 1454
Weber (Dr. S.): Die katholische Kirche, die wahre Kirche Christi 1879
Weede (C. de): La chambre au loup 2221
Weghe (Prof. F. v. d.): De laatste boot 2661
Weinberger (M.): Ruisdael, der Maler der Landschaft 1919
Weingartner (Dr. J.): Burgenfahrten 1455
Weingartner (J.): Sizilien 2700
Weismantel (L.): Pocei-Spiele 1729
Weisz, O.P. (A. M.): Lebensweg und Lebenswerk 1575
Wells (H. G.): Een korte geschiedenis der wereld 2503
Wells (H. G.): The country of the blind 1856
Welters, pr. (A.): Bijdragen tot de geschiedenis van de parochie Echt 1861
Wermeskerken (H. v.): Suikerfreule 1361
Werner (E.): Verbroken boeien ... 2337
Westland (C.): De Panhoeve 2064
Whitelaw (D.): The Princess Galva 2484
Wibbelt (Dr. A.): De Pestoor van Dreebeak 2338
Wichman (E.): en Eikeboom (H.): Het fascisme in Nederland 1392
Wied (W. v. d.): Het medaillon 1362
Wiele (H.): Voor Hagenbeck naar het Himalayagebergte en de oerwouden van Indië 1641
William (M.): Die soziale Geschichts-Auffassung 1508
Williams (V.): De roode hoogmis... 2662
Williams (V.): De terugkeer van Klompvoet 1448
Williams (W. W.): Select treatises of S. Bernhard of Clairvaux 2446
Williamson (C. N.): Haar sprookjesprins 2278
Wilma: Visioen 1363
Windthorst (M.): De dauwheks ... 2678
Winkler (Dr. F.): Das Problem der Internatserziehung in Vergangenheit und Gegenwart 1825
Wirth (Dr. L. J. Th.): Een eeuw kinderpoëzie 2098
Witlox (Dr. J.): De katholieken verkort in hun burgerrechten, toch oprechte vaderlanders 2222
Witt Huberts (Fr. de): Uit de jeugdjaren van Stadhouder Willem III 1457
Witteloostuyn (F. v.): De val van een Franciscaner monnik 1909
Wittels (F.): Die Vernichtung der Not 1509
Wittfogel (K. A.): Geschichte der bürgerlichen Gesellschaft 1510
Wittop Koning-Rengers (Dra W. C.), Siccama (H.) en Poort (H.): De bloeiende bongerd 2723
Wittop Koning (M.): Honderd kaasgerechten 2593
Wittop-Koning (M.): Rijstgerechten en toetjes 1559
Wittop-Koning (M.): Schotels voor klein gezin 1801
Wittop-Koning (M.): Taarten en ander gebak 1802
Wodehouse (P. G.): Carry on, Jeeves 2084
Wodehouse (P. G.): Love among the chickens 2645
Wodehouse (P. G.): Sam the Sudden 2485
Woerden (C. B. v.): De assurantie en de vaccinatie 1393
Wolf (A. G.): St. Franciscus van Assisi 1737
Wolters, pr.: De H. J. B. de la Salle en zijn paedagogiek 1822
Wolters, pr.: De twaalf deugden van een goed onderwijzer 2032
Wrede (F. F.): Politeia 287
Wren (P. Ch.): Beau sabreur 2646
Wright (H. B.): De zoon van zijn vader 2634
Wunderle (Dr. G.): Adolf Trendelenburg: der Zweck 2452
Wijk (Dr. A. v.): Beknopte spraakleer van het kerklatijn 2433
Wynne (P.): Blank en bruin 2679
Wijnpersse (Dr. A. G. M. v. d.): De Dietse vertaling van Suso's Horologium Aeternae Sapientiae 2492
Wyplel (Prof. L.): Wirklichkeit und Sprache 2594
Youchkiévitch (S.): Dans la peur 127
Zack (Fr.): Modernes oder katholisches Kulturideal? 1748
Zahn (E.): Blanchefloer 2065
Zahn (E.): Frau Sixta 2641
Zee (D. v. d.): Batavia, de koningin van het Oosten 2400
Zeggelen (M. v.): Marianne Hoogland 2066
Zoomers-Vermeer (J. P.): Als het leven ontluikt 2067
Zoutendijk (J. A.): Het boordbed... 2223
Zuccoli (L.): Kif Tebbi 2279
Zuccoli (L.): Manoela 2280
Zuccoli (L.): Wat George Astori niet begrijpen kon 1364
Zuylen (J. J. L. v.): Het boek der moeders 1394
Zonder naam: Adresboek van Dordrecht 1926 2224
Zonder naam: Almanach catholique français pour 1926 1530
Zonder naam: A mystic in the home 1767
Zonder naam: Annuaire général de la presse Belge 2595
Zonder naam: A tour through Holland 1772
Zonder naam: Bladen-catalogus 2226
Zonder naam: Bloemekens van St. Franciscus 2724
Zonder naam: Catalogus der bibliotheek van de algemeene synode der Nederlandsch hervormde kerk 2596
Zonder naam: First prayers 2602
Zonder naam: Ce que je sais de Dieu 2017
Wiener (Dr. A.): Das deutsche Judentum 1507
Zonder naam: Das Hindenburg-Jahrbuch 2597
Zonder naam: De H.B.S. Agenda 1925—1926 1406
Zonder naam: De marteling van den Heiligen Polycarpus 2598
Zonder naam: Démosthène, Harangues 1923
Zonder naam: Der heilige Johannes der Taufer 2599
Zonder naam: The reign of king Road 2291
Zonder naam: Der kleine Herder, Nachschlagebuch über Alles für Alle 1747
Zonder naam: De strijd om Christus 2600
Zonder naam: Eene bloem uit Carmels lusthof 1319
Zonder naam: Een vergeten proces 1339
Zonder naam: Eerste Jaarboek 1925 der Nederlandsche Dendrologische Vereeniging 2601
Zonder naam: Foto kunstkalender... 32
Zonder naam: Geïllustreerde christelijke scheurkalender 32
Zonder naam: Geïllustreerde christelijke scheurkalender 32
Zonder naam: Gids voor Doorn...... 1535
Zonder naam: Gids voor Ermelo en omstreken met wandel- en rijwielkaart 1536
Zonder naam: Gids voor Heemstede en Bennebroek 1537
Zonder naam: Gids voor schoolreizen 1538
Zonder naam: Handboek v. scheepvaartbelangen in Nederland 2603
Zonder naam: Helps to Holiness.... 2725
Zonder naam: Hemelbestorming, het Bolsjewisme tegen den Godsdienst 1385
Zonder naam: Het poppenhuis 2726
Zonder naam: Jaarboek 1925 der Vlaamsche vereeniging van letterkundigen 1542
Zonder naam: La beatification des trente deux martyres d'orange ... 1874
Zonder naam: L'année de Suzette 2727
Zonder naam: L'apostolat missionnaire de la France 1875
Zonder naam: La semaine de Suzette 2728
Zonder naam: La semaine de Suzette 2729
Zonder naam: Letterkundige almanak voor het jaar 1926 2730
Zonder naam: Librarian's guide ... 2731
Zonder naam: Oeuvres de Ruysbroeck l'admirable 2732
Zonder naam: Provinciale Almanak van Limburg 1926 2733
Zonder naam: Rapunzel 2228
Zonder naam: R. K. „Wie is dat?" 1388
Zonder naam: Stanislaus Kostka, de de kloosterling 1553
Zonder naam: Stories of Saints 2229
Zonder naam: Suzette en vacances 2734
Zonder naam: Tagung des Reichsverbandes der deutschen Industrie 2230
Wyndham Haslett (G.): Corunna Edward VII 2393
Zonder naam: Uit de school 2231
Zonder naam: Uitstapjes door Nederland 1557
Zonder naam: Verhalen uit de levens van God's lieve heiligen... 1762
Zonder naam: Verzen van ernst en scherts 2232
Zonder naam: Voortrekkers van den Nederlandschen stam 1746
Zonder naam: Weekkalender 32
Zonder naam: Wenschen betreffende wijzigingen en aanvullingen in de Nederlandsche huwelijkswetgeving 1474
Zonder naam: Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 2490
Zonder naam: Wijk aan Zee, gids voor vreemdelingen 1803
Zonder naam: Zonnezegen 2439

Boekzaal-Romanprijsvraag.

Gevraagd wordt een oorspronkelijke Nederlandsche of Vlaamsche Roman (niet-dialectisch), waarin het romantische element in voldoende mate aanwezig is. Tout genre est bon, sauf le genre ennuyeux, wat echter niet wegneemt, dat het meest spannende werk niet in aanmerking kan komen, zonder literaire kwaliteit: het literaire gehalte geeft den doorslag bij het toekennen van den prijs, doch van den anderen kant komt het literaire gehalte niet in aanmerking wanneer de „spanning" ontbreekt, dus geen „mooi-schrijverij", geen eindelooze beschrijvingen, geen bladzijden-lange analyses van psychische elementen e.d. Zonder het publiek in het gevlei te willen komen door wansmaak te voeden, moet niet over de hoofden heen ins Blaue hinein worden gesproken.

Het onderwerp is vrij, ook wordt géén katholieke roman gevraagd, noch een bepaalde tendenz-roman, echter komen on- of anti-katholieke romans niet in aanmerking.

De omvang zal ca. 300 à 400 gedrukte bladzijden Keurboekerij moeten bedragen.

Als termijn wordt ca. een jaar gesteld en geldt 1 November 1927 als uiterste termijn van inlevering.

De bekroonde inzending wordt het volledige eigendom van Het Nederlandsche Boekhuis, dat voor publicatie zal zorg dragen en als honorarium voor de auteursrechten zal uitkeeren à contant fl. 250.—; verder 20 % van de netto-opbrengst van de eerste 2000 Nederlandsche exemplaren in boekvorm en van de netto-opbrengst van latere duizendtallen 10 %, zoodat zelfs bij een matig succes het honorarium op 'n fl. 700.— getaxeerd mag worden, waarbij de schrijver steeds geinteresseerd blijft bij den verderen verkoop der deelen.

Als spelling wordt verzocht De Vries & te Winkel te bezigen, als de nog meest gebruikelijke, doch is ook de vereenvoudigde spelling toegestaan. Verder wordt aangedrongen op duidelijk handschrift, liefst machine-schrift. Noodzakelijk is een breede marge te laten en de bladzijden te nummeren.

De inzendingen moeten geschieden aan Dr. H. van de Mark (p.a. Het Nederlandsche Boekhuis, Industriestraat 1, Tilburg) onder motto en wel in dier voege dat het motto op het handschrift staat aangegeven en op de dichtgelakte enveloppe, waarin zich naam en adres van den schrijver moeten bevinden.

De jury bestaat uit 7 leden: Albert Helman, Pater Chr. Kops O.F.M., Dr. H. v. d. Mark, Pieter van der Meer de Walcheren, Herluf van Merlet, Wies Moens, Pater M. Molenaar M.S.C. De jury heeft in alles uiteindelijke beslissing, waarbij geen appèl is aan te teekenen. In gevallen, waarin bovenstaande niet voorziet beslis de jury. Mocht vanwege ziekte, overlijden of welke omstandigheid dan ook, de jury incompleet worden, dan heeft de jury het recht de opengevallen plaats(en) aan te vullen door het kiezen van nieuwe juryleden.

Schrijvers van niet-bekroonde romans kunnen omtrent de uitgave van hun werk in verbinding treden met Het Nederlandsche Boekhuis of met andere uitgevers.

Die Aszetik

des

hl. Alfons Maria von Liguori

im Licht der Lehre vom geistlichen Leben in alter und neuer Zeit.

von P. Dr. KARL KEUSCH C.Ss.R.

mit einem Titelbild des Heiligen.

2. und 3. Aufl. XL und 407 Seiten. 8⁰.
Geb. in Ganzl. M. 11.50. in Halbfranz M. 13.—

Durch seines Vollkommenheitsleben will der hl. Alfons auch auf dem Gebiete des Aszese uns Führer sein. Um so erfreulicher ist es, dass wie durch das vorliegende Werk auch mit dem ganzen Werden des Aszetik des Heiligen vertraut gemacht werden und auf dem Untergrunde seiner Schriften unwillkürlich auch seine ganze Persönlichkeit. die Verkörperung seines Lebens plastisch schauen.

Bonifacius Druckerei, Paderborn (Deutschl.)

Zu beziehen durch alle Buchhandlungen.

10. TAUSEND
SOEBEN ERSCHIENEN!

Der Erfolg des Misserfolges

VON P. A. SHEEHAN.

688 Seiten. Leinenband Preis 7.— M.

Der bekannte Schriftsteller Patrick Aug. Sheehan bietet uns im vorliegenden Werk eine herrliche Erzählung. Der geistige Entwickelungsgang eines jungen Menschen durch alle Phasen des Zweifels und des Misserfolges bis zum sicheren Hafen des Friedens wird uns in lebhaften Farben geschildert. Sheehan ist ein ungemein feiner Charakterzeichner, ein geistvoller, schwungvoller Darsteller, ein tiefer Denker. Wer eine gleichzeitig anregende wie unterhaltende Lektüre wünscht, der lese dieses Buch. Die Ausstattung ist prächtig. Die neue Uebersetzung durch Th. Metzler trägt dem verfeinerten Sprachempfinden Rechnung.

Missionsdruckerei Steyl, Kaldenkirchen, Rhld.

JOSEPH AUG. LUR:

Wanderung zu Gott

Die Geschichte einer Heimkehr.

8⁰. 266 S. Geb. Mk. 6.—.

Der bekannte, hervorragende Romanschriftsteller stellt nicht die Heimkehr zur Kirche aus einem anderen Bekenntnis dar, sondern die Heimkehr eines Katholiken, der durch die modernen Irrwege gegangen ist und schiesslich aus diesen neuzeitlichen Geistesirrungen und Abwegen zur katholischen Wahrheit als der einzig zielstrebigen zurückgefunden hat.

FLORENCE L. BARCLAY:

Die Scheidewand

Alleinberechtigte Uebertragung aus dem Englischen von HANS SCHWARZ.

8⁰. 392 S. Gebunden Mk. 5.50.

Mrs. WILFRID WARD:

Zur unrechten Zeit

Alleinberechtigte Uebertragung nach der vierten Ausgabe des Englischen von HANS SCHWARZ.
8⁰. 445 S. Geb. Mk. 6.—,

Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn

Hochaktuelle Neuerscheinung!

Das
Problem der Industrie-Menschenseele
behandelt das neue Werk

Im Schatten der Schlote

Versuche zur Seelenkunde der Industrie-Jugend

Von HEINRICH KAUTZ

296 S. 8⁰ Broschiert M. 5.—, Gebunden M. 6.—

Der ganze fiebrig brodelnde Hexenkessel der Industrieseele: die vom Maschinismus entwurzelten und desorganisierten, von der Werkteilung der Technik entweihten, wie ein Atom im All verwehten Menschen, die blutarm-blassen Gewächse ihrer Kinder, die dreisten Gesichter ihrer Halbwüchsigen, die verwegenen oder apathischen Masken der Alten — all diese Typen eines von der Industrie — Brandung herangespülten Menschenchaos, mitsamt ihrer religiösen, moralischen, sozialen, politischen und wirtschaftlichen Not und Problematik stehen auf in diesem Buche voll erschreckender Wirklichkeit und ballen sich zusammen zu einem drohenden Vulkan: dem Riesen-Problem der Industrie-Menschenseele

Verlagsanstalt Benziger & Co. A.G., Einsiedeln

Waldshut — Köln — Strassburg

Zu beziehen durch alle Buchhandlungen

Zwei vorzügliche Geschenkwerke:

Die Reiterin auf der Römerstrasse

von M. VON GREIFFENSTEIN.

4. Auflage, 320 Seiten, in vornehmen ganzleinen Band mit Umschlag Mk 6.—. Holl. Gulden 3.75.

Es sind ungemein zart entworfene, aus innerstem Empfinden hervorgegangene Seelengemälde, die den Leser unbedingt anziehen und erheben werden. Mag die Verfasserin führen in das Tiroler Volksleben oder in den Salon der Gesellschaft, mag sie das Innenleben einer Schauspielerin oder einer Bürgersfrau erschliessen, immer fesselt sie.

Hehre Frauengestalten aus allen Jahrhunderten der Kirche

von J. HELLINGHAUS.

2. Auflage. 352 Seiten. Geschenkband mit Umschlag. Preis Mk. 6.—, Holl. Gulden 3.75.

Fünfzig Lebensbilder heiliger Frauen und Jungfrauen werden hier trefflich gezeichnet. Keine „Heiligenlegende", sondern ein Buch für besinnliche Menschen, insbesondere auch für die reifere weibliche Jugend.

Ausstattung, Papier und Druck gleich gediegen und vornehm.

Verlag der Alphonsus-Buchhandlung

Münster, Westfalen.

H. H. STOKER

DAS GEWISSEN

Erscheinungsformen und Theorien.

(Band II der Schriften zur Philosophie und Soziologie. Herausgegeben von Max Scheler).

1925. XIV und 280 Seiten geheftet Mk. 9.—, gebunden Mk. 12.—.

„ ... Der Horizont des Werkes ist enorm. Der Verfasser übersieht die deutsche, holländische, englische Literatur zur Sache und benützt sie kritisch. Er behandelt sein Problem zunächst sprachpsychologisch und problemgeschichtlich, d.h. er erklärt sowohl die Vieldeutigkeit des sprachlichen Begriffs nach allen seinen Bedeutungen und berichtet über Gewissenstheorien des Mittelalters bis zu Kant, Schopenhauer, Nietzsche, Freud. Der erste Hauptabschnitt behandelt sodann das Wesen des Gewissens uud seine Erscheinungsformen. In einem folgenden wird das Problem der Entwicklung des Gewissens erörtert. Der Schlussabschnitt diskutiert die Geltbarkeit des Gewissens."

Theologie der Gegenwart.

Verlag von FRIEDRICH COHEN

Bonn am Rhein.

Een belangrijke uitgave.

LICHT

onder hoofdredactie van JOHN KOOY, met medewerking van diverse deskundigen en autoriteiten.

„*Licht*" wil een wegwijzer zijn; het zal in een wisselende reeks van afbeeldingen en beschrijvingen al het groote en levende, al het merkwaardige en belangwekkende toonen, dat deze tijd en vroegere eeuwen aan kennis en schoonheid hebben opgeleverd. Maar het zal niet alleen nieuwe indrukken en nieuwe kennis verbreiden, het zal de feiten ook ordenen en rangschikken en den innigen samenhang en het omvattend verband, dat den geheelen berg van kennis tot een eenheid maakt, in het licht stellen." De redacteur staat voor een zware en verantwoordelijke taak. Wij hopen, dat hij ook katholieke deskundigen aan zijn werk zal weten te verbinden, zoodat wij niet den stervenden Goethe behoeven na te zeggen: „Mehr Licht". *Boekzaal der geheele wereld.*

Hoeveel kost „Licht"?

Hoeveel kosten meer dan 3300 bladzijden met meer dan 5000 gekleurde en ongekleurde platen, verdeeld over 104 afleveringen in evenveel gekleurde en telkens verschillende omslagen? Hoeveel kost dit boekwerk, waarvoor mooie stempelbanden in linnen of halfleer verkrijgbaar worden gesteld en dat, gebonden in vier zware deelen, een sieraad vormt voor elke boekenkast.

Niet meer dan 35 cent per week, f 1.50 per maand of f 4.50 per drie maanden gedurende twee jaar.

In Denemarken verscheen twee jaar geleden een uitgave van gelijke strekking en omvang en bereikte binnen enkele maanden een oplage van meer dan 120.000 exemplaren, waarvan alleen in Kopenhagen 38000. Dat moet in Nederland ook kunnen!

Abonnementen kunnen bij iederen boekhandelaar en bij den Uitgever: W. DE HAAN, Rembrandtkade 35, Utrecht, worden besteld. De afleveringen zijn niet los verkrijgbaar.

W. DE HAAN - UTRECHT.

R. K. Jeugdbibliotheek

Uitgave Van Putten en Oortmeijer, Alkmaar

In deze serie zijn de navolgende boeken verschenen, welke met onverdeeld schitterende recensies de lezende jeugd worden aanbevolen; leeftijd 10-16 jaar.

DE ERFGENAAM door *Cecilia.*
ARANKA door *Cecilia.*
DE JEUGD VAN CHRIS KRAS door *Fl. Keyenburg.*
HANS MEERMAN door *Hendr. M. Smits.*
LOTGEVALLEN VAN KEES PAF door *Cecilia.*
WEER VEREENIGD EN HELDEN door *F. B. v. Vlijmen.*
BLANKE WEGWIJZERS door *Cecilia.*
JOHN, Roman van een Jongensleven, door *Lambert Lucasz.*

Alle boeken zijn door den Keurraad goedgekeurd.

PRIJS PER DEEL f 1.25. Gebonden f 2.00.
Per abonnement van 12 deelen f 12.00 en f 20.00.

Keurwerkjes

voor Kinderen

Spijze der Engelen
in acht bandjes.

Band van Liefde.

Jezus mijn Vriend
in twee bandjes.

Mijn Eerste Communieboekje
in vijf bandjes.

Misgebeden.

Kruiswegoefeningen.

voor Ouderen

De Heilige der geheele wereld.

De trouwe vereerder van den H. Gerardus Majella
in twee bandjes.

God kennen en dienen.

De zes Zondagen ter eere van den H. Aloysius.

De Navolging van Christus
in drie banden.

Kritieke Jaren.

Electrische Drukkerij en Uitgeverij v.h. St. Gregoriushuis ∴ Utrecht

ZOO JUIST VERSCHENEN:

IVANS

„De Boschgeest"

No 3 DER 2e G.G.SERIE

Oorspronkelijke Detective-roman

Prijs ingenaaid f 1.25
„ gebonden f 1.90

Voorhanden bij iederen Boekhandel en Stationsboekhandel.

N. V. A. W. BRUNA & ZOON's Uitgevers-Maatschappij, Utrecht

GROOT WILD IN AFRIKA

door ARTHUR R. DUGMORE

Geautoris. vertaling van J. H. Altona. Zestig illustraties naar foto's en schilderijen van den schrijver. Ing. f 5.50; geb. f 6.90. Het bijzondere van dit boek is, dat de schrijver niet jaagt met een geweer, maar met...... een fototoestel.

Dugmore vertelt van de eigenzinnigheid der dieren die niet willen „poseeren", van zijn moeilijke reizen en van de prachtige natuur. De illustraties zijn schitterend.

H. P. LEOPOLD'S U. M.
DEN HAAG

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.

ERNEST SELE
PRINSESSTRAAT 11 ANTWERPEN

OUDE BOEKHANDEL
't grootste huis der stad.
Nederlanders koopt uwe Boeken ANTIQUARISCH in België, aan lage prijzen.
REGELMATIGE VEILINGEN Vraagt Catalogi

Firma P. J. Meijs & Zoon
Fabrikanten van **Fornuizen, Warmkasten, Heetwater-installaties** enz.
Speciaal voor Kloosters, Pensionaten, Gestichten, enz.
WASSENAARSCHESTR. 1 — 3 — 5 SCHEVENINGEN. Telefoon 50654.

Pollet & Zonen
TILBURG
Fabrikant in Wollenstoffen.
Specialiteit in
Kloostergoederen.

Schatkamers van Katholieke Wetenschap:
TIJDSCHRIFT VOOR ZIELKUNDE EN OPVOEDINGSLEER
TIJDSCHRIFT VOOR TAAL EN LETTEREN

Zooeven verscheen: DE DERDE DRUK
VERLEGENHEID,
bedeesdheid, bevangenheid, angst, vrees, verwarring, ontroering tegenover hoogerstaanden, tegenover eene andere sekse, in gezelschap en hunne onmiddellijke genezing door eene eenvoudige methode, kosteloos overal en door eenieder aan te wenden.
Prijs f 2.25, franco p. p. f 2.50.
Verkrijgbaar in elken boekhandel en bij den uitgever G. J. SLOTHOUWER te Amersfoort
Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag kosteloos toegezonden.

Zoo juist verschenen:
De Pelgrim-serie No 1
Karel van den Oever
VERZEN
Een keur uit 12 dichtbundels met verklaring door
Marnix Gijsen
en een inleiding van
Felix Timmermans.
Gewone uitgave f 1.—.
Weelde uitgave f 2.50.
Alleenverkoop voor Nederland
bij Adr. M. KLEMANN
Boekverkooper
Broerenstraat 31, ARNHEM

Een Abonnement op de KEURBOEKERIJ geeft U groote voordeelen

Deze roman sterkt het vertrouwen in de uitkomst bij groote beproevingen, een zeldzaam mooi boek, geestig zoowel als bekoorlijk, natuurlijk nochtans vol verrassingen.

De Vetten's Boterbiesjes
ROTTERDAM.
GESTICHTEN EN PENSIONATEN
SPECIALE CONDITIES.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

E. N. A. v. MEVERDEN, Accountant
Lid Ver. van Ned. Acc.
AMSTERDAM, Nassaukade 150, Telefoon 25440
ALLE Administratieve- en Accountants-werkzaamheden

TIMMERFABRIEK „DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL
BREDA
Alle Timmerwerken, speciaal in Eikenhout
Kerkbanken — Kerkstoelen
Amerikaansche Schoolbanken,
Telramen, enz.

HANDELSREGISTER

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
Langestraat 35, TILBURG
ARTISTIEK DRUKWERK

DRUKKERIJ KLAASSENS
DE CLERCQSTRAAT 48 - AMSTERDAM
PERIODIEKEN — BOEKWERKEN
ALLE HANDELSDRUKWERKEN
Drukkers „Jaarlijksche Boekenschouw"

POORTERS-TOEBACK

Uitgaven van J.B. Wolters Groningen, Den Haag

Dr. **Gerard Brom,** Romantiek en Katholicisme in Nederland. Eerste deel: Kunst. Tweede deel: Wetenschap en Staatkunde. Gewone uitgave, geb. in linnen. Prijs per deel f 7,90, twee deelen tezamen...... f 15,80 Luxe uitgave, geb. met perkamenten rug, kop verguld, uitsluitend 2 deelen tezamen f 19,80

M. A. P. C. **Poelhekke**, Lyriek, geb. f 5,00

M. A. P. C **Poelhekke** en Dr. C. G. N. de **Vooys,** Platenatlas bij de Nederlandsche Literatuurgeschiedenis, gecart. .... f 4,50 gebonden .... f 4,90

Mr. Dr. L. **Triebels,** De Staatsidee volgens Leo XIII, gebonden .... f 3,90

Dr. C. G. N. **de Vooys,** Middelnederlandse Legenden en Exempelen. Bijdrage tot de kennis van de prozalitteratuur en het volksgeloof der Middeleeuwen. Herziene en vermeerderde uitgave, gebonden .... f 5,90

Dr. A. G. M. **van de Wijnpersse,** De Dietse vertaling van Suso's Horologium Aeternae Sapientiae, met 2 buitentekstplaten, gebonden .... f 4,50

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

BOEKGESCHENKEN

F. W. DRIJVER:
MOZAÏEK
Allerlei op het gebied van taalkunde, geschiedenis, volkseigenaardigheden, feesten, gebruiken, bijgeloof, enz.
Vierde geheel omgewerkte en uitgebreide druk f 2.90 . . . . gebonden f 3.50

HISTORIE EN LEGENDE
Vervolg op Mozaïek f 2.30 gebonden f 3.—

SCHETSEN EN BEELDEN
Bijdragen tot de verbreiding der Folklore of Volkskunde, welke ons een blik gunt in de ontwikkelingsgeschiedenis van het menschelijk denken en gevoelen. f 2.25, geb. f 2.90

Prof. Dr. IS. v. DIJK:
GEZAMENLIJKE GESCHRIFTEN
(1877—1917) Zes deelen, ruim 3200 pags.
2e *druk*: Compleet f 30.—, Per deel f 5.50

J. T. DE JAGER:
FRIESLAND EN DE FRIEZEN
Leesboek over de geschiedenis van Us Heitelân. Twee deeltjes, geïllustreerd met vele penteekeningen van R. Dozy en Kaartjes van J. T. de Jager.
Eerste deeltje f 1.50 Tweede deeltje f 2.—
Samen gebonden in één band . . f 4.—

Uitgaven P. NOORDHOFF, Groningen

CENTRAAL BUREAU DER UITGAVEN BETREFFENDE DE H. THERESIA VAN 'T KINDJE JEZUS
LISIEUX (FRANKRIJK)

Filiaal voor België, Holland en Het Groot Hertogdom Luxemburg: Groote Markt 15, BRUSSEL
Het Centraal Bureau heeft het algemeen Depôt van al de uitgaven (boeken, prentjes, beelden, medailles, verschillende voorwerpen, enz.) vergund door de Carmel van Lisieux.

VRAAGT PRIJSOPGAVE

(MERCANT... TIEBANK)
S...
DIRECTIE:
H. F. A. VAN R...
...ZAKEN

201058_038
_boe016boek01
Boekzaal der geheele wereld. Jaargang 2

Al uwe boeken en bladen levert U Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg.